PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN SECVNDAM PARTEM
TERTII LIBRI
DECRETALIVM.

ROMAE, Expensis Ioannis Casoni. MDCLXI.
Ex Typographia Iacobi Fei And. F.

CVM PRIVILEGIIS, ET SVPERIORVM PERMISSV.

RVBRICAE, ET CAPITVLA HVIVS SECVNDAE PARTIS LIBRI TERTII DECRETALIVM.

de

PRO-

PROSPERI FAGNANI
COMMENTARIA
IN SECVNDAM PARTEM
TERTII LIBRI
DECRETALIVM.

DE REGVLARIBVS, & transeuntibus ad Religionem.

Cap. Nullus.

S V M M A R I V M.

1 *TONSVRA arguit professionem si per eam professi à nouitijs distinguantur.*

2 *Actus quilibet à consensu regulatus exigit habilitatem agentis intrinsecè, & libertatem, vt vim non patiatur ab extrinseco.*

3 *Infans an possit religionem ingredi, & habitum suscipere.*

4 *Aetas legitima quæ dicatur ad professionem expressam tam de iure communi, quam ex Concilio Tridentino, & nn. seqq.*

Et quid in professione tacita, quæ inducitur ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi, num. 7.

Et quid in professione tacita, quæ inducitur ex susceptione habitus professorum, vel alijs modis, num 10.

5 *Aetas pubertatis quæ sit.*

6 *Malitia in matrimonio spirituali non supplet ætatem, secus in matrimonio carnali.*

7 *Professio tacita ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi non inducitur nisi elapso anno post ætatem præfixam ad emittendam professionem expressam, & nn. seqq.*

8 *Beneficium ingredientis religionem ante pubertatem quando alteri conferri possit.*

9 *Professio tacita quandoque non inducitur nisi post annum ætatis decimumnonum, vel vigesimumprimum.*

10 *Professio quæ inducitur ex susceptione habitus professorum, &c. de iure communi requirit ætatem pubertatis, & ex Concilio Tridentino annum decimumsextum completum, & n. seq.*

11 *Professio tacita non est exclusa à decretis Concilij seruato tempore, quod Concilium requirit.*

12 *Aetas legitima, seu perfecta dicitur vigintiquinque annorum, nisi subiecta materia aliud suadeat.*

13 *Professio in monasterijs, vbi est dura Congregatio emitti non potest ante plenam pubertatem.*

14 *Professio ex statuto speciali in aliquibus religionibus, vt Cappucinorum, fieri non potest ante annum decimumoctauum expletum.*

15 *Statuta Ordinum, quæ requirunt ætatem maiorem sexdecim annorum ad profitendum, Concilio Tridentino non aduersantur.*

16 *Conuersi recipi non possunt ad habitum regularem ante annum vigesimum inchoatum.*

17 *Aetatem profitentis maiorem, vel minorem is probare debet, qui se fundat in ea.*

Vtriusque tamen probationes recipi possunt, n. 19.

18 *Maior, vel minor quis non præsumitur, cum ætas currat de momento in momentum.*

20 *Professio ad sui validitatem requirit spontaneam voluntatem.*

Et quæ dicatur voluntas spontanea, ibidem, & num. 22.

21 *Profiteri potest validè etiam seductus, & circumuentus.*

22 *Professio emissa per metum est ipso iure nulla, nec est opus vt rescindatur actione quod metus causa.*

23 *Actus requirens spontaneum consensum non valet si metus interceßerit.*

24 *Voluntas coacta voluntas est, sed non spontanea, seu libera.*

25 *Militem voluntarium sibi eligit Christus, coactum verò sibi auctionatur Diabolus.*

26 *Metum qui allegat probare debet, sed tamen vterque probare poterit.*

27 *Regularis pratendens se per vim, & metum, aut aliàs nulliter professum fuisse, causas nullitatis infra quinquennium deducere debet coram superiore suo, & ordinario; aliàs non est audiendus.*

28 *Regulares Pralati volentes aliquem à religione expellere tanquam nulliter professum an teneantur seruare formam à Concilio Tridentino praescriptam in cap. 19. sess. 25. de regular. & num seqq. vsque in finem.*

29 *Regulares Pralati de iure communi poterant dimittere nulliter professos etiam non adhibito Ordinario, & n. 40.*

30 *Statutum, quod potest vnum, vel duo operari contra ius commune, interpretari debet vt vnum tantum operetur.*

31 *Ordinarius cur ex Concilio Tridentino sit adhibendus in iudicio nullitatis professionis.*

32 *Iudici suspecto de iure ciuili Episcopus datur adiunctus.*

33 *Regulares Pralati ex Concilio Meldensi prohibetur expellere Monachos professos non adhibito Ordinario.*

34 *Testis magis repellitur cum se offert vltrò, quàm cum requiritur.*

35 *Professio tacita obstat tam subdito discessum petenti, quam superiori expellere volenti.*

36 *Contractus claudicare non debent.*

37 *In contractibus vltrò citroque obligatorijs dispositum in vno ex correlatiuis censetur dispositum in alio.*

38 *Lex noua disponens in vno ex correlatiuis censetur disponere in alio etiam ad correctionem iuris cõmunis, vbi eadem est ratio.*

39 *Extensio etiam ex identitate rationis non fit in exorbitantibus à iure communi nisi sint correlatiua.*

40 *Monasteria de iure veteri subiecta erant Episcopo diœcesano, & ad eum spectabat cura, & sollicitudo etiam Monachorum.*

41 *Lex correctoria dicitur fauorabilis, & latè interpretanda quando per eam fit reditus ad ius antiquum.*

42 *Regulares tam subditi, quam Pralati allegantes nullitatem professionis ob non seruatam formam decretorum Clementis VIII. tenentur causas infra quinquennium deducere in Congregatione Concilij.*

43 *Restitutio aduersus lapsum quinquennij an sit concedenda Superioribus Regularibus, sicut subditis professionis nullitatem allegantibus.*

44 *Iudicium non debet claudicare.*

45 *Regulares Pralati, qui admittunt nouitios ad professionem ante annum probationis elapsum, aut in Conuentibus non designatis quas pœnas incurrant.*

46 *Legis auxilium frustra inuocant qui in legem committunt.*

47 *Ignorantia non excusat in his, qua quis tenetur ex officio inquirere.*

NVLLVS. Non summatur, nec diuiditur, quia breue est. Sed per alia verba posset sic summari; Non potest quis ad professionem admitti, nisi ætate idoneus, & voluntarius.

1 Nota primò, actum tonsuræ aliquando esse signum arguens professionem, quod est verum, si professi per coronam distinguãtur à non professis; aliàs secus, arg. c. Statuimus, infr. eod. & c. 1. eod. tit. lib 6. & sic habes vnum modum inducendi tacitam professionem, videlicet cum nouitius expleto anno probationis recipit coronam à solis professis gestari solitam, vt hic per Butr. num. 5. ad hoc c. Quod interrogasti, 27. dist. c. Quem progenitores, 20. q. 1. & c. Vidua infr. eod. cũ suis concord. Confert quod notat Bart. de eo, qui aliquot actus fecit, qui fieri non possunt citra nomen, & ius hæredis; quia ex illis inducitur hæreditatis aditio, vt per eum in l. Gerit. num. 9. ff. de acquirend. hæreditat. & est textus in l. Pro hærede, §. Papinianus, vers. Itaque tunc, ff. eod.

2 Secundò nota secundum Anton. de Butr. nu. 3. quod in quolibet actu à consensu regulato duo principia exiguntur, videlicet habilitas personæ agentis, & hoc intrinsecè: & libertas in voluntate operantis, vt ab aliquo extrinseco non necessitetur.

Vltimò nota duo substantialia requisita, quæ hic ponit Concilium Maguntinum, ad hoc vt quis fieri possit monachus professus.

3 Primum requisitum est ætas legitima. Sed quia in monachatu duo extrema considerari possunt, Idest receptio ad habitũ, & receptio ad professionem: Tu dic quoad primum extremum nullam ætatem esse à S. Canonibus præfinitam: quinimò etiam infantem posse religionem ingredi, & habitum suscipere, vt est textus in cap. Nullus, & ibi notat glos. in ver. Intraret, de tempor. ordinat. lib. 6. & Abb. hic num. 2. in fin. & quamuis glos. ibi subdat hoc verum esse saltem per oblationem parentum, vel tutorum, vt c. Illud, 20. q. 1. tamen Innoc. hic. in fine & Host. num 2. dicunt simpliciter hoc procedere etiam in non oblato, si infra legitimum tempus non reclamauerit, vt in c. Proximo, & ibi dixi infra eod. Similiter ex Concilio Tridẽtino, in viris nulla ætas præfixa est ad habitum suscipiendum, vt iampridem S. Congregatio declarauit. In mulieribus autem nonnihil difficultatis ingerit decretum c. 17. sess. 25. de regular. quod aliquibus videtur præscripsisse ætatem duodecim annorũ. Sed nihilominus tenendum est idem in mulieribus quod in viris. Et de intellectu illius decreti vide quæ scripsi latissimè in c. Cũ virum, infra eod. vbi plenè inuenies an puellæ duodecim annis minores siue de iure communi, siue ex Cõcilio Tridentino, siue ex stylo curiæ in monasterijs recipi possint ad habitum regularem.

4 Quo verò ad secundum extremum, videlicet receptionis ad professionem, Concilium Maguntinum, vt hic vides generaliter prohibet nequis tondeatur nisi in legitima ætate, ad hoc scilicet vt sit Monachus, & professus, vt explicant glos. 1. Innoc. Host. & Io. Andr. omnes in principio, sed non aperit, quæ sit huiusmodi ætas. Tu autem distingue

au

an agatur de professione expressa, an verò de ta-
cita.
5 Ad professionem expressam de iure communi
requiritur ętas pubertatis, idest annorū quatuor-
decim in masculo, & duodecim in fœmina, vt c. t.
20.q. t. c. Significatum, c. Cum virum, & c. Cum si-
mus, infr. eod. glos. fin. in c. Quia in insulis, infra eo-
dem, & in Clem. eos. in vet. Aetate, eod. titul. &
hic notant Hostien. nu. 3. Io. Andr. in fin. Butr. n. 9.
& reliqui omnes. Nec sufficit vltimam diem at-
tigisse, sed annus debet esse consummatus in to-
tum, vt c. Ad nostram, & ibi glos. in vet. Ante con-
summationem, infr. eod. & glos. pręalleg. in d. Clem.
Eos, & scripsi latius in pręd. decretali Ad no-
6 stram. Neque in hoc malitia supplet ætatem, vt
notat prædicta glos. in Clem. Eos, in vet. Aetatem,
quæ ibi a Doctoribus cōmuniter recipitur, & sic
matrimonium spirituale, vel quasi, quod contra-
hitur inter profitentem, & monasterium secūdum
Archid. in c. Vidua num. 2. 20. q. t. in hoc differt
à matrimonio carnali, vt c. De illis, il 2. & ibi di-
xi, & in cap. fin. infr. de despons. impuber. cum suis
concordant, sed ex Concilio Tridentino ad pro-
fessionem expressam requiritur annus decimus-
sextus completus sublata differentia sexus, vt pa-
7 tet in c. 15. sess. 25. de regul. Quo verò ad tacitam
professionem subdistinguendi sunt duo casus. Pri-
mus est in professione tacita, quę inducitur ex
gestatione annali habitus indistincti, idest à noui-
tijs, & professis gestari soliti, vel indistinctissimi,
quo scilicet præter nouitios, & professos promi-
scuè vtuntur etiam alij cōmunem vitam eum eis
ducentes, iuxta tex. in cap. t. infr. eod. lib. 6. & hoc
casu de iure communi si minor annis quatuor-
decim habitum indistinctum suscipiat non intelli-
gitur tacitè profiteri, nisi illum deferat per totum
sequentem annum, vt est textus formalis in d. c. t.
in princ. vers. Quod si per totum. Atque ita ad in-
ducendam professionem tacitam hoc casu requi-
ritur de iure annus integer, qui subsequitur ęta-
tem præfixam ad emittendam professionem ex-
pressam, & sic annus decimus quintus completus.
8 Vnde ipse annus decimusquintus est illi annus
probationis, vt notant in c. Beneficium, infr. eod.
lib. 6. glos. 2. Archid. in princ. vers. Vnde si minor.
Io. Andr. Gemin. & Franc. omnes in glos. 2. inferen-
tes ex hoc vt beneficium illius alteri conferri non
possit nisi post annum decimum quintum. Quare
eodem modo ex Concilio Tridentino si minor
sexdecim annis habitum indistinctum suscipiat, nō
intelligitur tacitè profiteri nisi illum gestet per to-
tum sequentem annum, & ita ad inducendam
professionem tacitam ex huiusmodi gestatione
requiritur integer annus decimus septimus, qui
subsequitur ætatem sexdecim annorum à Cōcilio
præfixam ad profitendum, & est ratio nam quem-
admodum ex iuris dispositione suscipiens habi-
tum huiusmodi ante quatuordecim annos, quam-
uis præsumatur habilis ad profitendum expressè
post annum decimum quartum eo quod eorum,
quæ tunc agit, plenum habet intellectum, vt patet
à contratio in d. c. t. in fin. tamen non intelligitur
professus tacitè nisi post sequentem annum deci-
mum quintum, vt ostensum est supra; ita post
Concilium Tridentinum eundem habitum susci-
piens ante sexdecim annos licet sit habilis ad pro-
fessionem expressam post annum decimū sextum,
nihilominus non censetur professus tacitè nisi post

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

annum decimum septimū immediatè sequentē. Quidquid contra scripserint Nauar. cons. 20. nu. 1. de regular. & Sanchez in Decalogo, to. 2 lib. 5. c. 3. n. 39. Quęlibet enim dispositio si nplicitet cōcepta vestitur à iure communi, & ad illius intellectum est redigenda, l. 2. C de noual. e Causam quæ, supra de rescript. c. Quemadmodum de iureiur. & tradit Petr. de Anchar. cons. 6 Viso themate, num. 8. & cons. 241. Præmittendum est, in princ. Atque ita non obstat motiuum Sanchez, quod iurium correctio sit vitanda, quoniam hic non agitur de vlla correctione, cum ius commune iam reperiatur correctum à Cōcilio tam quoad ętatem quatuordecim annorum præfixam in genere ad professionem emittendam, quam quoad ætatem annorum quindecim in specie requisitam ad inducendam professionem tacitam per delationem habitus. Iam enim ex Concilio ad quamcunque professionem requiritur vt minimum ætas annorum sexdecim. Ergo cum ius commune iam sit correctum, ex cōclusione superius firmata, viterius non corrigitur, quin potius Conciliū ad illius limites adaptatur, dum instar iuris communis constituit differentiam vnius anni inter professionem expressam, & tacitam, quæ inducitur ex gestatione habitus indistincti, vel indistinctissimi: & nihilominus hæc est interpretatio passiua, quæ admittitur in omni materia etiam correctoria iure cōmunis, vt notat Iason in l. Omnes populi in secunda lectura, num. 60. & seq. ff. de iust. & iuris, & est communis opinio, vt testantur Claud. Seyseil. in l. Inter cætera nu. 17. ff. de liber. & posthum. Curt. Iunior. cons. 7. n. 8. & Apostil. ad Rom. cons. 399. n. 13 in ver. Non assumat.

Similiter si recipiens habitum indistinctum sit maior annis quatuordecim, de iure communi non censetur tacitam professionem emittere, nisi illum deferat per annum integrum, & sic ad inducendā professionem tacitam ex delatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi etiam in maiori requiritur vt minimum annus decimusquintus completus, vt est casus in eod. cap. t vers. Qui verò, & in Clem. Eos, eod. tit. & ipse annus decimusquintus etiam maiori est annus probationis, vt post Io Andr. notat Franc. in d cap. Beneficium, nu. 1. col. 1. post medium, vers. In glos. Ergo similiter ex Concilio Tridentino si recipiens huiusmodi habitum sit maior annorum sexdecim, non intelligitur professus tacitè nisi illum gestet per annum. Atque ita ad tacitam professionem inducendam per delationem habitus huiusmodi ex Concilio etiam in maiore requiritur saltem annus decimusseptimus itidem completus.

Et hanc sententiam sępius probauit S. Congregatio eiusdem Concilij Interpres: nam cūm aliquando dubitatum esset an tacita professio, quę nō est exclusa decreto Concilij, inciperet completo decimosexto anno, & an statim post dictum tempus emissa censeretur: S. Congregatio respondit tacitam professionem incipere a prima hora post perfectum annum decimumsextum, & finire anno decimoseptimo. Et aliàs censuit Concilium c. 15. sess. 25. de reg. nō sustulisse tacitam professionem; quę inducitur per annum, & diem computandam à die post decimumsextum annum perfectū eius, qui monasterium ingressus est. Quę duę decisiones quamuis videantur discrepare, tamen conciliantur, vt dixi in cap. Ad nostram, num. 30. infr. eod.

eod. quod numquam obliuiscaris, quia Doctores,
ad hęc non aduerrunt, sed simpliciter tradunt ad
professionem tacitam requiri eamdem ętatem,
quę requiritur ad expressam.
9 Et ex hoc notabiliter infero, vt in illis casibus
in quibus ad emittendam professionem expressã
requiritur maior ętas, puta decem & octo, vel vi-
ginti annorum secundum ea, quę inferius dicen-
tur num. 13. & seq. tunc professio tacita per dela-
tionem annalem habitus indistincti, vel indistin-
ctissimi nullatenus inducatur nisi transacto anno
post ętatem pręfixam ad professionem expressam,
& sic transacto anno decimonono, vel vigesimo-
primo, qui eo casu intelligitur esse annus proba-
tionis, vt ex dictis constat.
10 Secundus casus est in professione tacita, quę in-
ducitur per susceptionem habitus professorum,
iuxta text. in cap. Super eo, infr. eod. & in c. Con-
stitutionem, vers. In alijs verò, eod. tit. lib. 6. cum
simil. aut per actus, qui à professis, secundum fieri
solent, vt in cap. Vidua, infr. eod. aut ex eo, quod
quis voluerit absolutè vitam mutare, vt in c. Con-
sulti, & cap. Statuimus, infr. eod. & cap. Benefi-
cium, eodem titul. lib. 6. & in his casibus, & si qui
sunt similes professio tacita de iure communi non
inducitur ante annum decimumquartum expletũ
in masculo, & duodecimum itidem expletum in
fœmina, vt est textus in cap. Significatum, infra
eodem, & in d. cap. 1. & ex Concilio Tridentino
non inducitur ante exactum annum decimum-
sextum, cum decretum d. cap. 15. sess. 25. de regul.
ex S. Congregationis sententia sustulerit profes-
sionem tam expressam, quàm tacitam ante ætatẽ
sexdecim annorum, vel ante annum probationis
11 elapsum. Ideoque cùm esset quæsitum an tacita
professio sit exclusa à decretis Concilij concurren-
tibus ijs, quæ de iure communi ad eam inducen-
dam requiruntur: S. Congregatio censuit non esse
exclusam, seruato tamen tempore, quod Conci-
lium requirit.
12 Hæc igitur est ætas legitima ad profitendum, de
qua loquitur hoc capitulum; & bene deducit An-
ton. de Butr. & DD. vt quamuis ætas legitima, seu
perfecta dicatur quæ vigesimoquinto anno com-
pletur, vt l. Ex duobus, iuncta glos. in ver. Legiti-
mæ, ff. de negot. gest. & l. fin. C. de ijs qui ven. ętat.
impetr. vbi est casus; tamen hoc limitetur nisi
subiecta materia aliud suadeat; de quo plenè per
Bald. in l. Cum te, C. de probat. Idem in ętate
matura probat textus in cap. Cum in cunctis, in
princ. iuncto §. Inferiora, supra de elect. & notat
Archid. in cap. Conuenior, 23. q. 8. quod nota pro
statutis, & depositionibus testium.
13 Fallit primò conclusio superiùs firmata in mo-
nasterijs, vbi est dura congregatio, vel religio, puta
in insulis; quia tunc propter asperitatem requiri-
tur in profitente plena pubertas, idest decem &
octo annorum, vt est textus in cap. Quia in insu-
lis, cum ibi notat. infr. eod. & hic notat Hostiens.
num. 3.
14 Fallit secundò, in illis religionibus, in quibus
ex constitutionibus Ordinis maior ætas exigitur,
nam, vt inquit Host. hic num. 3. in aliquibus reli-
gionibus requiritur ætas decem, & octo annorum
ex statuto speciali, licet illud non semper seruent;
& ita est in religione Fratrum Capuccinorum San-
cti Francisci, in qua ex statutis Ordinis nouitij nõ
recipiuntur ad habitum ante decimumseptimum
annum completum pro clericis, & ante decimum-
nonum pro laicis; & per consequens ad professio-
nem non admittuntur pro clericis nisi transacto
anno decimooctauo, nec pro laicis nisi transacto
vigesimo, vt refertur in Compend. Priuilegiorum
Mendicantium, in ver. Nouitius, in annotat. Cap-
puc. vers. Sexta, quod non recipiantur. Et in reli-
gione Minorum Conuentualiũ S. Francisci nouitij
clerici prohibentur ad professionem admitti ante
annum decimumnonum completum, & laici ante
vigesimumquintum ex Constitutione Pij V. quę in-
15 cipit, Illa nos, in Bullar. tom. 2. pag. 262. Porrò
cum fuerit quæsitum an decretum Concilij Trid.
cap. 15. sess. 25. de Regular. quo statuitur profes-
sionem ante decimumsextum annum emitti non
debere, comprehendat etiam illas Religiones, quę
ex suis institutionibus, & statutis à tempore im-
memorabili obseruatis vigesimũ, aut vigesimum-
secundum ætatis annum requirunt: S. Congrega-
tio respondit professionem ante decimumsextum
annum emitti non debere, vt disponitur d. cap. 15.
quod si religionis instituta plus temporis requirãt,
Concilium non repugnat, quippe quod non dispo-
nit vt professio fiat anno decimosexto, sed vt non
possit fieri ante, sed post.
16 Fallit tertiò, eadem conclusio in conuersis, qui
prohibentur recipi ad habitum regularem ante vi-
gesimum ætatis suę annum ex decretis generali-
bus Clementis VIII. ad nouitiorum receptionem,
professionem, & institutionem spectantibus, in
titul. Institutiones, super receptione, & educatio-
ne nouitiorum, in §. Quisque recipiendus, in Bul-
lar. tom. 3. pag. 131. & consequenter ad professio-
nem admitti nequeunt ante annum vigesimum-
primum, cum stare debeant per annum integrum
in probatione, ad præscriptum Concilij Tridenti-
ni in d. cap. 15. sess. 25. de Regular. & sufficit an-
num attigisse ex his, quæ notat glos. in Clem. Ge-
neralis, in ver. In decimooctauo, de ætat. & qualit.
& ita hæc verba, *ante annum*, intellexit S. Con-
gregatio Concilij de anno inchoato in terminis
cap. 12 sess. 23. vt dixi in c. Cum in cunctis, in vn-
decima quęstione, num. 131 supra de elect.
17 Cum autem de ætate controuertitur inter pro-
fessum, & monasterium si quæratur quis probare
debeat, an scilicet monasterium allegans ætatem
legitimam, an verò professus, qui hoc negat: Ex
mente Io. Andr. num. 1. Is probabit ætatem maio-
rem, vel minorem, qui fundat se super ea, dum aite
si constet de professione, & dubitetur de ætate,
probabit actor, vt cap. Presbyteri, & ibi glos. no-
tab. & Archid. 78. dist. & cap. Ad nostram, infra
eod. & eum sequuntur Butr. num. 13. Cardinal.
18 num. 2. & alij communiter. Ratio est secundum
Abbatem num. 5. quia quis non præsumitur ma-
ior, vel minor, cum ætas in eodem statu numquam
permaneat, sed currat de momento in momentũ,
de quo pleniùs in cap. In præsentia, de probat. per
Bart. et Doctores in l. de ætate, ff. de minor. et
Speculator in tit. de probat. §. 1. Et ideo si ingres-
sus exire velit allegando se minorem, debet hoc
19 probare. Hodie hoc est expeditum in decreto Cõ-
cilij Tridentini cap. 19. sess. 25. de Regular. vbi al-
legans se ante ætatem debitam professum fuisse,
probare debet seruata forma ibi pręscripta, vt la-
tius dicam infra num. 27. Patetur tamen Io. Andr.
et reliqui post eum, vtriusque probationes recipi
posse, arg. cap. Super hoc, supra de renunciat.

20 Secundum requisitum substantiale professionis,
quod hic ponit Concilium Maguntinum, est spon-
21 tanea voluntas. Non tamen intelligas spontaneā,
idest vltroneam; quia ad validitatem professio-
nis non exigitur, vt quis vltrò se offerat; nam validè
profiteri potest etiam rogatus, & illectus, quinimo
etiam seductus, & circumuentus, vt est textus in
cap. Constituit, 20. q. 3. in cap. Cum dilectus, ibi,
[nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse se-
ductos;] supra de ijs quæ vi metusue caus. & in
cap. Ad nostram, ibi, [quosdam pueros seduxe-
runt.] infr. eod. nec minori ad professionem se-
ducto datur restitutio in integrum, vt voluit glos.
notab. in d. cap. Cum dilectus, in ver. Ad fatui-
tatem; vbi ait, [In spiritualibus non habere lo-
cum in integrum restitutionem, quia non viden-
tur decepti qui meliorem vitam elegerunt.] Et
Abbas ibi ait illum esse dolum bonum, de quo dic
latiùs, vt scripsi in cap. Significatum, num. 36. & in
cap. Sicut nobis, num. 8. et seqq. infr. eodem. Sed
22 intellige voluntatem spontaneam, idest liberam,
& non coactam. Vnde infertur vt professio emissa
per metum sit ipso iure nulla, cap. Præsens cleri-
cus, 20. q. 3. nec sit opus vt rescindatur actione
23 quod metus causa; quoniam vbicumque requiri-
tur in actu spontaneus, seu liber consensus, non
valet actus si metus intercesserit; ad quod est glos.
notab. in c. Notificasti, in ver. Licentiam, 33. q. 5.
Casus autem requirentes liberum cōsensum enu-
merat glos. magna in cap. Inter cætera, 22. qu. 4.
Facit cap. Cum locum, & quod ibi notatur de
24 sponsal. & est ratio, quia licet voluntas coacta vo-
luntas sit, vt c. Meritò, 15. quæst. 1. & l. Si mulier,
ff. quod met. caus. non tamen est voluntas sponta-
nea, seu libera, prout requiritur ad professionem,
vt hic, & in cap. Perlatum, supra quod metus cau-
sa: nam votum res est consilij, & non præcepti, &
liberum est arbitrium in vouendo, aliàs non est
25 votum, cap. Integritas, 32. q. 1. & cap. Licet, infra
de voto; & voluntarium militem sibi eligit Chri-
stus, coactum verò sibi auctionatur Diabolus,
cap. Non est, 15. qu. 1. de quo habes bonam glos.
in cap. Abbas, supra quod met. caus. & ita hic fir-
mant glos. vltima, Butr. num. 2. & 10. Anchar. n. 2.
Abbas num. 1. & Io. de Anania num. 5.
26 Quòd si quæras cui incumbat onus probandi
metum, vel vim: soluit hic Io. Andr. num. 1. in
ver. Spontanea, dicens, id onus incumbere illi, qui
metum, vel vim allegat, vterque tamen probare
poterit, vt c. Super hoc, de renunciat. de quo ha-
bes plenam glossam in cap. 1. in ver. Non timore
mortis, supra quod met. caus.
27 Hodie quicumque regularis prætendit se per
vim, & metum, aut ante ætatem debitam, vel aliàs
nulliter professum fuisse, hoc probare debet, cau-
sasque nullitatis intra quinquenniū à die professio-
nis deducere coram Superiore suo, & Ordinario,
aliàs non est audiendus, vt statuitur à Concilio
Tridentino in præallegato decreto cap. 19. sess. 25.
de Regular.
28 Sed ex facto quæsitum est; An decretum Con-
cilij Tridentini in d. cap. 19. sess. 25. de Regular.
qua parte statuit, vt causæ nullitatis professionis
coram Superiore Regulari, & Ordinario deducan-
tur, locum sibi vendicet, cùm non ipse professus
nullitatem suæ professionis allegat, causasque de-
ducit; sed Superior ipse ex se vult illum eijcere
tanquam nulliter professum.

Verba huius decreti nusquam explicitè prohi-
bent Superioribus regularibus quominus eijciant
eos, quos repererint fuisse nulliter professos, sed in
subditos tantùm diriguntur; iubentque illos non
audiri nisi causas, quas prætenderint, deduxerint
coram Superiore suo, & Ordinario, vt patet initio
ibi, [Quicunque regularis prætendat se per vim
& metum ingressum esse religionem,] & infra ibi,
[velitque habitum dimittere quacunque de cau-
sa, aut etiam cum habitu discedere sine Superio-
rum licentia,] & infra, [Non audiantur nisi in-
fra quinquennium tantum; & tunc non aliter nisi
causas, quas prætenderint, deduxerint coram Su-
periore suo, & Ordinario.] Quæ omnia nullo mo-
do conuenire possunt Superioribus regularibus,
qui volunt inualidè professos expellere. At præ-
terea Concilium statuit vt qui priusquam causas
intra quinquennium deduxerit coram Ordinario,
& Superiore regulari, habitum sponte dimiserit,
nullatenus ad allegandam quamcunque causam
admittatur: sed ad monasterium redire cogatur,
& tanquam apostata puniatur: interim verò nul-
lo priuilegio suæ Religionis iuuetur. Quæ Conci-
lij verba similiter nullatenus referri possunt ad re-
ligionem: ergo nec Concilij dispositio, l. Quod
constitutum, ff. de militar. testam. l. 4. §. Toties, &
ibi Bart. ff. de damn. infect. quia lex non impri-
mit effectum suum nisi in illas personas, quibus
verba legis congruunt, & adaptantur, c. Si pater
ad fin. de testam. in 6. c. Maiores, de baptis. Gemin.
cons. 88. incipien. Innocentius, sub nu. 4. vers. Cum
ergo concurrant Neuizanus plura cumulans, cons.
92. à num 1. vsq; ad n. 12. Atque ita resolutio huius
casus tanquam omissi attentis verbis Concilij vi-
detur petenda à iure communi, l. fin. C. de pact.
conuent. l. Commodissimè, ff. de liber. & posthum.
Doctores in l. Gallus, §. Et quid si tantum. ff. eod.
29 De iure communi autem licet Prælatis regulari-
bus dimittere inualidè professos etiam non adhi-
bito Ordinario, c. Sicut, & c. Illud, 20. q. 1. c. Perla-
tum, supra de ijs, quæ vi met. caus. c. Accedens, in-
fra de conuers. coniugat. & c. Non solum, de regu-
lar. lib. 6. Nec mirum quia cum liberè, & sine con-
sensu Ordinarij possint nouitios admittere, &
corpori Ordinis aggregare, vt c. Porrectum, & c. Ad
apostolicam, infr. eod. consequens est vt eadem
libertate possint nulliter professos dimittere, & ab
ordine disgregare, vt sic regulares per quas causas
nascuntur, per easdem resoluantur, cap. 1. infr. de
reg. iur. & eodem genere dissoluantur à vinculo
religionis, quo colligati sunt, l. Nihil tam natura-
le, ff. de eodem. Item cum paria sint professionem
nullatenus emisisse, aut emisisse quidem, sed nul-
liter, vt in decreto Concilij Tridentini c. 15. vers.
Professio autem, sess. 25 de Regular. liberum esse
debet Superioribus absque interuentu diœcesani
eijcere nulliter professos, sicut eis liberum est eij-
cere illos, qui nondum professionem emiserunt,
vt c. Postulasti, & c. Statuimus, infra eod. c. Non
solum, & c. Constitutionem, eod. tit. lib. 6. c. Cum
causam in fin. supra de elect. Conc. Trid. c. 16. vers.
31 Finito, sess. 25. de regular. Hæc autem libertas pro-
cedendi in causa nullitatis professionis non adhi-
bito Ordinario cū fuerit sublata à Concilio quo-
ad subditos, in dubio non debet censeri sublata
quoad Superiores; quia hac interpretatione mi-
nus corrigitur ius commune, c. Cum dilectus, de
consuetud. cap. Causam quæ, de rescript. l. Præcipi-

mus, in fin. C. de appellat. & l. Sancimus, C. de Testam. nam secundum Ant. de Butr. in c. Cum dilectus, in secunda lectura, nu. 14. quando statutum contra ius commune potest vnum, vel duo operari, interpretari debet vt vnum secundum operetur, vt minus derogetur iuri communi; quã theoricam sequitur Roland. à Valle cons. 74. n. 19. vol. 3. post Gozadin. cons. 19. n. 5. & Grat. cons. 43. col. 1. & cons. 46. n. 7 vol. 1. Paris. cons. 110. n. 6. lib. 3. Socin. Iun. cons. 3. in princ. lib. 1. & pro hac opinione allegatur Nauar. cons. 87. incipien. An qui de genere Iudæorum, n. 4. de regular. vbi ait Prælatum regularem in illo casu ex officio suo sine alio accusatore posse, ac debere expellere nulliter professum à monasterio præmissa legitima causæ cognitionę per viam inquisitionis nec vllam mentionem facit de adhibendo Ordinario.

31 Cæterum his non obstantibus verius videtur esse adhibendum Ordinarium in iudicio nullitatis professionis, etiam cùm ipse Superior regularis ex officio ad eiectionem procedit: nam ratio propter quam Concilium iussit Ordinarium in hoc iudicio adhiberi ea potissimum fuit, quia cum regulares agant de causa suæ religionis, eos non habuit pro iudicibus vsquequaque integris, arg. C. Nequis in sua causa iudicet, in rubro, & nigro: dicitur enim causa propria ex quo commodum, vel incommodum ad eos pertinet, c. Biduum §. Et palam, 2. q. 6. qui est desumptus ex l. 1. §. Dies autem, vers. Et palam, ff. Quan. appellan. sit. Quam ob causam nec Episcopus dicitur iudex competens in causa suæ mensæ, vt post Collectar. Butr. & alios notat Decius in c. Cum venissent, num. 55. de Iudic. Quotiescunque enim declaratio inualiditatis professionis cederet in damnum monasterij, puta quia essent restituenda bona à subdito in monasterium delata, Superiores non essent faciles ad sententiam nullitatis proferendam, è contra vero procliuiores essent ad iudicium inualiditatis si professus esset rixosus, peruicax, aut aliàs inutilis religioni, cum has ob causas regulares consueuerint multoties expellere etiam legitimè professos pętextu incorrigibilitatis, cum tamen re vera incorrigibiles non sint, vt dixi in c. fin. in-
32 fra eod. Quamobrem Concilium voluit adhiberi Ordinarium in coniudicem exemplo legis ciuilis, quæ dat adiunctum Episcopum vbi Iudex ordinarius ex aliqua causa est suspectus, vt in Auth. Si verò contigerit, C. de Iudic. glos. 1. in c. Reuelatum, 11. q. 1. Oldr. cons. 147 Thema tale est; Capic. decis. 137. totam, Ideoque in c. 6. sess. 25. ob aliqualem suspicionem Episcopi contra Capitula exempta similiter statuit illorum causas non debere ab Episcopo cognosci, & terminari, nisi de consilio, & assensu duorum de Capitulo; & hanc ipsam ob causam in cap. 16. sess. 25. de regular. eodem modo nullas decreuit nouitiorum renunciationes, nisi factæ fuerint cum licentia Episcopi, siue eius Vi-
33 carij. Et Concilium Meldense habitum anno Domini 845. [sub Sergio Papa II. & Carolo Iuniore Francorum rege c. 59. tom. 3. Concilior. par. 2. sess. 2. pag. 352. col. 2. ob eamdem rationem prohibuit ne regulares eijcerentur à suis Superioribus nisi adhibito Ordinario, his verbis: [Vt Monachus de monasterio sine consultu, vel præsentia Episcopi, aut Vicarij eius ad hoc regulariter deductus non eijciatur, cuius dispositione, & authoritate de cætero vita, & conuersatio eiecti, ne perditus perpetuò fiat, si aliquo modo saluari potest, ordinari debet atque decerni.] Hactenus Concilium Meldense. Hæc autem ratio suspicionis æquè, imò magis viget, cum non ipse professus instat pro declaratione inualiditatis professionis, sed Superior ex se vult illum eijcere tamquam nulliter professum: nam regulares Pręlati neminem solent dimittere ex hoc capite, nisi ob aliquem peculiarem affectum, aut erga religionem, aut contra personam ipsius professi, vel eius reprehensibilem vitam, ac mores: aliàs enim facilè possent illum inducere ad ratificandam professionem priùs factam ad pręscriptum c. Significatum, in fin. infr. eod. & c. 1. in princ. eodem tit. lib. 6. aut saltem permittere vt in religione perseueraret, ac tacitè profiteretur, vt in d. cap. 1. & Clem. Eos, de regular. cum simil. Atque ita eo casu magis viget ratio suspicionis, quàm
34 cum procedunt ad instantiam alicuius. Quam ob causam testis magis repellitur cùm se offert vltrò, quàm cum requiritur, l. Post legatum, §. His verò, & ibi glos. in ver. Adiuuauerunt, ff. de his quæ vt indign. Boss. tit. de oppos. contr. test. nu. 21. vers. Et minus dubium, iuncto, num. 29. Menoch. de arbitr. Iud. quæst. casu 474. num. 57. lib. 2. Ergo Concilium eo casu multò magis censeri debet voluisse, vt Episcopus adhibeatur tanquam adiunctus, cum maior vrgeat in regularibus suspicio diffidentiæ, & grauaminis ob causam motiuam expulsionis.

Præterea videtur etiam decretũ d. c. 19. prohibuisse Pręlatis regularibus ne quemquam possint eijcere tãquam nulliter professum, nisi infra quinquennium, licet de illis nullam faciat mentionem; quia cum lapso hoc termino regularis habeatur vt tacitè professus, saltem in foro exteriori, Nauar. in c. Statuimus, num. 71. & 72. de regular. & cons. 87. eodem tit. non quod Concilium nouam professionem inducat, sed quod antea emissa reputetur valida, cum eius nullitas probari non pos-
35 sit, vt scripsi latè in cap. Prox. infr. eod. præsumpta hęc professio obstat tam subdito discessum petenti, quàm Prælato expellere volenti, c. 1. de regular. in 6. Et cap. Significatum, & cap. Ex parte, infra eod. Dum autem Concilium in ea parte, in qua prohibet professum audiri elapso quinquennio censetur etiam prohibere Superiori ne illum eijciat: Similiter dum prohibet nulliter professum audiri nisi causa cognita à Superiore, & Ordinario, intelligi debet tacitè prohibere ne Superior possit illum eijcere nisi eod. modo causa cognita coram Superiore, & Episcopo. Vtrumque enim statuitur in d. c. 19. sub vnica verborum structura, & determinatione; atque ita est locus regulę, l. 1. ã hoc iure, ff. de vulg. & l. Eum qui ædes, ff. de vsu-
36 cap. Ad hęc, professio est quidem contractus vltrò citroque obligatorius inter subditum, & monasterium, qui nõ debet claudicare, c. Porrectum, & ibi dixi nu. 19. & c. Ad Apostolicam, infr. eod. & tradit Nauar. cons. 26. num. 1. & cons. 87. eod. num. de Regular. Facit tex. in l. 1. ff. de rescindend. vendit. & in l. final. ff. de acceptilation. cum alijs adductis per Alex. cons. 40. Circa primum, num. 1. lib. 5. Vnde ratione æqualitatis, quæ in hoc contractu seruari debet, sicut Concilium disposuit ne regularis possit à religione discedere, nisi ex iudicio sui Pręlati, & Episcopi: ita etiam consentaneũ est vt vice versa censeatur disposuisse ne religio possit illum expellere, nisi causa expulsionis pro-

bata

bata ab Ordinario, & Superiore regulari.

37 Quod est non solum ob æqualitatem seruandam in hoc contractu; verum etiam ex natura correlatiuorum; quia in omni contractu vltrò citroque obligatorio dispositum in vno ex correlatiuis censetur etiam dispositum in alio, vt l. Cum emptor, ff. de rescind. vendit. & d. l. fin. ff. de acceptilat. & l. 1. C. de Cupress. lib. 11. & tradit Socin. cons. 72. Difficultatem faciebat, n. 1. lib. 3. Idque procedit etiam in materia correctoria iuris communis, vt est casus in l. fin. vbi notant Bart. Ang. Ias. & DD. C. de Indic. viduit. tollen. Petr. de Ancharan. in repet. c. Canonum statuta, in 6. q. princ. de Constit. & Socin. loc. cit.

38 Atque ita non obstat quod hic casus verbis Cõcilij non comprehendatur, quia satis est vt comprehendatur ratione. Nam lex noua, quæ disponit in vno ex correlatiuis, censetur etiam disponere in alio etiam ad correctionem iuris communis vbi eadem est ratio, d. l. fin. C. de indic. vidnit. toll. & l. Curatorem, cum ibi not. per glos. & DD. C. de interdict. matrim. l. fin. & ibi Salycet. C. de rescindend. vend. & tradit. Iason. in l. Transigere, n. 2.

39 C. de transact. Vnde regula illa, quę habet in correctorijs, & exorbitantibus à iure communi non fieri extensionem de casu ad casum etiam ex identitate rationis, c. 1. cum glos. de regul. iur. in 6. glos. in cap. Constitutionem, in ver. Protogamus, de regul. eod. lib. Limitatur vt non procedat in correlatiuis, vt optimè declarat Bart. in d. l. fin. n. 1. & 2.

40 C. de indict. viduit. toll. Affirmare etiam possumus hoc casu non agi de correctione iuris communis; quoniam de iure veteri monasteria subiecta erãt Episcopo diœcesano, c. Monasteria, 18. q. 2. & ad eum spectabat cura, & sollicitudo etiam monachorum, c. Si quis Abbas, & c. Abbates ead. caus. & q. c. Qui verè, in fin. 16. q. 1. Vnde ipse poterat nulliter professos à religione eijcere sicut poterat illos ad religionem admittere, c. Si vir, 27. q. 2. c. Nulla, & c. Vxor. 23. dist. c. De Viduis, 27. q. 1. & c. Dudum, de conuers. coniugat. & tenent in c. fin. instr. eod. lib. 6. Gemin. post medium vers. Imo etiam

41 cessante, & Franc. num. 1. in glos. 2. Ergo Tridentinum Concilium dum iubet adhiberi Episcopum in iudicio nullitatis professionis, licet corrigat ius commune, tamen est fauorabile, & latè interpretandum, cum per illud fiat rediens ad ius antiquum, vt notat glos. in c. Statutum, in ver. Numerandum, de præben. lib. 6. Ias. in Auth. Quas actiones, n. 20. C. de Sacr. sanct. Eccles. Roman. cons. 318. Quęritur etiam, n. 5 plenè Curtius Iun. cons. 9. Cir-

42 ca præmissam, n 4. Gramm. decis. 92. num. 15. Demum in q. proposita sic censuit Sacr. Congregatio Concilij, cuius sententia hodie videtur non obscurè approbata in decreto S. D. N. Vrbani VIII. super forma deducendi nullitatem professionis ex eo, quod regulares recepti, & professi fuerint in Conuentibus non designatis ad recipiendos nouitios contra formam Decretorum Clementis VIII. In eo enim decreto disertis verbis præcipitur vt causæ nullitatis huiusmodi infra quinquennium deducantur coram eadem S. Congregatione, non modo cum recepti, & professi contra formam prædictorum decretorum è religione exire, verum etiam cum Superiores extra eam respectiuè illos eijcere voluerint, vt patet ex ipsius decreti tenore, quem retuli in c. Petiatum, in fin. supra de ijs quæ vi met. caus.

43 Ex prædictis videtur inferri posse vt quemadmodum subdito alleganti nullitatem suæ professionis dato sumo nullitatis consueuit ex iustis causa concedi à Sede Apostolica restitutio aduersus lapsum quinquennij, ita etiam eadem restitutio sit concedenda religioni, si ipsa velit causas nullitatis deducere, cum huiusmodi actus sint reciproci, & vtrinque æqualitas seruanda sit, nec iudicium de-

44 bet claudicare, vt c. Cum inter, supra de except. cum concordant, de quibus ibi per glos. in verb. Claudicare, plenè Bald. cons. 486. Statutum, num. 1. vers. In contrarium videtur lib. 2. licet non meminerim hunc casum ex parte religionis vnquam

45 contigisse; fortè, quia in plerisque casibus nullitatis professionis Superiores regulares, qui recipiunt, non vacant culpa, & graui etiam pœna sunt puniendi, vt de his, qui admittunt ad professionem nouitios ante annum probationis expletum, est tex. in c. Ad Apostolicam, infra eod. ibi, Animaduersione sunt debita corrigendi, & c. Non solum, eod. tit. in 6. vbi Superioribus Mendicantibus hoc prohibetur sub pœna excommunicationis. Et decreta Clementis VIII. imponunt pœnã priuationis officiorum vocisque actiuæ, & passiuæ, & inhabilitatis ad alia obtinenda Superioribus, qui aliquem ad habitum, vel professionem recipiunt in locis ad recipiendos nouitios non desi-

46 gnatis. Et cùm hæc restitutio in integrum sit mera gratia, Bald. cons. 335. in princ. lib. 3. alias 388. eiusmodi gratia digni non videntur qui in legem committunt, c. Quia frustra, de vsur. Innoc. & DD. in c. Intelleximus, de Adulter. Anchar. cons. 37. num. 4. & seq. nam deliquens non debet esse melioris conditionis, quàm non delinquens c. Contingit, de dolo, & contum. Feder. de Sen. cons. 216. in fin. Imo id obuiat iuri publico, quia quis inuitatur ad delinquendum si ex delicto præmium cõsequatur, vt ait Signorol. cons. 110. n. 8. Vnde priuilegium à lege inductum delinquentibus non competit, vt in Auth. quibus modis natural. efficiantur sui, §. penul. vers. Nam si hoc, vbi glos. in ver. Legem. Ideoque Superiores petentes restitutionem in integrum non videntur audiendi; quia sic allegarent turpitudinem suam contra c. Cum dilectus, de fid. Instr. vt de Mendicantibus non seruantibus institutum sui Ordinis, in simili casu respondit Anchar. cons. 109. per totum. Ignorantia

47 verò non excusat in his, quæ quis tenetur ex officio inquirere, cap. Ad falsariorum, de crimin. fals. Gemin. in c. In memoriam, col. 2. 19. dist. Ant. Gabriel. concl. 6. n. 40. de reg. iur.

Cæterum quia negari non potest quin dari possit casus, in quo ignorantia ex parte Superiorum regularium sit iusta, & inuincibilis, vt apud Nauar. cons. 1. in princip. de Constit & de hoc ad præsens non quæritur: idcirco nihil videtur generaliter decernendum; sed vbi casus acciderit, maturè deliberandum.

De Regularibus.

Cap. Si quis.

SVMMARIVM.

1 *Impubes monasterium ingressus post annum à parentibus reuocari non potest.*

2 *Parentes reuocare non possunt filium impuberem, à mo-*

monasterio, si illius ingressui tacitè, vel expressè consenserint.

3 Si verò non consenserint, reuocare possunt infra annum duntaxat.

4 Mater an possit offerre filium impuberem Religioni sine consensu patris, & è contra.

5 Ius naturale in spiritualibus præfertur positiuo, vel ciuili.

6 Pater non potest offerre filium impuberem Religioni, si mater contradicat, nec è conuerso.

7 Tutor offerre potest pupillum Religioni sicut parentes.

8 Et ex pluribus tutoribus sufficit oblatio vnius, alio non contradicente.

9 Filius tradi potest Religioni à parentibus, etiam inuitis tutoribus.

10 Pater offerre potest filium Religioni etiam inuito auo, qui habet vtrumque in potestate.

11 Impubes Religioni oblatus infra annos pubertatis exire non potest.

12 Religionem ingressus propria authoritate infra annos pubertatis potest quandocunque exire.

13 Filius inuitus an possit à parentibus offerri Religioni, anne sic oblatus exire possit etiam ante annos pubertatis.

14 Oblatio parentum de impubere an se habeat ad professionem, sicut sponsalia ad matrimonium.

15 Filij non obligantur ex sponsalibus contractis per parentes, nisi consentiant tacitè, vel expressè.

16 Oblatus Religioni potest quandocunque exire post pubertatem, nisi expressè, vel tacitè professionem emiserit.

17 Puella duodecim annis minor à parentibus monasterio tradita, an habitum Regularem suscipere possit non obstante Concilio Tridentino in c. 17. sess. 25. de Regular.

18 Religionem ingressus in legitima ætate per vim, & metum, si infra annum potuit reclamare, & non reclamauit, eo elapso exire, vel à parentibus reuocari non potest.

19 Et quid post Cōcilium Tridentinum in c. 19. sess. 25. de regular.

20 Professi contra formam Decretorũ Clementis VIII. in conuentibus ad recipiendos Nouitios non designatis, aut aliàs nulliter ex perpetuo impedimento, an teneantur in foro conscientiæ elapso quinquennio à die professionis in Religione perseuerare, & n. seqq. vsque in fin.

21 Obligatio ad perseuerandum in Religione vnde oriatur, & n. 68. & 72.

23 Professi inualidè an teneantur in vtroque foro ad obseruantiam Regulæ, & n. 73.

24 Fictiones, seu præsumptiones non habent locum in foro animæ.

Declaratur, n. 69. & seqq.

25 Forus conscientiæ non erroneæ semper nititur veritati, & num. seqq.

26 Spiritualia non regulantur iure fori, sed iure poli.

8 Hæres non conficiens inuentarium an teneatur in foro conscientiæ, vltra vires hæreditarias, & num. 71.

29 Exceptio non numeratæ pecuniæ post biennium an habeat locum in foro conscientiæ.

30 Contrahentibus in foro animæ non licet se decipere.

31 Ecclesia non potest quenquam inuitum religioni alligare, & num. 72.

Declaratur, n. 73.

32 Consensus in matrimonio tam carnali, quàm spirituali est de iure naturali, & diuino.

33 Religio an teneatur nulliter professo ad alimenta, & num. 74.

34 Professus nulliter potest in foro conscientiæ etiam sine licentia ad sæculum redire, & vxorem ducere secundum opinionem Nauarri.

Contrarium, num. 79.

35 Professus inualidè an teneatur in Religione perseuerare vt vitetur scandalum, & n. 67.

36 Professus ob mortis timorem an possit tuta conscientia ad sæculum redire, & n. 81.

37 Lex humana iusta, obligat etiam in foro conscientiæ.

38 Legis canonicæ præcepta, aut prohibitiones obligant in foro conscientiæ etiam reatu mortalis peccati.

39 Apostolicæ Sedis decreta transgrediens quas pœnas incurrat.

40 Concilia generalia seruanda sunt quasi quatuor Euangelia.

Episcopi qui non vtuntur iurisdictione sibi attributa in exemptos in casibus, in quibus Concilium Tridentinum vtitur verbis præceptiuis, seu obligatiuis, peccant mortaliter, ibidem vers. In specie verò.

41 Quinquennium ad deducendas causas nullitatis professionis quas ob causas à Conc. Trident præfixum fuerit, & n. 51. & seq.

42 Legis transgressio etiam secluso contemptu indistinctè obligat sub mortali, quando impeditur finis legis.

43 Professus inualidè potest etiam in foro conscientiæ obligari ab ecclesia ad Religionem in genere.

44 Obligatio naturalis oritur ex contractu etiam nullo ex defectu solemnitatis.

Obligatio naturalis quos effectus producat, ibid.

Creditor an possit furari rem debitoris sui sibi naturaliter obligati, ibid. vers. Quinimo licet ei.

45 Professio nulla ex alia causa, quàm ex defectu consensus parit naturalem obligationem.

Electus nulliter ob non seruatam formam Concilij generalis habet canonicam electionem de iure naturali propter consensum, & sine peccato beneficium retinet secundum opinionem Innocentij, ibid. vers. Ad quod facit doctrina Innocentij.

46 Professus nulliter obligatur ex simplice voto.

Votum simplex non minus obligat apud Deum, quã solemnis professio, ibid. vers. Ergo cum professi.

Vouens ingredi Religionem si fiat Episcopus tenetur ecclesiam resignare, & ad Religionem transire, ibid. vers. Facit textus.

47 Professio per simulationem emissa obligat ad perseuerandum in Religione, & ad regulam obseruandam.

48 Quinquennij terminus ad reclamandum inductus est à Concilio Trid. ad instar præscriptionis.

49 Præscriptio quinquennalis in quibus casibus habeat locum.

50 Præscribens rem alienam etiamsi post completam præscriptionem superueniat mala fides est tutus in foro conscientiæ, & num. seq.

52 Pœna iudicialis solui debet etiam in foro conscientiæ.

53 Præscriptio inducta est in pœnam negligentium, & ad bonum publicum.

54 Regulares qui nullitatem professionis infra quinquennium deducere potuerunt habent remedium restitutionis in integrum.

Sta-

55 *Statutum laicorum denegans audientiam propter bonum publicum ligat etiam in foro conscientiæ.*
56 *Apostata à Religione dicitur, qui ad sæculum redit non seruata forma à Concilio Tridentino præscripta.*
57 *Apostata est excommunicatus, & peccat mortaliter.*
58 *Lex etiam pœnalis obligat in foro conscientiæ.*
59 *Forus conscientiæ regulariter sequitur forum iudicialem.*
60 *Lex iniusta non obligat quoad Deum.*
61 *Forus conscientiæ distinguitur à foro iudiciali, quãdo lex præcipit, vt distinguatur, & n 77.*
62 *Lex iusta ex quibus causis constituatur.*
63 *Verba imperatiua necessitatem important.*
64 *Præcepta negatiua magis præcisè obligant, quàm affirmatiua.*
65 *Negatiua indefinita æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis.*
66 *Verba*, quacumque de causa, *quid important.*
67 *Lex etiam iniusta obligat in foro conscientiæ ratione scandali.*
69 *Præsumptiones, vel fictiones habent locum etiam in foro animæ, quando ex legis obseruantia non resultat iniquitas, vel peccatum, & n. seq.*
73 *Regulam seruare tenetur etiam nulliter professus elapso quinquennio à die professionis.*
75 *Lex Sancimus de iure Protomiseos habet locum etiam in foro conscientiæ.*
76 *Nouitius volens discedere à monasterio non potest inquietari pro expensis.*
78 *Matrimonio existente inualido ob occultum impedimentum mulier non tenetur obedire Ecclesiæ præcipienti sub pœna excommunicationis, vt adhæreat viro.*
80 *Scandalum Pharisæorum, & pusillorum quando dicatur.*
81 *Metus mortis ita demum inficit professionem si in ordine ad illam incussus fuerit.*
82 *Professio missa ob timorem vltimi supplicij pro conscientia scelerum est valida.*

1 SI QVIS. Impubes monasterium ingressus
post annum à parentibus reuocari non potest, hoc primò. Pubes per vim ingressus
post annum exire, vel à parentibus reuocari
non potest, Hoc dicit secundò. Communis diuisio. Secunda ibi, *Si verò*.
2 Nota circa primam partem textus dicta Innocentij qui egregiè materiam tractat, & eius dicta
DD. communiter recipiunt, vt Abb. hic testatur,
num. 6. & ex eius dictis collige conclusiones infrascriptas. Prima conclusio est, si parentes tacitè, vel expressè consentiunt ingressui filij in monasterium ante legitimos annos, idest ante decimũquartum in masculo, & duodecimum in fœmina,
cap. Illud, 20. quæst. 1. & cap. Si in qualibet, q. 2.
secundum Hostien. hic in princip. vlterius eum reuocare non poterunt, vt hic, & in dicto cap. Si in
qualibet, cum concord. de quibus hic per Innoc.
in princ. in ver. Consensus, & Host. num. 2. in ver.
3 Parentum. Si verò non consenserint possunt mediante recursu ad personas hic designatas reuocare infra annum dumtaxat, vt hic; supple, & dicem,
vt in cap. Puella, 20. q. 2. glos. hic in ver. Infra annum, Host. & Io. Andr. in eodem verbo, non autem vltra, quia per dissimulationem tanti temporis, censentur consensisse, vt patet in d. cap. Puella,
& annus computatur à die scientiæ parentum secundum glos. ibi in ver. Atsi annum, Goffred. in
summa eod. tit. §. Sed quæritur à quo tempore,
Hostien. in summa eod. tit. §. finali, & Henricum
hic post princip. vers. Et annos iste, qui etiam addunt maius tempus fore indulgendum si monasterium adeò distaret, vt infra id tempus ad illud
peruenire non possent.
4 Secunda est, si quis habeat patrem, & matrem
sufficit alterius oblatio, de quo videtur tex. in cap.
Addidistis, & cap. Quicumque, 20. q. 1. Et quamuis glossa, & Archid. in d. cap. Puella dicant ma-
5 trem non posse offerre filium monasterio, cum non
habeat eum in potestate, instit. de adopt. §. Fœminæ: tamen, vt dixi, opinio Innocentij commu-
6 niter recipitur, & videtur tenenda fauore religionis secundum Abb. num. 6. in fin. Nec obstat ponderatio patriæ potestatis, quia vt singulariter dicit
Innocentius in spiritualibus ius naturale præfertur
7 positiuo, vel ciuili. Sed si pater, aut mater contradicat, melior est conditio prohibentis, vt l. Sabinus, ff. comm. diuid. secundum Innocentium.
Tertia est, tutor habet potestatem offerendi pupillum Religioni, sicut parentes c. Puell a 20 q. 2.
Et quamuis Feder. de Sen. cons. 274 Qu d am.,
num. 1. vers. Item etsi tutor obiter teneat contrarium, eò quod reperiatur iure cautum, vt possit reuocare, non autem vt possit offerre; dictum tamen
Innocentij magis placet Abbati hic nu. 8. per text.
in d. cap. Puella, 20. q. 1. vbi taciturnitas tutorum
habetur pro expressa oblatione. Eandem opinionem sequutus est idem Innoc. in cap. Cum virum,
in princ. & ibi etiam Hostiens num. 4. in verb. A
parentibus, Io. Andr. in eodem ver. num. 1. infra
8 eod. Quod si quis habeat plures tutores, sufficit
alterius oblatio, dummodo alius non contradicat
secundum Innoc. in princ. in verb. Consensu, vers.
Et eadem ratione, Host. num. 2. & alios communiter.
9 Quarta est; Si Episcopus habeat parentes, &
tutores, offerri potest à parentibus etiam inuitis
tutoribus secundum Innoc. cum quo cæteri transeunt.
10 Quinta, Si auus habeat filium & nepotem in potestate, pater nihilominus offerre poterit etiam inuito auo per rationem positam supra in secunda
conclusione, quod etiam tenet Feder. dicto consil. 274.
11 Sexta, Ingrediens, vel oblatus infra annos pubertatis exire non potest arg. cap. De illis, infr. de
despons. impuber.
12 Septima, Religionem ingressus propria authoritate potest infra annos pubertatis quandocumque exire, cap. Significatum, infr. eod.
13 Octaua, & vltima conclusio est, Parentes non
possunt offerre Religioni filium impuberem inuitum, & sic oblatus etiam ante annos pubertatis
exire potest, argum. à contrario sensu cap. Puellæ,
20. q. 1. & cap. Puella, q. 2. Et hoc sentit Innoc. secundum Abb. num. 9. qui dicit sibi magis placere
dictum Innocentij. Tum quia voluntarium mili-
14 tem diligit Deus, cap. Nec est, 15. q. 1. Tum quia
oblatio parentum de impubere se habet ad professionem, sicut sponsalia ad matrimonium, arg.
15 20. q. 1. in primis quatuor capp. Sed ex sponsalibus contractis per parentes filij non obligãtur, nisi
tacitè, vel expressè consenserint, vt in cap. 1. § fin.
de spons. impuber. lib. 6. Ergo idem dicendum in
huius-

huiuſmodi oblatione. Contrarium concludo in cap. Cum virum ann. infr. eod. vbi oſtendo haec non fuiſſe opinionem Innocentij, & raſpondeo ad
16 motiua Abbatis. Poſt pubertatem verò ſi ab initio conſenſerit, ſiue non poterit ſic oblatus quandocumque exire niſi tacitè, vel expreſsè profeſsionem emiſerit, de quo dic, vt in cap. 1. de Regular. lib. 6. Et poſt Conc. Trid. intellige, vt dixi in c. Ex
17 parte, num. 5. infr. eod. An autem puella 12. annis minor à parentibus monaſterio oblata habitum regularē ſuſcipere poſſit non obſtante ipſius Concilij decreto in cap. 17. ſeſſ. 25. de Regul. Dicam plenè in cap. Cum virum infr. eod.

18 Secundò nota in S. Si verò; eum qui in legitima ætate per vim ingreſſus eſt monaſterium, ſi infra annum potuit reclamare, & non reclamauit, eo elapſo exire, vel à parentibus renocari non poſſe, ſed teneri in Religione perſeuerare, prout hic notant gloſ. fin. Innoc. num. 3. in ver. Per vim, Hoſt. & Io. Andr. in eod. verb. Butr. num. 8. Abb. n. 4. & alij communiter.

19 Hodie decreto Concil. Trident. in c. 19. ſeſſ. 25. de Regular. ſtatutum eſt, et quicumque Regularis prætendit ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, eelitque habitum dimittere quacumque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superioris non audietur niſi intra quinquennium tantū à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario.

Circa hoc Decretum duplex oritur difficultas. Altera eſt, an per illud fuerit ſublata diſpoſitio huius tex. in S. Si verò. Et quoad hoc breuiter dicendum eſt non fuiſſe ſublatam, quia ſpatiū vnius anni ad reclamandum quod hic tribuitur illi, qui per vim, & metum ingreſſus eſt religionem, fundatur in præſumptione taciti cōſenſus, quia per moram tanti temporis cum potuerit reclamare, & non reclamauerit cenſetur ingreſſum ſuum ratificaſſe, & profeſsionem tacitè emiſiſſe, vt hic notat prædicta gloſ. fin. Innoc. num. 2. verſ. Pro hac autem opinione ebi aireum, qui per vim ingreſſus eſt monaſterium lapſu anni præſumi tacitè profeſſum, vt hoc cap. dicit. Idem intendit Butr. nu. 8. dum dicit per cohabitationem annalem purgari vitium reſpectu metus tempore ingreſſus, & ſequuntur alij præallegati. At decretum Concilij in dicto c. 19. non fundatur in præſumpta ratihabitione ingreſſus, nec tacitam profeſsionem inducit, ſed tamen denegat audientiam ei, qui elapſo quinquennio prætendit deducere cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis, vt latius dixi in cap. 1. num. ſupra quod met. cauſ. Vnde poteſt contingere, vt maior ingreſſus religionem per vim, & metum elapſo anno cenſeatur Monachatum ratificaſſe, & tamquam tacitè profeſſus non poſsit amplius ad ſæculum redire, et hic deciditur, & notat gloſ. & DD. citati; & tamen ſi quinquennium non ſit elapſum Cōcilium non obſtet quominus audiri poſſit ſi prætendat ſe profeſſum nō eſſe. Et è contrario accidere poteſt, vt ingreſſus per vim, & metum etiam elapſo anno non ſit profeſſus, puta ſi reclamare non potuit, eò quod metus ſemper durauerit, cap. Ad id quod, infr. de ſponſal, cap. Conſtat, 2. q. 4. cap. De illis, il ſecondo, de deſponſ. impuber. gloſ. fin. hic, & alij præallegati. Et nihilominus ex Concilio audiri non poſſit ad allegandas cauſas inualiditatis ſuæ profeſſionis ſi quinquennium ſit tranſactum etiāſi metus numquam ceſſauerit iuxta declarationem Gregorij XIII. quam poſui in d. c. 1. n. 40. ſupra quod met. cauſa. Atque ita diſpoſitio Concilij, & huius decretalis inuicem compatiuntur, ende quod non mutatur &c. l. Sancimus, C. de teſtamen. l. Præcipimus, in fin. C. de Appellat. c. Cum expediat. de Elect. lib. 6.

Altera, & maior difficultas eſt, an decretum Concilij vendicet ſibi locum tantummodo in impedimentis temporalibus, et metus, defectus ætatis, & conſimilibus. Quidam enim putant non habere locum in impedimentis perpetuis, vt ſi quis profeſſus fuerit in aliquo Conuentu non deſignato ad recipiendos Nouitios contra formam decretorum Clementis VIII. Sed horum opinionem falſam eſſe oſtendi in d. c. 1. à n. 20. eſque in finem, ſupra. Quod met. cauſ. Verum quia non deſunt, qui doceant nulliter profeſſos ex impedimento perpetuo poſſe ſaltem in foro animæ redire ad ſæculum, & vxorem ducere non obſtante lapſu quinquennij per Concilium præfixo; operæpretium duxi de veritate huius doctrinæ deligenter inquirere.

20 Reuoco igitur in dubium An profeſſi contra formam decretorum Clementis VIII. In conuentibus ad recipiendos nouitios non deſignatis, aut alias nulliter ex perpetuo impedimento teneantur in foro conſcientię elapſo quinquennio à die profeſsionis in Religione perſeuerare.

Iam cenſuit S. Congregatio huiuſmodi profeſſos elapſo quinquennio præfixo in d. c. 19. ſeſſ. 25. de Regul. nullatenus eſſe audiendos ad allegandas cauſas nullitatis profeſſionis, ſed debere in Religione perſeuerare. Quod cum certum ſit quo ad Eccleſiam, & in foro externo, quæritur nunc An idem ſit dicendum quoad Deum, & in foro conſcientię.

Opinio negatiua videtur ſuaderi poſſe rationibus, & authoritatibus infraſcriptis.

21 Et primò in tantum quis tenetur in foro conſcientiæ in Religione perſeuerare, in quantum eſt tacitè, vel expreſsè eidem Religioni alligatus, c. Quem progenitores, 20. q. 1. c. Cum virum, c. Sicut nobis, in fin. & c. Statuimus infr. eod. c. 1. in principio eodem tit. in 6. & c. Religioſo, S. Quamuis, de ſent. excomm. eod. lib. cum ſimil. Sed profeſſi in Conuentibus vt ſupra non deſignatis etiam elapſo quinquennio nec expreſsè, nec tacitè ſunt allegati Religioni, cum ex ſententia Sac. Congreg. decreta Clementis tam expreſſam, quàm tacitam profeſſionem excludant, & Trident. Concilium in d. c. 19. poſt quinquennium non faciat eos tacitè profeſſos, ſed tantùm deneget audientiam. Ergo elapſo quinquennio in foro conſcientiæ non tenentur in Religione perſeuerare.

Secundò, qui non aſtringitur ad obſeruantias regulares, non tenetur in Religione permanere. Sed profeſsi contra formam decretorum Clementis in cōſcientia non aſtringuntur ad obſeruantias regulares. Ergo non tenentur in foro conſcientię in Religione permanere.

22 Maior patet, tum quia obligatio perſeuerandi in religione, & viuendi ſecundum regulam prouenit ex eadem radice, & cauſa validitatis profeſsionis, c. Si in qualibet, ibi; [mox ad religionis cultum, habitumque renocentur, & ſub ſtrenua diſtrictio-

ne

ne huiusmodi obseruantiæ inseruire cogantur 20. q.2.c.Constituit,ibi, In eo,quod cęperunt perseuerate cogantur, 20. q.3.c.Ex parte, ibi: Vt regulam seruent, ecclesiastica districtione compellas, c. Cũ Virum, vers.Reuertendi, &c.& c.Consulti,in fin. infra eod. Vnde cum in nulliter professis cesset causa, & fundamentum obligationis, ipsa quoque obligatio cessare debet, c. Cum Paulus, 1. q.1.Anchar. cons.47 Pro clariori ,nu.4. Tum quia absurdum esset, & in magnam cederet regularis disciplinę perturbationem, vt qui in foro externo habentur pro religiosis, & vnà cum cæteris Regularibus conuiuunt, communia instituta seruare non tenerentur. Quid enim si sic professi choro, & mensæ communi non conuenirent; si è monasterio non petita licentia abscederent, si silentium frangerent, si Prælatorum obedientiam detrectarent, aut in cibis, in vestibus, & alijs huiusmodi regularia instituta contemnerent? contra canonicas traditiones, quibus præcipitur, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. vt legitur in cap. Recolentes, de statu Monach. Qua de re plura apud D.Thom.opusc.19. artic.3.

23 Minor probatur, quia inualidè professi ideirco elapso quinquennio cogi possunt in foro externo ad obseruantias regulares, quia ab ecclesia reputantur, vt legitimè professi cum eo termino elapso, illis à Concilio præclusa sit via probandi nullitatem suæ professionis ad exemplum eorum, qui posteaquam per annum in monasterio habitum indistinctum detulerunt, præsumuntur veraciter esse professi,cum contrarium probare non possint, obstante præsumptione iuris, & de iure secundum glos. in cap. Ex parte, in ver. Annum, inf. eodem, quàm DD. communiter sequuntur illic, & in c.1. eod. tit. in 6. & in Clem.2. eod.

24 At huiusmodi præsumptiones,seu fictiones non habent locum quoad Deum,& in foro animæ,cap.
25 Humanæ, 22.q.5. Anchar. cons.411. num.5. Ratio est,quia lex, seu forus conscientiæ non erroneæ sẽper nititur veritate,& rei existentia, vt ait Feder de Sen. cons.21. Numquid hæres, num.2. vbi affert illud Apostoli 2. ad Corinth. 1. *Gloria nostra testimonium conscientia nostra*, cap.vnic. de Sacr. vnct. Quamuis enim lex humana disponat, & iudicet ex his quæ apparent, cap. Erubescant, 32. dist. non autem de occultis, cap. Litteras, de restit. spoliat. & cap. Inquisitioni, de sent. excomm. Ideòque iudex secundum probata non secundum conscientiam debeat iudicare, cap. Iudicet, 3. q. 7. cum simil. Aliud tamen est in foro conscientiæ, in quo de præsumptione, vel fictione non curatur, sed de veritate, vt plenè per eundem Feder. de Sen. loco
26 cit. Nec est nouum vt secũdum forum iudicialem fiat vnum, & aliud secundum conscientiam; cum ista spiritualia non regulentur iure fori, sed iure poli, cap. vlt. in fin. ibi: Aliud iure fori, aliud iure poli, 17.q.4. & tradit post Feder. de Sen. Anchar. d. cons. 411. num.4. vers. Ista enim spiritualia, quẽ etiam allegat Bart. in l. Habeat, C. de Sacros. Eccl. Ad idem Lap. allegat. 72. Martinus, per totum, vbi pluribus probat forum conscientiæ, & animæ non admittere apices iuris, nec formulam verborum,
27 sed ipsam rei veritatẽ,& Angel. de Perusio cons.59. Quidam, in princ. vbi ait in foro conscientiæ non colorem quæsitum, neque apparentiam; sed solam veritatem spectari.

28 Hinc fit, vt quãuis hæres non conficiens inuẽtariũ teneatur vltra vires hæreditarias eo, quod sibi contemnenti legis dispositionem, non credatur in foro iudiciali, si dicat hæreditatem non sufficere ad omnia debita persoluenda, l. Sancimus, C. de iur. delibet. tamen si verè hæreditas non sufficiat in foro conscientiæ, in quo de præsumptione, vel fictione non curatur, sed de veritate hæres non teneatur, vt per Anchar. loco cit.

29 Et similiter quamuis secundum leges non possit opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ post biennium, tamen creditor, qui re vera pecuniam non numerauit non potest post biennium illam repetere in foro conscientiæ. Et è conuerso, Innoc. in cap. Quia plerique, n.2. de immun.eccles. Idemque dicendum de eo, qui cum non esset debitor, fuit tamen iniustè condemnatus; & in eo qui cum verè debitor esset, fuit in iudicio absolutus, vt per
30 Innoc. & Feder. de Sen. vbi supra. Rursus etsi in foro fori liceat contrahentibus se decipere vsque ad dimidiam iustitiam pretij, cap.Cum dilecti,vbi not. de empt. & vendit. tamen secundum Feder. de Sen. non licet iure poli; cum fraus, dolus, & deceptio sint nomina reatus. Et quamplurima alia exempla congerunt Innoc. Host. & DD. in d. c. Quia plerique,de immun. eccl.& Dyn. in cap. Locupletari, de regul. iur. in 6.

Eodem igitur modo qui professus est in conuentu non designato ad recipiendos Nouitios, aut aliàs nulliter, quamuis elapso quinquennio ab ecclesia, & in foro externo habeatur pro religioso,cũ in eo foro nullitas probari non possit, ideoque sit cogendus regulam seruare; tamen cum in rei veritate ex sententia S. Congregationis non sit professus, nec religioni alligatus, non tenebitur in foro conscientiæ, in quo simplex, & nuda veritas inspicitur ad obseruantias regulares. Atque ita in terminis nostris tradit Cardinal. Alex. in c. Quod interrogasti, sub num.9. 27.dist. vbi ait: In professione potius debemus attendere veritatem, quàm ipsum factum, vt patet quod met. cau.cap.1. Subdens id esse absolutè verum in foro pœnitẽtię, quia ille forus sequitur veritatem tantùm, allegat cap. Tuæ, & quod ibi not. despons. Et inualidè professos elapso quinquennio non teneri secluso scandalo ad obseruantiã regulę simpliciter tradit Thom. Sanch. de matrim. lib. 7. de impedim. disput. 37. num.37.

31 Tertiò, quamuis ecclesia possit inducere præsumptionem validitatis professionis, itaut professus in foro iudiciali contra huiusmodi præsumptionem non sit audiendus iuxta cap. 1. de regul. in 6. & Clem. 2. eod. tit. tamen in rei veritate, & in foro poli non potest quemquam inuitum alligare ad religionem, aut ad obseruantias regulares: non enim, vt ait Nauarrus cons. 39. num.2. de Regul.
32 Summus Pontifex iustè potest tam grandia pręcipere, argum. cap. Integritas, 32.q.1. & cap. Gesta, 74.dist. iuncta glos. in ver. Crescere; & cùm consensus in matrimonio tam carnali,quàm spirituali exigatur de iure naturali diuino, ab ecclesia suppleri non potest, cap. Præsens, 20.qu.3. cap. Licet, inf. eod. Abb. in cap. Per venerabilem, num. 21. qui fil. sint legit. Syluest. in ver. Religio, 3. nu. 15. idem Nauarr. cons.10.num.2. Quod met. caus. & tradunt passim Theologi. Vnde D.Bernard.tom.2. in tractat. de præcepto, & dispensatione. [Vota mea (inquit) nullus augeat sine voluntate mea.]

Ergo quamuis Concilium per pręfixionem quinquennij potuerit quibusuis professis denegare audientiam, atque inducere præsumptionem validitatis præcedentis professionis interdicendo ne cōtraria probatio admittatur; tamen in foro animæ non videtur potuisse inualidè professos obligare ad regulares obseruantias, & perpetuam perseuerantiam in Religione.

33 Quartò, nulliter professo Religio non tenetur ad alimenta, arg. cap. Cum ex officij, de præscript. & cap. Satis, peruersum, 55. dist. Gemin. Anthar. & alij in cap. vnico de voto in 6. Imo nec potest nulliter professus tuta conscientia huiusmodi alimenta à religione recipere, cum in rei veritate non sit ibi vt Regularis, nec vt famulus, nec vt Nouitius, & aliàs locupletaretur cum Monasterij iactura, quod est contra ius naturale, l. Nam hoc natura, ff. de condict. & indeb. & l. Iur. naturæ, ff. de regul. iur. Dyn. in c. Locupletari, qui ad hoc plura exempla cumulat. de regul. iur. in 6. Atque ita nulliter professum non posse absque peccato recipere alimenta à Religione, & teneri cum potuerit illa restituere, nisi adæquentur obsequijs, quæ præstat Religioni, simpliciter tenet Nauarr. cons. 16. n. 13. de regul. & Comment. 4. de reg. n. 74. §. Aduertendum, 4. quem refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. de imped. disp. 37. n. 42. Quinimo ob hanc rationem Religio non posset tuta conscientia præbere alimenta nulliter professo, quia sic induceret eum ad recipiendum indebitum, & ad peccatum, vt probatur ex doctrina Innocentij in d. cap. Quia plerique, nu. 2. de immun. ecclesiast. vbi determinat iniustè condemnatum ad aliquid soluendum, quamuis parere debeat, si sententia postea executioni demandetur; tamen non posse spontè soluere; quia, inquit, nunquam debet aliquid facere, quod fratri suo sit causa peccati; frater autem semper peccat recipiendo iniustè iudicatum, allegat cap. Negligere, 2. q. 7. Ergo non tenetur in monasterio perseuerare, quia absurdum esset vt qui ab alijs pro religioso habetur, & cum reliquis religiosis conuiuit suis pecunijs, sibi alimenta suppeditaret, & proprio victu vteretur; vix enim id esse posset sine scandalo, c. Nolo, 12. q. 1.

Quintò, pro hac opinione adducitur textus in cap. Litteras, de restit. spoliat. & in c. Inquisitioni, de sent. excomm. vbi mulier sciens matrimonium esse nullum ob impedimentum occultum, non tenetur in foro conscientię viro adhærere, quamuis ecclesia hoc ei præcipiat sub pœna excōmunicationis. Ergo similiter sciens suam professionem esse nullam non tenetur religioni adhærere quamuis ecclesia in foro externo hoc pręcipiat arguēdo de matrimonio carnali ad spirituale, iuxta c. Inter corporalia, de transl. Præl.

34 Vltimò adducitur Nauarr. cons. 87. An qui genere de regul. vbi tenet nulliter professum, eo quod esset de genere Iudęorum quoad forum conscientiæ cum licentia, & sine licentia Prælati exire posse è monasterio, licet castigaretur in foro exteriori, si absque licentia exiret. Imo cons. 89. Cum de iure, num. 6. eod. tit. censet inualidè professum posse ad sęculum redire, & vxorem ducere, & esse tutum in conscientia; subdens nec scandalum esse timendum, quia esset Pharisæorum, non Pusillorum. Allegat illud Bedæ relatum in c. Qui scan-
35 dalizauerit, infra de reg. iur. [Vtilius est scandalum nasci, quàm quod veritas relinquatur.] Et D. Thomam 2. 2. qu. 43. art. 2. pen. & vlt. vbi docet neminem teneri ad relinquenda bona spiritualia, neque temporalia propter scandalum proximi. Et hoc ipsum fusius consuluit idem Nauarr. in eo qui professionem per metum reuerentialem emisit in cons. 9. N. nobilis, Quod met. cau. & cons. 46. Hetus, & famulus, num. 6. de regul. vbi respondet in foro conscientię non esse apostatam eum, qui cum esset nulliter professus, eo quod fictè professionem emisisset, ad sæculum redijt.

36 Et hac ratione cum nuper quidam famulus, quē herus primò per seipsum, deinde per alios occidere sæpius tentauerat, mortem sibi timens ab eo aufugisset, & in monasterium se recepisset, ibique habitu regulari indutus expleto probationis anno professionem emisisset; ac deinde hero vita functo infra quinquēnium reclamasset, & causam nullitatis professionis ob metum prædictum in vrbe introduxisset: Hac, inquam, ratione nonnulli Pœnitentiarij, vt mihi nunciatum est, consuluerint licere eidem famulo in foro conscientiæ exire è monasterio, & ad sæculum redire, etiam non expectata sententia declaratoria nullitatis professionis, cum quoad Deum ob defectum consensus non sit validè professus.

37 Sed his non obstantibus in contrarium est veritas, pro qua adducitur primò receptissimum illud principium tam apud Theologos, quàm apud Canonistas, videlicet legem humanam iustam obligare etiam in foro conscientiæ, quod constat ex cap. Quo iure, 8. dist. cap. vlt. 16. q. 3. c. Si Imperator, 96. dist. & c. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit 11. q. 3. & docet D. Thom. in 2. 2. q. 96. art. 4. vbi ait leges humanas, si iustæ sint, habere vim obligandi in foro conscientiæ à lege æterna, à qua deriuantur, secundum illud Prouerbiorum 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt*. D. Thom. referunt, & sequuntur Syluest. in ver. Lex, n. 9. Flor. in l. Ex parte hęres, §. Suę libertatis, ff. famil. ercisc. & Affl. in rubr. de iure protomiseos, num. 7. & pluribus comprobat Feder. de Sen. d. cons. 21. n. 3. vers. Præterea iura humana sunt à Deo.

38 Quod certissimum est, & citra controuersiam quoad decreta Apostolicæ Sedis, cuius præcepta, vel prohibitiones obligare in foro conscientiæ omnes consentiunt, idque etiam sub reatu mortalis peccati, vt satis clarè probant tex. in cap. De his, in fin. 50. dist. ponderando illa verba, Damnabiliter
39 in profundum demergi, in cap. Quia, ibi [Non sine perpetuæ damnationis interitu,] 64. dist. in c. Nulli fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolicę Sedis præcepta. Et infra; [Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus quisquis apostolicis voluerit contraire decretis, &c. [vbi hoc tenet Hugo 19. dist. in cap. Si quis omnem traditionem Ecclesiasticam scriptam violat, anathema sit 1. q. 7. (anathema enim non fertur nisi pro mortali peccato, c. Nemo Episcoporum, 11. q. 3.) & alijs missis, in c. Violatores, 25. q. 1. vbi Damasus Papa: Violatores Canonum voluntarij grauiter à Sanctis Patribus iudicantur, & à Sancto Spiritu, instinctu cuius, ac dono dictati sunt, damnantur, quoniam blasphemare Spiritum Sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem Sacros Canones non necessitate compulsi, sed libenter aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus spontè consentiunt; Talis enim pręsumptio manifestè vnum genus.

nus est blasphemantium Spiritum Sanctum, quia contra eum agit, cuius nutu, & gratia sancti Canones editi sunt. Atque ita determinat Archid. in d.c. Detestanda, n.3.& 4 de concess. præb.lib.6. quem refert, & sequitur ibi Gemin.in princip.vers. Ao scienter faciens contra præceptum vel prohibitionem Canonis peccet mortaliter, Pelin.in c.1. n.11. de Constit gl. & DD. in c.Nam concupiscentiam de Constit.& in rubr. de obseruat.ieiun.

40 Et de generalibus Concilijs est text. in c. Sicut, 15.dist. vbi Gregorius ait: Sicut Sancti Euangelij quatuor libros sic quatuor Cōcilia suscipere,& venerari me fateor, idemq; habetur in c.praced. ibi; Quasi quatuor Euangelia,vel totidem Paradisi flumina. Et quamuis h Canones loquantur dc quatuor Synodis generalibus, Nicæna,Cōstantinopolitana, Ephesina, & Calcedonensi: mox tamen Gregorius subijcit rationem generalem ad omnia Concilia œcumenica,nempe, quia vniuersali sunt consensu constituta. Et propterea Indefinité Concilia generalia esse obseruanda sicuti Euangelium dixerunt Io. Andr.in c. Cum laicis, propè fin de reb. eccles.non alien. Bald. in tit.de pace const. col. 4. §.Imperialis Clementiæ, in vet.Mos Romanorum n.22. in fin.& Ias.in l. De quibus, n.54. vers. Addo quod eodem modo, C. de legib. de quo dic vt pce Præpos. in d. cap. Sicut in princ.

In specie verò Tridentinam Synodum habere hanc vim obligandi etiam sub culpa mortali,iampridem censuit Sacra Congregatio: Nam consulta an Episcopus incurrat aliquam pœnam non vtendo in exemptos iurisdictione, aut in loca exempta, quam ei Concilium concedit, cap.7. & 8. sess.7.cap.6. sess.25.cap.8. sess.21. c.20. sess.24. c.14. sess.25. cum alijs similibus, Respondit nullam pœnam incurrere, sed in illis casibus, in quibus decreta Concilij vtuntur verbis præceptiuis,seu obligatiuis incurrere peccatum mortale.

Igitur ambigendum non est quin eiusdem Concilij decretum cap.19.sess.25. de regul. dum prohibet ne quis prætendens suam professionem esse nullam aliter habitum regularem dimittat, quàm seruata forma ibi præscripta, & infra quinquennium à die professionis, obliget etiam in foro conscientiæ.

41 Secundò, cum inter Superiores Regulares, & subditos occasione nullitatis professionis perpetua dissidia vigerent, & subditi existimantes se nulliter esse professos iussa Prælatorum contemnerent, ac regularem disciplinam non seruarent: S. Synodus videtur cò spectasse vt modum tandem adhiberet ac terminum præfiniret huiusmodi litigijs; ideoque statuit vt ex causa nullitatis professionis nemini fas esset habitum deserere, nisi infra quinquennium, & causis deductis coram superiore, & Ordinario, ad pacem, & obedientiam in Religionibus conseruandam. Quæ quidem ratio, cum alia sufficiens reddi non possit, haberi debet pro expressa, l. Quamuis in ver. Intelligi potest, C. de fideicomm. §. Nominatim, Instit. de Exhæred. liber. Paul.de Castr. cons.40. num. 14. lib. 2. Alex. cons. 48. n.4. lib.1.

At hunc finem impediunt ac prorsus destruunt nulliter professi, qui propria authoritate, & non seruata forma à Concilio præscripta habitum dimittunt etiam elapso quinquennio. Ad quid enim profuisset lex Concilij in præfixione huius termini, si vnicuique ex causa nullitatis suæ professionis liceret tuta conscientia quandocunque, ac nulla forma seruata redire ad sæculum? Ergo sic exeuntes peccant mortaliter ex doctrina D. Tho.in 2.2.

42 qu.147.art.3. ad 2. vbi docet trāsgressionem legis etiam secluso contemptu indistinctè & generaliter obligare sub mortali quando impeditur finis legis.

43 Tertiò, Sacri Canones poterant nulliter professum obligare etiam in foro conscientiæ ad ingrediendam aliquam ex Religionibus approbatis, atque in ea perpetuò perseuerandum, quæ dicitur obligatio ad religionem in genere, c. Non solùm, & ibi gl.in ver. Vestro ordini,& c.Constitutionem, de reg.in 6.gl.& DD.in c.vn.de voto eod.lib. Ergo poterant etiam in foro conscientiæ obligare nulliter professum ad perseuerandum in aliqua Religione in specie, de quo videtur textus, vbi hæc duo æquiparantur in c. Significatum, ibi, [Ad eandem, vel ad aliam religionem transire compellas,] infra eodem; vtraque enim obligatio fundatur in profitentis consensu, qui quantum in se est, à sui principio fuit validus, licet ob extrinsecum impedimentum non habuerit effectum validitatis professionis, vt formaliter dixit Abb.in cap.Consuluit, num.3.de conuers.coniug.& consequenter etiam decretum Concilij in d.c.19. sess.25.de regul. potuit obligare etiam in foro poli inualidè professos ad perseuerandum in Religione elapso quinquennio; imò difficilius videtur induci obligatio ad ingrediendum aliam religionem in genere; quàm ad perseuerandum in ea, quam quis in specie professus est, quia facilius datur retentio, quàm actio, l.Per retentionem, C.de vsuris, l. 2. vbi Bald. in 3. not. de fideicomm. & facilius datur retentio quā noua apprehensio, vt per Alex.cons.83. Visa n. 3. & seq. vers Nec dicatur, lib.2. & turpius eijcitur, &c. c. Quemadmodum de iureiur.

44 Quartò, ex contractu etiam nullo ex defectu solemnitatis, dummodo adsit consensus, oritur naturalis obligatio, Abb. in c. Quia plerique, nu. 31. de immun. eccles. Barr.in tract. minoric.lib. 1.dist. 1. c.3.nu.8. vers.Nam voluntas,glo.Bart.& DD in l.1.ff.de condit.indeb. Quæ quidem naturalis obligatio quamuis actionem non pariat, tamen producit duos peculiares effectus. Primus est quia retentionem confert, si res perueniat ad eum, cui naturaliter debetur, & non admittitur repetitio, Bart.in l. Nemo potest col.pen.ff. de legat. 1. Bald. in repet.l.1.col 15. C. de Sacrosan. Eccles. Ias. in l. Cum quis,n.13.vers. Additio,C.de iur.& fact.ignoran. Secundus effectus est quia naturaliter obligatus, quamuis compelli non possit propter actionis defectum, tamen tenetur in foro conscientiæ promissa adimplere, & peccat nisi adimpleat, Abb. in d.c.Quia plerique, n.11. plenè Bart.in d. tract. minoric. loco cit. Et ad hoc adiri potest iudex Ecclesiasticus per Euangelicam denunciationem, Ias. in d.l.Cum quis,nu. 14. C.de iur.& fact.ignor. Quinimò licet ei cui quæsita est naturalis obligatio furari rem debitoris sui, vt sibi satisfiat, si aliter consequi non posset quod sibi debetur, Ias.vbi supra, d.num.14.Franc.Balb.de præscript.in 2.par. quæst. cum declarationibus tamen, de quibus per Nauarr.in Man. cap. 17. num. 112. vers. Vigesimosecundò.

45 Ergo cùm professio Regularis inter religionē, & subditum sit contractus vltro citroque obligatorius, vt per DD. in c. Porrectum infra eodem quamuis emissa in conuentu non designato ad

B 2 recipien-

recipiendos Nouitios ex præscripto decretorum Clem. VIII. sit nulla: tamen hæc nullitas cum non proueniat ex defectu voluntatis profitentis, vel religionis, sed ex defectu solemnitatis tantùm, non videtur impedire, quin exinde oriatur naturalis obligatio producens duos effectus supra proximè expressos, ita vt professus ex vi naturalis obligationis teneatur in foro conscientiæ adimplere quod promisit, & religio habeat retentionem professi sibi naturaliter obligati. Ad quod facit doctrina Innoc. in c. Quod sicut, num. 8. vers. Si autem nulla sit electio, de elect. vbi ait: Si nulla sit electio ob non seruatam formam Concilij Generalis, de qua in c. Quia propter, de elect. vel aliud consimile, consensus tamen legitimus eligentium, & electi interuenit, qui solus de iure naturali ad electionem, & alios contractus sufficit, c. Inter corporalia de translat. Sic electus ordinea confert, & sine peccato beneficium retinet: nec illi obstat quod non habeat fundamentum; & ideò non possit superædificare in Ordinibus, & alijs, c. Principatus, 1. q. 1. quia imò fundamentum habet scilicet Canonicã electionem de iure naturali, maximè vbi non oritur scandalum, nec læditur honestatis publicæ iustitia, nec generalis status Ecclesię, & post cõsecrationem de forma non seruata, nihil potest obijcere Ecclesia, cum in eius consensu perseuerauerit. Nec mirandum quod id, quod nullum est, tractu temporis sit ratum, quia hæc non est nulla de iure naturali.] Hæc Innocentius, quem referunt; & sequũtur Abb. in d. c. Quia plerique n. 31. de Immun. Eccles. & Gemin. cons. 88. Innocentius Papa VII. n. 4. Idem tenet Compostell. in d. c. Quod sicut, nu. 17. vers. Si autem Electio, & Archid. in c. Nullus, n. 2. 63. dist. De qua tamen opinione Innoc. vide per eumdem Archid. in c. Si eui sub n. 1. in ver. Firmitatis, de electione, lib. 6. Eodem igitur modo quamuis professio ab initio fuerit nulla ob non seruatam formam decretorũ Clementis; tamen cũ intercesserit naturalis consensus, & in eo tam professus, quàm religio per integrum quinquennium perstiterint absque reclamatione, postea de hac nullitate amplius obijci non potest; & super hoc naturali consensu benè potuit Concilium fundare determinationem d. c. 19. sess. 25. de regul. prohibẽtia ne quinquennio elapso professus ex causa nullitatis professionis habitum dimittat, neue religio illum expellat quemadmodum Sacri Canones potuerunt fundare impedimentum publicę honestatis super consensu naturali, in matrimonio ex alia causa nullo, quã ex defectu consensus, quia scilicet stante voluntate, seu consensu naturali, actus licèt nullus de iure positiuo: tamen est aliquis secundum naturã, vt post glos. notant Gemin. & Franc. in c. 1. not. 3. de sponsal. in 6. & Abb. in c. Ad audientiam n. 2. extra eod.

46 Quintò decretum Clementis VIII. quamuis decernat nullas esse ad quemcunque effectum receptiones ad habitũ, & professiones emissas, in monasterijs non designatis ad recipiendos Nouitios: tamen per ea verba non sustulit obligationem, quę ex voto proficiscitur, vt clarè probatur in c. Quidam de Conuers. coniug. vbi professio nulla, quam fecit vir inuita vxore, ea mortua impedit matrimonium contrahendum, quemadmodum decretum Concilij c. 15. sess. 25. de regul. quamuis vtatur verbis multo magis vrgentibus decernendo irritas professiones ante annum 16. & non expleto anno probationis, emissas; addendo vt nullam inducant obligationem ad alicuius regulę, vel religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus: nihilominus S. Congreg. à Cardinali Bellarmino consulta declarauit Concilium nihil disposuisse de voto. Hinc Sixtus V. in Constitutione contra illegitimos, & ære alieno grauatos, quia voluit tollere etiam obligationem ex voto prouenientem, id disertis verbis expressit, quod non fecit Clemens VIII. in prædictis decretis. Ergo cum professi contra formam decretorum Clementis teneantur obligatione naturali, quę ex simplici voto proficiscitur: S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3. ad 2. & art. 8. & 10. consequens etiam est vt teneantur in foro conscientiæ ad obseruantias regulares, quibus voto saltem simplici se astrinxerunt, c. Porrectum, vbi gl. not. in ver. Professio, infr. eod. Nam vt legitur in c. Rursus, qui Cler. vel vouen. simplex votum apud Deum non minus obligat, quàm solemne, vbi gl. in ver. apud Deum dicit vtrumque in perpetuum obligare, & vtriusque violationem esse mortale peccatum; ac proinde iure potuerunt à Concilio etiam in foro animæ obligari ad perseuerantiam in religione; facit tex. in c. Per tuas, de voto, vbi ei, qui vouerat religionem ingredi, & deinde effectus fuerat Episcopus, Innocentius III. rescribit vt si suam desideret sanare conscientiam, regimen resignet Ecclesię, & reddat Altissimo vota sua;

Et confirmatur quia eos, qui per annum absque reclamatione detulerunt habitum à nouitijs, & professis gestari solitum ius commune potuit perpetuo alligare religioni, etiam in foro animæ, efficiendo eos tacitè professos, tex. est in Clem. Eos, de regul. idque etiamsi præcesserit expressa professio nulla c. 1. in princ. eod. tit. in 6. Ergo multo magis Concilium potuit obligare, etiam in foro animæ, ad perseuerandum in religione illos, qui per quinquennium detulerunt habitũ professorum absque reclamatione: Negari enim non potest quin grauius sit incorporare aliquem religioni per viam tacitæ professionis, inducendo contractum virto citroque obligatorium, iuxta d. c. Porrectum, & c. Ad Apostolicam inf. eod. quam eum simpliciter obligare ad perseuerandum in monasterio denegando illi audientiam, aut præscriptionem inducendo, vt dicemus infra in septimo fundamẽto: quippe tacita professio induci non potest ab Ecclesia sine profitentis consensu. At ex causa ad perseuerandum in monasterio potest quis compelli etiam inuitus, vt patet in eo, qui in monasterium detruditur ad agendam pœnitentiam c. De lapsis, & c. Episcopo, 16. q. 6. & in viro qui fictè profitetur in monasterio Monialium, vt post Hug. notant Archid. & Præpos. in c. Quod interrogasti, 27. distin. & patebit ex dicendis infra in sequenti fundamento.

Sextò adducitur textus in c. Quod interrogasti, 27. dist. vbi fœminæ quę post obitum mariti suscepto velamine finxit se Sanctimonialem esse, & postea ad nuptias redijt, Nicolaus Papa iniungit vt reuertatur ad id, quod spopondit, & in sacro Ministerio permaneat quod inchoauit. Concordat tex. in c. 2. 27. q. 1. vbi Gregor. idem rescribit de virginibus, quæ simulauerunt semper in proposito perma-
47 nere. Professio enim dictarum mulierum nulla fuit in foro cõscientię, cum fictio sit contraria veritati vt in d. c. Quod interrogasti aduertit Præpos. n. 9. & Abb. in sua quæst. 2. incipien. Stãte statuto in

12.col.n.14 ver.In contrarium. Et propterea cum
superinribus annis quidam emisisset professionem
in quodam monasterio, non animo se obligandi
religioni, sed eo tantùm fine, vt habitu regulari
inductus faciliùs posset suum inimicum interfice-
re: S.Congreg. declaranit eundem teneri in mona-
sterio perpetuò perseuerare, ac regulariter viuere.
Ergo si Ecclesia potuit obligare prædictos ad per-
seuerandum in Religione, & regulam obseruan-
dam, non obstāte quod allegarent nullitatem pro-
fessionis ex defectu consensus, multo magis Con-
cilium potest elapso quinquennio ad id obligare
professos in conuentibus non designatis, qui defe-
ctum consensus non allegant. Facit tex. in c. Vidua
infr. eod. quod est desumptum ex c. Viduas autem,
27. q. 1. vbi Vidua quæ velum conuersionis licet
non sacrum sibi imposuit, &c. velit, nolit sancti-
moniæ habitum vlterius debet habere, licèt sa-
cramento firmare velit eo tenore velamen sibi
imposuisse, vt deponere posset.
48 Septimò in præfixione quinquennij videtur à
Concilio inducta quædam præscriptio, qua nulli-
ter professus contra religionem præscribit alimen-
ta idest victum, vestitum, & habitationem quoad
vixerit, adeout expleto quinquennio ex capite nul-
litatis professionis amplius eijci non posit à mo-
nasterio, sed semper ibi vt filius, & subditus habe-
ri, & tractari debeat, fruaturque omnibus priuile-
gijs, exemptionibus, & prærogatiuis aliorum reli-
giosorum sui ordinis. Et è conuerso Religio con-
tra eum præscribit superioritatem, & omnimo-
dam iurisdictionem, ita vt ille non possit postea à
Religione exire, sed perpetuo teneatur ibi conui-
uere, & tanquam subditus obsequi, & famularis
nam cum professis per vim, & metum, de qui-
bus in primo loco Concilium loquitur in d.cap. 19.
sess. 25. de reg. de iure communi nullum esset præ-
fixum tempus ad reclamandum, sed esset arbitra-
rium iudici, secundum Hostiensem in c. 1. vbi etiam
Abb. n. 13. quod met. cau. Concilium videtur arbi-
tratum quinquennium, vt olim perpendit S. Con-
gregatio ad eum planè modum, quo quinquen-
nio præscribitur querela inofficiosi testamenti, l. Si
quis filium in fine, C. de inoff. testam. & querela
inofficiosæ donationis, Paul. de Castr. in rubr. C.
49 de inoff. donat. Item petitio supplementi legitimæ
quæ post quinquennium fieri non potest secundum
opinionem Bart. in d. l. Si quis filium. Item sepa-
ratio bonorum, l. 1. ff. de separat. bonor. l. Est iuris-
dictionis, vbi Cyn. Bald. & Salycet. C. de bon. au-
thor. iudic. possid. status quæstio, quæ ex persona
patris post quinquennium ab eius obitu contra fi-
lium moueri non potest, l. 1. & l. Si pater, C. de
stat. defunct. Item pœna peculatus, quæ itidem
quinquennio præscribitur, l. Peculatus, ad l. Iu-
liam peculatus; idemque in omni delicto, quod
non accusatum, neque denunciatum infra quin-
quennium præscribitur, Boer. decis. 64. n. 18. sicut
& facultas inquirendi contra mortuum, vt in cri-
mine læsæ Maiestatis, Clar. in §. Læsę Maiestatis,
num. 16. in fin.
50 At præscriptiones legales vendicant sibi locum
etiam in foro conscientię, ita vt qui rem alienam
præscripsit etiamsi postea superueniat mala fides;
tamen sit tutus quoad Deum, nec teneatur illam
restituere, vt pluribus probat glos. in cap. Vigi-
lanti, in ver. Nouerit. de præscr. & tenent Ioann.
Vincen. Tancr. Goffred. Hostien. Io. Andr. Imol.
Panor. Felin. & alij communiter. Innocent. in cap.
Quia plerique, n. 3. vers. Quidam tamen. de immun.
eccles. & in c. fin. de præscript. Io. Andr. in regula
Possessor. in 6. col. vers. Verum dubitatur de regul.
iur. in 6. & Bald. in l. Cum quis, C. de ior. & facti
ignoran. in 6. col. vers. Quæritur an lex positiua, &
fuit sententia Scoti in 4. distin. 15. vbi ait: Si quis
pręscribat bona fide possidendo, non tenetur ad
restitutionem, etiamsi sciat alienum fuisse post prę-
scriptionem quia lex potest aliquem pro peccato,
& negligentia punire in re sua, & illam alteri da-
51 re, & concedere. Ergo eodem modo debet habe-
re locum in foro conscientiæ præscriptio quinquē-
nalis, quæ à Concilio inducta est, tum in pœnam
regularium negligentium iura sua intra præscrip-
tum tempus deducere, tum ob bonum publicum
Religionum ad exemplum aliarum præscriptionū,
vt in d. cap. Vigilanti, ibi: propter vitandam mi-
serorum segnitiem, & longi temporis errorem,
ac confusionem. Ad quod libet referre verba Syl-
uestri, in ver. Præscriptio n. 1. qui postea quam fir-
mauit eum qui præscripsit non teneri ad restitu-
tionem, quamuis postea incipiat habere malam
fidem, & conscientiam, rei alienæ sub n. 13. sub-
dit: [Et idem diceret omnis bonus Theologus, quia
secundum S. Thomam tenetur quis soluere pœ-
nam iudicialem, idest ad quam condemnatur a iu-
dice vt 2. 2. q. 62. & consequenter ille cui applica-
tur, eam in conscientia potest retinere; & conse-
quenter licitum est tenere eam, quam infligit le-
53 gislator, cuiusmodi est præscriptio, quæ inducta
est principaliter in pœnam negligentium, & quie-
tem ciuitatis. Et paulo post reprobata opinione
Rainerij, & Butrij: In contrarium, inquit, clamant
penè omnes alij dicentes indistinctè quod non te-
netur restituere in conscientia, si concurrunt om-
nia de iure requisita ad præscriptionem; & ita in-
dubitanter tenendum est, nisi quando restitutio
petitur in integrum, & admittitur quia ita statue-
runt leges, & canones tum in pœnam, tum etiam
propter bonum commune cui hoc expedit ad lites
54 dirimendas.] Hactenus verba Syluestri, quę satis
confirmant etiam quinquennalem Concilij præ-
scriptionem seruari debere in foro conscientiæ,
quandiu Regulares aduersus eam nō obtinuerint
ex iusta causa restitutionem in integrum à Sede
Apostolica.
55 Octauò adducitur doctrina Baldi in c. Si quis
per triginta, Si de feud. contro. fuer. relati à Syl-
uestr. in d. ver. Præscriptio, primo, sub num. 14 vbi
determinat statutum laicorum denegans audien-
tiam in foro sæculari propter bonum publicum va-
lere in conscientia, puta si caueatur, vt non soluens
gabellam iustam non audiatur, vel instrumentum
non registratum in libro Communis præsumatur
falsum. Ergo multo magis seruandum est in foro
conscientiæ decretum Tridentini Cōcilij denegās
Regularibus audientiam elapso quinquennio pro-
pter bonum publicum Religionum.
56 Concilium in d. c. 19. sess. 25. de Regul. iubet vt
Regulares dimittentes habitum ex causa nullita-
tis professionis non seruata forma ibi præscripta
57 tanquam Apostatæ puniantur. Et in specie San-
ctissimus D. N. ex sententia Sac. Congregationis
Concilij nuper decreuit, & declarauit tanquam
Apostatas esse puniendos, & pro talibus habendos
esse professos contra formam decretorum Clemē-
tis VIII. in Conuentibus non designatis ad reci-
picendos

piendos Nouitios, si iuribus suis minimè deductis coram ipsa Congregatione, & sine illius expressa licentia è Religione exire ausi fuerint, vt dixi. Pœna autem Apostatæ à Religione, si habitum dimiserit, est excommunicatio, cap. Vt periculosa, ext. ne Cler. vel Mon. Syluest. in ver. Apostasia, nu. 11. in fin. Ergo nulliter professi dimittentes habitum contra Cõcilij prohibitionem peccant mortaliter, cum excõmunicatio ferri non possit nisi pro mortali peccato, vt est textus ad litteram in c. Nemo Episcoporum, 11. q. 3. & tradit Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 213. Vnde etiam cessat obiectio, quæ fieri posset, quod pœnæ adiectio indicat legislatorem voluisse obligare tantùm ad pœnam illam, non autem ad culpam; obiectio enim non procedit quando pœna adiecta est spiritualis, & respiciens animam, vt est pœna apostasiæ, & excommunicationis, quæ necessariò culpam lethalem supponit, præterquamquod etiam generaliter tenendũ est pœnæ adiectionem potius augere, quàm minuere virtutem legis obligatoriam, vt not. Gemin. in cap. 2. in glos. 3. de vit. & honest. cler. in 6. qui loquitur in statuto pœnali, & dicit obligare etiam sub reato mortalis peccati, per glos. ibi: & idem Gemin. per illum text. in c. Perpetuò, in 2. not. de elect. in 6. & ita indistinctè omnem legem pœnalem ad culpam obligare est conclusio S. Thomę in 2. 2. quæst. 108. art. 4. vbi eam luculenter dilucidat, &, vt inquit Sotus de iustit. & iur. lib. 1. qu. 6. art. 5. est lumine naturali notissima, licet vulgus nescio quo colore putet legem quæ obligat ad pœnam, non obligare ad culpam; & ibi hunc errorem multis rationibus confutat.

59 Decimò, forus conscientiæ regulariter sequitur forum iudiciale, quod pro regula constituit pluribus argumentis, ac iuribus confirmat Feder. de Sen. d. cons. 21. num. 3. subdens postea si aliud re dices, sequerentur multæ absurditates: alioquin tu non dissoluis, & extricas nodositates iurisdictionis, & perplexitates inter forum humanum, & conscientiæ. Limitatur autem hæc regula, vt non procedat in duobus casibus.

60 Primus est cum lex iniusta est; tunc enim non obligat quoad Deum, & in foro animæ, vt distinguit, & declarat D. Thom. in 1. 2. q. 96 art. 4. & eodem modo limitat Innoc. in d. c. Quia plerique, de immun. eccles. num. 1. vbi, quicquid dictet lex humana, dicet teneri quem ad restitutionem, vbicumque sit furtũ, rapina, oppressio, dolus, vel calũnia. Et infra num. 5. vers. Sed de hoc fortè, vbi ait [Si sine causa Imperator, vel alius Princeps faceret aliquam Constitutionem contra ius naturale, puta quod dominia de vno in alium trãsferrentur sine iusta causa, constitutio illa in foro animæ non esset seruanda.] Et clariùs infra, nu. 6. vbi generaliter docet Constitutiones, quæ sunt contra salutẽ animæ, vt de vsuris, & de iuramentis non seruandis seruari non debere, cap. Cum contingat, de iureiur. Et idem vult Feder. de Sen. d. cons. 21. dum post longam disputationem, nu. 4. concludit quicquid vult lex humana condita ab eo, qui potestatem habet legem condendi manifestam non continens iniquitatem, obligare etiam in foro conscientiæ.

61 Secundus casus est, in quo dicta regula non procedit secundum Feder. de Sen. d. cons. 21. num. 4. vers. Ad contrarium, quando expressè lex humana, vel alia puta canonica, vel diuina diceret; Hoc facies tu iudex in foro humano, & hoc facies in foro conscientiæ, allegat cap. Inquisitioni, de sent. excomm. & cap. Litteras, de restit. spoliat. cum simil. Et vtramq; limitationem complectitur Syluest. in ver. Lex, num. 9. vers. Et probatur regula; dum ex mente Panormitani, & DD. dicit legem positiuam peccati non nutritiuam esse seruandam etiam in foro conscientiæ, ex quo nulla alia lex distinguit eo casu inter forum iudiciale, & pœnitentiale, nec subest causa distinguendi.

62 At neutra ex his limitationibus applicari potest casui nostro. Non prima quia decretum dict. cap. 19. sess. 25. de Regul. quod pertinet ad potestatem, & finem, editum fuit à generali Concilio ob bonum publicum religionum, ne huiusmodi diffidijs, ac litibus perpetuò implicarentur in magnam religiosæ pacis perturbationem, & respectu formæ editum fuit, seruata vtrinque æqualitate, cum decretum illud procedat tam in subditis nullitatem professionis allegantibus, quàm in Superioribus expellere volentibus ex causa nullitatis professionis, vt iam declarauit S. Congregatio. Ex his autem tribus legem iustam constitui declarat D. Thom. in 1. 2. d. q. 96. art. 4.

Secunda itidem limitatio huic casui non applicatur, quia tantùm abest vt Concilium in d. c. 19.
sess. 25. de Reg. distinguat inter forum iudiciale, &
forum conscientiæ, vt potiùs expressè decernat
idem seruari debere etiam in foro animæ, dum
statuit, vt Regulares ex causa nullitatis professionis habitum spontè deserentes non seruata forma
ibi præscripta, tanquam Apostatæ puniantur, vt
63 dictum est in 9. fundamento. Et eo magis, quia
Concilium procedit per verba imperatiua, quæ
de sui natura præceptum important; nam quod
imperatur necesse est fieri, cap. fin. §. Quod præcipitur, 14. q. 1. & cap. Integritas 32. qu. 1. Dec. in
cap. Nam concupiscentiam, num. 25. de Constit.
Imò Concilium procedit etiam per verba præceptiua, vt patet in cap. 22. sess. 25. de Regul. vbi decreta omnia, & singula eiusdem sectionis sancta
64 Synodus præcipit obseruari, &c. Itẽ procedit prohibendo, & per verba negatiua, *non audiatur*;
præcepta autem negatiua efficacius obligant, &
magis præcisè astringunt, quàm affirmatiua. Archid. in cap. Si peccauerit, 2. q. 1. quem refert, &
sequitur Abb. in cap. Nouit, vers. Secundò quæritur, de iud. & Dec. in d. c. Nam concupiscentiam,
num. 8. de Constit. Vnde secundum D. Thomam,
2. 2. q. 140. art. 2. præcepta negatiua obligant semper, & ad semper. Item magis negatiua negat,
quàm affirmatiua affirmet, vt dicit glos. in cap. Dilectus, de consuet. Ideoque licèt dispositio affirmatiua in primo actu verificetur, l. Boues, §. Hoc
sermone, ff. de verb. signif. Secus tamen est in prohibitiua, quæ in infinitum intelligitur secundum
per glos. in l. Hoc genus, ff. de condit. & demonstr.
65 Et similiter indefinita negatiua æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis, licèt secus sit in affirmatiua, Fulgos. in l. Iurisgentiũ, §. Sed si fraudandi
glos. ibi, ff. de pact. Præsertim verò, quia Conciliũ
non solum vtitur verbis negatiuis, sed etiam vniuersalibus, & geminatis, vt ibi, Quicumque Regu-
66 laris; & ibi, Quacumque de causa. Vnde magis
enixa voluntas obligandi ex his, quæ pleuè scri psit
Corn. in cons. 187. In consultatione, num. 12. lib. 4.
Et de his verbis, quacumq; de causa Roman. cons.
31. Visis his, num. 2. & Lucas de Penna, qui hoc

verbum

verbum *quicumque*, effrenatum vocat in l. fin. in princ. C. de exact. trib. lib. 10.

67 Postremò etiamsi decretum Concilij esset iniustum, quod impium est asserere; tamen per accidens propter scandalum obligaret etiam in foro conscientiæ, cap. 2. de nou. oper. nunc. Vix enim, ac ne vix quidem fieri potest sine alliorum scandalo, vt Regularis, qui per quinquennium à die professionis tacuit, eo termino elapso sponte exuat se habitu religionis, & ad sęculum reuertatur hoc solo prætextu, quod in foro animæ, quicquid Concilium præcipiat, non teneatur in Religione perseuerare; certum est enim legem etiam iniustam obligare in foro conscientiæ ratione scandali, S. Th. in 1. 2. qu. 96. art. 4. vbi postquam docuit leges iniustas non obligare quoad Deum; subdit deinde, nisi fortè propter vitandum scandalum, vel turbationem, propter quod homo iuri suo debet cedere secundum illud Matth. 5. *Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo alia duo, & qui abstulerit tibi tunicam, da ei & pallium*. Neque enim hoc scandalum Pharisęorum dicendum est, vt inferiùs patebit in responsione ad vltimum argumentum.

Ex quibus omnibus ad quæstionem videtur absolutè respondendum professos contra formam decretorum Clementis VIII. in conuentibus ad recipiendos Nouitios non designatis elapso quinquennio obligatos esse etiam in foro conscientiæ in Religione perseuerare, ac regulariter viuere, nisi à Sede Apostolica ex iusta causa impetrauerint restitutionem aduersus lapsum quinquennij, ac deinde sententiam declaratoriam nullitatis professionis à suo Superiore Regulari, & Ordinario obtinuerint, quæ in iudicatum transierit. Hodie verò declaratoria non ab alijs obtinenda esset, quàm à S. Congregatione Concilij propter decretum à S. D. N. nuper editum.

68 Nec obstant adducta in contrarium, nam ad primum respōdetur. regulariter quidem ita demum teneri quem in monasterio perseuerare si sit religioni tacitè, vel expressè alligatus; sed tamen hoc non esse perpetuum; limitatur enim vt non procedat quando lex ex iusta causa contrarium statuit, vt in casu nostro facit Concilium. Exemplum habetur in d. c. Quod interrogasti, 27. dist. & in cap. Vidua, inf. eod. vbi mulieres illæ non habuerunt consensum se obligandi religioni. Et tamen Ecclesia illas obligauit ad perseuerandum in eo, quod incœperunt, vt dictum est in 6. fundamento, sub num. 26.

69 Ad secundum respondetur distinguendo minorem; nam aut ex obseruantia Constitutionis in foro conscientiæ resultat aliqua iniquitas, vel peccatum; & tunc præsumptiones, vel iuris fictiones non habent locum quoad Deum. Et ita procedunt doctrinæ in contrarium allegatę, vt patet in exemplis de exceptione non numeratæ pecuniæ, de debitore iniustè condemnato, & alijs in con-
70 trarium adductis. Aut ex obseruantia Constitutionis in foro animæ nullum resultat peccatum, vel iniquitas; & tunc iuris fictiones, ac præsumptiones habent locum etiam in foro conscientiæ. Ita Feder. de Sen. d. cons. 21. sub num. 4. vers. Etsi diceretur, Syl. ver. Lex, num. 9. vers. Et probatur regula. Et probatur in professione emissa per simulationem iuxta text. in cap. Quod interrogasti, 27. dist. in præscriptione rei alienæ, vt dictum est supra num. 27. & num. 30. in iuramento per simulationem præstito, vt per Abb. in sua q. 2. stante statuto, in 12. col. num. 14. In præsumptione falsitatis instrumenti non registrati, vt per Baldum in cap. Si quis per triginta, si de feud. control. fuer. Et in alijs exemplis relatis à Syluest. in ver. Præscriptio
71 1. sub num. 13. vers. Vnde secundum. Et contra opinionem Ancharan. hæredem qui inuentarium non confecit teneri vltra vires hæreditarias etiam in foro animæ, & quoad Deum, solidissimis fundamentis latè respondit Feder. de Sen. in sæpius allegato cons. 21. per tot. & in alijs exemplis relatis à Syluest. In ver. Præscriptio 1. sub num. 13. vers. Vnde secundum Bald. Ex eo autem quod decretum Concilij Tridentini in d. cap. 19. sess. 25. de Regul. seruetur etiam in foro conscientiæ, manifestum est nullam iniquitatem, aut peccatum resultare.

72 Ad tertium respondetur Concilium in præfixione quinquennij non inducere tacitam professionem. Vnde ad rem non pertinet quod Ecclesia non possit aliquem inuitum alligare religioni, & defectum consensus supplere; hoc enim nec nos inficiamur; sed non sequitur; Professi in conuentibus non designatis non sunt quoad Deum allegati Religioni ex vi professionis. Ergo non tenentur perseuerare in Religione, quia hæc obligatio aliundè surgit, quàm ex professionis validitate, vt dictum in tertio, quarto, & quinto fundamento à num. 23.

73 Præterea quod dicitur non posse quemquam absque suo consensu obligari ad Religionem, procedit in eo, qui aut numquam consensit, aut consensit nulliter, & postea re adhuc integra expressè contradixit; Et in hunc sensum accipiendæ sunt authoritates in contrarium adductæ. At secus est in eo, qui consensit ab initio, licet nulliter, & postea re integra non reclamauit; is enim cum antea professionem emiserit animo vitam mutandi, præsumitur semper eundem animum retinuisse. Vnde eius votum iure potest ab Ecclesia solemnizari ex tacito illo, & præsumpto consensu. Sic docet expressè Innoc. in cap. Consuluit, de conuers. coniug. vbi determinat professionem nullam solemnizari ab Ecclesia in primo momento temporis quo sic professus post sublatum impedimentum in Religione perseuerauit. Et quamuis hoc habeat aliquam difficultatem, quando sic professus ignorat impedimentum sublatum fuisse; tamē in eo, qui hoc scit, & non contradicit, opinio Innocentij non habet contradictorem, eamque sequuntur ibi Io. Andr. Ancharan. Abb. & cæteri omnes, & in cap. Quidam, eod. tit. Ergo similiter qui nulliter professus est ob perpetuum impedimentum, cum à principio habuerit animum relinquendi sæculum, & infra quinquennium id sciens numquam reclamauerit, præsumitur semper in eodem proposito perdurasse. Vnde sublata facultate deducendi idem impedimentum per lapsum quinquennij in vim eiusdem consensus iure potuit à Concilio obligari ad perpetuam perseuerantiam in Religione.

44 Ad quartum respondetur elapso quinquennio Religionem teneri præbere alimenta etiam nulliter professis, quia cum Concilium iubeat vt Regulares eo termino elapso non audiantur, in necessariam consequentiam vult, vt eis subministrentur alimenta à Religione, nec contrarium censent Gemin. & alij ibi allegati, sed tantùm constituunt

regu-

Regulam affirmatiuam, ideſt Religionem teneri
75 profeſſo ad alimenta. Vnde nulliter profeſſi in recipiendis alimentis non dicuntur locupletari cū alterius iactura, cum illa recipiant lege permittēte. Et ita ad dicta iura reſpondet Afflicān rubr. de iure Protomiſeos, n.7. vbi per hanc rationem inter alias cenſet l. Sancimus, eod. tit. habere locum etiam in foro conſcientiæ; poteſt enim lex ex cauſa auferre rem meam, & dare alteri, & ille poteſt licitè retinere, l. Benè à Zenone C. de quadr. præſcript. & tradit Feder. de Sen. d. conſ. 21. n. 3. in fin. Nec peccat quis legis authoritate, cap. Qui pec-
76 cat, 23. q. 4. Ideoque etiam Nouitium volentem deſcedere à Religione non poſſe inquietari à monaſterio pro expenſis ibi per eum factis tradit Gemin. in cap. 1. de regul. in 6. ponderando verbum *liberè* ibi poſitum; & Philipp. Prob. ad Monachum num. 4. poſt Alex. quem citat in conſ. 96. Conſideratis his in 1. col. vol. 5.

Præterea inualidè profeſſus quinquennij ſpatio legitimè præſcripſit alimenta contra Religionem: Ergo poteſt illa tuta conſcientia recipere, ac retinere. Ideoque nec obſtat Nauarr. in contrarium adductus, quia loquitur infra quinquennium, & ita ante completam præſcriptionem, licet eius doctrinam poſtea Sanchez ampliauerit, & malè, etiā vltra tempus quinquennij.

77 Ad quintum dicendum eſt idcirco in c. Litteras, de reſtit. ſpoliat. & in cap. Inquiſitioni de ſent. excomm. diſtingui inter forum iudicialem, & forum conſcientiæ, quia Canon expreſsè id præcipit, quod non facit Concilium in caſu noſtro. Ita ad illa iura in indiuiduo reſpondet Federic. de Sen. dict. conſ. 21. num. 4. verſ. ad contrarium; vt dixi ſupra ſub num. 38 in fine noni fundamenti. Deinde reſpondetur ideo in dictis iuribus fieri prædictam diſtinctionem, quia præceptum eccleſiæ non poterat ſeruari in foro conſcientiæ abſque reatu mortalis peccati; cum enim matrimonium ex impedimento occulto dirimente eſſet inualidum, copula non poterat eſſe niſi fornicaria. Vnde mulier non poterat obtemperare iudici præcipienti ſub pœna excommunicationis, vt adhæreret viro ſuo. Et in hoc ſe fundat Pontifex in d. c. Litteras dum ait: [Porrò cùm mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiam, præſertim in gradibus, quos lex diuina prohibuit nō poſſit huiuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri, &c. Non debet in hoc iudici obedire, ſed potius excommunicationem humiliter ſuſtinere,] & in d. cap. Inquiſitioni ibi [: Debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. Quod quidem peccatum manifeſtum eſt non adeſſe in caſu, de quo agitur. Quare non poteſt inferri à matrimonio carnali ad ſpirituale propter rationis diuerſitatem; quia in illo eccleſia non poteſt diſpenſare vt mulier commiſceatur viro, cum quo matrimonium non conſiſtit, cum hoc ſit intrinſecè malum, & contra præceptum Decalogi *Non fornicaberis*. At benè potuit ſtatuere, vt profeſſi poſt quinquennium quacunque de cauſa habitum non dimittant, cum hoc nullum ſit malum, imò valdè bonum, vt vota ſua Domino reddant 17. qu. 1. & 27. q. 1. & pax in Religionibus conſeruetur, vt patet ex dictis ſupra in ſecundo fundamento n. 21. & in 5. fundamento n. 25.

Ad vltimū reſpondetur, Nauarri opinionem nec ratione vlla, nec authoritate fulciri: neque enim eſt bona illatio aliquis eſt inualidè profeſſus quoad Deum, qui omnia nouit. Ergo poteſt redire ad ſæculum in foro conſcientiæ propria authoritate.
79 Et mirum eſt virum alioquin doctum, & pium tam facile aperuiſſe Regularibus viam exeundi è Religione abſque licentia ſub prætextu quod in conſcientia non ſint profeſſi. Nam Concilium in d. c. 19. ſeſſ. 25. de regul. expreſsè loquitur de inualidè profeſſis, ſeu prætendentibus ſe tales eſſe; imo de his ſolis, quia quoad validè profeſſos non erat opus vllam formam præſcribere, aut quinquenniū præfinire ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis; & nihilominus prætendentes ſe eſſe inualidè profeſſos obligat ad ſeruādam formam ibi præſcriptam. Et cum lex illa ſit Apoſtolica, & iuſtiſſima, abſurdum eſt aſſerere eam obligare in foro iudiciali tantùm, non autem quoad Deum, & in foro animæ, ex his quæ latè ſuperius deducta ſunt à num. 17.

80 Et multo minus defendi poteſt quod ſubijcit Nauarr. non eſſe habendam rationem ſcandali, cū ſit Phariſæorum, non puſillorum. Verè enim proximus, qui videt regularem rediiſſe ad ſæculum abſque licentia, cum ratione ſcandalizatur, nec poteſt remoueri ſcandalum, ſi Regularis dicat: Ego non ſum profeſſus quoad Deum; nam proximus iuſte replicabit: Cur propria authoritate exijſti, & formam legis non ſeruaſti. Vnde ſcandalum erit puſillorum, à quo cauendum eſt Matth. 18. non Phariſæorum, à quo dicitur non eſſe cauendum Matth. 15. Ideoque nec applicatur doctrina D. Thom. quod non debeat quis relinquere bona ſua propter ſcandalum; eo enim caſu non habetur ratio ſcandali, quia iuſtè quis recuperat bona ſua. Et de hac iuſtitia poteſt proximus aliqua probabili ratione admoneri. Quod fieri non poteſt in caſu, de quo agitur, in quo regularis de facto exiens inordinatè agit, & contra præceptum legis. Quare contra opinionem Nauarri propter ſcandalum non poſſe fictè Profeſſum à Religione diſcedere abſque peccato docent Caiet. 2. 2. q. 88. art. 1. paulo ante finem. Et Sotus lib. 7. de iuſtit. & iur. quæſt. 2. art. 2. col 7. verſ. An verò.

Porrò Nauarri authoritas nonnullis, qui poſt eum ſcripſerunt maioris erroris cauſam præbuit. Nam Sanch. de matrim. lib. 7. de impedim. diſp. 37. num. 9. non ſolum ait Concilium in d. cap. 19. inniti præſumptioni tacitæ ratificationis per quinquennium inductæ, & ideo qui verè non ratificauit, non teneri in foro conſcientiæ in religioni perſeuerare, nec ad id obligari potuiſſe à Concilio, verum etiam affirmat credentem ſe eſſe nulliter profeſſum, etiam elapſo quinquennio poſſe dimiſſo habitu tuta conſcientia fugere à Religione: allegat Henriq. lib. 11. de matrim. cap 6. in comment. ſin. c. 8. num. 9. in commen. littera S. & Eman. Sà in ver. Religio, n. 71.

Amplius nu. 10. & 23. aſſerit ad hoc vt nulliter profeſſus cenſeatur ratificare ſuam profeſſionem, neceſſariò expectandum eſſe lapſum quinquennij, nec ad id ſufficere actus profeſſorum, etiamſi ſciat profeſſionem expreſſam fuiſſe nullam, exiſtimans profeſsionem tacitam non induci per actus profeſſorum quando præceſsit profeſsio expreſſa irrita contra text. apertum in cap. 1. ibi: vel ſi quam prius fecerat, ratā habuiſſe videtur: atque ibi omnes not. de regul. in 6. Quin tacitam profeſſio-

nem

nem Tridentinum Conc. non sustulit, vt sæpius S. Congregatio declarauit.

Idem n. 11. constanter affirmat nulliter professum etiam elapso quinquennio, licet sciuerit suam professionem fuisse nullam: tamen si eam non ratificauit, posse cessante scandalo etiam omissa reclamatione, & non deductis coram Ordinario fugam atripere, & vxorem ducere, & non teneri redire ad monasterium, nec esse apostatam, nulla habita ratione saltem voti continentiæ, quod inest professioni etiam nullæ iuxta tex. in cap. Quidam, vbi sic docent Innoc. ac cæteri Canonistę, de conuers. coniugat.

Quinimò num. 13. tradit Pręlatum Regularem posse etiam elapso quinquennio nulliter professum occulte dimittere, si constet sibi de veritate non ratificatæ professionis, dicens non obstare Concilium, quia solum pręcipit Superiori, ne audiat in foro externo; quę tamen verba in foro externo, nec vsquam in eo decreto reperiuntur, nec tacitè subintelliguntur, vt superius ostendimus.

Et quamuis n. 14. dicat elapso quinquennio nõ esse credendum dicenti se fictè professum, subdit tamen si morali certitudine superior conijcere posset illum veritatem asserere dicẽdo se ficte professum, vel non ratificasse professionem, posse eundem superiorem illi credere, & dicto remedio vti, eijciendo illum clam. Et num. 32. in 4. quæst. contra declarationem Sanctissimi D. N. Vrbani, & S. Congregationis ait d. c. 19. non comprehendere habentes perpetuum impedimentum. Imò n. 34. nec habentes impedimentum temporale, si illud durauerit toto quinquennio. Quod est contra expressam declarationem Gregorij XIII. Et n. 9 generaliter affirmat d. cap 19 sess. 25. de regul. non obligare in foro conscientiæ, quia, inquit in eo decreto nullum verbum reperitur, quod forum conscientiæ respiciat. Quasi Sacri Canones, & Generalium Conciliorum decreta ad obligandum in foro conscientiæ necesse habeant illius fori expressam mentionem facere. Quid plura? idem Sanch. in eadem disput. 37. n. 38. affirmat nulliter professum, qui elapso quinquennio non fugit à Religione peccare mortaliter ingerendo se actibus professorum, & recipiendo alimenta à monasterio, & teneri illa restituere cum poterit. Et n. 41. sic professum dicit non solum posse, sed etiam teneri, oblata commoda fugiendi occasione, in partes remotas secedere, & in eam occasionem summa ope niti. Et consentit Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 65. vers. Notandum quarto, quos postea secutus est Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 3. c. 413. n. 12. vers. Quo verò ad forum. Quę omnia cum pluribus alijs, quæ habentur in eadem disputatione 37. non solum frãgunt neruum regularis disciplinæ, sed funditus etiã destruunt dispositionem Concilij in d. c. 19. Et directè aduersantur sensui, quem Sedes Apostolica hactenus semper admisit in illius decreti interpretatione. Pręterquam quod hæc doctrina maximam ingerit confusionem, & perplexitatem timoratis conscientijs, vt animaduertit Feder. de Sen. d. cons. 21. num. 3. cuius singularia verba hæc sunt: [Præterea quantum possumus opiniones vitare debemus quæ perplexitatem, & intricationem inducunt, c. Litteras, de restit. spoliat. per legem enim nulli est laqueus inijciendus, c. De Viduis, il secondo, 27. q. 1. Sed si teneamus primam partem (idest legem non obligare in foro animę) erimus perplexi, & intricati, inter legem humanam, & forum conscientiæ. Nam lex humana dicit. Contempsisti legem: Ergo eius beneficio nõ perfruere. At in contrarium dicet conscientia quamuis minister legis, idest iudex tibi præcipiat vt facias secundum legem; tamen tu in foro animæ, & diuino non teneris. Vnde defende te quãtum melius potes in foro iudiciali, quia habeo te excusatum in foro diuino. Ideò ad euitandam hanc perplexitatem melius est dicere quod conscientia se conformet iuri positiuo, condito à Ministro Dei, & confirmato per Romanam Ecclesiã, cum pro vtilitate Reipublicę ad vitandas fraudes processerit illa lex. [Hæc Feder. de Sen. qui tamen loquitur in terminis legis merè humanæ, & ciuilis; idest l. Sancimus, C. de iur. deliber. Ergo multo fortius idem dicendum in terminis legis Apostolicę, & Conciliaris, de qua nunc agimus.

81 Consilium verò quod prædicto famulo dederũt Pœnitentiarij, similiter nullo modo sustineri potest. Primò enim falsum est professionem illam fuisse nullam in foro conscientiæ. Quandoquidem metus etiam cadens in constantẽ virum siue proueniat ab intrinseco, & causis naturalibus, siue ab extrinseco, & causis liberis, nunquam irritat professionem, nisi fuerit incussus ad illam extorquendam, iuxta terminos c. 1. quod met. caus. vt probatur in c. Sicut il secondo insr. eod. vbi valida æstimatur professio emissa ab ægroto ob timorẽ mortis imminentis. Et num. 11. vbi validum censetur votũ quod emisit Populus Israel victus à Chananæo.

Ratio est tum quia eo casu vouens non impellitur ad professionem, cum nullus professionem exigat, sed voluntariè eligit ex se ipso tanquam medium ad euadendum periculum animæ, vel corporis. Ex his quæ tradit Bellam. cons. 9. Factum est tale col. 4. in fin. num. 13. vers. Tertiò oppones. Tum quia inuoluntarium quod in ea professione inuenitur, non est intentum ab incutiente metum, sed tantum habet occasionem ex ipsius nequitia. Atque ita in matrimonio carnali censent in c. Cum locum, de sponsal. Innoc. n. 2. Hostien. paulo post princip. Io. Andr. n. 2. Henr. Boich. n. 3. Butr. n. 11. Card. n. 3. Abb. n. 9. & Prosp. n. 12. vbi concludunt matrimonium cõtractum per metum etiam incussum ab homine, vt carceris, ita demum esse nullum, si metus ad extorquendum matrimonium illatus fuerit, secus si ex alia causa. Ideoque videmus validum esse matrimonium cõtractum cum concubina ob metum instantis mortis ex morbo, vel naufragio, aut fera bestia; quia is metus non infertur à causa extrinseca libera ad extorquendum matrimonium, Sot. in 4. distin. 29. q. 1. art. 3. vers. Hinc primo colligitur. Et Couarr. in 4. decret. 2. part. c. 3. §. 4. n. 16. Et similiter teneri matrimonium quod cõtrahit damnatus ad mortẽ cum meretrice vt euadat supplicium iuxta morẽ aut statutum nonnullarum religionum, Sot. loc. cit. vers. Exurgunt hic tamen. Et Couarr. n. 17. vbi recenset alia etiam exempla quæ in terminis professionis ponuntur ab Hostien. & Io. Andr. in c. Sicut vobis, infr. eod. vt scripsi plenius in cap. Sicut tenor, infr. hoc titul. dummodo tamen metus non sit tantus, vt excludat vsum rationis deliberantis, & promittentis, vt in voto notatur in d. c. Sicut, il primo, & secundo, infr. eod. & in c. Gonzaldus 17.

quæst. 2. & declarat Sylnes. in ver. Votum 2. nu. 13.
81 Vnde si quis vt euadat vltimum supplicium ob cõscientiam scelerum commissorum, aut mortem sibi timens ab inimicis Religionem profiteatur, nisi aliud obstiterit, est validè professus, licet aliàs professurus non fuisset, vt olim articulo diligenter discusso declarauit S. Congregatio Concilij.

De Regularibus.

Cap. Vt Clerici.

SVMMARIVM.

1 *Fingentes se Monachos, aut intrare, aut exire compelluntur.*
2 *Duplicitas à Deo, & à iure reprobatur.*
3 *Clericus sæcularis vtens habitu, & nomine Monachali cogitur vt fiat Monachus, vel ab hoc desistat.*
4 *Votum non solemnizatur per susceptionem habitus monachalis extra monasterium etiam de manu habentis potestatem incorporandi Religioni.*
5 *Inducitur tamen votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum.*

1 VT CLERICI. Legitur varijs modis, vt hic per Io. Andr. in princ. Antonius de Butr. summat dupliciter. Primò sic; Fingentes se Monachos, aut intrare,
2 aut exire compellantur, Secundò sic, Duplicitas à Deo, & à iure reprobatur. Sed iuxta intellectum Cardin. & Abbatis, qui melius congruit litteræ, hoc intendit Clericus sæcularis vtens habitu, &
3 nomine monachali cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc desistat. Non diuiditur.
4 Nota ex textu per susceptionem habitus monachalis extra monasterium votum non solemnizati: alias enim isti clerici præcisè cogendi essent ad monachatum. Et sic limita textum in c. Statuimus, infra eodem, & in cap. 1. in 1. responso, eod. tit. lib. 6. vbi patet votum solemnizari, & tacitam professionem induci per assumptionem habitus professorum in legitima ætate: hoc enim limitatur, vt locum habeat dummodo habitus huiusmodi suscipiatur intra claustra monasterij, secus si extra etiam de manu habentis potestatem incorporandi Religioni. Concordat textus in cap. Consuluit infra, Qui clerici, vel non it, secundum intellectum, quem sequitur Butr. ibi n. 4. Alex. de Neuo in 3. notab. & n. 10. & communiter Doctores contra Lecturam Abbatis Siculi, vt ibi dixi n. 2. & seqq. & in
5 1. notab. Cæterum etsi habitus professorum extra monasterium susceptus non solemnizet votum; tamen inducit obligationem voti simplicis, quæ impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum, vt est casus in dict. cap. Consuluit, iuxta communem intellectum, vt ibi dixi in 2. notab.

De Regularibus.

Cap. Vidua.

SVMMARIVM.

1 *Nouitia, quæ spontè se ingerit actibus professarum per hoc censetur tacitè profiteri.*
Declaratur à num. 27. vsque in finem.
2 *Continentia præterita non est de substantia monachatus, sed futura tantum.*
3 *Velum Religionis quotuplex sit.*
4 *Velum probationis est album, alia autem vela sunt nigra.*
5 *Vidua potest velum professionis accipere à Presbytero, vel ab Episcopo, aut sibimet imponere.*
6 *Velum consecrationis datur ab Episcopo solis virginibus in vigesimoquinto anno.*
7 *Intellectus huius cap. & num. 32. 37. & seqq.*
8 *Moniales an possint portare crines.*
9 *Animus probatus per extrinseca non admittit contrarium probationem per iuramentum.*
10 *Professio tacita inducitur præsumptione iuris, & de iure per assumptionem habitus professionis, & exercitium actus professorum.*
11 *Probatio directa non admittitur contra præsumptionem iuris, & de iure: admittitur tamen indirecta.*
12 *Conscientiæ suæ quis relinquitur vbi de animo non apparet per actus exteriores.*
13 *Professio quid sit, & quotuplex.*
14 *Mutus, & surdus à natura nutibus, & signis expressè profiteri potest, & matrimonium contrahere.*
15 *Professio tacita quot modis inducatur.*
16 *Professio tacita an inducatur ex eo, quod quis voluerit absolutè vitam mutare.*
17 *Professus tacitè an censeatur immiscens se actibus professorum. & n. seqq. vsque ad n. 27.*
18 *Habitus professionis assumptio, & exercitium actus professorum idem operantur.*
19 *Hæreditatem censetur adire gerens actus, qui fieri non possunt citra nomen, & ius hæredis.*
20 *Nouitius, qui se scienter immiscet actibus de iure, consuetudine, vel statuto ad solos professos spectantibus, est professus si sponte id faciat, ætatis sit apta, & triduò perseueret, & n. 38.*
21 *Eligere spectat ad professos tacitè, vel expressè.*
Professio tacita inducitur ex eo, quod nouitius interfuit electionibus vnà cum Capitularibus, ibid.
Item ex susceptione muneris Abbatis, vel Abbatissæ, n. 24.
Item ex susceptione tonsuræ monachalis, n. 25.
Item ex receptione Sacrorum Ordinum ad titulum religionis, n. 26.
22 *Nouitius quamuis interessendo electionibus efficiatur tacitè professus, tamen vox eius non valet, & cur.*
23 *Electio facta à non existente in quasi possessione iuris eligendi, quamuis sit nulla, tamen constituit eum in quasi possessione.*
27 *Professio tacita vt inducatur per exercitium actus professorum quæ conditiones requirantur, & nu. seqq. vsque in finem.*
28 *Metus, & violentia sicut excusant à professione expressa; sic & fortius à tacita, nisi sequatur ratificatio.*

Igno-

29 *Ignorans actum ad professes tantum pertinere per illius exercitium non præsumitur tacitè profiteri.*

30 *Professio tacita an requirat animum positiuum profitendi.*

31 *Professio tacita non inducitur nisi scientibus, & consentientibus ijs, quorum est religioni incorporare.*

32 *Tridui perseuerantia post professionem, in quibus casibus requiratur, & num. seqq. vsque ad n.39.*

33 *Geminatio actus multum operatur.*

34 *Tridui perseuerantia an requiratur in eo, qui infra annum probationis profitetur expressè.*

35 *Et quid in eo, qui in infirmitate suscipit habitum professorum.*

36 *Et quid in eo, qui post votum de ingrediendo religionem habitum professionis assumit.*

38 *Et quid post Concilium Tridentinum.*

39 *Professio tacita an, & quando sit exclusa decretis Concilij Tridentini.*

1 VIDVA. Nouitia, quæ sponte se ingerit actibus professarum, per hoe censetur tacitè profiteri. Hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima soluit dubium. In secunda solutionem ampliat, ibi, *licet*.

2 Nota primò ex prin ipio textus, virginitatem, seu continentiam præteritam non esse de substantia monachatus, sed futuram tantum, secundum Anton. de Butr. num.1. & Io. de Anan. num.2. Ad hoc cap. Vidua, 20. qu.1. cap. Viduas, & cap. De viduis, 27.q.1. cap. Virgines, 27. dist. & cap. Cum ad monasterium, vers. Nec æstimet Abbas, infra de stat. Monach.

3 Secundò nota ibi, *Velum conuersionis, quamuis non sacrum*: multiplex esse velum Religionis. Primum enim est velum conuersionis, idest probationis, quod assumunt fœminæ cum de sæculari vita ad religionem transeunt, & cum per annum portauerint, amplius exire non possunt vt in cap. Statuimus, infr. eod. & de hoc loquitur cap. Consuluit, infra, qui cler. vel vou. ibi, De manu Presbyteri velamen assumpsit, scilicet probationis, vt
4 ibidem explicat glos. a. & Innoc. in princ. Et hoc communiter est album, cum tamen alia vela sint nigra, vt inquit Turrecrem. in cap. Deuotis, in 9.q. num.11. 20.q.1. Secundum est velum professionis, quod datur fœminis in professione cùm continentiam profitentur, & quandoque imponitur puellę, dummodo de iure communi sit duodecim annorum, cap. Puella, 20. q. 2. & ex Conc. Trid. annorum sexdecim, vt in c. 15. sess. 25. de Reg. Quandoque imponitur viduæ, seu corruptæ, vt c. Per-
5 latum, supra quod met. caus. & hoc velum viduæ possunt non tantum de altari recipere à Sacerdote, d. cap. Consuluit, & d.c. Vidua, vel ab Episcopo, vt d. cap. Perlatum, sed etiam sibiipsis imponere, vt hic patet, & notant glos. a. Innoc. num. 4. in ver. Sacrum, Butr. num. 9. Cardinal. in 1. oppos. & alij communiter. Nec obstat text. in cap. final. de institut. quoniam loquitur de actu sapiente authoritatem, quem quis non exercet in seipsum, secundum Card. vbi supra, & in cap. Cum in iure, de elect. Vel dic melius ex mente Abbatis hic n.5. vers. Et in quantum. Ex sola veli impositione, quam sibi facit vidua, non induci tacitam professionem, sed ex consensu ab eis præstito, qui possunt religioni incorporare: nam cùm professio sit contractus reciprocus, consensus solius profitentis nō sufficit, vt cap. Porrectum, & ibi plenè adnotaui num.18. & seqq. & c. Ad Apostolicam, inf. eod. &
6 inferiùs patebit, num.31. Tertium est velum consecrationis, quod solis virginibus datur ab Episcopo, & in 25. anno, vt cap. Placuit, 77. dist. & de hoc intelliguntur verba, quæ habentur in d. c. Deuotis, 20.q.1. videlicet, viduas velare Pontificum nullus attentet; vt ibi per Archid. num.3. Quæ autem sit ratio diuersitatis, cur Sacerdos, qui habuit vxorem, possit in Episcopum promoueri, & consecrari, vt c. Fraternitatis, 34. dist. & tamen vidua monasterium ingressa non consecretur, vt in dd. cap. Placuit, & cap. Deuotis, optimè declarat glos. in cap. Aeutius, in ver. Consecrari, 26. dist. & in materia vide bonam glos. in cap. Viduas quæ, in ver. Ab altari, 27.q.1. Quartum est velum ordinationis, quod olim imponebatur Diaconissis, in quadragesimo anno, vt possent Euangelium legere in Nocturnis: vnde dabatur eis ab Episcopo Breuiarium ad tangendum vbi sunt homiliæ de Euangelijs in matutinis: & de hoc velo habetur in cap. Sanctimoniales, 20. q.1. & cap. Diaconissam, 27. q.1. de quo vide quod hic notat Collectarius n. 3. Quintum denique est velum Prælationis, quod antiquitus dabatur Abbatissę in sexagesimo anno, vt in cap. Iuuenculas, 20. qu.1. Sed per iura Sexti vbi annum vigesimum compleuisset, cap. Indemnitatibus, in principio, de elect. lib.6. Hodie verò non datur minori annis quadraginta, vt in decreto Concilij Tridentini, cap.7. sess. 25. de Regular. nisi in casibus ibi expressis, de quo die vt scripsi plenè in cap. Cum in cunctis, in 9. qu. principal. à num.113. vsque ad num.124. supra de elect. Et de his quinque velis notant hic Host. num.1. & Henric. Boic. in princ. & fusius Turrect. in d. cap. Deuotis, in 9. q. num. 11. licet tamen recenseat glos. Ioannis in cap. Illud autem, §. Velamen, 20. qu.1. dicens per hanc distinctionem multa sedari contraria. Sed quintum, idest velum conuersionis, seu probationis addit etiam Archid. in d. §. Velamen,
7 num.2. & post eum Bellam. in princ. & de hoc velo loquitur hęc decretalis, secundum vnum intellectum. Alij tamen, & pręsertim Abbas num. 5. pro eod. accipiunt velum conuersionis, & professionis. Sed contra, quia si hęc vidua velum professionis suscepisset, ex hoc solo fuisset tacitè professa, nec fuisset opus, vt inter velatas, cum velum professionis votum religionis habeat annexum, vt cap. Statuimus, & ibi notat glos. 1. Abb. Antiq. in ver. Nouitios, Host. num.1. in ver. Religio, & nu.2. & Butr. num.6. infra eod. & tamen textus ponderat copulatiuè tam impositionem veli, quàm oblationem, ita vt alterum non sufficiat, secundum Innocen. &
8 DD. Solue vt dicam infra num.31. & 37. Numquid autem Moniales possent portare crines, vide per Archidiac. In cap. Quicunque, 30. dist. & per Collectar. hic num.4.

9 Vltimò nota ibi, *licet Sacramento*. Non stari iuramento alicuius in dependentibus ab animo, & conscientia ipsius quando ex actibus externis insurgit contraria pręsumptio; animus enim probatus per extrinseca non admittit probationem in contrarium per solum iuramentum, vt hic per Anchar. num.4. Abb. num.5. & Io. de Anan. eodem
10 num. Pręsertim si pręsumptio, quę oritur ex actibus exterioribus sit iuris, & de iure, prout est pręsumptio tacitæ professionis in casu huius viduę per

susceptionem veli professionis, & per eaercitium
actus professarom, secundum Anton.de Butr.nu 4.
contra quam præsumptionem probatio directa
non admittitur, vt hic, & in cap. Quod interroga-
sti, 27.dist. & in cap. Quem progenitorea, 20.qu 1.
Ad quod vide bonam glossam in cap. Ex parte, in
ver. Per annum, infra eod. admittitur tamen pro-
bario indirecta, vt declarat idem Butr. hic num.5.
& 13 in fin. & scripsi pleniùs in cap. Significarum,
12 num.17.& 40. infr. eod. Vbi verò per actus exter-
nos de animo non apparet, tunc bene statur iura-
mento, & suę conscientię quis relinquitur, vt c. Si
verò, il 2. infra de senten. excomm. & notatur in
cap. Significasti, il primo, in glos. in ver. Si ita est,
de homic. & in cap. Præsentium, supra de test. &
tenent Butr. Anchar. & alij proximè citati.

13 Ex prædictis notabilibus venio ad materiam, ad
cuius euidentiam præmittendum est primò pro-
fessionem, quæ secundum Archid. in c. 1. in princ.
infr. eod. lib.6. & Lapum allegat. 129. num. 10. ni-
hil aliud est quàm certæ Religionis solemnis pro-
missio, esse in duplici differentia, vt notat Host. in
cap. Insinuante, num.2. infr. Qui cler. vel vou Alia
enim est professio vera, seu expressa: Alia est præ-
sumpta, seu tacita, vt cap. Non solum, ibi, *Profes-
sus tacitè, vel expresè*, infr. eod. lib.6. & cap. vnico,
ibi, *Professionem expressam, vel tacitam*, de Voto,
eod. lib. cum similibus. Professio expressa est, quę
emittitur verbo, vt in cap. Dudum, infr. de con-
14 uers. coniugat. vel scripto, vt in cap. Vidua, 20.q.1.
aut etiam nutu, quia nullibi reperitur iure cautū,
vt verba sint necessaria. Vnde etiam mutus, &
surdus à natura nutibus, & signis expressè profiteri
potest, vt respondit Marian. Socin. senior. in cons.
62. incipien. In præsenti consultatione, num. 13.
& 14. vol. 1. nam & potest matrimonium carnale
contrahere, vt est textus in cap. Cum apud, infr. de
sponsal. secundum intellectum Io. Andr. & Anton.
de Butr. & de varija formulis professionis expressè
vide plenè per Lap. allegat. 129. per totam, Syluest.
in ver. Religio, 3. in 1. q. Innoc. Hostien. & DD. in
cap. Porrectum, infra eod. Professio tacita, vt so-
nat ipsum nomen, est quæ fit sine voce, & scriptu-
ra, vt per Syluest. vbi supra, num.19.

15 Præmittendum est secundò professionem taci-
tam in vniuersum tribus modis induci posse, ad
quos peculiares alij modj ferè omnes reduci pos-
sunt, qui sparsim recensentur à Doctoribus.

Primus modus est per assumptionem, vel gesta-
tionem habitus religionis: & in hoc distingue
multiplicem habitum, prout distinguit glossa ma-
gistra in Clem. Eos, in ver. Deinceps, de Regular.
Henric. Boich. in c. Statuimus, col.1. in fin. vers.
Tu verò distingue, infra eod. & Abb. in d. Clem.
Eos, vbi à num. 2. materiam explicat breuiter, &
dilucidè per quinque conclusiones, quas tu supple-
bis ex iure nouissimo Concilij Tridentini, vt scripsi
plenè in prædicta Decretali Statuimus, & in cap.
Quia ingredientibus, supra de testam. vbi videas,
quia non est materia huius capituli.

16 Secundus modus inducendi tacitam professio-
nem est cum quis absolutè voluit vitam mutare, &
habitum probationis assumpsit, vt cap. Consulti, &
d. cap. Statuimus, infra eod. & cap. Beneficium,
eod. tit. lib. 6. in quo conueniunt Canonistæ ferè
omnes; sed quia hic modus magnopere cōtrouer-
titur à Theologis, & præsertim à Syluestro in ver.
Religio, 5.qu.8. de illius veritate agemus ex pro-
fesso in d. c. Consulti à n.13. vsque in fin. Tertius
denique modus inducendi professionem tacitam
est per exercitium actus professorum, & de hoc
agemus hic.

17 QVAERO igitur, an immiscens se actibus, qui
à solis professis fieri consueuerunt, ex hoc censea-
tur tacitè profiteri: intellige concurrentibus ijs,
quæ aliàs desiderantur ad tacitam professionem
inducendam, vt dicam infra à num.27. vsque
in fin.

Doctores non conueniunt: nam Innoc. hic n.1.
sentit ex huiusmodi actibus, quinimo, & ex ipsa
susceptione habitus professorum non induci pro-
fessionem tacitam, nisi aliquę præsumptiones hoc
iuuent, puta quia cum solemnitate accepit, id est
vocatis parentibus, vel de altari, vel in ecclesia;
vel si accepit ab Episcopo, vel Abbate, aut etiam
simplici Monacho, vel Sacerdote, cum ea tamen
solemnitate, qua consueuit alija dari. Et ita in-
telligit c. Ad nostram, & c. seq. infr. eod. c. Quod
interrogasti, 27. dist. & c. Viduas, 27.q.1. & cum
eo transit hic Butr. n.6. & idem notat Archid. in
d. c. Quod interrogasti, in glos. Hæc fœmina, & in
c. Constitutionem, in glos. Ergo non licebit, infr.
eod. lib.6. Quod adeo verum est secundum Innoc.
n. 2. vt si ab initio huiusmodi solemnitates non
intercesserint, licet ea post facto sequantur præ-
sumptiones, per quas conuincitur velle sæculo re-
nunciare, puta quia facit ea, quæ à solis professis
fieri solent; adhuc tamen non intelligitur tacitè
vouere. Verum Hostien. hic n.6. tenet indistinctè
ex actibus, qui à solis professis fieri consueuerunt,
induci professionem tacitam, nec vim faciendam
esse vtrum quis ab initio, vel ex post facto, sed tā-
tum an efficaciter obligetur, vt patet ex his, quæ
notat idem Hostiens. in c. 2. §. Si verò supra eod.
cuius opinionem putat veriorem Henricus Boich.
circa finem huius cap. dummodo in huiusmodi
actibus triduò perseueret: alioquin putat veram
esse opinionem Innocentij. Sed dissidentes opi-
niones conciliat Ioann. Andr. num. 3. dicens,
[Quicquid dicant, hoc credo, quod si non noui-
titius immisceat se actibus professorum, per hoc
non dicatur professus. Et sic intellecta sit vera opi-
nio Innocentij. In nouitio verò secus secundum
opinionem contrariam. Et pro nouitio intelligit
existentem in probatione, secundum Ant. de Butr.
n.8. ver. Et credo.] Mihi placet hæc distinctio Io.
Andr. quam etiam sequuntur Henric. Boich. in fin.
Butr. n.8. Cardin. n.5. in quinta oppositione Abb.
18 num.7. & plerique alij. Moueor quoad primum
membrum, quia non minoris est virtutis ad taci-
tam professionem inducendam habitus professo-
rum, qui votum religionis habet annexum, quàm
sit actus profitentium, c. Super eo, & cap. Statui-
mus, infra eod. & c. Beneficium, eod. tit. lib.6. &
dictum est supra, num.7. & hic notat Butr. num.11.
vers. Et sic conueniunt. Sed habitus professorum à
non nouitio, seu extra monasterium assumptus
non facit Monachum, nec tacitam professionem
inducit, c. Vt clerici, supra eod. & tenet Hostien.
in d. cap. Statuimus, num.2. in ver. Consueuit, Ar-
chidiac. in d. c. Beneficium, n.1. dixi in c. Insinuan-
te, num. 30. infra, qui clerici, vel nou. Ergo nec
actus profitentium inducūt professionem tacitam,
seu solemnizant votum si fiant à non nouitio, seu
extra monasterium. Et est ratio, quia non censen-
tur fieri animo profitendi: nam si profiteri voluis-
set

ser, illos intra monasterium gessisse, vt considerat
Abbas hic n.7. & in cap. Porrectum, num.8. infra
eod. Quo verò ad secundum membrum, idest si sit
nouitius, & in probatione qui se actibus professo-
rum immiscet, absque dubio censetur tacitè profi-
teri, vt est textus hic secundum communem intel-
lectum cum concordantibus. de quibus in glos. in
ver. Oblationem. Ratio est, quia ex quo intra-
uit monasterium animo vt fieret Monachus, &
sponte facit actus, quos scit ad professos tantum
pertinere, satis clarè hinc apparet eum velle abso-
lutè vitam mutare, & profiteri, iuxta textum in d.
c. Statuimus, infra eod. Nam qui vult consequens,
19 videtur etiam velle antecedens, sine quo ad illud
consequens peruenire non potest. Fingitur enim
semper primo fieri quod primo faciendum est, vt
notatur in l. Illud, ff. de acquirend. hæredit. & in
proposito tradit Anchar. in c. Quia ingredientibus
num. 1. supra de testam. & est simile in eo, qui ali-
quot actus gerit, qui fieri non possunt citra nomē,
& ius hæredis, nam ex his censetur hæreditatem
adire, vt l. Pro hærede, §. Papinianus, in fin. ff. de
acquirenda hæredit. & notat Bart. in l. Gerit, n.9.
ff. eodem.

20. Hæc igitur sit conclusio, quam disertis verbis
hic ponit Io. Andr. n.7. Si nouitius se scienter im-
miscet actibus professorum, quicumque sint illi
actus, siue offerendi panem, vt hic, siue constituen-
di Syndicos, ineundi contractus, faciendi electiones,
vel receptiones Monachorum, Abbatum, vel alios
ad professos solos spectantes de iure, consuetudi-
ne, vel statuto, per hoc intelligitur professus si æta-
tis est aptæ, & spontè id facit, & triduo perseuerat,
vt c. Constitutionem, in fin. infr. eod. lib. 6. ita Io.
Andr. quem totidem verbis sequuntur hic Henric.
Boich. in fin. Butr. n.11. Cardin. in 5. oppositione,
num.5. & 6. Anchar. nu.5. vers. Sed Io. Andr. tenet
cum Hostien. Abb. & Io. de Anania ambo num.6.
Syluest. in ver. Religio, 3. qu.19. vers. Primo ergo,
Angel. in ver. Nouitius, num.12. & plerique alij.
Quod tamen dicunt de perseuerantia tridui intel-
ligi debet inspecta iuris communis dispositione
quando annus probationis non erat de substantia
Monachatus, vt cap. Ad Apostolicam, infra eod.
Sed post Concilium Tridentinum hoc triduum
amplius non exigitur, vt scripsi in c. Ad nostram,
n.5. & 6. infra eod.

21 Sed obijcies; Eligere spectat ad professos taci-
tè, vel expressè, vt c. Ex eo, in fin. & c. Indemni-
tatibus in princ. de electione, lib. 6. Sed nouitius
immiscendo se huic actui electionis vna cum Ca-
pitularibus secundum conclusionem superius fir-
matam efficitur tacitè professus. Ergo nullus ca-
sus dabitur, in quo nouitius sit ab electione repel-
lendus; & consequenter inutiles erunt prædictæ de-
cretales, in quibus statuitur vt ij, qui non sunt ta-
citè, vel expressè professi non debeāt cum profes-
22 sis electionibus interesse. Solutio secundū Io. And.
hic nu.7. post medium. [Professi non tenebuntur
nouitios admittere, vel vocare ad electionem, &
sic illa iura non sunt superflua. Vel aliter, quam-
uis facta electione, & actu illo iam absoluto, &
perfecto nouitius hoc sciens intelligatur tacitè
professus; tamen vox eius non valet; quia profes-
sio inducitur ex actu perfecto, & sic post electionē
finitam, & non prius intelligitur professus.] Alle-
gat cap. Perpetuò, de elect. lib. 6. Dic clarius, Ad
hoc vt quis vocem habeat in electionibus regula-
rium prærequiritur vt in ipso actu electionis sit ta-
citè, vel expressè professus, vt probant iura præal-
legata; quando autem nouitius eligit vna cum
professis, actus electionis secundum ordinem in-
tellectus præcedit professionem, quæ ex illo actu
resultat. Vnde non mirum si electio non valet,
cum nouitius in actu electionis non sit professus,
& hoc modo prædicta capitula non sunt inania, &
hoc intendit Io. Andr. cui consentiunt Butr. n.11.
vers. Nec obstat, Cardinal. in 4. oppos. Anchar n.5.
vers. Sed incideret, & Io. de Anania n. 27. Et est
23 simile in electione, quæ non valet si fiat ab eo, qui
non est in quasi possessione iuris eligendi; & tamē
si non existens in quasi possessione admittatur ad
eligendum, per huiusmodi electionem efficitur
quasi possessor, vt notat Innoc. in c. Consultatio-
nibus, de iurepatr. Butr. hic num.11. & Ioan. de
Anania, num.7. vers. Et simile adducit. Accipe
aliud simile. Electio in Abbatem de non professo
est irrita ipso iure, c. Nullus, de elect. lib. 6. & ta-
men si non professus consentiat se de facto eligi,
per hoc efficitur tacitè professus, vt statim dicam.

24 Ex conclusione vt supra firmata infertur primò,
vt suscipiens munus Abbatis, vel Abbatissę ex hoc
censeatur tacitè profiteri; quia cum huiusmodi
munus non conueniat nisi professis, c. Cum cau-
sam, de elect. & d. c. Nullus, cum suis concordanti-
bus qui vult consequens, idest Prælationem, cen-
setur velle suum necessarium antecedens, idest pro-
fessionem, textus est notabilis in d. c. Quia ingre-
dientibus, de testam. & ibi dixi à num.23. vsque
ad num.28. post Io. Andr. num.3. Cardin. n.7 in
fin. Anchar. n.1. & Abbas, n.4.

25 Infertur secundò vt nouitius, qui sponte susci-
pit tonsuram Monachalem, per hoc similiter effi-
ciatur tacitè professus, vbi corona à solis professis
gestari solet, sic probat textus in cap. 1. & ibi no-
tat Butr. num.5. supra eod. Francus post Gemin. in
c. Non solum, in 2. colum. in glos. in ver. Indicijs in
§. Signo, infr. eod. lib. 6. vbi propterea dicit, peri-
culosum esse nouitijs facere sibi magnam ton-
suram.

26 Infertur tertiò, vt idem sit dicendum in nouitio,
qui ordines sacros recipit ad titulum religionis:
nam & ex hoc intelligitur tacitam professionem
emittere, c. Cum in præterito, 84. dist. & tenet
Hostien. in cap. Insinuante, num.2. vers. Sextò per
sacri Ordinis susceptionem, quem ibi sequuntur
Io. Andr. num.5. Butr. num.10. ambo in eod. ver-
bo Præpositus, num.4. in 6. modo emittendi pro-
fessionem tacitam, & alij communiter, infra qui
cler. vel vouen. Calderin. cons. 11. de regular. Bar-
bat. quicquid contra leuiter tetigerit Nauarr. cō-
sil. 20. incipien. De eo qui mansit n. 2 vers. Tum quia
licet sola Ordinis susceptio, de regular.

27 Declara nunc propositam conclusionem, quā
dictum est per exercitium actus professorum in-
duci tacitam professionem, vt vendicet sibi locum
dummodo concurrant conditiones infrascriptæ.

Prima conditio est, vt qui se huiusmodi actibus
immiscet, sit nouitius, id est existens in probatio-
ne, secundum distinctionem Io. Andr. de qua su-
pra num.17. vers. Sed dissidentes opiniones, & hic
notat Abb. n 7.

28 Secunda conditio est, vt his actibus se ingerat
sponte, vt probat hæc Decretalis ibi, Si sponte ve-
lum conuersionis sibi imposuerit: alioquin si in
exercitio illius actus illata fuisset violentia, sicut
illa

illa excusarer à professione expressa, cap. 1. supra
quod met. caus. sic & fortius à tacita, cap. Con-
stitutionem, in fin. hoc tit. lib. 6. nisi sequeretur ra-
tificatio, vt supra cap. 2. ita formaliter arguit hic
Io. Andr. num. 4. ib. ver. Obtolerit, & in hoc con-
sentiunt Innoc. & Host. ambo in princ. & reliqui
omnes.
Tertia conditio est, vt sciat ex constitutione, vel
consuetudine eiusdem monasterij esse huiusmodi
actibus votum annexum, idest eos, qui se his acti-
bus immiscent, haberi pro professis, seu actum il-
lum pertinere ad professos tantũ; nam data igno-
rantia, cessat pręsumptio tacitę professionis, ita
29 Innoc. hic num. 2. Host. num. 6. vers. Est etiam ne-
cesse, Io. Andr. num. 2. in fine, Abb. d. num. 7. vers.
Secundò requiritur, & Nauar. cons. 9. N. nobilia,
num. 10. de ijs quæ vi met. caus.
30 Quarta conditio est, vt habeat animum profi-
tendi, & hanc cõditionẽ exigunt Nauar. Comm. 4.
num. 75. & Sanchez in decalogo tom. 2. lib. 5. c. 3.
num. 27. qui amplius putant non sufficere, vt qui
se ingerit actibus professorum habeat se negatiuè,
sed asserunt requiri vt habeat animum positiuum
profitendi, eo quod ij actus eatenus professionem
inducunt, quatenus internum profitendi animum
designant. In habente autem se negatiuè nullus
est interius profitendi consensus. Sed certè in foro
Ecclesię admodum friuola esset hęc allegatio de-
fectus consensus; quia vbi quis habitum cõuersio-
nis assumpsit, & se actibus professorum immiscuit,
censetur habuisse animum profitendi pręsumptio-
ne iuris, & de iure, ita vt non sit audiendus etiamsi
contrarium probare velit suo iuramento, vt est
textus apertus hic in illis verbis, [Licèt Sacra-
mento firmare velit eo] tenore, id est intentione
(secundum Innocen. & Hostien.) sibi velamen im-
posuisse, vt deponere posset.] & fusiùs ostensum
est supra in vlt. not. Vnde hanc conditionem nul-
lus requisiuit ex Antiquis, & Classicis Canonistis.
Quinta conditio est, vt sit ætatis legitimę ad
profitendum, idest, vt pubertatem excesserit de
iure communi, & ex Concilio Tridentino sit ma-
ior annorum sexdecim, vt scripsi plenè in c. 1. n. 4.
& 10. supra eod. Et hanc conditionem in specie
exigunt Io. Andr. & reliqui post eum in conclusio-
ne superiùs firmata num. 20. in illis verbis, *ætatis
sit aptæ*. Et quod dictum est de ætate, intelligas
de omnibus alijs conditionibus ad professionem
expressam requisitis. Si enim illarum defectus vi-
tiat professionem expressam, multo magis tacitam
quę coniecturalis est, & pręsumptionibus nititur,
cap. 1. ibi, *Professionem fecisse videtur*: necnon
ibi, *Præsumitur veraciter esse professus*; infra eod.
lib. 6. & patet ex argumento Io. Andr. de quo su-
pra n. 28. & ponderat Nauar. cons. 26. n. 15. hoc tit.
31 Sexta conditio est, vt huiusmodi actus faciat
scientibus, & consentientibus ijs, quorum est re-
ligioni incorporare: nam quemadmodum profes-
sio expressa fieri non potest nisi in manibus pote-
statem habentis eam recipiendi, & corpori Or-
dinis aggregandi, cap. Porrectum, & ibi dixi in vl-
timo notab. & cap. Ad Apostolicam, infra eod. ita
nec tacita: & propterea hanc conditionem requi-
runt Abb. hic num. 5. Cardin. in d. c. Porrectum,
in fin. Rosella in ver. Nouitius, num. 18. Angel. in
eod. ver. num. 13. Nauarr. Comm. 4. de Regular.
num. 73. & 74. & vt verbis vtar Syluestri in verbo
Religio, 3. quęst. 19. Hæc est opinio communis, &
vera, licet Geminianus chimęrizet in cap. Consti-
tutionem, de regul. lib. 6.
Septima conditio est, vt triduò perseueret: an-
tea enim pœnitere potest, cum non sit religioni ir-
reuocabiliter alligatus, argum. cap. Ad nostram,
infra eod. & cap. Constitutionem, in fin. eod. tit.
lib. 6. & ita hoc triduum Io. Andr. & alij post eum
in conclusione superius firmata, num. 20. & præser-
32 tim Abbas hic num. 7. vers. Quartò. Neque ob-
stat quod in hoc c. Nulla fiat mentio tridui. Quo-
niam vt considerat Butr. num. 11. hic concurre-
bant duo, videlicet assumptio habitus professionis,
& oblatio inter velatas, quæ ex consuetudine mo-
nasterij erat actus à solis professis fieri solitus. Vn-
de nõ mirum si professio statim inducebatur sine
alia perseuerantia tridui: huiusmodi enim perse-
uerantia requiritur de iure communi in duobus
casibus dumtaxat. Primus est cum nouitius sine
probatione recipit habitum professorum, prout
loquitur textus in d. cap. Ad nostram, ibi, [Ha-
bitum ipsum sine probatione susceperit, & infra
triduum deposuerit.] Et d. cap. Constitutionem,
in fin. Secundus est cum nouitius similiter infra
probationis annum non recepto professionis habi-
tu facit actum à solis professis fieri solitum, iuxta
conclusionem Io. Andr. & communem, de qua
33 supra num. 20. At verò vbi Nouitius non solum
recipit habitum, qui dari profitentibus consueuit,
sed etiam ingerit se actibus professorum, tunc il-
lico fit professus irreuocabiliter, nec datur ei tri-
duum ad pœnitendum, quod nota pro intellectu
huius Decretalis, qui placet etiam Abbati num. 7.
& mihi. Tum quia congruit litteræ; tum quia
actus profitentium in eo, qui recipit habitum pro-
fessionis non debet minus operari, quàm perseue-
rantia tridui; tum denique quia duo vincula ma-
gis stringunt, quàm vnum, l. fin. C. de adopt. & c. 1.
de tregua & pace. Et geminatus consensus osten-
dit magis enixam deliberationem profiteri volen-
tis, ex regula l. Balista, ff. Ad Trebellian. quam
pluribus exemplis exornat Felin. in cap. Si cautio,
num. 39. supra de fid. instrum. Iason. in §. Perso-
nam, nu. 48. instit. de act. & Marsil. in l. 1. §. Quę-
stioni, col. 2. ff. de quæst. & singular. 378. incipien.
Geminat actus.
34 Hinc videmus propter maiorem deliberatio-
nem in tribus casibus non requiri perseuerantiam
tridui. Primus est in eo, qui infra annum proba-
tionis profitetur expressè: nam iura, quæ mentio-
nem huius tridui faciunt, loquuntur tantummodo
in professione tacita, & præsumpta, & quamuis In-
noc. contrarium senserit in cap. Ad nostram, n. 2.
& 3. infra eod. tamen eum iure optimo refellunt
Doctores, & præserrim Abbas ibidem num. 4. Se-
35 cundus est in eo, qui in ægritudine positus sine
probatione suscipit habitum professorum, præsu-
mitur enim magis deliberatè fecisse; ideoque
statim obligatur, vt cap. Sicut nobis, infra eod. &
tenent in d. c. Ad nostram, Ioan. Andr. num. 2. &
36 Butr. in fin. Tertius est in eo, qui prius vouerat
ingredi religionem, & postea ingressus incontinen-
ti habitum professorum assumpsit: nam propter
geminatum consensum & hic præsumitur delibe-
ratus, ad hoc cap. Meminimus, infr. Qui cler. vel
vou. & cap. Ex parte, il primo de conuers. coniug.
& ideo statim fit professus irreuocabiliter, secundũ
Io. Andr. & Butr. loco cit. Et quamuis hos duos
casus posteriores in dubium reuocent Abbas in d.
cap.

c.Ad nostram, n.5.& Rosella in ver.Nouitius, n.15. & apertè reprobent Francus in c Constitutionem, in fin.infra eod.lib.6.Angel.Syluest.& alij, quos refert, & sequitur Sanchez in Decalogo, to. 2.lib.5. c.3. n.26.tum quia in infirmitate minor est deliberatio, l.Hac consultissima, §. Penult.C.de testam. vbi dicitur, Humana, fragilitas mortis præcipuè cogitatione perturbata minus memoria potest res plures consequi, tum quia iura præallegata in d. c.Ad nostram, & c.Constitutionem, exigunt indistinctè perseuerantiam tridui: tamen magis placet opinio Io.Andr.quia negari non potest, quin ægritudine laborantes fixius, & profundius mentem figant in his, quæ pertinent ad salutem animæ, arg.d.c.Sicut nobis,& c.Porrectũ,infra eod. Quinimo, vt inquit Syluest. in ver.Scrupulus, in 3.q.n.3. vers.Quartò obijcit,positus in mortis articulo multa facit & cogitat, quæ si fieri expediret in tota vita, cogerent infatuari, & desperare. Nec obstat quod iura requirentia perseuerantiam tridui indistinctè loquantur; quoniam distingui debent per alia iura specialia, quæ illam non requirunt in eo, qui in infirmitate suscipit habitum professorum, vt d.c.Sicut nobis, infra eod.Item per illa iura, quæ triduum non requirunt quando ex actibus,& consensibus geminatis resultat enixa voluntas profitendi, vt hic, & in præallegat. cap.Meminimus, &

37 c.Ea parte. Quamobrem concludendo, quamuis nouitius, qui hodie recepit habitum professionis, infra triduum pœnitere possit; tamen si cras faciat actum à solis professis fieri solitum incontinenti sit professus irreuocabiliter,ita vt nec infra triduũ sit locus pœnitentię: nam qui duplicat magis firmat, l.vnica ad fin.C.de plus.pet.& est optimum argumentum in l. Si mulier, §. Sin autem, C. ad Velleian. & in casu huic valde affini notat Host.in c.Consulti,n.8.infra eod. Et secundum hanc lecturam textus intelligi debet de velo professionis,non autem de velo probationis. Cui quidem lecturæ subscribunt etiã complures ex Summistis, nempe Rosella in ver. Nouitius, nu.16. Angel.in eod. ver n.12. & ibi Tabiena q.5.nu.6.& Armilla n.7.& Syluest.in ver.Religio 3.q.19 vers.Primo ergo.

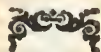
38 Verum hodie est ferè inutilis hæc disceptatio; quia cum de iure communi tridui perseuerantia non requiratur nisi quando nouitius suscipit habitum professionis, vel facit actus professorum infra annum probationis,vt declarat glos.vlt.in d.c. Cõstitutionem, infr. eod.lib.6.& iure nouissimo Concilij Tridentini nulla professio siue expressa, siue tacita sit valida ante annum probationis elapsum, vt mox parebit in vltima conditione:Hoc triduum iam recessit ab Aula; quia loco tridui iam nouitius habet vnius anni spatium ad deliberandum, vt plenius notaui in c.Ad nostram, num.4.& seqq. infra eod.

Et ex hoc puto notabiliter inferri posse vt si daretur casus, in quo profiteri quis posset infra annum probationis, puta ex dispensatione Apostolica, vel in Mulieribus, quæ Pœnitentes, seu Conuertitæ appellantur, in quibus ius commune, & illarum Constitutiones seruari debent,vt in decreto Concilij Tridentini, c.18. vers. Abs his tamen excipiuntur, sess.25. de regular. Et censuit S.Congregatio. Tunc si quis post ingressum in monasterium confestim assumeret habitum, qui dari profitentibus consueuit, aut immisceret se actibus professorum, non obligaretur efficaciter, nisi data perseuerantia tridui: nam quælibet dispositio simpliciter concepta vestitur à iure communi, & ad illius intellectum est redigenda. vt l.2. C.de nuxal. c.Quemadmodum,de iureiurand.cum concordantibus, de quibus per Anchar.cons.6. n.8.& cons.241.in princip.notat Bart.in l.1.§.1.per illum tex. ff.de muner.& honor. latè Ias.in l.Omnes populi,in 2.lect.n.60.ff de inst.& iur.Quod magnam sapit æquitatem, ne quis perpetuò Religionis iugo mancipetur indeliberatè, & præcipitanter ex solo consensu tacito, & prçsumpto, arg. d. c Ad nostrã, ibi *statim pœnituit quod habitum induisset*. & c. Ad Apostolicam, infra eod. cum suis concordant. & seruandum esset in practica, nisi secus in litteris Apostolicis, aut Constitutionibus monasterij expressè cautum esset quod diligenter nota.

39 Vltima conditio est, vt nouitius, qui se ingerit actibus professorum, per annum integrum post susceptum habitum in probatione steterit, alioquin non intelligitur tacitè professus, cum ex decreto Concilij Tridentini c.15. sess.25.de regular.irrita sit professio antea facta; & consequenter nec tacita induci possit, vt sæpius censuit S. Congregatio eiusdem Concilij Interpres. Vnde hæc decretalis, & iura omnia, quæ tacitam professionem inducũt infra tempus probationis, iam sunt penitus abrogata per d. c.15.vt latius dixi in c.Porrectum n.13. infra eod.

Non obstat si dicatur. Nouitius, qui in legitima constitutus ætate habitum religionis portauerit, de iure communi eo ipso efficitur professus, vt c.1. infra, eod.lib 6.& Clem.Eos,eod.tit. At ea Concilio Tridentino in cap.16.vers.Finito, eiusdem sess. præcipitur Superioribus vt finito probationis tempore nouitios habiles ad profitendum admittant, aut è monasterio eijciant. Ergo nouitij per delationem habitus annalem non fiunt amplius tacitè professi;aliàs eijci non possent:nam etsi essent eiecti,forent ad religionem reuocandi, & reducendi, vt in c.fin.infra eod.& consequenter professio tacita videtur sublata à Concilio.

Id tamen non obstat; quia in quinque casibus potest contingere vt ex gestatione habitus annalis non inducatur professio tacita,quos fusè explicauimus in c.Quia ingredientibus, à n.44. vsque in finem, supra de testam. quorum vnus admodum frequens est cum nouitius gestat habitum in colore, & scissura distinctum ab habitu professorum, vt ibi dixi in vltimo casu. Vnde in hoc, & in alijs casibus ibi enumeratis adimpleri poterit à Prçlatis regularibus mandatum Concilij de nouitijs ad professionem admittendis,aut expellendis è monasterio, & sic professio tacita dummodo annus probationis præcedat, hodie est in suo robore, & frequenter contingit vt re ipsa experti sumus in Congregationibus tum Concilij Trident. tum Episcoporum, & regular.quarum à secretis fuimus annos supra viginti, licet Sanchez in Decalogo tom.2.lib.5.c.3.n.13.cautè scriptum reliquerit;Rarissime post Tridentinum contingere sic validè profiteri.

Cistercien-

De Regularibus.

Cap. Non est vobis.

S V M M A R I V M.

1 *Cistereiensis si absque licentia Abbatis alium ordinem profitetur, regredi compellitur.*
2 *Prælati prouinciæ, seu regni vniuersitatem constituunt.*
3 *Natio qualibet Concilio Generali constituit vniuersitatem, & valent gesta à maiori parte nationis.*
4 *Et nationes omnes constituunt vniuersitatem vniuersalem totius ecclesiæ.*
5 *Vniuersitas quādoque resoluitur in singulares personas.*
6 *Conuersi non veniunt Monachorum appellatione.*
7 *Profitentur tamen eandem regulam, & eorum educatio non prætermittenda.*
8 *Conuersi nouitij dormitorium habere debent separatum à nouitiatu clericorum, sed tamen subsunt nouitiorum magistro, & superioribus monasteriorum.*
9 *Ad professionem non admittuntur ante expletum vigesimumprimum ætatis annum.*
10 *Conuersi ad clericorum statum etiam durante anno probationis transire non possunt.*
11 *Conuersi, & oblati magis adstricti sunt monasterio, quam monachi, & ideo transire non possunt ad arctiorem Religionem licentia petita, nisi etiam sit obtenta.*
12 *Contrarium quoad conuersos professos, & num seqq. Et quoad Conuersos non professos, seu oblatos, n. 16. vsque ad n. 21.*
13 *De conuersis iudicatur vt de Monachis.*
14 *Spiritus vbi vult spirat, nec est in hominis potestate prohibere spiritum.*
15 *In voto, & iuramento semper intelligitur excepta superioris auctoritas.*
16 *Monachi censentur esse in potestate monasterij, & Abbatis & non habent velle, nec nolle.*
17 *Oblati sunt sui iuris, proprium habent, & matrimonium contrahunt.*
18 *Oblati censentur ecclesia, vel monasterio se obtulisse sub tacita conditione, nisi ad arctiorem regulam transire voluerint.*
19 *Iuramento obligatus ad aliquid scribendum, non prohibetur ingredi religionem.*
20 *Oblatus qui se, & sua bona obtulit ecclesiæ sæculari, potest bona illa secum ad aliam ecclesiam, vel monasterium transferre.*
21 *Cistercienses vt transire possint ad strictiorem ordinem, non sufficit licentia Abbatis petita, nisi etiam, sit obtenta, & n. 25. & 30.*
22 *Cisterciensium ordo est strictior cæteris ordinibus, & num. 24.*
Contrarium, num. 25.
23 *Locum qui mutat, de minori ad maiorem mutare debet.*
26 *Monachus, vel Conuersus transiens ad aliam Religionem sine licentia Abbatis per censuram ecclesiasticam regredi compellitur.*
27 Celeriter *aduerbium quid importet?*
28 *Cistereiensis transiens ad* Carthusiam *non petita sui Abbatis licentia an sit ante omnia restituendus primo monasterio, & num. seqq. vsque in fin. maximè à num. 35.*
29 *Trāsitus ad arctiorem Religionem vt sit licitus, quæ requirantur.*
31 *Religio vna vt sit strictior altera, non attenditur tempus institutionis Regulæ, sed actualis obseruantia tempore transitus.*
32 *Carthusiana religio est alijs Religionibus strictior.*
33 *Monachus translatus pendente lite super temerario transitu debet remanere in monasterio, in quo reperitur.*
34 *Termini habiles præsupponuntur, cùm de vna re disputatur.*
36 *Monachus quas ob causas de secunda Religione, ad quam transiuit non petita licentia cogatur ad primam regredi.*

1 NON EST VOBIS. Si Cisterciensis siue licentia Abbatis alium ordinem profitetur, ingredi compellitur. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Ioan. de Anan. Diuiditur in tres partes. Nam primò ponit decisum exordium, secundò mandatum, ibi, *Si qui*, Io Andr.

2 Nota primò ibi, *vniuersitati vestræ*, iuncta suprascriptione Prælatos prouinciæ, seu regni vniuersitatem constituere, prout ex hac littera deducunt Butr & Abb. in 1. notab. qui ex hoc infert ad
3 nationes, quæ congregantur in Concilio Generali, vt qualibet natio dicatur constituere vniuersitatem; itaut ad instar vniuersitatis valeat quic-
4 quid maior pars nationis facit: omnes tamen nationes simul iunctæ cōstituunt vniuersitatem vniuersalem totius Ecclesiæ, vt in simili notat Bart. In l. fin. ff de colleg. illicit. Hinc videmus Prælatos vnius prouinciæ simul congregari, & constituere prouinciale Concilium, vt in cap. Sicut olim, infr. de accusat. In casu tamē huius Decretalis vniuersitas resoluitur in singularitates, quia quilibet Episcopus tenetur exequi mādatum Papæ in sua diœcesi, vt innuit littera ibi, *Per Episcopatus vestros*, ad hoc quod notat glos. 1. in cap. Omnes leges, prima distinct. 5

6 Secundò, nota ibi, *Monachos, & Conuersos*, Monachorum appellatione non comprehendi Conuersos, Butr. & Abb. hic in 2. notab. & præcipuas differentias habes ex decretis Clemen. VIII. super receptione, & educatione nouitiorum, §. 33, & seq. in Bullar. tom. 3. pag. 132. innouatis ab Vrbano VIII. tom. 4. pag. 178. vbi sic legitur. Cum autem licet clericorum bene instituendorum cura debeat esse præcipua, Conuersorum tamen religiosæ instructio non sit prætermittenda, quin potius æquanimiter amplexanda; quandoquidem satis exploratum est, istorum etiam cum Regulam profiteantur eandem, perfectam educationem tū Religioni decorem, & ornamentum, tum alijs Christi fidelibus ædificationem, exemplum, atque vtilitatem afferre: Conuersis ipsis à clericorum nouitiatu separatus ad dormiendum locus (quantum commodè fieri poterit) assignari præcipitur. Illi tamen hac separatione non obstante, magistro nouitiorum, seu Superioribus monasteriorum, & conuentuum iuxta cuiusque ordinis statuta, & cōstitutiones subditi esse, & obedientiam præstare debebunt, à quo non tantum circa corporalia obsequia probandi, & exercendi, verumetiam pro eorum capacitate, & commoditate de spiritualibus,

bus, præsertim de modo mentaliter orandi, dili-
genter instruendi erunt, quod vt commodiùs fiat,
ad Capitula, & spirituales conciones, quę per ma-
gistros nouitijs fieri solent, accersiti debeant, & in
ecclesijs statutis horis conueniant, nisi tunc in
9 suis officijs occupati fuerint. Tempore verò pro-
bationis elapso, ij tantum qui non solum Religio-
sæ perfectionis capaces, sed ad laborem corpora-
lem apti noui, ac diligenti examine reperti fue-
rint (dummodo ætatis suę annum quoad clericos
decimumsextum, quo verò ad conuersos vigesimū-
primum excesserint) ad professionem admittan-
10 tur. Sed qui ad conuersorum habitum recepti fue-
rint, ad clericorum statum transire etiam durante
tempore probationis non possint. De multi-
plici autem acceptione Conuersorum vide plenè
per Calder. cons. 6. Laicus promisit nu. 3. vers. Præ-
mitto quod Conuersus sumitur multipliciter.
11 Tertiò nota in ijsdem verbis, Indiscretum tran-
situm de vna Religione ad aliam esse prohibitum,
non tantum Monachis, sed etiam Conuersis; adeo
enim sunt adstricti monasterio, vbi professionem
fecerunt, vt sine licentia Abbatis eiusdem mona-
sterij non possint ad monasteria alterius ordinis
conuolare, vt in textu. Quinimo isti Conuersi sunt
magis monasterio addicti, quàm Monachi: adeo-
ut propterea quamuis Monachus acto melioris
frugi transire possit ad strictiorem Religionem li-
centia sui Abbatis petita, Licet non obtenta, vt in
cap. Licet, infra eod. Conuersus tamen etiam ad ar-
ctiorem transire non possit, nisi obtenta licentia,
quia tales efficiuntur quasi serui monasterij, & li-
berti non possunt recedere de ecclesia sua, cap. Li-
berti, 12. q. 2. & ita tenet glos. valde notabilis in
c. Vt lex continentiæ, in ver. Professi, vers. Sed nun-
quid talis, 27. q. 1. & quamuis illa glos. verè loqua-
tur de Conuersis ecclesię secularis, tamen etiam
de conuersis ecclesiæ Regularis, & sic de professis
eam intelligunt, & sequuntur Abb. hic n. 3. adden-
tes ad eundem Abbatem in cap. Licet, in verb. Et
adde, infra eod. Barbatia in cap. In pręsentia, n. 18.
de probationib. Angel. Armilla, & Tabiena om-
nes in ver. Monachus, num. 1. & idem Tabiena in
verb. Religio, q. 27. n. 28. Sed idem Abb. in c. Quod
à te, num. 50. de cler. coniugat. dicit hoc esse valdè
singulare si est verum; & sic dubitat de illius veri-
tate.
12 Ego verò absolutè existimo cōtrariam opinio-
nem esse veriorem nedum in Conuersis Regulari-
bus, sed etiam in Conuersis, seu Oblatis ecclesiæ
sęcularis, & puto vtrisque licitum esse ad strictio-
rem vitam transire licentia superioris petita, licet
non obtenta.
13 Et quoad conuersos Regulares moueor, quia
de ipsis iudicatur vt de Monachis d. c. Vt lex con-
tinentiæ. Ergo sicut Monachis id concessum est,
vt in d. c. Licet, infra eod. ita & conuersis professis,
quo argumento in puncto vtitur Bero, in cap. In
pręsentia, num. 55. vers. Rursus, de probationib.
14 Deinde moueor quia ratio expressa in d. c. Licet,
ob quam permittitur hic transitus, videlicet, quia
vbi spiritus Dei, ibi libertas, & qui spiritu Dei
aguntur, non sunt sub lege, &c. æquè viget in con-
uersis professis atque in Monachis, quia *spiritus
vbi vult spirat*, Ioannis 3. num 8. cap. Nisi cum
pridem, §. Verum, supra de renunciat. *Nec est in
hominis potestate prohibere spiritum*, vt dicitur Ec-
clesiastis cap. 8. num. 8. Quod ponderat in puncto
Prosp. Fagn. in 1 par. 3. Decretal.
Felin. in d. cap. In præsentia, n. 4. ad fin. vbi repro-
bans præallegatam glossam approbat contrariam
opinionē Hugonis, & Laurentij, dicens eos meliùs
sensisse, quia responderi non potest ad rationem
d. cap. Licet. Qui spiritu Dei, &c. quę indistinctè
procedit, & idem tenet ibi Bero, n. 55. dicens de
Monachis, & Conuersis scilicet professis non esse
dubium, Marc. Mantua ibidem n. 8. & quidam
alij recentiores, quos refert, & sequitur nouissi-
mè Thom. Sanchez super Decalogo tom. 2. lib. 6.
15 c. 7. n. 9. Et confirmatur, quia in voto, & in iuramē-
to semper intelligitur excepta authoritas superio-
ris, cap. Venientes, c. Etiam te. & c. Ad nostram, il
tertio de iureiur. cap. Constitutus, de rescript. cum
similib. Ergo si conuersus professus auctoritate sui
Abbatis transire potest ad strictiorem regulam, vt
hic, nec propterea dicitur venire contra votum
suæ professionis, vt in præcitatis iuribus, vtique
multò magis transire poterit auctoritate Spiritus
Sancti eum inspirantis, cui tanquam Superiori
obediendum est, vt inquit Hostien. in d. cap. Licet,
n. 11. & n. 15. in verb. Indulgere, infr. eod.
16 Quo verò ad conuersos non professos, seu obla-
tos, qui se, & sua ecclesiæ sæculari, vel monasterio
plenè obtulerunt habitu non mutato, aut etiam
aliqualiter mutato, vt in cap. Vt priuilegia, & ibi
plenè notaui à n. 1. vsque in finem, infra de priui-
legijs; moueor, quia si licet Monachis, & Conuer-
sis professis se transferre ad arctiorem, qui cen-
sentur esse in potestate monasterij, & Abbatis pro-
pter illa substantialia regulę, de quibus in c. Cum
ad monasterium infra de statu Monach. & quorū
velle, & nolle dependet à voluntate Abbatis, vt
cap. Non dicatis 12. q. 1. & cap. Si Religiosus, de
17 elect. lib. 6 quantò magis idem licebit Conuersis,
& Oblatis, qui sui iuris sunt, & proprium habent,
& matrimonium contrahere possunt, vt not. glos.
in d. c. Vt lex continentiæ in verb. Professi, 27. q. 1.
scripsi plenius in d. c. Vt priuilegia: quo argumen-
to similiter vtitur Bero, in d. c. In præsentia nu. 55.
18 de probat. Item moueor, quia Oblati censentur se
obtulisse sub tacita conditione resolutiua, nisi ad
Religionem transire voluerint, & probant Petr. de
Palud. in 4. dist. 38 q. 3. art. 2. n. 25. in fin. & S. An-
tonin. in 2. par. tit. 12. cap. 2. §. 1. in fin. quos refert,
& sequitur Sanchez super Decalog. tom. 1. lib. 4.
c. 19. nu 31. & 34. facit glos. in c. Præterea in verb.
19 Functionibus, 51. dist. vbi quærit, An obligatus iu-
ramento ad aliquid scribendum possit conuerti in
monasterium. Dicit Hugo quod sic, nec fit iniuria
illi, cui seruire tenetur, quia intuitu Spiritus San-
cti fit sic, 14. q. 5. cap. Dixit, cum similib. in glos. al-
legatis. Idem tenent Innoc. in rubr. de obligat.
ad ratiocin. num. 1. Hostien. in summa eod. tit. §.
penult. num. 5. & in cap. Vnico, eod. tit. ad fin. vbi
etiam Io. Andr. num. 15. Butr. eod. num. Cardin. ad
fin. Anchar. n. 2 & Abb. nu. 8. Speculator in tit. de
stat. Monach. §. Qualiter concipiet, q. 28. num. 34.
20 Demum moueor, quia si se, & sua bona obtulit ec-
clesiæ sæculari, res illas, quas obtulit secum ad aliā
ecclesiam, seu monasterium transferre potest, vt
est text. in cap. Ea transmissa, vbi hoc tenent Butr.
Imol. & Abb. supra de renunciat. Cardinal. Imol.
Abbas, & DD. in cap. Quod à te, de cleric. con-
iugat. quos refert. & sequitur Couarr. in c. 2. n. 19.
de testamen.

Nec obstat præcitata glos. in cap. Vt lex conti-
nentiæ, quia loquitur ex aliorum sententia: nam

qnęrens numquid Conuersus Ecclesiæ sæcularis
possit transire ad strictiorem vitam, simpliciter di-
cit, quoidam tenere quod non; & tamen eidem
glossæ oppono Archidiaconum, qui circa fin. in
glos. in verb Vitam; dixit quosdam tenere quod
sic: & inter hos numerat Hugonem, & Laurentiũ,
& idipsum refert ibi Bellamer. in eadem glos. &
pro eadem opinione sunt Felin. Bero & Mant. lo-
cis citatis, num. 14. & à fortiori Butr. Imol. & alij
proximè allegati. Nec obstat tex. citatus in glos.
cap. Liberti, 12. q. 2. quia loquitur in alio casu, hoc
est de liberto ipsius Ecclesiæ, in quo habet ius pa-
tronatus; & ideo ex diuersis non fit illatio, vt ob-
seruat Bero. loco cit.
21 Quartò nota ibi, *Cistercienſis Ordinis*; Mona-
chis Cisterciensibus non dari transitum ad alias
Religiones sine licentia Abbatum suorum; & sic
non sufficit licentia petita, nisi etiam sit obtenta,
secundum Host. hic in princ. Vnde videtur obsta-
re Decretalis Licet, infra eodem, vbi permittitur
transitus ad arctiorem Religionem, licentia peti-
22 ta, licet non obtenta. Timore huius contrarij gl. 1.
dat duas solutiones, prima est quod Cistercienses
propterea transire non possint ad vllam aliam Re-
23 ligionem, quia Ordo Cisterciensium est strictior
cæteris Ordinibus; & qui locum mutat, de mino-
ri ad maiorem mutare debet, cap. Legimus, in fin.
94. dist. cap. Licet, & cap. Primo, supra de trans-
lation. Et cum hic dicitur Cistercienses transire
nõ posse sine licentia Abbatum suorum, glos. sup-
plet, maximè, quia nec Abbas posset dispensare,
vt ad minorem transiret, & ita sensus glossæ est Ci-
stercienses etiam cum licentia Abbatum suorum
transire non possent ad alias Religiones, sed ma-
ximè sine licentia, quia in Ecclesia non est dare
alium Ordinem maioris, vel æqualis Religionis;
& ideo si daretur eis transitus, per necesse daretur
ad minorem, ad quod non sufficit licentia Abbatis.
24 Similiter Abb. Antiquus hic num. 1. sic ait. [Di-
cunt quidam, quod Cisterciẽsium Ordo inter om-
nes alios strictior iudicatur, & ideo cum post pro-
fessionem nullus debeat nisi ad strictiorem Regu-
lam transire, vt notatur infra eod. cap. Super eo.
Vnde prohibet hic Prælatis, vt post professionem
factam Monachos, vel Conuersos eorum non ad-
mittant: Nota igitur quod facta professione non
est licitum nisi ad strictiorem regulam transire, &
hic est casus.] Hæc ille. Sed & Host. hic in princ.
postquam dixit hoc casu requiri licentiam Abba-
tis petitam, & obtentam, immediatè assignat ra-
tionem, dicens quia secundum omnes non inueni-
tur ordo maioris Religionis; & idem priùs dixe-
runt Od. & Goffred. relati à Ioann. Andr. num. 3.
Secunda solutio glossæ est quod hic agatur de
transitu ad æqualem Religionem, ad quam Cister-
ciensis potest transire de licentia Abbatis iusta de
causa.
25 Tu verò dicas secundum Host. num. 2. hic pro-
hiberi transitum Cisterciensibus sine licentia Ab-
batis, non quia ille ordo sit strictior: Imo enim
repetiuntur ordines maioris Religionis, vt Car-
thusienses, & alij, quos, vt ipse ait, non expedit no-
minare, sed quia Cisterciensibus obstat priuilegiũ
eorum Ordini à Sede Apostolica concessum, vt
notant idem Host. in d. cap. Licet, in princ. in ver.
Transire, & ibi etiam Io. Andr. num 2. in eodem
verbo. Aliàs autem cessante priuilegio sufficeret
licentiam petere, vt in prædicta Decretali licet, se-
cundum Host. & hunc puto esse verum, & germa-
num intellectum huius textus. Præsertim verò,
quia tempore Alexandri III. authoris huius De-
cretalis Cisterciensium Ordo vsque adeò à primæ-
uis institutis deflexerat, vt idem Alex. in cap. Re-
colentes, infra de stat. Monach. scribens Abbati-
bus, & conuentibus Cisterciensis Ordinis dicat:
[Dolentes dicimus, quod etsi non ab omnibus,
neque in omnibus, à plerisque tamen, & in pluri-
bus ab illa sancta institutione dicitur declinatum
in tantum, &c. vnde vix esse potest, vt Alex. in hoc
cap. interdixerit Cisterciensibus trãsitum ad alias
Religiones eo quod tunc non reperiretur Ordo
strictior. Quoniam ad hoc vt vna Religio dica-
tur strictior altera, non attenditur an habeat ar-
ctiorem regulam, sed an tempore transitus ibi ar-
ctior vita ducatur, vt est tex. in cap. Sanè, & ibi
Innocent. in princip. & cęteri notant infra eodem.
S. Thom. in 2. 2. q. 189. art. 8. in corpor. & scripsi
pleniùs in d. cap. Licet, num. 20. & 21. infra eo-
dem.
An autem Abbas possit dispensare, vt Mona-
chus transire possit ad æqualem, vel minorem Re-
ligionem, examinaui in cap. Dilecti, supra de re-
nunciat. vbi plenè videas.
26 Vltimò nota ibi, *eos regredi compellatis* Mona-
chum, vel Conuersum, qui ad aliam Religionem
transiuit sine licentia sui Prælati in eo casu, in quo
huiusmodi licentia requiritur, cogendum esse ce-
leriter redire ad primam Religionem, scilicet per
censuram ecclesiasticam, secundum Host. hic in fin.
27 & Io. And. n. 1. in fin. in verb. Compellatis; & dic ce-
leriter, idest arbitrio iudicis, ex quo celeritas ista à
iure non determinatur, c. De causis, sup. de off. de-
leg. l. 1. in fin. ff. de iure deliber. secundũ glos fin. hic;
[Arbitrium verum ita regulandũ erit, vt nec præ-
cipiti festinatione procedatur, nec moratoria cun-
ctatione.] l. Tutor qui repertorium, §. Si Tutor,
ff. de administrat. tutor. Host. hic num. 3. & de
hoc aduerbio, *celeriter*, adde quod notatur in cap.
Potuit, supra de locat. & per Felin. in cap. 2. nu. 6.
supra de sentent. & re iudicat.
28 QVAERO, an Monachus Cisterciensis trans-
iens ad Religionem Carthusiæ non petita sui Ab-
batis licentia, sit ante omnia restituendus primo
monasterio.
29 De iure communi tria requiruntur, vt licitè
quis transeat de vna ad aliam Religionem Primò,
vt secunda Religio sit strictior quoad actualem
obseruantiam, neque enim sufficit, vt habeat ar-
ctiorem Regulam, nisi actu ducatur in ea vita stri-
ctior. Secundò, vt transeat non ex temeritate,
vel leuitate, sed zelo sanctioris vitæ. Secundò, vt
petat licentiam transeundi à suo Prælato ex cap.
Licet, cum ibi notat. per DD. infra eodem, glos.
in cap. Ioannes, in verb. Monasterium, supra eod.
tit. Abb. cons. 95. In præsenti, per totum lib. 1. vbi
ait hanc esse veram, & indubitatam conclusionem
omnium Doctorum; & quamuis multò plura vi-
deantur ad hoc desiderari, vt dixi in prædicta De-
cretali Licet, à num. 19. vsque ad num. 52. tamen
illa ferè omnia, aut in his tribus implicitè conti-
nentur, aut ad horum explicationem aliquo mo-
do conferunt.
30 His tribus concurrentibus non obstat priuile-
gium vtrique Religioni concessum, ne postquam
aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum
possit ipsis inuitis arctioris etiã Religionis transi-
re.

re. Quopiam hunc habet sensum, vt ex temeritate, seu leuitate, aut in iacturam, & iniuriam sui Ordinis ad alium transuolare non liceat, vt expressè legitur in princ. d. cap. Licet.

31 Pro decisione præsentis controuersiæ, Primò videndum esset vtra religio sic arctioris obseruantiæ, inspecto statu præsenti, vt per Innoc. in c. Sanè, in princ. in verb. Nunc, de Regular. Lap. alleg. 62. num. 6. vers. Ad secundum, & allegat. 131. num. 1. vers. Item quia, Cardin. cons. 28. vers. Quidam frater, in princ. & dictum est supra num. 25. & 29.

32 In qua comparatione testimonia Doctorum communiter asserentium in hoc cap. & alibi Ordinem Carthusiæ reputari alijs strictiorem secundum ea, quæ dixi supra num. 25. non leue præiudicium afferrent, sed omissa hac discussione.

33 Secundò videndum esset an ex hoc quod probabiliter dubitetur de zelo translati, primæ Religioni restituendus sit: vt ab eius Prælato iudicetur, & videtur tenendum communiter cum DD. in dicto cap. Licet. Translatum pendente lite super temerario transitu debere permanere in monasterio, ad quod translatus reperitur, & primum Prælatum non esse iudicem competentem, sed eum ad quem appellaretur, si ille Religiosis grauaretur, Abb. in dicto cap. Licet, num. 5. & est de mente Host. Io. Andr. & aliorum quod videtur intelligendum quãdo petita fuit licentia à primo prælato, licet nõ obtenta, iuxta terminos d. cap. Licet, vt ibi dixi n. 60.

34 Cum enim de vna re dubitatur in alijs præsupponuntur termini habiles, l. Qui testamentũ, in princ. ff. de testam.

35 Tertiò videndum, an is, qui non petita licentia transiuit, sit ante omnia primo monasterio restituendus. In quo DD. non conueniunt, quia tex. in cap. Sanè, infra eod. in illis verbis, *remanere permittat*, alij interpretantur ex dispensatione, cũ glos. in cap. Mandamus, in verb. Monachus, 19. q. 3. alij ex dispositione iuris communis, vt per Innoc. in cap. Intelleximus, num. 2. de ætat. & qualitat. & in d. cap. Sane, in verb. Manere. Sed placet opinio Abbatis in d. cap. Licet, num. 10. infra eod. & d. cons. 95. num. 2. Qui ponderat rationem litteræ, vt petenda sit licentia à transeunte, ne bonum obedientiæ contemnere videatur; vnde præsumitur contra eum, qui bonum obedientiæ contempsit, ideo restituendus erit, maximè deficiente vno ex tribus requisitis ad licitum transitum, vt supra num. 29. præmissum fuit ex eod. cap. Licet; de quo etiam videtur tex. in cap. Ioannes, cum ibi notat. per glos. & DD. sup. eod. & tenet glos. in cap. Cum singula, in verb. Canonicæ, de præbend. lib. 6. ad idem text. cum glos. in cap. Mandamus, 19. q. 4. Et quamuis glos. in dicto c. Licet, in verb. Postulauerit, infr. eodem, videatur tenere opinionem, quod si non leuitatis causa transierit ad strictiorem Religionem non petita licentia, non teneatur redire ad primam, & idem ibi Goffred. tamen Io. Andr. ibi, Butr. & communiter omnes Doctores, vt testatur Abbas in d. cons. 95. col. 2. vers. Licet etiam, censent transeuntem non petita licentia, etiamsi non ex animi leuitate, teneri redire ad primam Religionem, cum non valuerit aliquo modo transitus. Idem tenet vltim. glos. in c. Intelleximus, de ætat. & qualitat. & ibi Innoc. Item glos. & Archidiac. in d. cap. Mandamus, 19. q. 3. Vbi autem requiritur licentia à principio, non sufficit illam petere ex post facto, vt in d. cap. Li-

36 cet, notat Abb. num. 11. Atque ita videtur dicendum; tum quia non disceditur à regulis iuris; tum quia cõsulitur æstimationi primi monasterij, quod habet opinionem magnæ obseruantiæ, & magis ex hoc consouetur concordia citra æmulationem inter vtramque Religionem; Tum quia posset res cedere in malum exemplum, & in contemptum obedientiæ, alijs pariter non petita licentia transire ad alium Ordinem volentibus prætextu arctioris Religionis. Nec tanti facienda est ratio circuitus euitandi contemplatione vnius personæ priuatæ, vt non præualere debeat Canonum obseruantia, & publici boni ratio. Quinimo hunc circuitum non esse inutilem pluribus probat Io. Andr. in dicto cap. Licet, num. 21. vers. Etsi dicas; tum propter bonum obedientiæ, quia satisfacit iuri requirenti, vt petatur licentia, allegat cap. Ad petitionem, de accusat. cap. Quia Regulares, de supplen. neglig. Prælat. Sicut inordinata electione repulsa, admittitur alia de eodem, cap. Super eo, & c. Innotuit, in fin. de elect. & cap. Examinata, de iudic. Tum quia Monachus reuersus mutato proposito posset in primo monasterio remanere, adducit ad hoc tex. in cap. Tua, de sponsal. & quod ibi notatur super glos. 2. & eum refert, & sequitur Abb. in d. cons. 95. sub n. 2. col. 2. vers. Et si dicatur. Et hic iunge quę in hac ipsa quæst. scripsi in prædicta Decretali Licet à num. 52. vsque ad num. 60. infra eod.

Aduerte tamen quia Eugenius IV. in constitutione 16. incip. Regularem vitam, edita 16. Kalen. Martij 1439. in Bullar. tom. 1. pag. 284. decreuit, vt nullus Ordinis Cisterciensis professus ad alium quemcumque præterquam Carthusiensium Ordinem, etiam prætextu litterarum maioris Pœnitentiarij absque Abbatis monasterij Cisterciensis licentia speciali causam rationabilem, & vrgentem, quare licentia huiusmodi concedi debeat Romano Pontifici expresse, & specificè allegantis, præsumat quomodolibet se trãsferre, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda.

De Regularibus.

Cap. Ad nostram.

S V M M A R I V M.

1 *Professus non dicitur de iure communi, qui sine probatione habitum professorum suscepit, nisi triduo perseueret.*

Sed professus dicitur qui præcedente probatione habitum professorum assumpsit, etiam non data perseuerantia tridui, n. 3.

2 *Tridui perseuerantia ad professionem tacitam non requiritur quando ingressus præter susceptionẽ habitus professorum se immiscuit etiam actibus, qui à solis professis fieri consueuerunt.*

4 *Professio post Concilium Tridentinum facta ante annum decimumsextum ætatis completum, aut ante exactum probationis annum non valet.*

5 *Professio tacita ante annum decimumsextum, aut non transacto probationis anno sublata est à Cõcilio Tridentino.*

6 *Professio tacita post Concilium Tridentinum non inducitur per susceptionem habitus professorum non præcedente probatione, etiam data perseu-*

rantis tridui, & in hoc corrigitur hec decretalis. ibid. & n.6.

7 *Professus tacitè censetur, qui in legitima ætate in monasterio vltra annum gestat habitum indistinctum, etiamsi postea triduo non perseueret.*

8 *Professionem tacitam post annum decimumsextum ætatis, & expletum annum probationis Concilium Tridentinum non sustulit.*

9 *Dies cœpta in materia professionis non habetur pro completa, sed tempus currit de momento ad momentum, & n.21.22. & 23.*

10 *Professio emissa peracto anno probationis eadem die suscepti habitus, sed ante horas circiter quinque, aut emissa per aliquot horas ante annum decimumsextum expletum non valeat, & num. seqq. vsque in fin.*

11 *Dies cœpta in fauorabilibus habetur pro completa.*

12 *Minor læsus in professione non restituitur.*

13 *Perfectum moraliter dicitur quod parum distat à perfectione.*

14 *Annus probationis debet esse completus.*
Annus naturalis in quo differat a ciuili, ibid.

15 *Horarum momenta non videntur digna animaduersione legislatorum.*

16 *Annus ex consuetudine ciuiliter accipitur.*

17 *Minor non dicitur qui diem supremam agit anni vigesimi.*

18 *Annus naturalis conficitur diebus 365. & horis fere sex, ex quibus annus bissextilis.*

19 *Completum dicitur licet supersit aliqua pars illius.*

20 *Annus vbi incipit, ibi definit, & resoluitur.*

21 *Annus vnde dictus.*

22 *Leuis omissio non vitiat nisi sit de forma.*

23 *Decretum irritans importat formam.*

23 *Professio emissa eadem die & hora suscepti habitus, quo anno Gregorius XIII. decem dies sustulit à mense Octobris est inualida.*

25 *Annus bissextilis non dicitur maius spatium, quàm anni.*

26 *Dies additus bissexto necessarius est, vt annus probationis sit completus.*

27 *Nouitius qui à monasterio exijt vt aliam religionem ingrederetur, & in ea duas horas permansit, rediens tenetur incipere nouum probationis annum.*

28 *Nouitius professione proximus acriùs tentatur.*

29 *Minores 25. annis dicuntur quousque ad horam Natiuitatis peruenerint.*
Ad matrimonium sufficit attigisse vltimum diem anni decimiquarti, Secus in matrimonio spirituali; & cur, ibidem.

30 *Annus tacitæ professionis quando incipiat, & finiatur.*

31 *Dies cœpta habetur pro completa prout suadet fauor, vel actum vt duret, vel finiatur.*

32 *Annus probationis cur institutus.*

33 *Fauor est tam professi, quàm religionis vt annus probationis duret vsque ad vltimum momentum.*

34 *Professio facta ante annum probationis nullam parit obligationem etiam ad religionem in genere.*

35 *Tempus an currat de momento ad momentum spectanda est forma verborum.*

AD. NOSTRAM. Minor quatuordecim annis per professionem religioni non obligatur. Idem in maiori, qui sine probatione suscepit habitum professorũ quem dimisit infra triduum. Hoc dicit. Prima pars factum narrat. Secunda dat indicem, ibi, *Quia verò*.

1 Nota primò, ita demum professionem probari per susceptionẽ habitus professorũ post ann. decimũ quartũ. expletum, si præcesserit annus probationis, aliàs non, nisi detur perseuerãtia tridui. Maior igitur quatuordecim annis, qui sine probatione habitum professorum suscepit, ex hoc ipso non dicitur professus, nisi triduò perseueret; quia hoc ipso quod infra triduum pœnituit, præsumitur sine deliberatione intrasse, vt dicit hic Abb. Antiq. n. 1.

2 Dixi *ex hoc ipso*; quia si præter assumptionem habitus huiusmodi ingressus se immiscuisset alijs actibus, qui à solis professis fieri consueuerunt, non requireretur perseuerantia tridui. Et ita procedit text. in cap. Vidua supra eod. vt ibi plene notaui à n. 32. vsq. ad n. 39.

3 Qui verò præcedente probatione suscepit habitum professorum, idest in colore, scissura, vel forma patenter distinctum ab habitu Nouitiorum, iuxta text. in clem. Eos, de Regular. hoc ipso est professus, & religioni alligatus, etiam non data perseuerantia tridui, vt hic.

4 Sed hodie hæc locum non habent, quia decreto
Concilij Tridentini in c. 15. sess. 25. de Regular. professio facta ante annum decimum sextum completum, & ante exactum annum probationis non valet, nullamque inducit obligationem ad alicuius regulæ, vel ordinis obseruationem, vel ad alios
5 quoscumque effectus. Aut igitur annus probationis nõ præcessit, & per assumptionem habitus professorum etiam post annum decimum sextum ætatis non inducitur tacita professio etiam data perseuerantia tridui, quia Conciliũ in d. c. 15. sicut sustulit professionem expressam ante annum probationis, ita & tacitam, vt sępius censuit S. Congreg.

6 Et in hoc corrigitur dispositio huius decretalis, secundum quam censetur professus qui per susceptionem habitus professorum in legitima ætate triduò perseuerat, etiam non præcedente probatione, aut annus probationis præcessit, & tunc per susceptionem habitus professorum post ætatem legitimam inducitur professio tacita eo ipso, etiam non data perseuerantia tridui, vt clarè hic deciditur, & in c. 1. infr. eod. lib. 6. ibi, [vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit.]

7 Imò hoc casu non solum per assumptionem habitus professorum, sed etiam ex continuatione per annum habitus indistincti, idest tam à nouitijs, quàm à professis gestari soliti, inducitur tacita professio sine vlla tridui perseuerantia, vt probatur in d. Clem. Eos, de Regular. ponderando verbum, *hoc ipso*, idest confestim, & in ipso temporis momento post annum exactum à die susceptionis ha-
8 bitus indistincti. Quam quidem tacitam professionem post annum decimum sextum, & post peractum annum probationis Concilium sustulit vt similiter pluries declarauit Sacra Congregatio.

9 Secundò nota ibi, *consummationem*, in materia professionis diem cœptam non haberi pro completa, sed tempus currere de momẽto ad momentum, vt hic, & in c. Illud, 21. q. 2. & in c. Significatum, infr. eod. & tenet hic glossa secunda Innocent. num. 1.

n.1. Host.n.4.Io.Andr.n.6.in gl.2.Butr.n.8.Cardin. n.2. in 2.oppositione,Anchar.n.1.& Abb.n.5 & latius dicam infra nu.21. 22.& 23. Vnde infertur, vt vitietur professio si fiat per aliquot horas ante exactum annum decimumsextum ætatis,vel ante annum probationis completum stante decreto Concil. Tridentini in c.15. sess.25.de Regular. Hunc articulum plenè examino in quæstione sequenti.

20 QVAERO vtrum professio emissa peracto anno probationis eadem die suscepti habitus, sed ante horas circiter quinque, sit valida, nec ne. Et id ipsum quæritur de professione omissa per aliquot horas ante expletum annum decimum sextum stante decreto Concilij Tridentini in d.cap.15.sess. 25. de Regular.

21 Pro validitate professionis infrascripta præcipuè adduci possunt.

Primò, in his quæ respiciunt fauorem alicuius, dies cœpta habetur pro completa, l. Qua ætate, ff. de testam.l.1.ff.de manumiss.glossa,Bart.& alij in l.3.§.Minorem,ff de minor.Canonistæ in c.Si annū, de Iud. in 6.glossa in c.Cum in cunctis, in ver.Exegerit, de elect. quę communiter approbatur, vt testatur ibi Abb.num.6.Quintil.Mandos.post alios quamplures, quos citat in 19. regula Cancell. q.18.n.8.Rota decis.75.n.41.& seq.par.2.diuers.

22 Quod verò in hac specie versemur in his, quæ fauorem respiciunt, patet tum ex parte profitentis, tum religionis. Ex parte profitentis, quia per professionem in viam perfectionis dirigitur, & seruit ei, cui seruire regnare est, vt inquit Gemin.in c.1. n.7. de Regular.in 6.post Io. Andr.in c.Cum virum, vbi etiam Abb.n.6.infra eod. Ideoque minor professus non restituitur tamquam læsus,Specul.in tit. de restit.in integr.in 2.par §.Qualiter,ver.Sed numquid minor, Archid.in d.c.1.de Regular.in 6.&DD. in d. c. Cum virum. Quinimò ex professione regulari non inferri damnum, sed maximam vtilitatem docet D.Thomas quodl. 3. art.13.

Ex parte verò Religionis versatur fauor, quia sua interest sibi conseruari subditos, ac filios, quos parit, ac fouit, & summa est ratio, quæ pro religione facit.l.Sunt personæ, ff de relig. & sumpt.funer. Syluest.post alios in ver. Religio, sub nu.3.vbi inquitur in puncto computationis temporis quoad annum probationis.

23 Secundò, præcepta humana moraliter accipienda fuerunt,moraliter autem perfectum dicitur, quod parum distat à perfectione.Arist.2.Physic.D.Thom. in 4.dist.27 q.2.art.2.ad 3.Syluest.& Tabien.in ver. Sponsalia, Io.Andr.in c.Litteras,de sponf.impuber.

Tertiò, tempus probationis à Sacris Canonibus indultum est, vt Nouitius asperitates monasterij, & monasterium mores Nouitij valeat experiri, cap. Ad Apostolicam, infra eodem. Mores autem, & asperitatem non probatam integro anni spatio vtique Monasterium, & Nouitij nullo modo probare poterunt minutissimo illo quinque horarum interuallo; vel certè si probabunt, verisimiliter nihil eo momento poterit accidere quod illos abducat à professione recipienda, vel emittenda.

24 Quartò decreti Conc.sess.25.c.15.de Regul.nihil aliud exigit, quam annum probationis completum. Annus verò in naturalem, & ciuilem distinguitur. Naturalis est qui diebus, & horis conficitur, & de momento in momentum computatur. Ciuilis, quem etiam vulgarem, seu artificialem appellant, absoluitur 365. diebus, itaut qui ad initium extremę diei peruenerit, annum compleuisse dicatur, ita probat textus in l.Anniculus, in 2.ff.de verbor.signif. in hæc verba: [Anniculus non statim vt natus est, liber est, sed trecentesimosexagesimo quinto die dicitur, incipiente planè, non exacto die, quia annum ciuiliter, non ad momenta temporis numeramus.] Et ita hanc distinctionem anni ciuilis,& naturalis tradunt ibi DD.Brachæus in l.Anniculus, in 1. rod.tit.Iacob.Buttigar.Instit.de Action. in princ.Bart.in l.Libellorum, nu.15.ff.de accusat.Archid.Io.Andr.& Canonistæ in c.Si propter, de rescr. in 6. Textus autem Concilij dum loquitur de anno probationis completo, non videtur intelligendus de anno naturali, sed de ciuili. Tam parua enim horarum aliquot momenta non satis digna videri possunt animaduersione legislatorum, vt inquit Connan. lib. 3. comment. iuris ciuilis, c.12.col.2.& paulo ante. [Communi (inquit) loquendi consuetudine inductum est, vt dies non diuidantur momentis, sed toti, & integri numerentur.] Et hoc ipsum esse de consuetudine vt annus ciuiliter accipiatur docet glossa in d.l.Anniculus in ver. Ciuiliter, & ibi DD. ff. de verbor.signific.vbi Rebuff.in vers.Sequitur, [Dum (inquit) in iure fit mentio de anno,computatur ad 365. dies non per momenta temporum in horas, vel semihoras.] Hanc etiam esse communem consuetudinem loquendi à qua non est recedendum, testatur Brachæus in d.l.Anniculus. Sed & Bald. in c. Cum in cunctis, num. 3. de elect. sic ait. Quæro quot diebus impletur annus? Respondeo 365. diebus: de punctis horarum lex non curat. Rursum non potest dici stetisse minori tempore quàm per annum

25 in probatione, vt Concilium exigit, qui supremam diem attigit, sicuti minor non est qui diem supremam agit anni vigesimi, vt inquit ad litteram text. in l.1. ff de manumiss.

26 Quintò, Concilium non intellexisse de anno naturali ex hoc etiam deprehendi potest, quia annus propriè conficitur ex diebus 365. & horis fere sex. Quæ quidē sex horę quatuor annorum spatio integram diem constituunt; vnde fit annus bissextilis, sic declarat gl. in c.Quadragesima in ver.Dies de consecr. dist.5. & in Clem. 1.§.Licet igitur, in ver. Certum diem, de reliq.& vener.Sanct gl.& DD. in d.l.3. §. Minore. ff.de minor.& in l.Bissextus, ff.de verbor. signif. Archid.in c.Si propter, n.3.de rescr in 6. Anton.de Butr.in c.Quæreti,in fine,de off deleg. Quintil.Mandos.ex sententia Mathematicorum in reg.10.Cācell.q.4.n.8. Vnde Cicero de natura Deorum, [Circuitus, inquit, solis orbium V. & LX. & CCC. quarta fere diei parte addita conuersionem conficiunt annuam. Si ergo Concilium fuisset loquutum de anno naturali, plane à die suscepti habitus vsque ad professionem emissam deberent intercedere dies 365. & ferè sex horæ, & sic nouitius, qui exempli gratia Kalendis Iunij hora x. habitum suscepisset, deberet profiteri sequentibus Kalendis Iunij hora 16. alioquin professio antea facta nullius esset momenti. Quod certè si verum esset quāplurimę professiones subuerterentur cum in multis Religionibus professio fieri soleat post annum eadem hora suscepti habitus, vel paulo post. Loquitur ergo Concilium de anno Ciuili, cuius satis est supremam diem attigisse, vt absolutus censeatur ex supradictis.

Et confirmatur, nam cum aliàs dubitatum esset in S. Congreg. Concilij, an qui ad Diaconatū promotus

motus fuerat anno 1566. in quatuor temporibus Quadragesimę, posset anno 1567. sequenti ad Presbyteratum promoueri, licet lapsus non esset integer annus, quia Pascha anni 1567. celeriùs adueniebat, quàm præcedens: S.Congregatio censuit posse, quia iudicio Ecclesiæ iste videtur annus integer. Quam Congregationis sententiam Clemens VIII. ad se relatam approbauit.

Vltimò, hanc sententiam omissis recentioribus ante Concilium sequutus est Rebuff. in l. Anniculus, in 2. vers. Decimò professio tacita, ff. de verb. signif. dum exemplificat dictam l. Anniculus, in anno probationis.

Hanc quoque opinionem si rectè perpendatur, tenet glossa in Clem. 2. in ver. Per annum, de Regular. dum dicit satis esse vt Nouitius detulerit habitum per integrum annum licet non excesserit: glossa enim ibi per integrum annum intelligit annum, cuius vltima dies illuxerit, licet non excesserit, quia quando vltimus dies est consumptus, iam excessit annus. Cũ ergo glossa constituat ibi differentiam inter annũ integrum, & annũ qui excessit, oportet dicere primo casu illam fuisse loquutam de anno qui supremam diem attigit, secundo verò
19 de anno, cuius vltimus dies absolutus est. Aliud enim est complere, aliud excedere, quia etiam id dicitur esse completum, licet supersit aliqua pars illius, vt inquit Phęnutius in tract. de momen. temporis c. 30. nu. 2. & notat gl. in l. Qua ætate, in ver. Complesse. Quam ibi sequuntur Bald. Alber. Fulgos. & reliqui interpretes, ff. de testamen.

Cæterum pro cõtraria sententia nullitatis professionis videntur magis vrgere rationes infrascriptæ.

Primò enim decretum Concilij c. 15. sess. 25. de Regular. ad professionis validitatem necessariò, requirit, vt Nouitius non minori tempore, quam per annum in probatione steterit. Quod etiam ante Concilium statuerat ius commune in Religionibus Mendicantium, c. Non solum, & c. Constitutionem, de Regular. in 6. glo. in Clem. Eos, in ver. Per annum, & ibi Cardin. num. 7. vers. Octauo quæro, eod. tit. Notatur in c. Ad Apostolicam, infra eod. Nauar. cons. 32. n. 1. de Regular.

20 Nouitius verò, qui ante horas quinque professus est, minori sanè tempore quàm per annum stetit in probatione. Quoniam annus vbi incipit, ibi desinit, & resoluitur, vt inquit Bald. cons. 458. n. 4. in fin. vol. 1. glos. & DD. in l. Ita vulneratas, §. Æstimatio, ff. ad leg. Aquil. Et qua hora incipit, finitur Bart. in l. Libellorum, ff. de accusat. Vnde Var-
21 ro lib. 5. de lingua latin. annum ab annulo dictum putat, quod in seipsum redeat, & Archid. in cap. Si propter, nu. 3. vers. Annus dicitur, de rescript. in 6. existimat annum dici ab ana, quod est circum, & nonas, quasi circumiens, per text. in c. Quadragesima, de consecr. dist. 5. Ergo cum Nouitius aliquot horis deficientibus minori tempore quàm per annum steterit in probatione; non videtur valida illius professio.

Et eò magis, quia ius cõmune, à quo Concilium recipit interpretationem passiuam, non solum exigit vt Nouitius non stet in probatione minori tempore quàm per annũ, sed etiam requirit, vt annus sit elapsus, vt est tex. in d. cap. Non solum, de Regular. in 6. ibi. [Districtiùs inhibemus ne ante annum probationis elapsum quemquam ad professionem vestri ordinis recipere præsumatis. Certum est autem annum non posse dici elapsum, nisi vltimum momentum supremæ diei excesserit, vt scribit Phænutius in contrarium allegatus in tract. de momen. tempor. c. 30. n. 8.

22 Secundò, leuis omissio quãuis regulariter nõ vitiet actum, l. 1. fin. vbi Bart. notat, ff. de ventr. inspic. Aliud tamen est quando id, quod omittitur est de forma, c. Cum dilecta, & ibi Felin. post alios n. 56. de rescript. Dec. in c. De appellationibus, n. 17.
23 de appellat. Annus autem completus, cum in Cõcilio adijciatur decretum irritans, est de forma, vt per Bald. in l. 1. ff. de liber. & posthum. Felin. in d. c. Cum dilecta, nu. 29. Nauarr. de Regular. cons. 82. n. 3. Ergo ex omissione horarum quantumcumque leui irrita videtur professio.

24 Tertiò, cum anno 1582. Greg. XIII. à mense Octobri decem dies sustulisset; Rota in causa Hispalen. professionis, resoluit inualidam esse professionem emissam eadem die, & hora suscepti habitus ab anno probationis, licet S.Congregatio super hoc aliàs noluerit respondere. Quæ etiam die 6. Nouembris 1592. censuit habendam esse rationẽ tam in promouendis ad Ordines, quàm in admittendis ad professionem illorum decem dierum subtractorum in Calendario Gregorij XIII. ita vt addendi sint illi decem dies detracti. Ex quo sequitur vt ab anno 1566. vsque ad 1598. & sic per spatium 32. annorum professiones omnes emissæ ab his, qui putabant se compleuisse decimum sextum annum, sint omninò nullę, deficientibus nimirum decem illis diebus. Concilium enim exigit decimum sextum annum completum d. c. 15. &
25 c. 16. vers. Finito tempore, sess. 25. de Reguler. Et tamen quemadmodum videmus annum bissextilem ex additione diei à Superiore facta non dici maius spatium quàm anni, vt l. Cum bissextus, ff. de verb.
26 signif. etiam ad effectum, de quo agitur. Lessius de iust. & iure, lib. 2. c. 41. vers. Hinc sequitur, vbi dicit diem additum bissexto esse necessarium ad hoc, vt annus probationis dicatur completus: ita è conuerso ex detractione quorumdam dierum Pontificis iussu non videbatur illud spatium posse dici breuius, quam vnius anni. Et tamen professiones fuerunt declaratę irritę. Ergò multo magis hoc videtur dicendum in casu præsenti.

27 Quartò, S.Congregatio consulta à Procuratore Generali Ordinis Minimorum annis superioribus an nouitius qui à monasterio vt aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio conuentu moram traxerat; ac statim deinde facti pœnitens reuersus fuerat, teneretur incipere nouum annum probationis: respondit teneri ab eo die, quo rediijt. Ergo quemadmodum defectus duarum horarum in medio anni reddit irritã professionem ex sententia Sac. Congregationis, ita etiam videtur eam irritare defectus horarũ quinque in fine: æquè enim ad professionis validitatem exigitur vt annus sit completus, atque vt sit continuus Lap. alleg. 46. n. 6.

28 Quintò, illis quinque horis moraliter potest cõtingere, vt nouitius eos sentiat stimulos, quos nũquam antea expertus sit. Communis enim inimicus eo potissimum tempore, quo nouitius est professioni proximus, vires acuit, omnesque neruos intendit vt illum à professione deterreat arg. c. Nulli 3. q. 1. & ibi Turrecr. & docet D. Bonau. in opere quod inscribitur Speculum disciplinę ad Nouitios, part. 1. cap. 2. Quin etiam Superiores eò strictio-

ctiorem denunciat religionis regulam, quo nouitij sunt ad professionem proximiores, vt certiores fiant, an vero zelo, an potius humano aliqun affectu statum religionis delegerint, vt vsus quotidianus docet.

29 Sextò in his, in quibus annus expletus exigitur, defectus horæ sæpissimè facit vt annus nõ cẽseatur integer. Sic minores 25 annis licet vltimum diem assecuti, dicuntur tamen minores, quousque ad horam natiuitatis peruenerint, hic est tex ad litteram in l. 3. §. Minore, ff. de minor. Sic in omnibus temporalibus actionibus nisi totus nouissimus dies compleatur, non finit obligationem. Sunt verba text in l. In omnibus, ff de act. & obligat. & plurimos casus similes cumulat Phænutius in tract. de momen. c. 30. n. 1 & Tiraq. de vtroque retract. § 1. glos. 2.

Nec refragatur quod in matrimonio satis sit cœptam esse vltimam diem ætatis. Siquidem in his terminis non procedit argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, quia non tantũ quis obligatur in illo, sicut in ingressu religionis. Ita in puncto declarat Imola in Clem. 2. n. 5. post. glo. ibi in ver. Aetatem de regular. & Abb. in cap. Postolasti, n. 3. infra eod.

30 Septimò secundum hanc sententiam in terminis tacitæ professionis videtur etiam aliàs respondisse S. Congregatio Concilij ponderando duas declarationes infrascriptas. Nam cum olim dubitatum esset an tacita professio, quæ non est exclusa decreto Concilij inciperet completo decimosexto anno; & an statim post dictum tempus emissa cẽseretur: S. Congregatio censuit tacitam professionem incipere à prima hora post perfectum annum 16. & finire anno 17. Alias verò censuit Concilium c. 15. sess. 25. de regular. non sustulisse tacitam professionem, quæ inducitur per annum, & diem computandam à die post decimumsextum annum perfectum eius, qui monasterium ingressus est. Quamuis enim hæ duæ decisiones inuicem discrepare videantur, tamen non est ita: nam dum in prima decisione dicitur animus tacitę professionis incipere à prima hora post perfectum annum decimumsextum, satis innuitur tempus currere de momento ad momentum. Et quamuis adijciatur professionem finire anno 17. tamen hoc ita intelligi debet vt hic annus sit omninò absolutus, cũ sumatur initium ab hora, & momento temporis; neque enim requiritur vt annus decimusseptimus fuerit transactus cum agatur de professione tacita, quæ à iure inducitur in instanti, & vltimo momento eiusdem anni decimiseptimi, vt inferiùs explicabitur. In secunda verò quia terminus à quo non sumitur ab hora, sed à die post 16. annum & dies termini non computatur in termino; Ideò Sacra Congregatio dixit tacitam professionem induci post annum, & diem, iuxta text. in c. Puella, ibi, ac si per annum, & diem, 20. q. 2. vt sic non sufficiat supremam diem attigisse, sed oporteat illam esse omninò absolutam, & consummatam. Atque ita ex sententia Sacræ Congregationis dies cœpta in hac materia non habetur pro completa.

31 Octauò tametsi illa quæstio an tempus computetur de momento ad momentum, & an vltima dies anni cœpta habeatur pro completa, variè sit à DD. agitata, & ob textuum, ac rationum diuersitatem valdè ambigua sit, multisque limitationibus, atque ampliationibus implicata; vt videre est apud Tiraq. de retract. lignag. § 1. glos. 11. n. 17. cum seqq & apud Iuristas in l. 1. ff. de manumiss. in l. Si cui, ff. de legat 1 & Canonistas in c. Cum in cunctis, de elect. tamen frequentius recepta est opinio glossæ in l. 3 § Minorem, ff de minor. vt distinguendum sit an in materia, de qua agitur, versetur fauor, vel odium, vt dies cœpta pro impleta, vel non adimpleta habeatur prout fauor suadet haberi, vel non haberi. Hanc glossæ opinionem sequuntur ibi Bart. & Alberic. qui testatur in hac quæstione semper ad eam glossam recurri solere; explicatque clarissimè diem cœptam non haberi pro completa vbi est fauor vt tempus duret, & haberi vbi est fauor vt tempus finiatur. Idem tradit glos. in d. cap Cum in cunctis, in ver. Exegerit, de elect. cum qua transeunt ibi Doctores, & Abb. num. 6. testatur communiter eam glossam approbari, & de communi etiam testatur Tiraquell. d. glos. 11. num. 44.

32 Supposita igitur hac sententia quæ receptissima est, illud in casu nostrò inspicere oportet, an sit fauor, vt tempus protrahatur vsque ad vltimum momentum, vel vt quantocyus finiatur. Et quidem fauorabile esse vt duret toto nouissimo die anni probationis satis clarum esse videtur. Nam hic annus institutus est fauore vtriusque, id est tam religionis quàm nouitij, vt illa probet mores nouitij, hic verò austeritatem religionis, cap. Ad Apostolicam, infra eodem. At vero fa-
33 uor est nouitij, vt hæc deliberandi libertas, seque iugo religionis submittendi, ac alligandi duret vsque ad vltimum temporis momentum. Fauor etiam est religionis cuius interest prorsus volontarios habere milites, cap. Non est, 15. q. 1. c Pręsens, 20 quęst. 3. quique integro anno de religione consulto deliberantes firmo proposito illi tamdẽ se deuoueant. Ad hoc c. Monasterijs, 19. quæst. 3. & quod notat Hostien. in d. cap. Ad Apostolicam, num. 4. infra eod. Vt enim habetur in c. Non solum eod. tit. in 6. decet, & expedit vt in hac conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur. Et ex consequenti cum fauor in eo versetur, vt latius sit tempus, nec vllum momentum præripiatur nouitio; vltima dies cœpta non debet haberi pro completa.

Neque huic fundamento obstat quod summa sic ratio, quæ pro religione facit, l. Sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. funer. adeo vt fauor esse videatur quem cito religioni alligari. Quia primò respõdetur tametsi aliquem esse religiosum summus sit fauor, tamen ante quam talis efficiatur, summũ esse fauorem cum integra plenitudine temporis de religione deliberare.

Quinimò glossa singularis hic in verb Consummationem, In regulæ, inquit, obseruatione grauitas est, & labor, & sic odium; & ideò annus completus exigitur, arg. supra, cap. Quia in insulis. Quam glossam sequuntur ibi Innoc. & Anton. de Butr. Difficilis enim est vitę mutatio, & cũ animæ sit labore, vt dicit text. in hoc casu in Authen. de Monach. c. s. §. Sancimus ergo, collat. 1. & Io. Andr. hic n. s. vers. Et hæc ratio probatur. Et hæc dura sunt ad portandum homini neophyto, & non assueto, vt Hostien. inquit in 5. & sequuntur alij quos retuli supra in 2. notab. Ad quod confert etiam doctrina Specul. in 4. libro tit. de Statu Monach. q. 63. vbi ait: [Quando dubitatur qua de causa

quis

quis intrauerit religionem, ante annum præsumitur pro nouitio, post annum pro religione. Ob quam rationem Tridentinum Concilium annum probationis, qui de pattium consensu remitti poterat iuxta c. Ad Apostolicam infra eodem vetuit posse remitti, noluitque professionem antea factã parere obligationem etiam ad religionem in genere, vt habetur in cap. 15. sess. 25. de regular. id scilicet intendens, vt religionis professionem magna præcederet deliberatio: Hanc autem legem pœnalem nullitatis professionis fuisse à Concilio latam in fauorem profitentium, nec habendam esse rationem præiudicij monasterij tradit clarè Nauarr post Dec. quem citat in cons. 31. num. 4. de regular.

34 Respondetur secundò, quamuis annus probationis sit institutus fauore vtriusque, scilicet tam profitentis, quàm religionis recipientis: tamen reuera principaliter indultum esse in fauorem ingredientis, vt post Archid. tradunt in cap Non solum, de regular. in 6. Gemin. n. 4. Anchar. in 6. notab. & Franc. in 3. & deducitur ex textu d. c. Non solum, dum ait annum probationis in subsidium humanæ fragilitatis esse regulariter institutum. Ideoque potius spectandus est fauor Nouitij, quàm Religionis, vt concludit Hostien. in d. c. Ad Apostolicam, n. 5. vers. Et est ratio diuersitatis, quam ibi sequuntur Ioan. Andr. Cardin. & alij communiter.

35 Tertiò respondetur etsi daremus in hac materia versari ex parte fauorem, & ex parte odium, tamẽ quod seruari debet cum in re solus fauor versatur, est etiam seruandum cum partim versatur odium, & partim fauor, & sic casus est mixtus. Ita sentit glos. recepta in d. c. Cum in cunctis, in verb. Exegerit, in fine, vbi ait, cum in materia versatur vtrumque, idest tam odium, quàm fauor tempus de momento ad momentum computari, & idem censuit Rota decis. 75. n. 41. par. 2 diuersor.

Sed quatenus ab hac opinione communi quę distinguit inter fauorem, & odium discederemus, & sequeremur aliam, quę habet inspiciendam esse formam verborum, quæ multos habet sectatores, videlicet Abb. Rebuff. Cassan. & alios relatos in d. decis. 75. n. 33. tamen etiam secundum hanc opinionem videtur verius diem cœptam hoc casu nõ haberi pro completa. Obseruandum est enim decretum Concilij, in d. cap. 15. per ea verba, nec qui minori tempore quàm per annum à susceptione habitus in probatione steterit, & connotare tempus probationis non à die, sed ab actu susceptionis habitus. Vnde intrat communis conclusio vt quotiescũque terminus statuitur ab aliquo actu, non à die actus tempus currat de momento ad momentum, ac proinde quilibet vel minutissimus defectus infringat actum, glos. Io. Andr. Cardin. Anchar. Abb. & alij plures relati à Tiraq. de vtroque retrac. §. 1. glos. 11. n. 23. Vnde Angel. de Perus. cons. 404. sub nu. 4. vers. finem; [& generaliter, inquit, addo hanc doctrinam quod vbi decursu tẽporis inchoando, & terminando, quæritur tempus, incipit à momento actus explicati, & finitur cum pro reuolutione temporis dies nouissimus ad idẽ punctum peruenerit] Et in terminis cõsimilia verba, post susceptum habitum infra annum, & alia huiusmodi operari, vt tempus currat de momento ad momentum, tradit apertè Io. Andr. in c. Cupientes, col. 1. post princ. in ver. Post consensum, de elect. lib. 6. & sequitur Tiraq. loco cit. n. 49.

Ad extremum huic sententiæ ante Concilium videtur adhærere, Philipp. Franc. in c. 5. sub n. 2. ibi; [Requiritur ergo quod sit annus consummatus in totum] de reg. in 6. & tamdem approbat Vitalin. in Clem. 2. n. 17. de regular. vbi loquitur in religionibus Mendicantium, in quibus de iure communi requiritur annus probationis completus, vt supra diximus; & sentit non sufficere ad validitatem professionis vt annus probationis sit in fine, sed oportere vt sit completus, adeo vt sequentem annum attigerit.

Neque verò glossa in vltima oppositione allegata huiusmodi opinioni aduersatur; quia quamuis dicat annum probationis debere esse integrum, sed non requiri vt excesserit; tamen loquitur in professione tacita, quæ cum per lapsum integri anni inducatur ipso iure, & sic in instanti, satis est vt annus sit completus; quia in illo vltimo temporis tacita professio censetur inducta absque eo quod annus sit elapsus. At secus est in professione expressa, quia cum requirat factum hominis, non potest fieri in illo instanti, & momento temporis, quo annus est absolutus. Ideoque necessariò requiritur vt annus sit elapsus, quia si antea fieret, annus non esset integer, & completus, vt patebit cuilibet rem accuratè consideranti.

Et post Concilium eamdem sententiam simpliciter sequuntur Sanch. de matrim. lib. 2. disput. 24. num. 22. Less. lib 2. de iust. & iure, c. 41. nu. 7. vers. Quarto annum probationis, & Ludouic. Miran. qui asserit hanc conclusionem esse veram, & communiter probari à Doctoribus antiquis, & iunioribus in Man. Prælator. c. 22 art. 3. concl. 2. licet contrarium leuibus argumentis tradiderit Rodriquez de regular. tom. 3. q. 57. art 4.

Nec obstant quæ superius in contrarium adducta sunt.

Ad primum enim satis patet responsio ex vltimo argumento pro opinione negatiua vers. Secundò probatur.

Ad secundum de pręcepto morali patet similiter responsio ex 2. 5. 6. & vltimo fundamento huius sententiæ.

Tertium eliditur ex quinto argumento contrario.

Quartum itidem sublatum est ex dictis in vltimo fundamento.

Ad quintum conceditur ad validitatem professionis requiri annum expletum 365. dierum atq; horarum ferè sex; sed negatur id esse absurdum.

Atque ex his omnibus videtur posse responderi professionem, vt proponitur, emissam non esse validam.

Hæc controuersia bis contigit in S Congregatione Concilij, & vtroque casu Sacr. Congregatio habuit professionem pro inualida; sed ad vitandos in religione motus à decisione abstinuit, nonnullis adhibitis temperamentis.

Ca-

De Regularibus.

Cap. Sanè.

S V M M A R I V M.

1 *CAnonicus Regularis, si fiat Monachus Religionis arctioris, manet Monachus: sed si laxioris, redire compellitur.*

2 *Religio strictior nō dicitur quæ à principio suæ fundationis habet strictiorem regulam; sed tn quæ modò arctior vita ducitur.*

3 *Regula Canonicorum Regularium est laxior, quàm regula Monachorum.*

4 *Sed per Constitutiones potest esse strictior.*

5 *Fratres Prædicatores, etsi profiteantur Regulam S. Augustini, quæ laxior est, tamen per Constitutiones arctiorem vitam ducunt, quàm Monachi.*

6 *Et transeundo ad Monachos apostasiam non effugiunt.*

7 *Religio ut dicatur arctior, non tantum Regula, sed etiam Constitutiones debent attendi.*

8 *Constitutiones Ordinis tolli possunt per contrarias constitutiones, sed regula per constitutiones tolli non potest.*

9 *A Religione maiori, in qua remissiùs viuitur, fieri potest transitus ad minorem melius obseruatam.*

10 *Quod locum habet si totus Ordo sit collapsus, nec sit spes reformationis; aliàs secus.*

11 *Regularis, qui zelo sanctioris vitæ transiuit ad arctiorem Religionem nō petita Superioris licentia, permittitur dispensatiuè in ea remanere, licet de rigore cogendus sit redire ad primam.*

12 *Religio an sit vna tantum, vel plures, & in quo differant, & n. seqq vsque ad num. 24.*

13 *Religio omnis hoc habet commune, vt quis se totaliter præbeat ad seruiendum Deo secundum tria essentialia vota, & n. 31. & seq.*

14 *Religionis status est quodam exercitium, quo quis exercetur ad perfectionem charitatis, & num. 26. & 56.*

15 *Religiones diuersificantur secundum diuersitatem operum, ad quæ ordinantur.*

16 *Item secundum diuersos actus exercitiorum.*

17 *Religiones etsi conueniant in tribus substantialibus; tamen diuersificantur secundum diuersos fines ad illa tria substantialia ordinatos, & num. 48.*

18 *Et quatenus aliquæ sint ordinatæ ad eosdem fines, tamen dicuntur diuersæ propter diuersas institutiones, habitus, & denominationes, & n. 20.*

19 *Clericorum genus habet sub se duas species, idest Clericos sæculares, & Religiosos, & appellatione vnius illorum non venit alterum.*

21 *Religio secundum Theologos est vna tantùm, seu vnum genus, licet plures sint species.*

22 *Religiones omnes conueniunt in summo fine, qui est charitas, & in tribus substantialibus Regulæ, & num. 48. & 56.*

Et ideo non differunt nisi per accidens, d. n. 22.

23 *Sed contra, & num. 48*

24 *Religio quæ dicatur arctior, seu districtior, vel maior, & n. seqq. vsque ad num. 66.*

25 *Religio principaliter ordinata est ad opera vitæ contemplatiuæ, quæ in oratione, & studio consistunt, & n. 38.*

26 *Religiones quædam ordinatæ sunt ad opera vitæ actiuæ, & aliquæ ad mixta.*

27 *Et actiuorum actuum quidam consistunt in prædicatione, & doctrina, & consilijs animarum, vt in Prædicatoribus, Minoribus, &c.*

28 *Quidam in militia, vt in Templarijs, & Hospitalarijs.*

29 *Quidam ad hospitalitatis, & infirmorum obsequia, vt in Ordine Crucif[er]orum, & Sancti Antonij Viennen.*

30 *Religionum aliquæ sunt ordinatæ ad solitudinem, aliquæ ad societatem. quædam habent propria in communi, & quædam non.*

31 *Religio maior, seu perfectior an dicatur quæ habet opera contemplatiua.*

32 *An verò quæ habet opera actiua.*

33 *Militares Ordines ordinati sunt ad effusionem sanguinis actiuam, non autem passiuam, licet per accidens etiam passiua euenire possit.*

34 *Quo casu propter martyrium cæteris Religionibus essent præferendi.*

35 *Religionum maioritas secundum Theologos attenditur principaliter ex parte finis, secundariò ex parte exercitij.*

36 *Et quidem si finis Religionum sit idem.*

37 *Discretio in Religionibus præfertur ieiunijs, vigilijs, & huiusmodi obseruantijs, & n. 46.*

38 *Contemplationis opus duplex, oratio, & lectio.*

39 *Vitæ actiuæ opus duplex vnum deriuatur ex contemplationis plenitudine, vt prædicatio, & doctrina.*

40 *Et hoc præfertur simplici contemplationi.*

Aliud totaliter consistit in exteriori occupatione, vt eleemosynas dare, & hospites recipere, &c. quæ sunt minora operibus contemplatiuis, n. 42.

41 *Religiones, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, tenent summum gradum, secundum verò quæ ordinantur ad contemplationem, & num. 50.*

43 *Militia opus dicitur nobilius alijs operibus actiuis, & cur.*

44 *In Religionibus ordinatis ad subuentionem priuatam proximi primum est infirmos recipere, secundum captiuos redimere. Tertium hospites recipere, Quartum ad suum victum manibus operari.*

45 *Ad continentiam conuenientius ordinantur maceratio corporis per abstinentiam cibi, quàm per subtractionem vestium.*

46 *Religiones arctiores non sunt quia arctiores habent obseruantias, sed quia obseruantia maiori discretione ordinatæ sunt ad suum finem, & num 51. & 55.*

47 *Vigiliæ, nuditas, & huiusmodi non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt.*

48 *Religiones omnes conueniunt in communi exercitio circa tria substantialia, sed in obseruantijs variant.*

49 *Religionum præeminentia triplex.*

50 *In transitu de vna ad aliam Religionem secundum Theologos non attenditur quæ sit asperior, seu durior, sed quæ sit perfectior, seu fructuosior.*

Sed contra secundum Canonistas, n. 55. & seqq.

51 *Religio Prædicatorum, cum ad prædicandum sit principaliter instituta, alijs est perfectior, & ex omni alia licet ad eam transire.*

53 *Etiam ex Carthusiensi.*

54 *Sed è conuerso ex Ordine Prædicatorum ad alios trans-*

transire non licet, nisi tu illo foret remissa religio.
contrarium, n.57. & 58.
55 *Canonista reiectis Theologorum subtilitatibus in transitu de vna ad aliam Religionem attendunt solum qui sit arctior, districtior, durior, vel fortior modus viuendi.*
Et hanc opinionem seruat Curia, n.58.
58 *Carthusianus transiens ad Prædicatores punitur tanquam apostatata.*
59 *Sed ad Carthusiam datur transitus ex quacunque Religione.*
60 *Etiam Minimorum, & Minorum de Obseruantia, vel Capuccinorum.*
Et quid de Bremo Camaldulensi, n.62.
61 *Carthusiensium strictior clausura cum abstinentia à carnibus in quocunque casu præponderat alijs Religionum asperitatibus.*
62 *Ad Bremitas Camaldulenses ex Indulto Eug. IV. transire licet ex quocumque Ordine, etiam Carthusiensium licentia petita, licet non obtenta.*
63 *Et an hodie sit locus huiusmodi indulto, & n. seq.*
64 *Bremitarum Camaldulensium, & Montis Coronæ vnionem factam ab Vrbano VIII. confirmauit Sanctissimus D. N. Innocentius X.*
65 *Ad Militares Ordines Curia non dat transitum à Religionibus Mendicantium, vel nõ Mendicantium etiam laxioribus.*
66 *Regularis professus in laxiori Religione an teneatur adimplere votum simplex quod prius emiserat de intrando Religionem arctiorem, & n. seq.*
67 *Votum secundum solemne derogat primo simplici, pro quo tamen venit pœnitentia imponenda.*
68 *Episcopus, qui priùs vouerat ingredi Religionem, tenetur cedere Episcopatui, & votum implere.*

1 SANE'. Si Canonicus Regularis efficiatur
Monachus, aut Religionis arctioris, & tunc
manet Monachus: aut laxioris, & tunc redire compellitur. Hoc dicit Io. Andr. Butr.
Cardin. Anchar. & Io. de Anan. vel ad idem secundum Abbatem, Canonicus Regularis potest effici
Monachus, si Religio ad quam transit est strictior
sua; aliàs secus, sed iuxta intellectum, qui verior
est, vt dicam infra in 2. not. Decretalis hoc intendit. Canonicus Regularis qui zelo sanctioris vitæ transiuit ad monasterium Monachorum, nõ petita sui Superioris licentia, permittitur dispensatiuè in eo remanere, si de præsenti arctior ibi vita
ducatur; aliàs redire compellitur. Primò narrat
factum quod, secundò distinguendo diffinit. ibi, *id
tuæ*; & secundum membrum ibi, *alioquin*.
2 Nota primò ibi, *Si locus vbi nunc permanet
maioris Religionis existat*, ad validitatem transitus de vna ad aliam Religionem non esse attendendum an monasterium, vbi primò quis professionem fecit, à principio suæ fundationis fuerit
strictioris Regulæ, quàm monasterium, ad quod
fit transitus, sed an secundum monasterium modo sit arctioris, prout ex hac littera deducunt Innoc. in princ. in verb. Nunc, Host. num. 1. in eod.
verb. Io. Andr. eod. num. in verb. Vbi nunc, qui
ponderat dictionem, *Nunc*, ac si textus dicat non
inspiciendum priuilegium fundationis Regulæ vtriusque loci, sed satis est, vt nunc sit strictioris illud ad quod transiuit, licet fortè tempore fundationis fuerit laxioris; Et sequuntur Butr. num. 4.
Cardin. in 1. notab. Anchar. num 2. Io. de Anan.
in 1. notab. & Abb. num. 4. qui affirmat multos in
hoc decipi aduertentes solum ad Regulam, vtriusque monasterij antiquitus institutam, & non ad-
3 modum viuendi de præsenti existentem. Ego ad
hoc aliter induco hanc decretalem: nam istic erat
Canonicus Regularis, & transiuit ad Monachatũ,
& tamen mandatur inquiri an monasterium, ad
quod transiuit sit maioris Religionis, vel minoris:
hæc autem inquisitio fieri nõ poterat respectu Regulæ, & primæui instituti, quia Canonici Regulares Regulæ inseruiunt laxiori, vt dicit textus in
cap. Quod Dei timorem, infra, de stat. Monachor.
Ergo necesse est vt inquisitio facienda esset respectu præsentis obseruantiæ, & consequenter inspiciendum est an tempore transitus in vtroque monasterio strictior, vel laxior vita ducatur, ad hoc
c. Licet, ibi, Vitam duceret arctiorem; & ibi dixi
num. 20. & 21. post Abbatem in 9. notab. infra
4 eodem. Verumtamen, vt dicit Gul. Naso, quamuis
Regula Canonicorum Regularium sit laxior, nihilominus possibile est vt per Constitutiones sit
strictior, sicut videre est secundum eum in Fratri-
5 bus Prædicatoribus, quia tesi profiteantur Regulam Sancti Augustini laxiorem, quàm sit Regula
Sancti Benedicti: tamen Regula est quid minimũ
respectu aliarum asperitatum, quas indueunt Cõstitutiones Ordinis, quæ vsque adeo arctant Prædicatorum vitam, vt asperior dicatur, quàm vita
6 Monachorum. Si ergo transierint ad Monachos,
apostasiam non effugiunt, & cogendi sunt redire
7 ad primum Ordinem, vt hic: & concordant Goffred. & Io. Andr num. 2. Atque ita non tantum
Regula, sed etiam Constitutiones in hoc sunt attendendæ secundum eos, & consentiunt Cardin.
in 2. quæst. Anchar. num. 4. & Abb. nu. 5. & idem
Cardin. in cap. Ad nostram, num. 2. & 3. supra de
de appel. vbi etiam Abb. num. 6. & Præposit. n. 8.
Anchar. in Clem. 1. num. 4. in 3. not. & ibi Imol.
num. 9. de Regular. Lap. alleg. 61. Quidam Franciscus, aliàs 62. num. 5. Philipp. Prob. in addit. ad
Monach. in cap. 1. num. 20. infra eodem lib. 6. Syl-
8 uester in verb. Religio, 4. quæst. 6. Nec refert quod
Constitutiones tolli possint per contrarias Constitutiones, vt in reg. 1. de reg. iur. Regula autem per
constitutiones non possit tolli, vt in c. Sicut, infra
eod. nam, vt respondet Io. Andr. d. num. 3. vers. Ad
id autem; satis est vt possint non tolli: ad hoc
l. Sufficit, ff. de condit. indeb. & Clem. Quia, de
supplen. neglig. Prælat. cum similib. vt per eum,
vel secundum Abbat. hic num. 5. vers. Dic autem
etiam clariùs, Licet Constitutiones tolli possint,
tamen satis est, vt de præsenti in primo monaste-
9 rio strictiùs viuatur. Itaque siue laxior vita oriatur ex transgressione Regulæ, siue ex inobseruantia Constitutionum, à Religione, in qua remissiùs
viuitur potest quis licitè transire ad minorem Religionem meliùs obseruatam, secundum D. Thom.
in 2.2. quæst 189 ar. 8. in corpor. Io. Andr. hic n. 3.
& Card. in cons. 28. Pro elucidatione, vbi est casus.
10 Verum hoc notabiliter limitat Io. Andr. d. n. 3.
vt locum habeat si totus Ordo sit collapsus, nec
subsit spes reformationis, sicut eo tempore contigit in Templarijs; aliàs secus. Vnde si monasterium verbi gratia Sancti Benedicti sine spe reformationis sit collapsum; nihilominus si plura monasteria eiusdem Ordinis, saltem in patria vel prouincia reperiantur non collapsa: tunc minimè licebit ad minorem Religionem transire. Facit
cap. Abbate, in fin. de verb. signif. Et cum hac limita-

mitatione Io. Andr. transeunt hic Cardin. in 3. q.
Antbar. num. 4. & Abb. oum. 7. Syluester in verb.
Religio 4. in 2. & 6. quæst.
11 Secundò, nota ibi, *in eodem loco cum pura con-
ſcientia remanere permittas*. Regularem, qui bo-
no zelo transiuit ad arctiorem Religionem, non
esse cogendum ad primum Ordinem redire, licèt
à Prælato suo transeundi licentiam non petierit;
quod satis expreſsé probatur hic; nam iste Cano-
nicus Regularis fugerat à suo monasterio, vt dici-
tur in littera, & sic licentiam non postulauerat, vt
arguit Host. hic in princ. in verb. Fugerat. Non
enim placet intellectus Magistri Petri de Sampso-
ne dicentis Papam hic loqui iuxta vulgare Lom-
bardorum, qui verb. *Fugere*, vsurpant pro *ire*, vt
hic refert Abb. Antiq. num. 1. Et tamen quia cum
puritate conscientiæ transiuit, non compellitur re-
dire ad primum monasterium, nisi in casu, in quo
secundum sit minoris Religionis; & ita per hanc
litteram sentit glos. Bernard. hic, & in cap. Licet,
in verb. Licentiam postulauerit, infra eodem. Sed
tu dicas Religiosum posse reuocari ad suum mo-
nasterium, vt tenet glos. Ioannis, in c. Mandamus in
ver. Monachos, 19. q. 3. & latè probaui in d. c. Licet
in 2. q. à n. 52. vsque ad n. 60. Nec obstat hoc cap.
quia in hac parte continet gratiam, & dispensatio-
nem, vt innuit verb. Permittas, secundum præcita-
tam glos. & Host. hic in princ. vers. Vel quod hic
dicit, & num. 1. vers. Vel cum pura conscientia, &
Abb. num. 2. vers. Tamen glos. & ex hoc intellectu
collige in practica, quod etsi de vigore iuris tran-
siens de vna ad aliam Religionem zelo sanctioris
vitæ cogendus sit regredi ad primam, si à Prælato
suo transeundi licentiam non petierit: tamen non
est inconueniens vt ex æquitate Sedes Apostolica
cum eo misericorditer dispenset, vt possit rema-
nere in secunda; si de præsenti in ea strictior vita
ducatur, prout Papa hic fecit.

12 QVAERO an Religio sit vna tantum, vel plu-
res sint Religiones, & in quo differant.

Respondeo cum Io. Andr. hic n. 4. cum ius no-
strum de Religionibus loquens dicat alteram ma-
iorem, vel arctiorem, aut districtioris vitæ, & alte-
ram minorem, vel laxiorem, vt hic, & in cap. Li-
cet, & cap. Consulti, infra eod. & in cap. Virgines,
20. q. 4. in cap. Quod Dei timorem, infra de statu
Monach. & in cap. Qui votum, infr. eodem lib. 6.
Hinc patet Religiones esse plures, & non vnam
tantum, vt in Clem. 1. de elect. & in cap. vnic. de
13 Relig. Domib. lib. 6. Nec obstat si dicas non esse
ibi differentias per species, sed per accidens, cum
omnis Religio hoc habeat commune, vt quis se
totaliter præbeat ad seruiendum Deo secundum
tria principalia, & essentialia vota, de quibus in
cap. Cum ad monasterium in fin. de statu Monach.
Quo fit, vt non possit esse diuersitas secundum hoc,
vt in vna Religione quis aliquid sui retineat, & in
alia aliud, sicut in statu Episcopali, non est diuer-
sitas in specie, sed est vnus vbicumque fuerit, cap.
14 Legimus, 93. dist. Id inquam non obstat, quoniam
vt respondet Io. Andr. d. num. 4. vers. Fateri, [Sta-
tus religionis ex illis tribus essentialibus est perfe-
ctius quoddam exercitium, quo quis exercetur
ad perfectionem charitatis. Sunt autem diuersa
charitatis opera, quibus homo vacare potest. Sunt
etiam diuersi modi exercitiorum; & ideo religio-
15 nes diuersificantur dupliciter. Primò enim diuer-
sificantur secundum diuersitatem operum, ad quæ
ordinantur, vt quia vna est ordinata ad peregrinos
hospitandos, aliæ ad captiuos visitandos, vel redi-
mendos; vna ad actiua cõtemplatiuos, alia ad acti-
uos, alias admixtos. Secundò, diuersificantur secũ-
dũ diuersos actus exercitiorum, vt quia in vna ca-
stigatur corpus per abstinentiam, in alia per nudi-
tatẽ, in alia per operationem manuũ; maior tamen
est prima diuersitas, quàm secunda, cum finis in
17 vnaquaque re sit potissimum. Quamuis ergo tria
illa essentialia vnicuiq; religioni sint communia:
tamen bene compatiuntur religiones fore diuer-
sas propter diuersas dispositiones, & diuersos fines
18 ad illa tria essentialia ordinatos. Quinimo, esto ali-
quæ Religiones sint ordinatæ ad eosdem fines, ni-
hilominus cum diuersæ sint institutiones, diuersi
habitus, diuersæ denominationes, dicuntur esse
diuersæ, & sic loquitur d. Clem. 1. de elect. & d. c.
vnico, de religios. domib. lib. 6.] Hæc Ioan. Andr.
quæ ferè ad calamum transtulit ex D. Thoma in
19 2. 2. qu. 188. art. 1. Quibus adde Gemin. cons. 41.
Pro clariori decisione num. 1. vbi magistraliter di-
cit in ecclesia militanti esse vnum genus hominũ
generalissimum, quod principaliter diuiditur in
duo genera subalterna, clericorum videlicet, & lai-
corum, cap. Duo sunt genera, 12. qu. 1. Genus au-
tem subalternum clericorum habet sub se diuersas
species, quæ principaliter diuiduntur in duas, vide-
licet in clericos sæculares, & religiosos, & appel-
latione vnius illorum proprie sumpto vocabulo
non comprehenditur alterum, vt est text. in cap.
Ex multa; vers. Sicut ergo, infra de voto, & notat
glos. in Clem. Cupientes, in verb. Religiosi, de
20 præbend. Item species religiosorum diuiditur in
alias species, quæ discernuntur ex diuersitate pro-
fessionis, & habitus, vt patet in cap. Vt lex conti-
nentiæ, 27. q. 1. & in Clem. 1. de elect. & in Clem. 1.
Eos, de Regular. cum similib. Quod latius prose-
quere, vt per eum. Dicit etiam Lapus allegat. 130.
Pro dubij num. 4. secundum opinionem Theolo-
21 gorum vnam tantum esse Religionem, quia in
omnibus religionibus insunt illa tria substantialia,
scilicet obedientia, continentia, & carentia pro-
prij. Et sine illis tribus non est religio, vt nota-
tur in cap. 2. de Ecclesijs ædificand. ergo vna tan-
tum est religio, seu vnum genus, licet plures sint
22 species. Similiter Anchar. cons. 321. Præmittenda
sunt, n. 1. [Licet, inquit, Religiones diuersificen-
tur secundum diuersitatem operum, & exercitio-
rum; tamen omnes in fine conueniunt, scilicet in
dilectione Dei, & proximi; ergo in summo fine,
qui est charitas, omnes Religiones conueniunt, vt
in Extrauag. Ad conditorem, vers. Cum enim,
Conueniunt etiam omnes religiones in tribus sub-
stantialibus regulæ, de quibus in cap. Cum ad mo-
nasterium de stat. Monach. Ex quibus potest dici,
quod prædictæ diuersitates faciunt potius religio-
nes differre in qualitate accidentali, quàm in sub-
stantia, siue essentia, arg. l. Ordo, ff. de publ. iudic.
Fateri tamen oportet, quod dicta diuersitas ac-
cidentium, siue qualitatum inducat diuersitatem
religionum, vt notatur in Clem. 1. de elect.] Hacte-
23 nus verba Ancharani. Sed tu dicas cum Io. Andr.
religionum differentias esse per species, & non per
accidens, vt dictum est supra num. 13. Nec obstat
quod ea, quæ in essentialibus conueniunt, sicut
religiones omnes conueniũt in tribus substantia-
libus, sine quibus non est aliqua religio, non dif-
ferant nisi per accidens. Quoniam, vt respondet

S. Tho. in 2.2. qu. 188. art. 1. ad 2. tria essentialia vota pertinēt ad exercitium Religionis, sicut quædam principalia, ad quæ omnia reducuntur. Ad obseruandum autem vnumquodque eorum diuersimodè aliquis se disponere potest, puta ad votum continentię seruandum se disponit aliquis per loci solitudinem, per abstinentiam, & per mutuam societatem, & per multa alia huiusmodi, & secundum hoc patet quod communitas essentialium votorum compatitur diuersitatem religionis, tum propter diuersas dispositiones, tum etiam propter diuersos fines.

24 Secundò QVAERO, quæ Religio dicatur arctior, seu districtior, vel maior.

25 Pro solutione quæstionis præmittēdum est Religionem principaliter ordinatam esse ad opera vitæ contemplatiuæ, quæ in oratione, & studio cōsistunt, ad quod propriè videtur ordinatus ordo Cistercienfium, & Carthusiensium, licet aliquis ex his secundariò opus manuum, vel hospitalitatem

26 habeat annexam. Sed multæ Religiones sunt etiā ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, & aliquæ ad mixta, vt dictum est in præcedenti quæstione. Istorū au-

27 tem actiuorum actuum quidam consistunt in prædicatione, & doctrina, & animarum consilijs, de quibus quomodo, & quando Religiosis competere possint, planè habetur 16. quęst. 1. per totam. Exemplum in Prędicatoribus, Minoribus Eremitis Sancti Augustini, Carmelitis, & similibus. Qui-

28 dam in militia, vt olim Templarij, & nunc Hospitalarij, seu Calatrenses, Sancti Iacobi de Spatha, Sanctæ Mariæ Theutonicorum, & his similes. De qua quidem militia quomodo, & quando bonum publicum, & animarum salutem respiciat, satis habetur in cap. Noli, 23. q. 1. & cap. Fortitudo, &

29 per tot. quæst. 3. & per Io. Andr. hic n. 7. vers. De corporali. Aliqui ad hospitalitatis, & infirmorum obsequia, vt Ordo Cruciferorum Sancti Anto-

30 nij Viennen. Sancti Spiritus in Saxia, Beati Ioannis Dei, & Clericorum ministrantium infirmis. Rursus aliquę Religiones sunt ordinatę ad solitudinem, aliquę ad societatē; quædam habent propria in communi, quædam non, vt olim Mendicātes omnes, & hodie Minores Sancti Francisci, vt in decreto Concilij Tridentini, sess. 25. de Regul. cap. 3.

31 Quibus ita constitutis, in proposita quæstione primo intuitu dicendum videtur illam dici maiorem Religionem, quę habet opera contemplatiua; vnde Lucæ 10. Maria, per quam hæc vita designatur, optimam partem elegisse dicitur, c. Nisi cum pridem, ad fin. supr. de renunciat. Pręterea Augustinus consuluit certius esse tenendum, vt c. Si quis, in fin. de pœnit. dist. vltim. Sed vita contemplatiua proculdubio certior, ac tutior est, vt in d. c. Nisi. Ad hoc cap. primum in fin. de pœnit. distinct. 5. ergo præeligenda, & appetenda.

32 Sed contra, maior Religio videtur illa, quæ habet opera actiua, per tex. in cap. Licet, infra eodem ibi, quoniam sicut maius bonū minori bono præponitur, ita cōmunis vtilitas speciali vtilitati pręfertur; & in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, & labor quieti, &c. Sed illa religio est maior, & potior, quæ ad maius bonum est ordinata: Ergo religio, quæ ordinatur ad vitam actiuam, est potior illa, quæ ordinatur ad vitam contemplatiuam. Præterea omnis Religio vt prędixi ordinatur ad charitatē: At maiorem charitatem quis habere non potest quàm vt vitam suam ponat pro amicis suis. Io. 15. d. c. Nisi cum pridem. vers. Quippe, de renunciat.

33 Ergo Ordines ad id ordinati, quales sunt Ordines militares, qui etiam sunt actiui, ceteris debent maiores.

34 Dici tamen potest eiusmodi Ordines militares esse ordinatos ad effusionem sanguinis actiuam, non autem passiuam, licet etiam passiua per accidens euenire possit, facit cap. Is qui, de homicid. lib. 6. secundum Io. Andr. hic num. 8. vers. Dici tamen potest, qui propterea fatetur aliquo casu hos milites martyrium subire posse: & tunc ambigendum non esset, quin alijs Religiosis essent præferendi secundum eum. Vnde super illud ad Hebr. 12 *nondum vsque ad sanguinem restitistis*, dicit glos. Perfectior in hac vita dilectio nulla est ea, ad quam Sancti Martyres peruenerunt, qui contra peccatum vsque ad sanguinem certarunt: certare enim vsque ad sanguinem potest interdū competere Religionibus quæ ad militiam ordināntur, quod expressè docuit S. Thom. in 2.2. q. 188. art. 6. ad 2. iuncto arg. contrario.

35 His in vtramque partem adductis pro solutione quæstionis, cum Religiones primò diuersificentur ex parte finis, secundò ex parte exercitij dicunt Theologi maioritatem, seu excellentiam vnius Religionis super aliam principaliter attendi secundum Religionis finem, secundariò autem secundum exercitium: nam comparatio secundum finem est absoluta, quia finem quærimus propter se. Sed secunda est respectiua, quia exercitium nō quęritur propter se, sed propter finē; ex quo sequitur vt illa Religio sit maior, quæ ordinata est ad finem absolutè potiorem, vel quia illud est maius bonum, vel quia ordinatur ad plura bona. Vbi ve-

36 rò vtriusque Religionis finis sit idem, attenditur secundariò præeminentia, non secundum quantitatem exercitij, sed secundum proportionem eius ad finem intentum. Vnde in Collationibus Pa-

37 trum col. 2. c. 3. ante med. introducitur sententia Beati Antonij, qui prætulit discretionem, per quā quis omnia moderatur, ieiunijs, vigilijs, & huius-

38 modi obseruantijs. Cum igitur opus contemplationis sit duplex, scilicet oratio, & lectio: si vna Religio esset ordinata ad orationem tantum, & alia ad lectionem; vtique prima esset maior,

39 quia opus orationis nobilius. Cæterum aduertendum est opus vitæ actiuæ esse duplex. Vnum est quod deriuatur ex contemplationis plenitudine, vt prędicatio, & doctrina. Vnde & Gregorius dicit in 5. homil. super Ezech. post med. quod de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus dicit psalm. 144. *Memoriam suauitatis tuæ*

40 *eructabunt*. Et hoc opus meritò pręfertur simplici contemplationi, & sic loquitur cap. Licet, infra eod. Sicut enim maius est illuminare, quàm lucere tantum, ita maius est contemplata alijs trade-

41 re, quàm solum contemplari. Sic ergo summum gradum in Religionibus tenent quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, quæ & propinquissimæ sunt perfectioni Episcoporum.

Secundum autem gradum tenent illæ, quę ordinantur ad contemplationem. Aliud verò est opus vitæ actiuæ, quod totaliter consistit ex in exteriori occupatione, sicut eleemosynas dare, hospites recipere, & similia, quæ sunt minora operibus contemplatiuis, nisi forte in casu necessita-

tis

tis cap. Non satis, & cap. Pasce fame moriẽtem,
43 86. dist. & quia actiuuum opus militię ordinatũ
est ad publicam vtilitatem, videtur esse nobilius.
Nam, vt dicitur primo & hic, melius est bonum
gentis quàm vnius hominis: Facit cap. Bonæ, il
primo, supra de postulat. Prælat. & propterea di-
cunt aliqui, quos tacito nomine hic refert Io. And.
num. 8. circa med. vers. Pec quod. Opus militiæ in
Religione ordinatum non ad mundanũ commo-
dum, sed ad defensionem diuini cultus, & publicę
salutis, subsidium Terræ sanctæ, & personarum
miserabilium, & patriæ, inter opera actiua esse no-
bilius, & propter id Religionem ad id ordinatam
esse nobiliorem alijs ordinatis ad alia purè actiua;
vnde de Iuda legitur 1. Machabæor. 3. *Prœliabatur
prœlium Israel cum lætitia, & dilatauit gloriam po-
pulo suo*, & sic pugnauit pro Republica. Item &
pro diuino cultu. Vnde ibi sequitur eũ dixissemus
pugnabimus pro animabus nostris, & pro legibus
44 nostris. Inter actiua verò, quæ respiciunt sub-
uentionem priuatorum proximorum, videtur esse
nobilius, & in primo gradu infirmos recipere, in
secundo autem captiuos redimere, in tertio ho-
spites recipere, in quarto, ad suum victum manibus
operari. Per quę patet Religiones ad hos actus
institutas habere secundum qualitatem actiuam
suas præeminentias. Quod si vna ad plura ciuſ-
modi opera sit instituta, alia ad pauciora, prima
erit præstantior: Et idem si habeat statuta, quæ
45 magis congruant ad finem propositum. Vnde
conuenientiùs ordinatur ad continentiam mace-
ratio carnis per abstinentiam cibi, & potus, quæ
pertinent ad famem, & sitim, quàm per vestium
subtractionem, quæ pertinet ad frigus & nudita-
46 tem. Illa enim, quę sine discretione fierent, fa-
cile adnexum haberent deficiendi periculum.
vnde, vt ait B. Antonius, non sunt Religiones po-
tiores, quia arctiores habeant obseruantias, sed
quia obseruantię sunt maiori discretione ordina-
tę ad suum finem, & Abbas Moyses in collationi-
bus Patrum in col. 1. cap. 7 post med. [Ieiunia,
(inquit,) vigiliæ, meditatio scripturarum, nudi-
tas, ac priuatio omnium facultatum non perfe-
ctio, sed perfectionis instrumenta sunt, & ista in-
strumentalia deseruiunt tribus essentialibus Reli-
gionis. Ad paupertatem labor manuum, & men-
dicitas, quæ victum procurant. Ad continentiam
maceratio carnis, vt ieiunia, vigilię, & huiusmo-
di. Ad obedientiam oratio, lectio, visitatio in-
firmorum, & similia. Per hoc remouentur obsta-
cula impedientia suum Religionis finem, vt scili-
cet totaliter tendatur in Deum, & charitatis per-
48 fectionem. In communi ergo exercitio circa illa
tria substantialia omnes Religiones conueniunt,
sed in obseruantijs variant, de quibus vna Religio
49 quandoque plus habet, quam alia.] Ex prędictis
collige triplicem Religionis præeminentiam vna
principaliter, & secundariò attenditur. Secunda
principaliter tantum. Tertia secundariò tantum,
vt hic latè per Io. Andr. n. 8. qui hæc fere omnia
hausit ex doctrina D. Thomæ, in 2. 2. q. 188. art. 6.
per totum.
50 **[Ex his ergo concludunt Theologi in transitu de
vna ad aliam Religionem non esse attendendum;
an sit asperior, seu durior, sed solum an sit per-
fectior, & fructuosior: ad hoc cap. Licet, infra eo-
dem ibi, Ad frugem melioris vitæ valeat transmi-
grare. Et infra ibi, Liberè potest sanctioris vitæ
propositum adimplere. Et hanc contendunt esse
maiorem Religionem, de qua loquitur hęc De-**
51 **cretalis.** Et huius sententiæ, licet non ita clarè, vi-
detur esse D. Thoma n. in 2. 2. qu. 189 art. 8. in
corpor. vbi ait: [Pone aliquem laudabiliter de vna
Religione transire ad aliam zelo perfectionis, in
qua non attenditur excellentia secundum solam
arctitudinem, sed principaliter secundum id, ad
quod Religio ordinatur: secundariò verò secun-
dum discretionem obseruantiarum debito fine
proportionatarum] Et in quæst. præcedenti art. 6.
in corp. & in responsione ad tertium similiter ait,
arctitudinem obseruantiarum non esse id, quod
præcipuè in Religione commendatur; & ideo
non esse potiorem Religionem ex hoc, quod ha-
beat arctiores obseruantias, sed ex hoc, quod ex
maiori discretione sunt eius obseruantiæ ordinatæ
ad finem Religionis: Et hanc doctrinam sequuti
sunt Turrecrem. in c. 1. n. 1. vers. Primo aclo perfe-
ctionis 19. q. 3. S. Antonin. in 3. p. tit. 16. cap. 4. in
princ. vers. Potest tamen, Syluester in verb. Religio,
4. in fine ibi, sed tamen aduerte, quia nomine Re-
ligionis arctioris venit Religio sanctior, & Religio
fructuosior. Nauarr. in Comm. 4. de Regulat. n. 2.
& 3. Quinimo Petr. de Palud. in 4. sent. distinct. 38.
q. 3. art 1. n. 11. [Quia, (inquit,) corporalis exer-
citatio ad modicum vtilis est, nullum autem sacri-
ficium est Deo magis acceptum sicut zelus anima-
rum, quia ad prędicandum fuit Christi Religio es-
sentialiter, & principaliter & nominaliter institu-
ta: Idcirco religio Prędicatorum quia ad hoc prin-
cipaliter instituta est, alijs est perfectior, & ex omni
alia ad eam licet transire, etiamsi in paupertate, &
austeritate alia excellat, quia hæc est perfectio, &
Religio Christi etiamsi loculos habeat, quos alia
non habeat religio, quæ prædicationem essentiali-
ter non habet annexam, sed accidentaliter post in-
stitutionem per auctoritatem sibi commissam per
accidens ad hanc perfectionem attingit.] Hęc Petr.
quem refert, & sequitur D. Antonin. d. c. 4. §. 4. in
53 princ. & cum his concordat Syluest. in ver. Religio,
4. q. 6. & Io. ibidem relatus à D. Antonin. nam, vt
ipse ait, cum vnicuique ob frugem melioris vitæ
ad altiorem statum liceat transire, vt c. Duę sunt,
19. q. 2. & cap. Licet, infr. eod. non solum Carthu-
sienses, sed cuiuscunque ordinis fratres ad ordinem
Prædicatorum possunt transire regulariter ad vn-
guem viuentem. Et illum esse alijs perfectiorem
probat eadem ratione, qua Petr. de Palud. Quini-
mo, vt refert S. Antonin. loco cit. Monaldus nomi-
ne magnus Canonista, & Theologus attestatur se
vidisse Parisijs determinationem factam per do-
ctores vniuersitatis eiusdem, quod Frater Carthu-
siæ potest transire ad ordinem Prædicatorum re-
gulariter viuentem de iure communi. E conuer-
54 so autem, vt inquit S. Antonin. d. §. 4. vers. E con-
uerso Fratres Prædicatores ad aliorum ordinum
obseruantiam non possunt descendere, nisi in or-
dine Prædicatorũ foret remissa religio: tunc enim
liceret transire ad alium ordinem arctiùs viuentẽ
cum proposito, & facto arctè viuendi, & non laxè,
& ita secundum Theologos non attenditur quæ
religio sit asperior, sed quę sit perfectior.
55 [Sed nos Canonistæ, (vt inquit Io. Andr. hic n. 8.
circa finem) non ponderatis his subtilitatibus tan-
tum solemus aduertere vbi sit arctior districtior,
durior, vel fortior modus viuendi, vnde Decretalis
Licet, infra eod. in fin. dicit, vt apud eos vitam duce-
ret

rct arctiorem, & pauld post princ. dicit, arctiotis
vitæ prætextu. Ad idē c. Quia in insulis, ibi dura est
56 Cōgregatio, infra de stat. Monachor. Atque ita
cum omnes religiones sint ordinatæ ad summum
finem, qui est charitas, per quam quis coniungitur
Deo, vt in Extrauag. Ioann. XXII. Ad Conditorem,
vers. Cùm enim, & sic finis sit idem: solum arctio-
57 rem viuendi modum ponderamus; ideoque si in
vna Religione sit sola contemplatio cum arctissi-
mo viuendi modo, possibile tamen, & sine deficiēdi
periculo, non admitteremus transitum ad religio-
nem, in qua esset contemplatio, & actio etiam per
prædicationis officium cum laxo, vel minus arcto
modo viuendi, quod tamen Theologi admitterent
secundum prædicta.] Hactenus verba Io. Andr.
cum quo concordant hic Henric. Borph. nu. 16. An-
ton. de Butr. nu. 6. mordens Theologos, qui volunt
omnia scire, & nihil sciunt, Cardin. nu. 19. vers. Ta-
men secundum Canonistas, Ancb. nu. 6. vers. Dicit
Io. Andr. quod Canonistæ Abb. n. 8. & Io. de Anan.
n. 3. vers. Canonistæ dicunt. Summa Rosella in verb.
Religio 4. num. 8. in fin. & Angel. in verb. Religiosus
58 n. 34. Adde quod opinionem Canonistarum seruat
curia; non enim permittit transitum à religione,
in qua strictiùs, & duriùs viuitur ad religionem,
in qua viuitur laxius, vtcunque annexum habeat
prædicationis officium; vnde si Carthusianus trans-
migraret ad Prædicatores prætextu zeli perfectio-
59 ris vitæ, puniretur tanquam apostata, è conuerso
autem ex quacunque religione datur transitus ad
Carthusiam, vt in extrauag. 1. de regular. vbi Mar-
tinus IV. statuit vt nullus religiosus ordinum
Mendicantium quorumcunque, quauis auctorita-
te ad religionem non Mendicantium audeat con-
uolare, ordine Carthusiensium dumtaxat excep-
to sub pœna excommunicationis latæ sententiæ
60 Papę reseruata: & ex hoc confunditur opinio Pas-
sarel. in priuil. minim. cap. 39. contendentis ex qua-
cunque religione dari transitum ad religionem
Minimorum, sed ex illa ad nullam aliam, eo quod
sit omnium arctissima ob votum quadragesimalis
vitę, vt dicit Iulius II. in ipsorum priuil. Item du-
bia redditur opinio D. Bonau. in exposit. reg. Minor.
c. 2. q. 12. & 13. tom. 1. Cordubæ in eadem reg. c. 2.
q. 17. punct. 1. qui idem affirmant de religione Mi-
nor. sed oppositum seruatur in practica, nam & Ca-
puccini passim transeunt ad Carthusianos petita
licèt non obtenta suorum Superiorum licentia. Itē
vt vides, obstat exceptio, de qua in prędicta extra-
uag. Martini IV. Quę quidem exceptio apponi so-
let in omnibus priuilegijs, & indultis Apostolicis
61 interdicentibus transitum ad alias religiones, &
meritò, quia licèt Carthusiensium religio non
sit cæteris perfectior ex parte finis, quippe quæ
non est instituta ad officium docendi, vel prædi-
candi, sed ad solam contemplationem secundum
ea, quæ dicta sunt supra n. 41. & 52. tamen arctissi-
ma clausura, ac velut perpetuus carcer, cui sunt
addicti Carthusienses, cum abstinentia à carnibus
in quocunque casu præponderat omnibus alijs re-
ligionum asperitatibus, vt dixi in cap. Ad Apostoli-
cam n. 38. infra eod. & in c. Non est vobis nu. 25. &
n. 28. supra eodem, vbi de transitu Cisterciensium
62 ad Carthusianos, & quia in strictiori clausura per-
petuo viuunt etiam Eremitæ Camaldulenses, de
quibus mira hic tradunt Io. Andr. n. 11. & Butr. n. 8.
idcirco Eugen. IV. in Constitutione, quæ incipit Illa
quæ, edita 8. Kalen. Nouembris 1475. in Bullar.
tom. 1. pag. 274. indulsit Priori, & Fratribus eremi
Camaldulensis, vt omnes, & singulos cuiuscunque
ordinis existant, & de quibuscunque Congregatio-
nibus, domibus, seu monasterijs, siue mendican-
tium, siue non mendicantium, etiam Carthusien-
sis ordinis venerint, Superiorum ipsorum licentia
petita, licet non obtenta, in prædicta eremo reci-
63 pere, & retinere possint. Cæterum cum nostris tē-
poribus memorata eremus à rigore primæui insti-
tuti plurimum declinauerit, & in transitu de vna
ad aliam religionem non attendatur primæua in-
stitutio, & fundatio regulæ, sed præsens obseruan-
tia secundum ea, quæ dixi supra in 1. notab. fortè
non liceret vigore pręsentis Indulti ex ordine Car-
64 thusiensi ad dictam eremum transuolare, sed quia
non ita pridem à san. me. Vrbano VIII. facta est
vnio eremitarum montis Coronæ cum eremitis
Camaldulensib. sub quibusdā capitulis, de quibus
in Breui expedito sub die 8. Octob. 1634. quæ pau-
lò post fuerunt declarata in alio Breui 13. Aprilis
1635. & quia huiusmodi vnionem nouissimè appro-
bauit Sanctissimus Dominus Noster Innocen. X.
videtur subesse spes proxima reformationis tam
celebris Sanctuarij, vbi Sanctus Pater Romualdus
illius fundator primum in occidente vitam eremi-
ticam introduxit, vt in primis litteris Vrbani VIII.
ac proinde videtur esse locus limitationi Io. And.
de qua supra, n. 10.
65 Rursus in curia sępius vidi derogatum transitū
ex religionibus etiam laxioribus tam Mendican-
tium, quàm non Mendicantium ad ordines milita-
res, quem tamen concederent Theologi secundum
ea, quæ dicta sunt supra num. 43. Adhæreas igitur
Canonistis.
66 Sed hic QVAERO An professus in laxiori re-
ligione teneatur adimplere votum simplex, quod
priùs emiserat de intrando religionem arctiorem.
67 Responsio breuiter non teneri, quia votum so-
lemne, quo quis obligatur minori religioni, est for-
tiùs, quàm votum simplex, quo religioni maiori
astringitur. Post votum enim simplex, si contra-
heret quis matrimonium, non dirimeretur, sicut
post votum solemne; & ideo ille, qui iam profes-
sus est in minori religione, non tenetur implere vo-
tum simplex, quod emisit de intrando religionem
maiorem. Ita per hanc rationem docet Sanctus
Thomas in 2. 2. q. 189. art. 8. ad 3. quem refert, &
sequitur Turrecrem. in c. 1. in 4. quæst. nu. 4. 19. q. 3.
Potest igitur talis remanere in laxiori, quia per se-
cundum votum solemne derogatum est primo
simplici, quod fecerat: tamen pro voto primo non
completo erit pœnitentia imponenda, vt cap. Quis
post votum, de Regular. lib. 6. secundum Turre-
68 crem. vbi supra. Diuersum est in eo, qui nouit re-
ligionem ingredi, & voto non completo factus est
Episcopus; per hoc enim non est solutus voto, imo
si suam velit sanare conscientiam, debet cedere, &
votum implere, vt est tex. in cap. Per tuas infr. de
vot. S. Thom. d. q. 189. art. 3. ad primum, & sic nota
differentiam inter matrimonium carnale, & ma-
trimonium spirituale, quod contrahitur inter Epi-
scopum, & Ecclesiam, vt in c. vlt. & per tot. supra
de translation. Episcopi, nam primum derogat voto
simplici de intrando religionem, secundum au-
tem non.

Professus

De Regularibus.

Cap. Significatum.

SVMMARIVM.

1 *PRofessus tacitè an censeatur qui ante annum decimumsextum ignorans defectum ætatis expressam professionem emisit, & postea credens suam professionē validam in monasterio per plures annos in habitu regulari absque reclamatione perseuerauit, & num. seq. vsque in fin.*

2 *Ignorantia præsumptio non prodest nisi allegetur.*

3 *Professio tacita inducitur per delationem annalem habitus indistinctè, licet præcesserit expressa irrita, absque eo quod probetur scientia nullitatis professionis expressè.*

4 *Ignorantia nullitatis professionis expressa an tacitam professionem excludat.*

5 *Professio tacita necessariò requirit consensum profitentis, & num. 19.*

6 *Actus censetur factus in executionem obligationis præcedentis.*

7 *Errantis, & ignorantis nullus est consensus, & num. 21. & 41.*

8 *Professio expressè emissa ab eo, qui falsò opinabatur se iam esse professum, an valeat, & n. 42.*

9 *Votum denuò factum propter dubium validitatis prioris voti an obliget, & n. 13. & 42.*

Matrimonij confirmatio à principio inualidi an requirat certam notitiam amotionis obstaculi, ibidem, & n. 46.

10 *Matrimonium contractum cum ancilla ignoranter, ea viro ignorante manumissa, non conualescit per copulam subsequentem, & n. 26.*

11 *Actus continuatus censetur vnus per relationem ad principium sui temporis.*

12 *Ratihabitio actus inualidi an requirat scientiam nullitatis cum qualitatibus, & voluntatem eam sanandi, & n. 41.*

13 *Approbare, & credere esse validum in quo differant.*

Vouens ante pubertatem, si post pubertatem votum ratificet credens esse validum, an obligetur coram Deo, ibidem, & n. 42.

14 *Ordinatus per metum, si ordinem exerceat ignorans nullitatem, an censeatur ratificare.*

15 *Donatum monasterio ob causam erroneam validitatis professionis potest repeti.*

16 *Falsa causa non obligat profitentem, & nu. 29. & seq. & num. 41.*

17 *Præsumptio tacita professionis per delationem habitus annalem an admittat probationem in contrarium, & n. 40.*

18 *Ignoranti non currit tempus.*

19 *Professio tacita non requirit consensum expressum, sed sufficit tacitus, & præsumptus.*

20 *Præsumptio taciti consensus ex delatione habitus habet locum etiam cum præcessit expressa professio irrita.*

21 *Ignorantia, & error an, & quando excludant voluntarium, & num seqq. & n. 41.*

22 *Ignorantia antecedens, & concomitans quæ sit.*

23 *Voluntas non fertur nisi in præcognitum.*

24 *Matrimonium contractum per errorem, an & quando sit nullum, & num. 27.*

25 *Ignorantia an sit antecedens, vel concomitans quibus regulis cognoscatur.*

26 *Matrimonium nulliter contractum, si coniuges validum credentes se commisceant, an, & quando conualescat, & n. 28.*

29 *Actus factus ex causa erronea an, & quādo sit nullus, & num. 38.*

30 *Falsa causa obligat religioni vbi constat de intentione profitentis.*

31 *Professus nulliter an præsumatur perseueraturus fuisse in Religione, si nullitatem sciuisset.*

32 *Mens, & voluntas declaratur etiam ex actu nulliter gesto.*

Voluntatis mutatio in Monacho non præsumitur nisi probetur, ibidem.

33 *In voluntatis perseuerantia dignoscenda magis spectatur initium, quàm factum postea subsecutum.*

34 *Voluntas mutari non potest re non integra, & in præiudicium alterius.*

35 *Errans an præsumatur facturus fuisse si sciuisset quando ex actu oritur obligatio, & n 38.*

36 *Restitutio in integrum minori seducto ad professionem non datur.*

37 *Solutum indebitè repeti non potest quando à pietate causatur error.*

39 *Annus probationis institutus est vt religio probet mores nouitij, & nouitius austeritatem religionis.*

Præsumptio tacita professionis inducta ex delatione habitus vltra annum est iuris, & de iure, nec admittit probationem in contrarium, ibidem.

43 *Minor quatuordecim annis de iure communi non obligatur religioni nisi factus maior ratum habuerit.*

44 *Professio facta ante annum probationis etiam de iure communi in ordinibus Mendicantium nulla erat.*

45 *Professus allegans se non habuisse animum profitendi non auditur.*

46 *Professio emissa vxore contradicente ea mortua validatur, si vir per momentum temporis steterit in monasterio licet illius mortem ignorauerit.*

47 *Professio nulla conualidatur per solam ratificationem profitentis absque noua acceptatione religionis.*

48 *Monachorum creatio spectat ad Abbatem, & Capitulum.*

49 *Superiores regulares allegantes ignorantiam ætatis nouitij non sunt audiendi.*

SIGNIFICATVM. Minor quatuordecim annis profitendo non obligatur religioni, nisi factus maior ratum habuerit. Hoc dicit. Sunt duæ partes. Prima ponit consultationem. Secunda responsionem. ibi, *Mādamus*, & hæc distinguit, & secundum membrum prosequitur, ibi, *Si autem*.

Nota primo de iure communi ad validitatem professionis regularis exigi annum ætatis decimū quartum completum. Et in hoc malitia non supplet ætatem, vt perperam putauit Hugo ad exemplum matrimonij carnalis, vt in cap. De illis, il secondo, de despons. impuber. Cuius opinio reprobatur in hac decretali, & in cap. Ad nostram, supra cod. vbi exigitur annus decimusquartus cōple-

pletus, seu consummatua, vt post Philipp. dicunt hic Io.Andr. in princ.in ver. Complceuerit, & Abb. num 4. & notatur in cap. Postulasti, in glos. 1. infr. eod. Ratio diuersitatis est, quia de maiori præiudicio, seu obligatione agitur in professione, quàm in matrimonio secundum Abbatem. Et propterea vbi est dura Congregatio Monachorum, videmus requiri plenam pubertatem, ideſt annum decimumoctauum, vt in cap. Quia in insulis, supra eod. Hodie ex decreto Concilij Tridentini in c. 15. sess. 25. de Regular. In quacumque religione tam virorum, quàm mulierum professio fieri non potest ante decimumsextum annum expletum, & professio antea facta est nulla. Vnde quæ deciduntur in hac decretali de minori, vel maiori quatuordecim annis hodie locum non habent nisi in minori, vel maiori annis sexdecim.

Secundò nota professionem factam ante ætatem legitimam validari si maior factus eam ratificauerit, & sic tractu temporis conualescit quod de iure ab initio non valuit, contra regulam, Non firmatur, de regul. iur. in 6. & l. Quæ ab initio, ff. eod. Sed dicendum hoc casu professionem ab initio nullam non firmari ex solo cursu temporis, sed ex nouo consensu post sublatum impedimentū, seu, vt Butr. inquit num. 9. ex noua causa confirmante. Atque ita valet professio non ex tunc, sed ex nunc, vt verbis glossæ vtar hic in ver. Ratam habuerit. Simile in l. Obseruare, in fin. ff. de offic. Proconſ. Sufficit autem tacita ratificatio, quæ elicitur ex perseuerantia vltra annum in monasterio cum delatione habitus regularis post ætatem legitimam, argum. cap. Litteras, & cap. Accessit, de desponſ. impuber. & est casus formalis in cap. 1. hoc tit. lib. 6. & tenet hic glos. prealleg. Innocen. qui verbum, ratam, exponit expressè, vel tacitè vltra tempus morando, Abb. Antiq. circa med. Host. num. 1. in verb. Ratam, Butr. num. 7. Abb. num. 6. & latius dicam infra num. 19. & seq.

1 QVAERO an is qui ante annum decimumsextum ignorans defectum ætatis expressam professionem emisit, & postea credens suam professionem validā in monasterio per plures annos in habitu regulari absque reclamatione perseuerauit, censeatur tacitè professus, nec ne.

Status quæstionis est super ignorantia non iuris, sed facti, videlicet cum ignoratur factum ipsum, hoc est defectus ætatis, ex quo nullitas professionis oritur. Pro faciliori autem dubij solutione duo casus sunt distinguendi.

Primus est cum nec professus, nec Superior regularis deducit ignorantiam nullitatis professionis expressæ: quæritur enim an nihilominus vt sit locus tacitæ professioni, de scientia nullitatis ex par-
2 te vtriusque constare debeat. Et hic primus casus parum habet difficultatis: nam etsi regulariter præsumatur ignorantia vbi scientia non probatur, vt in cap. Præsumitur, de regul. iur. in 6. & in l. Verius, ff. de probat. tamen hæc præsumptio allegari debet, vt est textus in l. Si adulterium, §. Ijdem Pollioni, ff. de adulter. & tradunt Bald. & alij relati à Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 48. num. 3. & 4. Vnde quamuis ignorantia nullitatis professionis expressæ tacitam professionem excluderet, qua de re inferius agetur: tamen absolutè est hanc ignorantiam non præsumi, ant non pro-
3 desse nisi allegetur. Atque hæc opinio clarè probatur in cap. 1. de Regular. in 6. vbi patet per declarationem annalem habitus indistinctè induci tacitā professionem, licet præcesserit expressa professio irrita: nec vlla ibi fit mentio de scientia huius nullitatis; & idipsum constat ex hac decretali; & alioquin oporteret in dubium reuocare quamplurimas declarationes S. Congregationis Concilij, quę in hanc vsque diem semper respondit, eos qui ante ætatem professi sunt, si post legitimam ætatem in religione per annum perseuerauerint censeri tacitè professos, atque alligatos religioni: nec vnquam requisiuit, an scirent nullitatem professionis expressæ.

4 Secundus casus est, an cum ignorantia ex parte professi, vel religionis deducitur, per eam excludatur tacita professio, nec ne. Et in hac quæstione, quæ admodum grauis, & difficilis est, si solum authoritati Doctorum esset deferendum, absolutum esset posita huiusmodi ignorantia nunquam posse induci tacitam professionem. Ita enim primus fortè omnium sensit Nauarr. conſ. 23. Petrutius, num. 2. conſ 29. Cum de iure, num. 6. de Regular. & conſ. 9. N. nobilis. Quod met. cau. atque alibi: quibus in locis quæstionē paucis absoluit, & vbique citat Cardin. Caietan. 2. 2. qu. 189. art. 5. De cuius tamen doctrina inferius dicemus, & idē Nauarr. in manual. cap. 12. num. 71. Cuius sententiam postea sequuti sunt Moderni omnes quotquot de hac materia scripserunt, & multos refert Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 59. Imò idem sæpius probauit Rota, & præsertim in causa Cremonen. pensionis 5. Martij 1582. coram de Robeis: cum tamen per contraria nullus allegetur. Sed quia iurisconsultum non decet moneri simpliciter Doctorum authoritatibus, sed legibus, & rationum momentis, vt cap. Ego solis, 9. dist. & S. Congregatio Concilij hactenus semper existimauit Nauarri opinionem esse valde dubiam: ideò videtur abs re non esse vt rationes vtriusque sententiæ diligentius expendantur.

5 Opinio igitur Nauarri nititur hoc pręcipuo fundamento: nam constat apud omnes ad professionem tacitè inducendam necessariò requiri consensum profitentis, vt hic, & in cap. Sicut tenor, & cap. Consulti, infra eod. cum simil. Is autem, qui post professionem expressam nullam per annum defert in Religione habitum regularem, duobus tantum modis potest intelligi cōsentire tacitę professioni, ideſt, aut quia intendit iterum profiteri, aut quia intendit priorem professionem ratam habere, vt patet in cap. 1. ibi, [Professionem per hoc fecisse, vel si quam priùs fecerat ratam habuisse videtur.] infr. eod. lib. 6.] At neutro modo videtur consentire is, qui ignorat nullitatem professionis expressę.

6 Et quidem non primo modo: nam eū opinetur suam professionem expressam fuisse validam, sequitur iam esse religioni alligatum, vtique non intendit iterum profiteri, sed in religione perseuerat tamquam professus non tamquam professurus, cēseturque habitum deferre in executionem obligationis pręcedentis, arg. l. 4. §. Si ab ignoto, ff. de manumiss. cum similibus, vt plenè per Alexan. conſ. 90. n. 9. lib. 3. & Menoch. lib. 3. pręsumpt. 49. num. 4. & ex causa necessaria potius, quàm voluntaria, vt l. fin. cum ibi notat. per Bart. ff de alim. pupillo, pręstand. & per Abbat. conſ. 116. in fine,
7 lib. 2. Atque ita pergit in primo consensu nullo, & opinione erronea, quę ad tacitam professionem non

non sufficit; cum errantis, & ignorantis nullus sit
consensus, l. Non idcirco, C. de iur. & fact. igno-
ran. nihilque sit tam contrarium consensui, quam
error, l. Si per errorem, ff. de iurisdict. omn. iudic.
8 cum concord. Quinimò ob hanc rationem noua
professio etiam expressis verbis facta ab eo, qui
ignorat nullitatem professionis præcedentis, est
nulla, quia censetur fieri sub credulitate illius pro-
fessionis; atque ita ex falsa causa, per quam con-
tractus vitiatur, l. Si diuortio, ff. de verbor. obli-
gat. & tenent relati à Sanch. de matrimon. lib. 2.
disp 34. num. 2. Et ideo si quis dubio motus an vo-
tum à se emissum fuerit validum, ob id denuò vo-
ueat, non tenebitur ad votum vbi scinerit votum
præcedens fuisse nullum, eo quod non censeatur
habuisse absolutum vouendi animum, sed ex sup-
positione falsa validitatis prioris voti, vt post Cor-
dub. Mannel. & Vegam similiter tradit Sanchez
9 disp. 16. num. 7. & in matrimonio carnali idem
scripsit Anchar. in cons. 230. sub num. 3. vbi ait, ad
confirmationem matrimonij à principio inualidi
inducendam propter solum temporis cursum re-
quiri certam notitiam amotionis obstaculi præce-
dentis: aliàs (inquit) continuatio, & etiam copu-
la refertur ad principium, & consensum erroneum;
10 & similiter glo. in cap. fin. in ver. Nec facto, de
coniug. seruor. [Pone (inquit) quod aliquis con-
traxit cum ancilla ignoranter, & dominus postea
illam manumittit viro ignorante, numquid est
matrimonium? dic quod non; quia adhuc com-
miscetur ei ex priori consensu, qui nullus fuit.]
Idem tradit glos. in cap. 1. de eo, qui dux. in ma-
trim. in ver. Inscia, & ibi Innoc. in fine. [Nam ex
consequentia (inquit) prioris consensus videtur
ignorans cognoscere; & sequuntur ibidem Host.
Ioann. Andr. Butr. Cardin. & alij communiter.
11 Et confirmatur ex doctrina Anchar. d. cons. 230.
sub num. 3. vbi sic ait: [Actus, qui habet tractum
successiuum, & continuatum censetur vnus per
relationem ad principium sui temporis, l. Eum qui,
§. In popularibus, ff. de iureiur. ideoque consen-
sus mulieris, quæ credidit matrimonium fuisse va-
lidum, habuit semper relationem ad principium
contractus; & continuatio, & credulitas descendit
ex erroneo principio, & fundamento nullo: ergo
est nulla postquam trahit principium ab errore.]
Hactenus Ancharanus. Et hinc est, vt in Bulla
Cruciatæ, qua conceditur Commissario potestas
dispensandi cum ijs, qui in gradu prohibito igno-
ranter contraxerunt, consueuerit apponi clausulã
infrascripta, nempè, [altero impedimentum igno-
rante prius de nullitate prioris consensus certifica-
to.] Quod indicat scientiam nullitatis esse neces-
sariam ad hoc, vt matrimonium nouo consensu
perficiatur. Ex quibus constat etiam in matrimo-
nio spirituali eum, qui credit se esse alligatum reli-
gioni, cum non sit, non consentire primo modo,
idest non habere voluntatem iterum profitendi.
12 Sed nec potest censeri consentire secundo modo,
idest ex eo quod intendat priorem professionem
irritam ratificare. Tum quia quod nullum est, ra-
tum haberi non potest, cap. Auditis, vbi notatur,
de elect. Oldrad. cons. 330. Ad idem videtur, n. 2.
Tum quia non potest haberi ratum quod ignora-
tur, l. Maret, ff. de inoffic. testam. substantia enim
ratihabitionis est scientia, secundũ Bald. cons. 176.
Præmittendum, vers. Item quia non apparet, lib. 2.
Ideoq; ignorans actum, quem ratificat, nihil agit,
l. Qui enim, in princ. ff. rem rat. haber. Cardinal.
cons 44. Quod ratificatio, num. 4. & seq. & requi-
ritur scientia iuris, & facti. Bald. cons. 322. Vi-
dua, vers. Præterea, lib. 2. Quinimo ad validitatem
ratihabitionis requiritur non solum notitia actus,
qui ratificatur, sed etiam illius qualitatum, secun-
dum Paul. de Castro cons. 465. Viso compromisso,
col. penult. lib. 1. Crauett. cons. 197. Quamquã, col.
fin. prope fin. Quamobrem etsi qui perseuerat in
religione sciat se professionem expressam emisis-
se, quia tamen nescit illam fuisse irritam, ratiha-
bitio nihil operatur. Præsertim quia hoc casu non
agitur de scientia simplicis qualitatis professionis
expressæ, sed de substantia, & validitate illius. Ad
ratihabitionem autem contractus irriti requiri-
tur scientia nullitatis, & voluntas eam sanandi,
alioquin ratihabitio nulla est, vt tradit Gemin.
cons. 128. Factum tale est, n. 7. vers. Ad vltimum,
& Alexan. cons. 135. in princ. vers. Nec obstat,
lib. 7.
13 Ideoque Caietan. in 2. 2. quæst. 89. art. 5. [Scito
(inquit) quod aliud est approbare, seu ratificare,
& aliud est credere esse validum, & propterea ha-
bere intentionem adimplendi: nam approbare, &
ratificare ad actum spectat voluntatis, quia quis
vult nunc quod olim voluit. Credere autem esse
validum spectat ad intellectum. Intendere au-
tem exequi, quia præsupponitur validum, licet
spectet ad voluntatem, nihil tamen facit ad ip-
sum votum, sed solum ad executionem voti, quam
respicit; & ideo si aliquis ante pubertatem simpli-
ci voto vouerat, & postea in legitima ætate consi-
derans suum votum credens illud esse absolutè va-
lidum, intendit millies illud adimplere, non pro-
pterea coram Deo ratificauit, aut approbauit.]
Hæc Caietanus. Et idẽ ante ipsum censuit Syluest.
in ver. Matrimonium 4. num 10 prope fin. his ver-
bis: [Si quis ante annum pubertatis faciat votum
religionis, non obligatur ad tale votum maior fa-
ctus, nisi illud ratificauerit. Quodsi faceret cre-
dens se obligatum, aliàs non ratificaturus, non te-
14 netur ad illud.] Quod etiam probatur exemplo sa-
cri Ordinis: nam si quis per metũ ordinatus fue-
rit, si postea illum Ordinem exerceat ignorans se
ad illius obseruantiam adstrictum non esse, non
censetur ratificare, vt per Nauarr. cons. 4. incip.
15 Quidam, num. 8. & 9. de ijs, quæ vi, met. cau. &
ob id si quis ob causam professionis emissæ aliquid
donauerit ecclesiæ, vel monasterio, quia credidit
professionẽ valere, & non valuit, repetit donatum,
vt per Calderin. cons. 412. aliàs 2. de Regular. Et
iam censuit S. Congregatio Concilij. Quocirca si
donatio bonorum facta monasterio sub creduli-
tate validitatis professionis est nulla, multò ma-
16 gis nulla erit donatio, & obligatio suiipsius. Quo
argumento vtitur in puncto glos. in d. c. Duo sunt,
in ver. Si affectus, vers. Item cum clericus, 19. q. 3.
Falsa enim causa non obligat profitentem, secun-
dum Gemin. cons. 52. num. 3. vers. Ad idem.
17 Neq; his videtur obstare quòd contra præsum-
ptionem, quæ surgit ex delatione habitus indistin-
cti per annum, non admittatur probatio in con-
trarium, cum sit iuris, & de iure, ex notat. in c. 1.
de Regul. in 6.
Respondetur enim admitti tamen probationẽ
indirectam: nam cùm ad eam præsumptionem
inducẽdam semper certæ qualitates desiderentur,
probari poterit aliquam ex dictis qualitatibus de-

ficere in casu, de quo agitur, vt declarat Menoch. lib. 1. præsumpt. 65. & scripsi in cap. Vidua, in vlt. notab. supra eod. Quinimo dictę qualitates ante omnia debent legitimè probari si aliàs ad professionem inducendam desiderentur, vt per eumdem Menoch. lib. 1. pręsumpt. 55. Vnde si ad tacitam professionem inter cætera desideratur sciētia nullitatis professionis expressę, sine qua scientia non potest quis consentire; ideoque nec tacitè profiteri; vtique de scientia huiusmodi constare debet. Desideratur etiam ad tacitam professionem inducendam perseuerantia in religione per tēpus vnius
18 anni, vt in d. cap. 1. de Regul. in 6. Quod quidem requisitum temporis omninò deficit vbi non est scientia dictę nullitatis, quia tempus huiusmodi non currit ignoranti, per Innoc. in cap. Ne pro defectu, n. 2. supra de elect. Calder. cons. 366. Mandauit, alias 37. de test. in fin. & Bald. cons. 92. Quędam, in princ. lib. 1. Atque ita etsi pręsumptio tacitę professionis sit iuris, & de iure, nihil tamen videtur obstare quominus dictarum qualitatum defectus allegari, & probari possit.

19 Cæterum pro contraria opinione multa videntur magis vrgere: vnde pro veritate obseruandum est primò ad professionem tacitā non requiri consensum expressum, sed sufficere tacitum, & præsumptum, qui elicitur vel ex susceptione habitus professorum, vel ex annali delatione habitus indistincti, vel ex actibus, qui solum à professis fieri consueuerunt, iuxta textum in cap. Vidua, in cap. Super eo, supra eod. & in d. cap. 1, eod. tit. in 6. cum concordan.

20 Obseruandum est secundò hanc præsumptionem taciti consensus, quæ surgit ex delatione annali habitus indistincti habere locum non solum quando non fuit facta expressa professio, sed etiam quando fuit facta professio irrita ob defectum ætatis. Sic enim apertè constat ex verbis d. c. 1. ibi, [vel si quam prius fecerat ratam habuisse videtur,] & infra eod. lib. 6. & in hoc cap. . . . ibi, [seu post decimumquartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit,] vbi glos. sinquit, hoc esse intelligendum, etiamsi tacitè consentiat; itaut in hac parte videantur errasse Nauarr. & Sanchez, qui oppositum tradiderunt, ille cons. 28. n. 6. de Regul. hic verò de matrim. lib. 7. de impedim. disp. 37. num. 10. Neque enim constituenda est differentia inter tacitam professionem, & tacitam ratihabitionem professionis inualidæ. Siquidem hæc ratihabitio in substantia nihil aliud est, quàm noua professio tacita, quæ, cum deficiat extremum à quo, incipit valere vt ex nunc, non vt ex tunc, vt inquit glos. communiter approbata hic in eod. ver. Ratam habuerit, & declarat Io. de Anan. in cap. Consuluit, num. 2. de conuers. coniugat. post Bart. quem citat in repet. l. Si quis pro emptore, de vsucap.

21 Obseruandum est denique diligenter ex D. Th. 1. 2. q. 6. art. 8. ignorantiam, atq; errorem in tantum impedire consensum, & causare inuoluntariū, in quantum priuat ea cognitione, quæ prærequiritur ad voluntarium; ad volendum autem prærequiritur cognitio rei, quæ volenda est. Vnde non omnis ignorantia, aut error impedit consensum, sed tantum ignorantia, aut error illius rei, quę agitur, vt docet illic Diuus Thomas, & explicat Bart. in l. Si per errorem, ff. de iurisd. omn. iudic.

22 Hæc autem ignorantia, aut error (& in hoc videtur consistere tota vis præsentis disputationis) duplex est; nam aut est ignorantia eius rei, quam homo nollet, si sciret, aut est ignorantia eius rei, quam nihilominus vellet etiamsi sciret. Ignorantia, & error primæ speciei, quæ a Diuo Thoma, & Theologis appellatur antecedens, causat simpliciter, & absolutè inuoluntarium, vt si quis credens vxorem ducere Seiam, ducat Mæuiam, & hic error si sit cum dolo, à Iurisperitis dicitur dolus dās causam contractui, eo quod si is dolus abfuisset, contractus initus non fuisset, vt l. Eleganter, ff. de dolo. Ignorantia verò, & error secundę speciei, idest illius rei, quam quis vellet etiamsi sciret, quæ à Theologis appellatur ignorantia concomitans, non facit simpliciter inuoluntarium, quia nō causat aliquid contra voluntatem. Sed quia aliquando facit non voluntarium negatiuè; atque ita ex-
23 cludit consensum, ideo distinguendum est: nam aut ignorantia concomitans versatur directè circa rem, de qua agitur; & tunc quamuis non faciat absolutè inuoluntarium, tamen nec facit voluntarium positiuè, quia non potest esse actu volitum quod est ignoratum, cum voluntas non feratur nisi in præcognitum, secundum Aristot. 3. de Anima, Commen. 29. Sed tantum causat non voluntarium negatiuè, idest efficit vt non sit actus, & consensus voluntarius positiuè. Exemplum patet in eo, qui volens contrahere matrimonium cum Seia contrahit quidem cum ea, sed credit eam esse Mæuiā.
24 Hic enim error est concomitans, quia si vir sciuisset eam esse Seiam, cum ea libentius contraxisset. Sed tamen quia error est directè illius rei, de qua agitur, quamuis non faciat inuoluntarium positiuè, tollit nihilominus consensum, qui non potest esse in re non pręcognita: ideoque matrimonium est nullum, vt patet ex relatis à Sanchez, lib. 7. disput. 18. num. 6. Aut verò ignorantia hęc concomitans versatur non directè circa rem, quæ agitur, sed circa causam illius, aut circa aliquam eius qualitatem, vel circumstantiam; & tunc cum sit ignorantia eius causæ, vel qualitatis, quam quis vellet etiamsi sciret, numquam causat non voluntarium, nec excludit consensum ab actu principaliter gesto. Exemplum. Si quis ducat vxorem liberam credens esse seruam, hic quidem consentit absolutè in matrimonium, sed ignorat qualitatem libertatis; quā tamen si sciuisset, vtique libentius matrimonium contraxisset. Quare ignorantia dictæ qualitatis cum sit concomitans, idest eius rei, quā quis vellet etiam sciens, & non versetur directè circa matrimonium, sed circa illius qualitatem, nullo modo excludit consensum ab actu principaliter gesto, ideoque matrimonium est validum, vt tenent omnes in cap. 2. & fin. de coniug. seruor. & inferius dicetur.

25 Verum cum cognitio an ignorantia sit antecedens, vel concomitans, idest, an quis si sciuisset, nihilominus facturus fuisset, nec ne, valde obscura esset veluti pendens ex animo, & voluntate hominum; idcirco iuris interpretes quasdam regulas tradiderunt, ex quibus hoc facilè iudicari possit absque alia probatione. Quarum quidem regularum illa est præcipua, vt quotiescumque aliquis ex actu ignoranter gesto damnum, aut ignominiā consequeretur, vel suam conditionem deteriorem efficeret; tunc non censeatur facturus fuisse si sciuisset quod ignorauit, vt constat ex his, quæ tradit Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 12. num. 37.

26 tum, 37. & seq. Exemplum patet in eo, qui igno-
rante duxit vxorem seruam, quam putabat libe-
ram. Hic enim si sciuisset eam seruam vtique ma-
trimonium non contraxisset, quia non æque vtile,
aut honestum est ducere vxorem ancillam, vel li-
bertinam, atque ingenuam, vt probat D.Th. in 4.
dist. 38. q. vnica art. 1. Vnde fit vt sublato impedi-
mento seruitutis per manumissionem domini,
quamuis vir vxorem cognoscat affectu vxorio; ta-
men matrimonium non conualescat, quia vir ad-
huc commiscetur ei ex primo consensu nullo, & er-
roneo, vt tradit glos. in cap. Si quis ingenuas, 29.
q. 2 & superius dictum est. Eo igitur casu matri-
monium est nullum, non simpliciter ob ignorantiã,
sed ob ignorantiam qualitatis, quam si vir sciuis-
set, non contraxisset; & sic ob ignorantiam ante-
cedentem, quę causat simpliciter inuoluntarium.
27 At verò per contrarium si ex actu ignoranter ge-
sto quis commodum, vel honorem consequeretur,
aut suam conditionem efficeret meliorem; tunc
præsumitur facturus fuisse etiamsi sciuisset quod
ignorauit, vt clarè patet in homine libero, qui
contrahit matrimonium cum libera credens eam
esse seruam, hic enim errat in conditione vxoria.
Sed quia ex eo quod ipsa sit libera, non autem
ancilla, conditio errantis non fit deterior, imò me-
lior; ideò hæc ignorantia quamuis versetur circa
qualitatem substantialem, idest circa conditionem
seruitutis, tamen non excludit consensum cum
sit concomitans, nec vitiat matrimonium, vt tra-
dunt in summa de coniug. Goffred. num. 6. & 7. &
Hostien. num 9. & sequuntur Canonistæ commu-
niter in cap. 8. & fin. & ibi dixi eodem tit. in. 1. no-
tab.

Porrò ignorantia nullitatis professionis expressæ
non est directè ignorantia illius rei, quæ agitur, id-
est tacitæ professionis, sed est potius ignorantia
causæ, seu actus præcedentis. Neque enim pro-
fessus ignorat se deferre habitum indistinctum, &
perseuerare in religione per spatium vnius anni.
Ex quibus actibus Sacri Canones eliciunt consen-
sum præsumptum ad tacitam professionem indu-
cendam: sed tantum ignorat validitatem alterius
professionis, quæ multo ante præcessit, credens eã
fuisse validam, cum tamen irrita fuerit. Quod pa-
tet manifestè, quia etiam posita ignorantia nulli-
tatis professionis expressæ, est tamen possibilis con-
sensus professionis tacitæ: nihil enim prohibet
quin aliquis præscindendo, ab omni consideratio-
ne præcedentis obligationis, possit, si velit, se
iterum Deo obligare per nouum consensũ positi-
uum, quamuis credat se iam esse obligatum. Er-
go hæc ignorantia non versatur circa nouam pro-
fessionem, quia aliàs quoad eam consensus non
esset possibilis, cum non præcognitum non possit
28 esse volitum. Quod clarius adhuc patet exemplo
matrimonij illius vbi duo contrahunt matrimo-
nium nulliter, si cessante impedimento iterum
consentiant affectu vxorio, vtique matrimonium
conualescit, quamuis coniuges credant illud ab
initio fuisse validum, dummodò tamen si nullita-
tem sciuissent, æquè libenter contraxissent, vt cen-
sent Rosell. in ver. Matrimonium, num. 5. Siluest.
Matrimonium 4. q. 10. Nauarr. in summa Hispan.
c. 22. n. 76. & alij recentiores. Et similiter si vir fi-
ctè vxorem ducat, & postea affectu maritali eam
cognoscat, matrimonium fit validum, etiãsi vxor
ignoret matrimonium ab initio fuisse irritum, &
perseueret in primo consensu erroneo, vt post alios
tradit Sanch. lib 2. disp. 32. per totam. Idem pro-
29 batur ex theorica Romani cons. 517 n. 13 vers. Se-
cus verò, & Alex. cons. 22. n. 3 & 4. lib. 5. vbi cen-
sent actum factum ex causa erronea, puta ab eo,
qui falsò putabat se teneri, ita demum esse nul-
lum, si ille casu quo sciuisset se non teneri, actum
non fecisset; aliàs verò si fuisset facturus etiamsi sci-
uisset se non teneri, valere actum, quia non præsu-
mitur ille motus ex illa causa erronea. Patet er-
go errorem eius, qui tacitè profitetur ob hãc cau-
sam, quia credit se iam esse alligatum religioni,
non esse errorem in tacita professione, sed potius in
causa illius. Et idem est quod alij Doctores di-
cunt, actum gestum ex falsa causa ita demum esse
nullum, si illa causa sit finalis, idest sine qua actus
gestus non fuisset, vt tradit post alios Mantica de
tacit. lib. 3. tit. 18. n. 22. & seq & nu. 34 vsque in
fin. Aliàs enim error in causa se obligandi, puta
quia quis credit se iam esse obligatum, & non est,
non excludit consensum, vt per eumdem Manti-
cam lib. 19. tit. 3. n. 12. Et hinc fit vt si ego credam
Titium emisse librum nomine meo, quem tamen
ipse non emerat, aut nulliter emerat, & ratam
habeam huiusmodi emptionem; si postea Titius
nomine meo validè emat librum, valet secunda
emptio, non obstante ignorantia nullitatis præce-
dentis, idque ex coniectura voluntatis, quia qui
ratam habuit emptionem credens eam suo nomi-
ne factam, eodem modo ratam habuisset, si sci-
uisset eam nulliter factam fuisse, vt post alios tra-
dit Alexan. qui plura exempla his similia congerit
in cons. 146. num. 10. & 11 lib. 5. Ideoque Gemin.
30 cons. 119. num. 10. respondit etiam ex falsa causa
aliquem obligari religioni, vbi constat de intentio-
ne profitentis, & est de hoc textus ad litteram in
c. Ex parte de conuers. coniugat. Ex quibus om-
nibus in compendium redactis videtur conclude-
ter probatum professionem factam ex falsa cau-
sa, idest quia quis putabat se iam esse adstrictum
religioni, non esse nullam, cum non sit ignorantia
rei quæ agitur, sed ignorantia in causa se obligan-
di, dummodo tamen hæc ignorantia sit concomi-
tans, idest si professus sciuisset nullitatem suæ pro-
fessionis, adhuc tamen in religione perseuerasset.
31 His igitur præcognitis, solutio quæstionis vide-
tur pendere ex inspectione, an professus etiam
cognita professionis nullitate, verisimiliter tamen
perseuerasset, necne in religione. Nam si consti-
terit eum perseueraturum fuisse, constabit etiam
illius errorem, & ignorantiam fuisse concomitan-
tem: ideoque tamquam ignorantiam non eius rei,
quæ agitur, idest tacitę professionis, sed causæ il-
lius, seu alterius actus præcedentis, minimè po-
tuisse excludere voluntarium à tacita professione.
32 Pluribus autem probari potest eum verisimili-
ter perseueraturum fuisse. Et primò qui fecit pro-
fessionem expressam, licet nulliter ob ętatis im-
pedimentum, iam expressè declarauit se velle effi-
caciter alligari religioni: mens enim, & voluntas
declaratur etiam ex actu nulliter gesto, l. fin. & ibi
Bart. ff. de reb. cot. Huius autem voluntatis muta-
tio non præsumitur, nisi probetur, l. Enm qui, ff. de
probat. etiamsi voluntas ab initio fuerit nulla,
quia nihilominus præsumitur durare. Feder. de
Sen. cons. 194. in dubijs matrimonialibus, in princ.
Calderin. cons. 461. aliàs 4. de sponsal. in fine, vbi
quod matrimonium impuberum conualidatur si

contrahentes peruenerint ad ætatem legitimam, licet ex matrimonio seruitus coniugalis inducatur, quia voluntas durare præsumitur, Alex. cons. 136. In causa, n. 16. lib. 5. vbi quod voluntas contrahentis matrimonium, licet nulliter, non præsumitur mutata nisi à die, quo apparet mutata; & ideò ratificatio absentis ante mutationem conualidat matrimonium, & in terminis professionis notat glos. in cap. 1. in ver. Non timore, supra Quod met. cau. Quod procedit etiamsi longum tempus elapsum fuerit, l. Sancimus, vbi Ias. in 3. notab. C. de testam. & tradit post alios Menoch. lib. 6 præsumpt. 37. n. 28. Siquidem nihil est quod persuadeat semel professum à proposito religionis voluisse recedere: neque enim, vt supponitur in dubio, vnquam reclamauit, imò plures actus gessit indicantes continuationem eiusdem voluntatis, quales sunt delatio habitus indistincti, actus professorum, & plurium annorum perseuerantia. Quid ergo cogit nos pronunciare, si is sciuisset nullitatẽ professionis non perseuerasset? Quippe is qui ante annuum quantum in se fuit validè profiteri voluit, quamuis non esset priùs religioni alligatus, cur elapso anno validè non profiteretur, cum medio tempore nihil gesserit in contrarium, imò plura fecerit, quæ ostendunt propositi perseuerantiam? Dicenti ergo voluntatem mutatam onus probandi incumbit, iuxta text. in d. l. Eum qui, atque ita in specie de Monacho tradit Menoch. de præsumpt. 37. num. 6. & Dec. in cap. In præsentia, num. 284. de probat.

Sed obijcies primò. Professus cum primum sciuit se non esse obligatum religioni, reclamauit. Ergo præsumitur idem facturus fuisse si antea hoc sciuisset, cum ex facto subsequuto animus præcedens declaretur, cap. Constat, & ibi glos. in ver. Si statim, 1. q. 1. c. Peruenit, & ibi glos. s. 18. distinct. glos. 1. in c. Quod autem, 22. q. 2.

33 At respondetur hoc casu magis attendendum esse initium voluntatis, & terminum à quo, quàm finem, & terminum ad quem. Tum quia præsumitur quis perrexisse in eadem voluntate vsque ad diem mutationis, vt dictum est supra proximè. Tum quia ex delatione habitus annali ius elicit consensum necessarium ad tacitam professionem præsumptione iuris, & de iure, vt inferiùs dicetur. Reclamatio autem subsequens habet iuris resistẽtiam, vnde consensus præstitus ab initio magis influit in perseuerantiam voluntatis, quàm influat reclamatio subsequens in mutationem eiusdem voluntatis. Præsertim quia continuatio sequitur immediatè post consensum ab initio pręstitum, reclamatio autem multo post. Quo casu magis vrget pręsumptio perseuerantię, vt declarat Menoch. d. præsump. 37. n. 9. Deinde respondetur reclamationem post perseuerantiam annalem in religione non esse attendendam, quia res non est amplius integra eo enim ipso quod cõpletus est annus post
34 professionem expressam nullam, Canones inducunt professionem tacitam, c. 1. in princ. de regul. lib. 6. vnde reclamatio subsequens tempore inhabili non influit in voluntatem antecedentem, vt patet ex notatis per glos. & DD. in c. Publicato, de elect. Cum enim actus tacitæ professionis inter professum, & Religionem sit vltrò citroque obligatorius, vt notatur in c. Porrectum, infra eod. mutatio voluntatis professi re nõ amplius integra nihil prodest, quia nemini licet mutare voluntatem in detrimentum alterius, l. Sicut, C. de act. & obligat. & declarat loco citato Menoch. n. 31.

35 Obijcies secũdò quotiescumq; error talis est, vt si verum esset quod creditur per errorem, orta esset obligatio ad aliquid agendum; tunc qui fecit, præsumitur nõ facturus si sciuisset, tex. est in l. Si cum te, ff. de pact. vbi falsò existimans se debere legatum Titio, & ideò mandans debitori suo vt ei soluat, sibi non præiudicat.

36 Sed hoc obiectum tollitur, quia non procedit in obligatione, quæ fit per solemnem professionẽ. Vnde minor quamuis dolo seductus restituatur, tamen si per dolum, & circumuentionem inducatur ad profitendum, non restituitur, secundum glos. in c. Cum dilectus, in ver. Ad fatuitatem, supra, Quod met. cau. [In spiritualibus, inquit, non habet locum in integrum restitutio, quia non videntur decepti qui meliorem vitam elegerunt], & Abb. ibi ait illum esse dolum bonum, & iura non subuenire nisi contra dolum malum, & in c. Cum virum, n. 6. infr. eod. vbi ait [Respectu professionis non potest dici minor deceptus, vel læsus, cum seruiat ei cui seruire regnare est. Vnde fit vt quãuis dolus dans causam contractui faciat inuoluntarium, ita vt contractus sit nullus; secus tamen sit in professione, vt est textus expressus in c. Constituit, 20. q. 3. & tradunt glos. & Abb. locis citatis.
37 Et eodem modo quamuis credens se teneri, si soluat, possit solutum repetere condictione indebiti, l. 1. & per tot. ff. de condict. indeb. hoc tamen non procedit si error causetur à pietate, vt est textus singularis in l. Cum his, §. penult. ff. eod. vbi Iulianus ait: Si in ea opinione sit mulier, vt credat se pro dote obligatam, quidquid dotis nomine dederit, non repetit; sublata enim falsa opinione, relinquitur pietatis causa, ex qua solutum repeti non poterit, atque ibi Bart. & alij notant cessare repetitionem indebiti soluti quando à pietate causatur error.

38 Deinde tollitur idẽ obiectum, quia non habet locũ quãdo pręcessit actus declaratorius volũtatis, quod quis voluerit se obligare, vt hoc casu, in quo professus iã declarauit per professionẽ expressam se velle obligare se religioni. Tunc enim quãuis ex nouo actu, idest ex perseuerantia annali inducatur obligatio; tamen quia obligatio illa non est pręter eius intentionem, non facit, quominus ipse pręsumatur voluisse tacitè profiteri, vt declarat Alexan. cons. 146. nu. 13. lib. 5. Idque patet exemplo matrimonij carnalis, in quo ignorantia nullitatis matrimonij præcedentis non impedit quin coniuges obligentur per nouum consensum quotiescumque si nullitatem sciuissent, nihilominus contraxissent, vt superiùs dictum est.

39 Obijcies tertiò, Quamuis professus verisimiliter in religione perseuerasset, etiamsi sciuisset nullitatem suę professionis, & sic illius ignorantia censeatur concomitans, & non exclusiua consensus; tamen id procedit ex verisimilitudinibus, ac præsumptionibus. Ideircò enim Doctores quasdam constituerunt regulas, quibus huiusmodi verisimilis consensus deprehendi possit, vt superius diximus. Vnde nihil prohibet quin hæc præsumptio tolli possit cõtrarijs coniecturis, & argumentis, idque tam ex parte religionis, quàm professi. Ponamus enim nouitium durante anno probationis quando adhuc expelli poterat, probè se gessisse, sed post emissam professionem expressam, quam cre-

credit validam, sublato expulsionis metu, illicò apparuisse discolom, inobedientem, & religiosæ pacis turbatorem; atque ita veluti incorrigibilem perseuerasse integro anno, vnde iura eliciunt præsumptionem consensus ad tacitam professionem inducendam.. Certè si religio sciuisset illius professionem expressam fuisse nullam, verisimiliter non permisisset eum in religione retinere, sed potiùs è monasterio eiecisset cognitis illius moribus, ad quos probandos tempus probationis à SS. Patribus indultum est, iuxta c. Ad Apostolicam, infra eodem. E conuerso ponamus Superiorem regularem infra annum probationis, quando nouitius ad sæculum adhuc redire poterat, cum eo blandè, ac benignè egisse; sed postquam credidit religioni alligatum per expressam professionem, rigidè, atque indirectè tractasse, eumque omnibus regulæ austeritatibus exercuisse adeo, vt sic professus pluribus signis, & argumentis ostenderit se pœnituisse antecedentis professionis, cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis fuerit regulariter institutum, vt & nouitius regulę austeritatem experiatur, c. Non solum de regular. in 6. & d.c. Ad Apostolicam, (quod superioribus annis cõtigit in quibusdam religiosis, qui nouitium valdè diuitem exquisitis illecebris, ac blandimentis saccaro, ac melle nutriebant; sed post emissam professionem tam seuerè tractauerunt vt cum prioris propositi pœnituerit, licet serò ac re nõ integra) certè ex hoc liquidò apparebit sic professum si nullitatem suæ professionis sciuisset, in religione non fuisse perseueraturum, & sic illius errorem antecedentem fuisse, & non concomitantem.

Verùm hæc obiectio tollitur, quia postquam nulliter professus in legitima ętate constitutus per annum absque reclamatione perseuerauit in religione, vt supponitur in dubio, postea nec ipse, nec superior religionis admitti possunt ad probandum defectũ consensus in tacita professione ad præscri-
40 ptũ sacrorũ Canonum inducta. Ratio est, quia præsumptio taciti consensus, quæ elicitur ex perseuerantia annali cum delatione habitus indistincti in religione post legitimam ætatem est iuris, & de iure, ita vt non admittat probationem in contrarium; quod constat ex verbis d. c. 1. de Regular. in 6. ibi, [quia verò post decimumquartum annum habitum religionis assumpserit, si per annum illum gestauerit, ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus,] & tradit gl. in c. Ex parte in ver. Per annum, infr. eod. [Qui ergo, inquit, post annum remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipso facto tacitè vouere, vnde postea exire non potest, imò compellitur expressè profiteri, & hęc est præsumptio iuris, & de iure, ita quod non admittatur probatio in cõtrarium, ex quo nulla præcessit protestatio.] Hæc glossa, atque idem tradunt in d. c. 1. Io. Monach. in ver. Præsumitur. Prob. in addit. Gemin. & Anchar. & sequuntur alij communiter in d. c. Ex parte. Præsertim verò quia quando superior, vel professus petunt se admitti ad probandum se non præstitisse consensum tacitæ professioni propter ignorantiam nullitatis professionis expressę, hæc probatio proprie dicitur directa, quia canones ex delatione habitus annali eliciunt consensum, & ipsi intendunt probare hunc consensum non intercessisse, atque ita non agitur de probatione defectus alicuius qualitatis ad tacitam professionem requisitæ, quæ dicitur probatio indirecta, sed ipsius consensus, quæ professio tacita à iure substantialiter inducitur. Hanc autem directam probationem nisi pręcesserit protestatio manifestum est numquam admitti contra præsumptionem iuris, & de iure, vt declarat Menoch. in contrarium allegatus lib. 1. præsumpt. 65. colligitur, ex glos. & alijs suprà citatis. Et eò magis, quia text. in Clem. Eos, de Regul. non vtitur verbis præsumptionem importantibus, & legem nouam inducentibus. [Eos, inquit, qui deinceps in discretionis constituti ętate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint hoc ipso religionem illam decernimus esse professos, ponderando verba *deinceps*, *hoc ipso*, & *decernimus*, & hoc esse statutum Papę, quod pro veritate habetur, dicit Vitalin. ibi. n. 39.

Nec videntur obstare adducta in contrarium; quoniam innituntur huic fundamento, quod credens se esse legitime professum, errat; ideoque non habet consensum, qui necessario ad tacitam
41 professionem requiritur. Ad quod patet responsio ex supradictis, procedit enim aut in errore, seu ignorantia antecedenti, idest eius rei, quam quis non fecisset si sciuisset: aut in errore, seu ignorantia concomitante, quæ versatur principaliter circa rem, de qua agitur, vt superiùs explicauimus ex mente D. Thomę, & aliorum, & ad has duas species erroris, & ignorantiæ spectant regulæ illæ, quod errantis non sit consensus, nihilque magis sit contrarium consensui, quàm error, quod dolus dans causam contractui vitiet contractum, quod falsa causa non obliget profitentem, quod ratum haberi non possit quod ignoratur, & alię id genus.
42 Vnde etiam patet opiniones recentiorum quod consentiens, aut vouens sub credulitate valoris prioris matrimonij, aut voti non obligetur ex secundo, non posse defendi nisi in casu, in quo ignorantia esset antecedens, idest si vouens sciuisset se nulliter vouisse, iterum non vouisset, & idem dicendum in matrimonio.

Doctrina verò Cardinalis Caiet. 2. 2. q. 89. art. 5. in qua Nauarr. præcipuè se fundat, si diligenter expendatur, non videtur obstare huic conclusioni: nam qui votum nulliter emisit, si millies intendit illum adimplere credẽs esse validum, non propterea, vt ait Caiet. censetur, coram Deo ratificare; quod est verissimum, quia nullibi cauetur, vt executio voti pręcedentis nouum votum inducat, cum aliud sit vouere, aliud votum adimplere, secundum Caietan. ibidem. At secus est in professione, quia iura decernunt, vt qui fecit professionem nullam, si postea deferat habitum indistinctum per annum, præsumatur veraciter esse professus, vt in d. c. 1. de Regul. in 6. Nõ licet igitur arguere; Qui exequitur votum credens esse validum non censetur denuò vouere: ergo & qui defert habitum regularem per annum credens suam professionem esse validã non censetur denuò profiteri; quia in hoc secundo casu sacri Canones nouam professionem inducunt, cum tamen non inducant nouum votum per executionem voti pręcedentis. Imò ratio Caietani concludit etiam in eo, qui scit, & considerat votum suum fuisse nullum, adhuc enim non censetur denuò vouere ex eo quod votum seruet, cum adimplere votum non sit vouere, & tamen diuersum est in professione; nemo enim negat quin professus nulliter, si sciens nullitatem suæ profes-

sionis

sionis perseueret per annum in religione, efficiatur tacitè professus; de hoc enim est casus apertus in d. c. 1. Ac prętetea Caietanus loquitur in foro cōscientię, vt patet in illis verbis, Non propterea coram Deo ratificauit; & ita etiam seipsum explicat Nauarr. in c. Statuimus, n. 72. vers. Quod est verum, & nu. 75. vers. Quoniam autem, & in d. cons. 23. n. 2. & cons. 89. vers. Hoc certum esse, videtur quoad forum conscientiæ, & coram Deo, qui omnia nouit, & nihil ignorat. Licet rationes supra adductę pro hac parte concludant tam quoad Deum, & in foro animæ, quàm quoad ecclesiam, & in foro iudiciali. Siluester autem est potius pro hac sententia, dum ait; Is qui credit se esse obligatum ad votum, si illud ratificet aliàs non ratificaturus, non tenetur ad illud: verba enim illa, aliàs non ratificaturus, à contrario innuunt, vt si aliàs ratificaturus esset, obligaretur ex ratificatione.

Atque ex his omnibus satis liquet posteriorem hanc sententiam, etsi authoritatibus fere destitutam, solidioribus tamen rationibus, ac iuribus esse munitam, atque armatam, sed quatenus esset solum dubia, videtur tamen valde è re esse vt eam amplectatur S. Congreg. ad pacem, & quietem in religionibus conseruandam, quemadmodum hactenus visa est eam tacitè amplexa fuisse, cum ad hæc vsque tempora hanc ignorantiæ exceptionem numquam admiserit in casibus contingentibus, ob quam quidem rationem credendum est sacros Canones noluisse hanc exceptionem ignorantiæ contra tacitam professionem admitti posse. Quod colligitur ex duplici consideratione. Prima est quod etsi passim apud Canones reperiatur tacitā professionem induci per lapsum vnius anni, cum habitus indistincti delatione, etiāsi pręcesserit expressa professio irrita: nullibi tamen habetur mentio scientiæ nullitatis dictę professionis; & tamen non est verisimile vt hoc requisitum si necessarium fuisset, prætermissum fuisset à sacris Canonibus, aut ignorantia numquam fuerit allegata. Et mirum est etiam quod de scientia huiusmodi nullus ex Doctoribus, quos vidimus quidquid tetigerit ante tempora Nauarri. Quod ferè nos cogit credere hanc exceptionem ignorantiæ nullatenus esse Sacris Canonibus consentaneam. Neque dicatur ideò nec Canones, nec Doctores hanc quæstionem olim tetigisse, quia ante decretum Concilij Tridentini in c. 15. sess. 25. de Regular. professio emissa ante ætatem legitimam, vel annum
43 probationis expletum non erat nulla: imò enim de iure communi nulla erat professio facta ante decimumquartum annum, vt est textus expressus hic, & suprà in c. Ad nostram, & ibi Abb. in 1. & 4. not. & in c. Cum simus, infra eod in c. 1. eod. tit. in 6. & in can. 1. & can. Illud autem, 20. q. 1. & similiter
44 professio facta ante annū probationis in omnibus religionibus Mendicantium, etiā ante Concilium, nulla erat, vt constat ex c. Non solum, & c. Constitutionem, de regul. in 6. Itaque hęc obiectio non tollit vires primæ considerationis superiùs factæ, nempe quod Canones, aut Doctores fecissent vtique mentionem de huiusmodi scientia, si illa fuisset necessaria.
45 Secunda consideratio est, quia sacri Canones contra pręsumptionem tacitæ professionis noluerunt admitti posse probationem quod professus non habuerit animum, & consensum profitendi, vt probatur in c. Quod interrogasti, 27. distin. vbi mulier, quæ velum regulare suscepit, & finxit se sub eodem velamine sanctimonialem esse, prohibetur nubere, & cogitur in monasterio perseuerare: & in c. Vidua, de regular. vbi mulier, quæ sacrum velamen assumpsit, si velit probare se illud non assumpsisse animo profitendi, non auditur. Quod etiam ducto argumento à matrimonio carnali ad spirituale efficaciter probat text. in c. Ad id quod, de sponsal. his verbis: [Quamuis vndecim annos habens ab initio inuita fuisset ei tradita, & renitens; tamen quia postmodum per annum, & dimidium sibi cohabitans consensisse videtur; ad ipsum est cogenda redire, nec de cætero recipiendi sunt testes, si quos memorata mulier ad probandum quod consenserit ad eumdem nominauerit producendos, cùm mora tanti temporis eiusmodi probationem excludat. Si ergo contra hanc pręsumptionem Canones noluerunt admitti posse probationem defectus consensus; credendum est vt similiter noluerint admitti posse probationem ignorantiæ. Nam propter quod est vnumquodque, & illud magis, Authent. Multo magis, C. de Sacrosanct. Eccles. Probatio autem ignorantiæ si admitteretur, vtique admitteretur propter defectum consensus, quem pręsupponit. In tantum enim potest impedire ignorantia professionem, in quantum excludit voluntarium. Sed probatio ipsius defectus consensus non admittitur contra præsumptionem tacitæ professionis, vt probatum est: ergo longè minus probatio ignorātię. Facit text. in l. Quæ sub conditione, §. Si quis, ff. de condit. instit. & in §. Est tamen casus, instit. de hæred. instit. & c. Cum quid vna via de regul. iur. in 6.
46 Ad extremum hanc sententiam in fortioribus terminis videtur sequi Innocentius in c. Consuluit, de conuers. coniugat. vbi ait votum, quod vir vxore sua viuente, & contradicente ingrediendo monasterium emisit, & non valuit, postea fuisse solemnizatum ex perseuerantia in monasterio post mortem vxoris; nec requiri ad hoc vt sciuerit mortem vxoris, & postea in monasterio remanserit, sed sufficere vt mortua sit, & rationem dicit esse, quia separando se ab vxore, siue inuita, iuxta c. Quidam, de conuers. coniugat. siue voluntaria, vt in cap. Ex parte, eod. tit. semper præsumitur velle mutare seculum. Et ex quo tale propositum habet, per habitus susceptionem esset solemnizatum votum, nisi vxor impediret, c. Consulti, infra eod. Ergo sublato impedimento vxoris, statim primo momento post mortem eius votum solemnizatur. Reddit etiam aliam rationem, quia ad hoc vt votum valeat, non requiritur scientia, vel opinio, sed rei veritas, c. Placet de conuers. coniugat. Et quamuis in fine Innoc. subdat alijs videri, & fortè melius quod non solemnizetur votum illius, qui ignorans mortem vxoris perseuerauit in monasterio, vt de matrimonio carnali idem scripsit in c. 1. de eo qui dux. in matrim. tamen primam opinionem simpliciter tenet in d. c. Quidam, de conuers. coniug. n. 2. in qua etiam residet ibi Io. de Anania in fin. eamque expressè approbat Abb. in d. c. Consuluit, num. 3. dicens professionem à viro nulliter emissam vxore contradicente, vel dissimulante, aut ignorante incontinenti post mortem vxoris fuisse validatam, etiamsi vir illius mortem ignorauerit, quia intrans religionē semper videtur intrasse animo seruiendi Deo, & mutandi vitam. Vnde incontinenti quando fuit

su bla-

fubiatum obftaculum poft mortem vxoris, remanet profefsio fua valida, quia contrahens cum fecunda habet femper animum deprauatum, & non intendit matrimonialiter confentire, fed potius fecundam decipere. Vnde ifte confenfus eft illegitimus, nec propriè dicitur confenfus, fed diffenfus. Aliud eft in ingrediente religionem, quia femper habet animum mutandi vitam, vt ibi per eum. Si igitur profefsio illa fublato impedimento, etiam viro ignorante, conualidatur incontinenti ex momentanea perfeuerantia in monafterio; multò magis cenferi debet conualidari profefsio in cafu noftro, in quo poft fublatum impedimentum ætatis fupponimus profeffum perfeuerafle in religione per plures annos cum delatione habitus indiftincti.

Nouifsimè hanc fententiam fequuti funt Domini de Rota in caufa Meten. Profefsionis, 2. Iunij 1636 coram Carillo in hæc verba: [Nec etiam obftat quod ad ratificandam profefsionem tacitã defumptam ex pluribus actibus factis per Pepinã in dicto monafterio, requiritur vt ipfa fciuerit nullitatem profefsionis præcedentis: aliter verò ex permanentia in monafterio non cenfetur inducta ratificatio profefsionis. Caiet. in 2.2 q.189. art. 5. Nauarr. conf. 28. n. 7. & conf. 89. n. 3. de regular. & in Manuali c. 12. n. 71. Et in puncto de Moniali in Ciuitate Meten. quod non cenfeatur ratificaffe profefsionem fine fcientia dictę nullitatis, Rota decif. 179. n 6. & decif. 307. n. 5. par. 4. recent. quia prædictam doctrinam vti non tutam S. Congregatio Concilij non amplectitur; fed potius contrarium pluries declarauit, veluti die 13. Ianuarij 1583. & die 28. Augufti 1621. in alia Romana inhærendo declarationibus aliàs factis cenfuit Ioãnem Petrum effe tacitè profeffum, & religioni adftrictũ, etiamfi non probetur ipfum habuiffe fciẽtiam indiuiduam nullitatis profefsionis expreffę ab eo prius emiffæ. Quas declarationes S. Concilij S. D. N. Vrbanus VIII. obferuari mandauit primo februarij 1631. in vna Romana nullitatis profefsionis.] Hæc ibi, & mox fubijciuntur aliqua ex fundamentis fuperius relatis.

47 Hactenus promifcuè egimus de ignorantia nullitatis profefsionis tam quoad religionem, quàm quoad profeffum. Rationes enim, & fundamenta omnia, quibus probatum eft per huiufmodi ignorantiam non impediri profefsionem tacitam, æquè vigent, fiue ignorantia deducatur ex parte profefsi, fiue ex parte religionis. Verumtamen cum ignorantia ex parte religionis deducitur, longe minor eft difficultas; quia profefsio nulla ob impedimentum ętatis, feu aliam ob caufam ceffante impedimento conualidatur ob folam ratificationem profefsi, nec requiritur noua acceptatio religionis, vt conftat ex cap. Cum virum, infr. eod. ibi, [præfertim fi ratihabitione fequuta, etfi eam quandoque contradixiffe conftiterit,] ex cap. 1. eod. tit. lib. 6. ibi, feu profefsionem à fe prius factam ratam expreſsè habeat, ex cap. 1. fupra quod met. cau. in illis verbis, [Si legitimè probatũ fuerit prędictam mulierẽ, &c.] Quod fecit poftmodum ratum habuiffe, ipfam ad religionem redire compellatis. Quibus iuribus cõftat folam ratihabitionem profefsi defiderari ad hoc, vt profefsio nulliter facta efficiatur valida, atq. ita cenfent Nauarr. conf. 35. num. 3. & conf. 46. nu. 2. de Regul. in prima edit. & in 2. conf. 27. num. 2, & conf. 28. num. 3. Vnde parum refert an ignorantia nullitatis profefsionis expreffę impediat ratificationẽ religionis, nec ne, cum ea ratificatio ex parte religionis non requiratur, & quatenus requireretur, tamen Summi Pontifices tamquam fuprema Ordinum Regularium capita, cap. Exijt, §. Ad hęc cum fratres, de verb. fignif. lib. 6. voluerunt eam fupplere, admittendo profefsionem illam per folam ratihabitionem profefsi, vt religionum paci, & tranquillitati confule-
48 rent. Prętcrea fi requireretur fcientia dictę nullitatis, vtique requireretur non folum in Superiore monafterij, fed etiam in illis de Capitulo, ad quos pertinet nouitios ad profefsionem admittere. Creatio enim Monachorum de iure fimul fpectat ad Abbatem, & Capitulum, & requiritur faltem confenfus maioris partis Capituli, vt notatur in cap. fin. de Regul. lib. 6. atque ita fi vnus tantum ignoraffet nullitatem profefsionis expreffę, & ex eius voto maior pars Capituli integraretur, hoc fatis effe ad excludendam tacitam profefsionem: deficeret enim confenfus, & votum vnius neceffarium ad profefsionem recipiendam. Quod effet maximè abfurdum, quia hoc modo effet inuenta via prorfus tollendi tacitam profefsionem, vbi prę-
49 ceffit expreſsè nulla. Denique ex abundanti etfi ignorantia etiam vnius ex Capitularibus tacitam profefsionem impediret; tamen Superiores regulares huiufmodi ignorantiã allegare volentes nullatenus videntur audiendi: nam cum ex Decreto Conc. Trident. cap. 15. feff. 25. de Regular. prohibente quemquam ad profefsionem admittere ante decimumfextum ętatis annum expletum, & ex inftitutis fuorum Ordinum, & Conftitutionibus Apoftolicis pręfertim Clementis VIII. teneantur fub grauibus pœnis diligenter inquirere, ac noffe ętatem cuiufque Nouitij: vtiq; audiendi non funt allegantes ignorantiam eius rei, quam omnino tenentur ex officio inquirere, c. Ad falfariorum, de crim. falf. Gemin. in cap. In memoriam, col. 2. 19. dift. Iaf. in l. Si res obligata, poft num. 40. verf. Secundò notabiliter limita, num. 41. de legat. 1. vbi ait, cum quis tenetur ratione officij indagare factum alienum, tunc pręfumitur illud fcire, nec toleratur ignorantia, alios refert Menoch. lib. 6. pręfumpt. 23. n. 66.

De Regularibus.

Cap. Cum virum.

S V M M A R I V M.

1 *Filia minor duodecim annis à monafterio tradita, fi maior facta fponte veletur, ad fæculum redire non poteft.*

2 *Monachum facit aut paterna deuotio, aut propria profeffio.*

Declaratur n. feq.

3 *Religioni an filius impubes alligetur ex oblatione parentum, & n 42.*

4 *Profeffus tacitè cenfetur per vim oblatus religioni à parentibus, fi poft pubertatem habitum profefforum fufceperit.*

5 *Et hæc eft præfumptio iuris, & de iure.*

Et quid poft Concil. Trid. n. 8.

6 *Voluntatis declaratio, & iuris effectus refultat ex actibus certa obligationi attributis.*

Intel-

7 *Intellectus, cap. 2. supra eod.*
8 *Professio tacita per susceptionem habitus professorum hodie non inducitur nisi post annum ætatis decimumsextum, & expleto anno probationis.*
9 *Puella minor duodecim annis à parentibus monasterio oblata an habitum regularem suscipere possit non obstante Concilio Tridentino, & n. seq. vsque ad num. 23.*
10 *Concilij Tridentini decretum in cap. 17. sess. 25. de Regular. expenditur, & n. seqq.*
11 *Voluntatis exploratio si puella sit maior duodecim annis ex Concilio Tridentino facienda est tam ante habitus susceptionem, quàm ante professionem. Sin autem minor ante professionem tantum, & cur.*
12 *Michaelis Medinæ testimonium, qui Concilio Tridentino interfuit circa decretum, cap. 17. sess. 25. de Regular.*
13 *Voluntas impuberum, qui religionis habitum susceperunt de iure communi explorari non debet nisi post pubertatem*
14 *Argumentum ab identitate rationis non procedit in materia correctoria.*
15 *Episcopus si velit potest bis explorare voluntatem puellæ, quæ ante duodecimum annum habitum regularem suscepit.*
16 *Filij post pubertatem non possunt inuiti à parentibus religioni offerri.*
17 *Et quid ante pubertatem.*
18 *Parentes qui cogunt puellas inuitas ad ingrediendum monasterium ante duodecimum annum, an sint excommunicati.*
Concilium Tridentinum in cap. 18. sess. 25. de Regul. expenditur, ibidem.
19 *Pœna detrusionis in monasterium Monialium an possit infligi mulieribus sæcularibus, & n. seqq.*
20 *Monasterium Monialium ingredi non licet authoritate Episcopi, nisi ex causa necessitatis ipsius monasterij.*
21 *Episcopus permittere non potest, vt mulieres ex causa litium matrimonialium, adulteriarum, vel alia simili, ingrediantur monasteria Monialium.*
22 *Detrusi in monasterium ad agendam pœnitentiam non coguntur habitum regularem suscipere.*
23 *Licentia admittendi ad habitum regularem puellas duodecim annis minores peti consueuerunt à Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium.*
24 *Parentes, vel tutores an possint religioni offerre impuberem inuitum, & num. seq. vsq. ad n. 45.*
25 *Filius impubes potest tradi monasterio à parentibus.*
26 *Tutores sicut possunt pupillum è monasterio reuocare, ita & religioni offerre.*
Declaratur, n. 40.
28 *Oblatio parentum de impubere se habet ad professionem sicut sponsalia ad matrimonium.*
Contrarium, n. 41.
29 *Opiniones plures simpliciter referens censetur vltimam approbare.*
30 *Fallit, si quis primo ponit suam opinionem, & postea subdat,* alij dicunt.
31 *Doctor respondens per verbum,* videtur, *intelligitur de iure respondere, quod facit pro dictis Innocentij.*
32 *Puella in electione propositi non coguntur sequi parentum imperium si sint in ætate nubili; alias secus.*
33 *Dictio,* tunc, *denotat extremitatem temporis, & idem importat, quod* eo casu.
34 *Parentes, vel tutores possunt è monasterio reuocare impuberem, licet inuitum.*
35 *Ligandi, & soluendi Dominus par ius esse voluit.*
36 *Votum filij impuberis possunt parentes irritum facere, sed non possunt eum cogere ad vouendum.*
37 *Votum necessariò exigit deliberationem, propositum, & promissionem.*
38 *Infans ex voto non obligatur.*
39 *Votum obligat puerum doli capacem quamdiu parentes non contradicunt.*
40 *Religionem coactè ingressi in adulta ætate dicuntur potiùs peccata committere, quàm plangere.*
41 *Sponsalia quid sint, & quid differant ab oblatione, quæ fit à parentibus religioni de filio impubere.*
42 *Impuberes ex sponsalibus obligantur infra annos pubertatis.*
43 *Sponsalia ab infante contracta sunt nulla ex defectu consensus, nec pariunt impedimentum publicæ honestatis.*
44 *Infans tradi potest religioni à parentibus.*
45 *Pueros an expediat religioni tradere.*
46 *Pueri à teneris annis ad pietatem, & religionem informandi.*
Romani, & nobiles dabant B. Benedicto filios nutriendos, ibidem.
47 *Clericis Regularibus Theatinis, & Ministrantibus Infirmis interdictum ne quemquam ad habitum regularem recipiant ante pubertatem.*
Bulla Pij V. de nouitijs non recipiendis nisi post decimumoctauum annum an, & quomodo sit temperanda, ibid. vers. Generali tamen decreto.
48 *Pueros quibus religionibus expediat tradere ex sententia Caietani.*
49 *Clementis VIII decreta de nouitijs non recipiendis nisi in conuentibus designatis, expenduntur.*
50 *Fratres Minores cismontanæ familiæ qualiter fuerint reintegrati ad recipiendos nouitios.*
51 *Regis Christianissimi instantia de nouitijs non recipiendis, nisi in religionibus primæuum institutum seruantibus.*
52 *Religiones plures in Concilio Lugdunensi extinctæ.*

1 CVM VIRVM Si filia minor duodecim annis à parentibus monasterio tradita maior facta, spontè velatur, ad sæculum redire non potest. Hoc dicit secundum Io. Andr. & omnes. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio, ibi: *Consultationi tuæ*. In tertia tacitę obiectionis solutio, ibi, *nec obloquitur*.

2 Nota primò dictum Concilij Toletani relatum hic, & in cap. Monachum, 20 q. 1. videlicet Monachum facit, aut paterna deuotio, aut propria professio. Et pondera Concilium loqui alternatiuè. Vndè videtur inferri, vt sola traditio parentū
3 faciat Monachum filiū impuberem; quod tamen est falsum, quia nullus tonderi potest vt fiat Monachus, nisi in legitima ętate, & spontanea voluntate, cap. 1. & ibi glos. 1. supra eod cap. Si in qualibet, 20. q. 2. Nec filius cogitur in hoc sequi imperium patris, vt hic in fine, & in cap. Puellę, 20. q. 1. & in cap. Cum simus, infra eod. quia res est voti, non pręcepti, cap. Integritas, 32. q. 1. & d. c. Puellę. Timore huius contrarij glos. hic in ver. Paterna deuotio, exponit particulam, *aut*, pro, *&*, vt in l. penult. C. de verbor. signific. Sed hęc expositio non congruit litterę ibi, *Quidquid horum fuerit, alliga-*

ligatum tenebit. Quę verba ostendunt alterutrum
sufficere, vt quis alligetur religioni: non enim legendum est, allegatum, sed alligatum, prout habet
vera, & communis littera secundum Io. Andr. n. 1.
in ver. Alligatum. Vnde Hostien. hic num. 5. in
ver. Aut dicit litteram posse intelligi disiunctiuè.
Nam paterna oblatio, siue deuotio facit Monachū
filium, quē obtulit in pupillari ætate duobus modis. Primò quia durante pupillari ætate exire non
debet. Secundò quia si postea non contradicat,
consentire videtur, nec potest de cætero reclamare, vt innuitur in hoc cap. & in cap. Cum simus,
infr. eod. cap. Illud, 20. q. 1. & cap Præsens, q. 3. de
quo per eum in Summa hoc tit. §. Vtrum exire,
vers. Dicas breuiter, & consentit Butr hic in 1. notab. num. 2. dum dicit aliquem religioni alligari,
tam ex traditione parentum, quàm ex propria voluntate ingressi; hac tamen differentia, quod traditio parentum ita demum obligat, si traditus sit
in minori ætate constitutus; & tunc non perpetuò, & irreuocabiliter, sed vsque ad tempus legitimæ ætatis; & post tempus ita demum, si ratificet;
traditio autem propria infra pubertatem nullatenus obligat, post pubertatem verò indifferenter
obligat, & irreuocabiliter. Sed certè in neutro ex
his duobus casibus paterna deuotio facit propriè
Monachum: nam primo casu filius non efficitur
Monachus, cum non habeat ætatem legitimam, &
egredi non potest, non quia sit religioni alligatus,
sed propter defectum discretionis, & iudicij, vt in
cap. 2. sup. eod. Secundo autem casu interuenit ratihabitio, & sic tacita professio filij. Vnde meritò
hanc solutionem Host. refellunt hic Card. n. 3. vers.
Oppono, & Abb. in glos. n. 6. in ver. Paterna deuotio. Expone ergo litteram: Monachū facit aut paterna deuotio, quā filius factus pubes ratā habet
ex deuotione, quam gerit erga patrē, & sic occasionaliter: aut propria professio secundum glos.
præalleg. in verb. Paterna deuotio, in princip. Innoc. in ver. Alligatum, Host. num 5. in ver. Quidquid horum. Nec refert quod ratihabitio filij in
effectu nihil aliud sit, quàm professio; quoniam
non est nouum in iure, vt ratihabitio, & professio
ponantur disiunctiuè, vt patet in c. 1. hoc tit. lib 6.
ibi, Nisi professionem faciat, seu professionem à se
priùs factam ratam expresiè habeat, nec non ibi:
*professionem per hoc fecisse, vel si quam priùs fecerat,
ratam habuisse videtur*, cum simil.

4 Secundò nota impuberem etiam per vim oblatum religioni à parentibus, si post pubertatem habitum professorum susceperit, eo ipso censeri tacitè professum. Et de hoc est casus hic secundum
Abb. in princip. nam puella ante annos pubertatis
fuit tradita monasterio inuita, vt patet ex littera
ibi, *etsi eam quandoque contradixisse constiterit*;
& tamen quia maior facta velum suscepit, quod
dari profitentibus consueuit, vt patet, ibi, *cum benedictionem accepit, quam nonnisi in ætate discretionis recipiunt quæ velantur*; ex hoc censetur ta-
5 citam professionem emittere. Et quidem præsumptione iuris, & de iure, quæ sumitur ex actu gesto,
contra quam non admittitur probatio, nisi per contrariam protestationem præcedentem, vt sentit hic
6 Butr. num. 4. Ratio est, quia ex actibus certæ obligationi attributis resultat iuris effectus, & declaratio voluntatis, quæ qualitercunque declaretur
verbis, an signis, nihil refert, vt l. Certum, ff. Si
cert. pet. secundum Petr. de Anchar. hic num. 2.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

in 2. notab. & Io. de Anan. num. 3. Ad hoc cap. Ex
parte, cum ibi not. per glo in ver. Per annum, &
c. Statuimus, infr. eod. c. 1. de Regul. lib. 6. & Clem.
7 Eos, eod. tit. Et ita non obstat tex. in c. 2. sup. eod.
& in c. Puella, 20. qu. 2. vbi impubes monasterio
oblatus non censetur tacitè professus, nisi per annum, & diem in monasterio permanserit, sicut nec
pubes per vim ingressus, qui infra annum non reclamauit: nam illa iura procedūt, quando ingressus nullum fecit actum positiuum à profitentibus
fieri solitum: tunc enim non censetur professus tacitè, nisi per annum dissimulando consenserit, vt
dicitur in d. cap. Puella, & notant DD. in d. cap. 2.
post glos. fin. ibi. In hac verò decretali puella maior facta velum conuersionis, seu professionis accepit. Vnde cum intercesserit actus positiuus voluntatis declaratorius, non exigitur annale interuallum, sed ex ipso actu susceptionis veli intelligitur tacitè professa, vt hic, & in cap. Vidua, supra
eod. & infra in cap. Statuimus. Et ita hæc iura
in effectu conciliat Innocen. in d. c. 2. num. 2. vers.
Nec obstat, vbi dicit non obstare hoc capitulum,
vbi innuitur vt si veniens ad ætatem legitimam
non contradicat, ratum habere videatur, quia
hic non fuit solus transcursus temporis, sed benedictio Monachalis recepta fuit in maiori ætate,
& sequuntur totidem ferè verbis Hostien. num. 7.
Io. Andr. num. 2. vers. Nec obstat Cardin. num. 11.
8 vers. Oppono, & alij communiter. Hodie tamen
intellige hoc procedere dummodo suscipiens habitum professorum steterit per annum integrum
in probatione, & expleuit annum ætatis decimumsextum: aliàs enim ex hoc non censeretur tacitè
professus, quia Concilium Tridentinum in cap. 15.
sess. 25. de Regular. sicut irritam facit professionem expressam ante annum decimumsextum cōpletum, & non peracto anno probationis, ita & tacitam, quæ inducitur per susceptionem habitus
professorum, vel per actus, qui à solis professis fieri
consueuerunt, vt sæpius declarauit Sacra Congregatio eiusdem Concilij Interpres.

9 QVAERO, An puella duodecim annis minor
à parentibus monasterio oblata hodie habitum
regularem suscipere possit, non obstante decreto
Tridentini Concilij in c. 17. sess. 25 de Regular.

Videtur respondendum posse puellam à parentibus, vt suo tempore Monialis fiat, oblatam indui habitu regulari, etsi adhuc duodecim annis
minor existat: id enim minori duodecim annis
de consensu parentum tacito, vel expresso à Sacris
Canonibus permissum est, vt habetur expresse in
hac Decretali, c. Addidistis, c. Quicunque, c. Illud autem, 20. q. 1. c. 1. & c. fin 20. q. 2. & c. 2. vbi
10 plenè dixi supra eodem. Huic autem sacrorum
Canonum dispositioni non aduersatur Tridentinū
Concil. d. c. 17. sess. 25. de regular. nam cùm correctio iurium sit quantum fieri potest vitanda, c. Cū
expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus, in fine, C.
de appellat. cum simil. & puellæ duodecim annis
minores secundum Canones sint habiles ad suscipiendum habitum regularem; non est credendum
per Concilium tot iura correcta, & subuersa fuisse, c. Ecclesia vestra, li secondo, eod. tit. cum ex
verbis Concilij ea correctio necessariò non infe-
11 ratur. Obseruandum est enim ex eo decreto si
accuratè expendatur, in hoc solùm constitui differentiam inter puellam duodecim annis maiorē
ac minorem; Quod si maior sit, eius voluntas se-

G mel

mel atque iterum explorari debeat, nempe ante habitus susceptionem, & ante professionem; sin autem minor, nonnisi semel, hoc est ante professionem ipsam, verba enim textus sic se habent.[Si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quàm Episcopus explorauerit virginis volũtatem] Vbi ponderanda est illa dictio, *alia*, quæ referri non potest nisi ad puellam duodecim annis minorem, ita vt propterea sensus Concilij sit; Si puella maior sit annorum duodecim, non antè habitum suscipiat, nec postea ipsa, idest maior, vel alia, idest minor, professionẽ emittat, quàm Episcopus eius
12 voluntatem explorauerit. Atque ita in maiore voluntas bis iubetur explorari, in minore semel tantùm.

Diuersitatis ratio ea est, quia in minori superuacanea esset huiusmodi exploratio; tum quia integrum iudicium ad deliberandum non habet, c. Illud, 20. quæst. 1. Et arg. à contrario sensu in hac decretali in fine, tum quia vel inuita monasterio à parentibus tradi potest, vt patebit infra à n. 17. Non ergo Concilium prohibet quin puella natu minor habitum regularem suscipere queat, imò expressè admittit per illam dictionem, *alia*; sed tãtum prohibet quin ipsa postea profiteatur, priusquam Episcopus illius voluntatem scrutatus fuerit.

Atque ita (quidquid contra senserint Azor. to. 1. lib 12. cap. 18. num. 5. & 56. & Rodrig de regul. to. 3. qu. 12. art. 2.) clarè ac dilucidè explicat Michael Medina de sacrorum hominum continentia lib. 4 controuer. 9. c 4. vbi affirmat [nihil alienius à Tridentini Concilij mente excogitari posse, quàm vt puellam duodecim annis minorem prohibuerit habitum regularem suscipere; testaturque se interfuisse illi decreto, atque attentissimis auribus suffragia omnium Episcoporum accepisse, & nihil tractatum fuisse, nisi de sola puellarum maiorum duodecim annis ad religionem admissione; & duo tantùm statuta fuisse, Primum vt si puella ingrediens sit maior duodecim annis, quantæcumque ætatis sit, duplex Episcopi examen subeat, alterum ante habitus susceptionem, alterum postea ante professionem, quia sæpè puellę inuitæ habitum suscipiunt, Et quamuis voluntariè illum assumant, non rarò inuitæ profitentur timore parentum; vel cognatorum, vel verecundia habitum dimittendi. Secundum verò quod in eo statuitur vt puella minor duodecim annis ingrediens vnicũ examẽ subeat, nempè professionis, tẽpore quoniam ante ætatem duodennem vanum existimauit Concilium hoc examen præmitti, ob tenerum rationis vsum puellæ.] Hæc Medina.
13 Simile habetur in decreto Marcelli relato in c. Illud, 20. q. 1. ad quod fortè respexerunt Patres Cõcilij: nam in eo decreto sancitur, vt filij si in minori ætate monasterio oblati fuerint, vel habitum regularem susceperint, decimoquinto anno à Prælatis moniti inquirantur vtrum in ipso habitu permanere cupiant, an non. Ecce igitur quod etiam de iure communi exploratio voluntatis in minoribus fieri debet tantummodo cum ad annos pubertatis peruenerint, & non antea.

Et ex his constat nihil obstare quòd dicunt aliqui impossibile esse vt post Concilium minori duodecim annis detur habitus, cum ex d. cap. 17. antequam detur, debeat ordinarius scrutari puellæ voluntatem an coacta, an seducta, an sciat quid agat. Et hæc causæ cognitio in minore congruè adhiberi non possit, Ideoque necessariò sequatur argumento ab impossibili, vt Concilium voluerit, ne ea ætate habitum regularem accipere possent.

Respondetur namque hoc argumentum petere principium; negatur enim Concilium requirere hanc causæ cognitionem quando traditur habitus minori duodecim annis, cum eam tantùm requirat, quando datur habitus ei, quæ est maior annorum duodecim, vt ostensum est supra.

Non item obstat si dicas rationem à Concilio expressam in d. c. 17. quæ est vt libertati professionis Monialium consulatur militare, nedum in maioribus, sed etiam, & multo fortiùs in minoribus, quæ eo magis minis, & metui obnoxię sunt, quo per ętatem sunt timidiores.

14 Primò enim respondetur in materia correctoria non procedere argumentum à maioritate rationis, glos. 1. in Authen. Quas actiones, C. de Sacros. Eccles. quæ communiter approbatur teste Decio, in l. Non debet cui, n. 4. ff. de regul. iur.

15 Secundò respondetur expressionem dictæ rationis pro hac opinione facere, dum Concilium cantè se restrinxit ad libertatem emittendę professionis, non autem ad libertatem assumptionis habitus. Quæ ratio sicut militat etiam in minore duodecim annoru, ita & dispositio Concilij. Præterquamquod antequam ipsa ad professionem admittatur, poterit Episcopus, si ita è re esse existimauerit, bis voluntatem explorare, vt Concilium pręscribit in maiorę, nempè post annum duodecimum, & immediatè ante professionem.

16 Tertiò, respondetur negando in minore militare eandem rationem, quæ militat in maiore. Imò enim secundum Canones maior non potest inuita tradi monasterio, §. Cum ergo, c. Sicut, & c. sequen. 20. q. 1. cap. 1. supra Quod met. cau. & c. 2.
17 §. Si verò, sup. ead. At verò minor à parentibus offerri potest etiam inuita, vt plenè dicam in quæst. sequen. à n 24. vsque ad n. 48. Et ob id meritò Cõcilium in maiore requisiuit, vt dicta inquisitio adhiberetur, ne inuita contra Canones traderetur monasterio. At eandem inquisitionem omisit in minore, quàm fortè intellexit posse etiam inuitam monasterio tradi, & hoc non iniuria, quia vt colligitur à contrario sensu ex hac decretali, puellę vsque ad dictam ætatem non suam, sed patris sequi voluntatem coguntur.

18 Quiquidem intellectus satis etiam confirmatur ex c. 18. immediatè sequenti vbi anathemati subijciuntur qui quãdocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quancunque mulierem inuitam præterquã in casibus in iure expressis ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque Religionis, vel ad professionem emittendam. Inquiro enim quorsum illa verba, præterquam in casibus in iure expressis?
19 Et quidem in detrusis in monasterium ad agendã pœnitentiam, verificari non possunt, quia nullibi, quod meminerim, reperitur iure cautum, nec seruatur in practica, vt mulieres sæculares detrudantur propter crimen in monasteria monialium ad agendam pœnitentiam; nam c. Impudicas, 27. q. 1. loquitur de mulieribus iam professis, quæ propter præuaricationem detruduntur in ergastula, & alia iura loquuntur de viris, qui detruduntur in monasteria Monachorum, vt in c. Si ille, 50. dist. c. Placuit,

cuit, 21.quæſt.2. cap. De lapſis, 16. q.6. & cap Si-
cut, 20.quęſt.1. cum concordan. de quibus ibi per
gloſ. in ver.offenſionis,& notat gloſ.in ſumma ead.
20 can. & quæſt. Præterea Epiſcopus, vel Superior fa-
cultatem non baber ponendi perſonas ſæculares in
monaſterijs Monialium,niſi in caſibus neceſſarijs,
vt in decreto Concilij Tridentini c.5. verſ. Dare
autem, ſeſſ.25. de regular. Et caſus neceſſarij in-
telliguntur reſpectu monaſterij, non autem reſpe-
ctu ingredientium, vt ſæpius declarauit Sac. Con-
gregatio eiuſdem Concilij Interpres. Et idcirco in
21 cauſa Salamantina die 19 Februarij 1603.reſpon-
dit non licere vllo modo Epiſcopis, vel permitte-
re, vel licentiam concedere mulieribus,vt ex cau-
ſis litium matrimonialium, adulteriorum, ac diſ-
ſenſionum inter viros, & vxores, & his ſimilibus
ingrediantur monaſteria monialium. Imò ingre-
dientes incidere in excommunicationem decreto
Concilij, atque ſummorum Pontificum Conſtitu-
tionibus impoſitam. Ergo pariter ſaltem poſt Cō-
ſtitutionem Bonifacij VIII. de qua in c. Periculo-
ſo,de ſtatu Regular.lib.6.innouatam à Concilio in
d.c.5. nec licebit Epiſcopis detrudere in Monaſte-
rium monialium mulieres criminoſas, cum in
hoc nulla verſetur vtilitas, vel neceſſitas monaſte-
rij, & conſequenter exceptio Concilij non poteſt
ſortiri effectum in huiuſmodi pœna detruſionis,
quia hic non eſt caſus Epiſcopis conceſſus. Sed
22 eſto mulieres detrudi poſſent in monaſterium, ni-
hilominus exceptio Concilij verificari non poteſt
in his mulieribus,quæ coguntur habitum Religio-
nis ſuſcipere, quia qui detruduntur ſiue viri, ſiue
fœminę non coguntur aſſumere habitum regula-
rem, neque id iure cauetur; ſed tantùm ſunt ibi
vt pœnitentes, vt in d.c. Si ille, & c. De lapſis, &
in c. Tuæ, infra de pœnis,& cederet in ignominiam
ordinis, vt ſæculares tam grauiter delinquentes
habitum monachalem induerent. Quamobrem
vt verificetur exceptio Concilij,neceſſe eſt aſſigna-
re aliquem caſum in iure expreſſum, in quo puel-
la cogi poſſit habitum Religionis ſuſcipere. Et cer-
tè non ſuccurrit alius caſus, quàm in puellis non-
dum conſtitutis in ętate nubili, quæ inuitæ à pa-
rentibus monaſterio offeruntur,ſecundum prædi-
cta. Et fortè ad hunc caſum reſpexerunt Patres
Concilij; niſi dixeris exceptionem illam poſſe ha-
bere locum in mulieribus, quę votum religionis
emiſerunt; poſſunt enim cogi ad voti obſeruantiā,
c. 1. & per tot.27.q.1. c. Licet, infra de voto. Sed
tamen adhuc reſtat difficultas, quia cum Conci-
cilium loquatur per verba pluralis numeri, in
caſibus in iure expreſſis, oportet ſaltem aſsi-
gnare duos caſus,in quibus puellæ poſsint cogi ad
ſuſceptionem habitus, l. Vbi numerus, ff. de teſtib.
& ſic caſus oblationis adhuc remanet in prædicta
exceptione incluſus. Et ſtante hoc intellectu ine-
ptum eſſet vt in decreto d. c. 18. ſeſſ. 25. de regul.
Concilium pręſeruaſſet Sacrorum Canonum diſ-
poſitionem circa puellas natu minores, quæ à pa-
rentibus monaſterio traduntur inuitæ, ſi in præ-
cedenti decreto eandem diſpoſitionem ſuſtuliſſet,
vel certè ſe incontinenti correxiſſet quod non eſt
dicendum, l. Non ad ea, & ibi gloſ. in ver. Præſens,
ff. de condit.& demonſtr. Porrò quia puellæ mino-
res non debent indiſtinctè ad habitum regularem
admitti, ſed à parentibus, vel tutoribus oblatæ,
& nonnunquam ſubeſſe poteſt ſeductionis pericu-
lum à monialibus, & aliæ rationes vigere poſſunt
cur non expediat illas admittere; hinc factum eſt
vt Sacra Congregatio Concilij aliquando, & præ-
ſertim in cauſa Lucana dixerit non eſſe diſpenſan-
dum vt puella, quæ duodecimum annum nondum
exceſſerat, ad habitum admitteretur. Et hinc
23 etiam inoleuit praxis vt licentię admittendi ad ha-
bitum eiuſmodi puellas natu minores petantur à
S. Congregatione Epiſcoporum, & Regularium,
quæ nonniſi rarò,ac matura deliberatione illas cō-
cedere conſueuit.
24 Vlteriùs QVAERO, an impubes inuitus poſsit
à parentibus, vel tutoribus religioni offerri.
25 Conueniunt omnes filium ante annos pubertatis
tradi poſſe monaſterio à parentibus. De hoc enim
eſt textus clarus hic,& in c. Cum ſimus, infra eod.
cum concord. de quibus ſupra n.9. Idemque in
26 tutoribus firmat. Innocen. hic, & in c.2. ſupr.eod.
quem vtrobique DD. communiter ſequuntur. Et
probatur efficaciter in c. Puella,20.q. 2. vbi patet
tutores poſſe reuocare ingreſſum puellę impube-
ris,niſi annum, & diem diſsimulando conſenſerint.
Ergo ſi poſſunt conſentire oblationi tacendo, &
diſsimulando, & ſic tacitè; magis conſentire poſ-
ſunt expreſsè. Quod parum habet difficultatis, ſi
filius, vel pupillus conſentiant.
Sed dubium eſt quid iuris ſit ſi contradicant, Io.
Andr.n.2. Simpliciter refert opinionem dicentium
inuitum non poſſe tradi monaſterio; nec eam ap-
probat, aut reprobat. Sed gloſ. in ſumma 20. q.1.
diſtinguit ſic. Si impubes intrat, aut ab alio po-
nitur in monaſterio, aut per ſe intrat; ſi ab alio
ponitur, & ipſe non conſentit, tenet ingreſſus; Et
licet conſenſus ille qui fit ante annos diſcretionis
non teneat, inde tamen exire non poteſt priuſquā
veniat ad legitimam ætatem. Et ita ſentit gloſ im-
puberem inuitum non poſſe monaſterio tradi. Eā-
dem diſtinctionem ponit Petr. de Anchar, in d.c.2.
n.8. Et hoc tenent ibi Card. in 6.q. Io. de Anan. n.7.
& plenius Abb. n 9.
Fundatur hæc opinio à contrario ſenſu in cap.
Puellæ, 20. q. 1. & in c. Puella, q.2. Sed illa iura
27 parum, aut nihil faciunt. Deinde pro hac ſenten-
tia facit ſecundum Abb. quia voluntarium mili-
tem diligit Deus, c. Non eſt, 15.q.1. Item oblatio
28 parentum de impubere ſe habet ad profeſsionem,
ſicut ſponſalia ad matrimonium, arg. 20.q.1. in pri-
mis quatuor Capitulis. Sed ex ſponſalibus con-
tractis per parentes filij non obligantur niſi tacitè
vel expreſsè conſenſerint, puta quia fuerunt præ-
ſentes, & non contradixerunt, cap. 1. §. fin. de
deſponſ. impub. lib. 6. Ergo idem dicendum in hu-
iuſmodi oblatione. Et in hoc reſidet Abb. dicens
ita ſentire Innocentium, & eius dictum ſibi ma-
gis placere.
29 Sed tu aduerte, quia Innocentius in d. cap. 2. ſup.
eod. videtur tenere contrarium: nam num. 2. verſ.
Si autem coacti, primò recitat opinionem quo-
rundam, qui dixerunt filios coactè miſſos in mo-
naſterio poſſe quandocumque exire, etiam ante
tempus pubertatis, & citat iura ſuperiùs relata,
& mox ſubdit; Contrarium tamen videtur: & al-
legat iura pro hac parte, nec aliud ſubiungit: Vn-
de cenſetur reſidere cum hac ſecunda opinione,
cum eam ponat vltimo loco ſecundum theoricam
gloſ. notab. in l. Qui filium, §. Sabinus, ff. Ad Tre-
bell. Hoſt. qui loquitur de opinionibus Innocen-
tij in cap. 1. infr. de pœnis, Bart. per illum textum
in l. Bona fides, ff. depoſ. & Bald. in l. Si idem,

§.fin.vbi similiter infert ad dicta Innocentij, ff.de
30 iurisd. omn. iud. Et eo magis quia Innocentius in
prima opinione loquitur per illa verba, *Quidã di-*
cunt, quo casu etiamsi illam opinionem retulisset
vltimo loco; tamen non censeretur eam appro-
baste, vt declarat Dec. post alios in cap. 1. nu. 97.
supra de Const. vbi limitat glos. in d. §. Sabinus, vt
non procedat quando primò ponit suam opinio-
nem, & postea subdit, *alij dicunt*, quia tunc prima
opinio non censetur glossæ; non autem secunda, &
eodem modo limitat Ias. in d. l. Si idem, §.fin.n.3.
31 Nec refert quod secundo loco Innocentius loqua-
tur per verbum *videtur*, quia Doctor respondens
per verbum *videtur*, intelligitur de iure responde-
re, vt in c. 1. & ibi DD. de iudic. & notat Marian.
Socin. in c. De cætero, num.2. & ibi dixi n. 3. infra
de homicid. Quod maximè procedit in dictis In-
nocentij, qui ferè semper loquitur per verbum,
videtur, vel *credimus*, aut *fortè*. Et fuit philoso-
phicum temperamentũ, vt inquit Host. in cap. Nisi
cum pridem, num. 5. supra de renunc. Quamob-
rem Innocentius est apertè pro hac parte. Sed &
Host. in eod. cap. 2. nu. 5. dicit primo loco, Aliqui
dicunt quod si coacti offerantur, ante pubertatem
egredi possunt, deinde subdit, Alij contra, & sic cum
simpliciter referat duas opiniones, censetur vlti-
mam approbare secundum theoricam glossæ præ-
allegatæ. Et hoc expressiùs firmat ibi Henric.
Boich. dum concludit ingressum per vim, seu coa-
ctum non debere exire durante pupillari ætate,
si compulsio fiat à parentibus, vel in eorum defe-
ctum à tutoribus.
32 Et quidem hæc secunda opinio, nec iure, nec
ratione destituitur: nam quod pertinet ad ius, pro
ea valde stringit hæc decretalis, vbi Constit. Leo-
nis Papæ, vt puellæ, quæ coactę parentum imperio
virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine
præuaricatione deserere, declaratur intelligi de
illa, quæ est constituta in ætate nubili; & redditur
ratio, quia tunc cùm liberum habeat arbitrium
in electione propositi, sequi parentum non cogitur
voluntatem: ergo à contrario si sit constituta in
minori ætate, cogitur sequi volũtatem parentum,
cum in electione propositi liberum arbitrium non
habeat: alioquin declaratio huiusmodi, & ratio
assignata esset inepta, si nulla puella siue maior, si-
ue minor cogenda esset sequi voluntatem paren-
33 tum. Et confirmatur ponderando dictionem il-
lam, *tunc*, quæ denotat extremitatem temporis,
l.4. in fin. & ibi glos. vlt. ff. de condit. & demonstr.
Bart. in l. In substitutione, num. 1. ff. de vulg. &
pill. & propriè idem importat quod eo casu glos.
in l. Gallus, in princ. in verb. Tunc, ff. de liber. &
posth. & operatur, vt dispositio non habeat locum
in alio casu, Roland. à Valle, cons. 70. num. 15. &
pleniùs cons. 56. num. 20. lib. 3. Vnde sequitur, vt
in eo tantum casu puella non teneatur sequi impe-
rium parentum, in quo peruenit ad ætatem nubi-
lem, secus si non peruenerit. Vnde Abb. hic in
vltimo notab. num. 5. videtur recedere à contra-
ria opinione, quam tenuit in c. 2. supra eod. dum
fatetur hoc capitulum multum facere contra ea,
quæ ibi dixit. Ad idem faciunt iura in cap. Mo-
nachum, cap. Quicumque, & cap. Illud, 20. q. 1. &
in cap. Si in qualibet, q. 2. Facit etiam c. Præsens,
20. q. 3. vbi pater filium impuberem cõtra eius vo-
luntatem cucullam induit; licet ibi narretur factũ.
34 Quod verò spectat ad rationem, multum habet
ponderis quod parentes, vel tutores possunt reuo-
care è monasterio impuberem, etiam contradi-
centem, & sic absoluere illum à perseuerantia in
monasterio vsque ad annos pubertatis, vt est casus
in d. cap. Puella, 20. q. 2. Ergo possunt eum simili-
ter obligare, licèt inuitum, ad ingrediendum mo-
nasterium, quia Dominus par ius esse voluit ligan-
di, & soluendi, cap. Verbum, de pœnit. dist. 1. Ad
idem l. Qui condemnare, ff. de re iudic. & l. Nemo
qui condemnare, ff. de regul. iur. & cap. 1. eod. tit.
in hac compilatione, l. Possident, & l. Quemad-
modum, ff. de acquir. possess.
Et quemadmodum non attenditur contradictio
impuberis in egressu, ita nec debet attendi in in-
gressu. In vtroq; enim casu viget ratio huius De-
cretalis, quod impubes in electione propositi libe-
rum non habet arbitrium; & ideo cogitur sequi
imperium parentum. Et propria opinio illorum
qui dixerunt tutores posse quidem reuocare in-
gressum pupilli, quia id cautum est in d. c. Puella,
sed non posse illum tradere religioni, cum hoc nõ
reperiatur iure cautum, communiter reprobatur
à Doctoribus, cũ reuocatio, & oblatio à pari pro-
cedant, vt dixi supra num. 26. & in d. cap. 2. nu. 7.
supra eod.
36 Quod si instes. Parentes possunt si velint irri-
tum facere votum filij impuberis, prout de mu-
liere est expressum num. 30. vt in cap. Mulier, 32.
q. 2. & docet S. Thom. in 2. 2. q. 189. art. 5. Et ta-
men nequeunt impuberem cogere ad vouendum,
cap. Integritas, 32. q. 1. Ergo eodem modo quam-
uis possint extrahere à monasterio filium impu-
berem, non tamen poterunt illum cogere ad in-
grediendum; sufficit enim dare instantiam ad tol-
lendam æquiparationem, & cõsequentiam, vt post
Aristotel. 8. Topicor. not. glos. 2. in cap. Sicut v-
37 geri, 1. qu. 1. Respondebimus, cum votum sit pro-
missio facta Deo, & promissio procedat ex propo-
sito faciendi, propositum autem aliquam delibe-
rationem præexigat: inde fit vt ad votum tria ex
necessitate requirantur, videlicet deliberatio, pro-
positum voluntatis, & promissio, in qua perficitur
ratio voti, vt declarat S. Thom. in 2. 2 quæst. 88.
art. 1. Non igitur mirum si parentes cogere non
possint filios ad vouendum, cum de ratione intrin-
seca voti sit spontanea voluntas, & liber consensus
vouentis vt hic, & in c. 1. ibi, spontè non coactè, &
ibi glos. 27. q. 1. cap. 1. supra, Quod met. cau. cum
38 simil. Et propterea infans ex voto non obligatur,
vt per D. Thom. in 2. 2. d. quæst. 88. art. 9. Sed ob-
latio non requirit consensum oblati, cùm possit
fieri etiam de infante, vt patebit infra num. 44.
39 Præterea votum simplex emissum etiam in puerili
ætate efficaciter obligat puerum doli capacem,
quamdiu parentes non contradicunt, vt est text. in
d. cap. Mulier, 32. q. 2. & in c. 2. & ibi glos. penult.
inf. de Voto, S. Tho. 2. 2. q. 189. art. 5. Quia sicut
doli capax potest se obligare Diabolo per pecca-
tum, vt in cap. Pueris, inf. de delict. pueror. ita &
Deo per votum, vt dicit Hugo in Summ. 20. qu. 1.
& ibi not. gloss. & Collectar. in c. 2. num. 1. supra
eod. At verò oblatio impuberem non obligat vt
similiter patebit infr. num. 42. Vnde in oblatione
procedit æquiparatio à reuocatione ad ingressum,
cum sit par ratio; licet non procedat in voto ob
rationis diuersitatem.
Non obstat text. in d. c. Puellæ, 20. qu. 1. quia
procedit in adultis, prout authoritatẽ illam Leo-
nis

nis declarat textus hic, & not. gloss. fin. in c. Ad-
40 didistis, ead. cau. & quæst. Et ita etiam intelliguntur iura, quæ dicunt, Voluntarium militem diligit Deus, cap. Non est, 15. q. 1. quia satis inutile est, vt coacta seruitia Domino præstentur, cap. Illud, 20. quæst. 1. quia quod non petunt, non obseruant; Ideoque tales considerandi sunt potiùs peccata committere, quàm plangere, vt dicitur in c. Præcedenti, & alia id genus: habent enim locum in adultis dumtaxat, non autem in constitutis infra annos discretionis, vt declarat Gratian. in §. Cum ergo, post d. cap. Puellæ.

41 Item non obstat motiuum Abbatis ex sponsalibus, vt supra deductum, quoniam sponsalia sunt futurarum nuptiarum præmissa, c. Nostrates, 30. q. 5. glos. 1. in cap. fin. supra de translat. Episc. vel promissio de matrimonio contrahendo secundum Innocen. in cap. Ex parte, in ver. Habituram, infra de sponsal. & Bald. in leg. 1. in lectura antiqua in princ. ff. eod. At oblatio non est promissio futuræ professionis. Ergo non se habet oblatio ad professionem, sicut sponsalia ad matrimonium, vt Abbas dicit.

42 Præterea impuberes ex sponsalibus obligãtur infra annos pubertatis, c. Litteras, c. Accessit, & c. De illis, il 1. inf. de despons. impub. cum concordan. cũ sit contractus vltrò citroq; obligatorius c. Vnico, Idẽ quoq; ibi, Per dictum tamen contractum, eod. tit. lib. 6. Et idcirco in d. l. 1. ff. de sponsal. diffiniuntur esse mentio, & repromissio (idest reciproca promissio) futurarum nuptiarum. Sed ex oblatione parentum filius impubes, licèt consentiat, nullam contrahit obligationem, nec religioni alligatur etiam infra annos pubertatis, sed tantùm prohibetur exire ob defectum discretionis, & iudicij, vt in cap. 2. supra eod. & notant hic Cardinal. num. 3. vers. Oppono, & ipsemet Abb. num. 6. in glo. in ver. Paterna deuotio. Et consensus oblati ante annos discretionis non tenet, vt dicit glos. in Summ. 20. q. 1.

43 Demum sponsalia ob eandem rationem reciprocæ promissionis, & pacti ad sui substantiam necessariò exigunt consensum contrahentium, licet impuberum, cap. Ex parte, supra de restit. spoliat. d. cap. vn. §. fin. & l. Si puellæ, ff. de sponsal. Feder. de Sen. cons. 194. In dubijs matrimonialibus, in princ. Ideoque contracta ab infantibus nulla sunt ex defectu consensus, ideò vt nec pariant impedimentum publicæ honestatis, vt est textus in d. cap. Vnico, in princ. de despons. impuber. lib. 6. in cap. Vnico, in princ. iuncta glos. in ver. Consensus, de sponsal. eod. lib. & in d. cap. Litteras. Plenè Gemin. cons. 24. Quia diffusè, nu. 14. vsque in finem, nisi puella sit prope septennium, & appareat in ipsa tantus animi affectus, vt intellectus suppleat ætatem, vt notabiliter scripsit Bald. cons. 41. Matri-
44 monia debent esse libera, lib. 4. Sed oblatio non requirit necessariò consensum oblati; & ideo infans quamuis careat consensu, & vsu rationis, d. c. Litteras, & Clemen. 1. Furiosus, cum glos. in ver. Infans, de homicid. tamẽ benè potest tradi religioni à parentibus, cap. Addidistis, 20. q. 1. & cap. fin. & ibi glos. in ver. Intraret, de tempor. ordin. lib. 6. Nam textus dicit: Nullus Episcopus infanti, nisi fortè religionem intraret, clericalem præsumat conferre tonsuram. Et glossa dicit: Ergo minor septem annis potest religionem intrare, quod verum est saltem per oblationem parentum, vel tutorum; & illam glos. sequitur ibi Io. Andr. circa fin. in glos. 3. Gemin. in ead. glos. & Anchar. n. 1. In 1. notab. Ex quibus arbitror non procedere illationem Abbatis; Parentes non possunt contrahere sponsalia pro filijs impuberibus nisi consentiant: Ergo non possunt eos non consentientes religioni offerre. Facit quod not. Innocen. in cap. 2. num. 2. vers. Et non obstat, sup. eod. vbi dicit, faciliùs per alias leuiores præsumptiones præsumi quem fieri Monachum, quàm coniugem. Et hæc posterior opinio de iure verior videtur, cui etiam valde suffragatur decretum Concilij Tridentini in cap. 18. sess. 25. de Regular. ponderatum vt supra num. 18. & seqq. Licèt DD videantur contrariæ sententiæ frequentiori calculo adhærere.

45 Successiuè QVAERO, An expediat pueros religioni tradere? Doctores non conueniunt, Diuus Thomas in 2. 2. quæst. 189. art. 5. & quodlib. 3. art. 11. quem sequũtur Expositores, & Turrecrem. in summa, 20 q. 1. num. 1. concludit expediens esse, & fructuosum pueros infra annos pubertatis in
46 religione recipi. Primò quia illud quod à pueritia apprehendimus perfectiùs, & firmiùs tenemus, secundum illud Prouerb. 22. *Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit non recedet ab ea.* Et communiter dicitur, Quod noua testa capit, inueterata sapit. Ad hoc cap. Ex studijs, & c. Cum iuuentute, & ibi glos. in ver. Frequentius, de præsumption. Vnde dicitur Threnor. 3. *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua.* Secundò quia Matth. 19 dicitur *Sinite paruulos venire ad me.* Tertiò, Apostolorum exemplo, qui instituerunt vt pueri, & infantes ad Christianam Religionem reciperentur, vt in ea nutriti, firmius, & perfectius eidem inhærerent, vt testatur Dionys. cap. vlt. Ecclesiast. Hierarch. Quartò, exemplo B. Benedicti, cui, vt Gregorius inquit, 2. Dialogor. in fine. Romani, & nobiles dabant suos filios nutriendos omnipotenti Domino. Cui addi potest exemplum Samuelis, quem Anna puerum natum, & ablactatum Deo cum pietate obtulit, qui & in ministerio Templi, quo à matre fuerat deputatus, permansit, & vbi constitutus est, deseruiuit, vt refertur in cap. Quicumque, 20. qu. 1. Ad idem sunt exempla Io. Baptistæ, Lucæ 1. S. Antonij, S. Hilarionis, S. Pauli primi Eremitæ, S. Mauri, & S. Placidi, Venerabilis Bedæ, & ipsiusmet D. Thomæ quintum annum agentis, vt in Breuiario Romano.

Et pro hac sententia stat auctoritas Basilij in quæstionibus diffusè explicatis, quæst. 15. vbi disputat qua ætate quis recipiendus sit in monasterium; & determinat recipiendos esse pueros in prima ætate, quos multis adhibitis circumstantijs præscribit educandos; ductus ea præcipua ratione, quia dum adhuc anima tenera est, & facilè formari potest, nec praua cõsuetudine est corrupta, statim, & ab initio ad bonorum exercitationem induci oportet. Consuetudo enim dicitur altera natura, &c. Ad hoc Concilium Tridentin. in cap. 18. in princip. sess. 23. vbi adolescentium ætas, nisi rectè instituatur, dicitur prona ad mundi voluptates sequendas, ita vt nisi à teneris annis ad pietatem, & religionem informetur antequam vitiorum habitus totos homines possideat, numquam perfectè, ac sine maximo, ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in disciplina ecclesiastica perseueret. Sed & Hieronym. in epist. ad Eustochium refert suo tempore in cœnobijs

fuisse

fuisse omnes ætates, pueros, viros, & senes. Et
Ambros. 3. de Virginib. concludit: Non ergo ætas
recipitur florentior, sed animus examinatur, nec
mirere in adolescentibus professionem, cum lege-
tis in paruulis passionem. Et ex recentioribus
Theologis Leonardus Lessius in opusc. de stat. vitæ
deligen. qu. 2. nu. 16. testatur in multis ordinibus
etiam pueros recipi; idque iam à mille, & am-
pliùs annis seruatum esse. & nu. 20. firmat non so-
lùm esse expediens, & salutare vt statim post, sed
etiam vt ante pubertatem religioni tradantur.

Cæterùm negant expedire S. Antonin. 3. par. tit.
16. c. 1. §. 4. quia, inquit, corpora, & merita nostra
defecerunt, c. Fraternitatis, 34. distin. & sic ser-
uant Religiones ferè omnes: coguntur enim mul-
tas inuenire medicinas multorum experiētia ma-
lorum, c. Vt constitueretur, 50. distin & consentit
Syluest. in ver. Religio, 2. q. 2. & ex Modern. Rodric.
quæst. regular. tom. 3. q 12. art. 1. vbi testatur hanc
opinionem approbatis, & expertis in religione
viris magis receptam esse, & citat Nauarr. Com-
men. 3. de Regular. in c. Nullì, n. 38 18. q. 2. Ego in
hac materia nihil audeo pronunciare, sed expertis
in religione viris hoc dijudicandum relinquo: nā
etsi per se loquendo rationes propositę admodum
vrgeant; contra tamen multum habet ponderis
quod Diuus Antonin. & Syluest. ambo ex Ordine
Prędicatorum, & doctrinæ D. Thomæ alioquin te-
nacissimi, in hoc articulo inspecta posteriorum
temporum conditione, aliter senserunt. Et Syl-
uest. dicit experientiam docuisse hoc non expedi-
re, testaturque absolutè, ita seruare omnes Reli-
47 giones, & allegat Archid. Sed & illud est notatu
dignum quod ad petitionem Generalis Clerico-
rum Regularium Theatinorum die 26. Iulij 1632.
S. Congregatio Episcoporum, & Regularium ne-
gotijs, & consultationibus præposita interdixit, ne
deinceps in eorum religione quisquam ad habi-
tum regularem reciperetur ante annum decimū-
quintum incohatum, ipsisque nuper postulantibus
vt huiusmodi prohibitio relaxaretur, S. Congrega-
tio abnuit die 5. Iulij 1641. Et similem prohibi-
tionem fecit Religioni Ministrantium infirmis, cū
quibus etiam meo tempore noluit dispensare vt
puerum quemdam bonæ indolis ante annum de-
cimumquintum reciperent. Et in facultatibus ve-
stiendi nouitios quæ à S. Congregatione regulari-
bus conceduntur, non obstante prohibitione ijsdē
facta occasione pestis, semper consueuit apponi
clausula, Dummodo recipiendi saltem attingant
annum ætatis decimumquintum. Præterea vbique
hodie instituta sunt Seminaria, & Collegia pro
pueris educandis, quorum pleraque à Religiosis
reguntur. Vnde non subest amplius illa necessi-
tas, quæ olim vigebat nutriendi pueros in Cœno-
bijs, & monasterijs. Generali tamen decreto non
videtur hoc prohibendum triplici consideratione.
Prima consideratio est, quod cum Pius V. consti-
tuisset nouitios in religionem non esse recipiēdos
nisi post decimumoctauum annum, aliqui Procu-
ratores Ordinum conquesti sunt apud Sanctitatē
Suam, quod id tenderet in graue religionis præ-
iudicium. Sanctissimus rem ad Congregationem
Concilij reiecit. Congregatio censuit omninò tē-
perandam Pij V. constitutionem dum præponit,
ætatem octodecim annorum rationibus adductis
in schedulis Procuratorum Ordinum. Quibus au-
tem modis temperanda esset, valdè dissensum.

Alij, & maior pars censuerunt permittendos ea
ætate, qua solebant recipi ante dictam Constitu-
tionem ex institutis ipsorum ordinum; quia à te-
neris magis assuescunt bonis moribus, & litteris,
& S. Thom. 2. 2. non improbat accipi pueros ex re-
gula S. Benedicti. Aliqui verò existimarunt æta-
tem præfiniendam quindecim annorum, quæ vi-
detur magis conformis Concilio. Audiendos ta-
men Procuratores regularium. Secunda conside-
ratio est; quia Clemens VIII in Decretis genera-
libus de regular. reformat. à S. D. N. innouatis hac
in re nihil noui statuit; quin potius decreuit vt
quisque recipiendus in aliquo ordine regulari, etiā
Mendicantium in ea sit ætate constitutus, quam
eius Ordinis, in quo recipitur, regularia instituta,
& ordinationes requirunt. Tertia considera-
tio est ne hinc præbeatur ansa hæreticis magis de-
trahendi religionibus: nam Luterani in confessio-
ne Augustana ar. 27. reprehendunt ecclesiam ex eo
quod permittantur fieri religiosi & alij hæretici
plurima conuicia proferentes in Seminaria, &
Collegia in quibus educantur pueri, passim à Ca-
tholicis scriptoribus confutantur: Longè autem
minus esset innouandum, quoad Religionē Cleri-
corum Societatis Iesu. Quoniam Sancta Triden-
tina Synodus in c. 16. vers. Per hæc tamen, sess. 25.
de regular. quoad eos nihil duxit innouandum,
aut prohibendum. Imò ipsorum pium institutum
expressè præseruauit Ad extremum in hac ma-
48 teria obseruanda sunt seria verba Caietani in 2. 2.
d. qu. 189. art. 5. Ait enim: [In illis locis expedit
puero in Religione dari, in quibus optandum
est, vt similes fiant illis, quorum consortio dantur,
vbi autem personę, quarum consortio dantur re-
probæ, aut deuiæ à regularibus sunt institutis, ma-
gna dementia est dare illis pueros, aut puellas nu-
triendas. Et hic error hodie in multis viget locis,
dum dantur pueri, & puellæ monasterijs religioso-
rum, seu religiosarum vitæ communis, qui vulgò
Conuentuales, seu Claustrales appellantur. Quo
fit vt reformandi nunquam reformari possint, dū
transgressores vitæ regularis continuè nutriuntur,
ac augentur. Vnde sanciri deberet, vt nullus puer,
nulla puella possit Religioni tradi, nisi vbi verè
viuitur regulariter. Sic enim aut extinguerētur ir-
regulariter viuentes, aut reformarentur vexatione
49 dante eis intellectum.] Hæc Caietanus. Cuius
consilio valdè affine est quod fecit Clemens VIII.
in decretis ad regularium reformationem editis.
In singulis enim religionibus, aliquibus tantùm
exceptis, designauit aliquot Conuentus regularis
obseruantiæ. Et iustio tanquam basem, & funda-
mentum reformationis pręmisit duo decreta, qui-
bus seriò interdixit, ne quis deinceps ad habitum
vel professionem reciperetur, nisi in Conuentibus
vt præfertur designatis, vel in posterum designan-
dis per literas in forma breuis sub pœna nullitatis
receptionis, & professionis inde sequutæ, voluitq;
vt sic recepti in eisdem Conuentibus annum pro-
bationis peragerent, & post professionem per ali-
quot annos detinerentur in professorijs. Verùm
ex his decretis non prorsus prodijt fructus, qui
sperabatur: nam etsi nouitij primò in conuentibus
sic designatis, ac deinde in professorijs in regula-
ri disciplina probè instituantur; tamen postea inde
exeuntes, & ad alia monasteria laxioris obseruan-
tiæ demigrantes in communes aliorum religioso-
rum abusus, & relaxationes recidunt; atque ita
Reli-

Religio nunquam penitus reformatur, adeò vt propterea idem Clemens quamuis in id opus perficiendum zelo sanctæ reformationis diu multumque insudauerit; tamen postremò liberè fassus fuerit se in eo negotio animum despondisse, prout ex ore illius se audiuisse nobis non semel retulit bonæ mem. Cardinalis Gypsius.

50 Porrò in ordine FF. Minorum de Obseruantia S. Francisci paulo post initium Pontificatus S.D.N. Vrbani VIII. ordinatum fuit vt de cætero non admitterentur nouitij in prouincijs cismontanæ familiæ, & Fratribus ad certum numerum decedentibus illorum conuentus traderentur Fratribus Reformatis, seu strictioris obseruantiæ eiusdem ordinis, à quibus tantùm reciperentur Nouitij, & in huiusmodi prohibitione multos annos perduratum est; & vtinam paulo diutius perseueratum fuisset: nam vbi numerus fratrum reformationis multum excreuisset, pauci in familia superstites deposita iam spe vestiendi Nouitios, & maiores dignitates assequendi, facilè ad reformationem transijssent. Atque ita nulla esset in Religione diuisio, vel scissura, sed tota ad primum institutum, & regulæ puritatem redacta fuisset. Verùm fratribus reformationem pollicentibus tandem oportuit illis ad vestiendos nouitios aditum aperire. Docuerunt enim ordinariorum attestationibus se adimpleuisse conditiones sibi præscriptas, & legatis annuis in Curijs Episcopalibus solemniter renunciasse. Et sic tributa fuit illis licentia vestiendi vsque ad certum numerum in singulis prouincijs præfinitum. Nobis tamen quantum per modestiam licuit semper reluctantibus; prout hæc omnia plenius continentur in Decretis desuper editis, vt videre est in Bullario tom. 4 pag. 333. & notaui in c. Nimis praua, n. 55. & seqq. infra de Excess. Prælator. Memini etiam Regem Christianissimum superioribus annis supplicasse S.D.N. vt in Regno Galliæ de cætero non vestirentur Nouitij nisi in Religionibus, in quibus verè seruatur regularis disciplina, iuxta primæuũ institutum, quod tamen etsi sanctissimum foret; nihilominus magnoperè hæsitatum est, ne prohibitio tam generalis motus magnos excitaret, ita vt diu postea sustineri non posset; cum tamen satius sit legem non condere, quàm conditam protinus abrogare. Mul-

51 to securius, & fructuosius hæc præstari possent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. vt patet in c. Vnico, de relig. domib. lib. 6.

De Regularibus.

Cap. Porrectum.

SVMMARIVM.

1 *Professio facta sine susceptione habitus Religionis valida est, & n. 17.*

2 *Votum profitendi, & professio in quibus differant, & n. seqq. vsque ad n. 9.*

3 *Votum profitendi habet conditionem subintellectã, si recipiatur ab Abbate.*

4 *Votum profitendi non est solemne, nec dirimit matrimonium post contractum.*

5 *Vouens ingredi Religionem etiam in genere cogi potest, & debet intrare aliquam de approbatis.*

Vouens Religionem ingredi, & in ea perseuerare, si exeat infra probationis annum, non est liber à voto ex Concilio Trid. cap. 15. sess. 25. de reg. ibidem vers. Neque vero.

6 *Professio est votum de præsenti, quod diem aut conditionem non recipit.*

7 *Et est solemne, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit postea contractum.*

8 *Professus in manibus eius, qui non habet potestatem recipiendi, non est Monachus ante ratificationem Abbatis.*

9 *Professionem non impedit infirmitas corporis, sed animi.*

10 *Professio quamuis in scriptis fieri debeat, tamen ad sui validitatem non exigit scripturam.*

11 *Habitus non facit Monachum, sed professio regularis.*

12 *Et quid in habitu professionis, & n. seqq.*

13 *Habitum portans diu extra monasterium non censetur tacitè profiteri.*

14 *Habitum professorum suscipiens in ingressu Religionis an infra triduum sit professus.*

Et quid post Conc. Trid. n. 16.

15 *Professio tacita per susceptionem habitus professorum infra annum probationis hodie non inducitur etiam in ordinibus non Mendicantium.*

17 *Ingressus monasterij, & habitus Religionis de iure communi non sunt de substantialibus Monachatus, secus ex Concilio Trid.*

18 *Professus non obligatur etiam ex simplici voto, nec valet professio nisi recipiatur ab habente potestatem incorporandi religioni.*

19 *Professio est contractus vltro citroque obligatorius inter profitentem, & monasterium.*

20 *Et inter eos est quasi matrimonium spirituale.*

21 *Baptizare seipsum nemo potest, aut sibi ipsi beneficium conferre.*

22 *Professionem regularem quis possit recipere, & n. seq. vsque ad num. 30.*

23 *Quid in Abbate, vel Abbatissa, ibidem, & nu. 28. & seqq.*

Et quid in Episcopo, & n. seqq. vsque ad n. 31.

24 *Et quid in Archidiacono, Plebano, & alijs inferioribus Prælatis.*

25 *Votum non determinatum ad certam religionem à Sede Apostolica approbatam non potest dici solemne.*

26 *Nouitiatus fieri debet intra monasterij claustra.*

27 *Episcopus regularis potest Monachos sibi subditos ad professionem admittere. Idem in Episcopo Ecclesiæ regularis, cui monasteria ita sunt subiecta, vt ad eum spectet receptio Monachorum, vel Monialium.*

28 *Episcopus negligente Abbatissa an possit Moniales creare si monasterium abundet, & Monialium defectum patiatur, & n. seqq.*

29 *Ad Episcopum non spectat supplere negligentiam Monialium exemptarum, sed ad earum Superiores, vel ad Sedem Apostolicam.*

30 *Monialium receptio etiam in monasterijs non exemptis non pertinet ad Episcopum, sed ad Abbatissam, & maiorem partem Conuentus.*

Nec potest Episcopus eis præcipere, vt certam personam recipiant, ibidem, & n. seq.

31 *Abbatissa an possit Nouitias recipere sine suorum Prælatorum licentia.*

32 *Professionis receptio à superioritate dependet.*

Nu.

33 *Nouitÿ ex Decretis Clementis VIII. olim recipi non poterant sine approbatione Episcopi Diœcesani. Hodie secus.*

34 *In professione recipienda in primis recurrendum est ad consuetudines, priuilegia, vel statuta cuiusque Ordinis.*

35 *Prælati immediati Conuentuum ex communi obseruãtia Religionum teste Nauarro possunt Nouitios recipere.*

36 *Nouitios quis possit recipere in Ordine Fratrum Minorum S. Francisci.*

37 *Et quis in Ordine Prædicatorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum.*

38 *Nouitÿ à quibus, & qua forma sint recipiendi ex Bulla, & declarationibus Sixti V.*

39 *Societatis Iesu Religiosi dispensati sunt à Greg. XIV. in recipiendis nouitÿs non seruata forma Constitutionis Sixti V.*

40 *Professionem an censeatur emittere qui iunctis manibus tradidit se Abbati in Monachum, & in Fratrem, & n. seqq. vsque ad n. 52.*

41 *Verbum,* tradere, *quid importet.*

42 *Promittere obedientiam monachalem idem est ac profiteri.*

43 *Votum simplex pendet ex voluntate solius vouentis, votum solemne secus.*

44 *Professio inducitur quando præcedit votum profitendi, & postea subsequitur aliquod signum denotans professionem.*

45 *Professio facta non seruata forma præscripta in regula, vel Constitutionibus Ordinis an valeat, & num. seqq.*

46 *Regula Monachorum ponens certam formam circa professionis actum non videtur ponere formam substantificam.*

47 *Nisi habeat decretum irritans, vel statuat vt professio aliter fieri non possit, n. 49.*

48 *Papa potest infringere professionem ita vt obligationem non inducat.*

50 *Verbum,* potest, *negatiuè prolatum necessitatem importat.*

51 *Vouens ingredi religionem an teneatur, & cogi possit ibi perpetuò remanere, & n. seqq vsque in fine.*

52 *Quid in foro externo.*
Et quid si à monasterio exiuit non sponte, sed coactus, n. 58. & num. seqq.
Et quid si exiuit sponte, & statim post ingressum, num. 62. & 69.
Et quid si non statim exiuit, sed aliquandiu in monasterio perseuerauit, n. 63.
Et quid in foro conscientiæ, n. 67.

53 *Vouens perpetuò se religiosè victurum, & certam religionem seruaturum ad sæculum redire non potest, nisi ex causa contrarium protestetur.*

54 *Vouere religionem ingredi, & se fieri Monachum an differant.*

55 *Conditio habetur pro non adimpleta quando implementum non durat facto illius, qui tenetur adimplere, & num. 65.*

56 *Soluere non dicitur qui soluit, & incontinenti recuperat.*

57 *Relictum sub conditione si monasterium intrauerit, an debeatur ei, qui intrauit, & postea exiuit.*

58 *Obligatio habetur pro adimpleta, quando implementum non durat sine facto illius, qui adimplere tenetur.*

59 *Voti, & iuramenti obligatio non extenditur ad impossibile.*

60 *Relegatus in ciuitate, si dominus iusserit eum recedere, non tenetur pœna etiam conuentionali, & iurata.*

61 *Vouens ingredi certam religionem nõ intendens ad alias se obligare, si ibi non recipiatur, non tenetur intrare aliam.*

62 *Factum aliquid non censetur si factum non duret.*
Venisse non dicitur qui non stetit, ibidem.
Declaratur, n. 65.

63 *Vouens ingredi religionem censetur ingressum vouisse secundum formam iuris communis, quæ est vt ingredienti detur annus probationis, & nu. 68. & 70.*

64 *Dispositio omnis simpliciter concepta, vestitur à iure communi, & ad illius intellectum est redigenda.*

66 *Religionem intrare animo probandi melius est, quã nullatenus intrare.*

67 *Voti obligatio in tantum fertur, in quantum se extendit voluntas, & intentio vouentis.*

69 *Religionem ingrediens animo exeundi, sed cum voluntate vt Deus immutet propositum suum, satisfacit voto.*

70 *Religionem ingressus ex voto an exire possit sine vlla causa ex sola ratione libertatis, & n. seq.*

71 *Nouitius ex voto religionem ingressus, infra annum si sine vlla causa recedat, peccat mortaliter. Sed sponte ingressus peccat venialiter.*
Contrarium, n. 72.

1 PORRECTVM. Valet professio facta sine
susceptione habitus Religionis. Hoc dicit
secundum Abb. Siculum, & est ex mente
Abbatis Antiqui. Sed secundum Io. Andr.
Butr, Cardinal. & Anchar. hoc intendit, videlicet,
Professio facit Monachum non habitus tantum, &
eodem modo summat Io. de Anania, prætermissa
tamen dictione taxatiua, *tantum*, quam etiam
omittit glos. 1. & magis consonat litteræ. Communis diuisio. Consultatio, & responsio. Secunda
ibi, *Inquisitioni*.

2 Nota primò ex Decretali differentiam inter votum profitendi, & professionem. Nam votum
3 profitendi est de futuro, veluti cum quis vouet se
religionem ingressurum, aut professionem emissurum, & habet conditionem subintellectam, si
Abbas voluerit sic vouentem recipere, secundum
Innoc. hic in fin. & Butr. n. 12. Nec est solemne, sed
4 simplex; & ideo quamuis impediat matrimonium
contrahendum, tamen non dirimit postea contractum, c. Consuluit, infra qui cler. vel vouen. c. Vnico, §. Reliqua verò, de voto lib. 6. & in hoc omnes conueniunt, vt testatur hic Hostien. num. 2. nec
5 per illud vouens efficitur religiosus, aut de foro
Ecclesiæ, licèt compelli possit, & debeat vt religionem intret, cap. Ex parte, il secondo, infr. de conuers. coniugat. & c. Per tuas, de voto glos. vltima
hic. vers. Vel intellige, & Abbas n. 14. Archid. in
c. Scimus, num. 5. 32. q. 1. & docet S. Thom. in 2. 2.
q. vltim. art. 3. quinimo etiamsi in genere vouerit
hoc, scilicet aliquam religionem intrare, & non
dixerit quam; ecclesia nihilominus potest ipsum
distringere, vt intret in vnam de approbatis, postquam de voto in iudicio sibi fuerit facta fides, secundum Hostiens. in cap. Ex parte, n. 5. de cens. Archidiac. in d. c. Scimus, n. 5. & Gemin. n. 2. Neque
verò sic vouens posset se tueri decreto Cõcilij Tridentini in c. 15. sess. 25. de regular. quoniam S. Congre-

gregatio consulta, An qui vouit ingrẽdi religionẽ,
& in ea perseuerare, si ingressus infra annum pro-
bationis recedat, & reuertatur ad sæculum, sit li-
ber à voto ex mente Concilij cap. 15. sess. 25. de
Regul. Respondit decretum Concilij d. cap. 15. ni-
6 hil disposuisse de voto. Professio autem est votum
de præsenti, quod diem, aut conditionem non re-
7 cipit nec tacitè, nec expressè, & est solemne, ideo-
que impedit contrahendum, & dirimit post con-
tractum, cap. De viduis, il primo, cap. Hæ verò, &
cap. Quæ Christo, 27. qu. 1. cap. Insinuante, Qui
cler. vel vouentes, & d. cap. vn. in primo responso,
de voto, lib. 6. Itaque aliud est profiteri velle, quod
fit in primo casu, & aliud re ipsa profiteri, quod fit
in 2. arg. l. 2. ff. Depositi, & l. In vendentis, C. de
contrahend. empt. Quas differentias constituunt
hic Innoc. num. 1. & 3. vers. Sed certè si Hugo, &
num. 5. & 6. vers. Respondeo, & vers. Sed non vi-
detur bona, Host. num. 1. Io. Andr. num. 4. Butr.
num. 2. Ancharan. in 1. notab. & Ioan. de Anan.
num. 2.

8 Hinc infertur vt si quis profiteatur in manibus
eius, qui recipit nomine Abbatis, & recipiens non
habeat potestatem incorporandi, vel professionem
recipiendi, non sit Monachus priusquam Abbas
ratificet, quia huiusmodi votum est de futuro, nec
dirimit matrimonium post contractum; post rati-
ficationem verò est de præsenti, & tunc dirimit, se-
cundum Innoc. & Host. quos sequitur Io. Andr.
num. 4. vers. Quid si profiteor. Eodem modo di-
stinguitur in matrimonio carnali contracto alte-
rius nomine, de quo Host. num. 13. in fine, remit-
tit ad summ. de sponsal. §. Qualiter contrahun-
tur, ad hoc cap. Si tibi absenti, de præben. lib. 6.

9 Secundò nota ibi, *infirmitate grauatus*, nec non
ibi, *Decederet*. Professionem regularem emitti
posse etiam in articulo mortis, dummodo vouens
integrum habeat iudicium, vt hic, & apertiùs in
cap. Sicut tenor, iuncta glos. in verb. Extra men-
tem, & in cap. Sicut nobis, infra eodem. Atque
ita secundum Abbatem hic in 1. notab. Infirmitas
corporis professionem non impedit; sed infirmitas
animi secus. Ratio differentiæ est, quia validitas
professionis dependet ab animo, cum voluntarium
sit de intrinseca ratione voti, cap. 1. supra eodem
cap. Super eo, infr. de voto, & docet S. Thom. in
2. 2. quæst. vlt. art. 4. Vnde furiosus, & mente ca-
pens validè profiteri non possunt, vt d. cap. Sicut
tenor, & cap. Gonsaldus, 17. q. 2. An autem Supe-
riores Regulares, qui seduxerunt Monachum,
vel Monialem ad profitendum in mortis articulo,
teneantur res illius hæredibus instituere, scripsi
plenè in d. cap. Sicut nobis, à num. . . vsque in
finem.

Tertiò nota vnam practicam profitendi secun-
dum Anton. de Butr. num. 4. videlicet, Cum quis
iunctis manibus tradit se Abbati in Monachum,
& in Fratrem. Sed de hoc latius dicam infra cum
glos. vlt. in 1. quæst. num. 40.

10 Quartò nota ad validitatem professionis regu-
laris non exigi scripturam: satis est enim vt aliun-
de constet de animo profiteri volentis, vt hic per
Abbatem in 2. not. Nec refragatur tex. in cap. Vi-
dua, 20. q. 1. vbi cauetur vt vidua scriptis professio-
nem faciat à se aut signo, aut subscriptione nota-
tam. Etenim, vt exponit glos. ibi in ver. Scriptis,
hoc non ideo dicitur quod necessaria sit scriptura,
sed vt scriptura propria obuiet ei, qui contraue-
nit, vt cap. Saluberrimum, 1. q. 7. & idem notat ibi
Hugo dicens, dummodo constet de facto per te-
stes, vel aliàs legitimè, huiusmodi solemnitatem
ad cautelam adhiberi, ne postea quod factum est
in dubium reuocetur, vt refert ibi Turrecrem.
num. 3.

11 Quintò nota litteram, quæ quotidie allegatur
videlicet, Habitus non facit Monachum, sed pro-
fessio regularis, concordat cap. Consuluit, infra
qui cler. vel vouen. c. Ex parte, infr. eod. & supra
eod. cap. Vt clerici.

12 Hoc tamen limitant Doctores, vt vendicet sibi
locum in habitu probationis dumtaxat, de quo
loquitur hoc cap. & d. c. Ex parte. Secus autem
est in habitu professorum; quia talis in ingressu
religionis receptus, vtique Monachum facit. Ita
Abbas Antiquus hic in fine. Host. In cap. Statui-
mus, nu. 2. in ver. Consueuit, infr. eod. & Archid.
in cap. Beneficium, num. 1. eod. tit. lib. 6. Huius-
modi enim habitus votum professionis habet an-
nexum: vnde cum primum quis illum recipit in
religione, Monachus est, & eius votum est solem-
nizatum, vt notant in d. c. Statuimus, glos. 1. Abb.
Antiq. in ver. Nouitios; Host. num. 1. in ver. Reli-
gionis, & Butr. num. 6.

Sed hæc limitatio non videtur vera; quia nullo
casu habitus sine professione Monachum facit, nec
est habitus professorum, qui facit Monachum, sed
tacita professio, quæ ex illius susceptione resultat,
textus est ad hoc notabilis in cap. Constitutionem,
ibi, [Tacitè verò facta infra annum probationis
per susceptionem habitus, qui profitentibus tantũ
datur.] infra eod. lib. 6. Præterea si ex sola rece-
ptione habitus professorum absq; professione vo-
tum esset solemnizatum; duobus modis solemni-
zandi votum taxatiuè expressis in cap. vnico, de
voto, lib. 6. addẽdus esset tertius modus, videlicet,
per susceptionem habitus professorum, quod esset
absurdum; quia quod non est Sanctorum Patrum
decreto sancitum, superstitiosis non est adinuen-
tionibus præsumendum, cap. Consuluisti, 2. q. 5. &
cap. Inter corporalia, de translat. Episc. & ita ob-
scurè sensit glos. 1. hic, nam primo arguit quod imò
habitus faciat Monachum, & allegat iura, quæ lo-
quuntur de habitu professionis, deinde soluit di-
cens; Illud verum quod habitus sine professione
non facit Monachum: sola enim professio vera,
vel præsumpta Monachum facit, & solemnizat vo-
tum; & paulò infra dicit capitula contraria esse
intelligenda de præsumpta professione. Ex mente
igitur glos. habitus professorum non facit Mona-
chum, sed sola professio vera, vel præsumpta, quæ
ex illius susceptione resultat, & ita illius mentem
declarat Abbas hic num. 8. nam, vt ipse ait, Hæc
glossa vult in effectu quod habitus dumtaxat non
facit Monachum, sed tacita professio quæ resultat
quandoque ex habitus susceptione, seu delatione,
Monachum facit; & ita debent intelligi iura, quę
fundãtur super habitus susceptione, seu delatione.
13 Vnde secundum eum, si quis portet multo tem-
pore habitum religionis extra monasterium, non
censetur professus, vt in cap. Vt clerici, supra eod.
& notat glos. in Clem. Eos, in ver. In aliqua, eod.
tit. & hoc ideo est, quia tunc cessat præsumptio ta-
citæ professionis: nam si vellet profiteri, intrasset
monasterium. Fortè tamen intentio Abbatis An-
tiqui, Hostiensis, & Archid. fuit constituere hanc
differentiam inter habitum nouitiorum, & profes-

sorum, quod ex sola susceptiouc babitus nouitiorum præsumptio tacitæ professionis non inducitur, sed oportet vt nouitius illum deserat per annum, vt cap. 1. insr. eod. lib. 6. & d. Clem. Eos, vel aliunde appareat eum voluisse vitam mutare, vt c. Consulti, insr. eod. & sic solus habitus nouitiorum non facit Monachum. At verò ex sola susceptione habitus professorum in ipso religionis ingressu oritur incontinenti præsumptio professionis tacitę; quia in ipso temporis momento, in quo nouitius talem habitum recipit, efficitur tacitè professus, vt in d. cap. Constitutionem, insr. eod. lib. 6. & in hoc sensu habitus professionis Monachum facit.

14 Addit tamen Collectarius in cap. Statuimus, in princ. insr. eod. post glos. vlt. in d. cap. Constitutionem. Ex susceptione habitus professorum infra annum probationis non induci tacitam professionem, nisi data perseuerantia tridui, vt statuitur in prædicta Decretali Constitutionem, in fin. & in cap. Ad nostram, supra eod. Sed tu dic tacitam professionem illico induci, sed reuocabiliter, cum infra triduum sit locus pœnitentiæ, vt notabiliter declarat glos. magna, in cap. Beneficium, post medium, vers. In contrarium, insra eod. lib. 6. Ideoq; Io. Andr. in cap. Vidua, num. 7. in fin. supra eod. prudenter appellat tridui perseuerantiam, idest non pœnitentiam.

15 Verum hodie hæc distinctio inter habitum nouitiorum, & professorum apertè sublata est iure nouissimo Concilij Tridentini in cap. 15. sess. 25. de Regular. quo irrita declaratur professio facta non expleto anno probationis. Et consequenter sublata est etiam professio tacita, quæ olim inducebatur ex susceptione habitus professorum infra tempus probationis, vt S. Congregatio declarauit. Quapropter hodie nec habitus probationis, nec professionis infra tempus probationis susceptus Monachum facit; ideoque in Ordinibus Mendicantium, in quibus etiam ante Concilium professio intra annum probationis fieri non poterat, vt in cap. Non solum, & cap. seq. insr. eod. lib 6. Non inducebatur professio ex receptione habitus professorum infra tempus probationis, vt hic firmant Host. num. 3. Io. Andr. num. 5. ibi, saluo quod habes in cap. Constitutionem, & Collectar. eod. num. & vers. aliàs enim fuisset in facultate cuiuslibet eludere iuris dispositionem, assumendo in ingressu habitum professionis, & lex esset ludibrio posita, secundum Hostien. ad hoc c. Commissa, §. Portò, de elect. lib. 6. Quare hodie idem dicendum in omnibus Ordinibus etiam non Mendicantibus, cum etiam ad eos Concilium protogauerit dispositionem d. c. Constitutionem, vt patet in d. cap. 15.
16 iuncto cap. 22. eiusd. sess. 25. de Regular. Vnde etiam fit vt hodie non requiratur amplius perseuerantia tridui, quæ olim requirebatur ad hoc vt suscipientes babitum professorum infra annum probationis expletum essent religioni alligati, vt scripsi pleniùs in d. c. Ad nostram, num 5. & 6. sup. eod. Cæterum finito tempore nouitiatus dari possunt casus, in quibus nouitius per delationem annalem habitus probationis non fiat tacitè professus, & tamen fiat per susceptionem habitus professionis, & secundum hoc etiam hodie potest contingere, vt habitus professionis Monachum faciat, non autem habitus probationis, de quo dic vt plenè notaui in cap. Quia ingredientibus, à num. 38. vsque in fin. supra de testam.

17 Sextò nota, Nec habitum, nec ingressum monasterij esse de substantialibus Monachatus, sed de accidentalibus, ideoque professum compelli posse vt monasticè viuat, licet numquam intrauerit monasterium, nec habitum sumpserit, vt hic notat Abbas in vlt. not. num. 7. Sed hodie hoc corrigitur iure nouissimo Concilij Trident. in cap. 15. sess. 25. de Regul. vt inferiùs attingam num. 26. & de habitu scripsi latius in d. cap Quia ingredientibus, num. 7. supra de testam. & de ingressu in cap. Insinuante, in prima quæstione, infra, Qui cler. vel vouen.

18 Vltimò nota ibi, *Et recipitur ab Abbate*. Professionem non valere nisi recipiatur ab eo, qui potestatem habet incorporādi religioni, prout hic notant Innoc. num. 4. Hostien. num. 13. in ver. Et recipitur, Io. Andr. num. 4. in eod. ver. Qui omnes asserunt eum, qui profitetur, non obligari etiam ex simplici voto, nec posse ab aliquo professionem fieri, nisi sit alius, qui illam recipiat, & qui illi possit dare regulam, & ipsum corpori Ordinis aggregare, & sequuntur hic Butr. num. 6. vers. Nota duo principalia, Cardinal. in 2. not. & in 3. qu. num. 5. Anchar. num. 2. in 3. not. Abb. num. 9. & 10. de Anania num 4 Et est ex mente glos. 1. in vers. Dicas ergo, de quo in Speculat. de stat. Monachor. vers. 19 concordat cap. Ad Apostolicam, insr. eod. ibi, [Abbate per se, vel per aliu professionem recipiente Monasticam;] nec nō ibi, [Probibendum est Abbatibus ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant,] & cap. Non solum, insr. eod. lib. 6. vbi habetur similis prohibitio. Et Concilium Trid. cap. 15. ibi. Ad professionem admittatur, & cap. seq. ibi, [Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant,] sess. 25. de Regul.

19 Ratio huius conclusionis est, secundum Abbat. num. 10. Quia ex professione oritur reciproca obligatio, quæ induci non potest sine consensu vtriusque, sicut contingit in alijs contractibus, qui non possunt consistere ex cōsensu vnius tantum, vt l. In omnibus, ff de act. & obligat. & l. Sicut, C. eod. Quandoquidem Monachus obligatur ad obedientiam Superiori exhibendam, vt c. Cum ad monasterium, insr. de stat. Monachor. & cap. Si religiosus, de elect. lib. 6. & vice versa religio obligatur Monacho ad alimenta, vt cap. fin. insr. eod. Vnde Nauar. cons. 26. incipien. Orta sunt, num. 1. hoc tit. ait professionem esse contractum quemdam reciprocum vltro citroque obligatorium, quo profitens se obligat monasterio, vel Ordini ad seruiēdum ei secundum regulam eius: & è contra monasterium ad alendum, & tractandum eum, secundum eamdem regulam; & ita esse necessarium cōsensum vtriusque partis tam Prælati, & monasterij recipientium, quam ipsius profitentis, quod ante ipsū docuit Syluester v Religio 5. q. 8. vers. Et tertiò
20 patet ratione. Sed & Archid. in cap. Vidua, n. 2. in ver. Nam illa, 20. q. 1. ait, Inter profitentem, & monasterium esse quasi matrimonium spirituale, & est ex mente Host. hic d. num. 13. dum ad hoc inducit, cap Cum inter Canonicos, supra de elect. Ergo necesse est vt sit alius, qui hanc obligatio-
21 nem recipiat: nam sicut inter baptizantem, & baptizatum, instituentem, & institutum debet esse personarum distinctio, quia nemo potest seipsum baptizare, aut sibi ipsi beneficium conferre, vt cap. Debitum, de baptism. & cap. fin. de institut. ita

distin-

distinctio esse debet inter profitentem, & professionem recipientem: nam cum nemo possit seipsum religioni incorporare, oportet vt ab alio ad id potestatem habente corpori ordinis aggregetur, vt iuc. & in d. cap. Ad Apostolicam, infr. eod. per professionem namque quis efficitur de Collegio Monachorum, & vna omnes vnum corpus constituunt secundum Innoc.

22 Sed hic incidit quæstio, Quis sit ille Superior, qui potest professionem recipere, & Ordini incorporare?

De Abbate non est dubium ferundum omnes; dum tamen hoc faciat non ipse solus, sed vna cum consensu, & Fratribus, vt hic notat gl. 1. & scripsi plenè in cap. Ad Apostolicam, in 2. not. infr. eod. Idem dicendum de Abbatissa, vt tenet Archidiac. in cap. Constitutionem, infr. eodem lib. 6. dicens professionem fieri posse in manibus Abbatissæ, vel supra altare, allegat cap. Consuluit, vbi idem tenet Hostien. infr. Qui cler. vel vou. & sequitur Gemin. in d. c. Constitutionem, §. 1. col. 2. vers. Quæro an professio debeat fieri in manibus illius; dummodo tamen & ipsa professionem recipiat cum consensu maioris partis Conuentus, vt dicam infr. n. 28. & seqq. De Commendatario aliquid tetigi in c. Ad Apostolicam, num. 27. infr. eod. & in c. Insinuante, n... infr. qui cler. vel vou.

23 Sed dubitatur quid in Episcopo? Innoc. hic n. 5. vers. Videtur etiam, tenet posse Episcopum per se, vel missos suos, vel aliàs, eius tamen nomine recipere professionem talium, etiamsi aliquod monasterium non ingrediantur, vel certam religionem non profiteantur: sufficit enim vt mutent habitum, quem portent in domo propria. Tales namque religiosi censentur, & sub obedientia Episcopi viuent, c. Quod Deo, 33. q. 5. c. De viduis, 27. qu. 1. d. c. Insinuante, qui clerici, vel vou. & c. Dudum,

24 de conuer. coniugat. Inferioribus autem Prælatis, velut Archidiaconis, Plebanis & consimilibus dicit hanc authoritatem non competere, nisi & Episcopus hoc ratificet, cum hoc ipsi soli sit specialiter concessum, arg. cap. Si vir, 27. quæst. 2. c. Nulla, & cap. Vxor, 33. distin. Et cum his dictis Innocentij transeunt hic Hostien. n. 14. Io. Andr. n. 4. vers. Sed numquid Episcopi, & vers. Quid de Archidiacono, Anthar. num. 7. & communiter Doctores, vt Abbas restatur, num. 12.

25 Sed tu aduerte: nam aut in manibus Episcopi emittitur professio nō determinata ad certam religionem, vel monasterium, & votum huiusmodi non potest dici solemne, sed simplex, quod non dirimit matrimonium post contractum, licet impediat contrahendum, ad hoc enim vt votum ita solemnizetur, necesse est vt fiat professio expressa, vel tacita in aliqua de religionibus per Sedē Apostolicam approbatis, vt diffinitur in c. vn. de voto lib. 6. Ad idem cap. vit. infr. de religios. dom. & c. 1. eod. tit. lib. 6. Aut professio determinatur ad certam regulam, & vel religionem approbatam, & tunc non potest Episcopus quemquam illi religioni, vel ordini incorporare inuito Abbate, & Conuentu, ad quos hoc ius noscitur pertinere, vt hic, & in prædicta Decretali ad Apostolicam, & vtrobique notant glos. & Doctores. Vnde meritò Innoc. opinionem refellunt hic Butr. n. 9. in fin. vers. Attende ne Innoc. faciat te errare, Cardin. in 7. q. n. 7. vers. Dic etiam cum Episcopus, & Abbas n. 12. vers. Sed D. Antoninus. Multo autem difficilius ad praxim deduci posset opinio Innocentij post Concilium Trident. nam ex decreto cap. 15. sess. 25. de regul. inualida est professio illius, qui non stetit per annum in probatione post susceptum habitum. At non potest dici in probatione stetisse, qui nunquam ingressus est monasterium, sed tantummodo habitum gestauit in domo propria, quantumcunque vixerit sub obedientia Episcopi; quoniam nec ipse austeritates religionis probauit, nec religio mores illius, qui est finis propter quem tempus probationis fuit à SS. Patribus institutum, vt legitur in d. c. Ad Apostolicam. Qua de re scripsi plenius in d. c. Insinuante, in 1. q. nu. 26. & 41. Fa-

27 teor tamen in tribus casibus posteaquam annus probationis præcessit intra claustra posse fieri professionem regularem in manibus Episcopi, adeo vt impediat matrimonium contrahendum & dirimat post contractum, vt per scriptum c. vn. de voto lib. 6. Primus est in Episcopo ecclesiæ regularis, veluti ecclesiæ Pampilonen. & Vintonien. talis namque cum simul sit Episcopus, & Abbas vtique potest Monachos sibi subiectos ad professionem admittere, vt determinat Compostellanus in c. Cum causam n. 1. supra de elect. quem sequuntur communiter Doctores, vt ibi dixi n. 18. & seqq.

28 Secundus casus est in monasterijs, quæ abundant redditibus, & patiuntur defectum Monialium: nam potest Episcopus monere Abbatissam, & Cōuentum vt de nouo debeant aliquas creare, quod si infra terminum eis præfixum non paruerint, posse Episcopum illorum negligentiam supplere, ibique Moniales constituere, arg. eorum, quæ notantur in c. Ex parte, supra de concess. præben. & tenet Gemin in c. fin. post. medium; vers. Sed si abundaret, & Philipp. Franc. post eum nu. 2. vers. Quando tamen monasterium, infr. eod. lib. 6. Quod ego in-

29 telligo verum in monasterijs non exemptis, aliàs enim non pertineret ad Episcopum supplere huiusmodi negligentiam, sed ad illarum superiores, vel ad S. Apostolicam, tex. est in c. Sicut, ibi, Nisi à iurisdictione tua exemptæ sint, de supplen. negl. Prælat. & in cap. Cum singula, §. Prohibemus, in fin. ibi, per diœcesanos si exempta non fuerint, alioquin per Sedem Apostolicam ordinentur, & illic notant Gemin. & Franc. ambo in vlt. not. de præben. lib. 6. nisi specialiter cautum sit vt diœcesanus authoritate delegata suppleat negligentiam exemptorum, vt fit in casu Clem. vn. de supplen.

30 neglig. Prælat. At vero cessante negligentia, etiam in monasterijs non exemptis Monialium receptio de iure non spectat ad Episcopum, sed ad Abbatissam, & Conuentum, vt e. Si ad solum, & ibi notant Io. Monachus, & Archid. de regular. lib. 6. & tenet Lapus allegat. 31. in princ. Prima conclusio, vbi propterea subdit quod si Episcopus mandet Abbatissæ, & Conuentui vt vnam recipiant in monasterio non Mendicantium, & Abbatissa concordat cum quinque, & duodecim dissentiunt, non debebit illa recipi, ex quo de iure Sanctimonialiū receptio spectat ad Abbatissam, & maiorem partem Conuentus, ita vt si Abbatissa vellet recipere, non posset, & si à tali receptione appelletur, appellatio est legitima, vt c. 1. supra de ijs quæ fiunt à maior. part. Capitul. nec potest Episcopus præcipere vt certam personam recipiant, cum electio debeat esse libera, c. Cum terra, supra de election. Ita Lapus, quem totidem verbis referunt in r. fin. infr. eod. lib. 6. Gemin. circa medium, vers. Idem

tenet Lapus, & Franc.n.1.in glos. 2. Licet ipsi tribuant Episcopo maiorem authoritatem in huiusmodi monasterijs non exemptis: nam secundum eos, etiam cessante omni negligētia, posset Episcopus creare Moniales, vt hic, & in c. Dudum, de conuers. coniugat. & c. De viduis, 27. q. 1. & mandare Abbatissę, vt illam sic receptam à se reciplat in monasterio, arg.cap.Placuit, 17. q 1. & tenetur tunc Abbatissa recipere, etiamsi non habeat defectum monialium, cessante tamen legitima exceptione. Ergo multò fortius tenetur recipere ingredientem de mandato Episcopi; ad eum namque spectat cura, & sollicitudo etiam Monachorum, vt in c. Qui verè, in fin. 16. q. 1. c. Si quis Abbas, & c. Abbates, 18. q. 2. & subdunt ita tenere Gasparū de Calder. cons. 28. de regular. sed ibi nihil dicit ad propositum, sed in cons. 16. quod incipit. Receptione Monachorum, eod tit. Verè tamen Calder. loquitur in dictis Prelati regularis, & tandem restringit se ad casum negligentię. Vnde magis placet prima opinio Lapi, quam etiam sequitur, Nauarr. cons. 9. nu. 12. de constit. Quod autem ait

31 frater Ludouicus Miranda in Manual. Prelat. to. 2. q. 8. art. 1. Abbatissas non posse nouitias recipere sine suorum Prelatorum licentia, non probatur iure, & in monasterijs subiectis Ordini Fratrum Minorum S. Francisci id specialiter est cautum à Nicolao V. vt refertur in Compend. Priuileg. in verb. Abbatissa, §. 8.

32 Tertius casus est in Monasterijs virorū, vel mulierum, quę ita sunt Episcopo subiecta, vt ad eum spectet receptio Monachorum, vel Monialium, puta ex consuetudine prescripta, vel priuilegio arg. d. c. fin. infr. eod. lib. 6. & quod notatur in c Ex parte, de conuers. coniugat. & in specie tenet Cardinalis hic d. n. 7. vers. Ad quam potest Episcopus recipere, & in hoc casu loquitur text. in d. c. Si vir, 27. q. 2. cum alijs supra citatis: nam de iure veteri monasteria erant Episcopo subiecta, vt c. Monasteria, 18. q. 2. cum suis concord. At verò in monasterijs, & religionibus exemptis, quales sunt hodie religiones ferè omnes, vt plenè notaui in c. Tuarum, infr. de priuileg. tenendum est absolutè Episcopum non habere facultatem admittendi quemquam ad professionem, vt per Cardinal. vbi supra, & Nauarr. cons. 40 incipien. Mattheus professus, hoc tit. receptio enim ad professionem est actus dependens à potestate superioritatis, vt sensit Innoc. hic, & apertiùs ait Gemin in c. Constitutionem, § 1. col. 2. vers. Quęrò an professio debeat fieri, & Nauarrus d cons 40. nu 2. ad fin. & clarè probatur in decreto Concilij Tridentini c. 16. vers. Finito, ibi superiores nouitios, quos habiles inuenerint ad profitendum admittant, sess. 25. de reg.

33 Quod adeo verum est, vt cum in Decretis Clementis VIII. super forma recipiendi nouitius ad habitum, & professionem promulgatis sub die 19. Maij 1602. inter cętera constitutum esset ne in Conuentibus designatis Nouitij ad habitum, vel professionem vllatenus recipi possent nisi pręuia approbatione Congregationis reformationis, vel Episcopi diœcesani, vt in Bull. tom. 3. pag 130. Religionibus de hoc grauiter conquerentibus, hoc caput sublatum fuit. Vnde in decretis de Apostatis, & eiectis, in quibus decreta Clem. fuerunt innouata, atque inserta, de approbatione Episcopi nulla fit mentio, vt scripsi plenius in c. fin. infr. eod.

34 Hęc de Episcopo. Sed generaliter ad dignoscendum quis possit ad habitum, & professionem recipere, in primis recurrendum est ad consuetudines, priuilegia, & statuta cuiusque Ordinis vt c. fin. infr. eod. lib. 6. vbi id notat glos. in ver. Pertineat, Archid. Io. Andr. Anchar. Gemin. & Franc. & Abb. in c. Ad Apostolicam, infr. eod. & nouissi-

35 mè Nauarr. in pręallegat. cons. 9. n. 12. de constit. vbi amplius testatur communem obseruantiam omnium Religionum, quas ipse sua ętate tractauit hoc habere, vt Nouitiorum, & Monachorum receptio fiat à Prelatis immediatis locorum, siue Conuentuum particularium cum maiori parte

36 Capituli. Sed re vera in multis religionibus aliter obseruatur, & in specie in Ordine Fratrum Minorum S. Francisci ex regula cap. 2. cautum est, vt infr. videlicet, si qui voluerint hanc vitam accipere, & venerint ad fratres nostros, mittant eos ad Ministros Prouinciales, quibus solummodo, & non alijs recipiendi fratres licentia concedatur. Et dictio illa taxatiua, *solummodo*, non excludit Ministrum Generalem, vt declarauit Gregor. IX. in explicatione regulę. Quinimo sensus illorum verborum est, vt licentia recipiendi Nouitios à Ministris Generalibus cōcedatur solummodo Ministris Prouincialibus, & non alijs, secundum Hugonem, & alios expositores, & praesertim Cordubam super c. 2. q. 7. Idque colligitur ex c. Exijt qui seminat, §. Sed quoniam de verbor. signif. lib. 6. ibi, Concedimus, & pręsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à sęculo in fratres recipere; quę Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem, sicut expedire viderit,

37 possit arctari. Similiter in Ordine Pręedicatorum ex Constitutionibus dist. 1. cap. 13. §. 3. sic legitur, Nullus recipiatur in fratrem Clericum ad probationem, vel professionem nisi à Priori Prouinciali, vel ab eo, cui super hoc dederit licentiam specialem, vel à Priori Conuentuali cum assensu totius, vel maioris partis Capituli: Conuersum autem non recipiat Prior Prouincialis, nec aliquis de eius licentia, nisi de consensu Prioris, & duarum partium fratrum, qui sunt de Conuentu, pro quo fuerit induendus. Nec Conuentus aliquis recipiat Conuersum sine licentia Prioris Prouincialis. In Ordine itidem Eremitarum S. Augustini ex Constit. 2. p. cap. 1. ita cautum est, videlicet [Recipiantur autem (scilicet Nouitij) de licentia Prioris Prouincialis, & de consensu primò Patrum Concilij, deinde maioris partis Capituli.] Sed & in Ordine Carmelitarum ex Constitutionibus Nouitiorum receptio ad Priorem Generalem, vel Prouincialem dicitur pertinere iuxta formam traditam p. 1. cap. 13. §. 5.

38 Insuper Nauarri attestatio videtur confundi ex Constitutione Sixti V. Cum de omnibus, in Bullar. tom. 2. pag. 601. qua statutum est vt maiores 16. annis nō aliter in aliqua Religione recipi possint, nisi de eorum qualitatibus ibi pręscriptis in Generali, vel Prouinciali capitulo plena fide facta tam Superioris Generalis, seu Prouincialis, quàm Diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint. Et in declarationibus eiusdem Constitutionis ab eodem Pontifice postea editis in §. 12. eod. tom. 2. pag. 603. professiones non habita inquisitione, & seruata forma superius pręscripta nullę, atque irritę declarantur. Et quamuis quoad caput nullitatis professionis ante

dictam

dictam Constitutionem ad terminos iuris reduxe-
rit Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit, In
suprema, in Bullar. tom. 3. pag. 629. tamen in reli-
quis illam non reuocauit, imo saluas esse voluit
pœnas contra Superiores, qui in regularibus ad
habitum, & professionem admittendis illius Con-
stitutionis formam non seruauerint, licet Cōstitu-
tionem suam paulisper moderatus fuerit ipsemet
Sixtus in prædictis declarationibus, §. 7. vbi qui-
busdam religiosis indulsit, vt cum quadam caute-
la ibi expressa possint nouitios recipere etiam ex-
39 tra Capitulum. Religiosos autem Societatis Iesu
ab obseruatione prædictæ Constitutionis Sixti V.
in recipiendis nouitijs nominatim exemit Grego-
rius XIV. in Constitutione, quæ incipit, Exponi
nobis nuper fecit in Bullar. tom. 2. pag 704.

40 In vltima glossa QVAERO, An is, qui, iunctis
manibus tradidit, seu reddidit se Abbati in Mo-
nachum, & in Fratrem, ex hoc censeatur profes-
sionem emittere.

Glossa ponit duos intellectus ad hanc decreta-
lem. Primus est quod hic Canonicus, qui se tra-
didit Abbati in Monachum, & in Fratrem, cen-
seatur professus saltem tacitè, licet formam non
expresserit, quæ habetur in c. Vidua, 20. q. 1. ne-
que huic lecturę obsistit littera sequens, quæ dicit,
Talis vt fiat Monachus, & reddat Domino quæ
promiserat, erit vtique compellendus, quæ videtur
innuere vt nondum esset professus, quoniam ex-
ponitur idest, stet, & viuat vt Monachus, & in
hac lectura tandem residet glos. & Innocen. in fin.
dum exponit verbum, *fiat*, idest perseueret in eo,
quod iam est: Io. Andr. num. 6. vbi etiam allegat
Tancredum, Butr. n. 4. Anchar. circa finem in ver.
Fiat, & Abb num. 13. & n. 14. in fine Lapus solem-
niter allegat. 129. incipien. Factum super quo, n. 10.
Secundus intellectus est quod iste Canonicus fecit
solūmodo votum simplex vt fieret Monachus tra-
dendo se in manus Abbatis, vt in c. Per tuas, infr.
de voto, vbi habetur consimile votum ingredien-
di religionem, & promissio de illo adimplendo fa-
cta in manibus Prælati, & huic intellectui suffra-
gantur illa verba textus, ex quo à conuertendo
votum emittitur, vt scilicet fiat Monachus. Vnde
qui sic promisit, & vouit religionem ingredi, com-
pellendus est vt fiat Monachus, & reddat domino
vota sua, & sic planè sonat littera, & cum hac le-
ctura videtur transire Hostien. in fin. cum illam
recenseat secundo loco, & non reprobet.

Tu teneas primum intellectum, pro quo addu-
co textum ad hoc non ponderatum à Doctoribus
in c. Gonsaldus, 17. q. 2. vbi deciditur, Gonsaldū
Presbyterum tanquam non professum recipere
debere beneficium, quod resignauit, quia etsi quō-
dam in infirmitate feruore passionis pressus Mona-
chum se fieri promiserit; non tamen monasterio,
aut Abbati se tradidit, vt in textu; quasi dicat si
se tradidisset, beneficium resignatum recuperare
non posse, tanquam legitimè professus, vt c. Bene-
ficium, infr. eod. lib. 6. probat ergo ille textus vo-
tum ingrediendi religionem solemnizari si postea
vouens tradat se monasterio, vel Abbati. Deinde
hoc ipsum probo, quia si Canonicus, de quo lo-
quitur hoc capitulum, emisisset votum simplex
iuxta secundum intellectum, non tradidisset se in
Monachum in manibus Abbatis, sed potius de se
tradendo vouisset, & considerat hic Cardinalis in
41 3. oppos. Prætetea pondera illud verbum, *redde-
re*, idest tradere, vt exponunt glos & Doctores. Tra-
dere autem se Abbati, seu in manibus Abbatis
idem importat ac potestati Abbatis se submitte-
re, c. Omnis, 11. q. 3. & c. Addidistis, 20. q. 1. Fa-
cit tex. in l. Traditionibus, C. de pactis, & in l Tra-
ditio, ff. de acquir. rer. domin. cum concordant.
de quibus per Dyn. in cap. Nemo potest de regul.
iur. lib. 6. At quis non subijcit se potestati Abba-
tis nisi per solemnem professionem, c. Si religiosus,
de elect. lib 6. Ergo idem est tradere se Abbati, ac
solemniter profiteri quod tenet Lapus d. allegat.
129. num 10. præsertim vbi quis tradit se non sim-
pliciter, sed in Monachum, & in Fratrem, vt in
textu: hoc enim nihil est aliud quàm subijcere se
Abbati tanquam Monachum, eique promittere
obedientiam Monachalem, quod perinde est, ac
professionem emittere, vt c. Consuluit, inf. qui cler.
vel vouen. Innoc. hic in princ. Hostien. n. 2. in fin.
in ver. Tibi se reddidit; & Io. Andr. eod. n. & verb.
Ad hæc simplici voto non adaptatur illa ratio, quę
ponitur in textu, videlicet quod habitus non fa-
ciat Monachum, sed professio regularis. Et simili-
43 ter alia ratio quæ subsequitur, videlicet ex quo
à conuertendo votum emittitur, & recipitur ab
Abbate, itidem conuenit professioni tantum, quæ
cum pendeat non solum ex voluntate profitentis,
sed etiam alterius, ad sui validitatem exigit vt re-
cipiatur ab eo, qui potestatem habeat religioni
incorporandi, vt abundè ostensum est supra in vlt.
not. non autem conuenit simplici voto, quod pen-
det ex voluntate solius vouentis, nec indiget alte-
rius receptione, vt c. Quod Deo, 32. q 5. & c. Ex
parte tua, Infra de conuers. coniugat. secundum
Innoc. hic n. 4. Quibus accedit quod iste Canoni-
cus prius emiserat votum simplex vt fieret Mona-
chus, ac deinde graui morbo correptus, vt sua m
sanaret cōscientiam, voluit reddere Domino quod
promiserat, ne voto non completo ex hac vita mi-
graret, vt dicitur in littera. At certè votum
suum non compleuisset si tradendo se in Monachū
professionem non emisisset, sed potius voto sim-
plici aliud simile votum adiecisset, quod planè in-
eptum fuisset, & nugatorium. Ac demum si hic
ageretur de simplici voto dumtaxat, non autem
de professione regulari, hoc cap. incongruè fuis-
set positum sub hac Rubrica de Regularibus, &
potius collocandum fuisset sub illa de voto, & voti
redēptione, prout factum est de prędicta Decretali
Per tuas. Et minor quod Doctores ad has consi-
derationes non aduertant. Hæc igitur sit conclu-
sio, Quod tradens se in Monachum, & in Fratrem
in manibus eius, qui potest religioni incorporare,
dummodo prius annum probationis peregerit ad
pręscriptum Conc. Trid. c. 15. sess. 25. de Regular.
eo ipso Monachus efficitur, & cogi debet in religio-
44 ne perseuerare; maximè si prius vouerit vt fieret
Monachus, iuxta textum hic, & in d. c. Gonsal-
dus, 17. q. 2. & hic notant Butr. & Io. de Anania
ambo in 1. not. dum ex hoc textu colligunt pro-
fessionem induci quando præcedit votum profitē-
di, & postea subsequitur aliquod signum deno-
45 tans professionem. Procedit autem hęc conclu-
sio, quamuis regula, aut Constitutiones Ordinis
certam profitendi formam præscribant: nam nihi-
lominus tradens se Superiori in Monachum, & in
Fratrem censetur tacitè profiteri etiam ea forma
non seruata, vt innuit hic glossa fin. in princip. ibi,
licet fortè non expresserit formam professionis, &
Abb.

Abb.n, 13. & Syluest. in ver. Religio 3. in 2. & 18.q.
46 in fin. Ratio est secundum Abb. quia regula Monachorum ponens certam formam circa professionis actum non videtur ponere formã substantialem; eo quod cum obligatio dirigatur in Deum, defectus formæ non debet vitiare actum, sicut videmus in excommunicatione, vt notatur in c. Sacro, infr. de
47 senten. excommun. Quod tamen limitabis nisi regula, vel constitutiones Ordinis à Sede Apostolica ex certa scientia confirmatæ procederent vlterius decernendo irritã professionem aliter factã; quia tunc professio emissa non seruata forma præscripta non valeret, argum. cap. Si suli, vers. Nisi nos in gratia, de concess. præbend. lib. 6. cum suis
48 concor. Potest enim Papa infringere professionẽ, ita vt obligationem non inducat, vt cap. 1. de religios. dom. lib. 6. & cap. Non solum, & ibi Gemin. in 15. not. de Regular. eod. lib. Ad hoc Concilium Trident. cap. 15. vers. Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem, &c.
49 sess. 25. de Reg. Et idem esset si regula præscriberet formam professionis per hæc verba, videlicet [Professio aliter fieri nõ possit:] tunc enim professio aliter facta irrita esset; quia per hoc censetur data forma substantialis, cui à partibus renunciari non potest, vt notat Bart. in l. fin. num. 4. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. & Felin. in d. cap. Cum dilecta, num. 6. de rescript. vbi enumerans decem signa formæ, septimum signum, inquit, vbi in dispositione dicitur, aliter fieri non possit, ibi est data forma, & ei nõ potest renonciari; item hæc verba, [Aliter fieri non possit,] inducunt decretum
50 irritans, vt ait Parisius cons. 29. n. 20. lib. 2. Item verbum, *potest*, negatiuè prolatum necessitatem importat, secundum Bart. in l. De his, num. 4. ff. de transact. & vide in materia quod scripsi in c. Causam, num. 23. & 24 sup. de elect.
51 Vlteriùs QVAERO, An is qui vouit ingredi religionem, teneatur, & cogi possit in ea perpetuò remanere.
52 Quæstio duas habet inspectiones. Altera est, an sic vouens in foro Ecclesiæ cogi possit in religione perseuerare. Altera an ad id teneatur in foro conscientiæ.
53 Circa primam inspectionem Host. hic num. 1. ait in hac materia vim fieri posse in verbis: nam si dixerit, Voueo me perpetuo religiosè victurum, & talem religionem seruaturum, tunc non potest redire ad sæculum, cap. Consulti, & cap. Statuimus, infr. eod. quasi saltem tacitè professus intelligatur, argum. cap. Diaconi, 28. dist. Nisi ex causa contrarium protestetur, vt cap. 1. supra quod metus causa. Sin autem dixerit, Voueo me intraturum religionem, tenetur ingredi; potest tamen intra annum exire, nisi appareat eum voluisse vitam mutare: nam quoad ecclesiam requiruntur de hoc indicia, vt in cap. Non solum, infra eod. lib. 6. Ita Host. quem totidem verbis sequuntur Io. And. num. 6. Cardinal. in 3. opposit. Anchar. sub n. 10. in ver. Fiat, & alij communiter.
54 Verum glos. vltima in vers. Talis ergo, vult in effectu vt qui promisit, aut vouit se intraturum aliquam religionem compelli possit, & debeat vt fiat Monachus: quod perinde est ac si dixisset, cõpelli potest, & debet vt professionem emittat monachalem, & consequenter perpetuò remaneat in religione: nam si glossa sentiret sic vouentem cogi posse tãtummodo ad intrandum, non autẽ ad perseuerandum, nõ dixisset eum posse compelli vt fiat Monachus; quia per solum ingressum sine professione quis Monachus, seu religiosus non efficitur cum effectu, vt dicit textus in c. Religiosus, §. Quàuis autem, de senten. excomm. lib. 6. Licet Caietanus aliter sentiat in 2. 2. qo. vlt. art. 4. vers. Ad primum dubium, vbi subtiliter probat votum de ingressu religionis, & votum de fieri religiosum æquiualere, & vtroque casu vouentem teneri tantummodo ingredi, vt nouitium; non autem perpetuò perseuerare.
55 Et pro opinione glossæ valde vrget quod quando ponitur in conditione factum, quod iuris sortitur effectum, puta si matrimonium contraxerit, vel si monasterium intrauerit, vel aliud simile, tunc si implementum cõditionis nõ durat facto illius, qui tenetur adimplere, conditio habetur pro non adimpleta, textus est in l. Inter Castellianum, ff. de arbitris, vbi condemnatus rem tradere non implet præceptum rem tradendo nisi res tradita duret;
56 vnde si res ad eum reuertitor, restituere tenetur, vt l. Qui sic soluit, ff. de solut. vbi non dicitur solue-
57 re qui soluit, & incontinenti recuperat. Vnde Angelus cons. 159. incipien. Conradus Alberti, no. 4. Format quæstionem, An is, qui intrauit monasterium, & postea exiuit, consequi debeat relictom sub conditione si monasterium intrauerit, & per iura prædicta resoluit talem esse priuãdum relictis si facto suo exiuit; quia non dicitur conditionem impleuisse: secus si sine facto, & culpa sua, vt l. Si quis hæredem, C. de instit. & substit. Licet Bartol. ibi super hoc dubitauerit, & solum quæsiuerit, & quæstionem indiscussam dimiserit.
58 Quid dicendum? Pro solutione plures casus videntur distinguendi. Primus est in eo, qui à monasterio exiuit non spontè, sed coactus, puta quia à Superioribus regularibus ante professionem eiectus fuit, vt in Conc. Trident. cap. 16. vers. Finito, sess. 25. de Regular. & hoc casu votum intelligitur adimpletum, nec potest Ecclesia talem compellere, vt iterum ad religionem reuertatur. Ratio est, quia quando implementum obligationis non durat sine facto, & ministerio eius, qui adimplere tenetur, obligatio habetur pro adimpleta, & eo casu sufficit implementum per momentum temporis extitisse, licet non duret, vt est textus apertus in d. l. Si quis hæredem, C. de instit. & substitut. Ideoque legatum factum alicui si liberos susceperit, statim debetur natis filijs, licet postea moriantur, vt l. Cum vxori, C. Quando dies legati ced. quam legem sic summat Bald. videlicet, sufficit, vt conditio in momento temporis sit impleta. Et facit l. Hæreditaribus, in princ. ff. ad Trebelliao. & l. Quid ergo, in fin. princ. ibi, Ad initium nuptiarum se retulit, & ff. de his qui not. infam. & hoc
59 tenet Ang. loc. cit. Et hic primus casus parum habet difficultatis; quia obligatio voti, sicut & iuramenti non extenditur ad impossibile, c. Significante, de pignor. c. 1. & ibi glos. in ver. Impossibilia de iureiur. lib. 6. l. Impossibilia, & l. Inter stipulantẽ, §. Sacrã, ff. de verb. oblig. & l. Impossibiliũ, ff. de reg.
60 iur. Hinc relegatus in aliqua ciuitate sub pœna cõuentionali etiã iurata, si dominus ciuitatis fecerit eum recedere, pœnam non incurrit; ex quo per eum non stat, eum non possit Superiori resistere, vt respondit Angel. conf. 378. Dominus Ray-
61 mundus, & cons. 379. Et proprius ad rem nostram qui vouit ingredi certam religionem non intendens

dens ad aliam se obligare, si ibi non recipiatur, nõ
tenetur intrare aliam, & solutus est voto, vt docet
S. Thom. in 2. 2. quæst. vlt. art. 3. ad 2. quem re-
fert, & sequitur Syluester in ver. Religio 2. nu. 16.
post Richar. quem citat. & Archid. in c. Scimus,
num. 2. 12 q. 1. Quando enim quis vouet intrare
certam religionem subintelligitur conditio, si pos-
sum, vel si volunt me recipere, qua conditione non
existente, non existit votum, vt post Hug. Cardi-
nal. inquit Archid. vbi sup.
62 Secundus casus est in eo, qui non coactus, sed
spontè exiuit è monasterio, & tunc subdistinguen-
dum; nam aut exiuit statim postquam ingressus
fuit, aut non statim exiuit, sed aliquandiu in reli-
gione perseuerauit. In primo casu votum non ad-
impleuit, ideoq; ab Ecclesia cogi potest vt iterum
ingrediatur; quoniam non dicitur intrasse qui sta-
tim exiuit, text. est in cap. Ad nostram, ibi, Sta-
tim pœnitoit quod habitum induisset, sup. eodem.
Et hoc casu habent locum iura, quæ dicunt, Non
censeri aliquid factum esse si factum non duret,
vt cap. Constat, 1. q. 1. cap. Vides, 23. quæst. 6. l. Si
filius, ff. Quod cum eo, qui in alien. possess. & l. Si
pro patre, §. Versum, ff. de in rem verso. Vnde
breui reuersa vxor nec diuertisse videtur, dicit tex.
in l. 3. in fin. ff. de diuort. nec dicitur venisse qui non
stetit, cap. Si quis autem, 18. dist. cap. Certum est,
11. q. 3. & cap. Missas, de consecr. dist. 1. c. Si post-
quam, & ibi glos. in Ver. Mente, & cap. Cupien-
tes, §. Si per viginti, vbi glos. in ver. Compareant,
de elect. in 6. Facit tex. in l. Pleri que, ff. de ritu
nupt. & in l. Vir mulieri, ff. de donat. inter virum,
& vxorem, alioquin si vouens ingredi religionem
non teneretur intrare nisi per momentum tempo-
ris, & posset illico recedere, votum esset frustra-
neũ, iudicium, & irrisorium, quod non est dicen-
dum, Clem. Cum illusio, de renunciat. & ita tenet
S. Thomas d. q. vlt. art. 4. ad 3. vbi ait, Eum, qui
intrat vt statim exeat, non videri satisfacere voto
suo, quia ipse in vouendo hoc nõ intendit; & ideo
tenetur saltem velle experiri an sibi expediat in
religione remanere: & eum sequitur Archid. in
cap. Scimus, num. 3. 12. q. 1. & ibi Bellam. num. 26.
& Syluester religio 2. num. 19.
63 In secunda autem casu, idest cum non exiuit
statim, sed aliquandiu permansit in religione, mihi
magis placet opinio Host. & sequacium, vt scilicet
liceat ei redire ad sæculum, nec vlterius cogi pos-
sit ad monasterium reuerti: moueor quia vouens
ingredi religionem censetur ingressum vouisse, se-
cundum formam iuris communis, quæ est vt in-
gredienti detur annus probationis, vt cap. Consal-
dus, 17. q. 2. & cap. Ad Apostolicam, infra eodem,
cum suis concordantibus, & ita expressè docet
S. Thomas in 2. 2. q. vlt. art. 4. in corpore ad finem,
64 & fusiùs patebit infra in secunda inspectione. Om-
nis enim dispositio simpliciter concepta vestitur à
iure communi, & ad illius intellectum est redigen-
da, l. 2. C. de noxal. l. Quæro, §. Inter locatorem,
ff. Locati, cap. Causam quæ, de rescript. & c. Quem-
admodum, de iureiur. Anchar. cons. 6. Viso the-
mate, num. 8. & cons. 421. Præmittendum est in
65 princ. Neque obstat quod obligatio non dicatur
adimpleta quando eius implementum non durat
facto illius, qui tenetur adimplere, secundum ea,
quæ dicta sunt supra, num. 45. Nam respondetur
hoc casu implementum obligationis illius, qui vo-
uit ingredi religionem, non esse perpetuam perse-
uerantiam in religione; quia ad illam se non ad-
strinxit, saltem iudicio Ecclesiæ; sed esse ipsum in-
gressum in monasterium ad probãdas illius auste-
ritates, cui quidem obligationi integrè satisfecit
ingrediendo, ibique tamdiu morando vt illius as-
peritates potuerit experiri, iuxta text. in cap. Ad
Apostolicam, & cap. Non solum, infra eod. lib. 6.
Vnde ad vlteriorem perseuerantiam non est vlla-
tenus compellendus. Et ita in effectu respondet
Caietanus in 2. 2. q. vlt. art 8. in respons. ad 2. dub.
ait enim: [Verum est non venisse eum, qui non
stetit ad id, pro quo venit; & ideo ingrediens re-
ligionem cum veniat ad religionis probationem,
non diceretur venisse si ingressus absque probatio-
ne retrocederet. Sed si probationi operam dat,
dicitur venisse ad religionem probandam, quia
stat in religionis probatione, quocirca sicut spon-
te ingrediens religionem, & in probatione illius se
exercens, & postmodum exiens, dicitur venisse, &
stetisse, quia venit ad religionem probandam, &
in probatione stetit: ita ex voto ingrediens reli-
gionem, & probando illam, eadem exiens, dici-
tur venisse, & stetisse ead. ratione.] Hæc Caieta-
66 nus. Nec propterea talis dicitur inutiliter vouis-
se, quia vt, inquit, D. Thom. d. art. 4. in respons. ad
secundum. Melius est intrare religionem animo
probandi, quàm penitus non intrare; quia per
hoc disponitur ad perpetuò remanendum.
67 Circa secundam inspectionem, videlicet an vo-
uens intrare religionem teneatur ibi esse perpe-
tuò in foro conscientiæ, & quoad Deum, Hostien-
sis hic num. 2. in fin. quæstionem paucis absoluit,
dicens: Sed quantũ ad animæ salutem videat vo-
uens quid intendebat, & relinquatur conscientiæ
suæ, c. Mulieri, de iureiur. & sequuntur alij supra
citati, num. 43. Sed vberius rem totam explicat,
D. Thomas in 2. 2. in præalleg. quæst. vlt. art. 4. in
corpore, ait enim: Obligatio voti ex voluntate
procedit; nam vouere voluntatis est, vt Augustin.
dicit, ad hoc cap. Magnæ, infr. de voto, in tantum
ergo fertur obligatio voti, in quantum se extendit
intentio vouentis. Si ergo vouens intendit se ob-
ligare non solum ad ingressum religionis, sed etiam
ad perpetuò remanendum; tenetur perpetuò re-
manere. Si autem intendit se obligare ad ingres-
sum religionis causa experiendi cum libertate re-
68 manendi, vel non remanendi; manifestũ est quod
remanere non tenetur. Si verò in vouendo sim-
pliciter de ingressu religionis cogitauit absq; hoc
quod cogitaret de libertate exitus, vel de perpe-
tuitate remanendi, videtur obligari ad ingressum
religionis secundum formam iuris communis, quę
est vt ingredientibus detur annus probationis: vn-
de non tenetur perpetuò in religione permanere:
ita D. Thom. cuius distinctionem probarunt ibi
Caiet. & reliqui Expositores, Archid. in d. c. Sci-
69 mus, num. 3. 12. q. 1. & Sylnester in verb. Religio,
2. num. 19. Addit Richar. relatus ibi à Syluestro,
quod si vouens intrat quidem animo exeundi, sed
tamen cum voluntate dandi operam, vt Deus im-
mutet propositum suum; satisfacit voto; aliàs se-
cus.
70 Cæterum aduerte ne decipiaris; nam quod su-
perius diximus ex D. Thoma vouentem ingredi
religionem in dubio censeri ingressum vouisse iux-
ta formam iuris communis, quæ est vt ingredienti
detur annus probationis, non videtur ita intelli-
gendum, vt sic vouens post probationem possit pro

libito voluntatis à religione exire, etiam sine vlla causa quandoquidem inter ingredientem sponte,
71 & ingredientem ex voto debet esse differentia, & quidem sponte ingrediens potest saltem, quoad Ecclesiam ex sola ratione libertatis exire, vt probat textus in c. Statuimus, ibi, Ad priorem statum redire posse liberè infra annum, & in c. Cum simus, ibi, Quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, infr. eod At verò ingrediens ex voto tenetur Religionem probare, ac si inuenerit illius conditiones sibi gratas, ex vi voti obligatur ad perseuerātiā, nec potest ex sola ratione libertatis ad sęculū remeare. Nā sicut finis ingressus est probatio, ita probationis finis est gratarū, vel ingratarum conditionum inuentio. Inuentionis autem finis quoad conditiones gratas est acceptatio, quoad ingratas refutatio. Recta namque ratio non patitur vt aliquid probandum detur, & repertis omnibus probatæ rei conditionibus gratis, refutetur. Et confirmatur quia tempus probationis indultum est tā in fauorem nouitij, quàm religionis, vt cap. Ad Apostolicam, infr. eod. at religio si nouitium iam probatum, & habilem repertum pro sola libertate expelleret, vtique ageret contra bonam fidem, ad hoc Conc Triden. c 16. ibi, [finito tempore nouitiatus Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant,] sess. 25. de regular. Ergo pari ratione nouitius est malæ fidei reus coram Deo si à religione iam probata ex sola libertate retrocedat. Vterque igitur, idest tam spōtè ingressus, quàm ex voto, peccat recedendo à religione sine vlla causa. Sed ingressus sponte peccat venialiter tantum, arg. cap. Consulti, infr. eod. Ingressus autem ex voto peccat mortaliter; quia intelligitur, se obligasse ad probandum bona fide, quod non seruat, licet in foro Ecclesiastico nihil ei obijci possit. Ita Cardinal. Caiet. in 2.2. d qu. vlt. art. 4 in respons. ad 3. dub. vbi hæc fusiùs probat,
72 & respondet obiectis. Quæ doctrina est valde notabilis si vera est, non tamen transit absque difficultate, saltem in ea parte, in qua habet sponte ingredientem exeundo sine vlla causa venialiter peccare, quoniam cum lex impertiatur authoritatem liberè exeundi infra annum probationis, vt in d. c. Statuimus, & c. Cum simus, cum suis concordant. Ergo nouitius, qui pro sola ratione libertatis recedit à monasterio, non peccat, cum hoc faciat legis authoritate, c. Qui peccat, 23. quęst. 4. Item propositum ingrediendi religionem nō obligat etiam ad veniale, vt post D. Thomam in 2.2. q. 88. art. 1. probat Archid. in c. Qui bona, n. 3 17. q. 1. & Nauarr. in Manual. c. 12. num. 26. & in repet. cap Pennata, num. 1. de pœnit. dist. 2. Comment. tom. 3. pag. 171. Ergo ab huiusmodi proposito recedere nullum est peccatum, & huius sententię videtur esse apertè D. Thomas d. q. vlt. art. 4. in respons. ad 1. dum ait: non intelligitur aliquis retroire, vel aspicere nisi quando prætermittit id, ad quod se obligauit, alioquin quicunque per aliquod tempus facit aliquod bonum opus, si non semper id faciat, esset ineptus Regno Dei, quod patet esse falsum. Et in responsione ad secundum dicit, cum, qui religionem intrauit, scandalum non generare si exeat, præsertim ex aliqua rationabili causa. Pondera dictionem illam, *præsertim*, quæ propriè idem importat quod maximè, & quamuis exprimat casum minus dubitabilem, tamen implicat idem esse in casu contrario, videlicet si sine vlla rationabili causa exeat, vt c. Diuersis fallacijs, de cler. coniug c. Ex litteris, il secondo, & ibi notat glos. in ver. Præsertim, de homicid. Gemin. cons. 16 n. 4. in fin. vers Non obstat, & Calder. cons. 548. aliàs 1. de verb. signif. libet tamen hic referre verba Syluestri contrarium insinuantis in verb. Religio, 5. q 8. num. 8 ad finem quę sic se habent. [Qui ergo solum proposuit perseuerare nō vouendo, nec se offerendo professioni, potest intra annum ad sæculum redire de iure, & contrahere matrimonium, etiam sine peccato quoad Ecclesiam, & etiam quoad Deum si redeat ex iusta causa, putà, infirmitate, vel debilitate: si autem ex causa iniusta puta tædio sanctæ vitæ, vel huiusmodi, est peccatum ingratitudinis.] Hæc ille. Et pro opinione Syluestri, & Caietani allego opt. tex. in cap. Qui bona 17. quæst. 1, vbi Gregorius ait. Qui bona agunt, si meliora agere deliberant, & post deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseuerent, in conspectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione, & ibi glo. 1. exemplificat in eo, qui prius proposuit matrimonium contrahere, & deinde continentiam seruare, & allegat Hugonem dicentem hunc mortaliter peccare si firmiter proposuit; sed mox subdit secundum alios peccare tantum venialiter. Et per illum text. Host. in c. Consulti, num. 9. infra eod dicit peccare eum, qui proposuit se fieri Monachum si propositum non adimpleat, licet votum non fecerit.

De Regularibus.

Cap. Cum simus.

SVMMARIVM.

1 *Pater si eum bonis suis, & filio impubere se obtulit monasterio, filius factus maior exire potest, & legitimam a monasterio petere.*
2 *Professionis vim obtinent hæc verba,* Confero me, & mea monasterio.
3 *Filius impubes à Papa oblatus monasterio, cogitur ibi remanere vsque ad pubertatem, sed factus pubes liberè exire potest.*
4 *Monasterium quamuis habeatur loco filij non tamen excludit filium legitimum, & naturalem à successione paterna quantum ad legitimam, & num. seqq.*
5 *Filiatio vera præualet fictæ.*
6 *Legitima an debeatur filio statim atque pater in Religione capaci bonorum in communi professionem emittit; an verò expectanda sit eius mors naturalis, & nn. seq. vsque ad n. 13.*
7 *Successio propriè adoptatur ad defunctum.*
8 Quondam *dictio solet communiter apponi quando fit mentio de mortuo.*
9 Successionis *verbum adaptatur etiam ad Monachum viuentem, cum iuris fictione dicatur mortuus.*
10 *Authentica Si qua mulier, C. de Sacros. Eccles. non est canonizata in cap. Si qua mulier. 19. quæst. 3. & cur.*
11 *Legitima non debetur filio nisi post mortem patris naturalem, vel ciuilem.*
12 *Ius patriæ potestatis soluitur per mortem ciuilem, sicut per naturalem.*

Puella

13 *Puellæ monaſterium ingredi volenti an ſit indulgendum, vt fideicommiſſum non purificetur per illius profeſſionem. ſed prorogetur vſque ad diem mortis naturalis, & num ſeqq. vſque in fin.*

14 *Legitum dotis maioris ſi puella nupſerit, minoris ſi Religionem profiteatur, qua parte debeatur profitenti, & n. 16.*

15 *Principis authoritas exuberans eſt in gratijs dilatorijs, reſtrictior verò in peremptorijs.*

17 *Præiudicium, quod ex prorogatione ſit vocatis ex fideicommiſſo conditionali, non eſt conſiderabile.*

18 *Subſtitutis qualẽ præiudicium generetur ex prorogatione fideicommiſſi, & quo remedio ſit eis conſulendum.*

1 CVM SIMVS. Si pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit monaſterio, filius factus maior exire poteſt Religione, & legitimam à monaſterio petere. Hoc dicit. Abbas. Communis diuiſio. Secunda, ibi, *Diſcretione*.

2 Nota primo ibi, *Contuliſſet*, hæc verba, *Confero me, & mea monaſterio*, vim profeſſionis obtinere, vt hic, & in c. Proximo, ſupra eodem, & notant hic Innoc. in princ. Hoſtienſ. poſt principium in ver. Contuliſſet, Io. Andr. num. 1. in eodem ver. & Butr. n. 3. quod tamen intellige vt dixi in cap. In præſentia, in 1 not. ſupra de probat.

3 Secundò nota, quod etſi paterna deuotio, ſeu oblatio filium impuberem faciat Monachum, vt in Concilio Toletan. IV. cap 48. relato in cap. Monachum, 20. q. 1. & in cap. Cum virum, ſupra eodem. Hoc tamen intelligitur quoad hoc, vt filios cogatur in monaſterio perſeuerare vſque ad pubertatem, vt hic per Abbatem in 1. notab. Sed adueniente pubertate liberum erit ei in monaſterio remanere, vel ad ſæculum redire, vt hic eſt expreſſum in illis verbis: [Si dictus puer ad annos diſcretionis peruenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, ſi ad hoc induci nequiuerit, non eſt vllatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere.] Concordat c. Illud, 20. qu. 1. & quæſt. 2. cap. Si in qualibet, & hic notat Hoſtien. n. 1. Io. Andr. Cardin. Anchar. & omnes in ſum. text de quo tamen dic vt plenè ſcripſi in d. cap. Cum virum, ſupra eodem.

4 Vltimò nota ibi, *bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt*. Ex eo, quod pater ingrediatur monaſterium, & ibi profeſſionem emittat, filium non priuari ſucceſſione paterna, quia licet monaſterium habeatur loco filij; vt in cap In præſentia, & ibi dixi in 5. notab. de probat. non tamẽ excludit filium legitimum, & naturalem à ſucceſ-
5 ſione; quia vera filiatio præualet fictæ, vt hic per Butr. n. 4. intellige quantum ad legitimam, qua filius priuari non poteſt cum ſit iure naturę debita; ſed reliqua bona monaſterio remanebunt, quæ illi competunt ex ingreſſu, vt in Auth. Si qua mulier, C. de Sacroſ. Eccleſ. quam Abbas dicit eſſe canonizatam in c. Si qua mulier, 19. q. 3. & in Auth. Ingreſſi, C. Eadem, & hic notant gloſ. penult. Innocen. in fin. Hoſtienſ. num. 3. Butr. n. 5. & reliqui omnes.

6 Sed nõ modica eſt difficultas, an legitima debeatur filio ſtatim atque pater in Religione capaci bonorum in communi profeſſionem emittit, an verò expectanda ſit mors naturalis ipſius patris?

Legiſtæ communiter videntur ſentire expectandam eſſe mortem naturalem, ita gloſ in d. Auth Si qua mulier in ver. Moriatur, C. de Sacroſ. Eccl. cum qua concordant ibi Iacob. Butrigar. quæſt. 8. Cynos n. 5. Bart. n. 22. Salycet. n. penult. qu. 11. Alber. num. 7. & 8. & Iaſ. à n. 51. & ex Canoniſtis in d. c. In præſentia de probat. Butr. num. 29. Felin. num. 56. Pariſ. n. 166 Decius n. 262. & Bero n. 536. Gulielm. de Benedictis in repetit. cap. Raynutius, in ver. Mortuo itaque teſtatore, il primo n. 299. de teſtam. & nonnulli ex modernis, quorum opinio de iure ciuili fortè eſt verior per tex. in d. Authen. Si qua mulier, ponderando illum, vt hic per Abbatem, n. 5. ver. Sed tu aduerte. Nec obſtat iſte textus, quia, vt respondẽt aliqui ex præcitatis Authoribus, hic pater poſt profeſſionẽ erat naturaliter mortuus; vnde nil mirũ ſi legitima erat filio debita, vt l. 1. §. Si impuberi, ff. de collat. bonor. Id
7 quod colligunt ex hac littera ibi, *quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt*: nam ver. *ſucceſſio*, proprie adaptatur ad defunctum, cum viuentis nulla ſit ſucceſſio, ſeu hæreditas, l. Qui ſuperſtitis, ff. de Acquir. hæredit. ſecundum Abb. hic n. 6. verſ. In contrarium, Quinimo Felin. in d. c. In præſentia, n. 56. de probat. atteſtatur ſe vidiſſe integram, & ex illa apparere patrem fuiſſe mortuum.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

Sed his non obſtantibus Canoniſtæ communiter tenent legitimam filio deberi illico poſt profeſſionem patris per iſtum textum, qui cauillari nõ poteſt; nam qui dicũt patrem hic fuiſſe mortuum, vtique diuinant, cum ex littera hoc nullatenus deprehendatur, & Correct. ſingulas. 162. n. 3. affirmat ſe integram hanc Decretalem vidiſſe, legiſſe, ac relegiſſe, & nihil in ea inueniſſe, ex quo appareat pa-
8 trem fuiſſe mortuum. Quin potius colligitur oppoſitum; tum quia in principio recitatur nomen patris, ibi, *Cum B. Miles ſe cum filio ſuo*, &c & non dicitur *quondam*, & tamen hæc dictio ſolet cõmuniter apponi quando fit mentio de mortuo, vt aduertit Abbas hic n. 6 verſ. Sed pro primo intellectu, & conſtat ex cap. Cum contra, ibi, *Quondam pater tuus*. Supra, de pignor. & cap. Ex parte B. quondam Angliæ Regina de for. comp. cum ſimilibus, vt ibi per Felin. num. 2. & Alex. conſ 14. Viſis, & conſideratis, n. 15. lib 6. Tum quia in integra ab Ant. Auguſt. Collectione 2. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 5. refertur in hæc verba, [Sanè nuper auribus noſtris eſt relatum, quod cum C. miles lepræ morbo, Domino permittente, reſperſus ſe cum filio ſuo diſcretionis annos nullatenus agente ad quoddam monaſterium cum bonis etiam ſuis, quæ à monaſterio ipſo tenuerat, contuliſſet, dictũ filium habitum fecit ſuſcipere Monachalem, cumque ipſi puero diſciplina monaſtica propter aſperitatem Regulæ diſpliceret, infra decem hebdomadarum ſpatium à monaſterio & habitu taliter ſuſcepto reſiliens, bona patris ab Abbatia illa cœpit cum inſtantia poſtulare.] Hæc ibi, Pondera ab ingreſſu patris, vſque ad petitionem legitimę non interceſſiſſe niſi decem hebdomadas, & cum pater non laboraret febri, ſed tantum eſſet lepra reſperſus, ſatis credibile eſt eum adhuc fuiſſe ſuperſtitem quando filius legitimam poſtulauit, arg. cap. De rectoribus, de Cler. ęgrot. & c. 1. & 2. de coniugio leproſor. aut certè ſi pater obijſſet, textus de illius obitu mentionem feciſſet, vt moris eſt. Nec refragãtur illa verba: *Quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt*. Quia benè adaptantur ad Monachum naturaliter viuentem cum iuris fictione dicatur mortuus,

l. Deo nobis, C.de Episcopis, & cler. Quare hanc partem tuētur hic glos. penult. Innoc. in fin. Host. num. 3. Butr. num. 5. Card. nu. 8. Anchar. in fin. & Io de Anan. num. 3. & io d. cap. In præsentia, de probat. Abb. Siculus num. 59. Barbat. num. 154. & Mantica num. 72. Syluester in verb. Hæreditas, 8 q. 7. num. 10. in 6. dicto, & in ver. Religio 6. q 1. in 2. dicto, Nauarr. Commentar. 8. de Regular. num. 48. & 54. Couar. in cap. 1. num. 7. de testam. & sic transeunt communiter Doctores nostri, vt inquit Abbas hic num. 4. & quamuis ipse nu. 6. circa finem dicat contrarium verius videri de subtilitate iuris; tamen fatetur satis æquum esse hanc tenere in fauorem filij, ne cogatur postulare alimenta à monasterio. Similiter Bald. in d. Authen. Si qua mulier, num. 38. [Nota (inquit) quod filij in Authentica nostra quoad petendam legitimam expectant mortem naturalem patris. Et illud est verum de iure ciuili, sed de æquitate canonica videtur secus; vnde potuerunt intentare conditionem ex canone pro ista legitima statim facta professione per patrem, vt extra de Regular. cap. Cum simus, qui textus non est alibi.] Hæc Bald. quem
10 sequitur Card. hic n. 2. Adde quod verum non est prædictam Auth Si qua mulier, in qua fundatur opinio Legistarum fuisse canoniatam in d. cap. Si qua mulier, 19 q. 3. Quoniam non est à Papa inserta Canoni, sed tantùm redacta à Gratiano in volumen Decreti, & per hoc canonizata nō intelligitur, vt dixi in cap. Canonum statuta, num. 39.
11 supra de Constitut. Et hoc teneas, quia etsi legitima non debeatur filio nisi post mortem patris, l. final. ff de liber agnoscend. & dicta l. 1. §. Si impuberi, ff. de collat. bonor. tamen pater dicitur mortuus etiam per monachatum, vt cap. Placuit, 16. q. 1. & d. l. Deo nobis, Cod. de Episcopis, & cler.
12 Facit l. final. Cod. de sent. pass. Vnde in simili sicut per mortem naturalem soluitur patria potestas, ita & per mortem ciuilem, quæ per ingressum contingit, vt hic per Anchar. num. 2. Et fideicommissum conditionale similiter purificatur per ingressum religionis, sicut per mortē naturalem, vt plenè notatur in cap. In præsentia, de probat. & vide bonam glos. in d. cap. Placuit, in ver Mortuus, 16. q. 1.
13 Sed hic quæritur vtrum annuendum sit supplicationi puellæ monasterium ingredi volentis, vt fideicommissum non purificetur per illius professionem, sed prorogetur vsque ad diem mortis naturalis.

Gratia in supplicatione petita videtur iusta, & concedenda, cum hactenus nemini sit ius quæsitū in bonis, de quibus agitur, & ne dum non fiat præiudicium considerabile vocatis per fideicommissum, sed potius fiat melior eorum conditio, vt ex deducendis mox apparebit.

14 In præsentia verò non est opus aggredi disputationem illam arduam, & in primis difficilem, An filia, cui legata fuit dos maior, & opulentior si nupserit, minor verò si monasterium ingressa fuerit, possit profitēdo maiorem dotem sibi propter carnales nuptias relictam consequi, non obstante cōtraria patris dispositione. Quandoquidem petitur tantùm dilatio purificationis fideicommissi, nō autem derogatio, & annullatio illius, inter quos
15 casus magna est differentia, cum Principis authoritas maxima, & exuberans sit in gratijs dilatorijs, restrictior verò, & angustior in peremptorijs, & decisorijs, ad textum in l. Quoties, Cod. de precib. Imperat. offerendis, & notant in cap. Quæ in ecclesiarum, de constitut. Innocen. num. 3. post med. vers. Si verò non auferatur ius, Compostell. num. 6. eod. vers. Host. nu. 4. vers. Vbi verò rescriptum, Ioan. Andr. num. 22. Abb. num. 12. & Felin. num. 47.

16 Præterea quæstio illa adeo à multis ventilata fuit, vt difficile sit discernere quænam sit magis communis opinio, quamuis affirmatiuam esse magis receptā censuerit Rolan. à Valle, cons. 35. lib. 9. qui alios citat; contrariam verò amplexus videatur vti veriorem Couar. var. lib. 1. cap 19. num. 9. Quod si rationes sint expendendæ, magis quidem vigere videntur pro parte negatiua, quibus satisfacere non videtur Rolandus, licet multum insudauerit in responsionibus per eum allatis. Sed & huic suæ sententiæ videtur consuetudo repugnare, ad quam plerique Doctores recurrunt, quæ tamen probanda esset; ideoque ad euitandas tot difficultates, hæc discussio consultò omittitur, præsertim cum Rota videatur aliquando sequuta opinionem affirmatiuam, vt per Mohed. decis. 35. aliàs 3. de testib. Et nihilominus opinor gratiam petitam adhuc videri concedendam ex infrascriptis.

Et primò, quia cum iam per substitutionem factam fratri sine liberis decedenti fuerit quæsita primo rata hæreditas huic puellæ, & hodie magis de eius amissione, quàm acquisitione quæratur, & sit indubitatum, si ei denegetur retentio, eam retractum iri à pio illo affectu ingrediēdi religionem: certè succurrendum est ei, & adiuuanda eius pia intentione, retrahatur ab ea vita, quæ longè præstantior est carnali matrimonio. Tanti enim fecerunt Doctores prædictam quæstionem tractātes hanc rationem, vt hac potissimum moti fuerint illi, qui affirmatiuam partem defendunt, cui satisfacere volentes, qui contrariam asserunt, respondent non esse verisimile, vt qui Diuino afflatus spiritu vult in aliqua religione profiteri, retinere velit bona temporalia, & eorum contemplatione à tam laudabili proposito pati sese auocari, cum bonorum temporalium possessio interdicatur his, qui profitentur. Verum hæc responsio non satisfacit in specie, de qua agitur, in qua extra controuersiam est puellam hanc nolle profiteri, nisi impetrata à Sanctiss. D.N. venia retinendæ portionis ad se spectantis, & in eo monasterio professionem est emissura, in quo licet bona temporalia retinere.

Secundò videtur hæc gratia concedenda, cum non contineat fideicommissi totalem derogationem, sed protelationem tantùm, scilicet vt demū cum diem suum extremum clauserit, bona reuertantur ad substitutos, non autem à die emissæ professionis. Nam vt dictum est in huiusmodi dilationibus concedendis exuberans est Principis authoritas, non solum contra testatorum dispositiones, sed etiam contra expressas contrahentium conuentiones, vt fuit resolutum à Rota in causa Tiburtina Castri Viuarij, in qua fuerant à Papa contra expressum pactum contrahentium concussæ plures dilationes ad releuandum castrum venditum cum pacto de retrouendendo intra certum tempus, & tamen iam fuerat ius quæsitum parti ob lapsum temporis præstituti ad retrahēdum; in specie verò nostra nullum adhuc ius competit fideicommissarijs.

17 Atque hinc insurgit tertia, & vltima ratio; nam

cum

cum ius hoc sit conditionale sub incerto euentu mortis sine liberis; & ideo sit valde debile, & in spe tantùm consistens, vt fuit resolutum in causa Bononiensi de Bologninis, 20. Decembris 1568. nullum fit præiudicium cõsiderabile substitutis ex dilatione huiusmodi, cum ea non concessa, hæc puella nõ sit professura; & ita nihil certi iuris quæsitum fideicommissarijs respectu acquisitionis huius portionis. Et hac ratione tunc in dicta causa censuit Rota non fuisse necessarium in legitimatione cuiusdam masculi facere mentionem fœminarum ad successionem post masculos vocatarum.

18 Vnum tamen est animaduertendum ex hac dilatione posse resultare præiudicium vocatorum, si ante obitum puellæ aliqua sororum decederet cũ filijs, superstitibus alijs sororibus propter impedimentum transmissionis. Sed huic incommodo obuiam iri potest si in supplicatione addatur, vt in euentu, quo monasterium iure communi non veniat præferendum, purificatio fideicommissi quantum ad effectũ transmissionis censeatur facta à die emissæ professionis.

De Regularibus.

Cap. Ad Apostolicam.

S V M M A R I V M.

1 *Processio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis; sed facta, & recepta tenet.*
Et quid post iura Sexti, & Concilij Tridentini, num. 23.
2 *Nouitiatus, seu probationis tempus quamdiu duret ex veterum canonum dispositione variè refer-untur sententiæ, & n. seqq. vsque ad n. 13.*
3 *Magistri, qui iura, cùm saluari possunt, sine causa corrigunt, terminorum sunt transgressores.*
4 *Probationis tempus ex generali consuetudine omnium ferè ordinum vltra annum non extenditur.*
5 *Consuetudo potest legem interpretari, & tollere.*
6 *Nouitij ex regula S. Benedicti probantur per duodecim menses.*
7 *Nouitij post Concilium Tridentinum expleto anno probationis aut ad professionem sunt admittendi, aut è monasterio eijciendi.*
8 *Probationis tempus a Superioribus regularibus vltra annum prorogari non potest.*
9 *Declaratur num. 11. vers. Fateor tamen. Prorogatur à Sede Apostolica nouitia morbo correpta, etiam vltra sex menses à finito anno donec duret spes recuperandæ valetudinis.*
Item nouitia quæ verebatur ne emissa professione bona sua apud mercatores existentia recuperare non posset, num 12.
10 *Tridentinum Concilium c. 16. vers. Finito, sess. 25. de Regular. comprehendit etiam Moniales.*
11 *Nouitius aduersus tacitam professionem potest sibi cauere per protestationem præcedentem.*
12 *Nouitij non sunt ad habitum recipiendi nisi facta diligenti perquisitione de illorum natalibus, moribus, & vita anteacta.*
13 *Nouitius ob defectum ætatis, vel aliàs ad profitendum inhabilis elapso anno eijci nõ debet à monasterio, sed expectari potest quousque sit habilis ad profitendum, & n. seq.*
14 *Aetas nulla in masculis est præfinita à Concilio Tridentino ad suscipiendum habitum nouitiatus.*
Et quid in mulieribus remissiuè, ibidem.
15 *Nouitij in religione Societatis Iesu probãtur biennio.*
16 *Abbas solus non potest quemquam recipere ad habitum, & professionem, sed cum maiori parte Conuentus.*
17 *Nouitij, qui habitum religionis S. Basilij de manu Commendatarij nõ expressè professi susceperunt, & per aliquot annos gestarunt, censentur tacitè professi.*
Episcopus ecclesiæ regularis potest Monachos ad professionem recipere ibidem, vers. Rursus.
18 *Abbas potest Monachi receptionem demandare alteri etiam laico.*
19 *Professio satis est vt recipiatur Superiore mandante, vel postea ratificante.*
20 *Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*
21 *Renunciari nõ potest beneficio in fauorem duorum indulto, nisi de consensu vtriusque.*
22 *Renunciari potest iuri etiam in fauorem plurium introducto quatenus tangit personam renunciantis.*
23 *Anno probationis hodie nec tacitè, nec expressè potest renunciari, & in hoc corrigitur hoc capitulum, & n. seqq.*
24 *Decretum irritans induxit formam.*
25 *Forma an possit renunciari quatenus concernit priuatam vtilitatem ipsius renunciantis.*
26 *Annus probationis restringi non potest à Superioribus regularibus, etiamsi per ingressum fiat alteri graue præiudicium.*
27 *Dispensatur cum muliere, cuius vir sacros Ordines suscepit, vt statim profiteri possit, cum in habitu laicali quindecim menses in monasterio steterit.*
28 *Vir, cuius vxor duodecim annis maior monasterium ingressa habitum regularem suscepit, expectare debet donec annus probationis labatur, & professio sit emissa.*
29 *Conuertitæ sunt personæ ecclesiasticæ, quæ alicui religioni addictæ solemniter pœnitent.*
30 *Et possunt professionem emittere iuxta dispositionem iuris communis, earumque constitutiones.*
31 *Tenentur tamen ad clausuram formalem, & emissionem trium votorum, nec in earum monasterijs reponi possunt Moniales aliorum monasteriorũ correctionis causa.*
32 *Nouitiæ Ordinis S. Dominici in articulo mortis profiteri possunt ante annum probationis ad effectum lucrandi indulgentiam, & gratias spirituales ex indulto Pij V.*
33 *Et quid post Bullam Greg. XIII. In tanta.*
34 *Regulares de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem religionem eiusdem Ordinis transeuntes, an per alium annum in probatione stare, atque iterum profiteri teneantur, & num. seqq. vsque in finem.*
35 *Regularis duobus modis transferri potest ab vno ad aliud monasterium.*
36 *Monachus trãslatus ad Prælationem alterius monasterij an teneatur iterum profiteri.*
37 *Fratres Minores transeuntes ad Ordinem Canonicorum Regularium anno probationis renunciari non possunt, & n. 64.*
38 *Carthusia est strictissima omnium religionum.*
39 *Carthusiani petita, & non obtenta à suis Superio-*

bus licentia recipi possunt ab Eremitis Camaldulensibus.

40 *Minimorum, & Cappuccinorum religiones aliquibus respectibus sunt strictiores Carthusiana.*

41 *Annus probationis ad quid institutus, & num. 58. & seq.*

42 *Professus in vna religione censetur professus in omnibus quoad substantialia regulæ.*

43 *Nouitius, qui post annum probationis exijt è monasterio, inde ad triennium reuersus potest statim profiteri, nisi religionis, aut personæ conditio sit immutata, & n 63.*

44 *Approbatus ad aliquod officium non potest in simili officio reprobari requirente eamdem personæ idoneitatem.*

45 *Transiens ab vno ad aliud monasterium non eget noua probatione.*

46 *Nouitiatus non exigitur vbi professio non est necessaria, & num 67.*

47 *Regulares translati de strictiori ad laxiorem eiusdem Ordinis ex consuetudine illico admittuntur ad officia, & dignitates secundæ religionis, & num. 65.*

48 *Religiosorum species discernuntur ex diuersitate professionis, & habitus.*

49 *Religio strictior non dicitur considerata primæua regula, sed habito respectu ad præsentem obseruantiam, & constitutiones vltra regulam factas, & num seqq.*

50 *Transitus à Fratribus Capuccinis ad Minores de Obseruantia non datur.*

51 *Nec à Calceatis ad Discalceatos eiusdem Ordinis.*

52 *Professio emissa ante annum probationis expletum ex Concil. Trident. est nulla, nullamque inducit obligationem.*

53 *Verba vniuersalia, & geminata quam habeant vim.*

54 *Regularium translatio canonicè fieri debet.*

55 *Transiens ad laxiorem religionem eiusdem Ordinis potest quandocumque ad primam redire, nisi in secunda fuerit tacitè, vel expressè professus, & num. seq.*

56 *Translatus ab vno ad aliud monasterium eiusdem religionis potest per Abbatem ad libitum reuocari ad primum.*

57 *Religiosis non licet temerè trãsuersare ab vno ad aliud monasterium.*

59 *Regulares Prælati quãta cum cautela debeant nouitios ad professionem recipere.*

60 *Regulares quàm perniciosè à religione deficiant.*

61 *Regulares quo prætextu se excusent à proprietate.*

63 *Transitus ad laxiorem religionem causa præcipua est infirmitas, ac debilitas complexionis.*

64 *Translatus ad laxiorem religionem post Concilium Tridentinum anno probationis renunciare non potest.*

66 *Fratres Minores ad Conuentuales eiusdem Ordines transeuntes sunt incapaces successionis ex Bulla Alexandri VI.*

1 AD APOSTOLICAM. Professio fieri, & recipi potest ante probationis annum. Hoc dicit, secundum Ioan. Andr. Butr. & Anchar. Sed comprehendendo verum quæ responsum, hoc intendit, secundum Card. Abb. & Io. de Anan. Professio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis; sed facta, & recepta tenet. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur duplex consultatio decisa. In secunda responsio, ibi, *Quæstionibus*. Et hæc subdiuiditur: nam primò respondet ad primam: secũdò ad secundam, ibi, *prohibendum*, & est para cap Ad Apostolicam, infr. de conuers. coniugat.

a Nota primò ibi, *Vnius anni*. Regulari institutione interdictum esse Monachum fieri ante vnius anni probationem, vt hic, & cap. Gonsaldus, ibi, [Canonica institutio interdicit Monachum ante vnius anni probationem effici.] 17.q.2.& pondera illud verbum, *regulariter*, hic positum paulò infra, quod indicat hoc non esse perpetuum: nam quandoque statuitur biennium, vt in cap. Si quis incognitus, eadem caus. & quæst. quandoque verò triennium, vt in cap. Monasterijs, 19.q.3. Vnde factum est vt in hac Canonum varietate circa probationis tempus quatuor emerserint opiniones.

Prima opinio est eorum, qui dixerunt idcirco diuersa tempora fuisse statuta, vt ostendaretur tempus probationis esse arbitrarium, argum. cap. De causis, supra de offic. deleg. ac proinde arctari, & prorogari posse, quinimo & prorsus tolli: nam statim quis potest recipi, & renunciare beneficio huius probationis, vt hic patet, & in cap. Statuimus, infr. eod. & hanc opinionem recenset primo loco glos. Ioannis in d. cap. Gonsaldus, in verb. Vnius anni, & eam sequitur glos. 2. hic, & Abbás in vlt. notab. n.8. vers. Mihi autem.

Secunda opinio est glossæ præallegatæ in d. cap. Gonsaldus, quæ distinguit, an is, qui conuerti desiderat, sit clericus notus, & tunc probetur per annum, iuxta text. in d. c. Gonsaldus. An verò sit clericus ignotus, siue laicus notus; & probetur biennio, vt in d. cap. Monasterijs, vel demum sit laicus ignotus &; probandus sit per triennium, vt in d. c. Si quis incognitus. Si tamen clericus notus per annum statim conuerti voluerit, admittatur, vt in hoc cap.

Tertia opinio fuit Hugonis hic relati ab Hostien. num. 1. & à Io. Andr. num. 6. qui sic distinxit, videlicet si vita, & conditio eius qui vult conuerti sit nota; probabitur per annum, & sic loquitur d. cap. Gonsaldus. Si conditio sit nota, sed vita ignota; probabitur biennio, & sic loquitur d. c. Monasterijs. Si verò vtrumque ignotum sit, idest tam conditio, quàm vita; tunc trienniũ erit expectandum, & sic loquitur d. cap. Si quis incognitus, cap. Legem, 53. & cap. Multos, 54. dist.

Quarta denique opinio est aliorum, quos tacito nomine hic recenset Host. eod. num. 1. qui existimarunt veterum Canonum diuersitatem fuisse correctam per iura posteriora, quæ restringunt se ad annum, vt hic, & in cap. Statuimus, infra eod. cum suis concordantib.

3 Verum hæc vltima opinio non placet Hostien. quia cùm eadem diuersitas non reperiatur expressè reuocata, & sit rationabilis; remanet in suis terminis, vt in Auth. de non alien. reb. Eccles. §. fin. col. 2. Quod enim non mutatur, quare stare prohibetur? l. Sancimus, C. de testam. & l. Præcipimus, in fin. C. de appellat. & Magistri, qui iura, cùm saluari possunt, sine causa corrigunt, terminorum sunt transgressores, contra id, quod legitur in c. 1. in fin. de sepultur. Nec secundum eum obstant iura moderna, quia etsi indistinctè loquantur; tamen possunt, & debent distingui per iura antiqua sic distinguentia, vt l. Non est nouum, & l. seq. ff. de legibus.

In hæc

4 In hac opinionum dissonantia tu dic ex generali
consuetudine omnium ferè ordinum regularium
receptũ esse, vt probationis tempus vltra annũ non
extendatur, & idẽmet Host. hic n. 2. & Io. Andr. n. 6.
ad fin. fatentur de consuetudine omnes sequi cõ-
trariam opinionem; ac proinde in iudicijs non es-
se ab ea recedendum arg. l. Minimè, ff. de legibus,
5 Hæc igitur consuetudo, quicquid distinxerint
iura antiqua, indistinctè seruanda est; quia con-
suetudo potest legem interpretari, & tollere, §. Le-
ges, 4. dist. c. Certificari de sepult. Butr. hic num. 5.
Præsertim verò quia Concillationes, & distinctio-
nes Doctorum circa probationis tempus non ca-
rent difficultate: nam textus noster, qui præseri-
bit terminum vnius anni, tantum abest vt se re-
stringat ad clericos notos, vt potius expressè lo-
quatur etiam de ignotis, vt patet ex illis verbis,
de reliquo certa notitia non habetur, & tex. in dict.
6 c. Gonsaldus, 17. q. 2. in præfinitione temporis an-
nalis refert se ad regulam B. Benedicti, quæ abs-
que vlla distinctione Clericorum, vel laicorum
iubet probari nouitios per duodecim menses, qui-
bus elapsis, suscipiantur in Congregatione, nec li-
ceat eis ea illa die egredi de monasterio, vt Ru-
7 brica de disciplina suscipiendorum Fratrum, c. 58.
Quibus hodie accedit ius nouissimum Conc. Tri-
dentini, quod in c. 15. sess. 25. de regular. non per
verba indefinita, sed vniuersalia præfinit proba-
tioni terminum vnius anni in quacunque religio-
ne, & in cap. 16. immediatè sequenti præcipit, vt
finito tempore Nouitiatus, Superiores quos ha-
biles inuenerint ad profitendum admittant, aut
è monasterio eos eijciant. Ex quibus verbis
8 appatet tempus probationis à Superioribus re-
gularibus vltra annum prorogari non posse,
cum inferiores à Papa dispensare nequeant con-
tra generale Concilium, extrauag. Sancta Roma-
na, §. Quidam autem, & ibi glos. in ver. Concilij,
de religios. dom. & probaui latissimè in cap. Ni-
mis, à n. 2. supra de fil. Presbyter. Vnde mos fuit
9 legitima subsistente causa huiusmodi prorogatio-
nes obtineri à Sede Apostolica, & in specie cum
virgo monasterium ingressa, aduersa valitudine
correpta, dubitaret ne post annum probationis,
cuius finis instabat, professione non emissa è mo-
nasterio eijceretur, iuxta c. 16. sess. 25. de regular.
vers. Finito tempore professionem autem emittere
non posset nolentibus Monialibus, quæ vereban-
tur, ne ob morbũ inutilis esset monasterio: adijt
pro remedio Sacram Congregationem Concilij;
quæ censuit agendum cum Sanctissimo, vt conce-
datur prorogatio vltra menses sex à finito anno,
donec duret spes recuperandæ sanitatis: Sanctissi-
10 mus annuit vt concedatur ista prorogatio. Et am-
plius putauit cap. 16. sess. 25. de regul. vers. Finito,
non comprehendere moniales, sed tantum viros,
qua tamen in re dixit amplius à S. Congregatione
deliberandum. S. Congregatio deliberauit d. c. 16.
etiam Moniales comprehendere; quia c. 15. præ-
cedens loquitur tam de Monialibus, quàm de vi-
11 ris; & subest ead. ratio. Rursus cum Olympia
Spinula monasterium ingressa dubitaret, ne emissa
professione bona sua apud mercatores existentia
recuperare non posset, & tẽpus professionis emit-
tendæ instaret, petijt à S. Congregatione, vt sibi
liceret manere in monasterio vltra tempus noui-
tiatus, nec tamen propterea intelligeretur tacitè
profiteri, S. Congregatio censuit quoad tacitam
professionẽ posse Olympiam sibi cauere per prote-
stationem, vt possit autem vltra tempus nouitiatus
manere in monasterio, & non profiteri, opus est
vt Sanctissimus det dilationem. Sanctitas sua in-
dulsit sex menses vltra annum nouitiatus, vt ma-
nere posset in monasterio absque professione. Fa-
teor tamen non videri prohibitum Superioribus,
quin possint professionem prorogare ex aliqua iu-
sta causa ad breue tempus, & ita intelligi potest
alia declaratio; qua dictum est tempus probatio-
nis esse arbitrarium, & vltra annum prorogari pos-
se, alioquin nimis durum esset vt nouitius reuolu-
to anno probationis confestim, & nulla interiecta
mora expellendus esset à monasterio, si protinus
ob legitimum aliquod impedimẽtum profiteri nõ
posset; aut pro qualibet breui dilatione impetran-
da recurrendum esset ad Sedẽm Apostolicam, præ-
sertim ex longinquis partibus, arg. c. vn. §. fin. Ne
sed. vacan. lib. 6. l. Si longus, §. fin. ff. de iudic. ad
quod vide quæ scripsi in d. cap. Nimis, à num. 25.
vsque ad num. 30. supra de fil. Presbyter. Verba
igitur d. c. 16. vers. Finito tempore, videntur cum
aliqua moderata latitudine, & ciuiliter accipiẽda
ex not. per glos. in l. Anniculus, in ver. Ciuiliter, ff.
de verbor. signif. Et ex his sublata remanet prima
opinio Ioannis glossatoris, & Abbatis quod tem-
12 pus probationis absolutè sit arbitrarium. Cessant
itidem secunda, & tertia opinio distinguentium
inter clericos, & laicos notos, & ignotos, quia no-
uissimè ex Constitut. Sixti V. Cum de omnibus in
Bullar. tom. 2. pag. 601. & ex decretis Clem. VIII.
super receptione, & educatione nouitiorum, sta-
tutum est, vt quod attinet ad nouitiorum reci-
piendorum formam, diligens perquisitio habea-
tur de vniuscuiusque natalibus, & vita anteacta.
Atque ita hodie distinguendum non est inter no-
tos, & ignotos; vel quorum conditio, aut vita est
nota, vel ignota: quia nullus, cuius conditio, aut
vita ignoratur, recipi potest nedum ad professio-
nem, sed nec ad habitum nouiciatus. Tene igitur
tempus probationis regulariter vltra annum non
extendi,
13 Fallit primò hæc regula in nouitio ad profiten-
dum inhabili ob defectum ætatis; nempe quia nõ
excessit annum decimumsextum à Concilio Trid.
præfixum in cap. 15 sess. 25. de regular. Lex enim
quantumcunque generalis semper restringitur ad
personas habiles, c. Vnico de ætat. & qualit. lib. 6.
& c. 1. de fil. Presbyt. eod. lib. & notat Decius in
c. Cum omnes, in 2. lectur. n. 2. supra de constit. &
Iason. in l. 2. §. Prætor. n. 3. ff. qui satisdar. cogant.
Vnde cum nouitius quidam esset proximus pro-
fessioni, nec dum ageret decimumtertium annum,
dubitauit superior an posset permittere, vt in no-
uitiatu maneret vsque ad tempus professionis, vel
potius eum eijcere deberet, S. Congregatio censuit
sic posse, quia Concilium d. c. 16. vers. Finito, lo-
quitur de habilibus ad emittendam professionem;
sed hic non est habilis, cum ætatem non habeat.
14 Præterea S. Congregatio inclinauit in hanc sentẽ-
tiam, vt in masculis non sit præfinitum tempus à
Concilio ad suscipiendum habitum: quid autem
in mulieribus, dixi in cap. Cum virum supra eod.
Idem responsum in quibusdam inhabilibus, qui
non adhuc sciebant legere, nec officium ordinare
prout Religionis instituta poscebant.
15 Deinde fallit eadem regula in religione Socie-
tatis Iesu, in qua nouitij probantur biennio: hoc
enim

enim institutum nequaquam sustulit; imo ex-
presse præseruauit Tridentina Synodus in d. c.16.
sess.25. de regul. nam posteaquam iussit nouitios
expleto anno probationis ad professionem admit-
ti, aut è monasterio expelli, immediatè subiun-
xit: Per hęc tamen S. Synodus non intendit ali-
quid innouare, aut prohibere, quin religio cleri-
corum Societatis Iesu, iuxta pium eorum institu-
tum à Sancta Sede Apostolica approbatum, Do-
mino, & eius Ecclesię inseruire possit.
16 Secundò nota ad Abbatem pertinere mona-
chum recipere ad habitum, & professionem, vt
patet ex littera ibi, [Abbate professionem reci-
piente monasticam, & monachalem habitum con-
cedente] concordat textus in c. Porrectum supra
eodem ibi, [ex quo à conuertendo votum emit-
titur, & recipitur ab Abbate.] Non tamen
intelligas hoc ius spectare ad Abbatem solum,
sed ad Abbatem, & conuentum simul, circumscri-
pta consuetudine, vel priuilegio, cap. fin. & ibi
notat glos. in ver. Pertineat post Io Monach. & Ar-
chidiac. inst. eod. lib.6. glos. fin. & DD. in d. cap.
Porrectum. Lapus allegat. 31. incipien. Prima cõ-
clusio num.1. & ad hoc requiritur maior pars Con-
uentus, c. 1. cum ibi notat. infr. de his quæ fiunt à
maior. par. Cap. Lapus vbi supra num.3. Nauarr.
in c.3. num.5. de Regular. & cons.9. n.12. de Con-
stit. & Menochius de prẹsumpt. lib.6. præsumption.
83. n.9. & seqq. Sed Io. Andr. hic n.2. in ver. Vter-
que posuit vnam apostillam, dicens Abbatem de-
bere hoc facere consultis fratribus, & cum hac
apostilla transeunt hic communiter DD. vt testa-
tur Abbas n.11. vers. Sed vltra glos. quęro & hanc
opinionem, quod scilicet Monachorũ creatio spe-
ctet ad Abbatem de Capituli consilio pluribus hic
tuetur Abbas d. n.11. vsque in finem cap. vbi am-
plius sentit Abbatem non teneri sequi consilium
fratrum, sed sufficere, vt requirat, & expectet re-
sponsum, vt cap. Cum in veteri, sup. de elect. Mihi
magis placet prima opinio: tum quia pro illa est
textus apertus in cap. vlt. 16. q.7. vbi post Hugo-
nem hoc tenent Archid. & Belliam. ambo nu.2. &
Turrecr. num.1. tum quia ita est in Collegiata sæ-
culari, in qua Canonicorum creatio est simulta-
nea inter Prẹlatum, & Capitulum, secundum ve-
riorem, & crebriorem sententiam, quam seruat
Curia, vt latissimè ostendi in cap. Cum Ecclesia
Vulterrana, à nu.2. supra de election. Ergo idem
dicendum in Collegiata regulari, cùm nulla affer-
ri possit sufficiens ratio diuersitatis, c. Cum inter
corporalia, supra de translat. Episc. Nec refraga-
tur apostilla Io. Andr. tum quia loquitur per ver-
bum *fortè*; tum quia ipse non agit de simplici re-
ceptione ad professionem; sed de receptione ante
annum probationis expletum, quæ fieri non de-
bet nisi consultis fratribus, vt per eum. Verumta-
men in hac materia in primis recurrendum est ad
consuetudinem, vel priuilegium cuiusque Ordi-
nis, vt post Speculatorem adnotarunt Archidiac.
Bellam. & Turrecr. vbi supra, & scripsi plenius in
17 cap. Porrectum, num. 34. supra eod. Quod autem
hic dicitur de Abbate, ipso deficiente, videtur ob-
tinere etiam in Commendatario ex sententia Sac.
Congregationis Concilij. Nam cum in Religio-
ne S. Basilij approbata in sui initio fuerit expressa
professio trium votorum à tempore cuius initij
memoria non existit, & regulari obseruantia in
ea collabente eius monasteria commendata fue-
rint, ac desierit emitti consueta professio, quia
nec erat caput aliquod religionis: dubitatum fuit
an illi, qui huiusmodi religionis habitum de ma-
nu Commendatarij, vel Prioris non expressè pro-
fessi susceptum per *aliquot* annos gestarunt, taci-
tè professi intelligantur regulam S. Basilij S. Con-
gregatio censuit intelligi tacitè professos. Rursus
quod hic dicitur de Abbate, procedit etiam in
Episcopo ecclesię regularis; quia est Episcopus, &
Abbas; ideoq; ad eum spectat Monachos ad pro-
fessionem admittere, vt notat Compostellanus in
c. Cum causam, n.1. supra eod.
18 Tertiò nota ibi, *per se, vel per alium*, Monachi
receptionem à Superiori regulari posse alteri de-
mandari, prout hic notat Hostien. nu.7. & Butr.
n.3. & idem Hostien. in d. c. Porrectum, n.13. in
ver. Et recipitur, supra eod. vbi amplius censet post
Innoc. nu.4. munus demandari posse non tantum
Monacho, & Clerico, sed etiam laico, & satis esse
19 vt professio recipiatur ipso Superiore mandante,
vel postea ratificante, vt c. Gonsaldus, 17. qu.2. &
c. Insinuante, qui cleric. vel vouent. cum concord.
de quibus ibi per eum.
20 Quartò nota regulam, quod multa fieri prohi-
bentur, quę facta tenent, ad quod quotidie allega-
tur hęc decretalis ad idem, §. fin. 15. quæst.1. &
cap. Quemadmodum, §. Quod si post huiusmodi,
supra de iureiuran. Sed contraria regula habetur
in cap Imperiale, 25. q.2. & in l. Non dubium,
C. de legib vbi patet, gesta contra legis prohibitio-
nem non valere, quamuis lex non procedat vlte-
riùs ad irritationem actus. Pro conciliatione dic
vt plenè scripsi in cap Cum accessissent, de Con-
stit. post Ioan. Andr. hic num.3. in verb. Obtinent,
& Abb. num.11.
21 Quintò nota, beneficio in fauorem duorum in-
dulto non posse per alterum renunciari altero in-
uito: nam quod fauore alicuius introductum est,
in eius odium retorqueri non debet, l. Quod fauore,
C. de leg. & c. Quod ob gratiã de reg. iur. lib.6. & in
re communi potior est conditio prohibentis. l. Sa-
binus, ff. com. diuid. & l. Per fundum, ff. de seruit.
rustic. prẹd. sed de communi consensu vterque po-
test renunciare iuri suo; quia regula est, Quod
quilibet renunciare potest his quæ pro se introdu-
cta sunt, Statuimus, infr. eod. c. Gratum supra de
offic. deleg. c. Cum nobis olim, de elect. l. Si iudex,
ff. de minor. ita glos. hic in verb. Monasterij, Host.
num.4. in fin. vers. Sed & ex hoc, & n.8. Butr. n.3.
22 & Abbas, n.10. Quinimo secundum Goffred. qui-
libet renunciare potest iuri, quod introductum
est in fauorem omnium illorum, de quorum nu-
mero est, in quantum illud ius tangit personam
renunciantis, nisi in iure contrarium exprimatur,
& sic potest intelligi textus in d. l. Si quis in con-
scribendo, C. de pact. & cum eo transit hic Hostien.
n.8. apud quem n.9. reperies etiam decem, & octo
fallentias ad regulam prædictæ l. Si quis in conscri-
bendo.
Vltimò nota in vers. Si tamen, anno probatio-
23 nis, secundum hæc tempora posse renunciari de
communi consensu nedum expressè, sed & tacitè,
videlicet per susceptionem habitus regularis, &
professionem emissam, & receptam ante tempus
probationis expletum, vt hic est casus, & in c. Sta-
tuimus, infr. eodem. Sed hoc corrigitur hodie
quoad Fratres Prædicatores, & Minores in c. Nõ
solum, infr. eod. lib.6. & quoad reliquos Mendi-
can-

cantes in cap.seq. & generaliter quoad omnes re-
24 ligiones à Concilio Tridentino in c.15. sess.25. de
Regular. nam in prædictis iuribus . & præcipuè in
d. cap. 15. apponitur decretum irritans professio-
nes antea factas . Decretum autem irritans indu-
cit formam , cui renunciari non potest , vt notat
Baldus in l.1. num.5. vers. In contrarium, ff. de
liber. & posthum. & Albert. Brunus in tractat. de
forma fol.3. col. 1. vbi enim est data forma , con-
sensus partium nihil operatur , glos. in cap. Statu-
tum , in princ. in verb. Committatur , de rescript.
lib.6. & ita anno probationis renunciari non pos-
se sæpius declarauit S. Congregatio Cardinalium
Concilij Tridentini Interpretum , & latè consuluit
Nauarrus cons.62. incipien. An Franciscanus, hoc
titulo, vbi num.5. dicit ita tenendum in consulen-
do, & iudicando .
25 Hinc redditur valde dubitabile, qu[illegible]otat De-
cius in cap. Cùm accessissent , num. 22. supra de
constitut. vbi pluribus firmat etiam formæ renun-
ciari posse , quando priuatam respicit vtilitatem ;
quandoquidem tempus probationis inductum est
tam in fauorem nouitij, quàm religionis ; & pro-
pterea secundum hæc tempora illi poterat renun-
ciari ; quia quilibet potest renunciare ei, quod pro
se noscitur introductum, vt expressè hic dicitur, &
in d.cap. Statuimus, & tamen postea quam per de-
cretum irritans professionem tempus probationis
est factum de forma, illi amplius à nouitio, & mo-
nasterio ex S. Congregationis sententia renuncia-
ri non potest ; ergo formæ non potest renunciari
etiam quatenus concernit priuatam vtilitatem
ipsius renunciantis : circa quod tamen vide quod
scripsi in d. cap. Cum accessissent, à num.22.
26 Hinc etiam fit vt hodie locum nō habeat quod
hic notant Host. num. 2. in ver. Interdicat , & Io.
Andr. num.1. in eod. ver. Videlicet tempus pro-
bationis restringi posse , vbi per ingressum religio-
nis fieret alteri graue præiudicium , vt in cap. Ex
publico, §.1. & ibi notat idem Host. in ver. Infra
duorum mensium, infr. de conuers. coniugat. & in
cap. Consulti , §. 1. vbi etiam Host. in ver. Propo-
suit, Infr. eod. Etenim etsi hæc sit iusta causa pe-
tendi dispensationem à Sede Apostolica : tamen
ab Ordinarijs inferioribus , & Superioribus Reli-
gionum post Concilium Tridentinum amplius ar-
ctari non potest .
27 Ideoque cum Sacra Pœnitentiaria respondisset
Cynthiæ Mutinæ, cuius vir Ordines sacros suscepe-
rat , licere post consummatum matrimonium in-
gredi religionem, & in ea profiteri, eademq; Cyn-
thia agens annos triginta & octo id quàm primum
efficere cuperet: petijt secum dispensari , vt non
obstante cap.15 sess. 25. de Regul. statim , vel in-
tra annum quandocumque ad professionem ad-
mitteretur, cum in monasterio quindecim mensea
morata , regulæ asperitatem experta sit, & ipsa
à Monialibus noscatur. Sacra Congregatio cen-
suit hanc materiam iuris positiui esse , c. Ad Apo-
stolicam, de Regular. vbi intra annum probatio-
nis professio fieri non debet, sed facta tenet ; ideo
posse dispensari, & causam iustam hoc casu subesse
Sanctissimus dispensauit .
28 Amplius, suborto dubio, An si mulier, quæ duo-
decim annis maior ingressa est monasterium , ha-
bitumq; suscepit, deinde expleto probationis anno
professionem emittere velit ; intereà vir expectare
debeat donec annus probationis labatur , & pro-
fessio sit emissa : Sacra Congregatio censuit ita
debere .
29 Fallit primo conclusio superiùs firmata num.23.
in mulieribus , quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ
appellantur, & sunt personæ ecclesiasticæ alicui re-
ligioni addictæ, & solemniter pœnitent, vt per Cal-
der. cons.21. aliàs 7. de indic. & Iul. Clar. in §.fin.
quæst.35. num. 20. Sicuti Romæ est monasterium
30 S. Mariæ Magdalenæ Ordinis S. Augustini . In his
enim quoad tempus probationis , & professionem
emittendam seruari debet ius commune , & illa-
rum constitutiones : nam Concilium Trid. in c.18.
sess.25.de Regular. in vers. Ab his tamen excipiun-
tur mulieres ; referendum videtur non tantum ad
ea , quæ desuper continentur in eod cap. 18. Sed
etiam ad reliqua , quæ in alijs capitulis præceden-
tibus eiusdem sess. sancita fuere ; & consequenter
etiam ad disposita in cap. 15. Vnde S. Congrega-
tio consulta, An mulieres, quæ Pœnitentes, seu
Conuertitæ appellantur , de quibus fit mentio in
cap.18.sess.25. de Regul vers. Ab his, possint pro-
fessionem emittere iuxta dispositionem iuris cō-
munis , earumq; constitutiones : Respondit posse .
31 Teneri tamen hodie ad clausuram formalem , &
ad emissionem trium votorum ex Decreto Pij V.
& Gregorij XIII. nec in earum monasterijs possunt
reponi amplius Moniales aliorum monasteriorū ,
quæ sub clausura degunt correctionis causa : nec
amplius egredi ipsæ Conuertitæ possunt . De his
tamen vide quod dixi in cap. Statuimus, num.60.
infr. eod.
32 Fallit secundò supradicta conclusio in Moniali-
bus nouitijs Ordinis S. Dominici, quæ in articulo
mortis constitutæ, dummodo sint legitimæ æta-
tis , ex indulto Pij V. emittere possunt professio-
nem ante annum probationis expletum ; ita ta-
men vt sic decedentes consequi possint indulgen-
tiam, & alias gratias , quas Moniales verè profes-
sæ decedentes consequuntur, vt in eius litteris in-
cipien. Summi Sacerdotij cura, in Bullar. tom. 2 .
33 pag. 315. Verum huiusmodi indultum quatenus
aduersatur Decreto Concilij Tridentini in cap. 15.
sess.25.de Regular. videtur redactum ad illius ter-
minos à Gregorio XIII. in Constitutione, quæ in-
cipit, In tanta, eod. tom.2. pag.370. Ac proinde
si Monialis sic professa ex tali infirmitate decede-
ret, monasterium non succederet in bonis illius ,
arg. cap. Constituit, 20. q.3 & scripsi in cap. Sicut
nobis, supra eod. Quod si ex morbo conualesceret,
non cēseretur religioni alligata nisi transacto pro-
bationis anno iterum profiteretur; licet quoad in-
dulgentiam , & gratias spirituales fortè sustineri
possit indultum Pij V. non fuisse à Gregorio reuo-
catum , prout tenuerunt multi ex recentioribus ,
quos tamen cumulant hic moderni Collectores ,
num.4.
34 QVAERO , An Regulares de licentia Sedis
Apostolicæ à strictiori religione ad laxiorem eius-
dem Ordinis transeuntes, per alium annum in pro-
batione esse, atque iterum profiteri teneantur .
35 Regularis duobus modis transferri potest ad
aliam religionem . Primò vt illic præsit tamquam
36 Abbas, vel Superior . Secundò, vt subsit tamquam
priuatus Monachus . Si transferatur vt præsit, Fe-
lter. de Sen. cons. 5. incip. Quidam Monachus: re-
spondit Monachum vnius monasterij ad prælatio-
nem alterius monasterij promotū non teneri ite-
rum profiteri : nam [Per professionem (inquit

n.3.)

n.3.) quam fecit in primo monasterio, ipso iure crat, aut intelligebatur conformatus moribus secundi monasterij quoad substantialia regulę: quãtum verò ad omnia, quæ sunt extra substantiam huius regulæ, conformabit se illa de facto obseruando, nec est necesse, vt verbo obligetur, vel astringatur, cum ipso facto se astrinxerit suscipiendo prælaturam ipsius monasterij: nam cùm ipse sit vnũ corpus cũ suis Monachis, cuius corporis ipse est caput; satis ipso facto intelligitur tacitè promisisse se obseruaturum quæ obseruari debent in ipso monasterio per Abbatem.] Hæc Federic. de Sen. cuius verba transtulit Petrus de Perus. in suo tractatu de mutat. stat. person. num. 7. & 18. Illum tamen pluribus reprobat Nauarr. de Reg. cons. 60. incip. An Monachus. Verum in hoc primo casu, quicquid sit de illius veritate, non videtur immorandum, quia propriè ad præsentem quæstionem non spectat.

Si autem regularis ab vna ad aliam religionem transferatur vt subsit, non vt præsit, vt in hoc casu; tunc si religio sit alterius Ordinis, clarum est regularem teneri per alium annum in probatione esse, atque iterum profiteri, etiamsi religio, ad quam
37 transfertur, sit laxioris regulæ: vt ex facto respondit Nauar. in præallegato consil 62. de Regular. vbi prolixè ostendit Franciscanum, si transferatur ad Ordinem Canonicorum Regularium, qui regulæ inseruiunt laxiori, vt in cap. Quod Dei timorem, infr. de stat. Monach. non posse renunciare anno probationis concesso per Concil. Trid. in cap. 15. sess. 25. de Regular. Et pro hac conclusione obseruandum est multoties contingere, vt vna religio licet generaliter sit largior, quàm alia, tamen censeatur arctior respectu alicuius peculiaris instituti,
38 Sicut Carthusia est omnium religionum strictissima, vt in Extrauag. Martini IV. quæ est prima de
39 Regul. (licèt ex constit. Eugenij IV. incipien. Illa quæ, 8. Kalendas Decemb. 1475. in Bullar. to. 1. pag. 274. Carthusiani petita, & non obtenta à suis Superioribus licentia recipi possint ab Eremitis
40 Camaldulensibus) & in specie est arctior, quàm Minimorum Sancti Francisci de Paula, vt pluribus probat idem Nauar. de Reg. cons. 10. aliàs 50. incip. Carthusianorum religio; & tamen hæc posterior est arctior respectu perpetuæ abstinentiæ ab ouis, & lacticinijs, vt ibidem Nauar. aduertit. Quemadmodum religio Fratrum Minorum S. Francisci, præsertim Cappuccinorum, negari non potest quin sit strictior Carthusiana respectu asperitatis habitus, arctissimæ paupertatis etiam in communi, & multitudinis præceptorum, ad quæ Fratres Minores ex vi regulæ tenẽtur sub reatu mortalis peccati, vt habetur in c. Exijt qui seminat, de verb. signif. in 6. adeout propterea habeant se huiusmodi religiones tamquam excedentia, & excessa, licet in Carthusiana ille veluti perpetuus carcer, & strictior clausura, cuius & Concilium Tridentinum meminit in cap. 13. in fin. sess. 25. de Reg. præponderet omnibus alijs asperitatibus, vt per Nauarr. loco cit. Vnde æquum est vt regularis probet hæc genera asperitatum priusquam religioni per professionem perpetuò alligetur hic, & in cap. Non solum, infr. eod. lib. 6. vix enim ferendum esset, vt Carthusianus transiens ad Cappuccinos in primo momento temporis esset eorum religioni irreuocabiliter incorporatus; atque hanc sententiã probauit Nauar. de Reg. cons. 60. incipien. An Monachus, quem alij recentiores postea secuti sunt.

41 Quod si religio sit eiusdem Ordinis, vt si fiat transitus à Discalceatis ad Calceatos, vel à Reformatis ad eorum Conuentuales, in quibus terminis procedit præsens quæstio; res est magis dubia. Nam cum tempus probationis à SS. Patribus sit indultum non solum in fauorem conuersi, sed etiã monasterij, vt ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri, vt hic in littera: hoc casu nec respectu nouitij, nec respectu monasterij prima
42 facie videtur necessarius annus probationis. Non respectu nouitij: nam si austeritatem consideremus respectu substantialium religionis, satis est vt regularis semel professionem emiserit in aliqua religione: nam qui vnam religionem profitetur, omnes censetur profiteri quoad substantialia, vt tradunt Feder. de Sen d. cons. 5. sub num. 1. vers. Prę-terea si[...], Lap alleg. 130. pro dubijs, n. 4. vers. Item secundum opinionem Theologorum post Io. Andr. quem citat in cap. Sanè, in glos. magna post princ. supra eodem. Cald. cons. 391. in princ. vers. Aut professio illius, aliàs, 6 de Reg. Gem. cons. 41. in princ vers. Quidam verò, plenè Anchar. 32 t. Præmittenda sunt, & Petr. de Perus. d. tract. de mut. stat. person. n. 8. Si verò austeritatem consideremus respectu regulæ, vtique si religio est eiusdem Ordinis, & instituti satis videtur esse vt regularis expertus iam sit omnes illius austeritates in strictiori obseruantia absque eo quod illas iterum
43 probet in laxiori. Nam eum, qui certus est, certiorari amplius non oportet, c. Eum qui, de Reg. iur. in 6. Et propter hanc rationem cum olim dubitatum esset in S. Congregatione Concil. An is, qui habitu regulari suscepto, annum integrum mansit in religione, eoque lapso graui morbo correptus, & propterea professione nequaquam emissa, permisso Superiorum ad sæculum redijt, posset inde ad triennium morbo liberatus, & ad monasterium reuersus protinus emittere professionem, vel potius per alium annum stare in probatione teneretur: S. Congregatio censuit posse statim emittere professionem non expectato alio probationis anno, nisi religionis, aut personę conditio sit immutata; idque Superiorem religionis animaduertere diligenter debere, quę fuit opinio Bartholomei Brixiensis in quęstione sua Venercali 68. quem refert, & sequitur glos. in d. cap. Eum qui. Sed nec respectu religionis annus probationis videtur necessarius; quia cum religio iam experta sit indolem, ac mores nouitij in arctiori, ac duriori disciplina: quem ibi semel approbauit am-
44 plius reprobare non debet: nam approbatus ad aliquod officium nõ potest in simili officio reprobari requirente eandem personæ idoneitatem. Innoc. in c. Cum venerabilis, in penult. col. in glos. in ver. Instrumentum, vers. Item si admitto, de except. Abb. in cap Præsentium, de test. Felin. in d. c. Cum venerabilis, in vlt. col. Dyn. in reg quod omnes, de reg. iur. in 6. & Bald. in Margarita, in ver. Approbatus. Præsertim quia Discalceatorum, & Calceatorum S. Augustini, item Obseruantium, & Reformatorum strictioris Obseruantię S. Francisci, & aliorum huiusmodi videtur vna, & eadem religio: idem enim est institutor, & eadem regu-
45 la, vnus generalis vtriusque. Ergo quemadmodum non requiritur noua probatio cum regularis transit ex vno ad aliud monasterium, cap. Nullus, vbi notatur de elect. in 6. ita nec cum transit ex

vna

46 vna Religione ad aliam eiusdem ordinis, & insti-
tuti. Et hac ratione non videtur obstare decre-
tum, c. 15. sess. 25. de regul. Quia ex Conc. Ita de-
mum requiritur annus probationis, si professio sit
necessaria. Sed hic negatur huiusmodi necessitas,
cum iam præcesserit professio in eadem religione;
idcoque, nec probationis annus requiri videtur,
quod est præambulum ad professionem emitten-
dam, ex Consulti infr. eod. cum concord. & sicuti
Conc. non requirit nouam probationem in eo, qui
transit ad aliud monasterium eiusdem religionis,
ita nec in regulari, qui transit ad laxiorem eiusdem
ordinis. Nec videtur etiam rationi consentaneũ,
vt qui steterit tãquam veteranus inter professos stri-
ctioris religionis, modò agat in laxiori inter No-
uitios, arg. c. 1. supra de maiorit. & obed. Vnde
hanc opinionem videtur sequi Less. de iust. & iur.
lib. 2. cap. 41. n. 101. vbi postquam tradidit, trans-
euntem ad aliam religionem debere in secunda
religione annum probationis explere, subdit dein-
de hoc esse intelligendum si transitus fiat ad ordi-
nem distinctum, vel ad eiusdem ordinis monaste-
rium, strictioris tamen disciplinæ. Idemque indi-
stinctè de transeuntibus ex vna ad aliam religio-
nem censent Coninch. in summ. qu. 3. & Henric.
lib. 3. de excomm. cap. 4. n. 2. in commen. littera O.
47 Quibus accedit etiam communis obseruantia:
nam translati de licentia Sedis Apostolicę ad la-
xiorem eiusdem Ordinis illico admittuntur ad of-
ficia, & dignitates secundæ Religionis, nec vllam
professionem emittere, aut annum probationis
præmittere consueuerunt, vt testantur Procurato-
res omnes Ordinum Mendicantium.
48 Verum his non obstantibus videtur responden-
dum Regulares vt supra transeuntes ad laxiorem
Religionem etiam eiusdem Ordinis teneri per aliũ
annum stare in probatione, atque iterum profi-
teri, adeo vt liberum sit eis ad primam Religio-
nem redire, nisi peracto probationis anno fuerint
secundæ alligati per expressam, vel tacitam profes-
sionem. Quod vt euidentius appareat obseruan-
dum est Religiones ad effectum, de quo agitur,
tunc censeri diuersæ speciei, quando vtrobique
diuersa viuendi ratio obseruatur, vt probatur in
Clem. 1. de elect. & in Clem. eos de regul. per iura,
Gemin. cons. 41. Pro clariori, in princip. ait species
Religiosorum discerni ex diuersitate professionis,
& habitus intelligendo verbum illud, *professionis*
non pro substantialibus Regulæ, quia in illis Re-
ligiones omnes conueniunt, vt notatur in cap 2 de
eccles. ædific. & dictum est supra n. 42. sed pro di-
uersitate regularis disciplinæ, vt idemmet decla-
rat paulò inferius, quam actionum diuersitatem
considerat etiam Anchar. cons. 321. in princ. Id-
que procedit siue idem sit institutor, & eadem re-
gula, siue non: nam cuius vitam gerimus, eius re-
gulæ fore censemur, vt dicebat Abbas Antiquus
relatus à Io. Andr. in cap. Recolentes circa princ.
49 de stat. monach. Ideoque diuersa, seu strictior re-
ligio ad effectum transitus non dicitur considera-
ta primæua regula, sed habito respectu ad præsen-
tem obseruantiam, & constitutiones factas vltra
regulam, Lap. alleg. 130. n. 1. vers. Item quia Car-
din. Zabar. cons. 28. Quidam frater, in princ. & fuit
opinio Innoc. communiter aprobata supra eod.
50 in cap. Sanè, Patet exemplo Fratrum Cappucci-
norum, & Minorum de Obseruantia Sancti Fran-
cisci, quorum vnus est institutor, & eadem regu-
la, de qua in c. Exiit, qui seminat, de verb. signif.
in 6. in Clement. Exiui de Paradiso, & in extrauag.
Io. XXII. quorumdã, & extrauang. ad Conditorem
eodem titulo, & tamen nulli dubium est has Re-
ligiones quoad hoc censeri diuersas, adeout à Cap-
puccinis minimè liceat ad Obseruantes transire,
iuxta cap. Licet infra eod. & Conc. Tridentinum
c. 19. in fin. sess. 25. de regular.
51 Quinimo hoc procedit etiã si vtriusque sit vnus,
& idem generalis; nam adhuc tamen ad effectum
transitus censentur diuersæ, si vna sit strictior alte-
ra, vt patet in Religionibus Calceatorum, & Di-
scalceatorum Sancti Augustini, certum est enim
à Calceatis non dari transitum ad Discalceatos.
Ergo inter has est specifica differentia: aliàs enim
si prorsus esset vna, & eadem Religio, daretur trã-
situs indistinctè de vna ad aliam, sicut datur de
vno ad aliud monasterium, d. c. Nullus, atque
ibi notatur de election. in 6. Dicendum est igitur
religiones haberi vt diuersas, quotiescumque re-
gularis disciplina, & ratio viuendi in eis diuersi-
modè obseruatur; licet sint sub eodem capite, &
regula.
52 Quibus ita constitutis probatur conclusio supe-
riùs proposita ex decreto Concil. Trident. in c. 15.
sess. 25. de reg. vbi statuitur, vt in quacunque re-
ligione ad professionem nõ admittatur qui mino-
ri tempore, quàm per annum in probatione ste-
terit, & professio antea facta sit nulla, nullãque in-
ducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religio-
nis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quos-
cunque effectus. Ponderanda enim est dictio illa,
53 *quacunque*, quæ cùm sit vniuersalis, l. Ex quacun-
que, ff. Si quis in ius voc. l. Quicunque, C. de ser. fu-
git. l. Hoc articulo, vbi plenè notatur, ff. de hære-
dibus instit. cum simil. merito includit etiam ea,
quæ aliàs non comprehenderentur, c. Solitæ, vers.
Quodcumq; ligaueris, de maior. & obed. c. 2 de ob-
seru. ieiun. c. Si Romanorum, 19. dist. l. Tres fratres
ff. de pactis, & tradit Roman. in cons. 31. visis his,
num. 2. eamque dictionem propterea effrænatam
vocat Lucas de Pen. in l. fin. in princ. C. de exact.
tribu. lib. 10. quod eò magis procedit hoc casu põ-
derata prægnantia, ac geminatione verborũ, qui-
bus Conc vtitur tam in d. c. 15. quam in c. 22. eius-
dem sess. Hæc enim geminatio dictionum vniuer-
salium eius est virtutis, vt omnia includat, quæ
dici, vel excogitari possunt absque aliqua limita-
tione, distinctione, & restrictione, Ias. in l. 1. col.
penult. vers. Limita prædicta omnia, ff. de legibus,
quod fusè pluribus relatis comprobat Crauett.
cons. 294. Verba transactionis, nu. 1. & seqq. adij-
ciens ad verba comprehendere etiam casus im-
proprios, & in quacunque materia, etiam pœnali,
per doctrinam glos in l. 2. in ver. Alias, C. de qua-
dr. præscriptione, & Salicet. in l. 2. C. de nos. Ita-
que dum Conc. decernit necessariò esse præmit-
tendum annum probationis ad professionẽ emit-
tendam in quacunque religione, & adiectis alijs
verbis vniuersalibus, ac repetitis, perinde est ac
si sanxisset id esse obseruandum in quacunque
religione siue illa sit laxior, siue strictior, & siue
alterius, siue eiusdem ordinis, & in quocũque casu
tam ingredientium, quàm transeuntium. Quam
verborum geminationem ad hunc effectum pon-
derat, licet admodum succinctè Nauarr. d. cons.
62. n. 9. de regul.
54 Præterea vt Religiosus vnius religionis fiat reli-

giosus alterius, requiritur vt canonicè transferatur, c. Cum singula, §.fin. de preben. in 6 sed canonicè non transfertur absque noua professione;
vt ex not. in d. c. Cum singula respondit Nauarr.
cons. 61. incip. Quidam Abbas in 2. de regular. Ergo religiosus vnius religionis fieri non potest religiosus alterius absque noua professione; & per cõsequens absque nouo anno probationis, qui ad professionis validitatem exigitur tam de iure cõmuni in Ordinibus Mendicantium, c. Non solum,
& c. Constitutionem de reg. in 6. quàm generaliter in omnibus ex decreto Concilij in d. c. 15.
55 Et confirmatur, quia si sic transiens non teneretur in secunda religione profiteri, sequeretur vt
pro libito suæ voluntatis posset quandocunque ad
primam reuerti, liber enim est recessus à religione, quandiu quis non est illi tacitè, vel expressè per
professionem alligatus, vt hic, & cap. 2. supra eod.
c. Consulti, c. Postulasti, & c. Statuimus, inf. eod.
cap. 1. in princ. hoc tit. lib. 6. & c. vnico de voto eo-
56 dem lib. cum simil. Ideoque videmus translatum
ab vno ad aliud monasteriũ eiusdem ordinis posse
per Abbatem quandocunque reuocari ad primũ,
cap. Volentes, § In eos, vers. Et si liberè possint ad
eadem monasteria reuocare de priuil. in 6. Sed cõsequens est absurdum; quia post canonicam translationem non licet amplius ad primam religionẽ
reuerti, nisi seruatis ijs, quæ de iure ad nouam
translationem requiruntur, iuxt. cap. Licet, infra
eod. & supra, c. Sanè, glos. in c. Non est vobis, in
57 verb. Permittatis, supra eod. alioquin fas esset regularibus temerè conuersare ab vna ad aliam religionem, quod tamen nec licet ab vno ad aliud
monasterium, vt in cap. Ioannes, supra eod. sequitur ergo vt sic transiens teneatur iterum profiteri,
& consequenter nouum annum agere, cum ex decreto d. cap. 15. in nulla religione admittatur ad
professionem qui minori tempore, quàm per annum in probatione steterit.
58 Ad hæc annus probationis datur tam nouitio,
quàm religioni, vt alter alterius qualitates experiatur priusquam inuicem indissolubiliter obligentur, vt hic, & in c. Non solum, & c. Constitutionem, inst. eod. lib. 6. Dignum est enim vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant
in legibus disciplinam, vt in c. Recolentes, infra
de stat. Monach. Potest autem facilè accidere vt
regularis assuetus in strictiori obseruantia difficulter possit se conformare moribus fratrum laxioris
religionis; ideoque perpetuis conscientiæ stimulis
agitatus cum eis nulla fruatur animi tranquillitate, sed viuat anxius, & inquietus. Vnde priusquam
obligetur secundæ religioni, & precludatur illi regressus ad primam, æquum est vt spatium habeat,
ac tempus deliberandi, quod in subsidium fragilitatis humanæ fuit à SS. PP. institutum, vt in hoc
c. Et in d. c. Non solum. Et vice versa potest pro-
59 babiliter contingere vt regulares ægrè ferant mores, & acrimoniam professi in strictiori regula; &
proinde inter trãslatum, & cæteros regulares perpetua sit morum discrepantia, ac dissentio animarum. Nam cohærere, & coniungi non possunt quibus & studia, & vota diuersa sunt, vt legitur in c. In
nona, 16. q. 7. Quod considerant Federicus de Sen.
& Petr. de Perus. locis initio citatis supra, nu. 35. &
36. Plerumque enim Monasterium, quod semper
tranquillum fuerat, litigioso recepto aliquo, & seminante discordias non quiescit, vt formaliter dicebat hic Hostien. n. 4 Quapropter graue est inexpertos monasterijs applicari, c. Monasterijs, 19. q. 1.
Vnde Hostien. eod. n. 4. consulit, vt in receptione,
& potissimum in professione accipienda, caueat
sibi Abbas: nam mus in pera, serpens in gremio,
ignis in sinu malam consueuerunt retributionem
exhibere hospitibus, cap. Etsi Iudæos, infr. de Iudæis. Probetur ergo diligenter priusquam monasterio alligetur, arg. c. 1. §. penult. supra de Cler.
Peregrin. ne contingat postea pœnitere, sed serò,
arg. c. 1. de seru. non ordinan. cum suis concord.
60 Amplius, cùm ambulare debeant homines de virtute in virtutem, c. 1. de transact. cap. Legimus, 93.
dist. l. Vt gradatim, de muner. & honor. & nemo
mittens manum, &c. c. Magnæ, de voto. Quinimò in viam Dei non progredi sit retrogredi, secundum B. Bern relatum à Io. Andr. & Petr de Anchar. in d. c. Recolentes in princ. de stat. Monach.
Hinc docuit experientia regulares migrantes ad
laxiorem vitam plerumque fieri cæteris deteriores. Quapropter Augustinos scribens ad Clerum
& populum Hipponensem Epistola 137. ait. [Quomodo difficilè sum expertus meliores, quàm qui
in monasterijs profecerunt; ita non sum expertus
peiores, quàm qui in monasterijs ceciderũt,] aliàs
legitur, defecerunt, quod refertur in c. Quantumlibet dist. 47. Probet ergo illos religio, & quos habiles inuenerit, expleto anno probationis ad professionem admittat, aut è monasterio eijciat, ad
Concilij Tridentini præscriptum cap. 16. vers. Finito sess. 25. de regul.
61 Considerandum est etiam in religionibus strictioris obseruantiæ, etsi votum paupertatis in
particulari arctissimè obseruetur, nihiltamen deesse religiosis ex ijs, quæ necessaria sunt, iuxta præceptum eiusdem Concilij in cap. 2. sess. 25. de reg.
præsertim quoad ægrotos, debiles, aut senio confectos, in quos præcipua exercentur opera Charitatis, quæ fortè non ita se habent in religionibus
laxioribus, in quibus religiosi coguntur ipsimet
sibi necessaria comparare, &, vt sæpe audiuimus,
non alio prætextu, ac paliamento conantur se,
licet perperam, à retentione peculij excusare, nisi
quod religio necessaria eis ad vitam non subministret, præsertim in infirmitatibus, quod est maximè considerabile, cùm præcipua causa legitima
transeundi ad laxiorem sit infirmitas, & debilitas
cõplexionis, vt notant Gemin. & Franc. in d. c. Cum
singula, §. Prohibemus, prope finem de præben. in
6. quæ ratio valdè vrget etiã ex parte Superiorum
regulariũ, à quibus sic transiens per annum probari debet, ne propter infirmam valetudinem, aut
virium imbecillitatẽ perpetuò sit inutilis, & onerosus monasterio. Vnde iustum est siue nouitium,
siue religionem spectemus, vt alter alterum probet priusquam obligetur ex quasi contractu, qui
dicitur fieri inter professum, & monasterium, vt
hic notant Doctores, & in cap. Porrectum, supra
63 eod. & propterea dum S. Congregatio declarauit
eum, qui morbi causa Superiorum permissu exijt
è Monasterio, post expletum probationis annum,
posse inde ad triennium receptum statim profiteri
absque noua probatione, prudenter adiecit verba
illa, nisi religionis, aut personæ conditio sit immutata, quæ satis confirmant opus esse nouo anno
probationis quotiescunque regularis disciplina
diuersa est ab illa, quam quis ab initio professus
fuit.

Hanc

Hanc sententiam generaliter in eo, qui transit ad laxiorem religionem, sequutus est Nauarr. d. cons. 62. de Reg. & clariùs cons. 67. incipien. N. olim Ordinis, vbi monetur tum decreto Concilij Tridentini, quod generaliter loquitur; tum quia, inquit, annus probationis non solùm datur in fauorem professuri, vt experiatur, id quod professurus est: sed etiam in fauorem eorum, qui professionem suscipere debent, vt experiantur mores suscepti an conueniant suæ Congregationi; & ita licèt qui expertus est strictiorem regulam, satis videri posset expertus laxiorẽ, & sic ex parte illius cessare videatur necessitas eum probandi: non tamen ad hoc tollitur monasterio necessitas probãdi mores illius, qui longè melius cognoscuntur tractu annali, quàm mestruo, vel semestri, vel alio minori, & cons. 61. Quidam Abbas, num. 4. de reg. dixit non esse absurdum vt antiquus, & veteranus in vna religione sit postea nouitius in alia.

Quod videtur etiam ex antiquis tacitè sensisse Host. in c. Licet col. 3. sub n. 16. vers. Sed quid si monasteriũ infr. eod. vbi ait: Si dubitatur an regularis sit legitimè translatus necne, ita demum secundum monasterium compellitur illum defendere, si à tempore transitus sit elapsus annus; aliàs est restituendus priori monasterio. Atque ita indistinctè sensit Hostien. transeuntem ad aliud monasterium ita demum esse illi incorporatum, si steterit per annum, ac propterea tacitè professionem emiserit, iuxt. cap. 1. de regul. lib. 6. & Clem. Eos, eodem tit.

Nec dissentit Fed. de Sen. cons. 5. nam ipse non putauit requiri nouum annum probationis in eo, qui transfertur vt præsit; quia per assumptionem prælationis in secundo monasterio videtur tacitã professionem emisisse, ac renunciasse anno probationis, quod fieri poterat de iure communi in ordinibus non Mendicantium, vt hic patet, & in c. Statuimus, infr. eod. iuncto c. Non solum, & c. Cõstitutionem eod. titulo lib 6. sed aliud censuit in eo, qui tamquam Monachus transfertur vt subsit.

64 Ac demum hanc sententiam videtur olim probasse S. Congregatio Conc. nam cùm dubitatum esset an professus in vna religione, & ad aliam trãslatus etiam laxiorem auctoritate Sedis Apostolicæ posset renunciare anno probationis: Respondit non posse, nec illam renunciationem per Superiorem concessam intra annum recipi debere, sed teneri eum iterum profiteri, iuxta formam traditam, c. 15. sess. 25. de reg.

65 Vnde sequitur, vt nec obstet contraria obseruantia; quia cùm hic casus sit comprehensus dict. cap. 15. non valet contraria consuetudo, etiam immemorabilis, vtpote sublata cap. vltim. eiusdem sessionis.

Expedit autem vt in dubio ita declaretur ad cõpescendam facilitatem, & frequentiam transitus à strictiori ad largiorem religionem eiusdem Or-
66 dinis. Quã ob causam olim Alex. VI. statuit vt Fratres Minores de Obseruantia transeuntes ad Conuentuales eiusdem ordinis essent incapaces successionis, vt refert Rodoan. de reb. eccles. non alien. q. 8. num. 38. & Rodriq. de reg. tom. 2. q. 128. vers. Aduertendum tamen, facit tex. in Clem. 1. d. reg. & in c. 1. eod. tit. in extrauag. commun.

67 Cum eo tempore actum esset de suprascripto dubio in S. Congregatione Concilij responsum est transeuntem de licentia Sedis Apostolicę ad laxiorem religionem, etiam eiusdem Ordinis, teneri in secunda religione nouum annum probationis peragere. Sed quoad nouam professionem, subdubitante Cardinali Iustiniano, articulus non fuit decisus; tametsi ex anno probationis, qui est præambulus ad professionem, & frustratorius esset professione non sequuta, satis inferri possit ad obligationem iterum profitendi.

De Regularibus.

Cap. Sicut nobis.

S V M M A R I V M.

1 *Professionem qui fecit, & habitum suscepit, licet nunquam steterit in claustro, ad obseruantiam regularem compellitur.*

2 *Votum an solemnizetur ex susceptione habitus professorum extra monasterium.*

3 *Profiteri quis potest etiam in lecto, & in domo propria.*

4 *Tolerantia, & patientia Superioris delictum subditi non excusat.*

5 *Abbas dispensare non potest vt Monachus viuat dissolutè.*

6 *Præscribere non potest Monachus contra obedientiam Monach-lem, quantumcumque temporis degat extra monasterium.*

7 *Professio emissa à Nouitia in mortis articulo per circumuentionem Abbatissæ an valeat, & an dos sit monasterio acquisita, & n. seqq. vsque in finem.*

8 *Professio emissa per dolum, & circumuentionem Abbatis an obliget profitentem, an illius bona sint hæredibus restituenda, & num. seqq. vsque ad num. 22.*

9 *Dolus in spiritualibus non vitiat contractum.*

10 *Dolus bonus dicitur, quo quis ad meliorem vitam inducitur.*

Declaratur, num. 13.

11 *Dolus malus quid sit.*

12 *Professio puellæ non est irrita ex eo quod Episcopus illius voluntatem non explorauerit.*

13 *Dolo allici quis non debet ad religionem ingrediendam.*

14 *Bona seducti ad Religionem cur monasterio non requirantur, & nu. seqq.*

15 *Dolus suus nemini debet esse lucrosus.*

16 *Contractus bonæ fidei dolo initus est ipso iure nullus.*

17 *Dolus dans causam contractui ita demum nocet, si sit dolus ipsius contrahentis, secus si alterius.*

18 *Dolus an debeat esse Abbatis, & monasterij ad hoc vt bona seducti ad religionem sint hæredibus restituenda.*

19 *Prælatus tutori, & curatori æquiparatur.*

20 *Dolus tutoris, vel curatoris dans causam contractui nocet pupillo.*

21 *Prælatus solus in quærendis potest Ecclesiæ præiudicare.*

22 *Professio emissa in articulo mortis obligat profitentem si sit mentis compos; aliàs secus.*

23 *Matrimonium potest contrahi etiam in mortis articulo.*

24 *Metus mortis an, & quando vitiet professionem.*

25 *Quid si sit metus mortis naturalis.*
26 *Et quid si mortis accidentalis casualis.*
27 *Et quid si mortis accidentalis violenta.*
Et quid si metus non fuerit ordinatus ad professionem extorquendam, num. 29.
28 *Metus mortis cur inficiat professioné si sit incussus ab homine, non autem si diuinitus sit illatus.*
30 *Professio in mortis articulo an censeatur emissa in fraudem substituti, seu venientium ab intestato, & n. seqq. vsq. in finem.*
31 *Profiteri non videtur suscipiens habitum religionis in morte, nec eius bona monasterio deferuntur.*
32 *Renunciatio facta in articulo mortis præsumitur in fraudem expectantis.*
33 *Professio emissa à Monialibus S. Dominici in articulo mortis constitutis ante annum probationis elapsum ex indulto Pij V. prodest quoad spiritualia tantum, non autem quoad temporalia.*
34 *Morti proximus non præsumitur immemor salutis æternæ.*
35 *Dolus non præsumitur in his, quæ habent iuris assistentiam.*

1 SICVT NOBIS. Qui professionem fecit, & habitum recepit, licet numquam steterit in claustro, sed in sæculo proprijs bonis fuerit vsus, ad obseruantiam regularem compellitur. Hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, *Fraternitati*; in qua primò soluit casum; secundò soluit obstaculum, ibi, *Cum quod*

Nora primò ibi, *de recuperanda sanitate desperans*. Eum, qui tam graui morbo affligitur, vt de præsenti vita desperet, nihilominus obligari ex professione, de quo tamen latius dicam infra num. 22. & seqq.

2 Secundò nota ibi, *Habitum Canonicorum Regularium*. Votum solemnizari per susceptionem habitus professorum, etiam extra monasterium, prout hic notant Butr. in 2. notab. & Anchar. n. 2. Oppositum tenui post Hostien. Collectarium, & alios in cap. Insinuante, nu. 30. infra, Qui cler. vel vouen. Et ad hunc textum respondeo istum clericum non tantum suscepisse habitum professorum, sed etiam fecisse professionem expressam, secundũ Hostien. hic num. 2. in ver. Habitum, Io. Andr. & alios in summa huius textus, quod apertè probat littera, ibi [Regulatem habitũ se postulante suscepit, & ad obseruationem religionis canonicè sua se professione ligauit; alioquin ex sola susceptione, vel delatione habitus extra claustrum professio tacita non inducitur, cap. Vt clerici, supra eod. & ex sententia S. Congregationis Concilij scripsi plenius in prædicta Decretali Insinuante, & est ex mente glos. penult. hic.

3 Tertiò nota ibi, *Sed nec ad ecclesiam transiuit*; Ingressum in monasterium non esse de substantialibus monachatus; ideoq; posse quem validè profiteri etiam in lecto, & in domo propria, vt hic est casus secundum Io. Andr. & omnes, & notat Abbas in 2. notab. Sed an hoc sit verum, præsertim post Conc. Trid. & Decreta Clementis VIII. scripsi latissimè in d. cap. Insinuante, à n. 24. vsque in fin.

4 Quartò nota ibi, *Videntibus & scientibus*. Delictum subditi non excusari ex patientia, & tolerantia Superioris. Facit textus in cap. Cum iamdudum, vers. Cum multa per patientiam tolerentur, supra de præben. quandoque tamen tolerantia huiusmodi inducit dispensationem in casibus, in quibus Abbas potest dispensare, vt in esu carnium. Sed vt Monachus dissolutè viuat Abb. dispensare non potest, vt cap. Cum ad monasterium, in fin. de stat. Monachor. secundum Ancharan. hic num. 4.

5

6 Vltimò nota ex illis verbis, *Quod tanto tempore extra Canoniam mansit*, &c. Monachum quantumcumque temporis moram traxerit extra monasterium nunquam præscribere contra obedientiã Superioris, nec se in libertatem vindicare; quia illam possidet mala fide, & in talibus diuturnitas temporis culpam non minuit, sed auget, vt hic, & in cap. Quia ingredientibus, supra de testam in cap. Quod Deo pari, 33. q. 5. & in cap. fin. de consuetud. cum alijs hic allegatis in glos. vlt. Vnde dicit lex, Rediculum est meliorem fieri conditionem furis propter continuationem furti, vt l. Inficiando, §. Infans, ff. de furt. & seruus fugitiuus sui furtum facit, & ideo nec habet locum vsucapio, nec longi temporis præscriptio, dicit text. in l. 1. C. de seru. fugit.

7 QVAERO, An valeat professio emissa à nouitia in articulo mortis per circumuentionem Abbatissæ, & an dos fuerit monasterio acquisita.

Quædam puella grauissimo morbo contagioso, nempe ethico cum sputo sanguinis purulento diu laborans medicorum iudicio desperata suasionibus Abbatissæ, ac Monialium monasterij, vbi annũ probationis peregerat, inducta professionem emisit, postquam infra dies quindecim ex hac vita migrauit. Et quia Decreto Concilij Trident. c. 16. sess. 25. de Regular. statuitur vt finito tempore nouitiatus Superiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant, aut è monasterio eijciant: atque alio decreto cap. 17. eiusdem sess. cauetur vt puella, quæ habitum regularem suscepit, professionem non emittat, nisi exploranerit Episcopus an seducta sit, an sciat quid agat; & si voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta monasterij illius, & Ordinis regulam, liberè ei profiteri liceat; Dubitatum fuit an huiusmodi professio emissa ab inhabili ad religionem, & ad mortem tendente, atque alieno adiutorio indigente, vt se in illo actu sustentare posset, valida esset, necne? & quatenus esset valida, an eum Abbatissa dolosè, vt supponitur, timens ne dicta puella decederet non professa, ad finem vt lucrum dotis monasterio cederet, patre illius reclamante, qui dotem assignauerat, illam ad professionem induxit; dos huiusmodi propter dolum ad patrem superstitem teneri debeat: an verò quæsita fuerit monasterio. S. Congregatio Concilij die 26. Nouembris 1616. & si visa fuerit sentire validã esse professionem, vt proponitur, emissam; nihilominus tam in iudicio validitatis professionis, quàm restitutionis bonorum satius putauit audire eos, quorum interest: itaq; postea petita est resolutio instante Procuratore monasterij, atque audito etiam Procuratore venientium ab intestato.

8 Proposita quæstio duas implicat inspectiones, & vtramque bimembrem. Prima inspectio est an eidem validitati professionis, aut dotis acquisitioni officiat dolus, & circumuentio Abbatissæ. Secunda est an eidem validitati, aut acquisitioni obstat quod professio emissa fuerit in mortis articulo.

Circa primam inspectionem solutio difficultatis

tis quoad vtrumq; membrum habetur ex canone Constituit, 20. quæst. 3. qui duplicatur in c. penult. 16. q. 7. vbi apertè statuitur vt qui per dolum, & circumuentionem Abbatis professionem emisit, cogatur in religione perseuerare, sed ipsius bona hæredibus reddantur, & ita per illum text. firmat Innoc. in cap. Dudum, num. 4. in ver. Allexerunt, infr. de conuers. coniug. ait enim: Quamuis non debeat quis dolo allici ad religionem ingrediendam, hoc tamen non irritat votum; sed quoad bona temporalia benè obest dolus, & ideo monasterium illa non lucratur, sed hæredibus deferuntur. Idem firmat Speculator in tit. de statu Monachor. §. fin. num. 71. vers. Excipitur tamen, Bald. in Auth. Si qua mulier, in fin. vers. Vltimo quæro, C. de Sacr. Sanct. Eccles. vbi refert, & approbat dicta Speculatoris, Abb. in d. c. Cum dilectus, n. 12. supra quod met. caus. vbi asserit probari in d. cap. Constituit. Quod si dolo quis fuerit inductus ad intrandum religionem, tenet ingressus; sed si religiosi, qui dolo illum induxerunt, fecerunt hoc propter bona temporalia illius, non debent illa bona habere; & subdit illum casum esse singularem, quem etiam dicit valde notabilem Decius in cap. In præsentia, nu. 31. de probat. Idem tenent glos. Archid. & Doctores in d. cap. Constituit, & sequitur Nauar. in Comm. 2. de Regular. num. 31. & alij recent.

9 Ratio huius decisionis quoad primum membrū
validitatis professionis ea esse dignoscitur secundum Archid. ibi num. 2. & Turrecrem. in ver. Manere cogantur, quia qualitercumque quis fiat voluntarius, tenet conuersio; vnde congruè dicitur in tex. Perseuerare cogantur; quia licet allecti, tamen voluntarij intrauerunt. Et quamuis dolus causam contractui dederit, & Ecclesia non debeat fraudem facere in suis contractibus, cap. Per tuas, de donat. imò bonæ fidei contractus dolo initus sit ipso iure nullus, cap. 1. 15. q. 6. l. Et eleganter, ff. de dolo; tamen secus est in spiritualibus, c. Dudum, & ibi glos. in ver. Spes, infr. de conuers. coniugat. cap. Cum dilectus, & ibi glos. fin. & Doctores, supra quod met. caus. nam secundum Archid. loc. citat. circa finem. Idcirco spiritualis contractus etiam dolo initus valet, quia hic dolus suum effectum non habet; effectus enim, & finis doli est decipere, vt l. 1. §. Dolum, ff. de dolo, iste autem non decipitur, quia vice Dei hominem supra caput suum imponit, cap. Statuimus, 19. quæst. 3. Item non potest dici deceptus qui se Christo coniunxit, vt ait glos. in d. cap. Constituit, in ver. Co-
10 gantur: dolus enim, quo quis inducitur ad meliorem vitam, dicitur dolus bonus; & ideo valet professio, quia iura non subueniunt nisi aduersus dolum malum, vt dicit Abbas in d. cap. Cum dilectus, num. 12. & Bero. in c. In præsentia, n. 107. vers. Ratio diuersitatis, de probat. & ante eos glos. præalleg. in d. cap. Dudum, & est textus in c. Ve-
11 niens, de conuers. coniugat. Dolus autem malus est calliditas, fallacia, seu machinatio ad circumueniendum, fallendum, & decipiendum alterum adhibita, vt diffinitur in d. l. 1. §. Dolum, ff. de dolo. Quo fit vt minor per dolum, & circumuentionem illectus, & seductus ad religionem ingrediendam non restituatur in integrum, vt tenet glos. fin. in d. c. Cum dilectus, supra quod met. caus. [Quia (inquit) nō videtur deceptus qui meliorem vitam elegit, vel cuius conditio melior facta est,] vt ait Turrecrem. in d. cap. Constituit, circa finem, & sequitur Abbas in cap. Cum virum, num. 6. supra eodem, & fuit dictum glos. in d. cap. Dudum, in ver. Spes.

12 Nec prædictis obstat quod Concilium Tridentinum in cap. 17. sess. 25. de Regular. iubeat explorari voluntatem puellæ an sit seducta; siquidem hoc tantum innuit vt non liceat puellas seducere ad religionem ingrediendam: sed hinc non sequitur vt si fuerint seductæ, non obligentur ex professione, cum præsertim omissio explorationis volūtatis professionem non vitiet, vt S. Congregatio
13 declarauit. Vnde quod superiùs diximus dolum, quo quis inducitur ad religionem, esse bonum dolum. Notabiliter limita vt procedat tantummodo respectu ipsius ingredientis, cuius conditio melior effecta est, non autem respectu inducentis; quia fas non est deceptoriè quemquam seducere, vel allicere ad religionem, si tamen fiat, hoc non irritat votum, vt declarat Innoc. præallegat. in cap. Dudum, num. 4. in ver. Allexerunt, de conuers. coniugat.

14 Cur autem bona puellę, vt præfertur seductæ, vel illectæ non acquirantur monasterio, quod est secundum membrum primæ inspectionis similiter multiplex est ratio. Prima deducitur ex d. c. Constituit, 20. q. 3. videlicet ne turpis lucri sectatores, qui non in fructum animarum, sed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes quempiam circumueniendo totonderunt, idest ad profitendum induxerunt, ex sua circumuentione, & dolo commodum con-
15 sequantur. Vnde ex eo textu congruè Turrecrem. in extremis verbis sumit argumentum, quod nulli suus dolus debeat esse lucrosus. Altera ratio est secundum Bero. in d. cap. In præsentia, num. 105. de probat. quia oblatio bonorū, quæ ex professione consequitur, sapit naturam contractus bonæ fidei, & nō stricti iuris, cùm de iure canonico omnes contractus sint bonæ fidei, vt tradit Bald. in
16 cap. 1. supra de plus pet. Contractus autem bonæ fidei vitiantur ipso iure propter dolum dantem causam contractui, vt d. cap. 1. 15. qu. 6. & d. l. Et eleganter, & ibi Bart. & Doctores. ff. de dolo, Plenè Archid. in d. cap. Constituit, num. 1. & 3. & ibi etiam Bellam. in princ.

17 Tertiam denique rationem differentię cur valeat professio illecti ad religionem, non autem bonorum oblatio ex professione, consurgens subtiliter assignat idem Bero. in pręallegat. c. In præsentia, num. 107. vers. Sed tu nouiter considera: nam secundum eum dolus siue det causam, siue incidat, ita demum vitiat, si sit dolus ipsius contrahentis, secus si sit dolus tertij, quia talis dolus etiamsi det causam, non nocet, vt est text. in d. l. Et eleganter, §. 1. & ibi notat Bart. Quando autem fit oblatio de persona, & rebus duplex fit cōtractus, alter cum monasterio, & conuentu respectu bonorum; & hunc contractum vitiat dolus monasterij, tanquam dolus contrahentis, vt in d. c. Constituit, 20. q. 3. & per Bart. in d. l. Et eleganter. Alter contractus fit de persona cum Christo, & non cum homine; quia ratione voti quis obligatur Deo, vt c. Magnæ, infr. de voto, c. Cum ad monasterium, de stat. Monachor. glos. vlt. in d. c. Cum dilectus, cum simil. Vnde non mirum si talis contractus obligationis personalis ex dolo Abbatis, vel monasterij non vitiatur, nec est ipso iure nullus; quia si vitiaretur, diceretur vitiari ex dolo

ter-

tertij, hoc est Abbatis, vel monasterij, quod non est dicendum.

18 Non obstat si dicatur. Ad hoc vt bona auferantur monasterio, requiritur vt dolus præcesserit simul à Prælato, & maiori parte conuentus, eo quod cùm receptio Monachorum spectet ad Abbatem, & conuentum simul, c. fin. & ibi glos. & Doctores infr. eod. lib. 6. dixi in c. Porrectum, & c. Ad Apostolicam, supra eod. factum illorum bene potest nocere monasterio, glos. in rub. C. Quę sit longa consuetudo, & supra de his quæ fiunt à maior. par. cap. per totum, & c. Cum omnes, de constitut. At verò dolus solius Abbatissæ, vel plurium Monialium non constituentium maiorem partem cōuentus non videtur obesse monasterio in hac bonorum acquisitione; quia delictum, &c. cap. Delictum, de regul. iur. lib. 6. & hanc decisionem ponit Abbas, in cap. Dudum, in glos. in verb. Aliquando infra de conuers. coniugat. Berò. conf. 28. num. 11. vol. 1. Lell. Zecchius de Republ. Eccles. in tit. de regular. num. 14. limit. 1. & Tapia in authen. Ingressi in vet. Sua, cap. 11. n. 10. C. de Sacr. sanct. Eccles.

Etenim respondetur obiectam decisionem posse tantum admitti si dolus adhibeatur à persona alicuius priuati religiosi, vel à minori parte conuentus, & in hoc casu loquitur Abb. in d. cap. Dudum, vbi primò ponit regulam, Quod monasterium priuetur bonis quando induxit aliquem dolosè ad ingrediendum non propter Deum, sed propter bona temporalia ingressi, & mox limitat quando totum monasterium fuit in culpa, secus si particularis persona; quia delictum singulare non debet monasterio obesse, vt in cap. Venerabilis, de except. & c. Si Episcopum, 16. q. 6. Hoc in quam casu admitti potest supradicta decisio, prout eam admittit Berò. in d. c. In præsentia, n. 108. vbi illam tuetur ab impugnationibus Decij sententis oblationem bonorum viriari etiam propter dolum vnius Monachi. At verò secus dicendum est si dolus fuerit adhibitus ab ipso Abbate, vel Abbatissa; tum quia textus in d. cap. Constituit, considerat dolum, & circumuentionem solius Episcopi, vel Abbatis, non autem monasterij: tum quia Abbas,

19 & Prælatus tutori, vel curatori æquiparatur, in c. Quia Episcopus, & ibi glos. Magistralis post me-

20 dium, vers. Alij comparant, 5. q. 3. Vnde sicut dolus tutoris, vel curatoris dans causam contractui nocet pupillo, ita & dolus Abbatis, vel Abbatissæ, ex his quæ scripsit Bart. in d. l. Et elegan ter, in fin. 2. col. ff. de dolo. Tum denique quia hoc casu non versamur in bonis acquisitis, sed in acquirendis per professionem puellæ, vt præfertur, seductæ. In quęrendis autem solus Prælatus potest monasterio præiudicare glos. not. in c. Illud, §. Si ergo, in vet. Meliorem, 16. q. 6. Innoc. in c. Fraternitatis, de donat. Abb. in c. Verum, n. 3. vers. Nam in acquirendis, solus Prælatus potest nocere Ecclesię, ii. ff. de condit. appofit. latissimè Iason. in l. Hoc legatum, ff. de legat. 3. Rota diuers. par. 3. lib. 2. decis. 109. n. 4. Vnde hanc partem tuentur in d. c. In præsentia, de probat. Felin. n. 9. Decius n. 33. Berò, num. 110. & Fetrett. complures alios allegans n. 22. & 23. & Nauar. comm. 2. num. 31. de regular. quos nouissimè sequitur Thom. Sanchez in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 34. n. 6. & nihilominus in casu huius puellæ intercessit dolus, & circumuentio non tantum Abbatissæ, sed etiam monialium, vt in themate, vnde cessat omnis difficultas.

22 Circa secundam inspectionem manifestum est professionem regularem fieri posse etiam in articulo mortis, & profitentem obligare, vt est textus clarus hic in illis verbis, [cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans,]cōcordat textus in c. Sicut tenor, ibi, de præsenti vita desperet, & in c. Porrectum, ibi, infirmitate granatus, necnon ibi, metuens ne voto decederet non completo, supra eod. & in cap. Ex parte, il primo, infr. de conuers. coniugat. & in specie hic notant Anchar. & Abb. ambo n. 1. Speculat. in tit. de stat. Monachor. §. 1. sub n. 71. vers. Cæterum, Bald. in d. Anthen. Si qua mulier, vers. Septimo quęro, C. de Sacrosanct. Eccles. Doctores in d. c. In præsentia, de probat. & præsertim Bero, n. 197. vbi firmat eum, qui feruore infirmitatis, & doloris impatientia metu mortis ingreditur, & professionem facit in aliquo monasterio, teneri in religione perseuerare, nec esse locum pœnitentiæ, quod tamen intellige dūmodo sit mentis compos; aliàs enim non obligaretur, veluti si tanta esset morbi vis, vt in phrenitidem incidisset, in quo casu loquitur textus in d. c. In præsentia, Ad idem d. c. Sicut tenor, c. Gonsaldus, & ibi notat 17. q. 2. c. Neque furiosus, 32. q. 7. & c. fin. de success. ab intest. l. Sanum mente, C. de transaction. & hic notat glos. in ver. De morte securus, Hostien. in princ. Bero, vbi supra, n. 199.

23 & alij communiter. Et est simile in matrimonio carnali; nam etsi morriferè quis ægrotet, tamen nisi sit extra mentem positus, valide contrahit, vt notat Io. Andr. in regula, sine culpa de regul. iur. lib. 6. in Mercur. & Abb. hic in 1. not. Cyn. in l. Nuper, C. de natural. liber. Alex. in l Siquis posthumos, ff. de liber. & posthum. & alibi passim Doctores.

Quinimo Pius V. indulsit Monialibus nouitijs Ordinis S. Dominici vt in articulo mortis constitutę possint professionem emittere, dummodo aliàs sint legitimę ætatis, etiam anno probationis nōdum completo, vt in eius litteris incipien. Summi Sacerdotij in Bullar. tom. 2. pag. 315. tametsi litteræ huiusmodi aliquibus videantur redactæ ad terminos iuris, & Concilij Trident. à Greg. XIII. in constitutione quæ incipit, In tanta, eod. tom. 2. pagin. 370. de quo tamen dic vt scripsi in cap. Ad Apostolicam, in vit. not. vers. Fallit secundò supra eodem.

24 Neque huic conclusioni aduersatur quod metus mortis, veluti cadens in constantem virum, inficiat professionem, vt cap. Perlatum, & cap. Cum dilectus, supra de ijs, quæ vi, metusue causa, Archid. in d. cap. Constituit, num. 3. vers. Cùm ergo faciliùs, 20. qu. 3. vbi exactè inquirit rationem differentię cur in spiritualibus contractus metu initus sit ipso iure nullus, dolo autem initus teneat; cum tamen in alijs contractibus bonę fidei magis officiat dolus, quàm metus.

Quoniam, vt respondet glos. 1. hic, idcirco timor mortis impedit Monachatum in d. cap. Perlatum, quia monachatur ibi vt euadat mortem corporis, hic verò non monachatur vt euadat mortem corporis, sed potius mortem animæ. Fortè glos. habuit bonum intellectum, licet mentem suam non satis aperiat. Sed tu dic plenius secundum Host.

25 nu. 1. quandoque imminet timor mortis naturalis, quandoque timor mortis accidentalis. Si immi-

mineat timor mortis naturalis, seu, vt Theologi
dicunt, ab intrinseco, vt in grauiter ægroto, vo-
tum non impeditur, vt hic, & in d. cap. Ex parte,
il primo, de conuers. coniugat. & d. c. Porrectum,
26 supra eod. Si vero immineat timor mortis acci-
dentalis, tunc subdistinguendum an illa sit casua-
lis, vel violenta, & quidem si timeat mortem ac-
cidentalem casualem, idem dicendum quod in
primo casu, vt scilicet votum non impediatur, pu-
tà nauigat, & periclitatur nauis, vel timet incen-
dium, ruinam, vel pestem, aut cladem, quæ for-
san Deus immittit vt homines conuertantur, vt
c. Reuertimini, 16.q.1. c. Sanctum est, de conse-
crat. dist.4. & in Auth. Vt non luxurientur contra
27 naturam. 1. respon. & §. 1. collat. 6. sin autem ti-
meat mortem accidentalem violentam, tunc irri-
ta est professio, vt d. c. Perlatum, cum simil. Ratio
28 diuersitatis est, quia in hoc vltimo casu, idest cum
timetur mors accidentalis violenta, metus incu-
titur ab homine, non à Deo, & contra violentiam
hominis iura subueniunt, vt l.1. & toto titulo, ff.
quod met. caus. In primis verò duobus casibus,
nempe cum ingruit timor mortis naturalis, vel ac-
cidentalis casualis, immittitur timor à Deo for-
san ad animæ conuersionem, vt proximè dictum
est, contra quod non competit restitutio, vt no-
tat Io. Andr. in c. Cum virum, supra eod. nec esset
superior, qui illam dare posset, c. Inferior. 21. dist.
& c. Cum inferior supra de maior. & obedient. nam
& Deus quandoque per flagella corripit peccato-
res, c. Nabuchodonosor, 23.q.4. Et hoc videtur
sentire glos. nostra dum ait: [Timor mortis hic
monachatum non impedit, quia non monachatur
vt euadat mortem corporis, sed mortem animæ]
idest quia timor non ab homino, sed diuinitus
incutitur ad animæ salutem. Ita distinguit Host.
cui Io. And. Henric. Boich. & cæteri consentiunt.
Et hoc ipsum in effectu voluit idem Host. in sum-
ma hoc tit. §. Et qualiter, circa princ.
29 Tu verò in vltimo casu, idest cum imminet ti-
mor mortis accidentalis violentæ, seu ab extrin-
seco, subdistingue an timor huiusmodi sit ordina-
tus ad professionem extorquendam, an non; vt in
primo casu irritet professionem iuxta textum in
præallegat. cap. Perlatum, non autem in secundo.
Vnde si quis religionem ingrederetur, vt euaderet
mortem sibi imminentem ab inimicis, vel mini-
stris Iustitiæ propter conscientiam scelerum, vale-
ret ingressus, vt scripsi pleniè in c. Si quis, à nu.81.
supra eod. & innuit hic Butr. licet valde succinctè,
num.8. dum ait timorem mortis tunc demum im-
pedire votum, quando in illius finem ordinatur;
aliàs secus. Itaque in casu huius puellæ cum ti-
mor fuerit mortis naturalis, seu ab intrinseco pro-
pter morbum incurabilem, cõcludendum est pro-
fessionem ex hoc capite non fuisse irritam. & hoc
planum.
30 Sed non leuis est difficultas in posteriori mem-
bro secundæ inspectionis, videlicet an ad effectum
vt dos puellæ sit hæredibus restituenda, dolus, &
fraus sufficienter probentur ex hoc quod professio
emissa fuerit in articulo mortis, quando illius salus
iam desperata erat, Bald. in d. cap. In præsentia,
num.31. de probat. affirmat Doctores tenere pro-
fessionem in articulo mortis emissam non nocere
substituto, quia videtur in fraudem, & idem Bal-
dus in Auth. Nisi rogati, col. fin. nu. 24. C. Ad Tre-
bell. vbi quærit, Quid si rogatus restituere hære-
ditatem in vltimo vitæ spiritu se Monachum fa-
ciat, & profiteatur, an id obsit fideicommissa-
rio. Et resoluit non obesse; quia videtur in frau-
dem fecisse, allegat l. Filiæ meę, ff. soluto matri-
monio. & l. Omnes, §. Lucius, ff. quę in fraud.
31 credit. facit quod ipse Bald. notat in Auth. Si qua
mulier, col. penul. vers. Septimò quæro, C. de Sa-
crosanct. Eccles. vbi dicit: suscipientem in morte
habitum religionis non censeri professionem emit-
tere, nec illius bona in monasterium transferri, al-
legat Speculatorem idem dicentem in tit. de stat.
Monachor. §. 1. circa finem. Eamdem opinionem
amplectitur hic Petr. de Anchar. n.1. vbi postea
quam dixit posse quem valide profiteri, etiamsi de
vita desperet, statim subdit: [Hoc limitare me
verum esse, nisi fortè alteri fieret præiudicium per
ingressum talem, puta fideicommissario vniuersa-
li, cui debet fieri restitutio, quia iste sine liberis
decedebat: nam ingrediendo, & profitendo in
mortis articulo, licet videatur liberos habuisse
per d. c. In præsentia, non videtur huiusmodi pro-
fessio fideicommissario nocere.] Et sequitur Io.
de Anan. in 1. notab. Et pro hac parte facit opti-
mè textus, quem Bald. allegat in d. l. Filiæ meæ,
ff. solut. matrim. vbi repudium missum à marito
vxori suæ ægrotanti tanquam fraudulentum non
præiudicat patri, qui stipulatus fuerat dotem sibi
32 reddi soluto matrimonio per mortem. Ad idem
facit textus in c.2. de renunc. lib.6. quod prodijt
ex vtero d. l. Filię meæ, vbi expressum est renun-
ciationē beneficij factam in mortis articulo præ-
33 sumi in fraudem expectantis. Demum facit pro
hac parte quod Pius V. dum in sua constitutione
indulsit Monialibus Nouitijs Ordinis S. Dominici,
vt in articulo mortis constitutæ profiteri possent,
etiam ante annum probationis expletum, vt di-
ctum est supra num.32. vers. Quinimo; cum myste-
rio adiecit clausulam illam, Ita tamen vt sic dece-
dentes consequi possint indulgentiam, & alias gra-
tias, quas moniales verè professę decedentes cõ-
sequuntur. Hinc apertè insinuant indultum hoc
suffragari tantummodo quoad spiritualia, & con-
cernentia salutem animæ profitentis, non autem
quoad bona temporalia in præiudicium fideicom-
missarij, aut venientium ab intestato, quod te-
nuerunt nonnulli ex recentioribus relati à mo-
dernis. Collectarius in cap. Ad Apostolicam num.4.
supra eodem.
34 Cæterum opinionem Baldi, & sequacium im-
pugnat in d. c. In præsentia, Decius num.209. vers.
Sed tamen ista, & fusiùs Bero, num.204. tum quia
non est verisimile, vt quis velit in vita sua priuari,
& spoliari omnibus bonis, & iugo religionis se
subijcere ad finem vt post mortem suam exclude-
tur fideicõmissarius; quin potius hinc elicitur for-
tior præsumptio quod motus fuerit bono zelo: tũ
quia in extremo vitæ constitutus non præsumitur
immemor salutis æternæ, arg. l. Merito, ff. pro so-
35 cio: tum denique quia in dubio in his, quæ habent
iuris assistentiam, & sunt ex genere bonorum, si-
cuti est professio regularis, dolus non est præsumẽ-
dus, arg. eorum, quę tradit Bart. in l. Non solum,
§. & probari, ff. de nou. oper. nunc. iuncto hoc c. Et
c. Porrectum, supr. eod. Quinimo vt dolus, & fraus
præsumatur, præcedere debent perspicua indicia,
vt l. Dolum, C. de dolo.
Prima opinio in proposita facti specie verior vi-
detur; quoniam puella hęc non tantum fecit pro-
fes-

fessionem laborans in extremis, sed etiam seducta persuasionibus Abbatissæ, & Monialium, vt constat ex dictis suprà in prima inspectione. Verum cum hic articulus præsumptæ fraudis sit admodum cōtrouersus, & pendeat ex coniecturis, & circumstantijs, quæ in facto consistunt, & possunt aliter atque aliter se habere: satius esset illum reijcere ad iudicem Ordinarium, vt mos est S. Congregationis, & posset simpliciter respondere professionē emissam in mortis articulo, & ad persuasionem Abbatissæ, & Monialium, nisi aliud obstiterit, esse validam: sed dotem ita demum esse proximioribus restituendam, si de fraude legitimè constiterit, quod iudex causæ diligenter dispicere debebit, Et ita responsum.

De Regularibus.

Cap. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Regularis zelo sanctioris vitæ ad arctiorē ordinem transire potest licentia petita, licet non obtenta, etiamsi prima religio super hoc sit priuilegiata, & n.11.*
Declaratur n.22. & 23.
2 *Priuilegium aliquibus religionibus concessum de non transeundo ad arctiorem intelligitur de transitu indiscreto, & n.22.& 23.*
3 *Iuramentum vbi prohibetur, temerarium tantum censetur prohibitum.*
4 *Lex priuata, idest inspiratio diuina, præiudicat legi publicæ, idest communi.*
5 *Priuilegium debet potiùs interpretari, vt nihil operetur, quàm vt iuri diuino præiudicet.*
6 *Religiosi manere debent in ea vocatione qua vocati sunt.*
7 *Nec transire debent ad aliam religionem sine magna necessitate, vel vtilitatis causa.*
8 *Hominem simul vniuersis fulciri virtutibus, impossibile est.*
9 *Planta non coalescit quæ sæpè transfertur.*
10 *Manere quis debet in sua vocatione, nisi instinctu Spiritus Sancti ad perfectiorem vitam inducatur.*
11 *Regularis petita, licet non obtenta licentia transit ad strictiorem religionem authoritate propria, vel potius Spiritus Sancti, & sic iure diuino naturali, & n. seqq. & n.39.*
12 *Votum proprium iure diuino naturali licitum est in melius commutare.*
14 *Concilium quis tenetur requirere, tamen sequi non adstringitur.*
15 *Prælatus regularis sine iusta causa denegans licentiam subdito trāseundi ad arctiorem religionem mortaliter peccat.*
16 *Episcopus non potest ecclesiam deserere, vt transeat ad religionem sine licentia Papæ; nec debet huiusmodi licentiam petere, aut obtinere quamdiu suis subditis prodesse potest.*
17 *Vita actiua est fructuosior, quàm contemplatiua.*
18 *Religiosus potest episcopari, sed Episcopus non potest monachari.*
19 *Regularis vt transire possit ad arctiorem religionem licentia petita, licet non obtenta, requiritur.*
Primò, vt secunda religio sit strictior quoad actualem obseruantiam. n.20
Secundò. vt prima religio non sit super hoc specialiter priuilegiata, n.22.
Tertiò. vt transitus non redundet in iacturam, vel infamiam primæ religionis, num.24. & seqq. vsque ad n.30. & n.45.
Quartò. vt transiens non moueatur ex temeritate, vel leuitate, sed zelo sanctioris vitæ, num.32.
Et quomodo de huiusmodi zelo constare debeat, num.31.
Et quid si de hoc probabiliter dubitetur, n.31.
Et quando dicatur probabiliter dubitari, num.33. & 35.
Quintò, vt licentiam petat à suo Prælato immediatè. n.36.
Et an debeat eam petere etiam à conuentu, num.37. & seqq.
Sextò, vt sit tacitè, vel expressè professus, n.40.
Septimò, vt sit subditus, non autem Prælatus, num.41.
Octauò, vt licentiam petat ante transitum, n.44.
Nonò, vt eam petat cum humilitate, & puritate, num.45.
Decimò, vt causam sui transitus assignet Prælato suo, num. 46
Vndecimò, vt debito tempore expectet responsum, num. 47
Et quid si Prælatus non respondeat, aut non probabiliter, n.48.
Duodecimò, vt constet Prælato secundam religionem paratam esse illum recipere ad quam rectè se trāsferat, num 49.
Decimotertiò vt veniat cū litteris dimissorijs Prælati sui n.50.
Quod si venerit sine dictis litteris, quid facere debeat Prælatus secundæ religionis, n.51.
20 *Religio vna vt sit arctior altera, non attenditur an habeat strictiorem regulam, sed vt modo in ea arctior vita ducatur.*
21 *Regularis potest transire à religione, in qua remissiùs viuitur, ad minorem religionem meliùs obseruatam. Sed cum dubitatur an secunda religio sit arctior, Superioris iudicium est requirendum.*
22 *Priuilegio Cistercienfium, & Societatis Iesu ne illorum professi transire possint ad arctiorem religionem sine licentia Superioris obtenta, non gaudent aliæ religiones per communicationem.*
23 *Sed si Superior licentiam pertinaciter denegaret, recurrendum esset ad proximum Superiorem.*
25 *Regularis, qui ad arctiorem transiuit, reuocari potest si prior ecclesia enormiter lædatur.*
Et hoc per viam iuris communis si teneret transitus, vel per viam restitutionis si non teneret, ibidem.
26 *Alienatio personarum maior, & grauior censetur, quàm rerum, & n.39.*
27 *Opera iustitiæ præponenda sunt operibus charitatis.*
28 *Clericus sæcularis transire potest ad religionem non petita Episcopi licentia, imo & ipso contradicente.*
29 *Episcopus tamen posset eum repetere, si ecclesia grauem pateretur iacturam, licet transiuisset de eius licentia.*
31 *Regularis petita licentia præsumitur bono zelo ad arctiorem religionem transire.*

Quod

28 *Quod si de hoc dubitetur, recurrendum est ad Superiorem, ad quem subditus appellaret, si grauaretur, & requiritur eius licentia petita, & obtenta.*

33 *Regularis quibus coniecturis deprebendatur transijsse ad arctiorem Ordinem ex causa temeritatis, seu leuitatis.*

34 *Canonicus Regularis, qui non potest viuere sine carnibus, dicitur transire ad Monachos ex temeritate.*

36 *Prælati sui appellatione venit Prælatus immediatus monasterij, non autem Generalis, vel Prouincialis, nisi aliud habeat consuetudo, vel statuta Ordinis.*

38 *Intellectus, cap. Statuimus, 19 q. 3.*

39 *Regularis transiens ad strictiorem ordinem non alienatur, sed in melius commutatur auctoritate Superioris.*

40 *Nouitius potest ad aliam religionem transire absq; Superioris licentia.*

41 *Prælatus an possit ad strictiorem religionem transire petita, licet non obtenta Superioris licentia.*

42 *Quid si habeat alium Superiorem citra Papam.*

43 *Et quid si sit Papæ immediatè subiectus.*

44 *Licentia vbi in aliquo casu exigitur, non sufficit eam petere ex post facto.*

47 *Licentiam, vel consilium qui debet petere, tenetur debito tempore responsum expectare.*

48 *Regularis an possit transire ad arctiorem si petita licentia Prælatus nil respondeat, aut non probabiliter, vel sine causa licentiam deneget.*

49 *Regularis discedens è monasterio, vt transeat ad arctiorem religionem, antequam constet eam paratam esse illum recipere, fugitiuus est, & apostata.*

52 *Transitus ad arctiorem ordinem non petita licentia an sit irritus, itaut regularis ad primum ordinem reuocari possit, & n. seqq. vsq ad n.60.*

53 *Quid si transierit ex temeritate seu leuitate.*

54 *Et quid si zelo melioris frugis.*

55 *Licentia transeundi ad strictiorem ordinē peti debet à Monacho ex honestate; non autem ex necessitate.*

Contrarium, n. 56.

57 *Regularis transiens ad arctiorem non petita licentia præsumitur motus ex animi leuitate.*

58 *Circuitus non est inutilis quando per eum satisfit canoni.*

60 *Monachus morari debet apud monasterium, ad quod transiuit, lite pendente super eius transitu.*

61 *Monialibus an liceat de vno monasterio transire ad aliud strictioris obseruantiæ petita, licet non obtenta, Superioris licentia.*

62 *Religio tota, seu domus religiosa an possit se ad strictiorem religionem transferre.*

1 LICET. Professus religionis priuilegiatæ quod de illa ad aliam etiam arctiorem transire non possit, petita Prælati sui licentia, quamuis non obtenta, poterit zelo sanctioris vitæ arctiorem regulam profiteri. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Card. Anchar. & Io. de Anan. vel aliter secundum Abbat. Potest religiosus zelo sanctioris vitæ ad religionem transire strictiorem petita priùs licentia Prælati sui, licet non obtenta, etiamsi primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiā arctius transire non possit. Diuiditur in duas partes principales. Prima ponit exordium, ex quo secunda factum diffinit, ibi, *Cum ergo*; & prima pars facit quinque; nam primò ponit formam priuilegij; secundò ipsius interpretationem, & interpretationis causam, ibi, *quia tamen*; tertiò illam fortificat ibi, *Cum etiam*; quartò illam reassumendo specificat ibi, *Quocirca*; quintò, specificationem determinat, ibi, *Illa*, Io. Andr.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

2 Nota ex prima parte textus, Indultum aliquibus religionibus concessum, quod professi apud eas *transire* non possint ad religionem arctiorem, ita esse temperandum, vt intelligatur si transitus fiat ex temeritate, vel leuitate: secus verò si zelo perfectioris vitę, glos. hic in ver. Ex temeritate, Butr. & Cardin. in 1. notab. vnde Innoc. in princ. in ver. Transire; supplet, idest temerariè, sed si velit discretè transire, non obstante priuilegio trāsire poterit, & concordant Hostien. in princ. in ver. Possit, & Ioann. Andr. num. 2. in ver. Transire, vbi quod priuilegium non impedit discretum transitū.

3 Similis interpretatio fit in iuramento, quod vbi prohibetur, temerarium tantum intelligitur prohibitum, cap. Ita ergo, 22. qu. 1. glos. vbi supra, & Host. n. 5.

4 Rationes cur hoc priuilegium ita sit interpretandum, habes in littera, nempe quia vbi spiritus Dei est, ibi libertas, & *qui Spiritu Dei aguntur non sunt sub lege*; quia lex non est posita iusto, & lex priuata, idest inspiratio diuina, & lex conscientię pręiudicat legi publicę, idest communi.

5 Et ex hoc, & ex textu deducitur, vt quando priuilegium iuri diuino seu inspirationi diuinę potest in aliquo pręiudicare, sit strictissimè intelligendū, itaut nec debeamus illud interpretari, vt aliquid operetur, si non potest illud operari sine derogatione iuris diuini, seu libertatis spiritus; quod est valde notandum secundum Abb. hic in primo notabili.

6 Secundò nota ibi, *vocatus*. Vnumquemque religiosum debere in ea vocatione permanere, In qua vocatus esse dignoscitur, secundum Apostol. 1. Ad Corinth. 7. & dic vocatione, idest professione, vt hic per Io. Andr. num. 2. in verb. Vocatus.

7 Quapropter secundum Diuum Thomam in 2.2. q.189. art.8. in corp. & Io. Andr. vbi supra, non est laudabile de vna religione ad aliam transire sine magna necessitatis, vel vtilitatis causa, tū per hanc authoritatem, tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquuntur; tum quia verisimilius est quem proficere in religione, cui assueuit, quàm in illa, cui non assueuit cęteris paribus.

8 Vnde in collationibus Patrum coll. 14. cap. 5. in princ. legitur Abbatē Nestorium dixisse: [Vnicuique vtile est, vt secundum propositum, quod elegit, summo studio, ac diligentia ad operis cœpti perfectionem peruenire festinet, & nequaquam à sua, quam semel elegit, professione discedat, & rationem subijcit: Impossibile enim est vnum, eundemque hominem simul vniuersis fulciri virtutibus, quas qui voluerit pariter attentare, in id incidere eum necesse est, vt dum omnem sectatur, nullam integrè consequatur.] Huc etiam spectat illud Marci Varronis: Nūquam perueniet qui quot videt calles sectatur: & illud Senecę Epistola 2.

9 [Primum argumentum compositę mentis existimo, posse consistere, & secum morari,] & infra. Nusquam est qui vbique est; & in peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant,

beant, nullas amicitias. Item non coalescit plan-
10 ta, quæ sæpe transfertur. Verumtamen prædicta
authoritas, Vnusquisque in qua vocatione vo-
catus est, in ea permaneat, [intelligi debet, nisi in-
stinctu Spiritus Sancti ad sanctiorem vitam indu-
catur; vt hic per Abb. in 2. notab. magnopere ta-
men cauendum, ne forte Angelus Satanæ in lucis
Angelum se transformet, vt hic dicitur in littera.

11 Tertiò nota, ibi, *licentiam postulauerit*. Ad hoc
vt regularis transire possit ad arctiorem regulam
sufficere licentiam Superioris petitam, licet non
obtentam, vt hic est casus secundum omnes in
summario textus. Ad idem cap. Mandamus, iun-
cta glos. in verb. Monachus, & cap. Statuimus, 19.
q. 3. cap. Non est vobis, cap. Sanè, & cap. Signifi-
catum, supra eodem, & hic notat glossa in ver. Li-
centiam postulauerit, Hostien. num. 9. Io. Andr.
num. 5. & reliqui omnes, glossa in cap. Ioannes, in
verb. Monasterium, supra eodem. Item glos. in
cap. Cum singula, in verb. Canonicè de præbend.
lib. 6. Et hanc esse veram, & indubitatam conclu-
sionem omnium planè Doctorum firmat, Ab-
bas in cons. 95. In præsenti, ante num. 1. vers. Ta-
men vera, lib. 1. & tunc religiosus ad arctiorem
transire poterit propria auctoritate Innocen. hic
num. 1. in ver. Adimplere, Hostien. num. 14. & Io.
Andr. num. 4. in eodem verb. Vel potius auctorita-
te Spiritus Sancti, vt idem Hostien. ait num. 15. in
verb. Indulgere, & ita hoc videtur licere iure diui-
12 no naturali, quo licitum est votum proprium cō-
mutare in melius, vt per Caietan. in 2. 2. qu. 88.
art. 12. paulo post princ. vers. Ad huius euidentiam
sciendum. Ad hoc cap. Peruenit, il secondo, su-
pra de iureiur. & tenet nouissimè Thom. Sanchez
super Decalog. tom. 2. lib. 8. c. 7. nu. 3. & satis clarè
deducitur ex littera huius cap.

13 Et hinc soluitur obiectum, quod sæpè propter
bonum obedientiæ omittatur quod aliàs esset bo-
num, cap. Quid culpatur, 23. q. 1. Nam vt formali-
ter respondit Hostien. hic num. 11. Talis aucto-
ritatem huius cap. est absolutus: Quinimo à Spi-
ritu Sancto intelligitur absolutus à licentia impe-
tranda, qui ei spirat vt transeat: ergo ei tanquam
Superiori obediendum est, cap. Qui resistit, 11. q. 3.
vnde & excusatur qui ad maius Tribunal vocatus
est, l. Contra pupillum in fin. ff. de rei vendicat. &
patet in cap. Gaudemus, §. Quia verò, vers. Nec
vlli vnquam licuit, & vers. Verumtamen, infra de
diuort. Et est simile in Consilio quod quis tenetur
13 requirere, & tamen sequi non adstringitur, vt c.
Cum olim supra de arbitr. Item simile in cap. Po-
tuit de locato, & l. vlt. C. de iure emphyt. Quomo-
do autem huiusmodi licentia sit postulanda, & quę
desiderentur ad hoc vt transitus ad arctiorem re-
ligionem sit licitus, plenè examinatur infra in pri-
ma quæstione.

15 Quartò nota ibi, *de iure teneri*. Prælatum re-
gularem teneri sine difficultate indulgere subdito
licentiam migrandi ad strictiorem ordinem, si cū
humilitate, & puritate fuerit postulata, ne videa-
tur propositum impedire diuinitus inspiratum, vt
in littera, & ex hac ratione deducitur, vt Prælati
huiusmodi licentiam proteruè, & sine iusta causa
denegantes mortaliter peccēt, ad hoc quod scripsi
in cap. Si quis, n. 38. 39. & 40. supra eod. & tenent
relati à modernis Collectoribus hic n. 16.

16 Quintò nota, ibi, *deserere Præsulatum*, Episco-
pum non posse ecclesiam suam derelinquere, vt
transeat ad Religionem sine licentia Romani Pō-
tificis, nec debere huiusmodi licentiam postulare,
aut etiam obtinere quamdiu suis subditis prodes-
17 se potest, Abbas hic num. 6. Rationem habes in
textu, quia vita actiua est fructuosior, quàm con-
templatiua, & maius bonum minori bono præpo-
nitur. Vnde in hoc casu rectè præponitur doctri-
na silentio, solicitudo contemplationi, & labor
18 quieti religiosorum. Quo fit vt religiosus possit
episcopari, cap. Quod Dei timorem, infra de
stat. Monach. & cap. vnic. 18. qu. 1. sed Episcopus
non possit monachari, vt hic: nam plus est illumi-
nare, quàm lucere. Hanc materiam latiùs pro-
sequor in cap. Nisi cum pridem à num. 5. vsque ad
num. 11. supra de renunciat. ibi plenè videas.

19 QVAERO generaliter, quæ requirantur ad hoc
vt religiosus ex vna religione ad aliam strictiorem
transire possit licentia petita, licet non obtenta.

Abbas hic in 4. notab. ponit tria tantum requi-
sita ad hoc vt religiosus licitè transire possit ad aliā
religionem. Sed multò plura desiderari, satis cla-
re ex infra dicendis parebit.

20 Primò ergo requiritur, vt secunda religio sit stri-
ctior quoad actualem obseruantiam: non enim
attenditur tempus institutionis regulæ, seu primę-
ui instituti, sed necesse est, vt tempore transitus
ibi arctior vita ducatur. Et hoc innuit littera hu-
ius tex ibi, *vitam duceret arctiorem*, vt accuratè
obseruat Abb. in 9. notab. subdens in hoc multos
decipi existimantes sufficere, vt secunda religio ha-
beat strictiorem regulam, & probatur in cap. Sa-
nè supra eod. ibi: [Si locus, in quo nunc perma-
net, maioris religionis, quàm ecclesia Aromaten.
existat,] vbi Innocent. in princ. ponderando illud
verbum, *Nunc*, [licet (inquit) monasterium,
vbi fecit professionem, institutum fuerit in distri-
ctiori regula, & monasterium ad quod transiuit,
in laxiori, tamen hoc non est attendendum, sed
quod monasterium modo sit arctius.] Et concor-
dant ibi Hostien. in princ. in verb. Nunc: & Ioan.
21 Andr. n. 2. & 3. qui ex hoc infert secundū Theolo-
gos de arctiori religione, in qua remissius viuitur,
posse quem transire ad minorem religionem me-
liùs obseruatam. Quod expressè docuit S. Thom.
in 2. 2. q. 189. art. 8. in corp. vbi refert in collatio-
nibus Patrum Abbatem Ioannem in collat. 19. c. 2.
5. & 6. de seipso dicere, quod à vita solitaria, in
qua professus fuerat, transijt ad minorem, scilicet
eorum, qui viuunt in societate, propter hoc, quod
vita eremitica cœperat declinare, & laxiùs ob-
seruari. Et ex facto respondit Cardin. in cons. 28.
Pro elucidatione per totum maximè nu. 2. dicens
de hoc esse casum in d. c. Sanè, & Abb. d. cons. 95.
num. 1. lib. 1. Lap. alleg. 62. num. 6. vers. Ad secun-
dum, & alleg. 131. n. 1. vers. Item quia, licet hoc
casu idest cum dubitatur an secunda religio sit ar-
ctior, videatur iudicium superioris necessarium, &
secundum Io. Andr. hic n. 3. Henric. Boich. nu. 11.
& Abb. n. 3. Hostien. in summ. tit. de vot. nu. 7. &
Syluester in verb. Religio 4. quæst. 1. in 1. notab. &
q. 2. Quæ autem religio dicatur maior, an scilicet
quæ arctior, & durior est; an verò quæ perfectior,
& fructuosior, dixi post Io. Andr. in c. Sanè, à n. 24.
vsque ad n. 66. supra eod. vbi plenè videas.

22 Secundò requiritur, vt prima religio non ha-
beat priuilegium specificum, quod non sufficiat
licentia petita nisi etiam sit obtenta, sicut habent
Cistercienses, secundum Hostien. hic in prin. in
verb.

verb. Transit, & Io. Andr. n.2. in eod. verb. Simile priuilegium habet Societas Iesu à Pio IV. & Pio V. videlicet ne ab illa fieri possit transitus ad quamcunque religionem, praeterquam ad Carthusia, non absque licentia superiorum obtenta, vt refert Sanchez super Decalog. tom.2. lib.6. cap.7. n.28. post med. vers. Tamen quia, Pius IV. subdens eo priuilegio gaudere omnes Mendicantes per communicationem. Quod non credo verum; quia huiusmodi communicationes non extenduntur ad ea, quę sunt difficilis concessionis, iuxta theoricam Antonij de Butr. in cons. 19. quod fuit saepius approbatum in Sacra Congregatione Concilij, & in Rot. Caeterū aduerte, quia si huiusmodi li-
23 centia pertinaciter denegaretur, recurrendum esset ad proximum superiorem, arg. cap. Nullus, de iurepatr. vt notat Hostien. hic num.7. in verb. Vt ei transeundi alioquin secundum eum, esset priuilegium dare contra inspirationem diuinam, si ad litteram seruaretur.

24 Tertiò requiritur, vt transitus ad arctiorem non redūdet in iacturam, vel infamiam primę religionis, vt probat haec littera ibi, in iacturam, vel iniuriam sui ordinis. Igitur si quis transire velit ad aliam religionem, etiamsi constet eam arctiorē esse, tamen transire non poterit, si ex suo transitu grauem iacturam, vel infamiam prior religio sustineret, arg. cap. Si quis verò 11.q.3. secundum Innoc. hic. num.1. Hostien. n.5. in verb. In iacturam. Ratio est quia quis non debet esse lapis offensionis, vel causa scandali, cap. 2. supr. de praescript. cap. Nisi cum pridem, §. Pro graui quoque scandalo de renunciat. sed & communis vtilitas, quae versatur in hoc, vt ad arctiorem religionem non transeat, est merito praeferenda, vt patet in hoc c. In vers. Illa semper regula. Quinimo sic transiens reuocari posset, si inde prior ecclesia enormiter laederetur. Et hoc per viam iuris communis, si non teneret transitus, vel per viam restitutionis in integrum, si teneret, secundum Hostien.
26 Quia sicut ea graui lęsione rerum temporalium restituitur ecclesia, cap. Ad nostram, §. fin. supra de reb. eccles. non alien. cap.1. de restit. in integr. ita, & multò magis restituenda esset in laesione personae, quia maior, & grauior censetur alienatio personarum, quàm rerum, arg. cap. Praecipimus, 2.q.1. secundum Hostien. hic n.12. cum quo concordant Io. Andr. num.22. Henric. Boych. n.7. Butr. num.14. Anchar. num.11. in 2. opposit. Cardin. num.13. in 4. quaest. & Abb. num.12. Vital. in Clem. 1. nu.18. de regular. S. Anton. in 3. par. tit.2. cap. 4. in fin. princ. Syluester in verb. Religio, 4.
27 q. 1. in fin. Adde quod transitus ad arctiorem religionem zelo sanctioris vitae est actus charitatis, vt patet in tex. ibi, ex lege priuata; nam vt exponit glos. lex priuata est amor, Dei seu charitas, de qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid vis, cap. Radicata, de poenit. dist. 2. Primam autem religionem non laedere est actus iustitiae, l. Iustitia, ff. de iust. & iur. At opera iustitiae praeponenda sunt operibus charitatis, cap. Forte, & c. De-
28 nique 24.q.5. Confirmantur haec exemplo Clerici saecularis, qui quamuis possit transire ad Religionem non petita Episcopi licentia, quinimo, & ipso contradicente, vt c. Duae, 19. qu. 2. tamen posset
29 Episcopus eum repetere, si ex eius transitu ecclesia grauem pateretur iacturam, secundum Innoc. hic num.3. & Abb. num.14. Nec mirum, quia cum propter salutem animarum possit à religione reuocari, etiamsi cum licentia transierit, vt patet in eo, quod legitur, & not. in cap. Quod Dei timorem, infra de stat. monach. multò fortiùs ex eadem causa hoc fieri poterit, quando transiuit licētia Praelati non petita, vel etiam denegata, arg. cap. Admonet, cum ibi notat. de renunciat. vt bene hic per Host. n.7.

30 Quartò requiritur vt transiens ad arctiorem religionem nō moueatur ex temeritate, seu leuitate, sed ex charitate, seu zelo sanctioris vitae, vt hic est casus, & est vera, & indubitata omnium conclusio, vt inquit Abb. d. cons. 95. anten. 1. lib.1 & hic longe quę dixi supra in 1. notab. Quod si obijcias:
31 quomodo constabit de intentione Monachi? Cum enim profundum sit cor hominis, quis scrutabitur illud? Sanè nemo alius potest scire quo corde, qua conscientia, qua fide moueatur, nisi is, qui mouetur, & Christus, qui charitas est, & cui voluerit Christus reuelare, & nullus alius: Respond. Hostien. hic nu.14. vers. Nemo enim alius. Standum esse illius iuramento, de cuius intentione quaeritur, vt notatur in cap. Significasti, §. fin. infra de homicid. & nihilominus etiam sine iuramento in casu isto propter exteriora, quae bona apparent, praesumendum esse intentionem esse bonam. Et ideo textus in fine praecipit Priori, & Conuentui primae religionis, ne Monachum ipsum super eo, quod de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta fecisse dignoscitur vlatenus molestet, quia charitas est fons viuus, cui non communicat alienus, scilicet à charitate, vt in glos. vltim. Atque ita transitum ad arctiorem religionem ex facto ipso quod habet speciem boni, praesumi ex bono zelo, nisi probetur contrarium, firmant hic glos. penult. Hostien. vbi supra Io. Andr. num.18. & Abb. num.8, licet aliud videatur sensisse Anchar. num.7. in 9. notab.

32 Caeterum si probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem arctiorem ex charitate, an ex temeritate transire, Superioris est iudicium requirendum, vt in tex. Aliàs legitur iudicio relinquēdum, vt refert Hostien. num.16. in eodem ver. Et est simile in cap. Per venit, 11. q. 1. in cap. Nullus, infra de iurepatr. & in §. Si à Clero, in authen de Sanctiss. Episc. coll.9. & sic non sufficit licentia d. Superioris petita, sed requiritur etiam obtenta. Quod expressē adnotauit Cardin. Caietan. in 2. 2. quaest. 189 art.8. post princip. & Sanchez super Decalog. tom.2. lib.6. cap.7. num.16. Superior autem in hoc casu est ille, ad quem subditus appellaret si grauaretur, cap. Vt debitus, & cap. Cum speciali, supra de appellat. cum alijs proximè citatis, & non ille, cum quo est quęstio, C. ne quis in sua causa, ius dicat in rubro, & in nigro, secundum Host. hic n.16. in verb. Superioris.

33 Quod si quaeratur quando dicatur de hoc probabiliter dubitari, itaut ad Superiorem sit recurrendum, dic secundum Abbat. Antiq. hic nu.2. si Monachus dixit in Capitulo cum esset bene verberatus, ego non ero de caetero in hoc monasterio, vtique non erit audiendus, quia non transit ex charitate. Sed si negat se hoc dixisse, res erit dubia, & ideo, adeundus erit Superior, vel secundum Hostien. num.15. in verb. Probabiliter, Io. Andr. n. 6. in eod. verb. & Cardin. n.13. in 5. quaest. Verba habuit cum Praelato, vel cum aliquo ex socija, & dixit se deinceps in religione illa non amplius re-

mansurum illis viuentibus; & sic nō solum dubi-
tatur, sed constat eum ex motu iræ hoc fecisse, vel
quia est sicut Arca Domini, non potest quiescere,
sed semper consuenit diuersas religiones mutare.
34 Aliud exemplum ponit Innoc. n. 3. in verb. Transi-
re, Host. num. 16. in verb. Ex temeritate, Io. Andr.
num. 6. vers. Innocen. & Card. dicta q. 5. videlicet
quia est talis complexionis, vt non possit viuere
sine carnibus, & tamen de Canonico regulari vult
transire ad Monachos. Ad hoc cap. Non cogan-
35 tur, 41. distinct. Sed si Prælatus probabilem cau-
sam suæ contradictionis assignet, & tamen Mona-
chus in suo proposito transmigrandi perseueret,
similiter res dubia censebitur, & Superior erit re-
quirendus, secundum Innocent. num. 2. in fin. vers.
Si autem probabiliter, Hostien. num. 15. in fin. vers.
Sin autem, & Io. Andr. num. 7. vers. Si aliàs pro-
babiliter.
36 Quintò, requiritur vt religiosus, qui vult ad ar-
ctiorem ordinem transire, petat licētiam à Præ-
lato suo, vt hic patet in vers. Talis ergo, & vers.
Quocirca, scilicet immediato. Nam Prælati sui
appellatione non venit Generalis, vel Prouincialis,
sed Prælatus immediatus ipsius monasterij, vt pro-
bat Feder. de Sen. cons. 145. Io. Episcopus, num. 6.
post med. vers. Nam appellatione Prælati, Calder.
cons. 3. Quis dicatur Superior professi, per tot. de
Regular. Item in Prælato immediato verificatur
ratio illa tex. Ne bonum obedientiæ contemni vi-
deatur, vt cap. Si religiosus, de elect. lib. 6. Et hoc
videtur sensisse Syluest. in ver. Religio, 4. quæst. 3. &
voluit expressè Lap. allegat. 61. Quidam Francus,
aliàs 62. num. 2. vers. Aliàs autem hoc cessante;
vbi dicit de iure licentiam volentis transire ad aliā
religionem spectare ad Superiorem immediatum.
Allegat in simili Io. Andr. in cap. 2 num. 1. in verb.
Superiore, de testam. lib. 6. & Paulum de Eleaza-
rijs in Clem. vlt. de elect. qui dicit solum Abba-
tem posse dare hanc licentiam morando, & non
alium Superiorem, nisi hoc habeat institutio re-
gulæ illius ordinis, vel cōsuetudo ipsius loci. Quod
ipsum voluit idem Lapus allegat. 130. Pro dubij,
aliàs 131. num. 1. vers. Item licentia, & num. 5. vers.
Item etiam ponitur, vbi similiter ait, Prælatum im-
mediatum conuentus esse Superiorem suum, & ab
eo sufficere licentiam petere, nisi aliud habeat cō-
suetudo, vel statuta ordinis. Et in Abbate exem-
plificat hic Innoc. num. 2. & 4. Host. num. 15. circa
finem, in vers. Vtrum quis velit, Abb. Antiq. n. 2,
37 Io. Andr. num. 7. & alij communiter. Nec requiri-
tur de necessitate, vt licentia petatur à conuentu,
sed satis est eam petere à Prælato, vt pluribus fir-
mat Archidiac. in cap. Statuimus, num. 2. 19. q. 3.
& post eum Bellam. ibidem num. 3. Io. Monach.
in cap. Cum singula, num. 4. de præbend. lib. 6. & ibi
etiam Philipp. Franc. in §. Prohibemus, n. 3. Ant.
de Butr. in cap. Non est vobis, num. vlt. supr. eod.
& ibi etiam Abb. num. 6. & idem Abb. in cap. Ex
noscitur, num. 4. de his, quæ fiunt à Prælatis; licet
tutius esset etiam à conuentu hanc licentiam po-
stulare, secundum Innoc. in cap. fin. num. 1. de
renunciation. cum quo transeunt ibi Hostien. n. 3.
Io. Andr. num. 7. Anton. de Butr. num. 13. Pro hac
opinione inducitur littera huius textus, qui in cor-
pore simpliciter loquitur de Prælato, nec vllā facit
mentionem de conuentu, licet in suprascriptione
dicatur Priori, & conuentui Dimoliensi. Ad idem
fortior tex. in cap. Si religiosus de elect. lib. 6. in-
ducendo eum, vt per Archidiaconum in d. cap. Sta-
tuimus, n. 2. 19. q. 3.
38 Nec refragatur text. in eod. cap. Statuimus, in
illis verbis: districtioris religionis obtentu audeat
sine Patris, & totius Congregationis permissione
recedere. Quoniam in tribus vetustis Codicibus
legitur, Patris totius Congregationis; & apud Iuo-
nem legitur, Abbatis totius Congregationis, & se-
cundum Archid. vbi supra verior est littera, quæ
est sine illa copula, &, vt clarè colligitur ex cap.
Quorumdam, §. Volentes, in fin. de elect. lib. 6.
Similiter nō refragantur sequentia verba d. cap.
Statuimus, sine communi litterarum cautione,
quæ videntur innuere, vt Prior, & Canonici debeāt
dare consensum, secundum Hugon. & Turrecrem.
num. 2. in fin. Nam responderi potest ea verba non
esse referenda ad consensum Fratrum, sed ad cau-
tionē Prælatorum vtriusq; monasterij, ac religiosi
transeuntis: nam per litteras dimissorias cautum,
& consultum est tam primo Abbati, cuius obe-
dientia non contemnitur, quàm secundo, qui per
illas fit certior de bono zelo eius, qui transit, &
vitat periculum restitutionis. Item ipsi religioso,
qui de cætero molestari non poterit, secundum ea,
quæ dicam infra in secunda quæstione, n. 32.
39 Demum non refragatur argumentū à simili, quo
vtitur in proposito Turrecrem. in d. cap. Statui-
mus, num. 2. videlicet quod si alienatio rerum ec-
clesiasticarum fieri non debet sine consensu Cle-
ricorum, vtique longè minùs alienatio personarū,
vt latiùs dictum est supra num. 26. Nam responde-
tur hanc non esse alienationem personæ, quia re-
ligiosus arctatur tantum ad petendam licentiam
transeundi propter bonum obedientiæ, eaque peti-
ta, licet non obtenta, dummodo moueatur zelo
melioris frugis, transire potest propria auctorita-
te, seu potiùs Spiritus sancti sic inspirantis, vt ex
Innoc. & Host. dictum est supra num. 12. vel secun-
dum Archid. in d. cap. Statuimus, num. 2. in fin. 19.
q. 3. talis non alienatur, sed in melius commutatur
auctoritate superioris, arg. cap. Scripturæ, de voto,
& cap. Peruenit, il secondo, de iureiur. Quis au-
tem sit Superior, ad quem spectet dare licentiam
Monacho transeundi ad parem, vel laxiorem re-
ligionem, distingue vt dixi in cap. Dilecti, supra
de renunciat. à num. 8. vsque ad num. 36. & quæ
sint causæ dispensandi, ad num. 36. vsque in fin.
40 Sextò requiritur, vt petens licentiam sit expres-
sè, vel tacitè professus, aliàs enim si esset intra an-
num probationis, transire posset non modo ad
quamcumque religionem, sed etiam ad sæculum
remeare, absque vlla Superioris licentia petita, vel
obtenta, textus est in cap. Statuimus, infra eodem
ponderando verb. *Liberè*, idest Superioris licentia
minimè requisita, vt ibi dixi num. 3. post Abbat.
num 2.
41 Septimò requiritur, vt qui vult transire, licentia
petita, licet non obtenta, sit subditus: nam si es-
set Prælatus exemptus, non posset prælationem
dimittere, nec ad strictiorem religionem transire,
nisi obtenta licentia à Papa. Et hoc propter vincu-
lum Prælaturæ, secundum Host. in cap. Illud, in
princ. infra de cleric. excom. ministr. & Archid. in
cap. Si Abbatem, ad fin. de elect. lib. 6. vbi refe-
runt sic per Papam Clementem IV. fuisse determi-
natum.
42 Sed tu vide hanc quæstionem plenè examina-
tam per Io. Andr. in cap. Cum non stat, num. 11.
& 12.

& 11. de regul. iur. lib. 6. in Mercurialib. vbi concludit sub distinctione: nam aut inferior Prælatus habet alium Superiorem citra Papam; & sufficit vt petat licentiam, licet eam non obtineat, quia littera huius tex. in vers. Illa semper regula, ponit speciale in Episcopo, vt Prælatarum dimittere nequeat sine licentia Papæ; ergo secus in Prælatis inferioribus, arg. cap. Nonne, de præsumption. ad
43 hoc cap. Congregatio, 16. q. vlt. Aut est immediatè subiectus Papæ, & transire non potest, Papa licētiam denegante; sed eo non respondente, valet transitus in sui præiudicium; Papa tamen potest eum reuocare. Rationes vide ibi per Io. Andr. cū quo concordant hic Henrich. Boich. num. 4. Anchar. num. 8. in 22. notab. & Abb. num. 13. Rosell. in verb. Religio, 4. num. 8. Angel. in verb. Religiosus, num. 35. Syluest. in verb. Religio, 4. q. 3.

44 Octauò, requiritur vt huiusmodi licentia petatur antequam fiat transitus ad secundam religionem; aliàs enim non satisfieret dispositioni huius Decretalis, quia vbi in aliquo casu exigitur licentia, non sufficit eā petere ex post facto, sed à principio est postulanda, vt hic per Abb. num. 11. Rosella in verbo Religio, 4. num. 4. & Angel. in verb. Religio, num. 35.

45 Nonò, requiritur, vt licentia transeundi petatur cū humilitate, & puritate, vt hic patet in vers. Quocirca, & per humilitatem excluditur temeritas, & præsumptio, & per puritatem excluditur leuitas, & iactura, atque iniuria ordinis, secundum Host. num. 7. in verb. Humilitate, & in ver. Puritate, & Io. Andr. num. 3. in iisdem verbis.

46 Decimò, requiritur, vt religiosus causam sui transitus assignet Prælato suo; & hoc innuit hæc littera ibi; Et non fictè, sed verè ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare, secundum Innocen. num. 1. in verb. Postulandam, Host. num. 8. in eod. verb. & Io. Andr. num. 3. in fin. & num. 6. Cardin. num. 3. in 6. quæst. Quod si causam non assignet, sed simpliciter transeundi licentiam postulet, tunc Prælatus, cui eius cura commissa est, debet ab eo causam quærere cur transire velit, vt dicunt iidem Innoc. num. 2. Host. n. 15. in verb. Vtrum quis velit, & Io. Andr. num. 6. in eod. verb. & Cardin. in 7. quæst.

47 Vndecimò, requiritur vt religiosus petita licentia, & causa, vt præfertur, assignata, non statim discedat, sed expectet debito tempore responsum à Superiore. Quisquis enim debet consilium, vel licentiam petere, tenetur debito tempore responsum expectare, cap. Cum in veteri, ad fin. de elect. & hic notant Io. Andr. num. 21. Butr. nu. 12. Cardin. num. 2. in 3. opposit. Anchar. num. 5. in 7. notab. & num. 10. in 1. opposit. & Abb. num. 8. in glos. in ver. Licentia, Syluester in verb. Religio, 4.
48 q. 1. in 2. notab. Debito autem tempore transacto si Superior causam sic assignatam acceptet, tunc religiosus liberè transire poterit. Et idem dicendum si Superior causam audire nolit, vel audit, sed non exaudit, vel non respondet, aut respondet, sed non probabiliter, imò notoriè, falsè, vel malè, vel iniustè, vel etiam sine aliqua causa licentiam denegat, arg. l. Nulla differentia, ff. de author. tutor. Nam in istis omnibus casibus poterit liberè trāsire, secundum Innoc. num. 2. Hostien. num. 15. in verb. Votum quis velit, & Io. Andr. num. 6. in eodem verb. & num. 7. Sin autem Prælatus probabiliter respondeat, & Monachus in suo proposito perseueret, tunc est Superior requirendus, secundum eos: & constat ex dictis supra in 4. requisito, num. 35. quod si Superior licentiam denegauerit, nulla causa assignata debebit subditus causam denegationis requirere: & si Superior negaret rationem reddere, ipsi imputandum esset secundum Innocen. num. 4. & latius dicam infra n. 56.

49 Duodecimò, requiritur, vt eidem Prælato constet secundam religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit, isque rectà se transferat ad secundam religionem, ne detur ipsi occasio vagandi seu apostatandi, Innocen. in cap. fin. num. 2. supra de renunciat. vbi dicit Abbatem non debere licentiam dare Monacho suo intrandi religionem arctiorem, nisi primò eam inueniat, & secundus Abbas paratus sit eum recipere, etsi aliter recedit, fugitiuus est, & apostata, cum non sit in alicuius obedientia; & sequuntur ibi Host. num. 3. Io. Andr. num. 7. Butr. num. 9. Cardin. n. 2. quæst. 3. & Abb. num. 3. Io. Monach. in cap. Cum singula num. 5. de præbend. lib. 6. vbi etiam Ancharan. num. 2. & hodie est expressum in decretis Sac. Congregationis Concilij de Regularibus apostatis, & eiectis, in §. 3. Bullar. tom. 4. pag. 267.

50 Decimotertiò, requiruntur litteræ dimissoriæ Abbatis primi monasterij, sine quibus secundus Ab-
51 bas non debet Monachum recipere, vt cap. Statuimus, 19. q. 3. Quod si absque litteris huiusmodi veniat, debet Priorem Abbatem consulere, qui si fateatur eum licentiasse, aut licentiam denegasse, nullam, vel manifestè iniustam causam assignans, tunc secundus Abbas eum securè recipiat. Idem si assignet causam iustam, quam tamen constet notoriè falsam esse. Si verò iustam proponat, & dubiam, tametsi Monachus incontinenti coram secundo Abbate paratus sit probare ipsam esse falsā; tamen non spectat ad secundum Abbatem huiusmodi probationem recipere, imò tenetur Monachum ad priorem Abbatem remittere, vel ad Superiorem ipsius primi Abbatis, vel ipsemet Monachus illum adeat, & coram eo querimoniam exponat de licentia denegata, & ita hic formaliter notant Innoc. num. 5. Host. num. 17. Io. Andr. nu. 13. Cardin. q. 17. 18. & 19. & Anchar. n. 13.

His ergo requisitis concurrentibus religiosus tutò transire poterit ad arctiorem, petita, licet nō obtenta licentia; non tamen censebitur plenè translatus, ita vt ad primam redire non valeat, nisi postquam in secunda religione peracto probationis anno expresè, vel tacitè professionem emiserit, vt sus è probaui in cap. Ad Apostolicam, à n. 34. vsq. in fin. supra eod.

52 Successiuè quæro, si regularis transierit ad arctiorem ordinem non petita Superioris licentia, an transitus sit irritus, ita vt regularis ad primum ordinem reuocari possit.

53 Si transierit ex temeritate, seu leuitate, non autem desiderio perfectioris, seu zelo sanctioris vitæ: planum est transitum ad secundam religionem, & professionem in ea emissam non valere, vt per Abb. cons. 95. num. 2. lib. 1. Roseli. in verb. Religio 4. num. 6. vbi expresè dicunt non valere hunc transitum, & loquuntur de professo in secunda religione, qui propterea propria auctoritate tenetur redire ad primam; & reddunt rationem, quia etsi variatum sit sententijs in articulo, an transiens bono zelo non petita licentia reuocari possit; conueniunt tamen omnes eum reuocandum fore quan-

do transiuit ex causa temeritatis, vel leuitatis, &
in hoc casu intelligi debet textus in cap. Manda-
mus, 19. qu. 3. secundum Raimundum in summa
de translation. clericor. prope finem relatum ibi
ab Archidiacon. in fin. & fuit sententia Innocent.
hic nu. 4. vers. Hac tamen. Ait enim, [Si Mona-
chus malitiosè transeat, & sine iusta causa, licèt
ordinem seruauerit debitum in petitione licentiæ,
quæ sibi denegata fuit, tamen Abbas Monachum
suum requirere poterit, etiamsi non appellauerit
arg. cap. Fraternitatem, supra de sepul. & cap. In-
telleximus, de ætat. & qualit. vbi Monachus tran-
siens potest redire ad primum monasterium; ergo
multò fortiùs potest reuocari per Abbatem; & ita
punietur Monachus, qui sine causa transiuit, cum
grauiter deliquerit.] Hæc Innoc. cum quo cõcor-
dant Host. nu. 16. in verb. Iudicio relinquendum.
54 Verum si transierit zelo melioris frugis licentia
non petita, tunc sunt opiniones, glos. hic in ver. Li-
centiam postulauerit: magis propendit in eam
sententiam, vt non sit reuocandus per id, quod ha-
betur in hoc c. in fin. ibi: Ibi mandamus quod su-
per eo, quod de corde puro, & conscientia bona,
& fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus
molestetis. Verum hæc littera nihil facit, quia
Monachus transiuit licentia petita, licet non ob-
55 tenta. Eiusdem sententiæ sunt Petrus de Sampso-
ne, & Abb. Antiq. num. 2. in verb. Puritate, dum
dicunt huiusmodi licentiam migrandi ad strictio-
rem ordinem à Monacho petendam esse ex hone-
state, non autem ex necessitate, quia cum sit a lege
publica absolutus, liberè poterit transire. Hi enim
proculdubio sentiunt Monachum reuocari non
posse ex eo, quod licentiam nõ postulauerit. Quin-
imo subdit Petrus per authoritates in textu in-
ductas de spiritu Dei hoc seruari, vt ad strictiorem
transiens non petat licentiam, vt refert Io. Andr.
num. 5. in verb. Puritate, & pro hac opinione vide-
tur text. in cap. Sanè, supra eod. vbi de Canonico
Regulari, qui transierat ad monasterium Mona-
chorum strictioris ordinis, textus dicit: ipsum in
eodem loco cum pura conscientia remanere per-
mittas.

In oppositum videtur textus in d. cap. Manda-
mus, 19. q. 3. vbi interdicitur ne Canonicus Re-
gularis transeat ad Monachos, & sic ad strictiorem
religionem, vt c. Quod Dei timorem, de statu Mo-
nachor. & contrarium attentans iubetur ad pri-
mum ordinem redire, ac punietur in eo, vt deinceps
memorialem cucullam deferat, & vltimus in cho-
ro maneat: & expone memorialem, idest in me-
moriam suæ transgressionis, & verecũdiam sui de-
licti, & metum aliorum, secundum Hugon. Archi-
diacon. & Turrecr. Et glos. ibi in ver. Monachos,
intelligit illum tex. in Canonico, qui transiuit non
ex causa leuitatis, sed licentia non petita, & ideo
cogitur redire, & subdit non obstare textum in d.
cap. Sanè, supra eod. quia ibi dicit permittas, &
sic est dispensatio, vel ibi fuit petita licentia, secun-
dum Hostien. hic nu. 9. vers. Tu dicas contrarium,
& in hac opinione residet glos. præallegata, & Ar-
chidiac. in d. cap. Mandamus, quam etiam tenet
glos. vltim. & Innoc. in cap. Intelleximus, supra de
56 ætat. & qualitat. Et idem Innoc. hic num. 4. Qui
ponit tres casus, in quibus Monachus potest ad pri-
mum ordinem reuocari. Primus est quando sine
licentia petita transiuit. Secundus quando transi-
uit licentia petita, sed denegata ex iusta causa.

Tertius, quando transiuit licentia petita & dene-
gata, cum sufficiat superiori licentiam denegare,
& ad subditum pertineat causam denegationis re-
quirere; & tunc si Superior denegaret reddere ra-
tionem, ipsi imputandum esset, arg. §. Ecce, 30.
distinct. & in his casibus secundum Innocen. com-
petit Abbati rei vendicatio, vel condictio ex ca-
none, vel officium iudicis. Idem firmat Hostien.
hic num. 9. vers. Tu dicas contrarium, & mouetur
tum per dictum cap. Mandamus; tum per tex. no-
strum à contrario sensu ibi, licentiam postulauerit,
necnon ibi, quia sicut subditus. Idemque putat
veriùs Io. Andr. num. 21. vers. Quod puto verius,
per vers. Quocirca, & subdit se ita vidisse pronun-
tiari, sequitur Roman. cons. 341. circa primum
num. 3. vers. Tertiò verò, dicens posse hoc casu
Abbatem nobile iudicis officium implorare, & re-
uocare Monachum suum, qui iusta causa, motus
transiuit ad arctiorem religionem non petita li-
centia. Subdens hoc tenere communiter ferè om-
nes Doctores in hoc cap. Sed & Abb. hic num. 10.
dicit hoc tenere communiter moderniores, & in
d. cons. 95. num. 2. vers. Licet etiam glos. vbi re-
probans glos. & Gofredum hic dicit Io. Andr. &
communiter omnes Doctores; & latè Butrium te-
nere quod indistinctè quomodocumque religiosus
transeat ad strictiorem religionem non petita li-
centia etiam non ex animi leuitate, teneatur re-
dire ad primam, cùm non valuerit aliquo modo
57 transitus. Ex quibus patet ab hac opinione rece-
dendum non esse, tum quia eam sequũtur Docto-
res ferè omnes: tum quia seruatur in practica; &
est etiam de iure verior: nam recedens à sua reli-
gione nõ petita licentia Superioris contemnit bo-
num obedientiæ, & ideo non præsumitur motus af-
flatu Spiritus Sancti, sed potius ex animi leuitate,
secundum Hostien. hic num. 15. in verb. Bonum
obedientiæ, Henric. Boych. num. 8. & Abb. nu. 10.
Lapus alleg. 130. aliàs 135. num. 2. Meritò est re-
58 uocandus. Nec obstat si dicatur, ad quod valet
iste rigor, cum restitutus ad primam, statim possit
licentiam petere, & redire ad secundam? Nam
vt respondet Io. Andr. hic num. 21. vers. Et si di-
cas: satis est quod satisfit iuri requirenti, vt licen-
tiam petat; & allegat simile in c. Ad petitionem,
de accusation. & in Clem. Quia regulares, de sup-
plen. neglig. Prælat. Item inducit simile, nam vi-
demus inordinata electione, vel petitione repulsa,
admitti aliam ordinatam de eodem, & super eo-
dem, vt cap. Super eo, & cap. Innotuit, in fin. de
elect. cap. final. de renunc. & cap. Examinata, de
iudic. Faciunt notata in cap. Cum quid de reg. iu-
ris, lib. 6. Præterea posset reuersus ad primam ibi
manere mutato proposito, c. Ex parte, de temp.
ordinat. & cap. Intelleximus, de ætat. & qualitat.
Facit secundum eum quod ipse notat in cap. Tua,
super glos. prima, de sponsalib. & cum prædictis
iunge quæ in hac ipsa quæstione dixi in cap. Non
est vobis à n. 29. vsque in fin. supra eod.
59 Ad motiuum Petri, & Abbatis Antiqui, quod
licentia peti debeat de honestate tantum, & quod
non sit in vsu eam petere, Respondet Ioan. Andr.
hic num. 5. hoc esse falsum, & se vidisse contrarium
seruari, & ver. Debet, hic positum ex propria si-
gnificatione necessitatem importat, vt notat glos.
in l. sæpe, in verb. Necessitatem, ff. de off. Præsidis.
Felin. in cap. Nam concupiscentiam num. 6. & ibi
etiam Alex. de Neuo n. 25. de Constitut.

60 Sed apud quem morabitur Monachus hac lite pendente, qui dicit se transisse ad ordinem arctiorem, & licentiam iniustè denegatam, Abbate in contrarium asserente? Respondet Hostien. hic n. 16. circa med. vers. Sed apud quem, quod etsi Innocentius videatur hic notasse contrarium: tamen Monachus morari debet apud monasterium, ad quod transiuit: tum quia reus est; tum quia ipsum monasterium quasi possessionem ipsius habet, arg. l. final. C. de rei vindic. l. Lite ordinata, C. de liberal. caus. & l. Ordinata lite, ff. eod. & eius quod legitur, & notatur in cap. Ex litteris supra de probat. Et cum opinione Host. concordant Abb. hic n. 5. & communiter Doctores.

61 Vltimò QVAERO pro complemento materiæ, an dispositio huius Decretalis vendicet sibi locum in monialibus, adeout liceat eis de vno monasterio transire ad aliud strictioris obseruantiæ, licentia superioris petita, licet non obtenta iure communi inspecto absolutum est id licere, vt cap. Virgines 20. q. 4. vbi sic legitur: Virgines sacræ si pro lucro animæ suæ propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere disposuerint, ibique commanere decreuerint, Synodus concedit. Refertur à D. Thom. in 2. 2. q. 189. art. 8. vers. Sed contra est, & ad hoc sufficere licentiam petitam sentit ibi glos. 1. dum allegat hoc capitulum Archid. Bcilam. & Turrect. licet Hugo aliter intelligat illud cap. Virgines, vt ibi per Turrecrem. in princ. nec huiusmodi facultas sublata fuit ex perpetua clausura, quam Monialibus indixit Bonifac. VIII. in cap. Periculoso, de stat. regul. lib. 6. & consequẽter, nec à Concilio Tridentino Constitutionem Bonifacij innouante in cap. 5. sess. 25. de Regular. vt illic notat glos. in verb. Perpetua, dicens illam Decretalem non tollere, quia Moniales possint si velint ad strictiorem religionẽ humilitatis, & puritatis causa transire quia petita licentia, vt hic. Item vna Monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi, cap. Nullus de elect. lib. 6. semper enim erunt in clausura. Et cum glos. concordant ibi Archidiacon. num. 1. in verb. perpetua, & Gem. n. 1. Abb. in cap. fin. num. 7. de stat. monach. Syluest. in verb. Religio 4. q. 16. dist. 2.

Verum hodie quicquid contra scripserit Thom. Sanchez & alij ab eo citati super Decalogo tom. 1. lib. 6. cap. 7. nu. 5. & 6. tenendum est hanc facultatem fuisse Monialibus ademptam ex motu pro-
62 prio Pij V. Incipien Decori, super clausura Monialium, vt scripsi in cap. Recolentes, num. 48 & 49. infra de stat. Monach. vbi etiam latissimè examinaui an tota religio, vel domus religiosa possit se ad arctiorem religionem transferre à num. 10. vsque ad num. 54.

De Regularibus.

Cap. Consulti.

S V M M A R I V M.

1 *QVi ad monasterium conuertitur habitum sumendo nouitij potest infra annum ad sæculum redire, nisi appareat eum voluisse vitam mutare omninò.*

2 *Habitus religionis triplex.*

3 *Apostata à religione est infamis.*

4 *Verbum, credo, à legislatore prolatum non importat opinionem, sed veritatem.*

5 *Imperfecta duo quandoque faciunt vnum perfectum.*

6 *Obligatio ad religionem in genere quibus modis inducatur, & num. 43. & 50.*

7 *Obligatus ad religionem in genere per susceptionem habitus nouitiorum cum proposito mutandi vitam potest ad laxiorem ordinem pertransire, & num. 29.*

8 *Nouitius ad sæculum rediens non debet viuere sæculariter, id est dissolutè.*

9 *Potest tamen vestes sæculares deferre, & vxorem ducere.*

10 *Si tamen vestes, cum quibus intrauit, essent nimis lasciua, honestum esset vt illas deponeret.*

11 *Protestatio declarat animum protestantis in facto multipliciter intelligibili.*

12 *Protestatio nõ proficit nisi sit contemporanea actus gesti.*

13 *Propositum absolutè vitam mutandi cum susceptione habitus probationis, an tacitam professionem inducat impediens matrimonium contrahendum, & dirimens post contractum, & num. seqq. vsque ad num. 44.*

14 *Referuntur authoritates, & fundamenta pro prima opinione.*

15 *Intellectus c. Litteraturam, de voto, & n. 20.*

16 *Votum necessariò requirit deliberationem, propositum, & promissionem, & num. seq.*

Quæ tamen sufficiunt implicita, & præsumpta, num. 18.

17 *Votum quid sit.*

18 *Propositum mutãdi vitam quale esse debeat vt obligationem inducat.*

19 *Referuntur Authores, & fundamenta pro secunda opinione.*

20 *Propositum mutandi vitam cum susceptione habitus nouitiatus esse votum simplex quibus argumentis probetur.*

21 *Propositum in iure multoties accipitur pro voto solemni.*

22 *Propositum mutandi vitam pro susceptione habitus probationis quibus fundamentis ostendatur non esse votum solemne.*

Intellectus c. Statuimus, de regul & c. Non solum, eod. tit. lib. 6 ibidem. & n. 32. 33. & 52.

23 *Habitum probationis assumens in dubio non præsumitur velle profiteri, sed tantum probare austeritatem religionis.*

24 *Votum quando dicatur solemne ad effectum dirimendi matrimonium post contractum.*

25 *Referuntur Authores pro tertiam opinione Canonistarum.*

26 *Professio tacita obligans ad religionem in genere dirimit matrimonium tam priùs contractum, & non consummatum, quàm post contractum, & consummatum, & num. seq.*

27 *Proponere absolutè vitam mutare quid sit.*

28 *Bona professi in genere generalissimo sunt religioni in genere arbitrio Episcopi distribuenda.*

29 *Propositum mutandi vitam absolutè cum susceptione habitus probationis esse votum solemne quibus fundamentis probetur.*

Intellectus huius c. Ibidem, & n seqq.

30 *Ecclesia non potest iustè obligare quemquam inuitũ ad religionem in genere.*

Dictio

31 *Dictio, saltem, est subsidiaria.*

34 *Intellectus c. Beneficium de regular. lib. 6.*

Beneficium Nouitij vacat per propositum mutandi vitam absolutè, ibidem.

35 *Intellectus c. Gonsaldus, 17 q. 2.*

Beneficium non vacat per votum Religionis nisi illud sit solemne, ibidem.

36 *Obligatio ad religionem in genere per susceptionem habitus professorum non oritur ex voto simplici, sed ex tacita professione.*

37 *Habitus professorum extra monasterium assumptus tacitam professionem non inducit.*

38 *Pellit si praecesserit votum continentiae.*

39 *Votum simplex alicuius ex substantialibus Monachatus solemnizatur per susceptionem habitus probationis.*

40 *Propositum mutandi vitam absolutè non praesumitur nisi competentibus indicijs ostendatur, & quae sint huiusmodi indicia.*

41 *Testamentum an inducat sufficientem probationem propositi mutandi vitam.*

42 *Propositum mutandi vitam an post Concilium Tridentinum solemnizetur per susceptionem habitus probationis, & num. seq. & n. 55.*

Nouitius ex voto religionem ingressus profiteri non potest ante annum decimumsextum completum, nec infra annum probationis, ibid.

43 *Nouitius, qui per annum gestauit habitum probationis, & postea proposuit absolutè vitam mutare, an censeatur tacitè professus.*

44 *Professi in religione à Sede Apostolica non approbata, quam putabant approbatam, an sint obligati ad religionem in genere, & num seqq. vsque in fin.*

45 *Obligatio ad religionem in genere an dirimat matrimonium post contractum, & nu. seq.*

46 *Veritas in spiritualibus praefertur opinioni.*

47 *Impedimentum oritur etiam ex actu nullo.*

48 *Professus in religione, quam credebat approbatam peccat matrimonium contrahendo, & n. 51.*

49 *Professio emissa in manibus Truffatorum an aliquam, & qualem inducat obligationem.*

50 *Professio emissa infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium an pariat obligationem ad religionem in genere dirimentem matrimonium post contractum.*

Et quid si profitens intendebat se obligare illi religioni in specie, ibidem, & nn. seqq.

Et quid post Concilium Tridentinum, num. 57. & num. seqq.

51 *Professio irrita ex defectu recipientis an obliget religioni in genere, & n. 55.*

53 *In materia voti si non valet quod ago, vt ago, valet vt valere potest, & n. 56.*

54 *Fingens se foeminam, & professionem faciens in monasterio Monialium obligatur ad religionem in genere.*

55 *Obligatio ad religionem in genere non requirit consensum recipientis.*

57 *Obligatio ad religionem in genere, quae de iure oritur ex professione emissa in religione non approbata, an sublata fuerit à Concilio Tridentino, & num. seq.*

58 *Nouitiatus fieri debet in religione approbata, alias professio est nulla, nullamque inducit obligationem.*

59 *Dispositio intelligitur de actu valido.*

1 CONSVLTI. Qui ad monasterium conuertitur habitum sumendo nouitij, potest infra tempus probationis ad saeculum redire, nisi appareat eum voluisse vitam mutare omninò. Hoc dicit. Communis diuisio Consultatio, & responsio. Secunda ibi, *licet autem* in qua distinguit duo membra. Primum soluit, ibi, *In primo*. Secundum ibi, *In secundo*. Tertiò consulit ibi, *vt autem*.

2 Nota primò ibi, *Habitum sumendo nouitij*. Quandoq; nouitiorum habitũ esse distinctum ab habitu professorum, vt hic. quandoq; est indistinctus, idest à nouitijs, & professius gestari solitus, quandoque indistinctissimus, quo scilicet prçter nouitios, & professos, promiscuè vtuntur etiam alij communem vitam cum eis ducentes, vt in cap. 1. de regular. lib. 6. & de his vide glos. Magistrum in Clem. Eos; eod. tit. & Henric. Boich. in cap. Statuimus, infra eodem.

3 Secũdò nota ibi, *Apostasiae nota*, Apostatam à religione esse infamem, prout hic notant Butr. in. 1. not. & Io. de Anania nu. 3. Nota enim exponitur, idest infamia, vt l. 2. in princ. ibi, Hac nota laboraret, ff. de his, qui notantur infamia, & de triplici specie apostasiae, vide glos. 1. in c. 1. infra de apostat. Host. & Io. Andr. hic in princ.

4 Tertiò nota ibi, *Credimus*, hoc verbum à legislatore prolatum non opinionem, idest assensum vnius partis cum formidine alterius, sed veritatẽ importare, concordat textus in cap. 2. in fin. de postulan. in l. Et si quis, §. Si cui funeris, vers. Credo tamen, ff. de religios. & sumpt. funer. idem de ver. videtur, quod probatum à lege est expresiuũ veritatis, cap. De caetero, & ibi dixi num. 2. post. Ioan. Andr. de Butr. Cardinal. & alios infra de homicid.

5 Quartò nota ex duobus imperfectis quandoque fieri vnum perfectum: nam solum propositum absolutè vitam mutandi non facit Monacham, vt c. Litteraturam, infra de voto, & c. Ex transmissa cum ibi notatis, supra de renunciat. Similiter nec solus habitus nouitiorum Monachum facit c. Ex parte, c. Statuimus infra eod. & cap. 1. eod. tit. lib. 6. Abbas, Antiq. hic nu. 3. Hostien. in c. Porrectum, num. 5. supra eod. & est planum. Et tamen si haec duo simul iungantur, in vnam speciem perfectam coalescunt, & tacitam professionem inducunt, vt hic est casus secundum lecturam Innocentij communiter approbatam; de cuius tamen veritate latissimè dicam infra in 1. quçstione à num. 13. vsque ad num. 40 Et potest appellari haec professio irregularis, quae scilicet extra Ordinem ex duobus imperfectis resultat, prout in simili Anchar. post Hostien. in cap. Insinuante, num. 3. infra qui Cler. vel vou. sic appellat professionem tacitam, quae inducitur simul ex voto castitatis, & ex habitu professorum extra monasterium suscepto; quae tamen seorsim non inducunt professionem, vt ibi dixi num. 16. similis regular. habetur in c. Nihil, 7. q. 1. & in l. 2. §. fin. iuncta glossa in ver. Excusantur, ff. de excusat. tutor. n. 48. ff. de iureiur. vbi docet ex duabus probationibus semiplenis fieri vnam plenam probationem: contraria tamen regula, videlicet, duo imperfecta non facere vnũ perfectum elicitur ex cap. Quorundam, & ibi glos. 1. 23. dist. ex l. Spadonem, §. Qui iura multa, ff. de excusat. tutor. & l. 1. §. fin. C. Qui n. tutelar. se excusant.

6 Quintò nota ibi, *Ad laxiorem saltem regulam*

per

pertransire. Vnum modum inducendi obligatio-
nem ad religionem in genere, videlicet cum quis
proponit absolutè vitam mutare, & suscipit habi-
tum probationis: sed de hoc latius infra à num. 13.
Alius modus est cum quis profitetur expresè
infra annum probationis in Ordinibus Mendican-
tium, vt in c. Non solum, & ibi notat glos. in ver.
Vestro Ordini, de regularibus lib 6. Alius item
modus est cum quis tacitè profitetur per suscep-
tionem habitos professorum infra probationis tē-
pus in Ordinibus tam Mendicantium, quàm non
Mendicantium: nam indistinctè intelligitur textus
in c. Constitutionem, vers. Tacita vero facta, eod.
tit. & lib. vt ibi declarat glossa communiter appro-
bata in ver. obligat. Alios denique modos habes
infra num. 44. & 50. Hodie tamen hanc obligatio-
nem ad religionem in genere sustulit Tridentina
Synodus in cap 15. sess. 25. de regul. in illis verbis,
Nullamque inducat obligationem, & cap. Nisi in
casibus, vt plenius dicam infra, n. 42. & n. seq.
7 Sextò nota ex ijsdem verbis *Ad laxiorem saltem
regulam*. Obligatum ad religionem in genere per
susceptionem habitus nouitiorum cum proposito
absolutè vitam mutandi non teneri transire ad
æqualem, sed posse eligere minorem, seu laxiorem,
etiam nulla subsistente causa, secundum Ant. de
Butr. n 2. concordat c. Super eo, supra eod.
8 Septimò nota ibi, *Non vt sæculariter viuat*. No-
uitium ad sæculum redeuntem non debere sæcu-
lariter viuere, idest dissolutè, vt cap. Dictum,
81. dist. & explicat glos. hic in verb. sæculariter,
scilicet portando arma, vel luxuriosè viuendo,
arg. cap. Eos, 20. q. 3. secundum Innoc. num. 3. &
9 Hostien. num. 13. Poterit tamen vxorem ducere,
& vestes sęculares deferre, cum præcipiat regula
Sancti Benedicti, vt in eadem veste, in qua intra-
uerunt, reuertantur, vt in d. c. Super eo, in fin. si
10 tamē vestes, cum quibus intrauit, essent nimium
lasciuæ, honestum esset vt illas deponeret, & hone-
stiores assumeret, idque in memoriam pristinę re-
ligionis, arg. l. Seruos, C. de quæst prout hęc ad-
notarunt hic Io. Andr. n. 7. Butr num. 9. & 10 Car-
din. num. 8. Anchar. num. 4. & Io. de Anania eod.
num. Subdit tamen Abbas num. 5. hoc verum esse
de honestate, non ex debito; quia in nullo obli-
gatur iste vltra alios seculares, sed exhortatiuè
fuit dictum, vt non viuat sæculariter.
11 Vltimò nota ex fine textus effectum protesta-
tionis: nam declarat intentionem protestantis in
facto prægnanti, & multipliciter intelligibili, se-
cundum Ant. de Butr. num. 3. & Anch. num. 5. fa-
cit textus in l. Nesennius, ff. de negot. gest. Item
12 pondera verba illa, *in principio protestetur*, quæ
probant protestationem non prodesse nisi sit con-
temporanea actus gesti: quare actus dubius non
recipit declarationem à protestatione postea sub-
sequuta, vt hic per Butr. eod. n. 3.
13 QVAERO pro explicatione materię An pro-
positum absolutè vitam mutandi cum susceptio-
ne habitus probationis tacitam professionem in-
ducat, adeo vt non solum impediat matrimonium
contrahendum, sed etiam dirimat post contra-
ctum.
Hic est vnus ex articulis, in quo Theologi di-
screpant à Canonistis. Sed nec Theologi conue-
niunt inter se. Vnde in vniuersum scribentes in
tres scinduntur opiniones.
14 Prima opinio est illorum, qui arbitrantur huius-
Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

modi propositum nullam prorsus obligationem
inducere; ac proinde non esse impedimento, quin
liberè nouitius possit ad sæculum redire, ac matri-
monium contrahere, & non tantum reddere,
sed etiam exigere debitum coniugale. Inter quos
numerantur Caietanus in 2. 2. qu. 88. art. 1. dubio
penult. & in opusculis tom. 1. tract. 31. in 7. re-
spons. Sot. lib. 7. de iust. & iur. qu. 1. art. 2. vers. His
tamen non obstant. Couar de pactis, 1. par. §. 3.
num. 12. circa medium, Et ex Summistis Angel. in
ver. Votum, 1. nu 7. Syluester. in ver. Religio, 5. q. 8.
vers. Quarta, ibi, sed nec alia opinio, & in ver. Vo-
tum, 1. qu. 2. Nauarr. in manual. c. 12. n. 56. & alij
complures, quos nouissimè refert. & sequitur San-
chez, de matrimonio, lib. 9 disputat. 33. n. 19. Alle-
gantur etiam pro hac opinione duo celebres Ca-
nonistæ. Vnus est Archid. in cap. Qui bona, nu. 2.
17. q. 1. Alter est Abbas in cap. Litteraturam, in 2.
not. infra de voto. Verum Archidiac. simpliciter
format quæstionem: Pone quod quis proponit sæ-
culum mutare, & religionem intrare, & cum tali
proposito habitum recipit, numquid taliter ingre-
diens obligatur? Et primo dicit Hostiensem tene-
re quod sic, & quod tale propositum æquipollet
voto solemni. Deinde recitat sententiam D. Tho.
asserentis ad votum tria requiri, videlicet delibe-
rationem, propositum, & promissionem: nec aliud
subiungit: Abbas verò dicit communiter sentire
Doctores nostros ex proposito deliberato, & con-
firmato quem obligari ad executionem boni con-
cepti, & deliberati, & mox recenset doctrinam
D. Thomæ, de qua supra; & subdit illam destrue-
re multas theoricas Canonistarum; verumtamen
in fine concludit hoc propositum esse votum sim-
plex religionis, vt inferius patebit n. 19. vers. Et se-
quitur Abbas.
15 Pro hac opinione adducitur primò textus, in d.
c. Litteraturam, infra de voto, vbi patet proponen-
tem in animo religionis ingressum ad illum non
teneri.
Sed certè ille textus nihil facit, quin potius in
contrarium retorquetur; quia dicit ex proposito
mente concepto non esse inductam obligationem
si plus non est in voto processum. Ergo à contra-
rio esset inducta, si vlterius processum esset, puta
ad habitus susceptionem, vt hic. Vnde meritò
Hostien ibi inducit illud c. Pro opinione Canoni-
starum, vt etiam refert Archid. in d. c. Qui bona,
n. 12. 17. q. 1. Præterea ille textus non loquitur de
deliberatione, & proposito firmato, de quo nunc
agimus, sed de proposito prout est nuda concep-
tio boni explicandi, vt dicam, infra n. 20.
16 Deinde pro hac parte adducitur ratio admodū
stringens: nam proponens absolutè vitam mutare,
& habitum probationis recipiens, neque obliga-
tur ex voto; neque ex præcepto Ecclesię. Non ex
voto, quia vt egregiè docet S. Thom. in 2. 2. q. 88.
art. 1. ad votum tria necessariò requiruntur; Pri-
mo quidem deliberatio; Secundò propositum vo-
luntatis; Tertiò promissio, in qua perficitur ratio
voti. Superadduntur autem quandoque alia duo
ad quandam voti confirmationem, scilicet pro-
nunciatio oris secundum illud Psalmi 65. *Red-
dam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea*,
17 &c. & testimonium aliorum. Vnde vt Magister
diffinit in 4. sentent. distinct. 38. Votum est testi-
ficatio quædam promissionis spontaneæ, quæ Deo,
& de his quæ sunt Dei, fieri debet. Solum ergo
M pro-

propositum non est votum, ita D. Thom. quem tota schola Theologorum sequitur, Syluestro teste in ver. Votum, 1. q. 2. & Religio, 5 qu. 8. vers. Sed nec opinio, Quod etiam vbique innuit Scriptura, & in specie Deuteronom. 23. Cum votum voueris Domino Deo, &c. facies sicut promisisti & Ecclesiast. 5. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio. Ergo vt infert S. Thomas, Vouere est promittere, & votum est promissio. De iure etiam canonico hoc probatur in d. cap. Litteraturam, de voto, & de iure ciuili in l. 2. ff. de pollicit. vbi patet votum causari ex quadam pollicitatione, idest vnius promissione, vt l. Pactum, ff. eod. Quare, vt inquit Abbas in d. cap. Litteraturam. Si de ratione voti est promissio, secundum B. Thom. & Archid. Doctrina Canonistarum circa istam quæstionem euertitur, sed & Syluester, Religio, 5. d. q. 8. vers. Quarta mordet Canonistas quod malè intelligentes iura, quæ loquuntur de proposito mutandi vitam absolutè, putant promissionem non esse de ratione voti, sed sufficere solum propositum coram Deo. Itaque suscipiens probationis habitum cum tali proposito non obligatur ex voto. Sed neque obligatur ex præcepto Ecclesiæ; tum quia secundum Syluestrum de hoc præcepto nullibi constat; tum quia Ecclesia non potest quemquam non consentientem obligare ad continentiam, cap. Integritas, 32. q. 1. & latius dicam infra num. 28.

18 Vt satisfiat huic obiectioni, in qua ferè consistit vis tota præsentis disputationis, obseruandum est Canonistas nullibi asserere promissionem non esse de ratione voti, sed supponunt sufficere implicitã, & præsumptam, quod & Theologi admittunt, pręsertim Caietan. pręallegatus in 2. 2. quęst 88. ar. 1. dub. penult. dicens tale esse propositum, de quo Canones loquuntur. Quare Hostien. hic num. 9. in ver. Proposuerit, declarans quale debeat esse propositum mutandi vitam ad hoc vt obligationẽ inducat, sic ait: [Non intelligas hoc quod ex solo proposito obligetur, sed ex proposito deliberato, & continuato, & voto emisso, maximè suscepto habitu, cap. Sicut nobis, cap. Porrectum, sup. eod. Non igitur Doctores nostri intelligunt posse dari votum sine promissione; sed sub nomine propositi intelligunt, & implicitè complectuntur illa tria, quorum explicitè meminit S. Thom. videlicet deliberationem, propositum, & promissionem, prout illorum mentem declarat Tabiena in ver. Votum, primo, vers. Notandum tertiò: ait enim: Non ita seriosè distinxerunt Canonistæ, sed in ver. Propositum intelligebant omnia illa tria, & quando dicunt quod non requiritur promissio, intelligunt de exteriori.] Hæc ibi, quod est ad mentem Canonum, qui ad obligationem inducendam non sunt contenti nudo, ac simplici proposito, sed requirunt propositum absolutum, quod includit deliberationem præcedentem, & promissionem subsequentem, saltem interiorem, & implicitam. Vnde hoc propositum habere rationem voti saltem simplicis admittunt multi ex Theologis proximè citandi.

19 Secunda opinio est existimantium hoc propositum mutandi vitam absolutè cum assumptione habitus nouitiatus non esse votum solemne religionis, sed votum simplex impediens quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimens post contractum, iuxta tex. in cap. Consuluit, inst. Qui cler. vel vou. & in cap vn. §. Reliqua verò, de voto, lib. 6. Cuius sententiæ sunt Petr. de Palud. in 4. sentent. dist. 38 q 1. art. 2 conclus. 3. num. 11. vbi tenet eum qui suscipit habitum alicuius religionis non animo probandi, sed cum firmo proposito permanendi, non posse ad sæculum redire; quia hoc æquipollet voto simplici ex vi statuti ecclesiastici, de quo in cap. Statuimus, de Regular. & eum sequitur S. Antoninus in 3. par. tit. 16. c. 2. §. 4. vers. Quartus, & vers Sed quantum ad Deum, vbi ait [talem obligari ad religionem in genere quantum ad Deum, & in foro conscientiæ si firmũ propositum habuit permanendi. Sed durum videri vt obligetur voto solemni, quia hinc magnus laqueus iniiceretur animabus, quod Ecclesia non facit, cap. De viduis, 27. q. 1. Ideoque sibi magis placere opinionem, quod obligetur ex vi voti simplicis, quod vtique impedit, sed non dirimit matrimonium contractum. Licet communiter Canonistæ videantur dicere quod illud habeat vim voti solemnis, quod si esset; matrimonium post contractum, & consummatum dirimeret. Verum quia hoc esset ex statuto Ecclesiæ; sicut & de voto continentiæ in Ordinibus sacris: ideo Papa posset cum talibus dispensare in contrahendo.] Hæc ille, quod fusiùs prosequitur in secunda parte titul. 11. cap. 2. vers. Nota ergo secundo. Et ex Canonistis hoc tenet hic Cardinalis num. 4. in fin. vers. In prędicta, vbi firmat obligatum ad religionem in genere ex proposito vitam mutandi absolutè cum susceptione habitus validè matrimonium contrahere, cum non sit religiosus, & cogendum esse in religione perseuerare non propter professionem, sed propter votum simplex: & dicit se ita in facto consuluisse, & sequitur Abb. num. 3. vbi post multa concludit; Tales non esse veros religiosos, sed peccare mortaliter stando in sæculo. & non intrando religionem, ex quo propositum habuerũt mutandi perpetuò vitam; eo quod ex tali proposito videntur Deo voluisse seruire; vnde veniunt contra votum stando in sæculo: non tamen obligantur ad intrandum eandem religionem, sed possunt intrare laxiorem. Idem firmat Syluester in verb. Religio, 5. q. 8. in fine, vbi ait: [Dico ergo quod propositum mutandi vitam absolutè est votum simplex religionis, vel est oblatio professionis, qua in ipso religionis ingressu multi petebãt profiteri, licet non admitterentur subitò, sicut olim poterãt in omnibus religionibus, & nunc possunt in non Mendicantibus: vnde isti remanebant obligati religioni in genere, & non erant professi.] & in verb. Religio, 3. qu. 19. vers. Quartò inducitur, dicit falsam esse opinionem illorum, qui dicunt tacitam professionem induci per assumptionẽ habitus nouitiorum cum proposito vitam mutandi absolutè. Et veram opinionem esse quod hoc propositum sit votum expressum perseuerandi in religione, vel etiam votum interpretatum, vt cum quis se offert professioni, nec tamen fit professus, quia alius non subitò acceptat.] Hactenus ille. Vnde patet Abbatem, & Syluestrum perperam allegari à Modernis pro prima opinione. Et cum his sentit Tabiena dicens opinionem Cardinalis esse valdè probabilem, in ver. Votum primò, vers. Notandum tertiò.

Hæc sententia duas implicat assertiones. Altera est affirmatiua, videlicet hoc propositum cum susceptione habitus esse votum simplex religionis;

& in

& in hoc discrepat à prima opinione. Altera est negatiua, idest non esse votum solemne, & in hoc discrepat á tertia Canonistarum*.

20 Prima assertio, videlicet esse votū simplex, probatur primo ex cap. Qui bona, 17.q.1. vbi Gregorius: [Qui bona, inquit, agunt, si meliora agere deliberant, & deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perseuerent, in conspectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione.]: qui textus nō intelligitur de proposito, prout est nuda conceptio boni explicandi, quæ non obligat ad bonum conceptū exequendum, vt est casus in d. cap. Litteraturam, secundum Abb. ibi in summa, sed de deliberatione, & proposito firmato, quale est propositum, de quo nunc agitur, vt ibi declarant Hugo, & Archidiac.

Deinde probatur eadem assertio in cap. Propositum, 20.q.3. vbi Leo Papa: [Propositum, inquit, Monachi proprio arbitrio, & voluntate susceptum deseri non potest absque peccato; quòd enim vouit Deo, debet & reddere. Ergo propositum est votum, & concordat text. in cap. seq. ibi, Ad propositum inuitus reuerti cogatur, & in cap. Nuptiarum, 27. q. 1. vbi pluribus in locis propositum, & votum pro eod. accipiuntur.

Cæterum ad d. cap. Qui bona, & alia iuta, quæ accipiunt propositum pro voto simplici, respondetur procedere, si vlterius non sit in voto processum, secus si processum fuerit ad habitus susceptionem; quia tunc propositum solemnizatur, vt patebit ex authoritatibus, & rationibus infra adducendis pro tertia opinione: textus verò in d. cap. Propositum,
21 & cap. seq. probant oppositum, quia loquuntur de proposito prout est votum solemne religionis dirimens matrimonium post contractum; sicut etiam accipitur in cap. Viduas à proposito discedentes, in cap. Virginibus, & in cap. Viduas quæ, 27. q. 1. & passim alibi.

Denique probatur eadem assertio, quia suscipiens habitum nouitiatus cum proposito vitam mutandi absolutè non potest redire ad sæculum, sed tenetur saltem ad laxiorem regulam pertransire, vt hic est casus, & in cap. Statuimus, infr. eod. Hæc autem obligatio oriri non potest ex præcepto Ecclesiæ, vt patebit infra num. 30. Ergo necesse est vt oriatur ex voto; hoc autem votum non est solemne, vt mox probabitur; reliquum est igitur, vt sit votum simplex impediens, sed non dirimens, vt in cap. vnico, vers. Reliqua verò, de voto, lib. 6.

22 Secunda autem assertio, idest hoc propositum cum susceptione habitus probationis non esse votum solemne religionis, probatur primò in d. cap. Statuimus, infr. eod. & in cap. Non solum, eodem titul. lib. 6. vbi professio tacita, & expressa, & propositum absolutè vitam mutandi tamquam diuersa accipiuntur, vt patet ex illis verbis, Nisi professus sit tacitè, vel expresè, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare: ponderando dictionem alternatiuam, *aut*, quæ proponitur inter diuersa, l. Hæc verba, ille aut ille, ff. de verbor. signif. cum similibus. Ergo huiusmodi propositum nec est professio tacita, nec expressa, sed quid tertium: quo atg. in effectu vtitur Abb. hic n. 3. vers. Hinc nota textum, & Syluester in ver. Religio, 3. quæst. 19. vers. Quartò inducitur.

Responderi tamen potest in d. cap. Statuimus, agi de professione expressa, & de duabus speciebus professionis tacitæ; vna scilicet, quæ inducitur per susceptionem habitus professorum, alia verò, quæ inducitur ex proposito mutandi vitam absolutè. Vnde non sequitur vt hoc propositum non sit professio. In prædicta verò Decretali non solum, agitur de professione expressa, item de professione tacita in genere; & de vna specie professionis tacitæ, quæ scilicet inducitur ex huiusmodi proposito mutandi vitam. Propterea autem hæc species contradistinguitur á tacita professione in genere, quia illa regulariter obligat præcisè illi religioni, cuius habitus est susceptus, cap. 1. ibi, Religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus, infra eodem lib. 6. & Clem. Eos, ibi, Religionem illam decernimus esse professos, & ibi glos. in ver. Illam, eod. tit. Hæc verò non obligat nisi religiuni in genere, vt hic patet. Non ergo sequitur vt hoc propositum non sit professio tacita; sed tantum sequitur vt non sit ex illis speciebus tacitæ professionis, quæ obligant religioni in specie.

Probatur secundò in cap. Ex transmissa, supra de renunc. vbi, vt inquit Syluester in verbo Religio, 5.q.8. vers. Quarta. Clarè patet quod votum intrandi religionem, & propositum perseuerandi simul non faciunt religiosum per habitus susceptionem, nec aliquam inducunt professionem.

Verum Syluester videtur falli in intellectu illius Decretalis: nam, vt obseruant hic Innoc. num. 3. Host. num. 9. vers. In prædicta, Io. Andr. num. 5. in fin. vers. Et in Decretali, & Butr. num. 7. ibi, nullum propositum certum habuit, sed tantum probationis habitum petijt nullo voto præcedente, vt ibi etiam notatur.

23 Probatur tertiò, quia professio Regularis sine animo, & voluntate profitendi non inducitur, cap. Præsens clericus, 20.q.3. & cap. 1. supra eod. cum multis similibus. At proponens absolutè vitam mutare, & suscipiens habitum probationis vtique non intendit profiteri, sed magis experiri religionis austeritatem: nam si vellet profiteri, assumeret habitum professionis, non probationis, cap. Super eo, cum ibi notatis supra eod. & notat hic glossa vltima vers. Sed contra, vbi reprobata opinione Ioannis, [Ex quo, inquit, assumit habitum nouitij, nec facit professionem, nec renunciat sęculo expressè, non intendit se obligare simpliciter, sed potius conditionaliter experiri obseruantiam regularem. At respondetur hoc argumentum & glossæ authoritatem procedere cum quis ingreditur simpliciter religionem, nec apparet quod proposuerit vitam mutare absolute; talis enim suscipiendo habitum nouitiatus non præsumitur velle profiteri, vt dicit glossa nostra, & glossa penultima in cap. Statuimus, infra eod. propositum enim mutandi vitam non præsumitur nisi clara probatione, & cōpetentibus indicijs ostendatur, vt dicitur in d. cap. Non solum, infra eod. lib. 6. Præsens autem quęstio proponitur de illo, quem euidenter constat vitam mutare voluisse, qui recipiendo postea habitum præsumitur velle votum suum solemniaare, vt probabitur in argumentis pro tertia opinione.

24 Probatur quartò secundum Cardinalem, quia votum non solemnizatur ad effectum dirimendi matrimonium post contractum, nisi per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem expressā, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicā approbatis, vt diffinitur in c. vn. de

vot.lib.6. Hic autem nec Ordinem sacrum suscipit, vt supponimus; nec profitetur expresse, vel tscitè in aliqua religione, sed tantum obligatur religioni in genere, vt hic patet. Ergo illius votum non est solemne ita vt dirimat post contractum.

At respondetur negando minorem: nam qui proposuit absolutè vitam mutare, suscipiendo postea habitum certę religionis, quantum in se est tacitè profitetur in illa: quod autem eidem religioni non obligetur in specie, non prouenit ex se, sed ex canone, qui indulget sic profitenti, vt possit ad laxiorem saltem regulā pertransire, vt hic statuitur. Adde quod illa verba d. c. vn. alicui de religionibus approbatis, verificantur etiam in illo, qui obligatur religioni in genere, vt clarè probatur in cap. Constitutionem, de Regul. lib.6. in illis verbis, [Tacitè verò facta generaliter religioni alicui recipiētem obligat,] ponderando quod textus vtitur illa dictione, *alicui*, qua etiam vtitur prædicta Decretalis vnica. Et est ratio, quia quoad substantialia regulæ, de quibus in cap. Cum ad monasterium, infr. de stat. Monach. paris sunt profiteri hanc, vel illam religionem, vel religiones omnes in genere, cum in substantialibus non differant, sed vna sit religio, vt tradunt Feder. de Sen. cons. 5. Quidam Monachus, sub num.2. vers. Præterea sufficit, Calder.cons.391. aliàs 6. de Regular. in princ. vers. Aut professio illius, Lap. allegat. 130. incipien. Pro dubijs, num.4. plenè Anchar.cons.321. Præmittenda sunt.

Probatur vltimò, quia professio nec expressè, nec tacitè fieri potest nisi recipiatur ab eo, cuius est religioni incorporare, cum sit contractus reciprocus, qui non potest consistere ex parte vnius tantum, l. in omnibus, la seconda, ff. de act. & obligat. & probatur in cap. Porrectum, & ibi dixi in vlt. notab. & in cap. Ad Apostolicam, infra eodem, & docet S.Thomas in 4 distinct. 38. q. 1. art. 2. q. 3. vbi ait, [Non esse votum solemne ad dirimēdum, nisi quando aliquis se dat principaliter Deo, diuinis se seruitijs mancipando, quod quidem fit per Ordinis sacri susceptionem, vel per professionem certæ regulæ debito modo factæ, scilicet in manu eius, qui debet recipere, & alijs circumstantijs seruatis, quæ per iura determinantur; alias enim non esset votum solemne quantumcumque quis profiteretur, quia in tali professione non fieret sub potestate eorum, qui religioni præsunt.] Hæc S.Th. quem in proposito refert, & sequitur Tabiena in verb. Votum, primo, in 3. notab. vers. idem tenet S. Thomas. Is verò, qui suscipit habitum probationis cum proposito absolutè vitam mutādi, nulli certo Ordini à Superioribus aggregatur, sed solum remanet obligatus religioni in genere, vt hic patet. Ergo deficiente religionis consensu, illius votum non est solemne; quo præcipuo fundamento Abbas hic num. 3. tenet contra communem sententiam Canonistarum.

Cæterum facilis est responsio: nam maior propositio, qua dictum est professionem non valere sine consensu recipientis, declaratur vt procedat in professione, quæ fit alicui religioni in specie, non autem in illa, quæ fit religioni in genere, in qua recipientis consensus nec est necessarius, nec possibilis, vt secundum communem opinionem, & veram patebit in quęstione sequenti n.55.

25 Tertia igitur opinio est Canonistarum, qui ferè omnium consensu censent hoc propositum mutandi vitam absolutè, solemnizari per assumptionem habitus nouitiatus, adeout inducat professionem tacitam, non quidem obligantem alicui certo Ordini, sed religioni in genere, & non tantum impediat matrimonium contrahendum, sed etiam dirimat post contractum, ita Goffred. in summa de Regul. num.12. Henrich. Boich. in cap. Statui-
26 mus, num. 9. infra eod. & hic docet Innocent. in princ. in ver. Proposuerit, ait enim: [Si de proposito mutandi vitam legitimè constiterit, videlicet vel per confessionem, quam nunc facit, vel per protestationem, quam fecit in ingressu, hic habitus solemniter susceptus dirimit matrimonium iam contractum, subaudi non consummatum, vt mox patebit: hęc enim protestatio, siue intentio cum susceptione habitus probationis habetur pro tacita professione, & est hic argumentum, quod habitus probationis solēnizat propositum] Hactenus ille, & consensit Abb. Antiq. num. 4. Quid enim, inquit, si quis velit absolutè vitam mutare, & intrauit religionem, postea exiuit, & contraxit, numquid tenet matrimonium? Dicit Goffred. quod non, quia licet habitus non obligauerit ad certum lo-
27 cum, tamen obligauit eum in genere. Idem plenius firmat Host. nu. 3. Qui primo exponit verbum, *absolutè*, idest non intendens retrocedere, sed omnino mundum fugere, & in religione perseuerare, & mox subdit: [Ex quo cum tali proposito intrat, & habitum suscipit, omnino religioni obligatur; & constito de hoc proposito, habitus solemniter susceptus dirimit matrimonium iam contractum, & non consummatum,] cap. Ex publico, & c. Ex parte, il secondo, infra de conuers. coniugat. multò fortiùs post contractum, cap. Meminimus, infra Qui cleric. vel vouent. quia talis intentio cum susceptione habitus pro tacita professione habetur, cap. Statuimus, infr. eod. & arg. c. 3. §. 1. de voto, vbi de hoc, & infr. num. 12. Quęrit quid si nouitius qui voluit absolutè vitam mutare, postea matrimonium contraxerit, an valeat, & resoluit non valere. Quia, inquit, etsi habitus non solemnizet votum quoad regulam assumptam, solemnizat tamen quantum ad Monachatum, siue religionem in genere, in quam consensit cum habitum assumpsit intendens absolutè vitam mutare. Idipsum tenet Io. Andr. num. 7. in glos. [Numquid, dicens, qui voluit absolutè mutare sęculum, si contrahat, non tenet matrimonium, quia religiosus est, licet non pręcisè illius religionis. Vnde dicebant Vincent. Innoc. & Host. quod si ille qui ingreditur, habebat sponsam non cognitam, illa statim poterat cum alio contrahere; & hoc satis probatur in cap. Beneficium, infr. eod. lib.6.] Hęc Io. Andr. & sequuntur Collectarius in princ. Butr. num. 6. Anchar. num. 7. Io. de Anania num. 6. Quinimo cum hac opinione transire omnes ferè scribentes præter Cardinalem testatur Abbas nu. 3. vers. Et cum hac opinione. De communi etiam Canonistarum testatur S. Antoninus in 3. par. tit. 16. cap. 2. §. 4. vers. Communiter tamen, & passim Moderni. Et-
28 dem sententię adscribendi sunt Authores, qui tenent bona professorum in genere generalissimo esse religionis in genere, & arbitrio Episcopi fore distribuenda: quod censuit Gaspar. de Caldar. cōsil. 23. incipien. Quidam fecit professionem hoc tit. quem referunt, & sequuntur in cap. In pręsentia, de probat. Butr. & Abb. ambo n. 64. & scripsi plenius in cap. Quia ingredientibus, num. 19. & seqq.

supra

supra de testam: Hi enim absque dubio sentiunt il-
iorum votum esse solemne: nam per votum sim-
plex bona non acquiruntur religioni, sed per pro-
fessionem dumtaxat, vt cap. Quia ingredientibus,
cap. Perlatum, & cap. Si qua mulier, 19. q. 3. cum
simil.
19 Pro hac tertia opinione allegatur primò textus
apertus hic, vbi Pontifex consultus an nouitius in-
fra annum possit redire ad sæculum, distinguit an
proposuerit absolutè vitam mutare, an conditio-
naliter experiri obseruantiam regularem. Et in
primo casu determinat eum debere ad laxiorem
30 saltem religionem pertransire, vt regulariter vi-
uat. Inquiro vnde oriatur hæc obligatio migran-
di ad laxiorem, ibique regulariter viuendi. Et cer-
tè non ex nudo ecclesiæ præcepto, quia non potest
iustè præcipere tam aspera, nec quemquam perpe-
tuò inuitum religioni mancipare, cum continen-
tia res sit magis voti, quā præcepti, quę suaderi po-
test, non imperari, dicit textus in cap. Integritas,
32. q. 1. c. de his 28. dist. & ibi Turrecrem. n. 7. Na-
uarr. cons. 39. num. 2. de regular. consensus enim
est de ratione intrinseca Monachatus, cap. Prę-
sens Clericus, 20. q. 3. & cap. 1. supra eod. cum
concor. quas ibi dedi num. 20. & 24. Rursus hæc
obligatio non oritur ex voto simplici, quia vouens
profiteri in certa religione tenetur ibi, & non alibi
esse professus, vt est textus in cap. Per tuas, infra
de voto: quod si ibi non recipiatur, solutus est vo-
to, nec tenetur, aut cogi potest intrare laxiorem,
vt docet S. Thom. in 2. 2. q. vit. art. 3. ad 2. quem
refert, & sequitur Archid. in cap. Scimus, num. 2.
12. q. 1. & Syluest. in ver. Religio, 2. n. 16. & scripsi
plenè in c. Porrectum, num. 51. & seqq. supra eod.
Restat igitur vt obligatio huiusmodi proueniat ex
voto solemni, quod ex indulgentia ecclesiæ in
hoc speciali casu non obligat illi religioni in specie
in qua suscipitur habitus cum proposito vitam
31 mutandi, sed religioni in genere, vt hic patet. Et
hoc innuit dictio illa, *saltem*, quę habetur in tex-
tu, quasi dicat, qui proposuit absolutè vitam mu-
tare, & habitum certæ religionis suscipit, de rigo-
re iuris tenetur ibi perpetuò remanere, & regu-
lariter viuere; sed nihilominus ex benignitate per-
mittitur ei, vt saltem possit ad laxiorem regulam
pertransire. Et est simile in cap. Super eo supra
eod. & in cap. Constitutionem, eod. tit. lib. 6. Con-
fecerunt quæ de prędicta dictione, *saltem*, scripsit
Bald. dicens illam esse subsidiariam in cons. 69. Fa-
ctum tale est, Quidam n. 2. vers. Nam dictio saltem,
lib. 2. & Gemin. cons. 37. Dubitatur, n. 5. vers. Se-
cundo probatur sic.
Non obstat quod hoc cap. fuerit correctum
per cap. Statuimus, infra eod. vt dicit glos. hic in
ver. Distinguendum, quoniam dictum glos. com-
muniter reprehenditur à Doctoribus: nam in prę-
dicta decretali Statuimus, idem per omnia decidi-
tur, quod in hoc cap. Vt in specie aduertunt Butr.
n. 8. & Abbas, num. 4. vers. in glossa tertia, & mox
patebit.
32 Secūdò igitur pro hac opinione adducitur tex-
tus itidem clarus in d. cap. Statuimus, infra eod.
vbi deciditur, Nouitios posse infra annum proba-
tionis redire ad sæculum, nisi in tribus casibus.
Primus est post susceptum Religionis habitum, qui
dari profitentibus consueuit. Secundus est post
professionem emissam, scilicet verbis solemnibus,
& in scriptis factam, & ibi explicat Host. n. 3. in fin.
in verb. Professionem. Tertius est post susceptum
habitum probationis cum proposito vitam mutā-
di absolutè. Sed in primis duobus casibus votum
est solemne, vt de professione expressa est planum,
& de suscipiente habitum professionis patet in c.
Constitutionem, vers. Tacitè vero emissa infr. eod.
lib. 6. Ergo & in tertio, arguendo à connexis, &
æquiparatis, ad cap. Translato, supra de constit. &
cap. Inter corporalia, de translat. Episcop.
33 Tertiò pro hac parte adducitur textus in c. Non
solum, infra eodem lib. 6. vbi similiter ęquiparan-
tur hęc tria, videlicet professio tacita professio ex-
pressa, & propositum absolutè vitam mutandi; &
ponuntur omnia sub vnica determinatione, & ver-
borum structura, ibi, [Nisi maior tamen quatuor-
decim annis existens professus sit tacitè, vel expres-
sè, aut euidenter constet illum voluisse vitam mu-
tare.] Vna autem determinatio respiciens plura
determinabilia debet omnia æqualiter determi-
nare, l. fin. C. de sentent. l. Iam hoc iure, §. Sed si
aliter, & ibi Bart. n. 1. ff. de vulgar. & pupillar. facit
c. Maiores, supra de baptism. ibi, Ne ad alios pri-
ma, & ad alios secunda clausula referatur. Nec
satisfacit responsio Abbatis hic num. 3. vers. Non
obstat, quod in d. cap. Non solum æquiparatio fiat
tantum quoad hoc, vt neuter possit redire ad
sæculum, imo enim æquiparatio fit non solum re-
spectu effectus, scilicet obligationis remanendi in
religione; sed etiam respectu causæ, quia nimirum
hoc propositum cum susceptione habitus est votū
solemne, & obligat ad remanēdum in religione si-
cut professio tacita, vel expressa, vt clarius pate-
bit ex tribus fundamētis immediatè sequentibus.
34 Quartò allegatur pro hac opinione textus irre-
fragabilis in c. Beneficium de regular. lib. 6. vbi be-
neficium existētis infra annum probationis in tri-
bus casibus potest, & debet alteri conferri. Vnus
est si constet quod vitam voluerit absolutè muta-
re. Alius est si professionem expressam fecerit.
Tertius est si scienter habitum receperit professo-
rum, qui textus dupliciter inducitur, & primò sic;
Prædicti tres casus ęquiparantur quoad inducen-
dam vacationem beneficij, imo primo loco recē-
setur propositum absolutè vitam mutandi, & pro-
fessio expressa ponitur media inter propositum
mutandi vitam, & receptionem habitus professo-
rum: sed in duobus vltimis casibus votum est so-
lemne, vt probatum est supra in secundo funda-
mento pro hac sententia, num. 32. Ergo & in pri-
mo casu, alioquin si hoc propositum esset votum
simplex incōgruè textus posuisset illud primo loco,
ante professionem expressam, & professionem ta-
citam, quæ inducitur per susceptionem habitus
professionis, arg. c. 1. supra de maior. & obedient.
35 cum simil. Deinde inducitur sic; Beneficium non
vacat per votum simplex religionis, sed per votum
solemne dumtaxat textus est secundum vnum in-
tellectum in c. Gonsaldus, 17. quæst. 2. vbi Gonsal-
dus Presbyter ægrotus Monachum se fieri promi-
sit, & sic fecit votum simplex religionis; non ta-
men monasterio, aut Abbati se tradidit, & sic pro-
fessionem non emisit, sed beneficium renuncia-
uit; postea conualuit, & ecclesiam suam repetijt,
& textus decidit eum debere beneficium sic di-
missum recuperare. Ergo beneficium nouitij etiā
dimissum non vacat per votum simplex religionis:
concordat textus secūdum vnam lecturam in cap.
Ex transmissa, cum ibi not. supra de renunciat,

Sed per propositum mutandi vitam absolutè vacat beneficium nouitij, vt patet in d. cap. Beneficium, si enim non vacaret, non posset alteri conferri, vt d. cap. Ex transmissa. Ergo huiusmodi propositum non est votum simplex religionis, sed votum solemne. Quibus ponderationibus euertitur responsio Syluestri asserẽtis ex proposito mutandi vitam oriri obligationem quandam ad religionem in genere, per quam inducitur vacatio beneficij. Quoniam hæc vacatio non induceretur si propositum illud cum susceptione habitus non esset professio. Obligatio enim ad Religionem in genere si proueniret ex simplici voto non esset maioris efficaciç ad inducendam vacationem beneficij, quàm sit obligatio ad religionem in specie, quç oritur ex voto simplici profitendi certam religionem, quç beneficij vacationem non inducit, vt proximè probatum est.

36 Quintò hæc sententia probatur à simili; nam obligatio ad religionem in genere, quæ de iure oritur ex susceptione habitus professorum infra annum probationis in Religionibus tam Mendicantium, quàm non Mendicantium non prouenit ex voto simplici, sed ex tacita professione, vt est textus rotundus in cap. Constitutionem, infra eodem lib. 6. in illis verbis: Tacitè verò facta infra probationis annum per susceptionem habitus, qui profitentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat. Ergo similiter & obligatio ad religionem in genere, quæ oritur ex proposito mutandi vitam absolutè cum susceptione habitus Nouitiatus certç religionis iuxta textũ hic, non prouenit ex simplici voto, sed ex tacita professione. Quod si contradicas, aut assigna si potes inter hos duos casus sufficientem rationem diuersitatis; aut in sententiam nostram descende, arg. cap. 2. de translat. Episcop. & c. Tua de consanguin. & affinit.

37 Sextò adducitur pro hac parte alia similitudo; Habitus professorum extra monasterium assumptus tacitam professionem non inducit, c. Vt clerici, supra eod, glos. in Clem. Eos, in ver. In aliqua, de regular. Abb. in cap. Porrectum, num. 8. supra

38 eod. & tamen si præcedat votum simplex continentiæ votum solemnizatur per assumptionẽ prædicti habitus, etiam extra monasterium, textus est in cap. Ex parte, il primo, infra de conuers. coniug. & in cap. Insinuante, & ibi dixi, num. 15. & nu. 17. infra qui cler. vel vouent. Innoc. Abb. Antiq. & alij, num. seq. allegandi. Ergo pari ratione quamuis habitus probationis in monasterio receptus nõ inducat professionem tacitam, cap. Ad Apostolicam, supra, eod. cum suis concordant. tamen secus dicendum est si præcedat votum simplex religionis, seu propositum absolutè vitam mutandi, vt hic: nam duo imperfecta in hac materia faciunt vnum perfectum, vt dixi supra in 4. not. & plenius in cap. Vidua, à n. 33. supra eod.

39 Vltimò probatur hçc sententia secũdum Innocen. Host. & Abbat. Antiq. hic, quibus cæteri consentiunt: nam si quis emittat votum simplex continentiæ, vel abdicationis proprietatis, vel obedientiæ, & sic vnum ex substantialibus monachatus, vt cap. Cum ad monasterium, infra de stat. Monachor. & postmodum voto tali emisso suscipiat habitum probationis, hoc casu votum in susceptione habitus solemnizatur, vt probatur secundum eos in cap. Meminimus, & in cap. vlt. infra, qui cler. vel vouent. & arg. cap. Ex parte, il primo, de conuers. coniugat. Ergo multò fortius per susceptionem talis habitus solemnizatur propositum absolutè vitam mutandi, in quo tria substantialia regulæ includuntur. Vnde secundum Innocen. & alios multò magis in susceptione habitus solemnizatur votum, quo quis renunciat sçculo. Et est ratio quare prædictis modis solemnizetur votum, nempe quia ex quo prædicta quis vouit, cogendus est ea seruare etiamsi habitum non suscipiat. Igitur tutum est vt dicamus quod si per se facit illud, quod sine habitu seruare tenetur, suscipiendo postea habitum, præsumptione iuris, & de iure præsumatur hoc velle adeo roborare, vt de cætero non permittatur deserere habitum sic susceptum: nam qui duplicat, firmat l. vnica ad fin. C. de plus petition. & est opt. arg. in l. Si mulier, la seconda, §. Sin autem, C. ad Velleian. quam rationem disertis verbis assignant hic Innoc. n. 2. Hostien. n. 7 vers. Ratio autem Io. Andr. n. 5. vers. Est autem ratio, Cardin. in 4. q. n. 4. Butr. & Anchar. ambo, n. 7.

Ex his arbitror hanc tertiam opinionem fulciri optimis fundamentis, & ad iura præallegata non adæquatè à Theologis responderi, & immeritò carpi Canonistas nostros, quasi vim voti non intelligant.

40 Nunc cum in cap. Non solum, infra eod. lib. 6. dicatur non præsumi quem voluisse vitam mutare, nisi clara probatione, & competentibus indicijs ostendatur: Reliquum est vt videamus quæ sint huiusmodi indicia. Et quidem à Doctoribus enumerantur infrascripta, duo ponit glossa in cap. Statuimus, in ver. Nisi euidenter appareat, infra eod. Primum si in sua receptione renunciauit sçculo expressè. Secũdum si receperit vestes, quç profitentibus tantum dantur. Tertium ponitur hic ab Innoc. in princ. in ver. Proposuerit, & Host. nu. 3. videlicet per confessionem suam, quam modo facit. Quod tamen limitat Hostien. Nisi talis confessio esset matrimonio carnali præiudicialis, vt cap. Super eo, infra de eo qui cogn. consang. vxoris suæ, de quo dic vt legitur, & notatur in c. Penult. infra de raptor. Quartum itidem ponitur ab Innoc. & Host. vbi supra; idest si in ingressu protestatus fuit coram testibus, quod intendebat vitam mutare. Quintum, & sextum ponitur in d. c. Non solum, in glos. in ver. Indicijs, nimirum si beneficium renunciauit, vel de bonis proprijs verbo, & re disposuit, & in idem recidit quod Host. n. 12. & alij dicunt, si omnia bona sua diuisit. Septimum est quod ponit ibidem Hostien. Si testamentum fecit. Sed hoc non placet, quia cùm testamentũ sit reuocabile, hinc nõ elicitur euidẽs probatio quod voluerit in religione perpetuo deseruire, vt requirit textus in d. c. Statuimus. Ob quam rationẽ Sac. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum declarauit eiusdem Concilij decretum, c. 16. sess. 25. de regul. quo inualidantur renunciationes non factç infra duos menses ante professionem, & de licentia Ordinarij, non comprehendere testamenta, & alias vltimas voluntates, quia nimirum ex illis non adimitur nouitio libertas redeundi ad sæculum infra annum probationis. Vnde non sine mysterio gloss. præallegata in d. c. Non solum, dicit verbo, & re, quasi sentiens non sufficere, vt de rebus proprijs disponat verbo tenus, &

per

per viam vltimæ voluntatis. Octauum est, si renunciauit anno probationis, seu beneficio Decretalis Ad Apostolicam, supra eod. secundum Host. Quod & Caietanus admittit loco citato, videlicet in 2.2. q.88. art. 4. dub penult. vbi dicit hoc c. Recipere declarationem à cap. Statuimus, infra eod, & intelligi de proposito mutandi vitam habente implicitam promissionem, quale est propositum illius, qui renunciat anno probationis, facit enim quantum in se est quod facturus esset probationis tempore completo. Nonum, si renunciauit proprijs, aut castitatem, vel obedientiam promisit, secundum Innoc. & alios superius relatos in vltimo fundamento pro sentẽtia Canonistarum, n.39. Decimum est si in ingressu bona sua monasterio donauit absque protestatione; secus si protestatus fuit quod cõditionaliter intrabat vt regulam probaret, quia præsumitur mortis causa donasse, nisi aliud in donatione expresserit, ita Host, in c. Statuimus, n.4. vers. Quid de his quæ legauerat, infra eod quem ibi sequuntur Io. Andr. nu.2. eod. vers. Cardinal. in 2. not. in 4. quæst. Abb. nu. 3 vers. Sed quærit hic Hostien. & alij communiter. S. Anton. in 3. par. tit. 16. cap. 2. §. 4 vers. Quærit enim. His igitur indicijs, & signis, vel si quid aliud simile faciat, vel dicat, per quod enixa eius voluntas appareat, constare dicitur euidenter eum voluisse absolutè vitam mutare. Vnde si postea qualemcũque habitum religionis suscipiat, iura præsumunt eum velle votum suum implere, & solemnizare, tacitè profitendo, & hęc est præsumptio iuris, & de iure, vt dicunt Doctores, contra quam non esset audiendus, qui suo iuramento firmare vellet se in susceptione habitus non habuisse animum profitendi, vt cap. Vidua, in fine, & ibi dixi in vltim. notab. num.9. supra eod. & hoc in foro Ecclesiæ, sed in foro animæ, & quoad Deum in tantum fertur obligatio voti, in quantum se extendit voluntas, & intentio vouentis, vt per D. Thom. in 2.2. q.vlt. art.4.

42 Sed dices; Hodie inanis videtur prolixa hęc disceptatio, cum ex Concilio Triden. nulla sit professio facta ante annum probationis elapsum, nullãque inducat obligationem etiam ad religionem in genere, vt colligitur ex verbis cap. 15. vers. Professio autem antea facta, sess. 25. de regular. & ex sententia S. Congregationis dixi in cap. Quia ingredientibus, num. 22. supra de testam. Idque etiamsi præcesserit votum: nam cum dubitatum fuerit an is, qui ex voto religionem ingreditur, possit in ea validè etiam ante annum probationis professionem emittere saluo Decreto Tridentini Concilij, cap 15. sess. 25. de Regular. S. Congregatio respondit non posse. Frustra ergo quæritur, an qui proposuit absolutè vitam mutare, suscipiendo post habitum probationis, censeatur tacitam professionem emittere obligantem eum ad religionem in genere, cum hæc tacita professio infra probationis annum, & obligatio inde resultans fuerit prorsus à Concilio sublata, vt pleniùs dixi in prædicta Decretali Quia ingredientibus, eod. num.22. & dicam infra num. 57. At respondetur hunc casum adhuc posse contingere non obstante Tridentini Concilij Decreto. Ecce Nouitius expleto anno probationis dimisso habitu redit ad sæculum; postea proposuit absolutè vitam mutare secundum aliquem ex modis enumeratis supra num. 40. profectò si cum tali proposito ad religionem reuersus iterum suscipiat habitum probationis, illico censebitur professus tacitè, & obligatus religioni in genere, neque enim hoc casu illi obstabit decretum Concilij, nec tenebitur per alium annum in probatione stare; sed statim profiteri poterit expressè, vel tacitè, nisi religionis, aut personæ conditio sit immutata, secundum opinionem Bartholom. Brix. in sua quæst. Venereali, 68. quam sequitur glos. in cap Eum qui, de reg. iur. lib. 6. & sæpius probauit S. Congregatio Concilij. Rursus posset accidere hic casus in eo, qui habilitatus esset à Papa ad emittendam professionem sine vlla probatione. Quare præsens disputatio non est inutilis.

43 Posset etiam attentari hunc casum contingere posse in nouitio, qui per annum gestauit habitum nouitiorum distinctum ab habitu professorum, nam si postea proponat absolutè vitam mutare, & pergat in delatione habitus huiusmodi, videri potest votum suum solemnizare, argum. l. Si mulier, la seconda, §. Sin autem, C. ad Velleian. cum concurrant duo requisita ad hoc necessaria, videlicet propositum, & habitus. Contrarium tamen credo verius; quia ad hoc vt votum solemnizetur, iura, & Doctores requirunt, vt pręcedat propositum, & postea recipiatur habitus. Ex hac enim iuris interpretatione censetur quis propositum suum velle roborare, ac perficere, adeo vt sibi non liceat amplius ad sæculum reuerti, vt sępius repetitum est. Quæ ratio cessat in eo, qui primo suscepit habitum nouitiatus, & post annum proposuit vitam mutare; nam cum hoc propositum sit votum simplex, solemnizari non potest nisi sequatur nouus actus, qui præcedenti voto adijciat robur, & firmitatem, qualis est noua susceptio habitus, vt hic patet, non autem continuatio habitus iam suscepti. Quod ergo non est Patrum Decreto sancitum, &c. c. Consuluisti, 2.q.5. c. Inter corporalia de translat. Episcop.

44 Secundò QVAERO, An professi in religione à Sede Apostolica non approbata, quam putabant approbatam, sint obligati ad religionem in genere.

Hæc quæstio est admodum dubia, & implexa ob varias Canonistarum opiniones: nam glos. in cap. vn. in ver. Approbatis, de voto, lib. 6. vbi definitur votum solemnizari per professionem factã alicui de religionibus approbatis: Ergo, inquit, si profitetur religionem non approbatam, si postea contrahit, tenet matrimonium; quod verum puto etiamsi quando profitebatur credebat illam ap-
45 probatam. Ita glossa, quæ videtur sentire ex professione emissa in religione non approbata nõ oriri obligationem ad religionem in genere, si sequamur opinionem Franchi in cap. Constitutionem, num. 4. vers. Secundò aduerte, infr. eod. lib. 6. Existimantis per obligationem ad religionem in genere dirimi matrimonium postea contractum, quæ fuit opinio Innocentij, & Canonistarum ferè omnium, vt dixi supra num. 25. Glossam sequuntur illic Archid. prope finem, in verb. Approbatis,
46 Io. Andr. Anchar. Gemin & Franch. qui omnes reddunt rationem, quia in his spiritualibus veritas præfertur opinioni, §. His ita, 35. quæst. 9. vbi glos. fin.

47 Cæterum Io. Andr. ibidem num. 3. allegat in contrarium iura, quæ probant impedimẽtum oriri etiam ex actu nullo, c. vn. de bigam. lib. 6. & cap. Audi-

48 Auditis, de elect. maximè propter intentionem recipientis, cap. Quidam, de conuers. coniugat. & propter communem opinionem, S. Tria, 3. qu. 7. ac deinde subdit: Propter hæc duo vltima dico istum, qui obligari intendebat, contrahendo peccare; nec hoc tractat glos. sed dicit quod contractum tenet, quod etiam sentit Damascen. à Ioan. Andr. allegatus. Et hanc opinionem Ioan. Andr. quod professus in religione, quam credebat approbatam, contrahendo matrimonium peccet, sed cōtractum teneat, sequuntur in eod. cap. vn. Petr. de Anchar. & Gemin. Itaque secundum horum opinionem patet ex professione huiusmodi ortam esse aliquam obligationem, hæc autē obligatio alia esse non potest, quàm vel ad religionem in genere, quæ secundum posteriorem sententiam non dirimit matrimonium postea contractum, licet impediat contrahendum: vel certè obligatio, quæ proficiscitur ex simplici voto, secundum Præpositum in cap. Rursus, in fin. Qui cler. vel vouen. vt inferius dicetur. Et quamuis, vt subdit ibi Præpositus num. 20. glos. in d. c. vn. sentiat dictam professionem nec valere vt votum simplex; ideoque taliter professum posse contrahere, & ibi hoc placeat Archid. & Io. Andr. verè tamen glossa dicit tenerè matrimonium postea contractum, sed non dicit licere contrahere; & secundum Archid. & Io. Andr. sic professus contrahendo peccat, & ipsemet Præpositus idem fatetur paulò inferius dicens esse peccatum mortale.

49 In simili quæstione de eo, qui profitetur aliquā ex regulis approbatis, puta S. Guil. in manibus, vt aiunt Truffatorum, seu Barratorum, Spec. in tit. de stat. Monach. n. 45. sic ait: [Pone, Quidam fingentes se esse de ordine S. Guil. seduxerunt quemdam iuuenem credentē illos esse de ordine illo, & recepit habitum illius ordinis, & promisit se illam regulam perpetuò seruaturum, postea nouit illos Truffatores esse, an iste sit ad obseruantiā illius religionis compellendus? Io. de Deo in suis quęstionib. dicit quod si ille voluit absolutè vitam mutare, & in Ordine S. Guil. viuere, siue ibi, siue alibi, vbicumque talis ordo vigeret, sanè cogendus est, cap. Dilectissimis, 32. q. 1. Si verò intendebat se Deo obligare in illo loco tantum, & cum illis, non tenetur alibi, vt cap. Ex iniuncto, de nou. operis
50 nunciat. Eamdem distinctionem de eo, qui emisit professionem infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, qui ex cap. Non solum, infra eod. lib. 6. erant obligati ad religionem in genere, sequitur Lap. Abbas in cap. Constitutionem, eod. tit. & lib. n. 7. his verbis: [Potest dici quod si tempore emissi voti, vel factæ professionis expressit vouens, vel profitens de certis loco, & ordine, stabitur expressioni si probetur, ita quod si ibi esse non poterit non erit nec in specie, nec in genere Ordini obligatus, & contrahere matrimonium poterit, & contractum tenebit; si autem aliud non expressit, vel si expressit non probatur, stabitur dicto suo in foro animæ, non autem in foro contentioso, nisi fortè hæc iuraret delato iuramento, & aliter probari non posset; vnde tunc nec contrahere poterit, & si contraxerit, nō tenebit.] Lapum sequitur simpliciter ibi Ancharanus, & dicit mente tenendum, sub n. 1. vers. Quarto nota.

51 Verum hanc distinctionem quoad primū membrum, videlicet quod si professus intendebat se generaliter obligare, remaneat obligatus religioni in genere, ita vt matrimonium contrahere non possit, reprobat Io. de Imol. quia cùm non adsit recipiens, qui habeat mandatum incorporandi, nō potest quis esse professus, & sequitur Præpositus in d. cap. Rursus, n. 21. qui tamen dicit istum astringi voto simplici, & posse compelli ad ingrediendum, nec posse contrahere matrimonium sine mortali peccato.

52 Quo verò ad secundum membrum, quod professus in certo loco, & ordine, si ibi esse non posait, non remaneat obligatus religioni in genere, latè eamdem distinctionem reprobat Francus in d. cap. Constitutionem, num. 4. vbi pluribus ostendit non esse faciendam differentiam an quando quis profitetur expressè, intendat se obligare illi religioni in specie, vel in genere, sed indistinctè remanere eum obligatum religioni in genere si illi in specie non potuerit obligari: & inducit textum in d. c. Non solum, vbi quis emisit professionem infra annum in Ordine Prædicatorum, vel Minorum, & sic intendebat se obligare illi Ordini in specie, ponderando verba illa, Ad professionem vestri Ordinis, & tamen quia professio ibi nulla fuit, remanet obligatus religioni in genere, secundum glos. & Archid. ibi, & ita dicit de hoc esse casum ibi Præpos. in d. c. Rursus, sub nu. 10. Qui cler. vel vou. [Si autem, inquit, non valet professio respectu illius religionis certæ, quam intendebat profiteri; tamen professio in genere sustinetur, quia remanet obligatus ad intrandam vnam ex religionibus approbatis, puta in eo, qui Ordinem Minorum ingredisor, & ante annum probationis profitetur illam regulam cum solemni professione; professio ista non valebit quoad hoc vt iste sit obligatus Ordini Minorum; sed benè valebit quoad hoc vt cogatur aliā religionem ex approbatis ingredi, cap. Non solum, eod. tit. lib. 6. vbi est casus.] Hæc ille.

53 Ratio est, quia in materia voti locus est illi regulæ, si non valet quod ago vt ago, valet saltem vt valere potest, vt probat tex. in cap. Quidam, de conuers. coniug. vbi maritus, qui inuita vxore fecit professionem, & ei postea fuit restitutus, non cogitur ea mortua redire ad monasterium, quia hac in parte votum non tenuit cum non esset in eius potestate debitum non reddere, sed tamen non debet matrimonium contrahere, quia per dictum votum promisit etiam debitum non exigere, quod erat in eius potestate; & quoad hoc votum tenuit, atque ita ex illo textu hanc regulam deducit Abbas num. 3. vers. Item nota. Ergo simili modo qui profitetur in religione approbata, licet quoad illā religionem votum non teneat, quia non est in eius potestate; tenet tamen quoad obligationem ad religionem in genere, quod ab eius potestate dependet.

54 Qua etiam ratione qui fingit se fœminā, & profitetur in monasterio Monialium, obstrictus remanet religioni in genere, cap. Quod interrogasti, 27. dist. per quem tex. ita concludit Bart. Brixien. in sua quæst. Dominical. 81. incipien. Iuuenis; quem sequitur Abbas in cap. Tuarum, num. 7. de priuileg.

55 Et tenendo hanc opinionem, quę de iure verior videtur, non obstat dictum Io. de Imol. de quo supra num. 51. quod non possit quia obligari religioni in genere ob defectum recipientis: nam respondetur quicquid contra senserint Abbas, & Syluester supra citati num. 19. id non esse necessa-

rium

rium in religione in genere, vt docet Innoc. in cap. Porrectum, num. 6. vers. Et idem supra eod. & Franc. post Lapum, & Geminianum in d. c. Constitutionem. Et est communis opinio teste Præposito, in d. cap. Rursus, num. 10. vers. Istud votum istis duobus proximis modis. Ratio est, quam reddit Gemin. in d. cap. Non solum, in fine, quia cum inducitur obligatio ad religionem in specie monasterium obligatur profitenti ad alimenta, & ideo oportet talem obligationem cōtrahi per habentem potestatem, secus autem in obligatione ad religionem in genere, quæ cum nullam contineat obligationem respectu certi monasterij, satis est vt illa sic inducta recipiatur per habentem potestatem quando professus ingreditur religionem in specie. Et similia exempla quod professio emissa sine auctoritate recipientis obliget ad religionē in genere, habentur ex Specular. de stat. Monach. num. 24. quæst. 19. vers. Sed prius, Præposit. in d. cap. Rursus, num. 20. vers. Aut Monachus nullum habet, & Abb. in d. c. Porrectam, num. 10. vers. Fatetur tamen. Alioquin sequeretur, vt ad inducendam huiusmodi obligationem ad religionem in genere necessarius esset consensus religionum totius orbis, quod non tam esset absurdum, quàm impossibile.

56 Rursus non obstat quod actus agentium non debeant operari vltra eorum intentionem; si quidem non est præter intentionem profitentis vt voluerit vitam mutare, ac Deo per professionem obligari; & quia hoc perficere non potest in ea religione, quæ à Sede Apostolica non est approbata, consentaneum est vt in aliqua alia id perficiat, & reddat Domino vota sua; cum in hac materia spirituali si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere potest, vt dictum est supra num. 53. Alioquin si diceremus consensum præstitum in aliqua religione non esse attendendum ad alias religiones, de quibus professus non cogitauit, sequeretur vt nunquam daretur casus, quo quis obligaretur ad religionem in genere, nam qui profitetur v. g. in religione S. Francisci, vtique non intendit se obligare religioni S. Dominici, & tamen iura eliciunt obligationem ad religionem in genere vbi professio ex aliquo capite est nulla, & obligant professum ad ingrediendum aliquam ex religionibus approbatis, quod clarè etiam patet exemplo viri, qui simulans se fœminam, professus est in monasterio Monialium; is enim propter votum solemne cogitur ingredi aliam religionem, de qua tamen non cogitauit, vt per Butr. Abb. & Gemin. superius relatos.

57 Superest vt videamus an obligatio huiusmodi sublata fuerit à Concilio Tridentino.

Ratio dubitandi oritur ex Decreto c. 15. sess. 25. de Reg. ibi, Nullamque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscumque effectus: quibus verbis sublatam esse obligationem in genere, & correcta esse iura antiqua in cap. Non solum, & cap. Constitutionem, de Regular. lib. 6. iampridem censuit S. Congregatio eiusdem Concilij interpres, sicut & superiùs dictum est n. 42.

Pro parte negatiua facit, quia decretum Concilij, & declaratio desuper emanata videntur habere locum dumtaxat in illis duobus casibus, in quibus loquuntur, videlicet cum professio est nulla ob defectum ætatis, vel ob defectum anni probationis: cum enim Concilium corrigat ius cōmune in præallegatis iuribus, non videtur extendendum ad professionem irritam ex alio capite, videlicet ex eo quod emissa fuerit in religione non approbata: expedit namque iura iuribus concordare, cap. Cum expediat, de elect. lib. 6. & quod non mutatur stare non prohibetur, l. Sancimus, C. de testam. & l. Præcipimus, in fin. C. de approbat. Igitur regulæ, & antiquo iuri stabimus nisi in quantum reperimus recessum, vt in hac materia anni probationis dixit glos. in d. cap. Constitutionem, in ver. Prorogamus, infra eod. lib. 6. Ob quam rationem similiter resolutum fuit decretum d. c. 15. nihil disposuisse de voto, cum illic de voto nulla fiat mentio. Et quamuis iura præallegata in cap. Non solum, & cap. Constitutionem; sint correcta à Cōcilio in casu professionis emissæ infra annum; non tamen sunt correcta in sui generalitate, quam ex professione nulliter facta in certo ordine orta sit obligatio ad religionem in genere. Neq; enim illa iura fundant in illa specie nullitatis, sed in nullitate simpliciter, & absolutè; ideoque Doctores quoad obligationem in genere interpretātur illos canones habere locum, siue professio nulla sit ex defectu nouitiatus, siue ex quouis alio capite, præterquam ob defectum consensus, vt patet ex Specular. & alijs supracitatis num. 49. Vnde si fiat in religione non approbata, videtur ex ea oriri obligatio ad religionem in genere, quemadmodum ante Concilium oriebatur in terminis d. cap. Non solum, & d. cap. Constitutionem.

58 In contrarium facit, quia dum Concilium in d. cap. 15. ad validitatem professionis requirit vt nouitius post susceptum habitum stet per annum in probatione hoc videtur intelligendum de susceptione habitus, & de anno probationis in religione per Sedem Apostolicam approbata, cum dispo-
59 sitio Concilij intelligi debeat de actu valido, vt in his ferè terminis declarat Lapus allegat. 46. incipien. Factum ita se habet, num. 5. vers. In contrarium, vbi resoluit, quod dicitur in d. cap. Non solum, vt professio infra annum emissa in Ordine Mendicantium obliget religioni in genere, debere intelligi de professione aliàs legitimè facta; susceptio autem habitus probationis in ordine per Sedē Apostolicā non approbato est ipso iure nulla, vt c. vn. de religios. dom. lib. 6. Vnde hoc casu nouitius non potest dici stetisse per annum in probatione post susceptum habitum, prout requirit Concilium ad hoc vt professio sit valida; ideoque cùm professio huiusmodi sit irrita, etiam ex defectu receptionis ad habitum, & probationis, scilicet validæ: consequens est, vt ex Concilio Tridentino nullam pariat obligationem etiam ad religionem in genere. Quod satisplacet.

De Regularibus.

Cap. Ex parte.

S V M M A R I V M.

1 *Professus tacitè censetur præsumptione iuris, & de iure qui vltra annum portat habitum monachalem in monasterio, vbi sunt habitus indistincti, & n. 5.*

2 *Habitum nouitiorum distinctum ab habitu Professorum quantocumque tempore quis gestet, numquam censetur tacitè professus.*

Habitus regularis quotuplex.

34 *Professus tacitè an censeatur qui ante annum decimumquartum professionem expressam emisit in religione Hierosolymitana, & postea in ea stetit per plures annos ignorans de iure professionem fuisse nullam, & n. seq. vsq. in fin.*

5 *Professio emissa ante decimumsextum annum censetur tacitè ratificata ex perseuerantia annali cum habitus delatione post ætatem legitimam.*

6 *Non obstante ignorantia nullitatis professionis siue ignorantia sit facti, siue iuris.*

7 *Ignorantia facti, & iuris in quibus differant.*

8 *Ignorantia iuris nullitatis professionis expressæ an prosit militibus, mulieribus, & minoribus quominus censeantur tacitè professi ex perseuerantia annali in religione.*

9 *Militem arma magis, quàm leges scire decet.*

10 *Ignorantia iuris prodest militibus, minoribus, rusticis, ac mulieribus quando agitur de excusando eos à pœna, vel de damno vitando, alias secus.*

11 *Minor, seu mulier ad religionem seducti non restituuntur, quia non dicuntur læsi.*

12 *Ignorantiæ iuris exceptio ad excludendum consensum in matrimonio, professione, & sacris Ordinibus non admittitur.*

13 *Veritas in spiritualibus præfertur opinioni.*

14 *Ignorantia facti ex quo oritur nullitas professionis expressæ, non impedit quominus inducatur tacita professio ex perseuerantia annali cum delatione habitus indistincti.*

15 *Reclamatio qualis requiratur ad impediendam tacitam professionem.*

16 *Professus nulliter quo tempore debeat reclamare ad hoc vt non censeatur tacitè profiteri.*

17 *Protestatio formalis requiritur ad impediendam tacitam professionem, quæ oritur ex delatione annali habitus indistincti.*

Protestatio non valet in his, quæ pendent consecutiuè à dispositione iuris.

19 *Propositum relinquendi religionem ex quibus verbis eliciatur.*

Professionem tacitam non impediunt verba ex passione animi prolata, ibidem.

20 *Protestationis actus eliditur per subsequentes actus contrarios.*

21 *Protestatio præcedens ita demum impedit validitatem matrimonij subsequentis, si fiat immediatè ante matrimonium; secus si ex interuallo.*

22 *Et quid in professione.*

23 *Protestatio an impediat validitatem matrimonij tam carnalis, quam spiritualis, si pars protestationi non consentiat, & n. seq. vsq. in fin.*

Protestatio in his, quæ pendent à potestate protestantis, valet, & actum vitiat, ibidem.

24 *Secus in ijs quæ pendent à consensu duorum, quia protestatio non valet absque consensu alterius partis.*

25 *Protestatio in matrimonio tam carnali, quàm spirituali an requirat consensum expressum alterius partis, & num. seq.*

26 *Professio est contractus vltro citroque obligatorius.*

1 EX PARTE. Qui vltra annum portat habitum monachalem in monasterio, vbi sunt habitus i. distincti, tacitè dicitur esse professus, & compellitur expressè profiteri; hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi, *Ideoque*.

Nota ex hac Decretali, per delationem vltra annum in monasterio habitus indistincti, idest tam à Nouitijs, quàm à Professis promiscuè gestari soliti, induci tacitam professionem, & quidem præsumptione iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium, nisi ante expletum annum probationis præcesserit protestatio, glos. hic in ver. Per annum, Host. num. 9. Io. Andr. num. 3. Cardin. num. 4. Butr. num. 7 & alij communiter, & probatur in Clem. Eos, de Regular. & in cap. 1. vbi hoc tenent Io. Monach. in ver. Præsumitur, Prob. in additione, Gemin. & Anchar. infr. eod. lib 6.

2 Dixi per delationem habitus indistincti, quia si habitus nouitiorum esset distinctus ab habitu professorum, quantocumque tempore habitum nouitiorum quis gestaret, numquam censeretur tacitè professus, nec cogeretur illā regulam expressè profiteri, vt docent hic Innoc. in princ. Io. Andr. n. 3. & Cardin. num. 3. in 2. opposit. & Abb. Antiq. in cap. Consulti, 5. eod. vbi dicit se vidisse literam absolutoriam datam super hoc cuidam Monacho, qui ferè per viginti annos steterat in habitu probationis, cuius dictum referunt hic Io. Andr. ad fin. Cardin. num. 4. & Abb. Siculus num. 3 & glos. 2. in fin. in d. Clem. Eos, eod. tit. hoc casu nec oritur obligatio ad religionem in genere secundum In-

3 noc. & Io. Andr. De triplici autem habitu regularium videlicet distincto, indistincto, & indistinctissimo, & quando ex eius gestatione vltra annum quis dicatur tacitè professus, vide hic per Abb. eodem num. 3. vbi distinctè omnes casus complectitur, & in d. Clem. Eos, de Regular. vbi materiam explicat per conclusiones.

4 QVAERO, Post Concilij Tridentini promulgationem Decius habitum per Equites S. Io. Hierosolymitani, qui apud eosdem indistinctus existit, suscepit, & antequam ad ætatis suæ annum decimumquartum peruenisset, expressam professionem per eosdem emitti solitam emisit. Et quāuis satis citò illum pœnituisset emissæ professionis; tamen putans tamquam iuris ignarus se obligatū, in eadem per multos annos perseuerauit habitum prædictum continuè gestando, & actibus professorum se immiscendo. Certum tamen est, dum annum suæ ætatis decimumsextum ageret, sæpe alijs religiosis dixisse hæc, vel similia verba: *Se io non hauessi fatto professione in questa religione, mai non la farei per vita mia*. Tamdem mentibus præteritis intelligens à quodam iurisperito suam professionem non valere, cœpit intentare declaratoriam nullitatis eiusdem. Suppositis igitur prædictis, ac professionem emissam etiam in dicto Ordine S. Io: Hierosolymitani ante decimumsextum ætatis annum completum esse nullam ad quemcumque effectum ex Tridentini Concilij decreto in cap. 15. sess. 25. de Regular. An Decius sit censendus tacitè professus nec ne?

Citra controuersiam est professionem expressā hoc casu fuisse irritam tam ex dispositione iuris communis, quia emissa ante annum decimūquartum consummatum, cap. Ad nostram, vbi glos. in

ver.

in ver. Consummationem,& c. Significatum, supra
eod. quàm ex Concilio Tridentino, quia ante an-
num 16. expletum, vt in d. cap. 15. sess. 25. de re-
5 gular. Certum est similiter professionem expressè
emissam ante legitimam ætatem censeri tacitè
ratificatam si professus de iure communi post an-
num 14. & ex Concilio post annum 16. per annum
integrum detulerit habitum indistinctum: text. est
ad literam in cap. 1. in princ. de regular lib. 6. quã
tacitam professionem ex sententia S. Congrega-
tionis Conciliũ non sustulit. Et hæc est præsump-
tio iuris, & de iure, quæ non admittit probatio-
nem in contrarium, vt notat ibi Io. Monach. n. 3.
quem in hoc communiter DD. sequuntur & glos.
hic in ver. Per annum, quæ similiter à Doctoribus
approbatur, vt dixi supra num. 1.
6 Quæ cùm ita sint, in hac facti specie de duobus
dubitari potest. Primum est, An dispositio dicti
cap. 1. vendicet sibi locum hoc casu, in quo De-
cius, vt proponitur, ignorauit suam professionem
expressam de iure fuisse nullam. Secundum est, An
itidem ille textus habeat locum non obstantibus
verbis à Decio prælatis prout in themate. Quoad
primum in cap. Significatum, supr. eod. plene exa-
minaui articulum. An qui ignorat se emisisse pro-
fessionem expressam ante ætatem legitimam, &
credens suam professionem esse validam, postea
perseuerat per annum integrum in Religione de-
ferendo habitum indistinctum, censeatur tacitè
professus, necne: & pluribus ostendi, etiam ex sen-
tentia S. Congregationis Concilij, censeri tacitè
professum. Ergo longè magis idem videtur re-
spondendum in casu præsenti. Quandoquidem
iura, & fundamenta omnia, quibus constat taci-
tam professionem induci, non obstante ignoran-
tia facti, vnde oritur nullitas professionis expres-
sę, fortius concludunt in ignorantia iuris: nam
7 inter has duas ignorantiæ species regulę consti-
tuuntur oppositæ, hoc est ignorantia facti præsu-
mitur, nisi probetur scientia, l. Verius, ff de pro-
bat. l. Si fideiussores, & ibi Bartol. ff. ad Velleian.
l. fin. ff. Pro suo, cap. Proposuisti, 82. distin. in fin.
cap. Si vero, il secondo, de sent. excomm. & c. Præ-
sumitur ignorantia de regul. iur. lib 6. quem tex-
tum loqui de hac specie ignorantiæ communiter
ibi affirmant DD. Rursus facti ignorantia excusat,
cap. Ignorantia facti, de regul. iur. in 6. l. Etsi con-
sensu, §. 1. ff. de contrahen. empt. l. 1. ac ferè per
tot. ff. de iur. & fact. ignor. Sępe enim & peritissi-
mos fallit. l. 2. ff. eod. Specul. in tit. de Aduoca-
to, §. Nunc tractemus, num. 2. At per contrarium
iuris ignorantia non præsumitur, nisi probetur,
Bart. in l. Non fatetur, col. vit. ff. de confess. latè An-
ton. Gabriel. lib. 6 tit. de reg iur. conclus. 7. Igno-
rantia non pręsumitur. Item iuris ignorantia non
excusat. 1. q. 1. §. vlt. ante fin. cap. Presbyterum,
28. dist. cap. Ignorantia de reg. iur. in 6. d. l. 1. & l. Iu-
ris ignorantiam, cum seqq. ff. eod. Ignorare enim
ius nemini licet, l. Leges, C. de legib. Specul. in
tit. de except. & replic. §. 2. vers. Sed quid si velit;
ideoque; ignorantia dicitur causa iniusta, in l. Libe-
torum, ff. de ijs qui notan. infam. Quamobrem si
ignorantiam facti, ex quo oritur nullitas profes-
sionis expressę, non prodest ad exclusionem taci-
tæ professionis, vt latissimè probatum est in d. c. Si-
gnificatum supra eod. Ergo multò minus prodes-
se debet ignorantia iuris. Et idcirco Authores,
qui censent ignorantem factum, ex quo resultat
inualiditas professionis expressę numquam censeri
tacitè professum, quia perseuerat in religione
tamquam professus, non tamquam professurus, &
ex præcedenti consensu erroneo: inter quos Na-
uarr. in plurib. eius Consilijs in tit. de reg. relatis
in d. cap. Significatum, tamen contrarium scripse-
runt in eo, qui allegat iuris ignorantiam, vt per
eumdem Nauarr. cons. 20. num. 1. & cons. 46. n. 3.
& Sanch. de matrim. lib. 7. de imped. disp. 37. q. 3.
num. 15. Atque ita Authores, qui in contrarium
adduci possunt, quia loquuntur cum expressè pro-
fessus perseuerat in religione, ignorans se profes-
sionem fecisse ante ętatem legitimam; & sic in
terminis ignorantiæ facti non sunt extendendi ad
casum quando quis scit quidem se emisisse profes-
sionem ante ętatem, sed tamen ignorat ius dispo-
nere eo casu professionem esse nullam, quæ est iu-
ris ignorantia. Nam vt dicitur in l. 2. ff. de iur. &
fact. ignor. in omni parte error in iure non eodem
8 loco, quo facti ignorantia haberi debebit. Sed
obijcies, hoc casu non esse constituendam diffe-
rentiam inter iuris, & facti ignorantiam, quia
versamur in equite armatæ militię, in quo admitti
potest ignorantia iuris, l. Regula, ff. de iur. & fact.
9 ignor. Nam militem arma magis, quàm leges sci-
re decet, l. 1. post princ. C. de iur. deliber. ideoque
Sanch. de Matrim. lib. 7. de imped. disp. 37. quęst. 3.
nu. 15. quamuis dixerit tacitam professionem non
impediri ex eo, quod quis ignoret suam professio-
nem expressam de iure fuisse nullam: tamen po-
stea limitat hoc non procedere in militibus, mi-
noribus, rusticis, & mulieribus, in quibus ignoran-
tia iuris dicitur probabilis, & æquiparatur igno-
rantiæ facti. Præsertim vero quia hoc casu miles
videtur agere de damno vitando, ne perpetuò al-
ligetur monachali seruituti, quę, vt habetur in
cap. Præsens, 7. quæst. 1. nisi deligatur, non bonos
successus habet; & vt dicitur in cap. 1. 54. dist. cor-
porali seruitute districtior est. Vnde quamuis nõ
agatur de delicto, sed de contractu, qualis est pro-
fessio, c. Porrectum, & cap. Ad Apostolicam, su-
pra eodem admitti debet iuris ignorantia, c. Tur-
batur, §. Notandum, 1 qu. 4. Et eo magis, quia
Decio nulla culpa imputari potest, quod super va-
liditate suę professionis peritos non consuluerit;
cum tradendo se in manibus Superiorum dictę re-
ligionis, supponere posset omnia necessaria obser-
uata fuisse, arg cap. Quod culpatur, 23. quęst. 1. &
patet ex traditis per Anton. de Butr. cons. 18. in
quęst. in fin. vers. Aut enim errauit.
10 At respondetur iura quę dicunt militibus, mi-
noribus, & alijs huiusmodi prodesse iuris ignorã-
tiam iuxta l. 1. C. de iur. & fact. ignor. cum alijs su-
pra alleg. admittere duas declarationes. Vna est
vt procedant solum quando agitur de excusando
illos à pœna, l. Quis adulterium cum incestu, §. 1.
ff. de Adult. & l. Qui supra, C. de incest. nupt. glo. in
cap. Etsi necesse, de donat. inter vir. & vxor. Rom.
cons. 506. in princ. num. 2. Altera est vt procedant
quando agitur de damno vitando, aliàs secus, Fe-
der. de Sen. cons. 102. num. 3. vers. Cum quæritur,
Bald. cons. 163. num. 4. lib. 1. At neutra ex his de-
clarationibus applicatur casui nostro, in quo non
agitur de excusando militem à pœna, nec ipse tra-
ctat de damno vitando, cum ex professione nullum
ei damnum inferatur, imo maximum bonum, vt
inquit Petrus Ledesma de matrim. q. 53. art. 1. in
responsione ad secũdum. Et quamuis seruitus mo-

nachalis dicatur districtior corporali seruitute, ta-
men Religiosus seruit ei, cui seruire regnare est,
vt Gemin. ait in cap. 1. nu. 7. vers. Quæro an ingre-
diens, de regul. lib. 6. post. Io. Andr. quem citat in
cap. Cum virum, vbi etiam Abb. num. 6. supra
11 eodem, ita vt propterea minor, seu mulier ad reli-
gionem seducti non restituantur, quia non dicun-
tur læsi, text. in cap. Constituit, 20. q. 3. atque il-
lic notant glos. & DD. & in c. Cum dilecta, quod
met. cau. Specul. in tit. de restit. in integr. in 2. par.
§. Qualiter, num. 6. vers. Sed numquid minor. Ar-
chid. & Gemin. in d. cap. 1. de regul. in 6. Io. Andr.
Abb. & DD. in d. cap. Cum virum. Respondetur
secundò contra professionem tacitam quę induci-
tur ex delatione annali habitus communis, non
solum non admitti probationem per iuris ignorā-
tiam, quæ regulariter non admittitur, vt d. l. 1. Cum
concord. Sed nec per alias species probationum,
quæ regulariter sunt permissę cum hęc pręsump-
tio, vt superiùs dictum est, num. 1. sit iuris, & de
iure, quę nullam admittit probationem in contra-
12 rium. Et re vera maxime absurdum esset, si in
hac materia tam graui matrimonij spiritualis ad-
mitteretur ab Ecclesia exceptio ignorantiæ iuris;
nam hoc prætextu liceret etiam contrahenti ma-
trimonium, aut sacros Ordines suscipienti allega-
re defectum consensus ob iuris ignorantiam, quod
tamen abhorrent sacri Canones, c. Presbyterum,
28. dist. c. Ad id quod, & c. Is qui fidem, & vtro-
bique notant Canonistæ de sponsal. Abb. in sua
quæst. 2. Incipien. Stante statuto, in 12. col. num. 14.
13 Quoniam in his spiritualibus veritas pręfertur opi-
nioni, glos. in cap. vnic. in ver. Approbatis, & ibi Ar-
chid. Io. Andr. Anchar. Gemin. & Franc. de voto
14 lib. 6. Respondetur denique obiectionem prædi-
ctam hoc solum intendere, vt in milite idem ope-
retur ignorantia iuris, quod in alijs non priuile-
giatis operatur ignorantia facti: sed facti ignoran-
tia in alijs non excludit tacitam professionem,
tum quia professus ante ętatem legitimam, licet
ignoranter, semper præsumitur habuisse animum
vitam mutandi, vt præter alios quos retuli in c. Si-
gnificatum, supra eodem docet Archid. in c. Quod
interrogasti, num. 4. 27. dist. & in hac perseueran-
tia, & duratione consensus post ætatem legitimam
sacri Canones fundant præsumptionem tacitæ ra-
tihabitionis professionis expresse; vt ex Abb. in
c. Consuluit, de conuers. coniug. & alijs dixi ple-
nè in d. c. Significatum, supra eodem. Tum quia
ignorantia nullitatis professionis expressè cum sit
ignorantia eius rei, quam si professus sciuisset, ni-
hilominus in Religione perseuerasset; atque ita
professionem à se prius factam ratam habuisset
iuxta terminos d. cap. 1. de Regul. in 6. nullo mo-
do efficit perseuerantiam illam, ac tacitam rati-
habitionem inuoluntariam, vt multis rationibus,
authoritatibus, & exemplis illic probauimus,
quæ hic transcribere non est opus. Ergo quate-
nus etiam hoc casu error iuris, & facti pari passu
ambularent: tamen prodesse non debet Decio
ignorantia iuris, sicut cęteris non prodest igno-
rantia facti.

15 Quoad secundum dubium, qui tuentur partes
Decij obijciunt dispositionem d. cap. 1. non habere
locum hoc casu, in quo Decius sæpe prorumpit in
verba initio proposita ex doctrina Ioan. Monach.
ibid. post num. 3. in ver. Per hoc, vbi ait, pręsump-
tionem illam, quod deferens habitum per annum
censetur tacite professus, tunc procedere, quan-
do prædictos actus fecit absque eo quod antequā
laberetur annus immediatè sequutus annum præ-
fixum ad profitendum, aliquam fecerit reclama-
tionem. In casu autem præsenti nedum annus im-
mediate sequens ętatem legitimam ad profiten-
dum, qui post Concilium est annus 17. sed nec ip-
semet annus 16. lapsus fuit absque aliqua reclama-
tione, cum Decius sæpè dixerit: *Se io non haueßi
fatto la professione in questa religione, per vita mia
mai non la farei*, vt in facto supponitur: dicunt
enim verba huiusmodi habere vim sufficientis re-
clamationis secundum Io. Monach. vbi supra cum
ex illis satis remanserit declaratus animus profe-
rentis, Alex. cons. 99. num. 10. lib. 3. facit text. in
l. fin. C. si maior factus, ibi: post annum 15. nihil
conquestus sit. Præsertim quia impossibile erat
Decio, qui putabat se valide professum, prote-
stari, quod per actus subsequentes, non intende-
bat se obligare religioni. Nec tollit obicem,
16 quod doctrina Io. Monachi procedat in eo, qui ali-
quam fecit reclamationem ante lapsum annum
ætatis suæ 15. de quo loquitur d. c. 1. de regul. lib. 6.
non autem in Decio, qui illam fecit post annū 15.
Quia respondetur in d. cap. 1. non considerari an-
num 15. formaliter, & per se pro dicta illa ætate,
sed respectiuè tamquam primum annum, qui suc-
cedit post annum 14. præsignantem in masculo
ætatem habilem ad profitendum. Vnde idem Io.
Monach. ibid. & Gemin. num. 7. notant quod di-
citur ibi de anno 15. respectu masculi, verificari
in 13. respectu fœminę. Quare quod habetur ibi
de anno 15. similiter hoc casu videtur verificari in
anno 17. quia quemadmodum annus 15. de iure
communi immediatè subsequitur annum præfixū
ad profitendum, idest 14. vt in cap. Ad nostram, &
cap. Significatum, supra eod. ita post Concilium
annus 17. immediatè subsequitur annum præfini-
tum ad professionem, idest 16. vt in d. c. 15. sess. 25.
de Regul. Conc. Trid. idque satis indicat littera
d. c. 1. dum considerat taciturnitatem totius pri-
mi anni immediatè sequentis post ætatem præfi-
xam ad profitendum, & declarat Nauarr. cons. 75.
per tot. de regul.

17 Sed prædictis non obstantibus videtur respon-
dendum verba à Decio prolata non obstare quo-
minus inducta fuerit tacita professio ad præscrip-
ptum d. cap. 1. de regul. in 6. nam etsi Io. Mon. di-
cat ex delatione habitus annali non induci tacitā
professionem quādo sic indutus aliquam fecit re-
clamationem; tamen cum non aperiat qualis de-
beat esse dicta reclamatio, videtur intelligenda
de solemni reclamatione, de qua DD. communi-
ter loquuntur, hoc est de formali protestatione. Ita
enim censet glos. in c. Quod interrogasti, in verb.
Finxit, 27. dist. & glos. hic in ver. Per annum, quam
sequuntur Ioan. Andr. & alij communiter. Item
glos. in Clem. Eos, hoc tit. & Hostien. supra in c. 2.
& cap. Ad Apostolicam Franch. alios referens in
d. cap. 1. post num. 3. in glos. Videtur Prob. ibidem
num. 7. Ripa in cap. Cum M. num. 94. de Const. &
satis probatur in c. Cum virum, ibi: Cum eam non
constet euidenter contradixisse, & in cap. Consul-
ti, ibi: Propositum suum in principio protestetur,
18 supra eod. Quod adeo verum est, vt non desint
graues Authores qui sentiant nec solemnem qui-
dem protestationem tamquam contrariam facto
sufficere ad impediendam tacitam professionem
à iure

à iure inductam; cuius sententiæ sunt Laod. & alij
relati à Gemin.in d. cap. 1. Nam protestatio non
valet in his, quæ pendent consecutiuè à dispositio-
ne iuris, vt post Abb. pluribus probat Dec.in dict.
cap. Cum M.num.67.de Const. & vide quod scripsi
post Innoc. in cap.1. nu. 14. supra Quod met. cau.
19 Præsertim verò quia verba Decij superius relata
nedum formalem protestationem non important,
sed ne simplicem quidem reclamationem. Consi-
derandum est enim in religionibus sępe continge-
re, vt religiosi maximè indiscretis pœnitentijs, aut
præceptis lacessiti, aut tedio strictioris vitæ affecti,
aut ob aliā eiusmodi causam in similia verba pro-
rumpant; quæ potius indicant quamdam velleita-
tem, seu momentaneum animi indignationem,
seu displicentiam, quàm firmum propositum re-
linquendi religionem, & ad sæculum redeundi:
arg c.Vulgaris, §.Cogitatio de pœn.dist. 1.c.Si quis
iratus, 2.q.3. cum alijs adductis per Ias. in l. Si Fi-
liam tuam num.5. C. de inoff. testam. Nam vt in-
quit Cardin. Caietan. tom. 1. opuscul.tract.4.qu.1.
velleitas non est idem actus cum voluntate deli-
berata, & similiter displicentia proportionalis vel-
leitati non est idem actus cum displicentia propor-
20 tionali voluntati deliberatæ. Quibus accedit quod
etiam ab expressa protestatione, ac formali animi
declaratione intelligitur recessum per posteriorē
perseuerantiam in Religione, & actus subsequen-
tes, quibus ratihabitio inducitur, vt est textus in
cap. Cum virum, supra eodem, ibi: Præsertim si ra-
tihabitione secuta (etsi eam quandoque contra-
dixisse constiterit) quod ante gestum fuerat robo-
ratur: intelligendo textum etiam de tacita rati-
habitione iuxta glos. in cap. Significatum, in ver.
Ratam, supra eod. & in matrimonio carnali pro-
bat text. clarus in cap. Ad id quòd, de sponsal.
21 Et generaliter protestationem ita demum pro-
desse si fiat immediatè ante actum contrarium, se-
cus si ex interuallo In matrimonio carnali post Vin-
cen. concludit Præpos. in cap. Quod interrogasti,
n. 11. & seq. 37. dist. licet secundum Vincent quem
22 hic recitat Ioan. Andr. num.3. Si quis intra an-
num probationis protestetur se nolle in Religione
remanere, quamuis aliquo tempore post annum
remaneat, adhuc potest exire, c. Pastoralis de of-
fic.ordinar. & si voluerit remanere, adhuc habe-
bit annum, nisi cedat in hoc iuri suo. De quo Io.
Andr. remittit ad Speculat. de stat. Monach in vl-
tima quæst.
23 Ac demum quamuis protestatio facta super de-
pendentibus à potestate protestantis valeat, & actū
vitiet, l. Per seruum, §. 1. ff. de vsu, & hab. Bart.
in l. Quod aliena, §. Celsus de acquir. hæred. ta-
men secus est in ijs, quæ pendent à consensu duo-
rum, quia protestatio non valet absque consensu
24 alterius partis, cap. Cumana, & in cap. Genesi, de
elect. l. fin. §. Item si prædixerit, ff. nau. caup. sta.
Bart. per illum textum in l. Pro hærede, §. Papinia-
nus, n.6. vers. vltimo, ff. de acquir. hęred. & in l. Nō
solum, §. Morte, col.5. de nou. oper. nunc. vbi ra-
tionem adducit, quia sicut propositum in mente
retentum nihil operatur, l. Si repetendi, C. de cond.
ob cau. ita hæc protestatio facta eo ignorante, cū
quo postea contrahitur, nihil debet operari in il-
lius præiudicium. Quam rationem reddit etiam
Anch. in cap. Tua nos, num. 8. de spons. & sequitur
Dec. in d. cap. Cum M. nu.64. de Const. & propter-
ea glos. in d. cap. Tua nos, in ver. Mulier. quærit, si
aliquis protestetur coram pluribus, quod omnia
quę dicet, vel faciet, non faciet animo contrahen-
di matrimonium, & postea publicè dicat, consen-
tio in te, an sit matrimonium, necne: & resoluit
esse matrimonium, & benè, secundum Io. Andr.
nam ex contrario daretur materia omnibus ma-
trimonium contrahentibus sic protestandi, vt po-
stea diuerterent à coniugibus, si displicerent Quod
etiam docuit Innoc. in c. Veniens, il secundo de
spons. & sequuntur in d. cap. Tua nos, Butr. nu. 16.
Anch. d. num.8. Abb. n.9. Alex de Neuo num. 15.
Præpos. n.2. in fin. Felin. in d. c. Cum M. de Constit.
num 78. vbi etiam Ripa, nu.86. Couarr. in 4. De-
cret. 2. par. num.3. Quam opinionem absolutè ve-
ram dicit Hostien. in d. cap. Tua nos, quando pro-
testatio fit sine iusto metu, vel alia causa, quæ pro-
testationem corroboret. Sed si sequatur copula,
affirmat indistinctè intelligi recessum à protesta-
tione etiam facta ex iusta causa, & sequitur ibi An-
char. num.8. subdens non obstare text. in l. Qui in
aliena, §. Celsus, ff. de acquir. hęred vbi protesta-
tio præcedens actui sequenti contraria facit præ-
cisè, vt subsequens actus non valeat. Quia ille
text. procedit in aditione hæreditatis, quæ pendet
ex potestate protestantis dumtaxat: at secus esse
si protestatio pendeat ex voluntate duorum, quia
25 non valet nisi innotescat parti, vt ibi per eum.
Imò non sufficit, vt pars sciat, & non contradicat,
sed requiritur vt expressè consentiat protestationi,
idque tam in matrimonio, ne Sacramentum tam
sanctum illusione, & leuitate contrahentium
tractetur, vt ait Couarr. loco citato. Sed etiam in
alijs actibus secundum Bart. Alex. & alios com-
muniter ibi relatos à Couarr.
26 At professio non pendet ex voluntate solius pro-
fitentis, sed etiam religionis recipientis, cum sit
contractus vltrò, citroque obligatorius, c. Porre-
ctum, & c. Ad Apostolicam, & vtrobique notant
DD. supra eodē Gemin. & Franch. in c. vnic. de voto
lib. 6. Et ita in terminis tacitæ professionis tradit
Butr. in c. 1. n. 16 in 4. notab. supra Quod met. caus.
vbi ait: Protestatio contra susceptionem veli de
animo non profitendi nō iuuat protestantem non
subsistente iusto metu, & sic protestatio totalem
detrahens sensum facti in actibus non pendenti-
bus à facto tantum protestantis nō iuuat protestā-
tem, vbi protestationi non consentit is, cum quo
vinculum principaliter initur. Ergo verba Decij,
quatenus etiam importarent formalem protesta-
tionem, tamen cum non modo fuerint prolata
non consentientibus Superioribus religionis, sed
nec ipsis pręsentibus, & non contradicentibus,
imò seorsum ab ipsis: nihil debent operari, & per
subsequentes actus contrarios intelligitur ab illis
recessum per supradicta: facit text. in c. Sollicitu-
dinem, de appell. & in l. Cū in plures, § Locator, &
ibi Bart. ff. Locati, secūdum Anchar. & alios citatos
in d. c. Tua nos. Sed contra hoc valde viget quod
determinat Host. in c. Ad Apostolicam n. 5. supra
eod. vbi quærit quid si ex parte Monasterij tantū
fiat renonciatio, puta quia Nouitius protestatur
quod non intendit se obligare religioni per lapsum
temporis, sed Abbas, ac Monachi huic protesta-
tioni non consentiunt, quin potius renunciant huic
iuri, & similibus; numquid valeat talis protestatio?
Et arguit primò quod non valeat; absurdum enim
esset vt ingrediens posset renunciare huic benefi-
cio, & recipiens non posset renunciare, quia nec li-
cet

cet actori quod non licet reo, vel è contra, vt notatur in cap. 2. §. Nos verò in princip. de mut. pet. nec debet arbitrium claudicare, cap. fin. de arbitr. Sed cõtrarium dicit esse verum, quia sicut ex causa tempus probationis arctari potest, ita & prorogari, vt notatur in cap. Statuimus, infr. eod. saltem vsque ad trienuium, c. Si quis incognitus, 17. q. 2. Et assignat rationem diuersitatis inter Nuuitium, & monasterium, quia potiùs in tali casu pendet obligatio ex parte ingredientis, quàm recipientium, cum & ipse ingrediens per se ad religionem seruandam in genere possit se obligare etiam manens in propria domo, vt not. in d. c. Porrectum, supra eod. Et quia grauius periculum imminet ingredienti, quàm recipienti, vt patet in eo quod not. supra in c. Ad nostram. §. Quocirca, in princip. in ver. Solutio. Et ideo ei magis est prouidendum, cap. Quiescamus, 43. distinction. l. 1. §. 3. ff. de Carbon. edict. ibi; Nam, vel magis consulendum est his, quibus maius periculum intenditur. Et ita testatur se vidisse obseruari in Fratre Raymundo de Medullione Ordinis Prędicatorum, & in Petro Bermundi de Andusia, qui & de dicto ordine post multos annos exiuit, & deinde etiam vxorem duxit. Concludit ergo Hostiens. protestationem nouitij quod per lapsum anni non intendat se obligare religioni, valere, etiamsi Abbas, & Cõuentus protestationi expresse contradicant. Et cũ eo transeunt ibi Io. Andr. & Anchar. vterque n. 6. & Card. num. 8. licèt Codex Hostiensis sit mendosus, & mendosè etiam à prædictis referatur; legitur enim, Numquid valeat talis renunciatio? Et secundum hoc littera non habet sensum, & sibi contradicit. Vnde legendum videtur vt dixi supra, Numquid valeat talis protestatio?

Porrò quicquid sit in matrimonio carnali, & in alijs actibus, opinio Hostiensis in professione fortè prępualeret in practica propter illius authoritatem, & rationes: arbitror tamen requiri formalem protestationem, ac præterea vt protestatio saltem innotescat religioni per supradicta, quorum vtrumque deficit in casu præsenti.

De Regularibus.

Cap. Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Nouitius infra annum probationis liberè redit ad sæculum, nisi professionem fecerit, vel appareat eum vitam voluisse mutare.*
Et quid post Concil. Trident. n. 21. & 26.
2 *Vestes professionis tempore debent benedici vt à nouitiorum habitu distinguantur.*
3 *Dictio*, liberè, *quid importet.*
4 *Nouitius recedens à monasterio absque licentia Abbatis non potest dici fugitiuus.*
5 *Nouitius quibus casibus probibeatur de iure communi à monasterio exire.*
6 *Nouitij qui dicantur.*
7 *Habitus religionis quotuplex sit.*
8 *Habitus professorum habet votũ professionis annexum, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contractum.*
9 *Habitus probationis, vel professionis extra monasterium sumptus non facit Monachum.*
10 *Habitus nouitiorum aut patenter, aut latenter distinguitur ab habitu professorum, & n. 12. vers. Quod autem.*
11 *Benedictio habitus probationis facit vt sit censendus habitus professionis.*
12 *Habitum recipiens benedictum, vel aliàs latenter distinctum ab habitu nouitiorum sciens qualitatem illam censetur tacitè profiteri.*
Declaratur n. 14.
13 *Adultus, qui per annum defert habitum latenter distinctum ab habitu professorum, censetur tacitè professus.*
15 *Beneficium ingredientis religionem an sit alteri conferendum infra annum probationis, & nu. seqq. vsq. ad n. 22.*
16 *Quid de iure communi.*
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 18.
17 *Renunciatio tacita inducitur si quis consentiat vt suum beneficium alteri conferatur.*
18 *Beneficium ingredientis religionem etiam eo consentiente, aut resignante alicui conferri non potest, nisi intra duos menses ante professionem, nec resignatio effectum sortitur nisi professione sequuta, & n. 22.*
19 *Resignatio beneficij facta à nouitio in vndecimo mense à susceptione habitus valida est, etiam si professio vltra annum differatur.*
20 *Beneficium ingredientis religionem non vacat ante professionem, & ideo alteri conferri non potest, & n. seq.*
21 *Professio tacita, quæ de iure communi inducebatur ex susceptione habitus professorum, vel aliàs infra annum probationis, sublata est à Concilio Trid. & n. 26.*
22 *Nouitius ad sæculum rediens an recuperet bona, quæ monasterio, vel alijs donauit, & n. seqq. vsq. in finem.*
23 *Quid si fuerit protestatus quod monasterium intrabat animo probandi regulam.*
Et quid si nullam fecerit protestationem, n. 25.
Et quid si donauerit expressa causa propter professionem, n. 31.
Et quid si nullam causam expresserit, n. 32.
Et quid post Concilium Tridentinum num. 34. & seqq.
24 *Professio regularis est quædam mors quoad mundum.*
25 *Monasterium ingrediens sine protestatione, & disponens de bonis suis censetur absolutè voluisse vitam mutare, & exire non potest.*
26 *Secus post Concilium Trident.*
27 *Professus ante annum probationis elapsum, & ad sæculum rediens recuperat bona donata, quasi causa non sequuta.*
Declaratur n. 31. & 34.
28 *Professionem nullatenus emisisse, aut nulliter, paria sunt.*
29 *Donans bona sua in ingressu monasterij illa recuperat si exeat ante professionem.*
30 *Oblationi bonorum inest tacita conditio si ingrediens in religione perseueret.*
31 *Donans ex causa ingressus in monasterium si non intret, recuperat bona donata non obstante iuramento.*
32 *Donatio facta monasterio in ipsa die ingressus, licet non sit nulla ipso iure, tamen reuocari debet si professio non teneat.*

Do-

33 *Donatio facta monasterio simpliciter, & absque vlla causa reuocari non potest.*

34 *Donatio, seu renunciatio bonorum facta à nouitio etiam cum iuramento post Concilium Trid. non valet nisi fiat cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij, & intra duos menses ante professionem.*

35 *Nec aliàs effectum sortitur nisi professione sequuta, & in hoc sublata sunt veteres Doctorum distinctiones.*

36 *Bona monasterio donata retineri non possunt nouitio exeunte, aut decedente ante professionem.*

37 *Dos ante Trid. Conc. monasterio soluta post Conc. restitui, debet si puella ante professionem decesserit, deductis tamen impensis alimentorum.*

38 *Dos nouitia decedentis ante professionem debet hæredibus restitui vnà cum fructibus, deducto tamen illius victu, & vestitu.*

Non obstante pacto, vt si puella post annum decesserit, facta, vel non facta professione, dos monasterio acquiratur, ibidem, vers. Quinimmo.

39 *Iesuita non comprehenduntur in decreto Concilij Trid. de Renunciationibus nouitiorum.*

40 *Donationes, seu renunciationes factæ ante susceptum habitum probationis an comprehendantur in decreto Concilij Trident. cap. 16. sess. 25. de Regular. & n. seqq. vsq. ad n. 47.*

41 *Lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad casus similes, quando aliàs redderetur elusoria.*

42 *Nouitius non dicitur nisi post susceptum habitum probationis.*

43 *Legis dispositio non adaptatur ad casum, ad quem verba legis non adaptantur.*

44 *Extensio non fit in his, quæ exorbitant à iure communi etiam ex identitate rationis.*

45 *Nouitij quamuis cum effectu non sint religiosi, sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio fori, & Canonis.*

Et in eorum enunciationibus non est necesse adhiberi solemnitatem à statuto laicorum requisitam, ibid. vers. Hinc S. Congregatio.

46 *Votum ingrediendi religionem non efficit vouentem de foro Ecclesiæ.*

47 *Monasterio an liceat durante anno probationis apprehendere possessionem bonorum sibi à nouitio donatorum infra duos menses ante professionem, & cum licentia Episcopi, & n. seqq. vsque in finem.*

48 *Dominium rei donatæ transit in Ecclesiam, vel monasterium, etiam sine actuali traditione.*

49 *Monasterio nihil tribuendum est, vel accipiendum ante professionem ex bonis nouitij, vel parentum, aut consanguineorum sub pœna anathematis, & n. 55.*

50 *Nouitio ante professionem abeunti omnia sunt restituenda, quæ sua erant.*

51 *Monialibus prohibitum est dotes accipere ante professionem, etiam sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis restituendis, professione non sequuta.*

Etiamsi detur cautio bancaria, n. 54.

52 *Non tamen prohibitum est quin dotes realiter deponantur penes tertium, qui eas dare debeat monasterio post professionem.*

53 *Sed improbatur cautela vt depositarius totum, quod in depositum recipit, ipsi mandatario ante professionem consignet.*

54 *Indulgetur tamen Monialibus monasterij Mediolanen. vt pro solutione æris alieni ante professionem accipiant dotes præstita per Archiepiscopum fideiussione de illis restituendis si recesserint ante professionem.*

56 *Nouitius non potest in ingressu aliquid donare monasterio, etiam si sit sui iuris, & non habeat parentes.*

57 *Nouitia non prohibetur dare pecuniam monasterio in rationem census super monasterij bonis per Moniales conuertendam in dotem illius post professionem emissam.*

Pacti super conuiuijs exhibendis dum puella habitum suscipit, vel profitetur an sint toleranda, ibidem, vers. Insuper.

58 *Excommunicatio in dantes, & accipientes aliquid ex bonis nouitij ante professionem non incurritur ipso iure, nec est Sedi Apostolicæ reseruata.*

59 *Moniales quæ dotes acceperunt à Virginibus nondum professis, absoluuntur per Papam à peccato ne excommunicari possint ab Ordinario.*

60 *Conuertitis, seu monasterio Domus Piæ an liceat exigere dotes in susceptione habitus, non obstante Concilio Tridentino in cap. 16. vers. Sed neque, sess. 25. de Regular.*

1 STATVIMVS. Intra probationis annum
liberè quis redit ad sæculum, nisi professionem fecerit tacitam, vel expressam, vel appareat eum voluisse vitam mutare. Hoc di-
2 cit primò. Secundò præcipit vestes professionis
tempore benedici, vt à Nouitiorum habitu distinguantur. Secunda ibi, *Nihilominus*. Ex prima
pars tria facit; Primò ponit dictum. Secundò excipit, ibi, *Nisi*. Tertiò exceptionis rationem subijcit, ibi, *Cum quilibet*. Vel secundum Hostiens.
in princ. Ioan. Andr. num. 4. & Card. in 4. notab.
A contrario sensu primò ponit regulam: deinde
3 excipit quatuor casus. Regula est, Ingrediens religionem exire potest liberè, & dic, Liberè, idest
Superioris licentia nullatenus requisita: nam de
significatu huius dictionis est vt nō requiratur alicuius licentia, vt notatur in cap. Licet Episcopus,
de præben. lib. 6. & in cap. De multa, eodem tit.
tex. in cap. fin. §. fin. de consuetud. lib. 6. & in cap.
Cum plures, & ibi glos. in verb. Liberè, de offic.
4 deleg. eod. lib. Vnde fit vt nouitius non possit dici
fugitiuus si recesserit à monasterio absque licentia
Abbatis, vt hic per Abbatem in primo not. num. 2.
5 Primus casus exceptus est, si habitum professorum suscepit. Secundus, si professionem expressam fecit. Tertius, si per annum in religione perseuerauit. Quartus, si omninò vitam mutare voluit. Quos quatuor casus enumerat etiam idem
Host. in cap. Super eo, num. 5. supra eod. & duos
alios addit. Primus est, si ingrediens iurauit nunquam exire, vt cap. penult. supra, quod met. caus.
cap. Si verò, & cap. Cum contingat, de iureiur. Secundus, si eo pacto fuit manumissus vt non exiret,
cap. Eò libentiùs, supra, de seru. non ordinat. &
cap. 2. infr. de condition. appos. Sed hodie suprascriptos casus tempera, vt dicam infra in 1. not. &
fusiùs in 1. quæst. n. 20. excepto tamen tertio, scilicet de eo, qui per annum in religione moram
traxit, in quo hodie seruandum erit quod præscribitur in cap. 1. infr. eod. lib. 6. & in Clem. Eos, eodem tit.
6 Nota primò illud verbum, *Nouitios*: nam tales
dicuntur de nouo recepti, & vestimentis probatio-

tionis induti nullo voto emisso, secundum Innoc.
Abb. Antiq Host & Io. Andr. omnes in princip.
& Io. de Anan. in 8. not. Alibi verò Nouitij di-
cuntur Scholastici non instructi, qui sub disciplina
degût, dato etiam quod sint professi, vt inquit glos.
in Clem. Ne in agro, §. Sanè, in ver. Nouitijs de stat.
Monach. Et de significatione huius verbi vide
Bart in l. fin. §. Quoties, num. 1. & 2. ff. de pu-
blican.
7 Secundò nota duplicem habitum Religionis,
videlicet nouitiorum, & professorum. De multi-
plici autem habitu vide textum in cap. 1. infr. eod.
lib 6. & in Clem. fin. eod. tit. & ibi plenè per Ab-
batem, & plenius hic per Henrich. Boich. col. 1.
vers. Tu verò distingue.
8 Tertiò nota, ibi, *Qui dari profitentibus*. Habi-
tum professorum habere votum professionis anne-
xum, adeo vt eo ipso, quod quis in religione hu-
iusmodi habitum suscipit monachus efficiatur, &
eius votum intelligatur solemnizatum, nec am-
plius sit ei facultas ad sæculum redeundi, & de
tali habitu loquitur hæc decretalis, de quo etiam
potest intelligi cap. Vidua, supra eod. cap. Quod
interrogasti, 27. distin. cap. Vidua, 27. quæst. 1. &
cap. Quem progenitores, 20. quæst. 1. & huiusmo-
di habitus impedit matrimonium contrahendum,
& dirimit post contractum, cap. 1. 27. quæst. 1. &
hic notat glos. 1. Abb. Antiq. in ver. Nouitios; Ho-
stien. num. 1. in ver. Religionis, & Butr. num. 6. Ar-
chid. in cap. Beneficium, num. 1. infra eod. lib. 6.
9 Vnde illud tritum, quod habitus non facit Mona-
chum, verum est in habitu probationis, vel in
habitu professionis extra monasterium sumpto;
sed receptus in ingressu Religionis vtique Mona-
chum facit, vt hîc probatur, & notabiliter decla-
rat Hostien. num. 2. in ver Consueuit, & Archid.
vbi supra. Sed an hæc limitatio vera sit, præser-
tim post Concilium Tridentinum plenè examina-
ui in c. Porrectum, in 5. notab. supra eod.
10 Quartò nota distinctionem habitus professorũ
ab habitu nouitiorum duplicem esse. Quædam
enim est patens, idest colore, scissura, vel forma,
vt in Clem. Eos, de regular. Quædam est latens,
quæ scilicet fit per benedictionem, & de hac loqui-
11 tur hæc Decretalis in fine: nam talis benedictio
efficit vt sit censendus habitus professorum secun-
dum Innocen. in fin. & Abb. Antiq. itidem in fin.
Hostien. num. 8. Ioan. Andr. num. 5. & Collectar.
12 eod. n. Vnde suscipiens huiusmodi habitum bene-
dictum sciens qualitatem illam videtur tacitè pro-
fiteri, cum suscipiat habitum professorum, vt inquit
Butr. num. 5. Quod autem hic dicitur de benedi-
ctione, intelligas per modum exempli: nam alia
quoque sunt signa distinctionis latentis, videlicet
si habitus professorum detur in Capitulo, habitus
verò nouitiorum in Choro, vel è contra: aut si
habitus nouitiorum detur ab vna persona, profes-
sorũ ab alia: aut si vnus detur certis diebus, alius
alijs, aut si cum certa solemnitate detur vnus, &
non alius, vt hic declarat Henrich. Boich. col. 2.
vers. In secundo verò casu, & ante eum glos. in
d. Clem. Eos, in verb. Deinceps, vers. Hodie verò,
quæ dicit [habitum distingui latenter per benedi-
ctionem vestium, personam dantem, locum, vel
formam dationis; ex duabus enim cappis, qua-
rum altera benedicta, vel data per Prouincialem
vel in Capitulo, altera non, primam à secunda di-
scernere nescis.] Hæc glos. Quapropter quisquis
scienter recipit habitum aliquo ex prędictis modis
latenter distinctum ab habitu nouitiorum eo ipso
13 intelligitur tacitè profiteri. Obserua tamen accu-
ratè, quia in casu speciali per dictam Clem en. Eos,
de regular. sublata est differentia habitus latenter
distincti, videlicet quoad inducendam professio-
nem tacitam in adulto per delationem habitus
vltra annum: nam ante prædictam Clem. deferens
per annũ habitum nouitiorum distinctum ab ha-
bitu professorum qualiscunque foret distinctio non
intelligebatur tacitè profiteri etiamsi multos an-
nos in religione perseueraret, vt notat Abb Antiq.
in cap. Consulti, supra eod. & post eum glos. in dict.
Clem. Eos, in ver. Deinceps, in fin. Sed ad hoc in
adulto requirebatur vt habitus esset indistinctus,
vel indistinctissimus, vt hic, & in cap. Ex parte su-
pra eod. & apertius in cap. 1. vers. Qui verò, eod.
tit lib. 6 Sed hoc hodie corrigitur in adulto si di-
stinctio sit latens: nam maior annis quatuorde-
cim si per annum deferat habitum nouitiorum la-
tenter distinctum ab habitu, qui profitentibus da-
tur, eo ipso intelligitur tacitè professus, non secus
ac si deferret habitum indistinctum, vel indistin-
ctissimum; quia per d. Clem. maior, qui per annum
defert habitum nouitiorum non intelligitur esse
professus si habitus huiusmodi in colore, scissura,
vel forma sit distinctus ab habitu professorum.
Ergo à contrario si non ita sit distinctus, sed latẽ-
ter dumtaxat, intelligitur tacitè profiteri; & di-
stinctio latens quoad hunc specialem effectum ni-
hil operatur, sed perinde est ac si habitus esset
prorsus indistinctus, vel indistinctissimus, & ita
declarat ibi glos. præalleg. in ver. Deinceps, quæ à
Doctoribus communiter approbatur. Sed extra
hunc casum remanent iura antiqua vt sufficiat
14 qualiscumque distinctio. Ideoque maior recipiẽs
habitum professorum latenter distinctum ab habi-
tu nouitiorum hodie, sicut olim censetur tacitè
profiteri, vt ibi per glossam, & habent locum quæ
superius dicta sunt num. 11. & 12. dummodo tamẽ
excesserit annum decimumsextum ætatis, & non
minori tempore quàm per annum in probatione
steterit; aliàs secus: nam expressa professio antea
facta est nulla, vt in Decreto Concilij Tridentini,
cap. 15. sess. 25. de regular. & consequenter subla-
ta est etiam professio tacita, quæ olim induceba-
tur in maiore annis quatuordecim per susceptio-
nem habitus professorum infra annum probatio-
nis, vt declarauit S. Congregatio eiusdem Conci-
lij Interpres.
15 In glossa prima QVAERO, Si clericus benefi-
ciatus religionem ingrediatur, numquid Episco-
pus teneatur expectare quousque annus probatio-
nis labatur priusquam eius beneficium conferat.
16 Glossa ponit tres opiniones, & soluit, conclu-
dens æquius esse vt teneatur expectare. Idem fir-
mat Vincentius, & post eum Hostien. in c. Consul-
ti, supra eod. num. 10. & idem Hostien. hic num. 1.
vers. Quid si Clericus, Butr. num. 7. & Cardin. n. 4.
in 2. quæst. Innoc. in cap. Postulasti, supra eodem,
& plerique alij.
Tu teneas hanc vltimam opinionem glossæ, quę
non solum est æquior, vt glossa dicit, sed etiam
verior, & hodie approbata per determinationem
Papæ in cap. Beneficium, infr. eod. lib. 6. deciditur
beneficium ingredientis religionem non esse ali-
cui conferendum infra annum probationis, nisi in
17 quatuor casibus. Primus est si tius ad id acce-
dat

dat assensus; tunc enim beneficio renunciat; & ideo licitè alteri confertur, c. Ex transmissa de renunciat. & notat glos. in d. cap. Beneficium, in ver. Assensus, Petr. de Anchar. in 2. notab. & Franc. nũ. 4. in glos. in ver. Assensus. Secundus, si constet eum absolutè vitam mutare voluisse. Tertius, si professionem expressam fecerit. Quartus, si scienter habitum receperit professorum. Interim tamen debebit per substitutum beneficio deseruiri, assignata ei congrua portione ex prouentibus beneficij.] Hæc ibi.

18 Sed hodie hi quatuor casus modificati, & correcti sunt iure nouissimo Concilij Tridentini in c. 15. & 16. sess. 25. de regular. Nam quoad primum casum, quicquid scripserit Nicolaus Garzia in tract. de benefic. part. 11. cap 9 num 12. & 13. & Moderni Collectores hic, durante anno probationis beneficium ingredientis religionem alteri conferri non potest, etiamsi illius ad hoc expressus accedat assensus, vel renunciatio, nisi infra duos menses proximos ante professionem, nec renunciatio effectum sortitur nisi professione sequuta; quia forma à Concilio præscripta in d. cap. 16. in renunciationibus faciendis seruari etiam debet in renunciatione beneficij, vt S. Congregatio declarauit. Nam consulta, An d. cap. 16. loquens de renunciationibus comprehendat etiam resignationem beneficij: Respondit comprehendere. Et aliàs proposi-
19 to dubio, An si resignatio alicuius beneficij fiat incœpto vndecimo nouitiatus mense postquam nouitius fuit in monasterio decem continuis mensibus, valida intelligatur, etiamsi professio differatur per aliquod tempus vltra annum, ita vt inter resignationem, & professionem plusquam duo mẽses intercedant: Congreg. parua inclinauit duos menses intelligi non ante annum, sed ante professionem. Tamen quia casus est exemplari reiectus ad Congregationem Generalem, consultus Doctor Nauarrus respondit resignationem esse validã, & sufficere vt renunciatio fiat intra duos menses proximos tempori constituto ad emittendam professonem à Concilio; illud enim tempus respexisse videtur. Habita Congregatione Generali, ex septem Cardinalibus tres senserunt cum Nauarro, Alij verò quatuor senserunt contra Nauarrum, videlicet, resignationem non valere, tamen referendum ad Sanctissimum; Sanctitas sua audita Congregationis sententia primò dixit se credere, d. cap. 16. non procedere in resignatione beneficij, & licet aliàs Congregatio ita censuerit, tamen cogitandum super hoc, item procedere tantum in Monialibus, licet verba generalia sint, & Congregatio generaliter intellexerit. Item etiamsi in beneficijs procederet, tamen resignationem esse validam, licet facta per plures menses ante professionem prorogatam, & in omnem casum posse nouam prouisionem resignationis peti, cum de eius validitate dubitetur. Licet Sanctitas sua declarauerit verba Concilij, intra duos menses proximos ante professionem, intelligi etiamsi professio vltra plures menses anni probationis sit facta; & sic resignationem, de qua in isto casu, valuisse. Sacr. Congregatio auditis his, primò dixit, licet Sanctissimus protulerit illa verba quod cap. 16. habeat locum tantummodo in Monialibus, tamen non se firmasse in hoc; & ideo de eo nullam habendam rationem, sed cap. 16. intelligendum etiam in viris, prout Cõgregatio hactenus intellexit in pluribus casibus. Secundò dixit, quamuis Sanctitas Sua dixerit se non putare d. cap. 16. procedere in resignatione beneficij, attamen quia Congregatio aliàs contrarium tenuit, & ita in casu Spoleran. supplicatio fuit expedita à Pio V. ideo si casus contingat imposterum de resignatione beneficiorum, loquendum iterum cum Sanctitate Sua, & dicendum quid aliàs Congregatio censuerit, & quid Pius V. fecerit, vt meliùs Sanctitas Sua possit postea deliberare. Hæc quoad primum casum exceptum in d. cap. Beneficium, infr. eod. lib 6. Quo verò ad reliquos tres, cum hodie ex decreto d. cap. 15. sess. 25. de regular. professio fieri non possit infra annum probationis, siue ingrediens religionem professionem expressam fecerit, siue absolutè voluerit vitam mutare, siue habitum susceperit professorum, ante annum probationis elapsum, eius beneficium alicui conferri non potest, cum eo decreto ex sen-
21 tentia S. Congregationis sublata sit etiam professio tacita, quæ de iure communi ex susceptione habitus professorum, vel aliàs inducebatur infra tempus probationis, vt hic, & in cap. Super eo, vbi Innoc. & omnes notant supra eod. & in cap. 1. in 1. resp. infra eod. lib. 6. Vnde cum nulla sit professio, beneficium non vacat, & consequenter conferri non potest, cap 1. de concess. præben. & notat Anchar. in d. cap. Beneficium, num. 1. & Franc. in 3. not.

22 Secundò QVAERO, An sicut nouitius ad sæculum rediens recuperat beneficium, idest de facto, cum illud ante professionem non perdiderit, vt per Cardinal. in 2. not. ita etiam recuperet alia bona, quæ monasterio, vel alijs donauit.

23 In hac quæstione Host. hic num. 4. vers. Quid de his quæ legauerat, vtitur hac distinctione, videlicet, aut talis protestatus est, quod conditionaliter intrabat intendens regulam probare, & omnia recuperat; quia intelligitur mortis causa donasse; vnde causa non sequuta est locus recuperationi, nisi aliud in donatione expresserit, arg. l. Mortis
24 caus. ff. de donat. caus. mort. Professio enim est quædam mors quoad mundum, vt in Auth. de Monach. in princ. & l. Deo nobis, C. de Episcop. & cleric. & notat Bald. cons. 240. incip. Quia dicta oblatio, circa finem, vers. Constat autem, lib. 5.

25 Aut nullam fecit protestationem, & nihil recuperat; quia censetur absolutè voluisse vitam mutare, ex quo de bonis suis ante ingressum disposuit, & exire non potest, vt Auth. Ingressi, C. de Sacr. sanct. Eccles. & notat idem Host. in cap. Consulti, §. 1. in ver. Mutare, supra eod. & cum eo transeunt hic Io. Andr. num. 2. vers. Quid de his, quæ legauerat, Cardinal. in 2. notab. & in 4. quæst. Abb num. 3. vers. Sed quærit hic Host. & alij communiter.

26 Verum hodie ego non puto hoc secundũ membrum amplius procedere: nam Doctores fundant se in eo, quod qui ingreditur absque protestatione, & de bonis suis disponit, cum videatur velle absolutè vitam mutare, & hoc censetur tacitam professionem emittere, vt hic, ex in cap. Consulti, supra eod. & in cap. Beneficium, hoc tit. lib. 6. Vnde non mirum si bona non recuperat; quia per professionem iam fuerunt monasterio irreuocabiliter acquisita, cap. Quia ingredientibus, 16. qu. 3. & d. Auth. Ingressi, cum suis concordantibus, Petr. de Perus. inter consilia Felin. cons. 49. Viso puncto

prædicto, col. 2. Sed hodie etiamsi ingrediens vo-
luerit absolutè vitam mutare, quinimmo etiamsi
professionem expressam fecerit; non tamen prop-
terea est professus validè, nec religioni alligatus
ante annum probationis elapsum. Obstat enim
ius nouissimum Concilij Tridentini in d. cap. 15.
sess. 25. de Regular. vt fusiùs dictum est supra n. 21.
27 Quamobrem cum nulla sit professio, & nouitius
quandocumque exire possit infra tempus proba-
tionis, consequens est vt recuperet bona donata
quasi causa non sequuta, vt in primo membro di-
stinctionis Host. l. Cum veterum, C. de donat. an-
te nupt. & l. Si à sponso, C. eod. & in hac specie
tradiderunt Bald. d. cons. 240. lib. 5. Calder. cons.
412. Donat ingrediens, aliàs, 27. de Regul.
28 Paria enim sunt professionem nullatenus emi-
sisse, aut emisisse, sed nulliter, idest infra annũ pro-
bationis, vt paret in d. cap. 15. vers. Professio au-
29 tem. Sed ingrediens religionem, & donans, vel of-
ferens bona sua in ingressu, vtique illa recuperat si
è monasterio exeat ante emissam professionem;
quia oblatio huiusmodi sequitur personam, licet
iuramentum intercesserit: ita Feder. de Sen. cons.
237. Factum tale est. Quidam nomine Thomæus,
30 num. 2. vers. Nunc quæritur. Item tali oblationi
inest tacita conditio, si ingrediens religionem per-
seueret, cap. Quod à te, §. Sanè, & ibi notatur in
glos. final. vers. Propter hoc dicunt quidam, infra
de cler. coniugat. Petr. de Perus. d. cons. 47. n. 8.
Ergo idem dicendum si professionem fecerit. Sed
nulliter, argum. cap. Inter corporalia, de translat.
Episcopi.
31 Cæterum prædicta intellige si donatio facta fue-
rit monasterio expressa causa propter professionẽ;
tunc enim si professio non tenuit, competit repe-
titio; quia datum ob causam, & causa non fuit se-
quuta, vt l. Non omnis, ff. Si certum petat & l. Si
pecuniam, ff. de condict. ob caus. & ita, relatis alio-
rum opinionibus, firmat Calder. d. cons. 27. vers. Ex
opinionibus supradictis concludo: & idem est si
donet ex causa ingressus; nam si non intret, recu-
perat bona donata, Curt. Iun. cons. 441. Habita
diligenti, num. 13. etiamsi donatio sit vallata iura-
mento, Soc. cons. 183. Eleganter, num 3. & 4 lib. 2.
32 Dec. cons. 86. Pro tenuit. col. 4. Quod si in dona-
tione non fuerit expressa causa, tunc refert; nam
si aliunde appareat donationem factam fuisse in-
tuitu, seu contemplatione ingressus, puta quia fa-
cta fuerit in ipso ingressu, vel eadem die, hoc casu
quamuis donatio non sit nulla ipso iure, sicut est
quando causa est expressa, tamen competit ius re-
uocandi, secundum opinionem Bartholom, Bri-
xien. & sequacium, propter conditionem subintel-
lectam, iuxta notata per Ioann. Andr. in Addit. ad
Speculat. in tit. de donat. & declarat Calder. dicto
cons. 27. ad fin. dicens talem donationem, quam-
uis teneat mero iure; tamen esse reuocandam per
iudicem, non obstante iuramento, maximè si id-
circo non teneat professio, quia Superiores non
poterant intra annum recipere ad professionem
33 contra cap. Non solum, de Regular. lib. 6. Sin au-
tem nõ appareat an donatio fuerit facta contem-
platione ingressus, nec ne, sed facta fuerit simpli-
citer, & absque vlla causa: tunc reuocari non po-
test, cap. Non enim, 32. q. 1. l. 2. & 3 & l. Genera-
liter, C. de reuoc. donat. l. Perfecta, C. de donat.
quæ sub mod. glos. vlt. in d. c. Quod à te, de cler.
coniugat. nam res semel ecclesiæ, vel monasterio
donatæ sunt Sanctum Sanctorum Domino, & in
profanos vsus ampliùs non sunt transferendæ, cap.
Nulli liceat, 12. q. 1. cap. Quæsti, 14. q. 4. Innoc. in
cap. Verum, num 2. vers. Sed nos contrarium cre-
dimus, de for. compet. De hoc tamen articulo vi-
de latissimè cumulata per Tiraquell. in tract. de
retractu conuentionali, rubr. ad fin. tit. num. 10. &
& seq. maxime n. 15.
34 Verũ hodie in his seruari debet dispositio Con-
cilij Tridentini in cap. 16. sess. 25. de Regular. quo
statutum est, vt nulla renunciatio, aut obligatio
antea facta etiam cum iuramento, vel in fauorem
cuiuscumque causæ piæ valida sit, nisi cum licentia
Episcopi, siue eius Vicarij fiat intra duos menses
proximos ante professionem, ac non aliàs intelli-
gatur effectum suum sortiri nisi sequuta professio-
35 ne. Quo decreto sublata est prædicta distinctio
Calderini inter donationem factam expressa cau-
sa propter professionem, & factam sine causæ ex-
pressione. Item sublata est alia distinctio Docto-
rum, præsertim Abbatis in cap. Verum, infra de
condit. appos. videlicet an donatio facta fuerit sub
conditione, an sub modo. Item sublatæ sunt alio-
rum opiniones, maximè Bart. & Bald. in d. Auth.
Ingressi, distinguentium inter scientes professionẽ
non tenere, & ignorantes, vt in primo casu non
competat repetitio, l. Campanus, ff. de oper. li-
bert. & l. Cuius per errorem, ff. de reg. iur. in secun-
do autem competat, arg. l. Si paret, & l. Nec apud,
C. de hæred. instituend. nam hodie indistinctè do-
natio non sortitur effectum non sequuta profes-
36 sione. Hinc cum duo nouitij religionem ingressi
bona sua monasterio seruata forma Concilij do-
nauerint, posteaque vterque decesserit, sed alter re-
uocata, alter verò non reuocata donatione: Fuit
dubitatum, An monasterium possit retinere bona
saltem illius, qui donationem non reuocauit, Sa-
cra Congregatio Cardinalium Concilij Tridenti-
ni interpretum censuit neutrius bona posse retine-
ri per monasterium, cum non sequuta professione,
nulla fuerit renunciatio.
37 Præterea cum puella ante Concilium monaste-
rium ingressa post dotem traditam nõ emissa pro-
fessione decessisset, & post Concilium dos repe-
teretur: dubitatum fuit an iure repeti posset. In
Congregatione fuit paulisper dubitatum; quia
Concilium cap. 16. sess. 25. de Regular. videtur
loqui quoad futura tantum, nec de morien-
tibus mentionem facit, sed simpliciter de abeun-
tibus: tamen quia verba illa Concilij, abeuntibus
indistinctè prolata, videntur etiam ad præterita
referri, & esto quod non referrentur, dos videtur
restituenda ex quo non est sequutum matrimoniũ
spirituale nulla facta professione: Ideò S. Congre-
gatio censuit, seu ius cõmune spectemus, seu Con-
cilium, non facta professione, dotem esse restituen-
dam, restitutis tamen monasterio impensis, quas
in alimenta fecit.
38 Amplius cum dubitatum fuerit, An si mulier
ingressa monasterium intra tempus probationis
decedat, dos soluta eius hæredibus vnà cum fru-
ctibus, si quos monasterium percepisset, restitui
debeat: S. Congregatio censuit ita debere, dedu-
cto tamen victu, & vestitu Nouitiæ.
Ad hæc; Puella monasterium ingressa est cum
pacto, vt si infra annum moreretur, dos restitue-
retur dotantibus; si verò post annum facta, vel nõ
facta professione, acquireretur monasterio; sic erit
ibi

ibi per annum, & menses tres cum velo albo, in quo incedunt nouitiæ, eum tamen professæ incedant cum nigro, nulla facta expressa professione; postea decessit; S. Congregatio censuit secundum ea quæ proponuntur, dotem esse restituendam hæredibus defunctæ.

39 Ab hoc tamen Tridentini Concilij decreto formam præscribente in renunciationibus faciendis excipiuntur primo Clerici Societatis Iesu: nam olim proposito dubio, An Iesuitæ comprehendantur in prima parte, cap. 16 sess. 25. de Regular. vbi agitur de renunciationibus: Aliàs S. Congregationi in casu particulari consultæ visum fuit comprehendi, & solum excipi in secunda parte, vbi agitur de nouitiatu: tum quia exceptio referenda videbatur ad proxima; tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare in prima parte, sed postea accuratiùs rem ratam perpendendo cēsuit Iesuitas etiam in prima parte d. c. 16. excipi, tamen quia Pius V. dixerat amplius deliberandū, S. Congregatio iterum fuit alloquuta Sanctitatem suam, quæ demum contenta fuit concedere declarationem, tanquam conformem menti, & verbis Concilij d. c. 16. Quamobrem ab eo tempore responsū est Clericos Societatis Iesu decreto c. 16. sess. 25. de Regular. non solum exceptos esse quoad emittendam professionem, sed etiam quoad obligationes, & renunciationes; adeo vt etiam ab eorum nouitijs quandocumque, & sine cuiusque licentia factæ nullitati d. decreti minimè subiaceāt. Deinde ab hoc decreto videntur excipiendæ mulieres Pœnitentes, seu Conuertitæ ex his, quæ dicentur infra num. 60.

40 Sed non leuis est difficultas, An decretum Cōcilij in d. c. 16. vēdicet sibi locum in donationibus, seu renunciationibus factis ante ingressum in monasterium, seu ante susceptum habitum probationis. Et quidem Nauarrus conf. 81. incipien. Nobilis, hoc titulo consuluit in casu puellæ tredecim annorum, quæ monasterium ingressura donauit patruo bonam partem bonorum suorum antequā fieret nouitia, quia decreuerat monasterium intrare, & conf. 82. immediatè sequenti, quod incipit, An donatio. Itidem consuluit in casu donationis, seu renunciationis bonorum factæ occasione futuri ingressus in religionem ab eo, qui nondum religionem intrauerat, nec habitum susceperat, cum pacto vt si donator ante professionem è monasterio exiret, prædicta donatio esset nullius momenti. Et vtroq; casu respondit donationem esse nullam ob non seruatam formam à Concilio præscriptam

41 in d. c. 16. Motus eo præcipuo fundamento, Quod lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad casum similem, ad quem si non extenderetur, esset frustratoria, vt cap. Si ciuitas, de sent. excomm. lib. 6. cap. 2. & ibi glos. in ver. Aliter facta, de vsur. eod. lib. cum alijs per eum allegatis. At si Concilium non extenderetur ad hunc casum, facilè frustraretur fecundum eum. Præsertim verò, quia parentes, vel cognati ad bona pueri, vel puellæ adspirantes faciliùs id consequi possunt ante ingressum, suadendo illis vt donent bona sua, cum sint iuniores, & minus sapiant, magisque subijciantur imperio parentum, vel tutorum, & plus habeant timoris reuerentialis: ad hoc cap. Illud puellæ, 20. quæst. 1. & cap. Cum virum, supra eodem.

42 Sed his minimè obstantibus absolutè tenendū est Concilium non vendicare sibi locum in donationibus, quæ fiunt ante ingressum monasterij, seu susceptum habitum probationis: nam decretum d. cap. 16. loquitur de nouitijs, vt patet ex integra serie illius contextus: tales autem dici non possunt antequam re ipsa habitum probationis susceperint, vt colligitur ex verbis cap. 15. immediatè præcedentis, ibi, Post susceptum habitum in probatione steterit, & fusiùs deduxi in cap. Quia ingredienribus, num. 7 supra de testamen. idque ipsemet Nauar. fatetur in præcitato conf. 81. in princ.

43 Vnde cum renunciationibus factis ante susceptum habitum verba Concilij non adaptentur, cōsequens est, vt nec adaptetur dispositio, l. 4. §. Toties, & ibi Bart. ff. de damn. infect. l. Gallus, §. Et benè verba se habēt, ff. de liber. & posthum. Alex. conf. 199. Perspectis, num. 1. in fin. vers. Item quia dispositio, lib. 6.

44 Neque obstat quod in vtroque casu vigeat eadem ratio: nam respondetur primo cum Concilium præscribat nouam formam, & imponat pœnam nullitatis actus, tanquam exorbitans à iure communi, & pœnale extendi non debere ad alios casus etiam ex identitate, vel maioritate rationis, cap. Quæ à iure, & ibi glos. Notabilis, de regul. iur. lib. 6. glos. in cap. Constitutionem, in ver. Prorogamus, de Regular. eod. lib. Feder. de Sen. consil. 25. Casus talis est, cui consilio se subscripsit Io. Andr. Bart. cons. 2. Domino Ioanni, num. 2. vers. Nunc sic arguo, lib. 1. Io. de Anania cons. 27. Viso casu, num. 7. & seq. vers. Non obstat, & Angel. con-

45 sil. 302. Visis, in princ. Deinde respondetur non deesse sufficientem rationem diuersitatis cur Concilium voluerit comprehendere tantummodo renunciationes factas à nouitijs, non autem ab alijs, qui nondum habitum susceperunt; si quidem nouitij, quamuis religiosi censeri cum effectu non possint, vt dicitur in c. Religioso, § Quamuis autem, de sent. excom. lib. 6. sunt tamen personæ ecclesiasticę, vt ibi notat glos. in ver. Non possit, & negari non potest quin sint religiosi quoad iurisdictionem, & cognitionem Ecclesię; nec dicere mus tales esse conueniendos coram iudice sęculari, sed ecclesiastico tantum, vt formaliter inquit Host. hic num. 4. vers. Nec obstat, & dum ille tex. asserit eos non esse religiosos cum effectu, admittit eos esse religiosos, sed reuocabiliter, vt declarat glos. in cap. Beneficium, in verb. Conferendum, post medium, vers. In contrarium, infr. eod. lib. 6. & Hostien. vbi supra. Vnde & canonis priuilegio gaudent, vt est casus in d. §. Quamuis.

Hinc S. Congregatio declarauit in renunciationibus, quæ à puellis post regularem habitum animo profitendi assumptum intra probationis annū in fauorem consanguineorum fiunt opus non esse adhiberi solemnitatem à laicorum statuto requisitam. Quippe forum sortiri, & statutis ligari à pari procedunt. Innoc. in Rubr. de consuetud. & post eum Butr. ibidem num. 7. vers. Vnam regulam habetis. Decius in cap. Quæ in Ecclesiarum n. 15.

46 de constit. At verò qui nondum habitum susceperunt, non sunt personæ Ecclesiasticæ, nec propositum ingrediendi, aut professionem emittendi facit eos de foro Ecclesiæ, argum. l. Fugitiuus, ff. de verb. signif. alioquin esset in facultate cuiuscumq; se eximere à iudicio sæculari asserendo se habere animum assumendi monachatū, & frustra iurisdictiones essent distinctæ, vt c. Cum ad verum, & c. Si

Imperator, 96. dist. & c. Solitę, sup. de maior. & obed. Quinimmo hoc vendicat sibi locum etiamsi tales emiserint votum ingrediendi religionem, vt notat Innoc. in c. Porrectum, n. 3. vers. Nec sunt istæ personę de foro Ecclesiæ, supra eod. Vnde non mirum si Concilium noluit legem dicere illorum renunciationibus, sed nouitiorum dumtaxat, alioquin prębuisset ansam Principibus, & Magistratibus sæcularibus conquerendi, quod posuisset falcē in messem alienam, contra d. c. Cum ad verum, & notata per Innoc. in c. Per venerabilem, num. 3. infr. qui filij sint legitimi, quodque Episcopis potestatem dedisset interponendi licentiā, & authoritatem in contractibus merè profanis personarum sæcularium, quæ in his iurisdictioni Ecclesiasticæ non sunt subiectæ, c. Si clericus laicum, supra de foro compet. & docet idem Innoc. in c. Inquisitioni, vers. Item si præcipiat laico, n. 4. infra, de sent. excomm. Rursus non obstat quod lex etiam exorbitans, & pœnalis extendatur ad casus similes, & habentes eamdem rationem, quoties nisi fieret extensio, redderetur elusoria, iuxta Theoricam Nauarrinam respondetur negando hanc similitudinem, & identitatem rationis inter nouitios, & alios, qui nondum susceperunt habitum: imò valde differunt, vt supra proximè ostensum est. Et cū in decreto Concilij, siue spectemus verba, siue mētem, non includantur nisi nouitij, vtique qui nondum est nouitius, renunciando, seu donando seruata forma iuris communis Concilium non frustrat, cum faciat actum sibi à iure permissum, arg. c. Qui peccat. 23. q. 4. l. Quod Reip. l. Iniuriam, & l. Iniuriarum actio, §. Is qui inter, ff. de iniurijs, nec renunciationes puerorum, vel puellarum factę ante habitus receptionem propterea remanent sine sua prouisione; quandoquidem hic casus tanquam omissus à Concilio remanet in dispositione iuris communis, l. Commodissimè, ff. de liber. & posthum. à quo satis cautum est vt donationes huiusmodi causa non sequuta non sortiantur effectū, vt abundè ostensum est supra n. 29. & seqq.

Tandem hanc sententiam contra Nauar. sæpius probauit S. Congreg. Concilij. Aliquando enim cons. d. c. 16. sess. 25. de regular. sibi locum non vendicare in donationibus factis ante susceptum habitum probationis; sicuti etiam reperitur adnotatum in calce prædictorum cons. Nauarri 81. & 82. & aliàs consulta, An illud c. comprehendat renūciationes factas ante ingressum, illius tamen contēplatione, respondit non cōprehendere renunciationes factas ante ingressum, hoc est ante habitus susceptionem. Quinimmo præsuppositis duabus Congregationis declarationibus super d. c. 16. Altera quod ibi minimè infringantur renunciationes factæ ante ingressum religionis; Altera quod ex eo decreto renunciationes factæ in ipso ingressu non valeant: Quæsitum est, An cum Clarix Buccapadulia renunciauerit bonis tam paternis, quàm maternis ead. die, qua ingressa fuit monasterium, prædicta eius renunciatio sufficiat, an noua requiratur ante professionem, iuxta formam à Concilio præscriptam. Die 22. Iunij, 1683. S. Congregatio censuit decretum d. c. 16. non vendicare sibi locum in renunciationibus factis ante actum, seu momētum susceptionis habitus; ac propterea ex eo decreto suprascriptam renunciationem non esse nullam.

47 Sed hic incidit quæstio, cùm valida sit donatio facta à Nouitio in fauorem monasterij cum licentia Episcopi, vel eius Vicarij infra duos menses proximos ante professionem; numquid monasterio statim liceat apprehendere actualem possessionem bonorum sibi, vt pręfertur, donatorum.

48 Breuiter respondeo non licere. nā etsi dominiū rerū donatarū transeat in Ecclesiam, vel monasterium etiam sine traditione possessionis, l. Vt inter diuinum, C. de Sacrosanct. Eccles. & notat Calder. cons. 27. post med. vers. Si vero causa, de regular.;
49 Tamen decreto Concilij Trid. in præcitato c. 16. sess. 25. de regular. in vers. Sed neque distertis verbis interdicitur ne ante professionem excepto victu, & vestitu Nouitij, vel Nouitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut Curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam, vel maiorem partem substantiæ suæ monasterium possideat, nec facilè si discesserit, id recuperare possit;
50 immo præcipitur sub anathematis pœna dantibus & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant.

51 Quo decreto cum prohibitum sit Monialibus accipere dotes puellarum ante earum professionem; idemque ex decisione S. Cōgregationis procedat etiam si accipiant sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis restituendis, professione
52 non sequuta: Quæsitum est, An etiam prohibitum intelligatur ne huiusmodi dotes realiter deponantur penes tertium, qui eas monasterio debeat dare post professionem emissa, S. Cōgregatio censuit non intelligi prohibitum, & ita satis cautum esse monasterio.

53 Hinc orta dubitatione, An cautela adinuenta à Monialibus Ciuitatis Alexandrinæ, vt quando aliqua puella monasterium ingreditur depositum dotis prius fiat, & deinde omne id, quod in depositum recipitur, totum depositarius ipsi monasterio ante professionem consignet, sit contra dispositionem Concil. Tridentini cap. 16. sess. 25. de reg. vers. Neque ante professionem: S. Congregatio censuit decretum Concilij d. c. 16. non prohibuisse quidem huiusmodi depositum; sed quod pecuniæ sic depositæ dentur monasterio directè, vel indirectè, & in spem modo hic descripto, videri omnino prohibuisse. Et licet aliàs S. Congregatio in casu Neapolitano visa fuisset sētire posse dari, pręstita idonea cautione bancaria: tamen nunc censuit non scribendum amplius in futurum secundum illam sententiam, sed secundum istam posteriorem, vt nullo modo dētur Monasterio, nec cum deposito, nec sine.

54 Quinimmo cum moniales quædam Mediolanen. pauperes ære alieno contracto, quotidie ad solutionem etiam per censuras vrgerentur, supplicarunt Sanctissimo vt eis liceret acciper[illegible]res dotes ab ingredientibus mulieribus, etiam ante professionē, vt æs alienum dissoluere possent: S. Congregatio censuit obstare Cōcilium, etsi detur cautio bancaria, ideoque agendum cum Sanctissimo Sanctitas sua iussit scribi litteras Card. S. Praxedis, quod si verum est istud debitum contractum esse pro necessitate alimentorum, & quod non possint aliunde satisfacere, & ob id molestentur censuris: permittat eas accipere dotes ante professionem præstita per eum idonea fideiussione de restituendo

do si teceesserint ante professionem.

55 Quamquam autem Concilij verba videãtur restricta ad bona ipsius Nouitij; tamen proposito dubio, An quod disponitur cap.16. sess.25. de regular. ne de bonis puellæ aliquid monasterio ante professionem tribuatur sub pœna anathematis, habeat locũ etiamsi aliquid tribuatur nõ ex puellæ proprijs bonis, sed parentum, vel consanguineorum: S. Congregatio cens. habere locum.

56 Et iterum suborto dubio, An si Nouitius sit sui iuris, & non habeat parentes, possit in ingressu religionis, præter victum aliquid donare religioni amore Dei. Censuit, non posse ex verbis expressis d. cap.16.

57 Sed cum Liuia monasterium Monialium ingressa in anno probationis dare vellet scuta centum monasterio in rationem census super monasterij bonis nomine ipsius Liuiæ per Moniales postea conuertẽda in dotem illius postquam emisisset professionem, & dubitasset an hic casus esset comprehensus decreto d. cap.16. vers. Sed neque ante professionem: Responsum est, non esse comprehensum, aut prohibitum, d. decreto c.16.

Insuper quærentibus, An pacta, seu conuentio-
nes, quibus Moniales aliquam pecuniç summam
petunt à parentibus nouitiç conuiuij causa dum
Nouitia habitum suscipit, vel profitetur, sint sub-
lata, cap.16. vers. Sed neque, sess.25. de regul. Sac.
Congregatio cens. Decretum, cap.16. ad hunc ca-
sum non pertinere. Sed id prohiberi Constitutio-
ne Vrbani IV. quæ incipit Sanè. Cæterum quia
ex consuetudine Mediolanensi recepta, & à bon.
mem. Cardinali S. Praxedis tolerata passim huius-
modi conuiuia exhibentur, consultius putauit ni-
hil responderi. Constitutio Vrbani habetur in
58 Extrauag. Sanè de Simon. Cæterum sententiam
excommunicationis de qua in d. cap.16. sess.25. de
reg. S. Congregatio declarauit non incurri ipso fa-
cto, nec esse reseruatam Papæ. Quamobrem cum
59 quædam Moniales dotes accepissent à virginibus
nondum professis, & Episcopus consuluisset quid
sibi esset agendum: S. Congreg. censuit eas non
incidisse in excommunicationem ipso iure; quan-
do enim à iure præcipitur aliquid sub pœna excõ-
municationis, contrafaciens non incidit ipso iure
in excommunicationem, Sum. Ang. in ver. Excom-
monicatio 1. num.8. tamen quia possent excom-
municari, poterit eas Ordinarius absoluere, quia
non reseruatur Sedi Apostolicæ. Agendum tamẽ
cum Sanctissimo. Sanctitas absoluit à peccato ne
possint excommunicari, & dixit scribendum Epi-
scopo vt prohibeat istos abusus.

60 Quid de mulieribus Conuertitis? Cum Congregatio Domus Piç vellet recipere aliquas mulieres in monasterio, dubitatum fuit An possint exigere dotes in susceptione habitus non obstante prohibitione, cap 16. sess.25. de reg. vers. Sed neque ante professionem quæ non videtur extendi ad dict. Domum, cum ea potius sit comprehensa sub exceptione c.18. eiusd. sess. in fine, dum excipit Pœnitentes, & Conuertitas: S. Congregatio visa est inclinare in hanc sententiam, vt limitatio c.18. nõ extendatur ad disposita in cap.16. tamen propter verba generalia d. c.18. referendum ad Generalẽ. In Congregatione Generali est dubitatum ne non generalia verba d. cap.18. comprehendant etiam cap.16. Ideo dictum pro tutiori via supplicandum Sanctissimo, vt dispenset, & dicendum an velit tollere annum probationis: Sanctitas sua visa inclinare in illam sententiam vt ista Domus Pia non comprehendatur verbis c. 18. præsertim cum habeat annum probationis, ideo comprehendi sub dispositione cap.16. tamen gratiam facit pro istis, vt ante professionem accipere possint, non obstante d. cap.16 nec vult auferre annum probationis, cum illum habeant in fundatione de hac materia vide quod scripsi in cap. Ad Apostolicam, nu. 30. supra eodem.

De Regularibus.

Cap. Ne Religiosi.

S V M M A R I V M.

1 *Religiosi fugitiui, & eiecti annuatim sunt requirendi, & cogendi vt ad monasterium redeant.*

2 *Prælati Regulares non reuocantes ad ordinem quotannis suos eiectos, & fugitiuos, mortaliter peccant.*

3 *Dissimulatio peccatorum in Prælato, est mortale.*

4 *Opinio quorundam recentiorum, qui dixerunt hoc capitulum fuisse consuetudine abrogatum, refellitur.*

5 *Curam animarum habentes tenentur iure diuino oues suas agnoscere, & illarum custodiæ incumbere, & num. seq.*

6 *Religiosi ab ordine eiecti etiam iustè, remanent subditi Prælatorum Regularium, & votis ligati.*

7 *Consuetudo secundum quam Prælati Regulares non reuocant ad monasterium suos eiectos, & fugitiuos, est nutritiua peccati.*

8 *Abbas debet colligere Monachum suum ne damnabiliter euagetur, & pereat.*

9 *Religiosi eiecti quandiu ad cor non redeunt, sunt in malo statu, & tenentur suam reductionem procurare, licèt non requirantur.*

10 *Papa non dispensat cum religiosis iustè eiectis ab ordine, vt Missam celebrent in sæculo.*

11 *Papa non facit de Monacho non Monachum, nisi ex grauissima causa.*

12 *Consuetudo nutritiua peccati est corruptela.*

13 *Religiosus fugitiuus quis dicatur, & quis eiectus, & num. seq.*

14 *Apostata dicitur religiosus eo ipso, quod recedit à monasterio, & non est sub obedientia Prælati.*

15 *Præsidentes Capitulis possunt excommunicari, & facere excommunicatos denunciari ab Ecclesiarum Prælatis.*

16 *Prælati regulares etiam immediatè, vt Abbates, & Priores locales tenentur quotannis reducere ad monasterium suos fugitiuos, & eiectos.*

17 *Religiosi etiam iustè, & diffinitiuè eiecti sunt annuatim requirendi, & cogendi ad monasterium redire, & latè refellitur contraria opinio vsque ad num. 36.*

18 *Prælati qui religiosos ab ordine iniustè eijciunt sunt spoliatores, & in mora restituendi, sicut fur, & num. seq.*

19 *Spoliatus iniustè seu iuris ordine non seruato illicò est restituendus.*

20 *Religiosis indebitè eiectis impiè à Prælatis regularibus*

bus denegantur alimenta.

21 *Religiosi eiecti, & fugitiui quomodo sint ad ordinem recipiendi si regula contradicat.*

22 *Disciplina Monachi delinquentis in quibus gradibus consistat secundum regulam S. Benedicti.*

23 *Monachus expulsus secundum regulam Sancti Benedicti vltra tertiam vicem non recipitur tamquam incorrigibilis.*

24 *Verba*, sa'na ordinis disciplina, *quid importent.*

25 *Damnum non debet quis inde sustinere vnde meruit gratiam reportare.*

26 *Scandalum in recipiendis religiosis eiectis qualiter consideretur.*

27 *Iustitia propter scandalum non est deserenda.*

28 *Religiosi fugitiui, & eiecti, vbi ex regula recipi non debent in quo loco sint ponendi.*

29 *Regularibus indebite eiectis, & spoliatis nullum crimen obijci potest, sed ante omnia sunt restituendi.*

30 *Ergastulorum pœna regularibus quando imponatur.*

31 *Referuntur authores qui dixerunt hoc cap. esse intelligendum de eiectis iniustè.*

32 *Eorum opinio reprobatur in decretis de Apostat. & eiectis.*

33 *Regularibus perpetuò eiectis ab ordine res iudicata non suffragatur.*

34 *Inferiores a Papa non possunt facere de Monacho non Monachum.*

35 *Depositione soluitur spirituale coniugiũ inter Prælatum, & Ecclesiam.*

36 *Regulares etiam incorrigibiles ex decreto Congregationis Concilij edito sub Pio IV. probibentur eyci è monasterio. Discutitur an expediat huiusmodi decretum confirmare ibidem, & num. seq. vsque in fin.*

37 *Regularium incorrigibilium eiectio de iure eorum permissa est a societate, & consortio non autem ab ordine, & num. seq.*

38 *Regularis proprietarius an possit eyci à monasterium.*

39 *Regularium incorrigibilium eiectio quibus rationibus probetur esse necessaria, & n. 44.*

40 *Regula S. Augustini de eiectione incorrigibilium qualiter sit intelligenda, & n. 46.*

41 *Regulares incorrigibiles cur malint à monasterio eyci quàm apostatare, & num. 48.*

42 *Regularium expulsio qua damna ecclesiæ, & religionibus afferat, & num. 49.*

43 *Regula Sancti Benedicti, & Sancti Basilij de Monachis incorrigibilibus ab ordine eyciendis, & num. 46.*

44 *Regulares incorrigibiles diuturno carcere intra claustra punire quàm graue sit religionibus.*

45 *Expulsionis causa grauissima est, & quibus committenda.*

46 *De expulsione regularium ab ordine quid senserint S. Thom. & S. Bonauentura.*

52 *Regulares incorrigibiles an expediat intra claustra coercere, an verò è monasterio expellere.*

53 *Congregationis Episcoporum, & Regularium, & Congregationis Concilij decreta de regularibus ab ordine non eyciendis.*

54 *Ostracismus laudatur a Xenophonte.*

55 *Ergastulorum remedium ad coercendos Monachos incorrigibiles periculosum.*

56 *Expulsio an prabeat regularibus ansam faciendi se inobedientes, vt ad sæculum reuertantur.*

57 *Decreta Clementis VIII. ad regularium reformationem an sint innouanda.*

58 *Nouitij an de cætero sint examinandi ab ordinarijs locorum ad præscriptum Decreti Clementis VIII.*

59 *Incorrigibilis quando quis censeatur ad hoc vt expelli possit à religione.*

60 *Generali an & quibus adhibitis sit tribuenda facultas eyciendi incorrigibiles.*

61 *Coniudices in causa expulsionis à quo sint deputandi.*

62 *Regularibus eiectis an & qualis ratio præscribenda sit viuendi in sæculo. & n. 66.*

63 *Regulares incorrigibiles quamdiù in carcere sint detinendi priusquam eyciantur ab ordine.*

64 *Litteræ testimoniales eiectis non concedendæ à superioribus regularibus.*

65 *Eiecti sunt perpetuò suspensi ab executione ordinum.*

66 *Dispensatio cum religiosis eiectis an sit locorum ordinarys probibenda.*

67 *Regulares delinquentes an sint puniendi pœna triremium ad tempus.*

68 *Carcer priuatus instituendus à religionibus in qualibet saltem prouincia.*

69 *Regulares iuste per sententiam diffinitiuam eiecti an sint per superiores quotannis requirendi vt redeant ad religionem.*

70 *Transitus ad arctiorem religionem qualiter sit permittendus.*

71 *Apostatis infra certum tempus ad religionem redeuntibus an sit concedenda impunitas.*

1 NE RELIGIOSI. Religiosi fugitiui, &
eiecti annuatim sunt requirendi, & co-
gendi vt ad monasterium reuertantur.
Hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima
ponitur Constitutionis causa. In secunda Consti-
tutio, ibi, *Statuimus*, vbi duo facit. Primò pro-
uidet circa fugitiuos, & eiectos obedire paratos.
Secundò circa inobedientes, ibi, *Si verò.*

2 Nota primò, & signa certum notabilem con-
tra Prælatos regulares, qui quotannis non reuo-
cant ad religionem suos eiectos, & fugitiuos, pec-
cant enim mortaliter, vt satis clarè probat litte-
ra ibi, *ne sanguis eorum de Prælatorum manibus
requiratur*. His enim verbis vti non consueuerũt
sacri Canones, nisi in materia quæ in suo genere
obligat ad culpam lethalem, vt in cap. Irrefraga-
bili, supra de offic. ordin. vbi glos. in verb. Sanguis
eorum. Dicit durum verbum est istud, pro Præla-
tis negligentibus subditos suos corrigere. Et idem
3 dicit hic Butr. in 2. notab. Dissimulatio enim
peccatorum in Prælato est mortale, cap. Nouit, &
ibi notat Butr. nu. 27. vers. Nota dissimulationem
peccatorum, & Anchar. num. 12. supra de iudic.
Ijsdem verbis vtitur Concilium Tridentinum in
c. 1. sess. 6. circa residentiam Pastorum, quæ obli-
gat sub reatu mortalis peccati, vt in cap. 1. sess. 23.

4 Atque hinc patet quam malè nonnulli ex recen-
tioribus dixerint totum hoc capitulum cum sit
iuris humani consuetudine abrogatum fuisse, cum
religionum Præfecti religiosos eiectos annuatim
nullatenus perquirant nec reducant. Et propter-
ea non teneri Prælatos quærere, nec reuocare eie-
ctos, nec fugitiuos, sed seruanda esse quoad hoc
5 statuta Religionum. Quibus adhæsit Thom. San-
chez, in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 9. num. 18. post
Azor.

Azor. quem citat tom. 1. Instit. Moral. lib. 12. c. 17.
q. 5. Imo enim hæc obligatio in Prælatis surgit ex
iure diuino, quo tenentur omnes, quibus anima-
rum cura commissa est oues suas agnoscere, & ea-
rum custodiæ incumbere, vt Ezechiel. 3. Actor. 20.
cap. Ephesijs, 43. dist. cap. 1. 13. q. 1. Concil. Trid.
6 locis citat. Neque enim eiecti ab ordine etiam
iustè, & definitiuè desinunt esse subditi Prælato-
rum Regularium. Imò manent eiusdem veri Or-
dinis Religiosi, & votis ligati, sicut vice versa Su-
periores Regulares remanent illorum Prælati, &
Pastores, vt patet ex tota serie huius Decretalis;
præsertim ponderando illam rationem, *Ne san-
guis eorum*, &c. Et illud verbum *Religiosi*. Item
verbum *Prælatorum*. Item verba illa *in mona-
steriis suis*, nec non illa, *Abbates, seu Priores eo-
rum*, & tradunt Nauarr. comment. 2. de Regu-
lar. nu. 34. 35. & 36. & comment. 3. num. 46. C. in
Reg. S. Franc. cap. 2. q. 21. sect. 3. Molin. disp. 140.
vers. Quando verò, & vers. Quoad votum. Vas-
quez in 1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. num. 87. & Sua-
rez tom. 5 disp. 21. sect. 3. Nihil tamen magis exag-
gerant sacræ litteræ, canones, & concilia, quàm
vt Prælati subditos suos corrigant, & more mer-
cenariorum non deserant; Ita vt propterea Supe-
rioribus Regularibus negligentibus suos subditos
eiectos ad monasterium reducere optimè con-
gruant in specie verba Concilij Trident. in cap. 1.
in fin. sess. 24. Videlicet: [Illorum sanguinem, qui
ex malo negligentium, & sui officij immemorum
Pastorum peribunt, Dominus noster Iesus Chri-
stus de manibus eorum est requisiturus.] Et de
Prælatis regularibus est textus hic, & in cap. Cum
ad monasterium, §. Penult. infr. de stat. Monach.
Vnde benè Hostien. hic in princ. adnotauit Abba-
tem teneri de sanguine Monachi vagabundi, sicut
& alij Prælati subditorum correctionem negligen-
tes, vt in cap. 1. de offic. Archid. cum concordant.
7 Quamobrem consuetudo secundum quam Præla-
ti negligunt reuocare ad monasterium suos subdi-
tos fugitiuos, & eiectos est nutritiua peccati tam
ex parte ipsorum Prælatorum, vt ostensum est su-
pra, quàm ex parte subditorum, vt patet ex lit-
8 tera textus ibi: Vagandi occasionem habentes,
salutis propriæ detrimentum incurrant. Per quam
litteram dicit glossa in cap. vn. in ver. Languidis,
infr. de infantib. expos. Abbatem debere recolli-
gere Monachum suum, ne damnabiliter euagetur,
9 & pereat. Eiecti enim vtpotè incorrigibiles, quan-
diù stat per eos quin se corrigant, & redeant ad
cor, sunt in malo statu; & ideò tenentur se habi-
les reddere, & procurare suam reductionem ad
monasterium, etiamsi ab eorum Prælatis non re-
quirantur. Ita Sot. de iust. & iur. lib. 7. qu. 2. art. 5.
in sol. ad 3. in fin. Card. in Reg. S. Franc. c. 2 qu. 21.
10 pun. 3. & latè deducit Sanch. in Decal. tom. 2. lib. 6.
c. 9. n. 25. 27. & 30.
Ac propterea sæpiùs diximus in Congrega-
tionibus tum Concilij, tum Episcoporum, & Re-
gular. Ecclesiam non posse dispensare cum Reli-
giosis iustè eiectis ab ordine, vt Missam celebrent
in sæculo, quia repugnat ius diuinum vt sic im-
pœnitentes accedant ad Sacram Eucharistiam, vt
1. ad Corinth. 2. cap. Timorem, &c. Sicut Iudas,
de Consect. dist. 1. & diffinitum est à Concil. Trid.
11 in Decr. de Sacram. Euchar. cap. 7. & can. vlt. Et
quamuis Papa secundum plenitudinem suæ pote-
statis possit de Monacho efficere non Monachum,
secundum Vincent. & Ioan. tamen ad hoc non est
causa sufficiẽs ipsa expulsio ab ordine propter cri-
mina perpetrata, sed requiritur causa publica, &
grauissima secundum Innoc. in cap. Cum ad mo-
nasterium, infr. de stat. Monach. num. 4. vers. Quid
enim si tota Christianitas, vel etiam aliqua pars
eius esset in periculo; Cum quo transeunt ibi Ho-
stien. num. 32. Ioann. Andr. num. 29. Abb. n. 21. &
reliqui omnes. Vnde nobis suggerentibus in De-
cretis de Regular. apost. & eiect. appositum fuit
illud caput, vt eiecti extra Religionem degentes
12 sint perpetuò suspensi ab exercitio ordinum. Præ-
dicta igitur consuetudo secundum quam Religio-
si expulsi non reducuntur, vt nutritiua peccati
non consuetudo, sed potiùs corruptela dicenda
est, cap. fin. sup. de consuet. cap. Flagitia, 32. qu. 7.
cum multis simil. Nec dicatur licere morbidas
oues non tantùm deserere, sed etiam ab ouili ex-
pellere, ne sanas inficiant. Quoniam solutio pa-
tebit ex his, quæ dicemus infra, n. 37.
13 Secundò nota differentiam inter Religiosos fu-
gitiuos, & eiectos. Dicitur autem fugitiuus, qui
extra monasterium moratur, vt se celet Abbati,
etiamsi postea pœnitentia ductus redeat ad mona-
sterium, vt l. Quid sit fugitiuus, ff. de edil. edict. vt
not. hic Io. Andr. num. 2. in ver. Fugitiuos, Butr.
num. 5. Card. & Abb. amb. num. 2. Eo enim ipso
14 quòd Religiosus recedit à Monasterio, & non est
sub obedientia Prælati, dicitur Apostata, vt. not.
Innoc. in cap. fin. de tenun. & Abb. d. n. 2. Eiectus
verò dicitur, qui à suo superiore coactus est exire,
vt per Io. Andr. & alios prælleg.
15 Tertiò nota, ibi, *Excommunicent*, Præsidentes
Capitulis celebrandis, de quibus in cap. In singu-
lis, infr. de stat. Monach. habere potestatem excõ-
municandi Abbates, & alios inferiores totius or-
dinis, & faciendi excommunicatos denunciari ab
Ecclesiarum Prælatis, prout hic not. Hostien. n. 10.
circa fin. in ver. Excommunicent, Io. Andr. in eod.
ver. num. 5. Card. num. 4 & Abb. in 2. notab. Non
tamen per hoc adimitur potestas Ordinarijs, cap.
Quanto de off. ordin. & d. cap. In singulis, § Porrò,
secundum Ioann. Andr. & Anchar. num. 67. in 6.
notab.
16 Quartò nota hanc obligationem reuocandi eie-
ctos, & fugitiuos, & inobedientes excommuni-
candi, & denunciari faciendi incumbere non tan-
tùm his, qui Capitulis præsident, & Abbatibus
generalibus, seu Capitibus ordinum, sed etiam
Abbatibus, & Prioribus localibus, seu immedia-
tis monasteriorum Prælatis iuxta tex. in c. fin. §. fin.
de stat. Monach. quod patet ex hac littera, ibi, seu
Patres Abbates, seu Priores. Et not. hic Host. in
princ. in eod. ver. Patres Abbates, Card. n. 9. in 6. q.
Abb. in 3. & vlt. not. Archid. in c. Abbates, num. 4.
18. q. 2. & ibi etiam Bellam. num. 2. & Syluest. in
ver. Apostasia, q. 6. n. 10.
17 Vltimò nota singulariter Religiosus etiam iu-
stè, & per sententiam diffinitiuam eiectos ab or-
dine esse annuatim à Prælatis Regularibus requi-
rendos ad monasterium redire: quod multiplici-
ter iudicio meo deduci potest ex hac Decretali.
18 Et primò si hic ageretur de Religiosis eiectis
iniustè, aut iuris ordine non seruato, vt multi pu-
tarunt, non præciperetur Prælatis, vt illos requi-
rerent annuatim, sed potiùs vt statim ad Religio-
nem reducerent, quia Prælati sic eijcientes sunt
19 spoliatores: iniustè autem spoliatus, aut iuris or-
dine

dine non seruato, non annuatim, sed illicò est re-
stituendus, c. Conquerente, de restit. spoliat. c. Ve-
nerabili, de off. deleg. glos. 1. in sum. 3. q. 1. & Quan-
diu Prælati spolium non purgant, & indebitè ex-
pulsos non redintegrant, sunt semper in mora re-
stituendi sicut fur, l. Si pro fure, §. penult. ff. de cō-
dict. fur. glos. 1. in reg. Mora, de regul. iur. in 6. Et sic
semper peccant, arg. cap. Si res aliena, 14 q. 6 glos.
in cap. Nisi cum pridem, §. Propter conscientiam,
20 in ver. Sed dumtaxat, supra de renunc. Impiè enim
religiosis indebitè expulsis denegant alimenta, vt
inquit glos. in c. vnic. in verb. Languidis, infr. de
Infant. expos. Et post Archid. Syluest. in ver. Apo-
stasia in 6. quæst.
21 Secundò hic statuitur, vt si eiecti in monasterijs
suis recipi possint secundū ordinem regularē, Ab-
bates, seu Priores eorum compellantur eos recipe-
re. Quòd si hoc regularis ordo non patitur, apud
eadem monasteria ponantur in locis competen-
tibus, vel in alijs religiosis domibus. Quæro quid
important illa verba *secundum ordinem regula-
rem*; & illa, *quod si hoc regularis ordo non pati-
tur*? Abb. Antiq. n. 2. in Verb. Secundum ordinem
dicit, quia si ordo haberet ex sua Constitutione,
vt quicumque ter exiuerit ampliùs non admitta-
tur, vt est in Ordine S. Benedicti, amplius non ad-
22 mitteretur. Et hoc idem innuit in similibus: quod
fusiùs explicat Hostien. num. 5. in ver. Disciplina,
dicens: secundum regulam S. Benedicti discipli-
nam Monachi delinquentis consistere in septem
gradibus. Primus est secreta admonitio. Secun-
dus est publica correctio. Tertius est simplex, seu
minor excommunicatio. Quartus ieiunij afflictio.
Quintus, si dignus sit, flagellorum vapulatio. Sex-
tus ad Deum pro ipso oratio. Septimus de mona-
sterio expulsio. Et eliciuntur hi gradus ex duo-
bus capitulis regulæ, scilicet ex 23. de excommu-
nicatione culparū, & ex 28. de his qui sæpiùs cor-
23 recti emendare noluerint. Si verò sic expulsus ve-
niat ad portam pœnitens, iterum recipiendus est,
& reconciliandus vsque ad tertiam vicem tantum:
nam secundum eandem regulam ter recipitur, &
non vltrà, vt in regula 29. cap. Si debeant iterum
recipi fratres exeuntes de monasterio; præsumi-
tur enim postea incorrigibilis. Vnde sicut cleri-
cus sæcularis quando incorrigibilis est omni pri-
uilegio denudatur, & potestati traditur sæculari,
cap. Cum non ab homine, de iudic. sic & Mona-
chus ex quo ter reconciliatus non corrigitur est
de monasterio perpetuò eijciendus. Dum ergo
hic dicitur, vt eiecti ponantur in locis competen-
tibus, vel in alijs religiosis domibus, si regularis
ordo non patitur vt recipiantur apud eadem
monasteria, Hostien. num. 8. exemplificat, puta,
quia ter exiuit, & ter reconciliatus fuit, vt in reg.
supradicta. Prima enim vice recipitur vltimus in
choro, sic secundò, sic tertiò. Vltra verò sciat sibi
postea omnē reuersionis aditum denegari, vt ibi-
dem dicitur, & not. in c. Cum in Ecclesijs, §. 1. in
ver. Præcipientes, supra de maior. & obed. & se-
quuntur hic Io. Andr. num. 4. Butr. num. 9. Cardin.
num. 1. in 3. notab. Anchar. num. 5. & 8. Henric.
Boich. in fin. idem tenet Archid. in cap. Abbates,
num. 6. 18. q. 2. & post cum Bellam. ibidem nu. 4.
& Syluest. in ver. Apostasia, in 7. quæst. Et conse-
quenter loquitur hæc decretalis de religiosis eie-
ctis, nō tantùm iustè, sed etiam perpetuò & diffini-
tiuè. Hos enim tantummodo regularis ordo non
patitur recipi ad eadem monasteria. Et propter-
ea cum mysterio dicit textus, [Authoritate nostra
prouideant Abbates, seu Priores vt sic eiecti po-
nantur in locis competentibus, &c.] Prælati enim
regulares contra præscriptum regulæ nullatenus
poterant authoritate propria eos admittere post
trinam reconciliationem; & ideò iubentur hoc fa-
cere authoritate Apostolica: Indebitè autem ex-
pulsos nullus ordo regularis vetat recipi; Quinimò
Superiores qui indebitè religiosos habitu, & loco
spoliarunt tenentur ex iustitia illos redintegrare,
vt dictum est supra in prima consideratione nu. 18.
Expulsos autem iustè, sed non perpetuò regula
ipsa S. Benedicti iubet recipi vsque ad tertiam vi-
cem, nec in talibus recipiendis est opus authorita-
te Apostolica. Superest igitur vt tex. loquatur tan-
tummodo de expulsis iustè, & diffinitiuè. Quæ
consideratio ni fallor valdè vrget.
24 Tertiò Abbates, seu Priores tenentur recipere
eiectos salua ordinis disciplina, idest imposita illis
pœnitentia, secundum quod regula illius ordinis
requirit, & præcipit, vt exponit glos. in ver. Ordi-
nis disciplina. At nulla regula præcipit vt impo-
25 natur pœnitentia indebitè eiectis; Imò tales sunt
gratiosè recipiendi & bene tractandi in compen-
sationem damni, & iniuriæ eis illatæ: non enim
damnum debet quis inde sustinere vnde meruit
gratiam reportare, cap. Peruenit, de fideiussor. cap.
Sane de renunc. glos. 2 in cap. Veniens eod. tit.
26 Quartò hic præcipitur, vt eiecti qui secundum
ordinem regularem recipi non possunt in suis mo-
nasterijs ponantur in locis competētibus apud ea-
dem monasteria absque graui scandalo fieri pos-
sit. Hoc autem scandalum Host. intelligit num. 9.
fortè quia eiectus tot, & tanta commisit, vt fra-
tres dicāt communiter se de monasterio exituros
si ille reuertatur. Subdens quandoque se ita vidis-
se de facto. Cuius dictum referunt, & sequuntur
Io. Andr. nu. 4. in ver. Graui scandalo, Butr. n. 10.
Anchar. num. 6. & alij communiter. Et sic Do-
ctores intelligunt hanc litteram in eiectis iustè, &
culpa eorum ita exigente, vt dicit Abb. n. 2. Aliàs
enim quale scandalum esse posset, vt indebitè eie-
ctus reduceretur ad suum monasterium? Quin
27 potiùs scandalum esset si non reduceretur. Præter-
ea iniustè eiecto & spoliato salua iustitia denegari
non potest restitutio, & reductio ad suum mona-
sterium, vt prædiximus num. 18. Licet alij ex tali
reductione scandalizarentur, quia vtilius est scan-
dalum nasci, quàm vt veritas relinquatur, cap. Qui
scandalizauerit, infr. de reg. iur. Veritas namque
iustitiæ propter scandalum numquam deserenda
est, vt in cap. Nisi cum pridem, de renunciat. not.
glos. in ver. Distinguendum, Innoc. in eodem ver.
num. 6. Io. Andr. num. 19. Butr. nu. 22. & Anchar.
num. 7. Hoc enim est scandalum Pharisæorum à
quo non est cauendum, vt Matth. 15. S. Thom. in
2. 2. q. 43. art. 2. penult. & vlt. Nauarr. cons. 9. n. 11.
de his quæ vi. Quod ergo hic dicitur de scandalo,
verificari non potest nisi in religiosis expulsis, iu-
stitia exigente.
28 Quintò, & vltimò alijs omissis statuitur hic, vt
religiosis eiectis vitæ necessaria ministrentur in lo-
cis competentibus eiusdem, vel alterius ordinis
ad agendam ibi pœnitentiam. Innocen. explicat
verba illa, in locis competentibus, idest non cum
alijs Monachis, sed fortè ad seruiendum, vel alio
modo, Host. verò num. 9. exponit, competentibus

puta

puta aliquibus ergastulis, seu camerulis, fortibus
tamen ne inde exire valeant. Simile in cap. Tuæ,
infr. de pœn. cap. Viduas, il primo, cap. Impudi-
cas, & cap. Peruenit, 27.qu.1. Et cum Host. trans-
eunt Io. Andr. num 4. Butr. num. 10. Cardin. n. 2.
q.8. Anchar. num. 6. Henric. Boich. n. 7. & Abb.
num. 1. in fin. Idem dixit Archid. in d. cap. Abba-
tes, num. 3. & ibi etiam Bellam. n. 1. in fin. D. An-
tonin in 3. par. tit. 16. cap. 5. §. 2. Syluest. in verb.
Apostasia, q. 7. nu. 10. Manifestum est autem hanc
pœnam reclusionis in ergastulis, & arctis locis cō-
uenire tantummodo religiosis ex iusta causa eie-
ctis, nō autem eiectis indebitè, aut nulliter. Quod
non obscurè sentit Abb. hic nu. 2. dum dicit eie-
ctum esse, qui à suo Superiore fuit expulsus à mo-
nasterio culpa sua fortè exigente. Sed apertiùs
hoc tenent Hostiens. & alij præalleg. num. 23. dum
intelligunt litteram de his qui vltra tertiam vicem
29 non sunt recipiendi. Nec obstat si dicatur quam-
uis eiecti non tam grauiter deliquerint, vt meru-
erint expelli ab ordine, fortè tamen alia crimina
commiserunt, propter quæ veniant recludendi in
ergastulis. Quoniam respondetur religiosis inde-
bitè eiectis, & sic spoliatis nullum crimen obijci
posse à spoliatore, vel generaliter à quouis alio,
cùm ante omnia sint restituendi, sicut quilibet spo-
liatus, cap. Episcopis, & ibi glos. penult. 3 quæst. 1.
cap. Venerabilis, de offic. de leg. cap. Frequens, de
restitut. spoliat. lib. 6. cum multis similibus. Siue
igitur iniustè eiecti sint aliàs criminosi, siue non,
numquam in eis verificari potest hæc littera vt re-
cipiantur in ergastulis ad agendam pœnitentiam,
cum priùs debeat præcedere restitutio, & purga-
tio spolij.
30 Præterquamquod hæc pœna reclusionis in er-
gastulis propriè imponitur Religiosis à sacris Ca-
nonibus quando merentur eijci à monasterio, seu
ab aliorum Religiosorum consortio, vt in d. c. Vi-
duas, il primo, & cap. Impudicas, 27.q.1.
31 Ad quas considerationes Nauarr. non aduer-
tens in Comment. 2. de Regular. num. 36. incautè
scripsit hoc capitulum esse intelligendum de eie-
ctis iniustè, vel inordinatè, aut per collusionem,
vel saltem non definitiuè per sententias ritè, & re-
ctè sine collusione latas, & cons. 78. de Regular. vbi
similiter respondit hanc decretalem loqui de fugi-
tiuis, & eiectis iniustè, vel inordinatè per senten-
tias interloquutorias, vel sine causæ cognitione
latas, vel etiam de iustè, & ordinatè eiectis, sed
volentibus ad monasteria redire. Eiectos verò
iustè, & per sententiam diffinitiuam, mordicus te-
net nō posse compelli ad illud redire per Superio-
res illius ordinis; eiusque authoritatem sequuti
idem postea tradiderunt Sayr. in Claui Regia to. 2.
lib. 6. cap 9. num. 26. Emanu. Rodrig. quæstion. Re-
gular. tom. 1. quæst. 30. num. 71. Azor. Instit. Mo-
ral. par. 1. lib. 12. cap. 16. quæst. 2. in fin. Less. de
iust. & iur. lib. 2. cap. 41. num. 110. vers. Respondet,
32 & alij recentiores. Verum Nauarri opinio vt ex
dictis patet apertè pugnat cum tota hac decretali.
Vnde meritò eam reprobauit Sacra Congregatio
Concilij sequuta sententiam Archid. in cap. Per-
uenit, 27.q.1. vt dicam infra num. 37. & seqq Et
patet ex decretis de Regular. apostatis, & eiectis
in §. Ac postremò, vbi innouatur hæc Constitutio,
& declaratur habere locum, & seruari debere in ijs
quoque regularibus, qui iustè, diffinitiueque, ac
iuris ordine seruato expulsi fuerint, dummodo
tamen in expulsis huiusmodi subsit spes euidens
emendationis ex litteris saltem testimonialibus
Ordinarij.
33 Non obstat res indicata, in qua præcipuè Na-
uarr. se fundat, quia Prælati regulares iudicant
tantummodo super expulsione, non autem super
liberatione à nexu monasticæ professionis, nec
ab obligatione se corrigendi, & ad monasterium
redeundi. Nec in reductione eiecti imponunt ei
nouam pœnam pro delictis commissis, sed rātum-
modo cogunt eum implere obligationem suæ pro-
fessionis, quod iustissimum est, cùm ab ea per sen-
tentiam expulsionis non fuerit absolutus, nec po-
34 tuerit absolui. Quoniam hæc potestas faciendi
de Monacho non Monachum nullatenus compe-
tit inferioribus à Papa, c. Cum ad monasterium,
vers. Nec æstimet Abbas, cum ibi not. per gloss. in
ver. Abdicatio per Innocen. & omnes ius. de stat.
Monach.
Præterea quatenus obstaret res iudicata; tamen
cum Papa hic mandet vt expulsi reducantur, & in-
obedientes excommunicentur, etiamsi regularis
ordo repugnet, & sic deroget regulæ secundum
Hostien. & alios supracit. num. 21. 22. & 23. Con-
sequens est, vt sublata regula tanquam principali,
censeatur etiam sublatus effectus sententiarum,
quæ in vim regulæ sunt prolatæ; ex his qui notat
Vitalin. in Clemen. Dudum, §. Nos etenim, n. 10.
vers. Contra nunc puto, de sepultur. vbi pluribus
concludit in reuocatione pactorum, de quibus in
d Clement. includi etiam sententias latas super
ijsdem pactis. Et pro hac parte Ioan. Andr. dicit
pronunciasse Ioannem XXII. vt refert ibi Cardin.
num. 1. in septima quæstione. Et eo magis quia
hoc casu non agitur de duplici vinculo, sicut agi-
tur quando pactum est confirmatum. In quibus
terminis procedit contraria opinio gloss in dicta
Clemen Dudum, in ver Pacta, & Ioan. Monach.
ibidem. Sed agitur de ipsa executione regulę, quę
perpetuò excludit ab ordine expulsos post trinam
reconciliationem. Vnde sublata in hoc disposi-
tione regulæ, procul dubio censetur sublata ipsius
regulæ exequutio. Demum cessat difficultas, quia
hæc Decretalis mandat reduci ad monasterium
etiam eiectos perpetuò, & per sententiam diffini-
tiuam, vt abundè ostensum est supra; ergo apertè
sustulit rem iudicatam quatenus obstaret.
Item non obstat quod seruus eiectus à domi-
no, aut pro derelicto habitus desinat esse sub do-
mini potestate, vt l. 2. ff. de his, qui sine manumis-
sion. ad libertat. peruener. quoniam seruus potest à
domino liberè manumitti, toto tit. de Manumis-
sion. & pluribus titulis sequentibus, & pro dereli-
cto haberi, vt l. Quod seruus, ff. de stipulat. seruor.
At professus non potest à Superioribus regularibus
absolui à iugo monasticæ seruitutis, vt sæpiùs re-
petitum est.
35 Postremò non obstat quod clericus depositus
secundum Nauarr non possit cogi redire ad digni-
tatem, & locum, quem tenebat antequam depo-
neretur. Siquidem hoc ideo est, quia per deposi-
tionem soluitur vinculum spiritualis coniugij in-
ter Prælatum, & Ecclesiam, vt est textus in c. In-
ter corporalia, sup. de translat. Episcop. vers. Non
enim humana. At per expulsionem ab Ordine
Religiosus non absoluitur à vinculo suæ professio-
nis, vt constat ex dictis præsertim num. 6. & n. 33.
36 QVAERO posito decreto Sacræ Congrega-

tionis Concilij edita sub Pio IV. & Procurato-ribus Ordinum intimato, quo prohibetur nequis Regularium inposterum eijciatur à monasterio, etiamsi sit incorrigibilis, sed peccantes à Superioribus ignominia, & carcere castigentur, & acriùs etiam si opus fuerit pro modo delictorum puniantur, An persistendum sit in decretis, non obstantibus Regularium oppositionibus.

37 Videntur maximi ponderis quæ à Regularibus obijciuntur, sed facilè diluuntur omnia, si hæc materia eiectionis, seu expulsionis religiosorum intelligatur iuxta mentem Sacrorum Canonum, non autem eo modo, quo eam accipiunt Regulares. Nam ex iuris dispositione quotiescunque permittitur, vt Regulares eijciantur, hoc est intelligendum de illa eiectione, quæ fit à societate, & consortio aliorum Regularium, non autem de expulsione à monasterio, seu à Religione, quemadmodum Regulares intelligunt.

Quæ conclusio satis colligitur ex Constitutione Gregorij IX. hic relata, quæ dum mandat huiusmodi eiectos annuatim perquiri; necessariò supponit de cætero illos non posse eijci, ita vt extra loca ipsorum vagentur, sed tantùm ne stent cum alijs; alioquin inutilis esset circuitus, vt cogendi essent Superiores Regulares ad recipiendos eiectos incorrigibiles, si statim possent eos iterum è monasterio eijcere: quod considerat Archid. in c. Peruenit, 27. q. 1. Et absurdum esset cogere Superiores ad illos recipiendos, qui etiam si essent in Monasterio, essent tamen expellendi. Præcipit ergo Gregorius, vt expulsi de cætero ita recipiantur, vt amplius ab ordine expelli non possint, sed in locis competentibus intra idem, vel aliud monasterium detineantur ad agendam pœnitentiam, vt patet in vers. Quod si hoc. Quod clariùs probatur communi intelligentia ad c. Cum in Ecclesijs, de maior. & obed. in illis verbis; alioquin de fratrum consortio penitus excludatur; non enim dixit incorrigibiles excludi debere à monasterio, sed à consortio, itaut non stent cum alijs, sed recludantur in locis competentibus, vt hic præcipitur ad agendam pœnitentiam. Atque ita, vt dicunt ibi Petr. de Sampson. & Abb. Antiq. sub n. 4. non est sensus, vt ipsi à monasterio excludantur, aliàs volenti vagari facile esset se facere inobedientem, quod esset prorsus absurdum, sed tantum vt excludantur à consortio aliorum, vt cum alijs non comedant in refectorio, vel in dormitorio non iaceant, sed in eodem monasterio detrudantur in carcerem. Et sequitur ibidem Io. Andr. n. 9. Henric. Boych. n. 55. Bellam. post princ. in verb. Consortio & n. 4. Butr. num. 19. & 20. Cardin. n. 5. in 7. oppositione Anchar. n. 6. Imola num. 8. Io. de Anan. n. 4. & Abb. in vltim. notab. vbi ait eos non debere excludi à monasterio, quia aliàs daretur materia vagādi, & volens excludi à monasterio faceret se inobedientem; & sic daretur occasio mali, & idem dixit in c. Cum ad monasterium de stat. Monach. nu. 13.
38 in fin. his verbis: [Credo quod hodie non habet locum hæc expulsio à monasterio (præcipiebatur enim ab Innoc. III. vt proprietarius è monasterio eijceretur) sed sit procedendum prout dicitur in d. c. fin. de regul. nam illud c. fuit posterius cum sit Gregorij IX. & prouidet circa eiectos, & fugitiuos vt saltem casu quo licita est expulsio deputentur tales in ergastulo intra septa monasterij, ne detur occasio vagandi.]

Eādē sententiā secutus est Henr. ex mente Guilel. in c. Dilectus de simon. quē refert in hęc verba [Religiosi grauiter delinquentes, non de facto è monasterio debent eijci, sed in carceres recludi, & sic è consortio aliorum fratrum detrudi 27. q. 1. c. Impudicas, & c. Si custos, & c. Si quis sacro.] Et infra eod. c. Quoniam. [Et sic intelliguntur iura dicentia Monachum fore de ouili, & de Monasterio eijciendum, scilicet à consortio, & communione aliorum, supra de maior. & obed. c. Cum in Ecclesijs, de statu monach. c. Eam quæ. Nec obstat 45. distinctio. c. Sed illud; quia de sæculari debet hoc intelligi.] Hęc Guilel.

Sed & Archid. in d. cap Peruenit, 27. q. 1. asserit hanc sententiam esse veriorem, & tutiorem, quàm illam, quæ vult vt auctoritate iudiciali benè possit excludi monachus in totum à monasterio.

Ex quibus patet iura loquentia de expulsione Regularium non esse accipienda de expulsione à monasterio, seu ab ordine, ita vt in sęculo viuant, sed à communione, & commercio aliorum regularium tantùm.

Et hoc modo intelligendo sacros Canones minimè videntur obstare, quæ in contrarium afferūtur
39 tur à regularibus: dicunt enim expulsionem esse maximè necessariam in religionibus, quia sicut ex vi naturæ corpora naturalia humores noxios expellūt, vt benè valeant; ita & mystico religionis corpori licere debet se expurgare rebellium Monachorum expulsione, vt reipublicæ salus conseruetur; quemadmodum Ecclesia aliquos è Clero per degradationem deijcit, ne cæteris grauiùs noceant; malum enim dicunt auferendum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat: quam rationem considerat contra Monachos contumaces. D. Thom Quolib. 12. quęst. vltima.

At respondetur has omnes: & consimiles rationes de quibus infra n. 8. & seq. eò solùm respicere, vt regulares segregentur ab aliorum commercio, ne cæteros inficiant, quod nos vtique admittimus: non autem vt eijciantur ab Ordine, & ad sęculum reuertantur.

40 Et hoc indicant verba Regulæ S. Augustini: sic enim se habent. [Conuictus verò secundum Præpositi, vel etiam Presbyteri, ad cuius dispensationem pertinet, arbitrium, debet emendatoriam subire vindictam, quam si ferre recusauerit, etiāsi ipse non abscesserit, de vestra societate proijciatur; non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.] Notanda enim sunt illa verba *de vestra Societate proijciatur*, quæ satis ostendunt incorrigibilem non esse eijciēdum è Monasterio, sed à commercio, & societate dumtaxat.

Et de hac separatione à societate etiam loquitur text. in cap. Ecce, 24. q. 3. in hæc verba [Crimina, si ipsis criminosis confiteri nolentibus, vndecunq; clatuerint, quæcunque non fuerint patientiæ leni medicamento sanata, veluti igne quodam piæ increpationis vrenda sunt, & curanda. Quod si nec sic quidem æquanimiter sustinentis, ac piè increpantis medela processerit, in eis, qui diù portati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tanquā putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit salutem reliquę carnis putredinis suæ contagione corrumpit; ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistant, si moribus

bus deprauatis in Sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant.] Hæc ibi. Quod ipsum apertius docuit Archid. in d. c. Peruenit. 27. q. 1. his verbis: [Est enim eijcięda ab ouili ouis morbida ne inficiat sanas oues 45. dist. c. Sed illud, extra de statu Monach. c. Ea quæ, § 1. secundum Host. Tu dic vim faciendam in eo, quod ibi dicit, De fratrum consortio penitus excludaris; sic sup. ead. impudicas, non enim dicit de monasterio eijciendos; quia etiam eiecti essent reuocandi extr. de reg. c. vlt. sed excluduntur à consortio, id est non stent cum alijs fratribus in Capitulo, Refectorio, & similibus, sed in aliquo arcto loco ponantur ad pœnitentiam peragendam: Nec ergo intelligas quod à monasterio excludantur omnino, ita quod euagari possint: Et quod dixi credo tutius, & verius vt hic colligitur manifestè.] Hactenus verba Archidiaconi, quæ ad litteram transtulit ibi Card. Bellam. in glos. in ver. Compellendus, adijciens, eamdem sententiam tenere Ioannem, & Petrum in decretal. Cum in Ecclesijs, de maior. & obed.

Inconuenientia verò, quę sequuntur ex crebra Regularium expulsione extra monasterium notoria sunt. Nam quotiescunque aliquis Religiosus vult excutere iugum Religionis, delinquit studiosè, & facit se inobedientem, & incorrigibilem, vt hoc modo ad sæculum reuertatur; atque ita loco pœnæ ex sua iniquitate consequitur præmium, quod optat, liberationis à Religione.

41 Et quamuis improbis regularibus pateat etiam via fugiendi à Religione, & apostatandi, tamen hanc viam non ita libenter arripiunt, quia apostatæ non sunt tuti in sæculo, neque à superioribus Regularibus, neque ab Episcopis. Vnde qui volunt se eximere à religione, potius eligunt viam expulsionis, vt ita securè in sæculo degere possint. Superiores verò sunt adeò faciles ad expulsionem, quasi hoc modo expurgent ordinem, & se eximant à molestijs, vt iam religiones ferè omnes videantur redactæ ad instar religionis Societatis Iesu, quæ hoc habet ex peculiari instituto, in quos propterea meritò inuehit Nauarr. comment. 3. de regular. num. 46. vers. Quæ omnia sunt quotidiana.

42 Incredibile est autem dictu quàm scandalosè viuant expulsi, & quanta cum ignominia ecclesiastici ordinis, & quantum detrahant famæ religionis à qua eiecti sunt, adeò vt propterea etiamsi de iure res dubia videretur: abs re tamen non esset, vt Sanctissimus decerneret, ne de cætero quisquam eijceretur, etiam si esset incorrigibilis, sed tantùm puniretur intra claustra ignominia, & carcere, aut etiam grauiori pœna pro modo culpæ iuxta antiquam declarationem S. Congregationis.

Reuerà tamen negari non potest, quin sit valdè graue religionibus perpetuò detinere intra

43 claustra Monachos incorrigibiles. Præterea de expulsione ab Ordine satis clarè loquitur Regula S. Benedicti, licet Constitutio Gregorij IX. de qua hic tanquam posterior, sustulerit dispositionem regulæ vt patet ex dictis supra, nu. 21. & seqq. Nam in rubrica de his qui sæpius correcti non emendauerint c. 28. sic se habet. [Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus, non emendauerit acrior ei accedat correctio, id est, vt verberum vindicta in eum procedat. Quòd si nec ita se correxerit, aut fortè (quod absit) in superbiam elatus etiam defendere voluerit opera sua; tùc Abbas faciat quod sapiens Medicus; Si exhibuit fomenta, si vnguenta adhortationum, si medicamina scripturarum diuinarum, si ad vltimum vstionem excommunicationis, vel plagas virgarum, & iam si viderit nihil suam præualere industriam: adhibeat etiam, quod maius est ecclesiæ, & omniū fratrum pro eo orationē, vt Dominus qui omnia potest operetur salutem circa infimum fratrem. Quod si nec isto modo sanatus fuerit: tunc iam vtatur Abbas ferro abscissionis, vt ait Apostolus, *auferte malum ex vobis*. Et iterum: *infidelis si discedit, discedat, ne vna ouis morbida omnem gregem contaminet*.

Rursus in rubrica si debeant fratres iterum recipi de monasterio exeuntes, cap. 29. Frater qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de monasterio, si reuerti voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egressus est, & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur. Quod si denuò exierit, vsque tertiò recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.] Hactenus verba Regulę S. Benedicti. Cum quibus consentiunt etiam verba Regulæ S. Basilij in rubrica Quomodo sit procedendum contra eos, qui post trinam emendationem non sunt emendati, c. 5. Et de electione à religione similiter apertè loquūtur Diuus Thom. d. quodlib. 12. art. vlt. & D. Bonauentura in Regula S. Francisci, qu. 14. Constitutio autem Gregorij IX de qua hic, nunquam potuit vsu recipi à Religionibus.

Itaque si permittenda sit regularium incorrigibilium eiectio ab ordine, iuxta dispositionem antiquorum canonum, deliberandum erit de præscribenda ratione in eiusmodi expulsionibus obseruanda.

44 Porrò rationes, quibus Ordines regulares probant expulsionem esse necessariam, sunt ferè infrascriptę.

Ratio prima; Iuxta ipsam naturæ legem animantium corpora expellunt humores noxios, vt benè valeant; cui naturæ legi medicina famulatur, dum purgatiua medicamenta porrigit. Quod autem natura, & ars in corporibus naturalibus efficiunt, hoc recta gubernatio in hominum cœtibus, qui vt corpora quædam communia sunt, præstare solet, dum quadam Reipublicæ purgatione sceleratos aliquot in exilium pellit, vt iuxta naturalis luminis ductum, eique adiūctam positiui iuris quasi artem, proteruorum relegatione, Reipublicæ salus conseruetur. Est ergo naturali rationi consonum, vt Monasticorum Ordinum corpora rebellium expulsione purgentur.

Ratio secunda, Mysticum Ecclesiæ corpus non ratione dumtaxat naturali, sed supernaturali quoque lumine ductum, aliquos è Clero per degradationem expellit, ne statu ampliùs abutantur, & grauius noceant. Ergo proportione seruata nobilis Ecclesię pars, hoc est status Monasticus naturali, ac supernaturali ratione motus poterit, ac debebit sibi consulere ijs expulsis, qui iam grauiter nocere cœperunt.

Ratio tertia, Experientia constat eos qui in claustris delinquunt peiores euadere solere sæcularibus reis, quod S. Augustinus obseruauit. Si ergo peiores euadunt, minusque proinde spei de resipiscentia superest, cum interim grauius noceant: profectò communi status monastici bono

per expulsionis remedium opem ferre oportebit.

Ratio quarta; Crimina tam fœda, & contagiosa interdum à depravatis iam Monachis committuntur, vt nisi per expulsionis remedium ignis extingueretur, breui sana membra depasceret, & illustrium ordinum candorem deflorares; qua in re expertis fides habenda est. Si ergo periculum tantum sanctorum etiam Monachorum claustris imminet: omninò asserendum videtur depravatos illos expelli debere.

45 Ratio quinta; Multis experimentis deprehensum est carcerem, qui præter expulsionem vnicum ingruentium malorum remedium esse videtur, si diuturnus sit, qualem depravati illi merentur, monastici status corpori vehementer nocere. Primò quia non deest cōfœderatus aliquis, cuius adiutorio noxij euadunt. Secundò, quia intolerabile videtur bonis Monachis se carceris custodes ad prolixum præsertim tempus fieri, cum à sęculo ad claustrum diuinis rebus vacaturi cōfugerint. Tertiò, quia res celari nequit, & intra dies paucos vnius Monachi in carcerem detrusi occasione, omnes scandalum patiuntur: nouitij auertuntur, professi terrentur. Quartò, quia imago grauium peccatorum, quæ ab inclusis perpetrata esse certò supponitur, simplices ac mites omnes Monachos malè vexat, cum talia in claustris accidere ne suspicarentur quidem, nisi diuturnus carcer id persuaderet.

Ratio sexta; Nemo ab Ordinibus monasticis benè institutis, ab ijs præsertim, in quibus custodia legum & spiritus vigent, expellitur, nisi prius adhibito omnis charitatis officio, scilicet multiplici admonitione, blanditijs, terroribus, minis, verberibus, carceris inclusione, prorogatione tēporis ad emendationis experimentum, alijsque remedijs sæpè repetitis. Cum ergo hęc omnia præmittantur, nec supersit aliud remedium, quàm expulsio; profectò illa vt extremo remedio, in extremo morbo vtendum est.

Ratio septima; Quo monasticus ordo austerior, & obseruantior est, eo quoque certius est aliquos à perfectione tanta degeneraturos, & bonorum communitati perniciem machinaturos, quod in ordinibus iam laxis, & inclinatis non ęquè contingit, cum ibi licentiùs viuatur. Si ergo res ita se habet, & in Sanctorum Collegijs vnus, vel alter Iudas disciplinam Monasticam proteruè reijcit, alijsque innoxijs absque correctionis spe, scandalum præbet: quid superest, nisi vt expellatur?

46 Ratio octaua; Religionum Patriarchæ, qui spiritu diuino afflati creduntur, expulsionem probarunt, vt patet ex regulis S. Augustini, & S. Benedicti. Quod auctoritate grauissimorum scriptorum qui regulas exposuerunt confirmari potest. Huc etiam accedit aliorum scriptorum grauis auctoritas. Si ergo Monasticæ disciplinæ institutoribus, & tot viris sapientissimis expulsio probata fuit; benè erit ea vti, quandoquidem suppetunt eędem rationes, quæ viros tantos in hanc sententiam impulerunt.

47 Ratio nona, S. Thomas quolib. 12. artic. vltim. quærens vtrum aliquis Religiosus expelli debeat propter peccatum de Religione, concludit debere expelli, si sit contumax, & corrigi nolit; quoniam secundum Apostolum, auferendum est malum, ne modicum fermentum, &c. sin minus, debere sequestrari in carcere, vel alio modo. Ex sententia ergo D. Thomæ expulsio Monachorum incorrigibilium commendanda est.

Ratio decima, Ex iure ipso contumacium, Monachorum expulsio deducitur, cum in cap. vlt. de regul. tanquam certum supponatur, aliquos à Monasticis Ordinibus eijci absque distinctione vlla, quod de iustè eiectis, siue expulsis tantùm iuxta germanum sensum accipi debet. Nimirum expulsio vt naturæ ipsi, ita iuri, quod naturali lumini repugnare nequit, consentanea est.

Nec videntur obstare, vt regulares asserunt, nōnulla, quæ aduersus tradita obijciuntur.

48 Obijcitur enim primò. Si ordinibus Monasticis expulsio permittatur, multos licentiæ cupidos ausuros illa, ob quæ breui expellantur. Verum res hæc non vsque adeò timenda videtur, cum antequam flagitiosi expellantur, multa satis acria pati cogantur, & infamiæ notam contrahant: Experientiaque ipsa docuit, istos ita depravatos moræ impatientes esse; malleque per certam apostasiam quantocyus recedere, quam expulsionis incertæ tempus expectare.

49 Obijcitur secundò, expulsos in sæculo liberius peccaturos, & ecclesiam graui scandalo offensuros. Verùm quanto grauiùs damnum infertur ecclesiæ, si vna è nobilioribus eius partibus, hoc est ordo Monasticus multo sudore reformatus, breui deformetur, vt rationes allatę persuadere videntur, quàm si per expulsos aliquot, qui eo ipso quod expulsi sunt, inscriptum infame gestant, scandala nonnulla præbeantur, quibus Episcopi, aut iudices sæculares ab Episcopis inuocari occurrere possunt? Quanto est grauius Ecclesię scandalum, vel vnus ordo defloratus, quàm pauci proterui veste Monastica exuti, & per prouincias varias dispersi? Quàm autem breui perfectio Monastica collabatur, nisi accuratissimè occasiones ruinæ præcidantur, nemo nisi expertus crederet.

Obijcitur tertiò facilitas expulsionis. Cæterum non est reprehendenda, vt facilis expulsio, quam tot prudentię, & charitatis officia in ratione sexta superius enumerata, & serpentis mali experimenta sine spe correctionis antecedunt. Nec facilitatem expulsionis arguit numerus expulsorum auctior vno tempore, quàm alio, si reuera prædicta charitatis officia, & experimenta præcedunt; pręsertim cum Dei gratia ordines multi reformati nunc floreant, quorum mores apostolicos multi degeneres ferre detractant.

Obijcitur quartò, annua requisitio expulsorum in cap. vlt. de regul. iniuncta. Sed antiqua iam consuetudo contraria præualuit. Nec mirum cum lupos ab ouili depulsos iterum admittere periculosissimum sit, præsertim cum experientia constet expulsos aut nunquam, aut rarissimè ita resipiscere, vt nō potiùs officiant, quàm proficiant: præterquamquod vix reperitur expulsus, qui eò redire velit, vbi eum omnes tanquam proditorem intuentur, quod patienter, ac perseueranter ferre, paucorum, & ferè fortium virorum est, quales expulsos non esse prudenter creditur.

50 Obijcitur quintò, expulsionis causam esse grauissimam, & accuratiùs quàm fortè consueuit, discutiendam esse; ac propterea ad Tribunal altius auocari debere. Verum res hæc multa circumspectione indiget. Primò, quia remedium differtur, & contagiosa peccata, ob quæ fertur expulsionis sen-

sententia, serpunt. Secundò, quia si causa à monasticis ordinibus ad curiam auocatur occasione recognoscendi processus factos, & multas circumstantias perquirendi; lites orientur in annos prorogandæ. Tertiò, quia ordines monastici sanctiores, paucorum delinquentium occasione obscurabuntur, publicatis criminibus, quæ secretiùs puniri possent. Quartò, quia cum causæ cognitio aliquibus tandem committenda sit, vix reperiri posse videntur, qui res monasticas æquè habeant exploratas, ac Generalis, & quatuor Definitores pij, ac docti, qui legalia suarum regularum, siue constitutionum remedia priùs adhibent. Et tandem officio coacti, ad expulsionis remedium communis salutis causa recurrunt.

51 Ad expulsionis vtilitatem dignè æstimandam, mirificè conducunt verba S. Bonauenturæ qu. 14. in regula S. Frãcisci, vbi sic ait: [Si excessus graues fuerint, & notorij, quòd alij eius exemplo possint infici, si retineatur in ordine, & extranei scandalizentur, quod talis in ordine sustineretur; tum propter auferendum scandalum, tum propter corruptionem ordinis præcauendam, debet eijci præuaricator voti, & pacti sui.] Et paulò post in eodem cap. [Si autem allegatur quod misero est miseratio adhibenda, vt iterum recipiatur in ordinem; dici potest. Crudelis est miseratio, vnde plures, & meliores grauiter offenduntur. Et paulò post in eod. cap. [Sedes Apostolica, quæ ius suum vnicuique seruat, & vult ordinem in sua puritate persistere, non cogit ordinem tenere illos, quorum conuersatio nociua esset in ordine, quia tunc puniret innocentes, & reos foueret, & occasionem daret ordinis corruptioni per tales pestiferos, si eos recipi oporteret.] Hæc S. Bonau. Licet ergo expulsi multi vagentur, & in statu monastico prius sacris Ordinibus initiati post expulsionem sordidam vitam inopiæ causa ducant; grassanti malo non ita succurrendum est, vt quod sanum, & purum in statu monastico persistat, contagio vitietur, multoque plura, & peiora in posterum scandala oriãtur, dum quod in Ecclesia floret, citò marcescit.

52 Cùm die 13. Ianuarij 1624. in S. Congregatione Concilij, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales A Monte, Millinus, Sãctæ Susannæ, de Zolleto, Roma, Caetanus, de Torres, & Boncompagnus, Sanctissimi D. N. iussu actum esset de Regularibus eiectis, & fugitiuis, & in specie an persistendum esset in decreto hac de re edito à Sacra Congregatione Concilij sub Pio IV. & Procuratoribus Ordinum intimato: Caetanus ostendit multis rationibus, & auctoritatibus decretum illud esse sacris Canonibus consentaneum, & sententiam dixit vt in voto superiùs relato, num. 36. cui est initium, Posito decreto, &c.

Millinus similiter ait S. Congregationis decretum, & remedium castigationis incorrigibilis intra claustra esse iuridicum: nam si ex Constitutione Gregorij IX. in cap. fin. de Regul. Superiores regulares tenentur suos eiectos incorrigibiles requirere, & ad monasterium reducere: ergo longè minus debēt illos è monasterio eijcere, satius enim esset illos non admittere, quàm admissos postea expellere: & Canonistæ intelligunt eiectionem in casibus permissis faciendam esse à societate, & cõmercio, ne reliqui inficiantur, non autem à monasterio seu ab ordine.

Sed in contrarium extat regula S. Benedicti, quæ satis clarè permittit omnimodam expulsionem incorrigibilium extra religionem, & Regula S. Augustini, quamuis vtatur illis verbis, *de vestra Societate proijciatur*, tamen de absoluta expulsione, & proiectione à monasterio illam intelligunt Cardinalis, & alij interpretes; quo etiam modo accipit expulsionem S. Bonauentura. Et quamuis Gregorius IX. in d. cap. fin. contrarium statuerit, & correxerit Constitutiones præcedentes, vt aduertunt DD. & in specie Panorm. in cap. Cum ad monasterium, num. 13. de stat. Monach. tamen decretum illud Gregorij numquam fuit vsu receptum, & re vera in practica est difficillimum obseruatu. Quippe cum hoc dubium fuisset in Sacra Congregatione propositum sub Pio IV. Cardinalis Vitellius allegauit Bullam Clementis V. & Alciatus postea dixit se nescire an illud decretum fuisset intimatum Procuratoribus Ordinum, licet intimatum fuisse multo post testatus fuerit Cardinalis
53 Carafa. A S. Congregatione quoque Episcoporum, & Regularium emanauit simile decretum; & tamen nec Constitutio Gregorij, nec vtriusque Congregationis decreta practicari potuerunt; Et religiosi Societatis Iesu se in sua puritate conseruarunt ferè non alio potiori remedio, quàm potestate dimittendi quoslibet nõ professos, quam rem magni momenti ad Societatis puritatem, & conseruationem retinendam dixit Gregor. XIV. in Constit. 10. incipien. Ecclesiæ Catholicę, §. 19. in Bullar. tom. 2. pag. 698. Itaq; hoc religionum commune bonum alijs priuatis respectibus præferri debet; nam & Xenophon laudat ostracismum,
54 quo ciuitates antiquæ, quę populari statu regebantur, ad tempus relegare solebant eos, qui superexcellere videbantur, non ad criminis improbitatem castigandam, sed ad potentiam moderandam, de quo per Arist. 3. Polit. cap. 9. Quanto igitur faciliùs abijciendi sunt mali, ne perdant, atque inficiant bonos? Præsertim verò quia mali, & incorrigibiles regulares dũ diu inuiti detinentur, in desperationem adducuntur, seque ipsos damnant, & religionis vndequaq; perturbant tranquillitatem.

55 Remedium ergastulorum bonum quidem est, sed tamen experientia docuit regulares dum diu carceribus mancipati detinentur, religionem inquiętare, & multos auocare à Choro, ac diuinis officijs recitandis, ita vt Superiores aut nimio dispendio, aut custodiæ difficultate, aut tędio tandem diuturnę carcerationis affecti, vel illos dimittant, vel sinant aufugere. Vnde ex carcere non modo illi meliores non efficiuntur, sed sæpè etiam labuntur in apostasiam.

56 Dices, Si eiectio permittatur, hinc aperietur via, qua exibunt quamplurimi; mali enim regulares studiosè delinquent, vt ad seculum reuertantur: at non est ita; rarò enim id accidit, quia sic delinquentibus multa accidunt mala, carceres, ignominię, & alia plura antequam expellantur: multa etiam mala illis subsequuntur post eiectionem, nimirum perpetua infamia, suspensio ab ordinum ministerio, difficultas quęrendi victum, & alia id genus, ac pręterea etiamsi hęc via aperiretur, tamen hoc minus malum esset, quàm humores noxios intra septa nutriendo, bonos subijcere periculo contagionis, & statum religionum perturbare.

Quam sententiam Patres vnanimiter sequuti, censuerunt ad alia remedia confugiendum esse, vt deli-

deliberandum quibus modis sit comprimenda Superiorum facilitas in expulsionibus faciendis, & minuendus numerus eiectorum.

57 Et primò omissis capitibus quoad apostatas, & fugitiuos, de quibus agi poterit in alia Congregatione fuit stabilitum, vt innouarentur decreta Clementis VIII. ad regularium reformationem spectantia.

De qua tamen innouatione multi regulares cõquesti sunt, eo quod d. decreta multa contineant, quæ hactenus vsu recipi non potuerunt. Tamen S. Congregatio semper perstitit in sententia, vt ea decreta innouarentur.

58 Tantum fuit dubitatum, an ex dictis decretis esset excipiendum caput illud, quo nouitij iubentur prius approbari ab Ordinarijs locorum. Regulares enim de hoc grauiter, & meritò conqueruntur, & nonnulli asserunt se ab illius obseruantia fuisse oretenus liberatos à Paulo V. Et de hoc capite posset in præsentia deliberari.

59 Secundò, stabilitum est, vt in posterum è Religionibus nullus ex regularibus eijci possit, nisi sit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilis minimè censeatur, nisi præter ea, quæ à sacris Canonibus, & Religionum statutis hac in re præscripta sunt, vnius etiam anni spatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus, quo elapso si nihilominus non resipuerit; eijci tandem possit, sed à Generali tantùm, adhibitis aliquibus Patribus gra-
60 uioribus in generali Capitulo eligendis; tumque non nisi instituto secundum eorum stylum, & constitutiones processu, & plenè probatis causis ex-
61 pulsionis. Hoc caput placuit S. Congregationi, quia Patres non putarunt expedire, vt Coniudices à Generali deputentur, ne alioquin causa grauissima expulsionis vnius Generalis voto terminari videretur. Valde tamen dubitatum est qua ratione fieri possit, vt sex deputati à Capitulo, qui fortè eligentur ex diuersis prouincijs, cum Generali cõuenire possint adeò frequenter vt expulsionum causas, prout necessitas exegerit, expedire valeat: aliquibus propterea existimantibus eiectionem fieri debere à Generali vnà cum Diffinitoribus: Alijs verò vna cum Assistentibus, & alijs diuersa opinantibus. Vnde in eam sententiam tandem ab omnibus itum est, vt de his coniudicibus Generali assignandis audirentur Superiores Religionum, & res iterum proponeretur.

Superiores auditi mediante persona Procuratoris Barnabitarum, cui munus tractandi hoc negocium ab alijs Procuratoribus Religionum iniũctum est, dicunt quatenus non placeat, S. Congregationi, vt coniudices eligantur à Generali, difficile posse reperiri formulam eligendi illos in Capitulo generali, quæ congruat omnibus Religionibus: nam aliqui Ordines non habent Diffinitores, alij non habent Assistentes; ideoque tutius existimant vt simpliciter statuatur eiectionem fieri debere à Generali vnà cum sex, vel quatuor Patribus à Capitulo eligendis. Vnumquodque enim Capitulum cogitabit de eligendis ijs, qui cum generali commodè conuenire possint quoties opus fuerit: & tutius esset, vt id relinquatur generali Capitulo cuiusque Ordinis, quàm vt à S. Congregatione præscribatur.

Huic decreto posset addi, vt donec celebretur generale Capitulum, si quempiam ex iustis, & necessarijs causis expellere oportebit, hac prima vice, & vsque ad proximum generale Capitulum dumtaxat, eiectio fieri possit à Generali de consilio, & assensu sex Patrum ab eodem Generali eligendorum.

62 Sic verò eiecti in habitu clericali incedant, atque Ordinariorum iurisdictioni, & obedientiæ subsint iuxta decretum Concilij Meldensis cap. 59. quod habetur tom. 6. Conciliorum, pag. 410. in hæc verba. [Vt Monachus de monasterio sine consultu, vel præsentia Episcopi, aut Vicarij eius ad hoc regulariter deductus, non eijciatur, cuius dispositione, & authoritate de cætero vita, & conuersatio eiecti ne perditus perpetuò fiat, si aliquo modo saluari potest, ordinari debet, atque decerni.]

63 Antequam hoc caput fuisset stabilitum, Congregatio censuerat statuendum, vt incorrigibiles ante expulsionem detinerentur in carcere per bienniũ. Sed reclamantibus regularibus, hoc tempus redactum fuit ad spatium vnius anni.

64 Tertiò, stabilitum est, vt Superiores religionum nemini ex regularibus expulsis litteras testimoniales concedant, illos ad Sedem Apostolicam reijcientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.

Hoc caput fuit appositum, quia Superiores aliquę legitimis causis sæpè eijciunt regulares, & ad iustificandam sententiam expulsionis, solent concedere dictas litteras testimoniales.

65 Quartò, vt eiecti extra religionem sint perpetuò suspensi ab exercitio ordinum.

66 Quoad hoc caput videtur deliberandum, an legitimè expulsis sit præscribenda aliqua ratio se sustentandi eum celebrandi facultas illis adimatur, ne alioquin adducantur in desperationem.

Tutius fortè videtur nullam eis rationem præscribere, quia in hanc necessitatē inciderunt ex proprio delicto, exemplo clericorum, qui post irregularitatem ex homicidio voluntario contractam, absque dispensatione faciunt se ad sacros Ordines promoueri; quamuis enim egestate laborent, & sint in angustia: tamen Sedes Apostolica cum illis dispensare non consueuit. Ad hoc cap. 1. & ibi glos. fin. de ætat. & qual. & l. Bona fides, ff. Depositi, & quod notat glos. in Extrau. Iniunctæ, in verb. Suspensi, de elect. Deinde quia viuendi in sęculo difficultate deterriti, regulares non delinquent ad hunc finem, vt expellantur.

Ac demum quia expulsi ob angustias, quas patiuntur in sæculo, fortè resipiscent, & emendati curabunt ad suam religionem redire. Fœlix autem est necessitas, quæ ad meliora compellit, vt ait Augustinus relatus à glos. in Clem. 1. in ver. Seipsum, de reliq. & venerat. Sanctorum. Quod si in angustijs quoq; obstinatiores perseuerent in sæculo, iam non sunt digni, cum quibus à Sede Apostolica misericorditer agatur, quia impœnitentes sunt. Ideoque abs re non esset addere huic capiti, vt adimeretur Ordinarijs locorum facultas dictam suspensionem relaxandi: licet verè eam non habeant, vt patet ex dictis supra num. 10. Hac enim ratione dabitur expulsis occasio adeundi Sedem Apostolicam, quæ semper paternè conabitur illos ad religionem reducere.

67 Quintò, conclusum est in superioribus Congregationibus vt Regulares delinquentes triremium pœna non afficiantur, nisi eiusmodi sint crimina, quę hoc supplicio in perpetuum sint vindicanda: tuncque ad triremes ne relegentur, nisi in perpetuum. Quod si delicti qualitas leuiorem pœnam exi-

exigat, tunc intra claustra condignè coerceantur,
68 proindeque vnaquæque Religio priuatos habeat carceres in qualibet saltem prouincia S. Congregatio sic statuendum duxit, quia regulares transmissi ad triremes ad tempus, eo elapso redeunt ad religionem multo nequiores quàm antea, & alios suis corruptis moribus contaminant, & omnes afficiunt grauissimo scandalo.

Verumtamen hoc caput valdè ægrè ferunt Regulares: & quamuis Congregatio semel atque iterum ita censuerit; nihilominus Paulus V. dixit de hoc maturè deliberandum.

Habet hoc decretum in praxi duas difficultates.

Prima, quia pœna triremium etiam ad tempus est formidabilis Regularibus; & hac sublata, Religiosi multo facilius perpetrabunt ea crimina, pro quibus non venit irroganda pœna triremium, nisi ad tempus; & tamen ea crimina grauissima sunt, quia pœna ordinaria triremium ad vitam non infligitur Regularibus, nisi in casibus, in quibus laici afficiuntur vltimo supplicio.

Secunda difficultas est, quia pro crimine, pro quo v.g. esset irroganda Regulari pœna triremium ad quinque annos, Regularis intra claustra non esset puniendus minori pœna, quàm carceris per totidem annos, aut multo plures. At experientia docuit pœnã carceris nimis longi non esse obseruabilem in Religionibus, quia Superiores, aut nimio dispendio, aut custodiæ difficultate, aut diuinorum officiorum perturbatione, aut tædio diuturnæ carcerationis affecti, tandem illos dimittũt, vel siunt aufugere, & qui sic fugerunt, in Apostasiam, ac sæpè etiam in hæresim desperationis causa labuntur. Itaque hoc caput triremium videtur valdè periculosum: licet fortè præponderare videantur damna, quæ Religionibus inferuntur à Regularibus, cum redeunt à triremibus ad Monasterium.

69 Sextò, & vltimò, determinatum est vt innouetur Constitutio Gregorij IX. relata in c. fin. de Regul. qua statuitur, vt Superiores teneantur quotannis requirere suos eiectos, & fugitiuos, eosque ad Religionem reducere: & præterea, vt declaretur d. c. fin. habere locum etiam in his, qui iustè. ac diffinitiuè expulsi fuerint contra Nauarri sententiam.

Hęc Constitutio re vera nunquam fuit vsu recepta.

Regulares petunt, vt hoc caput, vel expungatur, vel declaretur habere locum, dummodo in expulso adsit spes euidens emendationis ex litteris saltem testimonialibus Ordinarij. Quod vltimum videtur illis concedendum. Nàm si Superioribus permittatur seruatis seruandis incorrigibiles eijcere, multo magis est eis permittendum eosdem incorrigibiles non admittere; turpius enim eijciuntur, quàm non admittuntur; & alioquin ad quid permittendi essent eijcere incorrigibiles, si paulo post tenerentur illos rursus recipere, imò etiam requirere, & ad monasterium reducere?

Videntur ergo ita demum cogendi ad reductionem huiusmodi, si appareat expulsos emendatos fuisse, aut sit spes euidens emendationis. Hæc quoad Regulares eiectos, & incorrigibiles.

70 Quo verò ad apostatas, & fugitiuos, inter decreta, quæ hac de re fuerunt in præteritis Congregationibus firmata vnum est tenoris infrascripti, videlicet,

Vt apostatãdi opportunitas Regularibus præripiatur, statuit, vt de cætero licentia ad religionẽ arctiorẽ transeundi nulli concedatur, nisi concedẽti legitimè constet eam religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit, tuncque Regularis rectà se transferat ad arctiorem.

Hoc caput supponit necessarium esse vt cõcedatur licentia transeundi ad arctiorem; & tamen hoc minimè verum est, quia sufficit licentia petita licet non obtenta, c. Licet de Regul. Abb cons. 95. per totum lib. 1. Vnde hoc caput aut videtur delẽdum, aut statuendum, vt deinceps nemini liceat etiam ad arctiorem transire, nisi de Superioris licentia petita, atque obtenta.

Quod fortè esset valdè vtile Religionibus; sæpius enim Angelus Satanæ transformat se in Angelũ lucis, & Religiosi temeritate, vel leuitate animi, non zelo sanctioris vitę mouentur ad transeundũ, vt legitur in eod. c. Licet; & experientia docuit transeuntes ad arctiorem, etiam ad Carthusianos, aut raro, aut nunquã proficere in Regulari disciplina. Sed quia obstat dispositio d. cap. Licet, cui derogandum non videtur ob rationes in eo expressas; Hoc caput ita aptandum esset. Nullus de cætero permittatur ad strictiorem transire, nisi prius Superiori legitimè constiterit eam religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit.

71 Deinde omissis alijs stabilitum est, vt si Apostatæ citra montes infra quatuor, vltra montes verò infra octo menses à præsentis decreti publicatione inchoandos sua sponte ad suam quisque religionem redierint, tum pœnarũ omniũ ipsis propterea infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur, superioresque benignè illos teneantur recipere, & paterna charitate complecti.

Hoc etiam caput ægrè fertur à Regularibus; qui propterea petunt vt restringatur ad pœnas tantũ, quas positiuas appellant, & vt ita redeuntes saltẽ debeant in Capitolo, vel coram Superiore culpam fateri, atq; emendationẽ polliceri. Quod satis videtur rationabile, & minus per hoc derogabitur decretali Gregorij IX. in d. c. fin. de Reg. quo disponitur, vt tàm eiecti, quàm apostatę seu fugitiui recipiantur in monasterium salua ordinis disciplina, hoc est (vt ibi explicat gl. & DD.) imposita illis pœnitentia; secundum quod Regula illius ordinis requirit, & præcipit. Libuit hic subnectere decreta ipsa de Regularibus apostatis, & eiectis me Secretario compilata in S. Congregat. Concilij, vt ex illorum inspectione intelligi possit quid in præmissis senserit Sedes Apostolica.

DECRETA S. CONGREGATIONIS CONCILII.

De Regularibus apostatis, & eiectis.

Sacra Cõgregatio Cardinalium Concili Trid. Interpretum, Regularium eiectorum, & fugitiuorum statui consulere, illorumque scandala summouere, & succrescentem numerum frangere operæpretium existimans, auditis Religionum Superioribus, reque diligentissimè perpensa, cõmunicato etiam consilio cum S. D. N. Vrbano VIII. atque ex peculiari Sanctitatis Suæ facultate, infrascripta decreta edidit.

Ac primò, vt infecta semina, è quibus prauæ eiusmodi

eiusmodi fructus potissimum, prodeunt, deinceps ne ferantur in vinea Domini, censuit esse innouandas, & Sanctissimi authoritate innouat Constitutiones, & decreta generalia san. me. Clementis VIII. ad Regularium reformationem, ac Nouitiorum receptionem, professionem, atque institutionem spectantia, districteque præcipit Generalibus, atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, vt illa exactè obseruent, atque vt obseruentur efficiant, sub pœnis statutis in iisdem Constitutionibus. A quibus tamen excipiendum censuit, caput illud, quo decernitur, ne in conuentibus, seu monasteriis ad Nouitios recipiendos hactenus designatis, & approbatis, seu imposterum designandis, & approbandis Nouitii ad habitum vllatenus recipi possint, nisi priùs à Congregatione reformationis Apostolicæ, vel à propriis locorum Ordinariis expressè, & nominatim approbati fuerint. A cuius quidem decreti obseruatione Sacra Cõgregatio iustis de causis censuit Regulares esse absoluendos, prout authoritate Sanctissimi Domini Nostri absoluit, atque exemit.

Deinde, vt apostatandi opportunitas Regularibus præripiatur, statuit, vt de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem transire, nisi priùs Superiori legitimè constiterit, eam Religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit, tumque regularis rectà se transferat ad arctiorem. Quod vt re ipsa adimpleatur, idem Superior omni studio, ac diligentia inuigilet.

Rursus statuit, vt fugitiui, & Apostatæ, siue habitum regularem deferant, siue non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, vbi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus consignari, secundùm regularia instituta puniendi, vtque ipsi quoque Superiores teneantur eos perquirere, ad religionem reducere, atque efficere vt apprehendantur; salua tamen in omnibus facultate Ordinarijs locorum attributa decreto Concil. cap. 3. sess. 6. Quod si Apostatę huiusmodi citra montes infra quatuor, vltra montes verò infra octo menses à præsentis Decreti publicatione inchoandos, sua sponte ad suam quisque Religionẽ redierit, tùm pœnarum omnium ipsis propter apostasiam inflictarum, aut infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur. Ita tamen vt debeant à Superiore absolutionem humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; Superior verò è contra benignè illos teneatur excipere, ab huiusmodi pœnis absoluere, & paterna charitate complecti.

Ad hæc, vt in posterum è religionibus nullus legitimè professus eijci possit, nisi sit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilis minimè censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communis dispositione requiruntur, sublatis hac in parte Statutis, & Constitutionibus cuiusque religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apostolica approbatis, & confirmatis: verum etiam vnius anni spatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus; proindeque vnaquæque religio priuatos habeat carceres in qualibet saltem prouincia. Elapsu autem anno si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua peruicacia perseuerauerit, ne contagione pestifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eijci tandem possit, sed ab ipsomet Generali tantùm de consilio; & assensu sex Patrum ex grauioribus Religionis eligendis in singulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus; tumque nonnisi instructo secundum eorum stylum, & Constitutiones processu, & plenè probatis causis expulsionis ad sacrorum Canonum præscriptum. Interea tamen vsque ad primum generale Capitulum, seu Congregationem proximè celebrandam, si quempiam ex iustis, & necessarijs causis expellere oportebit, eiectio fieri possit à Generali cum consilio, & assensu sex Patrum, vt supra, quos idẽmet Generalis eligere debeat infra quatuor mẽses à præsentis Decreti publicatione; seruata tamen in reliquis forma superiùs pręscripta. Sic verò eiecti, quandiù non redierint ad religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarij loci iurisdictioni, & obedientiæ subsint, proindeque Generalis illicò expulsionis sententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Cæterum S. Congregatio religiosorum Superiores seriò admonet, ac per Iesu Christi viscera obtestatur, vt memores paternæ charitatis, & mansuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, vt lucrentur animas fratrum suorum ferè in profundum malorum delapsas, antequam grauissimum, atque extremum expulsionis remedium experiantur. Idque eo magis, quod subditorum sanguinem, qui ex malo negligentium, & sui officij immemorum Pręlatorum regimine peribunt, Dominus noster Iesus Christus in supremo Dei Iudicio de eorũdem Prælatorum manibus si requisiturus.

Præterea statuit, vt ijdem Superiores nemini ex religiosis expulsis literas testimoniales concedant, illos ad Sedem Apostolicam reijcientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.

Item, vt eiecti extra Religionem degentes sint perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinarijs locorum facultate dictam suspensionẽ relaxandi, aut moderandi.

Ac postremo censuit, esse innouandam, & suæ Beatitudinis authoritate innouat Constitutionem fel. rec. Gregorij IX. relatam in cap. fin. extra de regul. ac propterea declarat, eam Constitutionem in ijs quoque vendicare sibi locum, seruandamque esse, qui iustè, diffinitiueque, ac iuris ordine seruato expulsi fuerint; dummodò tamen in expulsis huiusmodi subsit spes euidens emendationis ex litteris saltem testimonialibus Ordinarij, cuius cõscientiam in his litteris cõcedendis Sacra Congregatio seriò onerauit.

Ne qua verò difficultas in suprascriptis decretis & ordinationibus exequendis suboriatur, S. Congregatio, Sanctissimo Domino Nostro annuente, atque approbante, vniuersis Generalibus, Prouincialibus, Commissarijs, Ministris, Præsidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Guardianis, Vicarijs, & quibuscunque alijs Superioribus quorumcunque Ordinum, vel Congregationum, Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium vbique locorum existentium iniungit, serioque mandat, vt illa diligenter obseruent, atque obseruari procurent in omnibus Cœnobijs, ac Monasterijs, Collegijs, ac Domibus quorumcunque Monachorum, ac Regularium vbique locorum existentibus, efficiantque vt tam Decreta supradicta fel. rec. Clementis VIII. quàm præsentes Ordinationes in singulis eiusmodi locis bis saltem in anno legantur in publica mensa.

Si quis verò ipsorum aduersus ea, quæ superiùs præ-

præscripta sunt, vel eorum aliquid, quoquo modo facere, vel moliri præsumpserit, ipso facto pœnam incurrat priuationis omnium officiorum, quę tunc obtinebit, vocisque actiuæ, & passiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa imposterum obtinēda, pœnaq; huiusmodi sit Sanctitati Suæ, ac Sedi Apostolicę reseruata, iisdem Superioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus illam moderandi, seu relaxandi potestate penitus interdicta; & nihilominus sit irritum, & inane quicquid secus, à quoquam actum extiterit. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis in fauorem quarumcunque personarum, atque Ordinum, tam Mendicantium, quā non Mendicantium, Cōgregationum, Monasteriorum, Conuentuum, Domorum, ac locorum Regularium quorumcunque, necnon illorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & priuilegiis, etiam in corpore iuris clausis, aut ex causa, vel titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus decretis, etiam Motuproprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus, approbatis, & innouatis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset; tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent, pręsentibus pro expressis habens, quibus quoad ea, quæ supradictis quomodolibet aduersantur, illis aliàs in suo robore permansuris, specialiter, & expresse, Sanctitatis suæ authoritate derogat, cęterisque contrariis quibuscunque. Dat. Romæ. die 21. Septembris 1624.

C. Card. de Torres.

Locus † Sigilli.

Prosp. Fagnanus S. Congr. Secr.

Decreta generalia fel. rec. Clem. Papæ VIII.

De Nouitijs ad habitum Regularem, & professionem non admittendis, nisi in Conuentibus designandis.

CLEMENS PAPA VIII.

Regularis disciplinæ restitutioni, pro qua potissimum iuxta nostri muneris debitū laborare non desistimus, illud in primis magnū impedimentum afferre quotidiano vsu compertum est, quòd in omnibus Conuentibus, ijs præsertim, qui maiori reformatione indigent, finguli ad Religionem venientes, passim recipiuntur. Vnde fit,

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

vt quo magis Nos varijs Constitutionibus malè affectas radices amputare studemus: eò magis in dies deprauata, infructuosaque eiusmodi nouiter profitentium germina succrescant. Cui quidem malo occurrere volentes, præsenti Decreto statuimus, districteque pręcipimus omnibus Generalibus, Prouincialibus, Commissarijs, Ministris, cæterisque Superioribus Conuentuum intra Italiæ, & insularum adiacentium fines existentium quibuscunque, & quorumcunque Ordinum Mendicantium, vt de cætero neminem sub quouis prætextu, aut colore ad habitum regularem admittant, nisi in Conuentibus auctoritate nostra propediem in vnaquaque prouincia designandis. Insuper sancimus, vt quoad eiusmodi Conuentus, vt pręfertur, per Nos deputati non fuerint; omnes præfatorum Ordinum Superiores à receptione quorumcunque Nouitiorum, siue ad habitum, siue ad professionem omninò abstineant. Superior, qui huius Decreti transgressor extiterit, ipso facto pœnam priuationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vocisque actiuæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia imposterum obtinenda, se nouerit incurrisse, ac alijs etiam pœnis arbitrio nostro subiaceat. Receptiones verò, & professiones quaslibet eorum, qui contra huiusmodi Decretum nostrum admissi fuerint nullas, & irritas esse ex nunc decernimus & declaramus. Priuilegijs, Statutis, & consuetudinibus quibuscunque in contrarium minimè obstantibus. Dat. Romæ die 12. Martij 1596.

Renouatio, & ampliatio eiusdem Decreti.

De Nouitijs ad habitum regularem non recipiendis, nisi in Monasterijs, & locis designandis.

Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus noster D. Clem. Diuina prouidentia Papa VIII. cum iamdudum animaduerteret collapsæ Regularis disciplinæ institutioni, pro qua potissimum, iuxta sui muneris debitum, vigilare, ac laborare non desistit, illud in primis magnum impedimentum afferre, quòd in omnibus Monasterijs, & Cōuentibus, ijsque præsertim qui maiori indigent reformatione, singuli ad Religionem profitendam accedentes, passim, ac sine delectu recipiuntur, ac inde fieri, vt quo magis varijs Constitutionibus male affectas radices euellere studeret, eò magis infructuosa nouiter profitentium germina quotidie succrescant: cumq; ob zelum, ac desiderium, quo tenetur Sanctitas Sua omnes Regulares ad vetus suæ cuiusque religionis institutum redigendi, districtè prohibuerit, ne quis in certis Monachorum, & Mendicantium Ordinibus ad suscipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve, quousque monasteria, & Conuentus aliquot destinarentur, in quibus posset commodius regularis obseruantia, secundum reformationem à Sanctitate Sua institutam introduci: Quia tamen non obstante tali prohibitione, cognouit nonnullos fuisse, vel sub colore facultatis, & licentię à Sanctitate sua obtentæ, vel quia talis prohibitio ad illorum notitiā non peruenerit, receptos, & admissos, præter mētis suæ sensum; Ideircò huic malo prospicere volens, ne licentiarum, ac facultatum huiusmodi subreptione, ac prætextu, Decretum Sanctitatis Suæ irritum reddatur; Nunc denuò districtè præcipit, ac mandat omnibus Generalibus,

Prouincialibus, Commissarijs, Ministris, Præsidentibus, Abbatibus, Prioribus, & Guardianis, quibuscunque, cæterisque Superioribus Conuentuum, Monasteriorum, ac Domorum quocunque nomine appellentur, intra Italiam, & Insularum adiacentium fines existentium, quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium (exceptis tamen Carthusianorum, Fratrum Minorum de strictiori obseruantia, necnon Capuccinorum Sancti Francisci, Reformatorum S. Dominici, Discalceatorum Ordinis Carmelitarum, necnon Fratrum Congregationis Fulliensis, Cistereiensis Ordinis, ac Eremitarum Eremi Camaldulensis, & Montis Coronæ, Clericorum Regularium Theatinorum, Societatis Iesu, Sancti Pauli Decollati, & aliorum de Somascha, Ministrorum, infirmorum, respectiuè Ordinibus, Societatibus, seu Congregationibus nuncupatis, quæ etiam antea exceperat, & nunc iterum excipiendo, voluit prohibitionem hanc ad illa nullo modo extendi.) Ne sub cuiusuis licentiæ, & facultatis impetratę, vel impetrandæ obtentu, nisi per litteras in forma Breuis dumtaxat, & non alias, quemquam ad habitum regularem suscipiendum, nec etiam cōuersos nisi in Conuentibus, Monasterijs, & Domibus, auctoritate eiusdem S. D. N. propediem in vnaquaque prouincia designandis, recipere, aut receptos ad professionē admittere vllo modo audeant. Quinimò contra primam prohibitionem Sanctitatis Suæ receptos, etiamsi imperfectum habitum, aut sine caputio gerant, post præsentis Decreti in Romana Curia publicationem, omnino eijcere debeant.

Superiorem autem, qui huius Decreti transgressor extiterit, ipso facto pœnam priuationis omniū officiorum, quæ tunc obtinebit, vocis actiuæ, & passiuæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia imposterum obtinenda, eo ipso incurrere voluit, ac decreuit, & alijs etiā pœnis arbitrio Sanctitatis Suæ imponendis subiacere.

Receptiones verò, & professiones quaslibet eorum, qui contra huiusmodi Decretum admissi fuerint, nullas, & irritas esse ad quemcumque effectum, ex nunc decernit, & declarat.

Hoc autem Decretum noluit Sanctitas Sua eos Ordines comprehendere, qui Conuentus, Domos, & Monasteria à se probata pro Nouitiorum receptione, & educatione, hactenus permissione sua constituerint.

Cæteras verò licentias, siue particulares, quæ in hanc diem effectum non sunt sortitæ, reuocat, & annullat.

Vult autem Decretum hoc suum in solitis locis Vrbis publicatum ita prædictorum singulos afficere, ac si cuilibet personaliter fuisset intimatum, priuilegijs, statutis, & constitutionibus quibuscumque in contrarium minimè obstantibus.

Dat. Romæ apud S. Marcum, die 20. mensis Iunij 1599.

Decreta pro reformatione Regularium, tam Monachorum, quàm Mendicantium cuiuscumque Ordinis, & Instituti.

CLEMENS PAPA VIII.

3 NVllus omninò prætextu cuiuscumque priuilegij, vel superioritatis, etiam Generalatus, à seruitio Chori censeatur immunis, nisi pro tempore quo quis in proprij officij munere actu fuerit occupatus. Cùm Lectoribus autem, & Prædicatoribus Superiores ijs tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, dispensare possint. Idem quoque præstare valeant cum ægrotis, & studiorum causa legitimè impeditis. In eos verò, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salutari pœnitentia Superiores animaduertant ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum, alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione

Lectio Sacræ Scripturæ, vel Casuum conscientiæ bis in hebdomada præscriptis diebus in singulis Monasterijs, & Conuentibus habeatur, ad quā fratres omnes conueniant, eaque absoluta, mutua collatione circa explicatam doctrinam sese vtiliter exerceant.

Quo Tridentini Concilij Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius obseruentur, Præcipitur, vt nullus ex fratribus, etiam si Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, prouentus, census, eleemosynas, siue ex concionibus, siue ex lectionibus, aut pro missis, tam in propria ecclesia, quàm vbicunq; celebrandis, aliouè ipsorum iusto labore, & causa, & quocunque nomine acquisita, etiam si subsidia consanguineorum, aut piorū largitiones, legata, aut donationes fuerint, tanquā propria, aut etiam nomine Conuentus possidere possit: sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conuentui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecunijs, ac prouentibus confundantur, quo communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditari possit.

4 Neque Superioribus, quicumque illi sint, vllo pacto liceat eisdem fratribus, aut eorum alicui bona stabilia, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, etiam depositi, aut custodiæ nomine concedere.

5 Eorum verò, quæ ad necessitatem concessa erunt, nullus quicquam possideat, vt proprium, neque vt proprio vtatur.

6 Qui in præmissorum aliquo deliquerit, pœnas, nedum à Concilio Tridentino præscriptas: sed alias quoque multo grauiores, Superiorum arbitrio imponendas, incurrat.

7 Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia fratres excusare possit, quo minus culpæ, & pœnæ ab eiusdem Concilij Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ obnoxij sint, etiamsi Superiores asseuerent huiusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.

8 Fratrum vestitus, & supellex cellarum ex communi pecunia comparetur, & omnino vniformis sit fratrum, & quorumcumque Superiorum, statuique paupertatis, quam professi sunt, conueniat: ita vt nihil superflui admittatur; nihil etiam, quod sit necessarium alicui denegetur.

9 Quæcumque fratrum vestes, siue laneæ, siue lineæ, omnisque alia supellex in aliquem commodum Conuentus locum deferantur, ibique ab vno, vel duobus fratribus huic muneri deputatis diligenter custodiantur, vt inde Superioris arbitrio, prout vnicuique opus fuerit, subministrari opportunè possint.

10 Omnes etiam Superiores, quicumque illi sint, eodem pane, eodem vino, eodemque obsonio, siue

eadem

eadem (vt aiunt) pitantia, in communi mensa, prima, vel secunda, nisi infirmitatis causa impediti fuerint, vescantur, neq; singulare aliquid, quo priuatim quisque in cibum vtatur, vllo modo afferri possit, si quis in ea re peccauerit, nihil ea die aliment i percipiat, nisi panem, & aquam.

11 Superiores omnes, etiam Generalis, qui redditus, aut præstationes peculiares ratione officiorum habent, eorum accepta, & expensa in libro distincto fideliter, & diligenter adnotari curent, neque in alios vsus, quam ratione officij sui necessarios, quicquam expendant. Cum verò contigerit ipsos in aliquo conuentu commorari, eam pecuniæ quātitatem in commune conferant, ex q̄na sibi, & ijs, qui secum erunt, victus ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum suppeditetur.

12 Nullus ex Superioribus locorum, administrationem bonorum, aut aliarum rerum, dispensationemque pecuniarum, & redditiuum sui conuentus, etiam nomine conuentus per seipsum habere, siue exercere possit; sed vniuersum id onus tribus fratribus eiusdem conuentus à Generali ita demandetur, vt vnus rerum, & bonorum, redditiuumque colligendorum, ac exigendorum curam habeat: alter tanquam depositarius, pecunias, ac cætera ab illo collecta, & exacta fideliter asseruet: alius de pecunijs, & rebus à Depositario acceptis Priori, & Fratribus, ac Conuentui vniuerso de necessarijs, mandante tamen ipso Priore, non secundum proprium affectum, sed iuxta charitatis regulam, veluti bonus dispensator prouideat, officiorum huiusmodi confusione penitus interdicta.

13 Cæterum hi tres tam impensi, quàm accepti singulis mensibus Superiori locali, adhibitis etiā duobus, vel tribus fratribus eiusdem conuentus probatioribus, rerumque vsu peritis, rationem reddant: Deinde ipsimet rursus, præsentibus Priore, & peritis prædictis, Generali, cùm aduenerint: denique ipse Generalis, in quolibet proximo Capitulo Generali saltem coram tribus iudicibus, ab ipso Capitulo ad hoc constitutis, illorum omnium, vniuersæque suæ administrationis tam publicæ, quàm priuatæ rationem reddere teneatur, cuius etiam exemplum authenticum ex actis Capituli describatur, ad hoc, vt ad omne mandatum nostrum, vel Sedis Apostolicæ Romam transmitti possit.

14 In vnoquoque conuentu, fratrum is tantū deinceps constituatur, & imposterum retineatur numerus, qui ex redditibus illius proprijs, vel ex cōmunibus consuetis, vel etiam singulorum eleemosynis, alijsue quibuscumq; obuentionibus in commune (vt præfertur) conferendis, commodè possit sustentari: redditus verò, & supradicta omnia in communi loco, ac tuto diligenter asseruentur.

15 Superioribus autem, ne Concilij Tridentini, aut hæc nostra Decreta declarare, interpretari, aut relaxare vllo modo possint, omninò interdicimus, & prohibemus, decernentes irritum, &c. Si quis autem contra præsumpserit attentare, is eo ipso omni gradu, officioque priuatus, & ad ea perpetuò inhabilis existat.

16 Nullus nisi actu legat, vel prædicet, aliquo sui gradus priuilegio gaudeat.

17 Si alicui ex necessaria causa, Generalis iudicio probanda, socius ex eodem Ordine, qui illi ministret, concedendus erit, is nisi vigesimumquintum agat annum, & qui communi seruitio sit deputatus, non concedatur, & si commodè fieri potest, sit laicus conuersus.

18 Vt omnis scandalorum, & vagationis occasio tollatur, Conuentus clausura perpetuò, ac diligenter seruetur, ac propterea à Superiore ianitor constituatur, qui diligentia, ac morum integritate maximè commendetur: is ianuæ custodiendæ semper assistat, eamque nemini fratrum aperiat, nisi socium, & exeundi licentiam obtinuerit.

19 Nullus a conuentu egredi audeat, nisi ex causa & cum socio, licentiaque singulis vicibus impetrata, ac benedictione accepta à Superiore, qui non aliter eam concedat, nisi causa probata, sociumque exituro adiungat, non petentis rogatu, sed arbitrio suo, neque eundem sæpius. Licentię verò generales exeundi, nulli omninò concedantur.

20 Contrauenientes autem pœna graui, etiam cæteris ad Superioris arbitrium plectantur, eandem etiam ianitor subeat, si sciens exeundi facultatem fecerit.

21 Cum autem quis in conuentum reuertitur, Superiorem iterum adibit, benedictionem recepturus, qui à socio itineris rationem, & quid rei actum sit, diligenter perquirat.

22 Nullos fratres Romam venire Superiores permittant, nisi prius à Generali, vel Protectore dumtaxat licentiam in scriptis impetrauerint.

23 Si quis autem sine huiusmodi facultate Romam venire præsumpserit, voce actiua, & passiua biennio priuatus existat, subiturus etiam alias arbitratu Superiorum infligendas pœnas. Quæ item omnia aduersus eos, qui supradictos admiserint, & receperint, sine vlla exceptione locum habeant.

24 Habeat Superior clauem ita fabrefactā, vt cùm sibi videbitur cellas omnes reserare possit, & propterea nullus cellam, etiam noctu ita claudat, quin semper à Superiore possit aperiri.

25 In medio Dormitorij totam noctem lampas colluceat.

26 Nullus etiā Superior cellas siue in claustro, siue alibi separatas à communi dormitorio habeat, sed vnusquisq; vnica cella, eadē cum cæteris aliorum fratrum coniuncta, nudis omnino parietibus, ac lecto, & mensa humilibus, vniformique suppellectili (vt præfertur) quemadmodum religiosos decet, contentus sit: possit tamen Generalis alicui ex Superioribus conuentuum, si eorum muneris, & officij necessitatem id exigere cognouerit; alteram etiam cellam concedere.

27 Cellę siue ædiculę, quę extra dormitorium separatim sunt, ad officinas, aut aliàs ad communem vsum, & commoditatem conuentus redigantur.

28 Sigillatim suo quisque lecto cubet, neque vllibi duo in eodem lecto dormire possint, qui omnes ad certam formam redigendi erunt.

29 In priuatis cellis nulli camini permittantur: sed omnes obstruantur statim, cardinibus etiam è parietibus conuulsis, vt res illa non ad tempus facta, sed perpetuo duratura videatur, cellis tamen Generalis, aut alterius Superioris, ac Prędicatoris exceptis.

30 Conuentus fenestrę omnes, quę in vias publicas, aut in vicinas laicorum ædes prospiciunt, muro ita obstruantur, vt omnino ijs prospectus impediatur.

31 Valetudinarium in singulis conuentibus certo, ac salubriori loco constituatur, quod pro loci situ,

ac fratrum numero, quoad fieri poterit, commodissimum esse possit, in quo fratres omnes, cum ægrotabunt, curentur, nec inde nisi recuperata sanitate abire permittantur. Qui verò infirmorum curę præpositi sunt, omni sedulitate, ac charitate operam suam præstabant, ac curabunt ne quid ægrotis omnino desit quod ad sanitatem recuperandam pertineat.

32 Ineatur ratio, qua, sublatis licentijs, ac facultatibus hactenos quibuscunque concessis, degentes extra Conuentus claustra, ad ea quamprimum reuocentur, nec de cætero, nisi ex grauissima caosa à Sede Apostolica probanda, huiusmodi facultates concedi possint.

33 Nulli imposterum ad habitum, aut professionē admittantur, nisi in Conuentibus per Sedem Apostolicam in qualibet prouincia deputandis.

34 Curent Superiores, vt constitutio interdicens largitiones munerum, & præscribens hospitalitatis formam ab omnibus in quolibet Conuentu inuiolabiliter obseruetur.

35 Vt omnis officiorum ambitus occasio præcludatur, caueant, omnes à directa, vel indirecta vocum, seu suffragiorom procuratione, tàm pro se ipsis, quàm pro alijs, tum in Capitulis locorum, tum in cæteris pręsertim Generalibus Capitulis, aut Congregationibus, seu alibi. Quicunque secus fecerint, præter alias pœnas, & censuras hactenus contra huiusmodi ambientes inflictas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam priuationis officiorum, quę obtinent, eo ipso incidant, & ad futura quęcunque pariter inhabiles habeantur, super quo cum eis dispensari à nemine possit, nisi a Nobis, vel successoribus nostris, & pro qualitate culparum grauiùs etiam plectantur. Porrò supradictas omnes pœnas ad complices, ac simpliciter scientes, & non reuelantes extendimus.

36 In Superiorum, & Officialium omnium electionibus forma pręscripta a Sacro Conc. Trid. & Ordinis constitutionibus inuiolabiliter seruetur, iurentque Electores secundum veritatem cuiusque conscientię probiores, ac magis idoneos se electuros, ac propterea priusquam ad electionem deueniatur, in primis & ante omnia pręlegantur constitutiones de qualitate, & requisitis eligendorum. Ad officia, gradus, & Pręlaturas illi pręcipuè eligantur, qui possint, & consueuerint regulas Ordinis, & Cōstitutiones obseruare, pręsertim quę pertinent ad seruitium Chori, ac vestitum, & victum communem.

37 Eligantur in Capitulo Generali, vel Prouinciali aliquot graues, & periti ex fratribus cuiuslibet prouincię, saltem tres, qui admittendos ad pręedicationem verbi Dei, vel ad audiendas confessiones etiā ipsorum fratrum, ac Lectores publicos diligenter simul examinent, priusquam probentur, & ad huiusmodi ministeria admittantur. Horum etiam curę sit examinare, & probare, tàm quoad doctrinam, quàm quoad mores, promouendos ad quoscunque Ordines, in quo seruetur decretum Congregationis interpretum sacri Concilij Tridentini, hac de causa nuper editum, & promulgatum.

38 Illud porrò Superiores omnes in Domino admonemus, vt memores sint rationis quam in nouissimo die reddituri sunt pro grege sibi commisso; ac propterea omni studio inuigilent, vt quę in eorundem Ordinum Regulis, & Constitutionibus de oratione mentali, silentio, ieiunijs, capitulo culparum, alijsq; spiritualibus exercitijs prudenter, ac piè sancita sunt, ea omnia, & singula ad vnguem obseruentur, intelligantque super his veluti fundamentis omnium Religionum ędificia construenda, & amplianda esse, quę vt faciliorem exitum sortiantur, & fructus vberiores in animis fratrum producant, valdè opportunum erit, si in quolibet Cōuentu, singulis hebdomadis habeatur sermo de religiosa disciplina, regularique obseruantia.

39 Quo verò omnia ordinatè peragantur, appendatur tabella in loco conspicuo vniuscuiusq; Conuentus, in qua distinctè adnotetur quid singulis horis cuiusque diei quilibet frater pręstare debeat, vt certo quoq; signo pręmonitus, maiore animi pręparatione suo muneri satisfacere possit. Quę Ordinis Constitutiones, his Decretis non aduersantur, inuiolatè custodiendę erunt.

40 Quibus horum Decretorum capitibus certa pœna pręscripta non est, arbitrio Generalis, vel alterius immediati Superioris infligatur. Vt autem hęc Decreta (donec alia, quę pleniorem reformationem facient, edantur) ab omnibus obseruari possint, districtè pręcipimus Generalibus, ac omnibus alijs quibuscunq; Superioribus, ad quos hoc spectat, vt curent, ac efficiant, ea omnia inter alias eorundem Ordinum Constitutiones perpetuò valituras redigi, interdicta omnino eorum singulis facultate illas declarandi, & aduersus eas vnquam dispensandi; alioquin sciant se in pœnam Generalatus, & officiorum priuationis, ac inhabilitatis perpetuę ad alia quoque munera ipso facto, & sine vlla exceptione respectiuè incidisse.

41 Ne verò pręetextu dilatę publicationis eorum obseruatio, quoquomodo differri possit, aut impediri, volumus, vt post illorum publicationem in Conuentu, vel Monasterio cuiuslibet Ordinis de Vrbe factam, Generalem, aliosque Ordinum Superiores, cęterosque quoscunque fratres pręsentes, statim reliquos verò absentes citra montes, vnius mensis, vltra montes, trium mensium spatio ita arctent, ac si eorum singulis personaliter intimata fuissent.

42 Insuper mandamus, quod Generales in singulis Conuentibus citra montes, vnius mensis, vltra verò montes, trium mensium cursu Decreta supradicta publicari faciant, sub pœna priuationis Generalatus, alijsq; arbitrio nostro imponendis. Datum Romę apud Sanctum Petrum die 25. mensis Iunij 1599.

DEcretum illud, quo Fratres Romam petere cum Generalis, & Protectoris licentia duntaxat permissum est, Sanctitas Sua extendi ad Prouincialem decreuit, ita vt Prouincialis ipse ex causa communi totius prouincię dūtaxat facultatem huiusmodi facere valeat, declarauitque pœnam priuationis vocis actiuæ, & passiuæ contrafacientibus inflictam Sanctitati Suæ reseruatam esse, interdicta omnino eorum Superioribus singulis, etiam Generali, ac Protectori facultate illam moderandi, ac relaxandi. Datum Romæ die 20. Martij 1601.

Decretum fel. rec. Clementis Papæ VIII super casuum reseruatione ab omnibus Regularium Superioribus obseruandum.

SAnctissimus Dominus noster, qui iampridem accuratè perpendit, ac re ipsa comperit quòd reseruatio facultatis absoluendi Religiosos pœnitentes à peccatis quibusdam grauioribus, nisi Superiores admodum prudenter, ac moderatè illa vtantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posse in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedij desperationem; ideo, vt huic malo Sanctitas Sua opportunè prospiceret, decreuit, vt nemo ex Regularium Superioribus peccatorũ absolutiones sibi reseruet, exceptis ijs, quæ sequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout subditorum vtilitati expedire prudenter in Domino iudicauerint.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

Apostasia à Religione, siue habitu dimisso, siue retento, quando eò peruenerit, vt extra septa Monasterij, seu Conuentus fiat egressio. Nocturna ac furtiua è Monasterio, seu Conuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta.

Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo.

Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non sequuto.

Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterij, aut Conuentus. Furtum de rebus Monasterij, seu Conuentus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.

Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiusque personæ.

Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud præterea peccatũ graue pro Religionis conseruatione, aut pro conscientiæ puritate reseruandum videbitur, id nõ aliter fiat, quàm Generalis Capituli in toto Ordine, aut Prouinciális in prouincia, matura discussione, & consensu.

Non liceat Superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet subditi spontè, ac proprio motu id ab iis petierint.

Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios, pro subditorum numero maiori, vel minori, iique sint docti, prudentes, ac charitate præditi, qui à non reseruatis eos absoluant, & quibus etiam reseruatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, In quo eam debere committi ipse in primis Confessarius iudicauerit.

Tam Superiores pro tempore existentes, quàm Confessarij, qui ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caueant diligentissimè, ne ea notitia, quàm de aliorum peccatis in confessione habuerunt ad exteriorem gubernationem vtantur.

Liceebit tamen Superioribus determinare pœnitencias graues quibusdam peccatis, etiam non reseruatis à Confessariis imponendas, quæ subditos ab huiusmodi perpetrandis cohibere possint.

Atque ita per quoscumque Regularium Superiores, quicunque illi sint, obseruari mandauit. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac cuiusuis Concilij, etiam generalis Decretis, necnon consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore obseruatis, aut regulis in generalibus, seu prouincialibus Capitulis editis, statutis, & Constitutionibus etiam Apostolica auctoritate confirmatis, priuilegiis, indultis, & concessionibus quorumcunque, quorum tenores hic pro expressis haberi voluit, cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum die 26. mensis Maii, anno Domini 1593.

Sanctitas Sua deinceps declarauit & declarat, vt si huiusmodi Regularium Confessarlis casus alicuius reseruati facultatem petentibus Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, absoluere.

Formula concedendi facultatem pro Nouitijs ad regularem habitum recipiendis in Monasterijs, & locis designatis.

SAnctissimus in Christo Pater, & D.N.D. Clemens Diuina prouidentia Papa VIII. cum regularem disciplinam restituere, atque in pristinum statum reuocare maxime cuperet, regularesque omnes, vitam, moresque suos ad rationem cius instituti, quod quisque professus esset, ita componere, vt quæ ad votorum vim, habitum, victumque communem pertinent, ea potissimum singuli religiosissimè obseruarent, generali Decreto, quod de mense Iunij editum, tertia Iulij anni 1599. promulgatum fuit, Ordinum religiosorum Superioribus, (nonnullis exceptis) prohibuit, ne aut Nouitios reciperent, aut quenquam ad professionem ante admitterent, quàm à Sanctitate Sua monasteria aliquot ad eam rem præscripta essent, in quibus obseruantia regularis vigeret. Nunc verò eadem Sanctitas Sua à locorum etiam Ordinarijs, quibus id muneris demandauerat, certior facta, in infrascriptis monasterijs, & Conuentibus Ordinis N. præfinitum esse numerum dumtaxat eorum, qui vel ipsius monasterij censibus, vel consuetis eleemosynis sustentari ibi commodè possunt, atque in ijs omnia fideliter obseruari, quæ sunt cum illorum professionis perfectione coniuncta, nempè castitatis, paupertatis, & obedientiæ vota, vna cum cæteris decretis particularibus, vel instituti ipsius, vel Pontificijs etiam ad victum, vestitumque communem spectantibus (ipso Decreto, vt supra, edito, & promulgato, nequaquam obstante) potestatem facit Superiori eiusdem Ordinis Nouitiatus in infrascriptis monasterijs, & Conuentibus erigendi, nouitios recipiendi, educandi, atque ad professionem admittendi, modo tamen id ad præscriptum instructionis iussu Suæ Sanctitatis editum, neque alio modo fiat. Quoniam verò ea est Suæ Sanctitatis mens, & voluntas, vt in monasterijs, & Conuentibus, ad alendos nouitios præfinitis, regularis obseruantia perpetuò retineatur, mandat, & præcipit, vt in ipsis præscriptus iam personarum numerus in posterum seruetur, nullusque omnino superior cuiuslibet conditionis, personarum, & nouitiorum numerum augere præsumat, ea pœna proposita, vt in omnibus priuatus officijs, vocis actiuæ, & passi-

uæ ius omne amittat. Vult denique Sanctitas Sua huiusmodi facultatem per Congregationem confirmationis Apostolicæ hoc Decreto Secretarij manu subscripto concedi, non obstante Decreto, vt supra promulgato. Dat. Romæ, die, &c. Præscribitur verò numerus Sacerdotum . . . . Clericorum . . . . Conuersorum autem.

N. Visitationis, & Reformationis Apostolicæ Secr.

Decretū super forma recipiendi Nouitios Regularium ad habitum, & professionem.

SAnctissimus in Christo Pater, & D. N. D. Clemens Diuina prouidentia Papa VIII.qui aliàs pro regularis disciplinæ restitutione, singulis regularium Ordinibus (quibusdam exceptis) prohibuit, ne ad regularem habitum nouitios in posterum reciperent, receptosue ad professionem admitterent, quousque in aliquibus cuiusuis Ordinis monasterijs, seu Conuentibus (in quibus nouitiatus pro recipiendis, & educandis nouitijs designarentur, & approbarentur) ad eius, quam professi sunt, regulæ præscriptum, vitam, moresque restituerent,& componerent;certior deinde factus quosdam omnium ferè Ordinum Conuentus, seu monasteria ad pristinam illam regularem viuendi formam, & disciplinam, quam diutius desiderauerat, fuisse redacta in eisdem monasterijs,& Cõuentibus, vt Nouitiatus erigi, nouitijque recipi possent (sub certis tamen legibus,ac ea præsertim, vt licentia à Congregatione reformationis Apostolicæ prius obtenta esset) concessit, & ad illa designauit, & approbauit. Nunc volens vt ea, quę pro nouitiorum receptione, & institutione, de mandato Sanctitatis Suæ præscripta fuerunt,imposterum accuratius, & exactius obseruentur, vltra formam traditam in Constitutionibus fel. rec. Sixti Papæ V. & etiam Sanctitatis Suę super receptione nouitiorum, decreuit, ac præsentis Decreti virtute mandauit, ne in Conuentibus, seu monasterijs ad nouitios recipiendos, de Sanctitatis Suæ, seu dictę Congregationis reformationis licētia hactenus designatis, & approbatis, seu imposterum designandis, & approbandis, nouitij ad habitum recipi vllatenus possint, vel admitti, nisi prius ab ipsa Congregatione, vel à proprijs locorum Ordinarijs,aut ab illis, in quorum diœcesi nouitiatus existunt, in quibus nouitij recipiendi fuerint, expressè, & nominatim nouitii ipsi recipiendi approbati fuerint, & vt recipi, & admitti possint, licentiam in scriptis (gratis tamen in omnibus, etiam quoad scripturam concedendam) obtinuerint. Monet autem Sanctitas Sua eosdem Ordinarios omnem curam, & diligentiam adhibere, vt circa ætatem, conditionem, educationem, scientiam, vitam, & mores, cæterasque qualitates in ipsis nouitiis requisitas, obseruentur institutiones pro illis recipiendis ab eadem Congregatione reformationis factæ, & publicatę, neque aliter, nec alio modo aliquem ad habitum recipi permittant: Ordinariorum ipsorum conscientiam onerando, si quempiam approbauerint, vel admitti permiserint, qui non sit idoneus, & iuxta constitutiones, & institutiones prædictas, approbandus, & admittendus. Firmis nihilominus remanentibus pœnis omnibus contra Superiores quorumcunque Ordinum, qui, in admittendis ad habitum, & professionem nouitiis formam constitutionum, & institutionum prędictarum non seruauerint, aut nouitium aliquem quantumuis idoneum, & approbatum, in quouis alio Conuentu & loco, seu monasterio, preterquam in hactenus à Sua Sanctitate, vel à dicta Congregatione designatis, & approbatis, seu in posterum designandis, & approbandis, vel vltra numerum in eorum singulis præscriptum, seu præscribendum, receperint,vel admiserint, seu aliàs præmissis quouis modo contrafecerint. Irritum ex nunc,& inane decernens quicquid secus, vel aliàs,quauis auctoritate à quouis gestum, vel attentatum fuerit. Non obstantibus quibuscunque, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum, die 19. Maij 1602. Pontificatus eiusdem S.D.N. Anno vndecimo.

Institutiones super receptione, & educatione Nouitiorum Religiosorum monasterijs,& conuētibus designatis, vel designandis Clementis eiusdem iussu editæ.

CVm ad regularem disciplinam in singulis Religiosorum monasterijs propagandam, Nouitiorum institutio maximè vtilis sit, ac necessaria, & nihil ad grauem illam, ac laudatissimam priscorum Patrum viuendi rationem relaxandam maiorem vim habuisse compertum sit, quàm, vel nimiam in recipiendis nouitijs facilitatem supra numerum, quem capere, atque alere monasteria ipsa possent, vel negligentiam in probando,& examinando eorum spiritu, an verè esset ex Deo,atque ex præcipuo desiderio illi inseruiendi,vel denique incuriam in eis educandis, atque instituendis. Idcircò, vt huiusmodi incommodo deinceps occurratur, præcipitur omnibus, & singulis, ad quos spectat, vt in recipiendis nouitijs, & in eorum institutione, atque educatione, necnon in magistri, & aliorum ministrorum electione, pręter alia,quæ in sacris Canonibus, ac Decretis,præsertim Concilij Tridentini, Pontificijs, & cuiuscunque Ordinis, aut institui constitutionibus continetur, tam in alias designatis, quàm nunc, & imposterum ad hoc designandis monasterijs, & conuentibus,hęc quæ sequuntur, inuiolatè obseruari,& exequi perpetuò curent.

Primum, quòd attinet ad nouitiorum recipiendorum formam, vltra diligentem perquisitionem, quæ habenda erit de vniuscuiusque natalibus,corporis habitudine, moribus, & vita anteacta, ac præcipuè eorum, qui sextumdecimum ætatis suæ annum excedent, an criminosi, an ære alieno grauati,vel reddendæ alicuius administrationis rationi obnoxij sint, iuxta formam constitutionis fel. rec. Sixti V.& moderationum subsecutarum:illud etiam Superiores ad quos spectabit, sedulò perquirant, vt quibus in monasteriis, & conuentibus, ex Apostolica facultate nouitiatus fuerint instituti, in iis ad Religionem nullus inposterum admittatur, qui & ex honestis parentibus natus non sit, & conditiones sacris Canonibus, Summorumque Pontificum constitutionibus præscriptas non habeat, iuxta Decretum super forma recipiendi nouitios,die 19. Maii 1602. editum.

Quisque recipiendus in aliquo Ordine Regulari, etiam Mendicantium, in ea sit ætate constitu-

tus,

tus, quam eius Ordinis, in quo recipietur regularia instituta, & ordinationes requirunt; eam verò literarum scientiam calleat, aut illius addiscendæ spem indubiã præsеferat, vt minores, & suis temporibus, maiores Ordines, iuxta Decreta Sacri Concilij Tridentini suscipere valeat. Sed si quis annum vigesimumquintum excedens ad habitum regularem admitti postulauerit, & talis eruditionis expers inuentus fuerit, in Conuersorum tantum, quibus litterarum scientia non est necessaria, numerum referatur: ipsi autem Conuersi non recipiantur ante vigesimum ætatis suæ annum; & nisi saltem præcipua Doctrinæ Christianæ capita nouerint.

Demum Superiores diligenter exquirant, quo spiritu, qua mente, ac voluntate id regularis vitæ genus elegerint, quem sibi finem proposuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, & vt Deo liberiùs famulari possint, an potiùs leuitate, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi ducantur, & an eorum parentes ope, & subsidio ipsorum indigentes destituantur.

Prouideant quoque, vt omnes, etiam conuersi recipiendi priusquam ad habitum regularem admittantur, ab ijs quibus munus hoc incumbit, de regula, quam professuri sunt, tribus votis essentialibus, statuque regulari, & alijs cuiusque Ordinis peculiaribus institutis, & constitutionibus diligenter instruantur. Et quia quarundam Religionum moris est, nedum Conuersos ad professionem admittendos verum & Oblatos, vt vocant, recipere, circa ipsorum Oblatorum receptionem vnaquæq; religio suas peculiares Constitutiones; specialiaq; instituta obseruare teneatur.

Statim atque Nouitij ad habitum recepti, & in locum Nouitiatus introducti fuerint, per generalem omnium peccatorum confessionem totius anteactę vitæ conscientiam discutiant, & expurgent.

Quòd verò ad loci qualitatem vniuscuiusque Nouitiatus spectat, locus huiusmodi propria clausura ab ea parte Conuentus, & Monasterij, in qua degunt Professi, segregatus sit, atque distinctus, habeatque tot ad dormiendum cellulas separatas, quot erunt numero Nouitij, vel dormitorium ita capax, vt pro singulis singuli lectuli cõmodè sterni possint, in quo etiam cellula, vel certus, ac determinatus locus pro Magistro, eiusque socio reperiatur.

In eo etiam, præter alias communes commoditates, aptus locus adsit ad spirituales collationes, seu conferentias faciendas, ac lectiones, instructionesq; Magistri audiendas, & in quem hyemis tempore ad calefaciendum se igne communi recipiant.

Oratorium insuper, seu Cappella, si commodè fieri poterit, ad Nouitios in spiritualibus, præsertim in ceremonijs, Ecclesiasticisque functionibus exercendos.

Hortus quoque peculiaris ad honestam recreationem benè conclusus, atque munitus adsit, sin minus, hortum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipsis verò Nouitijs ibi commorantibus, curabit Magister cum loci Superioris auctoritate (si opus fuerit) ne in eundem quisquam alius ingrediatur.

Ad huiusmodi locum Nouitiatus nemini eiusdem, vel alterius Ordinis regulari etiam Conuentus, & Monasterij Officiali, vllo vnquam tempore sub quouis prætextu aditus pateat, prçterquam Magistro, eiusque socio, ac etiam Monasterij, aut Conuentus Superiori, si quandocunque ingrediendum sibi necessariò existimauerit, quo tamen casu aliquem semper ex senioribus conuentus, vel Monasterij Patribus socium assumat.

Huius loci clausuræ clauis apud Magistrum sẽper asseruetur, illique soli liceat ex graui tantùm causa ingressum illuc alicui permittere: si quis autem Nouitiorum quempiam alloqui voluerit, Magistro præsente, & non aliter alloquatur.

Nouitiorum Magistro socius, si per Nouitiorum instituendorum multitudinẽ necessarius fuerit, vita, & moribus (quoad fieri poterit) consimilis deputetur, qui in his, quæ ad Nouitiatus regimen spectant, dicto Magistro immediatè subiectus existat, eliganturque tàm Magister, quàm socius per Prouinciale Capitulũ, per triennium ad minus onus huiusmodi subdituri. Quòd si aliquo casu extra tempus capitulare noua loca Nouitiatus concedi contingat, tunc electionem Magistri Nouitiorum, & socij huiusmodi in his nouis locis per Generalem, vel Prouincialem, seu Ministrum, aut eorum Visitatores, seu Vicarios, de Diffinitorum tamen, vel grauiorum aliorum Patrum consensu fieri permittatur: idemque seruetur, si intra triennium, alterum, vel vtrunque vrgenti aliqua de causa ex illis locis amoueri, vel mori contigerit, in cuius, vel quorum locum alij consimiles subrogari debeant.

Tam Nouitiorum Magister, quàm socius ab ijs omnibus officijs, oneribusque vacationem habeant, quæ Nouitiorum curam, & regimen impedire valeant. Ipse Magister sacerdotali ordine sit initiatus, ac in quinto saltem supra trigesimum ætatis suæ anno constitutus, & per decennium à professione emissa in religione permiserit: Socius verò trigesimum annum excedat, sintque ambo doctrina, & quantum per Superiorum diligentiã, & vires fieri poterit, vitæ etiam anteactę exemplo præstantes, orationis præterea, & mortificationis operibus addicti, prudentia, charitateque referti, non sine affabilitate graues, zelum Dei cum mansuetudine prçseferentes: ab omni cordis, ac animi perturbatione, irę præsertim, & indignationis, quę in se, & erga alios charitatem impedire consueuerunt, quamlongissimè alieni & tales demum, qui in omnibus seipsos bonorum operum exemplum prçbeant, vt ij, qui eorum curæ subsunt, illos non tam metuant, quàm reuereantur, nec illis vnquam detrahere quicquam possint.

Habeat etiam Magister plenam, & absolutam potestatem circa Nouitiorum institutionem, ac Nouitiatus regimen, ita vt in illis nemini (Visitatoribus, ac Superioribus maioribus, vel etiam localibus exceptis) quouis colore se ingerere liceat.

Curam adhibeat diligentem, vt Nouitij omnes in regulari disciplina sedulo exerceãtur, agnoscantque præcipuè diuinæ, qua digni facti sunt, vocationis præstantiam, & excellentiam, quæ vera sit atque perfecta votorum solemnium, & quàm necessaria cuiusque Ordinis Constitutionum obseruantia, modum in oratione, tum vocali, tum mentali fructuosè persistendi, illicitas passiones, & vitia (ad quæ natura per peccatum labefactata

omni

omni tempore prona est, atque procliuis) per sensuum custodiam, & mortificationem cohibendi, austeritatem, ieiunia, cilicia, disciplinas, conscientiæ puritatem, crebram illius discussionem, Sacramentorum frequentiam, confessionis præsertim, quæ bis saltem singulis mensibus fiat, per apertionem quotidianam mutuum internorum cordis, & tentationum manifestationem, per exercitium humilitatis circa viliora ministeria, per modestiam in omnibus actionibus, diuturnumque silentium.

Quilibet Nouitius bis quotidie orationi mentali, & vocali incumbat, vnusquisque secundum propriam capacitatem, & ordinem sibi à Magistro præscriptum, ac plures in die propriam conscientiã vnusquisque examinare contendat. Ipsi autem Magistro soli Nouitiorum confessiones audiendi cura committatur. Liceat tamen Superiori, etiam locali, si ita expedire iudicauerit, vel per seipsum, vel per alium ab eo deputandum, semel, aut bis in anno eorundem Nouitiorum confessiones audire.

Quotidie Missæ sacrificio intersint, & statutis horis in Choro, nocturnis, diurnisque diuinis Officijs assistant.

Exercitationibus etiam corporalibus vacent, legant, vel scribant res spirituales, modestam animi recreationem interponant, quæ in solitario loco, & commodo extra Nouitiatum semel in hebdomada, vel in alternis saltem hebdomadibus longior statuatur, fiatque semper Magistro præsẽte, vel socio, qui multum inuigilent, ne duo ab alijs commorentur disiuncti, atque eo tempore, cuiusque, in quam natura feratur, propensionem scrutentur.

Non liceat eis, durante Nouitiatus, & probationis tempore, vnà cum Professis, nisi in Choro, in ecclesia tempore officiorum, in processionibus, aut in cœnaculo causa refectionis commorari, nec permittatur eis Professos domo exeuntes comitari.

Pro communibus, & proprijs cuiusque necessitatibus, quæ accidere possunt, vnus ex Nouitiis ipsis, ætate, moribusque prouectior deputetur, qui absente socio, Magistro permittente, omnia, prout opus fuerit, agat, cui etiam ianuæ custodia, & rerum leuioris momenti prouisio intra Nouitiatum committi poterit.

Cùm autem, licèt Clericorum bene instituendorum cura debeat esse præcipua, Conuersorum tamẽ religiosa instructio non sit prætermittenda, quin potius æquanimiter amplexanda, quandoquidem satis exploratum est, istorum etiam, cum regulam profiteantur eandem, perfectam educationem, tum religioni decorem, & ornamentum, tum aliis Christi fidelibus ædificationem, exemplum, atque vtilitatem afferre. Conuersis ipsis à Clericorum Nouitiatu separatus ad dormiendum locus (quantum commodè fieri poterit) assignari præcipitur. Illi tamen hac separatione non obstante, Magistro Nouitiorum, seu Superioribus Monasteriorum, & Conuentuum iuxta cuiusque Ordinis Statuta, & Constitutiones subditi esse, & obedientiam præstare debebunt, à quo non tantum circa corporalia obsequia probandi, & exercendi, verum etiam, pro eorum capacitate, & commoditate, de spiritualibus, præsertim de modo mentaliter orandi, diligenter instruendi erunt, quod vt commodiùs fiat, ad Capitula, & spirituales Conciones, quæ per Magistros Nouitijs fieri solent, accersiri debeant, & in Ecclesijs statutis horis conueniant, nisi tunc in suis officijs actualiter occupati fuerint.

Tempore verò probationis elapso, ij tantùm, qui non solum religiosæ perfectionis capaces: sed ad laborem corporalem apti nouo, ac diligenti examine reperti fuerint (dummodo ætatis suæ annum, quo ad Clericos decimumsextum, quo verò ad Conuersos, vigesimumprimum excesserint) ad professionem admittantur. Sed qui ad Conuersorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum statum transire, etiam durante tempore probationis, non possint.

Superior cuiuslibet Conuentus, in quo Nouitiatus fuerit constitutus, particularem librum habeat, in quo vniuscuiusque Nouitij professio registretur, illamque Nouitius professus propria manu, & duo testes, qui præsentes fuerint, subscribant.

Conuersus verò literarum ignarus, professus, in eorundem testium, qui se subscripserint, præsentia propria manu signum Crucis apponat, asseruetur que liber, & custodiatur in Archiuio, vbi scripturę ad Monasterium, seu Conuentum pertinentes reponi consueuerunt.

Quia verò in quibusdam Ordinibus filiationis vsus est receptus, declaratur, quod licet decretum sit, vt Nouitijs educandis certa Monasteria, aut Conuentus designata quilibet Ordo habere debeat, licitum tamen sit Superioribus Monasteriorum, & Conuentuum huiusmodi Ordinum, in quibus filiationis vsus receptus est, eos quos prænarratis qualitatibus suffultos repererint, in suorum locorum filios iuxta cuiusque Ordinis constitutiones adscribere, sicque adscriptos, cùm iuxta præsentes institutiones, & alias seruatis seruandis ad Ordinem recepti fuerint, ad loca Nouitiatuum cum testimonialibus literis transmittere, vbi tanquam dictorum Conuentuum, seu Monasteriorum filij, eorundem nomine, & instantia recipi, ac in Nouitiatu probari, & deinde antequam ad eadem Monasteria, seu Conuentus filiationis huiusmodi remittantur, in professorio ad perfectionem, vt permissum est, exerceri debebunt.

Porrò, ne loca vnius Monasterij, seu Conuentus ab alio præoccupentur, Capituli generalis, aut prouincialis partes erunt, numerum præscribere pro omnibus, & eam similiter rationem circa alimentorum contributionem, si opus fuerit, inire, ac singulis Conuentibus, & Monasterijs præscribere, quę magis expedire videbitur.

Vt autem Nouitij iam in Professorum numerũ, sicut præmittitur, recepti melius in bono spiritu, regularisque disciplinæ obseruantia stabiliantur, & confirmentur, mandatur, vt statim post professionem emissam, si in Conuentibus, aut Monasterijs pro Nouitiatibus assignatis locus aderit secundi Nouitiatus, siue Professorij ab ea, quæ Nouitiorum est, atque antiquorum Professorum habitatione distinctus, & segregatus, ibi collocentur, si Monasterium, aut Conuentus eos alere queat, sin minùs, in alium commodiorem Conuentum, aut Monasterium transferantur, in quo is locus cum requisitis ad Nouitiatum supranarratis reperiatur, vel accommodetur, aut de nouo construatur.

Ab hoc tamen illę Religiones excipiuntur, quæ, suarum constitutionum, seu institutorum vigore maio-

maioris temporis curſu nouos profeſſos intra nouitiatum detinere conſueſcunt, quibus in hac parte non derogatur, illis tamen permittitur, v̄t prædictis carum conſtitutionibus nō obſtantibus, idipsū facere poſsint, ſi id rationi, ac religioni magis expedire dijudicauerint, quibus in locis degant ſub regulis, & modo viuendi adhuc arctiori, quàm ferueat antiquiores profeſsi, itaquòd in negotijs monaſteriorum, aut conuentuum non ſe intromittere, nec communibus tractationibus intereſſe, neque alicuius exterioris obedientiæ officiū exercere debeant, ibique permaneant, quouſque ad ætatem ſacris Ordinibus ſuſcipiendis ſufficientem deuenerint, vel ſaltem per triennium poſt profeſſionem, quo etiam tempore poterunt, quinimo & debebunt litterarum ſtudijs operam nauare ſub directione, ac regimine Superioris, qui eas qualitates habeat, quibus nouitiorum Magiſtrum præditum eſſe oportere dictum eſt.

Declaratur tamen, quòd propter præmiſſa non cenſeatur conceſſa licentia recipiendi nouitios, niſi in locis pro nouitiatu deſignatis, aut impoſterū deſignandis, & pro numero dumtaxat in eorum ſingulis præſcripto, vel præſeribendo.

Denique ſi illi qui inter Religioſos gradu, & ordine Superiores ſunt, & alij, ad quos ſpectat, in prædictis omnibus, vel eorum aliquo deliquerint, ſeu quouis modo contrafecerint, officiorum omnium, quę tunc obtinebunt, priuationem, grauioreſque pro modo admiſſæ culpę pœnas, ſe ſubituros certò ſciant. Datum Romæ apud S. Petrum die 19. Martij 1603.

Ant. Seneca Refor. Apoſt. Secr.

Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquarto, Indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi Domini N. D. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. anno eius ſecundo, die vero vigeſimaſexta menſis Octobris, ſupradicta Decreta tam Sacræ Congregationis Concilij, quàm ſan. mem. Clemen. VIII. affixa, & publicata fuerunt ad Valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranen. & Principis Apoſtolorum; necnon in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per nos Camillum Fundatum, & Iulium Margitellum Curſores Sanctiſſimi.

Brandimartes Latinus Pro magiſtro DD. Curſ.

De Conuerſ. Coniug.

Cap. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus de vxoris licentia poteſt, & debet à monaſterio reuocari, ſi vxor ſit ſuſpecta, & continentiam non promiſerit.*
2 *Secus ſi promiſerit continentiam, ſiue ſit ſuſpecta, ſiue non.*
3 *Vxor iuuenis, quæ dedit viro licentiam profitendi, & caſtitatem vouit, an cogenda ſit non ſolum ingredi monaſterium, ſed etiam profeſſionem emittere.*
4 *Profiteri an, & quando aliquis præcisè cogi poſſit.*
5 *Vxor quæ dedit viro licentiam ingrediendi religionem, ſed caſtitatem non vouit, an poſſit directè virum repetere, & ille propria authoritate exire, & num. ſeqq.*
Et quid ſi ſit iuris conſcia, num 7. verſ. Prædictam concluſionem.
6 *Iudex in materia peccati ex officio prouidere poteſt vbi clauditur os agenti.*
7 *Maritus, cuius profeſſio non tenet, peccat ſi ſe ab vxore alienet, aut ei cauſam adulterandi præbeat.*
8 *Votum religionis emiſſum à coniuge de licentia alterius non ſolemnizatur, niſi votum remanentis in ſæculo ſit perpetuum; ſecus ſi temporale durante vita ingreſſi.*
9 *Vxor ſenex & non ſuſpecta vt poſſit in ſæculo remanere cum ſimplici voto caſtitatis, & vir ad religionem tranſire, an requiratur licentia Epiſcopi, & num. ſeq. vſque ad n. 17.*
10 *Diſſimulatio aliquando accipitur pro approbatione.*
11 *Matrimonij ſeparatio non poteſt fieri ſine authoritate eccleſiæ, & n. 13. & ſeqq.*
12 *Profeſſio facta à coniuge de licentia alterius caſtitatem vouentis, tenet, etiam ſine Epiſcopi licentia.*
13 *Coniux tranſire non debet ad religionem altero in ſæculo remanente cum voto caſtitatis ſine licentia Epiſcopi.*
14 *Vxor quando dicatur ſenex, & ſterilis ad hoc vt poſſit in ſæculo remanere cum voto caſtitatis, relinquitur arbitrio Epiſcopi, & num ſeq.*
15 *Intellectus cap. Si vir & vxor, 27. q. 2.*
16 *Actus contra iuris prohibitionem valet, ſi idem, vel alia iura dicant factum valere.*
17 *Epiſcopus non poteſt concedere licentiam vxori, cuius vir ad religionem tranſiuit ingrediendi monaſterium Monialium, & ibi degendi cum ſimplici voto caſtitatis, & num. ſeq vſque in finem.*
18 *Epiſcopus ita demum poteſt concedere licentiam ingrediendi ſepta monaſterij Monialium, ſi cauſa ſit neceſſaria, & reſpiciat monaſterium ipſum non autem perſonam ingredientis.*
19 *Monaſteria Monialium ingredientes de Epiſcopi licentia ex cauſis litium matrimonialium, adulteriorum, & alijs huiuſmodi incidunt in excommunicationem.*
20 *Licentia ingrediendi monaſteria Monialium pro mulieribus coniugatis an & quomodo à Sede Apoſtolica concedatur.*

1 PRAETEREA. Si vir de vxoris licentiæ profitetur, & ipſa vxor ſuſpecta nec continentiam vouet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum vxori reſtituet. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. cum quo conſentiunt Butr. Cardinal. Anchar. & Abb. Sed ſecundum Io. de Anan. hoc intendit iuxta verum intellectum. Si vir ſine licentia Diœceſani profitetur, & ipſa vxor ſit iuuenis, & ſuſpecta, nec continentiam vouet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum vxori reſtituet. Et ſic Io. de Anan. videtur fundare reſtitutionem viri in omiſſione licentiæ Diœceſani: tamen non eſt recedendum ab intellectu Io. Andr. & communi, quia Epiſcopi licentia non requiritur de neceſſitate, & ad validandum ingreſſum, ſed de honeſtate tantum, vt ingreſſus ſit licitus, vt dicam infra in vlt. notab. Cōmunis diuiſio. Secunda ibi, *dicimus*.

2 Nota primò ex illis verbis, *nec perpetuam caſtitatem vouentc*, quod ſi vxor de cuius licentia maritus

Profeſ. Fagn. in 2. par. 3. Decretal. R

ritus professionem emisit continentiam vouit, vir eius non potest de Monasterio reuocari. Quod habet locum siue vxor sit senex, & non suspecta de incontinentia; siue sit iuuenis, & suspecta: vtroque enim casu tenet irrenocabiliter ingressus viri. Sed in hoc est differentia secundum Hostiens. hic in fin. quod si vxor senex sit, & non suspecta, potest in sęculo remanere, vt est textus in cap. Cum sis, & ibi dixi infra eod. Sed si sit iuuenis, & sic suspe-
3 cta, cogenda est monasterium ingredi. In hoc tamen discrepant Innoc. & Hostien. quod Innocen. censet hoc secundo casu vxorem esse cogendam intrare monasterium, non quidem vt fiat Monacha, & monialiter viuat, sed vt custodiatur à vagatione, & refrænetur ne luxuriari possit. Ad hoc cap. Vxoratus, in fin. infr. eod. & idem notat ipsemet Innoc. infra in cap. Significauit, sed Hostien. tenet vxorem suspectam postquam licentiam dedit, & continentiam vouit, cogendam esse ad solemnem professionem; idque probat duplici ratione. Prima est, quia iura non admittunt huiusmodi commixtionem non professorum cum professis, cap. Clerici, & cap. Vidua, supra tit. proxim. Secunda est, quia vxor, quæ licentiam dedit, non peccauit, vt debeat poni in ergastulo, sicut dicitur in cap. De lapsis, 16. q 6. in cap. Si quis rspuerit, 27. q. 1. & in c. Gaudemus, infr. eod.
4 Nec obstat si dicatur. Sicut nemo præcisè cogitur ordinari, cap. Quæris, de ætat. & qual. ita nec præcisè cogitur profiteri, arg. cap. Integritas, 32. q. 1. Quia respondet Hostien. hoc procedere in eo, cui non est quod imputetur; alioquin cogitur non solum monasterium ingredi, sed & professionem emittere, cap. Fraternitatis, 32. dist. & d. cap. Gaudemus. Præterea vxor ab initio non cogitur professionem emittere, nisi causatiuè, videlicet vt viri ingressus sit validus. In ipsa ergo est ab initio vtrum ad hoc velit se adstringere. Censetur autem se tacitè adstrinxisse ex quo marito licentiam dedit, & vouit; & propter hoc recepta est illius professio. Vnde nisi id seruet, ad quod tacitè se obligauit, peccat; & ideo est cogenda, arg. l. Sicut, C. de act. & obligat. nec eius professio dicetur absolutè inuoluntaria, cùm habeat fundamentum in radice taciti consensus præexistentis. Cum opinione Hostien. quę ante eum fuit Tancredi, transeunt hic Butr. n. 10. Anchar. n. 3. & in c. Significauit, infr. eod. Io. Andr. num. 4. Butr. eod. n. Cardin. num. 5. & alij communiter, & pro ea sunt textus aperti non cauillando in d. c. Cum sis, §. 1. & in d. c. Significauit, §. fin. eamque pluribus rationibus confirmat glos. in eodem c. Significauit. Et quamuis glos. ipsa postmodum videatur inclinare, vt talis iuuenis suspecta, quæ vouit, non sit cogenda ad religionem transire, sed vir debeat illi restitui officio iudicis; hoc tamen est verum quando mulier dedit licentiam viro, sed non vouit cõtinentiam, cum enim vouit, est vera prima pars illius glossę, quod sit pręcisè cogenda, vt hic declarat Petr. de Anchar. num. 3. Sed Io. Calder. conciliat opiniones fœdere distinctionis, videlicet aut vxor, quę dedit viro licentiam profitendi, & simpliciter vouit continentiam, erat iuris conscia, & compellitur profiteri, c. Qui Vxorem, 33. q. 5. Aut erat iuris inscia: & tunc compellitur esse in monasterio, sed non profiteri, arg. l. Cum de indebito, ff. de probat. Et hęc Calder. distinctio placet hic Abb. Panorm. num. 8. vers. Io. Calder. dicit: & nouissimè Basilio Pontio de imped. matr. cap. 9. §. 1. vers. Sed quid.
5 Secundò nota ad petitionem coniugis non vouentis, de cuius licentia alter coniux ingressus est religionem non reuocari ingressum, sed solo iudicis officio, vt concludunt hic Butr. num 4. & Abb.
6 nu. 8. & sic nota quod in materia peccati vbi clauditur os agenti, iudex ex officio prouidere potest. Ad hoc cap. Ad nostram, de iureiur. & c. Nouit, de iudic. Sed in hoc oppositum tenet. Innocen. in cap. Quidam, num. 3. infra eod. vbi tamdem residet in hac opinione quod non solum remanens in sæculo possit repetere coniugem ingredientem monasterium, sed etiam ipse ingrediens possit petere coniugem in sęculo remanentem: & mouetur duabus rationibus. Prima est, quia vnus coniugum vouere non potest sine altero, ac si voueat, promissum soluere non potest, c. Vna sola, 33. q. 5.
7 Secunda est, quia cùm eius ingressus non teneat, peccat si se ab vxore alienet, vel si ei causam adulterandi prębeat, c. Si tu, 17. q. 2. c. Veniens, supra tit. proximo. Idque intelligit Innocent. procedere etiamsi de voluntate coniugis, non tamen vouentis intrasset, cum pręd ictæ rationes æquè vigeant, cum transit ea inuita, vel non vouente. Licet subdat tutius esse vt reductio ad coniugem fiat officio iudicis, quàm ad petitionem coniugis. Eamdem opinionem tenet Vincent. infra in c. Significauit, & sequuntur hic Io. Andr. & Anchar. ambo n. 3. Similiter refert Abb. Antiq. hic num. 2. Petrum Magistrum suum renuisse quod ingressus religionem de voluntate coniugis poterat exire, etiam authoritate propria, nisi qui remansit in sæculo vellet se ad continentiam obligare. Nam cum hic dicatur, vt ingressus possit, & debeat de monasterio reuocari, si ipse voluerit coactionem pręuenire, & facere de necessitate virtutem, non videt cur non possit. Non tamen egressus poterit debitum exigere, d. cap. Quidam, infra eod. Ita Abb. Antiq. cum quo transeunt Io. Andr. & Anchar. proximè citati.

Pręd ictam conclusionem quod maritus reuocari possit ex monasterio, non obstante quod professus fuerit de licentia vxoris non vouentis, limitãt aliqui, & pręsertim Abb. hic nu. 4 vers. Ego putarem, vt non procedat si vxor fuisset certificata, seu fuisset iuris conscia, quia tunc dando licentiam videretur tacitè continentiam vouere; & sic non reuocaretur ingressus mariti. Ratio est quia qui vult vnum, censetur velle omne id, per quod peruenitur ad illud, cap. Prudentiam, de offic. deleg. l. Ad rem mobilem, & l. Ad legatum, ff. de Procur. facit cap. Vidua, supra tit. prox. Sed ingressus mariti non potest irreuocabiliter fieri, nisi vxor voueat continentiam, cap. Cum sis, infra eod. Ergo dando licentiam marito ingrediendi, videtur tacite vouere. Ad hoc allegatur, c. Qui vxorem 33. q. 5. d. cap. Veniens, glos. in cap. Seriatim, in verb. Post mortem, 32. dist. & glos in cap. Ex parte, il primo, in ver. Consentientem, & ibi Abb. num. 4. & 8. inf. eod. Item glos. in c. Agathosa, in verb. Vel ipsa, in in fin. 27. q. 7. Rosell. in verb. Impedimentum 2. in princ. Tabien. in ver. Matrimonium, 1. q. 3. num. 4. Syluest. Matrimonium, 8. qu. 12. vers. Quartum, Sot. in 4. dist. 27. qu. 8. art. 4. col. penult. & ex modernis Henriq. in summ. lib. 11. cap. 8. §. 9. & Sanchez de matrim. lib 7. disp. 33. num. 14. & videtur hęc opinio satis rationabilis, sed tamen multum

ſed

reſtringit hanc litteram, quę generaliter loquitur, & non fundat ſe in ignorantia vxoris, ſed in eo quod caſtitatem non promiſit.

Præterea ſi vxor iuris conſcia dando licentiam marito profitendi cenſeretur tacitè vouere, hinc ſequeretur,vt ſi eſſet iuuenis,teneretur etiam monaſterium ingredi, vel vt compeſceretur à vagatione ſecundum opinionem Innocentij, vel vt ſolemnem profeſſionem emitteret, ſecundum opinionem Hoſtien. de qua ſup. in primo notab. cum vxor iuuenis viro ad religionem migrante non poſſit in ſæculo remanere propter periculum fornicationis, vt in d. cap. Cum ſis, & in cap. Vxoratus,infr.eodem. Quod tamen eſſet ſatis durum; & vix Doctores ad perpetuã clauſuram arctant mulierem, quæ expreſſo caſtitatis voto ſe obſtrinxit. In hoc tamen videntur conuenire,vt mulier in dubio præſumatur iuris ignara, niſi probetur certificata. Ad quod induco litteram d. cap. Cum ſis, infra eod.[Cum ſis,inquit, præditus ſcientia litterarum, ignorare non debes Sanctorum Patrum cõſtitutioni eſſe contrarium,vt vir vxore ſua,aut vxor viro ſuo non aſſumente religionis habitum debeat ad religionem tranſire. Atque ita improbatur ibi ignorantia propter ſcientiam litterarum: ergo rudibus, & imperitis ſicuti ſunt mulieres, milites, agriculcores, & alij de quibus in d. l. Cùm de indebito, permiſſum eſt illam conſtitutionem ignorare. Vnde regulariter ſecus eſſet in maſculo d.c. Qui vxorem, 33. quæſt. 5. & declarat hic Abb. in fin.

8 Tertiò nota, votum profeſſionis emiſſum à coniuge de licentia alterius coniugis non ſolemnizari, niſi altero religionem ingrediente, aut perpetuæ caſtitatis votum emittente: & ſic videtur non ſufficere votum temporale quamdiu vixerit ingreſſus ſecundum Anton. de Butr. hic num.3.

9 Vltimò nota ibi, *ignorante Epiſcopo*; coniugatum non debere ingredi religionem, & profiteri ſine licentia Diœceſani, de quo tamen dic vt in ſequenti quæſtione.

Lucius propoſuerat ingredi Religionem Cappuccinorum, & vxor cõſentiebat, & monaſterium Monialium S. Claræ intrare parata erat, & in eo quoad viueret perſeuerare cum ſimplici voto Caſtitatis; ſed cum eſſet quinquagenaria ſolemniter profiteri non intendebat. Quęſitum eſt an Epiſcopus poſſet impertiri licentiam Lucio tranſeundi ad Religionem, & vxori monaſterium intrandi cum ſimplici promiſſione continentiæ.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt, An vxor in quinquageſimo ætatis anno dicenda ſit ſenex,& non ſuſpecta de incontinentia,adeò vt cum voto caſtitatis remanere poſſit in ſæculo, & hanc partem pleniſſimè examino infra in d.c.Cum ſis.Secunda inſpectio eſt quatenus ſit ſenex, & non ſuſpecta, & continentiam voueat, an Epiſcopus prædictis coniugibus poſſit concedere licentiam petitam.

Et hæc inſpectio ſimiliter habet duas partes. Altera eſt, An ad hoc vt maritus tranſire poſſit ad religionem, & vxor non ſuſpecta in ſæculo remanere cum ſimplici caſtitatis promiſſione, requiratur licentia Diœceſani. Altera eſt, An Epiſcopus dare poſſit licentiam vxori monaſterium ingrediendi, non vt ibi ſit monialis, nec Regularem vitam ducat; ſed perpetuò degat in habitu ſæculari voto Caſtitatis obſtricta.

Quoad primam partem putant nonnulli ad hoc vt vxor ſenex, & non ſuſpecta poſſit in ſæculo remanere, & vir eius ad religionem migrare, præter votum caſtitatis deſiderari etiam licentiam Epiſcopi, per tex. in c.Si vir & vxor, 27. q.2. vbi diſponitur, vt ſi vir, & vxor diuertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, & pro hac parte facit 10 text. in d. c.Cum ſis. dum dicit Epiſcopum poſſe diſſimulare vt ſi vxor ſit ſenex, & ſterilis, ea in ſæculo remanente & caſtitatem promittente, ad religionem tranſeat vir eiuſdem. Verba enim illa, *diſſimulare poteris*, intelliguntur ibi à gloſ. & DD. de diſſimulatione approbationis. Ad idem videtur textus hic dum ponderat profeſſionem fuiſſe emiſſam ab altero ex coniugibus Epiſcopo ignorante.

Quę ponderatio inepta eſſet ſi Epiſcopi ſcientia 11 aut conſenſus non requireretur. Atque ita hunc textum ad hoc expendunt Butr. n.2. & 5.& Abb. n.3.addentes rationem,quia cum agatur de diſſolutione matrimonij quoad thorum, non debet hoc fieri ſine licentia Epiſcopi,c.1. De conſang. & affinit.c.Significauit,ibi, *vices Archiepiſcopi*, &c.inf. eod. Et huic opinioni videtur adhęrere gloſ. hic in ver.Renouari,dum ait; Si talis eſt vxor,quæ non poſsit eſſe in ſæculo ſine ſuſpicione fornicationis, non ſufficit ſola licentia vxoris ad hoc vt vir tranſire poſsit ad religionem, niſi & ipſa conuertatur. Si verò ſenex eſt,ſufficit ſola licentia,interueniente Epiſcopi authoritate, & ipſa voueat. Idem tenet Hoſt. in d. c.Cum ſis. n.3. in ver. Permittas, dicens: nam ſine te, qui es Epiſcopus, non poſſunt talia expediri, vt notatur in c.Significauit, inf. eod. in c.2. & c.Continebatur de deſponſ. impub.

12 Tu diſtingue. Aut quæritur an licentia Epiſcopi requiratur ad validitatem profeſsionis, & quidquid dixerit Maiolus de Irregular.lib.1. c.4. nu.5. tenendum eſt ingreſſum valere, licet Epiſcopi licentia non præceſſerit: nam nec Clerici requirunt aſſenſum Epiſcopi, vt neceſſarium, c.Duę, 19.q.2. & ibi notat Vincent. & Io. Andr. hic in princ. Et probatur efficaciter in hoc textu vbi profeſsio facta fuit à marito de licentia vxoris ignorante Epiſcopo; & tamen in fine diſponitur vt maritus ita demum poſsit, ac debeat è monaſterio reuocari, ſi vxor non promiſerit caſtitatem. Ergo ſi caſtitatem promiſerit, maritus reuocari non poterit, & ingreſſus valebit non obſtante Epiſcopi ignorantia. Idem deducitur ex c.Vxoratus, inf. eod. vbi nulla ſit mentio de licentia Epiſcopi; imò inſcriptio directa eſt Prioribus, & Fratribus S. Ioannis. Et hanc partem poſt Hugonem, & Laurentium tenent in d. c.Si vir.& vxor. 27. q. 2. gloſ in ver.Conſcientia, Archid.& Bellam.& tradunt hic Io. Andr. n.1. Butr. n.5.Card.q.2.Feder.de Sen.conſ.37.Caſus talis eſt,n.2.vbi ait, quod hic dicitur de authoritate Epiſcopi, vel Vicarij non eſſe de ſubſtantia; nam ſine ipſa valebit profeſsio alio remanente in ſæculo, & vouente, quem ceſert, & ſequitur hic Anchar. nu.3. verſ.Et hoc videtur tenere; & Abb. n.3. verſ.Sequitur etiam. Idem notat Præpoſ. in c.Seriatim, n.4. 32. diſt. vbi etiam allegat Abbatem in c.Vxoratus, infra eod. Et de conſuetudine non obſeruari vt petatur eiuſmodi licentia teſtantur Vincent.Io.Andr.& Cardin. ſupra citati.Quod etiam innuit gloſ. in d.c.Si vir & vxor. in ver.Conſcientia, dum ait: [Hoc generaliter obtinet, vt

semper authoritate Ecclesiæ fiat separatio ; si tamen sine authoritate Episcopi istud fiat, tenet, vt generaliter interpretatur consuetudo.

13 Aut quæritur an licentia Episcopi requiratur de honestate ; & tenendum est requiri secundum Vincen. in d. c. Duæ sunt. Innoc. hic in princ. Host. n. 1. in ver. Ignorante, qui supplet verbum *maxime*, & sequuntur Io. Andr. Butr. Cardin. Abb. & alij proximè citati. Ratio est, vt inquit Abb. n. 3. quia cùm per ingressum religionis alterius coniugis contingat matrimonij consummati quoad thorum separatio, non debet hoc fieri, cum sit Sacramentum in Ecclesia Dei, sine licentia Episcopi. Quam rationem perpendit etiam glos. præalleg. in d. c. Si vir. & vxor. dum dicit, hoc generaliter obtinere vt semper authoritate Ecclesiæ fiat separatio.

14 Preterea ad hoc vt valeat professio mariti, requiritur, vt vxor remanens in sæculo sit ita senex, & sterilis, vt non sit suspecta de incontinentia, iuxta text. in c. Cum sis, inf. eod. Quando autem mulier ad hunc effectum dicatur senex, iura non præscripserunt. Et sterilitas quamuis vt plurimum contingat mulieribus in quinquagesimo anno, l. Si maior quinquagenaria, C. de legit. hæred. l. Si sterilis, & ibi glos. in ver. Quinquaginta, ff de act. empti. Raphael Fulgos. cons. 212. Quædam mulier, col. 3. vers. In primo videtur; tamen aliquando concipiunt etiam post quinquagesimum, vt de mulieribus Perusinis testantur Bald. cons. 437. Titius habebat Seiam, n. 9. lib. 5. & Angel. in d. l. Si maior. Tota igitur hæc materia relinquitur arbitrio Episcopi perspecta ætate, complexione, fœcunditate ac temperantia vxoris remanentis in sęculo, vt post multa conclusimus in d. c. Cum sis in fin. Et cõsequenter priusquam Diœcesanus singulas circumstantias examinauerit, & arbitratus fuerit mulierem posse in sæculo morari sine periculo fornicationis, licere non debet viro religionem transire ; quod apertè tenet hic Butr. n. 5. dicẽs, [Quia agitur de dissolutione matrimonij, quod spectat ad Episcopum, & examinare causam an scilicet alter remanens in sæculo dicatur transisse dies suos an non, & an possit honestè sine altero remanere in sæculo sine suspicione turpitudinis; ideò requiritur præsentia Episcopi, quia arbitrari spectat ad ipsum ; & ideò satis necessaria videtur mihi hæc solemnitas in coniugato, cùm agatur de dissoluendo matrimonio, quod debet fieri authoritate Episcopi, ne contingat vt oppositum declaret ; & sic iam seruare feci, sed ne hoc postea reuocaretur in dubium, tutius foret ex officio aliquid super hoc interloqui.] Hæc Butr. Qui tamen subdit, si daretur ingressus religionis sine Episcopi licentia, & constaret notoriè personam remanẽtem non esse suspectam, teneret ingressus, quia impossibile est vt Episcopus aliter declaret.

15 Et inhærendo supradictæ distinctioni non obstant, quin potiùs fauent iura in contrarium adducta : nam quod dicitur in d. cap. Si vir, & vxor, 27. q. 2. procedit de consilio, non autem de præcepto secundum glos. ibi, in ver. Conscientia, Arcbid. & Bellam. Præterea subdit glos. illum textum posse intelligi in eo casu, cum coniuges volunt construere monasteriũ, in quo se conuertant : id enim fieri non debet sine authoritate Episcopi, c. Nemo, de consecr. dist. 1. & hodie statutum est, seu potiùs innouatum decreto Concilij Tridentini, in cap. 3. sess. 25. de Regul. cui intellectui valdè consonat littera : nam post illa verba, *nullatenus sine Episcopi conscientia fiat*, immediatè subnectitur, *vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco*.

Similiter ponderatio, quæ fit in hac decretali, quod professio facta fuerit ignorante Episcopo, intelligitur de honestate, & congruentia secundum Io. Andr. & alios præallegatos num. 12. Nam eodem contextu ponuntur verba illa, *præsentibus Sacerdotibus, & Monachis, & Episcopo ignorante*; & sic potiùs ibi narratur factum, vt aduertit Abb. num. 2. & hæ solemnitates, vel exhibitę, vel omissæ modicum faciunt, ex quo constat de professione secundum Innocen. hic in princ. cuius dictum sequuntur Io. Andr. Card. & alij. De honestate itidem habet locum approbatio Episcopi, quæ elicitur ex d. cap. Vxoratus, infr. eod. ibi, Dissimulare poteris.

16 Accedit quod etsi canones expresè prohiberẽt transitum coniugis ad religionẽ sine authoritate Episcopi, tamen cum non procedant vlterius irritando professionem, & ex alio canone professio facta etiam Episcopo ignorante declaretur valida, vt hic deciditur in fine, sequitur vt actus factus cõtra legis prohibitionem non sit nullus. Hęc est theorica Io. Andr. in c. Ad Apostolicam, num. 3. supra tit. prox. quam ibi approbant Butr. num. 8. Cardin. item num. 8. in 7. opposit. Henric. Boich. circa med. & alij communiter, habet enim locum eo casu regula illius textus : Multa fieri prohibentur, quæ tamen si fiant, obtinent roboris firmitatem.

17 Quoad secundam partem dicendum est Episcopũ nullatenus posse impertiri licentiam vxori monasterium Monialium ingrediendi, atque ibi perpetuò degendi absque solemni professione ; quia Sacri Canones improbant huiusmodi commixtionem non professorum cum professis, cap. Peruenit, il secondo, 18. q. 2. cap. Vt clerici, & c. Vidua, supra, tit. prox. cap. 16. vers. Finito, sess. 25. de Regul. Concil. Trid. & notat Host. hic num. 5. & Ancbar. num. 3. & in cap. Significauit, inf. eod. Ioan. Andr. num. 4. & Butr. eod. num. & Cardin. num. 2. Item decreto cap. 5. eiusdem sessionis statutum est, vt ingredi intra septa monasterij nemini liceat cuiuscumque conditionis, sexus, vel ætatis fuerit sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.

18 Et quamuis in Constitutione Bonifacij VIII. quæ incipit, Periculoso, de stat. Regul. lib. 6. permittatur sæcularibus, vt ingredi possint clausuram monasteriorum Monialiũ de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia, idemque permittatur in d. cap. 5. sess. 25. de Regul. ibi, Sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta : tamen in d. cap. Periculoso, adijcitur conditio si rationabilis, & manifesta causa existat. Et in d. cap. 5. immediatè subiungitur ; Dare autem tantum Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessarijs. Hæc autem necessitas ex sententia Sacrę Congregationis Concilij debet respicere monasterium ipsum, non personam ingredientis. Neque enim Sanctimonialium monasteria instituta sunt vt sæcularium commoditatibus, seu indigentijs subseruiant, d. cap. Peruenit, il secondo, 18. quęst. 2.

19 Ac propterea cum in diœcesi Salamantina consueuissent Episcopi concedere licentiam mulieribus

bus ingrediendi monaſteria, in eiſque commorandi tum gratia commoditatis, tum ob cauſas vrgẽtes, vt puta litium matrimonialium, adulteriorum ac diſſenſionum inter viros, & vxores, ac his ſimilium cum alia loca non extarent, in quibus maiori cum ſecuritate morari poſſent, & quæſiuiſſet Epiſcopus an eiuſmodi licentias ſibi cõcedere liceret. Die 19. Februarij 1604. S. Congregatio reſpondit non licere vllo modo Epiſcopis vel permittere, vel licentiam concedere mulieribus, vt ex cauſis ſupranarratis Monialium monaſteria ingrediantur; imo ingredientes incidere in excommunicationem decreto Concilij, atque Summorum Pontificum Conſtitutionibus impoſitam; quod ſi aliquis caſus acciderit, propter quem expedire videatur concedere talem licentiam, eam obtinendam eſſe à Sede Apoſtolica.

20 Porrò pro monaſterijs Italię, & Inſularum adiacentium, eiuſmodi licentiæ conceduntur à Sacra Congregatione Regularium; vltra montes verò per litteras Sanctiſsimi in forma Breuis, ſed nonniſi raró, & ex graui cauſa, & committitur Ordinario loci, vt ſi videbitur, ponat mulierem in aliquo monaſterio, cuius tamen Conſtitutiones expreſsè non repugnent, de conſenſu Abbatiſſę, & Monialium, & Miniſtri Prouincialis, aut alterius Superioris earum. Sola autem ingrediatur ſine vlla prorſus ancilla, & non exeat niſi cum videbitur; Vitam, & clauſuram obſeruet eo modo, quo Moniales ipſę, & tamdiu ibi maneat, quamdiu Ordinarius cauſam allegatam durare cognouerit.

De Conuerſ. Coniugat.

Cap. Verum.

S V M M A R I V M.

1 *Coniux ante matrimonium conſummatum poteſt altero inuito Religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo poteſt ad ſecunda vota tranſire.*

2 *Matrimonium ratum non conſummatum dirimitur per ſolemnem profeſſionem alterius coniugum.*

3 *Non autem per ſuſceptionem Sacri Ordinis.*

4 *Matrimonium ex carnali copula confirmatur.*

5 *Copula carnalis quamuis nihil addat ſubſtantiæ matrimonij, tamen addit quoad multa, vt hic.*

6 *Diſpenſatio an ſit concedenda, vt matrimonium ratum diſſoluatur per vota ſimplicia à viro emittenda in religione Societatis Ieſu, & n. ſeqq. vſque in fin.*

7 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota ſimplicia.*

8 *Papa diſpenſat in matrimonio rato non conſummato ex graui cauſa.*

9 *Et an ingreſſus in religionẽ Societatis Ieſu ſit cauſa ſufficiens, & n. ſeq.*

Et quid de promotione ad Epiſcopatum, & n. 12.

10 *Coniux religionem ingreſſurus cautionem præſtare debet, quod vel religionem profiteri, vel ad contugium redire debeat infra duos menſes, & num. ſeqq.*

11 *Et quid poſt Concil. Tridentin.*

13 *Frigiditatis impedimentum perpetuum dirimit matrimonium.*

14 *Et ſi ſuperueniat poſt matrimonium ratum, an ſit iuſta cauſa diſpenſandi ſuper eo.*

1 VERVM. Ante matrimonium conſummatum poteſt alter coniugum, etiam altero inuito religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo non poteſt ad ſecunda vota tranſire. Hoc dicit Io. Andr. Butr Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan. Primò ponit dictum. Secundò ipſius rationem ibi, *Quia*.

2 Nota primò ex textu caſum notabilem, in quo diſſoluitur vinculum matrimonij contracti per verba de præſenti, ſcilicet per ingreſſum religionis, & ſolemnem profeſſionem in ea emiſſam, dummodo carnali copula non ſit conſummatum, quia cum non fuerint vna caro ſimul effecti, ſatis poteſt vnus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere, vt in littera concordat cap. Deſponſatam, 27. q. 2. cap. Ex publico, & cap. Ex parte, il ſecondo, infra eod. & in auth. de Sanctiſſ. Epiſcop. §. Sponſalibus quoque, ibi, Si verò conſtante adhuc matrimonio, aut vir ſolus, aut vxor ſola intrauerit monaſterium, ſoluatur matrimonium, collat. 9. & hic notant gloſ. vltim. Innocent. in verb. Satis poteſt, ibi: Et credimus primi matrimonij vinculum penitus frangi, & Abb. num. 8. dicens hanc opinionem à Doctoribus communiter teneri: licet antiqui ſuper hoc variauerint, vt plenè notatur, vt in d. cap. Deſponſatam, in gloſ. vn. 27. q. 2. Hodie hoc eſt de fide, vt in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. de reformation. matrim. canon. 6. Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius coniugũ non dirimi, anathema ſit.

3 An autem idem iuris ſit ſi vir ad ſacros Ordines promoueatur, olim erat cõtrouerſũ, vt differit gl. in cap. vnico, in verb. Sacri Ordinis, de vot. lib. 6. Sed hodie hoc eſt expeditum in Extrauag. Ioann. XXII. Altercationis antiquæ, eod. tit. quæ declarat ſpeciale eſſe in religionis ingreſſu, vt matrimonium ratum diſſoluatur; ſecus verò in ſuſceptione ſacri Ordinis, quia hoc non reperitur iure cautũ, nec per aliquem Sanctorum fuit vnquam attentatum; vnde ſi vir de facto ordinaretur, characterem quidem reciperet, ſed tamen compelleretur inſtante coniuge matrimonium conſummare, vt ibi deciditur, & firmat gloſſ. in d. cap. vnico, & Abb. hic num. 2. de quo ſcripſi pleniùs in cap. Coniugatus, inf. eod.

4 Secundò nota ibi, *dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos*. Ex carnali copula matrimonium confirmari, ſecundum Abb. hic num. 3.

5 Quamuis enim quoad ſubſtantiam matrimonij coitus nihil addat, cap. Sufficiat, 27. qu. 2. l. Nuptias, ff. de reg. iur. addit tamen quoad quædam, primò ſcilicet quoad bigamiam, cap. Debitum, ſupra de bigam. Secundò, quoad ſignificatum, de quo ibi habetur. Tertiò, quoad impediendum religionis ingreſſum, vt hic ſecundũ Goffred. Quartò, quoad bonum prolis, l. Liberorum, ff. de verb. ſignificat. Quintò, quia multis modis per ipſum firmatur matrimonium, vt cap. Tua, infra de ſponſalib. ſecundum Hoſt. hic num. 2. in fine, & Ioann. Andr. num. 3. Adde ſeptimò, quia ſuper matrimonio conſummato non diſpenſat Eccleſia: nam quos Deus coniunxit, homo non ſeparat, Matth. 19. cap. Quos Deus, & cap. An quod, 33. qu. 2. cap. Ad limina, 30. q. 1. cap. Quantò, ſupr. de tranſlat. Epiſcop.

scop. Sed benè dispensat super matrimonio rato
non consummato, vt notatur in cap. Ex publico,
infra eodem, & dicam infra n.8.
6 Ex facto quæsitum est, an concedenda sit dispen-
satio, vt matrimonium ratum non consummatum
dissoluatur per vota simplicia à viro emittenda in
Religione Societatis Iesu.
Carolus Anton. Bononiensis die 13. Octob. anni
1621. contraxit matrimonium per verba de præ-
senti cũ Vrsula, & infra bimestre ante consumma-
tum matrimonium recipit se in religionem Socie-
tatis Iesu, in qua animo suscipiendi habitum re-
gularem in habitu sæculari permansit de licentia
Sanctissimi D.N. tunc Archiepiscopi Bononien-
sis, qui semel atque iterum bimestre tempus ad in-
grediendum religionem, de quo in cap. Ex publi-
7 co, infr. eod. ad totum hunc mensem Aprilis pro-
rogauit, cum tempus huiusmodi sit arbitrarium
iudici, secundum gloss. ibi in verb. infra duorum;
Sed quia ex Constitutione Gregorij XIII. Ascen-
dente Domino; tria vota Paupertatis, Castitatis,
& Obedientiæ, quæ post biennium in prædicta re-
ligione emittuntur, licèt substantialia sint, non
tamen sunt solemnia, sed simplicia, per quæ non
dirimitur matrimonium ratum, sicut dirimitur
per solemnem professionem, vt hic, & in concor-
dantibus supracitatis in primo notab. & in puncto
tenent quatuor authores ex ipsa Societate, videli-
cet Vasquez in 1. 2. q.96. art.4. disput.165. cap.10.
Henriq. in Summa lib. 11. cap. 8. num 7. Sanchez
de matrim. lib. 2. disputat. 8. num.6. & super De-
calog. tom.2. lib.5. cap.1. num.29. & Ribadeneira
in lib. de Societat. institut. cap. 19. §. El primer
es. Propterea Orator supplicat, vt Sanctitas Sua
ex gratia dignetur eiusmodi matrimonium diri-
mere, postquã expletis annis probationis, in dicta
religione vota simplicia emiserit; præsertim quia
obstetrix deputata à Sanctissimo, facta inspectione
corã matrona retulit, Vrsulam esse nimis arctam,
& virum de propria impotentia plurimum hæsi-
tare.
8 Etsi dubitandum non sit quominus Summus
Pontifex dispensare possit super matrimonio rato
non consummato, iuxta communem Canonistarũ
sententiam in cap. Ex publico, infra eod. & re ipsa
Pontifices sæpe dispensauerint, vt refertũr Nauarr.
in Manual. cap. 22. num. 21. & Caietan. in opusc.
tom. 1. tract. 28. de matrim. quæst. vnic. & aliquan-
do etiam ex sententia sacræ Congregationis Con-
cilij; tamen illud etiam absolutum est, huiusmodi
dispensationem absque iusta, & graui causa non
esse concedendam; vnde, vt refert Petr. de Sampso-
ne in d. cap. Ex publico, cum quida Princeps pe-
tijsset ab Innocentio III. vt dissolueret matrimo-
nium non consummatum, & Pontifex respondis-
set, se non posse; postea Principe allegante aucto-
ritatem glossæ Vincentij in d. cap. Ex publico, In-
nocentius respondit; Maledictus qui te docuit; &
quamuis Petrus non explicet cur maledixerit do-
centi; tamen Abb. ibidem sub num. 24. asserit id
fortè factum fuisse, quia sine maxima causa non
debet Papa hoc facere, & in cap. Ex parte, il se-
condo, infra eodem, idem Abb. num.3. ait Papam
non posse matrimonium ratum dissoluere, nisi ex
9 causa in iure expressa, vel omnino simili. Cæte-
rum causa ingressus in religionem Societatis Iesu
est voluntaria, nec grauis, seu maxima appellari
potest. Item non est expressa in iure, nec omnino
similis, cùm longè aliud sit vota simplicia emitte-
re, vt notatur in cap. vnico, de voto, lib. 6. & Ora-
tor poterit aliam eligere ex religionibus approba-
10 tis. Præsertim verò quia iura à religionem ingre-
di volente iubent recipi sufficientem cautionem,
quod vel religionem profiteri, vel ad coniugium
redire debeat infra spatium duorum mensiũ, iuxta
practicam d. cap. Ex publico, vt prudenter hoc ca-
11 su fuit obseruatum. Hoc autem duorum mensium
spatium, quod hodie extenditur ad annum pro-
pter decretum Tridentini Concilij cap. 15. sess. 25.
de Regul. præfixum est à sacris Canonibus, ne fiat
iniuria remanenti in sæculo, ne tandiu necesse
habeat expectare, & à copula abstinere, vt ait Io.
de Anan. in eodem cap. Ex publico, num.6. Quod
cum ita sit, iustum non videtur vt concedatur di-
spensatio oratori ad ingrediendam religionem
Societatis Iesu, in qua vota simplicia nonnisi post
biennium emitti solent; neque enim iustum est,
vel tutum vxorem tandium inuitam continere, &
in periculum incontinentiæ adduci. Propterea
enim de iure communi Episcopus non debebat in-
gredienti religionem dare tempus probationis,
nisi maritus consentiret, vt notat ibi gloss. in verb.
intra duorum, Innoc. prope fin. & Ioan. Andr. in
glos. Numquid, col. 1. vbi ait Principem tempus
probationis restringere ex causa, quia carnis sti-
mulis non potest coniux resistere.
12 Ad hæc Thomas Sanchez è Societate Iesu de
matrimonio disput. 16. lib. 2. num. 8. censet non esse
iustam causam dispensandi super matrimonio ra-
to non consummato, vt vir transeat ad Episcopa-
tum, nisi valde necessarium esset ad bonum com-
mune illum in Episcopum promouere; & tamen
votum solemnizatur per sacri Ordinis susceptionẽ,
sicut per professionem regularem, d. cap. vnico, de
voto, lib.6. ergo longè minus licebit dispensare, vt
matrimonium dissoluatur per transitum ad reli-
gionem, in qua finito probationis biennio vota
non solemnizantur.
13 Porrò si mulier, aut vir habuissent impedimen-
tum perpetuum frigiditatis, matrimonium ab ini-
tio fuisset nullum, cap. Fraternitatis, de frigid. &
14 malefic. Sed si tale impedimentum post matrimo-
nium, & ante copulam superuenisset; hæc fortè iu-
sta esset causa concedendi dispensationem super
matrimonio rato, secundum Alciat. resp. 21. nu.7.
& 8. quẽ refert & sequitur Menoch. de præsumpt.
lib. 2. præsumpt. 10. num 44. Sed sterilitas, seu im-
potentia, cuius meminit Orator in supplici libel-
lo, esset prius concludenter probanda ad sacrorum
Canonum præscriptum.

De Conuers. Coniugatorum.

Cap. Cum sis.

SVMMARIVM.

1 *Maritus ad Religionem transire non potest nisi & vxor transeat, vel non suspecta castitate promittat.*
2 *Ignorantia iuris non est probabilis in iurisperito.*
3 *Professio vnius coniugis non valet nisi vterque profiteatur, aut remanens in sæculo castitatem voueat, & careat periculo incontinentiæ.*
4 *Coniux non adulter potest religionem profiteri, li-*
cet

cet remanens in ſæculo ſit iuuenis, & caſtitatem non promittat.

5 *Matrimonium conſummatum per adulterium, vel profeſſionem alterius coniugis non ſoluitur quoad vinculum.*

6 *Mors ciuilis an, & quando æquiparetur naturali.*

7 *Vxor in qua ætate dicatur ſenex ad hoc vt cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo remanere, & maritus ad religionem tranſire, vſque in fin.*

8 *Vxor vt poſſit in ſæculo remanere viro ad religionem migrante debet eſſe ita ſenex vt non ſit ſuſpecta de incontinentia.*

9 *Libidinis labes quæ in iuuentute contrahitur in ſenectute frequentius expiatur, ſed non ſemper.*

10 *Incõtinentiæ periculum oritur ex hoc ſolo quod coniux ſit iuuenis.*

11 *Senectus quid ſit.*

12 *Senectutis initium aliter conſtituendum eſt quoad vniuerſam hominis ſpeciem, & aliter quoad ſingulos homines, de quorum ſenectute agitur.*

13 *Senectus in vniuerſum quando incipiat, variæ referuntur ſententiæ.*

14 *Aetates hominum quot ſint, & qualiter diſtinguantur.*

15 *Aetas virilitatis, & ſenectutis non determinatur à iure generaliter quoad omnes; ætas augumenti ſecus, & cur.*

16 *Senilis ætas pro materiæ diuerſitate vario modo à iure præſcribitur.*

17 *Senectus quoad ſingulares homines an, & quomodo probetur ex aſpectu corporis.*

18 *Canities quale indicium ſit ſenectutis.*

19 *Puer ſeptem annorum capite admodum cano apud Cardinalem Paleottum.*

20 *Senis centum annorum mirabile exemplum à Hieronymo recenſitur.*

21 *Senes qui dicantur, arbitrio iudicis relinquitur in caſibus, in quibus nulla ætas præfinita eſt.*

Senior quandoque eſt aliquis in quinquageſimo anno, quàm alius in ſexageſimo, ibid.

22 *Arbitrium in ſenectute dijudicanda qualiter ſit regulandum.*

23 *Senex ante quinquageſimum annum vt quis dicatur non reperitur iure cautum.*

24 *Septuagenarij indiſtinctè dicuntur ſenes, nec quoad eos eſt locus arbitrio iudicis.*

25 *Senes octuagenarij non excuſantur à perſonaliter comparendo ſi ſint robuſti.*

26 *Aetates hominum ſecundum ſubiectam materiam diuerſimodè limitantur, & terminantur.*

27 *Vxor in qua ætate iudicanda ſit ſenex, vt poſſit in ſæculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis, iura non præſcripſerunt.*

28 *Dicitur ſenex, & non ſuſpecta ſi ſit ſexagenaria iuxta opinionem Soti.*

Contrarium, num. 45. vſque ad num. 82. & præſertim, num. 65.

29 *Iuuenis dicitur quis ante ſexageſimum annum quoad hoc vt poſſit cum eo ſuper inceſtu diſpenſari, & n. 73. verſ. Et ex his patet.*

30 *Abbatiſſa in qua ætate ſit eligenda, & n. 74.*

31 *Vidua an poſſit eligi in Abbatiſſam, & n. 76.*

32 *Senes ſexagenarij an excuſentur à ieiunio, & n. 78. & ſeq.*

33 *Senilis corporis ſtatus ex leui momento in morbum decidit.*

34 *Senes ſexagenarij nõ includũtur in exceptione Bullæ Cruciatæ ab indulto veſcẽdi lacticinijs, & n. 95.*

35 *Vita in calore ſita eſt.*

36 *Mulieres ſunt viris frigidiores.*

37 *Vxor quinquagenaria poteſt in ſæculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis ſecundum opinionem Sanchez.*

Contrarium, n. 82.

38 *Lex Iulia Poppeia prohibens viris poſt ſexageſimũ annum, & mulieribus poſt quinquageſimum nuptias contrahere à quibus, & cur fuerit abrogata, & n. 65 verſ. Et hæc fuit ratio.*

39 *Matrimonium poſt pubertatem in quacumque ætate contrahi poteſt.*

40 *Potentia generandi in maſculis, & fœminis in quã vſque ætatem protendatur, & n. 65.*

41 *Mulier non dicitur ſtudere procreationi liberorum à quinquaginta annis ſupra.*

42 *Liberta quinquagenaria non tenetur ad operas.*

43 *Teſtes an dicãtur ſenes in quinquageſimo anno quoad hoc vt examinari poſſint ad æternam rei memoriam, & n. 88.*

44 *Mulieres quinquagenariæ etiam robuſtæ non tenentur ad ieiunia eccleſiæ.*

Contrarium, num 89.

45 *Senectus, & ſterilitas copulatiuè requiruntur ad hoc vt vxor poſſit remanere in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis.*

46 *Sterilitas ratione naturæ non aufert incontinentiæ ſuſpicionem, & num ſeqq.*

47 *Mulieres natura ſteriles ſunt præ cæteris libidinoſæ.*

48 *Mulieres natura produxit ad generandum, & infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matrimonij.*

49 *Pudor eſt mulieribus nuptiarum præmia non habere.*

50 *Mulieres in qua ætate incipiant eſſe ſteriles.*

51 *Cornelia è Scipionum familia poſt ſexageſimum ſecundum annum Voluſium Saturnum peperit.*

52 *Mulierum exempla, quæ poſt quinquageſimum annum conceperunt, & num ſeqq.*

53 *Partus quinquagenariæ mirabilis eſt quia rarus, ſed non miraculoſus n. ſeq. & n. 63 & 64.*

54 *Federici Imperatoris mater quinquagenaria publicè voluit parere, & cur.*

55 *Sterilis à natura, & maior quinquagenaria æquiparantur.*

56 *Iura conſtituuntur ex ijs quæ frequentiùs accidunt.*

Declaratur, n. 60. & ſeqq.

57 *Argumentum à communiter accidentibus valet.*

58 *Lex de miraculoſis non fertur.*

Declaratur, n. 64.

59 *Viuere præſumitur, qui non probatur mortuus, niſi poſt annum centeſimum.*

60 *Intellectus l. Iura, cum tribus ſeqq. ff. de legibus, & num. ſeqq.*

61 *Legiſlatores non contemnunt ea, quæ præter naturam contingunt, licet rarò.*

Filij tergemini in vtero eſſe à iure præſumuntur, ibidem.

62 *Filius natus octauo menſe an ſuccedat, & hæreditatem tranſmittat.*

63 *Leges non aptantur ad ea quæ ſemel tantum, aut bis poſſunt contingere, verſ. Reſpondet ſecundò.*

64 *Miraculum propriè quid ſit & quæ requirantur de ratione miraculi.*

65 *Viri iuris præſumptione vſque ad ſexageſimum annum poſſunt progenerare, ideoque ante eam*

æta-

ætatem non carent suspicione incontinentiæ.

66 *Nisi contrarium appareat, in quo iudicis arbitrium versabitur.*

67 *Virorum exempla, qui post octuagesimum annum liberos procrearunt.*

68 *Maior annis septuaginta an possit masculos procreare.*

69 *Filius an potius præsumatur natus ex patre septuagenario, quàm ex adulterio.*

70 *Sterilitas mulierum præcurrit iuris præsumptione sterilitatem virorum annis decem, & secundum Philosophos annis viginti.*

71 *Aetas congrua nubendi quæ sit ex sententia Aristotelis.*

72 *Elisabeth conceptio miraculosa.*

73 *Christi conceptio ex Spiritu Sancto fuit miraculum miraculorum.*

74 *Intellectus, cap. Iuuenculas, 20 q. 1.*

75 *Senes viuidi gubernationi sunt aptissimi.*

76 *Intellectus, cap. Quomodo, 31. q. 1.*

Mulieres sexagenariæ Apostolorum tempore eligebantur propter prædicationis officiū, vt eis pannos lauarent, & inseruirent, ibidem.

77 *Corrupta indecorum est vt præsit virginibus.*

78 *Senes in qua ætate à ieiunio excusentur, non est à iure determinatum.*

79 *Senectus sola non excusat à ieiunio ecclesiæ, nisi adsit aliqua senilis infirmitas.*

80 *Opinio Caietani, & Nauarri circa ieiunium senum expenditur.*

81 *Minores tertio septennio non tenentur ieiunia ecclesiæ obseruare.*

82 *Senectutis initium, vt minimum constituitur in quinquagesimo anno.*

83 *Senectus sola non sufficit, vt absit incontinentiæ periculum, sed desideratur aliquis senectutis progressus.*

84 *Præsumitur quis continentiam seruaturus ratione antiquæ ætatis, etiamsi tempore iuuentutis castitatem non seruauerit.*

85 *Maior quinquagenaria, quæ concepit in quinquagesimo anno non vacat à periculo incontinentiæ.*

86 *Senectus & sterilitas non sufficiunt ad hoc vt vxor remanere possit in sæculo, si aliunde appareat de illius intemperantia.*

87 *Vxor de cuius licentia maritus professionem emisit si sit suspecta de incontinentia, & castitatem promiserit an sit cogenda ingredi monasterium, vt custodiatur à vagatione, an verò vt solemniter profiteatur.*

88 *Testes in dominio Mediolanensi dicuntur senes in sexagesimo anno, quoad examen ad æternam rei memoriam.*

89 *Opinio Sanchez, quæ excusat mulieres quinquagenarias à ieiunio ecclesiæ refellitur.*

90 *Opinio si speculatiuè sit vere probabilis, est etiam tuta practicè.*

91 *Senes diu ieiunium ferre non possunt, sed egent cibo crebro, & modico ex sententia Hippocratis.*

Procedit in decrepitis, & senio confectis tantum, ibidem.

92 *Mors in extrema senectute sine dolore.*

93 *Senes non decrepiti facillimè ieiunium ferunt.*

94 *Senes septuagenarios, non sexagenarios excusat à ieiunio Ecclesiæ communis opinio.*

95 *Aetas quæ in viris est sexagenaria incongruè dicitur quinquagenaria in mulieribus quoad effectum iesuny.*

96 *Mulieres facilius ieiunium tolerant quàm viri, & cur.*

97 *Mulierum exempla, quæ sine vllo cibo diu vixerunt.*

98 *Ieiunantes sine corporis detrimento, imò & cum vtilitate vtuntur modica refectione loco cœnæ.*

99 *Vxori ante quinquagesimum annum licentia remanendi in sæculo non est concedenda; post annum verò quinquagesimū concedi potest arbitrio Episcopi, & quomodo eius arbitrium regulari debeat.*

1 CVM SIS. Vxoratus ad religionem trāsire non potest, nisi & vxor transeat, vel
nisi de incontinentia non sit suspecta, &
castitatem promittat. Hoc dicit. Primò
ponitur ratio. Secundò decisio, ibi, *Inde est*. Ex
principio litteræ. Cum sis præditus scientia litterarum.

2 Nota primò, iuris ignorantiam non esse probabilem in iuris perito: turpe enim est nobili, & Patritio ignorare iura, in quibus versatur, l. 2. §. Seruius, ff de orig. iur. sed turpius est Episcopo canones ignorare, cap. Vel non est compos. de temp. ordin. c. Omnes, 38. dist. de quo scripsi in c. 1. supra de Summ. Trinit. & fid. Cathol.

3 Secundò nota non valere religionis ingressum
alterius coniugis, nisi aut vterque religionem ingrediatur, aut remanēs in sæculo castitatem vo-
4 ueat, & careat periculo incontinentię. Quod tamen fallit secundum Innoc. & alios hic, si propter adulterium lata sit sententia diuortij; quia tūc
coniux innocens potest religionem solemniter
profiteri, licet remanens in sæculo sit iuuenis, &
continentiam non promiserit. Et in his terminis
5 loquitur text. in c. Agathosa, 27. q. 2. Ratio est quia
eo casu coniux propter adulterium est solutus à
seruitute alterius, c. Constitutus, & c. Gaudemus,
infra eod. Cęterum quamuis sic professus sit mortuus mundo, c. Placuit, 16. q. 1. non tamen durante
vita naturali illius poterit alter coniux matrimonium contrahere, vt probatur in c. Licitè, 32. q. 7.
iuncto text. hic. Nam in d. c. Licitè patet matrimonium per adulterium coniugis non solui quoad
vinculum, quod hodie diffinitum est à Tridentina
Synodo in can 7. sess. 24 de Sacram. Matrim. Et ex
hoc textu colligitur matrimonium non solui per
ingressum religionis, ex quo fuit consummatum,
6 & sic nota casum secundum Goffr. in quo mors
ciuilis non æquiparatur naturali, contra id, quod
habetur in l. Deo nobis, C. de episc. & Cler. de quo
tamen dic, vt per Host. Io. Andr. Butr. Anch. Card.
& Abb. hic, & per Dyn. in l. Ex ea parte, §. In insulam, de verb. oblig. Io. Andr. in c. Susceptum, de
rescr. lib. 6. Bart. Bald. & DD. in l. Gallus, §. Et
quid si tantum, ff. de liber. & posth.

7 QVAERO in qua ætate vxor dicatur senex ad hoc vt cum simplici castitatis voto possit in sæculo remanere, & maritus aliquam ex Religionibus approbatis solemniter profiteri valeat.

Dubitationis causam præbuit quidam Lucius, qui cupiebat ingredi Religionem Fratrum Cappuccinorum, vxorque assentiebatur, & in monasterio Monialium S. Francisci quamdiu viueret morari, & perpetuā castitatem vouere parata erat; sed profiteri ob ingrauescentem ętatē annorum quinquaginta, & infirmam valetudinem non intendebat. Quæsitum est an esset annuendum prędictis

dictis coniugibus fupplicantibus, vt vxor fimplici caftitatis voto adftricta monafterium ingredi, & vir Religionem Cappuccinorum folemniter profiteri poffet.

8 In hac quæftione fupponendum eft pro conftanti ex Sacrorum Canonum præfcripto duo effe neceffaria ad hoc vt vxor poft matrimonium confummatum cum fimplici caftitatis voto poffit in fæculo permanere viro ad religionem tranfeunte. Alterum vt fit fenex, alterum vt non fit fufpecta de incontinentia. Iuta funt clara hic in verf. Verum fi ita vxor fenex eft, in c. Significauit, ibi, fi eft talis ætatis, de qua fufpicio haberi non poffit, & in c. Ad Apoftolicam, infra eodem, vbi Innocentius III. primò conftituit regulam dicens: Cum vir, & vxor vna caro fint per copulam coniugalem effecti, nec vna pars conuerti poffit ad Dominum, & altera remanere; profectò non eft alter coniugum recipiendus ad obferuantiam regularem. Deinde fubijcit limitationem: nifi reliquus forte fit eius ætatis, vt fine fufpicione incontinentiæ valeat in fæculo remanere. Atque ita hæc duo debere copulatiuè concurrere fentit glof. in c. feq. in ver. Continentiam, Hoftien hic num. 4. & expreffius Cardin. in 2. oppof. & Butr.

9 in d. c. Vxoratus, num. 1. Ac proptereà fi vxor effet quidem fenex, fed tamen appareret fufpecta de incontinentia, non effet ei annuendum, vt remaneret in fæculo cum voto fimplici caftitatis, vt per Innoc. in d. cap. Significauit, Card. vbi fupra, & Syluest. in ver. Diuortium, q. 13. n. 16 verf. Tertiò, ex confenfo alterius. Quamuis enim libidinis labes quę nonnunquam in iuuentute contrahitur in fenectute frequentius expietur, vt legitur in c. Cum in iuuentute, de præfumpt. hoc tamen non eft perpetuum, vt ibi notat glof. Frequentius inquit, non tamen femper. Nam difficile continentiam feruat, qui illicito fe concubitu maculare non metuit, §. Quod verò, 34. dift.

10 Idemque obferuandum effet in cafu conuerfo fi mulier careret incontinentię fufpicione infpectis honeftis eius moribus, fed tamen non effet fenex; quia canones initio citati non requirunt fimpliciter, vt abfit timor fornicationis, fed ponderāt ætatem fenilem; atque ita exigunt, vt ceffet huiufmodi periculum ex caufa fenectutis, vt notant infra in c. Proximo Hoft. Io. Andr. & Butr. in fin. Cardin. q. 4. & Abb. n. 4. Effet enim valde periculofum, vt vxor iuuenis viro affueta vtcumque honefta tamdiu moraretur in fæculo, cum iuuentus fit femper expofita varijs incontinentiæ cafibus; ideoque Butr. infra in cap. Proximo in fin. Non video, inquit, fi mulier eft iuuenis, qualiter non fit fufpecta, quia mulieres funt volubiles vt rota. Quapropter ex hoc folo, quod coniux remanens in fęculo fit iuuenis, quoad hunc effectum oritur incontinentiæ fufpicio, Idque fatis probatur in c. Epifcopus, 77. dift. vbi fic ftatuitur: fi coniugati iuuenes côfenferint ordinari, etiam eorum voluntas ita requirenda eft, vt fequeftrato manfionis cubiculo religione promiffa pofteaquam pariter conuerfi fuerint, ordinentur. Qui text. licet variè à Doctoribus exponatur, tamen fecundum Præpof. in c. Si fe, 28. dift. non cauillando litteram efficaciter probat vxorem iuuenem debere ad religionem tranfire, fi maritus ad Sacros ordines promoueri velit, vt latius dicam infra in c. Proximo n. 9. Ergo idem dicendum fi maritus velit profiteri religionem. Quo argumento vtuntur Hoft. Ioan. Andr. & & alij proxime citati. Cum igitur Sacri Canones requirant vt vxor remanens in fæculo fit ita fenex, vt fit immunis à fufpicione incontinentiæ, inueftigandum eft in qua ętate ad hunc effectum diiudicanda fit fenex. Ad cuius rei euidentiam abs re non erit aliqui præmittere de fenectute in genere, ac de fenectutis initio, & progreffu.

11 Primum igitur, vt inquit Card. Paleott. de bono fenect. par. 1. col. 2. in fin. receptum eft apud omnes nouiffimum illud temporis interuallum, quod exactis cæteris vitæ fuperioris gradibus vfque ad mortem fupereft, fenectutem vocari tamquam extremum humanæ vitæ actum, quem Cicero appellat occafum vitæ, & S. Tho. vltimam ætatem hominis in 4. dift. 43. art. 3. q. 2. Eft autem fenectus frigidum, & ficcum corporis temperamentum annorum multitudinis ratione prouenienS, vt diffiniūt. Medici quos fuppreffo nomine refert Card. Paleott. loc. cit. Diffinitio eft Galeni lib. 5. de fanit. tuen. c. 9. claff. 2. cui non abfimilis eft alia, quæ affertur in lib. diffinitionum Platoni afcripto, videlicet Senectus eft imminutio animalis à tempore contingens. Necnon alia quę habetur in lib. definitionum Medicarum, qui Galeno tribuitur in lib. 6. Ifagog. Senectus eft ętas, in qua diminuitur animal. Quod ipfum innuit Ariftoteles de iuuentute, & fenectute c. 14. dum ait: Iuuentus eft primæ refrigeratiuæ augmentatio; fenectus autem huius decrementum. Et quæ in plantis vocatur ariditas, in animalibus vocatur fenectus.

12 Verum quo tempore homines incidant in huiufmodi temperamentum, Medici dicunt non poffe certa ratione præfcribi, ob magnam varietatem, quam folent homines ex alijs, atque alijs caufis contrahere. Sicut non pęfcribitur in c. 1. neque in c. Nifi cum pridem, §. Alia de renunc. & proptereà initium fenectutis aliter docuerunt côftituendum effe quoad vniuerfam hominis fpeciem, & aliter quoad fingulos homines, de quorum fenectute agitur.

13 Et quidem in vniuerfum quoad humanam fpeciem, vt refert Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. cent. 1. caf. 59. n. 1. Hippocrates arbitratus eft fenem dici à quadragefimo ætatis anno vfque ad quinquagefimum fextum. Seruius Tullius fenes indicauit poft exactum annum quadragefimum fextum. Varro poft quadragefimum quintum, Galen. lib. 5. de fanit. tuen. c. vlt. claff. 2. relatus à Bracheo Turonenfi in l Pueri, n. 9. de verb. fignif. ætatem fenilem tripartito diuidit. Primam appellat viridem, alias crudam fenectutem, & hæc à Menochio potius quàm à Galeno concluditur ab anno quinquagefimo in fexagefimum. Secunda quam propriè fenectutis nomen habere voluit, incipit in fexagefimo, & definit in feptuagefimum. Tertia decrepita quę conficit quod reliquū eft ætatis. Licet Paleott. loc. cit. generaliter afferat Medicos à quinquagefimo anno vfque ad fexagefimum fenectutem protraxiffe.

14 Ifidorus lib. 6. Etymol. & poft eum Archid. in c. Vnico, n. 2. de Cler. ægrot. lib 6. & Io. Andr. in proœmio eiufdem compilationis nu. 22. fic diftinguunt feptem ætates hominum. Prima eft infantia, quæ durat vfque ad feptimum annum, vt l. 1. §. 1. ff. de adminiftr. Tutor. de qua in l. Si infanti. C. de vir. delibet. Secunda exinde vfque ad annum decimumquartum eft Pueritia, fic dicta, quia pura

S eft

est, necdum ad gignendum apta, de qua habetur
in c.Pueri, 2.q.1.in c.In veteri, 77.dist.& in c.Indecorum, de ętat. & qual. Tertia ætas est adolescentia, seu pubertas, de qua in c.Puberes, de desponſ. impub. & hæc protenditur vsque ad vigessimum quintum annum l.1.in fin.ff.de minor. Quarta est iuuentus, de qua in c.Iuuenis, in princ. de sponsal. & hęc secundum eos concluditur in quinquagesimo anno. Quinta est virilitas, id est grauitas, quæ est declinatio à iuuentute in senectutem, quæ initium sumit ab anno quinquagesimo, & desinit in quinquagesimo nono, cuius fit mentio in c. Petijsti, 7. q.1. Sexta est senectus, quę nullo determinato annorum numero finitur. Senium vero est vltima pars senectutis, & hanc appellat ætatem quiescentium Io Andr. vbi supra, de qua in l. Senium. C.qui testam. fac. poss.

Sed glos. in procem. Sexti, in ver. Perfectus, sex tantum ætates assignans post infantiam, pueritiam, & adolescentiam, Quarta, inquit, est iuuentus, vel virilis ętas ab anno vigesimo quinto vsque ad quinquagesimum. Quinta senectus vsque ad septuagesimum. Sexta abinde, & dicitur senium aliarum ætatum terminus.

Accursius in l. Hęreditatum in glos. à prima ætate, ff. ad leg. Falcid. quatuor tantum ætates constituit, videlicet impubertatem vsque ad duodecimum, vel decimumquartum annum, l. Penult. C de impub. & alijs substit. adolescentiam vsque ad vigesimumquintum, l. Non aliter, in fin. de legat. 3. iuuentutem exinde vsque ad quadragesimum, d l. Non aliter in fin. abinde senectutem, vel senium, vt l. Maiores, ff. de iur. immunit. Receptior tamen videtur sententia glossę præallegatæ in procem. Sexti, quam ibi dicunt esse tenendā Io.Andr. num.22. & Gemin. in glos. in ver. Perfectus, & sequuntur Grammat. decis.34. in princ. Io. de Anan in rubr. de delict. puer. col.1. Afflict. in Commentarijs ad Constitutiones Neapolitanas lib.2. rubr.37. in fin. Abb. in c.Quoniam frequenter, n.18. vers. Illud etiam considerandum, vt lit. non contest. vbi per illam gloss. tenet senectutem incipere à quinquagesimo anno, eo quod iuuentus incipiat à vigesimoquinto, & duret vsque ad quinquagesimum.

15 Verum etsi leges præscripserint quot anni re-
quirantur ad infantiam, Pueritiam, Adolescentiam,
& Iuuentutem, vt in iuribus præallegatis: tamen
generaliter quoad omnes nullibi reperitur deter-
minatum quot anni exigantur ad virilitatem, &
multo minus ad senectutem, vt patet in ead. l. Non
aliter, §.fin. de legat.3. Rationem diuersitatis assi-
gnat eleganter Caiet. in 2.2 q.147. art.4. vers. Ad
primum. [Senectus, inquit, non est euidenter om-
nibus vna, sicut ætas augumenti; quoniam ætas
augumenti determinatur ab ortu, qui certus est,
ætas verò senectutis à naturali occasu, qui incer-
tus est. Sunt enim quidam sexagenarij ita for-
tes, vt alij quadragenarij, & vnus altero habet
multo plures circulationes cælestes propter quod
contingit forte aliquem esse senem in trigesimo,
aliquem in quadragesimo, vel aliquo huiusmodi
16 anno.] Itaque pro materię diuersitate iura aliter,
atque aliter ætatem senilem pręscripserunt, vt nor.
glos. in d.l. Non aliter, in ver. Seniores, & latius pa-
tebit infra n.26.
17 Sed quoad singulares homines, de quorū senectu-
te agitur, solent nonnulli æstimare senectutem ab
exteriori corporis specie, videlicet à rugis, vultu,
seu cutis ariditate, atque alijs huiusmodi signis, &
18 pręcipue à canitie Tiraquel l.6. Connub. n.7. Quo-
rum opinioni suffragatur text. in c.Magnæ, de vot.
ibi: ætatis in te senescentis defectus, atque cani-
ties vix labores, & dolores suos tolerare possunt.
Itē tex. in Auth. de quæst. §. Si vero viræ occasione,
ibi: Corporū eorū statum qualis quis est inspicere,
& §. Si vero aliqui, ibi: læsos autem, aut læsas cor-
pore, aut canitie graues hos sine molestia esse iu-
bemus. Per quem textum Angelus ibi circa fin. &
Bart. in l.1. similiter per text. ibi n.6. C. de mendi-
cant. valid. lib.11. dicunt senectutem probari per
aspectum corporis ad instar minoris ætatis iux-
ta l. Minor vigintiquinque annorum ex aspectu,
ff. de minor. & sequuntur Grammat. decis.48 n.19.
& Menoch. de arbitrar. iud. lib.2. cent.2. cas.117.
n.2. vers. Id quod non modo.

Verum hęc coniectura nec perpetua, nec prorsus certa est; cum multi ætate adhuc florentes festinam, ac præmaturam gerant canitiem, qui præcani dicuntur. qualem se fuisse Horatius Poeta scribit, & de quibus Boet. de consolat. in princ.

Intempestiui funduntur vertice cani.

19 Vnde refert Plinius in Albania gigni quosdam
à pueritia statim canos, & Paleott. in tract. de bon.
senect. par.1 col.2. in fin. narrat sibi ad Vrbem re-
deunti apud Faliscum occurrisse puerum septem
annorum Traianum nomine vultu succi pleno,
rubicundo, & hilari, sed capite admodum cano
omnibus qui illic aderant admirantibus. Sed &
Aristot scribit lib.4. de histor. Animal. c.11. non-
nullis pilos dum ęgrotarent incanuisse, quibus in
bonam valetudinem restitutis nigri enati fuerunt
canis defluxis. Ratio autem cur canities non sit
constans senectutis indicium ea esse potest, quia
vt illic docet Aristot. canities non prouenit ex ari-
ditate, sicut senectus; sed cutis vitio, quod viti-
liginem appellamus, pili omnes producuntur
cani.
Et è conuerso sunt alij qui matura iam, & occi-
dua ætate amœnam adhuc faciem retinent, & læ-
uem cutem, capillumque nigrum, seu flauum, qua-
lem Palladius scribit fuisse Abbatem Or in monte
Nitriæ qui cum esset nonaginta annorum erat vul-
20 tu nitido, & alacri: & vt alia exempla omittamus
mirabile est quod ponit Hieron. ad Paul. Con-
cord. de homine centesimum annum agente: ait
enim: [Oculi puro lumine vigent, pedes imprimunt
certa vestigia, auditus penetrabilis, dentes candi-
di, vox sonora, corpus solidum, & succi plenum,
cani cum rubore discrepant, vires cum ætate dis-
sentiunt, non memoriæ tenacitatem, vt in pleris-
que cernimus, antiquior senecta dissoluit, non
calidi acumen ingenij frigidus sanguis obtundit,
non contractam rugis faciem arata frons, non de-
nique tremulæ manus per curuos ceræ tramites
stylum ducit.]
Quamobrem cum hæc coniectura quæ in sene-
ctute dijudicanda sumitur ex aspectu corporis sit
admodum fallax ad formandum iudicium de se-
nectutis initio videtur sic distinguendum cum
21 Menochio. Nam aut versamur in casibus in qui-
bus certa ætas reperitur à iure præscripta; & tunc
manifestum est singulos esse habendos pro senibus
in ea ætate, quam leges præscripserunt, vt in l.1.
& l. fin. C. qui ætat. se excus. lib. 10. & in l. Maio-
res, ff. de iur. immunit. cum simil. Aut versamur

in

in caſibus, in quibus nulla certa ætas à iure præfinita eſt; & tunc communiter tenetur opinio Innocentij in c. Quoniam frequenter, num 3. vt lit non conteſt. videlicet an quis dicatur ſenex, necne, relinquendum eſſe arbitrio iudicis, cōſiderata cuiuſque complexione. Nam quandoque aliquis eſt ſenior in quinquageſimo anno, quàm alius in ſexageſimo. Ita Innoc. quem ibi ſequuntur Hoſt. Io. Andr. Abb. Socin. Felin. & alij omnes, Barbat. conſ. 22. col. 3. lib. 3. Florian. in l. Aquilia ſi delectum, ff. ad l. Aquil.

22 Cæterum cum adhuc incertum ſit qua ratione eiuſmodi arbitrium ſit regulandum, ante omnia obſeruandum eſt Doctores conuenire in duabus

23 propoſitionibus. Prima eſt neminem poſſe appellari ſenem ad quemcumque effectum ante quinquageſimum annum, quia nullibi id reperitur iure cautum. Et quamuis ante illud tempus aliquis poſſit incidere in temperamentum frigidum, & ſiccum ea aliquo accidenti; non tamen propterea ſenex dicendus erit, quia ad ſenectutem inducendam requiritur vt temperamentum illud proueniat ratione ætatis, & non aliunde, vt dictum eſt ſupra num. 18.

Nec refert quod gloſ. in l. Hæreditatum, in ver. à prima ætate, ff. ad l. Falcid. dicat iuuentutem protendi à vigeſimoquinto vſque ad quadrageſimum annum, & abinde ſenectutem, vel ſenium per text. in l. Non aliter, in fin. de legat. Tertiò quia Accurſius ibi quoad hoc videtur locutus ex capite ſuo; nam illa lex hoc non dicit. Tantum enim quærit à qua ætate iuuenes legati, & in quam intelligi debeant; & reſpondet exiſtimari poſſe eum iuuenem qui adoleſcentis exceſſiſſet ætatem quoad inciperet inter ſeniores numerari. Cæterum in qua ætate quis numeretur inter ſeniores, lex non aperit. Vnde ille text. communiter ſic ſummatur. Quilibet iuuenis dicitur qui inter ſeniores non numeratur.

24 Secunda concluſio eſt. Poſt annum ſeptuageſimum quilibet dicitur ſenex, Abb. in c. Quoniam frequenter, n. 18. vt lit. non conteſt. vbi ait in ſeptuagenarijs, & ſupra non eſſe locum arbitrio iudicis an dicantur ſenes, necne, cum in tali ætate valdè propriè dicantur ſenes, & à ſeptuageſimo anno incipiat ſeniū, quod eſt aliarum ætatum terminus, & quantumcumque quis ſit bene complexionatus in ea ætate, timere debet mortem, & ſequitur, Albet in diction. in ver. Senex. Vnde meritò Cardanus contradicentium Medicorum lib. 2. contr. 10. tract. 5. dicebat ſupra annum ſeptuageſimum in omnibus conuenire, vt ætas pro deplorata habeatur. Itaque iudicis arbitrium regulariter concluditur à quinquageſimo anno vſque in ſeptuageſimum.

25 Nec refragatur quod ſenes octuagenarij eſſe debeant quoad hoc vt non teneantur perſonaliter comparere. Rota deciſ. 9. de iudic. aliàs 222. incip. Senes videlicet octuagenarij, in nou. Siquidem ad eiuſmodi excuſationem ſola ſenectus non ſufficit, ſed copulatiue requitur, vt quis ſit ſenex, & valetudinarius; alioquin ſenex cuiuſcumque ſit ætatis ſi aliàs ſit robuſtus, non excuſatur vt ibi per Rotam.

26 Deinde in arbitrio regulando à quinquageſimo vſque ad ſeptuageſimum obſeruanda eſt diligenter materia, de qua agitur: non enim æqualiter omnea infra hoc ſpatium exiſtimandi ſunt ſenes: nam ætates hominum ſecundum ſubiectam materiam vario modo limitantur, & terminantur, vt tradit gloſ. præalleg. in d. l. Hæreditatum, & ibi remiſſiuè Bart. ff. ad l. Falcid. & in l. 1. §. Pueritiā, ff. de poſtul. Cyn. & Albet. in l. Si infanti, C. de iur. delib. Felin. in cap. Cum vigeſimum, col. fin. de off. deleg. Pariſ conſ. 19. num. 25. vol. 2. Et de ſenectute tradunt in ſpecie gloſ. & Io. de Platea in l. 2. C. qui ætate lib. 10. Pariſ. loco cit. & dictum eſt ſupra num. 16.

27 In caſu autem de quo agitur, vt ad propoſitam quæſtionem propius accedamus, iura non determinant præcisè in qua ætate vxor cenſenda ſit ſenex ad effectum vt careat ſuſpicione incontinentiæ, & remanere poſſit in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis, marito ad religionem migrante, nec quemquam reperi ex Claſſicis Canoniſtis id explicitè aſſerentem, tantum enim generaliter affirmant vxorem debere eſſe ſenem, & non ſuſpectam.

28 Inter modernos vero Theologos duæ ſunt ſententiæ.

Prima eſt Soti in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4 col. 12. §. Præterea, exiſtimantis ad hunc effectum mulierē dici ſenem quando eſt ſexagenaria, & eum ſecutus eſt Corduba in ſumm. qu. 178. verſ. Emperò ſi el matrimonio. Et quidam alij ex recentioribus relati à Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 32. n. 15.

29 Quorum ſententiæ ſuffragatur primò quod ante ſexageſimum annum quis dicitur iuuenis, quoad effectum vt cum eo poſſit ſuper inceſtu diſpenſari propter periculum incontinentiæ, vt cenſet Corduba lib. 1. ſui Quæſtionarij, q. 12. art. 1 col. 5 §. Secundum dictum.

30 Deinde pro eadem ſententia facit text. in cap. Iuuenculas. 20. qu. 1. vbi Gregor. ait; [Iuuenculas fieri Abbatiſſas vehementiſsimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua niſi ſexagenaria virginem, cuius vita hoc, atque mores exegerint, velari permittat.] Quo textu patet virgines reputari iuuenculas ad illum effectum ante ſexageſimum annum, & Turrecrem. ibi in princip. In hac ætate inquit, extinctus eſt fomes libidinis.

31 Tertiò ad idem facit text. in cap. Quomodo, 3 c. q. 1. vbi refertur illud Apoſtoli ad Timoth. 5. Vidua eligatur non minor ſexaginta annorum. Præfinitio enim huius ætatis ibi non fundatur in prudentia, ſeu maturitate conſilij, quia vidua cuiuſcunque ſit ætatis non poteſt eligi vt præſit monaſterio, ſed vt paſcatur ab eccleſia, vt declarat ibi gloſ in verb. Eligatur, cum qua tranſeunt Laur. & Archid. Videtur ergo requiri, vt ſit ſexagenaria, quia Vidua marito aſſueta ante illam ætatem non videtur ita eſſe à periculo incontinentiæ immunis, vt poſſit cum Clericis conuiuere.

32 Demum adduci poteſt pro hac ſententia quod ſexagenarij reputantur ſenes quoad hoc vt excuſentur à ieiunio, ſecundum Caiet. in 2. 2. qu. 147. art. 4. §. Ad primum, & Greg. de Valent. in 2. 2. diſp. 9. q. 2. punct. 5. col. 2. Et hanc eſſe communē opinionem affirmat Sanchez de matrim. lib. 7. diſput. 32. num. 15. & Leſſius lib. 4. de iuſt. & iur. c. 2. de Ieiun. dicens in hoc omnes conuenire vt ſexagenarij ordinariè excuſentur, hac enim ætate eſt media ſenectus iuxta medicos, in qua natura facile inedia, & repletione grauiter læditur, & præcipitatur. Idque indiſtinctè nulla habita ratione an ſint vegetes, & robuſti necne, ſecundum Sanchez.

qui ad hoc allegat Angles Floribus in c. De ieiun. q.6.diff.6. fol.407. Emman. Sà in summ.in ver. ieiunium, n.9. quia in eâ ętate vires iam deficiunt, & in proximo est interitus. Et quia sanitas senum
33 non est firma, sed fallax & incerta, secundum Galen. lib. 5. de sanit. tuen. pag.7 vbi ait senilem corporis statum ex leui momento in morbum decidere, ac proinde curandum esse in victu eadem ratione, qua conualescentes.
34 Hinc Pius V. & Pontifices successores dum in Bulla Cruciatæ negant Clericis, & regularibus facultatem vescendi lacticinijs, excipiunt sexagenarios, per hoc insinuantes rationi consentaneum esse, vt in ea ætate imbecilitati naturę consuiatur.
35 Quæ omnia longè magis vendicant sibi locum in mulieribus sexagenarijs: nam vita in calore sita est, secũdum Arist. in probiem. sect.3. problem. 25. eo quod anima tamdiu corpus informet, quãdiu in ea vitę munia obire potest: pręcipuus vero vitalium functionum administer est calor. At fœ-
36 minæ sunt viris frigidiores; ideoque citius crescũt, ętate florent, & senectute macerantur, vt per Aristot. loc cit. Quod etiam docuit Albert. Magnus in lib. 12. de Animal. cap. vlt. relatus à Tiraq. l.11 Connubial. nu.57. dicens mulieres citius crescere, compleri, ac senescere, & notatur in c. Puberes, & c. Continebatur, de desponſ. impuber.
37 Secũda sententia est Thomæ Sanch de matrim. lib 7. disput.32 num.16. qui arbitratur ad hunc effectum non eamdem ętatem ad senectutem esse præscribendam in fœminis, atque in masculis, cũ fœminę sint viris frigidiores; ideoque virum sexagenarium quoad hoc esse dijudicandum senem, & fœminam quinquagenariam, quia in ea ętate tam viris, quàm mulieribus accidit communiter sterilitas, & calor iuuenilis ferè extinctus est, & propterea cessat incontinentię suspicio, & pro hac sententia adduci potest
38 Primo, quod l. Iulia Poppea cautum fuerat ne vir maior annis sexaginta, vel mulier annis quinquaginta nuptias contraherent tamquam ad generandum inhabiles. Et quamuis eam legem omnium primus abrogauerit Claudius Cæsar, vt refert Suetonius in vita Claudij Cęsaris, cap.13. ac deinde Iustinianus in l. Sancimus, C. de nupt. ta-
39 men hęc abrogatio non idcirco facta est, quod maior quinquagenaria possit concipere, sed quia matrimonium contrahi potest propter seipsum, etiamsi liberi procreari non possint, vt illie Bald. adnotauit, & Socin. Iun. consil.35. Visa, n.34. lib.2. & fusius Parisi. consil.29. Cato, n.73. vol.2.
40 Secundò, pro eadem sententia adduci potest text. in l. Si minor, C. de legit. hæred. & quod per illum text. not. glos. in l. Si paterfamilias, §. fin. in
41 verb. Sexaginta, ff. de adopt. vbi referens in qua ætate ad varios effectus quis dicatur senex, in fine dicit sic: Mulier non dicitur studere procreationi liberorum à quinquaginta annis supra. Et idem tradit Fulgos. consil.212. Quædam mulier, colum.3. vers. In primo videtur, vbi ait potentiam generandi in masculis durare vsque ad annum sexagesimum; in fœminis verò vsque ad annum quinquagesimum.
42 Tertiò adducitur pro eadem sententia quod libertę quinquagenaria non tenetur ad operas, l. Liberta, ff. de oper. libert. quam ad propositum nostrum allegat Alber. in d. l. Si maior, C. de legit. hæred.

43 Quartò, satis pro eadem sententia quod notat Innoc. in cap. Quoniam frequenter, num. 3. vt lite non contest. vbi determinat senes dici post quinquagesimum annum quoad hoc vt ad æternam rei memoriã examinari possint, quia, inquit, recipiuntur timore mortis, ne cum eis pariter pereat probatio veritatis; & satis probabiliter potest timeri de morte cuiusq; secundum naturam inferiorum causarum postquam peruenit ad annum quinquagesimum, & cum Innoc. transeunt ibi Hostien. Io. Andr. & plerique alij.
44 Denique pro hac sententia adduci potest quod notat idemmet Sanch. de matrim. d. disp.32.n.17. vers. Sed superest, vbi affirmat ex opinione, quam dicit esse speculatiuè probabilem, mulieres quinquagenarias etiam robustas indistinctè à ieiunio excusari; motus quia ætas, quæ in viris est sexagenaria, in fœminis est quinquagenaria, cum citius senescant, & viribus deficiant, quàm viri; & propterea in mulieribus sexagenarijs dicit vigere eãdem rationem modici, & frequentioris cibi, quæ viget in masculis sexagenarijs, ne toto cibo ad naturam necessario simul sumpto senilis ille calor suffocetur.
45 Verum his non obstantibus existimo neutri ex his opinionibus esse adhærendum: & pro veritate obseruanda sunt verba huius Decretalis, quæ sic se habent: Si ita vxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, vt ea in sæculo remanente, & castitatem promittente ad religionem transeat vir eiusdem. Vbi pondera, ad hoc vt vxor possit esse in sæculo sine suspicione incontinentiæ duo copulatiuè desiderari. Alterum vt sit senex, alterum vt sit sterilis quod clarè hic aduertit Cardin. num. 3. in 3. oppositione dicens: In textu ponuntur duo coniunctiuè quod sit senex, & sterilis, itaut possit esse in sæculo sine suspicione. Vnde patet solam senectu-
46 tem sine sterilitate ad hoc non sufficere. Similiter sola sterilitas sine senectute non sufficit: non enim sequitur; sterilis: ergo continens, vt inquit Cardin. eod. num.3. vbi post Io. Andr. exemplifi-
47 cat in meretricibus. Quinimo iuuenes steriles sunt præ cæteris mulieribus libidinosæ, vt per Tiraquel. l.9. Connub. nu. 21. Vnde Hippocr. lib. 2. de mulier. morb. scribit mulieres partus immemores benè coloratas, & viriles esse. Quamobrem sterilitas hic intelligitur ratione ætatis, non ratione naturæ, vt not. glos. in ver. Sterilis, & Hostien. num.4. dicẽs: [Et sterilis, intelligas tu ratione senectutis, quasi dicat, si processerit in diebus suis, itaut sit matrona annosa, honesta, & matura; multę enim naturaliter sunt steriles, sed iuuenes magis appetunt, quàm etiam illæ quæ matres sunt; imo & quandoque impeditur conceptus, vt dicunt Physici, propter nimium appetitum.] Hæc ille, & sequuntur hic Ioann. Andr. num. 5. & Butr. in fin.
Quæ cum ita sint hanc determinationem non aliunde deducendam putarem quàm ex illa qualitate, quam ponderare videtur ipsemet Pontifex hic, videlicet, vt tunc mulier à se omnem per ætatis beneficium abiecerit incontinentiæ suspicionẽ, cum peruenit ad eam ætatem in qua non potest
48 amplius concipere: nec putet quis hanc determinationem imaginariam; seu voluntariam fuisse, imo enim ex natura ipsa deducta est. Scimus enim fœminis à natura inditum esse maximum, ac vehemens desiderium sobolis, l. Ambiguitates, C. de indict.

indict. viduit. tollen. & ob id dediſſe materiam
generandi, auidiſſimam, vt ex Medicorum ſenten-
tia tradit Tiraquell. de leg. connub. l. 6. num. 21.
Ideoque Bald. in d. l. Ambiguitates, num. 3. [Na-
tura, inquit, produxit mulieres ad generandum, &
infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matri-
monij.] Idem dicit Paul. de Caſtr. conſ. 184. ex
49 facto in princ. verſ. Nec eſt opus, lib. 1. Quare pu-
dor eſt fœminis nuptiarum præmia non habere,
cap. Pudor, 32. q. 2. Et magnum præmium mulie-
ribus eſt concipere, & conceptum tueri, l. Quæri-
tur, §. Si mulier, ff. de ædilit. edict. Vnde ſequi-
tur, vt quamdiu mulier ſenex non caret potentia
generandi, non poſſit dici ab appetentia coitus, &
fornicationis periculo libera.
50 Itaque punctus difficultatis ad hoc reſtringitur
in qua ætate mulier reddatur ſterilis, ſeu ad con-
cipiendum inhabilis. Hæc autem deciſio à Philo-
ſophis petenda eſt, & præcipuè ab his, qui artem
medicã profitentur, iuxta text. in l. Septimo men-
ſe, vbi Bartol. Bald. & DD. not. ff. de ſtat. homin.
Socin. d. conſ. 35. num. 9. lib. 2. Et quidem Ariſt.
lib. 5. de hiſtor. animal. c. 14. [Mulier, inquit, vſq;
ad quinquageſimum (ſcilicet poteſt generare) ve-
rum id rarò; paucis enim proles in eo ætatis tem-
pore procreata eſt, ſed magna ex parte maribus
quintus, & ſexageſimus annus finis progenerandi
eſt: fœminis quintus, & quadrageſimus.] & lib. 7.
Politic. cap. 16. ait, [Finis gignendi vt plurimum
viris eſt ſeptuageſimus annus, mulieribus autem
quinquageſimus.] Cæterum aliter locutus vide-
tur idem Ariſtot. lib. 7. de hiſtor. animal. cap. 6. in
51 princip. vbi etiam ſeptuagenarios generaſſe affir-
mat, & in mulieribus ſatis tritum eſt exemplum
adductum à Plinio lib. 8. natural. hiſtoriæ, cap. 14.
de Cornelia è Scipionum familia, quæ poſt ſexa-
geſimumſecundum annum Voluſium Saturnum
52 peperit: & alia exempla recenſet Codronchius
Medicus Imolen. in lib. 6. de Methodo teſtificandi,
c. 16. Et multo plura Schenckhius Obſeruationũ
Medicarum rararum lib. 4. tit. de conceptione.
53 Et ex Iuriſperitis Bald. in d. l. Si maior, C. de
legit. hæred. [Etiam quinquagenaria, inquit, poteſt
parere legitimum partum, & ex legitimo matri-
monio, nec eſt miraculum, ſed rarò contingens.]
Et idem Bald. conſ. 437. Titius habebat Seiam
in vxorem, quæ cum eſſet ætatis annorum quin-
quaginta aſſeruit ſe eſſe grauidam lib. 5. num. 9.
Sicit. [Secundum curſum naturæ in hac ætate
(ideſt quinquaginta annorum, vt ſupra in thema-
te) mulieres non concipiunt, licet aliquando cõ-
trarium eueniat, vt in Domino Alberto de Gui-
dalottis de Peruſio, quem Domina nobilis Betta
anno quinquageſimo completo concepit. Cuius
exempli meminit etiam Pariſ. d. conſ. 89. nu. 25.
vol. 2. Quinimo Angel. in ead. l. Si maior. [Ego, in-
quit, in Peruſio vidi plures maiores quinquagin-
ta annis parere filios, & credo quod ſubtilitas aë-
ris hoc operetur.] Idem ſentit gloſ. in l. Si ſterilis,
in ver. Quinquaginta, ff. de action. empt. dum di-
xit eſſe præſumptionem iuris, vt mulier poſt quin-
quageſimum annum non poſſit concipere, non di-
cit id non poſſe contingere, ſed in dubio non præ-
ſumi. Et ita etiam per illam gloſſam ſcripſit Ra-
phael. Fulgoſ. d. conſ. 215. in 3. col. verſ. In primo
videtur.
54 Sed obijcies; Etſi maior quinquagenaria poſſit
parere, hoc tamen rarum eſt, vt mirabile repute-
tur, d. l. Si maior quinquagenaria, C. de legit. hæ-
red. Quo loco ſcribit Angel. Federicum Impera-
torem natum fuiſſe ex quinquagenaria Monacha
profeſſa, & ex diſpenſatione Summi Pontificis de
monaſterio extracta; eamque publicè, omnibuſ-
que videntibus parere voluiſſe, vt partus ſuppoſi-
ti omnem ſuſpicionem excluderet, teſtantur Pa-
riſ. d. conſ. 89. num. 46. lib. 2. Socin. ſen. conſ. 126.
55 n. 2. lib. 3. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 1.
caſu 89. nu. 60. Et propterea mulier ſterilis à na-
tura, & maior quinquagenaria æquiparantur, vt
eſt text. in d. l. Si ſterilis, vbi qui vendidit partum
ex ancilla naſciturũ, qui tamen naſci non poterat,
vel quia ancilla erat ſterilis, vel maior annis quin-
quaginta, cum id emptor ignorauerit, tenetur illi
ad intereſſe, vbi gloſ. in ver. Quinquaginta, dicit
maiorem quinquagenaria à iure ſterilem præſu-
56 ſumi, & ſi contra fiat, eſſe miraculum. Idemque
affirmat Tiraq. l. 6. Connub. num. 22. At iura ex
iis quæ fortè vno aliquo caſu accidere poſſunt, nõ
conſtituuntur, l. Iura conſtitui, & l. Ex ijs, ff. de
legib. Nam ad ea potius debet aptari ius quæ &
frequenter & facile quã quę perrarò eueniũt, l. Nã
ad ea, ff. eod. Quæ verò ſemel, aut bis accidunt
contemnunt Legiſlatores, vt dicitur in l. ſeq. Ergo
hic canon qui de ſterilibus per ætatem loquitur
eſt intelligendus de illis tantum mulieribus, quæ
vt plurimum ſunt ſteriles, quales ſunt quæ quin-
57 quageſimum annum excedunt: valet enim argu-
mentum à ſolitis cõmuniter accidentibus, l. Certi
conditio, §. Si nummos, & ibi notãt DD. ff. ſi cert.
pet. & l. Si prius, §. 1. ff. de aqua pluu. arcen. cum
concord. Ita enim præſumitur contigiſſe, ſicut cõ-
muniter, & frequenter ſolet accidere, glo. Bald. &
DD. in l. Neque natales, C. de probat. Et in pro-
poſito tradit Bald. conſ. 74. Verba, colum. 1. in fin.
vol. 1. Socin. iun. d. conſ. 35. num. 23. & ſeq. lib. 2.
& in l. Gallus, in princ. ff. de liber. & poſthum. Pa-
riſ. d. conſ. 89. n. 5. vol. 2.
58 Præterea in his quæ rarò fiunt miraculum di-
citur, vt in Auth. de Conſul. in 2. col. circa med.
collat. 4. Et de miraculoſis non ſolet eſſe lex, vt
59 inquit Bald. in d. l. Iura conſtitui, ff. de leg. Et pro-
pterea præſumptio illa quod quis præſumatur vi-
uere niſi probetur mortuus, non procedit ſupra
centum annos, quoniam rarò poſt illam ætatem
quis reperitur viuus, Paul. de Caſtr. in d. l. Iura,
Socin. d. conſ. 35. n. 23.
60 Cæterum reſpondetur 1. d. l. Iura, cum tribus
ſeqq. eſſe intelligendas de actibus humanis qui
contingunt præter hominum opinionem, non au-
tem de his qui accidunt præter naturam, vt opti-
mè deducit Budæus, qui ad hoc ponderat verbum
Grçcum, quo vtitur Theophraſtus in d. l. Iura, & in
d. l. Quoniam, & ſequitur Bonaucor. de partu octo-
61 meſtri lib. 9. cap. 13. Etenim quę præter naturam
contingunt, vtique non contemnunt Legiſlatores,
Ideoque Paulus in l. Antiqui, ff. Si pars hæredita-
tis pet. relatis exemplis mulierum, quarum aliæ
ternos, aliæ quaternos, & nonnullæ ſeptenos filios
vno partu ediderunt, tandem concludit: Pruden-
tiſſimè Iuris authores medietatem quamdam ſe-
cuti ſunt, vt quod fieri non raro admodum poſſet
intuerentur, ideſt quia fieri poterat, vt tergemini
naſcerentur, quartam partem ſuperſtiti filio aſſi-
gnauerunt: ecce ſecũdum naturalem curſum mu-
lieres communiter vnicum pariunt, rarò geminos,
rariùs tergeminos; & nihilominus prudentes Le-
gum-

gumlatores ex hoc quod tam raró præter naturã contingit, ius constituerunt. & concord. text. in l. Sed etsi restituatur, §. fin. ff. de iudic.

62 Similiter quamuis octauo mense perfectus partus nasci non possit, vt not. in l. Septimo mense, ff. de stat homin. tamen natus, licet illico decesserit, succedit, & hæreditatem transmittit, l. pen. C. de post. hæred. instit. & cõsuluit Bald. cons 128. vol. 1. Ratio est, quia nati in octauo mense aliquando possunt viuere, licet rarissimè, vt author est Auerroes lib. 4 de gener. animal. S. Thom. in opusc. de fato, cap. 28. Frater Aegid. Roman. in lib. de form. corpor. humani, cap. 16. & ideò Legislatores hanc prolem non negligunt. Et idem de nato in quinto, vel sexto mense scripsit Angel. in l. Quod dicitur, ff. de liber. & posthum. Licet Socin. sen. d cons. 126. per tot. lib. 3. Multis relatis plenissimè consuluerit partum octimestrem naturaliter viuere non posse; & ideo nec succedere, nec hæreditatem transmittere:

63 Sed propius ad rem nostram in d. l. Si maior. C. de legit. hæred. super partu maioris quinquagenaria ius constituitur his verbis: Sancimus, licet mirabilis partus inueniatur, & raró contingat, nihil tamen eorum, quæ probabiliter à natura noscuntur esse producta, respui, sed omne ius, quod ex quacumque lege liberis præstitum est, hoc merum, atque immutilatum huiusmodi filijs, vel filiabus seruari in omnibus successionibus siue ex testamento, siue ab intestato, & summatim non absimiles alijs fiant, quos similes natura efficit. Et ita ad l. Iura constitui, cum seqq. respondet Socin. iun. d cons. 35. n. 27. vol. 2. & Paris. cons 29. nu. 19. vol. 2. dicens possibile esse vt maior quinquagenaria pariat; & ideo legem isto casu prouidere ad ea, quæ raró accidunt ex eo, quia naturaliter possunt contingere.

Respondet secundò ad prædicta iura Alber. in d. l. Si maior, his verbis: [Partus mulieris maioris quinquaginta annorũ mirabilis est, quia raró contingit, & ea quę raró contingunt, dicuntur mirabilia; sed de illis raró contingentibus non debent fieri iura, l. Nam ad ea. ff. de legibus, hoc verum si semel tantum, aut bis posset contingere.] Hęc Albericus.

64 Vnde paret nõ obstare, quod de miraculosis iura non constituantur, quandoquidem hoc procedit vel in his quæ bis, aut semel tantum contingunt secũdum Alberic. proximè cit. aut in his quæ verè sunt miraculosa, vt in exemplo quod ponit glos. in l. Ea ijs, ff. de legib. de Lazaro resuscitato, an scilicet debuerit rumpere testamentum quod prius fecerat, & bona hæredibus auferre. At veró partus maioris quinquagenaria nec tam rarus est, vt ex dictis apparet, nec miraculosus, vt dixit Bald. supra cit. in d. l. Si maior. Et ideo glos. quæ in d. l. Si sterilia ff. de action. empt. dicit esse miraculum, loquitur hyperbolicè, & impropriè, prout etiam loquitur textus in auth. de Consul. §. 2. ibi: [In ijs enim, quæ raró fiunt, miraculum est.] Nã miracula propriè sunt supra naturam, S. Thom. in 2. 2. q. 178. art. 1. ad 3. vt in exemplis quæ ponuntur in c. Retecta, de consecr. dist. 2. & de ratione miraculi tria requiruntur, scilicet esse arduum, idest supra virtutem naturæ creatę agentis; præter spem naturę, idest, vt non habeat ad illud naturalem ordinem, sed ordinem obedientialem; & vt sit insolitum, idest præter modum eius consuetum.

Idem S. Thom. in 1. par. q. 105. art. 7. ad 2. & quatuor requisita ad esse miraculi ponit Archid. in c. Teneamus, n. 2. 1. q. 1. post Goffred. & Hostien. in cap Venerabili, de testib. Quinimo partum maioris quinquagenarię nedum non esse miraculosum, sed nec haberi pro monstruoso ostendit Codronchius Medicus in præalleg. lib. de Methodo testificandi cap. 16.

65 Ex his constat opinionẽ Soti quod ante annum sexagesimum non cesset suspicio incontinentiæ, posse procedere in viris tantum: ipsi enim iuris præsumptione possunt progenerare vsque ad sexagesimum annum, & non vltra, & probat text. in l. Si Paterfamilias, §. fin. ff. de adopt. inducendo eum vt per Paris. d. cons 29 n. 32. vol. 2. & per illum text. tenet Alber. in d. l. Si maior. C. de legit. hęred. Fulgos. d. cons. 212. & Socin. d. cons. 35. vol. 2. Et hæc fuit ratio quare olim vir maior sexagenario non posset nuptias contrahere, l. penult. C. de nupt. vt obseruant Alber. & Fulgos. vbi supra. Et quamuis dicta prohibitio abrogata fuerit, non tamen fuit abrogata, seu correcta illius ratio, vt rectè deducit Paris. d. cons. 29 n. 73.

66 Itaque sexagenarij censentur immunes à periculo incontinentiæ, nisi contrarium appareat, in quo iudicis arbitrium versabitur vsque ad annũ septuagesimum. Nam ex Philosophorum sententia finis gignendi vt plurimum viris est septuagesimus annus, vt dictum est supra nu. 50. & vsque ad septuagesimum generãt qui sexagesimum excesserunt, idque tamquam communissimum tradit Arist. lib. 7. de histor. Animal. c. 6. in princ. dicens: Mares plurimi ad sexagesimum generant quem si excesserint, ad septuagesimum vsque procedunt.

67 Quinimo etiam vltra septuagesimum annum debere hoc casu protendi arbitrium iudicis, si cõstaret de filiorum procreatione post illam ætatem. Referunt enim Aeneas Pius in Europa, cap. 25. & post eum Tiraquell. l. 6 Connub. num. 21. Exempla virorum, qui in octuagesimosexto, octuagesimooctauo, & nonagesimo anno liberos procrearunt.

68 Et quod magis est, Auenzoar sui Theisir lib. 2. trac. 3. cap. 1. narrat viros nonnullos centum annis maiores nedum generasse, sed amplius etiam generasse masculos contra Aristotelem, qui, vt inquit Auenz. voluit nullum posse masculum generare post septuagesimum annum. Quam Aristotelis sententiam pluribus impugnat Ioubertus lib. . Errorum popularium, cap. 2. probans senem septuaginta annis maiorem posse etiam masculos pro-
69 creare, licet Fulgos. d. cons. 212. & Paris. d. cons. 29. lib. 2. latè consuluerint filium natum etiam in figura matrimonij non obstante tractatu, & nominatione parentum nõ censeri generatum ex patre septuagenario, vtpotè ad coeundum inhabili, sed potius ex adulterio. Quod an verum sit iudicent alij; nam hic non est casus noster.

70 At veró aliud dicendum est in mulieribus, nulla enim est ratio quare in hoc debeant pari passu cũ viris ambulare, vt putat Soto, cum sterilitas, ex qua suspicionem incontinẽtię sacri Canones metiuntur, fœminis contingat in quinquagesimo anno, & sic præcurrat annis decem ex sententia Iurisconsultorum, vt clarè constat ex l. Sancimus, C. de nupt. & ex d. l. Si maior, iuncta l. Si Paterfamilias, §. fin. ff. de adopt. & annis viginti secundum
71 Aristot. superius cit. Qui propterea lib. 7. Politic. cap. 16.

cap. 16. docuit congruere puellas nuptui tradere
circa ætatem annorum ſeptem, & triginta, in hoc
enim tempore, inquit, vigentibus corporibus con-
iungentur, ac procedente tempore ſimul apte de-
ſinent procreare poſſe, ideſt vxor in quinquageſimo
anno, & vir in ſeptuageſimo.

72 Nec refragatur quod Eliſabeth mater S. Ioan-
nis Baptiſtæ cõceperit poſt annum ſexageſimum,
vt ſacra teſtatur pagina. Siquidem conceptio eius
miraculo tribuenda eſt, tum quia erat non ſolum
ſenex, ſed etiam ſterilis natura, vt innuunt verba
illa Lucæ 1. *Nam, & ipſa concepit filium in ſene-
ctute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur
ſterilis*: tum propter rationem, quę ſubnectitur,
Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.
73 Quæ ratio non congrueret, niſi conceptio Eliſa-
beth fuiſſet ex virtute diuina: tum denique quia
Gabriel vt ſuaderet Beatiſs. virgini Conceptionẽ
Chriſti ex Spiritu ſãcto, quod eſt miraculũ miracu-
lorum, vt inquit D. Thom. in 3. diſt. 3. q. 2. art. 2.
non eſt putandus ſumpſiſſe exemplum niſi à mi-
raculo, quia à conceptione naturali incongruè sũ-
mo miraculo fidem adſtruere potuiſſet.

Et ex his patet reſponſio ad primum argumen-
tum: nam doctrina Cordubæ quòd ante ſexageſi-
mum annum quis dicatur iuuenis, quoad hoc vt
poſſit cum eo diſpenſari ſuper inceſtu admitti
ad ſummum poteſt in maſculis, qui vſque ad ſe-
xageſimum annum poſſunt liberos procreare;
non autem in fœminis, quæ vt plurimum ſunt ſte-
riles in quinquageſimo.

74 Non obſtat text. in c. Iuuenculas, 20. q. 1. quia
in Abbatiſsa non tantum pręſcribitur ætas ſexa-
ginta annorũ, quia in ea ætate extinctus eſt fomes
75 libidinis, ſed etiam quia tunc præcipuè viget pru-
dentia, quæ ad regendas Sanctimoniales requiri-
tur, arg. c. Niſi cum pridem, §. Alia verò, ibi; Moralis
maturitas (quæ in ſenibus eſse ſolet) ipſum in
ſuo ſuadet officio permanere, ſupra de renunc. ſe-
nes enim viuidi gubernationi ſunt aptiſſimi, vt Hie-
ronymus docet in epiſtola ad Nepotian. & Archid.
in c. Tanta, 86. diſt. & etiã quia in ea ętate ma-
gis feruet ſpiritus deuotionis, cap. 1. eod. tit. de re-
nunc. ibi: [vergente deorſum conditione corporea
feruor ſpiritus in ſublimiora cõſcendit.] Pręterea
gloſ. in d. cap. Iuuenculas, in ver. Sexagenaria, di-
cit hoc poſſe intelligi de ſexagenaria, non
ætate, ſed perfectione continentiæ. Ergo perfe-
ctio continentię ſecundum gloſ. poteſt contingere
etiam ante ſexageſimum annum.

Ac demum in c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.
ſtatutum eſt, vt in Abbatiſſam aut Prioriſſam, vbi
per Prioriſſam monaſterium gubernatur de cætero
non eligatur aliqua, niſi triginta annos comple-
uerit. Et ex decreto Concilij Tridentini c. 7. ſeſſ.
25. de regul. non minor eligenda eſt, quàm anno-
rum quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſ-
ſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Ac ſi his
qualitatibus ibi non reperiatur, quæ ſaltem trige-
ſimum annum ætatis, & quintum profeſſionis ex-
ceſſerit. Quod incongruè ſancitum fuiſſet, ſi Ab-
batiſſa eligenda eſſet tantummodo in ea ætate, in
qua timor incontinentiæ ceſſat.

76 Non obſtat text. in c. Quomodo, 31. q. 1. quia
procedit in electione ſexagenariæ ad miniſterium
eccleſiæ, & loquitur ſecundum tempora Apoſtolo-
rum, qui propter prædicationem habebant vetu-
las ſexagenarias, vt eis pannos lauarent, & inſerui-
rent, vt poſt Aug. & Laur. ibi explicat Archidiac.
prope finem, & Turrecrem. n. 5 in ver. Eligatur. Ita-
que præfixio illa ætatis ſexaginta annorum facta
fuit, ne ex illarum commercio cum Clericis ali-
qua ſiniſtra ſuſpicio oriretur, vt ibi per Turrecrem.
Accedit quod ille textus intelligitur etiam à Do-
ctoribus de electione ſexagenarię in Prælationem,
vt notat Turrecr. in eod. ver. Eligatur, & littera
ſonat. Non enim deſunt qui putant viduam eligi
poſſe in Abbatiſſam per text. in c. Nemo Presby-
ter. in fin. 78. diſt. vt per Archid. & Bellam. in d.
c. Iuuenculas, & ſecundum hunc intellectum præ-
fixio ætatis in d. c. Quomodo, fundatur præci-
puè in maturitate conſilij, vt reſponſum eſt ſupra
proximè ad d. cap. Iuuenculas. Magis tamen pla-
cet primus intellectus gloſſæ, quia ſecundum ve-
riorem opinionem pro qua eſt text. in eod. c. Iu-
uenculas. Non cauillando litterã, & quam etiam
ſeruat Sac. Congregatio, vidua eligi non poteſt
77 in Abbatiſſam. Indecorum enim eſſet vt cor-
rupta præeſset virginibus, vt dicunt ibi Archid. &
Bellam. nec ſecundum eos obſtat text. in d. c. Ne-
mo Presbyter. quia Palea eſt. Hanc quęſtionem
plenè examino in c. Meminimus, inf. de accuſation.

78 Non obſtat denique quod ſexagenarij tam
maſculi, quam fœminæ indiſtinctè ſint immunes
à ieiunio. Imo enim ex veriori, & frequentius
recepta opinione in ſenibus nullum tẽpus deter-
minatum eſt, in quo ab obligatione ieiunij abſol-
79 uantur. Vnde excuſari poſſunt dumtaxat eo mo-
do, quo infirmi & debiles, in quibus eſt eadẽ ratio
ſecundum Innoc. in rubr. de obſeru. ieiun. num. 2.
verſ. Et idẽ dicimus in ſenibus, & Archid. in c. Pro-
nunciandum, nu. 6. verſ. Et idem dicit de ſenibus,
de conſecr. diſt. 3. & expreſſius tenent Richard. de
Media Villa in 4. diſt. 15. art. 3. q. 4. S. Anton. in 2.
par. tit. 6. c. 2. § 6. Roſella in ver. Ieiunium, n. 15.
Tabien. in eod. ver. num. 18. Syluest. itidem nu. 18.
verſ. Secundum in ſenibus, vbi etiam allegat Aſtẽ-
ſem. Et ex recentioribus Medina in ſuo Inſtruct.
in c. De ieiunio, quęſt. de his qui ad ieiun. tenent.
& Azor. inſtit. moral par. 1. lib. 7. c. 17. aliàs 27.
de cauſis quibus aliqui à ieiunij lege eximuntur,
vbi affirmat ex communi omnium ſententia nihil
eſse de hac re à lege, & iure conſtitutum; ideoque
ſenes dum firmo, ac valido corpore ſunt, ieiunium
ſeruare debere eamque ætatem non præbere iu-
ſtam excuſationem niſi adſit etiam aliqua ſenilis
80 ætatis infirmitas. Nec diſsentit Caietan. in 2. 2.
q. 147. art. 4. circa ſolutionẽ ad ſecũdum verſ. Quo-
ad primum, ait enim [non eſſe determinatum tẽ-
pus quando homines excuſentur à ieiunio, quia
quandoque ſexagenarij ſunt ita fortes, ſicut alij
quadragenarij.] Et formaliter loquendo quan-
documque quis eſt verè ſenex, ad ieiunium non
tenetur, quia natura eſt adeo debilis in ſene, vt
non poſſit multum ſimul cibũ digerere; & propter-
ea egent frequenti alimento bono, & modico, ſi-
cut infirmi; licet poſtea Caietan. ſubdat [commu-
niter videri hoc accidere anno ſexageſimo ætatis,
cum ſcriptum ſit: dies annorum noſtrorum ſeptua-
ginta anni, & quod veteraſcit, & ſeneſcit prope
interitum eſt, vt dicitur ad Hebr. 8. & ideo ſexa-
genarij ſunt communiter prope naturalem interi-
tum, ac per hoc ſenes. Vnde niſi euidenter con-
ſtet quod poſſint alimentum pro ieiunio oppor-
tunum digerere, & tolerare, non debent ad ieiu-
nium conari, ſed debilitati quam ſentiunt ſubue-
nire

nitc frequenti cibo bono, & modico, quoniam senectus morbus est incurabilis.] Hæc Caietanus, quem referunt, & sequuntur Gregor. de Valentia in 2. 2. disp. 9. q. 2. punct. 5. col. 2. §. Impotentia, Lessius lib. 4. de iust. & iur. c. 2. de ieiun. dubit. 6. nu. 41. & alij moderni. Sed & Nauarr. in Manual. cap. 21. num. 16. quamuis affirmet senes sexagenarios eximi à lege ieiunij secundum communem, subdit tamen sanctum Thomam de hoc nihil dixisse, & merito, quia, vt ait Caietan. in Summ. in ver. Ieiunium, cap. 3. alij alijs citiùs fiunt ad id impotentes; & ideò arbitrio prudentis, aut Superioris id relinquendum est, arg. l. 1. ff. de iur. deliber. cap. De causis, de off. deleg. Ita Nauarrus adijciens septuagesimum annum agentem perinde posse ieiunare, ac cum ageret sexagesimum, imò & quinquagesimum.

Quo loco omittendum non est quod ait Azor. vbi supra, videlicet Nauarrum dum restatur ex cõmuni sententia sexagenarios esse à ieiunijs exemptos, fortassis voluisse dicere septuagenarios, quia communis opinio septuagenarios, non sexagenarios excipit: & idem putat dicendum esse de authoritate Caietani, quia dum dicit eos qui sunt sexaginta annorum plerumque senes esse, & id probat quia scriptum est. Dies annorum nostrorum septuaginta anni; vtique videtur, sicut & Nauarrus, septuagenarios potius, quàm sexagenarios à ieiunio eximere. Addo quod cum Caietanus loquatur de senibus, quorum natura est adeo debilis, vt non possint multum simul cibum digerere, & ideò egent frequenti alimento bono, & modico; videtur respexisse ad Aphorism. 14. Hippocratis qui idem dicit. At locus hic Hippocratis non habet locum nisi in decrepitis, & constitutis in vltimo senio, vt dicetur infra num. 91.

Accedit quod generaliter Basilius de ieiun. s. Nemo, inquit, ieiunantium numero se subducat, in quo & generationes cunctæ, sexus, ætas, & ordo includuntur. Sed & Turrecrem. in cap. Ieiunia, nu. 10. de consecr. dist. 5. Quamuis recenseat octo genera personarum, quæ ab obseruatione ieiunij eximuntur; tamen inter hos non meminit senum, sentiens propterea cum D. Thoma, & Innocentio senes non excusari, nisi quatenus sunt infirmi, & debiles, iuxta text. in cap. Quadragesima, eadem dist. ibi: Nisi quem infirmitas impedierit, & in cap. Ieiunia, de consecr. dist. 3.

Quamobrem cum articulus exemptionis à ieiunio in sexagenarijs nulla certa lege sit diffinitus, & inter Doctores admodum controuersus, ex hoc principio incerto, ac dubio non potest deduci cõclusio certa ad decisionem quæstionis nostræ.

Sed quidquid sit in ieiunio, certè in casu præsenti, in quo non imbecillitas virium, sed impotentia coeundi spectanda est, vt hic in textu manifestum videtur non requiri in mulieribus annum sexagenarium cum multo ante illis contingat per
81 ætatem sterilitas, vt ex dictis constat. Præterea non valere illationem, Exemptus est quis à ieiunio: ergo & à periculo incontinentiæ, inde apparet euidenter, quod ætas pubertatis absque dubio exposita est huiusmodi periculo, vt omnes notant infra in c. prox. Et tamen puberes quamdiu sunt in statu augmenti, quod vt in pluribus est vsque ad finem tertij septennij, idest anni vigesimiprimi, non tenentur ad ecclesiastica ieiunia, vt docet Diuus Thomas in 2. 2. qu. 147. art. 4. ad 2. quem ibi Caietan. & cæteri sequuntur, Petr. de Palude, in 4. dist. 15. Archid. in cap. Pronunciandum num. 6. de consecr. dist. 3. Abb. in rubr. de obseruat. ieiun. num. 7. Turrecrem. in d. cap. Ieiunia, num. 10. de consecr. dist. 5. Nauarr. in manual. c. 21. n. 16. Et hæc est veritas, & communis opinio, vt inquit Syluest. in ver. Ieiunium, num. 18. vers. Sextò quæritur.

82 Sed nec secunda opinio Sanchez quod mulieres careant Incontinentiæ periculo, quando sunt quinquagenariæ, videtur ita generaliter admittenda: nam cum senectus nec in masculis, nec in fœminis iure nostro cõsideretur ante annum quinquagesimum, vt per DD. in cap. fin. vt lit. non contest. & patet ex dictis num. 2 3 Si sola ætas quinquaginta annorum, quæ vt minimum requiritur ad senectutis initium, excluderet omnem suspicionem incontinentiæ, frustra textus hic præter senectutem exigeret etiam sterilitatem, quia in expressione senectutis necessariò excluditur ætas quinquaginta annorum.

83 Præterea expendenda est illa dictio, *ita* non enim canon requirit tantummodo, vt vxor sit senex, sed addit, ita senex, &c. apertè innuens per hoc non sufficere initium senectutis, quod contingit in quinquagesimo anno, sed amplius desiderari aliquem senectutis progressum, vt absit incontinen-
84 tiæ periculum. Facit text. in cap. Fraternitatis, 34. dist. ibi: Et ætas istius futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, vbi Præpos. in 5. notab. dicit, Ratione antiquæ ætatis præsumi quem continentiam seruaturum, licet tempore iuuentutis castitatem non seruauerit.

85 Ad hæc quamuis in quinquagesimo anno mulieres præsumantur steriles, quia rarò in ea ætate concipiunt, tamen aliquando contrarium accidit, vt ostensum est supra num. 50. Finge ergo vxorem peperisse in quinquagesimo anno, vt in matre Federici Imperatoris, aut concepisse post exactum annum quinquagesimum, vt in exemplo relato à Bald. in d. cons. 437 lib. 5. & in alijs, quæ Perusij acciderunt, teste Angelo in d. l. Si maior. C. de legit. hæred. certè his casibus non esset concedenda licentia vxori morandi in sæculo in quinquagesimo primo, aut quinquagesimosecundo, quia ex prole paulo ante suscepta appareret eam adhuc posse concipere, ac proinde in ipsa extinctum non esse fomitem concupiscentiæ.

86 Demum finge vxorem aliquam esse quidem quinquagenariam, & sterilem, sed tamen inhonestam vitam ducere, quod nõ rarò contingit: profectò neque huic danda esset licentia remanendi in sæculo, quia senectus, & sterilitas non sufficiunt si aliunde appareat de intemperantia vxoris, vt
87 ostensum est supra num. 8. & seq. Facit quod notat Innoc. in cap. 1. sub num. 1. in ver. Seruare, supra eod. vbi ait vxorem, de cuius licentia maritus professionem emisit, si sit suspecta de incontinentia, & castitatem promiserit, cogenda esse monasterium intrare, non quidem vt profiteatur, sed vt compescatur à vagatione, & custodiatur ne luxuriari possit. Quinimo eam esse cogendam ad solemnem professionem, pluribus probat ibi Hostien. cum quo videntur alij transire, vt ibi pleniùs scripsi.

Et per hoc patet responsio ad primum, & secundum argumentum cõtrariũ quod mulieres quinquagenariæ censeantur inhabiles ad concipiendũ.

Non obſtat tertium, quod liberta quinquagenaria non teneatur ad operas; quia in ea exemptione non conſideratur periculum fornicationis, & ideo non eſt ſimile.

88 Et eodem modo reſpondetur ad quartum, quod teſtes dicantur ſenes in quinquageſimo anno quoad examen ad æternam rei memoriam; quia nec eo caſu conſideratur huiuſmodi periculum, ſed timor mortis dumtaxat, vt ibi per Innoc. Præterquam quod Abb. in eod. cap. Quoniam frequenter, nu. 18. dicit hunc veriſimilem timorem vario modo contingere ſecundum diuerſitatem complexionum; & ideo relinqui iudicis arbitrio, qui illum iudicabit ſenem vſque ad ſeptuageſimum annum, vbi hunc veriſimilem timorem concipiet. Adde quod in dominio Mediolanenſi ſenes quoad prædictum effectum dicitur qui annum ſexageſimum agit, ex Conſtitutione in tit. de probat. cap. t. vt refert Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 1. caſ. 59. in fin.

89 Non obſtat vltimum, quod mulieres quinquagenariæ etiam vegetes, & robuſtæ non teneantur ad ieiunia eccleſiæ.

Primò enim reſpondetur non valere illationem ab exemptione à ieiunio ad liberationem à periculo incontinentiæ, vt dixi ſupra, n. 81.

Deinde reſpondetur contrarium tenere vnanimiter omnes Doctores: ſolus enim Thomas Sanchez primus hanc opinionem exemptionis quinquagenariæ à ieiunio in medium attulit, vt ipſemet fatetur, qui propterea ſubdit illam eſſe quidem

90 ſpeculatiuè probabilem, ſed non eſſe tutam in praxi. Sed certè ſi eſſet probabilis ſpeculatiuè, eſſet etiam tuta in practica; quia intellectus practicus nihil eſt aliud quàm extenſio intellectus ſpecularijui, vt docet D. Thom. in 1. par. q. 79. art. 11. & dixi in tract. de opin. probabili, quem poſui in

91 cap. Ne innitaris, num. 99. & ſeqq. ſupra de Conſtit. veritas tamen eſt huiuſmodi ſententiam nec ſpeculatiuè quidem eſſe probabilem, fatemur enim eſſe verum quod ait Hippocrates Aphor. 14. Senes diu ieiunium ferre non poſſunt, eo, quòd ſi vnica vice totum alimentum ad vitam neceſſarium aſſumerent, eorum calor, qui in extremo debilitatus eſt, ac perexiguus, ſuffocaretur; & ideo egent cibo erebro, & modico.

Verùm hæc Hippocratis authoritas nullatenus applicari poteſt mulieribus quinquagenarijs, præſertim validis, & robuſtis, de quibus loquitur Sanchez in ſua opinione, ſed procedit in decrepitis, & ſenio confectis tantum, quorum calor eſt penè extinctus. Et de his Galen. ibi in Comment. dicit: Tale patiuntur ſenes; quale lucernis penè extinctis accidit, quę continuam exigunt olei ſuffectionem, multam autem, & ſubitam ſimul nequeunt ſuſti-

92 nere. Et de his Ariſtotel. in lib. de iuuenr. & ſenect. cap. 14. [Propterea, inquit, quod paucum eſt, calidum, velut plurimum euaporatum in multitudine vitæ, ſi qua vtique intenſio fiat particulæ, cito extinguitur, quemadmodum pauca, & momentanea in ipſo flamma exiſtente propter paruum motum extinguitur: Quapropter & ſine dolore eſt, quę in ſenibus mors nulla enim violenta ipſis paſſione contingente moriuntur, ſed inſenſibilis animæ abſolutio fit omnino.] At verò in ſenibus

93 non decrepitis locum habet præcedens Aphoriſmus Hippocratis 13. videlicet, Senes facillimè ieiunium ferunt, vt ibi in Comment. declarant Galen. & Philotheus aſſerentes poſteriorem hanc Hippocratis ſententiam non promiſcuè de quibuſuis ſenibus eſſe intelligendam, ſed de illis tantum, qui extremam ſenectutem non attingunt. Idemque ſentit Hollerius, qui Hippocratis verbū, *Gerontes* vertit ſenes non decrepitos.

94 Et in terminis excuſationis à ieiunio Eccleſiæ ita declarat Richard. de Media-Villa in 4. diſt. 15. art. 3. q. 4. dicens ad ieiunium non obligari nimiū ſenes, idest decrepitos, quia propter debilitatem caloris indigent crebro refici, cuiuſmodi ſunt regulariter qui ſeptuageſimum annum compleuerūt ſecundum Medicos. Et eum refert, & ſequitur Syluest. in ver. Ieiunium, num. 18. verſ. Richardus tamen. Idemque tradunt Antonin. Roſell. & Tabiena relati ſupra n. 79. Et ex modernis Azor. ibidem citatus, qui de communi teſtatur, & Tolet. in ſumm. lib. 6. cap. 4. n. 2.

95 Præterea non eſt admittenda ea doctrina quod ætas, quę in viris eſt ſexagenaria, in fœminis ſit quinquagenaria quoad ieiunium, ſiquidem Doctores hanc differentiam non cōſtituunt, nec probatur iure. Et contrarium colligitur ex Bulla Cruciatæ, quæ ab exceptione eccleſiaſticorum, & quarumlibet perſonarum regularium ab indulto veſcendi lacticinijs, excludit perſonas ſexagenarias nulla habita diſtinctione ſexus. Nec valet reſpōſio Sanchez, quod propterea in caſu Bullæ à pari procedant mares, & fœminæ, quia Pontifices in eo caſu certam ætatem tam viris, quàm mulieribus præfixerunt. Etenim ætatem illam ſummi Pontifices irrationabiliter omnibus præfixiſſent ſi naturaliter inter maſculos, & fœminas in materia ieiunij conſtituenda eſſet differentia decem annorum; atqui abſurdum eſt Pontifices maximos id contra naturalem rationem ſanxiſſe.

96 Nec refragatur quod mulieres ſint viris frigidiores; quoniam hinc potius infertur, vt ſint magis obſtrictę ad ieiunandum: nam ex caloris debilitate minor piruita & crudorum humorum copia generatur; & propterea ieiunium facilius ferunt; modico enim cibo diutius ſuſtentantur, minuſque ſentiunt detrimenti ex inedia, quàm viri, quibus calor edax alimento deficiente humidum radicale depaſcit. Et hæc eſt ratio, ob quam multo plures fœminæ, quam viri viſę ſunt, quæ natu-

97 raliter longum ſeruauerunt ieiunium. Nam ex Alberto Magno plures ſex, ſeptem, & pluribus menſibus vixerunt ſine vllo externo alimento. Imò relatum eſt à Dyno Medico, vt inquit Mercurial. lib. 3. practic. c. 7. mulierem quamdam ſuo tempore fuiſſe, quæ ſeptem annis ſine vllo appetitu, & cibis vixerat. Et quod eſt admirabilius, Conciliator diff. 112. prope finem, Certificatum inquit mihi per fidelem ſocium Ioannem de Corceo Normandię cum alijs quammultis dicentem illic extare mulierem, quæ amodo per ſpatium trigintaſex annorum nihil aſſumpſit.

98 Accedit quod cum in ieiunijs iam vbique receptos ſit vſus refectionis loco cœnæ, certè alimento licet modico in refectione aſſumpto ſenes, & præſertim mulieres quinquagenariæ facilè poſſunt ieiunium protrahere in ſequentem diem abſque vllo corporali detrimento, quin potius cum vtilitate. Hinc enim ſi qua ſuperfluitas cumulata fuerit, per cœnæ omiſſionem vel à natura ipſa facilè accidere poteſt, vt rectificetur & in optimum alimentum conuertatur, prout in indigentijs natura ipſa face-

re consuenit, vel saltem euincatur, & per insensibilem transpirationem, vel aliàs ex corpore expellatur, vt dicunt Medici.

Nec obstat si dicatur: Si prædicta ratio attendenda esset, septuagenatij quoque tenerentur ad ieiunia Ecclesię, cum ipsi magis abundent flegmatibus, & humoribus crudis, & tamen communis sententia eos excusat. Etenim vt ex dictis constat in decrepitis, & constitutis in extremo senio diuersa est ratio, cùm eorum calor ferè absumptus indigeat crebra alimenti suffectione.

99 Concludendo existimo licentiam morandi in sæculo cum voto simplici cõtinentiæ, viro religionem profitente nullo modo esse concedendam vxori ante quinquagesimum annum, quia in ea ætate deficit vtraque qualitas requisita in hac decretali. Neque enim senex dici potest, cùm iure nostro ante quinquagesimum annum non incipiat senectus, vt patet ex dictis num. 23. & consequenter nec potest dici sterilis ea sterilitate quæ prouenit ex senectute.

Sed nec post annũ quinquagesimum puto eiusmodi licentiam concedendam esse indistinctè, vt habet secunda opinio; sed spectandum esse robur, & temperamentum corporis; item honestatem, & temperantiam vitæ; prætetea qualitatem regionis, alicubi enim mulieres non tardò concipiunt etiam post quinquagesimum annum, vt de Perusinis testes sunt Bald. & Angel. præalleg. num. 57. Præcipua autem ratio habenda erit quantum temporis intercesserit ab vltimo partu; non enim æque iudicanda esset libera à fomite libidinis illa maior quinquagenaria, quæ peperit in quinquagesimo anno, atque illa quæ desijt parere in quadragesimo, secundum ea quę dicta sunt supra n. 85. Quæ omnia cùm non omnibus mulieribus ęqualiter contingant, arbitrio, & prudentia Episcopi singulis circumstantijs diligenter perspectis, diudicandum erit an prædicta licentia sit concedenda, vel deneganda, vt tenet Anton. de Butr. in cap. 1. nu. 5. supra eod.

De Conuers. Coniugat.

Cap. Coniugatus.

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus non est ordinandus ad sacros Ordines, nisi vxor continentiam promittat.*

2 *Quod si ordinari se fecerit, an vxor teneatur Religionem profiteri, aut saltem cogi possit ad permanendum in clausura alicuius monastery Monialium in habitu sæculari, vt vitentur scandala, & num. seqq. vsque in fin.*

3 *Professio tacita nunquam inducitur per delationem habitus Nouitiorum distincti ab habitu professorum distinctione patenti.*

4 *Nouitius ante habitum Professorum susceptum potest liberè redire ad sæculum, nisi appareat eum voluisse vitam mutare, quod in dubio non præsumitur.*

5 *Nouitius per delationem annalem habitus indistincti censetur tacitè professus præsumptione iuris, & de iure, nisi aliter fuerit protestatus.*

6 *Professio tacita de iure communi nõ inducitur quoad impuberes per annalem habitus delationem si habitus sit distinctus distinctione latenti, secus quoad puberes.*

7 *Idem si habitus sit indistinctissimus.*

8 *Vxor censetur se ad castitatem obligare, si vir de eius licentia sacros Ordines suscipiat.*

9 *Et quid si vxor ignorauerit quoad hoc iuris dispositionem.*

10 *Vxor, de cuius licentia vir ad sacros Ordines ascendit, si sit iuuenis, siue sit suspecta de incontinentia, siue non, tenetur Religionem solemniter profiteri, secus si sit senex, & non suspecta, quia sufficit votum castitatis in sæculo.*

11 *Intellectus cap. Episcopus, 77. dist.*

12 *Episcopi licentia an requiratur ad hoc, vt vir possit ad sacros Ordines promoueri, & vxor Religionem ingredi.*

13 *Coniugatus non potest ad sacros Ordines ascendere absque vxoris licentia, etiamsi matrimonium nõ fuerit consummatum; ac si ascendat, reuocari potest ab vxore, & tenetur ei debitum reddere, sed exigere non potest, & num. seq.*

14 *Coniux inuita vxore ordinatus, potest ab ea reuocari, etiam post sententiam diuortij.*

15 *Vxor innocens, an post thori separationem habeat ius petendi vt sibi vir reconcilietur.*

16 *Vxor, quæ sciens viri ordinationem tacuit, & dissimulauit vsque ad diuortij sententiam, videtur ei licentiam dedisse, & iuri suo renunciasse.*

17 *Coniux non potest ad sacros Ordines ascendere vxore id ignorante, & non consentiente, etiamsi præcesserit sententia diuortij.*

18 *Vxor, cuius vir sacris Ordinibus est initiatus ipsa ignorante, induci debet, sed cogi non potest ad professionem emittendam, aut ad perseuerandum in clausura.*

1 CONIVGATVS. Coniugatus nõ est ordinandus ad sacros Ordines, nisi vxor continentiam promittat. Hoc dicit. Ex facto quæsitum est, Si coniugatus ad sacros Ordines promoueri se fecerit, An vxor teneatur Religionem solemniter profiteri, aut saltem cogi possit ad perseuerandum in clausura alicuius Monasterij Monialium in habitu sæculari, vt vitentur scandala.

Catherina Cesia post diuortium cum Marchione Iulio de Ruuere eius marito de licentia Gregorij XV. ingressa est monasterium Sancti Aegidij Vrbis, vt ibi professionem emitteret, & habitum Nouitiatum detulit per duos annos. Interim Marchio in Presbyterum ordinatus est. Mox Catherina exiuit è monasterio, vt iter in Germaniam pararet; donauit enim triginta millia scutorum pro monasterio in illis partibus construendo, sed iussa à Sanctissimo in monasterium redijt. Intendit nunc iterum exire, vt creditur in Germaniam profectura. Princeps Sancti Angeli eius frater petit ordinarij, vt soror in clausura permaneat eiusdem, vel alterius monasterij.

Pro dubij solutione duo articuli videtur examinandi. Primus, An vxor sit cogenda ad clausuram tanquam professa. Secundus, an sit cogenda ad eam clausurã ob sacros Ordines à marito susceptos, & ad vitanda scandala.

3 Quoad primum perquirendum esset, An in dicto monasterio habitus Nouitiarum sit distinctus ab habitu Professarum distinctione patenti in colore,

scissu-

ſeſſura, vel forma, an non. ſi enim diſtinctus ſit, & ipſa non aſſumpſerit habitum, qui profeſſis dari conſueuit, non eſt locus tacitæ profeſſioni, Clem. Eos, de Regular. quantocumque tempore ſteterit in Religione, Innoc. in c. Ex parte, in princ. verſ. Hic non erant diſtincti habitus, eodem titulo. Vnde Abb. Antiq. in c. Conſulti, nu. 3. eod. dicit ſe vidiſſe literas Papales abſolutionis conceſſas cuidam monacho, qui talem habitũ detulerat fere per decem annos, vt refertur per gloſ. in d. Clem. Eos, in ver. Deinceps.

4 Neque obſtat text. in c. Statuimus, de regular. vbi Nouitius ante habitum profeſſorum ſusceptum dicitur poſſe redire ad ſæculum, niſi euidenter appareat, quod abſolutè voluerit vitam mutare, & in Religione perpetuo Domino deſeruire. Nam aut ſumus infra annum probationis; & ille textus non habet locum poſt Concilium Tridentinum, quo profeſſio etiam expreſſa ante annum expletum non tenet, c. 15. ſeſſ. 25. de Regular. Aut ſumus poſt annum; & tunc procedit quidem ille textus, quia quod non mutatur, &c. ita vt quamuis habitus ſit patenter diſtinctus, & Nouitius retineat habitum Nouitiorum, adhuc tamen cenſeatur profeſſus, ſi elapſo anno euidenter appareat eum voluiſſe vitam mutare, Sed tamen hoc in dubio non præſumitur, vt deciditur in d. c. Statuimus, & tradunt ibi gloſ. & DD. communiter, ſigna autem euidentia mutationis recenſentur per Io. Andr. ibi: Huc caſu de his ſignis non videtur conſtare, quod enim ingreſſa fuerit monaſterium, quod habitum Nouitiorum ſusceperit, quod petierit, & obtinuerit licentiam profitendi, etiam inuito viro, quod de bonis proprijs diſpoſuerit, ſolum indicant propoſitum futurum profitendi, ſed non demonſtrant præſentem ſtatus mutationem, aliàs omnis Nouitius elapſo anno diceretur profeſſus, quamuis habitum profeſſorum non ſuſciperet, quia vnuſquiſque habitum Nouitiorum ſuſcipit animo profitendi Religionem, poſtquam eam probauerit; & tamen profeſſio non inducitur habitu non mutato, niſi euidentia ſigna, &c. vt in d. Clem. Eos, & in c. Statuimus.

5 Sin autem habitus in dicto Monaſterio ſit indiſtinctus, ideſt communis tam Nouitijs, quàm Profeſſis, tunc vxor per delationem huiuſmodi habitus vltra annum eſt tacitè profeſſa præſumptione iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium, tex. eſt in c. 1. §. fin. vbi omnes notant, de Regular. lib. 6. & d. Clem. Eos, eod. tit. gloſ. in d. c. Ex parte in ver. Per annum, niſi fuerit proteſtata ante annum expletum, quia contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur hoc caſu probatio per proteſtationem præcedentem, vt ſentiunt in d. c. 1. Io. Monachus in ver. Præſumitur. Prob. in Addit. Gemin. & Anchar. gloſ. in d. c. Ex parte, in ver. Per annum, & ibi communiter Canoniſtæ, & in d. Clem. Eos.

6 Sed & ſi habitus ſit diſtinctus tantũ diſtinctione latenti, vt benedictione, idem eſt ac ſi eſſet indiſtinctus quoad puberes. Nam c. Statuimus, correctum eſt in hoc per Clem. Eos, vt ibi per gloſ.
7 in ver. Deinceps. Et Cardin. n. 2. & 3. Quod procedit etiamſi habitus ſit indiſtinctiſſimus, ideſt communis Profeſſis, Nouitijs, & alijs ibi communem vitam ducentibus; quia quoad puberes inducitur tacita profeſſio per delationem annalem, non ſecus ac ſi habitus indiſtinctus eſſet, licèt ſecus ſit quoad impuberes, vt ſtatuitur in d. c. 1. § ſinal. de Regul. lib. 6. Quandiù tamen non appareat de huiuſmodi tacita profeſſione ſiue ex delatione habitus, ſiue ex alijs ſignis euidentibus, vxor ex hoc capite non videtur cogenda ad perpetuam clauſuram, c. Ad noſtram, c. Super eo, c. Ad Apoſtolicam, & c. Conſulti, de Regular. c. Non ſolum, & cap. fin. eod tit. lib. 6.

8 Quoad ſecundum articulum (quæ eſt materia huius Decretalis) tres caſus videntur diſtinguendi: nam aut vxor expreſsè conſenſit, vt vir ſuſciperet ſacros Ordines, aut expreſsè contradixit, aut neutrum præſtitit expreſsè, ſed tacuit, & diſſimulauit.

Primo caſu ex hoc ſolo quod expreſsè conſenſerit, ſeu licentiã dederit viro ſacros Ordines ſuſcipiendi, cenſetur ſe voto Caſtitatis adſtrinxiſſe, & caret vſu coniugij, ſecundum Cardinalem hic in fin. per hunc tex. Gemin. in c. Quia ſunt, ad fin. & ibi etiam Turrecr. n. 4. 28. diſt. S. Antonin. in 3. par. tit. 1. cap. 8. ad fin. Syluester in ver. Matrimonium, 8. q. 12. verſ. Tertium, & docet S. Tho. in 4. diſt. 37. q. 1. art. 2. ad 2. in quo conſentiunt omnes tam
9 Theologi, quàm Canoniſtæ. Et quamuis gloſ. in cap. Seriatim, in ver. Poſt mortem, 32. diſt. limitet hanc concluſionem vt procedat ſi vxor ſciuerit quoad hoc iuris diſpoſitionem, ſecus ſi ignorauerit, eiuſque diſtinctioni adhęreat, Henric. Boich. in cap. Vxoratus, n. 12. infra eod Angel. in ver. Matrimonium, 4. n 9. & ex Recent. Sanch. de matrim. lib. 7. diſput. 39. n. 12. Aliter tamen in hoc loquitur S Bonau. in 4. diſt. 37. in expoſ. litterę, vbi ait. [Si vxor conſentiat viro, vt Ordinẽ ſacrum ſuſcipiat, vel vt Religionem ingrediatur in conſpectu perſonæ, per quam ſecundum formam Eccleſiæ poſſet fieri diuortium, ipſa obligatur ad continentiam perpetuam cum viro, qui eſt ead. caro cum ipſa; nec excuſatur per iuris ignorantiam] Hæc S. Bonauentura, quem refert, & ſequitur Præpoſitus in d. c. Seriatim, n. 5. diſt. 32. Et ſanè cum corpus viri, vt ibi ponderat Præpoſitus, per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem Deo fuerit perpetuò dedicatum de vxoris licentia, eiuſque votum ſolemnizatum iuxta c. Vnico de voto lib. 6. abſurdum, & ſcandaloſum eſſet, vt vxor vellet marito ſacris initiato carnaliter commiſceri hoc prętextu, quod ignorauerit ſe propterea ex iuris diſpoſitione voto continentiæ obſtrictam eſſe.

10 Suppoſita autem huiuſmodi licentia, & conſenſu, vxor non ſolùm cenſetur ſe obligaſſe ad caſtitatem ſeruandam in ſęculo, verumetiam cum ſit iuuenis, cogi poteſt Religionem ingredi, & ſolemniter profiteri. Nam etiamſi magna ſit altercatio inter Doctores An vxor, de cuius conſenſu vir ad ſacros Ordines eſt promotus, teneatur ſolemnem profeſſionem in monaſterio emittere, vt hic in gloſ. 2. verior tamen, ac tutior ſententia eſt, ſi mulier ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia ſufficere votum ſimplex caſtitatis in ſeculo: ſin autem ſit ſuſpecta de incontinentia, aut ſi ſit iuuenis, vt hoc caſu, ſiue ſit ſuſpecta, ſiue non, deſiderari ſolemnẽ profeſſionẽ; quod clarè conſtat ex Conc. Agathenſi c. 16. & 17. relato in c. Epiſcopus, 77 diſt. cuius hęc ſunt verba: [Sanè ſi cõiugati iuuenes conſenſerint ordinari; etiam vxorum voluntas ita requirenda eſt, vt ſequeſtrato manſionis cubiculo Religione promiſſa, poſteaquam pariter conuerſi fuerint ordinentur.] Nec refert, quod gloſ. ibi in

vet Religione, & Turrecr. exponant ver. illud, Religione, idest castitate, & Hugo, Archid & Præpos. pro Religiosa continentia, & ver. illud Conuersi, exponatur ab Archidiacono, idest ad pœnitentiã. Nam huiusmodi expositiones inserũt vim litteræ. Vnde Præpos. in cap. Si te, col. 2. in princ. vers. Opinio Hostiensis, 28. dist. dicit [pro hac opinione esse casum non cauillando litteram in d. c. Episcopus, vbi tex. vult, vt si sit iuuenis debeat transire ad religionem, & expositio glos. Religionem, idest castitatem, vt dicit Præpos. est destructio textus, nec textus ibi distinguit an sit suspecta, vel non, sed ponderat tantum an sit iuuenis; vnde ex quo est iuuenis, non debet remanere in sæculo.] Hæc Præpositus, qui cum hac sententia dicit transire Cardinalem, & Gemin. necnon Anton. de Butr. & Panorm. in hac Decretali; & fuit opinio Hostien. hic ad finem, vbi validissimam reddit rationem, quia sicut vxor profitentis, quæ est iuuenis, compellitur transire ad religionem, vt est casus in cap. Cum sis, supra eod. & infra in cap. Vxoratus, & cap. Ad Apostolicam, ita & multò fortiùs vxor ordinandi, quia vir faciliùs poterit postea visitare illam si remaneat in sæculo, quàm potuisset si trãsijsset ad religionem, & accedens ad vxorem fortè non habebit repulsam. Vix autem fieri potest, vt vxor iuuenis viro assueta ex illius visitatione non adducatur in periculum incontinentiæ, cap. Litteras, de fil. Presbyt. cap. 1. & cap. Clericos, de cohabit. cleric. & mulier. Vnde cum maior sit ratio in vxore clerici sæcularis, quàm in vxore profitentis, ideò idem ius erit in vtroque. Ita Hostien. cuius opinionem dicit propterea esse veriorem Præpositus in d. cap. Si te, col. 2. vers. Opinio Hostiensis, 28. dist. quam etiam sequitur Anton. de Butr. hic in fin. vers. Sed mihi plus placet, vbi reprobata dist. Io. Andr. inter iuuenem de incontinentia suspectam, & iuuenem non suspectam; Non video, inquit, si mulier sit iuuenis, qualiter nõ sit suspecta, quia mulieres sunt volubiles, vt Rota, Idem Io. de Anan. num. 1. circa finem, vers. Ego nescio si posset inueniri mulier iuuenis, & non suspecta. Et hæc sententia secundum Præpos. vbi supra est etiam de mente S. Thom. in 4. dist. 37. q. 1. art. 2. ad 2. vbi ait, [Vxorem, de cuius licentia vir Ordinem sacrum suscepit, teneri perpetuam continentiam vouere; non tamen teneri religionem ingredi, si sibi non timeat de incontinentiæ periculo. Cuius doctrinam in hunc sensum intelligit, & receptam dicit Nauarr. in Manuali cap. 22. n. 52. in fin.

12 Addunt quidam, ad hoc vt vir possit ad sacros Ordines ascendere, & vxor religionem ingredi, præter consensum coniugum desiderari etiam licentiam Episcopi per tex. in cap. Si vir, & vxor, diuertere pro sola religiosa inter se cõsenserint vita, nullatenus sine Episcopi conscientia fiat, 27. qu. 2. Verum hoc nõ esse in præcepto, sed de honestate tantum, post Hugonem, & Laurentium tradit ibi Archid. num. 1. super verb. Fiat, Bellam. num. 1. Innoc. in cap. 1. in glos. 1. supra eod. & alij, quos ibi retuli num. 15. & de consuetudine obseruari, vt prædicta licentia non petatur, testantur vbi supra Io. Andr. & Cardinal.

Itaq; si hoc casu constaret maritũ suscepisse Ordines sacros de consensu vxoris, etiam absque licentia Episcopi, vtique ipsa siue sciens, siue ignorans iuris dispositionem, non solum obstricta esset ad seruandum perpetuum continentiæ votum, sed etiam cum sit iuuenis, cogenda esset ad religionẽ transire. Verum de huiusmodi consensu hactenus nihil apparuit; & quamdiu de eo non constat concludenter, non videtur cogenda ad iugum monasticæ seruitutis, vt inferiùs dicetur in 3. casu. Et grauiter corripiendus esset Episcopus, qui sibi non constito de huiusmodi consenso, maritum ad sacros Ordines promouisset contra præscriptum sacrorum Canonum, & vir incidisset in pœnas Extrau. Antiquæ de voto.

13 Secundo casu explorati iuris est vxorem cogi non posse ad professionem in monasterio emittendam, quia coniugatus non potest ad Ordines sacros promoueri absque vxoris licentia, vt hic patet, etiamsi matrimonium non fuisset consummatum, vt in d. Extrauag. Antiquę, de Voto. Ac si ordinatur ea contradicente, potest ab vxore reuocari, & tenetur ei debitum reddere, licet exigere non possit, d. Extrauag. Antiq. & ibi glos. vlt. item glos. in cap. Agathosa, in ver. Debeas, 27. qu. 2. D. Thom. in 4. dist. 37. q. 1. art. 2. ad 1. Petrus de Palude, q. 1. art. 1. n. 9. S. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 8. ad fin. Syluest. in verb. Matrimonium, 8. q. 12. Nauarr. in Manuali c. 22. num. 53. Quinimo idem iuris esse in vxore, quæ cùm mortua crederetur, illius maritus fuit in Papam electus, & consecratus, tradit glos. in c. Si quis pecunia, in verb. Non apostolicus, distinct. 79. & ibi Archid. ad fin. Io. Andr. Butr. Anchar. & Abb hic. Ratio est, quia vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, secundum dicta vltimæ glos. in d. Extrauag. Antiquæ. Et quia quod suum erat, scilicet debitum exigere, maritus vouere potuit, sed non alienum, scilicet non reddere, c. Vna, 33. q. 5 quam rationem assignat glos. in d. c. Agathosa, in ver. Debeas, 27. q. 2.

14 Quæ conclusio procedit non obstante sententia diuortij, quæ hoc casu proponitur lata inter virũ, & vxorem: adhuc enim vir, qui vxore inuita ascẽdit ad sacros Ordines, potest ab ea reuocari, & tenetur ei debitum reddere, quamuis non possit exigere, vt post Laurentium tenet glos. in cap. Ex litteris, in ver. Redire, de diuort. Goffredus in summa rit. de Conuers. coniugat. num. 8. D. Antonin. 3. par. tit. 1. cap. 21. §. 6. vers. Effectus accusationis, Astens. in summa 2. par. lib. 9. tit. 11. art. 5. in fin. & tit. 33. art. 3. casu 6. Syluester in ver. Diuortium, q. 10. & in ver. Matrimonium, 9. qu. 11.

15 Ratio est, quia post thori separationem potest vxor innocens cogere maritum, vt sibi reconcilietur, secundum glos. in d. c. Ex litteris, quam communiter ibi DD. sequuntur. Et quamuis hæc ampliatio non transeat absque contradictione, & cõtrarium teneat Hugo relatus à glos. vbi supra, ac præterea multi eam limitent, vt non procedat quando post latam diuortij sententiam vxor innocens sæpiùs monita renuit coniugem sibi reconciliare, existimantes eo casu licere marito statum mutare, & ad sacros Ordines ascendere, vel profiteri etiam inuita vxore, vt in cap. Gaudemus, infra eod. tradunt Hostien. & Io. Andr. num. 3. Butr. ad fin. Cardin. q. 1. & Anchar. num. 2. tamen in præsentia non est opus eiusmodi articulos discutere, quia non constat vxorem contradixisse ordinationi mariti: quinimo supponitur eam ignorasse, vt dicetur in 3. casu.

Tertio casu, idest quando vxor nec expresse cõsensit, nec contradixit ordinationi mariti, sed tacuit simpliciter, iterum subdistinguendum est; nam

nam aut sciuit maritum velle ascendere ad sacros Ordines, & tamen tacuit, & dissimulauit, aut igno-
16 rauit. Si sciuit, cum hoc casu supponatur præcessisse sententiam diuortij inter virum, & vxorem, videtur licuisse marito statum mutare, & ad sacros Ordines ascendere absque vxoris licentia. Ratio est, quia cum vxor id sciuerit, & non contradixerit, sed dissimulauerit vsq; ad diuortij sententiam, videtur licentiam dedisse, ac iuri suo renunciasse, arg. cap. Agathosa, 27. qu. 2. & tradunt S. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 21. § 6. vers. Effectus accusationis, Io. de Friburgo in summa Confessor. lib. 4. tit. 22. q. 14. Syluest. in ver. Matrimonium, 9. q. 11. Tabien. Matrimonium, 4. q. 5. num 6. Verum ex deductis non apparet de scientia vxoris; & quandiu illa non probetur, præsumitur ignorantia, vt in regula præsumitur, de Regul. iur. lib. 6. Vnde ea hoc capite non videtur cogenda ad monasterium.

17 Sin autem ignorauerit viri promotionem, vt supponitur in facto, non obstante sententia diuortij, vt proponitur lata, minimè licuit marito ad sacros Ordines ascendere absque vxoris licentia. Ratio est, quia cum vxor innocens habeat ius petendi, vt sibi maritus reconcilietur, non licet marito statum mutare absque beneplacito vxoris, ne iuri illi acquisito inferat præiudicium. Sic docent S. Thom. in 4. distinct. 35 quæst. vn. art. 6. ad 3. S. Bonau. ead. dist. art. vnico, quæst. 5. ad 2. Rosella in ver. Diuortium, num. 11. Syluest. eod. ver. q. 10. & in ver. Matrimonium, 9. q. 11.

18 Quæ cum ita sint, durum videtur vxorem, quatenus non sit tacitè professa, inuitam compellere ad solemnem professionem in monasterio emittendam: nam etsi obtinuerint licentiam ingrediendi religionem, datus est tamen illi annus probationis in subsidium fragilitatis humanæ à SS. Patribus institutus, cap. Ad Apostolicam, supra de Regular. cap. Non solum, eodem tit. lib. 6. Vnde quæ fortè religionis austeritatem ferre non potuit, iniquum videtur, vt eidem perpetuò alligetur inuita, vt per Oldrad. cons. 96. incip. Numquid Monachā possit includere Papa contra suam voluntatem. Satis enim inutile est, vt coacta seruitia Deo præstentur, cap. Illud, 20. q. 3. Et quamuis in casibus à iure permissis possit quis cogi ad ingrediendum monasterium, vt innuit cap. 18. sess. 25 de Regular. Concil. Trid. puta propter delictum, iuxta c. Lapsis, 16. q. 6. vel si infantes à parentibus offerantur, vt 20. q. 1. per tot. tamen nemo inuitus cogitur profiteri. In regulæ enim obseruatione grauitas est, & labor, vt inquit glossa in c. Ad nostram, in ver. Ante consummationem, de Regularib. & seruitus monachalis humana seruitute districtior est, cap. Multos, 54. dist. Abb. cons. 8. Videtur in princip. versic. Censetur enim, lib. 1. Imo Nauarr. cons. 39. num. 2. de Regular. dicit non posse Summum Pontificem tam grandia præcipere, arg. cap. Integritas, 32. q. 1. & cap. Gesta, iuncta glos. in ver. Crescere, 74. dist. Et est ratio, quia cum consensus in matrimonio tam carnali, quàm spirituali exigatur iure naturali, & diuino, ab Ecclesia suppleri non potest, cap. Præsens, 20. q. 3. cap. Licet, de Regular. Abb. in c. Venerabilem, num. 21. Qui filij sint legitimi, Sylnest. in ver. Religio, 3. nu. 15. Quare qui sine iusta causa offensionis causa sunt intromissi, nisi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non obseruant, ideoque tales considerandi sunt magis peccata committere, quàm plangere, vt legitur in Synodo Eugenij II. cap. 32. relato in cap. Sicut, ead. caus. & quæst.

Quod si dicas; Vxor cogatur esse in monasterio absque professione; ergo monasterium erit ei carcer, & pœna vbi non est culpa, contra cap. Si Compromissarius, §. final. de elect. & contra naturalem rationem. Præterea cùm se voto castitatis expressè, aut tacitè non adstrinxerit, & obedierit præcepto Apostoli ad Corinth. 7. [Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem, & vnaquaque virum suum habeat, &, Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu, & ad tempus,] cap. Sicut, §. His ita respondetur, 32. q. 2. & meliùs ei fuerit nubere, quàm vri, secundum Apostolum, ibid. Iniquum esset, vt absque facto, & culpa sua priuaretur iure coniugij, quod ad concupiscentiæ remedium iusto titulo acquisiuit. Idcirco enim à sacris Canonibus statutum est, vt vir, qui sine vxoris consensu ad religionem transiuit, aut sacris est initiatus, possit ab ea quandocumque reuocari ad consortium coniugale, vt in cap. 1. cap. 2. & ferè per tot. huius tit. ne scilicet illius conuersio vxori relictæ in sæculo fieri possit perditionis occasio, vt legitur in d. cap. Agathosa, 27. q. 2. Ita vt propterea Abb. in cap. Quidam, in 1. notab. num. 2. supra eod. dixerit, vxorem posse vendicare maritum, adiecta etiam conditione de iure diuino. Imo in d. Extrauag. Antiquæ, de voto. Vir, qui post sponsalia de præsenti absque licentia sponsæ aliquem ex sacris Ordinibus suscepit, iubetur sponsa eius instante compelli per censuram ecclesiasticam ab Episcopo Diœcesano contractum matrimonium consummare.

Neque verò hac in re vlla habenda erit ratio scandali, si quod inde exoriretur, quia esset Pharisæorum, non pusillorum, & ideo non timendum, Matth. 15. & tradit Nauar. cons. 87. de Regular. & D. Th. in 2. 2. q. 43. art. vlt.

Placeret vt vxor, etiā nomine Sanctissimi admoneretur, & induceretur ad religionem profitendā, vel saltem ad perseuerandum in clausura alicuius monasterij in habitu sæculari, iuxta cons. glos. in d. c. Si quis pecunia, in ver. Non Apostolicus, 79. dist. Quod si nulla ratione induci queat, quamdiu non probetur aut tacitam professionem emisisse, secundum ea, quæ dicta sunt num. 3. & seq. aut licentiam dedisse viro ad sacros Ordines ascendendi, iuxta dicta num. 6. & seq. aut saltem sciuisse illius ascensum, & non contradixisse, iuxta nu. 15. nullatenus videtur cogenda, cum inuitæ non sit continentia indicenda, cap. Ante triennium, ibi: Durum mihi, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem ante promisit, compellatur ab vxore sua separari, atque per hoc (quod absit) deterius cadat, 31. dist. nec monasterium debeat esse loco carceris ei, quæ nihil peccauit, & est potius digna commiseratione.

De Conuerſ. Coniug.

Cap. Ex publico.

S V M M A R I V M.

1 *SPonſa de præſenti non cognita, quæ dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhærere marito, & n. 10.*

2 *Cauſa matrimonialis tractatus, & cognitio ad Epiſcopum pertinent.*

3 *Sponſa de præſenti poteſt compelli per cenſuras eccleſiaſticas ad matrimonium conſummandum, & mutuam cohabitationem.*

4 *Et cogi poteſt preciſè, & adduci ad domum viri.*

5 *Coitus primus inter coniuges non eſt gratuitus.*

6 *Sponſus etiamſi fieret Papa, nec alias religionem intraret, teneretur matrimonium conſummare.*

7 *Vxor non cognita etiam inuito viro poteſt ad religionem tranſire, licet inter eos diſcordia præceſſerit.*

8 *Excommunicatus pro manifeſta offenſa non abſoluitur cum cautione, ſed ſatisfactione præmiſſa, niſi ſatisfactio concernat ſpiritualia, & n. ſeq.*

9 *Profeſſio fieri non debet ab excommunicato, ſed facia tenet.*

10 *Sponſa de præſenti volens ad religionem tranſire, præſtare debet cautionem ſaltem iuratoriam, quòd infra duos menſes tranſibit, vel adhærebit marito.*

Et quæ ſint rationes. n. 13.

11 *Et an hoc tempus duorum menſium detur ad profitendum, an verò ad ingrediendum religionem, & n. ſeqq. vſque ad n. 27.*

13 *Matrimonium ratum non ſoluitur per ingreſſum religionis, niſi ſequuta profeſſione.*

15 *Copula carnalis complet tranſlationem corporis vnius coniugis in poteſtatem alterius, & vterq; intrat in poteſtatem ſibi traditæ poteſtatis, & num. 51.*

16 *Sponſa de præſenti ingrediens religionem ſine licentia ſponſi non habet niſi duos menſes ad profitendum, ſed ſi cum licentia, habet integrum annum, quo elapſo intelligitur tacitè profeſſa.*

Et quid in Ordinibus Mendicantium, n. 19.

Et quid poſt Concilium Tridentinum num. 24. & num. 36.

17 *Sponſa ingrediens religionem ſine licentia viri an lapſis duobus menſibus tacitè profeſſa intelligatur.*

18 *Matrimonium non conſummatum ſoluitur per profeſſionem tacitam ſicut per expreſſam, & num. 37.*

20 *Coniuges in multis caſibus ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.*

21 *Vxor tenetur maritum cruce ſignatum expectare quantiſcumque annis abſuerit, licet voto peregrinationis mariti non conſenſerit.*

22 *Sponſa ingrediens religionem non Mendicantem ſine licentia viri de iure cenſetur anno probationis renunciare.*

23 *Matrimonium poſt lapſum eſt in remedium concupiſcentiæ.*

24 *Anno probationis etiam in Ordinibus non Mendicantium poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*

25 *Decretum irritans in aliqua diſpoſitione appoſitum operatur, vt pars non poſſit illi renunciare.*

26 *Bimeſtre tempus, quod datur coniugi ad intrandam religionem, currit à die præfixionis factæ à iudice.*

27 *Sponſa de præſenti ſi fuerit violenter cognita à marito, an poſſit ipſo inuito ad religionem tranſire, latè diſcutitur, vt num. ſeqq. vſque in fin.*

28 *Delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quàm non delinquens, & n. 43.*

29 *Corrupta violenter perdit virginitatem, non tamẽ eius beneficium quantum ad Deum, & n. 55.*

31 *Lex promotionis reſpicit factum, non voluntatem, & num. 54*

32 *Sponſus de præſenti an licitè poſſit ſponſam rapere, & vi corrumpere.*

Quid ſi ſponſa non excipiat ſe velle ad religionem tranſire, n. 33.

Et quid ſi excipiat, ſed lapſi ſint duo menſes, vel annus probationis. n. 35. & 36.

Et quid ſi tempus huiuſmodi nondum ſit elapſum, num. 38

33 *Maritus peccat vim inferendo ſponſæ, niſi prius adhibeat diligentias ad eam diſponendam.*

34 *Exceptio regulariter non prodeſt niſi opponatur.*

38 *Sponſus, qui infra bimeſtre ſponſam de præſenti violenter cognoſcit, multipliciter delinquit, & num. ſeqq. vſque ad n. 45.*

39 *Sponſa per vim deflorata perdit priuilegium virginitatis, & conſequenter conſecrationis, & aureolæ, & n. 55.*

40 *Religioſam licet non profeſſam opprimens eſt ſacrilegus, & excommunicatus.*

41 *Et impediendo religionis propoſitum eſt excommunicandus.*

42 *Maritus rapiens, & vi corrumpens vxorem non incidit in Conſtitutionem Si quis in tanta, ſed aliter punitur.*

44 *Satiſdatio vitiosè præſtita non dicitur præſtita.*

45 *Sponſa de præſenti cognita à marito per coactionem conditionalem non poteſt eo inuito ad religionem tranſire.*

46 *Matrimonij conſummatio requirit conſenſum ſaltẽ incluſum in coactione conditionali, & n. 49.*

47 *Caro non poteſt dici corrupta niſi mens prius corrupta fuerit.*

48 *Corpus mulierum non vis maculat, ſed voluntas.*

49 *Matrimonium conſummatũ repræſentat vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem, & ſortitur effectum à iure diuino, & indiſſolubilitatem.*

50 *Sacrum omne quod eſt, vel alterius rei ſignum, illius debet eſſe ſimile.*

51 *Ad matrimonij conſummationem requiruntur cõſenſus animorum, & commixtio corporum.*

52 *Vis præciſa impedit conſummationem matrimonij tam ſpiritualis, quàm carnalis.*

53 *Vir, & mulier per copulam fornicariam non efficiuntur vna caro.*

55 *Corrupta violenter inter virgines conſecrari non poteſt.*

1 EX PVBLICO. Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhęrere marito: hoc dicit Io. Andr. Butr. Card. Ancthar. Abb. & Ioan. de

de Anan. Prima pars narrat ſactum. Secunda, ibi,
Cæterum, mulieri petenti dat iudicem. Tertia ſol-
uit obſtaculum, ibi, *Sanè*.

2 Nota primò, ibi, *Cum Veronenſis Epiſcopus*,
tractatum, & cognitionem cauſæ matrimonialis
ad Epiſcopum pertinere. Ad hoc Concil. Triden-
tinum ſeſſ. 24. c. 20. §. Ad hæc, de quo dic vt ſcripſi
in cap. Accedentibus, à nu. 2. infra de exceſſ. Præ-
lat.

3 Secundò nota, ibi, *Quod cũ renueret, fuit vincu-
lo excommunicationis aſtricta*. Sponſam de præ-
ſenti poſſe compelli per cẽſuram eccleſiaſticam ad
matrimonium conſummandum, & mutuam co-
habitationem. Ad idem cap. Litteras, §. Porrò,
de reſtitut. ſpoliator. & cap. Inquiſitioni de ſen-
4 tent. excommunic. quinimo cogi poteſt præcisè,
& adduci ad domum viri, vt concludit Abb. in d.
cap. Litteras, num. 29. dicens ita conſuluiſſe Car-
5 dinalem, Et ſic primus coitus non eſt gratuitus,
quia ſtatim poſt conſenſum mutuum de præſenti
tenetur reddere debitum, vt notat gloſ. 2. in cap.
Coniuges 27. q. 2. Goffred. & Hoſtien. hic num. 4.
Cardin. in 2. notab. & Abb. nu. 1. Quinimo vt in-
quiunt Archid. & Bellam. in c. Deſponſatam, n. 4.
eadem cauſ. & q. Si Papa fieret, nec aliàs intraret
religionem, teneretur matrimonium conſumma-
re, quia ex quo matrimonium tenuit, conſumma-
ri debet, & ad hoc eſt compellendus is, qui re-
nuit, niſi intra tempus religionem intrauerit, vt
in hoc cap. nulla alia exceptione obſtante, vt pa-
tet in cap. 2. de coniug. leproſor. Ad quod etiam
facit cap. Ex parte, il ſecondo, §. Porrò, infra eo-
dem, ibi, niſi ſe voto adſtrinxerit ad obſeruantiam
regularem, quem ſolum caſum excipit illa littera
ſecundum Archidiac. vbi ſupra.

7 Tertiò nota, ibi, *Si prædictus vir eam carnaliter
non cognouerit*. Ante matrimonium conſumma-
tum licere vxori etiam viro inuito ad religionem
tranſire, licet inter eos diſcordia præceſſerit; & ſic
non poteſt obijci vxori, quod hoc faciat leuitatis
cauſa, ſicut poteſt obijci Monacho de vna ad
aliam religionem tranſire volenti, vt cap. Licet, ſu-
pra de regular. & bene hic per Abbat. in 4. not.

8 Quartò nota, ibi, *ſufficienti cautione*, excom-
municatum pro manifeſta offenſa in ſpiritualibus
abſolui cum cautione. Et ſic limita text. in c. Ex
parte, in fin. de verb. ſignif. & in cap. Venerabilis,
de ſentent. excom. lib. 6. vbi patet excommunica-
tum pro manifeſta contumacia non debere abſol-
ui, cum cautione, ſed ſatisfactione pręmiſſa. Hæc
9 enim iura limitantur communiter à DD. vt non
procedant quando implementum ſatisfactionis, &
purgatio contumaciæ concernit ſpiritualia, prout
contingit in caſu huius Decretalis, quia non erat
honeſtum vt hæc mulier excommunicata pro ma-
nifeſta contumacia intraret religionem, licet pro-
feſſio valeret, vt eſt textus notab. in cap. Cum illo-
rum, de ſentent. excomm. Collige igitur regulam,
quod vbicunque excommunicatus debet exercere
aliquid ſpirituale, poteſt abſolui ante ſatisfactio-
nem, ne contingat eum excommunicationis vin-
culo innodatum ſpiritualia attentare. Quę de-
claratio fuit Abb. Antiq. hic num. 1. & eam poſtea
ſequuti ſunt Io. Andr. n. 3. circa med. verſ. Et no-
natur per hoc, Butr. num. 5. Cardin. num. 2. Anchar.
num. 8. & Abb. Siculus num. 11. verſ. Sed contra
hoc. Eandem declarationem poſuit Innoc. in cap.
Pro illorum, num. 5. de præben. cum quo concor-
dant ibi, Abb. Antiq. n. 3. Hoſt. n. 8. Io. Andr. n. 15.
& communiter DD.

10 Vltimo nota, ibi, *Ad virum ſuum redire infra
duorum menſium ſpatium*, quod viro petente, vt
ſibi vxor exhibeat maritalem affectum, & reddat
debitum coniugale, & vxore excipiente ſe velle
ad religionem tranſire, debet vxor pręſtare ſuffi-
cientem cautionem, quod infra duorum menſium
ſpatium, vel ad religionem tranſibit, vel ad virum
ſuum redibit, vt in littera. Et licet aliàs nomine
ſufficientis cautionis intelligatur datis pignoribus,
vel fideiuſſoribus, l. Si mandato, §. vltim. ff. Man-
dat. tamen ſi vxor non poſſet præſtare niſi iurato-
riam, iudex deberet eam admittere, vt eſt text.
in cap. Per veſtras, infra de donat. inter vir. & vxor.
& in auth. Generaliter, C. de Epiſcop. & cler. &
in regula Ad impoſſibile, de regul. iuris, lib. 6. & cõ-
cludunt hic Hoſtien. num. 3. Abb. Antiq. num. 1.
Abb. Siculus num. 11. & alij communiter, & ſentit
gloſ. in ver. Sufficienti, dicens in hoc caſu id eſſe ar-
bitrarium iudici per cap. Quanquam, 24. diſt. &
adde quod in propoſito ſcripſi in cap. Odoardus,
num. 69. ſupra de ſolut.

11 Sed hic incidit dubitatio, nunquid hic termi-
nus duorum menſium aſſignetur coniugi ad profi-
tendum, an verò ad ingrediendum religionem.

12 In hoc articulo tres ſunt ſcribentium opinio-
nes. Prima opinio eſt Innocentij hic in verb. Duo-
rum, qui tenet hunc terminum non dari ſpon-
ſæ ad deliberandum, an velit redire ad ſpon-
ſum, vel tranſire ad religionem, ſed ad re-
ligionem probandam, ita vt non habeat am-
plius tempus probationis, ſed lapſis duobus men-
ſibus ſtatum profiteri cogatur, licet Epiſcopus
ex cauſa poſſit hunc terminum prorogare, & re-
ſtringere. Rationẽ reddit Anchar. hic n. 4 quia cùm
hoc ſpatium duorum menſium hic detur ad tranſ-
eundum ad religionem, huiuſmodi tranſitus de-
bet intelligi eum affectu, videlicet vt ingrediatur,
& profiteatur: nam per ſimplicem ingreſſum non
eſſet ſponſo plenè conſultum, qui forſan iuuenis
eſt, nec poteſt diutius expectare, & continere: Et
hæc cauſa forte mouit Pontificem ad reſtringen-
dum terminum vnius anni, qui regulariter datur
ad religionem probandam, vt in cap. Ad Apoſtoli-
cam. Supra de regular. Similiter Abb. hic nu. 11.
13 circa finem verſ. Et aduerte, dicit hunc terminũ
duorum menſium non dari ſolum ad intrandum
religionem, ſed etiam ad profitendum, quia tex.
debet intelligi de ingreſſu religionis cum effectu,
aliàs non eſſet ſufficienter prouiſum ſponſo, cùm
non poſſit tranſire ad ſecundas nuptias, niſi ſpon-
ſa profitente, quia ante illius profeſſionem non
diſſoluitur matrimonium, vt notatur in cap. Sanè
ſupra eod. & ſubdit hoc apertè ſentire gloſſam hic,
quam notant, & communiter tenent Doctores.
Idem firmant Io. Andr. in c. Quæ contrarius n. 12.
verſ. Sed dices de regul. iuris lib. 6. & poſt eum
Henric. Boych. in cap. Vxoratus num. 4. eodem
verſ. infra, eod. Gemin. in cap. fin. n. 8. & ibi etiam
Prępoſit. n. 4. circa med. verſ. Procedunt pręmiſſa,
55. diſtinct. Summa Tabiena in verb. Matrimo-
nium, tertiò, verſ. Quod tempus, & Nauarr. di-
cens communem in Manuali, c. 16. n. 27.

14 Secunda opinio primæ oppoſita eſt Hoſtien. hic
num. 4. in verb. Infra duorum, qui tenet tempus
bimeſtre dari ad deliberandum de religionis in-
greſſu, non autem ad profitendum, & dicit opi-
nio-

nionem Innocentij esse contra hunc textum, qui non loquitur de professione, sed de transitu ad religionem; nec sibi placet vt vxor statim elapsis duobus mensibus profiteri cogatur; imo secundum eum habebit annum integrum ad probandũ religionem, & profitendum, qui sine magna, & vrgenti causa à iudice arctari non potest. Et cum hac opinione, quam recitat vltimo loco, videtur transire Anton. de Butr. hic n. 12. & eam probant Sanct. Antonin. 3. pat. tit. 1. cap. 21. §. 1. Summa Armilla in verb. Diuortium, num. 5. Petr. de Palud. in 4. sent. distinct. 27. q. 3. art. 2. concl. 2. n. 14. Sot. eadem distinct. 27. q. 1. art. 4. vers. At verò si infra, & vetiorem dicit Thom. Sanchez de matrim. lib. 2. q. 24. num. 4. & communem Basilius Pontius in tit. de dissolut. vinculi, & diuort. cap. 9. Et vi-
15 detur ex mente D. Thomę in 4. sent. d. dist. 27. q. 1. art. 3. q. 2. Ad secundum, ait enim: [Ante carnalem copulam nõ est omnino translatum corpus vnius sub potestate alterius, sed sub conditione, si interea alter coniugum ad frugem melioris vitæ non conuolet; sed per carnalem copulam completur d. translatio, quia tunc intrat vterque in corporalem possessionẽ sibi traditę potestatis; vnde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de pręsenti; sed datur ei tempus duorũ mensium propter tria; Primò, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem. Secundò, vt pręparentur quę sunt necessaria ad solemnitatem nuptiarum. Tertiò ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit dilectam.] Hæc Sanctus Thom.

16 Tertia opinio media sic distinguit: Aut sponsa transit ad religionem sine licentia sponsi: Et non habebit tempus probationis nisi duorum mensiũ, & in hoc primo casu intelligitur hoc cap. Aut transit de illius voluntate: & sponsus tenetur expectare vsquequò sit elapsus annus probationis, quia ex quo assensum præbuit ingressui, videtur consensisse vt habeat tempus ordinarium. Ita distinxit glos. vnica in cap. Desponsatam, 27. qu. 2. quam glos. approbant Goffred. & Philipp. in cap. Consulti: de regular. & post eos Archidiac. & Bellamer. in d. cap. Desponsatam, in princip. & sentit glos. hic in verb. infra duorum, dum ait: [Vxori transeunti ad religionem non dabit Episcopus tempus probationis, nisi maritus consentiat.] Et satis est, vt consentiat ingressui, vt dicunt quidam, quos tacito nomine recenset Io. Andr. hic num. 8. circa finem vers. Et ibi consentiat. Et concordant hic Cardin. in 6. q. vbi concludit cessante consensu mariti, tempus duorum mensium dari vxori, non simpliciter ad deliberandum, sed ad ingrediendum cum effectu, ita vt elapsis duobus mensibus cogatur vxor non professa redire ad virum, & non rediens excommunicabitur. Et Petr. de Ancharan. num. 10. vbi aduertit text. nostrum loqui in casu, in quo sponsus petebat sponsam, & contradicebat ingressui, quo casu annalis dilatio coarctatur ad duos menses, vt in littera. Si autem sponsus consensisset ingressui, tunc sponsa haberet probationis annum, quo elapso intelligeretur tacitè professa, cap. Statuimus, supra de regular. Ita Anchar. qui amplius putat etiam in primo casu, in quo sponsus contradixit ingressui elapsis duobus mensibus post ingressum induci professionem tacitam, quasi per assumptionem habitus eum perseuerantia professio inducatur, sicut per lapsum anni, vt sit dilatio ex causa limitata eundem producat effectum, quem dilatio integra, arg. l. Siue pars, C. de dilation. quod est contra Innocen. Cardin. & alios supracitatos, num. 12. qui dicunt elapsis duobus mensibus sponsam esse compellendam per excommunicationem vt vel profiteatur, vel ad vi-
18 rum redeat. Et sic supponunt eam non esse tacitè professam, aliàs non posset cogi ad virum redire, quia matrimonium non consummatum soluitur per professionem tacitam, sicut per expressam, vt est tex. elatus in Extrau. Antiquæ Io. XXII. circa fin. de voto. Eandem distinctionem sequitur Io. Brunellus de sponsalib. concl. 3. n. 2. inter Tractatus communes, vol. 16. fol. 32.

19 Sed nos credimus has opiniones omnes in terminis iuris communis esse coniũgendas, & distinguendum inter Ordines Mendicantium, & non Mendicantium: Nam si alter coniugum velit ingredi religionem Mendicantium, habebit annum integrum ad profitendum, siue alter consentiat ingressui, siue non. Et in hoc casu putamus veram esse secundam opinionem Hostien. & sequacium, de qua supra num. 14. quia annus probationis in Ordinibus Mendicantium etiam de iure breuiari, seu restringi non potest, vt est tex. in cap. Non solum, de regular. lib. 6. & ob hanc rationem Io. de Anan. hic nu. 6. dubitat de veritate opinionis Innocentij in Religionibus Mendicantium. Quare cum tex. noster det duos menses sponsæ, vt transeat ad religionem, intelligam hæc verba secundũ propriam significationem de ipso ingressu, nõ autem de professione, vt vitetur iuris correctio, ad c. Cum expediat de elect. lib. 6. Nec obstat quod
20 per hanc annalem expectationem coniux qui remanet in sæculo, subsit periculo lapsus carnis. Quia tu responde vt notatur in cap. Quoniam frequenter, § Porrò, vers. Si autem, supra, vt lit. non contestat. ibi: eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis posset opponi, quoniam in coniugio multi casus occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causis continere coguntur, & plures ibi enumerat glos. in verb. Multi casus. Et
21 vltra illos maritum Cruce signatum tenetur mulier expectare quantiscunque annis abfuerit, licet voto peregrinationis mariti non prębuerit assensum, vt est text. in cap. Ex multa, §. In tanta infra de voto: Ergo multò fortiùs tenetur per annum expectare ingredientem religionem, cùm hoc votum vincat illud peregrinationis, c. Scripturæ eod. tit. quod considerat Io. Brunell. de sponsal. d. conclus. 30. num. 2. vers. Nec obstat quod per illam ex-
22 ceptionem. Sin autem sponsa transire velit ad ordinem non Mendicantium, tunc si remanens in sęculo non consentiat ingressui, cogetur illa infra duos menses profiteri, quia cùm voluerit religionẽ ingredi, & religio eam recipere, sponso contradicente, censetur vterque renunciasse anno probationis, quod fieri poterat de iure in Ordinibus nõ Mendicantium, cap. Ad Apostolicam, & cap. Statuimus, de regular. iuncto d. cap. Non solum, eod.
23 tit. lib. 6. Et cum valde sit verisimile Summũ Pontificem voluisse coarctare annum probationis ad duos menses fauore sponsi, vt aduertunt DD. durum esset eum, qui forte iuuenis est, expectare debere per 14. menses, duos scillcet, qui dantur sponsæ ad ingrediendum, & duodecim qui dantur ad profitendum, & ex quo ad hoc nulla nos compellit

pellit neceſſitas, cùm annus probarionis ex cauſa reſtringi poſſit in Ordinibus Mendicantium, vt dictum eſt: inconueniens eſſet eum adducere in periculum incontinentię, cum matrimonium poſt lapſum ſit in remedium coucupiſcentię, & in ſubſidium fragilitaris humanæ, cap. Nuptiarum, 27.q.1. cap. Quicquid, 32.q.2. gloſ. in Exrrauag. Antiquę, Io XXII. in verb. Efficax, de voto: nam ſecundum Apoſtolum, 1. ad Corinth. 7. *Propter fornicationem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquaque ſuum virum habeat*; & infra: *quod ſi non continent, nubant, melius eſt enim nubere, quàm vri*, cap. Sicut, §. His ita reſpondetur, 32. quæſt 2. Optimè facit text. in cap. 1. cum multis ſeqq. 32. q.5. Si verò ſponſus conſenſerit ingreſſui, tunc non eſt inconueniens, vt expectet donec labatur integer annus probationis: nam quilibet renunciare valet ei, quod pro ſe noſcitur introductum, dicto cap. Statuimus, ſupra de Regular. ad hoc c. Nolle, ibi, Niſi amborum conſenſu, 30.q.1. & cap. Quod Deo pari, 32.qu.5. cum ſimilibus. Facit regula l. 1. §. Vſque adeò, ff. de iniur. & l. Nemo videtur, ff. de regul. iuris.

Sed hodie ceſſant huiuſmodi diſtinctiones, quia ex Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de Regular. c. 15. iuncto cap. 22. in quacumque religione tam Mendicantium, quàm non Mendicantiū nulla eſt profeſſio facta ante annum probationis expletum; ac proinde ex Sacræ Congregationis ſententia anno
25 probationis amplius renunciari nō poteſt; ea enim eſt natura decreti irritantis in aliqua diſpoſitione appoſiti, vt pars non poſſit tali diſpoſitioni renunciare, cap. Dilecto, circa finem, verſ. Niſi fortè, de præben. & ibi notat gloſſ. in ver. Huiuſmodi clauſula, Hoſtien. n. 14. in eod. verb. & apertiùs Abb. d. num. 14. gloſſ. in c. Diſpendia, in ver. Proceſſus, de reſcriptis, lib. 6. & alij, quos copioſè cumulat Anton. Gabr. commun. concluſ. lib. 6. in tit. de clauſul. concl. 3. num. 18. Quare ſiue maritus conſentiat ingreſſui, ſiue contradicat, vxor non cognita habebit annum integrum ad probandam religionem, nec antea poterit validè profeſſionem emittere; Conſilium enim cenſetur reuocare voluiſſe quicquid iure antiquo de breuiori tempore probationis conſtitutum erat; quod etiam aduertit nouiſſimè Baſil. Pontius de matrim. in tit. de diſſolution. vincul. & diuort. cap. 9. nu. 2. verſ. Idq; hodie multò magis, vbi etiam refert duas declarationes Sac. Congregationis.

26 Non tamen admittimus quod ibi ait D. Baſilius duos menſes eſſe computandos de iure à die contracti coniugij: imo enim ex communi Canoniſtarum ſententia computari debent à die præfixionis factæ à iudice, vt notat gloſ. hic in verb. Infra duorum, Hoſtien. num 4. in eod. verb. Card. quęſt. 7. & reliqui omnes, & ſatis colligitur ex hoc textu dum mandat Epiſcopo, vt recipiat ab vxore ſufficientem cautionem, quod infra duos menſes vel ad religionem tranſibit, vel ad virum redibit: ex hoc enim patet ad hoc prærequiri miniſterium hominis; ac proinde terminum non poſſe currere ipſo iure à die celebrati matrimonij, ſed à die præfixionis termini, arg. l. Quandiu, la ſeconda, ff. de acquir. hæredit. cum ſimilibus, vt dixi in cap. Cum ſit ars, num. 45. & 46. de ætat. & qualitat.

27 Vlteriùs dubitatur cùm hic textus dicat ſponſam de præſenti poſſe ad religionem tranſire, ſi

Proſp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

ſponſus eam carnaliter cognouerit; quid ſi eam cognouerit violenter?

28 In hoc quoque articulo ſunt variæ opiniones Doctorom, de quibus per Ioan. Andr. in reg. quę contra ius, de reg. iur. lib. 6. in Mercurialib. vbi poſt prolixam diſputationem videtur ſequi opinionem Bartholomæi Brixienſis in quæſtion. Dominical. 80. incipien. Aliquis per verba de præſenti, inter Tractatus communes vol. 17. fol. 48 qui tenuit ſponſam vi oppreſſam ingredi poſſe religionem inuito ſponſo, ne delinquens ſit melioris conditionis quàm non delinquens, c. Eum qui, de pręben. lib. 6, l. Non fraudantur, §. Nemo, ff. de reg. iur. l. Seruus, ff. Quod vi aut clam. Idem voluit gloſ. in cap. Si euangelica, 55. diſtinct. & ibi Archidiac. num. 6. Gemin. num. 7. & 8. & Præpoſit. num. 4. Ant. de Butr. in cap. Verum, num. 3. & ibi etiam Abb. num 9. & Io. de Anan. num. 4. ſupra eodem, Felin. in cap. Cauſam quæ, num. 4. in fin. de probationib. Angel. in verb. Matrimonium, 3. nu. 7.
29 Sylueſter in verb Diuortium, q. 5. Angel. de Peruſio in l. 1. §. Remouet, num. 2. ff. de poſtulando, vbi ait, corroptam violenter perdere virginitatem, licèt non eius beneficium quantum ad Deum, Hippolyt. de Marſil. in l. 1. §. Præterea, num. 15. ff. de quæſtionib.

30 Contrarium voluit Hoſtien. in ſumma hoc tit. §. Et vtrum poſſit exire, verſ. Quid ſi virgo, vbi quærit quid ſi virgo erat, & dum properabat ad monaſterium ingrediendi cauſa, maritus eam ſequutus eſt, & violenter defloraulit? ipſa verò cum euaſiſſet, nihilominus intrauit: certè, vt ipſe ait, reddenda eſt marito, qui iure ſuo vſus eſt, argum. cap. Cum Eccleſia Vulterana, in fin. ſupra de electione. Neque enim ideò quia coacta fuit mulier prima nocte, & inuita cognita, matrimonium non conſummatum iudicabo, quia negari non poteſt quin vna caro effecti ſint Sacramento matrimonij præcedente, cap. Ad Apoſtolicam, infra eod. cap. Si Paulus, 32.q.5. & ex quo cognoſcitur, præſumitur conſentire, cap. Inſuper, qui matrim. accuſar. poſſ. Nec obſtat quod perinde ſit, ac ſi non fuiſſet cognita, cap. 1. cum quatuor cap. ſeqq. 32.q.5. quoniam illa ſunt intelligenda quātum ad ſaluationem animæ, ſecundum Hoſtien. & concordant. Io. de Ancona in ſumma hoc tit. §. Quid ſi virgo, & Henric. Bolc. dicens hoc verius videri in cap. Vxoratus, num. 3. infra eod. & Sylueſter in verb. Luxuria, q. 6. num. 6. verſ. Adde ex Hoſtien. Fr. Iacobus, & Guido in ſuis diſputationib. relati à Io. Andr. in d. reg. Quæ contra in princip. Io. de Deo relatus à Butr. in cap. Verum, num. 3. ſupra eodem. Idem voluit Bald. in cap. penult. num. 8. de probationib. vbi ait: Si puella eſt cognita etiam per vim, non poteſt ſuum ſpoliare maritum contratla vi, & propria auctoritate, nec poteſt ingredi monaſterium, quia gloria virginitatis non eſt in ipſa. Ad hoc facit ſecundum Barthol. Brixienſem, quia lex promorionis reſpicit factum, non voluntatem, cap. Si quis non natus, 15.q.1.

31 Ideoque quantum ad legem promotionis nihil prodeſt ei, qui oculum inuitus amiſit, d.c. Si euangelica, 55. diſtinct. Vnde à ſimili ſola carnis commixtio videtur ſpectanda. Idem tenuerunt Petr. de Palude in 4. ſentent. diſt. 28 quæſt 3. col. 4. Durand. ibidem, diſtinct. 27. quæſt. 2. S. Antonin. in 3. par. tit. 6. cap. 21. §. 1. & Aegid. de Eghindelbertis, in q. 3. poſt diſputationes Pauli de Eleaza-

rijs, cum quibus videtur transire Couar. in Epitom. de sponsalib. 2. par. releċt. cap. 7. §. 4. n. 10. Sotus in 4. distinċt. 27. quæst. 1. art. 4. vers. Quid autem iuris.

In hoc opinionum conflictu tu considera: nam vtriusque partis auctores vim constituunt in hoc, quod sponsus extorquendo copulam violenter delinquit, vel nō delinquit: quandoquidem Barthol. Brixien. auctor primæ opinionis fundat eam in hoc, quod sponsus delinquat opprimendo sponsam volentem ingredi monasteriū; & ideò liceat sponsæ vi defloratæ ad religionem transire, quemadmodum liceret si sponsus eam non cognouisset, ne melioris sit conditionis delinquens, quàm non delinquens. Contra verò Hostiensis author opinionis contrariæ dicit sponsam properantem ad religionem, & vi corruptam esse reddendam marito,
32 qui vsus est iure suo. Itaque solutio quæstionis videtur pendere ab inspectione an sponsus de præsenti habeat ius extorquendi debitum à sponsa inuita.

33 In qua dubitatione ego pro veritate existimo tres casus esse distinguendos. Primus est quando sponsa non dicit se velle ad religionem transire, aut de ingressu religionis deliberare, sed simpliciter renuit matrimonium consummare, vel aliam causam allegat, quàm transitus ad religionem, veluti quod non intendit virginitatem amittere: & hoc primo casu vir post adhibitas diligentias ad eam disponendam potest etiam sine peccato eam rapere, & vi corrumpere. Dixi post adhibitas diligentias, quia aliàs peccaret vim inferendo. Sanctus Thom. in 2. 2. q. 154 art. 7. ad 4. Quem ita intelligit, & declarat Syluester in ver. Luxuria, nu. 6. vers. Dicit tamen S. Thomas. Ratio huius conclusionis est, quia vt supra diximus in secundo notabili, primus coitus est ex debito, & non gratuitus, & sponsa post consensum mutuum de præsenti tenetur statim reddere debitum petenti: &
34 quamuis habeat exceptionem vsq; ad duos menses ad deliberandum de religionis ingressu, iuxta practicam huius Decretalis, vt ait glos. in c. Coniuges, in verb. Prima, 27. q. 2. tamen cum huiusmodi exceptionem non alleget, vel ea vti nolit, perinde est, ac si eam non haberet; regulare enim est, vt exceptio non prosit nisi apponatur, vt instit. de exception. per tot. & notat Bart. in l. Eum qui, ita, §. Qui ita, num. 4. vers. Moueo tibi vnum dubium, ff. de verb. obligat. quem ibi alij sequuntur, & in hac specie firmat Bald. in l. vnica, nu. 24. C. de raptu virginum, vbi concludit maritum, qui rapit vxorem non cognitam carnaliter, ita demum posse puniri, si appareant signa, quod ipsa volebat monachari, aliàs secus. Et cum hac distinctione dicit debere intelligi opiniones Doctorum, & sequitur Salycet. in d. l. vnic. num. 9. Io. de Anan. in cap. fin. num. 4. de raptor. Couar. in Epitom. de sponsalib. par. 2. cap. 7. §. 4. num. 11. dicens non esse puniendum sponsum, qui sponsam de præsenti per vim cognouit, & rapuit, nisi ipsa præcogitauerit, & tractauerit de religionis ingressu, Sotus in 4. sent. distinct. 27. quæst. 1. ar. 4. vers. Quid autem iuris: & supponunt omnes supra allegati in summario textus, dum loquuntur de sponsa, quæ dicit se velle religionem ingredi: quasi oppositum sentiant si id non dicat, quicquid contra scripserit Thom. Sanch. de matrim. lib. 2. disput. 22. nu. 16. Quare si vxor post copulam vi extortam hoc casu ad religionem transiret, & profiteretur, esset reddenda marito, qui vsus est iure suo, secundum opinionem Hostiensis, quia matrimonium verè, & legitimè fuit consummatum, iuxta text. in cap. Quidam, supra eod. & infra in cap. Accedens.

35 Secundus casus est, quando marito volenti copulam extorquere vxor opponit quidem exceptionem ingressus religionis, sed tamen lapsum est bimestre, vel aliud tempus arbitrarium, quod ex præscripto huius Decretalis assignatur coniugi volenti ad religionem transire; & tunc maritus vtique potest cogere vxorem ad matrimonium consummandum, eamque reluctantem vi deflorare, quia vtitur iure suo, & per copulam etiam vi extortā hoc casu matrimonium consummatur, adeout neutri coniugum liceat amodo altero innito ad religionem transire. Neque hoc casu intrat opinio Bartholom. Brixiensis, & sequacium, quia supponunt maritum delinquere vim inferendo, quod non contingit in hac specie, sed potius intrat contraria opinio Hostien. qui supponit maritum iure suo vti copulam extorquendo; vnde iure optimo Io. Andr. in d. regul. Quæ contra n. 12. vers. Posset dici etiam, de regul. iur. lib. 6. ait, quæstionem non dubiam dici posse quando post assignationem duorum mensium, vel temporis arbitrarij fieret talis oppressio ante omnem professionem, quasi tunc licitè potuerit sponsus copulam exigere ab inuita; & cum Io. Andr. consentiunt Butr. Abb. Io. de Anan. & alij supra citati, num. 28. Henric. Boic. in c. Vxoratus, n. 4. inf. eod.

36 Cæterum aduerte, quia quod dictū est de tempore duorum mensiū vendicat sibi locum si sponsa nondum intrauerit monasterium; tunc enim lapsis duobus mensibus vt supra assignatis, licebit sponso iure suo vti per prædicta. Verum si sponsa religionem intrauerit, tunc non sufficit vt lapsi sint duo menses, sed sponsus expectare debet vt labatur integer annus requisitus ad professionem emittendam, per ea, quæ dicta sunt supra num. 24.
37 Eoque transacto poterit eam repetere, & è monasterio egressam vi deflorare, dummodo tamen expressè, vel tacitè professionem non emiserit: nā post eam soluitur vinculum matrimonij nondum consummati, vt est text. in Extrauag. Antiquæ, in fin. de voto, & rapiens, & vi corrumpens sic professam puniendus est, vt cap. Si quis rapuerit, 27. q. 2. & cap. Si quis non dicam, 36. q. 1. & in proposito post Hostien. notat Ioan. Andr. in d. reg. Quę contra, num. 11. vers. Fatetur, quod secus si post tempus, & num. 12. vbi hunc casum similiter inter non dubios recenset.

78 Tertius casus est, quando sponsa excipit se velle religionem ingredi, & nondum elapsum est tempus duorum mensium, vel aliud arbitrarium, vt supra assignatum, aut si ipsa iam ingressa est religionem, adhuc tamen est infra annum probationis: & in hoc tertio casu vir absque dubio delinquit, quia sponsam contra ius, & vitiosè opprimit: nam si nō fuisset oppressa, suo iure poterat debitum denegare, siue dicamus primum coitum fuisse gratuitum, siue dicamus competere sponsæ exceptionem temporis ad transeundum ad religionem secundum
39 ea, quæ notantur in cap. Coniuges, 27. q. 1. Deliquit ergo sponsus priuando illam priuilegio virginitatis, & per consequens consecrationis, & aureolæ, vt notatur in cap. Re vera, & cap. Ille, 32. q. 5. non enim habebit illum fulgorem in corpore, quem

quem ſpecialiter habebunt ſolæ virgines, vt inquit
Archid. in ſumma eadem cauſ. & quæſt. num. 5. cir-
ca fin. in verb. Aureola. Item deliquit petendo
plus cauſa, vel tempore, vt c. vnic. de plus petition.
40 & fuit amator ardentior in vxorem, cap. Origo, 32.
q. 4. Item ſacrilegus, & excommunicatus oppri-
mendo religioſam, licèt non profeſſam, cap. Reli-
gioſo, de ſentent. excomm. lib. 6 Item excommu-
41 nicandus impediendo religionis, & caſtitatis pro-
poſitum, cap. fin. 35. q. 2. ad hoc cap. Multos, 54.
diſt. Item quia ius ſibi dixit in re propria, contra
id quod habetur in c. Placuit, 16. q. 6. & in l. Nul-
lus, C. de indic. Item quia iure beneficium mulie-
ri, quæ non ſolum verbo, ſed facto ſuam volunta-
tem oſtenderat, auferre non debuit, cap. Indultum,
42 cum concordantibus de regul. iur. lib 6 & quam-
uis non puniatur vt raptor, nec incidat in Conſti-
tutionem Si quis in tanta, vt notatur in cap. 2. 36.
quæſt. 1. puniri tamen debet vt tranſgreſſor legis
prohibentis ne quis rapiat ſponſam propriam,
l. Vnica, C. de rapt. virgin. Nam ſic eſt in matri-
monio ſpirituali, quia non debet ſponſus ſuam
ſponſam, vel beneficium rapere violenter, cap. Eum
qui, de præbend. lib. 6.

43 Itaque cum multipliciter deliquerit, intrat
motiuum Bartholomæi Brixienſ. & ſequacium
quod non debeat eſſe melioris conditionis, quàm
non delinquens, vt in iuribus ſupracitatis, n. 28. ne
pro pœna, quam meruit, conſequatur priuilegium,
cap. Si verè de ſenten. excommunicat. quin potiùs
eſt propter ſui odium repellendus: aliàs daretur
occaſio malignandi contra id, quod habetur in
cap. Legi, 16. q. 1. & cap. Quanto, in fin. de diuort.
& conſequeretur indirectè, quod directè non poſ-
ſet conſequi contra id, quod notatur in cap. Tuæ,
de procurat. & in cap. Cum quid vna, de reg. iur.
lib. 6. & audiretur ſuam turpitudinem allegans cõ-
tra cap. Cum ſuper, de conceſſ. præbend. & in c. In-
ter dilectos, de donat. Vnde hoc caſu non eſt lo-
cus opinioni Hoſtien & ſequacium, quia ſupponũt
maritum vti iure ſuo, & non delinquere vim infe-
rendo, cuius oppoſitum contingit quando ſponſa
violenter corrumpitur infra tempus eidem com-
petens ad ingrediendum Religionem, vel profi-
tendum, vt ex dictis conſtat; & conſequenter co-
pula non legitimè extorta non erit ſponſæ impe-
dimento quamuis poſſit Religionem ingredi, &
ſolemniter profiteri, quia cum contra ius, & vi-
tioſè oppreſſa fuerit, quoad facientem id habetur
pro non facto, vt in dicta regula, quæ contra ius
44 cum concordantib. de quibus ibi in gloſ. 1. & arg.
l. Quotiens, ff. qui ſatiſdat. cogantur, vbi ſi ſatiſ-
datio ſit præſtita vitioſè, non dicitur præſtita.

45 Declara tamen concluſionem vt ſupra firmatã,
vt locum ſibi vendicet dummodo ſponſa per coa-
ctionem non conditionalem, ſeu per metum, ſed
per coactionem præciſam, & abſolutè oppreſſa
46 fuerit: nam conſenſus potiſſimè in matrimonio re-
quiritur, ſed matrimonium non eſt perfectum, ni-
ſi per copulam: ergo copula requirit conſenſum
ſaltem incluſum in coactione conditionali, vt no-
tatur in cap. Merita 15. q. 1. patiens autem coa-
ctionem abſolutam nihil agit, c. Sacris quod met.
cauſ. & hæc ratio multum mouit Io. Andr. in dict.
47 regul. quæ contra ius, in fin. Ad hoc facit ſecun-
dum Barthol. Brixien. in d. q. 80. num. 1. quia caro
non poteſt dici corrupta niſi mens prius corrupta
48 fuerit d. cap. Reuera, 32. q. 5. Item corpus mulie-
rum non vis maculat, ſed voluntas, cap. Propoſito,
& cap. De pudicitia, verſ. Corpus, eadem cauſa, &
quæſtione. Cum ergo hæc mulier iure, facto vt cor-
rupta non debeat reputari, adhuc quaſi incorrup-
ta poterit Religionem profiteri. Item ſi ab alio,
quàm à marito vi oppreſſa fuiſſet, maritus hoc ei
imputare non poſſet, vt l. Vim paſſa, ff. de adulter.
Ergo multò minus imputare ei debet quod ipſa
49 fecit. Demùm matrimonium conſummatum re-
præſentat vnionem Chriſti cum Eccleſia per car-
nem; & ſortitur effectum à iure diuino, & indiſſo-
lubilitatem, cap. Deinde, 26. diſt. cap. Cum ſocie-
tas, 27. q. 2. cap. Debitum, de bigam. & c. Vnico,
de voto, lib. 6 Ergo per eam ſolam copulam con-
ſummatur, quæ poteſt hanc vnionem repræſenta-
50 re, quia omne quod eſt ſacrum, vel alterius rei
ſignum, illius debet eſſe ſimile, cap. Signum eſt, &
cap. Species de conſecrat. diſt. 2. ſed talis eſt ſola
copula voluntaria, cum vnio Chriſti voluntaria fue-
51 rit, S. Thom. in 3. par. q. 1. art. 2. ergo per ſolam
copulam voluntariã matrimonium conſummatur;
& ſic duo requiruntur ad confirmationem matri-
monij, conſenſus animorum, & commictio corpo-
rum, quę firmat, & perficit, cap. In omni, 27. q. 2.
52 Item vis præciſa, & abſoluta impedit conſumma-
tionem matrimonij ſpiritualis, arg. cap. De Iudæis,
45. diſtinct. & cap. Maiores, de Baptiſm. & c. Ge-
ſta, 74. diſtinct. ergo fortiùs impedire debet con-
ſummationem matrimonij carnalis, in quo ceſſa-
re debet omnis coactio, cap. Cum locum, de ſpon-
ſal. & probatur à contrario ſenſu in cap. Inſuper.
Qui matrim. accuſare poſſ. nam ſi requiritur vt ſe-
mel copulę carnali conſenſerit, vtique ſi non con-
ſenſit, ceſſat matrimonium, cap. Continebatur, ibi,
de ſuo aſſenſu deſponſata, vel cognita, de deſpon-
ſat. impub. Non enim videtur communicaſſe cor-
pus ſuum, ex quo per vim fuit cognita. Vnde in-
trat ratio cap. Verum, ſupra eodem ibi, [Quia
cùm non fuiſſent vna caro ſimul effecti, ſatis po-
teſt vnus ad Deum tranſire, & alter in ſeculo re-
manere.]

53 Non obſtat, quod ex copula violenta oritur
affinitas, vt c. Diſcretionem, infra de eo qui co-
gn. conſang. vxor. ſuæ. Quoniam non propterea
efficiuntur vna caro, vt notat gloſ. in cap. In eo for-
nicator, in ver. Erunt, 32. q. 2. quod patet, quia
in illa Decretali copula fuit illicitè, & iniquè ex-
torta, cùm mulier eſſet alteri viro matrimonialiter
copulata; & ſic per copulam non potuerunt effici
vna caro, etiam ſi fuiſſet voluntaria, cum ibi non
eſſet matrimonium, vt cap. Verum, ſupra eodem
cap. Lex Diuinæ conſtitutionis, 27. q. 2. & colligi-
tur ex cap. Agathoſa, ead. cauſ. & quęſt. Ergo non
eſt bona ratiocinatio: Copula violenta parit affi-
nitatem: Ergo per eam vir, & vxor efficiuntur vna
caro, & matrimonium conſummatur.

54 Denique non obſtant iura, quæ dicunt factum at-
tendi; quoniam ponunt caſus ſpeciales propter
defectum Sacramenti, vt cap. Ille 32. q. 5. vel pro-
pter prærogatiuam Ordinum, vt in cap. vlt. 55. diſt.
nam lex promotionis conſiderat factum, non vo-
55 luntatem, cap. fin. 15. q. 1. Et ob hanc rationem
per vim oppreſſa non poterit inter virgines con-
ſecrari, quia virginitas ablata eſt, & per coactio-
nem pręciſam inhabilitat eam quantum ad hoc, vt
eſt tex. in cap. Acutius, 26. q. 5. & in d. c. Ille, 32.
q. 5. & iſto caſu verificatur argumentum allegatum
in contrarium per Archidiaconum in d. cap. fin. 55.

dill. vt ibi expressè declarant Gemin. num. 8. vers. Illam distinctionem, & Præpositus num. 4. circa finem vers. Illam diffinitionem. Sed huiusmodi causæ quæ vigent in consecratione, hic cessant; quia licèt oppressa non possit inter virgines consecrari, potest tamen profiteri, cum in professione potius attendatur voluntas, quàm factum, secundum Io. Andr. in d. Regula Quæ contra, n. 11. de regul. iur. lib. 6.

De Conuers. Coniugatorum.

Cap. Ex parte.

S V M M A R I V M.

1 *Sponsalia de præsenti per Religionis professionem, non per propositum castitatis seruãda in sæculo dissoluuntur.*

2 *Matrimonium nõ consummatum an solui possit per Papam ex alia causa, quàm in iure expressa, vel omnino simili.*

3 *Statuta prædecessorum à successoribus custodiri debent.*

4 *Papæ potestas duplex.*

5 *Ecclesia potest constituere vt matrimonium ratum dissoluatur, si alter coniugum labatur in hæresim.*

Secus si matrimonium sit consummatum, n. 9.

6 *Circa matrimonium ratum latissimè patet Papæ potestas.*

7 *Papa potest dissoluere matrimonium non consummatum tam per viam statuti, quàm dispensationis.*

8 *Matrimonium ratum quo iure dissoluatur per solemnem professionem alterius coniugis.*

9 *Matrimonium infidelium licèt sit verum matrimonium; tamen non est Sacramentum.*

10 *Matrimonium ratum soluitur ex constitutione ecclesiæ, coniuge ad fidem conuerso, si infidelis noluerit ei cohabitare, aut non sine contumelia Creatoris.*

11 *Matrimonium fidelium est Sacramentum, & post copulam ab Ecclesia solui non potest.*

12 *Dispensandum an sit cum nobili coniugata vt in Domo Turris Speculorum Vrbis emittat tria vota substantialia in manibus Delegati Apostolici, ità vt per hanc professionem soluatur matrimonium non consummatum, & num. seq. vsque in finem.*

13 *Voti solemnitas est de iure positiuo.*

14 *Matrimonium ratum non dissoluitur per susceptionem sacri Ordinis, sed per solemnem professionem.*

15 *Professio coniugis vt dirimat matrimonium ratum non consummatum tria requiruntur.*

16 *Monasterium Turris Speculorum Vrbis non est regulare, neque in eo emittuntur, nisi duo vota perseuerantiæ, & obedientiæ.*

17 *Papa an possit statuere vt professio emissa in domo sæculari dirimat matrimonium ratum non consummatum, & num. seq. vsque ad n. 20.*

19 *Professio regularis non dicitur nisi adsit consensus Religionis recipientis.*

Papa an possit statuere vt matrimonium ratum dissoluatur per secundum consummatum, & num. seq.

20 *Dispensatio super matrimonio rato quibus ex causis sit concedenda.*

21 *Frigiditas viri, & transitus ad cœlibatum an sint iusta causa dispensandi super matrimonio rato.*

22 *Matrimonium ratum non dissoluitur ex voto, quod emittunt Tertiariæ, & Vrsulinæ.*

Nec eremitica vitæ professione, aut votis, quæ in Societate Iesu emittuntur à coadiutoribus formatis, ibidem.

23 *Matrimonium ratum cur dissoluatur per solemnem professionem, non autem per vota simplicia.*

24 *Et an dissoluatur per ingressum domus leprosorum.*

25 *Odium inter coniuges exortum an sit iusta causa dispensandi super rato.*

26 *Dispensationem super matrimonio rato non consummato quæ debeant præcedere.*

27 *Professio Regularis dicitur quà quis incorporatur alicui ex Religionibus approbatis, etiamsi fiat in domo sæculari.*

1 EX PARTE. Il secondo. Per Religionis
professionem, non per propositum castitatis seruandę in sęculo dissoluuntur spõ-
salia de pręsenti. Hoc dicit. Communis
diuisio Secunda ibi, *Nos autem*, quæ tria facit.
Primò contra solutionem allegat. Secundo, soluit,
ibi, *Nos autem*. Tertiò, solutionem determinat,
ibi, *Porrò*.
2 Nota ex hac Decretali in vers. *Nos autem*, argumentum optimum secundùm Abb. nu. 3. quòd
matrimonium contractum per verba de præsenti,
etiam carnali copula nondum consummatum, nõ
potest dissolui nisi in casibus à iure expressis; ponderando litteram ibi, *nullo casu*, iuncto vers. *nolentes*. Vnde infert Abb. vt Papa non possit matrimonium ratum dissoluere nisi ex causa expressa
in iure, vel omnino simili. Sed certè hæc littera
hoc non probat, quia Papa non dicit, Nos *non valentes* à prædecessorum nostrorum vestigijs declinare; sed *nolentes*; Et sic non fundat se in impotentia, sed in voluntate, quia nimirum decet Ro-
3 manum Pontificem decessorum suorum voluntatem, & statuta custodire, cap. Iustitiæ, 25. quęst. 1.
cap. Decessorum, & cap. Si ea destruerem, 25. q. 2.
non tamen ad id adstringitur, c. Innotuit, § Quãuis autem, de elect. cap. vlt. de rescr. lib. 6. § His
ita, 25. q. 1. l. Digna vox, C. de legib. S. Thom. in
1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. Vnde opinio Abbatis salua-
4 ri potest tantummodo in potestate Papæ ordinaria, quæ scilicet sequitur ordinem iuris positiui, &
regulatur ad limites dispositionis illius, vt per Gemin. cons. 53. Pro responsione, in princ. vers. Quædam est potestas ordinata, non autem in potestate suprema, seu absoluta, secundum quam Papa
est supra omne ius positiuum, cap. Proposuit, de
concess. pręben. & d. § His ita. S. Thomas quodlib. 4. art. 13. Gemin. d. cons. 53. in princ. vers. Quędam est potestas suprema.
5 Et propterea Hostien. hic num. 3. in verb. Fieret
hęreticus, censet Ecclesiam posse constituere vt
matrimonium dissoluatur, si alter coniugum labatur in hæresim, sicuti constituit vt dissoluatur
matrimonium etiam consummatũ, si vnus ex duobus infidelibus conuertatur ad fidem, vt in c. Gaudemus, de diuort. maximè si in casu, de quo loquitur hæc Decretalis, matrimonium consummatum non esset: nam quare aliud censeatur in fidelibus, aliud in infidelibus, non est rationem diuersi-

uerſitatis reddere, niſi ex cauſa ratificationis, quæ
canonica, ſine eccleſiaſtica conſtitutione confir-
matur, vt in c. Quanto de diuort. ſupra quam ta-
men Papa poſitus eſt, d. cap. Propoſuit, de con-
ceſſ. præb. c. Significaſti, §. 1. de elect. Ita Hoſt.
quem totidem ferè verbis ſequitur hic Io. Andr,
6 in ver. Fieret hæreticus, nom. 3. Quorum quidem
opinionem arbitror veram eſſe ſi matrimonium
ſit tantummodo ratum, quia circa illud latiſſimè
patet Papæ poteſtas, vt poſt Alan. dixit gloſ. fin. in
cap. Ex publico, ſupra eod. licet in aſſignanda
ratione huius Apoſtolicæ poteſtatis non conue-
niant inter ſe Canoniſtæ, de quo latè diſſerit Tur-
recrem. in cap. Sunt qui dicunt, num. 4. 27. q. 2. Et
7 propterea diſſolui poteſt à Papa non ſolum per viã
ſtatuti, vt notat gloſ. præallegata Henric. Boich. In
c. fin. num. 4. infra de ſponſa duorum. Anchar. conſ.
409. Viſo, & diligenter inſpecto, n. 3. & in c. 1. n. 2.
de voto in 6. & ibi omnes: ſed etiam per viam par-
ticularis diſpenſationis, ſecundum opinionem Ca-
noniſtarum, quam ſeruat Eccleſia Romana, vt di-
8 xi in d. cap. Ex publico. Ideoque matrimonium
per ſolemnem profeſſionem alterius coniugis ſol-
uitur, vt hic dicitur. Idque non iure diuino, ſed
eccleſiaſtico, cùm ſolemnitas voti ſit ex ſola con-
ſtitutione eccleſiæ inuenta, dicit tex. in cap. vnic. de
voto lib. 6. & tenet in d. cap. Ex publico, Hoſtienſ.
in ver. Conſummatum, Io. Andr. n. 9. & Butr. n. 16.
Michael Medina de ſacror. homin. continentia,
lib. 5. cap. 87. & ſeq. Vaſq. in 1. 2. diſput. 165. c. 7. li-
cet hoc caſu matrimonium ſolui iure diuino poſi-
tiuo cenſeãt Scot. Victor. Sot. Corduba, & alij apud
Baſilium Pontium de impedim. matrim c. 19. §. 2.
verſ. Sed mihi. Quinimò mirabile verbum dicit
Hoſtien. in d. c. Ex publico, videlicet [de conſen-
ſu vtriuſque coniugum, ſcilicet ſponſi, & ſponſæ,
Papam poſſe ex poteſtate abſoluta diſſoluere ma-
trimonium, nulla alia cauſa exiſtente; ſed ex po-
teſtate ordinaria poſſe tantùm ex cauſa illud diſ-
ſoluere,] vt hic. Et idem dicendum eſt ſecundum
eumdem in ſimili caſu. Sed contrarium tenendũ
eſt, ſi matrimonium ſit carnali copula conſumma-
9 tum. Et miror quod Hoſtienſis dixerit non eſſe
rationem diuerſitatis inter matrimonium infidé-
lium, & fidelium. Imò enim matrimonium infi-
delium quamuis ſit verum matrimonium, c. De
infidelibus, de conſang. & affinit. tamen non eſt
Sacramentum, ſed merus contractus deficiente
Baptiſmo, qui eſt ianua, & fundamentum omnium
Sacramentorum, c. fin de Presb. non bapt. c. Præ-
ter, §. Verùm, 23. diſt. Vnde non mirum ſi potue-
rit ſolui ab eccleſia, etiamſi fuerit carnali copula
conſummatum, poſtea quam infidelis; declaraue-
rit ſe aut nullo modo, aut non ſine contumelia
Creatoris velle cum conuerſo ad fidem cohabita-
re, cap. Si infidelis, 28. q. 2. cap. Quanto, & c. Gau-
demus, de diuort. & notat gloſ. hic in ver. Rarum
10 coniugium. At verò inter fideles matrimonium
fuit eleuatum à Chriſto in Sacramentum, vt in
d. c. Quanto. Et propterea poſteaquam per coniu-
galem copulam effecti ſunt vna caro, ab Eccleſia
amplius diſſolui non poteſt, quia *Quos Deus coniũ-
xit homo non ſeparet*, gloſ. fin. in d. c. Ex publico,
ſupra eodem Henr. Boich. in d. cap. fin. n. 4. Turre-
crem. in d. cap. Sunt qui dicunt, n. 4. 27. qu. 2. Do-
ctores in d. c. vlt. vbi in ſpecie Franc. in 3. notab. de
voto in 6. Et hæc eſt ratio cur ſeparatio matrimo-
nij non cadat ſub diſpenſatione in nouo teſtamen-
to, ſicut in veteri, vt docet S. Thom. in 4. diſt. 33.
q. 2. art. 2. q. 1. ad tertium.

12 QVAERO, An ſit diſpenſandum cum nobili
muliere coniugata, vt in Domo Turris Speculorũ
Vrbis emittat tria vota ſubſtantialia in manibus
Abbatis à Sede Apoſtolica delegati; ita vt ex hu-
iuſmodi profeſſione diſſoluatur matrimonium ra-
tum, non conſummatum.

An vt timor frigiditatis viri, tranſitus ad cœli-
batum, & odium inter coniuges ſit iuſta cauſa ma-
trimonium ratum diſſoluendi.

Aduocati huius cauſæ fatentur per profeſſionẽ,
quæ conſueuit emitti in domo, ſeu monaſterio Tur-
ris Speculorum, de rigore canonico matrimoniũ
ratum non diſſolui ipſo iure, ſed eſſe opus vt à Se-
de Apoſtolica diſſoluatur, & ſupplicant pro gratia.

Dicunt autem diſſolutionem huius vinculi poſ-
ſe fieri duobus modis. Primò ſi Summus Ponti-
fex indulgeat coniugi vt in manibus Delegati Apo-
ſtolici emittat tria vota ſubſtantialia, & obſeruan-
tiam regulæ S. Benedicti, quemadmodum obſer-
uatur in d. monaſterio, & declaret illa vota cen-
ſeri ſolemnia ad effectum dirimendi matrimoniũ
ratum. Deinde dicunt hoc fieri poſſe Pontificia
diſpenſatione, pro qua plures cauſas afferunt.

13 Quoad primum modum etſi ſolemnitas voti à
ſola conſtitutione eccleſiæ dependeat, c. vn. de vo-
to in 6. tamen ad diſſoluendum matrimonium ra-
tum non ſufficit vt votum ſit ſolenne; alioquin di-
14 rimeretur matrimonium etiam per votum, quod
iuxta d. c. Vti ex ſuſceptione ſacri Ordinis ſolem-
nizatur, cuius contrarium ſtatuitur in Extrauag.
Ioan. XXII. Antiquæ eod. tit. Sed requiritur vt vo-
tum ſit ſolemne per emiſſionem profeſſionis regu-
laris, cap. Verùm, & c. Ex publico, ſupra eodem
quia non per propoſitum caſtitatis ſeruandæ in ſæ-
culo diſſoluuntur ſponſalia de præſenti; ſed per re-
ligionis profeſſionem, vt hic dicitur. Vnde ait glo.
per hunc textum in §. Ecce, in ver. Solitudinem, in
fine 27. q. 2. Si quis in propria domo vellet religio-
ſam vitam ducere, talis Religio non diſſoluit ſpõ-
ſalia. Et de ſolemni religionis profeſſione loqui-
tur Concilium Tridentinum c. 6. ſeſſ. 24. de doctr.
matrim. [Si quis dixerit matrimonium ratum non
conſummatum per ſolemnem religionis profeſſio-
nem alterius coniugum non dirimi, anathema ſit.]
15 Ad hanc autem profeſſionem tria ſubſtantialia re-
quiruntur, de quibus in cap. Ad Apoſtolicam, de
regular. & in cap. Cum ad monaſterium, de ſtat.
Monach. Primum vt emittantur tria vota Caſtita-
tis, Paupertatis, & Obedientiæ. Et hoc primum
hoc caſu poterit concurrere, ſi Summus Pontifex
indulgeat mulieri, vt prædicta vota emittat, quã-
uis in d. monaſterio ab alijs oblatis non emittatur
niſi votum obedientiæ, & perpetuæ ſtabilitatis in
prædicto monaſterio viuendi, vt per Nauarr. conſ.
6. num. 9. de voto. Secundum requiſitum eſt vt
hæc vota emittantur in manibus habentis pote-
ſtatem incorporandi Religioni, iuxta tex. in c. Por-
rectum, vbi Innoc. Abb. & cæteri notant de regu-
lar. cum concord. Et hoc requiſitum ſimiliter po-
teſt ſuppleri à Sede Apoſtolica per ſpecialem dele-
gationem Abbati Sancti Pauli, vel alteri, cui ma-
gis placuerit, vt notatur per Doctores in d. c. Por-
rectum, & in c. Inſinuante. Qui cler. vel vouen. &
per Nauarr. conſ. 89. de regular. Tertium requiſi-
tum eſt vt fiat hæc profeſſio in aliqua religione à
16 Sede Apoſtolica approbata, c. 1. de voto in 6. Hoc
ter-

tertium requisitum deficit, quia dictum monasterium non est regulare, vt per Nauarr. d. consl.6. de voto. Nec videtur posse suppleri, quia dicta mulier non vult incorporari alicui religioni, sed vult esse secularis in prædicta domo. Non videtur autem iure nostro posse decerni vt professio emissa in domo seculari absque incorporatione alicui de religionibus approbatis, censeatur regularis ad effectum dirimendi matrimonium, ex tribus fundamentis.

17 Primum est, quia videtur implicare contradictionem vt hæc mulier fit regularis, & nõ sit incorporata alicui ex religionibus approbatis, cap. 1. de relig. domib. lib.6. & cap. fin. infra eodem tit. Sed fit membrum regulare in corpore, & capite seculari: esset enim veluti monstrum, & quædam perplexitas, quæ non potest in esse produci, vt eleganter scribit Oldrad.consl.172. incip. Quia omnes, à n.5. vsq; in fin. vnde Lapus Abbas in Clem. 1. de priuil. verbum illud, *Religiosi*, exponit, idest Religionis per Sedem Apostolicam approbatæ, aliàs nõ essent religiosi. Vnde non videtur super hoc de iure posse concedi dispensatio, cum de substantia voti religionis ad effectum soluendi matrimonium ratum sit, vt solemnizetur per professionem emissam in aliqua ex religionibus approbatis ad præscriptum, d.c.vn. de voto, in 6. & propterea gloss. in d.c. Cum ad monasterium, de stat. Monach. in ver. Abdicatio, reddens rationem cur Papa non possit dispensare vt Monachus habeat proprium, dicit hoc ideo esse, quia abdicatio proprietatis est de substantia monachatus: quod indicant verba illa textus, *adeò annexa est regulæ monachali*. Quod & docuit D. Thom. in 2.2. quæst.88.art.11.

18 Secundum fundamentum. Ad hoc vt quis efficiatur regularis, requiritur necessariò consensus non solum Nouitij, sed etiam religionis, quia professio est contractus reciprocus, & vltro citroque obligatorius, cap. Ad Apostolicam, & cap. Porrectum, de Regul. Gemin. & Franc. in d.cap.vn. Nauarr. consl.26. in princip. de Regular. Non videtur ergo statui posse, vt emittatur ab vxore professio regularis, nisi aliqua sit religio, quæ assensum præbeat, & illi obligetur. Hoc autem casu nulla religio obligabitur, sed solum mulieres oblatæ, & seculares Turris Speculorum: cum præsertim ante professionem requiratur vt Nouitius per annum probet austeritatem religiosi, & religio mores Nouitij tam ex præscripto Sacrorum Canonum, vt in d. c. Ad Apostolicam, cap. Non solum, & cap. Constitutionem, de Regular. in 6. quàm ex decreto Tridentini Concilij cap.15. sess.25. de Regular. quod hoc casu non poterit verificari.

19 Tertium fundamentum, Professio quam emitteret dicta mulier re vera non esset professio religionis secundum Canones. Vnde si Sedes Apostolica statueret vt per illam professionem dirimeretur matrimonium, daretur nouus modus matrimonium dissoluendi, idest per professionem emissam in domo seculari absque vlla incorporatione alicui religioni à Sede Apostolica approbatæ.

20 Hoc autem maximè dubium est an iure fieri possit, sicuti multi censent Summum Pontificem non posse statuere, vt matrimonium ratum dissoluatur per consummatum, vt post Couarr. & alios, Sanch. lib.2. disput.14.num.4. de quo tamen vide Turrecrem. in cap. Sunt qui dicunt, num 4. 27. quæst.2. Et quamuis non deesset potestas; hoc tamen inaudirum esset nouum, & sine exemplo. In hac autem grauissima materia magnoperè videtur cauendum à nouitatibus.

21 Recurrunt ergo Aduocati ad secundum modũ, idest ad dispensationem. De potestate iam non dubitatur; præualuit enim opinio Canonistarum, vt in cap. Ex publico, & ibi dixi supra eodem. Difficultas in causis versatur, debent enim esse admodum graues.

Prima causa, quam adducunt Aduocati, est timor fragilitatis viri: allegant Sanchez de matrim. lib.2. disput.16. num. 6. Sed hæc causa est omnino insufficiens. Et Sanch. & alij ab eo relati loquuntur de frigiditate post matrimonium contractum, non autem de timore frigiditatis; alioquin inuentus esset modus statim dissoluẽdi matrimonium, & inutilis esset habitatio triennalis, & alia iuris remedia, de quibus in cap. Fraternitatis, & c. Laudabilem, de frigid. & malefic.

22 Secunda ratio, transitus ad cœlibatum, & statum perfectiorem. Sed neque hæc sufficiens est; alioquin omnes Tertiariæ, seu Mantellatæ, vel Vrsulinæ possent obtinere dispensationem, cũ tamen earum votis matrimonium non dirimatur, secundum Abb. in d. cap. Ex publico, & hic in vlt. notab. num.6. vers. Ex hoc infero, quia etsi habeant certam regulam à Sede Apostolica approbatam, tamen vt hic patet, non sufficit recipere velum, & seruare continentiam; sed oportet vt quis se adstringat ad certam religionem approbatam, vbi scilicet emittuntur tria substantialia religionis. Ad hoc quod habetur in Extrau. Antiqua, Ioannis XXII. vbi clariùs hoc est expressum. Huiusmodi autem Mantellatæ non sunt strictò modo religiosæ, cum non voueant tria substantialia, nec propriè dicuntur habere regulam, sed quemdam modum viuendi, vt in simili dicit glossa notab. in Clem. 1. in ver. Obedientiam, de relig. domib. Et latiùs idem Abb. in rubr. supra de Regular. Hinc fit vt professione vitæ eremiticæ matrimonium ratum non dissoluatur, Sot.de iust.& iur.lib.7.q.5. art.3. & notatur in S. Ecce, 27. q.2. Hinc etiam fit vt non dirimatur per tria vota substantialia, quæ emittuntur à coadiutoribus formatis in Societate Iesu; Sunt enim simplicia, quamuis publicè emittantur, vt declarauit Gregor. XIII. in Constitutione. Ascendente Domino, edita 8. Kalendas Iunij 1584. & censent quatuor eiusdem Societatis Patres, videlicet Vasq. in 1.2. q.96 art.4. disput.165. cap. 10. Henriq. lib. 11. de matrim. cap. 8. Petrus Ribadeneira in lib. de Societ. instit. cap.19. §.1.& Sanch. de matrim. lib.2. disput.18. n. 6. Et quamuis Aduocati dicant sufficere causam expressam in Canone, vel illi similem; tamen ad hoc requiritur omnimoda similitudo, Abb. hic num.4. dum ait Papam non posse dissoluere matrimonium, nisi ex causa in iure expressa, vel omnino sibi simili. De quo tamen dixi supra in primo notab. num.2. At professio in monasterio, de quo agitur, nullo modo habet hanc omnimodam similitudinem cum professione solemni, quia vota simplicia non æquiparantur solemnibus, vt in d. cap. vnico,

23 in fine: illa enim continent solam promissionem verbalem; hæc verò continent etiam realem traditionem. Et hæc est causa, propter quam ratum dissoluitur per solemnem professionem, non autem per vota simplicia secundum D. Thomam in 4.senten. dist.38. quæst. 1. art.2. ad 3. & Couarr. in Epit.

Epit. de ſponſ. par. 2. cap. 7. § 4. num. 7.

Nec obſtat quod per profeſsionem emiſſam ab aliquibus Tertiarijs ratum diſſoluatur ſecundum Sanchez allegatum; nam reſpondetur hoc eſſe verum de Tertiarijs, quæ emittunt vota ſubſtantialia in religione approbata, & ſunt veræ Moniales ſecundum declarationem Sixti V.

24 Vltimò adduxēt Aduocati doctrinam Hoſtien. hic num. 15 quod per ingreſſum domus leproſorum matrimonium diſſoluatur; ſed tamen Hoſtienſis non figit pedes, & dicit conſulendum Papam. Etenim eius opinio vera non eſt, & reprobatur à Ioan. Andr. & alijs communiter. Vnde in ea nullum poteſt fieri fundamentum pro diſpenſatione.

25 Ad tenus deduxerunt Aduocati odium, quod inter coniuges emerſit, propter quam cauſam dicitur diſpenſaſſe Eug. IV. & ſcandala, quæ probabiliter timeri poſſunt; qua de re extat inſignis doctrina Caietani 1. tom. opuſc. tract. 38. Verum hæc doctrina aliàs habita eſt pro admodū dubia, niſi ſubſit timor publicarum actionum. Et in Conc. Trident. can. 5. ſeſſ. 24. de doctr. matrim. diffinitum eſt, vt ſi quis dixerit propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut matrimonij vinculum poſſe diſſolui, anathema ſit: quod aliquando fuit intellectum etiam de matrimonio rato; & ſacra Pœnitentiaria in ſimili cauſa, in qua grauiores cauſæ concurrebant, fuit diuiſa. Et re vera in omnibus illis caſibus frigiditatis viri, vel mulieris, & maleficij, de quibus in tit. de frigid. & malef. & de ſponſa duor. concurrebant illæ cauſæ iurgij, & diſſidij inter coniuges, præſertim vbi ſecunda vxor fuerat cognita, & remanebat diffamata, & prolem ſuſtulerat: & tamen Canones ſemper iubent prima coniugia redintegrari. Itaque tutius videtur vt nobilis hæc mulier ingrediatur aliquod monaſterium ex religionibus approbatis: nam cum velit iam ſpontè tria vota ſubſtantialia profiteri in perpetuum, & ſuppoſita hac voluntate habeamus modum canonicè diſſoluendi matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem profeſſionem; priuatus affectus ipſius mulieris volentis ingredi domum ſæcularem non videtur iuſta cauſa diſpenſationis in hac grauiſſima materia. Et interea multa accidere poterunt, ob quæ diſpenſatio non ſit neceſſaria; vt ſi matrimonium declaretur nullum ex impedimento frigiditatis, ſeu maleficij, iuxta cap. Fraternitatis, & cap. Laudabilem, de frigid. & malef. vel dementiæ viri, iuxta c. Dilectus, de ſponſ. aut ſi vir liberetur ab vtroque morbo, & vxor veriſimiliter non curet amplius ab eo diuertere; aut quid ſimile contingat. Vnde diſpenſatio propter exemplum quantum fieri poteſt videtur differenda, & ſolum concedenda cùm neceſſitas impulerit.

26 Quatenus placeret Sanctiſſimo concedere diſpenſationē, tria eſſent præmittenda. Primum probatio matrimonij non conſummati, ad ſacrorum Canonum præſcriptum. Secundum expreſſio, & cumulatio cauſæ profeſſionis in dicto monaſterio cum alijs cauſis, præſertim diſſidij, odij implacabilis, & inimicitiarum. Tertium ſupplicatio vtriuſque coniugis: nam ad inſtantiam vnius tantùm non conſueuerunt matrimonia diſſolui.

27 Porrò ceſſabit omnis difficultas ſi oratrix conſentiat ſe incorporari religioni S. Benedicti; poteſt enim eo caſu Sanctiſsimus illi indulgere vt ingredi valeat domū religioſam Turris Speculorum, in eaque emittere tria vota ſubſtantialia, & ſolemnem profeſsionem religionis prædictæ S. Benedicti, ſub cuius regula Oblatæ dictæ domus viuunt in manibus Delegati Apoſtolici, qui eam nomine huius ſanctæ Sedis acceptet, atque oratricem Ordini S. Benedicti incorporet ad eff ctum vt perpetuò in eadem domo remaneat ſub obedientia illius Præſidentis, & Superiorum, & etiam ad effectum vt matrimonium inter oratricem, & comitem eius virum contractum, ſed non conſummatum diſſoluatur, ipſeque comes ad alia vota tranſire poſsit. Neque enim eſt nouum vt valeat profeſsio ſolemniter emiſſa in domo priuata in manibus habentis facultatem incorporandi religioni à Sede Apoſtolica approbatæ, vt eſt textus in cap. Inſinuante, Qui cler. vel vouen. vbi decliditur validam eſſe profeſsionē regularem emiſſam à quadam muliere in manibus Fratris Ordinis S. Auguſtini, cum hoc vt in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Atque ibi poſt gloſ. Innoc. & alios notat Abb. num. 5. & concordat text. in cap. De viduis, il primo, 27. q. 1. vbi gloſ. in verbo Proprijs; ait eſſe votum ſolemne, licèt in ſua domo emiſſa fuerit profeſsio. Ad idem eſt textus ſingularis hic vbi Innoc. III. reſpondet matrimonium mulieris cum viro leproſo contractum, ſed non cōſummatum fuiſſe diſſolutum per profeſsionem emiſſam ab eadem muliere coram duobus Abbatibus in domo propria; qui textus videtur decidere caſum, de quo agitur.

Breui expediendo addenda eſſet clauſula infraſcripta, videlicet: [Cæterum per præmiſſa ipſius monaſterij, ſeu domus religioſæ ſtatum in reliquis, & quoad alias Oblatas alterare, aut quomodolibet immutare non intendimus.]

De Voto, & Voti redemptione.

Cap. Litteraturam.

1 LITTERATVRAM. Simpliciter proponens religionem ingredi, licèt non ingrediatur non eſt reus voti. Hoc dicit, ſecundum Io. Andr. Butr. Card. Anchar. & Io. de Anan. Sed generalius poteſt ſic ſummari

2 ſecundum Abb. Ex ſola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum. Hoc intendit, & eſt notabilis, & ſingularis deciſio. Primò, conſultatio; ſecundò, reſponſio, ibi, *Tibi*.

Pro intelligentia huius textus, vide quod ſcripſi in cap. Conſulti, num. 15. & 20. de Regular.

De Voto.

Cap. Quod ſuper his.

1 QVOD SVPER HIS. Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum, conceditur dilatio: perpetuò verò impedito indicitur redemptio in eo, quod magis expediat Terræ Sanctæ. Hoc dicit ſecundum omnes, & eſt pars ead. Quod ſuper his, ſupra de fid. inſtrument. Communis diuiſio; ſecunda, ibi, ***Nos autem***, quæ primò dat generalem

lem doctrinam; Secundò ponit duplicem distinctionem; prima ibi, *vnde credimus*; secunda ibi, *Rursus*; tertiò soluit secundam quæstionem de consultatione decisam, Io. Andr.

Tractat hic Innoc. III. An Papa potestatem habeat super infideles etiam Principes. Nos de hoc articulo egimus latissimè in cap. Canonum statuta à nu. 64. sup. de Constitut. vbi retulimus verba ipsa Innocentij, ibi plenè videas.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Cap. Monachi.

SVMMARIVM.

1 *Regularibus vtriusque sexus an liceat habere annuos reditus nomine Conuentus, ac de suorum Superiorum licentia, & ad eorum nutum, & n. seq. vsq in fin.*

2 *Proprium est duplicis generis.*

Peculij, seu administrationis bonorum stabilium tres sunt species, & quæ illarum sit probibita à Concilio Tridentino, secundum opinionem Nauarri, ibidem.

3 *Regularis, cui conceditur à Superiore administratio alicuius villæ cum onere soluendi certam portionem monasterio, an possit de residuo disponere in suos vsus sine proprietatis vitio, & num. 49. & seqq.*

4 *Administratio bonorum stabilium an possit per Generalem Ordinis concedi alicui regulari ad vitã, & an liceat eidem Generali, vel successori illam reuocare, & n. 20. & 25.*

5 *Canonicorum regularium, vel Monachorum Hispaniæ status, quibus soluuntur annuæ portiones, quas vocant priuilegiatas, an sit improbatus à iure, vel à Concilio Trid. & n. 62.*

6 *Fratres Commendatarij Sancti Spiritus in Saxia an possint disponere vltra victum, & vestitum de fructibus suarum Commendarum.*

7 *Opiniones nonnullorum Theologorum circa peculiũ regularium referuntur, & n. seq.*

Confutantur in terminis iuris communis à num. 13. vsque ad 44. & in terminis Concilij Tridentini à num. 44. vsque in finem.

8 *Regularis etiam non officialis potest habere peculiũ non superfluum, seu annuos reditus ad suos honestos vsus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate.*

Contrarium à num. 44. vsque in finem.

9 *Peculium regulari concessum, vel simpliciter, vel cũ facultate administrãdi liberè, prout ei videbitur, & placebit, an intelligatur in vsus licitos, & ad arbitrium boni viri, & n. 26.*

10 *Regularibus de iure communi non permittitur habere peculium, seu annuos redditus, vel bonorum stabilium administrationem.*

11 *Pœna in regulares proprietarios à iure communi statuta quæ sit.*

12 *Papa an possit cum Monacho super proprietate, vel libera peculij administratione dispensare.*

13 *Aut facere de Monacho non Monachum.*

14 *Consuetudo etiam immemorabilis non excusat Monachum à transgressione voti paupertatis.*

15 *Necessitas nisi sit extrema non excusat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo inuito.*

16 *Regularem posse habere peculij administrationem in vsus licitos de licentia Abbatis, quibus fundamentis probetur de iure communi, vsque ad num. 44.*

17 *Monachus, & seruus quoad acquisitionem bonorum æquiparantur.*

Monachus conniuentibus oculis Superioris potest habere quasi proprium, sicut seruus, ibidem, & num. 21.

Contrarium num. 22.

18 *Monachus non dicitur proprietarius, qui nihil celat Abbati, & est paratus totum dimittere ad illius nutum.*

Contrarium n. 47.

19 *Monachis Ecclesiæ Cathanien. licet accipere à monasterio annuam prouisionem scutorum quinquaginta.*

Contrarium, n. 62.

21 *Legatum factum Monacho, vt nihil quæratur monasterio, an valeat, & n. 24. & 47.*

22 *Argumentum de seruo ad Monachum non procedit vbi contrarium reperitur in iure expressum.*

23 *Seruitus Monachalis districtior est quàm sæcularis.*

27 *Regularis datus executor ad distribuendum, non dicitur habere bonorum administrationem.*

28 *Intellectus cap. Insinuante, Qui cler. vel vouen. & n. 41.*

29 *Monachus an ex taciturnitate, & patientia Abbatis possit habere peculij administrationem, & n. seqq.*

30 *Monachus an possit facere eleemosynam de rebus monasterij ex permissione Abbatis, & n. 32.*

31 *Regularis sicut est incapax proprietatis, ita & vsus fructus, vel vsus iuris, & n. 42.*

33 *Constitutio, vel consuetudo monasterij, secundum quam datur certum quid annuum Monacho pro vestitu, an valeat, & n. seq. & n. 62.*

34 *Statutum vt pro indumento Moniales habeant lucrum manuum suarum validum est.*

Contrarium n. 62. & seq.

35 *Regulares Cappellani Papæ recipiunt de seruitijs portionem vt alij, sed testari non possunt.*

36 *Intellectus cap. Cum ad monasterium, S. Tales, de statu Monach.*

37 *Dictio, nec, negat, & copulat præcedentia cum suis qualitatibus.*

38 *Obedientia, idest Prioratus, vel administratio Ecclesiæ.*

39 *Intellectus huius cap. & n. 42.*

40 *Administratio peculij non potest per Abbatem concedi simplici Monacho, sed officiali temporali dumtaxat, & n. 42.*

41 *Vt regularis habeat beneficium ad nutum amouibile in titulum, non repugnat voto paupertatis, nec Concil. Trid.*

Administrator cum libera potestate disponendi de fructibus dicitur habere vsumfructum, num. 42. vers. Ratio diuersitatis.

43 *Officialis dicitur administrator in vtilitatem monasterij, nec potest de fructibus disponere.*

44 *Concilium Tridentinum quid statuerit circa regularium proprietatem, n. seq. vsq ad 67.*

45 *Regularibus prohibetur à Concilio Tridentino non solum proprietas, & possessio quorumcumque bonorum,*

norum, sed etiam nuda detentio etiam nomine Conuentus,

46 *Mobilium vsus non permittitur Regularibus à Cõcilio antequam superiori tradantur, & Conuentui incorporentur.*

48 *Administratio bonorum stabilium non permittitur à Concilio nisi officialibus temporalibus monasterij, & num. 74.*

49 *Administratio peculij etiam dependenter à voluntate superiorum, & ad eorum nutum probibita est a Conc. Trid. Regularibus non officialibus, & num. seq. vsque ad 54. & n. 72.*

50 *Regularibus non licet babere vsum superfluum bonorum mobilium etiam de licentia Superioris, & dependenter ab illius voluntate, ac nutu.*

51 *Regulares tenentes mobilia superflua, aut immobilia à culpa, vel à pœna ipso facto incurrenda non excusantur propter dispensationem Superiorum.*

52 *Prælatis asserentibus se posse concedere licentiam tenendi mobilia superflua, aut immobilia quacunque, fides non est adbibenda, & n 69.*

53 *Dictis*, autem, *est aduersatiua præcedentium, & in casu contrario retinet idem thema præcedens.*

54 *Regularibus non licet ex dispensatione superiorum babere administrationem peculij etiam in vsus licitos, & num. 56.*

55 *Regularis babens administrationem cum facultate disponendi de fructibus in quoscunque vsus dicitur babere vsumfructum.*

57 *Indefinita legis æquipollet vniuersali etiam in odiosis.*

58 *Præsertim si sit negatiuè concepta.*

59 *Peculij etiam non superflui administratio interdicta est Regularibus à Conc Trid.*

60 *Regulares tenentur vitam instituere, & formare ad præscriptum regulæ, quam professi sunt, etiam antequam monasterium, vel Religio ipsa à Superioribus instituatur, vel reformetur.*

61 *Monialis non potest sibi reseruare pecuniam annuam pro suis necessitatibus, sed pecunia ipsa non obstante reseruatione monasterio acquiritur.*

62 *Monialibus non licet annuos census emere nomine suo, aut monasterij, nec pecunias monasterio dare ad boc vt aliquam summam quotannis inde percipiant pro suis necessitatibus etiam monasterij nomine, & ad nutum Abbatissæ.*

63 *Monialibus non permittitur vt pecunias asseruent in proprijs scriniolis intus arcam, cuius clauis sit pœnes Abbatissam.*

64 *Monialibus vitam communem non seruantibus interdicitur receptio puellarum ad babitum, & professionem, & n. 66.*

65 *Monialibus vitam communem suscipientibus quomodo consulatur à Congregatione Regularium.*

66 *Monialibus non viuentibus in communi quibus cautelis indulgeatur vt possint annuas prouisiones recipere.*

67 *Decreta Clementi VIII. circa Regularium proprietatem expenduntur, & conferuntur cum cap. 2. sess. 25. de regul. Conc. Trid. & num. seqq.*

70 *Differentia inter bona propria monasterij & aliunde quæsita à Regularibus reijcitur à Conc. Trid. & decretis Clementis VIII.*

70 *Bona vndecunque à Regularibus acquisita cum cæteris monasterij bonis confundi debent, vt communis inde victus omnibus suppeditetur.*

73 *Regularibus non possunt concedi à Superioribus bona stabilia etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, etiam depositi, aut custodiæ nomine.*

74 *Superiores regulares non possunt babere administrationem temporalem bonorum monasterij.*

Administratio temporalis bonorum monasterij à Clemente VIII tribus officialibus demandatur idest exactori, depositario, & dispensatori, ibidem.

75 *Regulares non excusantur ab obseruantia decretorum Clementis VIII. boc prætextu quod vsu recepta non fuerint.*

76 *Regularibus non licet interpretari decretum cap. 2. sess 25. de regul.*

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

MONACHI. Hæc Constitutio communiter non summatur, quia continet plura dicta, quæ breuius in compendium redigi non possunt, vt per glos. Io. Andr. & Anton. de Butr. tamen comprehendendo substantiam secundum Abb. sic potest summari. Monachi non debent poni singuli per Parochias. Hoc primò. Si pro Monachatu aliquid detur, receptus à sacris Ordinibus probibetur, & recipiens ab officio suspenditur. Hoc secundò. Monachus habens peculium sine licentia Abbatis ab altaris communione remouetur, & sic decedens sepultura, & Fratrum communione priuatur. Hoc tertiò. Si pecunia conferatur pro habendo aliquod officium in monasterio, dans, & recipiens deponuntur. Hoc quarto. In Prioratibus Conuentualibus per electionem instituti non sunt remouendi sine causa rationabili: & de causa rationabili tria ponit exempla, & hoc dicit vsque ad finem. Atq; ita quinque sunt dicta. Secundum ibi, *Siquis*. Tertium ibi, *Qui verò*. Quartum ibi, *Prioratus*. Quintum ibi, *Priores*, Ioann. Andr. & Butr. diuidunt in tres partes, vt per eos.

Nota primò Monachos non debere solos per villas, & oppida habitare, & signa literam contra solitarios, de quo plura hic per Io. Andr. n. 3.

Secundo nota Monachum non debere constitui sine socio sui Ordinis in ecclesia Parochiali. Quod intelligit Abb. num. 3. quando ecclesia Parochialis est monasterio subiecta, ita vt Monachus propterea non desinat esse obedientialis monasterij, secus si religiosus promoueatur, tamquam quilibet Clericus sæcularis ac ecclesiam Parochialem. Tunc enim cum desinat esse Monachus monasterij, nec vllam habeat amplius communionẽ cum illo, vt in cap. Ne pro cuiuslibet, 16. q. 1. non tenetur Abbas ei dare socium. Allegat glos. notab. in clem. Ne in agro, §. Ad hæc, in vec. Ad claustrum, hoc tit. Hodie an hoc sit verum, & an Regulares præfici possint Parochialibus ecclesijs, dicam plenè in c. Quod Dei timorem, infr. eod.

Tertiò nota, pœnam assumpti ad Monachatum per simoniam; quia irregularis efficitur. Vnde colligunt Io. Andr. num. 5. & Cardin. in §. Siquis, num. 1. post Petr. de Sampsone, & Abb. Antiq. irregularitatem quoad ordines contrahi pro simonia commissa, etiam in simplici beneficio. Quod intelligit Butr. n. 4. de irregularitate lata.

Quartò nota, permittendum non esse vt Monachus habeat peculium, nisi pro iniuncta sibi administratione, de hoc latissimè in quæstione sequenti, & præsertim, n. 39. & 42.

1 Cõtingit sæpe vt in aliquibus monasterijs tam vi-

rorum, quàm mulierum nouitij in actu renunciationis bonorum ad fauorem monasterij, vel in actu professionis reseruent sibi annuos reditus, seu annuam prouisionem pro suis religiosis necessitatibus: & in alijs monasterijs item accidit frequenter vt census annui, seu bona stabilia relinquantur Monasterio etiam titulo institutionis à parētibus, vel consanguineis alicuius regularis, eo tenore, adiectu vt superiores concedere debeant eidē regulari administrationem dictorum censuum, seu bonorum stabilium, ita vt idem possit conuertere illorum reditus in suos honestos vsus. In alijs verò seruatur vt regulares pecunias ex prædicatione, seu lectione, aut aliunde quæsitas tribuant monasterio ad hoc vt ex ea emantur census perpetui, quorum redditus quotannis assignati debeant eidem Regulari pro suis necessitatibus. In alijs denique vsu receptum est vt ex redditibus Conuentus vnicuique ex fratribus, vel sororibus assignetur singulis annis certa portio siue in pecunis, siue in alijs speciebus ad hoc vt ex paret sibi necessaria ad vitam, nec monasterium eis aliquid vltra præstare, nec ipsi accepti rationem reddere teneantur. Ex facto quæsitum est, an in his, & similibus casibus liceat regularibus vtriusque sexus habere prædictos annuos reditus, seu prouisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium non superfluum nomine Conuentus, ac de suorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu, adeout sint immunes à culpa, & pœna, de qua in c.2. sess.25. de Regul. Conc. Trid.

Quod ad extirpandam Regularium proprietatē prouidè sancitum est decreto d. c.2. sess.25. de regul. in sensus tam varios, & à mente sanctæ Synodi alienos detorserunt scriptores moderni, vt ferè ad nihilum redactum videatur.

2 Siquidem primus fortè omnium Nauarr. in Comment. c. Non dicatis, 12. q.1. num.47. vt euitet dispositionem d. cap.2. præmittit proprium esse duplicis generis: alterum quoad verum dominium, & proprietatem, quale habent homines sæculares: alterum quoad liberam administrationem, quale habent beneficiati, quod alio modo dicitur peculium in Rubr. de pecul. Cleric. Deinde permittit proprium secūdi generis in tres species subdistingui. Primæ speciei proprium est quod datur ad administrandum in vtilitatem, & damnū concedentis tantùm, quale est quod cōceditur officialibus monasterij, & obedientiarijs. Proprium secundę speciei est quod datur in vtilitatem & damnum accipientis cum facultate disponendi de eo in suos honestos, & pios vsus tantùm. Proprium tertiæ speciei est quod datur in commodū, vel damnum accipientis cum facultate disponendi pro libito in quoscunque vsus etiam prophanos. Quibus præmissis decretum d cap.2. in princ. dum disponit, vt nemini Regularium liceat bona immobilia tamquam propria possidere, Nauarr. dicit esse intelligendum de proprio tantum primi generis, & in effectu esse glossam d. cap. Non dicatis, quae tenus habet proprium nemini Regularium esse permittendum, & cap. Cum ad monasterium, in princ. infr. eod. quatenus prohibet ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat. Vnde sicut prædicti Canones intelliguntur à Doctoribus de proprio primi generis: ita & Concilium esse intelligendum, quod venit ad illorum declarationem. Dum verò Concilium in princ. d. c.2. subiungit, vt nemini Regularium liceat prædicta bona possidere etiam nomine Conuentus; Nauarrus putat id esse intelligendum de proprio secundi generis tertię speciei, & etiam secundæ videlicet sine iusta causa concesso. Mouetur quia Concilium Lateranense in hoc c. Dum statuit, vt Monachi peculium non permittantur habere; intelligitur de peculio, quod habet Monachus, vel cum libera disponendi facultate, vel cum facultate disponendi in suos honestos vsus sine iusta causa concesso, & sic de peculio secundi generis tertiæ speciei; & ideo eodem modo esse intelligendum decretum Concilij Tridentini ne videatur contradicere Concilio Lateranensi, cum expediat iura iuribus concordare. Ita Nauarrus, qui tamen decipitur tam circa intellectum Concilij Lateranensis, quàm Tridentini, vt inferius demonstrabitur n.39. & 44. Rursus Concilium Tridentinum vbi supra dum secundo loco subijcit: [Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere etiam adusumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam:] Putat Nauarrus nil noui iuris inducere, sed solum continere declarationem principij d.c. Cum ad monasterium, §. Tales, atque ita non prohiberi ea parte decreti nisi illam administrationem, quæ conceditur Regulari cum facultate liberè disponendi, quod est peculium tertiæ speciei; vel administrationem cum facultate disponendi in suos vsus sine iusta causa concessa, quod est peculium secundæ speciei.

Eumdem intellectum dat Nauarr. ad verba, quæ tertio loco subsequuntur in d. cap.2. sess. 25. de regul. ibi: [Administratio autem bonorum monasteriorū, siue conuentuum ad solos officiales eorumdem ad nutum superiorum amouibiles pertineat:] Existimat enim Nauarrus, & malè, hoc loco, & proximè præcedenti Concilium non prohibere administrationem illam, quæ conceditur Regularibus non Officialibus ex iusta causa cū facultate disponendi in suos honestos, & pios vsus; sed tantum prohiberi administrationem peculij tertiæ speciei, & secundæ quando conceditur sine iusta causa. Nec in his aliud fundamentum adducit, quàm quod Concilium ita sit interpretandum, vt iuri communi non deroget, sed potius cōsentiat cum illius dispositione. Sed in hoc quoque fallitur tam quoad intellectum iuris communis, quàm decreti Concilij, vt similiter patebit inferius eod. num.39. & 44. Ex his censet Nauarr.

3 & malè in Commen. d. cap. Non dicatis, 12. qu.1. num.4. Si regulari tradatur peculium non ad illud administrandum in solam vtilitatem monasterij, sed quasi locatum, vt cum alicui Regulari traditur aliqua villa, vel domus cum suis bonis administranda ea lege, vt certam portionem soluat monasterio; tunc posse eum soluta pensione disponere de residuo, sicut posset Prælatus sine vllo proprietatis vitio non obstante decreto Concilij in d. cap.2. vt postea concludit num. 47. proximè citato, & n.50. Quinimo cons. 17. incipien Generalis, de stat. Monach. consuluit, & pessimè Generalem Ordinis S. Augustini de consensu Prioris, & Conuentus S. Augustini potuisse licitè concedere Ecclesiam illi vnitam cum quodam horto, & alijs ad eam pertinentibus cuidam Fratri sui Ordinis ad vitam eius, ea lege, vt solueret certos census annuos

annuos à monasterio debitos, bona melioraret, & celebraret quasdam Missas, &c. nec licere eidem Generali, aut successori dictam administrationem sine iusta causa reuocare absque peccato etiam
5 mortali. Quibus etiam fundamentis in c. Nullam n.25.18.q.2. latissimè defendit non esse à iure, aut à Concilio Tridentino improbatum statum Canonicorum Regularium, quorum Ordinem & ipse professus fuerat, vel Monachorum Hispaniæ, quibus certa portio panis, vini, & reliquorum necessariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro vestitu distribuitur alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menstruas, vel annuas, ita vt nihil vltra teneantur eis Ecclesiæ, & monasteria ob vllam necessitatem suppeditare, nec ipsi è conuerso teneantur eis residuum reddere, dummodo illud in suos honestos, vel pios vsus conuertant.

6 Amplius idem Nauarr. cons. 13. Quæsitum est, de stat. Monach. Similiter pluribus tuetur Fratres Commendatarios S. Spiritus in Saxia posse disponere vltra victum, & vestitum de fructibus suarum Cõmendarum, nec teneri quod superest restituere præceptori Hospitalis, & n. 25. Subdit in tota Ecclesia Christiana id seruare omnes Religiosos habentes beneficia regularia siue in titulum, siue in commendam, & se vidisse ita practicari in Canonicis Regularibus Hispaniæ, & Galliæ, & in Commendis, & Prioratibus Ordinis S. Ioannis Hierosolym. de Spata Alcantara, & Calatraua; licèt hoc loco loquatur in terminis iuris communis,
7 nec meminerit Concilij Tridentini. Porrò quamuis supradictam Nauarri sententiam, & intellectũ ad Concilium Tridentin. iam reprobauerit Sacra Congregatio Cardinalium eiusdem Concilij interpretum: tamen illam secuti sunt postea plerique
8 ex Recentioribus existimantes Concilium non obstare quin simplex regularis possit habere peculium, seu annuos reditus ad suos honestus vsus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate; sed tantum prohibere peculia superflua, & non licita, & independentia à volnatate Superiorum; adijcientes idipsum antea statutum fuisse à iure communi in hoc cap. & in cap. Cum ad monasterium, infra eod. inter quos recensentur præcipuè Iacob. de Graffis in suis decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 53. Fulu. Pacian. cons. 36. n. 99. tom. 1. Io. à Cruce de stat. relig. lib. 1. c. 3. dub. 2. Sanchez in Summ. tom. 2. lib. 7. cap. 22. nu. 11. Cenedo de paupert. relig. dub. 9. num. 4. & Rodriq. de Regul. quæst. 126. art. 4. vers. Neque his obstat, & infra ad finem ibi: Neque est intentio Concilij nouas obligationes addere antiquis, Augustin. Barbos. hic num 3. & alij quos nouissimè conquisiuit studiosus laxiorum opinionum selector Antoninus Diana resol. moral. tract. 6. de paupert. relig. resol. 38. vbi amplius confidenter adijcit in peculio religiosorum spectandam esse personarum qualitatem, & alias circumstantias, adeout aliquãdo non sint condemnandi multi religiosi amplissimos reditus possidentes, vt quia Prælatus, vel Magister Ordinis, aut quia regula sit relaxata, & paupertas eo modo intelecta ex consuetudine, aut quia religiosus habens peculium applicat aliquam illius partem in vtilitatem monasterij; aut demum quia religiosus ille multa cõparauit monasterio; quæ omnia ferè ad litteram idem author transtulit ex Sanch. in summ. to. 2. lib. 7. c. 22. n. 18.

Addit idem Sanchez d. cap. 22. num. 11. hanc sententiam, idest regularem posse retinere peculium de consensu Superioris, etiam in terminis Cõcilij, non solum esse veriorem, sed etiam in omnibus virorum, & monialiũ conuentibus vsu receptam. Et Emanuel Rodrig. de Regul. d. q. 126. ar. 4. vers. Neque his obstat Concil. Tridentin. Si contrarium, inquit, daremus, esset condemnare ad peccatum
9 mortale omnes Moniales. Et idem iuris esse si administratio peculij concessa sit simpliciter, & indeterminatè, quia intelligitur in vsus licitos, censet Nauarr. de restit. lib 3. part. 3. cap. 1. in noua edit. dub. 1. num. 166. & seqq. coroll. 3. & Sanchez in Summ. d. cap. 22. num. 12. Quinimo idem esse si peculium concessum fuerit Monacho cum facultate administrandi liberè, & prout sibi videbitur, & placebit, quia hæc verba restringuntur ad arbitrium boni viri, cẽset idem Sanch. in Summ. c. 17. vers. Atque hoc modo credo, & iustam causam permittendi, vt Regularis habeat administrationem annui reditus esse si ex illius persona monasterio pauperi ingens commodum inferatur, affirmat Sanchez in dicto cap. 22. num. 18. vers. Aut multa bona, & nu. 24. vbi ait: Si vir, aut fœmina ditissima in aliquo monasterio egente non aliter profiteri velint quàm reseruato sibi peculio: quippe id licebit, vt suis diuitijs egestati illius monasterij subueniant. Quin etiam Pacian. addit d. cons. 36. num. 93. & 95. in tantum licere Monacho ex permissione Abbatis habere peculium, vt si eodem peculio fuerit per Abbatem spoliatus, possit restitutionem petere: quod & Nauarr. sensit dicto cons. 14. num 15. de stat. Monach.

Hæc, atque alia plura reperiuntur apud recentiores, quæ cum videantur euertere Tridentinæ Synodi dispositionem de religiosa paupertate, & facilè possint adducere tam Superiores regulares, quàm subditos in periculum salutis: pro veritate dispiciendum est primò, quid circa peculium religiosorum sanxerit ius commune; secundò, an aliquid, & quid addiderit Concilium Tridentinum.

10 Quoad primam inspectionem de iure communi pro regula constituitur, vt nemini Regularium liceat habere peculium, seu annuos reditus, vel bonorum stabilium administrationem, quia hæc includunt proprium respectu dominij, quod opponitur essentialiter voto paupertatis, cap. Nolo, cap. Non dicatis, 12. q. 2. cap. Quanto, de off. Ordin. cap. Abbates, 18. quæst. 2. quod est desumptum ex Concilio primo Aurelianensi cap. 2. ibi. [Quod si quis peculiare aliquid habere præsumpserit, &c.] c. Iosanes, ibi: Nec eorum aliquem peculiare quidquã habere, de reg & in hoc tex. ibi: Nec peculiũ permittantur habere. Idem districtiùs, & vt inquit Sylu. in ver. Religio, 6. n. 7. Præcepto terribili prohibet Innocentius III. in cap. Cum ad monasterium, infr. eod. vbi etiam addit pœnam proprietarij, vt scilicet subterretur extra monasterium in sterquilinio in signum perditionis, nempe quia decessit in peccato mortali, vt ibi explicat Butr. Et quoad hanc pœnam concordat text. hic. Alia pœna habetur in cap. De lapsis, 16. qu. 7. & in cap. Si quis, 16. quæst. 1. Eodem respiciunt tam iura, quæ dicũt Monachos testari non posse, vt in d. cap. Nolo, in fin. 12. q. 1. cap. Quia ingredientibus, 19. qu. 3. & auth. Ingressi, C. de sacros. Eccles. ibi, [Nec ergo de his testentur, vtpote nec domini rerum.] quàm iura, quæ dicunt, Quidquid acquirit Monachus ac-

quirit monasterio, vt in præcitat. cap. Abbates, & cap. Quia ingredientibus, cap. vnic. 18. q. 1. & cap. In præsentia, de probat. cum concord.

Quod adeò verum est, vt neque ex permissione, seu indulgentia, vel dispensatione cuiusuis Supe-
12 rioris fas sit Regularibus habere peculiũ, vt clarè constat ex textu hic in princ. quod non prohibet simpliciter ne regulares habeant peculium, sed ne peculium permittantur habere, ponderando illud verbum *permittantur*, quod ad Superiores refertur. Ratio est quam adducit text. in d. cap. Cum ad monasterium, his verbis. Nec æstimet Abbas quod super habẽda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere. Per quem text. Abb. hic num. 4. dicit nec Abbatem, imo nec Papam posse dispensare, vt Monachus habeat peculij administrationem ad libitum, licet de Monacho Papa possit facere non Monachum, secundum opinionẽ Vincentij, & Ioannis, vt per glos. in d. cap. Cum ad monasterium, in ver. Abdicatio. Et secundum hoc saluantur ibi dicta per Innocentium. Etenim sententia S. Thomæ in 2. 2. q. 88. art. 11. communiter ab Ecclesia non tenetur, vt latè per Io. Andr. in cap. Semel Deo, de regul. iur. lib. 6. in Mercur.
14 Quibus consequitur, vt nec consuetudo etiam immemorabilis excuset Monachum à proprietate: nam cum aduersetur iuri naturali, & diuino iuxta illud Psalm. 75. *Vouete Domino, & reddite*; relatum in cap. Magnæ, de voto, non consuetudo, sed corruptela dicenda est, cap. Mala, cap. Frustra, 8. dist. cap. fin. vbi notatur de consuet.

Et si nõ valet in hoc dispensatio, vel licentia expressa, vt in d. §. Nec æstimet Abbas; longè minus debet valere consuetudo, quæ non nititur nisi tacito consensu Principis, l. De quibus, ff. de leg. glos.
15 & DD. in d. cap. fin. de consuet. Quinimmo ex sententia S. Congregationis, nec necessitas nisi sit extrema excusat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo inuito. Quærebatur enim, an cum necessaria à Superiore etiam requisito ideò denegantur, quia monasterij facultates non suppetunt, liceat Regularibus clam, vel eo inuito illa sibi comparare, seu retinere: Sacra Congregatio respondit licere, si præcisa necessitas sit ad indiuidui sustentationem: Cæterum communem penuriã ab omnibus perpetiendam, vsque adeo vt si quid priuatim alicui delatum, vel ab ipso partum fuerit, id tunc ad Superiorem rectà deferri oporteat, qui ex eo primò succurrat eius necessitati, cuius intuitu illud obuenerit, si peculiari aliqua necessitate vltra communem prematur; reliquum Conuentui incorporetur, & in communem cedat vtilitatem. Quippe præcisa hęc, seu extrema necessitas, cum sit de iure naturę, nullis subest legibus; & ideò excusat à regulæ transgressione etiam Fratres Minores S. Francisci, qui arctissimam profitentur paupertatem, vt est text. in cap. Exijt, §. Porrò, de verb. signif. lib. 6. ibi: [Nec ipsis Fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturę via omnibus extrema necessitate detentis concessa pręcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta.
16 Regulam vt supra firmatam num. 10. videlicet nemini regularium licere de iure communi habere peculium, seu annuos reditus, vel bonorum stabilium administrationem. Multi ex Doctoribus limitant vt procedat tantum in administrationem peculij libera cum facultate disponendi ad libitũ in quoscumque vsus, non autem in administratione quam habẽt Regulares in vsus licitos de Abbatis licentia, & mouentur potissimum quinque fundamentis.

17 Primum fundamentum deducitur à seruo, cùm seruus, & Monachus quoad bonorum acquisitionem ęquiparentur; vterq; enim est incapax proprietatis, & sicut Monachus acquirit monasterio, ita seruus acquirit domino, cap. Exijt, §. Ad hęc cum Fratres, de verb. signif. in 6. & notat Innoc. in c. In pręsentia, de prob. & in cap. Cum olim, il secondo, de priuil. & Bart. in l. Si communi seruus, ff. de stipul. seruor. Facit text. in l. Placet, ff. de acquir. hęredit. in l. Si adoptauero, ff. de procur. & in l. Arrogato, ff. de adopt. Sed seruus ex concessione domini potest habere peculij liberam administrationem, l. Quam Tuberonis, ff. de pecul. Ergo & Monachus ex concessione Abbatis. Atque hoc argumento Bald. in l. 1. col. 6. C. de his quę pœn. nom. concludit Monachum permissu Superioris conniuẽtibus oculis posse habere quasi proprium, sicut seruus, quod etiam tradit Io. Andr. in
18 cap. Non est obligatorium, de regul. iur. in 6. Et propterea idem Io Andr. in cap. Cum ad monasterium, col. 4. in ver. Proprietate, infra eodem. [Nec, inquit, videtur dici proprietas, quando de quantitate, & qualitate nihil celat Abbati, nec sine ipsius conscientia aliquid recipit, vel expendit paratus totum reddere, & dimittere ad iussum Abbatis.] Hęc Ioann. Andr. qui tamen subdit, quia res periculosa est, & inuidię, & exempli mali causa, Hostiensem consulere Abbati, vt nisi ex magna, & euidenti causa talem licentiam non det, & Butt. ibidem, num. 11. [De permissione, inquit, Abbatis possunt tenere pecuniam nomine Abbatis, parati tamen resignare quando volet Abbas vt in reg. 28. cap. 1. & non debent sine licentia Abbatis expendere. Vnde non licet aliquid eis habere quod Abbas non dederit, aut permiserit. Vnde nec vnam litteram ab extra recipere possunt sine licentia Abbatis; imò nec cappam suam pos-
19 sident.] Hæc Buttrius. Et eodem argum. Abbas cons. 88. Videtur, num. 6. vers. Nàm & seruus, lib. 1. Ex facto respõdit Monachos Ecclesiæ Cathanien. quibus ex antiqua Ecclesiæ ordinatione dabantur pro necessarijs quinquaginta scuta, rectè, & sine peccato benè administrando dictam prouisionem capere potuisse quamdiu patiebatur Episcopus, qui erat loco Abbatis. Et in alio casu idem Abbas cons. 44. Ad decisionem, nu. 4. vers. Et in hac con-
20 cessione, lib. 2. Amplius Nauar. cons. 14. num. 13. de stat. Monach. audacter respondit non licere Generali S. Augustini, absq; peccato etiam mortali reuocare sine iusta causa administrationẽ bonorũ stabilium, quam concesserat ad vitam cuidam Fratri sui Ordinis, & fas esse eidem Fratri super hoc querelam ad Papam deferre; quia, inquit, sicut dominus obligari potest seruo naturali obligatione descendente à pacto, vel contractu, l. Naturaliter, & l. Si id quod, ff. de cond. indeb. ita etiam
21 Prælatus potest obligari Monacho, vt in præfatis, il. tradunt scribentes, & Panorm. cons. 104. vol. 1. Quinimò Bart. eodem ductus argumento in auth. Excipitur, C. de bon. quæ libe. format hanc quæstio-

ſtionem. Pone quod aliquid relinquatur Mona-
cho ſub hac conditione, vt nō quæratur monaſte-
rio; An valeat tale relictum. Et videtur primò
quod non, quia continet impoſſibilitatem, & re-
pugnantiam quandam; nam Monachus non poteſt
habere aliquid, ſed totum eſt monaſterij, 12. q. 1.
c. Nolo, & cap. Non dicatis, & in auth. Ingreſſi,
C. de ſacroſ. Eccl. Vnde dicere quod ſit Monachi,
& non quæratur monaſterio, eſt contradictio quæ-
dam in ſeipſo, & quædam perplexitas, quæ habet
vitiare contractum, & legatum, vt l. Si Titius, ff. de
cond. inſtit. & l. Vbi repugnantia, ff. de reg. iur.
In contrarium concludit ibi Bart. dicens, præ-
dicta verba, [vt nihil acquiratur monaſterio,] eſ-
ſe intelligenda reſpectu vtilitatis, non autem re-
ſpectu iuris: & eſt ſenſus, vt monaſterium illum pa-
tiatur habere eo modo, quo poteſt, ſcilicet conni-
uentibus oculis, ſicut diximus in ſeruo, qui poteſt
aliquid habere cōniuentibus oculis domini, vt l. 4.
de manumiſſ. & ſic nihil quæratur monaſterio, ſci-
licet facto. Sic ergo fit impropriatio verborum,
vt relictum valeat, & Monacho acquiratur libera
ſine proprietate adminiſtratio. Bartholum refert,
& ſequitur Abb. d. conſ. 44. nu. 1. lib. 2. & conſ. 63.
Vt veritas, num. 7. in fin. eod. lib.

22 Cæterum hoc argūmentum de ſeruo ad Mona-
chum hoc caſu non videtur vrgere, quia non pro-
cedit vbi contrarium reperitur in iure expreſſum,
vt declarat Abb. in c. De vxore, de ſepult. Quam-
uis autem ſeruus liberam peculij adminiſtratio-
nem poſſit habere ſi ei ſpecialiter concedatur à
domino, vt legitur in d. l. Cum Tuberonis: certum
eſt tamen Monachum non poſſe habere admini-
ſtrationem ad libitum ſuum ex diſpenſatione Ab-
batis; imò nec Papæ, ſecundum Abb. hic num. 4.
Quinimo nec adminiſtrationem dependentem à
Superiore, niſi ſit officialis temporalis monaſterij:
vt eſt text. hic ſecundum communem intellectum,
de quo infra, num. 39. & 45. Ad hæc ſeruus ex per-
miſſione domini poteſt habere aliquid proprij d.
l. 4. de manum. At cum Monacho non poteſt Ab-
bas ſuper proprietate diſpenſare, d. cap. Cùm ad
monaſterium, §. Tales, de ſtat. Monach. Item vt
ſeruus nihil ſibi acquirat iure ciuili ſtatutum eſt
in fauorem domini. Vnde poteſt dominus in hoc
fauori ſuo renunciare, d. l. Quam Tuberonis, & ex
reg. l. Si quis in conſcribendo, C. de pact. nam &
poſſet eum in totū à ſeruitute liberare, l. 1. & toto
tit. ff. de manum. cum duob. tit. ſeqq. At abdica-
tio proprietatis, ad quam Monachus ſe aſtrinxit
voto ſolemni, eſt de iure naturali diuino, cap. Ma-
gnæ, de vot. ac propterea Abbas ſuper eo di-
ſpenſare non poteſt, d. §. Tales, Sicut nec poteſt
Monachum etiam incorrigibilem à iugo Monaſti-
cæ ſeruitutis abſoluere, cap. fin. de reg. vbi Abb.
& DD. & idem Abb. in cap. Quod à te, de cleric.
23 coniug. Diſtrictior ergo quoad hoc eſt ſeruitus
Monachalis, quàm ſæcularis, cap. Multos, 54. diſt.
Abb. d. conſ. 88. in princ. verſ. Cenſetur enim,
lib. 1. & magis aſtrictus eſt monaſterio Religioſus,
quàm ſeruus domino, vt per eumdem Abb. in d.
24 cap. Cum ad monaſterium; Sed & Bartholi do-
ctrina in d. auth. excipitur, vix defendi poteſt: &
eam multum temperat Abb. in d. §. Tales, num. 8.
nam quotieſcumq; legatur regulari incapaci ſub
modo illicito non fit verborum impropriatio, ſed
legatum ipſum vitiatur. Caſus eſt in cap. Exijt,
qui ſeminat, §. Ad hæc quia Fratribus, de verb. ſi-
gnif. in 6. Præterea inquiro an monaſterium non
obſtante ea conditione poſſit auferre Monacho
legatario commoditatem, vel vſum facti bonorū
legatorum; an non poſſit, ſi dixeris poſſe ad ſui
libitum reuocare; hoc eſt contra mentem teſta-
toris, qui noluit vt quidquam acquireretur mo-
naſterio, ſaltem de facto, ſecundum Bartholi inter-
25 pretationem: Si dixeris non poſſe auferre; hoc eſt
contra cap. Abbates, 18. qu. 2. & d. cap. Cum ad
monaſterium, §. Tales, infr. eod. & Clem. 1. verſ.
Licet Priores, de ſuppl. negl. Præl. Quod adeo ve-
rum eſt, vt ſi Abbas promiſerit Monacho ſuo dare
ſingulis annis certam penſionem; nihilominus
poſſit eiuſmodi promiſſionem reuocare, niſi fue-
rit per Sedem Apoſtolicam confirmata, vt per Io.
de Imol. Abb. & DD. in c. Niſi eſſent viri proui-
di, de præb. & per eumd. Abb. in d. c. Cum ad mo-
naſterium, num. 11. vbi infert, vt [ſi Abbas con-
cedat Priori obedientiario, ſeu mandatario, vt ad
vitam teneat Prioratum, ſeu adminiſtrationem
ſibi conceſſam; poteſt nihilominus reuocare, quia
non poteſt Abbas ſibi imponere legem, nec veni-
re contra diſpoſitionem illius, §. Tales, quia labe-
factaretur vis voti Obedientię, quod eſt vnum de
tribus ſubſtantialibus regulæ: imo tenet reuoca-
catio etiamſi Abbas iuraſſet non reuocare, licèt in-
cidat in periurium, ſecundum Io. Andr. in c. Non
eſt obligatorium, de reg. iur. in 6.] Hęc Abbas,
qui addit ſe ita in quęſtione facti reſpondiſſe. Di-
cendum eſt igitur eam conditionem tāquam tur-
pem, & impoſſibilem aut vitiare legatum, aut ha-
beri pro non adiecta iuxta ea quę notantur per
gloſ. & DD. in cap. fin. de cond. appoſ. quod vlti-
mum tenet idem Bart. in l. Lucius, §. Tres hęre-
des, ff. ad Trebell.

26 Secundum fundamentum deducitur ex c. Re-
ligioſus de teſtam. in 6. quo textum primò loco
motus Abbas d. conſ. 44. Ad deciſionem lib. 2. cō-
ſuluit valere relictum factum cuidam regulari di-
ſtribuendum prout ei videbitur & placebit; quia,
inquit bona non fuerunt ſimpliciter relicta dicto
Fratri tanquam proprietario, ſed per eum ordi-
nanda, & diſtribuenda, vt ſibi videbitur, & place-
bit; quo caſu valet relictum factum Monacho, cū
cenſeatur quodammodo adminiſtrator, & diſtri-
butor bonorum. Quod ipſum tenuit Bald. in l. fin.
num. 9. & ſeq. C. de action. empt. Sed contrarium
verius docuit idem Abbas hic n. 4. nam tex. in d.
cap. Religioſus, non loquitur de adminiſtratore
bonorum, ſed de nudo executore, non enim pro-
hibetur religioſus eſſe executor vltimę voluntatis
de ſui Superioris licentia, vt ibi, & in Clem. Re-
ligioſis de teſtam. ſed non propterea dicitur ha-
bere bonorum adminiſtrationem, ſed nudum mi-
niſterium dumtaxat, nec poteſt ſibi aliquid com-
modi ex eo relicto percipere: nam ſi perciperet,
iam non eſſet executor, ſed legatarius, l. Si quis
Titio, ff. de leg. 2. & adnotarunt Bald. conſil. 482.
Quia dictus vocatus, lib. 4. Feder. de Sen. conſ. 56.
Domine Frāciſce, verſ. Secūdò quęritur, in princ. &
Ang. conſ. 129. Bona dicti Teſtat. verſ. Quia igitur.

28 Tertium fundamentum deſumitur ex cap. Inſi-
nuante cum ibi notatis per gloſ. & Inno. Qui Cler.
vel vou. quem textum dicit ad hoc irrefragabilē,
Nauarr. in cap. Non dicatis n. 46. 12. q. 1. & ſingu-
larem Abb. in d. conſ. 44. lib. 2. num. 3. & 4. Cuius
29 hęc ſunt verba. [Nam Abbas poteſt Monacho
dare licentiam plene adminiſtrandi certa bona, vt
in d.

in d.cap. Religiosus, & in d. cap. Cum ad monasterium, & in textu hic; & quod vtrobique notatur. Probatur magis specificè, & singulariter in d. cap. Insinuante, iuncta glos. & in hac concessione non requiritur expressus consensus Superioris, sed sufficit tacitus. Et quia Superior sic eum habere illam administrationem videt, & tacet, vt probatur in seruo in l. Quam Tuberonis, ff. de pecul. & in d. l. ff. de manum. Satis sensit Bart. in d. auth. Excipitur, vbi dixit sufficere quod monasterium patiatur conniuentibus oculis illum habere
30 meliori modo quo potest.] Hæc Abb. Et taciturnitatem superioris hoc casu haberi pro consensu, videtur etiam sensisse D. Thom. 2.2. q.32 ar.8. ad primum, vbi ait: Monachus si habet dispensationem à Prælato commissam, potest eleemosynas facere de rebus monasterij, secundum quod sibi est commissum: Si verò non habet dispensationē, quia nihil proprium habet, tunc non potest facere eleemosynam sine licentia, vel expressè habita, vel probabiliter præsumpta, & sequitur Nauarr. in d. cap. Non dicatis, num. 52. post Turrecrem. ibidem art. 8.

31 Sed certè textus in d.cap. Insinuante, nihil facit, quia tantum declarat validam esse professionem, quam fecit quædā mulier in manibus Fratris Ordinis S. Augustini, eo tenore adiecto, vt in domo propria cum omni substantia sua remaneret. Vnde ex eo textu solum colligi potest professionem non vitiari ex pacto reseruationis bonorum; sed an eiusmodi pactum validum sit, vel potius tanquam turpe habeatur pro non adiecto, textus non declarat; & maxima est in hoc opinionum varietas, tam in d. cap. Insinuante, quàm in c. fin. de cond. appos. & in auth. Ingressi, C. de Sacros. Eccl. vt per Nauarr. in d.c. Non dicatis, n.46. 12.q.1. Nec vrget ponderatio eiusdem Nauarri quod cū dicta mulier permittatur in domo propria permanere, sicut & in c. De Viduis, 27.q.1. necessario etiā ei permittatur substantiæ suæ administratio, sine qua viuere non posset. Respondetur enim nullibi constare de hac permissione remanēdi in domo propria, cū prædicta iura hoc non dicant, & quatenus constaret, nō tamen hinc liceret inferre vt illi permissa esset administratio substantiæ suę; quia vitæ necessaria possent ei subministrari à monasterio, vel Ordine, cui bona per professionem sunt acquisita, eaq; ratio esset ineunda, per quam illius necessitatibus consultum esset, & religiosa paupertas non violaretur. Et quamuis glos. in ver. Vt in domo propria exponat verba illa, *in domo propria cum omni sua substantia*, idest cum vsufructu substantiæ ante Monachatum, vt de vsufructu illarum rerum victum, & vestitum haberet in vita sua: tamen in hoc opinio glossæ non potest saluari, quia regularis sicut est incapax proprietatis, ita & vsusfructus vel vsus iuris. Clem. Exiui, §. proinde, de verb. signif. & Extrauag. Ioannis XXII. Ad conditionem, eod. tit. & clarè deciditur à Conc. Triden. in c.2. sess.25. de regul. vers. Nec deinceps etiam ad vsumfructum, vel vsum. Ratio est, quia dominium fructuum, quod habeat vsufructuarius, opponitur essentialiter voto paupertatis, vt inferius dicetur num.42. vers. Ratio diuersitatis, Et patet ex dictis supra n.10. Quod si glo. intelligat vsumfructum pro vsu facti, vt videtur declarare in fine, seu de vsufructu impropriè pro vsu, & commoditate iuxta text. in l. 1. & ibi glos. in ver. Fructus, ff. ad Trebell. & in cap. Exiit, §. Ad hæc, vers. Quorum vsumfructum scilicet ordinibus, vel fratribus ipsis licet habere de verb. signif. in 6. glos. rectè loquitur, quia Monachus sicut & seruus est capax huiusmodi vsus, vt in d.c. Exijt, §. Insuper, & d. Extrauag. Ad conditorem. Nauarr. in c. Non dicatis, n. 10. 12.q.1. Sed hic vsus facti nihil habet commune cum administratione peculij, vt declarat Calder. consil. 2. de regul. vers. Professi possint. Doctrina autem Diui Thomę non obstat, quia in primo membro dum dicit Monachum habentem dispensationem posse facere eleemosynam, intelligi debet vel de Monacho Officiali, vel de eo qui habet præcisam commissionem ad distribuendum in pauperes iuxta text. in c. Religiosus de testam. in 6. vt satis innuunt verba illa: *potest eleemosynas facere de rebus monasterij, secundum quod sibi est commissum.* Et ita etiam intelligendus est tex. in Clem. 2 §. Sed & tales, de vit. & honest. Cler. Nam ibi religiosus habens administrationem ideo facit eleemosynā de epithogio, idest, vt illic exponitur tabardo foderato, quia per dictam decretalem ei specialiter committitur, vt illud det pauperibus. In secundo autem membro S. Thomas expressè loquitur de simplici Monacho, qui nullam habet administrationem, & hic potest nihilominus accipere aliquid de rebus monasterij, & in eleemosynam dare de licentia Abbatis expressa, vel probabiliter præsumpta, quod nihil habet commune cum casu nostro. Ad c. De Viduis, 27. q.1. alio modo respondet Host. hic.

Quartum fundamentum sumitur ex c. Cum ad monasterium, §. Tales infr. eod. quem text. allegat Abb. in d. cons. 44. num. 4. lib. 2. Ad probandum posse Abbatem dare licentiam Monacho plenè administrandi certa bona. Et in eod. cap. Cum ad monasterium, idem Abb. per illum textum de-
33 terminat licitam esse constitutionem, vel consuetudinem, qua Religiosis certum quid annuum pro vestitu traditur, quod etiam dixit in alijs locis à Decio relatis in c. Edoceri, n. 5. de rescript. Quod ipsum ante eum sensit Io. Andr. in c. Non est obligatorium, de reg. iur. in 6. vbi ait valere statutum iusta saltem de causa factum, vt monasterium prębeat solum victum Monialibus, & pro vestitu ha-
34 beant ea, quæ labore manuum suarum lucrantur. & idem Io. Andr. in d. cap Cum ad monasterium, col. 4. in ver. Dispensare, post Guill. Nas Doctorem antiquum: [Curia Romana, inquit, scit, & tolerat quod Regularibus taxetur aliquid pro vestimē-
35 tis, vel dentur ad id certæ pensiones. Vnde & Regulares Cappellani Papæ de seruitija ita recipiunt portionem, sicut alij; testari tamen de bia non possent, quasi proprietarij.] Et Infra. [Et idē de Monialibus, quæ à monasterio habent solum victum, & à parentibus, vel de suo lucro habent indumenta; alias sepelirentur in morte cum eis in sterquilino.] Hæc Io. Andr. quem totidem verbis sequuntur ibi Butr. n.2. & Abb. n.8.

36 Sed certè, nec textus in d. §. Tales, videtur probare id, ad quod eum allegant multi ex Doctoribus, idest licere simplici monacho de Abbatis licentia ad tempus habere peculij administrationē. Verba enim textus sic se habent: [Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur, qui fideles fuerint, & discreti.] Et in hac prima parte certum est decretalem non loqui de simplici Monacho, sed de officiali dumtaxat. Vnde Io. Andr. ibi

col 3.

col. 3. in ver. Discreti, exemplificat in Cellerario.
Deinde immediatè subdit textus: [Nec alicui cõmittatur aliqua obedientia perpetuò possidenda,
tamquam in sua sibi vita locetur, sed cùm oportuerit amoueri, sine contradictione qualibet reuocetur.] Et in hac secunda parte decretalis similiter non est intelligenda de simplici Monacho,
sed de Officiali, vt Procuratore, Syndico, Cellerario, & similibus, quorum superius immediatè meminerat, prout illum intelligit Butr. nu. 11. dum
exemplificat in administratore, qui non sibi, sed
alijs possidet, iuxta text. hic, idque satis indicant
verba illa, *nec alicui*, idest alicui ex prædictis, ponderando particulam, *Nec*, quæ negat, & copulat
37 præcedentia cum suis qualitatibus, l. Quidam, &
ibi glos pen. ff. de vulg. & l. Si quis stipulatus, ff. de
verb. oblig. Bald. cons. 497. Casus talis est, num. 2.
lib. 5. Et de cuius natura est inngere, seu continuare, & negare. Angel. Aretin. cons. 89. Pro decisione, num. 7. & Signorol. cons. 208 Factum sic se habet, num. 3. ver. Præterea nec resoluitur, vsque in
fin. vbi ait, censeri repetita præcedentia in sequentibus per dictionem, *Nec*, copulatis. Sensus igitur illius decretalis videtur esse huiusmodi,
videlicet: Procuratores, vel alij officiales pro administratione bonorũ monasterij nullatenus constituantur perpetui, ac videantur esse quasi conductores ad vitam, sed sint amouibiles ad nutum
38 Abbatis; hoc enim importat verbum illud, *Obedientia*, quæ alio nomine hic appellatur iniuncta
administratio, & Io. Andr. exponit, *Obedientia*,
idest prioratus, vel certa administratio Ecclesiæ,
& Butr. nu. 6. pro Prioratu Monachali, ex vi obedientiæ. Vnde in hunc sensum textus ille concordat cum hoc cap. Quod similiter non habet locum
nisi in Monachis officialibus, vt inferiùs dicetur,
Et cum Clem. 2. de suppl. negl. Præl. quæ similiter
loquitur in administratoribus officialibus, seu Rectoribus: & in vers. Licet Priores, nihilominus statuit vt administratores huiusmodi liberè possint
ad claustrum reuocari, vbi glos. in ver. Cum oportuerit, pro concordant. allegat. text. in d. §. Tales,
Ad idem tex. in c. Per tuas, in fin. de Simon, Præterea d. §. Tales non probat licere Regularibus habere administrationem ad nutum, nisi à contrario sensu; nam ex eo quod prohibeat administrationem ad vitam, à contrario sensu videtur inferri, vt illam permittat ad tempus. At hoc argumentum desumi non potest ad correctionem huius textus quod non permittit administrationem
ad tempus nisi officialibus monasterij, vt mox dicemus. Ita declarat glos. in c. Significasti, de for.
compet. & Gemin. in cap. Cum Episcopus, col. 3.
vers. Et ad textum allegatum in contrarium de
off. ordin. in 6.

Vltimum ergo, & præcipuum fundamentum
deducitur ex decreto Lateranensis Concilij hic relato circa cuius tamen intellectum non conueniũt
39 Doctores in illis verbis: [Qui vero peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à communione remoueatur altaris.] Quidam enim arbitrati sunt ex per-
40 missione Abbatis absolutè licere etiam simplici
Monacho habere administrationem bonorum stabilium, fundantes se in verbis illis, *nisi ab Abbate*, &c. Quam opinionem secuti sunt multi ex legistis in auth. Ingressi C. de Sacros. Eccles. quos tacito nomine refert Io. Andr. in loco inferiùs citando. Vnde Rota diuers. decis. 772. n. 2 par. 3. dum
decidit Prioratum Religionis S. Spiritus potuisse
41 conferri in titulum Fratri prædicti Ordinis, iuxta
litteras Pauli II. & Sixti IV. [Non enim, inquit,
repugnat voto paupertatis habere peculiũ ex permissu Superioris, cap. 2. vbi Abb. num. 4. de statu
Monach. Sylu. in ver. Religio 6. num. 7. vers. Sin
autem, quia cum hæc beneficia sint ad nutũ amouibilia; is qui ea obtinet est semper paratus dimittere quando superior voluerit, & sic non repugnat voto paupertatis.] Et infra. [Et hinc est
quod Regulares possint disponere de fructibus beneficiorum sæcularium.] vt per Nauarr. in c. Non
dicatis, num. 42. 12. q. 1. Et in Apolog. Mon. q 80.
num. 4. & 5. post Cardin. in Clem. 2. § Sed & tales,
in 1. not. de vit. & honest. Cler & in Clem. Gratiæ
col. penult. ad fin. vers. Quod interrogatus in quæstione facti, de rescript. Hactenus verba Decisionis,
cum qua videtur cõsentire decisio prima de pœnis
in antiq. & idem in Monialibus repetit decis. 217.
num. 12. par. 2. diuer.

Nec quoad beneficia, quæ in titulum Regularibus conceduntur, videtur dissentire S. Congregatio Concilij: declarauit enim dignitates, & officia,
quę dantur in titulum, non comprehendi decreto
cap. 2. sess. 25. de regul. quemadmodum nec olim
comprehendebantur in decreto Concilij Lateranensis, de quo hic, vt est text. in Clem. 1. de suppl.
neglig. Prælat. quem ad hoc ponderat Nauarr. in
cons. 13. quæsitum est, n. 5. de stat. Monach.

42 Sed profectò hic canon longè alium habet sensum. Nam illa verba, [nisi ab Abbate fuerit ei
pro iniuncta administratione permissum] hoc tantum important, vt bonorum stabilium administrationem habere possint officiales monasterij ad nutum amouibiles, atque ita explicarũt plures Classici DD. verba, [pro iniuncta administratione.] Nam
glos. in figuratione casus: [Notà, inquit, concedi
peculium ex causa administrationis:] quæ verba
glossæ sic explicanda videntur; non enim dicit cõcedi in administrationẽ, sed causa administrationis, nempe propter officium administrandi, quia
officialis est conuentus, seu monasterij, & Innoc.
hic exemplificat in officialibus, puta Vestiarijs, vel
eleemosynarijs, & eum sequitur Abbas Antiquus in princip. in verb. Administratione, & fusiùs Hostien. dum dixit non comprehendi nisi officiales pro administratione temporalium deputatos. Idem Io. Andr. in vers. Nisi ab Abbate: dicens, Monachum posse habere administrationem
ex concessione Abbatis, si eius administratio versetur circa temporalia, vt quia sit Eleemosynarius,
Cellerarius, vel alius habens simile officium; Secus autem esse si eius officium versetur tantum
circa spiritualia, vt si sit Prior claustralis, Sacrista,
vel quis alius audiens Confessiones, vel tantum
vacans obseruantię regulę: & sequitur totidem
verbis Anchar. num. 2. Butrius idipsum affirmauit, inquiens non in vtilitatem propriam habentes administrationem, sed monasterij. Et Cardin.
in §. Qui verò, num. 2. vbi ait [Nota quod Monachus potest habere peculium ex permissu Abbatis pro iniuncta administratione, vt in textu. Et
expone, quia Abbas commisit sibi administrationem, ex qua regenda peculiũ habere licet: aliàs
enim non posset Abbas dispensare: & potest poni
exemplum de administratione, vt quia Eleemosynarius, Vestiarius, vel Cellerarius, vel in alio officio,

cio, ex quo habet recipere, & in vsus monasterij expendere, siue sit pecunia, siue sit aliud; & tunc potius ipsa administratio habet proprium, quàm ipse Monachus: Secus si esset administratio, cuius ratione haberet tantùm circa spiritualia intendere, vt Prior claustralis, vel quiuis alius audiens Confessiones: quia tunc non licet ex hac causa habere peculium.] Hęc Card, idem Io. de Anan. quidquid dicant alij Doctores. Ratio diuersitatis inter simplicem Monachum, & officialem temporalem monasterij ea est, quia simplex Monachus habens administrationem bonorum stabilium cũ facultate conuertendi fructus in vsus licitos verè, & in effectu dici potest vsufructuarius bonorum: nam cùm possit de fructibus disponere, dicitur habere ius vtendi, & fruendi, & sic vsumfructum, l. 1. ff. de vsufruct. l. 1. C. eod. & vtrobique glos. 1. instit. eod. tit. in princ. Nec refert quod non possit de illis disponere nisi in honestos vsus: nam nec clerici sæculares possunt erogare fructus superfluos beneficiorum suorum, nisi in vsus pios, vt dicemus infra num. 59. & tamen in vita dicuntur vsufructuarij, glos. in cap. Præsenti, in ver. Reseruari, de off. Ordin. lib. 6. quàm à toto mundo allegari dicit Barbos. in cap. fin. de pecul. cler. Et est communis opinio, vt testatur Calder. cons. 264. aliàs 2. de reb. Ecclesiæ non alienan. vel certè Monachus habens administrationem bonorum stabiliũ cum facultate fructus erogandi in vsus licitos dici potest vsufructuarius qualificatus ad instar beneficiati sæcularis, secundum Præpos. in summ. 44. dist. num. 4 vers. Exinde vsus, vt etiam dicemus infra prædicto num. 59. vers. Et saltem si vera esset. Et similiter nihil refert quod administratio possit eidem auferri ad nutum Abbatis; siquidem hoc non tollit quin durante administratione habeat ius vtendi, & fruendi. Vnde propriè dici potest vsufructuarius ad beneplacitum, glos. 1. in l. 4. & glos. 1. in l. Via, ff. de seruit. & glos. 1. & 2. in l. Cum vsusfructus, ff. de vsufructu legato. Quapropter titulus administrationis nihil est aliud, quàm palliamentum quoddam ad cohonestandum propriũ; verè enim vsusfructuarius est dominus fructuum, l. Arboribus, ff. de vsufruct. glos. in l. Potior, §. penult. in ver. Vtendi, ff. Qui potiores in pign. habeantur. Ideoque Monachus est incapax vsusfructus non secus ac dominij, Clemen. Exiui, §. Proinde, de verb. signif. & dictum est supra,
43 num. 31. At secus est in officiali monasterij, quia is dicitur administrator in vtilitatem monasterij duntaxat, nec potest de fructibus disponere, sed omnia acquirit, & lucratur monasterio, quia omnis opera regularis est monasterio debita, cui se cum omnibus suis per professionem tradidit, cap. In præsentia, de probat. auth. Ingressi, C. de sacros. Eccles. Nauarr. in cap. Non dicatis, num 40. in fin. & nu. 47. vers. 2. Quod proprium secundi generis, 12. quæst. 1. Rationem differentiæ implicitè assignat Butr. in d. cap. Cum ad monasterium, n. 11. & Abb. hic num. 4. Itaque Concilium Lateranense 1. constituit hic regulam negatiuam ibi: *nec peculium permittantur habere*: peculium idest patrimonium, vt ibi per Anchar. & Io. de Anan. in princ. Deinde imponit pœnam contrafacientibus in illis verbis: [Qui verò peculium habuerit à communione remoueatur Altaris, & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat sepulturam.] Tertiò limitat supradictam regulam, vt non procedat in officialibus, per dictionem illam, *Nisi*, quæ exceptionem importat, Feder. de Sen. cons. 80. Factum tale est, num. 2. vers. Item non obstat: Exceptio autem firmat regulam in contrarium in omnibus alijs, qui non sunt officiales, cap. Nonne de præsumpt. Bald. cons. 131. Casus est talis, vers. Super secundo lib. 1. Ex quibus apparet hunc posteriorem intellectum esse magis consonũ litteræ, ac menti Concilij Lateranensis, & probari etiam à grauioribus Canonistis: & consequenter iure communi inspecto, fas non esse regularibus non officialibus habere peculium, seu annuos prouentus, vel administrationem bonorum stabilium etiam ex dispensatione Superiorum, & dependentes ab eorum voluntate, & nutu. Hæc de prima inspectione.

Quoad secundam inspectionem, quia ob varios Doctorum intellectus ad hanc Decretalem, & ad cap. Cum ad monasterium, infra eod. res dubia videri poterat; Superuenit Concilium Tridentinum quod in d. c. 2. sess. 25. de Regul. Has omnes altercationes diremit apertissima decisione.

44 Primò enim disponit vt nemini Regulariũ tam virorum, quàm mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuscumque qualitatis fuerint etiam quouis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine conuentus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur, conuentui-
45 que incorporentur. Ponderanda sunt singula verba, cum nullum sit positum absque mysterio. Et quidem in illis verbis, *tamquam propria*, Concilium prohibet proprium strictè sumptum respectu dominij iuxta text. in cap. Volumus, 18. qu. 4. & notat glos. in l. Interdum, ff. de acquir. poss. in quo concordat cum iure antiquo in d. cap. Non dicatis, & alijs iuribus relatis supra num. 10. in verbo, autem, *possidere*, prohibet possessionem, & vsum quatenus sunt nomina iuris, iuxta tex. in l. s. cum ibi notatis per Barr. & DD. & in l. possessio quoque, §. Qui in aliena, ff. de acquir. possess. & in l. In noxa, ff. de noxal. c. Ad hæc, & cap. Vt nostrum, de off. Archid. & notatur per gloss. & DD. in cap. Cum nostris, de concess. præb. Demum in ver. Tenere, prohibet nudam detentionẽ, vel vsum facti iuxta cap. De his, 30. q. 1. l. Stipulatio ista, §. Hoc quoque, de verb. oblig. Felin. in cap. Causam, col. 5. in fin. de præscript. Tria ergo ibi prohibet Concilium, idest dominium, possessionem, & nudam detentionem bonorum tam mobilium, quàm immobilium. Pondera nunc illa verba, *aut etiam nomine Conuentus*, quę irrefragabiliter conuincunt Regularibus etiam nomine conuentus, & sic dependenter à Superiore prohibitam esse non solum proprietatem, & possessionem, vel vsum iuris, sed etiam nudam detentionem, vel vsum facti.
46 Nec alicui absurdum videri debet quod hoc loco derogetur Regularibus vsus facti bonorum mobilium contra text. in Clem. Exiui, §. Proinde, de verb. signif. & Extrauag. Ad conditorem, eod. tit. & contra naturalem rationem, Calder. cons. 2. de Regul. Siquidem Concilium antequam concedatur Regularibus vsusfacti bonorum mobilium ad eradicandum omnem affectũ proprietatis pręcipit vt non solũ omnia Superiori tradantur, quod etiam statutum fuerat in d. cap. Cum ad monasterium, ibi, [totum in continenti resignet] & ibi, [Sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur]

Sed

Sed etia n vt conuentui incorporentur. Et post
hanc incorporationem tantum in fin. eiusd. cap. 2.
iubet vt mobilium vsum Superiores permittant,
nihilque, quod sit necessarium eis denegetur. Et
in hoc Concilium addidit iuri antiquo, quatenus
47 hanc incorporationem non requireret. Vnde pa-
tet non esse amplius locum opinioni Hostien. Ioan.
Andr. & Butr. in cap. Cum ad monasterium, infra
eod. & Syluest. in ver. Religio, 6. num. 7. asseren-
tium Monachum non esse proprietariū quando de
qualitate, & quantitate nil celat Abbati, nec sine
ipsius conscientia aliquid recipit, vel expendit, pa-
ratus totum reddere, & dimittere ad iussum Ab-
batis. Etenim cum etiam tunc Hostien. & Ioann.
Andr. hoc periculosum, & scandalosum existima-
rent; S. Synodus tutiorem partem amplexa, non
fuit contenta vt regularis nil celaret Abbati, & es-
set paratus dimittere; sed amplius voluit vt om-
nia actualiter dimitterentur, traderenturque Su-
periori, & incorporarentur conuentui. Addidit
Clemens VIII. vt etiam confunderentur cum reli-
quis bonis monasterij, quo cōmunis inde victus,
& vestitus omnibus suppeditari posset, vt inferiùs
patebit num. 71. Quapropter nec amplius admitti
potest doctrina Bart. & aliorum, qui dixerunt le-
gatum factum sub conditione vt nihil quæratur
monasterio ita esse intelligendum, vt nihil mona-
sterio acquiratur de facto, & quoad commodita-
tem, sed permittendum sit vt Monachus habeat
liberam legati administrationem, vt dixi sup. n. 21.
Iam enim constat omnia esse actualiter consignā-
da, & vt supra confundenda pro communibus ne-
48 cessitatibus. Deinde quia aliquibus videri pote-
rat per supradictam Concilij dispositionem non
fuisse sublatam administrationem ad nutum Supe-
rioris, de qua fit mentio in iuribus præallegatis, &
præcipuè hic, & infra in c. Cum ad monasterium,
in Clem. 2. §. Sed & tales, de vit. & honest. cler.
& sæpe alibi. Idcirco Concilium 1. loco disponit,
vt infra, videlicet: Nec deinceps liceat Superiori-
bus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiā
ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut
commendam: administratio autem bonorum
monasteriorum, seu conuentuum ad solos officia-
les eorumdem ad nutum amouibiles pertineat.
Hoc loco Concilium expressè approbat intelle-
ctum glos. Innoc. Hostien. Io. Andr. & aliorum hic
secundum quem disponitur, vt administratio bo-
norum stabilium nulli Regularium permittatur,
nisi officialibus monasterij ad nutum amouibili-
bus, quod perinde est ac si dixisset, [Nullus Mo-
nachorum peculium permittatur habere, nisi fue-
rit ei pro iniuncta administratione permissum.]
quæ sunt verba Concilij Lateranensis hic; Et stu-
diosè Patres vsi sunt verbis illis, *Nec deinceps liceat*,
&c. quæ sunt apta importare tam iuris noui edi-
tionem, quàm antiqui declarationem, iuxta ea quę
notantur in cap. Cum tu, de vsur. & in cap. 1. vbi
in specie Philipp. Prob. ad Io. Monach. de priuil.
lib. 6. ita vt propterea sit sensus: siue ex præscripto
sacrorum Canonum prohibitum esset Regulari-
bus nō officialibus habere administrationem bo-
norum stabilium, siue id liceret, siue res dubia es-
set 1. de cætero tamen id non liceat; Atq; ita siue
Concilium innouauerit, seu declarauerit antiquā
prohibitionem, siue nouam prohibitionem edide-
rit: vtcumque res se habeat, vnum est administra-
tionem huiusmodi nonnisi officialibus monasterij
49 esse permissam. Valde autem inepta est illorum
interpretatio, qui asserunt Concilium hoc loco
non prohibere administrationem, quam habent
Regulares dependenter à voluntate suorum Supe-
riorum. Siquidem verba Concilij non diriguntur
in subditos, sed in Superiores tantum, ibi: [Nec
deinceps liceat Superioribus.] Vnde cum impro-
betur administratio illa, quæ conceditur à Supe-
rioribus; sequitur euidenter vt propriè improbe-
tur administratio, quam habent Regulares depen-
denter à voluntate eorumdem Superiorum: nam
si Superioribus non licet concedere alicui admini-
50 strationem stabilium: ergo non pendet ab eorum
voluntate efficere administrationem licitam, vel
illicitam: sicut videmus vsum superfluum bono-
rum mobilium non fieri licitum ex eo quod Regu-
laris dicat: Ego teneo immobilia superflua depen-
denter à voluntate meorum Superiorum, & ad
eorum nutum, quia Superiores non habent super
hoc dispensandi facultatem, vt per Calder. cons. 2.
vers. Vltra necessitatem, de Regul. Et nūper re-
spondit S. Congregatio Concilij à Generali Ordi-
nis Carmelitarum consulta: censuit enim Regu-
lares præter supellectilem, quæ statui paupertatis
Regularis conuenit, non posse de licentia suorum
Superiorū regularium alia bona mobilia superflua,
& dependenter à voluntate eorūdem Superiorum,
& ad solum vsum proprium possidere, seu retinere:
quod & multo antea declarauerat; nam cùm fue-
rit dubitatum an dispensatione inferiorū à Sum-
mo Pontifice liceat Regularibus possidere, vel te-
nere agros, annuos reditus, aliaque bona immo-
bilia, vel mobilia superflua, non obstante decreto
51 cap. 2. sess. 25. de Regul. S. Congregatio censuit
non licere. Item consulta an propter talem di-
spensationem, seu licentiam Superiorum possiden-
tes, vel tenentes immobilia, vel mobilia superflua
à culpa, vel à pœna excusentur: respondit non
excusari neque à culpa, neque à pœna ipso facto
52 incurrenda. Item an Superioribus asseuerantibus
huiusmodi se licentias posse concedere, fides adhi-
benda sit: S. Congregatio censuit non esse adhi-
bendam. Præterea Concilium Tridentinum in-
hærendo Concilio Lateranensi, constituit primò
regulam negatiuam in illis verbis: [Nec liceat
Superiori bona stabilia alicui Regulari concedere
in administrationem.] Deinde à prædicta regula
Concilium excipit tantum officiales ad nutum ibi:
[administratio autem ad solos officiales ad nutū
amouibiles pertineat.] Si autem Concilium in
dicta regula negatiua non prohibuisset simplici
Monacho administrationem ad nutum; regula
non differret ab exceptione, quia eodem modo
esset permissa administratio ad nutū simplici Mo-
nacho, atque officiali monasterij, quod esset ab-
surdum; tum quia de natura exceptionis est vt sit
contra regulam, & eam vitiet in casibus exceptis,
l. In his, l. Quod verò, & l. Ius singulare, ff. de le-
gib. l. 1. vbi glos. & DD. ff. de reg. iur. tum quia
aliàs non congrueret illa dictio, *autem*, quæ est
53 aduersatiua præcedentium, Bald. cons. 416. Super
eo quod, num. 4. vers. Pro hoc etiam facit, lib. 3.
& de cuius natura est, vt in casu contrario retineat
idem thema præcedens. Vnde si dicatur, Scho-
lares legunt, Petrus autem currit, intelligitur de
Petro Scholare. Ita Bart. in l. Maritus, §. fin. per
glos. ibi, ff. de adult. Alex. cons. 117. Viso titulo,
num. 17. & 18. vers. Non obstat, lib. 6. & cons. 249.

Perspectis, n.5.lib.6. & conf 9 Attentis,n.4. lib.7. cum denique quia Concilium incongruè dixisset, ad solos officiales, si tam officialibus, quàm simplicibus Monachis permisisset administrationem ad nutum Superiorum: nam dictio illa, *ad solos*, est exclusiua aliorum omnium, qui officiales non sũt. Bald. conf 231.In quæst. quę vertitur, nu.2. lib.3. & specialis hęc exceptio firmat regulam in cõtrarium in omnibus alijs casibus non exceptis, l. Nã quod liquidè, §.fin. ff de pœn. leg. cum vulg. Cum ergo Concilium constituat manifestam differentiã inter hos duos casus, & administrationem permittat solis officialibus ad nutum: hinc necessariò sequitur vt illam prohibeat cæteris omnibus non officialibus etiam ad nutum amouibilibus: facit reg. l. Cum Prætor. ff. de iudic. l. Maritus, C.de procurat. c. Nonne de præsumpt.cum simil. Et cõfirmatur, quia cum in regula interdicatur administratio cuilibet regulari & mox excipiatur sola administratio, quæ conceditur officialibus ad nutum, hoc manifestè innuit huiusmodi administrationẽ ad nutum etiam in regula fuisse comprehensam, quia alias exceptio non esset de regula, & esset inepta, vt in d.§ fin. & declarat glos. in cap.1.in ver. Vel extra, de appellat. lib. 6. Lap. Gemin. & DD. in c. Qui ad agendum, §. 1. de Procurat.eod.lib.

54 Et eodem modo nullatenus congruit alia Nauarri interpretatio, quod Concilium prohibeat tãtum administrationem tertiæ speciei, idest quæ conceditur regulari disponendi pro libito in quoscumque vsus etiam prophanos. Obseruandum est enim Concilium prohibere concessionem bonorum immobilium, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam. Et quidem in verbis, ad vsumfructum, interdixit administrationem illam, de qua Nauarr. loquitur.
55 Quisquis enim habet administrationem cũ facultate erogandi fructus in quoscunque vsus pro libito suæ voluntatis, is propriè dicitur habere vsumfructum, licet reuocabiliter ad nutum, cum habeat ius vtendi, & fruendi rebus monasterij salua rerum substantia, & tamquam dominus fructuum possit illos vendere, donare, &c quamdiu superior administrationẽ non reuocauerit ad not. in l.1. ff. de vsufr. cum alijs superius allegatis nu.42. & declarat Syluest. in ver. Religio, 6. nu.7 vers. Secundum si quid à Prælato. Inquiro ergo: Si Conciliũ, vt putat Nauarrus, tantum sustulisset hanc concessionem ad vsumfructum, quid aliud operentur sequentia verba, *vel vsum, administrationem, aut commendam?* Dicendum est igitur Concilium prohibuisse quamcumque speciem administrationis, ne alioquin nugatoriè, & sine vllo effectu in re grauissima ea verba inculcauerit more Tabellionum in clausulis generalibus, ad c. Si Papa, de priuileg. in 6. cum præsertim illa posuerit tamquã diuersa, vt constat ex dictionibus disiunctiuis, *vel, aut*, quæ tam verba, quam sensus disiungunt, glo.
56 penult. in l.4. C.de verbor.obligat. Sed nec alius Nauarri intellectus potest admitti, quod in dict. §. Nec deinceps, non prohibeatur administratio, quæ conceditur regularibus ad vsus licitos, & ex iusta causa; siquidem cum Concilium prohibeat
57 generaliter, & indefinitè administrationem bonorum immobilium, non est priuati hominis illam restringere, ac limitare ad eam tantum administrationem, quæ datur in vsus illicitos, & ex iniusta causa. Quin potius verbum, administrationis, indefinitè prolatum generaliter, & indefinitè est intelligendum, c. Si Romanorum, 19. dist. c. Quia circa, infra de priuileg. facit text. in l. De pretio, ff. de Publician. in rem act. & in l. Non distinguemus, ff. de arbitr. indefinita enim æquipollet vniuersali, d c. Quia circa etiam in odiosis cùm sit indefinita legis, vt notat Bart. in l.a §. Sed etsi, n. 3.
58 ff. de ventr. in possess. mitten. cum præsertim indefinita Concilij in d. §. Nec deinceps, sit negatiuè concepta, l. Non est sine liberis, ff de verbor signific. Bald. in Auth. Sed si quis, num.6. C de secun. nupr. Crauett. conf. 809. Plura eacutienda, nu. 4. vers. Quintò potens. Præterea si Concilium non prohibuisset nisi administrationem, quæ conceditur regularibus ad vsus illicitos, & ex causa iniusta; sequeretur vt nulla esset differentia inter simplices Monachos, & officiales. Etenim nec officialibus potest concedi administratio fructuum bonorum monasterij ad vsus illicitos, sed in vtilitatem monasterij tantum, vt declarant Butr. & Abbas hic. Sed consequens est falsum, quia inter hos Concilium apertam differentiam constituit, vt ostensum est supra, num 52. vers. Pręterea, & n 53. ergo & antecedens. Ac postremo administratio ad vsus illicitos vt ad comessationes, ebrietates, & impudicitias, &c. nulli Ecclesiastico, imò nulli mortalium permissa est. Valde autem absurdum est prohibitionem à Concilio editam in specie ad Regularium reformationem vsque adeo restringere, vt nihil aliud videatur Regularibus interdixisse, quàm quod vniuersis fidelibus etiam laicis repetitur à iure interdictum. Facit text. in c. Duo sunt genera, 12. q.1. vbi referuntur verba illa Hieronymi: [Aliud verò genus est Christianorum, vt sunt laici. His licet temporalia possidere, sed nonnisi ad vsum.] Hæc ibi. Et saltem si vera esset Nauarri interpretatio; sequeretur hoc inconueniens, vt quoad facultatem disponendi de redditibus Ecclesiasticis nulla esset differentia inter Clericos sęculares, & regulares. Certum est enim beneficiatos sæculares non posse fructus superfluos beneficiorum suorum insumere in vsus prophanos, sed teneri eos pauperibus erogare siue præcepto iustitiæ secũdum opinionem Archid. in Summ.44. distin. quæ communis est, vt testatur Maior. in 4. dist. 24. q.17. Siue præcepto charitatis iuxta sententiam D. Thomæ 2.2.q.185.art.2. eo quod lib.6. art.12. quam tuentur Præpos. in Summ. 44. dist. à num.2. Couarr. in cap. Cum in officijs, de testam. num.3. & Sarnien. de redit. Ecclesiast. par.2.c.2.& par.4.cap.1. & 2. Et propterea Præpos. vbi supra num.4. vers. Exinde vsus dixit beneficia obtinentes non esse ex toto vsufructuarios, quia non habent liberam facultatem, sicut vsufructuarij meri, sed esse vsufructuarios qualificatos. quia tenentur reditus superfluos distribuere in alimoniam pauperum, & contrafacientes peccant mortaliter, quod constat ex c. Clericos. c. Pastor, & c. seq. 2. q.2. ea c. Ibi autem, c Episcopus, il secondo, &
59 cap. fin. 12. q.1. Cum concord. Et ex his tollitur etiam absonus intellectus eorum, qui dicunt à Cõcilio in d.§ Nec deinceps non prohiberi nisi administrationem, vel peculium superfluum. Præsertim quia Concilium, vbi voluit prohibere superflua, expressit, vt paulò inferiùs in eod.c.2. §. Mobilium verò vsum. Ergo eodem modo expressisset in administratione, si superflua tantum prohibere voluisset, l. Vnica, §. Sin autem, ad deficientis, C.de Caduc.

Caduc. toll & cap. Ad audientiam, de Decim. Ad hæc cum in d. §. Mobilium expressè prohibeatur vsus superfluus bonorum mobilium, frustratorium fuisset in præcedenti §. Nec deinceps, prohibere peculium superfluum: quia per prohibitionē vsus superflui mobilium, quod minus est, multo magis poterat censeri prohibitus vsus superfluus peculij, quod magis est, c. Cùm illorum, ibi, [Cum maiora intelligantur prohibita quibus vetita sunt minora,] de sent. excomm.

Concludēdum est igitur administrationem bonorum stabilium, seu peculium ex nulla causa, & nullo casu Regularibus esse permissam, officialibus
60 dumtaxat exceptis. Facit decretum cap. 1. sess. 25. de Regul. quo præcipitur, vt omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, & componant, & in primis ad obedientiæ, paupertatis, & castitatis essentiam, necnon ad communem victum, & vestitum pertinentia fideliter obseruēt. Licet hoc quoque decretum, Nauarr. videatur euertere dum affirmat subditos Regulares nō arctari ad illius obseruantiam, nisi prius monasterium, vel Religio ipsa à Superioribus instituatur, ac reformetur. Quod certè vim infert litteræ illius decreti, & mētem Concilij destruit, quod non præcipit Prælatis, & Superioribus tantum, vt reformens, sed Regularibus omnibus, vt ipsimet ad præscriptum regulę vitam instituant.

Hæc omnia multò clariora apparebunt ex declarationibus sæpius editis à S. Congregatione Concilij in casibus contingentibus: nam in causa
61 Panormitana cùm quædam Monialis præter dotē monasterio tributā sibi reseruasset scuta quinquaginta annua pro suis necessitatibus, atque indigentijs, petijt sibi fieri facultatem illa erogandi in vsus prædictos: S. Congregatio censuit hanc pecuniam annuam non obstāte reseruatione iam quæsitam esse monasterio; ideoque deferendam esse rectā ad manus Abbatissę, quæ primum prospiciat necessitatibus monialis oratricis, & quod reliquū fuerit, in vsus totius monasterij conuertat. Præ-
62 terea in causa Neapolitana propositum fuit S. Cōgregationi dubium, vt infra conceptum. In aliquibus monasterijs nonnullæ Moniales census, & annuos quosdam reditus, & prouentus, seu fructus percipiunt sub diuersis contractuum speciebus nā aliquæ in ipsarum persona emerunt certos reditus à personis laicis; aliquæ ab alijs Monialibus, aliquę ab ipsis monasterijs: aliæ verò dederunt pecuniam monasterio, vt ex earum pecunijs fieret emptio nomine monasterij ad rationem septem, vel octo pro centenario, & Abbatissæ dabant ipsis Monialibus illos reditus, quos ex dictis emptionibus exigebant singulis annis. Aliquæ monasterijs, seu eorum superioribus certas pecuniarum summas manualiter pro indigentijs monasterij dederunt pacto adiecto, vel etiam tacita conuentione adhibita, vt monasterium, seu Abbatissa certos reditus ad rationem tot pro centenario earum vita durante concedat. Quæritur an Moniales prędictæ in huiusmodi casibus incurrant in pœnas per Concilium Tridentinum, sess. 25. cap. 2. de regul. in proprietarios inflictas. Etiamsi de licentia Abbatissæ, & ad Abbatissæ nutum, vel conuentus, seu monasterij nomine perciperent: Sac. Congregatio censuit in nullo supradictorum casuum licere Monialibus dictos fructus, seu reditus percipere, & si perceperint, incidere in pœnas d. cap. 2. sess. 25. de regul. Neque ab huiusmodi pœnis excusari ob licentiā Abbatissæ, quæ eam dicto Concilij decreto in supradictis casibus concedere quidem prohibetur, sed debet ex suo munere ex monasterij redditibus, vel eleemosynis Monialium necessitatibus in dies subuenire. Ex quibus declarationibus apparet nō esse amplius locum opinioni Io. Andr. in reg. Non est obligatorium, Calder. cons. 2. de regul. & Abb. cons. 88. par. 1. existimantium licere professo de licentia Superioris Prælati accipere aliquam annualem prouisionem à conuentu, vel à prouincia, puta scutorum decem, vt exemplificat Io. Andr. vel quinquaginta, vt inquiunt Calder. & Abb. persoluendam prouentibus, & alijs personalibus necessitatibus.

Item nec opinioni Nauarri in d. cap. Nullam, num. 25. 18. q. 2 asserentis licere Canonicis regularibus Hispaniarum accipere annuatim à monasterijs portiones illas, quas vocant priuilegiatas: nam quidquid esset de iure communi, iam post Concilium constar non licere Superioribus eiusmodi annuas prouisiones cuiquam assignare, aut persoluere, sed debere eos in dies, & pro re nata singulorum necessitatibus prospicere; præsertim verò quia etiam in terminis iuris communis contra Nauarrum stat authoritas Innoc. in cap. Dilectus, il primo, in fin. de præb. ibi: Nisi essent regulares, qui nec proprium possunt habere, 12. q. 1. Non dicatis: & ideo nec portiones distinctas. Et quamuis Innoc. subdat, Alij contra: hoc tamen non tollit quin prima dicatur sua opinio, vt declarat Dec. in cap. 1. de Constit. prope fin. & Iaſ. in l. Si idem, cum ςod. §. fin num. 3. ff. de iurisd. omn. iudic. Item contra eumdem Nauarrum est authoritas Theodoreti, quem refert, & sequitur Charrusianus opusc. de reform. Claustr. toto art. 13. 14. & 15. Sed & vir grauissimus Io. Gerson, in libello edito contra proprietarios in prima parte itidem oppositum docuit vigintinouem argumentis desumptis ex regula B. Augustini; & in secunda circiter quindecim desumptis ex sacris litteris, & iuris Pontificij decretis, licet non satis constet an hic libellus sit tribuendus Gersoni, vt legitur in illius
63 præfatione. Ad hæc cum Archiepiscopus Vrbini retulisset S. Congregationi se non potuisse adducere Moniales cuiusdam monasterij ad suscipiendam exactam vitā communem; ideoque illis proposuisse, vt fieret communis arca, cuius clauis penes Abbatissam existeret, & intus eam appararentur tot scriniola, quot essent Moniales, ita vt vnaquæque haberet clauiculam scrinioli sui, & in eo asseruaret pecuniam ex labotitio, vel aliunde partam, quę in ipsius tantum, & non in alterius necessitates erogari deberet arbitrio Abbatissæ: S. Congregatio hoc temperamentum iudicium existimauit, ac repugnans decreto d. cap. 2. quod iubet, vt omnia Superiori tradantur, Conuentuique
64 incorporentur; ideòque mandauit Archiepiscopo, vt quamdiu Moniales communem vitam non suscipere̅nt, interdiceret illis receptionem puellarum ad habitum, & professionem. Et generaliter tam S. Congregatio Concilij, quàm Sac. Congregatio Episcoporum, ac Regularium hanc receptionem prohibuit in pluribus monasterijs Monialium, in quibus ex relationibus Episcoporum intellexit cōmunem vitam non seruari. Imò cum in specie id prohibuisset in quodam monasterio Lyciensi, &

puella quæ in eo habitum nouitiarum susceperat
ante prohibitionem S. Congregationis, iterum,
ac tertiò petijsset se ad professionem admitti offe-
rens se communem vitam exactè obseruaturam,
quin & reditus monasterij pauperis aucturam; Sa-
cra Congregatio semper abnuit, periculosum exi-
stimans profiteri in monasterio, in quo Moniales
65 omnes erãt proprietariæ. Plures quoq; ordinatio-
nes ad vitam communem instituendam, conser-
uandãq; fecit Congr. Regularium in decretis editis
die 2. Iulij 1589. pro reformatione Monialium ci-
66 uitatis Neapolis, & Salerni. Et quamuis inter cę-
tera fragilitati sexus indulgendo disposuerit, vt in
monasterijs, in quibus in eam vsque diem retine-
bantur prouisiones, & non omnia in commune
conferebantur, concederetur licentia accipiendi
aliquam subuentionem pro religiosis necessitati-
bus de manibus Depositariæ, seu Abbatissæ, atq;
ad illius nutum, & quæ superessent Abbatissa ero-
gare teneretur in communes vsus monasterij, ac
Ordinarij, siue Superiores monasterij quotannis
exigerent rationem à Depositaria, & Abbatissa
de huiusmodi prouisionibus, & in eas transgredië-
tes grauiter animaduerterent; nihilominus postea
facta relatione Clementi VIII. die 6. Maij 1600.
Sanct. Sua addidit, vt Moniales tenerentur præsta-
tiones omnes ipsis assignatas Superioribus fideli-
ter notificare, & consignare in certo libro notan-
das, & per communes officiales monasterij exi-
gendas, ad hoc vt in vsum ipsarum Monialium pro
singularum religiosis necessitatibus de mandato
Abbatissæ per ministros publicos, & communes
monasterij in totum, vel pro parte, vt opus esset,
quotannis erogarentur.

67 Accedunt prædictis decreta Clementis VIII.
edita ad Regularium reformationem, quę vel de-
clarando Concilium Trid. vel illi addendo ad fir-
miorem obseruantiam, satis clarè sustulerunt cor-
ruptelas, & opiniones initio relatas in hæc verba,
68 [Quò Tridentini Concilij decreta de pauperta-
tis voto custodiendo fidelius obseruentur, præci-
pitur vt nullus ex Fratribus etiamsi superior sit,
bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, pro-
uentus, census, eleemosynas siue ex concionibus
siue ex lectionibus, aut pro Missis tam in propria
ecclesia, quàm vbique celebrandis, alio ve ipso-
rum iusto labore, & causa, & quocunque nomine
acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut
piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint,
tamquam propria, aut etiam nomine conuentus
possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tra-
dantur, conuentuique incorporentur, atque cum
cæteris illius bonis, reditibus, pecunijs, ac prouen-
tibus confundantur, quò communis inde victus,
& vestitus omnibus suppeditari possit. Neque Su-
perioribus quicumque illi sint vllo pacto liceat eis-
dem Fratribus, aut eorum alicui bona stabilia,
etiam ad vsumfructum, vel vsum, administratio-
nem, aut commendam etiam depositi, aut custo-
diæ nomine concedere.] Et infra. [Nulla quorũ-
cumque Superiorum dispensatio, nulla licentia
69 quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres
excusare possit quo minus culpæ, & pœnæ ab eius-
dem Cõcilij decretis impositę, & ipso facto incur-
rendæ obnoxij sint, etiamsi Superiores asseuerent
huiusmodi dispensationes, aut licentias concede-
re posse; quibus in ea re fidem minimè adhiberi
volumus.] Et paulo post. [Nullus ex Superiori-
bus administrationem bonorum, ac aliarum re-
rum, dispensationemque pecuniarum, & redituũ
sui conuentus etiam nomine conuentus per seipsũ
habere, siue exercere possit: sed vniuersũ id onus
tribus Fratribus eiusdem conuentus à Generali
ita demandetur, vt vnus rerum, & bonorum, redi-
tuumque colligendorum, ac exigendorum curam
habeat; Alter tamquam depositarius pecunias,
ac cętera ab illo collecta, & exacta fideliter as-
seruet; Alius de pecunijs, & rebus à depositario
acceptis Priori, & Fratribus, ac conuentui vniuerso
de necessarijs, mandante tamen ipso Priore, non
secundum proprium affectum, sed iuxta Charita-
tis regulam veluti bonus dispensator prouideat;
officiorum huiusmodi confusione penitus inter-
dicta.]

His decretis explicantur singula verba Trident.
Concilij cap 2. sess. 25. de regul. Nam quod Conci-
lium in princ. illius text. generaliter ait: [Bona
immobilia, vel mobilia cuiuscumque qualitatis
fuerint: Clemens magis specifica expressione adij-
cit: aut pecuniam, prouentus, census, eleemosy-
nas, &c.] Quibus verbis satis clarè improbauit ab-
vsum quarto loco relatum in themat quæstion. Ca-
nonicorum Regularium, quibus annuæ portiones,
seu prouisiones assignantur ex bonis monasterij.
Item quod Concilium dixit: *quouis modo acquisita*;
Clemens explicat, siue ex concionibus, siue ex
lectionibus, aut pro Missis celebrandis, alioue
ipsorum iusto labore, & causa, & quocunque no-
mine acquisita, etiamsi subsidia cõsanguineorum,
aut piorum largitiones, legata, aut donationes
fuerint. Quibus verbis similiter damnantur aper-
tè primus, secundus, & tertius abusus in themate
relati illorum monasteriorum, in quibus assignan-
tur alicui Regulari annui reditus, siue relicti à cõ-
sanguineis, siue sibi reseruati ante professionem,
siue empti ex pecunijs ex prędicationibus, vel
aliunde quæsitis. Vnde etiam patet sublatam esse
70 differentiam, quam nonnulli ex DD. in c. Cum
ad monasterium, infra eod. constituebant inter bo-
na propria monasterij, & bona quę Regularis sibi
reseruat in actu professionis, vel aliunde acquirit;
Hæc enim differentia nec iure probatur, cum om-
nia illico monasterio acquirantur; adeout nec mo-
mento temporis possint penes Monachum consi-
stere, vt scripsit Abb. hic num. 8. & declarauit Sac.
Congregatio Concilii in supradicta causa Panor-
71 mitana. Item quod Concilium pręcipit; Sed sta-
tim ea Superiori tradantur, conuentuique incor-
porentur: Clemens declarando de qua incorpora-
tione ea verba sint intelligenda explicat: Atque
cum cęteris illius bonis, reditibus, pecuniis, &
prouentibus confundantur, quo communis inde
victus, & vestitus omnibus suppeditari possit. Ete-
nim vt Regulares omnem affectum proprietatis
deponerẽt, voluit vt omnia ita confunderentur, vt
ab eis discerni, ac separari amplius non possent.
Ex qua quidem confusione eodem modo impro-
bantur abusus omnes initio propositi: iam enim
cõstat nemini Regularium assignari posse annuas
portiones, seu reditus annuos; cum omnia ita
confundi debeant, vt vitę necessaria communiter
omnibus inde ministrari valeant. Atque ita ces-
sant opiniones Doctorum, qui in cap. Edoceri, de
rescr. per illum textum scripserunt posse Abbatem
cum consensu Capituli diuidere reditus monasterii,
& ordinare, vt singulis Monachis detur certa quã-

titas

titas pecuniæ pro vestimentis, & alijs eorū necessitatibus, vt ibi per Decium num. 17. & in decisione bonorum monasterij de Ronceualle latissimè per Nauarr. in d. cap. Nullam, à num. 8. 18. qu. 2.

72 Item dum Concilium disponit, vt nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia tanquā propria, aut etiam nomine conuentus possidere, vel tenere, ne quispiam arbitrari posset ea verba esse intelligenda de bonis, quæ Regularis tenet sine licentia Superioris: Clemens hanc difficultatem sustulit dicens: [Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab eiusdem Concilij decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ obnoxij sint, etiamsi superiores asseuerent se illas concedere posse.] Et his verbis similiter improbantur opiniones illorum, qui asserunt Regulares excusari à proprietate, cum habent peculium de licentia Superioris, & dependenter ab eorum voluntate, & nutu: iam enim patet non pendere à voluntate, & dispensatione Superiorum, quin omnia sint cōfundenda cum cæteris bonis monasterij pro

73 communibus necessitatibus. Rursus vbi Concilium d. cap. 2. in §. Nec deinceps, diait: etiam ad vsumfructū, vel vsum, administrationem, aut cōmendam; Clemens addidit: [etiam depositi, aut custodiæ nomine:] vt intelligatur etiam administrationem illam, quæ datur concedentis gratia, seu in vtilitatem monasterij, esse prohibitam Regularibus non officialibus: ea natura enim depositi est, vt fiat gratia concedentis tantum, vt notant Bart. & DD. in l. Quod Nerua, ff. Depositi. Ad hæc quod ibidem simpliciter ait Concilium: [Nec liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere:] Clemens, vt omnes omnino comprehendat expressius inquit: [Nec Superioribus, quicumque illi sint, vllo pacto liceat eisdem

74 Fratribus, vel eorum alieni.] Ac demum quod ait Concilium: [Administratio autem bonorum ad solos officiales pertineat:] Clemens in §. Nullus, declarat nomine officialium non intelligi Superiores locorum, sed tres ministros dumtaxat, nempe Exactorem, Depositarium, & Dispensatorem. Quo loco Clemens expressè approbat opinionem Hostien. Io. Andr. & aliorum hic, qui dixerunt administrationem bonorū monasterij posse demandari officialibus temporalibus tātum, puta Eleemosynario, Cellerario, & alijs huiusmodi, non autem illis, quorum officium versatur circa spiritualia, puta Priori Claustrali, vel Sacristæ, vt dixi supra num. 42. Vnde etiam sublata est dispositio, C. Edoceri, de rescript. & aliorum iurium, quatenus disponebant, vt administratio bonorum monasterij ad Abbatē pertineret, vt ibi per Decium num. 17. & per Nauarr. in d. cap. Nullam, à nu. 8. 18. q. 2.

75 Neque verò hoc casu, quod nonnunquam temerè fieri solet, obijci potest quod decreta Clementis non sint in vsu; siquidem omnino cessat hoc subterfugium, cum decreta ipsa fuerint postea innouata à Paulo V. Item à Greg. XV. in decretis de apostat. & eiect. & nuper à Sanctiss. D. N. Vrbano VIII. in decretis de celebr. Missar. explorati enim contra decreta Apostolica non vsum minimè suffragari nisi sit temporis annorum quadraginta cum scientia, & patientia Papæ, vt notat Præpos. in §. Leges, num. 3. 4. dist. & sæpius resoluit Rota, vt patet decis. 197. num. 3. & 4. & decis. 211. num. 2. & decis. 221. num. 4. part. 1. & decis. 387. num. 6. par. 3. recen. Et adde quod scripsi in cap. 1. à num. 47. vsque in fin. de treug. & pace.

Concludendum est igitur nemini prorsus Regularium tam virorum, quàm mulierum cuiuscumque qualitatis, & conditionis existat, nisi sit officialis, fas esse etiam nomine conuentus habere annuos reditus, seu prouisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, aut peculium, etiamsi illud non sit superfluum, sed ad necessarios, honestos, & pios vsus à Superiore ex quacumque causa concessum, & dependenter ab eius voluntate, & nutu: nec quemquam excusari à lethali culpa, & pœna proprietarij inflicta ea quauis consuetudine monasterij, vel religionis, aut ex varietate, seu probabilitate opinionum, aut alio quouis prætextu, vel causa. Et religiosis tam Prælatis, quàm subditis cauendum esse ab huiusmodi palliamentis, quia Deus non irridetur. Ad Galat. c. 6. cap. Erubescant, 32. dist. cap. Humanæ, 22. quæst. 5. c. Tua nos, de simon. & cap. In cautate, de vsur.

76 Et eo magis quia S. Congregatio consulta an liceat Regularibus interpretari decretum cap. 2. sess. 25. de Regul. respondit non licere.

Ad dubium vt supra conceptum num. 1. Sacra Congregatio respondit negatiuè, videlicet in nullo ex suprascriptis casibus licere Regularibus vtriusque sexus habere prædictos annuos reditus, seu prouisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium non superfluum nomine conuentus, ac de suorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu: alioquin non esse immunes à culpa, & pœna, de qua in d. c. 2. sess. 25. de Regular.

De Statu Monachorum.

Cap. Recolentes.

SVMMARIVM.

1 *Domus religiosa aggregata Cistertiensibus eorum mores seruare tenetur.*
2 *Monachi Cistertienses tenentur regulam obseruare secundum originalia instituta, & n. 8.*
3 *Consilio, & verbis hortatorys parendum est si materia sit de præcepto.*
4 *Regulares vtriusque sexus tenentur ad obseruantiā regulæ secundum primæuam institutionem circumscriptis priuilegijs Apostolicis, & n. 8.*
5 *Prælati regulares possunt inducere reformationem iuxta ipsorum instituta, si eorum monasteria sint relaxata, & regula collapsa, & ad illam omnes obligare, & n. seqq.*
6 *Regulares profitentur regulam, non consuetudinem.*
7 *Papa potest religiosis etiam strictiorem vitam indicere, quam eorum regula exigat.*
8 *Item potest primæuum rigorem regulæ mitigare.*
9 *Regulares in substantialibus regulæ tenentur se conformare cum originalibus institutis, licet religio ipsis à Superioribus non reformetur.*
10 *Et quæ sint substantialia regulæ.*
11 *Domus religiosa potest ex toto se transferre ad religionem arctiorem alterius Ordinis.*
12 *Moniales Tertiariæ an possint collegialiter transire ad strictiorem ordinem de licentia Prouincialis*

Mini-

Ministri, remanente eodem superiore, & conuentu.

13 *Iuramentum à Canonicis Insularum præstitum de non impedienda translatione eorum Ecclesiæ ad Ordinem Cistertiensem valet in eorum præiudicium.*

14 *Hospitalarij possunt in praiudicium suum se, & domum suam alteri religiosæ domui subijcere, & n.46. vers. Ad tertium, & num seq.*

15 *Regularium personæ totius conuentus an possint ad strictiorem ordinem se transferre licentia petita, licèt non obtenta, & num.17. 24. & seq.*

16 *Monasterium vnum potest alteri aggregari, & vniri ordinaria authoritate.*
Contrarium, n.24. & seqq.

17 *Intellectus, cap. Licet, de Regular. & num. 20. & 28.*

18 *Moniales de iure communi possunt ad strictiorem religionem transire licentia petita, licet non obtento.*

19 *Et quid post Concilium Tridentinum, & Bullam Pij V. de Clausura Monialium, & n. 48.*

20 *Spiritus Dei vbi est, ibi libertas.*
Declaratur num.48. vers. Ad confirmationem.

21 *Monialium transitus ab vno ad aliud monasterium in quibus casibus permittatur ex Bulla Vrbani IV.*

22 *Bulla Vrbani IV. super transitu Monialium an sit sublata à Concilio Tridentino, & Constitutione Pij V. & n. 49.*

23 *Translationem vnius conuentus ad alium fieri posse de licentia Ordinarij, qui Authores senserint.*

24 *Intellectus cap. vnic. de religios. domib. lib.6. & num.32.*

25 *Argumentum de parte ad totum, vel de singulis ad vniuersos multoties vacat.*

26 *Collegio Iudaeorum, vel aliàs illicito legari non potest; singularibus personis secus.*

27 *Appellatio generalis à quocumque grauamine non tenet.*

28 *Transitus ad strictiorem religionē cur facilius permittatur singularibus personis, quàm conuentui, vel ordini.*

29 *Vnio omnium beneficiorum simplicium diœcesis facta seminario ab Episcopo non valet.*

30 *Rex alienare, seu donare non potest in praiudicium regni sui, & contra Regis honorem.*

31 *Maiores Ecclesiæ causæ ad Romanam Ecclesiam sunt referendæ.*

32 *Concilium Lugdunense de transitu totius conuentus, vel ordinis an habeat locum in ordinibus non reuocatis.*

33 *Religio vna non potest ad aliam religionem etiam strictiorem transire sine authoritate Sedis Apostolicæ, & num. seqq.*

34 *Religionem nouam solus Papa potest approbare, seu confirmare.*

35 *Solemnitas eadem quæ requiritur ad constructionem actus, requiritur ad illius destructionem.*
Episcopi, & Prælati regulares supprimere non possunt religionem à Sede Apostolica approbatam, ibidem.

36 *Vnio translatiua dicitur incorporatio, quæ æquiparatur alluuioni.*

37 *Cum aliquid prohibetur, censetur prohibitum omne id, per quod peruenitur ad illud.*

38 *Monachus translatus ad aliam religionem nihil habet commune cum prima.*

39 *Regularis translatus à religione Fratrum Minorum ad tertium Ordinem S. Francisci recuperat ius succedendi in bonis sibi post translationem delatis.*

40 *Regulares subijciuntur Superioribus illius religionis, ad quam canonicè sunt translati.*

41 *Monasteriorum fundationibus Episcopi, vel Prælati Regulares derogare non possunt.*

42 *Episcopi etiam pro vna vice, & de patroni consensu dispensare nequeunt contra legem in fundatione beneficij.*

43 *Monasterium venit beneficij appellatione.*

44 *Fratres S. Dominici, & Seruorum mutare possunt suas Constitutiones, sed non originalia instituta religionis.*

45 *Commutatio voluntatum fieri non potest ab inferiori à Principe, etiam in melius.*

46 *Legatum distribuendum in vsum pauperum applicari non potest Presbytero pro Missis celebrandis.*

47 *Vnio, seu aggregatio vnius cōuentus quatenus fieri possit sine authoritate Papæ, non tamen fieri potest multorum conuentuum, vel omnium, & cur.*

48 *Monialibus licentia se transferendi ad aliud monasterium quibus conditionibus concedatur.*

49 *Episcopus transferre non potest Monialem ob vno ad aliud monasterium ex causa furoris, sine licentia Sedis Apostolicæ.*

50 *Prælatus Regularis concedens licentiam Moniali tendenti ad epidimiam exeundi è monasterio, incidit in excommunicationem.*

51 *Monialis post Bullam Pij V. educi non potest ex vno monasterio, vt præfici possit in Abbatissam alterius.*

52 *Bulla Pij V. cur non sustulerit facultatem reducendi Moniales ad monasteria intra vrbes.*

53 *Regularis non cogitur inuitus ad arctiorem religionem transire, nisi propter demerita.*

54 *Monialibus an liceat egredi clausura in casu incustabilis, & periculosæ necessitatis.*

1 RECOLENTES. Monet Cistertienses vt seruent regulam secundum primæuam institutionem; hoc dicit primò; & domus religiosa aggregata Cistertiensibus eorum mores seruare tenetur; hoc dicit secundò. Diuiditur in quatuor partes secundum Goffred. Hostien. & Io. Andr. In prima decisione Ordo Cistercienſium secundum antiqua tempora multipliciter commendatur. In secunda consideratis modernis temporibus reprehenditur. In tertia Monachi Cisterrienses, vt terminis suis antiquis contenti sint, admonentur. In quarta qualiter domus, quæ Cistertiensibus se subijciunt, se eisdem conformare debeant, instruuntur. Secunda ibi, *Dolentes*. Tertia ibi, *Ideoque*. Quarta ibi, *Cæterum*.

2 Nota primò in vers. *Ideoque*, Monachos Cistertienses teneri regulam obseruare secundum originalia instituta: nam etsi textus vtatur verbis hortatorijs ibi, *precibus, & monitis exhortamur*;
3 tamen huic consilio parendum est secundum Hostien. in ver. Exhortamur, num. 8. & Cardin. n.4. & sic verba hortatoria, cum materia propter votum sit de præcepto, non excludant obligationem cap. Rogo, iuncta glos. 11. quæst. 3. & cap. 1. de testib. vbi glos. in ver. Hortamur, exponit, idest

præ-

præcipimus. Ad idem text. in cap. Ad aures, & ibi
optima glos. in ver. Consilio, de ætat. & qualitat. &
scripsi latiùs in c. 1. n. 44 de Constit.
4 Quod autem hic dicitur in specie de ordine Ci-
stertiensi, generaliter hodie statutũ est de omnibus
religionibus decreto Concilij Tridentini in cap. 1.
sess. 25. de Regular. vbi disertis verbis præcipitur vt
[omnes Regulares tam viri, quàm fœminæ ad re-
gulæ quam professi sunt, præscriptum vitam insti-
tuant, & componant; atque in primis, quæ ad suæ
professionis perfectionem, vt obedientiæ, pauper-
tatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius regu-
læ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eo-
rum respectiuè essentiam, necnon ad communem
victum, & vestitum conseruanda pertinentia fide-
liter obseruent.] Et quamuis controuertant Do-
5 ctores, si reducatur monasterium ad primum ri-
gorem regulæ, pristinamque seueritatem, ibi
existentes an præcisè compellantur seruare illam
reformationem; & Oldrad. cons. 96. tenuerit non
posse præcisè compelli: tamen contraria opinio
est communis, quam tenet Innoc. in cap. Super eo,
supra de regul. & ibi Io. Andr. Butr. Cardin. & Ab-
bas. Idem Abb. plenè in cap. Ad nostram, n. 4 & ibi
latè Felin. num. 4. & 5. Dec. num. 5. & 6. & Præpos.
num. 9. de appell. Butr. in cap. Cum causam, n. 14.
& 15. de elect. Aluar. Pelag. de plant. eccles. lib. 2.
6 cap. 8. col. 4. Pro qua est optimus textus in dict.
cap. Cum causam, in fine, vt ibi dixi in octauo no-
tab. post Butr. d. num. 14. & Ioan. de Anan. num. 4.
Rationem assignat Abb. in d. cap. Ad nostram, quia
per professionem renunciarunt propriæ voluntati,
&, vt dicit Summa Asten. tit. 47. de Regular. art 3.
in 7. quæst. profitentes profitentur regulam, non
consuetudinem, & propterea ad regulæ obseruan-
tiam compelli possunt. Eidem sententiæ adhæsit
Io. Monach. in cap. 1. num. 7. de regular. lib. 6. &
ibi latè Prob. num. 14. & seq. qui testatur de com-
muni, eamque vti veram, & communem amplexa
est Rota decis. 216. par. 2. diuers. per totam, & præ-
sertim, n. 7. & seqq.
Demum eamdem sententiam probauit S. Con-
gregatio Concilij; censuit enim posse Superiores
Regularium inducere reformationem iuxta ipso-
rum instituta, si eorum monasteria sint relaxata,
& regula collapsa, & ad illam omnes obligare, vt
colligitur in fine d. cap. 1. sess. 25. de regular. Quæ
7 multò clariùs procedunt in Summo Pontifice, qui
potest religiosis etiam strictiorem vitam indicere,
quàm eorum regula exigat, vt per DD. in d. c. Su-
per eo, de regular. & c. Ad nostram, de appellat.
Sicut Bonifacius VIII. indixit vniuersis Moniali-
bus clausuram perpetuam, vt in cap. Periculoso, de
Statu Regular. lib. 6. innouato à Concilio Triden-
tino in cap. 5. sess. 25. de regular. & Pius V. in Con-
stitut. de Monialium clausura, quæ incipit, Decori;
ad eam clausuræ legem adstrinxit etiam Sancti-
moniales illas, quæ ex fundatione monasterij ad
eam non tenebantur, & Clemens VIII. in decre-
tis de reformat. Regular. in pluribus eos restrinxit
vltra præscriptum regulæ. Quod factum est etiam
in decretis S. Congregationis Concilij de Regular.
Apostat. & elect. non ita pridem editis iussu San-
ctissimi D. N. Vrbani VIII. Neque in his possunt
religiosi resistere, quia vt formaliter dicit textus
in c. Si religiosus, de elect. lib. 6. eorum arbitrium
non ex sua (cum velle vel nolle non habeant) sed
ex illius, quem vice Dei supra caput suum posue-
runt, & cuius imperio se subiecerunt, voluntate
dependet: concordat c. Religiosus, de testamen. &
cap. fin. de Sepultur. eod. lib. & c. Non dicatis, 12.
quæst. 1.
8 Quemadmodum autem potest Sedes Apostoli-
ca arctiorem vitam indicere, ita & primæuum ri-
gorem regulæ, & asperitatem mitigare, sicut Mo-
nachi Cistercienses, de quibus loquitur hæc decre-
talis, ex indultis Apostolicis possunt habere ca-
stra, villas, molendina, possessiones, census, iurisdi-
ctiones, & iura, vt refert Rodriq. Quæst. Regular.
tom. 3. qu. 75. art. 1. Sed circumscriptis priuilegijs
9 Apostolicis, religiosi omnes, saltem in substantiali-
bus regulæ, tenentur se conformare cum originali-
bus institutis, licet religio ipsa non reformetur,
quidquid contra scripserit Nauarr. in d. cap. Non
dicatis. Nam Concilium in d. cap. 1. sess. 25 de re-
gular. non dirigit verba in Superiores, quemad-
modum fecit quando voluit arctare illos tantum,
& non subditos, vt in cap. 8. 10. & 20. eiusdem
sessionis, & sæpe alibi. Sed loquitur de regulari-
bus per dictionem illam vniuersalem, *omnes*, quæ
neminem excludit, cap. Si Romanorum, 19. dist.
l. 3. ff. de off. Præsid. eisque præcipit, vt ad præscrip-
tum regulæ, quam professi sunt, vitam instituant:
vnde hoc decretum restringere ad Prælatos tantũ,
nihil est aliud, quàm litteræ vim inferre, & men-
tem Concilij labefactare; cum præsertim ex sen-
tentia S. Congregationis in his, quæ sunt contra
substãtialia regulæ, Religiosi non excusentur con-
suetudine, quæ potius corruptela dicẽda est, vt dixi
plenè in cap. 2. supra eod. Quæ quidem substantia-
lia vltra peculiaria cuiusque Religionis vota &
10 præcepta, de quibus in d. c. 1. tandem ad tria vota
castitatis, paupertatis, & obedientiæ rediguntur,
& hæc tria traditur Christus indicasse adolescenti
Matth. 19. Vendere enim omnia paupertas est, se-
qui Christum obedientia, & castitas, non enim
sequitur qui non obedit; sic non sequitur qui non
imitatur. Vnde & castitatem seruare oportet, sicut
& ille seruauit. Et cum finis regularis vitæ sit con-
templatio, quomodo fieri poterit, vt possit quis
contemplari, & euangelicam doctrinam amplecti
sine castitate? Quoniam vt legitur Ioan. ep. 1. c. 2.
Omne, quod est in mundo concupiscentia carnis est,
& concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.
11 Secundò nota ex illis verbis Decretalis: *Domus*
illa, quæ de alijs institutionibus ad vestrum ordi-
nem se transtulerint. Domum religiosam posse ex
toto se transferre ad religionem arctiorem al-
terius ordinis, vt hic colligunt Anton. de Butr. n. 4.
Io. de Anan. eod. n. & Abb. num. 2. Cuius autem
authoritate id fieri possit, aut debeat, & an suffi-
ciat licentia petita, licet non obtenta, dicam plenè
in sequenti quæstione.
12 Extant in Belgio plurima Sãctimonialium mo-
nasteria vulgò Grisearum sororum tertij Ordinis
S. Francisci nuncupata, quæ etsi in communi vi-
uant, & tria religionis essentialia vota emittant;
clausurã tamen non seruant. Harum Monialium
cura ferè communiter incumbit Ministris Prouin-
cialibus Fratrum Minorum S. Francisci respecti-
uè in suis prouincijs siue regularis, siue strictio-
ris obseruantiæ; qui seriò pro earum reformatio-
ne, & maximè clausura laborant. Quod vt effi-
cacius facere possint, aliqui dictorum Prouincia-
lium his Monialibus transitum ad alios strictiores
ordines tam efficaciter suaserunt, vt aliqui dicta-
rum

rum Monialium integri conuentus suum primæuũ institutu deserentes liberè amplexati sint alios ordines à diuersis fundatricibus fundatos, qui arctioris sunt instituti, nempe Annuntiatarum à B. Ioanna Regina Galliæ, & Conceptionis B. Mariæ. Qui diuersi Ordines diuersum etiam habent viuẽdi modum, diuersum officium diuinum, cum priùs ad officium B. Mariæ tenerentur, nunc verò ad Romanum, denique alia vota, & diuersum omnino à primo habitum, & aliam professionem post nouitiatus annum, remanente solo Superiore, & conuentu eodem.

QVAERO, An Superiores Ordinis Minorum possint huiusmodi transitum permittere ad aliam religionem arctiorem, etiam non mutato conuentu, nec Superiore, & illam nouam professionem cum mutatione habitus sua propria, & ordinaria authoritate recipere: An verò ad id Summi Pontificis requiratur assensus, cum monasteria huiusmodi piorum eleemosynis fundata, & dotata fuerint pro Tertiariis S. Francisci.

Et quidem posse Superiores ordinis hunc transitum permittere sua ordinaria authoritate videtur suaderi primò ex hac decretali ibi: *Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad communia voluntis aliorum monasteriorum iura diuertere*, & ibi: *Caeterum domus illa, quae de alijs institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint.* nulla enim mentio hic fit de authoritate Apostolicæ, & verba illa, *si volueritis*, & verba, *se transtulerint*, potiùs insinuant translationem pendere à libera voluntate Congregationis Monachorum.

13 Secundò ad idem adducitur textus in c. Cum dilectus, supra de his quæ vi, met. cau. vbi deciditur valere votum, & iuramentum, quod præstiterunt Canonici Insularum, de non impedienda translatione ecclesiæ ipsorum ad Ordinem Cistertiensem, vbi glos. in ver. Ecclesię, notat huiusmodi translationem fuisse validam quantum ad ipsos, licet nõ quantum ad Episcopum, cum facta fuerit eo inconsulto, cui propterea nullum fit præiudicium, sed habebit iura Episcopalia sua sicut consueuit, vt in cap. Quia monasterium, de relig. domib. & sic secundum glos. nullo respectu ad hanc translationem requiritur authoritas Papæ; & ita hunc textum ad hoc allegant simpliciter Butr. & Abb. supra citati in 1. notab.

14 Tertiò idem suadetur ex cap. Inter dilectos, de donat. vbi clarè deciditur posse Hospitalarios in præiudicium suum se & domum suam alteri religiosæ domui subijcere, & donare: & dum in fine additur, nullum præiudicium hinc generari Diœcesano Episcopo, hoc indicat eo consentiente subiectionem, & donationem valere in omnibus, nec opus esse authoritate Sedis Apostolicæ.

15 Quartò idem probatur in cap. Olim, il primo, supra de restit. spoliat. vbi patet subiectionem, quam Fratres Humiliati de se, & suis fecerant magistro, & Fratribus militiæ Templi sub conditione, *Si complaceret Episcopo*, fuisse validam, vbi Innoc. num. 4. in verb. Conditione, dicit simpliciter prędictos Fratres Humiliatos bene posse se dare, seu transferre, cùm arctior sit religio, allegat c Licet, de Regular. & ita in translatione personarum totius domus religiosæ Innocentius videtur velle, vt sufficiat licentia petita, licet non obtenta. Quod apertius ibi tenet, Hostien. num. 11. dicens, benè licuisse Fratribus Humiliatis transire ad arctiorem, secundum Innocen. idque verum esse quoad personas suas petita licentia, licet non obtenta, iuxta textum in d. cap. Licet. Regulam tamen, vt ipse ait, in ipso loco institutam, vel habitum, vel statum antiquum eiusdem loci immutare, vel locum alijs subijcere sine authoritate Episcopi non possunt, nec Episcopus debet talibus consentire sine consilio Capituli sui, c. 2. de suppl. neglig. Prælat. cum concord. de quibus per eum; nisi hoc fieret Papa authorizante, arg. cap. Fraternitati, de Cler. non resi. e. Ad audientiam, il secondo, de eccles. ędific. & cap. Excommunicamus, §. Qui verò, de Hæret. Ita Hostien. quem totidem verbis sequuntur ibidem Io. Andr. num. 19. Bellam. n. 20. vers. Nono opponitur, Butr. nu. 31. Imola num. 7. Anchar. & Abb. num. 12.

16 Quintò adducitur textus in cap. Sicut vnire, de excess. Prælat. vbi apparet vnum monasterium posse alteri aggregari, & vniri ordinaria authoritate, hac tamen distinctione. Nam aut monasterium subest Episcopo; & potest vniri monasterio, etiam alterius ordinis authoritate Diœcesani, vt ibi clare deciditur, de consensu tamen Capituli, & adhibitis solemnitatibus requisitis in alienatione bonorum ecclesię, vt per Calderin. cons. 266. aliàs 4. de reb. eccl. non alien. Hostien. in cap. 2. n. 2. in verb. Potius occasione concessionis, de suppl. neglig. Prælat. Aut subest Superioribus Regularibus, & aggregari potest illorum authoritate, vt illic probatur à contrario sensu nam propterea improbatur vnio Prioratus facta à Prælato regulari inconsulto Diœcesano, quia Prioratus ille erat eidem Diœcesano subiectus: ergo si fuisset exemptus, potuisset fieri aggregatio sine illius consensu, vt ibi notat glos. in ver. In tua Diœcesi.

17 Sextò idem suadetur ex generali regula c. Licet, de regular. nam si licet cuilibet religioso in singulari transire ad ordinem strictiorem licentia petita, licet non obtenta; cur non liceat omnibus? Si vni, cur non decem? Si decem, cur non toti monasterio? cum idem iuris esse debeat de toto quoad totum, ac de parte quoad partem, l. Quæ de tota, & ibi glo. 1. Bart. & DD. ff. de rei vendic. Pręsertim verò quia de religiosis transeuntibus in

18 plurali loquitur text. in cap. Cum singula, §. Prohibemus, de præb. lib. 6. & de Virginibus in communi Concilium Triburiense cap. 26. in hæc verba: [Virgines Sacræ si pro lucro animę suę propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere dispusuerint, ibidemq; commanere decreuerint: Sancta Synodus concedit.] refertur in cap. Virgines, 20. quęst. 4. & ita licere Monialibus ad arctiorem religionem transire, tradit ibi glos. in ver. Virgines, sentiens id eis licere licentia petita, licet non obtenta, dum allegat text. in d. c. Licet. Idem tenet glos. in c. vnico in princ. in ver. Perpetua, de Statu Regular. lib. 6. & ibi Anchar. & Gemin. ambo n. 2. Syluest. in ver. Religio, 7. q. 16. in secundo dicto, Socin. Senior cons. 222. Pręsens cõsultatio, per totum, volum. 2. Decian. cons. 20. & circumscripta, nom. 13. volum. 1. Quinimo prædi-

19 ctum can. Virgines, hodie non fuisse correctum per Concilium Tridentinum, in cap. 5. sess. 25. de regular. Sicut secundum glos. pręallegat. non fuit correctus per d. c. vnicum à Concilio innouatum, imò nec fuisse correctum per Constitut. Pij V. super clausura Monialium, opinantur Nauarr. in cap.

Sta-

Statuimus, 19.q.3. in 4.notab.nom.48. & conf.5.
num. 3. vers. Secundò quod non pridem, de statu
Monach. Rodriq.quæst. Regular. tom.3.quęst.52.
art.6. & Sanch. in Decal.tom.2. lib.6. c.7.sub n.6.
20 Et confirmatur quia facultas transeundi in d. c.
Licet. fundatur in ea ratione, quod vbi Spiritus
Dei est, ibi libertas; & qui Spiritu Dei aguntur,
non sunt sub lege, quia lex non est posita iusto; &
propterea religiosus impediri non debet quin ad
meliorem frugē transmigret, & sanctioris vitæ pro-
positum liberè adimpleat. Hæc autem ratio æquè
viget in omnibus in communi, atque in singulis in
particulari: ergo in vtroq; casu idem ius statuen-
dum est, Clem.2. de Testib. glos. fin. in cap. Nihil,
de elect.
21 Vltimò pro hac parte affertur Constitutio Vr-
bani IV. super institutione secundæ regulæ Sanctæ
Claræ, edita 15. Kalend. Nouembris eius Pontifi-
catus anno tertio, quæ incipit, Beata Clara: & ha-
betur in Bullario nouo tom.1.pag.100. vbi primò
statuitur, vt profitentes hanc regulam omni tem-
pore vitæ suæ clausuram firmiter seruare tenean-
tur: & mox excipiuntur aliqui casus, quorum vl-
timus est: Nisi de mandato, aut authoritate Car-
dinalis, cui à Sede Apostolica generaliter fuerit
iste ordo commissus, monasterio primo rationabili
causa relicto totus conuentus ad monasteriū aliud
se transferret. Quæ quidem facultas hodie com-
petit Ministris Prouincialibus, qui in locum Pro-
tectoris suffecti sunt, vt habetur in monumentis
Ordinis Fratrum Minorum in seconda impressione
fol.213. & in Supplem. fol.72. prout refert priuile-
giorum Collector in Compendio in ver. Clausura
22 Monialium, §.5. Et eamdem facultatem non fuisse
sublatam à Concilio Tridentino in d.c.5. sess. 25.
aut Constitutione Pij V. super clausura Monialiū,
quæ incipit, Decori, edita Kalen. Februarij 1569
tradit nouissimè Frater Ludouicus Miraoda in
Manuali Prælator. tom.1. in tract. de Monial. q.3.
art.3. vers. Quantum verò attinet ad sextum: eò
quod hic casus concernat bonum, & vtilitatem
totius monasterij, siue Communitatis. Quin verò
& quandoque pertinere possit ad vtilitatem totius
religionis, vt monasteria ex vno in alium locum
transferantur. Quam ob causam Concilium Tri-
dentinum in d. c. 5. Præcipit, vt sanctimonialium
monasteria extra mœnia vrbis, vel oppidi cōstitu-
ta ab Episcopo, & alijs Superioribus, si ita videbi-
tur expedire, ad noua, vel antiqua monasteria in-
tra vrbes, vel oppida frequentia reducantur.
23 Quare hanc opinionem videlicet posse integrū
conuentum, seu domum religiosam ex toto se
transferre ad arctiorem ordinem authoritate Or-
dinarij tenet in puncto Feder. de Senis cons. 29.
Quidam volens, nom. t. vers. Plus dico, vbi con-
suluit si sint duo monasteria, in quorū altero Mo-
niales ex aliqua causa non possent honestè viuere,
aut sine penuria, debere Prælatum vtriusque mo-
nasterij Moniales ex illo educere ad aliud mona-
steriū, vbi possint vitam honestam ducere, & absq;
penuria, vtrumque monasterium ad tempus, vel
in perpetuū vniendo: & loquitur in terminis Mo-
nialium S. Claræ, & Prouincialis Ministri. Idem
tenet Guidopapa cons.134. num. 2. vers. Secundò
præmitto, Abb. hic num. 2. dicens domum reli-
giosam posse ex toto se transferre ad religionem
arctiorem alterius Ordinis, authoritate tamen
Superioris interueniente, puta Episcopi, per cap. Si-

Prosp. Pagn. in 2. par. 3. Decretal.

cut vnire, de excess. Prælat. Qui tamen textus lo-
quitur de vnione duorum monasteriorum. Sed vbi
non fieret transitus cū vnione, sed religiosi omnes
alicuius conuentus vellent se transferre ad arctio-
rē ordinem, tunc Superioris authoritatem non re-
quiri, sed sufficere licentiam petitam, licet non ob-
tentam, docent Hostien. Ioann.Andr. & omnes in
cap. Olim, il primo, de restit. spoliat. quos retuli-
mus supra num.15. & est de mente glos. in cap. In-
ter dilectos, in ver. Adiudicare, de donat. & Ioan.
de Anan. hic in vltimo notab. dum ait vnam Ec-
clesiam etiam alterius religionis, & habitus posse
cum clericis suis se trāsferre ad regulam strictio-
rem, sicut etiam persona in cap. Licet, de Regul.
& simpliciter sufficere licentiam petitam, ex recē-
tioribus tenent Gregorius Lopez, l.9. in ver. Reli-
giosos, tit. 7. part. 1. Rodrig. quæst. regul. tom. 3.
q.52. art.6. vbi allegat Franciscum Marc. qu. 965.
aliàs est 963. n. 4. par. 1. & sequitur Thom. Sanch.
licet prædicta non alleget, in Decalogo lib. 6. c.7.
num.7. Vnde hanc sententiam videntur amplecti,
antiqui, & moderni Doctores.
24 Verum etsi hæc valde vrgere videantur, illis ta-
men non obstantibus, existimo secundum ea, quæ
proponuntur in themate, hunc transitum fieri non
posse sine authoritate Sedis Apostolicæ.
Moueor primò per textum in cap. vnico, §.fin.
de relig. domib. lib.6. vbi Gregorius X. in Conci-
lio Lugdunensi sic statuit. [Ad hæc personis or-
dinum, ad quos constitutio præsens extenditur,
transeundi ad reliquos ordines approbatos licen-
tiam concedimus generalem.] ita quod nullus
ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se,
ac loca sua totaliter transferat Sedis eiusdem su-
per hoc permissione specialiter non obtenta. Ecce
igitur textum apertum, in quo transitus conuen-
tus, vel ordinis ad aliam religionem totaliter fieri
25 non potest sine licentia, & consensu Ecclesiæ Ro-
manæ, vnde glos. in ver. Totaliter. [Nota, inquit,
non idem in toto quoad totum, quod in parte
quoad partem: totus ergo ordo, vel conuentus
ipsius Ordinis ad alium ordinem, vel conuentum
se transferre non poterit.] vbi etiam notat Gui-
lel. licere singulariter, quod non licet vniuersali-
ter; similiter Io. Monach. ibi num.9. notat permitti
transitum specialem, non generalem, & sequitur
Io. Andr. num.4. in glos. vlt. Gemin. in §. Ad hæc,
in princ. vbi generaliter tradit facilius dari licen-
tiam transeundi singulari, quàm vniuersitati: &
sic non semper idem iuris esse de toto quoad to-
tum, quod de parte quoad totum.
26 Quod pluribus exemplis cōfirmari potest: nam
videmus collegio Iudæorum, vel aliàs illicito le-
gari nō posse: & tamen singularibus personis col-
legij licitè legatur, l. Cum senatus, ff. de reb. dub.
L.1. C. de Iudæis. Quæ iura ad propositum nostrū
allegant Guilel. & Io. Andr. vbi supra. Item ge-
neralis ratio casuum fortuitorum non valet in iu-
dicijs; secus si specialiter exprimantur, l. Sed etsi
quis, §. Quæsitum, ff. Si quis caution. secundum
27 Io. Monach. Item valet appellatio specialis si cau-
sa probabilis exprimatur, cap. Vt debitus, supra
de appellat. & tamen generaliter interposita super
omni causa, quæ aliquo tempore posset moueri,
non tenet, c. Inter cætera, eod. tit. vbi glos. in ver.
Appellationem, pariter notat non valere, aut lice-
in genere quod valet, aut licet in specie, & allegat
cōcord. Alia iura ad hoc allegat Francisc. Boattin.

Z & post

& post eum Io. And. loco cit. c. Relatum, il 2. de te-
stam. c. Ad audientiã, de cler. non resid. & c. Apo-
stolicæ, de donat. Argumentum igitur de parte
ad totum, vel de specie ad genus generaliter non
procedit, vbi est dare rationem diuersitatis, vt per
DD. in l. Quæ de tota, ff. de rei vendicat.

28 Et ex his tollitur fundamentum desumptum
ex cap. Licet, de Regular. & ex c. Virgines, 20. q. 4.
quia illa iura loquuntur de singularibus personis
transeuntibus, non de vniuersa Congregatione,
vel ordine. Inter hæc autem magna viget ratio
diuersitatis: nam per translationem totalem vni-
uersitatis, vel ordinis decoloratur; vel annihila-
tur religio ipsa, quod non contingit per transla-
29 tionem singularium personarum. Et propterea
in simili quamuis Episcopus possit vnire vnam,
vel duas Ecclesias, cap Sicut vnire, de excess. Præ-
lat. non tamen vnire potest omnes, quia sic colla-
tiones, & iura suæ mensæ Episcopalis euacuaret
prodigalitate quadam, vt Oldrad. inquit cons. 262.
In quæstione, num. 2. vers. Præterea dato. Cuius
sententiam aliàs sequuta est S. Congregatio Con-
cilij: nam cõsulta ab Episcopo Bellunen. An vnio
omnium beneficiorum simplicium diœcesis facta
seminario sit valida: respondit non esse validam.
30 Et ob eamdem rationem quamuis Rex possit va-
lidè alienare, & donare, cap. Abbate, de re iudic.
lib. 6. Oldrad. cons. 94. Eleganter, circa fin. n. 23.
vers. Sed quid in casu præsenti, tamen secus est si
alienatio regnum diminueret, aut grauiter læde-
ret dignitatem, textus est, qui de Rege Hunga-
riæ loquitur, in cap. Intellecto, de iureiur. no-
tat Bart. in l. Prohibere, §. Plenè, ff. Quod vi aut
clam. Bald. cons. 159. Super eo, nu. 3. vers. Et hæc
vera sunt, & num. 7. vers. Insuper præsupponen-
dum, lib. 3. Oldrad. vbi supra, & multo magis si
alienatio euacuaret, vel annihilaret iura, & statum
regni, vt per Abb. qui loquitur in Rege Franciæ, in
cons. 3. Nitar, col. 18. & seq. lib. 2. & Paul. de Ca-
stro cons. 70. Quia frustra num. 6. vers. Sed posito,
lib. 1. Vbi de Rege Poloniæ. Quippe ex totali
trãslatione Vniuersitatis cõuentus suppressi enor-
miter læduntur, vt per Feder. de Sen. cons. 19. Qui-
dam volens, nu. 2. vers. Præsupposito, & per trans-
lationem totius Ordinis religio ipsa euacuatur, &
annihilatur: vnde rei grauitas efficit, vt translatio
huiusmodi sit Sedi Apostolicæ reseruata, vt in d. §.
31 Ad hæc. Maiores enim Ecclesiæ causæ ad Roma-
nam Ecclesiam sunt referendæ, cap. Maiores, de
Baptis. cap. Dudum, 3. quæst. 6. & cap. 1. de transl.
Episc.

32 Nec obstat quod Boattinus relatus à Io. And.
in d. cap. vnico, num. 4. dicat ibi esse casuale, vt
non possit tota domus religiosa, quod potest pars
illius, & Petr. de Anchar. ibidem num. 2. Similiter
teneat illud esse speciale in ordinibus, qui in seipsis
debent deficere; sed in alijs ordinibus posse totum
conuentum se transferre ad arctiorem authorita-
te Episcopi cum Capituli consensu. Id inquam
non obstat, quia vt formaliter dicunt in cap. 1. su-
pra de Pact. Hostien. num. 4. & Io. Andr. num. 8.
cum casus speciales non sint recipiendi, nisi ratio
specialitatis reddatur, vt notatur in c. Si quando,
de rescript. Reddant rationem specialitatis de
prædictis sufficiẽtem, & sic eis adhæreamus: aliàs
enim ad specialitatem confugere, dicit esse refu-
gium miserorum glossa magna circa princ. in l. Fi-
lium quem habentem, C. famil. ercisc. Quam
tamen rationem afferre non possunt, imo contra-
rium sic ostendo: nam ab ordinibus, qui in seipsis
debent deficere, licet transire etiam ad æqualem,
vel laxiorem, quia text. in d. cap. vnico, §. fin. de
relig. domib. lib. 6. dicit, Licentiam concedimus ge-
neralem, & ibi hoc notant Archid. Io. Andr. Ge-
min. & alij; & tamen hoc non licet in alijs ordi-
nibus, cap. Licet, de Regular. Concilium Triden-
tinum c. 19. sess. 25. de Regular. Et sic faciliùs da-
tur transitus à primò dictis ordinibus, quàm ab
alijs approbatis. Et ratio est manifesta, quia de
ordinibus, qui debent deficere, Ecclesia non est
amplius sollicita, quin potius optat, vt superstites
illorum reliquiæ quantocyus extinguantur. Et
propterea concedit illorum personis liberam fa-
cultatem transeundi ad quamcumque religionem
ex approbatis, etiam minorem: ergo si in huius-
modi ordinibus, à quibus trãsitus faciliùs permit-
titur, non potest integer ordo ad alium ordinem,
vel conuentum se, ac loca sua totaliter transferre
sine Apostolica authoritate, vt ibi deciditur: lõge
minus id facere poterunt alij ordines, vel conuen-
tus: non enim intelligo qua ratione personis or-
dinum reuocatorum non liceat collegialiter se
transferre ad alias religiones sine licentia Papæ, &
tamen hoc liceat collegialiter personis aliorum
ordinum non reuocatorum, quibus quidem per-
sonis singulariter transitus difficiliùs permittitur:
vnde ex maioritate rationis, & à fortiori existimo
canonem Concilij Lugdunensis in d. §. fin. habere
locum etiam in ordinibus non reuocatis. Ad hoc
cap. Constitutionem, de Regular. lib. 6. vbi Con-
stitutionem Innocentianam, quæ prohibet Con-
uersorum professionem recipi ante annum proba-
tionis elapsum, Alexander IV. ad Fratrum Prædi-
catorum, & Minorum Ordines declarauit exten-
di; & Bonifacius VIII. pari similitudine rationis
inductus declarationem eãdem ad aliorum Men-
dicantium Ordines prorogauit, vbi pondera Boni-
facium non prorogasse Constitutionẽ, sed declara-
tionem ob rationis identitatem; Ergo Constitutio,
quæ de aliquibus ordinibus loquitur, habet locũ
etiam in alijs, in quibus viget eadem ratio. Quod
tenet Petr. de Tuderto post cons. 25. Federic. de
Sen. cuius opinionis fuit etiam Lapus Abb. ad cõ-
sultationem Federici in 8. responsione data Fede-
rico in consilio eiusdem Federici 88.

33 Moueor secundò, quia si liceret conuentui, vel
Congregationi ex toto se transferre ad aliam re-
ligionem strictiorem sine licentia Summi Pon-
tificis, vtique idem liceret integro ordini, seu
religioni: Non enim est dare rationem diuersita-
tis cur liceat vni, duobus, vel pluribus conuenti-
bus, aut vni, vel pluribus prouincijs; & non li-
ceat omnibus. Imo quoad beneplacitum Aposto-
licum translatio integri ordinis, & vnius conuen-
tus æquiparantur in d. c. vlt. §. fin. de relig. domib.
lib. 6. Sed consequens est falsum, quia integer or-
do nullo casu potest se ad alium ordinem trãsferre
sine authoritate Romani Pontificis: ergo & an-
34 tecedens. Minor probatur, quia solus Papa po-
test nouum ordinem, seu religionem approbare,
seu confirmare, cap. vnico, de voto, lib. 6. & ibi no-
tat glos. in ver. Per Sedem Apostolicam, c. fin. de
relig. domib. & d. cap. vnico, vbi Franc. nu. 1. in 3.
35 notab. eodem tit. lib. 6. Ergo solus Papa potest or-
dinem, seu religionem approbatam infirmare, vel
supprimere; Sicut fecit Gregorius X. in d. c. vnico.

Nihil

nihil enim tam naturales est, quàm eo genere
quodque dissoluere, quo colligatum est, l. Nihil
tam naturale, & l. Ferè, la secunda, ff. de reg. Iur.
Bald. cons. 28. Super eo, n. 1. vers. Nam regula ge-
neralis est quod prout quodque producitur, sic re-
soluitur, lib. 3. & Dominus par ius, & soluendi esse
voluit, & ligandi, qui vtrumque pari conditione
permisit dicit textus in c. Verbum, de pœnit. dist. 1.
& eadem solemnitas quę requiritur ad constru-
ctionem actus, requiritur ad illius destructionem.
Roman. cons. 65. Viso themate, num. 2. vers. Hoc
enim, & cons. 116. Visis, in princ. Episcopi autem,
& Pręlatis regulares potestatem non habent sup-
primendi religionem à Sede Apostolica approba-
tam, quia inferior iura Superioris infringere, seu
relaxare non potest, c. Inferior, 21. dist. c. Cum
inferior, de maior. & obed. Clem. ne Romani, de
elect. & est expressum in cap. Institutionis, 25. q. 2.
secundum Archid. in cap. Licet canon. n. 3. vers. Et
36 ibi assertiuè dixit, de elect. lib. 6. Sed per huiusmo-
di totalem translationem, & aggregationem or-
do aggregatus remanet suppressus, & translatus
in corpus, & naturam religionis, cui est aggre-
gatus, seu incorporatus, vt colligitur ex hac de-
cretali in vers. Si enim relictis, ibi, Communi iure
censeri, & clarius ibi, [In societatem ordinis, &
habitus identitatem assumptas,] & tenet glos. in
ver. Coaptent. Collectar. vers. Sed hic loquitur de
adhærentia per modum aggregationis & Feder.
de Sen. cons. 29. Quidam volens, Calderin. cōs. 275.
vers. Confirmatur ratio, alias, 13. de reb. eccl. non
alienan. Vnio enim translatiua dicitur incorpo-
ratio, quę ęquiparatur alluuioni, vt dicit Angel.
cons. 247. Punctus Papa vniuit, vbi loquitur de
vnione monasterijo S. Pontiani monasteri Montis
Oliueti Lucani diœcesis. Ergo hęc translatio ex-
tinctiua, seu suppressiua religionis translatæ fieri
non potest sine authoritate Sedis Apostolicę. Et
37 confirmatur, quia cū aliquid prohibetur, censetur
prohibitum omne id, per quod peruenitur ad il-
iud, l. Oratio, ff. de Sponsal. Feder. de Sen. cons. 163.
Super inuocatione, n. 4. & hanc dicit esse regulam
Signorol. cons. 160. num. 4. & ideo prohibita ele-
ctione prohibetur postulatio, quia per eam per-
uenitur ad electionem, quæ est illi coniuncta, c. In
causis, de elect. Abb. cons 65. Ad decisionem, n. 3.
versic. Circa quartum, lib. 2. & interdicto matri-
monio censentur interdicta sponsalia, per quæ ad
matrimonium peruenitur d. l. Oratio. Abb. vbi su-
pra, & prohibitus alienare, cēsetur prohibitus quos-
cumque actus facere, quibus alienatio illa sequi
posset, Bald. in l. Quoties, la prima, num. 1. C. de
fideicomm. Sed per totalem translationem, & sup-
pressionem Conuentuum perueniri potest ad sup-
pressionem totius religionis, vel ordinis, quod est
prohibitum, vt ostensum est supra: ergo hæc tota-
lis translatio, & suppressio itidem prohibita est.
38 Moueor tertiò, quia si possent Moniales colle-
gialiter transire ad arctiorem ordinem licentia
petita, licet non obtenta, hinc esset aperta via,
qua Sanctimoniales omnes possent se eximere à
iurisdictione Episcoporum, & se subijcere Superio-
ribus Regularibus. Quandoquidem possent pete-
re licentiam transeundi ab ordinario; eoque licen-
tiam denegante, liberè transire iuxta terminos d.
cap. Licet, de regulat. & per hanc translationem
remanerent liberatæ à Superioritate Episcopi: hęc
enim est natura translationis, vt Monachus trans-
latus, nihil habeat commune cum prima religio-
ne, à qua transfertur, vt constat ex Concilio Cal-
cedonensi in c. Si quis iam translatus, 21. qu. 2. &
desinat esse filius primæ religionis, vt inquit, glos.
in cap. Statutum, in ver. Restituat, in fin. 18. q. 1.
39 Ob quam rationem S Congregatio alias declara-
uit Regularem ex indulto Apostolico à religione
Fratrum Minorum de Obseruantia ad tertium Or-
dinem S. Francisci ex legitima causa translatum
recuperare ius succedendi in bonis sibi ex testa-
mento, vel ab intestato post translationem dela-
tis, & acquirere secundæ religioni; & sic Congre-
40 gatio Monialium post canonicam translationem
remaneret aggregata, & incorporata secundæ re-
ligioni, vt dictum est in pręcedenti arg. num. 36.
& consequenter subiecta esset tantummodo Præ-
latis secundæ religionis. Quod colligitur etiam
ex hoc textu ibi: [Si enim relictis originalibus in-
stitutis ad communia volueritis aliorum monaste-
riorum iura diuertere, oportebit vos communi iu-
re censeri.] Necnon ibi: [Domus illę, quæ de
alijs institutionibus ad vestrum ordinem se trans-
tulerint, vestris omnino se satagant vsibus confor-
mare; & sic in omnibus religioni vestræ coaptent,
vt quemadmodum gaudent se in societatem Or-
dinis, & habitus identitatem assumptas, sic etiam
se lætentur vestris institutionibus conformatas.
Quæ quidem verba toties geminata, vniuersalia,
& prementia necessariò supponunt Monachos
translatos subijci debere superiori ordinis, cui per
translationem vniti, & incorporati reperiuntur:
Cum enim omnes sint effecti vnum corpus, non
debent duplici iure censeri, vt dicit glos. in verb.
Communi iure per text. in cap. Cognouimus, in
fine 12. q. 2. & cap. Cum in tua, supra de decim.
Imò esset veluti monstrum, vt vnum corpus sub-
esset diuersis capitibus, c. Quoniam in plerisque,
supra de offic. ordinar. Præterquamquod si à Mo-
nachis singularibus licet arguere ad vniuersos, vt
contendunt aduersarij, certè absonum esset, ac fe-
rè impossibile vt singularis Monachus transiens
ad religionem strictiorem iuxta d. cap. Licet, non
subesset Superioribus illius Religionis. Quomo-
do enim posset in practica obseruari, vt religiosus
ille in aliorum societatem assumptus communem
Superiorem non recognosceret, cum dignum sit,
vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, commu-
nem sentiant in legibus disciplinam, vt hic in tex.
Demum de translatis hoc est expressum in decre-
to Concilij Tridentini, cap. 11. sess. 14. ibi: Vt in
ordine ipso, ad quem transfertur sub sui Superio-
ris obediētia in claustro perpetuo maneat.] Et per
consequens idem dicendum esset in conuentu, seu
congregatione Monialium post canonicam trans-
lationē. Hoc autem esse inconueniens vt Monia-
libus vniuersis liberum sit subtrahere se à cura,
& regimine Episcoporum, & Regularibus se sup-
ponere, tam notum est, vt probatione non egeat:
ergo inconueniens est etiam id ex quo sequitur,
nempe vt liberum sit Congregationibus Monia-
lium ad arctiorem ordinem transire licentia peti-
ta, licet non obtenta.
41 Moueor vltimò, quia monasteria Monialium,
de quibus agitur, ex largitionibus fidelium suppo-
nuntur instituta, & fundata fuisse sub regula tertij
Ordinis S. Francisci. Huic autem legi fundatio-
nis Episcopi, vel Prælati regulares derogare non
possunt statuendo vt deinceps monasteria sint sub

regula alterius ordinis, & fub alia innocatione, feu
titulo, & Moniales nouum habitum induant, & aliā
profeffionem emittant diuerfam à primæua infti-
tutione : hęc enim fieri non poffunt fine commu-
tatione voluntatum, quæ Sedi Apoftolicæ tantum
eft referuata; vt in Clem. Quia contingit, de relig.
domib. & ibi notat glof. In ver. Sedis Apoftolicæ,
42 & Abb. num. 3. verf. Solus Papa. Idem probatur
in decreto Concilij Tridentini in cap. 6. feff. 22. &
de fundationibus eft expreffum in cap. 5. feff. 25.
de reform. vbi ftatuitur, vt quando ex beneficio-
rum quorumcumque erectione, feu fundatione
qualitates aliquæ requiruntur, feu certa illis onera
funt iniuncta, eis non derogetur. Super quo de-
creto S. Congregatio Concilij confulta, An Epi-
fcopus pro vna vice difpenfare poffit contra legem
in fundatione beneficij, accedente Patronorum
confenfu, iuxta tradita per DD. in cap. Cum ac-
ceffiffent, de Conft. refpondit non poffe, & d. cap. 5.
fuftuliffe facultatem, de qua per Doctores in d. cap.
43 Cum acceffiffent. Appellatione autem beneficio-
rum, cum Cōcilium vtatur dictione illa vniuerfali,
quorumcumque, quæ nihil excludit, cap. Solitæ, de
maior. & obeden. & materia fit fauorabilis, l. 1.
C. de Sacrofanct. Eccleſ. etiam monafteria conti-
nentur, cap. Cum inter, de re iudic. Calderin. con-
fil. 293. num. 2. verf. Item verba generalia, aliàs 1.
44 de rer. permut. Vnde fecundum Io. Andr. in c. Sa-
nè de regular. in Nouell. quem refert, & fequi-
tur Anchar. conf. 32. Præmittenda funt, n. 1. verf.
Vlterius etiam præmittendum eft, quamuis Fra-
tres Seruorum, & S. Dominici, qui funt fub re-
gula S. Auguftini, poffint recedere ab illis Confti-
tutionibus, quas vltra regulā induxerunt: non ta-
men recedere poffūt à regula, & ab inftitutis ori-
ginalibus fundationis. Quinimò adeò illibatè cu-
ftodiri folet lex fundationis à Sede Apoftolica, vt
nec Concilium Trident. illi vnquam derogauerit,
nifi in duobus cafibus, in quibus pro Ecclefiarum
Cathedralium, & religionum reformatione ne-
ceffarium fuit tollere priuilegia, etiam in limine
fundationis, nempè in cap. vlt. feff. 25. de regular.
& in cap. 6. feff. 25. de reform. Priuilegia enim hu-
iufmodi funt ex titulo onerofo, & ex pacto, & con-
uentione, quibus vix Summus Pontifex folet de-
rogare, c. Significatum, & ibi dixi poft Innocen.
& Hoftien & alios fupra de Præben. Quamobrem
cū monafteria hæc in Belgio ab initio fuerint fun-
data fub regula tertij Ordinis S. Francifci, non in-
telligo qua authoritate poffit Prouincialis Mini-
fter dictam fundationem immutare, & à primæ-
uis, & originalibus inftitutis recedere derogando
voluntati piorum fundatorum qui fortè prędictam
regulam elegerunt ob peculiarem affectum, feu
deuotionem erga illam, vel ob aliam fpecialem
caufam.
45 Nec refert quod mutatio fiat in meliùs tranf-
eundo à laxiori ad ftrictiorem vitam: Etenim nec
in melius fieri poteft commutatio voluntatis fine
authoritate Sedis Apoftolicæ, vt tradit Cardin. in
d. Clem. Quia contingit, num. 11. de relig. do-
mib. vbi format hanc quæftionem: Teftator difpo-
fuit vt erigeretur Hofpitale per executores in fun-
do fuo, & dotaretur ad vfum pauperum; Execu-
tores volunt authoritate Diœcefani facere eccle-
fiam religioforum; An poffint? & refert Io. Andr.
cum quibufdam alijs cōfuluiffe pro parte affirma-
tiua hoc fundamento, quia qui melius, & magis
facit, non facit aliud, fed idem. Plus autem eft ec-
clefiam religioforum facere, quàm Hofpitale. Fa-
cit, cap. Scripturæ, de voto, & cap. Plus, de regul.
iur. lib. 6. Contrarium tamen determinat ibi Car-
dinal. per litteram d. Clem. Et quia voluntas de-
functi pro lege feruanda eft, cap. Vltima voluntas,
13. q. 2. c. Tua, de teftam. c. Cum Marthæ de ce-
lebrat. Miffar. Nec plus hoc cafu continet minus,
c. Cui de non Sacerdotali, & cap. Cum in illis, de
præb. lib. 6. & dicit in hoc refidere Laud. & ad id,
quod dicitur; Qui melius, & magis facit &c. Refpō-
det procedere quando minus continetur fub ma-
iori, prout loquitur, d. cap. Scripturæ, aliàs fecus,
46 vt per eum. Idem tenet ibi Imol. q. 9. Abb. in cap.
Tua nos num. 4. fupra de teftam. Rochus de Cur-
te in tract. de iurepatr. in ver. Conftruxit, nu. 22. &
23. Et ob hanc rationem panem in vfum pauperū
diftribuendum ex præfcripto teftatoris non poffe
per inferiorem à Papa applicari Presbytero pro
Miffis celebrandis, licet hoc fit melius, fuit deci-
fum in Capella Tholofana, vt in decif. 26. per cap.
Nos quidem, de teftamen. per d. Clem. Quia con-
tingit, de relig. domib. per §. Si quis ædificatio-
nem, in authen. de ecclef. rit. collat. 9. per l. Si quis
ad declinandam, §. penult. C. de Epifc. & Cler. In
cafu autem propofito tertius Ordo S. Francifci,
quod eft minus, non continetur fub ordine An-
nuntiatarum, aut Conceptionis B. Mariæ, quod
eft plus; fed ordines funt omnino diuerfi, vt fup-
ponitur in themate.

Non obftant contraria. Ad primum enim de-
fumptum ex hac decretali, refpondetur textum
non aperire qua authoritate fuerit facta transla-
tio. Et fupponendum eft fuiffe factam canonicè,
& fic authoritate Sedis Apoftolicæ, cum alias non
fit canonica, vt in fuperioribus probatum eft.
Nec aduerfantur verba, *fi volueritis*, & *fe tranftu-
lerint*, quia non excludunt authoritatem Superio-
ris, fed folum probant tranfitum fieri non poffe
fine voluntate, & confenfu tranfeuntium: nemo
enim inuitus cogitur ad arctiorem ordinem mi-
grare, glof. in cap. Gefta in ver. Crefcere 74. dift.
glof. 2. in c. penult. 32. q. 1.

Ad fecundum refpondet glof. 2. in fin. in eodem
cap. Cum dilectus, de ijs quæ vi, met. cau. videli-
cet Canonicos ibi non fubieciffe ecclefiam Ordini
Cifterciensi, fed tantum feipfos perfonaliter obli-
gaffe ad feruandam illorum regulam. Benè autem
potuerunt promittere non impedire tranflationē
ecclefiæ fuæ ad ordinem Ciftercienfem faciendam
ab illis, ad quos pertinet.

Ad tertium, quartum, & quintum refpondetur
hodie ftandum effe difpofitioni Concilij Lugdu-
nenfis in d. §. Ad hęc, quo prohibetur tranfitus
vnius conuentus, vel Ordinis fine authoritate Se-
dis Apoftolicę, licet iura antiqua viderentur hoc
permittere Diœcefano, vt in contrarijs. Pręterea
quatenus iura antiqua non fint correcta per dict.
cap. Vnicum, ex notatis per glof. in c. Conftitu-
tionem, in ver. Prorogamus, de regular. lib. 6. ta-
men funt declaranda, vt non procedant vbi agi-
tur de commutatione voluntatis, vt in cafu præ-
fenti. Hæc enim fieri non poteft etiam in melius
fine authoritate ecclefię Romanæ, vt oftenfum
eft fuprà in vltimo fundamento pro hac parte. Vl-
47 terius iura antiqua intelligi poffunt procedere in
translatione, feu aggregatione vnius conuentus
tantum, non autem multorum, vel omnium. Nam
textus

textus in d. cap. Inter dilectos, expressè loquitur de Hospitalarijs S. Allucij, qui hospitale ipsum supposuerunt Hospitalarijs S. Sepulcri, & cap. Olim, il primo, de testit. spoliat. itidem loquitur de Fratribus Humilitatis Domus Calnentię, qui se, & sua subiecerunt Fratribus Militię Templi, & cap. Sicut vnite, de excess. Prelator. de vnione monasterij Gradensis facta monasterio de Accato. Ab vnione autem, & suppressione vnius monasterij non licet inferre ad vnionem, & suppressioné multorum, vel omnium, quia per suppressionem multorum decoloratur, seu deformâtur tota religio, quę per dismembrationem scinditur, & enormiter lęditur; & per suppressionem omnium religio ipsa ex toto extinguitur, & annihilatur: quod inferioribus non permittitur sine authoritate Summi Pontificis, vt probatum est supra num. 28. & seqq.

Ad sextum, nempe ad cap. Licet, de Regular. & cap. Virgines, 20.q.4. Patet responsio ex dictis supra in primo fundamento pro hac sententia n.24.
48 & seqq. Pręterea facultas, quam de iure communi habebant Moniales transeundi ad strictiorem religionem licentia petita, licet non obtenta, iuxta glos. in d. cap. Virgines, & alios supracitatos n.18. sublata fuit per Constitutionem Pij V. Decori, super clausura Monialium: quidquid perperam scripserint in contrarium Nauarr. Rodrig. & Sanch. citati eod. nu. 18. contra quos tenet Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 13. cap. 8. q. 1. & ita sępius declarauit S. Congregatio tam Concilij, quàm Episcoporum, & Regularium, quę etiam transeundi licentiam non concedit, nisi adiectis conditionibus infrascriptis, videlicet. Dummodo Superiorum primi monasterij, & Monialium transferendarum accedat assensus, & non antea ab eodem monasterio Moniales egrediantur, quàm constet secundum paratum esse illas recipere, & in eo capitulariter, & per secreta suffragia recipiantur; vt dotem à cęteris Monialibus pręstari solitam persoluant; ipsaque translatio consanguineis, grauibusque matronis, & his deficientibus, alijs pijs, honestisque personis concomitantibus fiat, atque ab vno ad aliud monasterium absq; diuerticulo rheda clausa, vel saltem earumdem Monialium oris parte velata, & ea modestia, qua sponsas Christi decet, rectà procedatur, nullibique pernoctetur, nisi hospitij causa apud honestas personas, vel vbi monasteria Monialium repererint, apud easdé Moniales, quas Ordinarij loci accedente licentia, beneuolas inuenerint receptrices; ac demum omnis eis spes ad primum monasterium redeundi pręsenti decreto penitus censeatur ablata. Et ita multoties vidi obseruatum. Aliquando etiam dictũ fuit translationem faciendam esse de consensu proximiorũ consanguineorum, idest parentum, fratrum, & sororum Monialium transferendarum, vt in casu Ianuen. die 13. Iulij 1607.

Ad confirmationem respondet singulariter Innocentius III. in c. Nisi cum pridem, §. Verum, vers. Sed dices; spiritus vbi vult spirat supra eod.

49 Ad vltimum respondetur Constitutionem Vrbani IV. in omnibus illis casibus, in quibus indulget, vt Moniales transire possint ab vno ad aliud monasterium, fuisse abrogatam per posteriorem Constitutionem Pij V. de clausura Monialium; & ita sæpius fuit resolutum, & in hoc decipitur Miranda, qui contrarium tenet; vnde cùm esset ab Episcopo translata Monialis à suo ad aliud monasterium, & in eo propter furorem manere non posset, nec Monialibus parere vellet, & consanguinei petijssent, vt eam domi expensis monasterij retinere possent: S. Congregatio Concilij censuit scribendum Episcopo, non potuisse eum absque Sedis Apostolicæ licentia illam transferre ad aliud monasterium ex Constitutione Pij V. propterea iubeat, & curet eam reduci ad suum monasteriũ, & cæteris Monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, si opus fuerit. Rursus cum esset dubitatum an monasterium de Xixena situm in loco paludoso, propter quem aër fit insalubris, & periculosæ infirmitates Moniales inuadunt, comprehenderentur in prędicta Bulla Pij V. de clausura Monialium, adeout Moniales exire non possent ad curãdas istas infirmitates: Sacra Congregatio censuit cõprehendi hoc monasterium in Bulla Pij V. licet adiecerit hunc casum dignum esse prouisione speciali, vt quę infirmitatibus illis propter aëris intemperiem premuntur, possint de consilio vtriusq; Medici, & licentia Superioris exire; & ita Sanctissimus annuit.
50 Et aliàs cùm Monialis obtinuisset à Superiore regulari licentiam ab Ordinario approbatã exeundi è monasterio causa curandi morbum epidimię, & extra illud per sex menses commorandi, & lapso sex mensium termino, cum longiori ad curationem opus esset, petijsset vt terminus ex dispensatione Apostolica sibi prorogaretur, S. Congregatio censuit oratricem, si verè laborat morbo epidimię, non indigere dispensatione Apostolica, quia est casus exceptus in Constitutione Pij V. quod si infirmitas tendat ad epidimiam, vt dicitur in licentia per Superiorem Monialis concessa, non potuisse talem licentiam concedi, & eum qui concessit incidisse in excommunicationem.

51 Quinimo etiam facultas Episcopo attributa ex decreto cap. 7. sess. 25. de Regular. fuit sublata per eamdem Constitutionem, vt Gregorius XIII. declarauit. Nam cùm Generalis S. Augustini dubitaret an post Bullam Pij V. de egressu Monialium, liceat de monasterio ad monasterium Monialem transferre, vt in eo, ad quod transfertur Abbatissæ munere fungatur: Sacra Congregatio dixit referendum Sanctissimo, qui censuit Bullam corrigere decretum Concilij c. 7. sess. 25. de Regular. & ideò ex illo decreto non licere amplius extrahere Moniales de monasterio pro cõstituenda Abbatissa in alio, nisi obtenta speciali licẽtia à Sede Apostolica.

Item ex decreto Pauli V. publicato à S. Congregatione Episcoporum, & Regularium sub die 22. Decembris 1617 ac intimato Procuratoribus Generalibus Ordinum, non possunt Moniales quacumque occasione transferri de monasterio ad monasterium sine speciali licentia Sedis Apostolicæ toties quoties obtinenda, neque ratione Prioratus, vel alterius officij, quibuscumque in contrarium non obstantibus: vt testatur Castellin. tunc Procurator Ordinis Prędicatorum in tract. de elect. cap. 17. num. 5.

52 Nec prædictis aduersatur consideratio, quod Extrauag. Pij V. non sustulerit facultatem Episcopo tributam in d. c. 5. sess. 25. de Regul. Siquidem illa non est propriè translatio, sed potius reductio ad monasteria intra mœnia: & propterea Concilium non vtitur verbo, *transferantur*, sed *reducantur*. Ac præterea in eo casu subest specialis ratio cur Bulla non correxerit Concilium, videlicet ne

San-

Sanctimoniales extra mœnia malorum hominum prædæ, & alijs facinoribus sine vlla sæpe custodia remaneant expositæ. Ob quam quidem publicam necessitatem totius monasterij sancta Synodus nō permittit simpliciter, sed præcepit reductionem, si ita videbitur expedire, idest si vigeant memorata pericula, & reductio congruè, & tutò fieri pos-
53 sit. At verò transitus ad strictiorem regulam nulli regularium præcipitur nisi propter demerita, iuxta cap. De lapsis, 16. q. 6. cum res sit magis voti, quàm præcepti secundum glos. præalleg. in cap. Gesta, in ver. Crescere, 74. dist. & glos. 2. in cap. penult. 32. q. 1. Concessa igitur ob necessitatem nō debent trahi in argumentum, nisi ob eamdem, vel maiorem necessitatem, cap. In argumentum, de regul. iur. lib. 6. Vnde meritò à Sacris Congregationibus sæpius respōsum fuit facultatem transeundi ad monasterium strictioris ordinis fuisse Monialibus ademptam ex prædicta Pij V. Constitutione, vt diximus in responsione præcedenti.

54 In primo casu dumtaxat Bulla Vrbani IV. non corrigitur per dictam Bullam Pij V. videlicet quando superueniret ineuitabilis, & periculosa necessitas, sicut exustionis ignis (qui casus est hodie exceptus in Extrauag. Pij V.) & incursus hostilis, & consimilis. Quod intellige dummodo necessitas sit extrema, & egrediantur saltem authoritate Episcopi, si vlteriorem dilationem res non patiatur; quid enim si monasterium aquarū inundatione mergeretur, aut irreparabilis totius monasterij ruina proxima immineret; expectandane esset licentia ab Vrbe, an potius succurrendum Monialibus pereuntibus? Ad hoc c. Exijt, qui seminat, §. Porrò, de verb. signif. lib. 6. ibi: [Nec ipsis Fratribus iure posit in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta.] Sed extra hunc casum translatio Monialium ab vno ad aliud monasterium fieri nō potest nisi authoritate Apostolica. Vnde magnoperè cauendum est à doctrina quorumdam modernorum Theologorum, qui scripserunt Moniales exire posse à monasterio non solum in tribus casibus magni incendij, epidimiæ, & lepræ, iuxta Bullam Pij V. sed etiam dum imminet probabile periculum grauis, ac diuturni morbi, in quos Bonacc. in tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 1. num. 29. & alij nouissimè apud Dianā resol. moral. lib. 1. tract. 15. resol. 13. Qui amplius affirmat non obstare declarationem S. Congregationis ab eo relatam, quia de illa non constat authenticè; quod aduertendū duximus propter periculū censurarum, licet quod pertinet ad rem præsentem, hęc indagatio ferè inutilis videatur, quia Moniales de quibus agitur, in suo transitu non egrediuntur clausuram, quin potius ad eam reducuntur, sed tantummodo in eodem monasterio mutant primęuum institutum, habitum, & inuocationem, seu titulum contra legem fundationis; quod credimus fieri non posse sine authoritate Romani Pontificis ex supradictis.

De Statu Monachorum.

Cap. Quod Dei timorem.

S V M M A R I V M.

1 *Canonicus Regularis potest præfici Parochiali etiam sæculari cum socio sui Ordinis, si commodè fieri possit.*

2 *Causa per effectum cognoscitur, & demonstratur, & per exteriora de interioribus iudicatur.*

3 *Scire propriè quid sit.*

4 *Scire aliquid per causas intrinsecas rei est perfectius scire, quam per causas extrinsecas.*

5 *Canonici Regulares, & Monachi æquiparantur.*

6 *Monachi in quibus differant à Canonicis Regularibus, & num. seqq.*

7 *Monachus parochiali Ecclesiæ præfectus, an & quādo teneatur secum habere socium sui Ordinis.*

8 *Canonici Regulares quando, & à quibus instituti, & num. seq.*

9 *Canonicorum Regularium Religio in Processionibus, & alijs actibus publicis præcedit omnes alias Religiones.*

10 *Præpositi Canonicorum Regularium an infra annū ad Sacerdotium promoueri debeant sicut Priores Conuentuales ex Constitutione Clementis V.*

Monachorum appellatione an veniāt Canonici Regulares, ibidem & n. seq.

11 *Argumentum à simili, vel ab identitate rationis non habet locum in his, quæ exorbitant à iure communi.*

12 *Monachi de iure communi an possint assumi ad regimen Parochialium Ecclesiarum sine dispensatione.*

13 *Canonici Regulares hodie an possint præfici Parochialibus Ecclesijs sæcularibus, & n. seqq.*

14 *Vicarius perpetuus sæcularis deputari potest ab Episcopo in Parochialibus vnitis etiam monasterijs Canonicorum Regularium ex Concilio Tridentino, & n. seq.*

15 *Regulares ad alios ordines translati etiamsi Canonici Regulares sint ex Concilio Tridentino prohibentur institui in Parochialibus Ecclesijs.*

16 *Canonici Regulares etiam ad tempus prohibentur assumi ad curam animarum ex decreto Gregorij XIII.*

17 *Regulares quorumcumque ordinum præfici non possunt curæ animarum personarum sæcularium sine dispensatione Apostolica, quæ non conceditur nisi instante Episcopo pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ.*

18 *Item obtinere non possunt prebendas in Collegiata Canonicorum Sæcularium, nec beneficia simplicia sæcularia etiam ex dispensatione Episcopi.*

19 *Canonici Regulares de iure communi sunt incapaces beneficiorum simplicium sæcularium.*

20 *Commendatarius Prioratus Canonicorum Regularium, cui animarum cura personarum sæcularium incumbit, an teneatur in d. Prioratu residere, & curam animarum per seipsum exercere, & num. seqq. vsq. in fin.*

21 *Vicarij amouibilis deputatio arguit curam esse penes deputantem, si deputans sit sæcularis, secus si regularis.*

22 *Priores non sunt intitulati, sed obedientiarij, ideoque non sunt Curati, nec sponsi Ecclesiæ.*

Prio-

23 *Prioratus Canonicorum regularium sunt in duplici differentia.*

1 QVOD DEI TIMOREM. Canonicus Regularis potest præfici Ecclesiæ Parochiali etiam sæculari, sed debet socium sui ordinis secum habere, si commodè fieri possit. Hoc dicit secundum omnes. Et potest diuidi in tres partes. In prima exordium. In secunda facti narratio, & supplicatio. In tertia supplicationis admissio cum duplici motiuo. Secunda ibi, *Sanè*, Tertia, ibi, *Licet*.

2 Nota primò ex principio litteræ causam per effectum declarari, & demonstrari, & sic per exteriora de interioribus iudicari. Ad idem cap. Ex studijs de præsumpt. Clem. Exiui, §. Cupientes, vers. Cum enim, & ibi Card. in 2. notab. n. 10. de verb. significat. l. Lex quæ, C. de administr. tutor. Vnde Matth. 7. Ex fructibus eorum cognoscetis eos, c. 2. de Regul. iur. Et vt Hieronym. inquit relatus hic à Io. Andr. num. 2. Ex pomorum dulcedine generosi seminis arbor agnoscitur. Adde Bald. in cap. Dudum, il secondo, num. 31. supra de elect. vbi ait ab effectu esse locum demonstratiuum, & sufficere ad intelligentiam rei intelligere effectum, licet quis nesciat diffinire, quod pertinet ad solum sapientem, & intelligentem medullam, & apicem rationis, allegat. not. in l. Stipulatio ista, §. Ibi quoque,
3 ff. de verbor. obligat. Propriè tamen scire secundum Philosophum, est rem per causam cognoscere propter quàm res est, & non contingit aliter se habere. Est tex. secundum Bart. & Bald. in l. Pupillus, ff. de acquir. hæredit. & in cap. Occidit, 23. q. 8. Secundum Ioann. Monach. in procem. Sexti.
4 Et scire aliquid per causas intrinsecas rei est perfectius scire, quàm per causas extrinsecas, vt per D. Thom. in 1. sentent. dist. 45. art. 3. ad 5.

5 Secundò nota in vers. *Licet autem*, Canonicos Regulares non putari seiunctos à Monachorum consortio: In multis enim æquiparantur, c. Præsens Clericus, 20. q. 3. vbi pariter expectant mercedem, c. Non magnopere, & cap. Super specula, Ne Cler. vel Monach. vbi pariter prohibentur audire leges, vel Physicam, c. Ex parte, de postulan. vbi pariter prohibentur postulare, nisi pro vtilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, cap. In singulis, infra, eod. vbi pariter celebrant Capitulum Prouinciale. Et generaliter conueniunt in substantialibus Regulæ, scilicet obedientia, cap. Cum in ecclesijs de maior. & obed. abdicatione proprij, supra in cap. prox. & castitate, cap. Vn. de voto, lib. 6. Item in communi mensa, & dormitorio, cap. Quoniam, de vit. & honest. Clericor. Signorol. de Homod. cons. 148. In exceptione, in princip. adeout propterea Hostien. infr. in cap. prox. n. 2. & 7. & post eum Card. hic in 1. q. n. 20. dicant Canonicos Regulares, & Monachos in omnibus æquiparari, nisi
6 in exceptis. Differunt autem in pluribus, & in hac Decretali habes tres differentias. Prima est generalis; quia Canonici Regulares regulæ inseruiunt laxiori. Secunda est specialis, quæ ex præcedenti deducitur: Nam Monachi præfici non possunt Parochialibus ecclesijs sæcularibus propter prohibitionem Concilij Lateranensis secundum vnum intellectum, Canonici Regulares secus, quia cum inseruiant laxiori Regulæ in prædicta prohibitione non includũtur, vt hic dicitur in vers. Quia tamen. Sed de hoc dicam plenius in seq. quæst.

7 Tertia est quam ponit hic glos. magna in verb. Regimen, quia Monachus Parochiali Ecclesiæ præfectus tenetur habere socios secum sui ordinis, vt in cap. Monachi. Supra eod. & in cap. fin. de Capell. Monach. Sed Canonici Regulares ad hoc non tenentur, nisi commodè possint, vt hic dicitur. In hoc tamen glos. in Clem. 1. §. Ad hæc, in ver. Ad claustrum, hoc tit. dicit iura quæ tractant de Monachis ne soli maneant in Capellis, de claustralibus intelligi, vt patet ibi, & in d. cap. fin. de Capell. Monachor. Si ergo Monachus est perpetuò institutus ad curam populi, & sic nihil habet commune cum monasterio, cap. Ne pro cuiuslibet, 16. q. 1. socium non tenet, & subdit ita seruari de facto, nec rationem occurrere, quare Abbas talem Monachũ suo claustrali Monacho sociare debeat. Sed obedientiarius qui claustralis est, & solo nutu Abbatis reuocatur ad claustrum, non debet esse solus, vt cum socio aliqualem stabilitatem claustri seruet. Et idem dicit de Regulari Canonico. Quã glossę distinctionem sequuntur ibi Io. Andr. n. 17. Card. num. 1. in 4. opposit. Anchar. n. 32. q. 26. & Abb. supra in cap. Monachi, num. 3. & ibi dixi in
8 3. notab. Quarta differentia est quia Monachi fundatores, & institutores habent Benedictum, & Basilium, quorum Regulam profitentur, vt in cap. Perniciosam, 18. q. 2. Cardin. hic num. 4. in 7. notab. Sed Canonici Regulares fuerunt ab initio nascentis ecclesiæ vt patet ex Constitutione Benedicti XII. quæ incipit, Ad Decorem Ecclesiæ, edita idibus Maij, Pontificatus anno quinto, in Bullar. tom. 1. pag. 196. vbi legitur Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini à Christi Religiosis discipulis in primitiua Ecclesia sacris institutionibus stabilitam. Eos enim Alexandriæ S. Marcus instituit, vt per Colleg. Paduan. cons. 2. quod habetur post Consil. Cardin. Zabarell. num. 13. 14. & seq. Et Caccialup. cons. 4. post Consilium eiusdem Cardinalis, num. 5. & seq.
9 Et propterea in processionibus, & alijs publicis actibus hęc Religio pręcedit omnes alias Religiones, & primum locum obtinet immediatè post Clerum sęcularem, vt declarauit Pius V. in Constitutione cum ex ordinum 1570. 10. Cal. Ianuar. In Bullar. tom. 2. pag. 324. In hęc verba: [Vniuersi Canonici Regulares Ordinis S. Augustini Congregationis Lateranensis, qui ab Apostolis originem traxerunt, quique ab eodem S. Augustino eorum Reformatorum, iterum per reformationis viam mundo geniti, meritò prætendere possunt se omnes alias personas ecclesiasticas tam sæculares, quàm Regulares in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere. Cum tamen non liceat membra à Capite separare, &c. Canonicos prædictos statim ipsum Clerum sæcularem non exemptum subsequi, dum ipsi subsequendo pręcedunt; dum verò præcedendo præcedunt, illum, immediatè sequi debere declaramus.] Et eodem modo cum controuersia super pręcedentia inter pręedictos Canonicos, & Congregationem Cassinensem diu ventilata fuisset, & in Concilio Tridẽtino renouata; Cumque tres Cardinales à Pio IV. deputati retulissent se comperisse ex pluribus litteris Apostolicis, diuersisque alijs documentis, rationibus, & probationibus ipsos Canonicos fuisse, & esse de illis Clericis à S. Augustino, quinimmo à Sanctis Apostolis institutis; idem Pius IV. ipsis Canoni-

nonicis præcedentiam adiudicauit in Constitutione Sedis Apostolicæ, 18 Februarij 1564. in Bullar. tom. 2. pag. 106. licet Caccialup. d. cons. 4. num. 2. dicat eos fuisse institutos tempore Beati Augustini, & ortum habuisse à Nazarçis, quibus committebantur Sancta Sanctorum, allegans Io. de Deo in suo opusculo de dispensat. & addens sub dubio aliquos ab eo relatos num. 39. tenere originem duxisse à Rufio, seu Inone apud Francos tempore Ludouici Imperatoris, & in Italia prope Mediolanum ex præcepto Alexandri, & n. 50. appellatam fuisse Congregationem Frisonariam, seu Frisonem:
1 & pleniùs in fin. cons. num. 59. vbi de multiplici eorum origine.

10 Regulariter tamen, vt prædiximus, Monachi, & Canonici Regulares eodem iure censentur. Vnde quamuis Feder. de Sen. cons. 25. Casus talis est. Quidam fuit promotus; consuluerit Constitutionem Clementis V. in Clem. 1. §. Cæterum, de stat. Monach. qua statuitur vt Priores Conuentuales infra annum ad Sacerdotium promoueri debeant, non habere locum in Præpositis Canonicorum Regularium, cum de ipsis non loquatur, sed de Monachis. Et pro hac parte plurimũ stringat hęc decretalis, vbi ponderatur idcirco Canonicos Regulares non comprehendi in prohibitione Concilij Lateranen. quia in illa de Canonicis Regularibus, qui regulæ inseruiunt laxiori, specialiter non cauetur: tamen eius consilium refellit Petrus de Tuderto, cuius dictum habetur insertum post idẽ consilium Federici, eo quod licet Constitutio illa loquatur de Monachis; tamen idem intelligẽdum in Canonicis Regularibus, cum idem ius regulariter sit in vtrisque; & allegat textum hic, & c. Dictum, 81. dist. Nec obstat secundum eum, quòd Constitutio, quæ loquitur de aliquo Ordine Mendicantium, non porrigatur ad alium ordinem, in quo non sit eadem ratio, vt notatur in cap. Constitutionem, de Regular. lib. 6. Quia illud intelligitur quando expresse de aliquo ordine loquitur, cuius appellatione alij ordines non veniunt; Secus vbi generaliter loquitur de Monachis, quia tunc omnes veniunt etiam Canonici Regulares, cum ipsorum Monachorum appellatione prædicti Canonici contineantur, vt in iuribus præalleg. Et eiusdem opinionis fuit Lap. Abb. ad consultationem Feder. in 8. respons. data Federico in consilio eiusdem Federici 88. Verum hæc responsio Petri de Tuderto non placuit Federico, quia dicta Constitutio solum habet locum in Monachis nigris; vnde ibi dicit, ordinis, seu religionis huiusmodi. Et quamuis iura generaliter loquentia de Monachis vt religiosis habeant locum in Canonicis Regularibus, tamen iura generaliter prodita circa Monachos nigros in Canonicis Regularibus locum non habent: & argumentum à simili, vel ab identitate rationis nõ habet locum in his, quæ
11 exorbitant à iure communi. Ad hoc glos. notab. in d. cap. Constitutionem, in ver. Prorogamus, de Regular. lib. 6. glos. in c. Quæ à iure de regul. iur. eod. lib. & Barthol. in Extrauag. Qui sint rebelles, §. Transit. num. 3. Et in hoc tandem residet Feder. cuius consilio etiam se subscripsit Io. Andr.

12 Tertiò nota ex illis verbis, [Et per antiquos Canones etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum parochialium regimen in Presbyteros ordinari.] Monachos de iure communi assumi posse ad regimen parochialium Ecclesiarum. Et signa casum, in quo possunt assumi, scilicet propter officium prędicandi, quod in multis est priuilegiatum, & specialiter in hoc, secundum Hostien. hic, num. 8. Et in summ. hoc tit. §. Verum populum, qui allegat ad hoc cap. 1. & 2. 58. dist. & cap. Quorundam, 94. dist. Idem tenent Io. Andr. & Paul. in Clem. 1. in glos. in ver. Sæculare, de elect. Cæterum in hoc maxima est inter Doctores varietas opinionum, quas recenset Anton. de Butr. in cap. Monachi, num. 16. supra eod. & Rota decis. 262. incipien. In religioso, aliàs 5. de iurepatr. in nouis, videtur residere in hac sententia vt in Monacho assumendo ad curam animarum hodie sicut olim necessaria sit dispensatio, & fortè Papalis propter celebre Concilium Lateranense in d. cap. Monachi, contra quod Episcopi dispensare non possunt. Communiter tamen tenetur Monachũ de iure ex causa vtilitatis de Abbatis consensu ab Episcopo promoueri posse ad parochialem Ecclesiam sine dispensatione, dummodo cum eo habitet alius saltẽ Monachus, vt hic per glos. in ver. Regimen, Host. num. 8. post Hug. Bertrand. & Goffred. quos citat Io. Andr. num. 14. Henric. Boich. num. 15. Butr. num. 11. Cardin. num. 11. quæst. 2. Anchar. n. 6. & 21. Ioann de Anan. num. 6. 8. & 9. Feder. de Sen. cons. 136. Factum tale est, per tot. Roch. de Curte de iurepatr. in ver. Honorificum, quæst. 4. num. 8. Lambert. eod. tract. lib. 2. par. 1. q. 7. ar. 19. à n. 13. & de communi opinione testatur Abb. hic num. 7. Quod tamen intellige si parochiales sint à monasterio distinctæ; secus si cura incumbat ipsi monasterio, quia tunc Monachus nullo modo præfici potest curæ animarum personarum sæcularium, sed cura ipsa exerceri debet per Presbyterum sæcularem, vt est textus in cap. 1. & ibi scripsi plenissimè, infra de Capell. Monachor. Verum an hæc procedant post Concilium Tridentinum dicam in proxima quęstione.

13 QVÆRO, An hodie sit locus dispositioni huius Decretalis, adeout Canonici Regulares præfici possint parochialibus Ecclesijs etiam sæcularibus cum socio sui ordinis, si commodè fieri possit.

14 Congregatio Lateranensis Canonicorum Regularium proposuit olim Sacræ Congregationi Concilij se in ciuitate Cremonæ habere monasterium S. Petri de Pado, cui vnitæ sunt plures parochiales, ex quarum fructibus alitur magna familia tam Sacerdotum, quàm Clericorum iuuenũ, qui velut in seminario quodã bonas litteras edocentur. Insuper nouam à fundamentis ædificat Ecclesiam magno sumptu. Soluit etiam per plures taxas sibi à Congregatione impositas, quarum summa excedit ducatorum mille. His non obstantibus Cardinalis Borromæus in visitatione d. ciuitatis decreuit Vicarium perpetuum in vna dictarum Ecclesiarum pro sæculari Presbytero, amoto Parocho regulari, quod tendit in maximũ monasterij damnum, quãdo longè minori expensa viuunt regulares in dictis parochialibus. Vnde non poterunt postea, si Vicarij sæculares erunt, tot onera perferre. Et propterea Sacram Congregationem adierunt pro remedio dicentes de iure communi licere obtinere beneficia sęcularia Curata Canonicis Regularibus absque dispensatione Papæ, vel Episcopi, nec licere Episcopo amouere eorum Vicarios Regulares ab ipsis in dictis parochialibus deputatos, quæ eis sunt pleno iure etiam

quoad

15 quoad spiritualia subiectæ. Die 27. Octob. 1575. Congregatio publica censuit dicendum partibus vt informent Sacram Congregationem, vt videatur de iure: quia iure veteri Canonici Regulares sunt capaces parochialium sæcularium, c. Quod Dei timorem, & ibi glos. in ver. Regimen, de statu Monach. Et Concilium non prohibuit quin Canonici Regulares possint vti hoc iure veteri, & habere parochiales, nisi quando translati, c. 11. sess. 14. Sed videtur obstare cap. 7 sess. 7. quando agitur de vnitis, quia vult prouideri curæ earum per Vicarios ab Episcopo deputandos. Et ita Congregatio intellexerat tempore Pij V. Item Pius V. in Bulla 47. indulserat omnibus regularibus nominationẽ Vicarij perpetui cum approbatione Episcopi; & Mendicantibus, & Canonicis Regularibus indulsit vt in vnitis possent nominare ex se ipsis non Vicarios perpetuos, sed amouibiles; & Regulares Monachi idem possunt; sed nominant vnũ ex ijs Vicarium amouibilem approbatum prius ab Episcopo cũ alijs quatuor Monachis. Sed Bulla Pij V. redacta est ad terminos Concilij; vnde si iure non possunt, agendum cum Sanctissimo pro gratia, exemplo Pij V. Deinde eadem Congregatio generalis censuit referendum Sanctissimo Canonicos Regulares iure veteri esse capaces Ecclesiarum parochialium, d. cap. Quod Dei timorem, & à Concilio id non caueri, nisi quando translati, d. cap. 11. sess. 14. Tamen obstare quod in vnitis quando erigũtur Vicariæ perpetuæ est in arbitrio Episcopi apponere eos, vel alios. Item Pius V. indulsit, vt possent Canonici Regulares, & Mendicãtes nominare vnum ex suis, qui prævio examine esset Vicarius amouibilis nutu Superiorum. Sed hæc Bulla Pij V. redacta est ad terminos Concilij: tamen pro eis facit ius vetus.

Die 2. Decembris 1575. Sanctitas sua audita relatione, visa est sentire Concilium, cap. 7. sess. 7. non ita clarè dare arbitrium Ordinario ponendi quos velit Vicarios perpetuos, etiam ad exclusionem regularium, qui aliàs idonei essent. Tamen postea inclinabat in sententiam illam vt Ordinarius haberet & hoc arbitrium, vt aliàs Congregatio senserat. Et licet Bulla Pij V. aliud statuerit; tamen quia est redacta ad terminos Concilij videbatur persistere in ista reductione. Nihilominus cùm audiuisset regulares perpeti multa damna ex impensis faciendis in sæcularibus Vicarijs; mandauit vt si monasterium non erat valdè pingue, scriberentur litteræ ad Cardinalem S. Praxedis, visum esse Sanctissimo vt si ex regularibus inueniatur aliquis idoneus ad hanc curam exercendam, eum assumat potius, quàm sæcularem, & Vicarium amouibilem constituat arbitrio Superiorum suorum. Id tamen non per viam Constitutionis generalis, sed per specialem prouisionem
16 in hoc casu, & per priuatas litteras. Postea verò generaliter fuit quæsitum an Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam animarum tam ad tempus, quàm perpetuò. Die 8. Iulij 1581. Sanctissimus D.N. Gregorius XIII. noluit licere istis regularibus etiam de licentia sui Generalis absque permissu Summi Pontificis assumere curam etiam ad tempus, multoque minus beneficium Curatum in titulum; ita reperi adnotatum in libris publicis S. Congregationis, c. 18. sess. 24. pag. 999. Et subinde cum Canonici Regulares Lateranenses peterent, vt sibi liceret cum licentia sui Generalis obtinere beneficia curata in titulum, vel ad tempus, & res à Congregatione delata esset ad Sanctissimum, Sanctitas sua abnuit.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

17 Ex his patet Canonicos Regulares hac decretali non obstante hodie assumi non posse ad regimen parochialium Ecclesiarum absque dispensatione Romani Pontificis.

Vnde infertur primò vt multo minus assumi possint ad curam animarum personarum sæcularium regulares aliorum ordinum: nam in Canonicis Regularibus ex multorum sententia speciale erat vt possent præfici parochialibus sæcularibus, quia regulæ inseruiunt laxiori; & propterea non comprehendebantur in prohibitione Concilij Lateranensis, vt hic deciditur. Quare si Canonicis Regularibus non licet amplius obtinere parochiales in titulum, vel ad tempus propter Decretum Gregorij XIII. longè minus id licebit alijs regularibus strictiorum ordinum. Hinc cùm fuerit quæsitum, An regularis possit præfici curæ animarum ab Episcopo sine dispensatione Apostolica: Sacra Congregatio Concilij censuit non posse, nisi accedente dispensatione, quæ non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ. Et aliàs consulta an Ecclesiæ parochiali ex necessitate, nempè ob penuriam Sacerdotum, regularis perpetuò possit præfici: respondit permitti posse; itaut deducto victu, quod reliquum fuerit redituum in vtilitatem Ecclesiæ, & pauperũ conuertatur. Ob id autem necessariam esse hodie dispensationem contra opinionem antiquorum Doctorum, quod ita de stylo seruari consueuit. Quod si magis placuerit Sanctissimo posse quod petitur ad tempus concedi, quoad scilicet Episcopus prouiderit de Clerico sæculari: nihil tamen concedendum, nisi instante Episcopo pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ.

18 Infertur secundò vt regulares multo minus obtinere possint beneficia sæcularia non curata, puta Canonicatum in Collegiata Ecclesia sæculari, aut beneficium simplex: Id enim etiam iure veteri prohibitum erat, vt est expressum in cap. Super eo, de Regular. ibi, nec amplius in Ecclesijs sæcularibus debent assumi, ne contra votum, quod Domino fecerant, venire probentur, & in cap. Placuit, 16. quæst. 1. ibi, nec ad Ecclesias sæculares transire. Et de præbenda in Ecclesia Collegiata Canonicorum sæcularium tenent Hostien. in summa hoc tit. §. Verum populum, Io. Calder. hic, & post eum Cardin. in 5. quæst. num. 14. vers. Si autem assumitur ad Canoniam, quia homines disparis professionis non debent simul in eisdem Ecclesijs sociari, c. In nona, 16. qu. 7. Ad hoc Clemen. 1. de elect. Neque obstat cap. Quorumdam, 74. distinct. quia Ecclesia Siracusana, ad quã transiuit, ibi Monachus, erat etiam Monachorum, vt ibi notatur. Neque hoc casu valet Episcopi dispensatio secundum Cardinalem. Et de Ecclesia non Collegiata, seu beneficio simplici tradit Feder. de Sen. cons. 136. Factum tale est, sub num. 3. vers. Sed fortius obstat, Io. Calder. & Cardin. vbi supra. Et ita secundum Cardinalem intelliguntur textus in c. Si cupis, & cap. Alia, cum duobus seqq. 16. qu. 1. & probatur in d. cap. Super eo, de Regulat. & in Clem. 1. ibi, *Clericis sæcularibus*, secundum Ioan. And. & Paul. de supplen. neglig. Prælat. & in hac Decretali à contrario sensu. Cessat enim in his

beneficijs ratio curæ animarum, propter quam regulares iure veteri poterant ad Ecclesias sæculares assumi, secundum Cardin. Item promotus ad simplex remanet Monachus claustralis; & sic alteratur status beneficij, quod fieri non debet, c. r. §. Ad hoc, cum sua glossa supra eod. vt per Feder.
19 de Sen. d. cons. 136. ad finem. Et ita etiam in Canonico Regulari aliàs respondit Gregor. XIII. nam cum dubitaretur an Canonicus Regularis esset capax beneficij simplicis: Sacra Congregatio dixit videri incapacem, quia cap. Quod Dei timorem, loquitur de parochiali. agendum tamen cum Sanctissimo. Die 23. Iulij 1578. Sanctitas Sua dixit, licet Tridentin. Concilium non prohibuisset regulares obtinere sæculare beneficium, & Concilium Lateranense sub Leone ad concordata tantùm restringeretur; tamen ius commune obstare, quod nonnisi in parochialibus dispensat, d. c. Quod Dei timorem. Hic autem agitur de simplici.

20 Ex facto quæsitum est, An Clemens obtinens in Commendam Prioratum S. Ioannis Ordinis Sancti Augustini Canonicorum Regularium Aquen. diœcesis, cui animarum cura personarum sæcularium incumbit, teneatur in dicto Prioratu residere, & curam animarum per seipsum exercere.

Iam S. Congregatio Concilij declarauit Commendatarios non teneri residere, si animarum cura Sacramentalis soli conuentui incumbat, non autem personæ Commendatarij: quam declarationem ad se relatam approbauit Gregor. XIII. vt scripsi latè in cap. 1. ins. de Capell. Monach. In Commendis autem Ordinis S. Basilij, vel S. Benedicti cura indistinctè dicitur incumbere monasterijs, quia Monachi in eis degentes in Congregatione prohibentur curam populi exercere, vt est textus in d. cap. 5. & ibi notant Butr. Abb. & communiter Doctores. Valet enim argumentũ, Monachi sunt incapaces curæ: ergo cura ipsis nõ incumbit, sed conuentui, vt hoc notat Abb. nu. 5. Mandus. cons 20. num. 9. Rota in recen. decis. 153. n. 2. in fin. par. 5. Atque ita cùm cura animarum ante commendam non incũberet Abbati titulari, nec postea dicẽda est incumbere Commendatario, qui in locum Abbatis est subrogatus, cum commenda non mutet statum beneficij, Gemin. cons. 8. n. 8. vers. Quia non est necesse, Sarnen. in reg. de infirm. quæst. 13. & sæpius decidit Rota. Ideoque in commendis dictorum Ordinum multoties respondit S. Congregatio Commendatarios non teneri residere, sed curam esse per Presbyteros sæculares exercendam.

Verum hoc argumentum non procedit in Canonicis Regularibus, cuius ordinis est Prioratus, de quo agitur, quia ipsi de iure præfici possunt Ecclesijs parochialibus, vt est casus in hoc cap. vbi decretum Lateranen. Concilij, quo Monachi prohibentur præfici parochialibus ecclesijs declaratur non habere locum in Canonicis Regularibus, qui quamuis à Sanctorum Monachorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori. Vnde hoc casu opus est, vt Commendatarius probet curam esse penès conuentum ex aliquo alio capite: nam cùm non adsit in Canonicis Regularibus incapacitas, quæ arguat curam esse penès conuentum, non penès ipsos; probatio ex hoc capite non releuat, cum non concludat per necesse, cap. In præsentia, & ibi Dec. in 13. notab. supra de probat. Rota decis. 160. num. 8. & decis. 216. num. 5. part. 1. recent. Greg. XV. decis. 165. num. 9.

21 Quamobrem Commendatarius ad probandum animarum curam ante commendam non incubuisse Priori, & Canonicis, sed Conuentui, adducit priuilegium Sixti IV. & Iulij II. quibus indulgetur, vt Cõgregatio Canonicorum Lateranensium, seu illius Canonici per se, aut per Presbyteros sæculares, vel regulares ad ipsorum nutus deputandos, & amouibiles animarum curam parochianorum ecclesiarum parochialium huiusmodi exercere possint, & valeant. Ex hoc autem quod Prior possit curam per alium exercere, rectè infertur vt Prior non sit Curatus, vt in terminis de Priore regulari tradit Cardin. in Clem. Ne in agro, §. Cæterum, in secunda opposit. post Faul. ibi, de statu Monach. per textum in cap. Super eo, de præben. lib. 6.

Et quamuis aliàs deputatio Vicarij amouibilis arguat curam esse penès deputantem, vt iam censuit, S. Congregatio, & est decis. Bisignetti 21. n. 2. de præben. tamen hoc procedit in Presbyteris sæcularibus, non autem in regularibus. Deputatio enim Vicarij amouibilis potius arguit curam esse penès Ecclesiam, & Conuentum, vt per Cardin. loco cit. & satis constat ex decreto Tridentini Concilij cap. 11. sess. 25. de Regular.

22 Deinde hoc probat Commẽdatarius, quia Priores olim non erant perpetui, neque intitulati in huiusmodi Prioratibus, sed potius obedientiarij, & claustrales iuxta dictam Clem. Ne in agro 1 ergo non erant Curati, aut sponsi Ecclesiæ; etenim ad hoc requiritur, vt sint perpetui, vt notat glos. in Clem. Dudum, §. Statuimus, in vet. Impendant, de sepultur. & ibi Cardin. in §. Ac deinde, num. 9. Vitalin. in §. Verum, num. 3. Mandos. in reg. 50. q. 5. num. 4. & alij relati a Gonzal. ad regulam de mensibus in glos. 6. num. 40. 36. 45. 93 & 97.

23 Vnde cum cura penes illorum personas non esset, neque penes vicarios amouibiles, necessariò sequitur vt esset penes ecclesiam, vel conuentum: quo casu intrat declaratio S. Congregationis relata superius, vt Commendatarius residere non teneatur, cum cura personæ ipsius non incumbat.

Cæterum adhuc superest difficultas, quia in dicta religione Prioratus sunt in duplici differentia; quidam sunt Conuentuales; & in his cura potest etiam per alios exerceri, iuxta indultum Sixti IV. & Iulij II. & locum habent omnia supradicta.

Quidam verò sunt Prioratus nuncupati; & hi conferuntur in titulum Canonicis Regularibus, qui tenentur residere, & curam per seipsos exercere ad præscriptum huius decretalis. Orator autem nondum docuit suum Prioratum esse Cõuentualem, nisi ex coniectura, quod centum abhinc annis illius Prior accessit ad Capitulum generale. Sed vbi concludenter probasset hanc Conuentualitatem, posset responderi, eum non teneri in Prioratu residere, quamuis habeat curam personarum sæcularium, sed curam ipsam esse exercendam per Presbyterum sæcularem ab Ordinario approbandum.

Mona-

De Statu Monachorum.

Cap. Cùm ad monasterium.

SVMMARIVM.

1 Monachi vti non debent lineis camisijs, quibus tamen vti possunt Canonici Regulares.
2 Canonici Regulares vescuntur carnibus, Monachi secus, nisi in casibus, vt n.20.
3 Regularis non potest aliquid etiam minimum possidere tanquam proprium, sed totum debet incontinenti resignare Prælato suo, alioquin mortaliter peccat, & num. seqq vsque ad n.12.
4 Verba in virtute Sanctæ obedientiæ, sunt præceptiua, & de necessitate salutis.
5 Verba sub obtestatione diuini iudicij ostendunt transgressorem esse reum culpæ lethalis.
6 Voti obseruantia est de iure diuino, & eius transgressio semper est mortalis.
7 Regularis deprehensus in vita aliquam proprietatem habere, canonica monitione præmissa, expellitur à monasterio, & in aliud arctius detruditur, & ab altaris ministerio remouetur.
8 Regularis deprehensus in morte habere proprietatem, debet cum ipsa subterrari extra monasterium in sterquilinio in signũ perditionis, & n.12.
Nec pro ipso orandum, n.10.
9 Monachus proprietarius in Aegypto subterratus fuit in sterquilinio cum verbis, Pecunia tua, &c.
11 Regularis, qui in mortis articulo non resignauit proprium, non debet in Cœmeterio sepeliri, & de facto sepultus exhumari debet, si sine scandalo fieri potest.
12 Religiosi proprietas non debet tota cum ipso subterrari, sed aliqua pars illius.
13 Sed inuenta in vita debet conuerti in vtilitatem Ecclesiæ.
14 Regularis non debet munus licet minimum sibi oblatum accipere, sed illud rectà est deferendum ad manus Superioris.
15 Et hodie debet incorporari, & confundi cum reliquis bonis monasterij.
16 Si Regulari legetur fundus, ita vt habeat vsumfructum, poterit illum habere secundum opinionem Vincentij.
Contrarium.
18 Abbas potest super regula dispensare quantum ad esum carnium, & in alijs casibus hic expressis.
19 Sed contra.
20 Monachi debiles, & infirmi, & qui minutione, vel medicina indigent, possunt vesci carnibus in infirmitorio tantum.
21 Sanguinem minuens die 13. Februarij non morietur illo anno ex febrili distemperantia.
22 Et quid post Kalendarium Gregorianum.
23 Priores an possint amoueri ad nutum Abbatis sine vlla causa, & num. seqq. vsque ad n.43.
Quid in Prioribus conuentualibus Canonicè electis, & confirmatis, n.24.
Et quid in prioribus minoribus, seu manualibus, n.26. & seqq. vsque ad n. 43.
24 Priores electi, & confirmati de iure sunt perpetui, nec amoueri possunt, nisi ex causa, & iuris ordine seruato.
25 Sufficiunt tamen leniores causæ.
27 Obedientia idest Prioratus, vel officium certum habens administrationem.
28 Priores manuales non confirmantur, sed sunt ad nutum Abbatis amouibiles.
29 Officium nullum præter Abbatis in monasterio est perpetuum.
30 Beneficia Regularium ex sui natura sunt manualia.
31 Priores manuales an possint per Abbatem amoueri sine vlla causa, & num seqq. vsq. ad n.43.
32 Monachus si ex malitia remoueatur à loco, quem Abbas ei deputauit, potest officium Superioris implorare.
33 præpositus, qui est secundus post Abbatem potest ab eo remoueri, si quater admonitus se non emendauerit.
34 Liberè, idest sine causa, & pro libito voluntatis.
35 Monachus spoliatus officio, vel beneficio manualè sine iusta causa non potest agere interdicto recuperandæ contra spoliatorem.
36 Monachi sunt obedientiarij.
37 Prior manualis potest amoueri sine causa etiamsi Abbas nunquam vsus fuerit tali facultate.
Consuetudo in actibus merè facultatiuis non inducitur per non vsum ibidem.
38 Vicarij temporales in ecclesia curata, & sæculari possunt sine causa amoueri.
39 Vicarij amouibiles à Capitulo deputati pro exercitio curæ & ab Ordinario approbati possunt amoueri à Capitulo ad nutum Capituli, non autem ab Ordinario, nisi ex legitima causa.
40 Prior manualis si per Abbatem amoueatur ex malitia, apud Superiorem Abbatis potest querelam deponere, & superior debet eum audire.
41 Et amotio censetur facta ex malitia, si subsit præsumptio alicuius odij.
42 Odium, seu maleuolentia in dubio non præsumitur.
43 Papa an possit dispensare cum Monacho, vt habeat proprium, vel vxorem ducat, latè discutitur, vt num. seqq. vsque in fin.
44 Castitatis custodia, & abdicatio proprietatis sunt essentialiter annexa regulæ Monachali, & n. 49. & 58.
45 Papa in multis præter articulos fidei dispensare non potest.
46 Papa dispensare non potest in voto solemni continentiæ etiam propter multitudinis bonum secundum opinionem, D. Thomæ.
Contrarium, n.56 & n 61.
47 Sanctificatum semel Domino non potest per Ecclesiæ authoritatem in alios vsus commutari.
Declaratur, n.71. & 73.
48 Voti solemnitas consistit in quadam conseruatione, seu benedictione vouentis.
49 Papa dispensat in voto continentiæ, solemnizat per susceptionem sacri Ordinis.
50 Periculis humanis obuiandum est per res humanas.
51 Professi sunt mortui mundo, nec sunt vocandi ad vitam humanam occasione cuiuscunque euentus.
Contrarium, n. 61.
52 Matthæus Apostolus dicitur noluisse dispensare cum Iphigenia moniali, vt nubere posset Regi propter bonum fidei.
Sed vide, num.76.
53 Votum est de iure naturali, in quo non cadit dispensatio.
Declaratur, n.74. & 75.

54 *Papa de potestate absoluta potest mutare substantiam rei, & de eo, quod nihil est, aliquid facere.*
55 *Deus quo sensu intelligatur non posse suscitare virginem post ruinam*
56 *Papa ex magna causa potest dispensare cum Monacho super voto continentia, & paupertatis.*
Sed sine huiusmodi causa non potest, nu. 78. Et qua sit magna causa, n 61. 62. & 64.
57 *Castitas, & paupertas sunt annexa regula Monachali de iure positiuo.*
58 *Monachus nihil aliud est quàm solitarius, & tristis.*
59 *Regula omnis Religionis à Romani Pontificis authoritate vires sumit.*
60 *Papa sicut Religionis substantiam approbat, sic & ipsam tollere potest.*
63 *In vota semper intelligitur excepta voluntas Dei, & authoritas Papa.*
65 *Voto non potest quis se deobligare ab eo, in quo alteri tenetur.*
66 *Papa pluries dispensauit cum Regularibus etiam Sacerdotibus, & Episcopis, vt possent contrahere matrimonium, vt in exemplis hic positis.*
67 *Papa non potest facere, vt Monachus habeat vxorem, vel proprium quamdiu monachus est. Sed bene potest ex magna causa facere de Monacho non Monachum, & n. 68. & 70.*
68 *Religiosus perseuerans Religiosus, inhabilis est ad matrimonium non ex statuto, sed ex natura.*
69 *Imperator Federicus natus est ex matre Constantia quinquagenaria, qua fuerat monialis.*
70 *Nauarri distinctio quod Papa dispensare possit, vt Monachus vxorem ducat, non autem vt habeat proprium refellitur.*
71 *Consecratio Sacramentalis per nullum ecclesia Pralatum potest auferri: secus in alijs consecrationibus, qua sunt de iure positiuo.*
72 *Consecratio seu benedictio, in qua consistit solemnitas, non est Sacramentalis, sed ex statuto ecclesia.*
73 *Sacra transferri possunt ad alios vsus in articulo necessitatis.*
74 *Ecclesia cum dispensat in voto, non dispensat in pracepto iuris naturalis, sed determinat id, quod cadebat sub obligatione deliberationis humana.*
75 *Dispensare non est legem tollere, sed ordinare ex causa, ne liget eo casu, quo dispensatur.*
77 *Abdiæ Babylonio, & eius libro qua fides sit adhibenda.*
78 *Papa dispensare potest contra ius positiuum etiam sine vlla causa.*
79 *Ius destruere is potest, qui potest condere.*
80 *Dispensatio in his, qua sunt contra votum tacitum vel expressum, & in alijs, qua sunt contra Euangelium, non prodest nisi ex causa fiat, & peccat dispensans, & is cum quo dispensatur.*
81 *Dispensatio Papa, vt Monachus habeat proprium nunquam valet nisi magna causa, & vera subsit.*
82 *Secus in dispensatione, vt matrimonium contrahat quia tenet, si credat bonam dispensationem, licet peccet exigendo debitum.*
83 *Et qua sit ratio diuersitatis.*

CVM AD MONASTERIVM. Diuiditur in quinque partes, & diuisio erit loco sūmarij. Primò tractat de vestibus Monachorum. Secundò de abdicatione proprioratis, ibi, *Prohibemus*. Tertiò de silentio, ibi, *Oratorio*. Quartò de cibis, ibi, *In Refectorio*. Quintò de officijs, ibi, *Tales*, & hęc vltima pars primò tractat de officijs in genere. Secundò de Priore claustrali ibi, *Prior*. tertiò de Abbate, ibi, *Abbas*, & hæc Decretalis cum sequenti innouantur, & obseruari pręcipiuntur in Clem. Ne in agro, in fin. de stat. Monach. Io. Andr.

2 Nota primò ex principio textus, Monachos vti non debere lineis camisijs, quibus tamen vti possunt Canonici Regulares, qui & Regulę inseruiunt laxiori, vt cap. Quod Dei timorem, supr. eod. secundum Io. Andr. hic num. 2. Butr. & Anchar. in primo notab. Et in hoc signa vnam differentiam inter Monachos, & Canonicos Regulares. Alia differentia est, quia Regulares Canonici vescuntur carnibus, quod tamen Monachis est prohibitū, vt cap. Carnem, de consecrat distinct. 5. & hic in §. In Refectorio. Io. Andr. d. n. 2. & pondera illa verba, *nullus omnino carne vescatur*: nam dictio, *nullus*, exponitur idest nec Abbas, nec alius, & dictio, *omnino*, intelligitur nec causa infirmitatis, nec aliqua alia, secundum Hostien. n. 10. in verb. Nullus, & Io. Andr. num. 7. in eod. verb. Nisi vt dicam infra nu. 20. Complures alias differentias inter Canonicos Regulares, & Monachos ponunt Doctores in d. c. Quod Dei timorem, supra eod. & ibi dixi, n. 6. & seqq.

3 Secundò nota in §. Prohibemus, nullo modo posse Religiosum aliquid possidere tanquam proprium, quantumcumque illud sit minimum, vt dicam infra in 4. not. Sed si quid habet proprij debet totum incontinenti resignare Prælato suo, alioquin mortaliter peccat, quod multipliciter probat hæc Decretalis. Et primò quia vtitur verbis *Prohibemus*, distinctè: Lex autem ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens obligat trāsgressores ad peccatum mortale, vt cap. De his, in fin. 50. distinct. cum concordant. de quibus per Archidiacon. in cap. Detestanda, n. 3. & 4. de concess. præben. lib. 6. & scripsi plenius in cap. Si quis n. 38. & 39. Supra de Regular. & in c. Treugas, n. 22. & 34. de Treug. & pace.

4 Præsertim verò, quia textus non tantùm dicit *prohibemus districtè*, sed addit *in virtute obedientia*, quę verba sunt præceptiua, de necessitate salutis, cap. 1. de Sepultur. lib 6. Syluest. in verb. præceptum, nu. 2. vers. Dico ergo ad quod vide quod scripsi in c. Explicari num. 9. infra de obseruar. ieiun. Item addit verba, *sub attestatione diuini iudicij*, quæ ostendunt huius pręcepti transgressorem à Deo iudicandum fore tanquam reum culpę lethalis. Sic in cap. Periculoso, § Et quoniam, de stat. regular. lib. 6. & in c. vnic. §. 1. de Iudæis, eod.
6 lib. cum similibus. Et meritò, quia obseruantia voti est de iure naturali Diuino, & eius transgressio semper est mortalis, cap. Licet vniuersis supra de voto Io. Andr. in regul. semel Deo, num. 3. de Regul. iur. lib. 6. S. Thom. in 2. 2. q. 88. art. 10. ad 2. & art. 3. in corp.

7 Secundò quia si Religiosus fuerit deprehensus habere aliquam proprietatem, vt quia reperta fuit pecunia in arca, vel quia confessus est, secundum Io. Andr. num. 3. hęc constitutio præcipit, vt canonica monitione pręmissa, à monasterio expellatur, nec vlterius recipiatur, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam, de quo tamen hodie dic vt in c. fin. supra de regular. Addit glos. hic in verb. Expellatur, eundem esse in vita remouendum etiā ab altaris ministerio, vt cap. Monachi, & cap. Super

per

per quodam, supr. eod. vel posse detrudi in arctius
monasterium, vt sic pœniteat, & proprietatem il-
lam restituat, arg. cap. De lapsis, 16.q.1. & cap. Si
quis rapuerit, 27 q.1 Huiusmodi autem pœnæ ne-
quaquam imponuntur nisi pro culpa mortali, vt in
prædictis iurib. & post D. Anton. notat Syluest. in
verb. Præceptum, n.3. vers. Et similiter si imponi-
tur pœna.
8 Tertiò, quia religiosus deprehensus in morte
aliquam proprietatem habere, iubetur hic subter-
rari cum sua proprietate extra monasterium in
sterquilinio, & hoc in signum perditionis, & dici-
tur in littera, idest damnationis æternæ, quia in
mortali peccato decessit, secundum glos. hic in
9 verb. In Sterquilinio. Et ita B. Gregorius narrat se
fecisse lib. 4. Dialogorum cap. 55. vt hic innuitur,
& D. Hieronymus ad Eustochium de virginitate
littera D. relatus à Io. Andr. hic n 4. in verb. Gre-
gorius, refert de Monacho, qui lina texendo cen-
tum lucratus, illa reliquit in morte, & habito con-
silio, quidam dicebant illa esse tribuenda paupe-
ribus, alij ecclesiæ, alij parentibus. Sed decre-
uerunt patres illa cum eo subterrari cum verbis,
Pecunia tua sit tecum in perditione; ex quo ma-
gnus per totam Aegyptum cunctos terror inuasit:
concordat tex. in cap. Monachi, supr. eod. ibi: [Et
qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & di-
gnè non pœnituerit nec oblatio pro eo fiat, nec in-
ter fratres accipiat sepulturam.] Quinimo in cap.
11 Super quodam, supra eod. Regularis Canonicus,
qui in articulo mortis non resignauit proprium,
quod latenter habuerat, non solum in cœmeterio
sepeliri non debet, sed si de facto sepultus fuerit,
inde debet exhumari, si sine maximo scandalo fie-
ri poterit. Et ita ibi est casus secundum Io. Andr.
& omnes in summario text. & glo. in verb. Sepultu-
ram. Reddit rationem, quia scilicet in mortali
peccato mortuus est.
12 Tertiò nota ibi, *ipsa cum eo*, proprietatem ip-
sam, quam Monachus fuit deprehensus habere in
morte, subterrandam esse vnà cum ipso Monacho
in sterquilinio, vt proximè dictum est. Hoc ma-
le obseruant Superiores ordinum, qui proprietatẽ
Monachorum decedentium sibi appropriant tan-
quam spolia. Dicunt tamen hic Hostien. n.7. Io.
Andr. n.4. & Anchar. n.10. in 5. not. non totã pro-
prietatem esse subterrãdam; vt quid enim perdi-
tio hæc. Sed partem ipsius dumtaxat, arg. c. 2. supra
consuetudin. & satis esse, vt cum Monacho subter-
rentur triginta denarij. Tanti enim venditus fuit
Ioseph, Genesis 37. & tanti Christus, Matthæi 27.
13 Idcirco autem textus dicit de proprietate inuen-
ta in morte, quia si in vita, tunc debet conuerti in
vtilitatem ecclesiæ, seu monasterij, cap. Quantò,
de offic. ordinar. & cap. Abbates, 18.q.1. glos. hic
in verb. In morte.
14 Quartò nota ibi, *quicquã alicui fuerit specialiter destinatum*. Monacho non licere aliquid muneris
accipere, sed quicquid ei destinatum, aut transmis-
sum est, Abbati assignandum esse per illum, qui por-
tat, vel per alium, vt hic per Hostien. num. 8. in
verb. Assignetur, & Io. Andr. n. 6. in eod. verb. Et
sic rectà deferendum est ad manus Superioris, vt
clarè probat hæc littera, dum dicit, Non præsumat
illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellera-
rio assignetur; & sic Religioso interdicitur non
tantum sibi oblata retinere, sed etiam accipere.
Et pondera verb. illud, *quicquam*, Quod verifica-
tur in qualibet re oblata, seu transmissa quantum-
uis minima, secundum Hostien. nu. 8. vers. vel ali-
quod munus quãrumcumque etiam minimum, &
Io. Andr. num. 4 in verb. Quicquam. Ad hoc bo-
nus textus in cap. Non dicatis, ibi: [Quicumque
autem in tantum progressus fuerit malum, vt oc-
cultè ab aliquo litteras, vel quodlibet munus ac-
cipiat, &c.] 12. q.1 & adde quod scripsi in c. Mo-
nachi. num. 18 47. supra eod. & quod notat Abb.
15 hic num 2. vbi dicit esse quasi expressum hic, quod
si aliquid legetur, vel donetur religioso, non debet
illud capere sine licentia superioris, sed tale dona-
tum, seu relatum acquiritur monasterio. Hodie
debet cum reliquis bonis monasterij incorporari,
& confundi ex Concilio Trident. & decretis Cle-
mentis VIII. vt dixi in d. cap. Monachi, à nu 67.
16 Nec audiendus est Vincentius hic relatus à Ioan.
Andr. nu 5 dum ait; [Quod si quis legat fundum
Monacho, itaut habeat vsumfructum, Monachus
illum habere debet ad exemplum filijfamilias, qui
tametsi quicquid acquirit, acquirat patri quoad
vsumfructum, & sibi quoad proprietatem: ta-
men, si ita legetur filio, vt habeat vsumfructum,
hoc casu habebit, vt authen. Exceptis, C. de bonis
quæ liber. Quoniam hoc simile non procedit,
17 quia filiusfamilias est capax proprietatis, vt in d.
authen. Exceptis, Monachus autem non, vt hic, &
in cap. Nolo, & cap. Non dicatis, 12.q.1. etiam
quoad vsumfructum. Clem. Exiui, §. Cupientes,
vers. Verum, de verb. significat. Abb. hic nu. 1. in
fin. Adde quod hæc opinio hodie reprobatur à Cõ-
cilio Tridentino in cap. 2. sess. 25 de regul. vt scripsi
latissimè in prædicta Decretal. Monachi à nu. 44.
vsque ad num. 67.
18 Quintò nota ibi, *quanquam ex Indulgentia*. Ab-
batem posse dispensare super regula Monachali
quantum ad esum carnium, scilicet extra refecto-
rium, vt hic, & arg. cap. Carnem, de consecrat.
dist. 5. quemadmodum dispensare potest in propria
cella habenda, cap. Monachum, 20. q. vlt. Item in
ordinem, cap. Cum N. de eo, qui furt. ordin. suscep.
Item cum eo, qui excommunicatus ordines susce-
pit, cap. Cum illorum, infra de sentent. excommu-
nication. glos. hic in verb. Indulgentia, Innocen. in
19 princip. Alij tamen dicunt Abbatem non posse di-
spensare super usu carnium. Nec obstat hæc litte-
ra ibi: [Ipsosque secum in camera sua meliùs, &
pleniùs exhibere.] Quia non dicit de carnibus, &
forsan loquitur de grossis piscibus. Et hanc dicit es-
se veritatem reprobata consuetudine contraria.
Hostien. n. 11. in fin. vers. Vnde & dicunt alij, cum
quo transit Ioan. Andr. n. 2. Butr. num. 15. & pleri-
que alij.
20 Sextò nota, litteram in vers. Porrò nam debiles,
& infirmi, & qui minutione, vel aliqua medicina
indigent, recipere possunt necessaria tam in car-
nibus, quàm in alijs, putà in balneis, famulis, &
huiusmodi, vt in regula Sancti Benedicti cap. 36.
non tamen seorsum in cameris, & multò minus
21 in refectorio, sed solum in infirmitorio, seu vale-
tudinario. Et quoad minutionem dicit Vincen-
tius hic relatus à Io. Andr. num. 11. vnum mirabi-
le, videlicet qui minuit die 13. Februarij ab initio
mensis computando non morietur illo anno ex fe-
brili distemperantia, & hæc est salubris minutio
per Angelum reuelata. Et hoc seruabat Io. Andr.
secundum Abb. hic n 4. qui tamen subdit non in-
digenti non esse id facilè consulendum, quia ex mi-
nu-

nutione sanguinis minuitur vita secundum traditionem peritorum. Porrò cum hoc anno 1650. in
22 ipsa die 13. Februarij indicassem duobus amicis meis dictum Vincentij, & ipsorũ alter vellet protinus hoc remedio vti in persona neptis suę ægrotantis, alter opposuit quod ex Kalendario Gregoriano subtracti sunt ab anno decem dies, quibus à Concilio Niceno vsque ad annum 1582. ęquinoxium vernum à pristina sede recesserat, vt in Constitutione 74. Gregorij XIII. quę incipit Inter grauissimas. Atque ita cum hodie ignoreretur an dies 13. Februarij sit illamet, quæ currebat tempore reuelationis Angeli, prę incertitudine amicus cœpit hærere, & propositum non adimpleuit.

23 In §. Tales QVAERO, An Priores amoueri possint ad nutum Abbatis sine vlla causa.

24 Pro solutione quæstionis distinguendum est: nã aliqui sunt Priores Conuentuales, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à Superiore confirmantur. Et hi non remouentur, nisi ex causa, & iuris ordine seruato. Textus est rotundus in cap. Monachi, §. Priores, supra eod. Cuius hæc sunt verba. [Priores autem cum in ecclesijs Conuentualibus per electionem Capitulorũ suorum canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non mutentur, videlicet si fuerint dilapidatores, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amonendi meritò videantur, vbi glo. in verb. Non mutentur, dicit hoc intelligi de illis, qui instituuntur perpetuò per Canonicam electionem Capituli, & confirmationem Superioris: isti sine certa causa remoueri non debent, quia sine culpa nemo priuari debet iure suo, cap. Satis peruersum, 56. distinct. cap. Inuentum, 16. q. 1. cap. 1. supra de iudic. & cum glos. concordant Innoc. ibi ad fin. in verb. Non mutentur Hostien. n. 5. dicens huiusmodi Priores perpetuos esse, nec esse remouendos sine causa, & iuris ordine non seruato, Io.
25 Andr. n. 12. & communiter DD. licet etiam canonicè electi possint ex lenioribus causis ab administratione amoueri, vt dicit text. in cap. Per tuas, il primo, ad finem infra de Simon. & hic notat gl. in verb. Amoueri.

26 Alij verò sunt Priores minores, qui per electionem canonicam non creantur, sed Abbas committit eis administrationem: & tales sunt ad nutum ipsius Abbatis amouibiles, vt est tex. in hoc §. Tales, in illis verbis. [Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda tanquam in sua sibi vita locetur; sed cum oportuerit remoueri, sine contradictione aliqua reuocetur: nam
27 verb. *obedientia* exponitur, idest Prioratus, vel officium certum habens administrationem secũdum Hostien hic n. 20. in verb. Obedientia, & Io. Andr. nu. 13. in eod. verb. & verb. *cum oportuerit*, exponuntur, idest quando Abbati videbitur, in cuius dispositione cuncta consistunt, vt per eundem Hostien. d. n. 20. in verb. Oportuerit, & Io. Andr.
28 num. 14. Tales igitur Priores non confirmantur, vt cap. Ad nostram, & c. Porrecta, supra de confirm. vtil. Sed sunt ad nutum Abbatis amouibiles, prout firmat pręcitata glos. in d. cap. Monachi in verb. Non mutentur, supra eod. & ibi Innocent. ad fin. in eod. verb. Hostien. num. 5. dicens Priores minores pro voluntate Abbatis hodie mitti posse ad Prioratus, & in crastinum reuocari, Io. Andr. num. 12. vers. Alij ad voluntatem. Item glos. hic in verb. Perpetuò, Hostien. num. 20. in eod. verb. item gl. in Clem. 1. in verb. Reuocari, post med. vers. &
29 scias, de supplend. negl. Pręl. & nullus discrepat, & de talibus intelligendus est Abbas hic n. 5. dum ait: [Nota regulam generalem quod in monasterio præter Abbatem nullum officium est perpetuum. Atque ita huiusmodi Prioratus, & beneficia Regularium ex sui natura esse manualia per hunc textum firmant Cassad. decis. 4. num. 3. & decis. 12. num 9. de præbendis, Milis in repertorio in verb. Beneficia regularia, num. 30 Rebuff. in tract. de pacific. possess. num. 280. Ioan. de Selua de in tract. de benefic. 3. p. q. 67. nu. 1. Mandos. in reg. 3. reseruatoria, q. 11. num. 13. Nauarr. Comment. 4. de regular. num. 25. vers. Tertiò, & alij recentiores.

31 De his igitur Prioribus, qui sunt ad nutũ amouibiles, dubitatur nunquid amoueri possint ad libitum Abbatis sine vlla causa. Et quidem Innoc.
32 in cap. Insinuante, sub num. 2. infra qui clerici, vel vouentes. Videtur fuisse in ea sententia, vt sine causa amoueri non possint. Sic enim ait: [Et si occurreret casus in quo Abbas, vel Superior vellent ex malitia remouere Monachum à loco, quem ei deputarunt, posset supplicare Superiori, & superior eum audire deberet, ad similitudinem serui, vt in l. 1. C. de precib. Imper. offerend. & §. Sed & maior. instit. de his qui sunt sui vel alien. iur. & per hanc Innocentij doctrinam Rebuff. in tract. de pacific. possess. num. 275. vers. Secundum intellige, si Abbas, inquit, sine causa amoueat Monachum à Prioratu manuali, potest idem Monachus implorare officium Superioris, vt sine causa ex sola malitia non remoueatur. Et hanc opinionem sequuntur vltramontani, vt testatur Ioan. Andr. in cap. Cum singula, nu. 1. sub. glos. Ad idem, de præbend. lib 6. eius verba hæc sunt: scire debes quod multum apud Vltramontanos viguit hæc opinio, quod Prior manualis, quem sine causa rationabili Abbas remouere vult, forte ex odio, quia detulit, vel quia nepoti vult illud conferre, vel simili causa non iusta, potest apud Superiorem Abbatis de ipso querelam deponere.] Eiusdem sententiæ
33 videtur fuisse Hostien. hic n. 21. dum ait, [etiam Prępositum, qui est secundus post Abbatem in monasterio, posse ab eo remoueri, si quater admonitus se non emendauerit.] Et mox subdit: [Sed caueat Abbas, ne forte zeli, aut inuidię flãma vrat animam suam, quia de omnibus suis iudicijs redditurus est Deo rationem, vt in reg. c. 65. ante fin. & in fin. Et ita Host. clarè supponit amotionem à Prioratu, & officio manuali fieri non debere sine rationabili causa.

Sed his non obstantibus apud Citramontanos communiter tenetur Priores manuales posse per Abbatem remoueri etiam sine causa, quia expedit vt nuda voluntate etiam sine causa possit illos ad claustrum reuocare; ita Io. Andr. in d. c. Cum singula, sub num. 2. vers. Sed apud Italos communiter hoc non recipitur, de præben. lib. 6. & post eum ibi Anton. de Butr. num. 5. Anchar. num. 4. Gemin. col. 2. prope finem, vers. Sed non recipitur; & Franc. num. 5. vers. Sed apud Italos, Dec. in cap. Ad nostram, nu. 7. vers. Sed in Italia, de confirm. vtil. vel inutil. quos in puncto sequuta fuit Rota in causa Aquilana Prioratus 16. Martij 1584. vt in decis. 778. part. 1. diuers. & pro hac opinione videtur textus in hoc §. Tales, ibi: *sine contradictione aliqua reuocetur*: nam vt dicunt Host. num. 21. in

verb.

verb. Contradictione, & Io. Andr. num. 25. In ta-
libus non est locus contradictioni, nec appellatio-
ni, cap. Reprehensibilis, & c. Cum speciali in fin.
supra de appellat. c. Per tuas, in fin. infr. de simon.
Ad idem videtur textus quasi expressus in Clem. 1.
§. Præmissa, de suppiend. neglig. Prælat. ibi, *liberè
potuit ad claustrum cùm oportuerit, reuocari*: nam
verb. Liberè, idem importat quod sine causa, &
pro libito voluntatis, vt cap. Quamuis, de procu-
rat. lib. 6. Bald. in cap. 1. num. 6. supra de rescript.
Soccin. senior. cons. 170. In præsenti, num. 8 vol. 2.
Menoch. alios cumulans de arbitrar. lib. 1. qu. 8.
35 à num. 33. & hinc fit vt regularis per Abbatem
spoliatus officio, vel beneficio manuali sine iusta
causa minimè possit agere interdicto recuperandæ
contra spoliatorem, quia Abbas spoliando nullam
intulit iniuriam, sed vsus est iure suo, vt voluit sin-
gulariter Bald. in l. Cum affirmes, in fin. C. de li-
berali causa, Felin. in cap. Per tuas, num. 4. de ma-
ior. & obed. Rebuff. de pacific. possess. num. 274.
Nauarr. Comment. 2. de Regular. num. 65. vers.
Addo octauò, & cons. 14 nu. 12. de stat. Monach.
36 Item Monachi sunt obedientiarij, cap. Si religio-
sus, de elect. lib. 6. de quo pulchrè per Archidiac.
in cap. Sciendum, num. 1. 8. q 1.

Demum hanc sententiam in Prioribus Congre-
gationis Montis-Virginis, qui ex litteris sanctæ
mem. Pauli V. sunt ad nutum amouibiles proba-
uit sacra Cōgregatio specialiter à Sanctissimo de-
putata super statu Regularium die 7. Martij 1650.
37 Ampliatur conclusio superius firmata, vt locum
habeat non obstante quod Priores manuales non
consueuerint reuocari, quia cùm hoc sit in facul-
tate Abbatis, si non est vsus tali facultate, consue-
tudo non inducitur, cùm in actibus merè faculta-
tiuis non inducatur consuetudo, vt in his termi-
nis firmat Abbas in cap. Ad nostram, num. 11. vbi
etiam Dec. num. 6. vers. vltimò Abbas concludit,
de confirm. vtil. vel inutil. Rebuff. de pacific. pos-
sess. num. 335. quos sequuta fuit Rota in prælle-
gat. decis. 778. n. 5. par. 1. diuers.
38 Ampliatur secundò etiam in Vicarijs tempora-
libus in ecclesia curata, & sæculari, qui possunt
sine causa remoueri, vt tenent in cap. Cum non
ignores de præben. Innoc. num. 2. Hostien. num. 8.
& 9. Io. Andr. num. 3. Butr. num. 5. Cardin. nu. 7.
Anchar. num. 3. circa med. & Imol. n. 4. post med.
Bero. in cap. Non sine multa, num. 10. de arbitr.
Butr. cons. 51. num 3. & 6. vers. Ex quibus, & vers.
Item ratio, cons. 262. num. 4. 5. & 6. lib. 3. & latissi-
mè firmauit Rota in Hispalen. iuris amouendi Cu-
ratos die 20. Aprilis 1640. coram R. P. D. Pentin-
gerio, quæ postea fuit confirmata 21. Iunij 1641.
& rursus 23. Iunij 1642. coram eodem Coccin. de-
39 cis. 18. num. 13. Et est ex mente Sacræ Congrega-
tionis Concilij, vt in declaratione relata in prædi-
cta decis. Rotæ sub die 21. Iunij tenoris infrascri-
pti, videlicet. An Vicarij amouibiles deputati ad
nutum Capituli pro exercitio curæ præuia appro-
batione Episcopi possint ab ipso Episcopo sine
causa amoueri? Sacra Congregatio censuit Vica-
rios prædictos posse à Capitulo amoueri ad nutum
Capituli; ab Ordinario verò non nisi ex causa le-
gitima, & probata, propter quam etiamsi perpe-
tui essent, amoueri possent.
40 Limita nunc propositam conclusionē nisi amo-
tis à Prioratu, vel officio manuali fieret ex malitia,
quia tunc amotus posset Superioris officium im-
plorare, & Superior deberet eum audire, & in hoc
casu loquitur Innoc. Io. Andr. & alij pro prima
opinione allegati num. 32. vt ex eorum verbis ap-
paret, & declarat ipsemet Innocen. in cap. fin. n. 3.
de off. Ordin. lib 6. cum quo concordant ibi Ioan.
Andr. num. 2. Gemin. num 9 & Franc. nu. 3. Bel-
lam. in cap. Porrecta, num 6. quæst. 4. de confirm.
vtil. vel inutil. Cardin. in Clem. 1. §. Præmissa, n. 4.
de supplen. negl. Prælat. dicens: Ego puto quod etsi
nulla subsit causa, dum tamen non ex malitia, te-
net reuocatio: & sequitur eidem Imol. num. 41.
& Vitalin. num. 3. Milis. in Repertorio in ver. Re-
ligiosus, num. 4. vers. Religiosi si sint manuales,
Selua de Benefic. part 3 q. 68 num. 3. Rota d. de-
cis. 778. num. 2. par. 1. diuers. & fuit resolutum in
causa Burgen. amotionis Magistri capellæ 11. De-
41 cembris 1581. coram Blanchetto. Censetur au-
tem reuocatio facta ex malitia, si subsit præsum-
ptio alicuius odij, vt post Butr. notat Imol. in d.
Clem. 1. num. 44. vers. Dominus Antonius credi-
dit, Franc. in d. cap. Cum singula, num. 1. circa
med. vers. Sed Imola, & Rota d. decis. 778. num. 3.
& est ex mente Io. Andr. vt constat ex eius verbis
supra relatis, num. 32. vers. Et hanc opinionem,
42 ibi: *fortè ex odio, quia detulit*. In dubio tamen
odium, seu maleuolentia non præsumitur: Albe-
ric. in l. Iniuriarum actio, nu. 1. & in §. Si quis per
iniuriam, ff. de iniurijs: & in his terminis censuit
Rota in prælleg. decis. Peutingerij sub die 21. Iu-
nij 1641. §. Quod attinet.
43 In §. Nec æstimet Abbas. QVAERO vtrū Papa
possit dispensare cum Monacho, vt habeat pro-
prium, vel vxorem ducat.
44 In hoc grauissimo articulo tres sunt Doctorum
opiniones. Prima opinio est eorum, qui absolutè
negant Summum Pontificem posse super hoc di-
spensare: & pro istis videtur textus expressus hic
in illis verbis: [Abdicatio proprietatis, sicut &
custodia castitatis adeo est annexa regulæ mona-
chali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit
licentiam indulgere.] Vnde cū articulus per hanc
litteram sit decisus, non videtur de eo vlterius di-
sputandum, vt dicebat Ioan. Andr. in reg. Semel
Deo, n. 1. vers. Imo non videtur, de reg. iur. lib 6.
& similiter glos. vltim. hic & Host. num. 29. pon-
45 derantes hanc litteram dicunt: Et ita habes hic,
quod præter articulos fidei multa sunt, in quibus
Papa dispensare non potest, scilicet vt Monachus
proprium habeat, vel votum continentiæ frangat,
&c. Et hoc de plano concedit Tancredus, & Ioan-
nes in cap. Sunt quidam in glos. in verb. Apostoli,
in fin. 25. q. 1. Bernard. hic in glos. in verb. Abdi-
46 catio. Quinimo S. Thom. in 2. 2. q. 88. art. 11. te-
net absolutè Summum Pontificem dispensare non
posse in voto solemni castitatis etiam propter bo-
num multitudinis, veluti quando per contractum
matrimonium aliquarum personarum, quæ conti-
nentiam vouerunt, posset pax patriæ procurari: &
deridet Iuristas, qui ignoranter contrarium dixe-
47 runt; mouetur, tum quia hæc decretalis dicit nec
Summum Pontificem posse contra custodiam ca-
stitatis Monacho licentiam dare; tum quia vt ha-
betur Leuitic. vltim. Illud, quod semel sanctifica-
tum est Domino, non potest in alios vsus commu-
tari. Vnde non potest aliquis ecclesię Prępatus fa-
cere, vt id, quod est sanctificatum, sanctificationē
amittat etiam in rebus inanimatis, puta vt calix
consecratus desinat esse consecratus si maneat
integer: vnde multò minùs potest hoc facere ali-
quis

quis Prælatus, vt homo Deo consecratus, quandiu
48 viuit, consecratus esse desistat. Solemnitas autem
voti consistit in quadam consecratione, seu benedictione
vouentis; & ideo non potest fieri per aliquem
Prælatum Ecclesiæ, vt ille, qui votum solemne
emisit, desistat ab eo, ad quod est consecratus,
puta vt ille qui est Sacerdos, non sit Sacerdos, licet
possit Prælatus ob aliquam causam executionem
ordinis inhibere: & simili ratione Papa non
potest facere, vt ille, qui est professus religionem,
49 non sit religiosus; & quamuis possit dispensare in
voto continentiæ solemnizato per susceptionem
sacri Ordinis: tamen hoc ideo est, quia continentia
non est Ordini sacro essentialiter annexa, sed
ex statuto Ecclesiæ: est autem debitum continentiæ
essentiale statui religionis, per quem homo abrenuntiat
sæculo, totaliter Dei seruitio mancipatus, quod non potest
simul stare cum matrimonio, in quo incumbit necessitas
procurandæ vxoris, & prolis, & familiæ, & rerum, quæ ad hoc
requiruntur: vnde Apostol. dicit 1. ad Corinth. 7. *Qui est
cum vxore sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo
placeat vxori, & diuisus est*; vnde nomen Monachi
ab vnitate sumitur per oppositum ad diuisionem
prædictam; & ideò in voto solemnizato per professionem
religionis non potest per ecclesiam dispensari:
& rationem assignat Decretalis, quia ca-
50 stitas est annexa regulæ monachali; & ad rationē
communis vtilitatis, vel necessitatis respondet periculis
rerum humanarum esse obuiandum per res
humanas, non autē per hoc quod res diuinæ con-
51 uertantur in vsum humanum. Professi autem
sunt mortui mundo, & viuunt Deo: vnde non sunt
reuocandi ad vitam humanam occasione cuiuscumq;
euentus. Eiusdem sententiæ sunt Altisiodorensis
in summa lib. 3. tract. 28. cap. 1. quęst. 2.
Abulen. cap. 30. Numer. q. 109. per totam, Albert.
Magn. in 4. sentent. dist. 38. art. 16. & 18. Capreol.
in 4. dist. 33. quęst. vnic. art. 3. ante solutionem
ad primum, Sot. de iust. & iur. lib. 7. quęst. 2. art. 2.
per tot. & in 4. sentent. distinct. 38. quæst. 2. art. 2.
concl. 2. & eam cum alijs duabus recitat S. Bonauentura
d. distinct. 38. art. 2. q. 3. num. 41. & 42. dicens:
[Quæ istarum trium opinionū sit verior, fateor
me nescire, & satis potest quęlibet sustineri;
ideo nullam assero.]
52 Huic primæ opinioni valde etiam suffragatur
quod Sāctus Matthęus Apostolus, vt refert Abdias
Babylonius in eius vita, elegit potius mori, quàm
dispensare cum Iphigenia virgine Deo dicata, vt
contraheret matrimonium cum Rege promittente
cōuersionem dimidij regni ad fidem, si ipsa sibi
matrimonio copularetur. Causa igitur quantumcumque
magna non videtur sufficiens ad hanc di-
53 spensationem iustificandam. Pręsertim verò quia;
vt refert Io. Andr. in regul. Semel Deo, num. 3. de
regul. iur. lib. 6. votum tenetur esse de iure naturali
immutabili, 5. distinct. in princip. In his autem
quæ sunt de lege naturę, & in pręceptis diuinis
non potest per hominem dispensari, & præcipuę
in pręceptis primę tabulę, quę ordinantur directè
ad dilectionem Dei, qui est vltimus finis pręceptorum.
Sed secundum hoc implere votum est
de lege naturę, & primę tabulę, cùm sit actus latrię:
& concludit hoc argumentum etiam in alijs
votis dispensari non posse. Fortiùs ergo in votis
solemnibus continentię, & paupertatis.
54 Secunda opinio est aliorum, quos tacito nomine
recensent glos. vltim. hic, & Hostien. num. 30. Existimantium
Papam quamuis non possit super huiusmodi
votis cum Monacho dispensare de potestate
ordinaria, & à iure regulata, posse tamen de
potestate absoluta, seu de potestatis plenitudine,
secundum quam potest mutare substantiam rei, vt
l. vnica, C. de rei vxor. action. & de eo quod nihil
est, aliquid facit cap. Hæc quippe, 3. qu. 6. arg. cap.
re vera de consecrat. dist. 2. & notatur in cap. 1. in
55 glos. in verb. Supr. de translat. Episcop. Nec obstant
verba illa textus nostri: nec Summus Pōtifex possit
licentiam indulgere, quia vet. *possit*, exponunt
idest potentię suę non congruit, sicut exponitur
illud Hieronymi, [cum Deus omnia possit, solùm
non potest suscitare virginem post ruinam.] c. Si
Paulus, 32. q. 5. idest non congruit potentiæ suę, vel
de solito cursu, quia non consueuit hoc facere;
posset tamen si vellet, vt hic per Hostien. n. 38.
56 Tertia opinio est, quòd Papa super voto continentię,
& paupertatis quantumcumque solemnizato
dispēsare possit ex magna causa, & non aliàs,
& hanc pluribus tuetur Innoc. hic à num. 1. vsque
in fin. cui subscribunt Abbas Antiq. in fin. in verb.
Summus, Hostien. Io. Andr. & communiter DD.
vt patebit infra num. 63. Idem Ioann. Andr. in
reg. Semel Deo, de reg. iur. lib. 6. vbi prolixè disputat
in vtramque partem, & tandem nu. 5. Concludit
cum Innocen. Idque probabilius affirmat
ipsemet S. Thom. in 4. sent. quęst. 1. art. 4. quęst. 1.
ad tertium.
57 Prima pars cōclusionis Innocentij quod ex magna
causa possit Papa dispensare; nititur hoc pręcipuè
fundamento, quia castitas, & paupertas sunt
annexa ordini, seu regulę monachali de iure posi-
58 tiuo, quod sic probat: nam Monachus nihil aliud
est, quàm solitarius, & tristis, cap. Placuit, 16. q. 1.
Quidquid ergo vltra hoc additum est, à conditore
iuris impositum est: & ex hoc patet, vt Innoc.
ait, Papam posse dispensare cum Monacho, vt habeat
proprium, vel coniugem, cum possit ordinem,
& naturam, quam dedit ordini, & substantiam
tollere; & cum ipso trāseunt totidem verbis Abb.
Antiq. in fine, Hostien. num. 27. & Ioann. Andr.
59 num. 24. Item vt addit Hostien. omnis religionis
regula à Summi Pontificis auctoritate vires sumit,
60 cap. fin. infra de relig. domib. Sicut ergo religionem,
& eius substantiam approbat, sic & ipsam
tollere potest, cap. Omnis res, cum ibi notatis infr.
de reg. iur.
61 Præterea, vt inquit Innoc. num. 4 in verb. Licentiam.
[Quid si tota Christianitas, vel etiam aliqua
pars eius esset in periculo, nisi Monachus fieret
Rex, forte quia non esset alius, qui sciret, vel
posset aliquod regnum regere, nisi Monachus?
Nonne dices, quod fiat Rex? Nonne quilibet debet
se totum in holocaustū offerre Deo, vt in eo,
quod ei plus placet, præeligat seruire? Sed præ
omnibus placet ei, vt creaturam suam rationabilem,
& temporalem conseruet, pro quo etiam ipse
animam suam posuit. Item nonne peccat qui
minus bonū maiori bono præponit? c. Licet, in fin.
supra de regular. c. Si quis dicat, & c. Vel qui dicit,
21. q. 3. Item communis vtilitas præfertur,
cap. Scias, & cap. Mutationes, 7. q. 1. Item si propter
communem vtilitatem Monachus potest fieri
Episcopus, d. c. Licet, & etiam Clericus, vt cap.
Priscis, 55. distinct. cap. Ne pro cuius, 16. q. 1., quare
non eodem modo Rex, sed forte respondebit
coh-

contradictore Concedo quod fiat Rex, sed non habebit proprium, quia regnum commune est, &
quod acquiret, regno acquiret, arg. cap. 1. 18. q. 2.
62 & cap. Cum olim infr. de priuil. Sed contra, Quid
si non possit esse salua Christianitas, nisi regnum in
suum proprium accipiat, illud suis hæredibus relinquendum, quia forte habebat filios antequam fieret Monachus? Item Quid si dicerent ei illi, qui
possunt dare regnum: Oportet, vt si eis habere regnum, accipias hanc Reginam in vxorem, alias
dabimus eam infideli, vel tyranno, an ita diliges
contemplationem huius Monachi, & continentiam hominis vnius; & ita reputabis Deum crudelem, vt nolit per prouisionem vicarij sui huic Christianitati prouideri? Item Papa facit Constitutionem, vt etiam ille, qui vouit simpliciter continentiam, si matrimonium contrahat, validè contrahat, cap. Rursus, infra qui cler. vel vouen. c. Consaldus, 17. q. 2. cap. Placet, supra de conuent. coniugator. quare non eodem modo potest dispensare? Item facit Constitutionem, vt vxor vnius alij
nubat, cap. Gaudemus, §. penult. infra de diuort.
Item ex Constitutione est, vt minor. 14. annis non
possit se obligare Religioni, cap. Ad nostram, supra
de regul. quod est contra ius naturale, quia sicut
puer ex quo doli capax est, potest se diabolo obligare, eodem modo & Deo; Item, Papæ dicitur,
63 *quodcumque ligaueris*, &c. Item in quolibet voto
intelligendum est, nisi aliter Deo placeat; sed credendum est Deo aliud placere, si vtilitas subest,
vt contra votum faciat. Item non intelligitur quis
venire contra votum, qui facit contra illud auctoritate Superioris, qui est Vicarius Iesu Christi, sicut dicitur in matrimonio, cap. Inter corporalia,
in princ. supra de translat. Episc. Nec obstat prædictis quod dicitur, Vouete, & reddite; vouere quidem est voluntatis, sed reddere necessitatis, quia
bene intelligitur votum Deo reddere qui se eius
dispositioni committit, & qui magis eius beneplacitum facit, cap. Magnæ, supr. de vot.] Hactenus formalia verba Innocentij, quæ fere ad calamum transcribunt, & approbant hic Hostien. n. 31.
vers. Vel hoc non potest Papa sine causa, sed ex magna, & Deo magis placente hoc posset; hanc amplector, & infra eod. n. in verb. Pontifex. & nu. 32,
Io. Andr. num. 29. Henric. Boych. num. 9. & 10.
Butr. num. 18. Cardin. §. vltim. n. 18. Anchar. n. 24.
Abb. num 10. & Io. de Anan. nu. 12. vers. In glos.
fin. & idem Hostien. in summa tit. de vot. §. Qualiter & cuius, nu. 32. & in c. 1. num. 4. de vot. & ibi
etiam Abb. nu. 8. dicens hoc tenere communiter
Canonistas, Archid. in cap. Sunt quidam, 25. q. 1.
num. 5. Henric. Boych in cap. Rursus, num. 6. vbi
etiam Cardin. num. 2. q. 1. Anchar. num. 4. Præpos.
num. 4. & 7. & Alex. de Neuo, n. 12. infra, qui cler.
vel vouen. Turrecrem. in c. De illo, n. 3. & seqq. distin. 32. Steph. de Gaeta in repet. c. Ad limina, 30.
q. 1, §. 4. q. 129. n. 353. Io. Andr. in d. c. Semel Deo,
64 num. 5. ad fin. vers. Sed vt scripsi, de reg. iur. lib. 6.
[Nam (vt ipse ait,) vbi votum continentiæ solemne est impedimentum maioris boni, poterit
Papa dispensare: nam bonum multitudinis melius
est, quàm bonum vnius: posset autem per vnius
continentiam bonum multitudinis impediri, vt si
per matrimonium alicuius solemniter vouentis
etiam Monachi posset pax patriæ procurari, vel Patria infidelis ad fidem conuerti, vel his simile, absit
vt his casibus Monacelli cõtinentiam præferamus
tanto bono.] Sed & Sanctus Thom. in 4. sentent.
distinct. 38. q. 1. art. 4. ad. 3. eandem rationem approbat dicens: [Si communis vtilitas totius ecclesiæ, aut vnius Regni, vel Prouinciæ exposceret,
posset conuenienter & in voto continentiæ, & in
voto Religionis dispensari, quantumcumque esset
65 solemnizatum; non enim per votum posset se homo deobligare ab eo, in quo tenetur alteri. Vnde
talis posset imminere necessitas, vt posset alicui iustè prohiberi ne continentiam, aut Religionem
voueret, & eadem necessitate manente potest etiã
in voto dispensari iam acto.] Hæc S. Thom. cum
quo concordant ibi, Durand. q. 4. art. 4. conclus. 1.
num. 49. Maior. q. 14. Supplementum Gabriel. q. 1.
art. 5. dub. penult. S. Anton. in 2. par. tit. 11. cap. 2.
§. 9. & in 3. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. plenissimè Medina de sacror homin. Continentia, cap. 21. cum
plurib. seqq. Toled in summ. lib. 4. cap. 18. num. 5.
Gregor. de Valen. in 2. 2. disput. 6. qu. 6. punct. 7.
col. 3. Nauarr. in manual. cap. 12. num. 77. in fin. &
in cap. 7. num. 20. de consecr. dist. 1. & cons. 11. 3.
de Conuers. Coniugat. & cons. 12. num. 8. de sponsal. Couarr. in cap. 2. num. 20 & 21. de testam. &
alibi passim Doctores. Ex quibus patet hodie
hanc sententiam esse communem Theologorum,
ac ferè omnium Canonistarum, quam etiam tacitè
66 approbauit Ecclesia Romana, dum super hoc dispensauit cum multis Religiosis, prout cum Ramiro Rege Aragonum dispensatum fuisse, vt relicta
religione, & Episcopatu, acciperet vxorem, & Regnum attestatur Petr. de Palud. in 4. dist. 38. qu. 4.
art. 4. Caietan. in 2. 2. q. 88. art. 11. in princ. vers.
Videtur autem plures Lucius Marineus Siculus,
lib. 8. de memorab. Hispan. cap. vlt. Ioan. Vasæ in
Chronic. c. 18. & de Constantia filia Rogerij Regis, quæ cum esset Sanctimonialis, nupsit Henrico VI. idem Caiet. vbi supr. & latius dicam infra,
num 69 & cum Nicolao Iustiniano Sacerdote Monacho in monasterio Sancti Nicolai Ordinis Sancti Benedicti dispensatum fuisse ab Alex. III. ad
instantiam Venetorum Ducis referunt Bartol. à
S. Faustio de Thesaur. Religios. lib. 3. q. 36. num. 5.
& Pineda in Monarchia ecclesiast. part. 4. lib. 25.
cap. 7. § 1. pag. 84. & à Gregorio XIII. cum fratre
Cardinalis Ioyosæ Gallo Sacerdote professo, & Prouinciali Ordinis Capuccinorum, refert idẽ Bart.
à S. Faustio d. q. 36. à n. 8.
67 [Cæterum aduerte, quia opinio Innoc. & sequacium non ita est intelligenda, vt Monachus quandiu remanet Monachus, ex dispensatione Papæ sit
solutus à voto continentiæ, & paupertatis; quia
implicat contradictionem, vt quis remaneat Monachus, & non habeat essentiam Monachatus, quæ
consistit in tribus votis substantialibus, vt hic: nã
Monachum facit, idest ad esse deducit Religionis
professio, vt cap. 1. & cap. Porrectum, supra de regular. Non potest igitur dispensatio Apostolica ex
causa quantumuis graui efficere, vt quis perseueret Monachus, & sit absolutus à substantialibus
Regulæ. Et hoc intendit hæc Decretalis, dum dicit castitatem, & paupertatem adeo esse annexam
Regulæ monachali, vt contra eam nec Papa possit
licentiam indulgere; sensus enim est, Vota solemnia sunt adeo intrinseca, & essentialia statui Monachismus, vt Papa efficere non possit, vt quis eodem tempore sit Monachus, & habeat vxorem,
vel proprium, vt declarant Turrecrem. in c. 1. art. 3.
num 7. in resp ad 2. 17. q. 1. Bath. Soccin. cons. 92.

num.2.volum.2. Ricard.de Media Villa in 4. sent.
68 dist. 28. art 9.q.1. Durand. Petr. de Palud. & Gre-
gor. de Valen. locis citatis, Basil. Pont. de impe-
dim. matrim. cap.1. §.3. vers. Sed quamuis, Card.
Caietan. in 2.2.q.88.art.11. vers. Sed neutrum ho-
rum, dicens; Si homo religiosus perseuerat religio-
sus, inhabilis est ad matrimonium, non ex statuto,
sed ex natura, ita quod oppositum implicat con-
tradictoria. Oportet ergo aut Religiositatem ces-
sare, aut inhabilitatem manere. Et infra in vers.
Ad hoc breuiter dicitur, pro hoc intellectu pon-
69 derat litteram huius Decretalis, concludens ex
ea non inferri necessariò indispensabilitatem voti
solemnis, sed sic, scilicet stante monachatu. Et pō-
derat ad hoc quod Innocen. III. illius author suc-
cessit immediatè Cęlestino III. qui dispensauerat
Constantiam filiam Rugerij Regis, vxoremque
Henrici VI. quę erat Sanctimonialis in Panormo,
& iam quinquagenaria, & ex tali coniugio genuit
Federicum II. vt idem Caietanus refert, d.art.11.
in princip. & Angel.in l. Si maior. Quinquagena-
ria, in princip. Cod. de legit.hæred. eamque publi-
cè, omnibusque videntibus patere voluisse, vt par-
tus suppositi omnem suspicionem excluderet, te-
stantur Paris.cons.29. num.46. lib.2. & Socin.Sen.
cons.126. num.2.lib.3. Et cum Innocentium non
laterent gesta Cælestini, in facie totius orbis à quo
etiam Cardinalis creatus fuerat, resque vndique
esset admiranda propter ætatem quinquagenariā,
& statum imperialem, & matrimonium fuisset Ro-
mę consummatum: non est rationabile, vt volue-
70 rit gesta Prędecessoris damnare per verba hanc
damnationem non significantia. Stat igitur con-
clusio, quam ponunt Vincentius, & Ioannes rela-
ti à Bernardo hic in glos. vltim. videlicet Papam
nōa posse super voto castitatis, & paupertatis cum
Monacho dispensare quamdiù monachus est;
posse tamen ex magna, & iusta causa facere de
Monacho non Monachum, vt cap. Quorumdam,
74. distinct. Quo peracto in consequentiam pote-
rit proprium habere, & vxorem ducere.

Nec refert quod Nauarr. comment.2. de regul.
num.17. quamuis concedat Papam posse dispen-
sare in voto solemni castitatis, tamen id neget in
solemni paupertatis voto, assignans rationem di-
uersitatis, quia matrimonium potest esse necessa-
rium in filio Regis professo, vt totius Regni bo-
num conseruetur; & ita potest esse iusta causa di-
spensandi, vt vxorem ducat: At non sic in voto pau-
pertatis, quia Monachus ex dispensatione Papæ
potest esse Rex cum sola regni administratione,
nec vlla subesse potest necessitas, vt habeat domi-
nium; Et ideo ex defectu causę non poterit dispē-
sari vt proprium habeat; respondetur enim imò
posse dari casum, in quo publica salus salua esse
non possit, nisi ipsum dominium regni in Mona-
chum transferatur, vt pręclarè docuit Innocen-
tius, cuius verba habes supra n.62.

71 Ad rationem verò D.Thom.in 2.2.q.88.art.11.
quod nullus Prælatus ecclesiæ possit facere, vt ho-
mo semel Deo consecratus, quandiù viuit, desinat
esse consecratus; Respondetur id verum esse in cō-
secratione Sacramentali, quę est de iure Diuino,
ac proinde omnino indelebilis, vt in Concil.Trid.
sess 7. de Sacram. can.9. At secus est in alijs con-
secrationibus, quæ sunt de iure positiuo, quia per
Summum Pontificem auferri possunt, vt probat
text.in l. Continuus, §. Cum quis, ff. de verbor.
obligat. quem ita intelligunt Dyn. & Io. Andr. in
cap. Semel Deo, in princ. & ibi etiam Franc. nu.1.
de reg. iur. lib.6. & ideo passim videmus per au-
ctoritatem Papæ ecclesias, & loca sacra in propha-
nos vsus non sordidos conuerti iuxta Decretum
Concilij Tridentini, in cap.7. in fin. sess.21. & in
consecratione seu benedictione Abbatis notat In-
nocentius in cap. Quanto, nu.4. supra de consue-
tudin. Quæ latius prosequor in cap. Requisiuit à
72 num.35. de ordinat. ab Episcopo: Consecratio au-
tem, seu benedictio, in quā consistit solemnitas
voti non est Sacramētalis, nec de iure diuino, quia
voti solemnitas introducta est de iure positiuo, &
ex Constitutione ecclesiæ, vt est text. in cap. vnic.
de vot. lib.6. Ergo nihil obstat quin Summus Pon-
tifex possit super ea dispensare. Deinde vt egre-
73 giè respondet Caietan.in 2.2. q.88. d. art.11. vers.
Aliter igitur, sacra etsi non possint passim ad alios
vsus transferri, possunt tamen transferri ad alios
vsus in articulo necessitatis, vt panes propositio-
nis translati ad vsum Dauid, & suorum propter
articulum necessitatis, vt Dominus exposuit. Et
ad hanc Decretalem in fin. quæ mouit B. Thom.
ad prædictam distinctionem. Respondet Io. Andr.
in d. reg. semel Deo, in fin. certum esse nulla ver-
ba Papę posse tollere, vel detrahere potestati suc-
cessoris; quia par in parem non habet imperium,
cap. Innotuit cum concord. supr. de elect. sed hæc
responsio non satisfacit, quia Papa hic non pro-
cedit statuendo, sed declarando; ideo melius est
respondere, vt dictum est supra n.69.

74 Ad aliud verò quod obligatio voti sit de iure
naturę, super quo nō cadit dispensatio; ita respon-
det Io. Andr. in d. cap. Semel Deo, nu. 2. vers. Sed
ad hoc respondetur, videlicet quando ecclesia di-
spensat in voto, non dispensat in pręcepto iuris na-
turalis, vel diuini, sed determinat id, quod cade-
bat sub obligatione deliberationis humanę, quę
75 non potuit omnia circumspicere, sicut etiam di-
spensare contra legem humanam non est tollere
legem, sed ordinare ex causa, ne liget eo casu quo
dispensatur: & sic non est contra. Ad hoc Concil.
Trid. sess.25. de reformat. cap.18.

76 Vltimum deniq; obiectum de S. Matthęo Apo-
stolo non obstat, quia, vt respondet Cardin. Ca-
iet. in 2. 2. qu 88. art.11. vers. Aliter igitur. Fortè
non expediebat in exordio nascentis fidei per ta-
lem apparenter irreuerentiam Diuinam propagarī
fidem, quę prędicatione, & signis propaganda erat
secundum Domini mandatum Marci vltim. Prę-
77 terea Caietan. ait dictū illud se non inuenisse pro
authentico, & de Abdia Babylonio illius Authore
ita scribit Card. Bellarmin. de Script. Eccles. Ab-
dias Babylonius vnus ex discipulis Domini fuisse
dicitur; sed vitę Apostolorum, quę sub nomine
eius circumferuntur, fabulis similiores sunt, quàm
verę narrationi. Sed neque eius Abdię, aut librī
eius vllam in veteribus mentionem inuenio. Et
ex his absoluta sit pars prima conclusionis Inno-
centij, quod Papa ex magna causa possit dispensa-
re, vt Monachus habeat proprium, vel vxorem du-
78 cat. Secunda vero pars, quod scilicet dispensare
non possit sine iusta, & magna causa, probatur se-
cundum Innocentium, quia tametsi in dispensa-
tionibus, quę fiunt à Papa contra ius positiuum,
79 sufficiat sola voluntas dispensatores etiā sine cau-
sa, sicut apparet in statutis editis de ordinibus in-
tra certa interstitia temporum conferendis, 87.di-
stinct.

stinct. per tot. & alijs similibus, eo quod cùm sola
voluntaria Constitutio sit causa quare aliquid pro-
hibeatur, per consequens & sola voluntas contra-
ria causa erit quare prohibitio relaxetur, quia eius
est destruere ius, qui illud condidit, & interpretari,
l. Quod ius, ff. de re iudicar. cap. Inter alia, infr.
80 de sent. excommunicat. Tamen secus est in his,
quę sunt contra votum tacitum, vel expressum, &
in alijs, quę sunt contra Euangelium, quia non
prodest dispensatio, nisi ex causa fiat; & quamquã
Papa dispenset, nisi iusta causa subsit, peccat, & di-
spensans & is, cum quo dispensatur, secundum
Innoc. hic num. 2. Hostien. num. 31. in vèrb. Pon-
tifex, & Io. Andr. num. vlt. Butr. num. 28. Anchar.
81 num. 24. & Abb. num. 22. Qui tamen omnes quoad
validitatẽ dispensationis differentiam constituunt
inter votum paupertatis, & continentiæ: nam di-
spensatio vt Monachus habeat proprium nũquam
valet, nisi magna causa, & vera subsit; licet enim
Papa possit ex causa concedere Monacho, vt pere-
grinetur, & viaticum secum portet, illud tamen
non possidebit suo nomine, sed monasterij: vnde
82 nec de eo testari poterit: sed si dispensetur cũ Mo-
nacho, vt habeat vxorem, & non adsit necessitas,
vel vtilitas dispensandi, si tamen contrahat cũ ali-
qua credens bonam dispensationem, & licitam
tenet matrimonium, licet ille qui fuit Monachus,
semper peccet exigendo debitum, non autem red-
dendo, quia verum matrimonium est inter eos.
83 Ratio diuersitatis, quia dispensatio habendi pro-
prium nemini præiudicat, nec alicui prodest, nec
obest nisi ei, cum quo dispensatur: vnde si absit
vtilitas, vel necessitas, non valet dispensatio. At se-
cus est in matrimonio, vbi dispensatio prodest, vel
præiudicat alij, scilicet vxori; sed nihilominus di-
spensatio non prodest Monacho, cum quo fuit ma-
lè dispensatum, quia semper peccet debitum exi-
gendo; ita Innocen. cum quo cæteri transeunt.

De Statu Monachorum.

Cap. In singulis.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Prouinciale Religiosorum non sufficit celebrare in fine primi triennij, & statim in principio secundi aliud celebrare, sed inter vnum, & aliud debet triennium intercedere.*

2 *Fieri debet saluo iure Episcopi Diœcesani, & n. 5.*

3 *Et tam à religiosis exemptis, quàm non exemptis. Et quid post Concilium Tridentinum, n. 7. & seqq. & num. 11.*

4 *Et conuenire debent vniuersi Abbates, & Priores prouincia eiusdem ordinis.*

6 *Et malitiosè impedientes ne Capitula celebrentur, sententiam excommunicationis incurrunt.*

7 *Monasteria omnia, quæ sub immediata Sedis Apostolicæ protectione existunt, tenentur singulis triennijs sese in Congregationem redigere ex Concilio Tridentino.*

8 *Non tamen possunt inuicem, aut alijs monasterijs se vnire, & aggregare, & n. 10.*

9 *Monachi monasterij exempti, & commendati non possunt Congregationi iam institutæ sese aggregare, sed tantum se cum alijs monasterijs in Congregationem redigere ad celebrandum commune Capitulum.*

10 *Congregationis Ordinis Sancti Benedicti in Belgio erectio cum facultate aggregandi monasteria non exempta, in Congregatione Rerum Consistorialium examinatur.*

12 *Capitula in aliquibus Religionibus, vel Congregationibus Monachorum an sit permittendum vt celebrentur singulis annis, & Præsides eligantur annales.*

1 IN SINGVLIS. Statuit de Capitulis prouincialibus Religiosorum celebrandis singulis triennijs: de numero personarum venientium; de instructoribus adhibendis, de Præsidentibus Capitulo, de tractatibus in Capitulo habendis, de communi vita ducenda, de Visitatoribus eligendis, & de ipsorum officio: hortatur Diœcesanos ad monasteriorũ reformationẽ, pręcipit patronos, & similes compescere ab offensis monasteriorũ: hoc dicit integra hæc Constitutio, Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Ioan. de Anan. & sic diuiditur in duodecim partes, quę per se patent.

1 Nota primò ibi, *De triennio in triennium*. Inter vnum, & aliud prouinciale Capitulum religiosorum debere esse interuallum vnius triennij; vnde secundum Io. Andr. hic nu. 2. [Non sufficeret in fine primi facere vnum Capitulum prouinciale, & statim in principio secundi facere aliud, quia id potius esset facere Capitula de sexto in sextum annum, quàm de triennio in triennium; & multo tempore retardari posset sic ordinis reformatio, & sic etiam interpretata est consuetudo.] Hæc Ioan. Andr. quem totidem verbis sequuntur hic Butr. num. 4. Cardin. nu. 3. Anchar. n. 1. Abb. in primo notab. & Ioann. de Anan. num. 1.

Et ex hoc notabiliter infero, vt Episcopi, qui ex Constitutione Sixti V. tenentur singulis triennijs, vel quadriennijs, &c. visitare Beatorum Apostolorum limina, nequaquam possint, aut debeant infra tempora huiusmodi quandocumque visitare, sed tantum in vltimo anno triennij, vel quadriennij, &c. alioquin eodem annorum curriculo plures visitationes inculcarentur, & inter vnam, & aliam visitationem posset intercedere spatium sex, vel octo, aut plurium annorum, & multum retardaretur fructus visitationis contra mentem, & verba Constitutionis, quæ præcipit, vt Episcopi Italiæ tertio, Germaniæ quarto, Africæ quinto, Asiæ sexto quoque anno iter suscipiant, & perficiant: quod latius prosequor in c. Ego N. num. 5n supra de iureiur. Dic vt ibi.

2 Secundò nota ibi, *Saluo iure Diœcesanorum Pontificum*. Capitula prouincialia à regularibus fieri debere sine præiudicio Diœcesanorum, scilicet in visitationibus, procurationibus, & correctionibus, vt explicat glos. 4. hic, Host. num. 1. in ver. Pontificum, Cardin. in 1. notab. & Ioan. de Anan. num. 2. Nam Diœcesani pluries, quàm de triennio in triennium possunt visitare, & Synodum tenere, cap. Sicut olim, de accusat. secundum Goffred. & Hostien. num. 1. in ver. Diœcesanorum, Io. Andr. num. 3. & hodie est expressum in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 2. & 3. & generaliter ex hoc iurisdictio Episcopi non intelligitur enervari, vt patet infra eod. §. Ordinentur, secundum Hostien. eod. num. 1. in verb. Pontificum. Similis præseruatio habetur in cap. Saluo, 9. quęst. 3. in cap. Pontifices,

7. quæst. 1. & in cap. Dudum, supra de decimis.

3 Et hinc collige hoc capitulum loqui de Abbatibus, & Prioribus non exemptis, secundum Innoc. in princ. aliàs enim inanis fuisset illa præseruatio: sed Hostien. num. 1. in ver. Abbatum, atque Priorum: exponit, id est exemptorum, & non exemptorum, cap Proximum, § Hæc eadem, infra eod. & sic præseruatio iurium diœcesanorum Pontificum stat respectu non exemptorum. Hodie opinio Innocentij videtur approbata à Concilio Tridentino, quod restringitur ad Abbates, & Priores exemptos, vt dicam infr. num. 11.

4 Vltimò nota ibi, *Ad quod vniuersi* conueniant. Ad Capitula prouincialia Regularium debere vniuersos conuenire. Quod si intelligatur de Abbatibus, & Prioribus prouinciæ cuiuscumque ordinis, hoc non seruatur secundum Hostien. hic nu. 1. in ver. Qui non consueuerunt, & Io. Andr. in verb. Conueniant: nam Chartusienses suum, Cistertienses suum, Cluniscenses suum celebrant Capitulum per se, & sic de singulis, secundum eos. Item non habet hodie consuetudo, vt huiusmodi Capitulum faciant religiosi non habentes caput vnicum, secundum Io. Andr. eod. num. 3. licet subdat hodie plenè prouisum esse per Constitutionem Benedicti.

5 Porrò decretum hoc Innocentij in generali Cõcilio editum innouauit, & obseruari præcepit Clemens V. in Concilio Viennensi, vt in Clemen. Ne in agro, § final. de stat. Monachor. Licet mendosè ibi legatur Innocentius IV. & glos. vlt. ibi, [Adnotauit dessuetudinem in hoc non iuuare, sed tamen innouationem illam de facto non proficere.] Ideoque in Concilio Salisburgensi sub Martino V. §. 8. sic legitur: item licet fel. record. Gregorius Papa IX. prouidè statuerit, vt in singulis regnis, seu prouincijs Prælati Ordinis S. Benedicti de triennio in triennium Capitula Regularia celebrare deberent, & nos idem statutum in prouinciali duxerimus innouandum, quia tamen nullus fructus adhuc ex prædicto statuto, & innouatione repetita vice decreuimus eadem Capitula celebrari, iure tamen Ordinariorum per omnia saluo, to 3. Concilior. par. 2. pag. 991. col. 1. littera D. Item Benedictus XII. [Statuimus, inquit, & ordinamus, quod in ordine, & religione dictorum Monachorum Nigrorum in singulis prouincijs per Nos inferiùs deputatis, fiat in loco ad hoc deputando de triennio in triennium (saluo iure Diœcesanorum) commune, seu Prouinciale Capitulum Abbatum, & Priorum Abbates proprios non habentium, aliorumq; Priorum Ecclesiarum Cathedralium ipsius ordinis ac religionis. Auenione 12. Kalen. Iulij anno secundo.] Quam quidem ordinationem confirmauit Calixtus XIII. sub Datum Romæ Kal. Martij anno 1455. Idemque sanxerunt & alij Pontifices; & in Cõcilio Constantiensi decretum fuit, vt sentẽtiam excommunicationis ipso facto incurrat quilibet cuiuscomque sit præeminentiæ, dignitatis, status, aut conditionis, qui per se, vel per alium malitiosè impedierit, quo minus prædicta Capitula liberè valeant celebrari, vt refert Romanus Naz in Asto inextincto cap. 6. per totum.

7 Sed nouissimè Concilium Tridentinum in c. 8. sess. 25. de Regul. statuit vt monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione, ac directione regi consueuerunt, teneantur infra annum à die ipsius Concilij, & deinde quolibet triennio sese in Congregationes redigere iuxta formam huius Capituli.

8 Aduerte ad illa verba, *sese in Congregationes redigere*: non enim important vt monasteria huiusmodi possint inuicem inter se, aut alijs Congregationibus iam institutis se vnire, & aggregare, & vnum corpus constituere: alioquin Concilium nõ dixisset infra annum à die præsentia Concilij, & deinde quolibet triennio, quia vniones, & aggregationes huiusmodi fiunt in perpetuum, nec iterantur de triennio in triennium, sed semel factæ semper durant quamdiu ea legitima causa non dissoluuntur, cap. Exposuisti, supra de præben. cap. 1. Ne sede vacant. Concilium Tridentin. sess. 7. c. 6. & sess. 21. cap. 5. Petrus de Perusio in tract. de reuocat. vnion. quæst. 1. & per tot. Præterea decretum d. cap. 8. se refert ad hanc Constitutionem Innocentij, quæ nihil aliud præcipit, quàm vt regulares singulis triennijs celebrent Prouinciale Capitulũ, & nihil statuit de vnione, vel aggregatione, & ita intellexit hoc Concilij S. Congregatio illius Interpres, vt in subiecta declaratione, videlicet,

9 An monasterium à iurisdictione Episcopi exemptum, & Sedi Apostolicæ immediatè subiectum, quod ante Cõcilij publicationem commendatum reperitur, comprehendatur sub dispositione cap. 8. sess. 25. de Regul. vt reluctante Commendatario, possit se in Congregationem redigere præsupposito, quod Commendatario commissa fuerit cura, regimen, iurisdictio, & omnimoda administratio dicti monasterij personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria auctoritate. Stante etiam quod in eodem monasterio nõ sit Prior claustralis eiusdem ordinis expressè professus, qui gregi Regulari præsit.

S. Congregatio Concilij censuit hos Monachos non posse sese aggregare huic, nec alteri Congregationi iam institutæ, & formatæ; licere tamen eis cum alijs monasterijs iuxta dictum decretum Concilij, ad formam cap. In singulis, de stat. Monachor. in Congregationem redigere. Intellexit enim S. Congregatio illa verba: Et deinde quolibet triennio sese in Congregationem redigere, &c. quod debeant de triennio ad triennium ista monasteria commune celebrare Capitulum, iuxta dispositionem dictæ Constitutionis, In singulis. Item monasteria commendata d. cap. 8. comprehendi, quam Congregationis sententiam ad se relatam Sanctissimus probauit, & executioni demandari iussit.

10 Hinc cùm Præses, & Abbates monasteriorum exemptorum Ordinis S Benedicti in Belgio petijsset à Sanctissimo D. N. Innocentio X. confirmationem erectionis in Congregationem quam asserebant factam fuisse à Gregorio XIII. & vlterius supplicassent pro facultate aggregandi eidem Congregationi alia monasteria non exempta: die 9. Ianuarij 1648. S Congregatio rerum Consistorialium, ad quam Sanctitas Sua hoc negotium examinandum reiecit, in primis animaduertit in vim huius c. In singulis, de stat. Monachor. & Concilium Tridentinum in d. cap. 8. sess. 25. de Regul. minimè licere monasterijs quibuslibet sibi aggregare alia monasteria eiusdem, vel alterius ordinis, sed tantum sese in Congregationem redigere in singulis triennijs, id est se congregare, & conuenire,

uenire ad commune, seu Prouinciale Capitulum, iuxta antiquam resolutionem S. Congreg. Con-
21 cilij à Summo Pontifice approbatam. Rursus animaduertit facultatem se redigendi in Congregationes, seu Capitula congregandi non fuisse tributam à Concilio quoad monasteria non exempta, sed tantum quoad illa, quæ Capitulis vel Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ probatione, & ordinatione existunt, vt verba ipsa tenent. Demum animaduertit prædicta monasteria exempta in Belgio nequaquam obtinuisse à Gregorio XIII. confirmationem erectionis in Cõgregationem cum facultate aggregandi monasteria itidem exempta eiusdem Ordinis: Sed tantummodo præuia narratione, quod se redegerant in Congregationem infra annum à fine Concilij Tridentini, & deinde quolibet triennio, obtinuerunt præmissa confirmari cum clausula, quatenus secundum eiusdem Concilij decreta processissent. De erectione autem in Congregationem, vel de aggregatione, nec verbum quidem legitur in litteris Gregorij. Ac proinde S. Congregatio existimauit concedi non posse confirmationem erectionis, quæ non extat, & longè minus facultatem sibi aggregandi monasteria non exempta. Nihil tamen horum significandum esse Monachis, sed tamen dicendum S. Congregationem velle edoceri à Pronuncio in Belgio de progressibus ipsius Congregationis, & inspicere ordinationes, quas fecerunt, dum se redegerunt in Congregationẽ; ideoque scribendum Pronuncio, vt huiusmodi Ordinationes, & Capitula transmittat, & de integro negotio S. Congreg. edoceat, auditis etiam Episcopis, & alijs, quorum interest.

22 QVAERO, cum hæc constitutio disponat, vt Capitula Religiosorum de triennio in triennium celebrentur, an aliquid sit immutandũ in his Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur singulis annis, & Præsides eliguntur annales. Pro solutione hic inferendas duxi litteras Sacræ Congregationis me Secretario scriptas ad D. Cardinalem à Lotharingia, quas Franciscus à Lotharingia, Episcopus Verdunen. suis litteris asseruit è cœlo esse dictatas. Sunt autem tenoris vt sequitur.

[Semel atque, iterum actum est in S. Congregatiòne de negocijs Monachorum S Vitoni, & Nicolphi à Sanctissimo D.N. præposita de decretis, quæ Amplitudo V. Illustriss. In vim facultatis ei attributę Sanctitatis Suæ litteris in forma Breuis non ita pridem edidit, moxque ad earumdem litterarum præscriptum Sedis Apostolicæ examini, & correctioni subiecit. Et quamquam amplissimi Patres plurimum in omnibus deferendum putarint Amplitudinis V. Ill. prudentiæ, ac zelo, quam probè intelligunt egisse omnia solo Religionis bono permotam, aut certè rerum statu ita exigente: noluerunt tamen omittere, quin ei adsignificarent rationum momenta, quæ Decretorum saltem aliquot approbationi visa sunt difficultatem ingerere, inter illa adfertur primum, quod Religionum institutis à Sede Apostolica approbatis derogare, nisi necessitate cogente, vix iustum, aut tutum existimatur, præcipuum namque Spiritus Sãcti lumen effulget Regularium Congregationum Institutionibus. At Congregatio Monachorum, de qua agitur, non modo erecta est ad instar Cassinensis, quæ ab institutione Præsidentes habet annales, sed speciali etiam decreto bon. mem. Cardinalis à Lotharingia Sedis Apostolicæ Legati à primordijs suæ erectionis munita, ne Præsidis Officium vltra annum, neve Abbatum, ac Superiorum regimen vltra quinquennium progrediatur. Quod sanè statutum ne dum à Sede Apostolica extitit approbatum, verum etiam ab ipsis Monachis iureiurando firmatum, ijs declarationibus adiectis in ipso die professionis regularis, vt illius obseruatio solemni Monachorum voto comprehendi videatur. Atqui à Regula, quam quisque professus est, peculiariumque votorum, ac præceptorum obseruatione non modo non deflecti, sed amplius illa ad veterem, ac regularem disciplinam instaurari vehementer optat, ac præcipit Sacrosancta Tridentina Synodus, à cuius saluberrima dispositione, veterum etiam Conciliorum sanctionibus, & Apostolicis decretis roborata vel minimum recedere nulla nos cogit necessitas, nulla suadet vtilitas; Quandoquidem si Præsides oportuisset constituere triennales ob exiguum personarum habilium numerum ad eiusmodi munus exercendum, quippe id faciendum fuisset initio nascentis Congregationis. At vbi hæc adoleuit, iamque in viridem iuuentam, ac numerosam familiã excreuit, minime verẽdum quin ex tot Monachis vel vnus semper assumi possit idoneus ad illud obeundum. Neque verò videtur præstare, vt Præsides sint triennales, quàm annales, vt nempe sint maioris autoritatis, & quæ pro bono Congregationis inchoauerint, possint faciliùs perficere: nam Congregationem Cassinensem, instar cuius hæc erecta est, ad eam rationem Sedes Apostolica instituit, vt summa rerum agendarum auctoritas nõ consisteret penes Generalem, aut Caput Ordinis, vt in alijs Religionibus, sed penes Generale Capitulum, ita vt Præsidem obsequendi tantum, & Capituli Ordinatione exequendi maneat necessitas. Forte etiam oportebit, si Præsides sint triennales in tertium annum reijcere ipsius Capituli celebrationem, quæ fieri solet potissimum ad electionem Præsidis: & tamen quis neget frequentem Capitulorum Congregationem plurimum prodesse ad regularem disciplinam, vel conseruandam, vel vbi collapsa est, reparandam? Deinde nondum Congregatio hæc tam longe, lateque diffusa est, vt non vnus vel soliùs anni spatio eam perlustrare, ac sancita exequi per commodè queat, quando Cassinensis, quę multò latius progreditur, vno tamen annali Pręside optimè gubernatur, quinimò cum aliquot abhinc annis constitutum esset, vt eligeretur triennalis, eam rem in perniciem Congregationis cedentem Sedes Apostolicã ad primæuam formam redintegrauit. In Abbatibus quoque, ac Superioribus localibus quinquennij tempus satis, superque habetur, ita vt illud in longiorea moras protelare nil aliud videatur, quàm fouere Monachorum ambitionem, & Abbates veluti perpetuos constituere aduersus vetus Congregationis institutum à Romana Sede approbatum, atque vt supra firmatum iureiurando. Et quamuis in Decreto prudenter adiectum sit, vt electio post absolutum quinquennium etiam non transacto alio biẽnio valida sit, si ita suaserit euidens monasteriorũ vtilitas, aut necessitas ex septem diffinitoribus quinque iudicio approbatam; cũ tamen hęc multam habeāt latitudinem, inficiandum non est, quin hic

hic aperiatur via ambitiosis commentitias, aut affectatas vtilitates, aut necessitates adstruendi, quod si hoc decretum de biennali Superiorum vacatione vix seruari potuit, cum simpliciter, & absolutè ligabat; quantò faciliùs nunc violabitur, si licebit in causam violationis obtrudere necessitatem, aut vtilitatem? Verendum etiam ne Cõgregatio S. Mauri, quam in Gallia veluti primogenitam Congregatio SS. Vitoni, & Nidulphi nuper effudit, hoc exemplo commoueatur. Verendum itidem, ne id ipsum contingat in Casinensi, vix enim est, vt causam non quęrat dominandi libido. Pręterea auditur maiorem, ac saniorem Congregationis partem velle constanter adhęrere primæuæ Congregationis institutioni, & quamquam Monachi circiter centum dumtaxat expressè hoc videantur declarasse, multo tamen plures hoc ipsum cupere, licet se prodere non audeant, quin etiam prodituros si eorum mens secreto, ac liberè exquiratur. Itaque si vix Apostolica Sedes adduci consueuit, vt vel Religiosis volentibus primæuam Religionis institutionem interuertat, aut immutet: quid faciet ipsis inuitis, ac reluctantibus. Addunt demum Monachi se auditos quidem illic fuisse cum primum decretum simpliciter editum fuit de Superioribus quinquennalibus, at secundũ posterius cum limitatione vtilitatis, aut necessitatis prodisse ipsis neque auditis, neque citatis. Hęc omnia Illustrissimi Patres ad amplitudinem vestrã Illustriss. deferri iusserunt, vt illis sedulo, ac maturè perpensis dignetur mentem suam aperire, & quid facto opus censeat, vberius explicare: norunt enim auitam illius pietatem, regularisque disciplinæ studium, ingenij etiam acumen, atque in rebus gerendis prudentiam, vt propterea illis hæsitandum non sit, quin ipsa vbi attentè singula considerauerit, aut flectatur Sac. Congregationis animaduersionibus, aut ea afferat rationum pondera, quibus in illius sententiam se flecti consultius putent Amplissimi Patres. Nos quod superest amplitudini vestrę Illustriss. prospera omnia precamur ex animo, manusque humillimè deosculamur. Datum Romę 16. Ianuarij 1630.]

De Religiosis Domibus, vt Episcopis sint subiectæ.

Cap. De Xenodochijs.

SVMMARIVM.

1 *EPiscopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.*

2 *Episcopus fundat intentionem de iure communi super subiectione, administratione, & ordinatione Hospitalium, aliorumque piorum locorum suæ Diœcesis.*

3 *Hospitale qui dicit exemptum, probare debet statuto in fundatione, vel præscriptione, aut priuilegio.*

4 *Sed post Concilium Tridentinum exemptionis priuilegium, & consuetudo etiam immemorabilis non suffragantur.*

5 *Hospitale Papiæ potest ab Episcopo visitari, non obstante priuilegio Nicolai V.*

6 *Xenodochium propriè quid sit, & de varijs hospitalium nuncupationibus.*

7 *Hospitalium reditus in quibus subsint Episcopi dispositioni.*

8 *Ordinarij curare debent vt hospitalia quæcumque à suis administratoribus etiam exemptis fideliter & diligenter gubernentur.*

9 *Item vt eleemosynæ ab administratoribus fabricæ expendantur in vsum destinatum, & omnia fideliter peragantur.*

10 *Hospitalia, & loca pia ita demum subsunt visitationi ordinarij, si sint religiosa, idest fundata auctoritate Episcopi; aliàs secus.*

11 *Religiosum locum nemo potest efficere sine Episcopi auctoritate.*

12 *Hospitale priuatum mortuo patrono spectat ad curam Episcopi, vt pia voluntas executioni demandetur.*

13 *Hospitalis administratoribus detrectantibus exequi voluntatem fundatoris, ius exequẽdi ad Episcopum deuoluitur.*

14 *Hospitalium etiam priuatorum administratores tenentur quotannis reddere Episcopo rationem administrationis.*

15 *Hospitalia sub immediata Regum protectione, quæ ex fundatione, vel priuilegio, aut consuetudine non probantur exempta, an possint ab Episcopo visitari, & n. seqq. vsque ad n. 30.*

18 *Visitatio hospitalium restringitur à Concilio ad casus à iure concessos; ius exigendæ rationes non item.*

19 *Hospitalia sub immediata Regum protectione non eximuntur per Concilium Tridentinum à visitatione Episcopi, sed præseruatur illorum exemptio.*

20 *Concilij Trid. decretum c. 8 sess. 22. expenditur,*

21 *Ordinarij iurisdictioni Concilium Tridentinum nihil detraxit etiam in locis sub regum protectione existentibus.*

22 *Loca regia ita demum sunt exempta à visitatione Episcopi, si exemptionem iusto titulo acquisierint.*

23 *Fundatio ecclesiæ, & hospitalis sub regia protectione non spectat ad laicos, sed ad Sedem Apostolicam, vel ad Ordinarium.*

24 *Protectio legitima, & iusta tantum præseruata est à Concilio Tridentino, non autem ea, quæ de facto assumitur.*

25 *Regum iura Concilium Trident. præseruauit, sed noua illis non attribuit.*

26 *Regia protectio de facto à sæcularibus ministris assumpta, Ordinarij iurisdictionem non lædit.*

27 *Hospitale fundatum sub iurisdictione Episcopi nõ fit exemptum ex eò quod postea illius ecclesia fundetur sub Regis protectione.*

28 *Monasterium vnitum, & commendatum hospitali sub regia protectione existenti potest ab Ordinario visitari.*

29 *Vnio non præiudicat Episcopo, in cuius diœcesi erat ecclesia vnita.*

30 *Hospitalia existentia in statu Mediolani non comprehenduntur in exceptione, cap. 8. sess. 22. Concilij Tridentini, nisi quæ expressè reperiuntur sub Regis protectione.*

31 *Episcopo visitare volenti si opponatur quod hospitale sit sub regia protectione, cognitio exceptionis non ad iudices sæculares, sed ad ipsum Episcopum pertinet.*

DE

1 DE XENODOCHIIS. Breue est, sed per
alia verba sic potest summari secundum
Abbatem Siculum. Episcopo subsũt om-
nia loca pia, & ad eius sollicitudinem
debent ordinari ad vsum destinatum.

2 Nota ex hac decretali Episcopum fundare in-
tentionem de iure communi super subiectione,
administratione, & ordinatione hospitalium, &
omnium piorum locorum suæ diœcesis, vt hic, &
in c. Si quis Episcoporum, 16 q. 5. & cap. 2. q. 3. &
c. Omnes Basilicæ, q. 7. c. Constitutus, cum duob.
seqq. infra eod. c. 1. cum multis seqq. 10. q. 1. &
hic notat glossa 1. Hostien. n. 6. in ver. Per sollici-
tudinem, Cardin. in 2. notab. Anton. de Butr. in
3 1. & 2. notab. & Io. de Anan. n. 4. Vnde qui dicit
hospitale, vel locum pium exemptum, probare
debet statuto in limine fundationis, vel legitima
præscriptione, vel priuilegio Apostolico, vt in
Clem. Quia contingit, in primo responso de relig.
domib. & ibi glos. in ver. De Iure, & notant hic
Io. Andr. num. 1. in ver. Episcoporum, Butr. nu. 3.
vers. Oppono, & Cardin. n. 1. eod. vers.

4 Verum hodie exemptionum priuilegia, & con-
suetudines non suffragantur, vt potè sublatæ à
Concilio Tridentino in c. 8. sess. 22. quo statutum
est vt Episcopi habeant ius visitandi Hospitalia,
Collegia quæcumque, ac Confraternitates laico-
rum, &c. eleemosynas Montis Pietatis, & pia loca
omnia, etiamsi prædictorum locorum cura ad
laicos pertineat, atque eadem pia loca exem-
ptionis priuilegio sint munita; non obstante qua-
cumque consuetudine etiam immemorabili, pri-
uilegio, aut statuto. Ad idem c. 15. sess. 7.

5 Hinc cum administratores Hospitalis Papiæ
exempti per priuilegium Nicolai V. à visitatione
Ordinarij prætenderent ab eo post Concilium vi-
sitari non posse, nec coram eo teneri reddere ad-
ministrationis suæ rationem: Sacr. Congregatio
ab his hac de re consulta censuit non obstantibus
allegatis pro administratoribus hospitalis, ius vi-
sitandi dictum hospitale, & exigendi redditionem
rationum ab eius administratoribus competere
Episcopo tamquam Sedis Apostolicę Delegato
ex decreto Concilij sess. 22. c. 8. & 9. Et ratio est,
quia d. c. 8. tollit priuilegium Nicolai V. quoad
visitationem, & licèt dicat in casibus à iure con-
cessis, hoc tamen non impedit, cum de iure com-
muni Episcopus visitare possit hospitalia sublato
priuilegio, c. De Xenodochijs, de relig. domib. &
Clem. Quia contingit, eod. tit. Quod vero atti-
net ad redditionem rationum, de qua in c. 9. ex-
ceptus est solus casus quando in fundatione cau-
tum esset, vt non redderentur ordinario, sed in
Bulla Nicolai V. in qua sit fundamentum, nulla
mentio habetur cui sit reddenda ratio, vel non
reddenda.

6 Itaque nisi aliud cautum sit lege fundationis,
Hospitalia huiusmodi subsunt visitationi, & dispo-
sitioni Episcopi, & omnia comprehenduntur sub
dictione, *Xenodochijs*, hic posita secundum Host.
n. 1. Propriè tamen dicitur Xenodochium locus,
in quo peregrini suscipiuntur; licet alij dicant
Xenodochium esse locum senum, & debilium, vt
verbum sonat, arg. c. Oratorium, 42. dist. Instit. de
donat. §. Est & aliud, & c. Cleros 21. dist. Orphano-
trophium verò dicitur locus, in quo pueri vtroque
parente orbati educantur. Brephotrophium, in
quo pauperes aluntur. Nosocomium, vbi ægro-
ti tenentur, & curantur. Gerontocomium, in
quo senes valetudinarij sustentantur. De his ha-
betur in cap. Si quis omnem, 1. q. 7. in l. Illud, vbi
glossa singula hæc nomina explicat, & in l. fin. C.
de sacros. eccles. in rubr. l. Orphanotrophos, &
l. Omnia oratoria, C. de Episc. & Cler. in c. Tribu-
tom, §. Quamuis, 23. q. 8. in Auth. de reb. eccles.
non alien. §. 1. collat. 9. & de eccles. tit. §. fin. ea-
dem collat.

7 Conclude igitur hæc omnia esse sub manu Epi-
scopi, & ad illius dispositionem pertinere, vt hic
in textu, non quidem vt ad Episcopum spectet
dominium redditũum; neque enim subsunt talia
Episcopo quoad temporalia, vt ea possit sibi ap-
plicare, cap. Venerabilis, de except. cap. Quia, 10.
q. 3. de hoc in c. Cum vos, de offic. ordin. sed vt
illorum redditus curet expendendos in vsus, ad
quos sunt deputati, vt in dicta Clem. Quia contin-
git, secundum Innoc. & omnes hic. Compellet
ergo Episcopus Parochialem Sacerdotem, vt ho-
spitalitatem seruet, & hospitalarios domorum
pauperum, vt recipiant pauperes, & idem in si-
milibus, vt inquit Ioan. Andr. hic num. 3. in ver.
8 pertinent, Butr. num. 4. & Cardin. in 3. notab. &
patet ex decreto d. c. 8. sess. 22. ibi [Ac omnia,
quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu
pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi (idest
Episcopi) ex officio suo iuxta sacrorum Cano-
num statuta cognoscant, & exequantur]. Idem
paret in c. 15. sess. 7. vbi habetur. Curent Ordi-
narij vt hospitalia quæcunque à suis administra-
toribus quocunque illi nomine censeantur etiam
quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter
gubernentur, constitutionis Concilij Viennen-
sis, quæ incipit, Quia contingit forma seruata.
9 Vnde orta dubitatione An curare Episcopus de-
beat, vt eleemosynæ ab administratoribus fabri-
cæ in eum vsum, in quem destinatæ fuerunt, &
pro quo offeruntur, conuertantur, & vt id efficia-
tur, ordinare quæcumque ipsi visa fuerint expedi-
re: S. Congregatio eiusdem Concilij interpres
censuit cum tales administratores teneantur quo-
tannis reddere rationem Ordinario iuxta cap. 9.
sess. 22. pertinere ad Episcopum prouidere, vt fi-
deliter omnia peragantur, & ne qua fraus inter-
ueniat, in expendendis introitibus, & prouenti-
bus, & quæcumque ipsi expedire pro sua pruden-
tia videbuntur, ordinare.

10 Declara modo hanc conclusionem, vt proce-
dat dummodo hospitalia, & loca huiusmodi
sint religiosa, idest fundata auctoritate Episcopi,
vt in c. proximo infra eodem. Alias enim Diœce-
sanus non debet se in illis ingerere, sed patronus
hospitalis ad libitum disponit, vt in c. Inter dile-
ctos, & ibi per Innocen. de donat. & notat. Abb.
11 hic n. 3. vers. Numquid autem: nam etsi quilibet
pro libito voluntatis possit erigere Hospitale; non
tamen erit locus religiosus, nec gaudebit immu-
nitate ecclesiastica, nec inter loca ecclesiastica cõ-
putabitur, nisi Episcopi authoritas interuenerit, vt
in d. c. Proximo, & notat Cardin. hic n 9. vers. No-
nò quæro. Nec quidquam noui circa hoc statuit
Concilium Tridentinum in d. cap. 8. sess. 22. imò
restringitur ad limites iuris, vt patet ibi, in casi-
bus à iure concessis, & in fine ibi iuxta Sacrorum
Canonum statuta, & fusius dixi in eod. c. Proximo,
n. 54. infra eod. Vnde quemadmodum de iure
communi eiusmodi hospitalia non religiosa visi-
tationi,

hic aperiatur via ambitiosis commentitias, aut affectaras vtilitares, aut necessitates adstruendi, quod si hoc decretum de biennali Superiorum vacatione vix seruari potuit, cum simpliciter, & absolutè ligabat; quantò faciliùs nunc violabitur, si licebit in caulam violationis obtrudere necessitatem, aut vtilitatem? Verendum etiam ne Cõgregatio S. Mauri, quam in Gallia veluti primogenitam Congregatio SS. Vitoni, & Nidulphi nuper effudit, hoc exemplo commoueatur. Verendum itidem, ne id ipsum contingat in Casinensi, vix enim est, vt causam non quęrat dominandi libido. Pręterea auditur maiorem, ac saniorem Congregationis partem velle constanter adhęrere primæuæ Congregationis institutioni, & quamquam Monachi circiter centum dumtaxat. expressè hoc videantur declarasse, multo tamen plures hoc ipsum cupere, licet se prodere non audeant, quin etiam endituros si eorum mens secreto, ac liberè exquiratur. Itaque si vix Apostolica Sedes adduci consueuit, vt vel Religiosis volentibus primæuam Religionis institutionem interuertat, aut immutet: quid faciet ipsis inuitis, ac reluctantibus. Addunt demum Monachi se anditos quidem illic fuisse cum primum decretum simpliciter editum fuit de Superioribus quinquennalibus, at secundũ posterius cum limitatione vtilitatis, aut necessitatis prodisse ipsis neque auditis, neque citatis. Hęc omnia Illustrissimi Patres ad amplitudinem vestrã Illustriss. deferri iusserunt, vt illis sedulo, ac maturè perpensis dignetur mentem suam aperire, & quid facto opus censeat, vberius explicare: norunt enim auitam illius pietatem, regularisque disciplinæ studium, ingenij etiam acumen, atque in rebus gerendis prudentiam, vt propterea illis hæsitandum non sit, quin ipsa vbi attentè singula considerauerit, aut flectatur Sac. Congregationis animaduersionibus, aut ea afferat rationum pondera, quibus in illius sententiam se flecti consultius putent Amplissimi Patres. Nos quod superest amplitudini vestrę Illustriss. prospera omnia precamur ex animo, manusque humillimè deosculamur. Datum Romę 16. Ianuarij 1630.]

De Religiosis Domibus, vt Episcopis sint subiectæ.

Cap. De Xenodochijs.

SVMMARIVM.

1 *EPiscopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad vsum destinatum.*

2 *Episcopus fundat intentionem de iure communi super subiectione, administratione, & ordinatione Hospitalium, aliorumque piorum locorum suæ Diœcesis.*

3 *Hospitale qui dicit exemptum, probare debet statuta in fundatione, vel præscriptione, aut priuilegio.*

4 *Sed post Concilium Tridentinum exemptionis priuilegium, & consuetudo etiam immemorabilis non suffragantur.*

5 *Hospitale Papię potest ab Episcopo visitari, non obstante priuilegio Nicolai V.*

6 *Xenodochium propriè quid sit, & de varijs hospitalium nuncupationibus.*

7 *Hospitalium reditus in quibus subsint Episcopi dispositioni.*

8 *Ordinarij curare debent vt hospitalia quęcumque à suis administratoribus etiam exemptis fideliter & diligenter gubernentur.*

9 *Item vt eleemosynæ ab administratoribus fabricæ expendantur in vsum destinatum, & omnia fideliter peragentur.*

10 *Hospitalia, & loca pia ita demum subsunt visitationi ordinarij, si sint religiosa, idest fundata auctoritate Episcopi; aliàs secus.*

11 *Religiosum locum nemo potest efficere sine Episcopi auctoritate.*

12 *Hospitale priuatum mortuo patrono spectat ad curam Episcopi, vt pia voluntas executioni demandetur.*

13 *Hospitalis administratoribus detrectantibus exequi voluntatem fundatoris, ius exequẽdi ad Episcopum deuoluitur.*

14 *Hospitalium etiam priuatorum administratores tenentur quotannis reddere Episcopo rationem administrationis.*

15 *Hospitalia sub immediata Regum protectione, quæ ex fundatione, vel priuilegio, aut consuetudine non probantur exempta, an possint ab Episcopo visitari, & n. seqq. vsque ad n. 30.*

18 *Visitatio hospitalium restringitur à Concilio ad casus à iure concessos; ius exigendi rationes non item.*

19 *Hospitalia sub immediata Regum protectione non eximuntur per Concilium Tridentinum à visitatione Episcopi, sed præseruatur illorum exemptio.*

20 *Concilij Trid. decretum c. 8 sess. 22. expenditur,*

21 *Ordinarij iurisdictioni Concilium Tridentinum nihil detraxit etiam in locis sub regum protectione existentibus.*

22 *Loca regia ita demum sunt exempta à visitatione Episcopi, si exemptionem iusto titulo acquisierint.*

23 *Fundatio ecclesiæ, & hospitalis sub regia protectione non spectat ad laicos, sed ad Sedem Apostolicam, vel ad Ordinarium.*

24 *Protectio legitima, & iusta tantum præseruata est à Concilio Tridentino, non autem ea, quæ de facto assumitur.*

25 *Regum iura Concilium Trident. præseruauit, sed noua illis non attribuit.*

26 *Regia protectio de facto à secularibus ministris assumpta, Ordinarij iurisdictionem non lædit.*

27 *Hospitale fundatum sub iurisdictione Episcopi nõ fit exemptum ex eò quod postea illius ecclesia fundetur sub Regis protectione.*

28 *Monasterium vnitum, & commendatum hospitali sub regia protectione existenti potest ab Ordinario visitari.*

29 *Vnio non præiudicat Episcopo, in cuius diœcesi erat ecclesia vnita.*

30 *Hospitalia existentia in statu Mediolani non comprehenduntur in exceptione. cap. 8. sess. 22. Concilij Tridentini, nisi quæ expressè reperiuntur sub Regis protectione.*

31 *Episcopo visitare volenti si opponatur quod hospitale sit sub regia protectione, cognitio exceptionis non ad iudices seculares, sed ad ipsum Episcopum pertinet.*

1 DE XENODOCHIIS. Breue est, sed per
alia verba sic potest summari secundum
Abbatem Siculum. Episcopo subsunt om-
nia loca pia, & ad eius sollicitudinem
debent ordinari ad vsum destinatum.
2 Nota ex hac decretali Episcopum fundare in-
tentionem de iure communi super subiectione,
administratione, & ordinatione hospitalium, &
omnium piorum locorum suæ diœcesis, vt hic, &
in c. Si quis Episcoporum, 16 q. 5. & cap. 2. q 3. &
c. Omnes Basilicæ, q. 7. c. Constitutus, cum duob.
seqq. infra eod. c. 1. cum multis seqq. 10. q 1. &
hic notat glossa 3. Hostien. n. 6. in ver. Per sollici-
tudinem, Cardin. in 2. notab. Anton. de Butr. in
3 1. & 2. notab. & Io. de Anan. n. 4. Vnde qui dicit
hospitale, vel locum pium exemptum, probare
debet statuto in limine fundationis, vel legitima
præscriptione, vel priuilegio Apostolico, vt in
Clem. Quia contingit, in primo responso de relig.
domib. & ibi glos. in ver. De Iure, & notant hic
Io. Andr. num. 2. in ver. Episcoporum, Butr. nu. 3.
vers. Oppono, & Cardin. n. 2. eod. vers.
4 Verum hodie exemptionum priuilegia, & con-
suetudines non suffragantur, vt potè sublatæ à
Concilio Tridentino in c. 8. sess. 22. quo statutum
est vt Episcopi habeant ius visitandi Hospitalia,
Collegia quæcumque, ac Confraternitates laico-
rum, &c. eleemosynas Montis Pietatis, & pia loca
omnia, etiamsi prædictorum locorum cura ad
laicos pertineat, atque eadem pia loca exem-
ptionis priuilegio sint munita; non obstante qua-
cumque consuetudine etiam immemorabili, pri-
uilegio, aut statuto. Ad idem c. 15. sess. 7.
5 Hinc cum administratores Hospitalis Papiæ
exempti per priuilegium Nicolai V. à visitatione
Ordinarij prætenderent ab eo post Concilium vi-
sitari non posse, nec coram eo teneri reddere ad-
ministrationis suæ rationem: Sacr. Congregatio
ab his hac de re consulta censuit non obstantibus
allegatis pro administratoribus hospitalis, ius vi-
sitandi dictum hospitale, & exigendi redditionem
rationum ab eius administratoribus competere
Episcopo tamquam Sedis Apostolicę Delegato
ex decreto Concilij sess. 22. c. 8. & 9. Et ratio est,
quia d. c. 8. tollit priuilegium Nicolai V. quoad
visitationem, & licèt dicat in casibus à iure con-
cessis, hoc tamen non impedit, cum de iure com-
muni Episcopus visitare possit hospitalia sublato
priuilegio, c. De Xenodochijs, de relig. domib. &
Clem. Quia contingit, eod. tit. Quod vero atti-
net ad redditionem rationum, de qua in c. 9. ex-
ceptus est solus casus quando in fundatione cau-
tum esset, vt non redderentur ordinario, sed in
Bulla Nicolai V. in qua fit fundamentum, nulla
mentio habetur cui sit reddenda ratio, vel non
reddenda.
6 Itaque nisi aliud cautum sit lege fundationis,
Hospitalia huiusmodi subsunt visitationi, & dispo-
sitioni Episcopi, & omnia comprehenduntur sub
dictione, *Xenodochijs*, hic posita secundum Host.
n. 1. Propriè tamen dicitur Xenodochium locus,
in quo peregrini suscipiuntur; licet alij dicant
Xenodochium esse locum senum, & debilium, vt
verbum sonat, arg. c. Oratorium, 42. dist. Instit. de
donat. §. Est & aliud, & c. Clerus 21. dist. Orphano-
trophium verò dicitur locus, in quo pueri vtroque
parente orbati educantur. Brephotrophium, in
quo pauperes aluntur. Nosocomium, vbi ægro-
ti tenentur, & curantur. Gerontocomium, in
quo senes valetudinarij sustentantur. De his ha-
betur in cap. Si quis omnem, 2. q 7. in l. Illud, vbi
glossa singula hæc nomina explicat, & in l. fin. C.
de sacros. eccles. in rubr. l. Orphanotrophos, &
l. Omnia oratoria, C. de Episc. & Cler. in c. Tribu-
tum, §. Quamuis, 23. q. 8. in Auth. de reb. eccles.
non alien. §. 1. collat. 9. & de eccles. tit. §. fin. ea-
dem collat.
7 Conclude igitur hæc omnia esse sub manu Epi-
scopi, & ad illius dispositionem pertinere, vt hic
in textu, non quidem vt ad Episcopum spectet
dominium redditunm; neque enim subsunt talia
Episcopo quoad temporalia, vt ea possit sibi ap-
plicare, cap. Venerabilis, de except. cap. Quia, 10.
q. 3. de hoc in c. Cum vos, de offic. ordin. sed vt
illorum redditus curet expendendos in vsus, ad
quos sunt deputati, vt in dicta Clem. Quia contin-
git, secundum Innoc. & omnes hic. Compellet
ergo Episcopus Parochialem Sacerdotem, vt ho-
spitalitatem seruet, & hospitalarios domorum
pauperum, vt recipiant pauperes, & idem in si-
milibus, vt inquit Ioan. Andr. hic num. 3. in ver.
8 pertinent, Butr. num. 4. & Cardin. in 3. notab. &
patet ex decreto d. c. 8. sess. 22. ibi [Ac omnia,
quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu
pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi (idest
Episcopi) ex officio suo iuxta sacrorum Cano-
num statuta cognoscant, & exequantur]. Idem
patet in c. 15. sess. 7. vbi habetur. Curent Ordi-
narij vt hospitalia quæcunque à suis administra-
toribus quocunque illi nomine censeantur etiam
quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter
gubernentur, constitutionis Concilij Viennen-
sis, quæ incipit, Quia contingit forma seruata.
9 Vnde orta dubitatione An curare Episcopus de-
beat, vt eleemosynæ ab administratoribus fabri-
cæ in eum vsum, in quem destinatæ fuerunt, &
pro quo offeruntur, conuertantur, & vt id efficia-
tur, ordinare quæcumque ipsi visa fuerint expedi-
re: S. Congregatio eiusdem Concilij interpres
censuit cum tales administratores teneantur quo-
tannis reddere rationem Ordinario iuxta cap. 9.
sess. 22. pertinere ad Episcopum prouidere, vt fi-
deliter omnia peragantur, & ne qua fraus inter-
ueniat, in expendendis introitibus, & prouenti-
bus, & quæcumque ipsi expedire pro sua pruden-
tia videbuntur, ordinare.
10 Declara modo hanc conclusionem, vt proce-
dat dummodo hospitalia, & loca huiusmodi
sint religiosa, idest fundata auctoritate Episcopi,
vt in c. proximo infra eodem. Aliàs enim Diœce-
sanus non debet se in illis ingerere, sed patronus
hospitalis ad libitum disponit, vt in c. Inter dile-
ctos, & ibi per Innocen. de donat. & notat. Abb.
11 hic n. 3. vers. Numquid autem: nam etsi quilibet
pro libito voluntatis possit erigere Hospitale; non
tamen erit locus religiosus, nec gaudebit immu-
nitate ecclesiastica, nec inter loca ecclesiastica cō-
putabitur, nisi Episcopi authoritas intercesserit, vt
in d. c. Proximo, & notat Cardin. hic n 9. vers. No-
nò quæro. Nec quidquam noui circa hoc statuit
Concilium Tridentinum in d. cap. 8. sess. 22. imò
restringitur ad limites iuris, vt patet ibi, in casi-
bus à iure concessis, & in fine ibi iuxta Sacrorum
Canonum statuta, & fusius dixi in eod. c. Proximo,
n. 54. infra eod. Vnde quemadmodum de iure
communi eiusmodi hospitalia non religiosa visi-
tationi,

rationi, ac Iurisdictioni Episcopi non suberant, ita nec post Concilium.

12 Hoc tamen fallit in tribus casibus. Primus est mortuo Patrono: tunc enim etiamsi locus non sit religiosus, tamen spectat ad curam, & sollicitudinem Episcopi, vt pia voluntas defuncti executioni demandetur, de quo videtur textus in Authen. de Eccles. tit. §. Si quis autem pro redemptione, cum seqq. Quamobrem etsi hospitale huiusmodi non teneatur Episcopo Diœcesano in Episcopalibus respondere, tamen Episcopus habere debet curam ipsius, cùm locus sit pius, vt hic per Abb. num. 3. vers. Quod puto verum.

13 Fallit secundò in executoribus negligentibus adimplere voluntatem defuncti, quia tunc deuoluitur ad Episcopum potestas illos compellendi, ijsque post legitimam admonitionem detrectantibus, etiam exequendi, textus est in d. c. Tua nobis, & ibi dixi de testamen.

14 Fallit tertiò quoad rationes ab administratoribus exigendas, quia etsi Hospitalia, & loca prædicta non sint erecta authoritate Episcopi, & sit non sint religiosa; tamen cum ad vsum pium sint destinata dicuntur pia; & potest Episcopus compellere executores ad reddendas sibi quotannis rationes administrationis, nisi secus in eorum institutione, & ordinatione cautum fuerit, ex decreto Concilij Tridentini in c. 9. sess. 22. Quod Sacra Congregatio declarauit habere locum etiam in Hospitalibus laicalibus, vt scripsi plenius in c. Proximo, à num. 10. infra eod.

15 QVAERO An hodie stantibus decretis Concilij Tridentini in cap. 8. & 9. sess. 22. Hospitalia sub immediata Regum protectione existentia, quæ ex lege fundationis, aut ex priuilegio Apostolico, vel consuetudine non probantur exempta à visitatione, & iurisdictione Episcopi Diœcesani, possit idem Episcopus visitare, & ab illorum administratoribus rationes administrationis exigere.

16 Contigit hic casus in hospitali pauperum senum Neapolis: nam anno 1625. Ordinarij auctoritate erectum fuit prædictum hospitale, & in ipsa erectione cautum fuit inter cætera, vt illud tamquam opus spirituale, & dicatum ad cultum diuinum, esset sub protectione, & obedientia Ordinarij, ita vt posset illud suo arbitrio visitare, ad hoc vt omnia fideliter administrarentur, vt patet ex tribus capitulis fundationis. Et successiuè Cardinalis Aquauiua tunc Archiepiscopus Neapolitanus dictum hospitale ordinaria authoritate visitauit, & nonnulla decreta edidit, licet morte præuentus visitationem non perfecerit, post cuius obitum Ministri hospitalis pro expeditione quarumdam litium ad illud pertinentium adierunt Proregem, atque ab eo obtinuerunt sibi in iudicem deputari Consiliarium Palermum, qui postea mutato titulo anno 1607. alium in Prætorem dicti hospitalis nominauit.

Deinde anno 1608. quia hospitale propriam ecclesiam non habebat, sed tantum altare in ecclesia S. Nicolai; ijdem Ministri, seu Confratres maiori parte ex eleemosynis de licentia Archiepiscopi conquisitis, ac partim etiam à se elargitis, propriam ecclesiam fundarunt sub inuocatione S. Onuphrij, & primus lapis, in quo litteris insculptum erat quemadmodum dicta ecclesia construebatur sub protectione Regis Philippi, proiectus fuit in fundamentis Populo acclamante, Viuat Rex. Ab eo tempore Proreges dicti Hospitalis protectores, & administratores deputarunt, ijdemque administratores similiter deputarunt officiales, Cappellanos, Confessores, & Prædicatores in dicta ecclesia.

Sed à duobus circiter annis cum Cardinalis Carafa vellet hospitale visitare, atque ab administratoribus rationes administrationis exigere, ipsi obiecerunt se non teneri ex decreto Concilij Tridentini c. 8. sess. 22. eo quod hospitale erectum fuisset sub immediata Regis protectione. Quamobrem his positis consulta est Sacra Congregatio Concilij.

17 An possit Cardinalis Archiepiscopus dictum hospitale visitare, & ab administratoribus rationes administrationis exigere.

Videtur respondendũ posse. Nã quoad ius exigẽdi rationes quãuis hospitale esset sub immediata regis protectione, hoc tamen non obstaret Archiepiscopo quominus illas exigere posset; sed tantum obstaret quominus posset visitare. Ratio est quia exceptio locorum quæ sub immediata Regum protectione sunt, non legitur nisi in c. 8. sess. 22. & in eo decreto non agitur, nisi de iure visitandi.

At verò in c. seq. vbi agitur de rationibus Ordinario reddendis, dicta exceptio non reperitur; imo ibi excipitur vnus tantũ casus, idest cũ secus expressè cautum fuit in fundatione. Quæ exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, l. Nam quod liquidè, §. fin. ff. de pœnu legata, & c. 3. de Coniug. lepros. cum simil.

18 Et confirmatur, quia Concilium magnam constituit differentiam inter ius visitandi, & ius exigendi rationes. Nam in c. 8. vbi agit de iure visitandi, restringit se ad dispositionem iuris communis, vt patet ibi [in casibus à iure concessis] & infra ibi, [iuxta Sacrorum Canonum statuta.] Sed in c. 9. vbi tractat de iure exigendi rationes, indistinctè, & generaliter loquitur. Ideoque S. Congregatio sæpius respondit Ordinarium non habere autoritatem visitandi Hospitalia, nisi in casibus à iure expressis. At verò rationes administrationis licere illi exigere nulla habita ratione iuris communis.

Ex quo patet Concilium ampliorem facultatem tribuisse Episcopis in rationibus exigendis, quàm in visitatione piorum locorum. Ideoque non mirum si quoad visitationem exceperit loca sub Regis protectione existentia, sed illa non exceperit quoad reddendas rationes. Atque ita ob suprascriptas rationes olim declarauit S. Congregatio.

19 Quo verò ad ius visitandi, etsi Concilium exceperit loca, quæ sub immediata Regis protectione existunt, tamen non sufficit probare regiam protectionem, nisi etiam probetur legitima exẽptio à iurisdictione ordinarij. Ratio est quia Concilium d. c. 8. noluit tribuere nouam exemptionem locis sub Regis protectione existentibus, sed tantum præseruare si quam prius habebant, iuxta textum in c. vlt. in princ. de offic. Deleg. in 6. & c. Ne aliqui, vers. Illis quæ regibus, de priuil.
20 eod. lib. obseruandum est enim decretum d. c. 8. dum disponit vt Episcopi habeant ius visitandi hospitalia in casibus à iure concessis, etiamsi exẽptionis priuilegio sint munita, restituere Episcopis illud ius visitandi, quod erat illis per Sacros Canones

Canones attributum, & postea ademptum, per posteriores exemptiones. Atque ita Concilium statuit tantummodò vt exemptiones non obstent quominus Episcopi visitare possint hospitalia in casibus concessis à iure communi. Vnde cum in hac regula loquatur de hospitalibus exemptis, censeri debet de ijsdem disposuisse etiam in exceptione illa, non tamen, quæ sub immediata Regum protectione sunt, quia alioquin exceptio non esset de regula, & esset inepta, Lap. Gemin. & DD. in cap. Qui ad agendum, § 1. de Procur. Alexan. & Iaf. in l. fin. ff. Quod quisque iur. Arq; ita in hanc sententiam sæpius respondit S. Congregatio Con-
21 cilij: nam cùm aliquando quæsitum esset An præsupposita exceptione d. cap. 8. intentio Concilij fuerit iurisdictioni Ordinarij penitus derogare, eamq; in totum ab ipso Ordinario abdicare in locis, quæ sunt sub Regum immediata protectione s S. Congregatio respondit decreto ipsius Concilij nequaquam fuisse iurisdictioni Ordinarij in aliquo derogatum, aut detractum etiam in locis, quæ sub
22 immediata Regum protectione existunt, sed ex decreto dicto cap. 8. ita demum esse immunia ab Ordinarij visitatione, si hanc immunitatem legitimo, iustoq; titulo acquisierint, eo quod Concilium non exemerit à visitatione Ordinariorum loca, quæ alioquin ijsdem Ordinarijs subijciebantur: sed tantum quæ exempta iam erant, noluit subijcere Episcoporum visitationi, quemadmodũ subiecit alia loca pia ad Regum protectionem non spectantia.

Itaque cum hoc casu Ministri hospitalis nõ doceant de exemptione, quoad hoc, parum refert an sint sub protectione Regis, nec ne.

Verum hoc casu res videtur clarior, quia nec docetur de huiusmodi protectione: idque quoad hospitale est certum, cum ab initio erectum fuerit sub protectione, & obedientia Archiepiscopi, & semel fuerit ab eo visitatum, vt initio diximus. Vnde ipse habet fundatam intentionem tam de iure communi, vt in hac decretali, & in alijs iuribus supracitatis in primo notab. num. 2. Feder. de Sen. conf 3. Quæstio talis est, quàm ex lege fundationis, & quasi possessione inde sequuta.

23 Neque obstat, quod dicta ecclesia vt supra sub Regis protectione constructa fuerit; quia respondetur hoc similiter non probari nisi ex inscriptione laicorum facta in primo lapide, & ex populi acclamatione. At neque ad laicos, neque ad populum spectat ecclesiam, & hospitale construere sub protectione Regia, sed tantum ad Sedem Apostolicam, vel ad Ordinarium, cap. Nemo, de consecr. dist. 1. cap. Placuit, 1. q. 2. glos. in Clem. Quia contingit, in ver. Altare, de relig. domib. Vincent. & Tancred. relati à Cardin. in c. prox. n 5. infr. eod.
24 Ideoque olim S. Congregatio censuit solam legitimam, atque iustam protectionem dicti Concilij decreto exceptam, ac præseruatam esse, non autem eam, quæ de facto vendicatur, aut assumi-
25 tur. Siquidem Concilium sicut id regibus detulit, vt eorum iura hac in re imminuere noluerit; ita nec illis quidquam adiecit, aut concessit in præiudicium Ordinariæ iurisdictionis.

26 Et ex his tolluntur etiam deputationes, quas fecerunt Proteges, & Ministri dicti Hospitalis. Pacer enim ex supradictis eos solum de facto hanc sibi protectionem vindicasse. Vnde nihil propterea detractum est iurisdictioni Ordinarij, vt in puncto consuluit Gabr. conf. 195. per totum lib. 1.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

27 Quibus accedit quod quãuis probaretur protectio iusto titulo acquisita; illa ramẽ prodesset forrè quoad ecclesiam sub hac protectione ædificatam, sed non quoad hospitale, quod longè prius fundatum, & erectum fuerat sub iurisdictione Archiepiscopi: nam ad illud non extenderetur protectio Regis, cap. Ex ore, de priuileg. ac si extenderetur, tamen nõ esset immediata, vt requirit Concilium, cum ante illam præcesserit protectio Ordinarij, vt per Gabriel. d. conf. 195. num. 6. & seq.

28 Hinc cùm fuerit quæsitum An Episcopus posit visitare monasterium S. Mariæ vnitum, & commendatum hospitali Incurabilium, & prouidere ne monasterium in spiritualibus, & temporalibus detrimentum patiatur, cum hospitale prædictum sub regis immediata protectione existens visitari non posit; locus autem vnitus assumat priuilegia illius, cui facta est vnio: S. Congregatio censuit
29 posse. Tum quia est in vnione clausula, [Prouiso ne dictum monasterium aliqua detrimenta patiatur.] Tum quia per vnionem non fit præiudicium Diœcesano, in cuius diœcesi erat ecclesia vnita, iuxta textum in cap. Cum dilecta, de confirm. vtil. vel inutil. & cap. Quia monasterium, supra eod.

30 Vlterius QVÆRO An decretum Concilij Tridentini in d. cap. 8. sess. 22. excipiens à visitatione Episcoporum hospitalia, quæ sunt sub immediata protectione Rrgum, comprehendat ea quæ sunt in statu Mediolani subiecto Regi Catholico.

De hoc dubio olim consuluerunt Sacram Concilij Congregationem Præses, & Senatus Regius prouinciæ Mediolanen. & fuit responsum non cõprehendere nisi quæ expresse reperiũtur sub regis protectione. Quinimo multi, qui interfuerant Trident. Concilio, retulerunt Cardinali Carafæ mentem Patrum fuisse illa tantum hospitalia excipere, quorum Reges, & Principes sunt Moderatores, & Magni Magistri, vt illius manu reperitur adnotatum in libris publicis Sacræ Congregationis.

31 Quod si Episcopo hospitale visitare volenti opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad sæcularem iudicem, sed ad ipsummet Episcopum talis exceptionis cognitionem, & diffinitionem pertinere censuit S. Congregatio.

In confirmationem eorum, quæ superiùs dicta sunt de hospitalibus sub protectione regia existentibus, quæ speciali exemptionis priuilegio non sunt munita, libet hic subnectere votum bon. mem. Manzanedi Rotæ Auditoris Hispani, qui occasione visitationis ecclesiæ, & hospitalis SS. Iacobi, & Idelphonsi de Vrbe Nationis Hispanicæ à Pontifice consultus, hunc in modum respondit.

[Nostrum hospitale non potest se excusare à S. Visitatione recipienda, cum cõprehendatur sub dispositione S. Concilij Tridentini sess. 22. cap. 8 & seq. Nec exemptum dici potest ex quo prætenditur existere sub immediata protectione Potentissimi Regis nostri, quam protectionem immediatam nec in fundatione, nec alibi video: nam si cõsideramus hospitale nostrum vti opus pium, & sacrum à Regibus ędificatum iuxta text. in c. Boni Principis, 96. dist. Certum est, quod non potuit ædificari sine consensu summi Pontificis, vti tantummodo, & locorum Ordinarijs similem consensum pręstari competit, vt probatur in cap. Qui-

eumque, 16.q.1 desumpto ex Conc. Vormacensi his verbis: [Quicumque voluerit in sua proprietate ecclesiam ædificare, & consensum, & voluntatem Episcopi habuerit, in cuius parochia est, licitum sit.] & cap. Lator. 16. qu. 15. & in cap. Quidam, desumpto ex Conc Calcedonensi 18. qu. 2. his verbis: [Placuit igitur neminem aut ædificare, aut construere monasteria, aut Oratorij domū sine consensu ipsius ciuitatis Episcopi.] & text in cap. Placuit, 1. q.2. & cap. Nemo, & in cap. Basilicas, & in cap. Ecclesias, de consecr. dist. 1. & text. in c. Ad audientiam, & in c. fin. de Eccles. ædific. & in cap. Auctoritatem, eod. tit. in 6. & in c. 1. de excess. Prælat. eod. tit. Quod etiam Iustinianus disposuit in nouell. 5. in princ. & in nouell. 131. vers. Nemo oratorium, &c. & vltra Ordinarios in supracitatis locis tradunt Turrecrem. in d.c. Nemo, num.5. Abb. in cap. Nobis, num.2. de iurepatronat. & Gregorius Lopes in l.1. glos.5. tit.10. par.1. Et ratio principalis est, quia Summus Pontifex, vel Ordinarius antequam ad licentiam cōcedendam, & consensum præstandum procedant, opus est, vt habeant considerationem ad prouentus, ad custodiam, custodumque stipendia, quos statuit qui ædificare desiderat, & quod dotatio sufficiat pro cultu diuino in illa ecclesia, seu hospitali, & ministerio ministrantibus, & pro oneribus soluendis, ad text. cap. Piæ mentis, 16. q.7. Cum aliàs Summus Pontifex, vel Episcopus si sine dotatione permisisset ecclesiam, vel hospitale ędificari teneretur de proprio illam dotare exemplo Ordinatorū sine titulo, quos tenetur alere, vel de beneficio eis prouidere, c. Episcopus, de pręben. Et ideo si ante cōstructionem ecclesię, vel hospitalis opus est omnia pręd
icta examinare, illorumque examen spectet ad Summum Pontificem, vel Ordinarium, satis rationi congruit stabilire, prout Sacrum Concilium stabilitum habet, quod post constructionem debeat dicta ecclesia, vel hospitale visitari quandocumque ad effectum, vt onera soluantur, & debita sustentatio subministretur. & Administratores tam ecclesiastici, quàm laici debeant rationem reddere eorum administrationis, vt in d. sess. 22. cap. 8. & 9. expresse cauetur.

Si verò consideramus nostrum hospitale vti domus laicalis pro pauperibus recipiendis, & infirmorum gubernio, quę domus licet largo modo dicatur religiosa respectu operis pij, non tamen gaudebit ecclesiastica libertate, immunitate, & alijs ecclesiasticis priuilegijs; & tunc in illius constructione non est necessaria licentia, seu consensus Apostolicus; ita distinguit Hostien. in sum. tit. de regular. § Quis sit regularis, vers. Quid de rusticis, & vers. Nota, & in vers. Quis possit fundare. Eamdem distinctionem faciunt Lambert. de iurepatronat. par. 1. lib. 1. ar. 3. quęst. 2. principali, n.4. quam similiter tenet etiam Pal. de Cittada eodem tract. 3. par. num. 7.

Sed sic est, quod hospitale nostrum gaudet libertate, immunitate, & alijs priuilegijs ecclesiasticis, & ex iuribus sup. allegatis, & non potuit ædificari sine licentia, & consensu Apostolico, necessariò dicendum venit, quod non cōprehenditur sub exemptione cap. 8. d. sess. 22. Sac. Concilij Tridentini, cum verè, & realiter non existat sub immediata protectione Suæ Maiestatis nostri Potentissimi Regis, prout requiritur in d. S. Conc. ad effectum exemptionis prædictę; & immediata Regis protectio dicitur illa, quæ non habet aliquam dependētiam ab Ecclesia cōsiderando verbum illud *immediatè*, considero etiam, quod S. Visitatio fit à Summo Pontifice, & eius nomine in Vrbe omnibus locis pijs, & nescio videre qualiter hospitale nostrū velit se eximere ab illa recipiēda sub prætextu Regiæ protectionis, quæ, etiam si hospitale non esset locus pius ecclesiasticus, non posset in vrbe Roma dici immediata, vt S. Concilium requirit, in qua tam ecclesiastica, quàm prophana existunt immediatè sub Pontificia iurisdictione, sed de hoc opus non est disputare, cum verè, & realiter hospitale nostrum sit locus pius, & ecclesiasticus, & sit immediatè sub potestate, & iurisdictione Summi Pontificis: ipse enim est verus administrator omnium ecclesiarum, & rerum earum, & communis Rector, vel Princeps in bonis subditorum, vt in cap. Sicut venire, & ibi Bart. de excess. Prælat. per text. in cap. Multiplici, de decim. & latissimè noster glossator Gregor. Lopez, in l. 5. tit. 5. part. 1. glos. 21.

Et in omnem casum quamuis ista Regia protectio debeat haberi in consideratione, & de ea euidenter constet, non potest dici nisi protectio generalis, quæ non eximit personas, nec res à potestate Ordinarij, vt est text. expressus in c. Ex parte il secundo, de priuil. vbi omnes, & est casus singularis apud Gemin. in cons. 81. & hoc casu videtur potius recommendatio, quàm protectio, per quam etiamsi in signum recognitionis soluatur census, non tamen locus, & persona recommendata eximitur à potestate, & iurisdictione eius, cui de iure subest, text. in cap. Recepimus, & in d. c. Ex parte, de priuil. & in cap. Si Papa, eodem tit. in 6. Gemin. vbi sup. num. 2. vers. Nam recommendatus. Vnde si Summus Pontifex in d. cap. Ex parte decernit, quod existentes sub generali protectione ipsius, & Sedis Apostolicæ, non eximantur à potestate Ordinarij: Quanto magis concludendum venit, quod existentes sub generali protectione Regis non sint exempti à potestate Summi Pontificis, cui cedunt Imperatores, & Reges ex adductis per Ioan. Garz. de nobilitat. & exempt. Hispaniæ, glos. 48. §. 3. n. 4. & 8.

De Religiosis domibus.

Cap. Ad hæc.

S V M M A R I V M.

1 *LOcus deputatus authoritate Episcopi ad Hospitalitatis vsum religiosus est, & ad mundanos vsus redire non debet.*

2 *Hospitale quilibet etiam laicus potest sibi construere in domo propria, sed non erit religiosum, nisi fuerit fundatum authoritate Episcopi.*

3 *Locus fit religiosus, licet non sacer de iure ciuili si mortuus inferatur etiam in solo alieno.*

4 *Secus de iure canonico.*

5 *Religiosum est quidquid est sacrum, sed non è conuerso.*

6 *Hospitalia, & loca pia an subsint visitationi, & iurisdictioni Episcopi diœcesani, & num. seq. vsq. ad num. 19.*

7 *Hospitalia auctoritate Episcopi fundata subsunt illius visitationi.*

Idem

8 *Idem in alijs locis pijs.*
9 *Hospitalia, & alia pia loca visitari possunt ab Episcopo tam per seipsum, quam per Vicarium, seu alios visitatores.*
10 *Etiamsi illorum cura ad laicos pertineat, & num. seqq. & n. 27.*
11 *Hospitalium administratores, imò & Rectores esse possunt non tantum clerici, sed etiam laici.*
12 *Iudices saculares non prohibentur à Concilio Tridentino visitare hospitalia, confraternitates, eleemosynas, & alia pia loca; si aliàs eis hoc ius visitandi legitimè competat.*
13 *Confraternitas laicorum, & hospitale ei adiunctū visitari potest ab Episcopo, sed eleemosynarum distributio relinquenda est confraternitati, si benè vtatur.*
14 *Schola, seu domus hospitalis S. Mariæ Mediolanen. visitari potest ab Archiepiscopo.*
15 *Hospitalia, & loca pia subsunt visitationi Episcopi etiamsi illorū administratores laici à Principe deputentur.*
16 *Reges sicut dignitatis altitudine præeminent, ita potioris prærogatiua gratiæ sunt attollendi.*
17 *Hospitale maius Eugubin. visitari potest ab Episcopo, licet ex priuilegio à septem laicis à Duce Vrbini confirmandis gubernetur.*
18 *Hospitalia subsunt visitationi Episcopi, licet sint sub cura Vniuersitatum.*
19 *Magister artium gaudens priuilegijs Vniuersitatis Oscen. cogi potest ab Episcopo ad exhibitionem, & extensionem testamenti, in quo sunt legata pia ab ipso soluenda.*
20 *Visitare potest Episcopus hospitalia, & loca pia suæ diœcesis, etiamsi exemptionis priuilegio sint munita.*
21 *Inquisitionis Officiales in Regno Siciliæ ab Episcopo cogi possunt soluere legata pia, non obstantibus allegatis exemptionibus.*
22 *Absoluere potest Episcopus quos de iure communi, vel ex Concilio Tridentino potest excommunicare.*
23 *Causa super visitatione hospitalis Plateæ Nidi Neapolis committitur in Rota sine retardatione visitationis Ordinarij.*
24 *Consuetudo immemorabilis, vel statutum non obstant, quominus Episcopus visitare possit hospitalia, & loca pia suæ diœcesis.*
25 *Episcopus in visitatione hospitalium, & piorum locorum potest statuere quæ ad rectam administrationem pertinent.*
26 *Hospitalium administratio, Rectorisque & Ministrorum deputatio de iure cōmuni ad Episcopum pertinet.*
27 *Ex consuetudine tamen, vel priuilegio potest competere etiam laicis.*
28 *Mulier an possit præfici curæ hospitalis.*
29 *Regimen ex sui natura est officium virile.*
30 *Mulierem decet subesse, non præesse.*
31 *Administratores hospitalium, & piorum locorum cogi possunt quotannis ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis.*
32 *Non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, & num seqq.*
33 *Administratores fabricæ maioris ecclesiæ Cremonen. qualiter rationes administrationis Episcopo reddere teneantur.*
34 *Consuetudine simpliciter sublata, an, & quando censeatur sublata immemorabilis, & n. 36.*
35 *Administratores hospitalis Corduben. tenentur reddere rationem administrationis Episcopo, non obstante priuilegio immemorabili, & sententia super his lata.*
36 *Sententia declaratoria nullum ius tribuit.*
Administratores tenentur librum rationum deferre ad Episcopum, & in domo eius rationem reddere.
38 *Ordinarius debet rationibus interesse illis diebus, quibus ex priuilegio, consuetudine, vel constitutione reddenda est ratio.*
39 *Non tamen dum horæ Canonicæ recitantur.*
40 *Item adhiberi debet etiamsi alijs ad id deputatis ratio reddenda sit.*
41 *Et tam in ratione reddenda, quàm in liberatione facienda.*
42 *Et eius votum connumerari debet cum voto cæterorum in absoluendo, vel condemnando.*
43 *Hospitalia, & alia loca pia, quæ sunt sub immediata Regum protectione, ab Episcopo visitari nequeunt sine illorum licentia.*
44 *Episcopus visitare non potest hospitalia, & loca pia ex lege fundationis exempta, nec rationes exigere, & n. 58.*
45 *Et in fundatione sufficit Diœcesani consensus.*
46 *Episcopus cogere potest administratores ad voluntatem fundatoris exequendam non obstante contraria lege fundationis, & n. seq.*
47 *Hospitalia, & alia pia loca Militarium Ordinum, & aliorum religiosorum Episcopus nec visitare potest, nec rationes administrationis exigere.*
48 *Abbates, Abbatissæ, & Præpositi monasterij in titulum obtinentes, vel habentes administrationem ecclesiarum suarum non tenentur reddere rationes Episcopo.*
49 *Fratres, & administratores hospitalium B. Ioannis Dei tenentur singulis annis reddere Ordinario rationem administrationis.*
50 *Religiosi an præfici possint hospitalibus.*
51 *Hospitale constructum sine authoritate Episcopi non est religiosum, seu ecclesiasticum, nec subest illius visitationi.*
52 *Oratorium cuilibet priuato licet construere in domo propria, dummodo non habeat formam ecclesiæ, nec ibi celebrentur Missæ.*
53 *Hospitale sine authoritate Episcopi fundatum an possit ad prophanos vsus reduci.*
54 *Ordinarius non habet auctoritatem visitandi hospitalia, neque confraternitates, quæ à laicis reguntur, nisi in casibus à iure expressis.*
55 *Hospitale priuatum est locus pius, & mortuo patrono spectat ad sollicitudinem Episcopi, vt voluntas fundatoris executioni demandetur.*
56 *Hospitale fundatum sine auctoritate Episcopi est priuatum: potest tamen ab ipso visitari in ijs tātum, quæ ad obseruandam voluntatem fundatoris pertinent.*
57 *Episcopus potest exigere rationes ab administratoribus omnium piorum locorum etiam merè laicorum, & in casibus à iure non concessis.*
58 *Nisi secus in fundatione expressè cautum fuerit.*
59 *Administratores piorum locorum etiam priuatorum malè administrantes cogi possunt ab Episcopo rationes reddere, & exequi voluntatem fundatoris, non obstante ipsius prohibitione.*
60 *Administratores, qui piorum locorum reditus in suos vsus conuertunt, incidunt in excommunicationem Papæ reseruatam.*

61 *Vniuersitas, seu illius officiales, qui pecunias ad ecclesiam spectantes eidem Vniuersitati mutuarũt ad emendam annonam, an inciderint in excommunicationem cap. 11. sess. 22. Concilij Tridentini & n. seq usq. in fin.*

62 *Excommunicationis pœna induci non debet nisi in casibus in iure expressis.*

63 *Relatiuum,* quis, *Vniuersitatem non comprehendit.*

64 *Vniuersitas est persona ficta, seu repræsentata.*

65 *Ciuitas non comprehenditur sub dispositione c. Felicis, de pœn. in 6.*

66 *Excommunicatio prohibetur ferri in Vniuersitatem.*

67 *Conuersum in vsum, & vtilitatem propriè non dicitur quod restitui debet.*

68 *Excommunicatio iuris semper supponit peccatum mortale.*

69 *Statutum Vniuersitatis in fauorem ecclesiæ editum an ab ipsa reuocari possit.*

70 *Consuetudo an excuset à pœna excommunicationis.*

71 *Verbum,* præsumant, *non verificatur in his, qui ex simplicitate aliquid contra legem faciunt.*

72 *Intellectus l. Pomponius, §. Ex facto, ff. de acquir. possess.*

73 *Furtum an committat qui re aliena vtitur ad aliũ vsum, quàm dominus consenserit.*

1 AD HAEC. Locus deputatus auctoritate Episcopi ad hospitalitatis vsum religiosus est, & ad mundanos vsus redire non debet. Hoc dicit. Primò decisa consultatio. Secundò responsio ibi, *Inquisitioni:* quam probat per simile ibi, *Sicut*.

2 Nota ex hac decretali ad hoc vt hospitale sit religiosum, oportere vt sit fundatum authoritate Pontificis. Ratio est, quia etsi quilibet etiam laicus possit construere hospitale in domo propria sine auctoritate Episcopi, cap. 1. de empt. & vendit. tamen sine Episcopo non potest facere locum religiosum, l. In tantum, §. Sacræ, ff. de rer. diuis. & l. 3. §. Si quis in sepulchro dolo malo, ff. de sepulc. viol. & hic notant glossa prima, Innocen. Hostien. & Io. And. omnes in princ. Butr. in 1. notab. Abb. num. 2. & alij communiter.

3 Nec refragatur quod priuatus mortuum inferendo etiam in solo alieno de consensu domini locum faciat religiosum, licet non sacrum, l. 2. C. de relig. & sumpt. funer. instit. de rer. diuis. §. Religiosum; & è conuerso locus huiusmodi per extumulationem desinat esse religiosus, l. Cum in di-
4 uersis, ff. eod. Etenim hoc vendicat sibi locum de iure ciuili, non autem de iure canonico, vt est casus hic. Ad idem c. In ecclesiastico, 13. quæst. 2. vbi gloss. fin. [Terra, inquit, fit sacra, vel religiosa auctoritate Pontificis, non ea eo quod mortuus infertur ad locum,] vt extra, de relig. domib. cap. Ad hæc; sed secundũ legem secus est: nam si transfertur corpus ad alium locum, desinit locus esse religiosus, vel etiam si capitur ab hostibus, vt ff. de relig. l. Cum in diuersis, & l. Cum loca; ita glossa, quam sequuntur Lauren. Archid. Bellam. & Turrecr. ibidem. Item Innocen. in cap. Abolendæ, supra de sepultur. Anton. de Butr. hic nu. 5. & Abb.
5 nu. 2. & secundum glossam prælleg & Butr. Quidquid est sacrum, est religiosum, sed non conuertitur: vbi enim mortuus infertur fit religiosus, sed non sacer, vt in d. l. In tantum, ff. de rer. diuis.

6 QVAERO generaliter An hospitalia, & loca pia subsint visitationi, & iurisdictioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita.

Pro pleniori notitia, & explicatione materiæ constituendæ sunt duæ conclusiones principales cũ suis ampliationibus, & limitationibus.

7 Prima conclusio est affirmatiua, videlicet: Hospitalia auctoritate Episcopi erecta subsunt visitationi Episcopi diœcesani. Hæc conclusio probatur hic in c. præced. & ibi dixi in primo notab. & de visitatione est expressum in decreto Concilij Trid. cap. 8. sess. 22.

8 Ampliatur primo hæc conclusio, vt procedat nõ tantum in hospitalibus, sed etiam in alijs locis pijs in diœcesi Episcopi consistentibus, vt patet in cap. proximo supra eod. ibi, & alijs similibus locis; per quam litteram glossa 2. & alij dicunt manifestum esse etiam monasteria, & alia loca religiosa de iure communi ad Episcopum loci pertinere, vt ibi fusiùs adnotaui nu. 5. & expressiùs apparet ex decreto d. cap. 8. sess. 22. vbi statutum est, vt Episcopi habeant ius visitandi non solum hospitalia, sed etiã collegia quæcumq; ac confraternitates laicorum etiam quas scholas, siue quocumque alio nomine vocant, eleemosynas Montis Pietatis, siue Charitatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur.

9 Ampliatur secundò eadem conclusio ex sententia S. Congreg. Concilij, vt Episcopus visitare possit hospitalia, & loca huiusmodi tam per seipsum, quam per Vicarium, seu alios visitatores, iuxta notatum in Clem. Quia contingit, in primo respõso ibi, Per seipsos, vel alios impleant, de relig. domib.

10 Ampliatur tertiò, vt habeat locum etiamsi cura hospitalium, & piorum locorum ad laicos per-
11 tineat; siquidem non solum clerici, sed etiam laici possunt esse administratores, imò & Rectores hospitalium, vt in cap. præced. tenent Doctores, & in specie Abb. n. 4. gloss. in d. Clem. Quia contingit, in ver. Sæcularibus, & hodie est expressum in decreto Concilij Tridentini d. cap. 8. sess. 22. ibi, etiamsi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat.

12 Quinimò etiam ius visitandi hospitalia, & alia pia loca potest ad laicos pertinere, vt Sacra Congregatio declarauit nam vicario Feretrano postulanti an iudices sæculares habeant ius visitãdi hospitalia, confraternitates, eleemosynas, & alia pia loca, quorum cura ad laicos pertinet; & illa cognoscendi, & exequendi non obstante quod ex Concilij Tridentini decreto, cap. 8. sess. 22. Episcopi ad hoc munus obeundem sint à Sede Apostolica delegati: respondit Concilium cap. 8. non prohibere quominus iudices sæculares possint visitare huiusmodi hospitalia, dummodo aliàs eis hoc ius visitandi legitimè competat. Hospitalia igitur, & loca huiusmodi Episcopus visitare potest etiamsi illorum cura, gubernatio, & visitatio ad laicos pertineat.

13 Vnde cum Episcopus Lucensis prætendens sibi licere visitare confraternitatem Sancti Michaelis eiusdem ciuitatis, etsi à laicis gubernaretur, qui sententiam super hoc à Delegato Sixti V. obtinuerunt, postulasset hoc à S. Congregatione Concilij declarari responsum est Episcopum posse hanc cõfraternitatem visitare ex cap. 8. sess. 22. administrationem autem confraternitatis, & præsertim hospitalis ei adiuncti relinquendam confraternitati, &

ti, & officialibus ab ea deputatis iuxta sententiam latam à Delegato Sixti V. Redditum autem, & erogationem eleemosynarum, si in certos vsus destinatæ sunt, non debere, nec posse Episcopum in alios vsus conuertere. Si verò distributio est arbitraria confraternitati, & benè vtatur confraternitas ista, suo abitrio permittat sic Episcopus, aliàs prouideat prout melius expedire videbitur.

14 Rursus confratres hospitalis S. Mariæ Mediolanen. prætendebant se non posse ab Ordinario visitari, nec eì teneri reddere suæ administrationis rationem, allegantes Scholam, seu domum dicti hospitalis nullum altare, vel cāpanile habere, nulla ecclesiastica immunitate eius bona gaudere, pro eius iuribus iudices laicos adiri, officiales ab ipsis confratribus deputari, in alienationibus bonorū, & contractibus hospitalis nullam solemnitatem adhiberi, quæ adhibenda est cum bona ecclesiastica distrahuntur; à principio à laicis esse fundatum; & à tempore immemorabili esse eos in quasi possessione omnes actus exercendi sine Episcopi auctoritate; & ideo nullo modo eius iurisdictioni, aut visitationi subiacere. Archiepiscopus autem illud visitare prætendens, ac sibi reddi administrationis rationem, allegabat omnes huius hospitalis reditus consistere in legatis testatorum relictis cum onere distribuendi pauperibus, & Missas celebrandi; & idcircò à se esse visitandum, vt videret num piæ testatorum voluntates in aliquo fraudarentur: Sacra Congregatio censuit Archiepiscopum posse visitare, & exigere rationis redditionem ab administratoribus istius hospitalis. Et præsupposito de consuetudine reddi rationem certis personis deputatis; Archiepiscopum vna cum eiusmodi personis auctoritatem habere exigendi hanc redditionem rationis, & suam sententiam dicendi.

15 Ampliatur quartò, vt hospitalia possint ab Episcopo visitari etiamsi illorum administratores, & ministri laici à Principe deputentur, vel cōfirmen-
16 tur: nam decretum, d. cap.8. sess.22. excipit à visitatione Episcopi illa tantum hospitalia, quæ sunt sub immediata Regum protectione, quæ exceptio firmat regulam in contrarium in alijs Principibus, in quibus non viget tanta ratio, quanta in ipsis regibus propter sublimitatem dignitatis. Ad hoc cap.fin. de offic. deleg. lib.6. ibi, Regibus, & Reginis, qui sicut dignitatis altitudine præeminent, sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri. Simile in cap. Ne aliqui, vers. Illis quæ regibus, de priuileg. eod. lib. & in extrauag. Execrabilis, §. Nos, itaque, de præben. Et quando Concilium voluit præseruare iura aliorum Principum, expressit, vt fecit in cap.9 sess.25. ibi: [Exceptis alijs, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes, ac supremos Principes iura imperij in dominijs suis habentes pertinent.]

17 Vnde cum Eugubini ciues obtinuissent à Sede Apostolica per septem ciues hospitale maius dictæ ciuitatis quotannis eligendos, & à Duce Vrbini confirmandos gubernari; petijt Episcopus Eugubinus an sibi liceret dictum Hospitale liberè visitare, & sub eius nomine ea ordinare etiam puniendo, quæ ad eius vtilitatem necessaria viderentur: Sac. Congregatio respondit ex cap.8. sess.22. licere Episcopo visitare, & ea cognoscere, & exequi quæ in dict. cap.8. continentur.

18 Ampliatur quintò, etiamsi hospitalis, & alia eiusmodi loca sint sub cura vniuersitatum: apocrypha enim est decisio S. Congregationis, quam in oppositum allegat Augustin. Barbosa: nam Cōcilium in d. c.8. excipit tantum hospitalia sub Regum protectione, vt proximè dictum est. Et in illis verbis, [Etiamsi illorum cura ad laicos pertineat,] Satis clarè includit etiam vniuersitates: præsertim quia vbi voluit vniuersitates præseruare, disertis verbis expressit, vt fecit in cap.5. in fine sess.14. & in d. cap.9. vers. Exceptis sess. 25. Quod cum non fecerit in d. cap.8. censetur noluisse arg. cap.2. de transl. & l. vnica, §. Sin autem, ad deficiētis, C. de Caduc. tollen. cum simil. & ita sæpius, S. Congregatio declarauit, vt patet in specie in decisione relata in præcedenti ampliatione.

Quemadmodum verò hospitalia, quæ ab vniuersitatibus gubernantur, subsunt visitationi Episcopi; ita & illorum Rectores vniuersitatum pri-
19 uilegijs gaudentes. Vnde proposito dubio an Episcopus posit cogere magistrum artium gaudentē priuilegijs vniuersitatis Oscen. ad exhibendum testamentum, in quo sunt legata pia ab ipso soluenda, & eumdem ad executionem compellere: Sac. Congregatio censuit vtrumque posse.

20 Ampliatur sextò, supradicta cōclusio vt habeat locum etiamsi Hospitalia, & loca pia exemptionis priuilegio sint munita: nam nihilominus Episcopus potest illa visitare, & alia facere, quæ habentur in d. cap.8. sess.22. vt patet in clem. Quia contingit, in 1. responso, ibi, [Etiamsi pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita consistant,] de relig. domib. innouata à Concilio Tridentino in cap.15. sess.7. vbi dicitur: [Curent ordinarij, vt hospitalia quæcumque à suis administratoribus quocumque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligēter gubernentur.] Eadem derogatio habetur in d. cap.8. ibi, [Atque eadem pia loca,] & in fine ibi, [non obstante priuilegio,] & ita sæpius censuit Sacra Congregatio, vt dixi in cap. præcedenti, num.8.

21 Et aliàs cum cōquestus esset Episcopus Pacten. quod officiales Inquisitionis in Regno Siciliæ, cum tenerentur soluere legata pia, effugerent forum Episcopi tamquam officiales S. Officij: Responsum est Episcopum posse eos compellere ad solutionem non obstantibus allegatis exemptionibus. Et po-
22 stea cum idem Episcopus obtinuisset facultatem eos, si minus parere vellent, excommunicandi, dubitauit an etiam haberet facultatem absoluendi. Et responsum habere in illis casibus, in quibus ex Concilio, vel iure communi habet facultatem excommunicandi.

23 Item Rectoribus hospitalis Plateæ Nidi Neapolis petentibus committi causam super visitatione ipsius hospitalis cum ipsi prætenderent ab Ordinario visitari non posse, à cuius visitatione, & iurisdictione à Sede Apostolica fuerat exemptum, ad petitionem Cardinalis Brācatij, qui illud reedificauerat: S. Congregatio censuit causam committendam in Rota cum clausula sine retardatione visitationis Ordinarij.

24 Ampliatur septimò, vt Episcopus visitare posit non obstante contraria cōsuetudine etiam immemorabili, vel statuto: his enim sicut, & priuilegio expressè derogatur in d. cap.8. in fine sess. 22. Quinimo hoc vendicat sibi locum etiamsi simul concurrant priuilegium, immemorabilis, & senten-

ten-

tentia declaratoria, vt patebit infra in duodecima ampliatione, n.36.

25 Ampliatur octauò, vt Episcopus sicut habet ius visitandi hospitalia, & locs huiusmodi, ita etiam habeat potestatem curandi, vt à suis administratoribus fideliter, & diligenter gubernentur, seruata forma dictæ Clem. Quia contingit, vt in decreto Concilij Tridentini, cap 15. sess 7. Item cognoscendi, & exequendi omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, vt habetur in d.c.8.

Hinc orta lite inter Episcopum Narnien, & Administratores hospitalis Sanctissimæ Trinitatis super visitatione, ac statutorum reformatione, quã Episcopus facere posse prætendebat circa statum, & administrationem dicti hospitalis à laicis erecti, & semper ab eis sine Episcopi interuentu administrati; cùm ad sedandam controuersiam adijssent Sacram Cõgregationem Concilij: responsum posse Episcopum visitare, & visitando ea statuere, quæ ad bonam administrationem pertinent; maximè ex quo ipsi deputati negligentes fuerint in prouidendo abusibus, reseruata tamen discussione singulorum statutorum, quæ Episcopus fsciet, si fortè in eis modum excesserit.

26 Ampliatur nonò, vt Episcopus de iure communi fundet intentionem non solum super visitatione hospitalium, & piorum locorum, sed etiam super illorum administratione, & ordinatione, Rectorisque, & cæterorum officialium deputatione, vt probatur, in cap. prox supra eod. vbi hoc tenent Hostien. Ioan. Andr & cæteri omnes, vt ibi dixi, num.2. & in specie Butr. num.2. [Nota, (inquit,) argumentum quod super creatione administratoris, vel rectoris hospitalis Episcopus fundat intentum de iure communi: inferior ergo se non intromittit; & sic hospitalia sunt in administratione ecclesiæ eo quod sunt hospitalia.] Hæc ille. Cæte-
27 rum si ex consuetudine legitimè præscripte, vel priuilegio Apostolico inferiores Episcopo habeãt administrationem, & deputationem officialium, hæc facultas non est sublata à Cõcilio, quin potius præseruata etiam quoad laicos in d.cap.8. sess 22. ibi, [etiamsi illorum cura ad laicos pertineat,] vt fusius ostensum est supra in 3 4 5. ampliatione. Vnde etiam post Concilium poterit laicis competere administratio, & cura hospitalium, & piorum locorum, sed priuilegium, vel consuetudo eis non suffragabitur quominus visitationẽ Episcopi subire, eique rationes administrationis reddere te-
28 neantur, vt patebit in seqq. ampliat. Quod si quæras an mulier possit præfici curæ hospitalis, Lap. de Castillione relatus à Cardin. in cap. præcedenti, q.5. num.6. tenet posse: nam quandoque hospitalia subijciuntur Abbatissis, licet subdat hospitale à viris regi consuetum fœminæ demandari non posse, nec è conuerso, c. Cum de beneficio, de
29 præben. lib.6. In oppositum est littera dictæ Clem. Quia contingit, §. 1. de Relig domib. ibi, sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni testimonij committatur, & hoc placet Cardinali vbi
30 supra, quia regimen ex natura est officium virile. Mulierem autem decet subesse, nõ præesse, S. Tria, 3.q.7. cap. Dilecti, & quod ibi notatur, de arbitr. & cap Ex parte de appellat. Quod tamen limitat, nisi esset hospitale mulierum, vel ex speciali causa hoc eis permitteretur.

31 Ampliatur decimò, supradicta conclusio, vt non solũ possit Episcopus hospitalia, & loca huiusmodi visitare; sed etiam singulis annis ab illorum administratoribus rationes administrationis exigere, vt per Cardin. in Clem. 1 num.14. de testam. Imola in Clem. Quia contingit, num.7. de Relig. domib. Io. Francisc. Pauin. de visitat q.5.2.p.n.42. & hodie est expressum in decreto Concilij Tridentini, c 9. sess.22. Imo fortius hoc; quia maior auctoritas competit Episcopo quoad exigendas rationes, quàm quoad ius visitandi, vt patebit infra in secunda conclusione negatiua in tertia fallentia, num.57.

32 Ampliatur vndecimò, vt Episcopus rationes administrationis exigere possit non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili: nam etsi Concilium Tridentinum in d c. 9. sess.22. simpliciter tollat consuetudinem: tamen eo decreto etiam immemorabilem sublatam esse optimis rationibus deduxit Sac. Congregatio in causa Cre-
33 monen. Nam cum administratores fabricæ maioris Ecclesiæ eiusdem ciuitatis declarari postulassent, an possent visitari ab Ordinario, eique rationem reddere tenerentur eorum administrationis: Sacra Congregatio censuit quod ad caput visitationis attinet, de quo in sess. 22. cap. 8 non expedire nunc procedere ad vlteriorem declarationem. Quod verò spectat ad caput redditionis rationum administrationis fabricæ, locum habere vltimam partem, cap.9. sess.22. cum illa interpretatione aliàs data vt Episcopus adhibitis alijs deputatis habeat votum decisiuum, vt possit in sua domo iubere reddi rationes, & conuocare
34 deputatos. Et hac declaratione sensit S. Congregatio quod licèt ciuitas alleget immemorabilem, & dato quod de ea liquidò constaret, & quamquam, cap. 9. sess. 22. tollat solum quascumque consuetudines, non exprimendo immemorabilem, quo casu immemorabilis non censetur sublata, vt aliàs Congregatio decreuit: tamen ex quo, cap. 9. facit regula, quod reddantur rationes Ordinario, excipiendo vnum tantum casum, nisi in institutione fabricæ secus expresè cautum esset, sublata censetur; quia talia verba non possunt conuenire immemorabili, quia cum in ea nulla verba expressa legi possint, cum consistat in præsumptionibus: impossibile est dicere quod cautum sit expresè per immemorabilem. Et exceptio hæc sola dicitur firmare regulam in casibus non exceptuatis. Ergo regula habebit locum etiam in immemorabili tanto magis in eo casu, in quo Episcopus adiungit sibi alios deputatos; quia si dicamus non habere locum quando adest consuetudo immemorabilis, numquam procederet; quia clarum est ante Concilium Episcopum numquam fuisse adhibitum ea forma, quàm Concilium requirit. Vnde cum sit noua forma inducta à Concilio, non consideratur immemorabilis præcedens, vt dicitur in forma examinis per cõcursum sess.24. cap. 18.

35 Ampliatur duodecimò, vt possit Episcopus huiusmodi rationes exigere ab administratoribus etiamsi simul concurrant priuilegium, contraria consuetudo etiam immemorabilis, & sententia declaratoria super his lata, vt S. Congregatio declarauit: nam orta lite inter Episcopum, & administratores hospitalis Corduben. super redditione rationum hospitalis, Episcopus pro se allegabat decretum Concilij; Administratores verò senten-

tias

tias, priuilegia, & consuetudinem immemorabilem. Sacra Congregatio censuit licere Episcopo non obstante sententia, consuetudine immemorabili, & priuilegio dictum Hospitale visitare; nam priuilegium est sublatum per Concilium.
36 Sententia verò est declaratoria, quæ nullum ius tribuit, quia cum simplici consuetudine quadraginta annorum non possint se laici administratores eximere à redditione rationu per Clem. Quia contingit, quę illas tollit, sequitur Concilium, c. 9. sess. 22. derogans consuetudini vt aliquid operetur, intelligendum esse de immemorabili. Tiraq. de retract. conuent. num. 25.

37 Ampliatur decimotertiò, vt administratores teneantur librum rationum deferre ad Episcopum & in domo eius rationem reddere, vt censuit Sac. Cōgregatio in causa hospitalis ciuitatis Sarzanen. necnon in causa fabricæ Cremonen. de qua supra in vndecima ampliatione. Cęterum consulta an
38 Ordinarius ad exactionem rationis debeat interuenire illis statis diebus, quibus ex priuilegio, consuetudine, vel constitutione reddenda est ra-
39 tio: respondit debere. Aliàs tamen dixit in vna Ciuitaten. die 5. Februarij 1593. nec Episcopum, nec Capitulum rationem administrationis exigere debere tempore, quo recitantur horæ Canonicæ.

40 Ampliatur decimoquartò, vt etiamsi ex consuetudine, aut priuilegio, aut ex constitutione aliqua loci alijs ad id deputatis ratio reddēda sit, nihilominus cum ijs adhiberi debeat etiam Ordinarius, vt disertis verbis statuitur in fine d. cap. 9. sess 22. Atque ita priuilegium, consuetudo, aut constitutio, quibus alteri quàm Episcopo reddenda est ratio, non sunt quidem funditus sublata à Concilio, sed modificata, vt locum habeant non priuatiuè ad Episcopum, sed cumulatiuè, Felin. in cap. Pastoralis, in 3. & 5. limitat. de offic. ordinar. & ita rescripsit S. Congregatio ad sanct. memoriæ Cardinalem Borromęum sub die 7. Febr. 1575.

41 Ampliatur decimoquintò, vt quemadmodum Episcopus vnà cum deputatis adhiberi debet in ratione reddenda, ita etiam sit adhibendus in liberatione facienda. Vnde in causa olim vertente inter Episcopum Cremonen. super fabrica ecclesiæ maioris eiusdem ciuitatis, cum Sanctissimus ex voto S. R. E. Cardinalium Concilij Tridentini interpretum declarasset per hęc forma verba: Decreuit vt Episcopus Cremonensis pro tempore existens adhibeatur in reddenda ratione de fabrica cum alijs ad id deputatis iuxta tenorem, & formā dicti decreti sess. 22. cap. 9. Contigit dubitari an visa per prædictum Episcopum, & deputatos ipsos singulis annis computis, & rationibus, esset adhibendus idem Episcopus in liberatione ipsa facienda, vt ipse existimabat mentis fuisse Sanctitatis Suæ, & DD. Cardinalium, vel an sufficeret vt interueniret in reddenda ratione, sed deinde liberatio fieret per deputatos solos, vt antea fieri consueuerat: & responsum est non sufficere liberationem fieri per deputatos, sed adhibendum esse Ordinarium.

42 Porrò ex sententia S. Congregationis Episcopus habet votum absoluendi, & condemnandi cum cæteris deputatis, & ipsius votum connumerari debet cum voto cæterorum, quorum maior pars votorum condemnat, vel absoluit.

43 Nunc fallit primò conclusio superiùs firmata in hospitalibus, & alijs locis pijs, quæ sub immediata Regum protectione existunt. Hæc enim ab Episcopo visitari non possunt sine illorum licentia, vt expresse disponitur in decreto Concilij Tridentini, cap. 8 sess. 22. Verum quomodo hoc sit intelligendum scripsi latissimè in cap præced. à nu. 15. vsque in finem; ibi videas.

44 Fallit secundò si lege fundationis cautum sit, vt hospitale, vel locus pius non subsit Episcopo. Tūc enim Episcopus non potest se ingerere, vt colligitur ex Clem. Quia contingit, §. 1. de Relig. domib. ibi, vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito. Et tenent in c. præced. Io. Andr. fusè Cardin. hic in 3. qu. & hodie est expressum in decreto Concilij Tridentini, cap 9 sess 22. ibi, [nisi secus fortè in institutione, & ordinatione talis ecclesiæ, seu fabricæ espressè cautum esset. Quo decreto cum Episcopus excludatur à rationibus exigendis, multò fortiùs excluditur à visitatione, quia amplior facultas Episcopo tribuitur à Concilio in rationibus exigendis, quam in visitatione, de qua loquitur c. 8. immediatè præcedens, vt patebit infra num. 57.

Ideòque cum administratores Hospitalis Iesu Christi oppidi: de Vtreta Ispalen. diœcesis à iurisdictione Ordinarij exempti tam ex tenore fundationis, quàm ex priuilegijs, & confirmationibus Sedis Apostolicæ, quæsierit an dictum hospitale possit ab Episcopo visitari vigore decretorum Tridentini Concilij; S. Congregatio censuit, si exprimatur in supplici libello in fundatione expresse cautum esse, ne visitet Ordinarius, & adest confirmatio Apostolica; talem fundationem non esse sublatam à decreto Concilij, & idem respondit in alia Osunen.

45 Quamuis autem Sacra Congregatio in prædicta declaratione meminerit confirmationis Apostolicæ; tamen hoc ideo fecit, quia sic contigit in facto, non quia necesse sit vt statutum fundationis excludens Hospitale à visitatione Episcopi approbetur à Summo Pontifice; quoniam ad hoc sufficit Diœcesani consensus, vt tenet glossa communiter approbata in d. Clem. Quia contingit in 2. responso, in ver. Apposito, per textum in cap. Cum dilectus, supra de consuet. vbi hoc notant glossa, in ver. Constitutum, vers. Satis tamen credo, Compostell. Hostien. Io. Andr. & omnes, fusè Lamberttin. de iurepatr. lib. 1 par. 2. art. 1. q 9 n. 52.

46 Cæterum si Rector, vel ministri hospitalis, aut loci pij perperam administrarent, aut redditus nō conuerterent in vsus, ad quos sunt deputati; tunc posset Episcopus rationes exigere, & administratores compellere ad piam voluntatem fundatoris exequendam, non obstante contraria lege fundationis, textus est in cap. Tua nobis, & ibi plenè adnotaui, de testam. & patebit infra n..

47 Fallit tertiò in hospitalibus, & alijs locis pijs Militarium Ordinum, & aliorum religiosorum. Hæc enim Episcopus nec visitare potest, nec à regularibus rationes administrationis exigere, tam ex dispositione iuris communis, vt in d. Clemen. Quia contingit, §. Pręmissa, de Relig. domib vbi hoc est expressum; quàm ex decreto Concilij Tridentini in d. c. 9. sess. 22. quod de sæcularibus, non
48 de regularibus loquitur. Hinc quibusdam Abbatibus Burgen. quærentibus an cap. 9. sess. 22. comprehenderet eos, ac Abbatissas, & Prępositos monasteria sua in titulum obtinentes, contra regu-

iaria eorum instituta, ac liberam administrandi rationem, & immemorabilem consuetudinem, S. Congregatio censuit non comprehendere, quia c.9. sess.22. loquitur de administratoribus fabricæ tantum, & non, loquitur de regularibus, sed de sęcularibus.

Et rursus consulta an Abbates, Abbatissæ, & Pręposititi regulares, qui habent liberam administrationem suarum ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum ecclesiarum Episcopo vigore decreti, cap.9. sess.22. respondit non teneri.

49 Hoc tamen sublimita vt non procedat in hospitalibus Religionis B. Ioannis Dei, quia nedum hospitalia, sed & religio ipsa tam ex lege fundationis, quàm ex Cōstitutionibus Apostolicis subest iurisdictioni Ordinarij loci, & fratres tenentur singulis annis eidem Ordinario reddere rationem administrationis hospitalium, vt scripsi plenè in cap. Tuarum, num.25. infra de priuileg. Quod si
50 generaliter quæras, an religiosi possint pręfici hospitalibus, glossa tenet non posse in d. Clem. Quia contingit, in ver. Sæcularibus, quia non reperitur permissum Monachis accipere beneficia nisi curata. cap. Super eo, de regulat. Quare si hospitale non est curatum, religiosus ei præfici non potest. Et ita etiam respondit Feder. de Senis cons. 29. & tenet Paul. in d. Clem. Quia contingit, qui tamen hoc limitat, nisi sit hospitale alicuius religionis. Sed Lap. de Castillion. in repet. c. prox. supra eod. distinguit an religio sit instituta ad hospitalitatem, vt S. Antonij Viennensis, & Cruciferorum, & tunc potest religiosus institui, quia nihil obstat. An verò religio non sit instituta ad hospitalitatem; & tunc subdistinguit: nam aut hospitale est annexū ecclesiæ curatæ; & religiosus potest præfici, quia attenditur ipsa ecclesia, quæ est principalis, c. Extirpandæ, S. Qui verò, de præben. & cap. Super eo, eod. tit. lib.6. Aut hospitale non est annexum; & tunc religiosus ei præfici non potest, & vera est glossa in d. Clem. Et hanc distinctionem Lapi sequitur Cardin. in c. præced. num.4.q.3. subdens conuersos subijci eisdem prohibitionibus, quibus Monachi, c. Dudum, de senten. excomm. sicut & oblatos, c. Tuarum, & c. Vt priuilegia, & quod vtrobique notatur de priuileg.

51 Secunda conclusio negatiua est. Hospitale ædificatum, vel ordinatum sine auctoritate Episcopi non efficitur religiosum, vel ecclesiasticum, & ideò nō subest visitationi, & iurisdictioni Episcopi Diœcesani. Hæc conclusio probatur apertè hic à contrario sensu, & ita per hanc decretalem firmant hic Innocent. Hostien. Io. Andr. Butr. Card. Abb. & alij communiter, Hostien. in summa de regul. S. 1. vers. Quid de rusticis, & Specul. de statu reg. vers.36. Rota apud. Farinac. decis.30. num 8. p.2. recent. Calderin cons.352. aliàs 23. de testamen. vbi dicit, Hospitale sine auctoritate Episcopi fundatum esse locū merè prophanum: & idem scripsit Bald. in cons.319. Præmittendum est, circa princ. vers. Debebit ergo, lib.5. & cons.5. Quidam ciues, post. med. lib.3. & huiusmodi hospitalia constructa sine Diœcesani consensu non subesse Episcopo consuluerunt etiam Cardin. cons.121. per totum, maximè num.2. Paul. de Castro cons. 351. Quæritur, lib. 1. plenè Roman. cons.477. nu. 14. & seq. vbi num. 15. inserit consilium pręallegatum Calderin. qui idem tenet.

52 Ampliatur primò hęc secunda conclusio, vt habeat locum etiamsi hospitale huiusmodi sit cum oratorio: nam etsi Vincent. & Tancred. hic relati à Cardinali num.5. dicant ad construendum hospitale, cum Oratorio necessarium esse Episcopi consensum: tamen oppositum sentit Innocentius, quia vnicuiq; priuato licet habere oratorium in domo propria, dummodo non habeat formam ecclesiæ, nec ibi celebrentur Missæ, cap. Vnicuique, & cap. Clericos, de consecr. dist. 1. & est textus expressus secundum vnum intellectum in cap. Inter dilectos, de donat. vt hic per Abb. n.6. & dixi latissimè in cap. In his, infra, de priuileg.

53 Ampliatur secundò, vt in tantum priuatus possit sibi construere hospitale in domo propria sine authoritate Episcopi, vt etiam possit tractu temporis lectos inde amouere, & hospitale ad vsus profanos reducere. Ad hoc d. c. Inter dilectos, & quod ibi notat Innocentius, latè Cardin. cons.121. num.3. Paul. de Castro d. cons.351. in princ. lib. 1. Quod tamen intelligit Abb. hic nu.4. vt procedat quoad eum tantum, qui Hospitale ædificauit, seu ordinauit. Sed eo mortuo non putat posse hospitale in vsus profanos conuerti, per textum in Authen. de ecclesi. tit. S. Siquis ędificationem. Et hanc distinctionem aliàs probauit S. Congregatio Concilij, vt dixi in c...

54 Ampliatur tertiò eadem conclusio, vt procedat non tantum in hospitalibus, sed etiam in omnibus pijs locis, quæ nisi constructa fuerint auctoritate Episcopi, non subsunt illius visitationi: nam etsi decreto Concilij, cap.8. sess.22. statutum fuerit, vt Episcopi habeant ius visitandi omnia pia loca, etiamsi illorum cura ad laicos pertineat; tamen ibi adijciuntur verba, In casibus à iure concessis, necnon illa, Iuxta sacrorum canonum statuta, quę restringunt dispositionem ad limites iuris communis. Vnde sicut loca pia non religiosa, seu ecclesiastica non subsunt Episcopo de iure cōmuni, vt hic; ita nec post Concilium. Vnde in declarationibus generalibus Sac. Congregationis Concilij ad cap.8. reperitur infrascripta, videlicet: Ordinarius non habet auctoritatem visitandi hospitalia, neque confraternitates, quæ à laicis regūtur, nisi in casibus à iure expressis, & c.8. sess.22. Concilij Tridentini intelligitur, & habet locum solummodo in casibus à iure communi permissis.

55 Fallit nunc hęc secunda cōclusio pluribus modis. Et primò fallit mortuo patrono hospitalis, quia licet locus non sit religiosus, tamen cum fuerit causa pietatis institutus, dicitur locus pius, & ideò spectat ad sollicitudinem Episcopi, vt pia fundatoris voluntas executioni demandetur, de quo videtur textus in authen. de ecclesi. tit. S. Si quis autem pro redemptione, & tenet Abb. in cap. prox. supra eod. num.3. vers. Quod puto verum, Roman. consil. 477. num.2. Paul. de Castro cons. 167. nu.4. vsque in fin. lib.2. Gabriel. commun. conclus. tit. de pia causa, concl.2. n.2. vers. In contrarium, Menoch. de recuperan. remed. 15. num.22.23.36. & 37. quidquid contra scripserit Angel. cons.117. col.2. vers. Sed dubitari, vsque in finem. Cuius opinio videtur hodie reprobata ex decreto Concilij Tridentini, c.9. sess.22. vt ex sequentibus patebit.

56 Fallit secundò si Episcopus intendat visitare hospitale ad hoc vt videat an impleatur mens testatoris, cap. Tua nobis, de testam. Feder. de Sen. cons.

conf. 11. num. 3. vbi dicit, [Si dubium sit an in constructione hospitalis interuenerit auctoritas Episcopi, necne, præsumi interueniſſe, si habear signa ioci ecclesiastici. Et nihilominus etiamsi certum esset eam non interueniſſe, tamen cum ibi degentes sint personæ miserabiles, censentur esse sub protectione ecclesiæ, vt in cap. 1. de eccles. ædifican. & ibi per glos. & Innocen. qui dicit collegium leprosorum videri religiosum. Vnde ad sollicitudinem Episcopi pertinet videre, inquirere, visitare ne bona illius deportata ad vsum miserabiliũ consummentur: maximè cum bona præsumantur prouenisse ex largitionibus, & eleemosynis fidelium.] Hæc Feder. quem multoties sequuta est S. Congregatio Concilij. Et in specie, Testator quidam Teruilij iussit vt ex suis bonis hospitale erigeretur, in quo exerceretur pauperum hospitalitas à duobus hominibus ab Vniuersitate Teruilij huic administrationi præficiendis. Hospitali ita erecto absque vllo Episcopi interuentu verè, vel præsumptiuè, Administratores sunt ab Vniuersitate quotannis constituti, qui transacto administrationis tẽpore, alijs electis administratoribus futuri anni rationem reddunt administrationis, numquam adhibito Ordinario, qui nec etiam hospitale ipsum vnquam visitauit. Cardinalis Borromæus illud visitare prætendens transmisit monitorium deputatis administratoribus, ac recusantes, & appellantes excõmunicauit, & hospitalis scripturas sequestrauit. His omnibus in S. Congregatione deductis, & propositis, responsum est hospitale hoc esse priuatum; posse tamen ex decreto Cõcilij sess. 22. illud visitare, corrigere, & reformare in ijs tantum, quæ ad obseruandam voluntatem fundatoris pertinent.

57 Fallit tertiò quoad rationes administrationis exigendas. Nam etsi hospitalia, & alia huiusmodi loca sine auctoritate Episcopi constructa sint priuata, non autem religiosa, seu ecclesiastica; tamen cum sint loca pia, potest Episcopus ab illorũ administratoribus rationes administrationis exigere, non quidem de iure communi, sed ex Concilio Tridentino in d. c. 9. sess. 22. Nam decretum illud non restringitur ad casus à iure cõcessos, sicut restringitur c. 8. immediatè præcedens quoad ius visitandi; sed loquitur generaliter, & indistinctè, & excipit tantummodo casum, cùm in fundatione cautum est, vt Episcopus non possit rationes administrationis exigere. Vnde prædictum cap. 9. habere locum etiam in casibus non permissis à iure sæpius respondit S. Congregatio, & in specie ita resoluit in casu Teruilij Mediolanen. dioecesis, vt in præcedenti fallentia: nam etsi declarauerit hospitale illud esse priuatum vtpotè constructum sine auctoritate Episcopi dioecesani; tamen declarauit Cardinalem Archiepiscopum ex d. c. 9. sess. 22. auctoritatem exigendi redditionem rationis ab illius administratoribus, vna tamen cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est.

Amplius idem Cardinalis S. Praxedis petijt declarari an per c. 9. sess. 22. Concilij Tridentini liceat Ordinarijs exigere rationem ab administratoribus piorum locorum merè laicorum, & priuatorum; & licet ex mente dicti decreti, quod absolutè, & sine vlla distinctione loquitur, pro Ordinarijs crederet respondendum; tamen cautius agendo declarationem S. Cõgregationis expectare voluit, S. Congregatio censuit cap. 9. sess. 22. intelligi etiam in casibus à iure non expressis. Et alias generaliter declarauit decretum d. cap. 9 habere locum etiam extra visitationem, & in casibus à iure non expressis, & licere Episcopis exigere rationem ab administratoribus de omnibus locis pijs etiam locorum merè laicorum, & priuatorum, vel publicorum, generaliter siue ecclesiastica sint, siue prophana sine vlla distinctione.

58 Hoc tamen sublimita, vt non procedat si ex lege fundationis Episcopus esset exclusus à facultate exigendi rationes. Hanc enim fundationem Concilium Trident. non sustulit, imò expressè præseruauit in d. c. 9. sess. 22. ibi, [Nisi secus fortè in institutione, & ordinatione talis ecclesię, seu fabricæ expressè cautum esset.] id est nisi in fundatione esset dispositum, vt ratio administrationis nec Ordinario esset reddenda: hoc enim insinuat verbum, *expressè*, prout illud intellexit Sacra Congregatio.

59 Verumtamen si administratores hospitalis, vel alterius pij loci etiam sine Ordinarij auctoritate fundati, essent negligentes in exequenda pia voluntate fundatoris, aut infideliter administrarẽt, posset Episcopus rationes exigere, eosque compellere ad exequendam fundatoris voluntatem, etiamsi fundator hoc prohibuisset, vt est casus in cap. Tua nobis, de testamen. & in authen. de eccles. tit. §. Si quis autem pro redemptione: & ita sæpius declarauit Sacra Congregatio, vt scripsi plenè in prædicta decretali, Tua nobis, in 4. notab. à n. 12. vsq. ad num. 18.

60 Quod si quæras quam pœnam incurrant administratores, qui ecclesiarum, hospitalium, aliorumque piorum locorum reditus, qui in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, in suos vsus conuertere, & vsurpare præsumunt; Respondeo tamdiu subiacent anathemati, quamdiu reditus, quos occupauerint, integrè restituerint, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinuerint, vt disertis verbis statuitur in decreto Cõcilij Tridentini cap. 11. sess. 22.

61 QVAERO de quæstione facti. Posito statuto Vniuersitatis, ad quam spectat administratio bonorum ecclesię circa conuersionem redituũ, in ecclesię vtilitatẽ, & circa reddẽdas rationes administrationis. An Vniuersitas prædicta, seu illius officiales, qui pecunias ad ecclesiã spectantes mutuarunt eidẽ Vniuersitati ad emendã annonã, aliasq; illius indigentias subleuandas, inciderint in excommunicationem cap. 11. sess. 22. Concil. Trid.

62 Videtur respondendum excommunicationem, de qua in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 11. non comprehendere nedum Vniuersitatem ipsam, sed nec illius officiales, præmissa conclusione glossæ 1. in Clem. 1. de consang. & affinit. videlicet in materia excommunicationis strictè procedendum, nec faciendam extensionem; & cum sit pœna priuans hominem tot bonis, non debere induci nisi in casibus in iure expressis, ex glos. penult. c. fin. de iurepatron.

63 Et quidem quod ad communitatem ipsam spectat eam sub dispositione d. cap. 11. non comprehendi suadetur, ponderando Concilium loqui per verbum, *Si quem*, quod extenditur ad Vniuersitatem, Abb. in cap. Nouit, n. 2. de his quæ fi. à Prælat. sine consen. Capit. Ratio est, quia hoc relatiuum, *quis*, *quem*, refertur ad hominem, vt notat Alcia-

Alciatus in l. 1. ff. de verbor. signif. seu ad perso-
nam, vt ante ipsum adnotauit Cardin. in Clem. 1.
64 q. 1. de elect. Sed communitas, seu vniuersitas non
est nisi persona ficta, & repræsentata, l. Mortuo, &
ibi glos. ff. de fideiussor. Ergo in materia stricta
sub hoc relatiuo, *quis*, non venit vniuersitas, l. 3.
§. Hæc verba, ff. de negot. gest. vt etiam tradit Re-
buff. d. l. 1. in vlt. fallen. primæ regulæ.
65 Quibus adijcitur quod Concilium dicto rela-
tiuo. *Si quem*, personam repræsentanti addit hanc
qualitatem, clericorum, seu, laicorum; quę qua-
litates cum non conueniant vniuersitati, sequitur
vt nec sub decreto comprehendantur, vt in simili
scripsit Cardin. in d. Clem. 1. de consang. & affi-
nit.
66 Deinde hoc ipsum suadetur, quia iura canoni-
ca prohibent ne in vniuersitatem excommunica-
tio proferatur, cap. Romana, §. In vniuersitatem,
de sent. excomm. in 6. Ergo non est verisimile, vt
Concilium voluerit d. cap. 11. eamdem excommu-
nicationi supponere, nec etiam secundum modos
traditos à Doctoribus in d. cap. Romana. Vnde
quamuis excommunicari possit vniuersitas à Papa
vel Concilio, vt fuse probaui in cap. Responso, à
num. 75. infra, de senten. excomm. Non tamen
inde sequitur vt eadem in hoc casu à Concilio ex-
communicationi supponatur: imò potius dicendũ
est Concilium noluisse vniuersitates subijcere huic
excommunicationi, tum ex supradictis; tum quia
recipere debet interpretationem passiuam à iure
communi ad l. 2. cum ibi notatis per Bald. C. de
noxal.
Quod attinet ad particulares delinquentes, vt
sunt ipsi officiales, idem respondendum videtur
ex infrascriptis. Primò, quia dicti officiales nihil
horum fecerunt, quibus Concilium excommuni-
cationis pœnam annectit: nam Concilium excõ-
municat tantum illos, qui bona, & obuentiones
ecclesiarum, & piorum locorum in proprios vsus
conuertendo vsurpare præsumunt. Quæ verba cũ
non conueniant casui proposito, sequitur vt nec di-
spositio sit eidem applicanda, l. 4. §. Toties, & ibi
glos. ff. de damn. infec. Nam etiamsi dicti officia-
les mutuauerint communitati pecunias ad anno-
nam vendendam, ad aliasque eiusdem indigentias
subleuandas; tamen quia ita mutuatæ fuerunt, vt
communitas teneretur easdem restituere, prout
fecit: propter hoc nec communitas, nec prædicti
officiales dicuntur obuentiones ad ecclesiam spe-
ctantes ita sibi vsurpasse, vt in suos conuerterint
67 vsus. Quod enim debet restitui, non dicitur pro-
priè in mei vsum, vtilitatemue conuersum, l. Si pro
parte, §. Versum autem, ff. de in rem verso, vbi
glos. adducit concordantes. Facit l. Non videtur
cepisse, & l. Non videtur quispiam id capere, ff. de
regul. iur. Videtur enim Concilium voluisse ex-
communicare eos, qui prædicta bona sibiipsis ap-
propriare præsumunt, cap. Quia Sacerdotes, 12.
quæst. 1.
68 Secundò excommunicatio iuris semper suppo-
nit peccatum mortale adesse, adeout nisi adsit, nec
ibi habeat locum ius excommunicans, c. Nemo
Episcoporum, 11. q. 3. ibi: [Anathema est æternę
mortis damnatio, & nonnisi pro mortali debet
imponi crimine.] Nauarr. in Man. cap. 27. nu. 9.
Prædicti autem officiales non videntur mortaliter
peccasse; siquidem vniuersitati laicorum potest
demandari administratio similium oblationum,
modò eas sibiipsis non vendicent, sed in pios vsus
conuertant, vt per Dec. cons. 148. Et fuisse Vniuer-
sitati sic demandatum satis præsumitur ex anti-
quissima obseruantia subsequuta, vt per Dec. loco
citato. Vnde cum saltem mortaliter non pecca-
uerint dicti officiales, neque ipsi, neq; alij ex Vni-
uersitate excommunicationi prædictæ censentur
suppositi.
69 Nec obstat quod imò peccauerint, dum dictum
statutum, quod vti iustum in vtilitatem ecclesiæ
factum ab ipsis reuocari non potuit, ex Decio, in
cap. Ecclesia S. Mariæ, in princ. de Constit. non
seruauerunt. Nam responderi potest primò fortè
dictam regulam procedere in his, quæ sunt con-
cessa ecclesiæ in vim priuilegij, seu contractus; nõ
autem si sint concessa in vim legis, vel Statuti, vt
fuit in casu nostro, Abb. in cap. Nouit, num. 25. de
iudic. Sed quia oppositum tenet ibi Innocen. n. 6.
Archid. in cap. Quicumque, 11. q. 1. Io. Andr. in
cap. Constitutus, infra eod. & alij plerique.
Respondetur secundò eãdem regulam procede-
re quando statutum iam habuit effectum; secus si
non habuit, puta quia non fuit vsu receptum, quia
non obligat, cap. In istis, 4. dist. cap. 1. vbi glos. &
DD. de treug. & pac. Vnde nec opus est vt agatur
de illius reuocatione, cum per non vsum sit abro-
gatum, vt in d. cap. In istis, §. Leges, vbi id notant
glos. & Doctores.
70 Tertiò, Esto prædictis officialibus non licuisset
prædicta facere, cum non haberent verè dictam
facultatem, & factum ipsorum esset in se damna-
bile: attamen prædicta consuetudo eos excusaret
saltem ab excommunicationis pœna, ex his quæ
fusè cumulat Tiraq. de pœnis cons. 42.
71 Quartò, Etsi prædicta officiales non excusarent,
adhuc tamen ipsi eximerentur à pœna excommu-
nicationis Concilij, quod non excõmunicat quos-
uis, sed præsumentes tantùm, per quod verbum
vt notat Cardin. communiter receptus in Clem. 1.
qu. 39. de priuileg. Qui ex simplicitate aliquid fa-
ciunt contra legem excommunicantem, excusan-
tur; quod autem prædicti homines supradicta ex
simplicitate, & bona fide fecerint, vel ex eo patet,
quod omnia prædicta publicè fecerunt. Cui do-
ctrinæ si addantur quæ ponit Tiraquel. vbi supra
cons. 43. dum vult omnem causam etiam non ra-
tionabilem excusare: concludetur prædictos ho-
mines excusandos, qui sicut simplices, iuris igna-
ri, ac tamquam pecudes eosqui præcedebant, bo-
na fide incitati, subsequuti sunt. Non obstat id,
quod ex Angelo, Imola, & Flor. contra prædictos
adducitur ad probandum eosdem fuisse prędones,
ac dolosos, seu fures, qui huiusmodi pœnas effu-
72 gere non possunt: nam respondetur prędictas au-
thoritates, quę fundãtur super l. Pomponius, §. Ex
facto, ff. de acquir. possess. intelligi debere non
de omni administratore, qui res sibi commissas in
suos conuertit vsus; sed de illo qui clam, & per
fraudem voluit decipere, & fraudare suos princi-
pales. Et ita probat ille textus, ac etiam Imola,
qui cum alijs adductis ita est intelligendus. Prę-
dicti autem officiales esto in alijs deliquissent; nõ
tamen voluerunt defraudare ratione administra-
tionis, super qua fraude, & occulta deceptione
fundat se iurisconsultus in d. §. Ex ratione. Præ-
terea quatenus etiam fuissent prędones quoad ali-
quid; tamen non sequitur vt sint tales, quales Cõ-
cilium excommunicat.

Quod

73 Quod si adhuc instetur, imò ipsos officiales fuisse fures, dum dictis pecunijs in alium finem, & ad alium effectum vsi fuerunt, quàm esset is, ob quem penès ipsos dictę pecunię deponebantur, cũ à ratione vsus fiat furtum, instit. de furt. in princ. & §. Furtum autem.

Respondetur primò Concilium non excommunicare eos, qui peccant circa vsum rei, salua remanente re; sed eos, qui sibiipsis rem appropriant priuando ecclesiam ipsa re.

Secundò respondetur ea loca procedere in eo, qui fraudulẽter re aliena vtitur, vt ibi habet textus, & notat glos. in ver. Fraudulosa, quæ infert, vt si hoc faceret quis non fraudulosè, sed bona fide putans sibi licere, vel domino non displiciturum; non committeret furtum, prout fuit in casu nostro; quippe potuerunt credere dicti officiales ecclesiam interrogatam permissuram, vt dictam pecuniam otiosam darent communitati egenti.

Quibus accedit quod prędicta vidẽtur fortè procedere in illo vsu, qui est pretio ęstimabilis, vt colligitur ex glossa in ver. Vsus.

Postremò tametsi ratione abusus furtum commisissent, non tamen propterea in excommunicationem incidissent: nam S. Congregatio aliàs declarauit eos, qui tanquam fures bona ecclesiarum surripiunt, non incidere in pœnam dicti cap. 11; sed ad iuris pręscriptum esse puniendos. Ex quibus dicti homines videntur simpliciter admonendi, vt de cętero cautius agant, & à similibus abstineant.

De Religiosis domibus.

Cap. Inter quatuor.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus locus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de sacularibus, nisi in defectu religiosorum.*

2 *Monasterium regularium, nullus citra Papam potest ad statum sacularem reducere etiamsi in eo regularis disciplina sit collapsa, sed reformari debet per ipsosmet regulares.*

3 *Quod locum habet tam in monasterijs Monachorum, quàm Canonicorum regularium, & aliorum religiosorum.*

4 *Monasterium reduci potest ad statum sacularem, cum non reperiuntur regulares, qui possint illud reformare.*

5 *Et qui gradus in hoc sint reseruandi.*

6 *Monachi praeminent in contemplatione, clerici in prarogatiua officiorum.*

7 *Monasterij Sancti Victoris Massilien. sacularizatio denegatur in Sacra Congregatione rerum Consistorialium.*

8 *Otho Imperator monetur ab Apostolo ne monasterium Sancti Pauli de vrbe ad statum sacularem reducat.*

9 *Monasterio Sancti Vincentij Meten. Ordinis Sancti Benedicti sacularizatio denegatur.*

10 *Arces, propugnacula, & hospitationes militum non sunt iusta causa sacularizandi monasteria regularium.*

11 *Monasteria, in quibus ali non possunt tot religiosi, quot sufficiant pro regulari obseruantia, statim transferri possunt ad statum sacularem.*

1 INTER QVATVOR. Locus religiosus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de sęcularibus, nisi in defectu religiosorum. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Cardin. Abb. & Io. de Anan. Distinguit duo membra, & secundum prosequitur ibi, *Sed si:* & pars huius c. Inter quatuor, de electic. peregr. de maior. & obedient. & de cler. non resident.

2 Nota ex hoc tex. regulã, & casum ab eo exceptũ: regula est quod nullus citra Papam potest monasterium regularium ad statum sæcularem reducere, etiamsi in eo regularis disciplina sit collapsa, sed reformari debet per ipsosmet regulares, vt in prima parte textus. Concordat cap. Peruenit, il secondo, 18. q. 2. c. Quæ semel dedicata sunt monasteria, 19. q. 3. cap. Relatum, Ne cler. vel Monach. cap. Possessiones, de rebus ecclesię non alien. & cap. Ea quę, de stat. Monach. hic alleg. in glos. vnica.

Rationem huius regulę assignant nonnulli, quia quæ semel Deo sunt consecrata, mundanis vsibus deputari non debent, vt legitur, & notatur in cap. Ad hæc, supra eodem. Sed hæc ratio non placet Hostiensi hic num. 2. Quia clerici sæculares non sunt insacrati, imo sunt Dei milites, cap. Eò libentiùs, de seru. non ordin. Ratio igitur est, ne in via Dei, in qua de virtute in virtutem ascendendum est fiat descensus, sed potius ascensus, l. Vt gradatim, ff. de muner. & honorib. cap. Legimus, in fin. 93 dist. cum concord. hic allegatis per Hostien.
3 in princip. Cùm quo transeunt Io. Andr. n. 1. Abb. in 1. notab. & alij communiter. Et cum ratio generalis sit ad omnes regulares, consequens est, vt proposita regula locum habeat nõ tantum in monasterijs Monachorũ, de quibus loquitur hæc Decretalis, sed etiam Canonicorum Regularium, & aliorum religiosorum, prout firmant Hostien. & Io. Andr. loco citato. Card. nu. 2. & Io. de Anan.
4 in primo notab. Casus à regula exceptus est cum regulares non reperiuntur qui possint monasteriũ reformare; tunc enim potest reduci ad statum sæcularem, vt patet in littera ibi, *Sed si regulares defuerint:* & notant Abb. hic num. 5. vers. Casus exceptus, Io. Andr. Butr. Card. & omnes in summario textus.

6 Oportet tamen in hoc seruare certos gradus cũ hæc littera indefinitè dicat, quandiu per regulares: vt scilicet reformetur locus religiosus per regulares eiusdem monasterij. Secundò in eorum defectum per regulares districtioris vitæ aliorum monasteriorum eiusdem ordinis. Tertiò, ijsdem deficientibus deueniatur ad regulares alterius ordinis; & ad extremum in defectum omnium regularium instituantur ibi clerici sæculares, quia necessitas legem non habet. Et in hoc vltimo casu seruanda erit exceptio hic posita in 2. membro, quem ordinem posuit hic glos. vnica, & Hostien. num. 2. in verb. Defectum, & distinctius Io. Andr. eod. num. in verb. Ordinari, Butr. num. 5. Cardin. in fin. Abb. num. 1. vers. Oportet tamen, & Ioan. de Anan. n. 2. vers. Et considero, Henric. Boych. in cap. Ad audientiam, il secondo, de eccles. ædificand. circa med. vers. Aut quæris vtrum è contra.

6 Nec obstat si dicatur Monasterium videtur potiùs debere, & posse conuerti in ecclesiam sæcularem, quàm è conuerso: nam cœtus clericorum præminet, cap. Legi, 7. q. 1. Quoniam secundum Laurentium vterq; præminet alijs diuersis respectibus: nam Monachi præminent in contemplatione, clerici in prærogatiua officiorum, vt notat Archid. in cap Si Episcopus vnam, 12. q. 2. num. 2. & sequitur Henric. Boye, in d. cap. Ad audientiam, in fin.

Et per prædicta in Sacra Congregatione rerum Consistorialium habita die 17. Decembris 1648. reiecta fuit supplicatio Monachorum monasterij Sancti Victoris Massiliensis ordinis Sancti Benedicti, qui petebant sęcularizationem dicti monasterij, & reductionem Monachorum ad statū Canonicorum sæcularium: nam etsi in eo monastica disciplina plurimum esset collapsa, tamen cum dicatur esse caput Congregationis, & inter cæteras Abbatias, & Prioratus à se dependentes habeat quatuor monasteria aggregata, & vnita Congregationi Sancti Mauri eiusdem ordinis, in qua benedicente Domino regularis obseruantia præclarè, & mirificè per totam Galliam instaurata est; & sic non desint Monachi eiusdem ordinis, qui possint huiusmodi monasterium reformare, non est vllatenus ad sæculares clericos transferendum, vt hic patet, & in concordantibus supracitatis n. 2. Quod si per Monachos eiusdem ordinis reformari non posset, tunc illis eiectis fratres alterius ordinis in illud essent inducendi, vt labores impiorum iusti edant, dicit textus in dicto c. Relatum, ne cler. vel Monach nec clerici sæculares essent in in eo instituendi, nisi in defectum omnium Regularium, secundum gradus, quos suprà distinximus, num. 5.

8 Fuit etiam ponderatum quod refert Cardinalis Baron. ad annum Christi 996 in hęc verba. [Cōtigit ipso in tempore vt Imperator Otho III. ad quorumdam suggestionem Monachos prauè degentes in ecclesia, & monasterio Sancti Pauli de Vrbe expellere cogitaret, vt Canonicos in eodem loco seruituros, prout ei suggestum fuerat, substitueret. Cum hoc appeteret implere decretum, apparuit, ei noctu per visum Beatissimus Apostolus Paulus atque eundem Imperatorem huiusmodi monere curauit: Si verè inquit, zelus diuinæ seruitutis optimi operis te adurit, vide ne huius propositi institutum pręsumas in Monachis immutare expellendis; non enim expedit cuiusque ecclesiastici ordinis, quamuis ex parte deprauati, propositum vnquam abijci, seu immutari; In eo namque vnusquisque iudicandus est, in quo se primò vouit Deo seruire. Reemendari enim tantum licet corruptio cuique in eadem proprię vocationis sorte. Taliter monitus Imperator retulit suis quæ audierat ab Apostolo, curamque agens qualiter eorum institutum, scilicet Monachorum, quiuisset in melius reformare, non expellere à loco.] Hęc Baronius.

9 Demum omissis alijs ponderatum fuit exemplū monasterij Sancti Vincentij Metensis ciuitatis ordinis Sancti Benedicti, de quo in litteris fel. recor. Vrbani VIII. tenoris infrascripti videlicet [Expositum Nobis nuper fuit pro parte dilecti filij moderni Pręsidentis, & Visitatoris Congregationis SS. Vittoni, & Nidulphi ordinis S. Benedicti, quod Monachorum monasterij Sancti Vincentij Metensis ciuitatis eiusdem ordinis eò vsque deuenit morum relaxatio, ac vita scandalosa, vt Religiosę obseruantiæ immemores sæcularem statum anhelare, illumque à Sede Apostolica postulare non erubuerint, maximo cum scandalo totius ciuitatis, cū graui dispendio temporalis, & spiritualis monasteriorum dictę Ciuitatis, & ordinis in hoc interesse habentis, & contra mentem fundatoris dicti monasterij, quibus, & alijs grauioribus causis mota Sedes Apostolica pręfatam sæcularitatem huiusmodi eis denegauit. Quia verò indecens est habitum gestare religiosum, & dissimilem ab eo vitam ducere: Idcirco Præsidens, & Visitator præfatus de dictorum Monachorum salute, regulari obseruantia, ac rei diuinę augumento sollicitus laudabilem vitę reformationem ad instar aliorū in primo dictum monasterium nostro, & sedis ministerio introduci cupiens, Nobis humiliter supplicari fecit, vt supra præmissis vt infra de benignitate Apostolica opportunè prouidere dignaremur. Nos igitur dicti Pręsidentis, & Visitatoris votis, quantum cum Domino possumus, annuere volentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium negotijs Regularium præpositorum consilio fraternitati tuę frater Episcope, qui, vt accepimus venerabilis fratris Episcopi Metensis suffraganeus in pręsens existis, ac discretioni vestrę filij Cantor, & Archidiacone, & vestrum cuilibet per præsentes committimus, & mandamus, vt prædictum monasterium Sancti Vincentij Metensis, eiusque religiosos auctoritate nostra omni appellatione remota visitetis, seu aliquis vestrum visitet cum facultate illos citandi ad comparendum coram vobis, aut vestrum quolibet, sub excommunicationis, priuationis officiorum, & dignitatum, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, examinandi abusus, & vitam scandalosam corrigendi, & in dicto monasterio Sancti Vincentij Metensis propositam reformationē introducēdi, prout in monasterijs Sancti Arnulphi, & Clementis eiusmodi ciuitatis introducta reperitur. Si verò prior, & Monachi professi præfati monasterij reformationē huiusmodi admittere renuerint, vos, & vestrum quilibet Religiosos reformatos Cōgregationis prædictæ SS. Vittoni, & Nidulphi in possessionem dicti monasterij omniumque bonorum, & reddituum mensę Conuentualis illius, quam ab abbatiali nunc separatum Monachi dicti monasterij Sancti Vincentij possident, immittatis, seu quilibet vestrum immittat, Monachosque ipsam reformationem recipere recusantes ab eodem monasterio dimittatis, seu quilibet vestrum dimittat, suscepto per eos habitu clericorum sæcularium, ac singulis eorum arbitrio vestro congrua fructuum portione assignata pro illorum sustentatione illorum vita durante. Nouitios verò iuxta eandem reformationem professionem emittere faciatis, seu quilibet vestrum faciat, vel si renuerint, è monasterio eijciatis, seu quilibet vestrum eijciat, mandantes propterea in virtute sanctæ obediētiæ Monachis dicti monasterii S. Vincentii Metensis, illiusque Superioribus, & personis quibuscumque, vt vobis, & cuilibet vestrum in præmissis omnibus, & singulis promptè pareant, & obediant, vestraque salubria monita, & mandata suscipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent, alioquin sententiam, siue pœnam, quam ritè tuleritis, seu sta-

statueritis, seu quilibet vestrum tulerit, seu statuerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino vsque ad satisfactionem condignã inuiolabiliter obseruari. Volumus autem, vt si quæ grauiora in huiusmodi visitatione reperietis, seu aliquis vestrum repererit, necnon informationes omnes desuper sumendas sub vestro, vel cuiuslibet vestrum sigillo clausas ad Nos quam primum diligentet transmittatis, seu aliquis vestrum transmittat, & quicquid in illis statuendum fuerit, matura consideratione adhibita determinabimus. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac monasterii Sãcti Vincentii Metensis, & ordinis prędictorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel qua vis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis monasterio S. Vincentii Metensis, illiusque Monachis, Superioribus, & personis prędictis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, & aliàs in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, seu quęuis alia expressio habenda foret, illorum omnium tenores præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum in Arce Gandulphi Albanen. Diœcesis sub Annulo Piscatoris die 13. Octobris 1634. Pontificatus nostri anno duodecimo.]

10 Nec visę fuerunt releuantes rationes per Monachos adductę. Nam quoad propugnacula, & turres, & hospitationes militum in eodem monasterio, multa sunt alia monasteria quę subiacẽt huic incõmodo, & in indiuiduo in Congregatione Sancti Mauri extant monasteria Sancti Michaelis in Periculo maris in Normandia, Sancti Andreę de Villa noua è regione Auenionis, & Sancti Honorati Lerinensis in Prouincia, & in Congregatione SS. Vittoni, & Nidulphi eiusdem ordinis est monasterium Sancti Vittoni in Ciuitate Verdunen. intus quod constructa est arx, quam appellãt la Citadella, & Monachi seorsim habitant in suo claustro. Vnde sic fieri poterit in monasterio S. Victuris, cum habeat ampla ædificia. Nec talis videtur iusta causa illud reducendi ad statum sęcularem, cum præsertim hoc insigne sit monasterium, & supra mille annos erectum, & in eo requiescat corpus Beati Pontificis Vrbani V. Monachi eiusdem monasterij, qui inibi sepeliri voluit in habitu monastico; & sęculariaatio à centum annis, & amplius à Monachis petita fuit semper denegata per Sedem Apostolicam. Item verendum esset ne hoc exemplo alij quoque regulares eandem sedẽ inquietarẽt pro similibus sæcularizationibus obtinendis. Olim similiter petebatur, vt in monasterio Sancti Dionysij Parisiensis eiusdem ordinis plurimum deprauati Canonici sæculares instituerentur, sed tandem in eo per monachos Congregationis Sancti Mauri regularis vita, obseruantia, & reformatio exactè introducta est cum ędificatione totius Galliæ.

11 Limita nunc notabiliter regulam superius positam n. 2. qua firmatum est monasteria non esse transferenda ad Clericos sæculares, sed esse reformanda per ipsosmet regulares eiusdẽ, vel alterius Ordinis, vt locum non habeat in monasterijs, in quibus vel ob redituum tenuitatem, vel ab aeris intemperiem, vel ob infestationes flagitiosorum hominum, vel aliam ob causam actu non sustentantur, nec sustentari possunt tot Religiosi quot sufficiant ad obseruantiam Regularis disciplinæ. Talia enim monasteria, cum sint incapacia reformationis, statim transferri possunt ad statum sæcularem, nec seruandi sunt gradus, de quibus supra num. 5. vt plenè probauimus in cap. Relatum, à num. 8. vsque ad nu. 21. infra Ne Clerici, vel Monachi, & propterea san. mem. Innocentius X. suppressit, & ad statum sęcularẽ reduxit paruos eiusmodi conuentus in tota Italia, & insulis adiacentibus, vt in eius Bulla, quę incipit Instaurandę, edita anno 1652. idibus Octobris, cuius tenorem vnà cum historia totius rei gestæ retulimus in prędicta Decretali relatum, à n. 41. vsque in finem.

1 CONSTITVTVS. Ecclesia sita in diœcesi Episcopi, tenetur ei in Episcopalibus respondere, nisi appareant remissa, & potest Episcopus remittendo spiritualia census sibi retinere. Hoc dicit secundum Io. Andr. collect. Bellam. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Io. de Anan. & sunt duæ partes in prima facti, vel causæ narratio. In secunda ipsius diffinitio, ibi, *Cũ autem*. Prima subdiuiditur in tres, in quarum prima actoris petitio: in secunda ibi, *Verum*, Reorum defensio: in tertia, ibi, *Cæterum*, actoris replicatio, & est pars cap. Constitutus, infra de pœn.

Pro intelligentia huius textus vide quod scripsi in cap. Cum pridem, num. 38, sup. de pactis.

De Religiosis domibus.

Cap. Cum Dilectus.

S V M M A R I V M.

1 *Monasterium subiectum est Episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptum, & num. 12.*
2 *Nuncius, & Procurator in quibus differant.*
3 *Nuncius simplex non admittitur ad agendum, vel defendendum.*
4 *Procurator si faciat aliquid vt Nuncius, non valet quod agitur.*
5 *Et factum à Nuncio an possit validari ratihabitione.*
6 *Nuncius est veluti organum, & pica domini sui.*
7 *Et confert verba in personam domini, eique acquirit directè.*
8 *Substituere prohibitus potest explicare per Nuncium.*
9 *Procurator substantiat contractum in se, licet procuratorio nomine; & domino cedere tenetur.*
10 *Sententia censura lata post appellationem etiam extraiudicialiter interpositam est ipso iure nulla.*
11 *Sententia in exemptum lata non valet ex defectu iurisdictionis.*

Diœ-

12 *Diœcesis tota est vnum corpus, cuius caput est Episcopus.*

13 *à Capite non decet membra discedere.*

14 *Exemptionem monasterij allegans, probare debet, dummodo antea Episcopus probauerit illud intra sua diœcesis fines existere.*

16 *Praxis procedendi cum controuertitur, inter Episcopum, & inferiorem ad quem spectet iurisdictio in aliquo territorio.*

17 *Monasteria ferè omnia in Congregationem redacta exempta sunt à iurisdictione Episcopi etiam in tribus casibus, cap. Volentes, de priuileg. in 6.*

18 *Nisi illis cura animarum immuneat personarum sæcularium.*

19 *Abbatia de Balneo an sit nullius diœcesis, vel exempta, & an Episcopus Burgi S. Sepulcri possit iure Ordinario illam visitare, & num. seq. vsque in finem.*

20 *Status dictæ Abbatiæ consideratur iuxta tria tempora.*

21 *Nullius diœcesis status non constituitur nisi procedatur per viam dismembrationis territorij.*

22 *Pontificalia in aliena diœcesi ab Episcopo exerceri non possunt.*

23 *Territorium proprium non fit inferioris Prælati, nisi tam ipse, quàm Clerus, & populus eximatur à iurisdictione Episcopi.*

24 *Census solutio subiectionem arguit.*

25 *Causæ matrimoniales exigunt maiores Iudices, nec sunt tractandæ ab inferioribus Prælatis sine speciali concessione.*

26 *Prælatus inferior non constituitur in statu nullius diœcesis, nisi habeat in loco omnimodam iurisdictionem Episcopalem, vel quasi excluso Episcopo.*

27 *Et sit liberatus etiam à iure reuerentiali.*

28 *Enunciatiuæ infra centum annos non dicuntur antiquæ, nec probant saltem contra tertium.*

29 *Enunciatiuæ eliduntur contrarijs præsumptionibus.*

30 *Res inter alios acta inducit saltem præsumptionem contra tertium.*

31 *Et secundum aliquos facit semiplenam probationem.*

32 *Ecclesiæ Regulares Curatæ, in quibus viget regularis obseruantia, visitari non possunt ab Episcopo iure delegato, sed iure ordinario tantum.*

33 *Visitare potest Episcopus proximior vt Sedis Apostolicæ delegatus ecclesias nullius Diœcesis sæculares, non autem regulares.*

34 *Visitatio censetur facta iure Ordinario, quando fieri non potest iure delegato.*

35 *Castrum de Balneo exemptum est à iurisdictione Episcopi Burgi S. Sepulcri.*

36 *Iurisdictio Episcopalis ex quibus censeatur translata in inferiorem Prælatum priuatiuè ad Episcopum.*

37 *Dictio,* omnimodè, *quid importet.*

38 *Reseruatio in aliquibus arguit concessionem in reliquis.*

39 *Iurisdictio in fauorem certarum personarum censetur tributa priuatiuè, non autem cumulatiuè.*

40 *Idem in iurisdictione acquisita per præscriptionem.*

41 *Monasterium curatum exemptum visitari potest ab Episcopo iure ordinario in concernentibus curam animarum.*

42 *Concilium Tridentinum tribuit iurisdictionem Episcopis tamquam Apostolicæ Sedis delegatis, vbi voluit exemptorum priuilegia vulnerare.*

43 *Visitari possunt ab Episcopo ecclesiæ sæculares exemptæ etiam curatæ, & à monasterio dependentes, vel vnitæ; sed iure delegato tantùm.*

Idque expressè ab Episcopo declarandum, ibid.

44 *Visitari cur possint iure Ordinario monasteria curata; sæculares vero ecclesiæ exēptæ iure delegato.*

45 *Grauatur in vno, in alio releuatur.*

46 *Episcopus visitans ecclesias monasterio Casinensi vnitas an sit admittendus ad visitationem plenariam.*

1 CVM DILECTVS. Monasterium sub-
iectum est Episcopo, in cuius diœcesi si-
tum est, nisi probetur exemptum. Hoc
dicit quoad titulum. Et tres habet par-
tes secundum Hostiensem. In prima instruitur de-
legatus qualiter super sententiis pronuncier. In
2. & 3. qualiter pronunciare debeat super subie-
ctionem. Secunda, ibi, *Quod si.* Tertia, ibi, *simi-
liter.*

2 Nota primò, ex illis verbis, cum Nuncius mo-
nasterii super procuratione litteras nō haberet, in-
ter Nuncium, & Procuratorem hanc esse differen-
tiam, quod Nuncius dicitur qui mandatum non
habet; Procurator verò, qui aliena negotia man-
dato domini administrat, vt l. 1. ff. de Procur. secun-
dum Cardin. hic in 1. notab. Vnde simplex Nun-
3 cius non admittitur ad agendum, arg. cap. 1. supra
de Procurator. & cap. Cum dilecti, de dolo, &
contum. & notat gl in cap. Bonæ, il primo, in ver.
Nuncium, & ibi etiam Hostien. num. 30. in eodem
4 ver. & Io. Andr. num. 54. de elect. Et si ille, qui est
Procurator, fecit vt Nuncius, non valet quod agi-
tur, vt l. Multum, C. Si quis alter, vel sibi, & l. Eum
qui, §. Iulianus, ff. de constit. pecun. & notat Bart.
5 in l. Qui autem, §. Constituere, num. 5. ff. eod. nec
validatur ratihabitione quod gessit Nuncius, si
mandatum non præcessit, vt ex mente Petri refert,
Cyn. in d. l. Multum, & Bartol. in d. §. Constituere,
num. 6. Et hoc tenent communiter omnes Docto-
res excepto Iacobo de Arena, vt Bald. testatur in
d. l. Multum, num. 8. vbi n. 10. 13. & 15. hanc par-
tem latissimè tuetur. Porrò, vt inquit, gl. in l. Et
licet, per illum textum, ff. de constituta pecun. &
6 Bart. in d. §. Constituere, nu. 3. Nuncius est quod-
dam organum, quo mediante vadit vox vnius ad
alium, sicut per epistolam; & sicut aliquis loque-
retur per picam aliquam, seu buccinā, & hoc mo-
do vocem suam ad alium transferret. Vnde fit vt
7 non quęratur nuntio, & per nuncium domino, sed
directè quęratur domino, cum nuncius conferat
verba in personam domini, vt ibi per Bart. in 3. &
8 4. notab. Vnde prohibitus substituere, potest nihi-
lominus explicare per nuncium, vt notat Bald. in
rubr. C. de exercit. act. Easdem differentias ponit
glossa in d. l. Multum, in ver. Potes, vbi dicit, Nun-
cius est veluti pica, & organum domini, & in per-
sona domini debet verba contractus concipere.
Et ita domino quærit, per seipsum, non per alium,
& concipit verba sic, Vendis illi, vt in d. §. Con-
9 stituere. Si autem est procurator, tunc verba cō-
tractus debet concipere in sua persona, & sibi quę-
rit, vt l. Qui aliena in fine, C. Si quis alteri, vel si-
bi. Sed domino cedere tenetur, vt l. Possessio quo-
que, §. Etsi possessio, ff. de acquir. possess. Procura-
tor

tor enim sobstantiat contractum in se, licet pro-
curatorio nomine, vt Bald. inquit in d.l. Multum,
num.10. vbi à num.17. has differentias inter nun-
cium, & procuratorem latè prosequitur, & Angel.
post eum in cons. 44. incip. Pater quidam, circa
med. vers. Et pro hoc potissimè facit.

10 Secundò nota ibi, *iudicetis illas sententias non tenere*: duos casus, in quibus sententia censuræ est
ipso iure nulla secundum Hostien. sub num.1.vers.
Item habes hic duos casus, Butr. & Cardin. am-
bo in 2. & 4. notab. Abb. in 1. & 2. notab. & Io.
de Anan. num. 3. Primus est cum sententia fertur
post appellationem legitimè interpositam etiam
extraiudicialiter, concordat cap. Dilecti, il primo,
supra de appellat. cap. Cum contingat, de off. de-
leg. cap. Per tuas, & cap. Licet, de sent. excomm.
lib.6. vnde Abb. num.2. in 1. notab. docet bonam
practicam vt subditus, qui timet ne iniustè excom-
municetur à Superiore, extraiudicialiter appellet
11 à grauamine verisimiliter futuro. Secundus casus
nullitatis est cum sententia fertur contra exemptũ,
etiamsi nulla præcesserit exempti appellatio, cum
textus loquatur alternatiuè: nam per exemptio-
nem subditus eripitur à iurisdictione Superioris,
arg. cap. Quia frater, 16. q.1. secundum Abb. his
num. 3. Atque ita sententia est nulla ipso iure ex
defectu iurisdictionis tamquam lata à non suo iu-
dice, cap. At si clerici, de iudic. cap.3. de consuet.
& scripsi in cap. Tuarum, num.46. infra, de priui-
leg. & fusiùs in cap. Quod super his, supra de ma-
ior. & obed. Alij casus nullitatis excommunica-
tionis notantur in cap. Præsenti, de sent. excomm.
lib. 6.

12 Vltimò nota monasteria de iure communi esse
Episcopo subiecta, in cuius diœcesi existunt, quã-
diu ex priuilegio, vel canonica præscriptione non
probentur exempta, vt hic est casus secundum Io.
Andr. Butr. Cardin. & omnes: concordat text. in
cap. Abbate, vbi glos. in ver. Episcoporum, & in
cap. Monasteria, 18. quæst. 2. in cap. Tua nobis,
vbi Dec. num.16. de confirm. vtil. vel inutil. cum
alijs allegatis per Hostien. in cap. De Xenodochijs,
sub num.6. in vet. Per sollicitudinem, supra eod. &
resoluit Rota decis. 78. num.1. par.1. diuers. Tota
enim diœcesis est vnũ corpus, cuius caput est Epi-
scopus, cap. Scire debes, 7.q.1. cap. Quoniam in
13 plerisque, §. Prohibemus, supra de off. ordin. Non
decet autem à capite membra discedere, c. Cum
non liceat, supra de præscript. c.1. 12.dist. cap. Ce-
lebritatem, de consecr. dist. 3. & in Authen. de
14 eccles. tit. in princ. Vnde cum Episcopus de iure
habeat intentionem fundatam super iurisdictione
spirituali in omnibus ecclesijs, & locis pijs tam
sæcularibus, quàm regularibus, quæ intra suæ diœ-
cesis fines consistunt, vt in d. cap. De Xenodochijs,
& in cap. Constitutus, & cap. Cum venerabilis, su-
pra eod. cum alijs præallegatis, ei, qui dicit mo-
nasterium exemptum, onus probandi incumbit,
cap. Ex ore de priuileg. c. Cum olim, de præscript.
15 cum concord. Aduerte tamen, quia ante om-
nia Episcopus probare debet ecclesiam, seu lo-
cum religiosum, de cuius subiectione agitur intra
suæ diœcesis fines existere; alioquin ecclesia pos-
set excipere, Quoad te liberas ædes haben.

Sed probata existentia intra fines, illico surerdit
assistentia iuris communis pro Episcopo, vt in iuri-
16 bus supracitatis: & ità obseruat Rota: nam cum
cõtrouertitur inter Episcopum, & inferiorem Præ-
latum super iurisdictione spirituali in aliquo ter-
ritorio, mandat vt prius probetur ex parte Episco-
pi, an territorium illud sit intra fines suæ diœce-
sis, vt in Anconitana Bonorum, seu Attentatorum,
6. Nouembris 1562. coram Oradino, & in Syra-
cusana Abbatissatus, die 1. Decembris 1597. co-
ram Corduba; & in Lucensi, seu nullius iurisdi-
ctionis 4. Maij 1598. coram Cardinali Seraph. in
impressis decis. 1278. & in practica Episcopi con-
sueuerunt probare in Rota existẽtiam intra fines,
eaque probata adeunt Sacram Congregationem
Concilij, à qua statim obtinent declarationem su-
per visitatione, cognitione causarum matrimo-
nialium, & criminalium, licentia prædicandi, ap-
probatione ad confessiones, & alijs id genus, do-
nec inferior statũ nullius diœcesis, vel iurisdictio-
nem spiritualem, & temporalem in clerum, & po-
pulum probauerit per tres sententias conformes,
vel vnicam, quæ in rem iudicatam transierit, vt
scripsi plenius in cap. Cum olim, à num. 36. supra
17 de præscript. Hodie monasteria ferè omnia saltem
in Congregationem redacta ad præscriptum cap.
In singulis, infra, de statu Monach. & Concilij Tri-
dentini cap.8. sess. 25. de Regular. exempta sunt à
iurisdictione Episcopi diœcesani etiam in tribus
casibus exceptis in cap. Volentes, de priuil. lib 6.
vt dixi latissimè in cap. Tuarum, infra eodem tit.
18 nisi monasterijs cura animarum incumbat perso-
narum sæcularium; quia tunc subsunt Episcopo,
in cuius diœcesi sita sunt in his, quæ dictam curã,
& Sacramentorum administrationem concernunt
ex decreto Concilij Trid. cap. 11. sess. 25. de Re-
gular. Quod plenius hodie sancitum est in Consti-
tutione Gregorij XV. de exempt. priuileg. vt dixi
in cap. Cum capella, de priuil.

19 Ex facto quæsitum est an Abbatia, seu mona-
sterium de Balneo sit nullius diœcesis, vel exem-
ptum. Et an Episcopo Burgi S. Sepulcri compe-
tat iure Ordinario facultas illud visitandi vnà cum
ecclesijs eidem subiectis.

20 Status huius ecclesiæ, qui colligitur ex scriptu-
ris exhibitis, potest considerari iuxta tria tem-
pora. Primum est ante erectionem Burgi S. Se-
pulcri in Episcopatum. Et in hoc statu manife-
stum est dictam ecclesiam numquam fuisse diœ-
cesis Burgi S. Sepulcri, quæ nondum erat in re-
rum natura; idenque in litteris erectionis oppi-
dum de Balneo dicitur esse nullius diœcesis. Se-
cundum tempus est ab anno 1520. quo tempore
Leo X. erexit Burgum in Cathedralem, vsque ad
concordiam postea initam anno 1581. inter Ar-
chintum Episcopũ Burgi, & Abbatem monasterij
de Balneo, & à Gregorio XIII. confirmatam, in
quo statu non videtur dubitandum quominus di-
cta ecclesia fuerit in diœcesi Burgi S. Sepulchri;
nam Leo X. in litteris erectionis Episcopatus at-
tribuit illi pro diœcesi castrum de Balneo vnà cum
suis ecclesijs his verbis: [Nec non Castrum San-
ctæ Mariæ in Balneo nullius diœcesis, & singulas
parochiales ecclesias prędictas cum omnibus iuri-
bus, & pertinentijs suis eidem eidẽ ecclesiæ S. Se-
pulcri, & illius mẽsæ pro illius districtu, & diœcesi,
necnon omnes, & singulos clericos sæculares, &
ordinum quorumuis religiosos pro clero, incolas-
que, & habitatores dictarum ciuitatis, & diœcesis
perpetuò applicamus.] Tertium tempus est à cõ-
cordia prædicta, seu illius confirmatione vsque in
præsentem diem. Et in hoc statu quamuis res non
sit

sit adeò clara, verius tamen videtur ecclesiam de
Balneo remansisse in diœcesi S. Sepulchri, quem-
admodum erat ante concordiam.

21 Primò, quia etsi Episcopus ad extinguendas li-
tes, quæ sibi cum Abbate super iurisdictione inter-
cedebant, transegerit vt ad Abbatem pertineret
omnimoda iurisdictio, tamen non processit in cō-
cordia per viam dismembrationis territorij, quod
requiritur ad constituendum statum nullius diœ-
cesis, ad notata per Io. Andr. in cap. Nimis de iu-
reiur. & per Abb. in cap. Cum contingat, nu. 18.
de foro competen.

22 Secundò, quia Episcopus retinuit sibi facnlta-
tem in dicto castro Pontificalia exercendi, eccle-
sias reconciliandi, & Chrisma conferendi. Ergo
locus remansit in sua diœcesi, cum huiusmodi mu-
nia non possint ab Episcopo in aliena diœcesi exer-
ceri, Clem. Archiepiscopo, de priuileg. Vitalin. in
Clem. 1. num. 17. de foro compet. & hodie statu-
tum est decreto Concilij Tridentini c. 5. sess. 6.

23 Tertiò, quia etsi Episcopus in concordia tri-
buerit Abbati omnimodam iurisdictionem; ta-
men nec ipsum Abbatem, nec locum, nec fortasse
populum exemit à iurisdictione Episcopali: & ta-
men ad constituendum Prælatum in proprio ter-
ritorio requiritur vt tam ipse Prælatus, quàm cle-
rus, & populus eximatur à iurisdictione Episcopi,
vt tradit in specie Gemin. post Io. de S. Georg. in
cap. 1. col. 4. vers. Quæro an inferiores Prælati ha-
beant territorium, atq; ibi etiam Anch. sub n. 10.
vers. Si verò per priuilegium, de Const. lib. 6.

Quartò, quia in recognitionem iurisdictionis
Abbati attributæ transactum est, vt solueretur E-
piscopo annuus census duarum librarum ceræ.
Solutio autem census subiectionem arguit, vt est
text. in cap. 2. de censib. & in cap. Recepimus, vbi
not. de priuileg. Mil. in repert. in ver. Episcopus
probat subiectionem ecclesiæ.

Quintò, Episcopus attribuit iurisdictionem Ab-
bati his verbis: [Idem Reuerendissimus Episco-
24 pus omnimodam iurisdictionem, ac illius merum,
& mixtum spirituale dominium, & potestatem ei-
dem, illiusque successoribus Episcopis in castro, nec
non monasterio huiusmodi forsan attributis; & si
qua sibi competant pro faciliori Episcopi, & castri
huiusmodi habitatorum commoditate tam in au-
diendis, & iudicandis, quàm in exequendis tam
ciuilibus, quàm criminalibus causis per Abbatem
25 exercendis concessit, &c.] Quæ verba cùm videā-
tur restricta ad causas ciuiles, prophanas, & cri-
minales, non videntur comprehendere causas ma-
trimoniales, quæ maiores iudices exigunt, cap. pe-
nult. vers. In matrimoniali, supra de in integr. re-
stit. cap. 1. infra de consang. & affinit. nec sine spe-
ciali concessione ab inferioribus Prælatis cognosci
possunt, vt est textus in cap. Accedentibus, infra
de excess. Prælator. egentque speciali expressione,
cùm sint graues, vt per DD. in cap. Causam ma-
trimonij, de offic. deleg. Et tamen ad constituen-
dum inferiorem in propria diœcesi requiritur trā-
latio omnimodæ iurisdictionis Episcopalis, vel
26 quasi excluso Episcopo, vt notat glos. in Clem. 1.
§. Volumus, in ver. Diœcesanis, quam sequuntur
illic communiter DD. de foro compet. & confert
decretum Concilij cap. 20. vers. Ad hæc, sess. 24.

27 Vltimò consueuit dici tunc demum inferiorem
intelligi constitutum in statu nullius diœcesis, si
nulla in parte Episcopi auctoritatem recognoscat
ita vt à iure etiam reuerentiali liberatus existat,
de quo est plena Rotæ decisio apud Achill. de-
cis. 14. Et tamen Episcopus Archintus non solum
in conuentione reseruat sibi auctoritatē instituen-
di, ac destituendi quoad vixerit in omnibus be-
neficijs dicti oppidi exceptis manualibus; item sa-
cros Ordines conferendi, ecclesias, & cœmeteria
reconciliandi, calices, & patenas benedicendi,
Chrisma, Oleum sanctum, & Cathecumenorum,
& cætera Pontificalia officia, & munera exercen-
di; sed amplius etiam in executionem dictæ con-
cordiæ Abbas Nicolao Episcopo, qui immediatè
successit Episcopo Archinto, obtulit se, & succes-
sores suos paratos eumdem Episcopum, & succes-
sores semper in dicto monasterio benignè recipe-
re, ac debita per se, & Monachos in diuinis, & alijs
prout decet obsequia præstare; quæ omnia absq;
dubio excludunt statum nullius diœcesis, c. Con-
querente, de offic. ordin. cap. Ex frequentibus, de
institut. cap. Perlectis, §. Ad Episcopum, 25. di-
stinct.

Nec prędictis obstat quod monasterium non-
nunquam nullius diœcesis enunciatum reperiatur:
nam aduertendum est plures enunciatiuas ex his,
quæ dātur, emanasse ante erectionem Burgi S. Se-
pulchri in Episcopatum; & sic percutiunt primū
statum, in quo dicta ecclesia erat nullius diœcesis.
Cuius speciei est enūciatiua Calixti III. Item alia
Leonis X. quæ refertur à Puteo decis. 360. in princ.
& in fine lib. 1. Habet enim respectum ad tempus,
quo Leo X. vniuit monasterium de Balneo Con-
gregationi Camaldulensi; quod tempus præcessit
erectionem Burgi in Episcopatum. Et hoc modo
etiam respondendum ad litteras Innocentij II.
super iurisdictione dicti castri confirmatas à Cele-
stino III. & Alexandro IV. Post erectionem verò
in Episcopatum quo tempore dictum castrum ef-
fectum fuit diœcesis Sancti Sepulcri, dantur duę
enunciatiuæ Nicolai Episcopi S. Sepulcri, quibus
dictum castrum enūciatur nullius diœcesis. Item
aliquot similes enunciatiuę in litteris dimissorijs
Episcopi Fesulani, & Clusini. Item enunciatiuę
28 Clementis VII. Pii V. & Gregorii XIII. quarum
tamen enunciatiuarum illæ quæ à Sede Apostolica
emanarunt, habent clausuram, *Sicut accepimus*,
& nulla excedit metam centum annorum. Imò
pleręque emanarunt ab anno 1570. Vnde non di-
cuntur antiquæ secundum opinionem Innocentij
in cap. Veniens, de verbor. signific. lib. 6. quam
dicit communem Crauett. de antiq. tempor. in
princ. num. 4. Ideoque non probant saltem contra
tertium, vt latissimè prosequitur in eodem tra-
ctatu, Crauett. par. 1. §. Propositum nostrum, per
29 tot. Præsertim cum ex litteris erectionis, & ex te-
nore concordiæ constet de falsitate enunciati. Re-
ceditur enim à præsumptione, quæ inducitur ex
verbis enunciatiuis, [quotiescumque in contra-
rium vrgent fortiores præsumptiones,] vt declarat
Aret. in cap. Per tuas, de probat. & conf. 13. col.
fin. vers. Pręterea ista confessio, & Crauet. loc. cit.
num. 57. Quę enunciatiuę magis etiam eliduntur
ex laudo lato à Cardinalibus S. Seuerinę, & Lan-
cellotto, qui contra Episcopum Sarsinaten. pro-
nunciauit dictum castrum esse iurisdictionis Epi-
30 scopi S. Sepulchri. Et quamuis Abbas in eo iudi-
cio citatus non fuerit, tamen res inter alios acta
inducit saltem pręsumptionem contra tertium, vt
per glos. & DD. in l. Si duo patroni, ff. de iureiur.

Et mul-

31 Et multi tenent facere semipleuam probationem,
vt per Crauett. ibid. n. 23. & 29.

Rursus conquassantur dictæ enunciatiuę etiam
ex visitationibus & aliis actibus iurisdictionali-
bus Episcoporum S. Sepulchri, cuiusmodi sunt mo-
nitoria ad finem reuelationis, executiones dispen-
sationum matrimonialium, parochialium ecclesia-
rum concursus, & accessus Abbatum pro tempore
ad Synodum Episcopi; quę omnia ad Episcopum
non pertinerent, si dictum castrum nullius diœ-
cesis existeret, d. cap. Conquerente, & cap. Cum
32 Episcopus, de offic. ordin. lib. 6. Nec dicatur visi-
tationes censeri factas auctoritate delegata: quia
respondetur Episcopum non posse visitare ecclesias
regulares, in quibus viget regularis obseruantia,
nisi iure ordinario ad præscriptum cap. 11. sess. 25.
de regular. vt latius patebit inferiùs: nam decre-
33 tum Concilii cap. 9. sess. 24. quo tribuitur Episcopo
proximiori facultas visitandi auctoritate Aposto-
lica ecclesias nullius diœcesis, restringitur ad Ec-
clesias sęculares tantum, vt patet in littera; nec
habet locum in regularibus, vt sępius censuit Sa-
34 cta Congreg. eiusdem Concilii interpres. Cum
ergo Episcopi dictam ecclesiam visitauerint, cen-
sentur illam visitasse tamquam diœcesani, cum
alio iure non possint, vt in terminis tradit Feder.
de Sen. cons. 195. num. 5.

Non obstat quod Abbates olim concesserint
litteras dimissorias, Synodum congregauerint, &
iurisdictionem exercuerint: nam ex his non con-
cluditur status nullius diœcesis, vt superiùs dictum
est, sed solum iurisdictio, quę nō potest negari quin
competat Abbati in vim prædictæ concordiæ à
Sede Apostolica confirmatæ. Et quamuis aliquot
testes olim examinati ad instantiam Abbatis de-
ponant dictum castrum esse nullius diœcesis; non
tamen intelligunt quid importet nullius diœcesis
existere; neque huius dicti causam sufficientem
reddunt, & conuincuntur de mendacio ex verbis
transactionis, & aliis supradictis.

35 Cæterum etsi dictū castrum non sit nullius diœ-
cesis, videtur tamen exemptum cum suis ecclesijs
à iurisdictione Episcopi; quod probatur ex eadem
concordia inita anno 1581. inter Episcopum, &
36 Abbatem: nam cum Episcopus sub Sedis Apo-
stolicæ beneplacito transtulit in Abbatem omni-
modam iurisdictionem in dictu castro; vtique
censetur illam transtulisse priuatiuè, & non cumu-
latiuè ex tribus fundamentis.

37 Primum est, quia Episcopus transtulit in Abba-
tem iurisdictionem adiecta dictione, *omnimodam*;
Item merum, & mixtum, & spirituale dominium:
ergo censetur transtulisse priuatiuè. Si enim cu-
mulatiuè sibi retinuisset, Abbas ab Episcopo prę-
uentus nullam posset iurisdictionem exercere: &
sic Episcopus in eum omnimodam iurisdictionem
non transtulisset contra naturam illius dictionis,
omnimodam, quæ vniuersalis est, & comprehendit
omnia, vt instit. quib. mod. ius patr. potest. so-
lu. in princ. vers. Nam mortuo, Decian. cons. 35.
num. 47. lib. 2.

38 Secundum, quia Episcopus dum transtulit iuris-
dictionem, sibi retinuit tantum ea, quæ sunt ordi-
nis, & facultatem Pontificalia exercendi, & in be-
neficijs instituendi. Ergo in reliquis sibi iurisdi-
ctionem non retinuit: reseruatio enim, & excep-
tio in vno arguit concessionem in alio, c. Qualia,
vers. Quod enim de vno negatur, 25. dist. l. Cum

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

Prætor. ff. de iudic. Bart. in l. Quæsitum, §. Deni-
que, ff. de fund. instruc.

39 Tertium quia Episcopus declarat se transferre
iurisdictionem in Abbatem pro commoditate
tam Episcoporum, quam habitatorum dicti castri
in audiendis, iudicandis, & exequendis causis, ne
citra Alpes auocarentur: iurisdictio autem tribu-
ta in fauorem certarum personarum censetur at-
tributa priuatiuè, non cumulatiuè, si redundet in
illarum fauorem vt sit priuatiua, vt hoc casu, in
quo parum prodesset incolis iurisdictio Abbati at-
tributa, si nihilominus ipsi cogerentur in Curia
Episcopi causas agere; atque ita declarat Felin. in
cap. Pastoralis, col. 3. in 5. limit. de offic. ordin.
& Afflict. decis. 41. num. 3. vers. Vt in simili, vsque
in finem, vbi citat Bald. & alios, & plures cumu-
lat ibi Vrsill. eamdem decisionem sequutus.

Quæ omnia multò clariora fiunt ex obseruantia
subsequuta, ad l. Si de interpretatione, ff. de legib.
& cap. Cum dilectus, de consuet. Nam Episcopi,
quod constet, nullam iurisdictionem exercuerunt
in dicto castro præter eam, quam sibi reseruarunt
in concordia, & eam quæ non potest exerceri ab
exemptis, veluti concursus instituere, vt in decreto
Concilij Tridentini cap. 18. sess. 24. & monitoria ad
finem reuelationis decernere, vt in cap 3. sess. 25.
40 Contra verò Abbas in reliquis semper omnimo-
dam iurisdictionem illic dicitur exercuisse priuati-
uè ad Episcopum: iurisdictio autem per præscri-
ptionem acquisita in dubio censetur priuatiua,
cap. Auditis, & ibi Abb in 3. col. sub num. 7. vers.
Aliud etiam singulare, & cap. Cum olim, de præ-
script. & idem Abb. in cap. Irrefragabili, in princ.
de offic. ordin. & Felin. in d. cap. Pastoralis, n. 5.
in 8. limit. Quod indubitanter verum est, quando
inferior solus exercuit, non autem Episcopus, vt
scripsi latissimè in d. cap. Auditis.

41 Quibus ita se habentibus, ad secundam partem
dubij videtur respondendum, quod pertinet ad ec-
clesiam Abbatialem S. Marię, Episcopum S. Sepul-
chri posse quidem illam visitare iure ordinario, sed
in his tantum, quæ curam animarum, & Sacra-
mentorum administrationem concernunt; alias
verò ecclesias posse visitare in omnibus, sed au-
ctoritate delegata dumtaxat.

42 Prima pars probatur decreto Concilij Triden-
tini in cap. 11. sess. 25. de Regular. vbi in mona-
sterijs, seu domibus, quibus imminet animarum
cura personarum sęcularium, tam sęculares, quam
regulares huiusmodi curam exercentes subijciun-
tur immediatè visitationi, iurisdictioni, & corre-
ctioni Episcopi, in cuius diœcesi sita sunt, in ijs,
quę ad dictam curam, & Sacramentorum admi-
nistrationem pertinent; verba enim illa, *subsint
immediatè iurisdictioni Episcopi, in cuius diœcesi
sita sunt*, indicant Concilium de iurisdictione or-
dinaria loquutum fuisse; ideoque ibi non sunt ap-
posita verba tamquam Sedis Apostolicę delegati,
vt consueuit Concilium apponere, vbi noluit pri-
uilegia exemptorum vulnerare, sed delegatam iu-
risdictionem attribuere, vt in cap. 3. sess. 6. cap. 8.
sess. 7. cap. 4. sess. 14. cap. 8. sess. 21. cap. 9. sess. 24. &
sæpe alibi, & scripsi plenè in cap. Tuarum, infra,
de priuileg. Ideoque iam S. Congregatio respon-
dit facultatem visitandi, iuxta d. c. 11. competere
Episcopo ordinaria auctoritate.
43 Secunda verò pars, idest posse Episcopum visi-
tare quoad omnia ecclesias sæculares à dicto mo-

nasterio dependentes siue Curatas, siue non, sed tamquam delegatum Sedis Apostolicæ, & non alias, probatur decreto cap.8. sess.7. in illis verbis: [Locorum Ordinarij ecclesias quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere vt quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si quę illis immineat, alijsque debitis obsequijs minimè defraudentur. Ad hoc ergo vt Episcopus prohibeatur iure Ordinario visitare, non requiritur status nullius diœcesis iuxta cap.9. sess.24. sed satis est sola exemptio ab Episcopi iurisdictione. Ideoq; cum de hoc olim actum esset in S. Congregatione Concilij quoad ecclesias sæculares curatas exemptas monasterijs Cassinēsibus vnitas, vel subiectas; Congregatio re diligenter examinata censuit licere Episcopis dictas ecclesias visitare, sed delegata tantum auctoritate, idque expressè ab eis declarandum.

44 Quod si quæratur cur Concilium vulnerauerit priuilegia Regularium concedendo Episcopis facultatem visitandi illorum monasteria auctoritate Ordinaria, cum tamen sæculares ecclesias exemptas non permiserit visitare, nisi auctoritate delegata.

Poterit responderi hoc ideò factum fuisse, quia monasteria regularium noluit visitari posse, nisi in ijs, quæ ad dictam curam animarum, & Sacramentorum administrationem pertinent. At verò ecclesias sæculares voluit posse visitari etiam in alijs, quæ ad curam animarum non spectant. Vnde cum has magis grauauerit, quàm monasteria

45 Regularium, voluit etiam releuare in hoc vt visitari non possent nisi auctoritate Apostolica, arg. l.1. in fine, C.de his, qui ante apert. tabul. & l.fin. C. de instit. & substit. l. Qui libertinus, ff. de oper. libert. l. Quid ergo, ff.de ijs qui not. infam. Præsertim verò, quia quoad curam animarum non attribuit Episcopo solam facultatem visitandi, sed etiam examinandi Curatos, & alios, quos auctoritate ordinaria abEpiscopis absolui oportebat, cap.

46 Cum satis, de offic. Archid. Quam interpretationem videtur olim sequuta S. Congregatio in eadē causa Cassinensi. Nam posteaquam declarauit Episcopum non posse visitare ecclesias sæculares Congregationi Cassinensi vnitas nisi auctoritate delegata; postea consulta an Episcopi essent admittendi ad visitationem plenariam, an verò tantum quoad ea, quæ concernunt curam, respondit esse admittendos ad visitationem plenariam, præterquam in locis, in quibus viget regularis obseruantia, & cura imminet ecclesię monasterij, iuxta cap.11. sess.25. de regular. tunc enim restringitur visitatio ad ea, quæ concernunt curam animarum, & Sacramentorum administrationem.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.

Cap. In Ecclesijs.

S V M M A R I V M.

1 *Commendatarij monasteriorum S. Benedicti, vel S. Basilij, quibus cura animarum incūbit an teneantur personaliter residere, & curam per seipsos exercere, & num seq. vsque in fin.*

Commendatarius monasterij, cui imminet iurisdictio temporalis tantū, non tenetur sacris initiari, nec residere, ibid.

2 *Commendatarius, cui iurisdictio spiritualis incumbit in foro contentioso, an arctitur ad sacros ordines suscipiendos, & personaliter residendum.*

3 *Iurisdictio spiritualis in foro contentioso an efficiat propriè monasterium Curatum.*

4 *Commendatarius, cui incumbit cura animarum in foro pœnitentiali, an teneatur ordines sacros suscipere, & residere, & num. seq. vsque in fin.*

5 *Commendatarij hodie habentur pro veris titularibus, & n.22.*

6 *Commendatarij monasteriorum non sunt cogendi sacros ordines suscipere, nec residere, si cura animarum Sacramentalis incumbat ecclesia, vel monasterio, non autem personæ Commendatarij.*

7 *Monachi prohibentur curam animarum exercere.*

8 *Abbas monasterij, cui cura animarum personarum sæcularium incumbit, ob non promotionem infra annum non incidit in pœnam, c. Licet canon. de elect. lib.6.*

9 *Monachi de iure communi an possint præfici Parochialibus sæcularibus.*

10 *Monachus claustralis non potest assumi ad curam populi monasterio incumbentem, & cur.*

11 *Monachus sine monasterio caret vita, sicut piscis sine aqua.*

Intellectus Abb. ad hunc textum refellitur, ibidem vers. Sed obijcies.

12 *Abbas monasterij curāti an habeat saltem curam habitualem.*

13 *Possibile non dicitur quod fieri non potest absque dispensatione.*

14 *Cura habitualis an, & quando obliget ad residentiam.*

15 *Cura animarum in monasterio, vbi est Congregatio Monachorum non incumbit Abbati, & Monachis, sed monasterio, seu ecclesia ipsorum.*

16 *Commenda non mutat statum beneficij.*

17 *Commenda cessante per obitum Commendatarij beneficium non vacat per obitum, sed eo modo, quo vacabat ante Commendam.*

18 *Abbatia Commendata nullius diœcesis non potest visitari à proximiori Episcopo.*

19 *Commenda non est verè titulus.*

20 *Commendatarius non est propriè Prælatus, sed quasi depositarius.*

21 *Possidens nomine alieno non potest præscribere, nec nouum statum beneficio imprimere.*

Dispensationes matrimoniales committuntur Abbati nullius Diœcesis, sed non commendatario, quia non est Abbas, ibid. vers. Et aliàs.

22 *Abbates titulares in Synodis, & alijs functionibus præcedunt Commendatarijs.*

23 *Commendatarius subrogatus est in locum Abbatis titularis etiam quoad iura personalia.*

24 *Beneficia regularia commendata quibus cura animarum incumbit non subiacent formæ examinis per concursum.*

25 *Vicarius amouibilis an arguat curam esse penes deputantem.*

26 *In monasterijs à prima institutione curatis curam exercere debet per Vicarios ad nutum amouibiles.*

27 *Residentia eorum qui deseruire non tenentur, inanis, & num.28.*

Con-

29 *Consuetudo non residendi in monasterijs commendatis arguit curam animarum non incumbere ipsis Commendatarijs.*

30 *Actus, qui referri potest ad bonum, & malum in dubio referri debet ad bonum.*

IN ECCLESIIS. Ad curam populi monasterio incumbentem non Monachi, sed saeculares Clerici praeficiuntur, & Episcopis subsunt. Hoc dicit. Breue est, & vnicam habet structuram, & ideo non diuiditur secundùm Io. Andr. & Butr. sed secundùm Cardin. & Abbat. Primò ponit dictum. Secundò ampliat, ibi, *Itaut.*

Nota primò quamuis Monachi de iure communi praefici possint Parochialibus ecclesijs saecularibus, vt in cap. Quod Dei timorem, scilicet tit. 2. tamen nec decens esse, nec possibile de iure communi, vt Monachus claustralis praeficiatur curę incumbenti ecclesiae regulari. De hoc latius infra num. 7. Quod tamen secundum Io. And. hic n. 6. in prima glos. Cardin. n. 1. malè seruatur. Imò videmus in monasterijs habentibus curam populi, Monachos claustrales ad mandatum Abbatis, vel Episcopi circuire Parochiam, & ministrare populo Sacramenta, & Petr. de Anchar. n. 2. refert se ita vidisse obseruari Venetijs in monasterio S. Gregorij habente parochiam. Et fortè ad hanc obseruantiā, seu potiùs ad indulta Apostolica respiciens Concilium Tridentinum in c. 11. sess. 25. de regular statuit vt in monasterijs, seu domibus quibus imminet animarum cura personarum saecularium tam Regulares, quàm saeculares huiusmodi curam exercentes subsint iurisdictioni Episcopi Dioecesani in ijs quae ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent; & sic admittit Concilium esse possibile, vt Regulares exerceant curam populi monasterijs incumbentē contra textum hic. In hoc enim casu loquitur hoc decretum Concilij, quando scilicet cura imminet ipsi monasterio. Nam de Parochialibus monasterio vnitis loquitur, c. 7. sess. 7.

Secundò nota, in monasterijs vbi Monachi viuunt in congregatione curam populi non incumbere Abbati, vel Monachis, sed ipsi ecclesię, vel monasterio, quod patet hic. Nam si cura incumberet Abbati, & Monachis non adstringerentur ad eam exercendam per Presbyterum saecularem, vt deciditur in textu, sed deberent, aut saltem possent ipsi per se illam exercere, vt in Clem. Ne in agro, §. Caeterum, de Statu Monach. de quo infra num. 7. & 15. Vnde infertur, vt Commendatarii monasteriorum non teneantur per seipsos exercere curam animarum monasterio imminentem, & consequenter nec personaliter residere, aut sacros ordines suscipere. Nam cum ipsi Commendatarii suffecti sint in locum Abbatis Titularis; quemadmodum Abbas non obstringitur ad huiusmodi curam exercendam per seipsum, ita nec Commendatarius, per regul. Subrogatorum. Nec refragatur decretum Concilii Tridentini in cap. 2. sess. 6. quia non arctat quoscumque Commendatarios ad personalem residentiam, sed illos tantùm qui in commendam obtinent beneficia personalē residentiam exigentia de iure, seu consuetudine. Decretum verò, cap. 8. sess. 21. tantummodo praecipit, vt cura animarum, si quae monasterijs commendatis, vel eorum annexis imminet, rectè exerceatur, nec aperit à quibus personis id praestari debeat, saecularibus scilicet an regularibus, de quo tamen articulo dicam latissimè in quaestione proxima.

1 QVAERO igitur posito Tridentini Concilii decreto in d. cap. 2. sess. 6. an Commendatarii monasteriorum Ordinis S. Benedicti, vel S. Basilii quibus cura animarum incumbit personarum saecularium, teneantur personaliter residere, & curam huiusmodi per seipsos exercere.

Pro clariori quęstionis solutione duo casus sunt distinguendi.

Primus est cum cura monasterio, vel Commendatario incumbens est iurisdictionalis. Et hoc primo casu si iurisdictio sit tantū temporalis, certum est monasteria huiusmodi, seu Abbatias, vel Prioratus haberi pro beneficiis simplicibus; & propterea Commendatarios non teneri initiari sacris nec personaliter residere, glos. in extrauag. Execrabilis, in ver. Vistare de praeb.

2 Si verò iurisdictio in foro contentioso sit spiritualis, & Commendatarius illam actu exerceat siue in Conuentum, siue in illius subditos saeculares, vt excommunicare, interdicere, absoluere, suspendere, visitare, inquirere, & alia, de quibus per glos. in d. extrauag. tunc proposito olim articulo in S. Congregatione Concilij die 27. Octobris 1575. ex vndecim Cardinalibus sex dixerunt Commendatarios non teneri Sacros ordines

3 suscipere, nec residere, quia tunc monasterium non dicitur propriè curatum, sed ex larga significatione, vt norant Innoc. Io. Andr. Butr. Abb. & DD. in c. Dudum, il secondo, de elect. glos. in Clem. Dudum, de Sepultur. vbi quod habens ius excommunicandi non habet curam animarum, Innocen. & alij in cap. Cum satis, de offic. Archid. & in cap. De multa, de praeb. Sraphil. de stat. & qualit. num. 20. Vnus Cardinalis Senonensis ait, quidquid sit de iure in Gallijs, Commendatarios esse cogendos à Sanctissimo: Reliqui verò quatuor senserūt teneri per text. in d. cap. Dudum, il secondo, §. Licèt, vers. Sed cum in iure, ibi: Euidenter apparet quod curam animarum habet de elect. Ita ponderat Abb. ibid. num. 7. & 8. & quamuis, nu. 7. subdat non esse propriè curatum, & idem asserat Io. Andr. Butr. & Apost. ad Abb. tamen textus in d. cap. Dudum, clarus est, & clarior in cap. Super eo, de praeb. in 6. & in d. Extrauag. execrabilis in fin. ad quem textum non videntur respexisse DD. sed respexit Cardin. in Clem. 1. q. 20 de off. Vicar. vbi citat dictam extrauag. Quamobrem si cura iurisdictionis spiritualis efficit beneficium curatum: ergo intrat dispositio Clem. Ne in agro, §. Caeterum, de Stat. Monachor.

Tandem omnes censuerunt excepto Cardinali Alciato Commendatarios non teneri residere ex Concilio, itaut teneantur illis poenis de quibus in cap. 1. sess. 23. sed tamen teneri residere de iure veteri ad terminos d. cap. Super eo, de praeb. in 6. d. cap. Dudum, §. Licet, vt extrauag Execrabilis, §. Quantum autem, ad quod ius vetus videtur Concilium respexisse in cap. 5. sess. 6. vt scilicet si aliquis Commendatarius reperiatur habere illam iurisdictionem, de qua ibi, possit cogi residere, prout ante Concilium poterat, & hanc posteriorem S. Congregationis sententiam Gregor. XIII. ad se relatam approbauit.

4 Secundus casus ad quem propriè restringitur quaestio superiùs proposita est, cùm cura animarum

monasterio, vel Commendatario incumbens est Sacramentalis, & in foro pœnitentiali; & hoc casu regula constituitur contra Commendatarios, vt scilicet teneantur initiari sacris, & personaliter
5 residere. Quod constat tum ex c. Nemo de, elect. in 6. tum quia Commendatarij hodie pro veris titularibus habentur tam in Gallijs, quàm extra; & iuta omnia de Abbatibus, & Prioribus loquentia habent etiam locum in hisce Commendatarijs, Prob. ad Monach. in d. cap. Nemo, num. 11. & 23. de elect. in 6. Rebuff. in tract. de pacif. possess. n. 47. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 9. §. 9. & Gomes de infir. resign. q. 13. nu. 7 de Triennali, q. 5. n. 11. de publ. resign. q. 4. n. 19. & de Idiomate, q. 5. n. 6. Sed veri Titulares Prioratuum, & aliorum huiusmodi beneficiorum regularium curam animarum Sacramentalem habentium obligantur ad sacros ordines suscipiendos, & ad personaliter residendum d. Clem. Ne in agro, §. Caeterum de Stat. Monach. Ergo & Commendatarij.
6 Verum hæc regula declaratur procedere si cura animarum incumbat personæ ipsius Commendatarij, secus verò si incumbat monasterio, vel Cõuentui, quia tunc nec ad ordines suscipiendos, nec ad residentiam tenetur; quemadmodum re diligenter examinata ac Gregorio XIII. approbante similiter respondit S. Congregatio Concilij.

Solutio igitur præsentis quæstionis pendet ab inspectione, An hoc casu cura animarum incumbat personæ ipsius Commendatarij, vel potius ecclesiæ, seu monasterio.

Et quidem cum dubium proponatur de monasterijs ordinis S. Benedicti, & S. Basilij manifestũ videtur curam non Commendatariis, sed monasteriis incumbere. Nam inspecto tempore quo monasteria hæc nondum cœperant commendari, sed adhuc ibi erant Abbates, & Monachi, manifestum est curam non fuisse penes Abbatem, & Monachos, sed penes ecclesiam, vel monasterium tantum, quia Monachi viuentes in Congregatione
7 ex eorum instituto prohibentur de iure curam animarum personarum sæcularium exercere, textus est clarus hic, in c. vnic. eod. tit. lib. 6. c. 1. cum pluribus seqq. 16 q 1.
8 Et propterea non habet locum contra Abbatem dispositio, cap. Licet canon. de elect. in 6. priuans omni iure obtinentes beneficia curata nõ promotos infra annum vt per Io. Monach. ibi n. 6 Vitalin. in Clem. vnica, n. 24. de officio Vicar. Rebuff. in praxi tit. de non promotis inf. annum n. 28.
9 Neque obstant textus in c. Doctos, c. In parochia, & cap. Vos autem, 16. q. 1. nam respondetur dicta iura procedere in Parochialibus sæcularibus à monasterio distinctis, de quibus quia Concilium Lateranense in cap. Monachi, de Statu Monach. statuit ne Monachi singuli per villas, & oppida per quascumque Parochiales ponantur ecclesias; DD. admodum se torquent in intellectu dictorum canonum. Quidam enim putant Monachum de iure communi promoueri posse ad Parochialem ecclesiam sæcularem absque dispensatione, dummodo cum eo habitet alius saltem Monachus iuxta text. in d. cap. Monachi, & cap. Quod Dei timore, vbi ita communiter teneri testatur Abb. n. 7. vers. Aut est curata. Alii verò censent Monachos de iure communi præfici nõ posse prædictis Parochialibus, nisi dispensatiuè ex causa necessitatis, idest in defectum Clericorum sæcularium, iuxta text. in cap. Cum pro vtilitate, & c. Qui verè ibi: nisi fortè iubeantur propter vrgentes necessitates, 16. q. 1. & cap. Priscis, 55. dist. & hanc opinionem sequitur glossa Ioannis in d. cap. In parochia, in ver. Cum diaconum, eamque latè tuetur Abb. hic sub nu. 4. vers. In glos. Alij, vt Vicentius, dicunt de iure communi Monachũ non posse assumi ad Parochialem ecclesiam gubernandam etiam ex causa necessitatis, quamuis olim propter necessitatem, & defectum Clericorum sæcularium antiqui Canones ex dispensatione permitterent Monachos ad ecclesias assumi, quod hodie cessat cum Clerici sæculares non desint. Alij demum alia sentiunt, quorum opiniones referunt Anton. de Butr. in d. cap. Monachi, num. 16. & plura hac de re habentur in decis. Rotæ 254. relata à Panorm. in d. c. Quod Dei timorem, num. 7. de stat. Monach. Aliàs est decisio 262. incip. In religioso, & est supra de iurepatr. in nou.
10 Verum hæc opinionũ varietas, vt diximus procedit tantum in Parochialibus sæcularibus à monasterio distinctis. At verò si cura populi incumbat ipsi monasterio vbi est Cõgregatio Monachorum, vt in casu de quo agitur, conueniunt omnes Monachum claustralem non posse ad eam curam assumi, quia de hoc est textus clarus hic. Quem ita intelligunt glos. & DD. vt per Butr. num. 6. vers. Oppono.

Non obstat si dicatur: Si in ecclesijs sæcularibus à monasterio distinctis Monachus præfici potest curæ saltem cum socio ordinis, vt in d. cap. Monachi, & cap. Quod Dei timorem, scilicet de statu Monach. fortius debet posse assumi, & curam exercere in proprio monasterio, cum hoc casu concurrat fauor ecclesię, & cura animarum, & habeat non dum socium, sed socios. Item magis obligatur monasterio suo, quàm ecclesiæ sæculari. Ergo longe magis est censendus idoneus ad curam imminentem proprio monasterio, quam ecclesiæ foris sitæ.
11 Id inquam non obstat; nam vt Monachus claustralis pręfici possit curæ monasterio incumbenti peculiarem habet rationem, ne scilicet inter illos de Congregatione notetur diuersitas, & regulariter viuentes habeāt occasionem vagandi circumeundo Parochiam, vt ait hic Butr. in 2. notabil. post glos. in ver. Monachos, neuè habeant materiam visitandi domos mulierum pro confessionibus, & alijs secundum Abb. n. 6. Vnde Eugenius Papa: Nullus inquit Monachorum præsumat pœnitentiam dare, neque baptizare, neque infirmum visitare, neque mortuum sepelire, neque ad ecclesiam sęcularem transire: Sit claustro suo contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus. Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem viuit: Agnoscat nomen suum; Monos enim Græcè, latinè est vnus, achos Græcè latinè tristē sonat, inde dicitur Monachus vnus tristis. Sedeat ergo tristis, & officio suo vacet, vt infertur in cap. Placet, 16. q. 1.] Quæ prohibitio habetur etiam in Nicæna Synodo relata in cap. 1. ead. cau. & quæst. in cap. Monachus, & c. Alia causa, vbi refertur illud S. Hieronymi: Monachus non docentis, sed plangentis habet officium, & alia causa est Monachorum, alia Clericorum. Clerici pascunt oues, ego pascor.

Sed obijcies, Maior videtur indecentia, vt Mona-

nachus eximatur à monasterio, & degat inter sæculares, quàm vt existens in monasterio exerceat curam nomine Collegij, nec per hoc notatur diuersitas, quamuis facit cuius nomine fit, vt in cap. Cum quis, de sent. excomm. lib. 6. & in cap. Cum venissent, de instit. Quibus fundamentis Abb. hic n. 5. vers. Sed ego non possum, dicit se non posse concipere quomodo hæc facilis ratio, ne scilicet in Congregatione notetur diuersitas, sit sufficiens ad impediendum priuilegium tributum curæ, & propterea dat nouum intellectum ad hunc textũ, vt scilicet procedat secundum iura antiqua, & considerato mero statu religiosorum. Nam regulariter Monachus secundum eum non debet præfici curæ etiam ecclesiæ sæcularis, sed propter necessitatem fuit institutum vt posset præfici, & ita propriè debet intelligi hæc decretalis, sed in defectum sæcularium satis potest sustentari primus intellectus glossæ, vt scilicet Monachus præfici possit curę si eligatur à populo, & ab Episcopo instituatur.

Cæterum saluando communem intellectũm respõderi potest imò magis indecens esse, vt per singulos dies exeat è monasterio, & circumeat parochiam Monachus viuens in Congregatione, quàm vt semel tantum Monachus eximatur à claustro, & præficiatur parochiali sæculari, sicut videmus magis repugnare Sacris Canonibus, vt Monachus quãdiu remanet Monachus sit solutus à voto paupertatis, vel castitatis, quàm vt prorsus eximatur à regula, & de Monacho efficiatur non Monachus: vnde secundum opinionem Vincentij, & Io. in hoc secundo casu dispensat Papa, non autem in primo, vt notatur in c. Cum ad monasterium, in vlt. gloss. de stat. Monachor. Item quamuis per fictionem, seu intellectum iuris omnes Monachi censeantur exercere curam, eò quod exerceatur per Monachũ nomine totius Collegij, & secundum hoc non videatur inter eos esse diuersitas, tamen veritate inspecta negari non potest quin inducatur difformitas in vita monastica, quia reuera vnus tantum vagatur, & discurrit inter sæculares; reliqui verò viuunt in claustro in silentio, & solitudine, quod repugnat sacris Canonibus, quia dignum est, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam, vt in cap. Recolentes, infr. de stat. Monach. Neque hæc ratio est leuis, seu facilis, vt dicit Abb. imò est grauis, & fortis, quia absonum est, vt Monachus in claustro cum cæteris conuiuat, & eorum vsibus, & institutionibus se non conformet, vt ibi, Turpis est enim omnis pars quæ suo non congruit vniuerso, c. Quæ contra mores, 8. dist. Hostien. in d. cap. Recolentes, num. 12. Præsertim verò quia cum Monachus ad curam exercendam non debeat solus exire, sed cum socio sui ordinis, vt in d. c. Monachi, & cap. Quod Dei Timorem, de statu Monachor. & in cap. fin. inf. eod. posset modo vnum, & modo alium sibi socium adiungere; quod esset occasio illis de Congregatione vagandi extra claustra, & domos mulierum visitandi: vnde plurimum relaxari posset rigor monasticæ disciplinæ: nec fauor curæ in hoc debet attendi, quia æquè bene, & magis congruè potest illi satisfieri per Presbyterum sæcularem, vt hic. Tene igitur in monasterijs vbi est Congregatio Monachorum curam populi non incumbere Abbati, vel ipsorum collegio, sed ecclesiæ, seu monasterio; & propterea exercendam esse per clericum sæcularem, non autem per Monachum: & ita intellige hunc textum prout DD. cõmuniter intelligunt.

12 Quod si instas: saltem penes Abbatem residere curam habitualem, cuius ratione obligatur ad residentiam vt in parochiali habitu censent Innoc. Abb. Antiq. Caldetin. Io. Andr. Anchar. & Imol. in cap. De multa, de præb. Archid. & alij in cap. Licet canon, de elect. in 6.

Respondetur primò hanc assertionem quod cura habitualis sit penes Abbatem, nec iure, nec ratione vlla probari posse: quia cũ Abbates, & Monachi claustrales nunquam habuerint curam actu, nec habere possint ob illorum incapacitatem, frustra esset potentia numquam reducibilis ad actum, Host. in Summa, de pœnit. & remiss. §. Cui, Bald. cons. 377. Quæstio subtilis est, num. 4. vers. Quan-

13 doq; significat, lib. 3. Nec refert quod reduci possit ad actum ex dispẽsatione Apostolica, quia quod potest per dispensationem dicitur fieri non posse, vt post Innoc. in cap. Pastoralis, de causa possess. & propriet. in puncto de quo agitur tradit Abb. in d. cap. Quod Dei timorem, num. 8. vers. Item adduco, de statu Monach. & propterea Butr. hic in 2. notab. dicit nec decens esse, nec possibile de iure communi, vt Monachus in Congregatione pręficiatur curæ subiectæ ecclesiæ regulari.

14 Deinde respondetur contra doctrinam Innocentij, & aliorum loc. cit. sentire glos. Hostien. & Butr. qui testatur de communi in dicto cap. De multa. Quapropter in hoc opinionum conflictu S. Congregatio aliàs approbauit sententiam mediã Collectarij in d. cap. De multa, nu n 6. quam & Rota sæpius sequuta est, distinguentis an subsit spes, vt habitus curæ breui reducatur ad actum per reuersionem Parochianorum, an non; vt primo casu teneatur Parochus ad residentiam, in secundo nõ teneatur; atque ita in specie respondit in causa cuiusdam Parochi Illerden. diœcesis. Sed & Gregorius XIII. dum olim respondit secundum sententiam Cancellariæ appellatione parochialis cõprehendi etiam illam quæ tantum habitu sit, eam rationem reddidit, quoniam in horas singulas potest fieri actu si reuertantur Parochiani. At certum est nos versari in primo casu; siquidẽ nulla subest nec subesse potest spes, vt habitus curæ ad actum reducatur stante iuris prohibitione, & incapacitate Monachorum claustralium exercendi curam animarum monasterio incumbentem.

15 Certum est igitur ante commendam, quo tempore in monasterio erat Congregatio Monachorũ curam non fuisse penes Abbatem, & Monachos, sed penes monasterium, idque expressè adnotauit Abb. hic n. 5. his verbis: Nam cura animarum non est collata ipsi Collegio Monachorum, cum sint ibi non vt exerceant curam, sed regulariter viuant: vnde cura est potius ecclesiæ ipsorum, sequitur Mandos. cons. 20. n. 9. & Rota in recent. decis. 53. n. 2. in fin. par. 2.

16 Atque hinc necessariò sequitur vt idem sit dicendum posteaquam monasterium fuit commendatum, quia commenda statum beneficij non mutat, Sarnen. in reg. de infirm. qu. 13. Put. decis. 25. lib. 5. Cassad. decis. 5. de priuil. num. 2. Rota decis. 587. n. 2. & decis. 4. par. 4. diuers.

17 Quod adeò verum est, vt etiamsi per mille annos beneficium fuerit commendatum semper, tamen remanserit in eo statu in quo erat ante cõmendam

dam, eaque cessante non dicatur vacare per obi-
tum, sed duret antiqua vacatio quæ erat tempore
primæ commendæ, Gemin. post Feder. de Sen. quē
citat conf. 8. num. 8. vers. Quia non est necesse.
18 Et ob hanc rationem S. Congregatio aliàs res-
spondit Archiepiscopum Vrbinaten. tanquam pro-
ximiorem posse quidem visitare ecclesias territorij
Abbatiæ Castri Durātis nullius Diœcesis, sed Ab-
batiam ipsam, quæ regularis est non posse Archie-
piscopum visitare, vtcumque personis sæcularibus
commendari consueuerit; nimirum quia Episco-
pus ex cap. 9. sess. 24. potest visitare ecclesias nul-
lius diœcesis sæculares tantum, non autem re-
gulares, & per commendam status regularis Ab-
batiæ immutatus non fuit.

Et propter eamdem rationem S. Congregatio
consulta An facultas vniendi beneficia seminario
quam habet Ordinarius vigore cap. 18. sess. 23. se
extendat ad beneficia regularia conuentu tamen
carentia, & in commendam tradi solita, respondit
non se extendere, quia scilicet per commendam
non desierunt esse regularia.
19 Huius conclusionis ratio est, quia commenda
non est verè, & propriè titulus, cap. Qui plures,
22. q. 1. vbi est text. quod nemo duas ecclesias in
titulum tenere potest, tamen potest vnam in titu-
lum, & aliam in commendam, & ita notat ibi glos.
20 Hugo, & Laurentius. Nec Commendatarius dici-
tur propriè Prælatus, sed quasi depositarius, & non
habet proprietatem, nec possidet nomine proprio,
Rom. conf. 350. In casu, Socin. conf. 32. nu. 7. lib. 1.
Inter Commendatarium, & Ecclesiam non con-
trahitur matrimonium, sicut inter ecclesiam, &
21 Abbatem, Gemin. d. conf. 8. num. 5. Et propterea
tamquam possidens nomine alieno nullo vnquam
tempore potest præscribere, aut nouum statum be-
neficio imprimere, cap. Si diligenti, vbi Io. Andr.
& Abb. notant. de præscript.

Ideoque non intrat dispositio cap. Cum de be-
neficio, de præben. In 6. quia ille textus procedit
in vero titulari, qui proprio nomine possidet, vt
colligitur ex illis verbis; Secularibus clericis insti-
tutis in eo Rectoribus, & illic declarat glos. Ar-
chid. Io. Monach. Io. Andr. ac cæteri.

Et quamuis commendæ nostri temporis sint ad
instar titulorum, & iura omnia de titularibus lo-
quentia habeant locum in his Commendatarijs, vt
per Cassaneum qui examinat formulas in Com-
ment. consuet. Burgund. & dictum est supra. Id
tamen procedit potius per extensionem, & ex ve-
risimili mente, cum materia est fauorabilis, quàm
ex proprietate, cum verè Commendatarij nō pos-
sideant, nec habeant titulum; ita declarat Rota
decis. 760. lib. 3. par. 3. diuers.

Et certè cum etiam monasteria, in quibus viget
regularis obseruantia dentur in commendam per-
petuam, vt colligitur ex cap. 20. sess. 25. de Regu-
lar. & patet hodie in monasterijs Cryptæ Ferratæ
Ordinis S. Basilij, Farfensi, & Sublacensi Ordinis
S. Benedicti, & Fossæ Nouę, Ordinis Cisterciensis,
quę Cardinalibus sunt commendata; vtiq; si præ-
ter Abbatem etiam Commendatarius esset ibi
Pręlatus, in eadem ecclesia, vel monasterio essent
duo capita contra text. in cap. In Apibus, 7. qu. 1.
& cap. Quoniam in plerisque, 5. de offic. Ordin.
22 Et propterea Abbates tamquam Pręlatos, & Spon-
sos ecclesię in Synodis, & alijs publicis functioni-
bus pręcedere Cōmendatarijs censuit S. Congre-
gatio. Et aliàs cum Cardinalis Vercellen. obti-
nens in commendam duas Abbatias habentes tē-
poralem, & spiritualem iurisdictionem, & iura
Episcopalia cum totali exemptione à iurisdictione
Ordinariorum, adijsset S. Congregationem, vt sibi
committerentur executiones litterarum Aposto-
licarum: Congregatio censuit verbum faciendum
cum Sanctissimo, qui abnuit eam rationem ad-
ducens, quia priuilegia sunt concessa Abbatibus,
ipse autem est Commendatarius, & ex stylo Con-
cilij commenda, & titulus accipiuntur, tamquam
diuersa, vt patet in cap. 4. sess. 7. & cap. 17. sess. 24.
Ideoque de residentia Commendatariorum quasi
in decretis generalibus super residentia aliorum
titularium non essent inclusi, Patres ediderunt spe-
ciale decretum in c. 2. sess. 6.

Hæc igitur conclusio, quòd commenda etiam
secundum formulas hodiernas non mutet statum
beneficij verissima est, & receptissima tam apud
scribentes, quàm in S. Congregatione, & in Rota.
Et propterea hinc necessariò infertur, vt cura ani-
marum non resideat penes Commendatarium, si-
cut non residebat penes Abbatem, in cuius locum
Commendatarius est subrogatus.

Quod si vrgeas, Idcirco ante commendam cura
non incumbebat Abbati, quia repugnabat eius sta-
tui curam animarum exercere, vt dictum est supra.
Hoc autem impedimentum cessat post commen-
dam, quia Commendatarius tamquam sęcularis
non prohibetur curam animarum exercere per
seipsum: ergo & dispositio cessare debet, quam
rationem in puncto cōsiderauit Rota coram Car-
23 dinali Millino in Tudertina Prioratus. Respon-
detur hanc rationem impedimenti cessantis hoc
casu non valere, quia cum Commendatarius suc-
cesserit in locum titularis incapacis curæ anima-
rum non habetur ratio capacitatis ipsius Cōmen-
datarij, sed Abbatis dumtaxat cuius vices Com-
mendatarius gerit per regulam subrogatorum,
quę procedit etiam quoad iura personalia iuxta
text. in l. fin. vbi Bart. d. cap. proxim. sacr. scrin.
lib. 12.
24 Exemplum clarum patet in concursu; nam mo-
nasteria, quibus cura animarum incumbit non
subiacent huic formę, quia quę pręscribuntur à
Concilio in cap. 18. sess. 24. de edictis proponendis,
& de quibuscumque addere volentibus obseruari
non possunt inter regulares tāquam Pręlatis obe-
dientiarios: tamen quamuis hęc ratio cesset cum
monasteria commendantur clericis sęcularibus,
inter quos seruari potest forma Concilij; nihilo-
minus S. Congregatio articulo diligenter discusso
in causa Tudertina Prioratus hanc rationem Ro-
tę infirmam existimauit, censuitque eo casu non
requiri hanc formam examinis per concursum:
quam decisionem approbauit Clemen. VIII. Simi-
liter S. Congregatio nulla habita ratione impedi-
menti cessantis aliàs declarauit Commendatariū
monasterij curam animarum habētis quam exer-
cet per clericos sęculares non posse cogi accedere
ad Synodum diœcesanam Episcopi, sed sat esse, vt
ad eam mittat clericum qui curam exerceat: ergo
eodem modo quamuis in Commendatarijs cesset
ratio incapacitatis curę; tamen quia commenda
statum non mutat, Cōmendatarius obstringi non
debet ad onus exercendi curam, ad quod titula-
ris non tenebatur: nam iura loquentia de Mona-
chis habent etiam locum in huiusmodi Commen-
data-

datarijs. Prob.in d.c. Nemo, n.10. & 13. de elect.
in 6. & dictum est supra.
Præterquam quod decisio Rotæ loquitur in ter-
minis longè diuersis, videlicet in commenda Paro-
chialis, seu Prioratus à monasterio distincti, iuxta
text.in c. Nemo, de elect. in 6. Atque ita in casu
decisionis cura incumbebat Priori. Vnde non pro-
cedit nisi in casu, in quo etiam beneficium quod
commendatur, si conferretur in titulum pronisus
cogi posset ad curam animarum per seipsum exer-
cendam.
25 Non obstat quod cum in dictis monasterijs cu-
ra animarum plerumque exerceatur per Vicarios
ad nutum amouibiles, id arguat curam esse penes
deputantem; & sic penes Commendatarium, ad
quem ius deputandi pertinet, sicut pertinebat ad
Abbatem in ecclesia sibi pleno iure subiecta iuxta
distinctionem Archid.in cap. De Capellis, 16.q 2.
Hostien. Io.Andr.& Butr.hic. Respondetur enim
id non procedere in deputante, qui sit prohibitus
curam exerceres sicuti est Abbas per iura superius
allegata: vel succedit prohibito sicut est Commen-
26 datarius. Præsertim verò quia Innocentius IX.
olim Cardinalis SS. Quatuor adnotatum reliquit
in cap.5. & 8. sess.7. Concilij Tridentini in mona-
sterijs à prima institutione curatis habere locum
dispositionem c.11. sess.25.de Regular.& cura per
Vicarium amouibilem exerceri possit, & testatur
ita per S. Congregationem fuisse resolutum. Vnde
patet ex eo quod Vicarius sit amouibilis, non bene
inferri vt cura non incumbat monasterio.
Cum igitur ex prædictis liqueat euidenter curã
animarum incumbere monasterio, non autem il-
lius Abbati; ac proinde nec Commendatario qui
in Abbatis locum successit, necessario sequitur vt
intret decisio S. Congregationis superius relata,
n.6. atque à Gregorio XIII. approbata, vt scilicet
Commendatarij non teneantur residere. Inanis
27 enim esset residentia eorum qui deseruire non te-
nentur, cap. Quia nonnulli, & c. Conquerenti, de
Cler.non resid.Cardin.Turrecr.in c. Peruenit, n.2.
7.q.1. Io. Andr.in d.cap.Licet Canon. n.4.de elect.
in 6.Abb.in cap.Non liceat, n.8.de Cler.non resid.
Gigas de residentia Episcopi c.3.n.3.
Quibus accedit communis obseruantia. Nam
eiusmodi monasteria passim commendantur Car-
dinalibus, & Prælatis, qui non resident, nec cu-
ram exercent per seipsos. Quod arguit curam eis
non incumbere, vt per glos.in Clemen. Dudum §.
Statuimus, in verb. Impendant, de Sepultur.& ibi
Cardinal. in §. Ac inde, num. 9. Vitalin. in §. Ve-
rum, nu.3.& seq. Abb.in cap.Dudum, il secondo,
num.8.& 9. de elect.& in cap. De multa, num.24.
de præben. Dec.in cap.Ad aures, nu 19.de rescript.
vers. Et Curatum, latè Sarnen. in regula, de Idio-
mate, q.11. Nam illi quibus huiusmodi cura in-
cumbit, tenentur deseruire per seipsos cum sit ele-
cta industria personæ, cap. Cum sit, de ætat. & qua-
lit. Archid.in cap. Sacerdotibus, 11.q. 1. Abb.in
d.cap. Non liceat, num.8. Dec.in cap.Cum omnes,
in secunda lect.in 1. notab.de Constit.
28 Alioquin præsumeremus delictum in omnibus
Commendatarijs, in Ordinarijs, & Visitatoribus
Apostolicis, qui hoc viderunt, permiserunt, & ap-
probarunt; cum tamen vbi actus potest referri ad
bonum, & malum, & ad causam permissam, vel nõ
improbatam semper referri debeat ad bonum, &
præsumatur legitimè factum, l. Meritò, ff. pro So-
cio, Abb. in d.cap. Non liceat de Cler non resid.
Dec.in cap. In præsentia, n.52.de probat.

Ex quibus omnibus videtur posse generaliter respondere si monasteria sint ordinis S. Benedicti, vel S. Basilij, & dentur in commendam: quamuis habeant curam animarum personarum sæcularium Commendatarios non teneri in eis residere, aut curam animarum per seipsos exercere, sed eam curam esse per Vicarios Presbyteros sæculares exercendam, quemadmodum in aliquibus casibus particularibus iam respondit S Congregatio & præsertim in causa inter Episcopum, & Commendatarium monasterii S. Benedicti Terræ Gualdi Nucerinæ Diœcesis. Et ita responsum.

De Capellis Monachorum.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio edita à Papa in Concilio an dicatur Conciliaris, quoad hoc vt contraria rescripta, vel priuilegia non valeant, nisi Concilio fuerit derogatum, & num. seq. vsque in finem.*

2 *Constitutionibus Papæ, vel decretalibus epistolis in priuilegijs non est opus vllatenus derogare, & in rescriptis sufficit derogatio generalis.*

Declaratur, n.21.

3 *Priuilegium est lex priuata, & contra ius commune, & ex sui natura derogat legi.*

Clausula derogatoria, non obstante, *non requiritur quando Princeps rescribit per viam priuilegij, ibidem, vers. Ac propterea.*

4 *Rescriptum contra legem regulariter non valet, non tamen requiritur specialis derogatio, sed sufficit generalis, nisi lex sit conciliaris.*

5 *Constitutiones editæ à Papa in Concilio appellãtur simpliciter Constitutiones Papæ*

Contrarium, n.1. Declaratur, n.21

6 *Episcopi non habẽt facultatem dispensandi contra Constitutiones Conciliares, sicut nec legati.*

7 *Secus si Constitutiones sint editæ à Papa in Concilio.*

Contrarium, n.22.

8 *Concilia generalia habent tacitè clausulam annullatiuam eorum, quæ in contrarium fiunt, & num.26.*

9 *Concilio generali in contrarijs rescriptis, & priuilegiis cur debeat specialiter derogari.*

10 *Concilium vnde dictum.*

11 *Humani moris est illum vereri, cuius voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur.*

12 *Papa sententia præualet, discrepantibus sententiis inter Papam, & Concilium.*

13 *Intellectus cap. Nonnulli, de rescript. & n.26.*

14 *Constitutionibus Conciliaribus debet specialiter derogari in contrariis priuilegiis, & litteris gratiæ, & num.27.*

15 *Canones editi à Papa in Concilio dicuntur Conciliares quoad effectum derogationis, & num. seq.*

16 *Intellectus, cap. Bam te, de stat. & qualit.*

17 *Constitutiones editæ à Papa, & Concilio simul sunt maioris authoritatis, quàm Constitutiones solius Concilii.*

18 *Collatio Apostolica facta pupillo coram Papa exi-*
sten-

stenti de dignitate Cathedralis ecclesiæ, non tenet, nisi in litteris fuerit derogatum contrarijs Constitutionibus editis à Papa in Concilio.

19 *Priuilegiū exemptionis à decimis prædialibus concessum religiosis Societatis Iesu absque derogatione, cap. Nuper, de decimis, validatur à Gregorio XIII.*

20 *Constitutio edita à Papa Sacro approbante Concilio dicitur Conciliaris.*

21 *Constitutiones in Concilio edendæ sunt nomine Papæ, & ab ipso tamquam digniori, & principaliori sunt denominandæ.*

22 *Cardinalium cœtus dispensare non potest contra Constitutiones editas à Papa in generali Concilio.*

23 *Episcopus dispensare non potest cum sibi subdito vero bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia.*

24 *Papæ præsentia in generali Concilio Patrum libertatem non minuit in sententijs proferendis.*

Viennensis Concilii tractatus ad clamorem Io. Andreæ, ibid.

25 *Constitutio edita à Papa contradicente Concilio valet, sed non est Conciliaris, nec eget speciali derogatione in contrariis rescriptis, & priuilegiis.*

26 *Verborum inculcatio etiam superflua admittitur ad tollendam sophisticam malignorum interpretationem.*

1 EX PARTE. Non valet rescriptum impetratum per Monachos, vt soli maneant in capellis, si de Lateranensi Concilio non faciet mentionem. Hoc dicit. Diuiditur in duas partes; in prima ponitur consultatio; in secunda responsio ibi, *Cum autem*.

Nota primò Monachos non debere singulis in Prioratibus, seu capellis commorari, vt hic, & infra in cap. proximo, etiamsi facultates monasterij pluribus alendis non suppetant, vt in vers. Si pluribus. Nec obstat c. 1. supra de instit. quia loquitur in Conuentualibus, qui non debent in monasterijs constitui in maiori numero, quàm reditus monasterij patiantur; concordat Concilium Tridentinum in cap. 3. vers. In prædictis, sess. 25. de Regular. Item non obstat cap. Auctoritate, de instit. & c. Quoniam, de vita, & honest. Cleric. quia hæc iura loquuntur in clericis sæcularibus, qui in ecclesijs instirui non debent vltra modum facultatum, secundum Host. hic n. 1.

Secundò nota ibi, *nulla mentio*. Litteras Apostolicas contra generale Concilium non valere, nisi de Concilio fiat mentio: & in hoc est textus apertus hic, qui non habetur alibi ita clarè. Ad idem cap. Eam te, supra de ætat. & qualit. & est receptissima omnium sententia, vt dicam infra num. 14.

QVAERO, An Constitutio edita à Papa in Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum, vt contraria rescripta, vel priuilegia Apostolica non valeant, nisi Concilio fuerit specialiter, & expressè derogatum.

Hæc inuestigatio ad multa prodesse potest in practica: nam ferè innumeræ sunt decretales editæ à Summis Pontificibus in Concilijs generalibus, & in specie Constitutiones pleræque insertæ in Clementinis tribuuntur Clementi V. in generali Concilio Viennensi, & septuaginta capita Cōcilij Lateranensis IV. in corpore iuris clausa ferè omnia tribuūtur Innoc. III. in generali Concilio vt in c. 1. in inscript. & ibi dixi in princ. sup. de summa Trinit. & fid. Cath. in c. Quidam, de renunc. in cap. Vt debitus, cum duab. cap. seqq. infra de appell. & passim alibi. Vnde plurimum interest scire an rescripta, indulta, & priuilegia, quæ aliquando ex iustis causis conceduntur à Sede Apostolica contra huiusmodi decretales, sint irrita ex defectu specialis derogationis.

Opinioni negatiuæ videtur adhærere, Dec. in cap. 1. de iudic. vbi posteaquam in principio firmauit Constitutionem censeri Conciliarem, quando editur immediatè à Concilio generali, secus verò si edatur à Papa in Concilio, num. 8. dicit hanc inuestigationem non esse sine effectu, quia Constitutioni Concilij non ita de facili derogatur; non enim tollitur à summo Pontifice per clausulam generalem, Non obstante, vt est dictum notab. Archid. in cap. 1. de Const. lib. 6. Sentit ergo Decius Constitutionem editam à Papa in Concilio non censeri Conciliarem quoad effectum derogationis. Idem ante eum apertius tenet Cardin. in Clem. 1. col. 3. vers. Tertiò quæro, de censib. vbi post Lapum cōcludit valere priuilegium concessū religiosis contra dictam Clementinam; licet de illa non faciat mentionem; secus si daretur priuilegium religiosis Mendicantibus contra c. vnicum, de excess. Prælat. lib. 6. Non facta mentione de illo capitulo, quia non teneret; & hoc quia ibi exprimitur, vt in priuilegijs, & concessionibus Apostolicis debeat fieri plena, & expressa mentio illius prohibitionis. Atque ita Lap. & Card. censent illi Clementinæ, quæ edita fuit à Clem. V. in Concilio Viennensi non esse derogandum in priuilegijs, sicuti est derogandum Constitutionibus habentibus clausulam derogatoriam ad contrarias futuras dispositiones; quamuis reuera Lap. & Cardin. non considerent dictam Clementinam tamquam editam à Papa in Concilio, neque ad id aduertant, sed illam considerent tamquam ius cōmune, dum subdunt priuilegia derogare iuri communi, etiam non facta de ipso mentione.

2 Probari potest primò hæc sententia, quia Constitutionibus Papæ, vel Decretalibus epistolis in priuilegijs Apostolicis non est opus vllatenus derogare: & in rescriptis, & litteris gratiæ sufficit derogatio generalis. Sed Constitutiones editæ à Papa in Concilio sunt Constitutiones Papæ: ergo illis non est opus vt supra specialiter derogare.

3 Maior patet quoad primam partem, quia priuilegium est lex priuata, & contra ius commune, cap. Priuilegia, 3. dist. glos. 1. in cap. 1. & glos. fin. in cap. fin. supra de rescript. & sic de sui natura derogat legi, & debet aliquid operari vltra ius cōmune etiamsi non exprimat, cap. In his, de priuil. cap. Abbati, vers. Quia cum priuilegium, de verbor. significat. glos. fin. in cap. fin. de transl. Episc. & glos. in c. Causam, in ver. Procedat, de rescript. Ac propterea quando Princeps rescribit per viam priuilegij: non esse necessariam clausulam derogatoriam Non obstante, scripsit Hostien. in summa in tit. de rescript. §. Quas vires, in 4. col. vers. Sed potest distingui, Io. Andr. & Gemin. in cap. vn. de excess. Prælat. lib. 6. Cardin. post Lap. in dicta Clem. vnica in 3. quæst. de censib. Mil. in repertor. in ver. Priuilegium, in 3. col. Idem tenet Bald. in l. Item Lapilli, in 2. col. num. 8. vers. Ego dico, ff. de rer. diuis. dicens eo ipso, quod Princeps vocat ipsum

sum

sum priuilegium, & bullatur bulla priuilegiorum, non esse necessariam aliam clausulam, quia satis apparet eum velle infringere ius commune, per l. Quidam consulebant, ff. de re iudic. & dictum Baldi sequuntur Martin. Lauden. in tract. de priuil. §. 39. & Felin. in cap. Nonnulli, num. 11, vers. Fallit secundò prędicta regula, de rescript.

4 Quo verò ad secundam partem eiusdem propositionis quamuis rescriptum contra legem etiam non habeatem clausulam derogatoriam regulariter non valeat, sicut pro regula supponunt Ioann. Andr. Gemin. & Anch. in d. cap. vnico, de excess. Prælat. lib. 6. & Felin. in d. cap. Nonnulli, num. 9. vers. Secunda regula: tamen in eis non requiritur derogatio specialis, sed sufficit generalis, non obstante aliqua lege in contrariũ, nisi lex esset Conciliaris, quia requireretur specialis derogatio. Ita post Archid. quem citat in cap. 1. de Const. lib. 6. tradit Bald. in l. Humanum, num. 1. vers. Tertiò nota, C. de legib. Ioan. Andr. in d. cap. vnic. & alij plures relati à Felin. in d. cap. Nonnulli, num. 10. vers. Fallit nouem modis, de rescript.

5 Minor probatur in cap. Statutum, de elect. lib. 6. vbi cap. Licet canon, eod. tit. & lib. editum à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi, appellatur simpliciter statutum Gregorij X. Ad idem est text. in d. cap. Licet canon, vbi canon editus ab Alex. III. in Concilio Lateranensi relatus in cap. Cum in cunctis, de elect. dicitur similiter canon editus ab Alexandro III. absque vlla Concilij mentione: & idem habetur in cap. 4. sess. 7. Concilij Tridentini, vbi Constitutio, cap. De multa, de præb. quæ vt patet ex illius inscriptione edita fuit ab Innocentio III. in Concilio generali appellatur Constitutio Innocentij nulla facta mentione Concilij.

Quinimò quamuis Constitutiones ferè vniuersæ insertæ in Clementinis editæ fuerint in generali Concilio Viennensi, & nonnullæ ipsarum inscribãtur, Clemens V. in Concilio Viennensi, & nonnullæ, Idem in eodem: tamen pleræque inscribuntur simpliciter per dictionem, *Idem*: & in specie sic inscribitur Clem. Quia contingit, de relig. domib. licet in corpore dicatur edita hoc sacro Concilio approbante: ergo Constitutiones editæ à Papa in Concilio sunt simpliciter, & absolutè Constitutiones Papæ.

6 Secundò principaliter probatur eadem sententia, quia Episcopi facultatem non habent dispensandi contra Constitutiones Conciliares, glos. in cap. Cum dilectus, in ver. In ætate, & ibi Abb. in 5. col. num. 10. de elect. glos. in cap. Quisquis, in ver. Fiat, eod. tit. Idem Abb. in cap. Significasti, in 2. col. eod. & in cap. At si clerici, §. De adulterijs, infra hoc tit. Felin. in cap. Nonnulli, num. 3. de rescript. Quemadmodum nec legatus, cap. Dilectus, il primo, Inf. de præb. iuncto cap. 2. de con-

7 cess. præb. Felin. vbi supra. Sed contra Constitutiones editas à Papa in generali Concilio Episcopi ex vrgenti causa possunt dispensare, vt per Felin. in cap. 1. num. 5. vers. Ex quo colligi potest, infr. de

8 sponſ. & Dec. in cap. 1. nu. 9. de iudic. Ergo Constitutiones editæ à Papa in generali Concilio non censentur Conciliares quoad effectum dispẽsationis: & consequenter neque ad effectum derogationis. Etenim tam impotentia dispensandi, quàm necessitas derogandi prouenit ex eo, quia Concilia generalia habent tacitè clausulam annullatiuã eorum, quę in contrarium fiunt, Archid. in cap. 1.

in verb. Noscatur, in fin. ibi: vel dic plenius de Const. lib. 6. Bald. in l. Humanum, in 3. not. C. de legib. Oldrad. consil. 326. Quod articuli, & consil. 328. Ad idem Felin. & post alios in d. cap. Nonnulli, num. 2. vers. Et nota quod omnis Constitutio, de rescript.

9 Tertiò generalibus Concilijs in contrarijs priuilegijs, & litteris gratię debet specialiter derogari ob rationem maturitatis, & ponderis, quam in se habere præsumuntur Constitutiones originatę à Concilio propter concursum multarum sententiarum in idem cap. De quibus, 20. dist. & c. Prudentiam, cum ibi nor. de off. deleg. Oldrad dicto

10 consil. 326 num. 1. Dicitur enim Concilium à con, & cilium, quia ibi omnes congregantur, vt conueniant, sicut cilia oculorum dum clauduntur conueniunt, secundum Hugon. & Archid. in cap. Ca-

11 nones, nu 1. 15. dist. At hæc ratio, vt obseruat Felin. in d. c. 1. num. 5. vers. Ex quo colligi potest, de sponſ. cessat in his, quę à Summo Pontifice proponuntur in Concilio, in quibus non videtur esse tanta maturitas, & libertas ad deliberandum, stum ob illius reuerentiam, cap. 116. quæst. 2. ibi: Humani moris est illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur, & c. 1. 8. q. 2. ibi: Voluntatibus obedire reuerentia exigente compellitur: notat Innoc. & Bald. in cap.

12 Quod super his, de maior. & obed. Tum quia discrepantibus sententijs inter Papam, & Cõcilium, pręualet sententia Papę, glos. in cap. In istis, 4. dist. in ver. Iudicent, glos. in c. Quodcumque, 24. q. 1. Felin. in cap. 1. num. 1. de Pact. & in cap. 1. nu 14. in 3. ampl. de Const. & dixi latius in d. cap. 1. de pact.

13 Vltimò pro hac sententia videtur text. in d. cap. Nonnulli, de rescript. vbi statuitur, vt non valeant rescripta, quæ à Sede Apostolica impetrantur à partibus contra illam Constitutionem de duabus dietis editã ab Innoc. III. in generali Cõcilio, nisi eiusdem Constitutionis fecerint expressam mentionem. Hæc enim clausula esset superflua si Constitutio ex hoc ipso quod edita esset in Concilio generali, haberet clausulam derogatoriam ad cõtrarias futuras dispositiones. Atque ita hunc textum licet ad alium effectũ, expendit ibi Felin. sub num. 31. vers. Tertiò, quod si illud esset verum.

Sed his nõ obstantibus adhæreo contrariæ opinioni ex fundamentis infrascriptis.

14 Et primò quia Constitutionibus Concilij generalis in contrarijs rescriptis, & priuilegijs Apostolicis debet expressè, & specialiter derogari, alioquin non valent, text. est hic, vbi notat glos. in ver. Nulla mentio, & fuit sententia Archid. in d. cap. 1. de Const. lib. 6. in ver. Noscatur, sub num. 2. quem ibi sequuntur Io. Mon. Ioan. Andr. Gemin. Anch. & alij communiter, imò totus mundus, vt inquit Felin. in d. cap. Nonnulli, nu. 3. de rescript. Non quidem ex defectu potestatis, sed voluntatis, vt notat Gemin. in d. c. 1. in 6. col. vers. Ego credo, Oldrad. consil. 326. num. 4. & consil. 328. num. 1. Felin. in d. cap. Nonnulli, num. 5. in 6. ampliat. & ibi

15 latius scripsi n. 34. & 44. Sed Constitutiones editæ à Papa in Concilio dicuntur Constitutiones Concilij generalis: ergo illis debet expressè, & specialiter derogari.

Probatur minor per text. in cap. Innotuit, de elect. in illis verbis: [Canon Lateranensis Concilij ab Alexandro Prædecessore nostro editus,] quæ

Pro sp Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

ostendunt Canonem editum à Papa in Concilio appellari Canonem Concilij. Idem apertius probatur in cap. Ecclesia vestra, il secondo, eodem tit. vbi Constitutio edita ab Innoc. III. in Concilio generali cap.24. de qua in cap. Quia propter de elect. appellatur statutum generalis Concilij nulla facta mentione Pontificis, vt ibi: Statutum generalis Concilij, idest d. cap. Quia propter secundum expositionem gloss. & Doct. Ad idem sunt text. in cap. Quamquam, & in cap. Si cui, eod. tit. lib.6. cum concord. Quinimò Constitutio Clem. Vt ij, de ætat. & qualit. tribuitur simpliciter Clemēti V. absque mentione Concilij, vt patet in illius suprascriptione; & in corpore similiter de Concilio nulla fit mentio & nihilominus quia fuit edita in Cōcilio Viennensi, Tridentina Synodus illam innouat & simpliciter appellat Constitutionem Concilij absque vlla Pontificis mentione in c.4. sess.22. ibi: Iuxta Constitutionem Concilij Viennensis, quę incipit, Vt ij, & eodem modo appellat Clem. Quia contingit, de relig. domib. in cap. vlt. sess. 7. & in cap.8. sess.25. Et propterea Hostien. in cap. Cum laicis, de reb. eccl. non alien. dicit illud capitulum esse Concilium generale, & ideo obseruandum sicut euangelium, iuxta cap. Sicut, 15. dist. & tamen fuit editum ab Innoc. III. Sacri approbatione Cōcilij, vt illic patet in fine.

16 Secundò pro hac sententia videtur tex. ni fallor, irrefragabilis in cap. Eam te, de ætat. & qualit. vbi inhibetur, vt etiam litterarum Apostolicarum obtentu ad regimen ecclesiarum non instituantur, nisi habentes qualitates à Concilio requisitas. Pōdero enim primò verbum, *Concilio*, quod secundum gloss. & DD. refertur ad Constitutionem, cap. Cum in cunctis, de elect. quæ edita fuit ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi, vt constat ex illius inscriptione, & tamen idem Alexander illius conditor in d. cap. Eam te, illam appellat simpliciter Concilium. Deinde, & fortius pondero verba illa, litterarum nostrarum obtento, quæ clarè ostendunt non valere litteras Apostolicas contra Concilium, vt ex eo textu Doctores communiter colligunt. Ergo si pro Concilio intelligitur ibi Decretal. Cum in cunctis, quę edita fuit à Papa in Concilio, vt supra proximè dictum est: necessariò sequitur, vt litteræ Apostolicæ non valeant contra Constitutionem editam à Summo Pontifice in Concilio: Intellige nisi Concilio fuerit specialiter derogatum, iuxta text. in d. c. Nonnulli, & ibi Felin. n.2. de rescript. in c. fin. eod. tit. lib.6. & in cap. vnico vbi Ioan. Andr. Gemin. & DD. de excess. Prælat. eod. lib. Non enim negatur potentia derogandi, vt inquit Gemin. in c.1. col.6. vers. Ego credo, de Const. lib.6.

17 Tertiò probatur hæc sententia, quia præsentia Romani Pontificis non minuit, sed auget robur, & authoritatem decretis, quæ fiunt in generali Concilio, arg. c. Significasti, de elect. Maioris enim authoritatis sunt Constitutiones Papæ cum Concilio, quàm Constitutiones solius Concilij, vt not. in cap. Cum dilectus, eod. tit. & patet ex traditis per Abbatem in cap.1. in vlt. not. supra de pact. & per Felin. in cap.1. n.4. vers. Et ideo Dominus Abbas, infra de spons. Ergo si decretis à solo Concilio editis oportet specialiter derogare, vt ostensum est supra, multo magis derogari debet decretis editis à Papa, & Concilio simul, facit text. in cap. Medicamentum, de pœnit. dist.1. & in c.1. supra de Treug. & pace, & quod notat Alex. cons. 245. aliàs vlt. n.4. in fin. & num.5. lib.6. vbi quamuis solus pupillus, vel solus tutor non possit compromittere validè, tamē hoc non procedit si compromissum fiat ab vtroq; quia magis operatur actus amborum, quàm alterius, alioquin inducta ad maiorem firmitatem actus operarentur eius infirmationem, contra regul. l. Legata inutiliter, ff. de adimen. legat. & notata per eumdem Alex. cons.79. num.8. vers. Circa septimum, lib. 2.

18 Postremò tenet hanc sententiam Oldrad. d. consil. 326 Quod articuli, vbi latè consuluit nullam esse collationem Apostolicam de dignitate ecclesiæ Rothomagensis factam pupillo coram Papa existenti contra, cap. Cum in cunctis, de elect. editum ab Alex. III. in Concilio Lateranensi, & contra cap. Nihil, S. Episcopi, eod. & cap. Graue, de præb. edita, ab Innocen. III. in generali Concilio, cum in litteris non fuisset eisdem Constitutionibus expressè derogatum, quia inquit cum per sacra Concilia fuerit introductum, vt personatus, & dignitates ecclesiasticis personis talem defectum patientibus non conferantur, vt in prædictis iuribus, non sufficit proponi Papam etiam scienter fecisse contra Concilia, nisi in litteris gratiæ contineatur expressè, quod id facit non obstantibus Concilijs supradictis: & paulo post, subnectit rationem, quia præsumi non potest, vt Dominus Papa iuri nedum publico, sed quasi diuino cum solemnitate, videlicet in sacris generalibus Concilijs promulgato, sub tali taciturnitate voluerit derogare. Sentit ergo Oldrad. Constitutiones editas à Pontificibus Maximis in Generalibus Concilijs, censeri Conciliares ad effectum derogationis, licet non tangat in indiuiduo punctum, quod editę fuerint non immediatè à Concilio, sed à Papa in Concilio. Idem tenet Ioan. de Anan. cons.95. Visis, & diligenter consideratis, vbi respondit non valere rescriptum habilitans spurium, & incestuosum ad successionem, nisi faciat expressam mentionem Constitutionis editę ad Innocent. III. in generali Concilio, de qua in c. Cum inhibitio de cland. despons. & cum eo transit Felin. in d. c. Nonnulli, num.3. vers. Et propter dictum, de rescr. Et eodem modo Rota Romana sæ-
19 pius decidit priuilegium exemptionis à decimis prædialibus non valere, nisi facta fuerit expressa mentio Concilij generalis, idest Constitutionis, cap. Nuper, de decim. editæ ab Innoc. in generali Concilio, vt decis. 125. par.1. diuers. & apud Cardin. Seraph. decis. 1380. num.3. Et propterea cum Religiosi Societatis Iesu obtinuissent à Paulo III. & Pio IV. indultum exemptionis à decimis etiam prædialibus, & Præpositus generalis dubitaret literas Apostolicas de subreptionis, ac nullitatis vitio notari posse, eo quod in eis facta non esset expressa, & specifica mentio dē Constitutione Innocentij Papæ III. in Concilio generali super decimis edita, quę incipit Nuper, Gregorius XIII. eidem societati concessit, vt prædictę litteræ valerent perinde ac si in illis de Constitutione Innocētij Prędecessoris, & seu Concilij generalis huiusmodi specifica, & expressa mentio facta, eique specialiter, & expressè derogatum fuisset, vt patet in Constitutione quæ incipit, Pastoralis officij edita die 1. Ianuarij 1578. in Bullar. tom.2. pag. 421.

20 Et in indiuiduo Constitutionem editam à Papa approbante Concilio ad effectum derogationis

esse

esse babendam pro Conciliari, respondit Gemin. cons. 44. Dominus noster Papa Martinus, n. 3. vbi sic ait. [An Papa, qui non intendit tollere Constitutiones Concilij Constantiensis, nec contra illas facere, dicatur contra facere si concedit nouam exemptionem non seruata forma illius Constitutionis, & dico quod Papa non debet facere contra Constitutiones Concilij; nam prima pars illius Constitutionis quę continet reuocationem exemptionum, fuit facta per Papam sacro approbante Concilio, vt ibi patet circa fin. vers. Sacro, &c. Vnde respectu istius partis dici debet Conciliaris; quia omnia nostra facimus, quibus autboritatem impartimur, cap. Si Apostolicæ, & cap. Si Eum, de pręb. lib. 6. & l. 1. C. de veter. iur. enucl.] Hęc Gemin.

Nec contrarium tenet Io. Mon. in cap. Vbi periculum, num. 2. in verb. Concilio, de elect. Non enim dicit hæc verba, *Sacro approbante Concilio*, non probare Constitutionem fuisse editam in Concilio, prout illum referunt Gemin. ibi in fine vers. Quæro vltimo an hæc Constitutio fuerit edita in Concilio, & Felin. in cap. 1. nu. 7. in fin. vers. Et vnum nota, de spons. Etenim verba Io. Mon. hæc sunt: [Gregorius consensum Cardinalium in boc casu non habuit, sed approbationem Prælatorum existentium in Concilio requisiuit, & habuit.] & ita fideliter eum refert Io. Andr. num. 2. in ver. Approbante. Qui amplius miratur de Guil. qui dixit prædictam Constitutionem, Vbi periculum, cap. Licet, extra eod. & cap. Si Canonici, de off. ordin. lib. 6. edita fuisse per Concilium. Quia licet de vltimo possit verum dicere, cum non habeat illa verba, *approbante Concilio*, tamen de alijs non. Itaque Io. Mon. & Ioan. Andr. tantummodo sentiunt Constitutionem editam approbante Concilio non censeri editam à Concilio, quod & nos affirmamus; quia boc casu Constitutio editur nomine Papę, non autem Concilij. Sed non dicunt Constitutionem non esse editam in Concilio, quia contrarium apparet ex eodemmet, c. Vbi periculi. Quod etsi fuerit editum Concilio approbante, tamen inscribitur, Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi. Et eodem modo inscribuntur, cap. Cum Laicis, de reb. eccl. non alien. c. Antiqua, de priuil. cap. Sacro approbante Concilio, de sent. excomm. & alia complura. Idemque apertius conuincitur ex Concilio Tridentino, cap. vlt. sess. 7. & c. 8. sess. 5. vbi Clem. Quia contingit, de relig. domib. edita boc Sacro Concilio approbante, appellatur simpliciter Constitutio Concilij, Ibi: Constitutionis Concilij Viennensis, quę incipit, Quia contingit. Vndè meritò Hostien. dicit d. c. Cum laicis, esse Concilium generale, vt dictum est supra, num. 15. vers. Et propterea Host.

21 Nec obstant fundamenta in contrarium adducta; Ad primum enim respondetur declarando maiorem propositionem. Quod enim dicitur Cōstitutionibus Apostolicis nullatenus esse derogandum in contrarijs priuilegijs, & in rescriptis sufficere generalem derogationem, procedit si Constitutiones sint solius Papæ vt sunt Epistolæ Decretales, & extrauagantes, vt per Gemin. d. cons. 44. num. 3. Et ita procedunt iura, & autboritates in contrarium adductæ. At Constitutiones editæ à Papa in Concilio non sunt Constitutiones solius Papæ, sed Papæ, & Concilij simul. Et quamuis sæpe appellentur simpliciter Constitutiones Papæ, vt in iuribus citatis, num. 5. boc tamen procedit solum respectu denominationis: fatentur enim Constitutiones in Concilio, cui Papa præsidet, nomine Papę edendas esse, & ab eo tamquam digniori, & principaliori esse denominandas, nisi ipse ex humilitate consentiat, vt tribuantur Concilio, vt dixi latè in cap. 1. supra de Pact. Sed binc non sequitur, quin sint Constitutiones Conciliares, quia ad hoc satis est vt in illarum editione Concilium quoque cōcurrat quoquo modo sine præstando authoritatem, siue approbationem, siue consensum, sine consilium, secundum ea quæ scripsi in d. cap. 1. in princ. & patet ex dictis supra n. 15. & seqq.

22 Ad secundum respondetur negando Episcopos posse dispensare contra Constitutiones editas à Summo Pontifice in Concilio generali. Contrarium enim colligitur ex Clemen. Ne Romani de elect. vbi reprobatur opinio, quæ adstruebat cœtum Cardinalium posse dispensare contra Constitutionem editam à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi. Et ita tenet gloss. in Clem. 1. in ver. Eligatur, eod. tit. per quam Abb. affirmat Episcopum non dispensare contra Concilium, idest contra Cōstitutionem editam à Papa in Concilio, de qua text. loquitur, & per bęc Felin. dicit se non audere primam opinionem firmare in d. cap. 1. num. 5. vers. Sed in contrarium, de sponsal. Addo text. ad quem si Felin. aduertisset à priori sententia liberius discessisset, text. inquam, in Extrauag. Sancta Romana Io. XXII. de relig. domib. Ibi enim expressè deciditur Episcopos non posse dispensare contra Concilium, vt in vers. Quidam autem, ibi: Quos nec eis (idest Episcopis) vel eorum Superioribus concedere licuit contra formam Concilij generalis, & tamen pro Concilio generali intelligit Constitutionem, cap. Ne nimia, supra tit. proximo quæ non fuit edita immediatè à Concilio sed ab Innoc. III. in Concilio generali, vt ex illius inscriptione apparet.

23 Hinc etiam S. Congregatio Concilij declarauit Episcopum non posse dispensare cum sibi subdito vero Bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia, cùm boc aduersetur generali Concilio Lugdunensi, vt in cap. vnico, de Bigam. lib. 6. & tamen nec illa Constitutio emanauit à Concilio immediatè, sed edita fuit in Concilio à Gregorio X. vt pariter constat ex illius suprascriptione.

An autem magna ex causa Episcopi possint dispensare contra generale Concilium, non est præsentis indaginis, sed dixi in c. fin. n. 3. & n. 11. vsque in fi. supra de fil. presbyt.

24 Ad tertium respondetur imo præsentiam Romani Pontificis in Concilio nullo modo minuere omnimodam libertatem, quam Episcopi habent proferendi sententiam, & ex actis Conciliorum constat etiam eo pręsente articulos fuisse summa cum maturitate, & deliberatione discussos; Et Episcopos quotiescumque oportuit, aut libuit libere contradixisse. Et in specie refert Io. Andr. in cap. Inter cætera, num. 13. de off. ordin. se plures clamasse in tantum quod factus fuit sermo in Concilio Viennensi, vt Curia Romana reciperet vigesimam redituum Clericorum totius orbis ad sustentationem Papæ, & Cardinalium, & nihil exigi, vel recipi posset pro seruitijs Prælatorum, quos promouet, exceptis taxatis salarijs laborantium, puta scriptorum, & similium, & tunc prouideret Legatis, & Nuncijs, quos mittit, de prædicta quo-

ta,& abstineret ab exactione fructuum primi anni, exactionibus decimatum, & similibus, quæ tunc pullulabant; Sed prælati existentes in Concilio deliberauerunt non facere. Et subijcit rationem, quæ multum adstruit libertatem Patrum in Concilio, quam tamen consultò omittimus. Dictum Io. Andr. refert, & valde exaggerat Card. ibi circa med. Abb. num.3. & Bellam. ad fin. In Concilio item Florentino, in quo præsedit Eugenius IV. apparent ingentes Græcorum contradictiones; & tamen inter cætera agebatur de articulo, quo nihil magis intererat Eugenij. Nam ex erroribus Græcorum vnus erat præcipuus, quod Ecclesia orientalis, & Constantinopolitana non esset sub Ecclesia Romana, nec Patriarcha Constantinopolitanus esset inferior Romano Pontifice, & idipsum constat ex historia, & Actis Concilij Constantiensis, in quo præsedit Martinus V. & in Concilio Lateranēsi nouissimo in præcipuo articulo abrogationis pragmaticæ sanctionis, quam Leo X. meritò vrgebat, eo quod Romani Pontificis libertati, & authoritati enormiter detraheret, non defuit, qui cōtradiceret, vt patet sess. 11. tom. 9. Concil. pag. 154. col. 1. littera F. Quę multo magis vendicant sibi locum stante antiqua, licet irrationabili, & erronea altercatione de Primatu, & Superioritate inter Papam, & Concilium, circa quam Platina in vita Io. XXIII. relatus à Felin in cap. Nonnulli, n.3. vers. Sed pro maioritate Papæ, de rescript. dicit fuisse decisum in Concilio Constantiensi Conciliū generale legitimè congregatum habere statim potestatem à Christo, quo fundamento concesso, asserebant Summum Pontificem eidem subijci. Quāuis hoc decretum nullum, atque irritum fuerit ex defectu potestatis, vt dixi in cap. Significasti, supra de elect. vbi etiam retuli decisionem, cuius meminit Platina, & Felin locis citatis.

25 Nec refert, quod in varietate opinionum præualeat sententia Romani Pontificis. Nam si Pontifex, decernat contradicente Concilio, decretum illud erit quidem validum, vt patet ex dictis, num. 12. Sed non erit Conciliare; & ideo non erit opus illi specialiter derogare in contrarijs priuilegijs, & litteris gratię, secundum ea, quæ dicta sunt supra in primo argumento contrario, num. 1. Quod si Concilium tamdem consentiat Pontifici, iam constitutio erit quidem Conciliaris, sed potius edita cum maiori deliberatione propter conflictum opinionum, arg l. fin. §. mixta, ff. de muner. & honor. & extrau. Quia nonnunquā, Io. XXII. vers. Nos autem attendentes, de ver. signif. cum concord. de quibus, ibi per glos. in verb. Aperitur, & in verb. Disputate, & consequenter illi multò magis erit derogandum, quàm si à Concilio tantum edita fuisset.

26 Ad vltimum respondetur clausulam derogatoriam in d.c. Nonnulli, de rescr. fuisse appositam ad abundantiorem cautelam: non enim est nouum in iure, vt aliquando exprimantur ea, quæ tacitè insunt ad maiorem declarationem, vt est text. in cap. Quamquam, 23. dist. & notat Calder. cons. 221. nu.2. vers. Ad idem facit, aliàs 1. de Cler. non resid. Ideoque inculcatio verborum admittitur etiam superflua ad tollendam sophisticam malignorum Interpretationem, secundum Iason. in l.

27 Eum qui ita, §. Te, & Titium, num.4. vers. Sed aduerte, ff. de verb. obligat. Præsertim verò quia quamuis opinio illa, quod Concilia generalia tacitè habeant clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, in se vera sit, & ferè ab omnibus recepta, tamen in contrarium videtur stare authoritas Innocentij in d. c. pen. in eodem; eiusque sententiam veriorem putat Felin. in d. c. Nonnulli, sub num.3. vers. Sed non videtur verum, de rescr. Vnde inutilis non fuit expressio illius clausulę ad euitandas Doctorum controuersias. Et propterea ex stylo in priuilegijs, & rescriptis prædictę Constitutioni de duabus dicetis semper consueuit specialiter derogari. Post hæc reperi Dominos de Rota in causa Vlixbonen. Decimarum, 5. Nouembris 1574. coram Robusterio disputasse ex professo hunc articulum an Constitutio, c. Nuper, de decim. edita ab Innocentio III. in generali Concilio dicatur Papalis, vel Conciliaris ad effectum, vt requiratur derogatio; & re maturè discussa resoluisse Dominos esse Conciliarem ad effectum prædictum, & non fuerunt ferè ex fundamentis, quę superius tetigimus, vt videre est decis. 123. par. 1. diuers.

De Iure patronatus.

Cap. Perlatum.

SVMMARIVM.

1 *OB patronorum discordiam cessat ecclesia à Diuinis. tolluntur inde reliquiæ, & ostia clauduntur.*
2 *Ius patronatus inter hæredes diuidi non potest.*
Declaratur, vt n.3. & seqq.
3 *Patroni inter se conuenire non possunt, vt vnus habeat patronatum in vna parte ecclesiæ, alius in alia.*
4 *Nec fructus, & possessiones ecclesiæ possunt inter se diuidere.*
5 *Possunt tamen inter se pacisci de Rectore alternis vicibus præsentando.*
6 *Etiam sine consensu Episcopi.*
7 *Item si habeant plures patronatus conuenire possunt vt vnus præsentet in vna ecclesia, & alius in alia.*
8 *Ius patronatus est indiuiduum, & est insolidum penes vnumquemque hæredem.*
9 *Etiamsi ex diuersis, & inæqualibus partibus sint hæredes.*
10 *Incorporalia diuidi non possunt.*
11 *Ius patronatus alicubi ex consuetudine diuiditur per vncias.*
12 *Ius patronatus est transitorium etiam ad extraneos hæredes.*
13 *Non tantum masculos, sed etiam fœminas.*
14 *Licet fuerit institutum per modum maioratus.*
15 *Iuspatronatus gētilitium an extincta familia transeat ad extraneos hæredes, & num. seqq. vsque in fin.*
16 *Ius patronatus concessum filijs videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habentibus.*
Contrarium, n.19.
Declaratur, n.23. & n.26.
17 *Relictum filijs masculis, in eorum defectum nō transit ad fœminas, sed ecclesia remanet libera.*
Contrarium, n.19.

De-

Declaratur, n. 23. & 26.

18 *Concessum Vniuersitati non potest transferri in eos, qui sunt extra vniuersitatem, & n. 27.*

19 *Prouisio hominis regulariter non tollit prouisionem iuris communis in eodem casu.*

20 *Casus omissus in fideicommisso relinquitur dispositioni iuris communis.*

21 *Prouisio legis quotiescunque facta est in defectum prouisionis hominis, tunc silet lex vbi loquitur homo.*

22 *Prouisio hominis non facit cessare prouisionem legis etiam specialis, & extraordinaria, quando concurrunt circa diuersa.*

23 *Ius patronatus reseruatum illis de familia taxatiuè, ad extraneos hæredes non transit.*

24 *Patronus in fundatione ecclesiæ potest remittere ius patronatus in totum aut pro parte, prout ei libuerit.*

25 *Ius patronatus concessum illis de familia sine taxatione, in eorum defectum transit ad hæredes extraneos, non ex prouisione hominis, sed ex prouisione legis.*

1 PERLATVM. Propter discordiam patronorum cessat ecclesia à diuinis, tolluntur inde reliquiæ, & ostia clauduntur. Hoc dicit cum cap. seq. secundum Ioan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Imol. Sed per se sic summari potest. Ius patronatus est indiuiduum inter hæredes patroni; & si ob eorum simultates Rector ecclesiæ non possit suo officio fungi, & aliter ecclesiæ prouideri nequeat, cessandum est à diuinis, donec patroni ad concordiam redeant. Diuiditur vt per Ioan. Andr. & de intellectu huius capit. Patronis discordantibus vide plenam glossam in cap. Si plures, in verb. Auferri, 16. q. 7.

2 Nota primò ex principio textus ius patronatus inter hæredes diuidi non posse. Quod tripliciter potest intelligi secundum Io. Andr. hic num. 2.

3 Butr. num. 5. & Abb. num. 6. Primò scilicet, vt patroni inter se conuenire non possint, vt vnus habeat patronatum in vna parte ecclesiæ, alius in alia: & hûc intellectum posuit Vincentius, & magis consonat antiquæ, quæ sic se habet: [Relatum est ad sanctam Synodum, quod inter hæredes etiã ecclesiæ in rebus proprijs constitutæ diuidantur, & tanta per eandem diuisionem simultas oriatur, vt de altari tres partes fiant, & singulæ partes singulos habeant Presbyteros; quod sine discordia, & simultate nullo modo fieri potest; vnde nobis visum est, quod huiusmodi ecclesiæ inter hæredes diuidi non debeant. Refertur ab Anton. Augustin.

4 in prim. collect. decretal. lib. 3. tit. 33. c. 1. Secundò potest intelligi, vt fructus, & possessiones ecclesiæ nequeant patroni inter se diuidere: & hic intellectus fuit Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. Tertiò intelligi potest, vt ipsummet ius patronatus diuidi nõ possit inter hæredes, prout intellexit Host. & quilibet intellectus est in se bonus, secundum Abb. d. num. 6.

5 Cæterum hoc intelligas quoad substantiam iuris patronatus, nõ autem quoad eius pertinentias: nam patroni bene possunt inter se pacisci de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando: argum. l. Quoties, ff. de vsufruct. & l. Via, in fin. ff. de seruit. & hic tenent glos. 1. Tancred. Vincentius, Philipp. & Goffred. Licet Innocentius in hoc vacillauerit: aliquando enim absolutè improbauit huiusmodi cõuentionem in iuribus ecclesiæ, vt hic n. 1.

6 vers. Hoc tamen nobis non placet: aliàs verò existimauit patronos posse sic conuenire, de consensu tamen Diœcesani, & non aliàs, vt in cap. Quarimoniam post princ. in ver. Et vicissitudines, infra eodem. Sed hodie prima opinio glossæ est approbata, & vtraque opinio Innocentij reprobata in Clement. 2. vers. Et vt facilius, de iurepatr. vt ibi notat glos. in ver. Et vt.

7 Quod si patroni habeant plures patronatus, eodem modo possunt ad inuicem conuenire, vt vnus præsentet in vna ecclesia, & alius in alia, vt sic quẽadmodum permittitur diuisio ratione temporis in præsentando alternis vicibus, ita & ratione loci secundum Anton. de Butr. hic num. 5. & Abb. n. 6 vers. Esti habent.

8 At verò ipsum ius patronatus est indiuiduum, vt hic patet, & est in solidum penes vnumquemque hæredum; & hoc ideo est, quia cum sit res simplex, & indiuisibilis, peruenit ad quemlibet hæredum in solidum, etiamsi ex diuersis, & inæqualibus

9 partibus sint hæredes, arg. l. Via, ff. de seruit. l. Si sepulcrum, C. de relig. & sumpt. funer. l. 1. §. Si vsufructus, ff. ad l. Falcid. & l. Vsus, ff. de vsu, & habitat.

10 Incorporalia enim diuidi non possunt, cap. Nibil, 7. q. 1. & ita hic firmant glos. prima Innocen. num. 1. Host. in princip. & num. 1. & Abb. num. 7. dicens hanc opinionem tenere communiter Doctores.

11 Goffredus tamen refert in quibusdam locis, sicut Neapoli, ius patronatus diuidi per vnicas; & asserit illam consuetudinẽ posse excusari, quasi eiusmodi diuisiones non fiant respectu iurispatronatus, sed respectu patronorum, secundum quas hæredes successerunt patrono vni, vel pluribus, & non respectu portionum, quas contulerunt ecclesiam construendo, vel dotando; & potest esse aliqua vtilitas harum diuisionum, vt ecclesia in alendo, & in honoribus magis teneatur ei, à quo plus recepit: sed actus præsentandi communis erit omnibus, & cum his dictis Goffred. transit hic simpliciter Io. Andr. n. 10.

12 Secundò, nota ibi, *Inter hæredes patroni*, Ius patronatus esse transitorium ad quoscumque hæredes, & sic etiam ad extraneos, cum hæc littera de hæredibus indistinctè loquatur, Abb. hic nu. 2. glos. vnic. In cap. Considerandum, 16. q. 7. Cardin. in Clem. fin. in 6. qu. & ibi etiam Anchar. num. 7. & Imol. num. 15. de iurepatr. Aretinus in cap. Significauit, col. 3. de testib. Couarr. alios referens var. resol. lib. 2. cap. 18. num. 6. Card. Seraph. decis. 364. n. 3.

13 Quinimò nõ tantum transit in hæredes masculos, sed etiam in fœminas. Iura enim in hac materia iurispatronatus inter masculum, & fœminam non distinguunt Imola post Paulum de Leazer. in dicta Clem. final. num. 15. vers. Idem dicit Paulus, Abb. hic num. 3. & cons. 54. Videtur primò, nu. 4. vers. Nec est distinguendum, lib. 1. Rocch. de Curt. in tract. de iurepatr. in verb. Competens, num. 1. & in verb. Ipse velis, quæst. 6. Lambertin. in eod. tract. 2. par. lib. 1. in secunda quæstione principal.

14 art. 14. Facit cap. fin. supra de concess. præben & cap. Ex litteris, infra eod. etiamsi ius patronatus fuerit institutum per modum maioratus, itaut deueniat ad vnum tantum, scilicet maiorem natu, seu primogenitum: nam nihilominus succedunt fœmi-

fœminæ, nisi expressè sint exclusæ, Couar. practic. quęstion. cap. 38. num. 13. Molin. de Hispan. primogen. lib. 1. cap. 1. num. 26. & 27. & lib. 3. cap. 6. num. 41. & cap 7. nu. 19. Nicol. Garz. de benefic. par. 5. cap 9. n. 145.

15 QVAERO an iuspatronatus gentilitium, idest reseruatum illis de familia, & agnatione fundatoris, extincta agnatione sit transitorium ad extraneos hęredes.

16 Ad partem negatiuā inducitur auctoritas Baldi cons. 400. circa primum, num. 1. & 2. vol. 2. Vbi consuluit ius patronatus concessum filijs post eorū obitum non transire ad extraneos hęredes, ea pręcipuè motus ratione, quod cum ius patronatus fuerit à fundatore concessum filijs, videtur denegatum extraneis hanc qualitatē non habentibus, arg. l. Cum Prætor. ff. de iudic. & in authent. de non alien. §. Emphyteosim. Et in ijsdem ferè terminis Gemin. cons. 45. Descendo per ordinem, n. 70. in 3. dubio: respondit ius patronatus relictum filijs masculis, in eorum defectum non transire ad fœminas, sed extingui, & ecclesiam remanere liberam. Nempe quia expressio masculorum censetur facta ad exclusionem fœminarum: ergo eodem modo expressio illorum de familia hoc casu censetur facta ad exclusionem aliorum hanc qualitatem non habentium. Ad idem facie Card. cons. 48. Quidam nobiles, num. 1. & Rocch. de Curt. in tract. de iurepatr. in verb. Ipse velis, q. 33. in fin.

18 Et confirmatur exemplo iuris patronatus concessi vniuersitati, quod non potest transferri in eos, qui sunt extra vniuersitatem, Lambertin. in tract. huius titul. par. 1. lib. 1. in 2. quæst. princip. art 9. n. 12.

19 Ad contrarium sic arguitur. Prouisio hominis regulariter non tollit prouisionem iuris communis in eodem casu, l. Si cum dotem, in princ. & ibi Bart. col. 2. in fin. ff. sol. matrim. l. Extraneus, ff. de condict. ob caus. l. 4. §. Si ex coniunctione, ibi 1 Cum accesserit aliquid rei iudicatæ, non videtur à re iudicata recessum, ff. de re iudicat. Io. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de locat. §. Nunc aliqua, vers. 33. cum alijs allegatis per Ant. Gabr. commun. conclus. de reg. iuris concl. 8. n. 4. Sed ius patronatus ex prouisione iuris communis est transitorium ad extraneos hæredes, vt hic patet, & notat Io. Andr. in cap. Cum sæculum, nu. 6. infr. eod. & dictum est supra in 2. notab. num. 32. Ergo prouisio hominis in reseruādo ius patronatus illis de familia non tollit, quin illis deficientibus ex prouisione legis ad extraneos hæredes transeat. Quo potissimum fundamento pro hac parte plenè consuluit Petr. de Anchar. cons. 81. Prima facie videretur, per totum, & ante eum Calderin. cons. 4. Tirius habens, de iure patronatus: vbi similiter est casus, & sequuntur Rocch. de Curt. in tract. huius tituli, in verb. Competens, nu. 2, vers. Et præmissam, dicens se non repetisse aliquem tenentem cōtrarium Curt. iunior cons. 257. num. 2, & cons. 323. num. 2. lib. 3. Paris. cons. 48. num. 11. & 21. lib. 4. Dec. cons. 149. num. 2. Cassad. decis. 1. num. 3. de iurepatr. & hanc opinionem Ancharani esse communem, & veram magistraliter deducunt DD. de Rota coram Robusterio in causa Cremonen. iurispatronatus, decis. 385. per totam, parte prima diuers.

20 Facit etiam pro hac parte, quod quando in fideicommisso aliquis casus est omissus, relinquitur dispositioni iuris communis, l. Commodissimè ff. de liber. & posth. & d. l. Si cum dotem, ff. solut. matrim. Sed casus deficientis familiæ fuit à testatore omissus: ergo iuris communis dispositioni est relinquendus, quo cautum est, vt ius patronatus transeat ad extraneos hæredes. Sic enim prouisio hominis conuenit cum prouisione legis, & vtraq; seruatur in suo casu, videlicet prouisio hominis quandiu superstes erit aliquis de familia; prouisio
21 autem legis vbi familia defecerit. Quotiescumque autem prouisio legis facta est in defectum prouisionis hominis, tūc silet lex, vbi loquitur homo; sed vbi ex diuerso fonte, & noua radice, procedit lex, vt formaliter inquit Bald. in l. Certi iu-
22 ris num. 2. C. Locati: nec prouisio hominis facit cessare prouisionem legis etiam specialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diuersa, Bart. in d. l. Si eum dotem, & in l. Si constante, ff. solut. matrim. Rota d. decis. 385. n. 5.

23 Pro solutione videtur sic distinguendum. Aut fundator voluit ius patronatus esse illorum de familia taxatiuè, ita ut ad eos tantum pertineat, non autem ad eorum hæredes: & tunc ius patronatus ad hæredes extraneos minimè transit, sed extinctum remanet extincta agnatione, & ecclesia fit libera; & in hoc casu loquuntur Card. & Rocch. initio quæstionis allegati, prout eos declarat Paris. cons. 48 num. 6. lib. 4. Potest enim patronus in
24 fundatione ecclesiæ remittere ius patronatus in totum, vel pro parte, & limitatiuè illud inducere in præiudicium descendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, cap. Significauit, de testib. cap. 2. de iurepatr. lib. 6. vbi Archidiacon. & alij.

25 Aut ius patronatus fuit concessum illis de familia simpliciter, ac sine vlla taxatione: & hoc casu transit etiam ad extraneos hæredes non ex prouisione hominis, sed ex prouisione legis, cui prouisio hominis non aduersatur; & procedunt rationes adductæ pro secunda opinione quicquid in oppositum tenuerint Bald. & Gemin. initio citati, qui loquuntur contra communem.

26 Ex quibus patet etiam responsio ad obiecta; sed nihilominus singillatim respondendo, non obstat quod ius patronatus fuerit reseruatum illis de familia; quoniam verba illa stant demonstratiuè, secundum Calder. & Anchar. locis citatis; & quatenus taxationem aliquam importarent, illa tamen intelligitur durante familia, nō autem ea deficiente, vt ex dictis constat.

27 Rursus nō obstat simile de iure patronatus vniuersitatis: quia similitudo in hoc consistit, quod quandiu supersunt aliqui de familia, non admittuntur extranei: sed familia extincta, casus à fundatore omissus regulari debet iuxta iuris dispositionem, & in hoc non procedit simile vniuersitatis, seu collegij, quorum non datur hęres, vel successor, sicut datur vltimo de familia.

Et ita in terminis resoluit Rota in d. causa Cremonen. iurispatr. die 6. Iunij 1578. coram Card. Seraph. vt in eius impressis decis. 364. quæ postea fuit confirmata sub die 21. Nouembris eiusdem anni, vt decis. 378. & concordant allegatæ decis. Robusterij 385. part. 1. diuers. & Cassad. decis. 1. n. 3. de iurepatron. & hæc est veritas.

De Iure patronatus.

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 Patronis discordantibus prafer:itdus est prasentatus, qui plures habet voces

2 Ius patronatus ex fundatione acquiritur: quod si plures sint fundatores, omnes efficiuntur patroni.

3 Iuspatronatus est transmissibile ad quoscumque haredes.

4 Ex fundatione, vel dotatione non acquiritur mero iure, sed ex gratia, & concessione ecclesia.

5 Ecclesia etiam per laicos fundata cum dotibus suis olim ad ordinationem pertinebant Episcoporum.

6 Iuris patronatus origo, & prarogatiua, & n.31.

7 Patroni quidquid iuris habent in ecclesia, totum ex gratia procedit, & de speciali gratia toleratur.

8 Laicus circumscripta dispensatione ecclesia, non est capax iuris patronatus, quod est spirituali annexum.

9 Papa si velit, potest liberè disponere de beneficijs patronatus laicorum etiam inuitis patronis.

10 Sed non expedit vt sic disponat, ne laici à fundationibus retrahantur.

11 Papa non censetur velle patronatui laicorum derogare, nisi hoc exprimat.

12 Iuris patronatus concessio posteaquam redacta est in corpore iuris, non dicitur gratia, sed iustitia.

13 Prasentatio facta à maiori parte patronorum etiã respectu minoris valida est, licet non sit facta à maiori parte omnium.

14 Patronus vnus ex duobus potest alterum prasentare, licet ex duobus eligentibus vnus non possit alium eligere.

15 Prasentatus à pluribus in discordia patronorum praferendus est si sit idoneus, licet alius prasentatus sit dignior.

16 Ius cõferendi ecclesiam liberè ad Episcopum deuoluitur si quastio super patronatu laicali infra quadrimestre, aut ecclesiastico infra semestre non fuerit terminata.

17 Siue quastio sit super quasi possessione prasentandi, siue super proprietate.

18 Quod procedit si quastio inter compatronos vertatur; secus si inter Episcopum, & patronum quia tunc Oeconomus deputabitur.

19 Item secus si lis vertatur inter ipsos prasentatos aut inter patronos, & prasentatos.

20 Item secus si quastio sit super idoneitate prasentati, aut patroni concordare non possint in persona prasentanda.

21 Eligendi potestas ad Superiorem non deuoluitur, licet quastio super iure eligendi infra tempus ad eligendum prafixum non fuerit diffinita.

22 Ius prasentandi in multis differt à iure eligendi.

23 Iuspatronatus an acquiratur ex sola fundatione, an verò etiam requiratur constructio, & dotatio ecclesia, & num. seq. vsque ad n.50.

24 Fundare quid sit.

25 Constructionis nomine includitur etiam fundatio.

26 Fundans non efficitur patronus si nemo alius ecclesiam construat, & dotet; nec construens si nemo alius dotem assignet; nec dotans si nullus ecclesiam fundet, & construat, contra Lambertinum, & n. seq. vsque ad n 49.

27 Dos modica non efficit quem patronum.

28 Iuspatronatus ex tribus causis acquiritur.
Declaratur. n.49.

29 Patronus efficitur qui ecclesiam de non esse deducit ad esse.
Declaratur, n. 46.

30 Ecclesia, vel Basilica appellari non potest nisi in constructione sit eò vsque processum, vt possint ibi diuina officia celebrari.

31 Iuspatronatus quid sit.

32 Iuspatronatus amittitur si ecclesia funditus destruatur, & n.56. & 58.

33 Retentio facilius datur, quàm noua acquisitio.

34 Ecclesia adificari non debet nisi prius assignentur qua necessaria sunt pro luminaribus, pro custodia, & pro stipendijs ministrorum.

35 Et de facto constructa sine dotis assignatione consecrari non debet nisi prius fundator illam dotet.

36 Consecrans ecclesiam indotatam tenetur eam competenter dotare.

37 Et in defectum Episcopi consecrantis tenetur fundator.

38 Fundator, qui compulsus ecclesiam dotat, an ex fundatione efficiatur patronus.

39 Commodum non debet quis consequi ex eo, quod facit inuitus.

40 Dotans ecclesiam prius fundatam, & constructam de consensu Diœcesani ius patronatus acquirit.
Et fingitur ab initio eam dotasse, n.48.

41 Ius patronatus est indiuiduum, & semel quasitum ex vna causa, non potest ex alia causa acquiri

42 Meum ex vna causa, ex alia meum fieri non potest, nisi desinat esse meum.

43 Ex prasentatione secunda nõ potest alicui ius competere, si competat ex prima.

44 Matrimonium carnale, vel spirituale constare non potest ex consensibus iteratis.

45 Iuspatronatus quomodo intelligatur acquiri ex tribus causis alternatiuè, & n.49.

47 Ecclesia sine substantia rerum deseruiri non potest.

48 Dotis constitutio de Diœcesani consensu retrotrahitur ad tempus fundationis, & constructionis ecclesia.

49 Iuspatronatus acquiritur si vnus det fundum, alius ecclesiam construat, & alius assignet dotem, & omnes in solidum efficiuntur patroni.

50 Iuspatronatus an acquiratur ex readificatione, seu refectione ecclesia, & num. seqq. vsque ad num. 61.
Quid si ecclesia non sit funditus destructa, n. 52.
Et quid si à fundamentis sit diruta, ita vt egeat noua consecratione.
Et quid si readificetur ex ijsdem camentis, n.58.

51 Seruitutem non recipit quod humani iuris esse desijt.

53 Readificans ecclesiam funditus dirutam sine Diœcesani consensu non efficitur patronus.

54 Ecclesiam contstructam readificare fauorabilius est, quàm de nouo construere.

55 Ecclesia per totalem destructionem remanet execrata.

56 Iuspatronatus per totalem destructionem ecclesia
rads-

radicitus amittitur, & n.58.
57 *Patronus antiquus requirendus est, & præferendus extraneo in readificatione ecclesiæ diruta.*
58 *bligatio semel extincta in perpetuum non reuiuiscit.*
59 *Ius patronatus ecclesiæ, quæ dotem, vel fundum amisit, acquiritur ei, qui de nouo dotat, aut fundat, non autem patrono antiquo.*
60 *Iuspatronatus surgens ex dotatione, vel fundatione non amittitur ex sola destructione ecclesiæ, eaque readificata erunt tres patroni ex diuersis causis.*
61 *Gratificari an possit Episcopus alteri ex præsentatis in discordia, an verò teneatur instituere digniorem remissiuè.*
62 *Concursus an requiratur in Parochiali ecclesia, quam Episcopus confert iure deuoluto ob lapsum temporis patrono laico ad præsentandum præfixi, remissiuè.*

1 QVONIAM. Si patroni discordant, ille præficietur si sit idoneus, qui plurium
patronorum voces habet. Si hoc sine
scandalo esse non potest, vel si pa-
troni intra tempus debitum non
præsentant, Episcopus ordinabit ecclesiam. Hoc
dicit. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit
abusum patronorum, qui fuit Constitutionis cau-
sa. In secunda Constitutionem, ibi *Præsenti*, &
hæc secunda subdiuiditur in tres, prout sunt tria
dicta. Secunda, ibi, *Si autem*. Tertia, ibi, *& id-
ipsum*.
2 Nota primò ibi, *fundatores*. Ius patronatus ac-
quiri ex fundatione ecclesiæ, vt hic, & in c. Filijs,
16. q.7. in cap. Consuluit, & in cap. Nobis, infra
eodem. Quod si plures sint fundatores, omnes
efficiuntur patroni, vt notatur in cap.1. supra eod.
& per Butr. hic n.2. Sed hoc fusius explicabitur in-
fra in prima quæstione.
3 Secundò nota ibi, *aut hæredes eorum*. Ius pa-
tronatus esse transmissibiles ad quoscumque hære-
des, & sic iure hæreditario deferri, concordat tex-
tus in cap 1. supra eod. & in Clem. s. eod. tit. & te-
net glos. in cap. Considerandum, in ver. Cohære-
des; 16.q.7. Feder. de Sen. cons. 111. Quæstio talis
est, num.9. vers. Sed contra videtur, dicens ita
communiter notari per omnes in cap. Cum sæcu-
lum, infra eodem, & in d. Clem.2. Butr. hic nu.3.
De communi etiam testantur Cardin. Abb. Are-
tin. & alij apud Conar. variar. resolut. lib.2. cap.18.
num.6.
4 Tertiò nota ibi, *sustinuit*. Fundatoribus eccle-
siarum ius patronatus acquiri, non ex mero iure,
sed ex gratia, & permissione quadam, & toleran-
tia ecclesiæ, vt hic, & in cap. Si quis Episcoporum,
ibi, hæc gratia reseruetur, 16. q.5. & hic notant
Hostien. num.5. in ver. Sustinuit, Io. Andr. num.2.
Butr. num.4. Abb. in 1. notab. & reliqui omnes.
5 Nam, vt inquit Gemin. cons.45. incipien. De-
scendo per ordinem, in princ. laici de iure antiquo
in ecclesijs etiam per eos ędificatis, vel dotatis
nullum ius habebant, sed statim ecclesiæ ipsæ cum
dotibus suis ad ordinationem pertinebant Episco-
porum, cap. Decretum, cap. Regenda, & c. No-
uerint, 10. q.1. & notatur in cap. Piæ mentis, 16.
6 q.7. Verum tempore succedente constituit eccle-
sia, vt ipsi patroni haberent in ecclesijs certa iura,
videlicet ius defensionis, vt in cap. Filijs, 16.q.7. de
quo per Cardin. cons. 123. nu.5. item honorem
processionis, vt in d. cap. Piæ mentis, eadem cau-
sa, & quæstione, & in cap. Nobis, infra eod. Item
ius alimentationis, vt d. cap. Nobis. Item ius præ-
sentandi, vt cap. Decernimus, 16.q.7. Et hæc lai-
cis concessit ecclesia vt ad fundandas, & dotandas
ecclesias inducerentur, vt notat Hugo in d. c. Piæ
mentis, Goffred. in cap. Sacrosancta, de elect. &
glos. vlt. in Clem. fin. post med. vers. Et fuit fortè
7 motiuum, de rescript. Quamobrem quidquid iuris
habent patroni in ecclesia, totum ex gratia pro-
cedit, & de speciali gratia toleratur. Hoc ipsum
firmat idem Gemin. cons.50. Quæritur an Episco-
pus, in princ. Petr. de Anchar. cons. 113. Iura quæ
loquuntur, in princ. Bellam. cons. 10. Factum est tale
Io. n.10. in fine vers. Nec obstat quod fundator, &
Abb. cons.59. Attingam col.2. n.3. vers. Item præ-
8 supposito, lib.2. Ratio est quia cum ius patronatus
sit spirituale, vel spirituali annexum, cap. Quanto,
de iudic. de iuris rigore, & circumscripta dispen-
satione, & priuilegio ecclesię, laicus eiusmodi iu-
ris capax non est, c. Decernimus, eod. tit. & est si-
mile in cap. Prohibemus, supra de Decim. & in
cap. Cum Apostolica, de his quæ fi. à Prælat. Quam
rationem adducunt hic Hostien. Io. Andr. & alij
supracitati, num 4. & Abb. d. cons. 59. eodem num.
& vers. Et in sua quæst.5. incipien. Augerio, col. 5.
9 nu.3. & seq. vers. Ego autem. Cum igitur ius pa-
tronatus quod laici in ecclesijs habent, gratio-
sum sit, eosque ecclesia in tali potestate ex gratia
sustineat, vt hic dicitur: hinc inferunt Hostien. Io.
Andr. & Abb. vt Papa si velit, possit liberè confer-
re beneficia iurispatronatus laicorum, etiam inui-
tis patronis, vt notatur in cap. Cum dilectus, in
glos. in ver. Præsentare, infra eod. & in cap. Dile-
ctus de offic. leg. in gl. in ver. Concessione, quæ di-
cit hanc potestatem soli Principi competere, non
autem legato, & in Clem.2. in gl in ver. Apostoli-
cis, de præben. & per Archid. in cap. Filijs, 16.q.7.
10 & in cap. Hortamur, 81. dist. Non tamen expedit
vt Papa liberè disponat de Ecclesijs iurispatrona-
tus, ne laici a fundationibus retrahantur, secun-
11 dum Hostien. hic num 5. & Io. Andr. num.2. vnde
fit, vt quamuis possit, non tamen censeatur velle
patronatui laicorum derogare, nisi hoc exprimat,
secundum glos. præalleg. in d. Clemen. 2. Gemin.
cons. 38. Pro clariori, num.13. vers. Ex ijs ergo pa-
ret. Et Felin. in tract. Quando litter. Apost. præ-
iudic. patron. in princ. Quinimò Hostien. in d. cap.
Dilectus, sub num.5. de offic. legari testatur se vi-
disse litteras per Papam scriptas Prælatis Angliæ
continentes hanc suã protestationem quod quan-
do scribit pro aliquo beneficiando, non est inten-
tionis suę vt conferatur ei ecclesia aliqua, in qua
laicus obtineat ius patronatus. Vnde, vt inquit,
Lap. alleg.96. incipien. Beneficia vacantia, num.3.
[Nec obstat, non disputatur hic de potentia Papæ,
quia planum est quod potest, si vult, sed disputa-
tur de eius intentione an velle pręsumatur hoc nõ
expresso, & dicitur non præsumi propter rationes
prædictas; & nimiam cupiditatem in collatione
ostenderent Pręlati ecclesiastici, si suo iure laicos
priuarent, potissimè cum reseruato iure laicorum
plus habeant in confirmatione, & institutione,
12 quàm laici in pręsentatione] Hæc Lupus. Et adde
Feder. de Sen. cons.234. Super primo puncto, n.3.
vers. Non obstat, 16. q.5. vbi ait, habendo respe-
ctum ad iura antiquissima, nempe ad c. Decre-
tum,

tum, & cap. Nouerint, 10. q. 1. concessionem iuris patronatus fuisse gratiosam, sed hodie cum per iura noua fuerit redacta in corpore iuris, amodo nó dici gratiam, sed iustitiam, seu ius commune.

13 Quartò nota ibi, *& plurimorum approbatur assensu*, præsentationem factam à maiori parte patronorum etiam respectu minoris validam esse, licet non sit facta à maiori parte omnium, vt quia decem erant patroni, & quinque præsentarunt Caium, tres Titium, & duo Semproninm præfertur enim Caius præsentatus à quinque, & ita intrepidè esse tenendum per hanc decretalem, dicunt Io. Andr. num. 3. & Cardin. in 6. quæst. nu. 9. post Vincent. & Bernard. Compostellan. qui hoc notant in cap. Ecclesia, il primo, supra de elect. Rota decis. 568. num. 2. apud Farinacc. par. 1. recent. Nec obstat textus in d. cap. Ecclesia. Quia loquitur in electione, quę fit ab aliquibus vt à Collegio, & propterea non sufficit vt quis eligatur à pluribus partium comparatione minorum, sed requiritur maior pars Collegij. Facit quod notatur

14 in cap. Cum omnes, supra de Constitut. At secus est in pręsentatione, vt hic. Vnde infert Ioan. Andr. eodem num. 3. vt si duo sint patroni, vnus possit alterum pręsentare, licet ex duobus eligentibus vnus non possit alium eligere.

15 Quintò nota, ibi, *qui maioribus iuuatur meritis*, ad hoc vt pręsentatus in discordia patronorum sit pręferendus, duo videri necessaria, videlicet vt sit dignior, & habeat plures voces, & ita videtur innuere hęc littera, & notant Abb. Antiq. in princip. & Butr. in 4. notab. Sed nihilominus communiter tenetur sufficere vt præsẽtatus à pluribus sit idoneus, licet alius sit dignior, atque ita sufficit maior pars, licet illa non sit sanior, & sit comparatio numeri ad numerum, non autem zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, vt hic firmat glos. in ver. Maioribus, Hostien. num. 5. in ver. eligitur. Roch de Curte in tract. de iure patron. in ver. Honorificum, q. 15. & 58. Lambertin. in eodem tract. lib. 2. qu. 4. art. 2. & 3. Et hanc partem hodie non obscurè approbauit Concilium Tridẽtinum in cap. 18. sess. 24. Nam etsi in parochialibus liberę collationis, & iuris patronatus ecclesiastici iusserit digniorem esse eligendum: tamen in ecclesijs iurispatronatus laicorum voluit satis esse vt præsentatus ab examinatoribus Synodalibus examinetur, & idoneus repertus admittatur, vt ibi in vers. Quod si ius patronatus.

16 Vltimò nota ex fine litteræ ius ordinandi ecclesiam ad Episcopum deuolui eum quęstio super patronatu infra quadrimestre non fuit terminata, si ius patronatus sit laicorum, vt hic, & in cap. Cum propter infra eodem, vel infra semestre si sit ecclesiasticum, vt in cap. Eam te, infra eodem. Quod

17 procedit sine quęstio sit super quasi possessione præsentandi, vt infra in cap. Consultationibus. Siue super proprietate, nec aliquis sit in possessione, secundum Innoc. in ver. De iure patronatus.

Ex his collige vnum, quod prima facie videtur mirabile secundum Abb. in cap. Cum propter, in 1. notab. infra eod. vt scilicet non valenti præsentare propter impedimentum litis, currat tempus ad pręsentandum contra iuris regulas: nam tempora huiusmodi non currunt nisi negligentibus, vt legitur, & notatur in cap. Ne pro defectu, supra de elect. & in cap. 2. de concess. præben. negligens autem dici non potest is, qui agit, l. Contra maiores, C. de Inoffic. testam. Io. Andr. hic n. 7. vers. Sed

18 obstat. Vnde hanc Constitutionem declara primò, vt procedat si quæstio super patronatu vertatur inter compatronos, & propter illorum discordiam non fuerit decisa infra tempus à iure præfixũ, in quibus terminis loquitur hęc decretalis. Secus si contentio sit inter Episcopum, & patronum, puta quia Episcopus pręte̗ndat ecclesiam esse liberæ collationis, & patronus asserat esse de iure patronatus, tunc enim tempus ad præsentandum non currit patrono, vt præsertur impedito, nec Episcopus ordinabit ecclesiam, sed ponet ibi Oeconomum quousque quęstio fuerit terminata, vt legitur, & notatur in cap. Cum vos, supra de offic. ordin. secundum Host. hic n. 7. vers. Et hoc est verum, & Abb. num. 7.

19 Declara secundò vt procedat si contentio huiusmodi sit inter compatronos, prout loquitur hęc littera: Secus si inter præsentatos, vt resoluit Rota decis. 586. num. 7. apud Farinacc. in collect. 1. nouissimæ, & idem dicendum si iis vertatur inter patronos, & præsentatos; quia non habet locum deuolutio, de qua hic, secundum Io. Andr. in d. cap. Cum vos, num. 2. vers. Vnde iura, de offic. ordinar. Butr. ibidem, nu. 7. vers. Iura ergo, & Imolam, num. 7. vers. Nec obstat, Lap. alleg. 78. n. 15. Rotam apud Farinacc. decis. 81. in fine part. 1. recentior.

20 Declara tertiò vt procedat si contentio sit super patronatu, secus si super idoneitate personæ; quia non intrat hæc deuolutio, vt post Io. Andr. tenet Abb. hic nu. 7. Et idem dicendum si patroni non possent inter se concordare de persona præsentanda, quia tunc habebet locum dispositio, c. Nulla, supra de concess. præben. vt scilicet sex mensibus expectari debeat, secundum Innocen. hic num. 1. in ver. Ordinet.

21 Declara vltimò vt locum habeat tantummodo in quæstione iuris præsentandi, non autem iuris eligendi: nam si inter electores contendatur de potestate eligendi, & quęstio non terminetur infra tempus præfixum ad eligendum, potestas liberè ordinandi ecclesiam ad Superiorem non deuoluitur, quia non est quod imputetur electoribus, cum per eos non stet quominus eligant, sed propter litem sibi motam. Vnde cum contrarium non sit statutum nisi super præsentatione, vt hic, non debemus hoc ius extendere ad contentionẽ super electione, ita probat text. in cap. 2. de in integr. restit. vbi diu super iure eligendi certatum fuit; & tamen eligendi potestas non fuit ad Superiorem deuoluta, vt concludunt hic Hostien. & Io. Andr. ambo, n. 7. vers. Sed nec in hoc casu, & Ab-

22 bas, n. 6. Pręsertim verò quia inter ius pręsentandi, & ius eligendi considerari potest multiplex ratio diuersitatis: nam præsentatio innititur gratię, vt dixi supra in 3. notab. electio verò iuri communi, vt cap. 1. supra de elect. Præterea ius pinguius habent electores, quàm pręsentatores, vt colligitur ex gl. 1. in cap. Quanto, 63. dist. iuncto c. Quod autem, infra eodem. Ac demum de modico patronorum præiudicio agitur si lite pendente alius ab Episcopo instituatur: sed electoribus ex deuolutione fieret magnum præiudicium, quia fortè haberent quem non vellent, aut non expediret habere. Vnde meritò aliud statuitur cum controuertitur de iure præsentandi, & aliud cum de iure eligendi, vt benè per Abb. d. n. 6.

dedit fundum, nullo alio ecclesiam construente, &
dotante; nec ei, qui construxit, si nec ipse, nec alius
dotem assignauit: consequens est vt nec competat
dissinitum, vt l. 1. §. Dolum, ff. de dolo, cap. Cum
causam, infra de raptor. & notant glos. Hostien.
Io. Andr. Cardin. & alij in rubr. supra de summa
Trinit. & fide Cathol.

32 Moueor quartò, quia iuspatronatus iam acqui-
situm amittitur si ecclesia funditus destruatur, cap.
De fabrica, de consecr. dist. 1. & latius patebit inf.
in 12. quæst. Item perditur dote penitus perempta,
vt post alios fusè probat Lambertin. in tract. hu-
ius tit. lib. 1. part. 1. in 6. quæst. principali art. 3.
num. 13. & lib. 3. in 7. quæst. principali art. 1. n. 1.
33 ergo multò fortiùs non acquiritur si ecclesia non-
dum sit constructa, & dotata; quia facilius datur
retentio, quàm noua acquisitio, l. Per retentio-
nem, C. de vsufruct. & l. 2. & ibi Bald. in 3. notab.
C. de fideicomm. & turpius eijcitur quàm non ad-
mittitur hospes, vt dicit textus in cap. Quemad-
modum, supra de iureiur.

34 Moueor quintò, quia iura prohibent ecclesiam
ædificari nisi prius assignentur quæ necessaria sunt
pro luminaribus, pro custodia, & pro stipendijs
ministrorum, cap. Nemo, de consecr. dist. 1. & in
authen. Vt null. ædific. orator. dom. in rubro, & ni-
gro, & notat glos. 1. in cap. Quicumque, 16. qu. 7.
Fusè Lambertin. in hoc tract. lib. 1. part. 2. in 5.
quæstione principali, art. 10. Quinimo ante ipsam
fundationem dos assignari debet secundum Inno-
cent. supra, in rubr. num. 2. & Cardin. num. 4. in
5. quæstione: Ergo absordum est, vt de facto con-
struens ecclesiam sine dote ex facto per ius dam-
nato consequatur præmium, & gratiam iuris pa-
tronatus, vnde potius deberet pœnã mereri, cap.
Legi, 16. q. 2. l. Siue hæreditaria, ff. de negot. gest.
glos. in cap. Quod ob gratiam, ad finem, de regul.
iur. in 6.

35 Moueor vltimò, quia etsi ecclesia construi non
debeat ante dotis assignationem, vt in d. cap. Ne-
mo, de consecr. dist. 1. tamen si de facto construa-
tur, consecrari non debet nisi prius fundator illã
dotet, vt sunt iura clara in cap. Piæ mentis, & in
cap. Frigentius, 16. q. 7. & in cap. Placuit, 1. q. 2. &
36 tradit Lambertin. in præcitata q. 5. art. 18. Quod
si contra iuris dispositionem ecclesia esset funda-
ta, & consecrata sine competenti dote; consecra-
tor teneretur eam dotare, vt tenet glos. vnica cõ-
muniter approbata in cap. Cum sicut, sup. de con-
secr. eccles. vel altar. exemplo Episcopi, qui ordi-
nans aliquem sine titulo tenetur illi de suo proui-
dere, cap. 2. cap. Episcopus, & c. Cum secundum,
37 supra, de præben. & in defectum Episcopi conse-
crantis, vt dicit illa glossa, fundator dotabit eam,
& poterit ad hoc compelli, arg. d. c. Piæ mentis,
16. q. 7. & l. Qui liberos, ff. de ritu nupt. quod la-
tius prosequitur Lambertin. d. art. 18. in princip.
38 vers. Si autem ecclesia. In eo autem casu, in quo
fundator compellitur ad dotandum, de rigore
iuris ex dotatione non efficitur patronus, vt vide-
tur tenere Io. Andr. in rubr. huius tit. secundum
Cardin. ibi in 6. quæst. num. 5. vers. Et ex hoc vi-
detur: sicut non detrahit Trebellianicam, qui cõ-
pulsus adijt vt restituat, vt l. Nam quod, §. Qui
39 compulsus, ff. ad Trebell. & generaliter non debet
quis commodum consequi ex eo, quod facit inui-
tus, cap. Quam præposterum, cum concordan. de
quibus ibi in glos. vlt. 13. q. 2. glos. penult. in cap.
Ad fidem, 23. q. 5. licet Cardin. subdat æquius esse
vt efficiatur patronus, de quo plenius per Lamber-
tin. lib. 1. par. 1. in 3. quæst. principali num. 4. vers.
Vnum tamen reperi. Ergo Doctores supponunt
pro indubitato eum, qui de facto fundauit, & con-
struxit ecclesiam sine assignatione dotis, non ac-
quisiuisse ius patronatus: alias enim ineptũ fuisset
inquirere an dotans ex necessitate efficeretur pa-
tronus, si iam patronus esset ex fundatione, & con-
40 structione præcedenti: & quidquid sit de illo, qui
compulsus contulit dotem ecclesiæ iam fundatæ;
certè negari non potest quin efficiatur patronus si
illam conferat spontè, prout concludit Innocent.
& Cardin. supra in rubr. & idem Cardin. hic n. 6.
& Abb. num. 9. & Lambertin. lib. 1. par. 1. in 3. q.
principali ar. 1. Ergo necesse est fateri ex sola fun-
datione, & constructione eum non acquisiuisse ius
patronatus: nam si acquisiuisset, quidquid dicat
Lambert. d. qu. 3 num. 4. vers. Sed ad hoc potest
responderi: vtique ex dotatione non potuisset il-
41 iud de nouo acquirere, cum ius patronatus sit in-
diuiduum, & semel quæsitum ex vna causa, non
possit ex alia acquiri, arg. l. Viæ, ff. de seruit. l. Si
sepulcrum, C. de relig. & sumptib. funer. l. 1. ff. ad
leg. Falcid. l. Vsus, ff. de vsu, & habitat. Incorpo-
ralia enim diuidi non possunt, cap. Nihil, 7 qu. 1.
& notat Hostien. in cap. 1. num. 1. supra eod. & Ar-
chid. in cap. 1. post princ. eod. tit. lib. 6. & Bald. in
42 cap. Quanto, de iudic. & quod meum est ex vna
causa, ex alia meum fieri non potest, nisi desinat
esse meum, vt cap. Inter dilectos, §. Cæterum, de
fide instrum. l. 3. §. Ex pluribus, ff. de acquiren.
possess. & l. Cum res, C. de contrahen. empt. Abb.
cons. 3. Nitar. col. 2. in princ. vers. Item quod meũ
est, lib. 2. Socin. reg. 25. Dominus semel amplius
effici non potest. Facit textus in c. Vt quis duas,
de elect. lib. 6. & quod notat Lap. allegat. 8. per
43 totam. Præsertim nu 4 vbi dicit ex secunda præ-
sentatione non posse alicui ius competere si com-
petit ex prima, quia Quod meum est ex vna causa:
44 &c. & matrimonium carnale sicut spirituale con-
stare non posse ex consensibus iteratis, quia cum
sit indiuiduum, aut ex primo consensu tenuit, &
sic nihil addit secundus; Aut non tenuit, & potest
consistere ex secundo, allegat glos. in cap. fin. de
translat. Episc. & Io. Andr. hoc dicentem in addit.
ad Speculat. in tit. de rescript. § Ratione autem
causæ, vers. Item obtentum est.

45 Non obstant iura, quæ dicunt ius patronatus
posse acquiri ex pluribus causis alternatiuè; quo-
niam loquuntur in casu secundæ conclusionis, de
qua infra nu. 49. idest cum vnus dat fundum, alius
construit, & alius assignat dotem: nam vnusquis-
que alternatiuè ex vna causa efficitur patronus.
Sed hinc non sequitur quin respectu ecclesiæ de-
beant simul concurrere fundatio, constructio, &
dotatio.

46 Item non obstat quod ex sola fundatione, & cõ-
structione ecclesia de non esse deducatur ad esse,
ac proinde fundans, & construens efficiatur patro-
nus, vt ex Innocentio prolixè deducit Lambertin.
Nam respondetur ecclesiam deduci quidem ad es-
se etiam dote nondum assignata, sed incompletè,
& contra iuris prohibitionem: vnde ex tali fun-
datione, & constructione patronatus, & ius præ-
sentandi rectorem non acquiritur, quia sine sub-
stantia rerum non potest ecclesiæ deseruiri, vt cap.
Si quis obiecerit, 1. q. 3. & fuit dictum Innocentij

ſupra in rubr.num.2.verſ Poſſet tamen dici,& Ho-
ſtien. in cap.1.num.4.verſ. Poteſt tamen dici con-
tratium, ſupra eod. Et patet ex dictis Feder. de
Sen.ſupracitati, n.30.
Et ex iis conſiderationibus, ad quas Lamber-
tinus non aduertit, arbitror concludendum ex ſo-
la fundatione non acquiri ius patronatus, ſi nemo
alius eccleſiam conſtruat, & dotet; neque ex ſola
conſtructione, ſi nemo alius dotem aſſignet; ne-
que ex collatione dotis,ſi nullus eccleſiam fundet
48 & conſtruat, ſed hæc tria debere copulatiuè con-
currere ab initio; quod intelligo verè,ſeu per iuris
fictionem: nam ſi à principio, licèt malè, ſine
dote fuiſſet fundata, & ædificata, & conſecrata
eccleſia, qui poſtea illam dotaret de Diœceſani
conſenſu patronus eſſet, quia fauore eccleſiæ finge-
retur actus ille præceſſiſſe, vt formaliter inquit,Io.
Andr.in d. cap. 1. num.8. verſ. Poteſt tamen dici,
& ſic conſtitutio dotis retrotrahitur, & eccleſia
videtur dotata ante conſecrationem, ſicut in ma-
trimonio,cap. Tanta. Qui fil. ſint legit.& per Ab-
bat. hic num. 9. in fine. Quidquid contra ſcrip-
ſerit idem Abbas in prælleg. conſ. 106. num.2.
lib. 2.
49 Secunda concluſio eſt, ad acquirendum ius pa-
tronatus non requiritur vt vna, & eadem perſona
fundet,conſtruat,& dotet eccleſiam;ſed ſatis eſt vt
vnus det fundũ, alius ædificet,& alius aſſignet do-
tem de conſenſu Diœceſani, & omnes in ſolidum
efficiuntur patroni. Probatur hęc concluſio ex
cap. Piæ mentis, cap. Frigentius, cap. Quicum-
que, & cap. Filijs, 16. q.7. ex cap. Abbatem, il ſe-
condo, 18. q.2. & cap. Nobis,infra eod.& ex Con-
cilio Tridentino, cap 9.ſeſſ 25. quibus in locis pręe-
dicti modi acquirendi ius patronatus ponuntur
tamquam diuerſi, & cum dictione alternatiua in
medio, & conſequenter non requiritur omnium
concurſus, ſed ex quolibet ipſorum ius patronatus
acquiritur, cap. Inter cæteras, ſupra de reſcr. &
reg. In alternatiuis, de reg. iur. in 6. & ita intelligi
debet gl. t. in d.c. Piæ mentis, dum firmat ius pa-
tronatus acquiri ex tribus cauſis, & recitat verſũ,
Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.
Idem apertius tenet Innocen. ſupra in rubr. dum
primò ponit hos tres modos acquirendi patrona-
tum, & poſtea ſubdit, quilibet autem ipſorum
patronus eſt. Idipſum clarè voluit Archid. in c. 1.
poſt princ.de iure patr.lib.6.vbi ait poſſe effici plu-
res patronos ex diuerſis cauſis, putà quia vnus eſt
patronus ex fundi datione, alter ex dotatione,al-
ter ex conſtructione, & ſequitur Cardin. ſupra in
rubr.in 4.quæſt. & conſ.122. Quidã habens quod-
dam feudum, col.2. verſ. Ad quod reſpondeo, Ab-
bas conſ. 39 Quidam Dominus Iacobus,poſt princ.
lib.2. & alij apud Lambertinum aſſerentem hanc
eſſe communem omnium Doctorum ſententiam
in tract. huius tit. lib. 1. par.1. in 3. quęſt.principa-
li art. 1. num.1.
50 Secundò QVAERO, an ex reædificatione, ſeu
refectione eccleſiæ acquiratur ius patronatus.
Negat Laurentius, & poſt eum Innocen. hic in
princ. arg. l. Prætor, §. Vicinales, ff. ne quid in lo-
co publ. melius dixiſſent, §. Viarum, verſ. Vicina-
les, vbi vicinalis via dicitur priuata,ſi ab initio fa-
cta ſit à priuatis, publica ſi ſolum reficiatur expen-
ſis priuatorum, atque ita quod publicum eſt, ex
ſimplici refectione non deſinit eſſe publicum. In-
51 ducunt etiam rationem, quia quod humani iuris
eſſe deſijt, ſeruitutem non recipit, l. Caueri.ff Cõ-
mun.prædior.& arg cap.Ad hęc, in fine ſupra de
relig.domib. cum ſuis concordan.
52 Verum gloſſa Bernardi hic in ver. Fundatores,
diſtinguit ſic. Aut eccleſia non eſt funditus de-
ſtructa, & ex refectione, ſeu reparatione ius pa-
tronatus non acquiritur. Et in hoc caſu vera eſt
53 opinio Laurentij de qua ſupra. Aut eccleſia eſt
prorſus diruta ita vt egeat noua cõſecratione,iux-
ta text. in cap. De fabrica,de conſecr. diſt. 1.& hoc
2. caſu, aut quis eccleſiam rędificat ſine conſen-
ſu Epiſcopi Diœceſani,& nullum ius acquirit,arg.l.
Vſofructuarius, ff. de vſufr. vbi patet vſufructuariũ
non poſſe immutare formam rei, etiamſi aliàs nõ
poſſit vti. Et eſt expreſſum in Authen. vt null. fa-
bric.orat. dom. §. 1. collat. 5. Nam quemadmo-
dum à principio non licet eccleſiam conſtruere ſi-
ne conſenſu Epiſcopi, vt in cap. Nemo, de conſecr.
diſt.1. ita nec poſtea illam reædificare vt acquira-
tur ius patronatus, vt benè per Abb.hic n.8. Aut
eccleſiam prorſus dirutam reædificat de Diœceſa-
ni conſenſu; & acquirit ius patronatus, quia per-
inde eſt ac ſi eccleſiam ab initio conſtruxiſſet, cap.
54 Conſuluit, infra de Iudęis, vbi habetur fauorabi-
lius eſſe rędificare conſtructam, quàm de nouo
conſtruere, & eſt caſus in d. auth. Vt null. fabric.
orar.dom.§.1. Per totalem enim deſtructionem
55 eccleſia remanſit execrata d.cap.De fabrica, de
conſecr. diſt. 1.cap. Propoſuiſti, & cap. In ligneis,
de conſecr.eccleſ. vel altar.; Secundum Io. Andr.
ſup. in rubr.n.3.verſ. Sed non placet hęc reprehen-
ſio, & prior patronus, qui per primam ædificatio-
nem eccleſię acquiſiuit ius patronatus, per tota-
56 lem illius deſtructionem radicitus ipſum ius ami-
ſit, vt tenet Bernar.hic in fine primæ gloſſæ, & Ho-
ſtien. poſt eum num.3. Io. Andr. num.12. Henric.
Boich.prope finem,verſ. Prior verò patronus, Car-
57 din. q.3.& reliqui omnes. Aequum tamen eſt vt
antequam Epiſcopus extraneo de cõſenſu ſuo ædi-
ficare volenti conſentiat, antiquum patronum ſu-
per hoc requirat, & ipſum cuilibet extraneo præ-
ferat, arg.cap. Cum Apoſtolica,de his quæ fi. à Pręe-
lat. cap. Potuit, de locat.& conduc & c. Ad hæc in
fine de offic. Archid. ſecundum Hoſtien. & alios
pręallegatos, & concordat quod notat idem Ho-
ſtien. in cap. Nobis, infra eod. Supradictam gloſſę
diſtinctionem probarunt hic Tancred. Hoſt. Ioan.
Andr.& Henric. Boich. locis citatis, & Abb. nu. 1.
& 11. Staphil. de litter. grat.tit. de mod. & form.
impetr. §. Sequitur videre,nu.6. Burſatt. conſ.3 to.
à num.3. vol.3. Lambertin.de iure patr. lib. 1. p 1.
in 6. quęſt. principali art. 3. Menoch. conſ.90. ſub
num.24.& 25. Rota deciſ.306.à nuoi.3. p.3.diuerſ.
& apud Cardin.Seraph. deciſ.555. n.2.
58 Procedit autem hæc concluſio etiamſi reædifi-
catio fiat ex ijſdem cæmentis, ſeu materia; adhuc
enim reædificans de Diœceſani conſenſu acquirit
ius patronatus, non autem ille, qui ab initio illam
conſtruxit, & per totalem deſtructionem deſijt eſ-
ſe patronus, vt proximè dictum eſt. Nam obliga-
tio ſemel extincta in perpetuum non reuiuiſcit, l.
Qui res, §. Aream, ff. de ſolut. & cap. Quæris, de
conſecr. diſt. 4. Ad hoc textus optimus in l. Quid
tamen, §. penult. ff.quib.mod. vſusfruct. amitt.vbi
ſi nauis fuerit per partes refecta, durat vſusfructus:
ſed ſi ex toto deſtructa fuerit, & poſtea reſtaura-
ta,licet ex eiſdem tabulis,vſusfructus extinctus eſt.
Sicut ſi domus ex ijſdem cæmentis, tigniſque fue-
rit

rit restituta, vsusfructus extinguitur, & pro hac parte post multa concludit glos. 1. hic vers. Itē quid si reædificata est, Hostien. nu. 2. in eod. vers. Butr. num. 27. Cardin. n. 7. in 3. quæst. Abb. n. 11. & plerique alij. Neque obstant iura contraria allegata in glossa, ex quibus arguitur ecclesiam reædificatam cēseri eamdem ecclesiam, & loco prioris succedere. Quoniam loquuntur in eo casu, in quo semper remanet materia, vt respondet Io. Calderin. & post eum Cardin. vbi supra.

59 Rursus procedit eadem conclusio non solum in iure patronatus surgente propter ædificium, sed etiam propter dotem, vel fundum. Nam quemadmodum si ecclesia sit à fundamentis destructa, ex reædificatione alterius etiam ex ijsdem cæmentis antiquus patronus non recuperat ius patronatus: eodem modo si dos, vel fundus omninò pereat; antiquus patronus ex noua dotatione, vel fundatione non recuperat ius patronatus; sed illud acquirit qui nouam dotem, vel fundum assignat, vt benè per Cardin. num. 7. in fine, vers. Pro-

60 cedit autem hæc quæstio. Fateor tamen patronatum surgentem ex dotatione, vel fundatione non amitti ex sola destructione ecclesiæ. Nam si dos salua sit, aut fundus; etiam destructa ecclesia, qui dotauit, vel fundauit, remanebit patronus, & ita post ecclesiam reædificatam erunt tres patroni ex diuersis causis, secundum Abb. num. 11. vers. Ego intelligo, qui ad hoc inducit regulam, §. Affinitatis. Instit. de nupt.

61 Tertiò cum hic dicatur in discordia patronorū esse præferendum præsentatum à maiori parte si sit idoneus; inuestigandum esset quid iuris sit si patroni sint pares in præsentando, an scilicet inter præsentatos instituendus sit dignior, an verò sit locus gratificationi Episcopi. Sed hanc materiam plenè examino in cap. Cum autem, infra eod. in 1. & 2. q. à n. 20. vsque in finem.

62 Quartò cum similiter hic dicatur ius ordinandi ecclesiam ad Episcopum deuolui, si quęstio super patronatu inter compatronos laicos nō fuerit decisa infra quatuor menses ad præsentandum præfixos; quærendum esset numquid Episcopus parochialem ecclesiam iuris patronatus laicorum conferens iure deuoluto, teneatur seruare formam examinis per concursum præscriptam à Concilio in d. cap. 18. in parochialibus liberæ collationis. Sed de hoc quoque articulo latè disserui in c. Cum propter, in 1. q. n. 7. infra eod.

De Iure patronatus.

Cap. Ex litteris.

SVMMARIVM.

1 *IVs patronatus consistens in aliqua vniuersitate temporalium transit cum ipsa vniuersitate, & num. 3. & 35.*

2 *Etiamsi vniuersitas transeat tantum quoad vtile dominium, & n. 11. & 15.*

Nisi ius patronatus specificè sit exceptum, nu. 2. & n. 17. vers. Limitatio regula.

3 *Ius patronatus transit in quemcumque cum vniuersitate, cui adhæret, etiam sine auctoritate Episcopi, & n. 45.*

4 *Villa est quid vniuersale, & n. 23. 25. & 38.*

5 *Ius patronatus prohibetur transferri per contractum non gratuitum, nisi talis contractus celebretur super aliqua vniuersitate, & n. 45.*

6 *Ius sepulcri accedit emptioni vniuersitatis.*

7 *Decima, & alia iura merè spiritualia cum vniuersitate non transeunt.*

8 *Donans Episcopus villam cum omnibus, quæ illic habet, non transfert iura spiritualia.*

9 *Decimæ in generali donatione non includuntur.*

10 *Nisi tale ius donetur ecclesiæ quod habeat in se temporalia, & spiritualia iura, vt præbenda.*

12 *Ad firmam dare, idest ad annuum censum concedere, seu locare etiam ad longum tempus, & num. sequen.*

13 *Ius præsentandi non transit in conductorem villæ ad modicum tempus.*

14 *Conductor ad modicum tempus nullum dominium habet, nec possessionem, sed nudam detentationem.*

15 *Ius patronatus vt transeat cum vniuersitate non sufficit ciuilis, vel naturalis possessio, sed omnino requiritur, vt vniuersitas transferatur quoad dominium directum, vel vtile*

16 *Ius patronatus non transit in creditorem, qui tenet villam pignori obligatam.*

17 *Præsentatio est fructus iuris patronatus.*

18 *Ius patronatus quando dicatur transire cum vniuersitate, & num. seqq. vsque in fin.*

19 *Quid si quis vendat fundum, vel palatium, intra cuius fines ecclesiam habeat, nunquid ius patronatus transeat in emptorem?*

Et quid si sit talis fundus, qui vniuersitatem constituat, num 21.

Et quid si quis vendat omnia iura, quæ habet in aliqua villa, n. 22. & n. 47.

Et quid si vendat omnia bona, quæ habet in tali loco, n. 24.

Et quid si dicat simpliciter, vendo omnia bona mea, num. 27. & 50.

Et quid si dicat, vendo omnia bona mea, iura, & actiones n. 33. & seqq. vsque ad n. 53.

Et quid si vendat hæreditatem, n. 36. & 53.

20 *Ius sepulcri, ad quod non patet aditus, nisi per fundum, transit in emptorem ipsius fundi.*

23 *Ius patronatus vt veniat in contractu non gratuito, sequitur vt res, quæ alienatur, sit talis, quæ sine expressione vniuersitatem, vel ius patronatus in se contineat, & n. 40.*

Vniuersitas verbalis resoluitur in singularitates, ibidem, & n. 25. & 39.

Realis secus, num. 41.

26 *Ius patronatus vt transeat cum vniuersitate requiritur vt vniuersitas sit realis, non verbalis, & num. 48.*

28 *Bonorum appellatio vniuersitatem continet, sicut hæreditas, & n. 29. & 46. & 56.*

30 *Bonorum appellatione veniunt etiam iura, & actiones.*

31 *Præsertim si adsit dictio vniuersalis* omnia.

32 *Etiam in materia odiosa, vt confiscationis bonorum omnium.*

34 *Rota decisio in Lucana iuris patr. refertur, expenditur, n. 47. & seqq vsque ad n. 53.*

36 *Ius patronatus transit ad hæredes quoscumque mediante titulo vniuersali hæredis.*

37 *Item transit in emptorem hæreditatis.*

38 *Ius patronatus non transit mediante venditione,*

seu

seu cessione etiam omnium bonorum, iurium, & actionum, nisi sub dicta cessione tale quid vniuersale verè comprehendatur, cui ius patronatus adhæreat.

Contrarium num.44. & seqq. vsq. ad n 53.

42 *Ius patronatus particulariter donari potest de consensu Ordinarij.*

43 *Ius patronatus non potest dici de bonis laici.*

45 *Ius patronatus transit cum vniuersitate temporalium sine consensu Episcopi, siue contractus sit gratuitus, siue non.*

47 *Bonorum omnium, ac iurium appellatio non continet vniuersitatem quando est restricta ad certũ locum; alias secus, & num. seq.*

48 *Vniuersitas quando dicatur verbalis, & quando realis.*

49 *Ius patronatus transit cum hæreditate vendita, etiamsi in ea nil aliud sit, quàm ius patronatus.*

50 Mea, *hæc dictio est dominij significatiua.*

51 *Patronus non est dominus iuris patronatus nisi abusiuè.*

52 *Ius patronatus transit cum vniuersitate non ministerio hominis, sed ministerio iuris tanquam accessorium rei venditæ.*

53 *Hæreditas est quid vniuersum.*

54 *Ius patronatus competens filijs, & successoribus dicitur translatum per cessionem à filio factam de omni iure, quod in hæreditate habebat.*

55 *Ius patronatus venit in legato omnium bonorum.*

56 *Legatum omnium bonorum intelligitur vniuersale.*

57 *Ius patronatus magis competit vsufructuariæ omnium bonorum, quam hæredum.*

58 *Præscribens vniuersitatem an præscribat ius patronatus ei immixtum.*

59 *Ius patronatus an transeat si exprimatur in venditione vniuersitatis, & n. seqq. vsq. in finem.*

Quid si exprimatur declaratiuè, n 61.

Et quid si coniunctiuè, ibid. & n.62.

Et quid si vendatur villa cum iure patronatus. num.63. & num. seq.

Et quid si vendatur villa, & ius patronatus, n. 64.

Patronus in fine instrumenti venditionis vniuersitatis fateri potest se desijsse esse patronum.

1 EX LITTERIS. Ius patronatus consi-
stens in aliqua vniuersitate temporalium
transit cum ipsa vniuersitate, etiamsi vni-
uersitas transeat tantum quoad vtile do-
2 minium, nisi ius patronatus specificè sit exceptum:
Hoc dicit, Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol.
Abb. Io. de Anan. & Bero. & est casus notabilis,
& quotidie allegatur secundum Abbat. Diuiditur
in duas partes. In prima ponitur querela Episcopi.
In secunda dantur ei iudices, & instruuntur quo-
modo debeant diffinire ibi: *Mandamus*, Ioann.
Andr.

Nota ex texto regulam cum ampliatione, & limitatione.

3 Regula est: Ius patronatus transit in quemcun-
que cum vniuersitate temporalium, cui adhæret
etiam sine auctoritate Episcopi, vt patet in tex. ibi,
Si vobis constiterit, quod præfato militi præscripta
4 villa, &c. nam villa est quid vniuersale, vt l. Pupil-
lus, §. Territorium, ff. de verb. signific. secundum
Innoc. Hostien. & omnes hic: & per hanc litteram
notat Abb. in cap. Illud, num.4. inf. eod. Federic.
de Senis, cons.225. Si opinio, nu. 1. & Lambertin.
in tract. de iure patr. lib. 1. par. 2. in 2. qu. princip.
art. 2 & 3. & in 5. quæst. princip. art. 11. n. 3. Mantic.
decis. 140. num. 2 Rot. decis. 207. num. 16. par. 6.
5 recent. Et sic quamuis contractus non gratuitus
prohibeatur super iure patronatus, vt cap. Quia
Clerici, supra eod. Tamen si huiusmodi contra-
ctus non gratuitus celebretur super aliqua vniuer-
sitate temporalium, ius patronatus in ea consistẽs
transit ex illo titulo non gratuito, quia contractus
videtur initus super rebus temporalibus, & non
super iure patronatus, quod transit accessoriè, &
non principaliter, vt hic per Abbatem in 1. notab.
Et hanc regulam ponũt hic glos. post casum, Innoc.
num. 2. vers. Nam ad hoc, & vers. Si tamen sit ali-
quod ius vniuersale, Hostien. num. 4. in vers. Non
excepto, & n. 5. vers. Nam ad hoc, Io. Andr. Card.
& omnes in summario tex. Couar. var. resol. lib. 2.
cap. 18. num. 8. Lambertin. & Mantica locis supra-
citat.

6 Et quod dictum est de iure patronatus idem
intelligas de iure sepulcri, quod à laicis possidetur;
accedit enim emptioni vniuersitatis, vt l. In mo-
dicis, ff. de contrah. empt. & l. Si mercede, §. Si
cum fundum, ff. de action. empt. secundum Innoc.
hic nu. 1. in verb. Non excepto, cuius opinio com-
munis est, teste Couar. var. resol. lib. 1. cap. 13. n. 3.
Lambertin. in tract. huius titul. p 2. lib. 1. in 5. q.
7 princ. art. 5. Secus autem est in decimis, & alijs
iuribus merè spiritualibus, quia non transeunt cũ
vniuersitate: & est ratio diuersitatis, quia cum ius
patronatus non sit merè spirituale, non est mirum
si annectatur temporalibus. Sed decimæ, & alia
iura huiusmodi merè spiritualia cum in nullo cõ-
municent temporalibus, consequens est, vt nec eis
annecti possint, nec cum vniuersitate ipsorum
transire valeant, etiamsi dicatur vendo, vel dono
villam cum omnibus iuribus suis, quia spiritualia
8 nõ sunt iura tẽporalia. Quinimò etiamsi Episcopus
diceret dono tibi villam, & omnia iura, quæ illic
habeo, non tamen intelligeretur donare decimas,
& alia merè spiritualia, quia hoc nomen vniuersa-
le, *omnia*, referri non debet ad ea, quæ sunt peni-
tus alterius iuris, vel naturæ, quàm ea, quæ prin-
cipaliter donantur, prout est hoc casu. Certum
est enim merè spiritualia esse prorsus alterius iu-
9 ris, quam temporalia. Quocirca si vult decimas
donare, expressam de illis mentionem faciat, alio-
quin in generali donatione non includuntur. Ita
Innoc. hic num. 1. cum quo transeunt Abb. Antiq.
num. 2. Host. num. 4. vers. Secus in decimis, Ioan.
Andr. num. 3. eod. vers. Butr. nu. 6. vers. Sed non
transit: & alij communiter. Fatetur tamen In-
10 noc. & cæteri post eum, vt si tale sit ius, quod pa-
riter habeat in se, & temporalia, & spiritualia iura,
vt est præbenda, quæ quandoque habet & posses-
siones, & decimas, & donetur alij ecclesiæ; tunc
iura omnia, scilicet temporalia, & spiritualia si-
mul transferantur; quia nimirum omnia spiritua-
lia sunt, & spiritualibus annexa.

11 Ampliatio regulæ est, vt locum habeat etiamsi
vniuersitas transierit solummodo quoad vtile do-
minium; adhuc enim cum ipsa transit ius patro-
natus, veluti si talem contractum inter se partes ce-
lebrauerint, per quem vtile dominium transierit
in Conductorem, puta emphyteusim, vel locatio-
12 nem ad longum tempus, vt innuit littera huius
textus ibi: Fuerit ad firmam concessa: nam etsi

verba

verba ad firmam : exponantur, ideſt ad annuum
cenſum, ſecundum Io. Andr. in cap.2. de locat. &
regulariter importent locationem ad modicum
tempus, vt in d. c.2. & in alijs inductis per Bero.
hic nu.2. Tamen ſicut locatio, ita & conceſſio ad
firmam pro ſubiecta materia eſt apta importare
etiam locationem perpetuam, ſeu ad lõgum tem-
13 pus, prout importat hic; aliàs enim ſi locatio fuiſ-
ſet ad modicum tempus, conductor villæ non po-
tuiſſet præſentare; quoniam ita demum ius patro-
natus tranſit cum vniuerſitate, ſi vniuerſitas tranſ-
feratur quoad dominium directum, vel vtile. Ex
14 locatione autem ad modicum tempus nullum do-
minium, imò nec naturalis poſſeſſio transfertur in
conductorem, ſed nuda detentatio, & ius perci-
piendi fructus, vt notatur in l. Si vt certum, §. Si
duobus, ff. Commodat. & in l.3. §. Ex contrario,
ff. de acquir. poſſeſſ. & per Cardin. in Clement. 2.
§. Verum in 2. quæſt. de reb. eccleſ. non alien. &
15 Bero. hic num.8. Præterquamquod nec ciuilis, nec
naturalis poſſeſſio ad hoc ſufficeret, quia omnino
requiritur tranſlatio dominij directi, vel vtilis, vt
hic patet, & in cap. Cum Bertholdus, ſupr. de re
iud. & notat Bero. hic num.43. Concordat c. Cum
ſæculum, infr. eod. ibi : Cum ratione feudorum
emptorum, aliterue acquiſitorum ius patronatus
in eccleſijs parochialibus acquiſieritis : vbi hoc te-
net gloſ. 1. communiter approbata, & firmant hic
Innoc. in princip. Abb. n.5. verſ. Sed in contractu
locationis, Ioan. Andr. Butr. Cardin. & omnes in
ſummario text. Bero. num.1. dicens Doctores ita
communiter intelligere hunc text. & num.42. vbi
hunc intellectum pluribus comprobat, & dicit eſſe
veriorem, Paulus de Caſtro conſ. 262. Venerabilis
vir, num.2. vol.1. Roch. de Curt. in tract. huius tit.
in verb. Ipſe velis, quæſt. 26. num. 57. in fin. Lam-
bertin. in eodem tract. art.2. quæſt.8. princ. par. 2.
lib. 1.

16 Quo fit vt ſecus ſit dicendum in eo, qui tenet
villam pignori obligatam; nam in creditorem nõ
tranſit ius patronatus, vt legitur, & notatur in d.c.
cum Bertholdus, reſp.2. & §. fin. Nimirum quia in
eum nec directum, nec vtile dominium rei pigno-
ratæ transfertur; & ita hic tenet gloſ. 2. Innoc. in
princ. verſ. Secus in creditorem, Hoſtien. num. 4.
& communiter DD. aliam rationem reddit Abb.
num. 5. quia ſcilicet creditor tenetur reſtituere
fructus omnes, quos percepit ex re pignorata, vt
in cap. Cum contra, ſupra de pignor. & in c.2. infr.
de vſur. Sed ſi creditor præſentaret, & ſequeretur
præſentati inſtitutio, non poſſet poſtea illum fru-
ctum reſtituere, ſcilicet præſentationem, quæ eſt
17 fructus iuris patronatus, vt notant Innocen. Butr.
Abb. & alij in cap. Conſultationibus, infr. eodem
gloſ. vltim. & DD. d. cap. Cum Bertoldus, de re
iudicat. Rota deciſ.10. de iure patron. in nouis, &
ſic lucraretur fructum illum contra naturã pigno-
ris, cum mutuum debeat eſſe gratuitum, c. Con-
ſuluit, de vſur.

Limitatio regulæ eſt, niſi ius patronatus fuerit
nominatim exceptum; tunc enim minimè tranſit
cum vniuerſitate, vt patet in tex. ibi, Non excepto
iure patronatus : & notant omnes in ſummario, &
in ver. Non excepto, gloſ.1. & DD. in c. Cum ſæcu-
lum, infr. eod. Lambertin. de iure patron. part. 2.
lib.1. in 5. quæſt. princip. art. 11. nu.3. verſ. Niſi ius
patronatus.

18 Nunc pro explicatione textus inquirendum eſt
quando ius patronatus dicatur tranſire cum vni-
uerſitate.

19 Et primò QVAERO. Si quis vendat fun-
dum, vel palatium, intra cuius fines eccleſiam ha-
beat, numquid ius patronatus tranſeat in empto-
rem. Reſpondeo non tranſire; quia ius patronatus
titulo venditionis transferri non poteſt, niſi cum
vniuerſitate, iuxta communem intellectum huius
capituli, & dicti c. Cum ſæculum, infra eod. fundus
autem, vel palatium non eſt vniuerſitas, & ita
hic firmant Innoc. n.3. Hoſt. nu.7. Io. Andr. n.3.
verſ. Quid ſi quis habeat eccleſiam, Abb. nu.14.
quorum opinio communis eſt, vt teſtantur idem
Abb. in ſua quæſtion. 5. incipien. Augerius, nu.5.
Rocch. de Curt. in tract. de Iure patron. in verb.
Ipſe velis, quæſt.23. Lambertin. in eod. tract. par.2.
lib.1. quæſt.5. art. 17. etiam Couar. var. reſol. lib. 2.
c.13. n.3. confert quod notat Bald. in l. fin. col. pe-
nult. n. 58. verſ. Idem ſi habeo, C. de edict. Diu.
Adrian. toll. vbi quod ſi dono tibi fundum meum,
in quo eccleſia ſita eſt, non venit eccleſia, quia non
eſt eiuſdem rationis, & conditionis, cuius dictum
ſequitur Rota dec. 1151. n. 4. par.3. lib. 3. diuerſ.
& originaliter tenuit Innoc. hic n. 3.

20 Non obſtat tex. in l. Si mercedem, §.1. ff. de
action. emption. vbi Si vendidiſti fundum, in quo
ſepulchrum habuiſti, cui non patet aditus ex via
publica, ſed per ipſum priuatum fundum, ius ſe-
pulchri tranſit in emptorem; per quem tex. idem
eſſe in iure patronatus tradiderũt ibi Bart. & Paul.
de Caſtr. Roman. Singular. 6. Syluester in verb.
Ius patronatus q. 5. Henric. Boich. & Cardin. hic
num. 18. & 19. & idem Cardin. in cap. Cum ſæcu-
lum nu.5. verſ. Quoad quæſtionem infr. eod. Abb.
d. quæſt. 5. num. 5.

Quoniam, vt reſpondit Innoc. hic n.3. aliud eſt
in iure ſepulchri, aliud in iure patronatus, quia ſe-
pulchrum cum nihil valeat, niſi venditor ad illud
portetur, & in eo ſepeliatur, eſſet illi protſus inu-
tile ſi emptor fundi ingreſſum prohiberet, cum ad
illud non pateat aditus, niſi per fundum. At ſe-
cus eſt in iure patronatus, quia venditor illo vti
poteſt præſentando, quamuis eccleſiam non in-
grediatur. Sequitur Abb. hic num. 14. verſ. Nec
obſtant, & Couar. var. reſol. lib. 2. c. 13. num. 3.
verſ. Non obſtat ratio.

21 Conclude igitur vendito fundo non venire ius
patronus per ſupradicta, niſi ſiue ad eccleſiam pa-
teat aditus per ipſum fundum, ſiue non; prout ex
diſtinctione Abb. d. q. 5. nu.5. & Roman. d. ſingu-
lar. 6. poſt mult. concludit Lambert. in tract. hu-
ius titul. par. 2. lib. 1. in 5. q. princip. art. 16. n. 2.
prope fin. verſ. Ego hanc limitationem, niſi tamen
eſſet talis fundus, qui vniuerſitatem conſtitueret,
iuxta l. Cum fundus, ff. de leg.2. & eſt tex. ſecun-
dum inductionem Card. in cap. Cum Bertoldus,
ſupra de re iudicat : nam curia illa, de qua tex.
loquitur, fundus eſt vniuerſitatem conſtituens.
Vnde non mirum ſi ius patronatus tranſierit in
emptorem. Quo fit vt ſi quis haberet fundum,
quem Hiſpani appellant *herediamiento*, intra
cuius fines haberet ius patronatus vendito fundo
Ius patronatus huiuſmodi bene tranſiret in emp-
torem, vt per Couar. d. nu.3. verſ. Tertiò.

22 Secundò QVAERO. Si quis vendat omnia
iura, quę habet in aliqua villa, in qua certos ta-
men fundos habeat, vel certa iura, nunquid in
tali venditione tranſeat ius patronatus.

Re-

de communi, Gigas conſ.50. num.3. Io. Fab. in
rubr. inſtit. de rerum diuiſ. n.2. Bartholom. Ama-
da lib.8. tit.13.p.1. gloſ.4. num.2. fol.106. Didac.
Perez lib.1. tit. 6. lib.2. pag. 139. in gloſ. de van.
37 ſucceden. &c. Et ſimiliter tranſeat in emptorem
hęredis, vt tenet Couar. lib.1.var. cap.13.num.3.
& lib.2. cap.18.num.81.Bernard.Diaz in reg.402.
Paul.Fuſc ſingul.115. littera I. Abb.in cap.Quere-
lam, de Simon.n.4. vbi Auan.n.6. & Felin.num.3.
verſ.In gloſ.verb.Non potui, Rocch.de Curt de
iure patr. in verb.Ipſe, vel is nu. 46 Emanuel Co-
ſta, cap. Si pater, in 2. par. In ver.Trebell. n.7. late
Petr. Omoz tract. de contract. in tit. de emption.
& vendition. num. 41. verſ. Sed quęro, Paulus de
Cittadinis de iure patron. q.1. n.11. Non per hoc
38 tranſit mediante venditione, ſeu ceſſione etiam
omnium bonorum iurium,& actionum verbis ge-
neralibus, & vniuerſalibus facta, niſi ſub dicta
ceſſione tale quid vniuerſale verè comprehẽdatur,
cui adhæreat ipſum ius patronatus, vt puta villa,
caſtrum, hæreditas, feudum, vel quid ſimile, vt
bene declarat Innoc. in d.cap. Ex litteris, num 2.
quem ſequitur Hoſtien. num.5. verſ. Sed quid ſi
quis obliget,vel vendat. Io.Andr. num.3. verſ. Di-
xit etiam Innocentius, Boich. nu.3. Card. Zaba-
rell. num.16. q.11. Butr.n.6. verſ. Tertia regula,
Anchar. num.11. Bero. n.55.de iure patron. Pede-
ric.de Senis, conſ.335. num.2. Bald.conſ.32. lib.1.
Dec. in cap. Sedes, de reſcript. n.7. in fin.& n. ſeq.
qui de communi cum alijs hic per informãtes re-
39 latis, quos breuitatis gratia non refero. Et ratio-
nem huius concluſionis poſt Innocent. Anchar. &
alios vbi ſupra aſſignat Bald. conſ.1.nu.5.lib 3. Et
eſt, quia quando fit ceſſio, vel alienatio vniuerſa-
lis reſpectu verborum tantum, tunc talis vniuerſa-
litas reſoluitur in ſingularitates,& non plus impor-
tat generalis illa expreſſio, quàm enumeratio ſpe-
cierum. Et ideo ſicut ius patronatus de per ſe vẽ-
40 di non poteſt, cap. De iure, de iure patron.ita etiã
non poteſt vendi ſub iſta vniuerſalitate verbali:
aliàs fieret fraus legi, cum ille qui nihil haberet,
quàm ius patronatus, aut parum plus, poſſet ſub
prætextu venditionis vniuerſalis omnium bono-
41 rum ipſum ius patronatus vendere. At ſecus eſt
quando fit ceſſio, vel alienatio vniuerſalis reſpectu
rei, vt quia fiat venditio de hæreditate, de Curia,
de ſeudo, de caſtro, & de ſimilibus, quæ ſub ſe ve-
rè vniuerſitatem continent. Et ratio differentiæ eſt
quia cum talis vniuerſitas non reſoluatur in ſingu-
laritates ad tex.in l.1. C. de euict. non mirum ſi
cum ea tranſit ius patronatus, cum de per ſe hoc
caſu non dicatur vendi, ſed potiùs in quandam
neceſſariam conſequentiam rei venditæ, cui ad-
hæret: & multa in cõſequentiam neceſſariam per-
mittuntur fieri, quæ principaliter prohibentur,
vulg. l.1. ff. de auct. tutor. Hancque opinionem
videtur ſequuta Rota apud AA. vt habetur in de-
ciſ.diuerſor. 1152. lib.3. par.3. dum ibi concludi-
tur in ceſſione omnium iurium non fuiſſe compre-
henſum ius patronatus ea ratione, quia ceſſio ge-
neralis verbalis, quæ reſoluebatur in ſuas ſpecies,
& non vniuerſalis ratione rei prout requiritur. Et
licet Abb. d. cap. Ex litteris, n. 21. & alij qui eum
ſequuntur contrarium teneant, & ſignanter Dec.
qui in hoc parum conſtans eſt, in d. conſ.127. At-
tamen ſententia Innocentij, quàm nuper & aliàs
amplexa fuit Rota, & auctoritate plurium, & qui-
dem grauiſſimorum virorum, & firmiori ratione

Proſp. Fagn. in 3. par. 3. Decretal.

42 fulcita videtur. Nec deciſio Putei 351. lib.2. in
aliquo repugnat, cum & donatio particularis iu-
ris patronatus accedente conſenſu Ordinarij fie-
ri poſſit, vt per Lambertin.de iure patron. 2. part.
lib.1 q.1. principali, art.1. & 2.

43 Vltra quod in caſu de quo agitur eò facilius ad-
mitti debet ea ſententia; Tum quia ceſſio prædi-
cta eſt de bonis omnibus ipſius Nicolai, & tamen
ius patronatus non poteſt dici de bonis laici ad ef-
fectum prædictum, Bald.conſ.335. num.2. verſ. Ad
euidentiam, lib.1.Bene Put.d.deciſ.351.in fin. Tum
etiam quia cedens, & ceſſionarius voluerunt bo-
na, & iura data in ſolutum haberi pro deſignatis,
nominatis, & ſpecificatis per eorum nomina,con-
finia, & vocabula. Ex quibus verbis manifeſtè
conſtat non fuiſſe factam ceſſionem tanquam de
vniuerſo, ſed tanquam de rebus particularibus,
quo caſu non ambigitur ius patronatus non com-
prehendi. Ad illud autem quod deducebatur per
informantes pro Alexandro Guiniſio circa pręſẽ-
tationes poſt dictam ceſſionem factas in executio-
ne illius tantum temporis ſpatium, quo prætendi
poteſt Michaeli, & deſcendentibus illius fuiſſe ſi
non vigore dictę ceſſionis, ſaltem mediante præ-
ſcriptione acquiſitum ius præſentandi: fuit reſpon-
ſum non eſſe præſentis ſpeculationis, ſed de eo in
alia poſitione particulariter agendum eſſe. Hacte-
nus verba deciſionis.

44 Contrariam opinionem ideſt in vẽditione om-
nium bonorum, iuriũ, & actionum venire ius pa-
tronatus tenuerunt Decius conſ.127 Plura dubia,
num.2. & num.3. verſ. Sed ad iſta, vbi firmat in
conceſſione bonorum, ac iurium tranſire etiam
ius patronatus, Put.deciſ.351. num.1. lib.2. Sera-
phin. deciſ 725. vbi reſoluit in donatione omnium,
& quorumcumque bonorum mobilium, & immo-
bilium, iurium,& actionum ſimiliter venire etiam
ius patronatus. Rota in recent. deciſ. 207. nu.11.
12. 13. & 16. par.6.

45 Et quamuis pręcitatæ deciſiones loquantur in
terminis donationis: tamen non fundant ſe in eo,
quod donatio facta fuerit de conſenſu Diœceſani:
Tunc enim quæſtio eſſet de indubitabili cum ius
patronatus donari poſſit etiam particulariter, &
nominatim accedente ordinarij conſenſu, vt ſup-
ponit Rota in prædicta deciſione litteræ, ſed fun-
dant ſe in eo, quod donatio omnium bonorum,
iurium, & actionum vniuerſitatem continet, cum
qua indiſtinctè tranſit ius patronatus abſque con-
ſenſu Ordinarij, ſiue contractus ſit gratuitus,ſiue
non, vt oſtenſum eſt ſupra n.3. Quinimò in d de-
ciſ. 207. num.14. & 15. diſertis verbis dicitur non
obſtare,quod in donatione non interuenerit con-
ſenſus Ordinarij, ſine quo ius patronatus donari
non poteſt, quia hoc procedit in particulari dona-
tione,ſecus autem eſt in donatione vniuerſali om-
nium bonorum & iurium, in qua conſenſus Ordi-
narij minimè requiritur. Eidem ſententię adſcri-
bi poſſunt authores omnes, qui in fortioribus ter-
minis voluerunt,vt ſi quis dicat, Vendo tibi omnia
bona mea, nulla facta mentione iurium, & actio-
nũ, nihilominus veniat ius patronatus,inter quos,
Abb.hic n.12. Felin. c. Cauſam, nu.8.de pręſcript.
& Decius, qui de communi teſtatur d. conſ. 127.
n.3. verſ. Sed ad iſta.

46 Et hanc ſecundam opinionem ego puto verio-
rem, & in practica amplectendam. Tum quia
negari non poteſt, quin appellatio omnium bono-

rum, iurium, & actionum vniuersitatem quandā
designet, vt à fortiori probatur in d. l. Bonorum,
la seconda, ff. de verb. significat. Nam intellectus
Decij, de quo supra nu. 39. diuinat, cum ille text.
generaliter loquatur; ac proinde ineuitabiliter
probat hanc opinionem, vt inquit Roceh. de Curt.
in tract. huius tituli, in verb. Ipse vel is. Tum quia
suprascripta Decisio Lucana iuris patronatus præ-
cipuè nititur auctoritate Innocentij hic nu. 2. qui
tamen nō loquitur in venditione omnium bono-
rum, vel iurium simpliciter, & absolutè, vt in ca-
su quęstionis propositæ, sed in venditione omniū
iurium restricta ad certum locum. Sic enim ait:
[Si quis obliget, aut vendat omnia iura, quæ ha-
bet in aliqua villa, cum non sit sua, sed ibi certos
tantum fundos habeat, vel certa iura, nunquid in
tali contractu transit ius patronatus? Resp. non]
Hæc Innoc. qui, vt vides, loquitur in venditione
omnium iurium restricta ad certum locum, vn-
de trahi non potest ad casum nostrum; quia
magis vniuersum est vendere omnia bona iura, &
actiones simpliciter, & absolutè, quàm vendere
omnia, seu omnia iura, quæ quis habet in tali vil-
la, cum primum sit totum, secundum verò pars.
Neque hoc casu valet argumentum à toto ad
partem, cum rationes sint diuersæ, nempe quia
cum vniuersitate transit ius patronatus, cum non
vniuerso non transit, vt inquit Lambertin. de iure
patronatus, par. 2. lib. 1. in 5. q. principali art. 14.
num. 4. vers. Considero tertiò, licet Abb. hic n. 12.
dicat & male, Innocent. & Io. Andr. sentire, vt si
quis vendat omnia bona sua non transeat ius pa-
tronatus, quod dictum Abbatis multis errandi
causam præbuit, qui ad verba Innocentij non ad-
uerterunt. Nec verum est quod dicitur in d. de-
cis. Seraph. 725. num. 1. vers. sed contrarium, nem-
pe doctrinam Innocentij non esse receptam, imò
enim in suo casu, idest in venditione omnium iu-
rium limitata ad certum locum, seu villam sequa-
ces habet Hostien. Io. Andr. Butr. & alios com-
plures in decis. Littæ allegatos. Quinimo cum
ipso paucis exceptis conueniunt omnes, & ipsamet
Rota, vt dixi supra in 2. q. n. 23.
47 Concludo igitur in venditione omnium iuriū, &
actionum sine vlla limitatione loci absque dubio
transire ius patronatus, etiamsi venditor in suis
locis nullam habeat vniuersitatem, puta villam,
vel castrum, quia ipsa bona, iura, & actiones sunt
vniuersitas, sicut peculium, & hæreditas, vt l. Item
§. Non solum, ff. de petition. hęred. Nec talis di-
48 citur vniuersitas verbalis, quæ resoluitur in singu-
laritates, vt dicitur in decisione Littæ, imo est rea-
lis, cum qua bene transit ius patronatus. Et ideo
non obstat, Bald. cons. 1. n. 5. lib. 3. in decis. allega-
tus, imo declarat mentem Innocentij iuxta ex-
plicationem nostram per hac formalia verba: [Di-
cit Innocentius, quod cum re certa, puta cum fun-
do Botriano non transeunt iura mixta, sicut est
ius patronatus, sed cum vniuersitate distinguit.
Aut est quid vniuersale ratione signi vniuersalis,
aut ratione rei vniuersalis. Primo casu, vt cum
dico, Vendo omnes possessiones talis villæ, & iu-
ra, quæ ibi habeo, non transit ius patronatus. Se-
cundo casu transit vt nomine hæreditatis.] Hæc
Bald. qui vt vides, intelligit vniuersitatem ratione
signi vniuersalis, quando est restricta ad certum
locum: ratione verò rei vniuersalis, quando nul-
lis finibus circumscribitur, sicut hæreditas, l. 3. §.
49 Hæreditatis, ff. de bon. poss. Rursus non obstat mo-
tiuum, quod ius patronatus per se vendi non pos-
set, & si transiret cum ista vniuersitate posset fieri
fraus legi, cum ille qui nihil haberet in bonis, quā
ius patronatus, vel parum plus posset sub prætextu
venditionis omnium bonorum, ac iurium sibi cō-
petentium vendere ipsum ius patronatus. Nam
respondetur hanc considerationem non esse atten-
dendam, quando venditur ipsa vniuersitas realis,
alioquin sequeretur, vt si aliquis venderet hære-
ditatem ad se delatam, in qua nihil aliud esset ni-
si vnicum ius patronatus cum tali hæreditate ipsū
ius patronatus non transiret. Sed absit vt tales
subtilitates secundum Canones considerentur, vt
ait Feder. de Sen. cons. 225. Si opinio, n. 2. vers. Et
non est dubium, quod ille qui solum ius patrona-
tus habet. Sicut igitur hæc consideratio non at-
tenditur in venditione hæreditatis, ita nec in ven-
ditione omnium bonorum, quia ita continet vni-
uersitatem venditio omnium bonorum, sicut ven-
ditio hęreditatis, vt voluit Bald. in l. 1. num. 7. C.
de bon. liber. & Abb. hic n. 12. & constat ex iam
dictis.
50 Demum non obstat Doctrina Baldi in l. fin. nu.
59. C. de edict. D. Adr. toll. vbi determinat, vt
si quis dicat Dono tibi omnia iura mea, non tran-
seat ius patronatus, quia dictio, *mea*, est dominij
significatiua, l. Quintus, §. Argento, ff. de aur. &
51 arg. legat. Sed patronus non est dominus nisi abu-
siuè, vt l. Tale, §. fin. ff. de hęred. instit. & idem si
dicat Omnia iura quæ habeo: nam sermo iste ge-
neralis per suas species intelligitur, vt l. Si chorus,
ff. de leg. 3. Sed in speciebus dinumerandis non po-
test dinumerari ius patronatus, quare non inclu-
ditur. Sequitur Lambert. de iure patronat. par. 2.
lib. 1. in 5. q. princip. ar. 14. n. 5. vers. Tertius casus.
Id inquam non obstat, quia hęc doctrina non
est vera, cùm se fundet in illa particula, *mea*, quæ
nihil facit, vt deducit Rebuff. in d. l. Bonorum, la
seconda, ff. de verb. signific. & alij, quos sequitur
Rota apud Card. Seraphin. d. decis. 725. n. 1. vers.
Neque opinio Lambertini.
52 Ad rationem Baldi posset responderi nihil ob-
stare, quod illud pronomen, *mea*, sit dominij si-
gnificatiuum, & patronus non sit dominus, quia
dictio, *mea*, non refertur ad ius patronatus, alio-
quin contractus esset Simoniacus, cum ius patro-
natus, per se vendi non possit, cap. Quia clerici, &
ibi glos. vlt. supra eod. & infr. cap. De iure. Sed re-
fertur ad ipsam vniuersitatem, cum qua non mi-
nisterio hominis, sed ministerio iuris transit ius
patronatus tanquam accessorium, & in quandam
necessariam consequentiam rei venditæ, cui adhæ-
ret, vt dicitur in decis. Littæ. Et quemadmodum
si quis dicat: Vendo tibi villam meam, illud pro-
nomen, *meam*, non impedit transitum iuris patro-
natus, vt hic admittunt Innoc. & omnes: ita nec
impedire debet si dicat: vendo omnia bona mea:
quia neutro casu transit ex vi pronominis *mea*,
sed ex vi vniuersitatis, cui accedit.
Pręterea inepta videtur differentia, quàm con-
stituit Rocch. vbi supra inter venditionem omniū
bonorum factam simpliciter, & factam cum illa
dictione *mea*. Quoniam ad praxim deduci non po-
test vt quis vēdat vniuersaliter omnia bona, nisi ea
demōstret per illud pronomen, *mea*, vel aliud ęqui-
pollens, vt animaduertit, Lambertin. dict. quæst. 5.
art. 14. vers. Considera sextò.

Sex-

53 Sextò QVAERO, An vendita hæreditate transeat ius patronatus.

Respondeo transire, quia hæreditas est quid vniuersum, vt in d. l Bonorum, la seconda, ff. de verb. sign. & in l. Hæreditas, & l. Item, §. Non solum, ff. de petit. hæredit. & ita communiter tenetur, vt
54 dicit Abb. hic num. 13. Ideoque ius patronatus competens filijs, & successoribus, dicitur translatum cum vniuersitate per cessionem à filio factam de omni iure, quod in hæreditate habebat. Achill. de Grass. decis. 9. de iurepatr.

55 Septimò QVAERO An ius patronatus veniat in legato omnium bonorum.

56 Respondeo affirmatiuè, quia huiusmodi legatum intelligitur vniuersale, l. Quoties, §. vlt. ff. de vsufr. iuncta l. Cogi, in princ. cum l. præcedent. ff. ad Trebellian. & l. Vxori meæ, ff. de vsufr. legat.
57 Ideoque Ius præsentandi magis pertinet ad vxorem relictam vsufructuariam omnium bonorum, quàm ad hæredem, vt post prolixam disputationem concludit Lambert. de iure patr. par. 2. lib. 1. qu. 10. princ. art. 3. vbi etiam num. 22. vers. Posset etiam dici, cum seqq. refert Anton Cors. qui postea fuit Rotæ Auditor, & Christophorum Albam Iuris consultos primarius legentes in studio Patauino ita consuluisse, & in ciuitate Calabriæ sic iudicatum fuisse: & eum sequuta fuit Rota coram Cardinali Mantica, decis. 140.

58 An autem præscribens vniuersitatem bonorum præscribat ius patronatus ei immixtũ, plenè examinat Felin. in d. cap. Causam, num. 8. de præscription.

59 Octauò, & vltimò QVAERO pro complemento materiæ, an transeat ius patronatus cum venditur talis vniuersitas, cum qua de iure transiret, si in huiusmodi venditione ius patronatus exprimatur: veluti si vendatur castrum cum omni iurisdictione, & iure patronatus.

Io. Andr. in cap. vnic. num. 1. vers. Quæro, de quo dubitari vidi infra eod. lib. 6. disputat latissimè hanc quæstionem in vtramq; partem, & n. 3. vers. Item audiui, refert pro parte affirmatiua fuisse in Curia sententiatum in venditione, quam fecerat Capitulum Herbipolen. Decano, & Capitulo S. Stephani Maguntini de villa Ingilem. exprimendo Curiam, agros, vineas, decimas, census, ius
60 patronatus cum omnibus iuribus, &c. Sed nihilominus eod. num. 3. vers. Propter quæ, consulit tanquam certum, vt nunquam fiat expressio iuris patronatus venditioni coniuncta: & per quam dici possit illud expressè venditum, sed in fine instrumenti fateatur venditor se desijsse esse patronum, & omne possessionis commodum, & animum deposuisse.

Gemin. verò in d. cap. vnico referendo Io. Cald. dicit posse concludi sub hac distinctione, videlicet aut expressio fit declaratiuè, vt Vendo villam cum omnibus iuribus, idest iurisdictione, iure patronatus, &c. & tunc transit, quia talis declaratio non inducit nouam, vel singularem venditionem, arg.
61 l. Hæredes palam, ff. de testam. Aut expressio fit non declaratiuè, sed coniunctiuè, vt Vendo villam, & ius patronatus: & hoc casu ius patronatus non transit ex notat. per Ioan. Andr. vbi supra. Addit Franc. in eod. cap. vnico, num. 3. vers. Sed imo,
63 Quod etsi expressio iuris patronatus fiat continuatiuè, tamen si fiat eo modo, quo tacitè inest, itaut appareat illud non venire principaliter, sed accessoriè, velut si vendatur castrum cum iure patronatus, & tunc transeat, cum accessoriè veniat.
64 Fatetur tamen hoc pendere ab inspectione, an dictio, *cum*, coniungat principaliter, an accessorie. Abb. Marian. Soccin & alij in cap. Querelam, de simon. distinguunt: An dicatur, Vendo castrum cum iure patronatus, vel Vendo castrum, & ius patronatus, vt in primo casu transeat cum vniuersitate; in secundo autem non: sed hanc distinctionem reprobat ibi Felin. in vlt. col. concludens neutro casu ius patronatus transire in emptorem: & hanc opinionem sequitur, & validissimis fundamentis comprobat Lambertin. de Iure patronat. 2. part. lib 1. in 5. quæst. princip. art. 20. num. 12. vsque in finem art. quæ & mihi magis placet, tum quia conformior dictis Io. Andr. Tum quia firmioribus rationibus fulcitur; tum demũ, quia tutior est propter periculũ simoniæ: & ideo in dubio amplectenda, cap. Iuuenis, infr. de spons. & cap. Ad audientiam, de homicid. cum concordant.

De Iure patronatus.

Cap. Consultationibus.

SVMMARIVM.

1 *PRæsentandi potestatem conferunt possessio, & cõmunis credulitas, & n. 3.*

2 *Institutus ad præsentationem eius, qui tunc ius patronatus possidebat, & credebatur patronus, non remouetur, licet illud ius ab ea postea euincatur.*

3 *Gesta non sustinentur ex titulo putatiuo, & communi errore, nisi concurrat possessio, vel quasi.*

Præsentatio vt sit valida non requiritur, vt præsentans sit patronus, sed satis est, vt tempore præsentationis sit in quasi possessione præsentandi, & communiter reputetur patronus, ibidem, & n. 4. & 14.

Et quid post Concilium Trid. num. 8. & seqq vsque in fin.

5 *Præsentatio est fructus iuris patronatus.*

6 *Fructus pertinent ad bona fidei possessorem, non ad proprietarium.*

7 *Collatio facta ab existente in quasi possessione conferendi sustinetur, licet ius conferendi non habeat.*

8 *Iuris patronatus titulus hodie probari debet ad præscriptum Concilij Trid. nec sufficit possessio præsentandi, & n. seqq.*

9 *Tridentinum Cõcilium circa probationem iuris patronatus locum habet tam in petitorio, quàm in possessorio.*

10 *Patronus potest à sua quasi possessione repelli, nisi patronatum probauerit iuxta formam Concilij, etiamsi Ordinarius post Concilium admisisset præsentationem sine causa cognitione.*

11 *Etiam si patronus probauerit se per quadraginta annos præsentasse.*

12 *Ius patronatus non probatur ex præscriptione nisi illa sit immemorabilis.*

13 *Ad immemorabilem conficiendam computari debent anni elapsi vsque ad tempus controuersiæ motæ.*

15 *Præsentatus à bona fidei possessore de iure communi debet institui, & præferri præsentato à proprietario: secus ex Conc. Tridentino.*

16 *Nisi agatur de sola pertinentia iuris patronatus in-*
ter præsentatos, quia tunc Concilium non intrat,
& præfertur præsentatus à possidente.
17 *Præsentandi quasi possessio ex vnico etiam actu ac-*
quiritur.

1 CONSVLTATIONIBVS. Possessio,
& communis credulitas potestatem con-
ferunt præsentandi. Hoc dicit secundum
Abb. Antiq. & Io. de Anan. vel aliter se-
cundum Io. Andr. & alios post eum, Institutus ad
pręsentationem eius, qui tunc ius patronatus ec-
clesię possidebat, remoueri non debet, licet illud
ius ab eo postmodum euincatur; secus si non pos-
sidebat, sed tantum credebatur esse patronus.
Diuiditur in duas partes; secunda ibi, *Si verò*.
2 Nota primò ex priori parte textus, duo esse ne-
cessaria, ad hoc vt sustineatur institutio ad pręsen-
tationem eius qui patronus non est, videlicet vt
communiter reputetur patronus, & sit in posses-
sione pręsentandi, prout hic notant glos. 1 Hostien.
num. 1. in ver. Credebatur, Abb. Antiq. & Ioann.
3 de Anan. vterque in summario. Et hinc collige
notabilem limitationem ad l. Barbarius, ff. de off.
Prętor. & ad consimilia iura, quę disponunt gesta
à non habente potestatem, sustineri ex titulo pu-
tatiuo, & cōmuni errore: procedunt enim dum-
modo cum communi errore concurrat possessio,
vel quasi proprietatis, seu potestatis: & ita post In-
noc. singulariter limitant pręd.icta iura Anton. de
Butr. hic num. 4. Abb. in 2. not. & Io. de Anan.
num. 2. Alias declarationes ad d. l. Barbarius, po-
sui in cap. Quod à Prædecessore, inf. de schismat.
& in cap. Super eo, de crimine falsi.
4 Secundò nota ibi, *Ius patronatus ecclesiæ possi-*
debat: ad validitatem pręsentationis non requiri,
vt pręsentans habeat titulum, & proprietatem iu-
ris patronatus, sed satis esse, vt tempore actus pre-
sentationis sit in quasi possessione iuris præsentan-
di: & ad hoc communiter allegatur hoc capitu-
5 lum secundum Anton. de Butr. in primo notab.
Et ratio huius decisionis est, quia pręsentatio est
fructus iuris patronatus, cap. Ex litteris, supr. eod.
6 Fructus autem pertinet ad bonę fidei possessorem,
non ad proprietarium, cap. Grauis, supra de rest.
spoliat. & §. Si quis à non domino, instit. de rerum
diuis. Vnde quamuis postea ius patronatus ab alio
euincatur, tamen institutus ad pręsentationem
bonæ fidei possessoris non remouetur, vt in textu:
quia factum legitimè non retractatur, etiamsi de-
uenerit ad casum, à quo incipere non potuit, cap.
Pręcepta, 55. dist. & l. 2. ff. de itin. actuq; priuat. &
ita hic notat Innoc. in ver. Possidebat, cui Host. n. 3.
in eod. ver. Io. Andr. num. 2. Abb. in 1. not. & n. 3.
vers. Sed ratio decidendi, Io. de Anan. n. 1. & cæ-
7 teri subscribunt. Et idem iuris est in quasi posses-
sione eligendi, vt est casus in cap. Querelam, supra
de elect. Abb. hic num. 2. & in quasi possessione
iuris conferendi, vt cap. Cum olim, supra de caus.
possess. & propriet. & tradit Bald. cons. 437. inci-
pien. Ex quo Abbas, in princ. lib. 2. & Rota de-
cis. 308. n. 6. par. 1. recent.

QVAERVNT hic Doctores an existens bo-
na fide in quasi possessione iuris patronatus, si sibi
moueatur quæstio super proprietate, pergere pos-
sit in sua quasi possessione pręsentandi etiam post
litem contestatam: an vè sic pręsentatus sit insti-
tuendus, vt latè prosequitur Innoc. in eodem ver.
Possidebat, Hostien. & Ioan. Andr. locis citatis, &
reliqui post eos.
8 Verum huiusmodi quęstiones, & cōsimiles ho-
die sunt fermè inutiles, & ideò illas nō prosequor,
quia dispositio huius decretalis hac in parte cor-
rigitur à Concilio Trid. sess. 25. cap. 9. vbi statuitur,
vt [titulus iuris patronatus sit ex fundatione, vel
dotatione, qui ex authentico documento, & alijs
iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multipli-
catis pręsentationibus supra hominum memoriã,
aliasue secundum iuris dispositionem. In ijs verò
personis, vel vniuersitatibus, in quibus id ius ple-
rumque ex vsurpatione potius quęsitum pręsumi
solet, immemorabilis non aliter suffragetur, quàm
si pręter reliqua ad eam necessaria pręsentationes
etiam continuatę non minori saltem, quàm quin-
quaginta annorum spatio, quę omnes effectum
sortitę sint, authenticis scripturis probentur. Re-
liqui patronatus omnes, & priuilegia concessa tam
in vim patronatus, quàm alio quocumque iure no-
minandi, eligendi, & pręsentandi, exceptis ijs, quę
ad supremos Principes pertinent, vel in fauorem
generalium studiorum concessa sunt, in totũ pror-
sus abrogata, & irrita cum quasi possessione inde
sequuta intelligantur.]
9 Ponderanda enim sunt hęc posteriora verba,
cum quasi possessione inde sequuta, quę apertè ostē-
dunt ad validitatem pręsentationis, vel institutio-
nis non sufficere, vt pręsentans communiter repu-
tetur patronus, & sit in quasi possessione iuris pre-
sentandi, nonnisi doceat de titulo, & proprietate
iuris patronatus ad pręscriptum Concilij: cuius
contrarium statuitur hic, & in d. c. Querelam, de
elect. Vnde S. Congregatio Cardinalium eiusdem
Concilij Interpretum alias censuit decretũ d. c. 9.
sess. 25. circa probationem iuris patronatus, habe-
re locum etiam in petitorio, & in possessorio: id-
eoque admittendum non esse pręsentationem, neć
pręsentati institutionem faciendam esse, nisi pro-
bato prius iurepatronatus ad pręscriptum eiusdem
10 Concilij. Imo etiam si post Concilium Ordina-
rius admisisset præsentationem simpliciter, & abs-
que causæ cognitione, posse prætensum patronum
à sua quasi possessione repelli, nisi patronatum le-
gitimè probauerit, iuxta formam Concilij: quod
etiam decidit Rota in Volaterrana Capellaniæ,
28. Aprilis 1595. coram Cardinali Blanchetto re-
11 lata à Nicolao Garzia de beneficijs part. 5. cap. 5.
n. 139. Quin etiam cum esset quæsitum An si quis
probauerit se per quadraginta annos præsentasse,
& in possessione, vel quasi præsentandi fuisse, ad-
mitti debeat ad pręsentandum, non obstante de-
creto Concilij Tridentini cap. 9. sess. 25. ibi, [aliasue
12 secundum iuris dispositionem:] Sac. Congregatio
censuit non debere admitti, atq; illa verba, *aliasue*
secundum iuris, &c. ita intelligenda esse, vt non
respiciant tempus, de quo iam supra expressè Cō-
cilium disposuit, & voluit esse immemorabile, sed
respiciant alias causas, & alios modos, quibus se-
cundum ius vetus probari potest ius patronatus.
13 Item censuit ad conficiendum antiquissimum
temporis cursum, qui hominum memoriam ex-
cedat, computandos esse annos elapsos vsque ad
terminum controuersiæ motæ, & nō tantum tem-
pus decursum vsque ad publicationem Concilij.
Rursus proposito dubio an asserenti sibi compete-
re ius patronatus ex dotatione, seu fundatione, ne-
cesse sit ipsum documentum dotationis, seu fun-
datio-

dationis exhibere: an verò satis sit: si vna, aut altera præsentatione de anno 1554. & 1561. quæ effectũ sortitæ fuerint, ostendatur enunciatum fuisse competere sibi ius patronatus ex dotatione, vel fundatione: Die 26 Ianuarij 1581. responsum est,
14 non esse satis. Ex his patet hodie deferendum non esse Authoribus, qui scripserunt existentẽ in quasi possessione iuris patronatus, seu præsentandi, validè præsentare, & eius præsentationem esse admittendam, ita vt institutio sequi debeat, licet titulus iuris patronatus non ostendatur: inter quos Oldrad. cons. 312. incip. Thema quæstionis, nu. 2. vers. Et dato, Lap. allegat. 95. in fine, Duenn. reg. 282, Couarr. practicar. quęstion. cap. 14. num. 2. vers. Tertium, & cap. 36. nu. 5. vers. Quinto, col. 2. Nauarr. cons. 19. in tit. de pręben. in antiq. Mantica decis. 86. num. 1. Rota decis. 224. nu. 3. part. 1.
15 recent. Quemadmodum nec deferendum est alijs, qui dixerunt, cum duo sunt præsentati, vnus ab existente in possessione pręsentandi, alter verò ab habente proprietatem iuris patronatus, instituendum esse præsentatum à bonæ fidei possessore, Feder. de Sen. cons. 234. incip. Super primo puncto, num. 3. vers. Sed in casu proposito, Oldrad. dicto cons. 312. Cardin. cons. 69. Quoad dubium, sub nu. 4. Abb. hic in vlt. not. & cons. 54. Videtur primo nu. 2. vol. 1. Decius cons. 117. Et pro tenui facultate, sub num. 2. vers. Et in tali præsentatione, & cons. 134. in 1. dubio, Mandos. cons. 42. in causa Asculana, num. 4.

His inquam, Authoribus hodie non est deferẽdum: nam plerique ipsorum scripserunt ante Concilium Tridentinum: qui verò scripserunt postea, loquuntur in terminis iuris communis, allegantes hoc cap. Consultationibus, & cap. Querelam, de elect. nec respexerunt ad dispositionem Concilij, cum de illo nullam fecerint mentionem. Tenea igitur hodie præsentationem non esse admittendã, nec præsentatum instituendum quantumcumque pręsentans sit in quasi possessione pręsentãdi, nisi prius legitimè doceat de titulo, & proprietate iuris patronatus, iuxta formam à Concilio pręscriptam in d. c. 9. & ex duobus præsentatis præferendum esse præsentatum à proprietario, non autem præsentatum ab eo, qui possidet sine titulo: quod etiam post Concil. obseruat Nicolaus Garzia de benefic. part. 5. cap. 5. n. 137.

16 Admonendi tamen sumus, dispositionem Concilij locum non habere si quæstio sit super pertinentia iuris patronatus inter plures pręsentatos: puta quia vacante beneficio Ordinarius cognouit de iure patronatus, & seruatis seruandis pronunciauit de eo constare ad pręscriptum Concilij, & sententia iustificatur ex actis, & sic non controuertitur amplius de titulo, & proprietate iuris patronatus; sed solum vertitur quæstio inter duos, vel plures pręsentatos, ad quem ex præsentantibus ius præsentandi pertineat, veluti si cõtrouertatur quis eorum successerit in iure patronatus: & tunc non intrat decretum Cõcilij, cum illi iam satisfactum fuerit per verificationem patronatus iuxta formã ibi pręscriptam: sed seruari debet hoc capitulum, & cap. Querelam, de elect. Ideoque inter pręsentatos pręferendus est præsentatus ab eo, qui est in pacifica, & immediata possessione iuris pręsentandi: & ita resoluit Rota in Tirasonen. iuris præsentandi, 16. Octobris 1592. coram Blanchetto impressa apud Garz. de benef. in vlt. part. cap. 2. num. 241. & in Pisana Capellaniæ 20. Maij 1594. coram eodem Blanchetto, vbi inter cætera Domini dixerunt, sententiam de partibus in ea causa latam esse confirmandam: cum enim indubitatũ sit hanc Capellaniam esse de iure patronatus, & solum controuertatur pertinentia illius ad effectum, de quo agitur, attenditur solum quasi possessio, cap. Consultationibus, de iure patronatus, & infra dixerunt non obstare, quod quasi possessio non debeat attendi post Concilium Tridentinum, nisi fuerit adhibita causæ cognitio iuxta decisionem S. Congregationis, quia decisio procedit quando est controuersia super libertate beneficij, secus quando agitur inter præsentatos super pertinentia iuris patronatus; nam hoc casu Concilium nihil innouat, vt apud eumdem Garziam part. 5. cap. 5. num. 241. Idipsum resoluit eadem Rota in Pampilonen. Vicariæ de Ataun. 12. Maij 1595. coram Penia, in qua censuerunt Domini præsentatum à Philippo de Lezeano esse instituendum, & præferendum præsentato ab incolis, cum non agatur de canonizatione iuris patronatus, nec Ordinarius se opponat, sed tantum agatur quis ex pręsentatis ve-
17 niat instituendus; & ad hunc effectum satisfit, istos de Lezeano, & eorum domum, & familiam esse in quasi possessione præsentandi, quæ ex vnico etiã actu acquiritur; præferenda enim est præsentatio illius, qui reperitur in quasi possessione, & status vltimus est attendendus: allegant hoc c. Consultationibus cum alijs, &c. vt latius apud eumdem Garz. d. c. 5. num. 142.

De Iure patronatus.

Cap. Cum autem.

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus vno præsentato potest alium præsentare: clericus hoc non potest.*
2 *Gratificatio datur Episcopo inter plures successiuè præsentatos à patrono laico, sed inter præsentatos ab ecclesiastico potior est primò præsentatus.*
3 *Aduocatus sumitur pro patrono, & ius aduocationis pro iure patronatus.*
4 *Patronus tenetur ecclesiam tueri ob omnibus oppressionibus.*
5 *Patronus laicus potest duos præsentare successiuis temporibus, & plures simul eo modo vt Episcopus alterum eligat, & admittat.*
6 *Patronus laicus potest secundum præsentare accumulatiuè, non autem ex toto recedendo à primo;*
7 *Et præsentatio simpliciter facta de secundo intelligitur facta cumulatiuè non priuatiuè.*
8 *Patronus laicus potest semel tantum variare.*
9 *Nisi prima præsentatio sit nulla, quia tunc potest præsentare tertium accumulando cum secundo, & num. seq.*
10 *Patronus potest ex toto recedere à prima præsentatione inualida, & n. 24.*
11 *Præsentatio nulla in numero præsentationum non computatur.*
12 *Patronus laicus an possit recedere à præsentatione facta de indigno, & alium præsentare.*
13 *Cap. 1. Vt lit penden. lib. 6. an habeat locum in duobus præsentatis.*

Gra-

14 *Gratificari potest Episcopus alteri ex præsentatis à patrono laico si merita sint æqualia, & n. 20.*

15 *Patronus ecclesiasticus non potest variare præsentando alium etiam accumulatiuè.*

16 *Spiritualia debent esse firmiora.*

17 *Sacerdotis verbum aut sacrum, aut sacrilegum.*

18 *Præsentatio clerici patroni habet vim electionis.*

19 *Præsentatio secunda patroni ecclesiastici non tenet, prima non cassata.*

20 *Episcopus an inter plures præsentatos à patronis laicis teneatur instituere digniorem, an verò possit alteri gratificari, & nu seq. usq. ad num. 30. & num 31.*

Quod si duo sint præsentati à duobus patronis, vel à duabus partibus patronorum, num. 22. usq; ad num. 29.

Et quid si duo simul, aut successiuis temporibus sint præsentati ab eodem patrono, n. 29.

21 *Iudicij verbum sapit discretionem, & arbitrium boni viri.*

23 *Præsentatio de duobus facta à pari numero patronorum non valet, & neutri acquiritur ius petendi institutionem.*

24 *Et possunt patroni aliam præsentationem facere, etiam ex toto recedendo à prima.*

25 *Episcopus inter duos præsentatos à duobus patronis laicis potest alteri gratificari, imò & de extraneo prouidere si lapsi sint quatuor menses.*

26 *Idem si patroni ab initio promiserint non variare. Aut consenserint ut Episcopus habeat gratificationem, n. 28.*

27 *Patroni laici non possunt recedere à promissione de non variando, maximè si sit iurata.*

29 *Institutio de digno omisso digniore inter duos præsentatos à patrono laico quamuis à principio fieri non debeat, tamen facta tenet, & n. 33.*

30 *Declaratur.*

31 *Concursus. Decisio S. Congregationis Concilij quod in Parochialibus patronatus laicorum non requiratur forma examinis per concursum, an habeat locum quando plures à patrono laico sint præsentati, & num seq. usque in finem.*

32 *Patroni laici an teneantur præsentare digniorem.*

1 CVM AVTEM. Laicus patronus uno præsentato potest alium præsentare; Clericus hoc non potest. Hoc dicit secundũ Io. Andr. Cardin. Anchar. & Io. de Anan. Vel aliter secundum Anton. de Butr. Laicus patronus uno præsentato potest alium accumulare, cle-
2 ricus non. Vel specialis secundum Abb. In pluribus successiuè præsentatis à patrono laico Episcopo datur gratificatio; sed in præsentatis à persona ecclesiastica potior est primò præsentatus. Partes per se patent. Secunda ibi, *verum*.

3 Nota primò aduocatum sumi pro patrono, ut exponunt Innoc. Hostien. Io. Andr. & Cardin. omnes in princ. Sicut Ius aduocationis sumitur pro iure patronatus, ut supra in cap. prox. & ibi per Host. in princ. in ver. Aduocationis. Propterea autem
4 dicitur aduocatus, seu defensor, ut idem Hostien. ait in summa huius tit. in §. Quid competat. in 2. col. vers. Sequitur prædicta, quia tenetur pro viribus ecclesiam ab omnibus oppressionibus defendere, cap. Filijs, & cap. Decernimus, 16. q. 7. Idem notat Gayl. in repet. cap. fin. in 18. col. de elect. lib. 6. dicens patronum habere onus defendendi, & tuendi ecclesiam, & ideò dici habere aduocatiam, seu guardiam, ut in c. Præterea, supra eodem, & sequitur Lambertin. alios cumulãs in tract. huius tit. lib. 3. in 3. q princ. art. 1.

5 Secundò nota ibi, *postmodum*, patronum laicũ posse duos præsentare successiuis temporibus, & hanc esse communem omnium Doctorum sententiam testatur Lambertin. in tract. huius tit. lib. 1. par. 2. in 3. quæst. princip. art. 21. num. 4. Quod si potest successiuis temporibus, ergo multo magis potest simul præsentare plures à principio, ut scilicet Episcopus alterum eligat, & admittat, Clem. Plures, §. fin. de iure patron. secundum Io. Andr. hic in ver. Postmodum Cardin. in princip. & Anchar. in 3. notab glossa, Cardin. Anchar. & Imola, post antiquos in d. §. fin. An autem ille textus vendicet sibi locum etiam in patrono ecclesiastico, sunt opiniones; Vide Lambertin. in eodem tract. lib. 2. par. 2. in 3. quæstione princip. ar. 6. & latius art. 7.

6 Tertiò nota ibi, *eo non refutato*, patronum laicum posse variare præsentando secundum non absolutè, sed accumulatiuè, non enim potest ex toto primum refutare; quod non obscurè probatur hic secundum Io Andr. n. 6. vers. In gl. 1. & Abb. nu. 2. Nam si posset ex toto recedere à priori, non daretur facultas Episcopo illum instituendi. Cuius cõtrarium hic decidiṭur, cum detur illi optio instituendi quem maluerit. Sed tu aduerte, quia hic intellectus non videtur sufficienter deduci ex hac littera. Nam hic recitatur factum patroni, qui præsentauit secundum primo non refutato. Et supposita hac præsentatione accumulatiua, textus decidit esse locum gratificationi Episcopi. Sed quid iuris sit si patronus præsentasset secundum refutãdo primum, an ei hoc licitum esset, an vè eo casu Episcopus haberet gratificationem, necnè, textus non determinat, & gl. 1. sentit patronum laicum posse variare etiam recedendo à primo, ad exemplum illius, qui plures constituit procuratores diuersis temporibus, l. Si quis cum procuratorio, §. vlt. ff. de procurator. & c. Non iniustè, supra de procurat. Quod etiam tenuit Gofred. in summa huius tit. in 2. col. vers. Sed si laicus. Sed nihilominus primum intellectum communiter probarunt Doctores, nempe Hostien. num. 1. Io. Andr. ubi supra, Butr. n. 2. & 7. Cardin. n. 3. Anchar. eod. num. Abb. d. num. 2. & Io. de Anan. n. 1. Idem voluit Io. Andr. in reg. In re communi, in fine quæst. de regul. iur. lib. 6. in Mercurial. Io. Calderin. cons. 9. Hoc tit. Archid. in cap. vnico, in 2. col. vers. Verum, infra eod. lib. 6. Henric. Boych in cap. Pastoralis, circa finem, vers. Vnde hæc quæstio, infra eodem, Roch. de Curte in hoc tract. in ver. Honorificum, in princ. 9. quæstionis. Nec dissentit Gosfred. loco citato, nam etsi primò dixerit cum glossa patronum per secundam præsentationem recedere à prima; tamen postea subdit, & tunc videtur arbitrio Episcopi relinquẽdum quis eorum alteri præferatur. Et ita Gosfred, videtur à priori sẽtentia recedere. Nam si relinquitur arbitrio Episcopi quis ex duobus præsentatis instituatur: ergo prima præsentatio non fuit reuocata; alioquin Episcopus non posset primum instituere. Ac demum hanc opinionem amplectitur omnis schola Canonistarum, & Legistarum in hac materia loquentium, ut alijs relatis testatur Lambertin. in hoc tract. lib. 2. par. 1. in 7. quæst. princip. art. 21. num. 4.

Ra-

Ratio huius conclusionis est secundum Hostien. cui ceteri subscripserunt, quia quod à patrono fit, non est ratum donec Episcopus admittat, vt cap. Quod autem, primo responso, supra eodem, & sic est locus pœnitentiæ quoad patronum, non quoad Diœcesanum, qui potest quem maluerit instituere, & alterutri gratificari authoritate huius capituli.

7 Itaq; potest patronus laicus variare nō recedēdo à primo, sed accumulādo. Quod si simpliciter præsentauerit secundum, nec expresserit an priuatiuè, vel cumulatiuè, nec aliūdè apparet eum voluisse à priori præsentatione resilire, tunc censetur voluisse vti facultate sibi attributa ex dispositione iuris, & præsentasse cumulatiuè, non priuatiuè, vt sic actus potius valeat, quàm pereat, vt contra Lapū allegat. 78. incipien. Vacauerat ecclesia, pluribus probant Roch. in tract. huius tit. ver. Honorificum, q. 13. & Lambertin. in eodem tract. lib. 2. par. 2. in 3. quæst. princip. art. 22. licet Lapus loquatur in eo casu in quo patronus laicus præsentauit secundum, non simpliciter, sed narrando se velle variare, idest à prima præsentatione recedere; vnde non contradicit.

8 Non tamen intelligas vt patronus laicus accumulando possit variare toties, quoties voluerit, sed semel tantum: nam iura loquuntur de duobus successiuè, & non de pluribus, vt patet ex hac littera ibi, *alium æque idoneum præsentauit*, necnon ibi, *quis eorum alteri præferatur*, ex cap. Quod autem, supra eod. & infra ex c. Cum dilectus, & c. Pastoralis, & efficaciter probat Io. Calderin. consil. 16. An laicus, hoc tit. Roch. in hoc tract. q. 10. Lambertin. in præalleg. quæst. 3. art. 23. Francisc. Marc. decis. 478. post nu. 6. par. 1. & Nauar. in c. Placuit, n. 167. & seqq. de pœnit. dist. 6.

9 Sed hoc vltimum limita vt non procedat si prima præsētatio esset nulla, veluti si facta esset corā non habente potestatem instituendi; quia tunc si-
10 cut patronus potest præsentare secundum ex toto recedendo à primo, arg. cap. Cum laici, supra eodem, per quem textum ita tenet Abbas in cap. 1. super glos. in ver. Placere, supra de iudic. & Roch. in tract. huius tit. in ver. Honorificum, q. 9. vers. Tertia suboritur quæstio. Eodem modo potest præsentare tertium accumulando eum secundo. Pri-
11 ma enim præsentatio nulla in numero præsentationum non computatur; & sic secunda præsentatio erit prima; quia non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, cap. Quod autem, supra eod. cap. Bonæ, il secondo, & c. Congregato, de elect. & in hac specie tradit Lambertin. in hoc tract. lib. 2. par. 2. in 7. quæst. principali art. 21. num. 6. vers. Ex quibus diceremvnum nouum.

12 Quę limitatio procedit etiamsi patronus laicus primo loco præsentauerit indignum; quia si teneamus ex hoc eum non esse priuatum pro illa vice facultate præsentandi, secundum opinionem Io. Andr. & Cardin. in cap. Cum vos, supra de offic. ordin. poterit facere secundum præsentationem ex toto recedendo à prima: itē poterit facere tertiam accumulando eam secundæ, vt ex dictis constat. Si verò teneamus contrariam opinionem Hostiēsis, quam tuetur, & verissimam dicit Abb. in d. c. Cum vos, num. 5. tunc vt dicunt hic Hostien. n. 1. Io. Andr. & Cardin. n. 3. Si primus præsentatus est minus idoneus, & secundus idoneus, meritò punitet patronum, arg. l. Nonnunquam, ff. de collat. bonor. Sed & meritò tunc Diœcesanus admittit secundum repulso primo, qui tamquam malè meritus dignus est qui publica egestate laboret, vt l Bona fides, ff. Depositi, & eo casu Episcopus admittendo secundum intelligitur facere gratiam patrono. Nam ex quo patronus præsentauit indignum posset Episcopus iure suo ecclesiam ordinare, vt in authen. de Sanctiss. Episc. §. Si quis oratorij domum, collat. 9. & notatur in d. cap. Cum vos, de offic. ordinar.

13 An autem lite pendente inter præsentatos liceat patrono collitigantem præsentare, & sic an c. 1. Vt lite penden. lib. 6. habeat locum in duobus præsentatis, vide ibi per Io. Andr. & DD.. Roch. in tract. huius tit. in ver. Honorificum, q. 23. Lambertin. in eod. tract. lib. 2. par. 2. in 6. quæstione principali art. 12. Couarr. practicar. quæst. cap. 36. nu. 7. vers. Tertiò, quandoque, & Rota apud Farinacc. decis. 216. n. 7. p. 1. recent.

14 Quartò nota ibi, *æque idoneum*, ita demum esse locum gratificationi Episcopi inter plures præsentatos à patrono laico, si merita sint æqualia. Secus ergo si vnus sit dignior altero. Sed an, & quādo hoc sit verum, latius dicam infra in prima quæstione.

15 Vltimò nota patrono ecclesiastico non esse licitum variare alium præsentando etiam accumulatiuè, vt hic est casus in vers. Verum si collegium. Ratio autem diuersitatis cur id liceat patrono laico, & non ecclesiastico, multiplex à Doctoribus assignatur. Glossa penultima dicit hoc ideo esse, quia Clerici patroni pinguius ius habent, quàm laici, arg. c. Si quis Episcoporum, 16. q. 5. idest ex præsentatione Clerici plus iuris tribuitur præsentato, quàm ex præsentatione laici, vt explicat Cardin. num. 4. vers. Quæro quæ est ratio, & patebit infra, n. 18. Deinde dicit glossa hoc statutum esse in odium Clericorum, quibus variatio est inter-
16 dicta. Sed hoc nihil est. Imò secundum Hostien. num. 2. hoc potius statutum est in fauorem Clericorum, quia per hoc cœtus Clericorum tamquam spiritualis declaratur dignior, quàm laicorum tāquam temporalis: nam spiritualia debent esse firmiora, vt c. 2. de transl. Episc. & facit Clem. Cum illusio, de renunc. Vnde pactio, siue locutio, vel dictum etiam cuiuscumque firmius est si agatur in foro ecclesiæ, vt notatur in cap. 1. & 3. de pactis. Ad quod conferunt illa verba Psalmi, *Quæ procedunt de labijs meis non faciat irrita*, cap. Psalmi-
17 sta, 23. dist. Et quod ait Beatus Bernardus, Verbū Sacerdotis, aut sacrum, aut sacrilegum. Vel for-
18 malius secundum Innocent. hic in fine, idcircò Clericis variatio est interdicta, quia illorum præsentatio vim habet electionis, quod numquam tra-
19 das obliuioni. Vnde infert Hostien. num. 6. vt sicut non tenet secunda electio prima non cassata, c. Considerauimus, & cap. Auditis, supra de elect. ita nec secunda præsentatio, Clerici, de quo per Compostell. in cap. Capitulum, n. 61. de rescript. & in his consentiunt hic Io. Andr. n. 7. Butr. num. 9. Cardin. vbi supra. Anchar. n. 5. & Abb. n. 7.

20 QVAERO, an inter plures præsentatos à patronis laicis Episcopus teneatur instituere digniorem, an verò possit alteri gratificari.

Glossa hic in ver. Iudicio Episcopi. Dicit tunc esse locum gratificationi cum dubitatur quis potior sit in iure, vel cum aliquis non potest subue-

nire

niire vtrique, vt hic, & in l. Si quis in graui, §. Si cum omnes, ff. ad Syllan. aliàs secus, vt hic in fine in l. Plerumque, C. de dilat. & in l. Generaliter, §. Quid ergo, ff. de fideicomm. libert. Ergo sentit glossa ita demum inter plures præsentatos posse Episcopum alteri gratificari, si res sit dubia, & sic merita sint æqualia. Secus ergo si vnus sit dignior altero. Quod apertius tenet Abb. n.5. per text. in cap. Si fortè, 63. dist. vbi si vota eligentium sint paria, metropolitani iudicio præferendus est is, qui maioribus studijs iuuatur, & meritis. Item per cap. Quoniam, supra eod. vbi in discordia patronorum præfertur qui maioribus iuuatur meritis, & plurimorum approbatur assensu. Item per
21 hanc litteram, dum ponderat quod secundò præsentatus erat æque idoneus. Secus ergo si fuisset magis idoneus. Et ex his infert Abbas, vt si dignior posttergaretur, appellare posset ab irrationabili Episcopi iudicio: nam prælectio committitur hic iudicio Episcopi: tamquam boni viri, cum verbũ, *iudicium*, sapiat discretionem, & boni viri arbitrium, vt legitur, & notatur in c.2. supra, de corp. vitiat. & in l. Fideicommissa, §. Quamquam, ff. de legat. 3. & Abb. sequuntur Paul. de Cittadin. in hoc tract. in 6. par. quæst. 6. & Roch. de Curte, qui latè hanc partem tactur in ver. Honorificum, in 15. quæst.

Sed oppositum tenent hic Hostien. in princ. Io. Andr. num. 2. Cardin. num. 4. in 3. opposit. qui exponunt verba, *æquè idoneum*, scilicet non in quantitate idoneitatis, sed in qualitate: sufficit enim vt non sit malus, vt notatur in cap. Quoniam, in glos. in ver. Qui maioribus, supra eod. Ad hoc cap. Monasterium, in fine, & ibi glos. vlt. 16. q. 7. & sequuntur hic Anton. de Butr. num. 3. Petr. de Ancharan. num. 4. & Io. de Anan. num. 2. addont Io. Andr. & Cardin. illud verbum *æquè*, aliàs in textu non reperiri.

22 Pro solutione duo casus videntur distinguendi. Primus est cum duo sunt præsentati à duobus patronis, vel à duabus partibus patronorũ, eo quod vna pars præsentauit vnum, altera alterum. Secundus est cum duo simul, aut successiuis temporibus sunt à patrono laico cumulatiuè præsentati. Quos casus recenset tamquam diuersos Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. par. 2. in 7. quæst. principali, art. 26. num. 3. & 4.

In primo membro Io. Andr. hic n. 3. post eum Cardin. nu. 4. & Abb. n. 8. dicunt ex duobus præsentatis à duobus patronis Episcopum posse alteri gratificari, atque ita non diuersificant hunc casum ab eo, in quo plures sunt præsentati cumulatiuè. Sed tamen non loquuntur explicitè in eo casu, in quo vnus ex præsentatis est dignior altero; quin potius videntur supponere eos esse æque idoneos, cum sumant argumentum ab hoc capitulo, quod de talibus loquitur: & in hoc casu etiam loquitur Innocent. in c. 1. in fine, supra eod. quem Abb. allegat vbi supra: ait enim patronis discordantibus, si merita præsentatorum sint paria, esse locum gratificationi, iuxta textum hic. Sed expressius idem Cardin. in Clem. Plures, in princ. in 4. col. dicit, Si duo patroni præsentant duos, esse admittendum magis idoneum; Si autem æqualiter sunt idonei, locum esse gratificationi, allegat notata in c. 1. supra eodem. Quam opinionem clarè etiam tenet ibi Io. de Imola, & est ex mente glossæ 1. in c. Si plures, 16. quæst. 7. quæ apertè dicit in discordia patronorum Episcopum teneri eligere digniorem si sine scandalo id fieri possit; Si verò præsentati sint pares meritis, Episcopum posse gratiam facere cui velit. Et hanc partem pluribus probant Roch. in hoc tract. in verb. Honorificum, in 15. quæstione, & Lambertinus d. art. 26. ea præcipuè ratione, quia hoc casu Episcopus est Iudex inter duos præsentatos. Ergo iustitiam ministrare debet: alioquin non diceretur Iudex, c. Forus, de verborum signific. Sed vtique iustitiam non ministraret si minus dignum præeligeret posthabito digniori. Et sic putant hoc habere locum in vtroq; foro, ita vt etiam liceat postposito appellare; Sed præcipuè in foro conscientiæ, ex notatis in c. Constitutis, supra de appellat.

Verum Petr. de Anchar. hic num. 4. & post eum Ioan. de Anan. n. 2. dicunt opinionem Ioan. Andr. quod inter duos præsentatos à duobus patronis sit locus gratificationi, non esse veram, quia si patroni sint discordes, aliter prouidetur, quàm per gratificationem, vt in cap. 1. 2. & 3. supra eodem.

23 Tu aduerte, quia cum duo sunt præsentati à pluribus patronis in pari numero, neutri acquiritur ius præsentandi institutionem, cum ad hoc requiratur vt præsentatio sit facta à maiori parte patronorum, textus est clarus in cap. Quoniam, & ibi dixi in 4. notab. supra eod. Quo fit vt Episcopus minimè teneatur digniorem instituere, quia ad hoc requiritur vt præsentatus in discordia patronorum non solum maioribus iuuetur meritis, sed etiam plurimorum approbetur assensu, quæ sunt verba d. c. Quoniam: vnde patet sustineri non posse quod dixerunt Roch. & Lambertin. supracitati, videlicet ex duobus præsentatis à duobus patronis Episcopum teneri instituere magis idoneum. Imò enim, vt ait Gaspar. de Calderin. hic, Fortè posset Episcopus de alio prouidere, vt cap. Eam te, cap. Si verò, & d. c. Quoniam, supra eod. Ergo fortius potest gratificari alteri ex præsentatis: quod placet Cardin. hic num. 4. Quia, inquit, ex quo neuter præsentatorũ est præsentatus à pluribus, neutra præsentatio tenet, arg. d. cap. Quo-
24 niam, A contrario. Sed hoc vltimum de prouisione extranei, & gratificatione non transit absq; difficultate; quia licet præsentatio in pari numero patronorum non valeat, tamen non propterea ius ordinandi ecclesiam deuoluitur ad Episcopum nisi lapsum sit quadrimestre patronis laicis à iure præfixum, vt in d. c. Quoniam, in fine, & in cap. Cum propter, infra eod. Imò infra dictum tempus stante nullitate primæ præsentationis licitum est patronis laicis variare, & aliam præsentationem facere, etiam ex toto recedendo à prima, cap. Cum laici, supra eod. & dixi supra in 3. notab. vers. Sed
25 hoc vltimum, n. 9. Vnde concluderem inter duos præsentatos à duobus patronis Episcopum non solum non teneri digniorem instituere, sed nec posse alteri eorum gratificari, & multò minus de extraneo prouidere nisi in duobus casibus. Primus est si lapsi sint quatuor menses; quia tunc cum præsentatio illa non valeat, ius conferendi est ad Episcopum liberè deuolutum. Vnde cum sit in facultate ipsius de extraneo prouidere, multò magis potest si voluerit, alteri ex præsentatis gratificari:
26 & in hoc casu procedat opinio Gasparis Calderini, & Cardinalis. Secundus est cum patroni ab initio promiserunt non variare, nec alium præsentare:
27 nam contra talem promissionem venire non possunt,

sunt,

sunt, cum à iure non sit reprobata, vt Clem. Plures, in fine hoc tit. Et firmat Lap. allegat. 78. Vacauerit ecclesia, nu. 6. vers. Item quia secundum præsuppofita, præsertim si sit iuramento vallata, vt per Lambertin. lib. 2. par. 2. in 7. quæst. principali art. 18. Vnde hoc casu absque dubio licebit Episco-
28 po alteri ex præsentatis gratificari etiamsi lapsi nō sint quatuor menses; nam & licebit de extraneo prouidere, secundum Calderin. & Cardin. Et idem esset si patroni consentirent, vt Episcopus haberet gratificationem. Et fortè in hoc casu loquuntur Innocen. Io. Andr. & alij præællegati. Aliàs non videò quomodo durante adhuc quadrimestri Episcopus possit instituere alterum ex duobus nulliter præsentatis, & præripere patronis ius quod habent recedendi à prima præsentatione inualida, & alium præsentandi. Nec obstat textus, in cap. Venerabilem, §. Quod autem de elect. quia loquitur in eo casu, in quo electores discordes sunt moniti, & expectati.

In secundo mēbro principali, cum scilicet duo simul: aut successiuis temporibus sunt ab eodem patrono cumulatiuè præsentati iuxta terminos huius cap. & Clem. Plures, eod. tit. existimo veram esse distinctionem, quam ponunt Doctores per illum textum in cap. Constitutis, supra de appellat. vt scilicet à principio non sit locus gratificationi, sed Episcopus omnino teneatur præeligere digniorem, adeò vt peccet contra iustitiam distributiuam eligendo minus dignum: nam ante electionem omnia iura clamant meliorem, & sāctiorem esse eligendum, cap. Licet ergo, 8. qu. 1. cum concordan. de quibus per glos. in cap. 2. in vec. Sanctiones, de offic. custod. sed post factum sustineatur electio de digno, omisso digniori, nec liceat posthabito appellare, vt litium occasiones amputentur. Quam distinctionem probarunt S. Thom. & alij, quos retuli in cap. Cum dilectus, n. 19. supra de consuetud. & in terminis nostris eam pro-
29 bauit, Dec. in cons. 129. Pro tenui, in princ. 2. col. vbi vult vt quamuis dignior sit instituendus inter plures cumulatiuè præsentatos, tamen hoc procedat ante factum, sed post factum valeat institutio de digno, omisso digniore, & eum sequitur Lambertin. in hoc tractatu lib. 2. par. 2. in 7. q. princi-
30 pali, art. 26. num. 4. & seqq. qui tamen limitat nisi alter ex præsentatis ante institutionem allegasset se digniorem, idque se probaturum obtulisset, & à futura institutione appellasset; quia tunc non teneret institutio etiam in foro iudiciali secundum eum num. 5. & Abb. hic per notata in c. Pastoralis, infra eodem.

31 Successiuè QVAERO, an decisio Sac. Congregationis Concilij, qua declaratum fuit in Parochialibus de iure patronatus laicorum non requiri formam examinis per concursum à Cōcilio Tridentino præscriptam, cap. 18. sess. 24. vendicet sibi locum quando plures à patrono laico sunt præsentati.

Iam censuit S. Congregatio speciale esse in iure patronatus laicorum vt non requiratur eiusmodi concursus qualis ex Conc. & Constitutione Pij V. necessarius est in prouisionibus Parochialium liberis, necnon illis, quę de iure patronatus ecclesiastico existunt, his enim vacantibus proponuntur edicta ad vocandos quoscumque etiam extraneos, nedum præsentatos. Et secundum hunc intellectum ad propositam consultationem videtur respondendum non esse instituendum concursum, in quo liberum sit etiam alijs non præsentatis dare nomina vt examinentur, prout loquitur Concilium Tridentinum in d cap. 18. in ver. Liberum, sess. 24. nam si huiusmodi concursus non fit quando vnus tantum à patrono laico præsentatur, iuxta declarationem aliàs editam; multo minus videtur necessarius quando plures præsentātur, ex quibus facilius potest Episcopus idoneum, vel magis idoneum eligere, & secundum hunc sensum declaratio S. Congregationis procedit etiam quando sunt plures præsentati, cum nec eo casu proponi debeat edictum ad vocandos quoscumque, qui volent examinari. Sed remanet dubium an saltem omnes præsentati debeant examinari ad effectum vt ex illis Episcopus eligat digniorem, quem instituere teneatur. Et quamuis propriè non dicatur concursus, de quo Concilium intelligitur; nihilominus vt satisfiat dubitationi etiam quoad hanc partem.

Præmittendum est in illa disputatione an de iure communi pluribus à patrono laico cumulatiuè præsentatis teneatur Episcopus digniorem eligere, vel liberum sit ei velit gratificari, de qua per Doctores hic, & in Clem. Plures, eod. tit. non deesse authores pro vtraque sententia. Nam Dec. cons. 129. dicit communem opinionem esse cum Ioan. Andr. hic vt institutio facta de minus idoneo valeat quasi id relinquatur iudicio, & conscientiæ Episcopi, qui dummodo idoneum eligat, gratificari potest, secundum eum intelligendo verbum, *æque*, hic positum verificari non in quantitate bonitatis, sed tantum in qualitate, vt latius explicauimus præcedenti quæstione, nu. 21. vers. Sed oppositum. Et hanc opinionem sequuta est Rota coram D. Brauo, reprobata opinione Abbatis sententiis Episcopum teneri digniorem instituere, & ab institutione minus idonei appellari posse iuxta notata in cap. Pastoralis, infra eod. Verumtamen opinio Abbatis, quàm alij sequuntur relati per Lambertin. in tract. de iurepatr. lib. 2. par. 2. in 7. quæst. principali art. 26. videtur magis congruere rationi, & menti Concilij Tridentini, imò & textui nostro, qui permittit electionem iudicio Episcopi eo casu, in quo sunt plures æque idonei. Ergo data inæqualitate meritorum nō est locus gratificationi.

Cæterum quidquid sit de iure communi, in cuius terminis aduertēdum est communem opinionem, de qua Decius testatur, procedere quando alter ex patronis præsentat vnum, & alter alium. Quem casum vti diuersum à præsenti distinguit Lambertin. vbi supra, & nos distinximus in quæstione præcedenti, nu. 22. certè hoc casu ex mente Concilij, & Bullæ Pij V. videtur dicendum ex pluribus præsentatis digniorem esse instituendum. Et cum de cuiusquam meritis, & idoneitate non possit nisi per examen iudicari, propterea omnes præsentatos examini subijciendos esse planè intētio Concilij colligitur tum ex modo, quem præscribit seruandum in collatione parochialium, qui aliò nō tendit, quā vt parochiales nonnisi dignioribus conferantur; tum quia illis casibus, quibus electio competit Episcopo, semper decernit digniorē eligi debere ibi. [Ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, atque illi, & non alteri collatio fiat.] Quinetiam illud idem disponit quando electio spectat ad pa-tro-

32 tronum ecclesiasticum. Et quamuis vbi ecclesiæ sunt de iure patronatus laicorum, noluerit astringere patronos ad præsentandum plures, neque ad præsentandum digniorem, cum aliàs dubitarent Doctores an in foro conscientiæ ipsi patroni tenerentur perquirere, & præsentare digniorem ex pluribus, quos possent præsentare, vt latissimè per Lambertin. in hoc tract. lib. 1. pat. 2. in 10. quæst. princip. art. 3. ideoque satisfiat Concilio si idoneus præsentetur; Si tamen contingat vt plures præsententur, quod est ecclesiæ vtilius, verisimile non est Concilium reliquisse Episcopo liberum arbitriũ eligendi minus dignum, cum esset eo casu fauor patroni, & ratio ne retrahantur laici à fundatione, & dotatione ecclesiarum, ob quam declaratum est non requiri concursum, ne scilicet laici compellantur plures præsentare, neue extranei concurrentes quippe magis digni iudicati ipsis præferantur. Imò verò patroni quotiescumque plures præsentant, censendi sunt ea mente id facere, vt dignior ex illis eligatur.

Constitutio Pij V. adhuc apertiùs protestatur mentis suæ esse vt Parochiales non solum dignis, sed magis idoneis conferantur. Ac propterea concedit appellationem à mala electione ordinarij, & vult reiecto licere ad nouum examen prouocare ipsum prælectum coram Iudice appellationis.

33 Quamuis autem Constitutio videatur intelligenda cum iuxta formam Concilij faciendum est examen per concursum; ratio tamen dictat idem iuris esse hoc casu ex præsumpta mente legis.

Quamobrem ad dubium responderi potest declarationem S. Congregationis non excludere hũc concursum, sed ex mente Concilij. & Constitutionis omnes præsentatos examinandos esse, eum que instituendum esse, quem ex cæteris approbatis magis idoneum ad ecclesiam gubernandam Episcopus iudicauerit.

Cæterum an institutio de minus digno facta hoc casu irrita sit, & an quod disponitur de appellatione habeat locum in proposita specie, videtur maturius deliberandum. Et ita responsum Rotæ de hac dubitatione consulenti.

De Iure patronatus.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *IVs patronatus acquiritur ex constructione Ecclesiæ facta de consensu Episcopi.*
Etiamsi construens explicitè ius patronatus, sibi non reseruauerit, dummodo expressè illud non remiserit, n. 4.
2 *Patronus non eligit Prælatum in Conuentuali ecclesia, sed in capella sic, & n. 14 & 28.*
3 *Patrono debetur processiuus honor, & alimentatur ab ecclesia si vergat ad inopiam, & n. 17. & 25. cum seqq.*
5 *Mulier ecclesiam construens de Diœcesani consensu acquirit ius patronatus.*
6 Si quis *verbum tam masculos, quam fœminas complectitur ex propria significatione.*
7 *Iudæus, vel Paganus non acquirit ius patronatus, si ecclesiam fundet, vel construat.*
Tenetur tamen eam dotare, n. 9.
8 *Iudæus, vel Paganus puerum baptizans, aut leuans de sacro fonte non contrahit cognationem spiritualem.*
10 *Hæreticus baptizando, aut leuando de sacro fonte acquirit cognationem spiritualem, sed ecclesiam construendo non acquirit patronatum.*
11 *Ius patronatus an veniat in confiscatione bonorum.*
12 *Excommunicatus ecclesiam construens de consensu Episcopi, quamuis non debuerit admitti, tamen efficitur patronus, sed exercitium non habebit ante absolutionem*
14 *Ius patronatus. seu præsentandi Prælatum in ecclesia Conuentuali, seu Collegiata non acquiritur ex fundatione, vel constructione ecclesiæ sine priuilegio Apostolico.*
15 *Ecclesia Conuentualis appellatione comprehenditur omnis collegiata.*
16 Collegiata *ecclesia quæ dicatur remissiuè.*
17 *Patrono debetur processionis honor, & ius consequendi alimenta ab ecclesia si ad inopiam deuenerit.*
18 *Patronus an in ecclesia iuris patronatus in sessionibus. & alijs actibus temporali domino loci sit præferendus. & num seqq. vsque in fin.*
19 *Patrono triplex ius competit in ecclesia patronata vtile, oneroso, & honorificum.*
20 *Ius honorificum in quibus consistat, & n. 25.*
21 *Honorari præ cæteris debet qui maiorem habet iurisdictionem & n. 24. & 30.*
22 *Dominus temporalis, si Superiorem non recognoscit æquiparatur Principi, si recognoscit, Præsidi.*
23 *Læsæ maiestatis crimen committitur etiam a conspirantibus in Baronem.*
24 *Barones etiam extra locum Baroniæ præferuntur nobilibus iurisdictionem non habentibus.*
25 *Honor processionis, qui debetur Patrono, quotuplex, & num. seqq.*
26 *Patrono ad ecclesiam venienti an, & quousque Clerici obuiam exire teneantur.*
27 *Patronus in sessionibus, & alijs actibus an sit cæteris præferendus, & n. 29.*
28 *Patrono debetur honor processionis, idest præsentationis, & n. 29.*
30 *Parlamenti Domini quamuis primam Sedem obtineant, hoc tamen non intelligitur respectu Consiliariorum, qui in eos habent iurisdictionem.*
31 *Rector Ecclesiæ præ alijs honorari debet.*
32 Sublimes *personæ quibus verbis à iure comprehendi consueuerint.*

1 NOBIS. Ex constructione ecclesiæ facta de cõsensu Episcopi acquiritur ius patronatus. Hoc dicit primò, Patronus non
2 eligit prælatum in Conuentuali ecclesia, sed in Capella sic. Hoc secundò, Patrono debetur
3 processionis honor, & alimentatur ab ecclesia, si vergat ad inopiam. Hoc tertiò Io. Andr. Butrius, Cardin. Anchar. Abb. & Io. de Anan. Et sunt tria dicta. Secunda, ibi, *Cæterum*, Tertia ibi, *Pro fundatione.*
4 Nota primò ibi, *Si quis ecclesiam cum assensu Diœcesani construxit.* Ex constructione ecclesiæ acquiri ius patronatus construenti, dummodo tamen id faciat de consensu Episcopi Diœcesani, vt hic est casus secũdum omnes in summario textus. Quod locum habet etiamsi in constructione, vel fun-

fundatione ecclesię ius patronatus sibi explicitè
oon reseruauerit, quia nihilominus eisacquiritur
iuris ministerio, dummodo expresse illud non re-
miserit, vt c. Significauit, de testibus, & satis pro-
bat hęc littera, quę simpliciter dicit ius patrona-
tus acquiri ex ipsa coostructione, nec vllam facit
mentionem reseruationis. Et ita declarant Ioan.
Andr. Bald. Butr. Cardin. Imol. Abb. Aretin. & Fe-
lin. in d. cap. Significauit, Archid. Io. Andr. Ge-
min. & Franc. in ca. 1. de iure patr. lib. 6. Roch. de
Curte in hoc tract. in ver. Ecclesiam fundauit, q. 8.
num. 12. Latè Lambertin. eodem tract. lib. 1. qu. 5.
art. 4. & eodem lib. par. 1. 5. art. 2. quęstionis prin-
cipalis, oum. 12. Rota decis. 167. n 4. par. 2. diuers.
vbi attestatur hanc esse receptissimam conclusio-
oem, & in recen. decis. 421. o 2. par. 2. Ao autem
ad hoc sufficiat sola coostructio Ecclesię, an verò
etiam requiratur fundatio, & dotatio, dic vt ple-
ne scripsi in cap. Quoniam, à n. 23. vsque ad o. 50.
5 supra eodem. Item pondera latitudinem illius
verbi, Si quis, ex hoc enim infertur ad quæstionem
Numquid mulier, Infidelis, hæreticus, vel excom-
muoicatus acquirat ius patronatus ex constru-
ctione ecclesiæ.
6 De muliere concluditur affirmatiuè, quia ver-
bum hoc, *Si quis*, tam masculos, quàm fœminas
complectitur, dicit textus in l. 1. ff. de ver. signif.
vbi Bart. n. 5. vers. Ego dico: ponderando verbum
Complectitur, dicit hoc non contingere ex inter-
pretatione extensiua, sed ex propria significatione,
cap. Generali, & ibi glos. 1. Io. Monach. & Cano-
nistæ, de elect. lib. 6. & cap. Si quis suadente, 17.
q. 4. iuncto cap. Mulieres, de sent. excom. eod. lib.
Ad hoc inducitur bonus textus in cap. final. de
concess. præbend. vbi fit mentio iuris patronatus
Comitissæ Flandren. & in cap. Ex litteris, supr. eod.
& in cap. Quoniam inuestituras, & ibi glos. in ver.
Vel fœminæ, 16. q. 7. cum similibus, vt per Abb. in
cap. Cum sęculum, n. 4. supra eod. & hic firmant
Io. Andr. num. 5. in fin. in verb. Si quis: cum quo
cæteri concordant, vt dicam infra num. 13. Calder.
cons. 1. hoc tit. Rocch. de iure patr. in ver. Com-
petens, q. 1. Lambert. in eod. tract. 1. par. lib. 1. q. 7.
art 2. à num. 30. Cassador. decis. 1. de iure patr.
7 De Infideli, Iudęo, vel Pagano dic contra, quia
ver. Si quis, exponitur idest fidelis, secundum Io.
Andr. hic num. 3. Vnde infidelis ex constructione,
vel fundatione ecclesię ius patrooatus non acqui-
rit, vt cap. Pię mentis, in fin. cap. Quicumque, in
princ. & cap. Frigeotius, in fin. 16. q. 7. vbi glos. in
ver. Qui Christianis: dicit, Ergo Iudæus non effi-
ceretur patronus, licet fundaret aliquam ecclesiā;
8 Et est simile in cognatione spirituali, quam infide-
lis non acquirit, si puerum baptizet aut leuet de sa-
cro Fonte, vt firmat Io. Andr. in cap. Ex eo, n. 1. 5.
9 & 8. de regul. iur. lib. 6. Si tamen Paganus, vel Iu-
dęus de facto fundaret ecclesiam, teneretur eam
dotare sicut tenetur dotare filiam ad fidem con-
uersam, & ecclesia esset liberæ collationis, vt pro-
bat Lambertinus par. 1. lib. 1. qu. 5. art. 8. num. 1.
& 2.
10 De hęretico idem dicendum, quia etsi cogna-
tionem spiritualem acquirat, vt notat Io. Andr. in
d. cap. Ex eo, oum. 3. vers. Dicit Palmerius, de
reg. iur. lib. 6. tamen patronatum non acquirit,
quia cum eius bona ipso iure sint confiscata, cap.
Cum secundum, de hæret. lib. 6. vtique de suo da-
re non potest fundum, dotem, vel ædificium. Fa-
11 cit cap. 2. §. fin. eod. tit. Et quatenus etiam esset
patronus, tamen illud ius confiscatum esset, secun-
dum Io. Andr. hic oum. 3. vers. De hęretico. Fa-
cit cap. Maximum, 1. q. 7. Et nota hoc dictum,
quia ius patronatus transit cum confiscatione bo-
norum, vt hic per Abb. num. 5. vers. De hæretic.
Sed quo ad hoc tu vide DD de Rota in Lucana iu-
risdictionis coram Coccino decis. 232. & decis. 298.
& decis. 351. quibus in locis distinguitur, an con-
fiscatio facta fuerit per iudicem laicum, an per ec-
clesiasticum.
12 De excommunicato autem dicit Io. Andr. hic
oum. 3. vers. De excommunicato malè fecisse Epi-
scopum, qui eum admisit, sed tamen si Episco-
pi consensu ecclesiam construxit, patronus erit,
sed exercitium non habebit ante absolutionem,
cap. Cum dilectus, de consuetudine: nam eum
religionem profiteatur, matrimonium contrahat,
& alia faciat, quæ enumerantur à Io. Andr. in cap.
Dolo facit. in secunda parte quæstionis, vers. 3. de
regul. iur. lib. 6. Ergo & ius patronatus acquirit:
& facit quod notatur in cap. Veritatis, de dolo, &
contumacia, & in c. Decernimus, de sent. excom.
in nouella, & cum excommunicato liceat ecclesiā
ingredi ad audiendum verbum Dei, & orandum,
cap. Responso, de sent. excom. Ergo etiam licebit
ecclesiam construere. Facit cap. Quoniam, de
13 sentent. excomm. lib. 6. commendabile enim est
ædificare templum Dei, cap. Aurum, 12. q. 2. Ita-
que mulier ecclesiā construens de Diœcesani con-
sensu acquirit ius patronatus habitu, & actu: In-
fidelis, & hæreticus neque habitu, neq; actu: ex-
communicatus habitu tantum, sed non actu ante
absolutionem: & cum his dictis Io. Andr. concor-
dant hic Collectar. num. 4. & 5. Henric. Boich. n. 1.
in fin. vers. Qui etiam dicit, & num. 2. & 3. Butr.
num. 9. 10. & 11. Cardin. oum. 7. 8. & 9. Anchar.
in 1. not. Abb. num. 3. & Io. de Anan. n. 3. & 4.
14 Secundò nota ibi, *In conuentuali ecclesia*, ex
constructione ecclesiæ conuentualis, seu collegia-
tę etiam de Diœcesani consensu non acquiri con-
struenti ius patronatus, seu pręsentandi Pręlatum
absque priuilegio Apostolico, vt hic, & in c. Hinc
est etiam, 16. qu. 1. Put. decis. 366. num. 4. & seqq.
lib. 2. Rota decis. 421. num. 5. par. 2. recent. Quod
15 locum habet siue ecclesia collegiata sit sæcularis,
siue regularis, iuxta text. in Clem. Vt ij, de ętat.
& qualit. Nam sub nomine ecclesię conuentualis,
de qua loquitur ista littera, comprehenditur etiā
ecclesia Collegiata, licet de cōsuetudine hoc verbū
referatur ad ecclesias religiosorum, vt hic per Abb.
16 num. 3. in 2. notab. Quæ autem dicatur ecclesia
Conuentualis, seu Collegiata, vide hic pulchrè per
Hostien. num. 2. & Io. Andr. nu. 8. 22. & 24 & per
Innoc. in cap. Postulasti, in princ. infr. eod.
17 Vltimò nota ex textu tria iura, quę acquirun-
tur patrono in acquisitione iuris patronatus. Pri-
mum est ius potestatis pręsentandi: Secundum est
honorificentia processionis: tertium est ius conse-
quendi alimenta ab ecclesia, si ad inopiam deue-
niat, vt hic per Butr. & Abb. in vlt. notab. Primum
est planum, de 3. vide Rocchum de Curte in tract.
huius tituli, in ver. Vtile, à oum. 1. latissimè Lam-
bertinus in eod. tract. lib. 3. in 3. q. principal. ar. 1.
cum pluribus seqq. vsq; ad articulum 16. Surdum
de alimen. tit. 1. q. 54. per totam, & Rot. dec. 494.
p. 4. diuers. & in recent. dec. 454. part. 2.
18 Quo ad secundum vide ea, quæ tradant Docto-

res hic, & Rocch. de Curte in hoc tract. in verb.
Honorificum. Quęro an patronus in ecclesia iu-
ris patronatus in sessionibus, & alijs actibus tem-
porali domino loci pręferri debeat.

19 Pro patrono contra dominum temporalem vi-
dentur sentire DD. suprà in hac Rubrica, & post
Host. Lambertinus in tract. de iure patr. in princ.
tertij libri, dum scribunt patrono simplex ius in
20 ecclesia patronata competere, nempe ius vtile,
onerosum, & honorificum: & omittendo alia duo
iura, quæ ad pręsentem quęstionem nõ pertinent,
ius honorificum in eo consistere, vt patronus pri-
mus in processionibus incedat, & præ cæteris lai-
cis in ecclesia patronata honoretur: quod etiam
tradunt hic DD. idque habere locum ne dum in
processionibus, sed etiam in sessionibus, & alijs
quibuscumque actibus, notant Hostien. n. 3. Ioan.
Andr. num. 15. Butr. num. 21. & alij communiter:
& quamuis de domino temporali mentionem
non faciant; cum tamen illi non distinguant, nec
nos distinguere debemus, l. De pretio, ff. de publi-
ca. cum vulgar.

21 Contrarium tamen verius videtur, nempe tem-
poralem dominum loci etiam in patronata eccle-
sia patrono præcedere debere; cum enim in cęte-
ros iurisdictionem contentiosam habeat, sequitur,
vt lõgè maior ei, quàm cæteris, pręsertim sibi sub-
ditis, honor debeatur, magis nam quo honorari de-
22 bet, qui maiorem habet iurisdictionem, Abb. cons.
21. num. 1. lib. 1. per tex. in cap. Statuimus, §. fin.
17. dist. At dominus loci contentiosam, & perpe-
tuam habet iurisdictionem, ita vt si superiorem
non recognoscat, æquipareretur Principi; si verò re-
cognoscat, Pręsidi, Constan. post Iason. in Catalog.
Glor. Mund. in 5. par. consider. 52. Ergo ad instar
Principis, vel Pręsidis omnibus alijs, & consequẽ-
23 ter etiam ecclesię patrono debet anteferri. Imo
etiã si esset ex Baronibus, qui limitatam valde iu-
risdictionem habent, omnibus tamen alijs præfe-
rendus esset, cum dicatur habere maiestatem, &
subditi in eum conspirantes crimen lęsę maiestatis
committant, Archid. in cap. Felicis, num. 13. in
ver. Lęsę Maiestatis, de pœn. lib. 6. Aegyd. Bellon.
24 cons. 15. Quinimo Barones prę alijs honorantur
non solum in locis eorum iurisdictioni subiectis,
sed etiam ratione baronię, & vassallorum quos ha-
bent, & vbique cęteris nobilibus iurisdictionem
non habentibus præponuntur, Cassan. dicta 5. par.
consider. 56.

25 Non obstat contrarium, nam respondetur Do-
ctores vario modo intelligere honoris processio-
nem, de quo loquitur hoc cap. vt hic per Host.
num. 3. Ioan. Andr. num. 15. Butr. num. 21. Car-
din. in §. Pro fundatione, n. 4. vers. Quæro qua-
lis est honor processionis, qui debetur Patrono,
Anchar num. 14. Abb. num. 5. vers. Nota tria
26 iura, & Ioan. de Anan. num. 9. Quidam enim di-
cunt honorem processionis in hoc consistere, vt
Patrono ad Ecclesiam venienti processionaliter
occurratur, dummodo tamen sit talis, & tantus,
puta Rex, vel Magnus Princeps; Explicant An-
char. Abb. & Ioan. de Anan. in Duce Venetiarum
Patrono Venerabilis Ecclesiæ Sancti Marci, cui
obuiam eaeunt Primicerius, & Canonici, quod
seruari potest secundum Ioan. Andr. vsque ad am-
bitum Ecclesiæ; non autem vsque ad portas Ciui-
tatis, quia fieri debet tantum Papæ, vel Cardina-
li, secundum Ant. de Butr. Item si sæpius hoc eue-
niret, fieri non deberet, sed solum quando raro,
27 secundum eum. Quidam dicunt honorem pro-
cessionis consistere in hoc, vt patronus primũ lo-
cum teneat in processionibus, vel in Ecclesia, vel
inter laicos, secundum Host. & sedebit iuxta Prę-
28 latum, secundum Ioan. de Anan. Alij verò dicunt
processionem hic poni pro præsentatione, vt nota-
tur in cap. Pię mentis, in glos. 1. vers. Sunt autem
tria, 16. q. 7. quia in præsentatione patronus pro-
cedit ad Episcopum cum eo, quem præsentat in
ecclesia non Collegiata, vel in præbenda Collegia-
tę, cap. fin. supra de concess. præben. Primum pla-
cet Cardinali; Primum, & secundum Antonio de
Butr. Licet fortè Codex sit mendosus, quia ponde-
rata illius ratione, videtur potius probare tertium:
sed vtrumque videtur posse sustineri, vt dicit Ab-
bas: & omnia tria simul complectitur Innoc. su-
pra in hac rubrica num. 3. vers. Item honor, vbi
ait, ex patronatu prouenire honorem, quia patro-
nus honorificentius recipitur, & studiosè ei serui-
tur, & in processione præ alijs honoratur, cap. Pię
mentis, & cap. Frigentius, 16. q. 7. Et si ecclesia
non esset Collegiata, præsentat ibi Sacerdotem,
cap. Decernimus, ead. caus. & quæst. vnde Host.
& Cardin. supracitati ponunt versus:

Patrono debetur honor, onus, emolumentum:
Præsentet, præsit defendat, alatur egenus.

In 3. tamen intellectu, quod processio ponatur hic
pro præsentatione, videntur residere Host. Io. Andr.
& Io. de Anan. in locis supracit. cum eum ponant
vltimo loco. Honor igitur processionis est quem
habet patronus in præsentando Rectorẽ, vel Cle-
ricum, quia sine præsentatione non potest Episco-
pus regulariter institutionem facere: quod latis-
simè prosequitur Rocch. de Curte in tract. huius
tituli in ver. Honorificum, à num. 1. vsque ad n. 98.
29 Et quamuis opinio, quod patronus sit alijs præfe-
rendus, videatur communis, tamen fundata est in
d. c. Pię mentis, & cap. Frigentius, 16. q. 7. & in
hoc c. Qui textus non probant communem opi-
nionem: nam in cap. Piæ mentis, & cap. Frigen-
tius; dicitur præter processionis aditum, qui om-
ni Christiano debetur, nihil proprij iuris in eccle-
sia patronata patrono reseruari: quibus verbis ni-
hil præcipui patrono tribuitur, quod cæteris quo-
que Christianis non competat. Hoc autem cap.
quamuis apertiùs exprimat fundatori processio-
nis honorem reseruari, tamen cum disponat in
materia antiqua, debet recipere declarationem
à Canonibus de eadem materia loquentibus, vt
l. 2. C. de Noxal. l. In contractibus, §. Præterea,
C. de non numer. pecun. Petr. Brixien. in Repert.
in verb. Interpretatio, vers. Lex nouiter, Ias. in l.
Sciendum, in princip. ff. Qui satisdare cogantur:
quare dum text. reseruat patrono honorem pro-
cessionis, Hæc verba, vt non pugnent cum cap. Pię
mentis, & cap. Frigentius, quibus probatur patro-
num in patronata ecclesia nihil habere præcipui,
non sunt intelligenda quoad hoc, vt patronus alijs
in processionibus præferatur, sed de honore præ-
sentationis, qui debetur omni Christiano ecclesiã
fundanti, non autem infideli, prout ex illis iuribus
deducunt glos. Ioann. Andr. & communiter DD.
supracitati n. 7.

30 Secundò respõdetur, quod DD. generaliter tra-
dunt, scilicet patronum præ alijs laicis honorari
debere, esse sic accipiendum, vt non contineat eui-
dentem absurditatem: & sic vt ei non debeatur
ho-

honor maior quàm domino temporali, qui in eum habet iurisdictionem, vt in simili docet Boer. de auctor. Magni Consilij, num. 48. vbi tradit priuilegium Dominorum Parlamenti vt primam Sedem
31 obtineant, & si generaliter loquatur, non esse intelligendum respectu Consiliariorum, qui in Dominos Parlamenti habent iurisdictionem. Sic etiã etsi Rector ecclesiæ in sua Parochia præ alijs honorari debeat, Cassan. d. par. consider. 81. Hoc tamen non ita intelligendum est, vt præferatur Episcopo, qui omnibus suis Diœcesanis præeminet,
2 vt notatur in c. Solitæ, de maior. & obed. Et sanè dominus temporalis erat speciali nota dignus. Quod si iura voluissent patronum in patronata ecclesia temporali domino loci præferri, id vtique vel expressissent, vel vsa fuissent verbis vniuersalibus, vt puta cuiuscumque gradus, conditionis, præeminentiæ, & similibus: ita enim canonicę sanctiones loqui consueuerant, cum etiam sublimes personas comprehendere voluerunt, vt obseruat Gomes, in procem. Regul. Cancell. par. 4. num. 1. & 2. Barbat. cons. 23. n. 8. in 1. vol.

De Iure patronatus.

Cap. Cum propter.

S V M M A R I V M.

1 *Patroni laici si ad ecclesiam vacantem intra quatuor menses non præsentant, Episcopus ordinabit ecclesiam, & n. 9.*
2 *Patronus laicus habet quadrimestre tempus ad præsentandum, ecclesiasticus verò semestre, etiamsi patronatum à laica acquisiuerit.*
3 *Tempus ad præsentandum præfixum currit etiam patronis non volentibus præsentare propter litis impedimentum.*
4 *Et an currat patronis ignorantibus.*
5 *Quæstio super patronatu laicali infra quatuor, super ecclesiastico infra sex menses est decidenda.*
6 *Temporis cursus vbi non fundatur super negligentia, ad Superiorem deuoluitur ipsum ius, non autem modus ordinandi ecclesiam.*
7 *Concursus an requiratur in parochialibus patronatus laicorum, quarum collatio ob lapsum tẽpus ad præsentandum præfixum ad Episcopum est liberè deuoluta, & num. seqq. vsque ad num. 13.*
8 *Concursus non requiritur in parochialibus ad Sedem Apostolicam deuolutis ob lapsum temporis Episcopo ad prouidendum præfixi.*
10 *Concursus fieri debet inter plures ab eodem patrono laico ad parochialem vacantẽ, cumulatiuè præsentatos.*
11 *Tempus Episcopo præfixum ad nominandum clericos idoneos, vel edictum apponendi in parochialibus deuolutis, quando incipiat.*
12 *Et quid in bimestri Episcopis præfixo ad instituendum ex Bulla Pij V. patronis non præsentantibus infra legitima tempora.*
13 *Patronus laicus, & ecclesiasticus in quibus differãt, & n. seq. vsq. ad n. 21.*
14 *Patronus laicus præsentans scienter indignum an priuetur ea vice iure præsentandi, sicut patronus ecclesiasticus.*
15 *Præsentari potest clericus per Rectorem ecclesiæ ad titulum beneficij, etiam inuito patrono laico.*
16 *Et quid inuito patrono ecclesiastico.*
17 *Ius patronatus donari potest personæ ecclesiasticæ sine diœcesani consensu, sed non sæculari.*
18 *Collecta si imponatur Episcopo pro se, & clericis patronis pro se, ecclesia debet contribuere simul cum clericis, non autem cum Episcopo.*
19 *Parochialium iuris patronatus ecclesiastici prouisio qua forma fieri debeat ex Concilio Tridentino.*
20 *Et quid in parochialibus iuris patronatus laicorum.*
21 *Concursus à Concilio Tridentino præscriptus in parochialibus iuris patr. ecclesiastici an sit etiam obseruandus in parochialibus patronatus, partim ecclesiastici, partim laicalis, & num seq. vsq ad num. 39.*
Et quid in parochialibus iuris patronatus quod origine erat totum laicale, sed pro duabus tertijs partibus ex donatione laicorum effectum postea fuit ecclesiasticum, n. 39. u. seq. vsq ad num. 74. & num. 80.
22 *Ius patronatus mixtum regulatur vt ecclesiasticũ quando ecclesiæ, vel personæ ecclesiasticæ magis prodest.*
Declaratur, num. 37.
23 *Collatio beneficij reseruati facta per Papam absq; derogatione iuris patronatus habet locum etiam si beneficium pertineat ad præsentationem clerici, & laici simul.*
Contrarium, n. 32.
24 *Magis dignũ trahit ad se minus dignũ vbi est fauor magis digni vt trahat, & non trahatur, & n. 33.*
25 *Iuri patronatus merè laicali Papa indistinctè derogat pro medietate, mixto derogat in totum, beneficia verò patronatus ecclesiastici confert absq; vlla derogatione, & n. 30. & 38.*
26 *Ius patronatus mixtum cum dubitatur an sit laicale, vel ecclesiasticum, attendenda est qualitas magis priuilegiata, & magis fauens patronatui, & n. 30.*
27 *Priuilegiati naturã sortitur non priuilegiatus propter communionem, & n. 41.*
28 *Ius patronatus mixtum censetur totum ecclesiasticum quoad præscriptionem.*
29 *Item quoad tempus præfixum ad præsentandum.*
30 *Sed quoad derogationem censetur totum laicale.*
Item quoad reseruationem, n. 32.
31 *Legatus de latere potest conferre beneficia patronatus ecclesiastici, non autem mixti, & n. 51.*
32 *Regulæ reseruatoriæ non intrant in beneficijs patronatus mixti.*
34 *Concursus est præiudicialis patronis, quorum libertas in præsentando restringitur, n. 37.*
35 *Laicus propter mixturam cleri non debet priuari iure suo, & n. 42.*
36 *Mixtum assumit naturam speciei, per quam iuri alterius minus derogatur, & num. 42.*
40 *Ius patronatus origine laicale, si ex donatione laicorum transeat in ecclesiam, efficitur ecclesiasticum.*
41 *Ius patronatus mixtum quoad formam examinis per concursum cur censeatur potius laicale, quã ecclesiasticum.*
43 *Laici à fundatione ecclesiarum non sunt retrahendi.*
44 *Mixtum ex duabus naturis assumit sibi naturam à potentiori, & digniori.*

Decla-

Declaratur, num. 65.

45 *Pars maior trahit minorem, & n. 50.*

Declaratur, n. 66.

46 *Ius patronatus concessum ex augumento dotis non censetur mixtum ex causa onerosa, & priuilegio, sed absoluté ex priuilegio.*

Et quæ sit ratio, n. 67.

47 *Ius patronatus competens vniuersitati scholarium dicitur ecclesiasticum, si in ea sint plures clerici, quàm laici, & è conuerso.*

Declaratur, num. 70.

48 *Vniuersitas, in qua sunt plures laici, quàm clerici censetur laicalis, & subycitur foro sæculari, & num. 70.*

49 *Ius patronatus ex dotatione bonorum laicalium, & ecclesiasticorum quale censeatur, & num. 71.*

50 *Patrono laico habenti vnam vocem an inferatur præiudicium ex concursu, si ecclesia compatrona habeat duas voces, & n. 72.*

52 *Iuri patronatus etiam ecclesiastico quãdoque derogatur, licet derogatio non sit necessaria.*

53 *Compromissum de causa Ecclesiastica fieri potest in duos laicos ob adiunctionem vnius clerici.*

54 *Excommunicatorum corpora non sunt exhumanda si à fidelibus discerni non possint*

55 *Oleo non consecrato si modicum consecratum misceatur, totum fit consecratum.*

56 *Appellatio vnius prodest omnibus si defensio sit communis, & eadem ratio vincendi.*

57 *Priuilegiũ vnius in indiuiduis trahitur ad omnes.*

58 *Causa indiuidua plurium laicorum, & vnius clerici agi debet coram ecclesiastico.*

59 *Præsentatio vnius tantum ex compatronis omniũ possessionem conseruat, & n. 73.*

60 *Præfertur inter plures, qui certat de damno euitando.*

61 *Patrono laico præiudicari non debet ex donatione patronatus facta ecclesiæ à compatronis.*

62 *Ius patronatus est penes omnes patronos in solidum.*

63 *Ius patronatus plurium laicorum, & vnius clerici censetur ecclesiasticum si hoc magis prosit patronatui.*

64 *Cancellaria derogat patronatui mixto vnius laici, & plurium clericorum, & non dat de reseruato.*

65 *In mixtis naturalibus indifferenter attẽditur quod potentius agit, in mixtis iuris quod est fauorabilius.*

67 *Dotis augumentum non sufficit ad acquisitionem iuris patronatus, sed requiritur totalis dotatio.*

68 *Ius patronatus potest acquiri ex solo priuilegio Apostolico.*

69 *Mixtionẽ non efficiunt multa paucis, & magna paruis apposita, & mixtio eorum non est, quæ sunt diuersi generis.*

73 *Patrono ecclesiastico non præsentante infra legitima tempora instituendus est præsentatus à patrono laico.*

74 *In iure patronatus mixto septem officialium laicorum nomine vniuersitatis laicalis, & trium ecclesiasticorum priuato nomine præsentantium an requirantur probationes quas exigit Concilium Tridentinum in potentibus, & num. seq. vsque in finem.*

75 *Mixtum assumit naturam simplicis, quod facit actũ valere, & est fauorabilius.*

76 *Qualitatibus duabus concurrentibus, quæ diuersã habent naturam, attenditur illa, quæ magis fauet iuri communi.*

77 *Ius patronatus de iure communi probatur ex immemorabili etiam in personis potentibus, & vniuersitatibus.*

78 *Ius patronatus vniuersitatis de iure communi an præsumatur ex vsurpatione, & n. 87.*

79 *Parochiani in Italia cœperũt ius patronatus vsurpare propter recessum Curiæ.*

80 *Concursus non requiritur in Parochiali iuris patronatus pro vna parte laicalis, & pro duabus ecclesiastici.*

81 *Mixtum assumit naturam eius simplicis, per quod ius consortis conseruatur.*

82 *Ius patronatus mixtum æquali portione vniuersitatis, & familiæ priuatæ non requirit probationes à Concilio Tridentino præscriptas in potentatibus.*

83 *Ius patronatus pro maiori parte vniuersitatis non præsumitur ex vsurpatione, & num. seq. vsque in finem.*

84 *Præscriptio iuris patronatus contra priuatum non improbatur à iure.*

85 *Vsurpatio iuris patronatus, quæ in vniuersitate præsumitur, priuatis personis nocere non debet.*

86 *Immemorabilis est infinita, & capit omne tempus.*

1 CVM PROPTER. Si Patroni laici ad ecclesiam vacantem intra quatuor menses non præsentant, Episcopus ordinabit ecclesiam. Vel sic. Si quæstio iuris patronatus laicalis non diffinitur infra quatuor menses, Episcopus ordinabit ecclesiã sine præiudicio euincentis. Hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò subijcit protestationem ibi, *Ita quod.*

2 Nota primò patronos laicos habere quadrimestre tempus ad præsentandum: nam de talibus loquitur hæc littera; vt patet ex parte decisa ibi, *laicorum*, idest patronorum, vt exponunt Hostiens. & Ioan. Andr. Et hæc est vna differentia inter ipsos, & patronos ecclesiasticos, qui habent semestre, etiamsi ius patronatus à laico acquisierint, vt est casus in cap. Vnico, §. Verum, infr. eod. lib. 6. Perplures alias differentias habebis infra in secũda quæstione.

3 Secundò nota tempus, vt præfertur, præfixum ad præsentandum currere etiam patronis non valentibus præsentare propter litis impedimentum, quod primo intuitu videtur mirabile, secundum Abb. in 1. notab. & contra iuris regulam, vt cap. Quia diuersitatem, supra de concess. Præbend. & cap. Ne pro defectu, cum concordan. de quibus ibi per glos. in ver. Impedimento, de elect. An au-

4 tem quod hic statuitur in impedimentis habeat locum in patronis ignorantibus, Doctores non conueniunt Abb. nu. 2. & 3. concludit non habere locum; quia regulariter tempus præfixum ad eligendum, vel conferendum non currit ignoranti, vt d. cap. Quia diuersitatem, & dicit se reperisse postmodum ita tenere Federicum de Sen. consil. 124. aliàs est cons. 129. & incipit, casus talis est n. 2. sed re vera Federicus loquitur de patrono impedito, non autem ignorante, & tex. in d. cap. Quia diuersitatem, pariformiter disponit de patronis impeditis, ac de ignorantibus. Item allegat Io. Andr. in cap. 2. de supplen. neglig. Prælat. qui n. 10. in verb. Ex tunc, simpliciter ait semestre tempus ad præsentandum currere à die notitiæ, & ita Abbas reprobat Petr. de Anchar. contrarium tenentem, hic num. 2. sed illum tuetur, & motiuis Abbatis res-

respondet Io. de Anan. illius auditor, n. 3.

5 Tertiò nota quæstionem super patronatu laicali esse terminandam infra quatuor menses, vt hic, & in cap. Quoniam, supra eod. cum tamen quæstio super patronatu ecclesiastico infra semestre sit decidenda, vt in cap. Eam te, vbi omnes notant, supra eodem. Ratio differentiæ est, quia patronus laicus habet quadrimestre tempus ad præsentandum, vt dictum est in 1. notab. & propterea litis decisio non expectatur vltra quatuor menses; ecclesiasticus verò habet sex menses; & ideo exitus litis expectatur vsque ad lapsum sex mensium, vt sic vtroque casu reguletur à termino ad præsentandum præfixo, vt per Abb. num. 4. vers. In glossa 2. Ad quod tamen vide plures declarationes, quas posui in d. cap. Quoniam, in vlt. notab.

6 Vltimò nota, vbi cursus temporis non fundatur super negligentia, ad superiorem deuolui ipsum ius ordinandi ecclesiam, non autem modum ordinandi, quia Episcopus non tenebitur instituere ad præsentationem patronorum, sed poterit liberè ecclesiam conferre, vt hic per Butr. in 2. notab. & Io. de Anan. num. 1. licet ex deuolutione, & libera collatione huiusmodi nullum præiudicium patronis generetur in futuris vacationibus, vt hic deciditur in fine.

7 QVAERO, An Episcopus Parochialem ecclesiam iuris patronatus laicorum conferens iure deuoluto eo quod patroni infra quatuor menses non præsentauerint, aut quæstio super patronatu infra dictum tempus non fuerit decisa teneatur seruare formam examinis per concursum à Concilio Tridentino præscriptam, cap. 18. sess. 24. in Parochialibus liberæ collationis. Quod est quærere, posita decisione S. Congregationis, qua declaratum fuit Parochiales iuris patronatus laicorum non subiacere concursui, an idem procedat in huiusmodi Parochialibus, quarum collatio ob lapsum tempus patronis laicis ad præsentandum à iure statutum ad Episcopum est liberè deuoluta.

Tria sunt quæ aliquale dubium facere videntur. Primum quia cum Parochiales iuris patronatus laicorum statim cum vacant nõ subsint formæ concursus, nec patronis præsentatio aufeatur; licet patronus postea non præsentauerit, & collatio ad Episcopum pertineat, videntur permanere in libertate, vt concursui non subiaceant ex eorum primordiali natura, quæ semper est attendenda, l. Assumptio, in princ. ff. ad municipal. & de incol. cum simil. Secundum, quia in huiusmodi Parochialibus non possunt habere locum verba Concilij inducentis formam concursus: nam Concilium cap. 18. sess. 24. mandat Episcopo vt post vacationem intra decem dies, vel aliud tempus à se præscribẽdum idoneos aliquot clericos nominet, cum his, quæ sequuntur. Quæ sine dubio obseruari non possunt in his Parochialibus, in quibus post vacationem intra quadrimestre tempus competens patronis laicis ad præsentandum iuxta hoc capitulũ, & cap. 1. §. Verum, infra eodem, lib. 6. nihil licet Episcopo attentare, quod ad dictum Parochialiũ concursum pertineat.

8 Tertium, quia in Parochialibus, quarum collatio ad Episcopum pertinet, lapso tempore semestri à die vacationis, & non facta electione magis idonei, collatio deuoluitur ad Sedem Apostolicã; & Episcopus concursum amplius instituere non potest, iuxta Constitutionem Pij V. quæ incipit, In conferendis, in Bullar. tom. 2. pag. 219.

9 Sed his non obstantibus verius esse videtur in huiusmodi Parochialibus d. tempore lapso, & non facta præsentatione, concursum esse ab Episcopo instituendum. Nam cum ob non factam in tempore præsentationem, collatio sit ad Episcopum liberè deuoluta, vt hic, & in cap. Quoniam, & c. Si verò, supra eodem, in hoc casu habent locum, & verba, & ratio Concilij. Verba quidem, quia Concilium loquitur de Parochialibus vacantibus conferendis. Ratio, quia expedit animarum saluti huiusmodi Parochiales per magis idoneos gubernari, quæ est ratio à Concilio expressa in princ. d. cap. 18.

Non obstat, quod hæ Parochiales cum vacant non subiaceant concursui, Quia id procedit donec durat tempus patronis præfixum ad præsentãdum, ne illis præiudicetur, & laici à fundationibus retrahantur, iuxta notata in cap. 2. in glos. in verb. Collatio de Præbend. lib. 6. in c. Dilectus supra, de offic. leg. & in cap. proximo, infra eod. Quæ ratio post tempus lapsum, præsentatione non sequuta, omnino cessat; cum tempus lapsum absorbuerit ius patroni laici, & illud in Episcopum transtulerit, vt hic, & in concordantibus supra allegatis. Vnde patrono non præiudicatur non obseruando formam concursus, cui secundum præsentem Parochialis statum locus esse potest.

10 Et ad hoc optime facit decisio S. Congregationis, quæ Rotæ consulenti, an inter plures ab eod. patrono laico ad Parochialem vacante cumulatiuè præsentatos esse deberet locus concursui: Respondit debere. Ex qua decisione colligitur etiã in his Parochialibus seruandam esse formam concursus, vbi illa sine præiudicio patroni obseruari potest.

11 Similiter non obstat, quod in huiusmodi Parochialibus non possit Episcopus intra decem dies idoneos clericos nominare, vel edictum apponere. Quia respondetur id tempus incipere à die, quo ad Episcopum deuoluta fuerit collatio, & cessauerit impedimentum, cap. 2. cap. Quia diuersitatem, & ibi glos. in ver. Intra sex. de conceß. Præbend. glos. 1. in cap. Cum accessissent de Constit. & sic forma ad vnguem poterit obseruari.

12 Quæ responsio etiam satisfacit Constitut. Pij V. quia tẽpus bimestre institutioni Episcopi, & deuolutioni ad Sedem Apostolicam præfixum incipere debet à die lapsi termini ad præsentandum, cum ante illud tempus nihil sit, quod Episcopo imperari possit, qui non potest illud coarctare, Felin. in cap. Bertoldus, num. 22. de re iudic. & sic ante illud tempus non est locus Constitutioni inducenti deuolutionem ob negligentiam Episcopi, vt patet ex eius lectura, Facit tex. in cap. Super eo, de Appell. & in d. cap. Quia diuersitatem, & quod notat. glos. in cap. Sæpe, in ver. Carcat, de Appellat.

Prædicta tamen ita temperanda videntur, vt Episcopus si velit conferre Parochialem post dictũ tempus absque præsentatione lapsum, teneatur seruare formam examinis per concursum. Et ita decisum à S. Congregatione Conc. 29. Nouemb. 1600. nempe faciendum esse concursum pro Parochiali iuris patronatus laicalis, cuius prouisio ob negligentiam patroni non præsentantis intra quadrimestre deuoluitur ad Episcopum. Cæterum an possit etiam lapso tempore admittere præsẽtatio-

nem

nem patroni laici ex gratia, iuxta opinionem Gayl. & Card. quos refert, & sequitur Lambertinus in tract. de iure patr. in 2. part. 2. libri in 27. articulo, 1. quæst. princip. pag. 273. determinate nunc non est opus.

13 Secundò QVAERO generaliter in quibus differant patronus laicus, & ecclesiasticus.

Complures differentias recensent hic Hostien. in princ. Ioan. Andr. nu. 2. Henric. Boich. in princ. Butr. num 4. Cardin. n. 2. Anchar. n. 4. Abb. & Io. de Anan. ambo nu. 5. quæ his carminibus cõtinentur.

Clericus, & laicus distant per plura patroni.
Pœnitet, & tempus, subiectio, pœnaq; forsan:
Et ratio, titulus, donum coniungitur istis.

Pœniteat, quia laicus potest variare, & alium præsentare, sed non ecclesiasticus, vt legitur, & notatur in cap. Cum autem, supra eodem. *Et tempus* quia laicus habet quatuor menses ad præsentandum, ecclesiasticus sex, vt dixi supra in 1. notab. *Subiectio*, magis enim adstrictus est potestati ecclesiæ patronus ecclesiasticus, quàm laicus respectu collationis, & derogationis, vt patet in eo, quod legitur, & notatur infra in cap. prox. & in c. Di-
14 lectus, supra de offic. leg. *Pœnaque forsan*: nam patronus ecclesiasticus præsentãdo scienter indignũ priuatur ea vice potestate præsentandi, vt in c. 2. de suppl. negl. Prælat. laicus verò non, secundum quosdam, Hostien. & Henric. Boich. idem in patrono laico, & probatur secundum eos in Authen. Vt Clerici, qui recedunt, §. fin. collat. 5. & de Sanctiss. Episc. §. Si quis Oratorij domum, collat. 9. & de eccles. tit. §. Si quis ædificationem, in fin. collat. 9. Idem tenet Innocen. in cap. Propofuit, de filijs Presbyter. Et hanc opinionem contra Ioan. Andr. Butr & Card. latè tuetur, & verissimam dicit Abbas in cap. Cum vos, num. 5. supra de offic. ordin. vbi etiam pro hac parte allegat Rotam decis. 205. & Bart. in l. Cum quidam, ff. de leg. 2. Sed quia in hoc articulo sunt opiniones; idcirco dicitur, pœnaque forsan. *Et ratio*, quia patrono ecclesiastico redditur ratio de temporalibus, vt in cap. Ex litteris, in fin. supra eod. & in cap. Cum & plantare, §. in Ecclesijs, infr. de Priuileg. non autem patrono laico, cum hoc non reperiatur iure cautum. Neuter tamen illorum debet se ingerere in perceptione fructuum, alioquin incidunt in pœnas à Concilio Tridentino inflictas in cap. 9. vers. Patro-
15 ni autem, sess. 25. *Titulus*, quia inuito patrono laico præsentatur Clericus ad titulum beneficij per ipsum Rectorem, vt in cap. Postulasti, cum ibi no-
16 tatis, infr. eod. secus inuito Episcopo patrono, vt ibi in glos. 1. idem videtur in alio patrono ecclesiastico de quo tamen dic, vt ibi per Cardin. & Ab-
17 bat. *Donum*, quia ius patronatus potest donari personæ ecclesiasticæ sine consensu Episcopi; sed non sæculari, vt in cap. illud, supra eod. Hæc tamen differentia quamuis communiter à Doctoribus assignetur; tamen non est propria ad distinguendũ inter patronũ Ecclesiasticum, & patronũ laicum: nam nec patronus ecclesiasticus potest donare ius patronatus laico sine Diœcesani cõsensu, vt in c. Significasti, & c. Ex insinuatione, supra eodem, & aduertit Card. hic n. 2. in fin. Supradictis septẽ differẽtijs Abbas hic ad finem addit octauam; quia patronus ecclesiasticus habet custodiam ecclesiæ vacantis, & non sæcularis, vt in cap. Bonæ, de Ap-
18 pellat. Item dicit nouam differentiam colligi posse ex dictis Innocentij in d. cap. Cum & plantare, de priuileg. Nam si imponatur collecta Episcopo per se, & Clericis patronis pro se, ecclesia debet cõferre, & contribuere simul cum Clericis, non autem cum Episcopo, vt ibi per Innocentium, nu. 3. vers. Hac ratione videtur, & ita ecclesia patronata debet patronum clericum in huiusmodi oneribus adiuuare, secundum Abb. qui tamen succinctè, & obscurè loquitur. Fortè intellexit ecclesiam teneri subleuare à collecta, & vt supra imposita patronos clericos, secundum Innoc. sed non patronos laicos, cum hoc non reperiatur iure cautũ.

19 Hodie decima differentia habetur in decreto Cõcilij Tridentini, cap. 18. sess. 24. in prouisione Parochialium ecclesiarum. Nam si ecclesia sit iuris patronatus ecclesiastici, ac institutio ad Episcopum, & non alium pertineat; patronus eligit digniorem inter probatos ab examinatoribus, eumque præsentat Episcopo, vt ab ipso instituatur. Cum verò institutio facienda est ab alio, quàm ab Episcopo; tunc Episcopus solus ex dignis eligit digniorem, quem patronus ei præsentat, ad quem spectat in-
20 stitutio. Sed si ecclesia sit iuris patronatus laicorum, patronus præsentat quem maluerit; & sic præsentatus examinari debet ab examinatoribus deputatis, & ab Episcopo institui si idoneus repertus fuerit.

21 Tertiò QVAERO, an forma examinis per cõcursum obseruanda in Parochialibus iuris patronatus ecclesiastici ex decreto Concilij Trident. d. c. 18. sess. 24. vers. Si verò obseruari etiam debeat in Parochialibus iuris patronatus partim ecclesiastici, & partim laicalis.

Cum relatum fuerit S. D. N. antiquam decisionem in S. Congregatione editam, qua declaratum fuit in Parochialibus patronatus mixti obseruandum esse formam examinis per concursum, diuersas pati difficultates: Sanctitas sua mandauit, vt idem articulus, in ead. Congregatione iterum di-
22 scuteretur. Cum hocdubium tunc fuisset propositum ad probandum in huiusmodi Parochialibus obseruandam esse d. formam examinis per concursum, allegabatur Felin. in tract. quan. litt. Apost. noc. patr. ecclesi. nu. 6. prope finem, vbi concludit patronatum mixtum regulari tanquam si esset totus ecclesiasticus, cum ecclesiæ, vel personæ ecclesiasticæ magis prodest, magis autẽ prodest ecclesiæ vt seruetur forma examinis per concursum; quia hoc pacto dignior, & magis idoneus ei præficitur, vt in d. cap. 18. in princ. sess. 24. Ergo attendenda est qualitas ecclesiasticitatis, vt forma concursus obseruetur.

23 Id confirmari potuisset decisione Rotæ quæ à nonnullis perperam allegabatur, 265. tit. de grat. & iure patronat. in Antiquis, alia est decis. 46. in tit. de Præben. In ea enim deciditur vt quamuis in beneficijs de iure patronat. laicorum non intret reseruatio, de qua in cap. Licet, de Præben. in 6. tamen collatio facta per Papam de beneficio vacante in Curia absque derogatione iuris patr. vendicet sibi locum etiamsi beneficium spectet simul ad præsentationem Clerici, & laici quam decisionem sequitur Staphil. in tract. de litteris grat. tit. de mod. & form. impetrand. §. Ius patr. quomodo probetur, n. 3. Aeneas de Falcon. in tract. de Reseruat. q. 4. effect. 14. & Ferrett. conf. 132. n. 4.

24 Fundamentum decisionis est; quia magis dignum trahit ad se minus dignum, cap. Per tuas de arbitr. l. e, ff. de verb. signif. cum simil. Aliud fundamentum

tam adducit Aeneas de Falcon. loco citato argumento sumpto ab vsu patrisfamilias, & à stylo Curiæ, videlicet quia Papa passim, & indistinctè derogat patronatui mixto in totum, quod si tale ius patr. iudicaretur laicale, non derogaret nisi pro medietate. Ergo stylus Curiæ videtur interpretari tale ius patronatus magis pro clericali, quàm laicali, ex quo in totum derogat.

26 Contrarium tamen verius esse videtur: nam cum quæritur an patronatus mixtus laicalis, vel ecclesiasticus censeri debeat, ea est receptissima distinctio, vt attendatur illa qualitas, quę in casu, de quo quęritur, est magis priuilegiata, & magis fauet patronatui, Feder. de Sen. consi.65. num.5. qui ab omnibus ad id allegatur, licet non ita explicitè id dicat, Felin. in tract. quan. litter. Apost. num.6. Lamb. de iure patr. 1. quæst. princ. lib. 1. par. 1. art. 6. num. 4. & 26. Io. de Sel. in tract. de benef. par.2. q.3. n.47. Put. decis.157. num.6. lib.3. Couarr. pract. q. c.36. nu.5. vers. Tertiò opportunè, vbi testatur hanc esse communem opinionem.

27 Et ratio est, quam tradit glos. ab omnibus approbata in cap. 1. in ver. Ecclesiasticus de iure patr. in 6. quod propter communionem non priuilegiatus sortitur naturam priuilegiati, iuxta textum in l. Si communem, ff. quemad. seru. amitt. Et ideo
28 si agatur de præscriptione patronatus mixti, in quo Ecclesia est magis priuilegiata, quàm laicus; censetur patronatus totus ecclesiasticus, vt requiratur ad eius præscriptionem idem tempus, quod requiritur contra ecclesiam, vt post Goffr. tradit Ioan. Andr. quem ibi omnes sequuntur, in d. cap. 1. de
29 iure patr. in 6. prope finem. Similiter cum patronus laicus habeat ad præsentandum quadrimestre, ecclesiasticus semestre; si mixtus sit patronatus, vterque patronus habebit semestre, quia hoc casu melior est conditio patronatus ecclesiastici, quàm laicalis, text. est in d. cap. 1. in fin. vbi
30 glos. & ceteri Doctores. E conuerso autem si versemur in materia, in qua ius patronatus laicorum sit firmius, & magis priuilegiatum, quàm ecclesiasticum, patronatus mixtus ex vtroque totus censetur laicalis. Et ideo cum in materia derogationis, potentior sit patronatus laicalis, quàm Ecclesiasticus, c. Dilectus, vbi Doctores supra de offic. Legati, quamuis Legatus de latere possit conferre beneficia iuris patronatus ecclesiastici, vt ibi deciditur: non tamen poterit conferre, quę sunt patronatus mixti: quia in hoc reputantur ac si essent patronatus ex toto laicales; Federic. de Sen. dict. consi.65. num.5. vbi testatur hanc esse communiorem opinionem, quàm contrariam, Abb. in c. fin. infr. eod. vbi similiter ait hoc esse commune dictum, Felin. d. n.6. Roch. de Curte in tract. de iure patr. in ver. Ius, in 7. q. n.23. Io. de Selu. vbi supra, Put. d. decis. n.2. Rebuff. in tract. nominat. q.15. num.6. Achill. decis.306. n.3. vbi Anchar. in hanc sententiam citat, Simonett. in tract. de reseruat. q.3. vbi testatur ita seruari. Sic etiam cum col-
32 latio Papæ de beneficio reseruato absque derogatione comprehendat illud, quod est de iure patronatus ecclesiastico, non autem laicorum, & ita etiam regula reseruatoria octo mensium; si beneficium fuerit patronatus mixti, censetur totus laicalis. Hanc opinionem tenuit Rota citata per Felin. d. num.6. licet non exprimatur. Cassad. decis. 5. de iure patronatus num.9. Rebuff. d. q.15. num.6.
33 Puteus, d. decis.157. in fin. vbi ex mente Doctorum, quos superius retulimus, declarat regulam, Magis dignum trahit ad se minus dignum, procedere vbi est fauor magis digni vt trahat, & non trahatur.

34 Itaque cum nos versemur in materia præiudiciali patronatui, nempe in concursu, qui si obseruetur in beneficijs Patronatus mixti, infertur præiudicium patronis, quorum libertas in præsentando restringitur, & cum in hac parte ius laicorum sit potentius, & magis priuilegiatum, quia Concilium beneficia de iure patronatus laicorum concursui non subiecit: sequitur vt patronatus mixtus quoad concursum pro conseruanda patronorum libertate debeat reputari ac si totus esset
35 laicalis. Neque enim propter mixturam Clerici debet laicus priuari iure suo, Abb. Io. de Selu. & alij supra citati. Et cum hoc casu patronatus sit
36 mixtus, & compositus, debet assumere naturam illius speciei, per quam iuri alterius minus derogatur, vt in proposito perpendit, Rebuff. quęst.15. num.7.

37 Neque obstat quod Felin. in locis supra cit. sentiat attendi qualitatem ecclesiasticitatis, quando magis prodest ecclesiæ, vel ecclesiasticæ personæ. Nam inde nō infertur vt ecclesia patronatus mixti debeat conferri per concursum, quasi ei melius prouideatur. Quia Felin. non loquitur de vtilitate ecclesiæ, ad quam fit præsentatio sed de vtilitate ecclesiæ habentis ius præsentandi, cuius ius magis præseruatur excluso, quàm admisso concur-
38 su. Rursus non obstat fundamentum Aeneæ de Falc. de quo supra, num.25. Quoniam, vt respondet Puteus in præallegat. decis.157. n.4. Papa quando ius patronatus est merè laicum semper derogat pro medietate; quando est mixtum non vult admittere, & pro parte Clerici non est necessaria derogatio. Ideo cum remaneat pars laici, quæ indiget derogatione, derogat in totum. Decisio Rotæ supracitata similiter non obstat; tum quia non vtitur validis rationibus; tum quia contra eam est communis opinio, quam etiam eadem Rota Antiqua sequuta est teste Felino vbi supra, & postea apud Cassad. d. decis.7. & Put. loc. cit. Idcoque non erit mirum S. Congregationem de veteri sententia decedere, cum & Rota in hac re à se ipsa discrepauerit. Et ita resolutum. Et S. Congregationis sententiam Sanctissimus ad se relatam approbauit. Vnde cauendum est hodie à declarationibus, quas refert Nicolaus Garzia in tract. de benefic. par.9. c.2. n.278.

39 Quartò QVAERO Posita posteriori decisione S. Congregationis Concilij à Sanctissimo approbata, qua declaratum fuit in institutione Parochialium ecclesiarum iuris patronatus partim ecclesiastici, partim laicalis non esse obseruandam formam examinis per concursum.

An idem sit dicendum de Parochialibus iuris patronatus, quod origine erat totum laicale, sed pro duabus tertijs partibus ex donatione laicorū effectum fuit postea ecclesiasticum.

40 Proposito hoc dubio mense Decembri 1616. S. Congregatio non dubitauit quin ius patronatus origine laicale immutauerit naturam, & effectum fuerit in omnibus Ecclesiasticum si donatione, vel alio legitimo titulo transierit in ecclesiam: extant enim hac de re iura aperta in cap. vnico, §. fin. de iure patr. in 6. & in cap. Dilectus, il tertio, supra de Præben. & vtrobique notant glos. & Doctores, Co-

uarr. practicarum quæstionum, cap.36. nu.5. vers. Illud, Seraph. decis.1420. in princ. Sed in reliquis ob varias Patrum sententias iussit iterum examinari, An decisio de parochialibus iuris patronatus mixti absque concursu conferendis habeat locum in patronatu pro tertia tantum parte laicali, & pro duabus ecclesiastico.

Cuius quæstionis solutio videtur pendere à ratione, ob quam in patronatibus mixtis præualet qualitas magis fauens patronatui, siue illa sit laicalis, siue ecclesiastica: nam si constiterit eam rationem habere locum in mixtura etiam inæquali, erit respondendum non requiri concursum in patronatu maiori parte ecclesiastico, sicut non requiritur in mixto æquali portione. Sicut è conuerso si constiterit dictam rationem non habere locum nisi in mixtura æquali; respondendum erit parochialem patronatus maiori parte ecclesiastici per concursum esse conferendam ob mixturæ inæqualitatem.

41 Ratio autem, cur in mixto præualeat qualitas, quæ magis fauet patronatui, est duplex, vt lusius explicauimus in quæstione præcedenti à num.27. Altera desumpta ex l. Si communem, ff. Quemadmod. seruit. amitt. vbi si non priuilegiatus in materia indiuidua concurrat cum priuilegiato: illius priuilegio vtitur: quam rationem in his terminis assignat glos. in d. cap. vnico, in verb. Ecclesiasticus, de iure patronat. in 6. & pluribus exornant Alex. consil.122. num.16 & seq. lib.4. & Iason. in
42 l. Si emancipati, num.5 & seq. C. de collat. Altera ratio desumpta ex cap. Sacris, de sepult. vbi in præiudicialibus mixtum assumit naturam eius simplicis, per quod ius alterius non tollitur. Cui regulæ non potest dari contraria instātia, vt ait Lambert. de iure patr. lib.3. part.2. q.1. art.9. & seq. & quæst.9. art.8. num.2. Gabriel. conf.197. n.7. vers. Item assume: & Menoch. de præsumpt. lib.3. q.90. num.18. Atque ita ob mixturam clerici non debet laicus priuari iure suo, Abb. in d. cap. Sacris,
43 & Selu. de benefic. part.3. qu.11. sub num.69. Cui alia ratio consequitur, ne scilicet laici retrahantur ab ecclesijs fundandis, quam dicit potissimam in hac materia Selu. loc. cit. post glos. magnam in fine, & Host. num. 10. in cap. Cum dilectus infra eod. In priori ratione patronus certat de lucro, vel fauore ex persona socij acquirendo: In posteriori de damno vitando, quod à socio pateretur si illius qualitas præualeret.

Has autem rationes damni vitandi, & fauoris consequendi ex persona compatroni non habere locum, nec esse attendendas in patronatu inæqualis mixturæ, primo intuitu videntur suadere infrascripta.

44 Et primò ad hoc adducitur textus in l. Quæritur, ff. de stat. hom. vbi etsi virilis conditio magis prosit; hermaphroditus tamen æstimatur fœminei sexus, si magis in eo incalescat. Ergo similiter quamuis quoad concursum magis prosit patronis qualitas laicalis; patronatus tamen censeri debet ecclesiasticæ qualitatis si in ea præualeat ratione maioris partis: nam, vt ait Socin. per illum text. in cap. 1. num. 7. de foro compet. In mixtis minor pars, licet dignior, accedit maiori, & mixtum à suo potentiori iudicatur, quia attenditur quod potentius agit: quod ipsū repetit post Alex. in l.2. nu.8. ff. de verbor. obligat. Gabriel conf. 50. num.6. vol.1. Idque proculdubio procedit in mixtis inseparabilibus, seu indiuiduis, vt est ius patronatus, Ang. cons.348. Quidam Manuel. nu 2. vers. Et vbi non sunt separabilia. Vnde in proposito dicit Abb. in cap. De iure, in 2. notab. vers. Item ex hoc, supra eod. mixtum ex duabus naturis assumere sibi naturam à potentiori, & digniori, ac proinde committi simoniam in iure patronatus, quod est partim spirituale, & partim temporale, perinde atque in merè spiritualibus: & sequitur Lambertinus in hoc tractatu, lib.1. par. 2. in 4. q. princip. art.3. n.2.

45 Secundò, adducitur textus in l. Quod maior. ff. ad municip. vbi absolutè maior pars trahit minorem, nec distinguitur an obsit, vel prosit, Federic. de Sen. cons.1. in princip. vers. Hoc præsupposito; ad idem text. in l. Aliud, §. Refertur, ff. de regul. iur. in l. Si nemo, §.1. ff. de testam. tut. cum multis similibus. pars enim in mixtis accrescit toto, minus maiori, & ignobilis nobiliori, l. Sed si rem, §.1. & l. Quicquid, §. fin. ff. de acquirendo rerum dominio: & hanc regulam procedere etiam in præiudicium minoris partis, est text. in l. fin. §.1. C. Qui bonis ced. poss. cum concordan. de quibus per glos. in d. l. Quod maior. ad idem cap. Sedes, de rescript. cap. Cum inter, il terzo, & cap. Cum Dudum, il primo, de Electione.

46 Tertiò, adducitur doctrina Socini cons.87. n.12. lib. 3. vbi respondit ius patronatus concessum ex augumento dotis non dici mixtum ex causa onerosa, & priuilegio, sed censeri omnino ex priuilegio: & sequitur Rota diuersor. decis. 57. num.17. part.1. Atque ita in patronatu præualet qualitas, quæ nocet, si sit potentior.

47 Quartò, ius patronatus competens vniuersitati scholarium dicitur ecclesiasticum si ibi sint plures clerici, quàm laici; & è conuerso, Ioan. de Lign. in c. Dilectus, il 3. de præb. Felin. in cap. Ex litteris, col. 1. de Const. quos refert, & sequitur Cresscen. decis.3. de iure patr. & Lambert. in tract. huius tituli lib.1. part 1. in prima quæst. princip. ar.7.
48 num. 3. & 4. Sicut Vniuersitas, in qua sunt plures laici, quam clerici, censetur laicalis, & subijcitur foro sæculari, Innoc. in cap. Dilecta, de excess. Prælat. Bart. in l. fin. col.3. ff. de Colleg. illic, Abb. in cap. Cum ab ecclesiarum, col.2. de offic. ordin. & ita tenent omnes, vt Decius testatur in d. cap. Ex litteris, sub num. 20. & 21. Vnde patet ad cognoscendum an ius patr. sit laicale, vel ecclesiasticum non esse attendendam qualitatem, quæ prodest, sed qualitatem, quæ in numero præualet.

49 Quintò allegatur Cons. ferè in terminis Paris. 128. num.11. & 12. vol.4. vbi consuluit ius patronatus dotatione mixta partim ex bonis laicalibus, partim ecclesiasticis censeri ecclesiasticum etiam ad effectum derogationis si bona ecclesiastica sint maioris valoris: adducit in arg. notat. in l. Aristo. ff. de donat. & in l. 1. ff. de æstimator. action. cum concord.

Ex quibus videtur colligi rationem glos. in c. 1. de iure patr. in 6. Quod propter communionem non priuilegiatus sortiatur naturam priuilegiati; & rationem Abbatis in cap. fin. infr. eodem, quod propter mixturam clericorum laici iure suo priuari non debeant, non habere locum quoties clerici partibus inæqualibus concurrunt cum laico, quia tunc trahunt, non trahuntur ob qualitatem prædominantem.

50 Sextò hæc clariùs videntur procedere in casu

hoc

hoc particulari, in quo patrono laico nullum infer-
tur considerabile præiudicium, quia maior pars
vocum, quam ecclesia obtinet, satis est præsentato
ad institutionem obtinendam, cap. Quoniam, su-
pra eodem, nec laicus potest alicui ex patronis ec-
clesiasticis accedere, cum ius patronatus de quo
agitur, sit penes vnam, & eamdem ecclesiam, seu
Congregationem pro duabus partibus: Ita vt pro-
inde nec damnum, nec vtilitatem aliquam ex præ-
sentatione sentiat qui tertiam tãtum obtinet par-
tem in patronatu, quia velit nolit tenetur sequi
ecclesiam præsentantem.

Vltimò hanc sententiã recenset inter alias Petr.
de Anchar. hic prope finem: dicens ius patr. mix-
tum debere iudicari ecclesiasticum, vel sæculare
respectu portionum, ita vt habens maiorem par-
tem in dicto iure, & ius potentius præferatur. Et
51 apertè eam sequitur Gambar. in tractat. de Au-
ctoritate Legati à latere, lib. 3. sub num. 388. vers.
Fallit tamen vbi concludit legatum de latere, etsi
non habeat facultatem conferendi ecclesias iuris
patr. mixti, posse tamen conferre si clerici habeãt
plures voces quàm laici. Pro eadem allegatur
Crescentius decis. 3. de iure patr. vbi asserit, [Si in
casu illo quatuor laici haberent separatim vnus-
quisque vnam vocem, & præpositus vnam aliam,
posse ius patr. dici laicorum: & inter alios allegat
not. per Ioan. de Lignan. in d. cap. Dilectus, il 3.
de præbendis, qui dicit ius patr. competens Vni-
uersitati, in qua sint plures clerici, quàm laici, dici
ecclesiasticum, & contra.] Atque ita Crescentius,
quamuis obiter, apertè tamen videtur sentire ius
patr. mixtum iudicari ex maiori parte patrono-
rum. Idem, licet obiter, dicitur sensisse Rota
coram Cardinali Cauallerio: neque aliud videtur
censuisse Couar. pract. quæst. cap. 36. num. 5. vers.
Quod si ius patr. nam paulò ante ibidem docuit
ius patr. æqualis mixturæ ad effectum derogatio-
nis censeri laicale. Ac deinde subdit: quod si ius
patr. ad laicum vnum, & duos clericos pertineat,
posset admitti huius patronatus derogatio; quia
maior pars, quæ in præsentatione iura potiora ob-
tinet, huius conditionis est, vt derogationem ad-
mittere teneatur. Videtur itaque Couar. consti-
tuere differentiam inter ius patron. mixtum, cuius
patroni vtrinque sunt pares numero, & inter id,
cuius pars maior est clericorum, itant illud laica-
52 le, hoc verò ecclesiasticum censeatur. Neq; verò
ex eo, quod ait patronos ecclesiasticos teneri de-
rogationem admittere, videtur posse inferri vt sit
laicale. Quia etiam patronatui merè ecclesiastico
quandoque derogatur, licet derogatio non sit ne-
cessaria, Mandos. in prax. signat. grat. in verb. De-
rogationes iuris patronatus, vers. Iuris patr. cleri-
corum. Ex recentioribus verò idem probant Gon-
zal. ad reg. 8. Cancell. in glos. 18. sub n. 15. Azor.
qui simpliciter refert Couar. instit. moral. part. 2.
lib. 6. cap. 23. vers. Sed quid si ius patr. ad duos ec-
clesiasticos, & vnum laicum pertineat, & Granut.
ad Simonet. de reseru. q. 9. num. 8. & nonnulli alij;
In quam sententiam videntur etiam afferri posse
Doctores omnes, qui censent ius patr. indistinctè
censeri ecclesiasticum si sit mixtum æqualiter lai-
corum, & clericorum; quia magis dignum, &c. Hi
enim à fortiori sentiunt patronatum esse ecclesia-
sticum si maior pars sit clericorum, inter quos re-
censentur, Rota in Antiquis, decis. 266. incipien.
Nota quod Papa, & alij quamplures apud Fer-
rett. cons. 132. num. 4. vers. Contrarium; & Co-
uarr. loc. cit.

53 Sed his non obstantibus contraria opinio est ve-
rior, pro qua affertur 1. tex. in cap. Per tuas, de
arbitr. vbi duo laici, in quos compromitti non
potest de causa ecclesiastica, fiunt habiles propter
adiunctionem vnius clerici, quem tex. ad hoc au-
reum dicit Felin. in cap. 1. sub nu. 6. post medium
de præscr.

54 Secundò tex. in d. c. Sacris, de sepult. vbi si ca-
dauera excommunicatorum à fidelibus discerni
non possint, exhumari non debent; quia, inquit,
expedire non credimus, vt cum excommunicato-
rum ossibus corpora extumulentur fidelium.

55 Tertiò, cap. Quod in dubijs de consecr. eccles.
vel altar. vbi si oleo non consecrato modicum cõ-
secratum misceatur, totum fit consecratum.

56 Quartò tex. in l. Si qui separatim, §. fin. ff. de
appell. vbi vnius appellatio omnibus prodest si de-
fensio communis sit, & eadem ratio vincendi: &
concordat. l. 1. & 2. C. Si vnus ex pluribus appell.
quemadmodum rescriptum ab vno impetratum
ratione communionis omnibus suffragatur, l. 1.
C. de diuers. rescript. Aym. cons. 45. Quidam, n. 2.
& prodest omnibus victoria vnius, l. Loci, §. Si
fundus, ff. Si seruit. vind. vbi glos. in ver. Proderit,
dicit esse mirabile quod prosit, sed non noceat, vt
l. Si de communi, ff. eodem.

57 Et generaliter in indiuiduis priuilegium vni ex
socijs concessum trahitur ad omnes, secundum
glos. final. in d. l. 1. C. de diuers. rescript. & in l. fin.
C. de muner. & honor. lib. 10. Ideoque restitutio
competens vni ex muneribus extẽditur etiam ad
maiores litis consortes, glos. fin. in l. vnica, C. Si
in communi ead. causa, Affl. decis. 213. per totam,
& alia congerit Alex. cons. 122. sub num. 16. vers.
Et iudicio meo, lib. 4. & Lambert. de iure patron.
lib. 1. part. 1. q. 1. art. 7. sub num. 5. vers. Hoc sic
consideratur. Et prorogatio fatalium vnius ex cõ-
sortibus excusat alios à desertione, Ioan. de Tanis
decis. 22. quem refert, & sequitur Lancellott. de
attent. part. 2. c. 15. ampl. 11. n. 3.

58 Similiter causa indiuidua plurium laicorum, &
vnius clerici agi debet coram iudice ecclesiasti-
co, vt notat Bart. in l. Præcipimus, §. eod. obser-
uando, num. 2. C. de appellat. Alex. loc. cit. An-
ton. de Prato veteri in l. 1. in fin. ff. quæ sententiæ
sine appellat. rescind. Boss. in pract. crim. titul. de
foro compet. num. 116. in fin. & alij apud Clarum
in §. fin. q. 36. num. 46. vers. Euenit plerumque:
& vnus minor in inseparabilibus trahit maiores
etiam plures ad suum forum, Soc. cons. 82. nu. 10.
59 lib. 3. Sicuti etiam ex præsentatione vnius tantum
ex compatronis omnium possessio conseruatur,
Abb. cons. 55. Videtur primò, col. 2. vers. Nec ob-
stat si dicatur, lib. 1. & in cap. Cum ecclesia, col. 3.
de causa possess. & propriet. Ferrett. cons. 132. n. 3.
part. 1. Ratio est, quia in indiuiduis ius retinetur
ex persona alterius, vt de iure patr. tradit Gemin.
in cap. vnico, §. fin. de iure patr. in 6.

Atque ex his patet in mixtis præualere quali-
tatem magis fauentem, & per quam ius alterius
non læditur ex communione, etiamsi qualitates
contrariæ sint numero plures, quia iura in materia
mixturæ non constituunt differentiam an magis
dignum sit in maiori quantitate, vel numero, sed
solum an sit mixtum cum minus digno, vt ait Lam-
bert. lib. 1. part. 1. q. 1. art. 7. sub num. 5. vers. Po-

rest etiam dici. Ergo in mixtura vnius laici, & plurium clericorum præferri debet ad exclusionem concursus patronus laicus; tum quia hac ratione eius fauor alijs clericis compatronis communicatur; tum quia ipse non priuatur præsentandi libertate sibi competente ex titulo oneroso fundationis, vel dotationis; præfertur enim inter plures qui certat de damno vitando, Anchar. cons. 37. sub n.2. vers. Cum dictus Laurentius.

61 Præsertim quia ius patronatus de quo agitur, non est ecclesiasticum origine, quo casu fortè patronus sibi imputare deberet quod vna cum ecclesiasticis, qui subiacent concursui, fundasset, ac dotasset; sed à principio totum erat laicale, & postea ex donatione compatronorum laicorum effectum est pro duabus partibus ecclesiasticum absque illius consensu. Vnde æquum non est, vt nulla eius culpa priuetur præsentandi libertate: quam rationem considerat Rota, decis. 584. nu. 7. 8. & 9. par. 1. diuers.

62 Et confirmatur, quia ius patronatus est in solidum penes omnes patronos siue sint ex pluribus causis patroni, siue ex vna, eademque causa, cap. 1. & ibi glos. supra eod. Vnde non est habenda ratio an sint plures numero, vel pauciores, vt aduertit Lambert. loc. cit.

63 Quamobrem hanc opinionem in casu cõtrario, cum scilicet sunt plures laici, & vnus clericus, attendendã esse qualitatem ecclesiasticam si illa magis faueat patronatui; atque ita ius patr. mixtum non ex numero vocum, sed ex qualitate, quæ prodest, iudicari debere, probat Roech. in verb. Ius, num. 56 & Lambert. d. art. 7. per tot. vbi asserit hanc quæstionem esse indubitabilem.

Et in proprijs terminis ita tenet idem Lambertinus part. 3. lib. 2. quæst. 9. art. 9. sub num. 3. vers. Et ex hac regula: vbi ostendit ius patr. vnius laici, & plurium clericorum censeri laicale ad effectum derogationis; & legatum de latere non posse conferre, sicut non potest beneficia patronatus merè laicalis, aut mixti æquali portione.

64 Quibus accedit quod ex stylo Cancellariæ consueuit derogari iuri patr. mixto etiamsi patroni ecclesiastici sint numero plures, & non intrant reseruationes etiamsi vnus sit laicus, & viginti clerici, vt egomet comperi ex libris publicis, qui in Dataria asseruantur. Atque ita Cancellaria, quæ est Organũ Papæ, requirat ius patr. laicale ex mixtura vnius laici tantum in his, quæ prosunt patronatui, etiamsi patroni ecclesiastici sint multò plures. Cui stylo principaliter innixa hanc sententiam probauit S. Congregatio Concilij in casu proposito.

65 Non obstant argumenta contraria. Ad primum enim respondetur in mixtis naturalibus semper, & indistinctè præualere quod est potentius siue prosit, siue obsit. Ratio est, quia in his non habent locum fictiones, sed agentia necessariò operantur secundum totum actiuitatem, ideoque necesse est præualere id, quod validius agit, vt in exẽplo hermaphroditi, de quo in d. l. Quæritur, de stat. homin. & in alijs consimilibus. At secus est in mixtione, quæ fit iuris ministerio, quia præualet quod est fauorabilius, licet sit in pauciori numero, vel quãtitate, vt patet in exemplis olei consecrati, appellationis, præsentationis, & alijs, de quibus supra à num. 55. Ius enim fingit illud ex simplicibus esse potentius, ac dignius, quod magis prodest, & ius alterius non lædit, & secundum hoc contrarium argumẽtum potest in oppositum retorqueri: nam si mixtum ex duabus naturis assumit sibi naturam à potentiori, ac digniori: ergo in patronatu mixto vnius laici, & plurium ecclesiasticorum quoad formam examinis per cõcursum præualere debet laicus; quia æstimatur potentior, ac dignior, ex quo conseruat sibi, & communicat patronis ecclesiasticis facultatem liberè præsentandi; idque vtilius est patronatui, vt patet ex dictis in præcedenti quæstione, n. 24. & 37. & in hac ipsa n. 59.

66 Ad secundum respõdetur regulam illam, quod pars maior trahat minorem, & alias consimiles recipere declarationem ex alijs iuribus, vt procedãt quando est fauor maioris partis vt trahat, & non trahatur, vt apud Put. in præalleg. decis. 157. lib. 3. & dictum est supra num. 33. & ita est in electionibus, & alijs actibus Vniuersitatum: nam fauor est maioris partis vt trahat, & non trahatur: & ideò præualet factum à maiori parte etiam in præiudicium minoris, vt in cap. Cum inter, il 3. de elect. & in alijs allegatis. At in casu præsenti fauor est patronorum ecclesiasticorum, vt trahantur à patrono laico, & illius priuilegio vtantur in libertate præsentandi, quæ illis restringeretur si qualitas ecclesiastica præualeret, vt proximè dictum est.

67 Ad tertium respondetur, augumentum dotis
non esse causam efficientem, seu productiuam iuris patronatus; quia ad hoc requiritur totalis dotatio, vt notat glos. in cap. Quicumque, in verbo Aliquid, 16. qu. 7. Lambertinus in hoc tractatu, lib. 1. part. 1. in 5. quæst. principali, art. 12. num. 1. &
68 Rota diuers. decis. 457. num. 18. part. 1. At solum indultum Apostolicum per se sufficit, Abb. cõs. 28. In causa, in princ. lib. 2. Rota decis. 304. par. 2. diuers. & dotis augumentum non est nisi causa mo-
69 tiua, seu impulsiua concessionis priuilegij. Vnde non mirum si ius patr. non dicatur mixtum ex augumento dotis, & priuilegio, sed ex priuilegio tantum: nam vt habetur lib 1. de generat. & corrupt. cap. 7. mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna paruis apposita, & mixtio eorum non est, quæ non sunt eiusdem generis, ad hoc l. Hoc amplius, § Alphenus, ff. de damn. infect. & notat Petr. Brixien. in repertor. in ver. Mixtum. At ex causa fundationis, constructionis, vel dotationis omnes concurrunt in illius productione, & in solidum efficiuntur patroni, glos. 1. in c. Piæ mentis, 16. q. 7. Lambert. post alios in hoc tract. lib. 1. par. 1. in 3. quæst. principali, art. 1. num. 1. & scripsi latè in cap. Quoniam, num. 49. supra eod. Vnde in mixtura vnius patroni laici, & plurium clericorum præualere debet qualitas laicalis, quæ magis proficit. Vbi enim duæ causæ simul miscentur, attenditur illa, quæ prodest, l. 1. §. Veteres, vers. Si ex parte, ff. de acquirenda possess.

70 Ad quartum respondetur doctrinam illam, quod ius patronatus Vniuersitatis scholarium, & Vniuersitas mixta iudicetur ex pluralitate clericorum, vel laicorum, posse non incongruè declarari, vt vendicet sibi locum in his tantum, in quibus est fauor maior, vt trahat, & non trahatur; aliàs secus, vt constat ex ponderationibus, de quibus supra à num. 13. & in quæstione præcedenti, à num. 26.

71 Ad quintum respondetur quicquid sit de veritate illius doctrinæ, aliud iuris esse cum ius patr. est mixtum ex bonis laicalibus, & ecclesiasticis, vnus

tamen

tamen est patronus; aliud vbi est mixtum ex pluribus patronis clericis, & laicis: nam in primo casu si bona ecclesiastica sint maioris valoris, fortè admitti potest doctrina Parisij, vt ius patronatus ecclesiasticum censeatur: imputet enim sibi qui plus cõtulit ex bonis ecclesiasticis, quã laicalibus: cessat enim ratio in eo casu ne laici retrahantur ab ecclesijs fundandis. Sed in secundo casu censeri debet laicale ad effectum derogationis, cùm præsertim in hac specie laicus non fundauerit cum ecclesia sed cum patronis laicis. Vnde nihil est quod illi imputetur, vt superius tetigimus, n.62. & hanc differentiam, licet non explicet rationem diuersitatis, constituit idemmet Parisius in allegato cõsil. 128. n.18. lib.4. Atque ita sentit in mixtura laicorum, & clericorum præualere qualitatem laicalem quando magis prodest patronatui, etiamsi plures sint clerici, quàm laici. Vnde ipse potuisset potius allegari pro hac parte.

72 Ad vltimam cõsiderationem respondetur æquũ non esse, vt patrono laico, ex mixtura ecclesiæ patronę inferatur pręiudicium in libertate præsentandi, licet effectus pręsentationis sit incertus. Præserrim quia, etsi duæ voces, quas habet ecclesia absorbeant, quam habet laicus; tamen facilè potest contingere vt ipse adducat patronum ecclesiasticum ad consentiendum suę pręsentationi.

73 Præterea si ecclesiasticus nollet, aut negligeret præsentare infra semestre, instituendus esset pręsentatus infra legitima tempora à patrono laico, & ex eius præsentatione omnium possessio conseruaretur. Abb.cons.54. Videtur primo, n.3. vers. Nec obstat si dicatur, lib.1. post Federicum de Senis, quem citat, cons. 97. in vltimo art. fortè est cons.65. quod incipit, Infrascriptæ quęstiones, in fine, Quod non contingeret si ius patr. æstimaretur ecclesiasticum, atque ita hoc ius præriperetur patrono laico ex mixtura Ecclesiæ contra regulas superius firmatas, n.41.

Demum non obstant authores in contrarium adducti: nam Petr. de Anchar. & decisio Crescentij intelligi possunt in eo casu, in quo est fauor maioris partis, vt trahat, & non trahatur, aliàs secus. Prætetquamquod Rota obiter loquitur, & nõ figit pedes. Gambara, & Moderni non nituntur validis rationibus, eisque præter Lambertinum, qui patronatus materiam vberiùs, & profundiùs examinauit, opponitur pręcipuè stylus, & praxis Cancellariæ. Opinio autem asserentium ius patr. mixtum indistinctè censeri ecclesiasticum, quia magis dignum, &c. non est vera, & communiter reprobatur à Doctoribus, vt fusè ostensum est in præcedenti quæstione à n.26. vsque ad n.39.

74 Quintò QVAERO, vtrum in iure patronatus mixto septem officialium laicorum nomine vniuersitatis laicalis, & trium ecclesiasticorum priuato nomine præsentantium requirantur ampliores illæ probationes, quas exigit Concilium Tridentinum decreto cap.9. sess.25. in ijs personis, vel vniuersitatibus, in quibus id ius plerumque ex vsurpatione quæsitum præsumi solet.

Ius patronatus, de quo agitur, tam respectu vniuersitatis, quàm priuatorum dicitur deriuare ab eod. fonte, & titulo cuiusdam concessionis Ordinarij Pampilonensis vsque ab anno 1496. ad cuius præscriptum tam septem Officiales, quam tres ecclesiastici vnanimiter hactenus pręsentarunt. Vnde cum omnium patronorum probationes sint adeo coniunctæ, & connexæ, vt altera sine altera nullam faciat probationem; ideoque in hac mixtura propter inseparabilitatem applicatio vni extremo sit necessariò facienda: grauis, & difficilis quæstio est, cuiusnam simplicis naturam ius hoc mixtum sortiri debeat. In qua tamen dubitatione probabilius videtur sortiri naturã patronatus priuatorum, ita vt non requirantur ampliores illæ probationes, quas Concilium exigit in personis, vel vniuersitatibus, in quibus vsurpatio præsumitur.

75 Primò, quia cum simplicia sint inter se contraria, & sub simplicibus contineri non potest casus mixtus, tunc mixtum assumit naturam illius simplicis, quod facit actum valere, & quod est fauorabilius, l.3. §. Et generaliter, ff. de eo quod certo loco, Ias. in l.2. n.5. vers. Vltra scribentes, ff. de verb.obligat. Sed persona priuata, eiusque probationes si sufficiãt, faciunt vt actus valeat etiam pro vniuersitate, idque magis vtrique est fauorabile. Ergo hoc mixtum assumit naturam patronatus personę priuatæ. Quod si dicatur, imo magis esse fauorabile ecclesiæ vt requirantur ampliores probationes, vt facilius liberetur à seruitute patronatus. Respondetur hoc casu fauorem, vel odium non considerari respectu ecclesiæ, sed respectu personarum, in quibus diuersa dispositio à lege est introducta, adeo vt præualeat illud simplex, quod magis fauet personis, de quibus agitur in dispositione, & per quod fauor consortis alteri consorti communicatur, l. Si communem, ff. quemadmodum seruitus amittatur, vbi DD. multa similia congerunt, & patet ex dictis sup. nu.37. & 41. At non est dubium fauorabilius esse vtrique, si priuata persona suum faciliorem probandi modum vniuersitatis communicet, quàm si vniuersitas propter suum odium etiam priuatæ personæ in hac probatione officiat.

76 Secundò cum duæ qualitates concurrunt, quarum quęlibet diuersam habet iuris dispositionem attẽditur illa pars quę magis fauet iuri communi, Baldus in l. Si quis Decurio, n.5. C. de fals. Anchar. Repet. Canonum statuta vers. Quæro de statuto, De Constitut. Alex. in cons. 100. Ex inspectione dictorum statutorum circa finem, lib.3. quos re-
77 fert, & sequitur Iason loc. cit. num.7. At si sufficiat probatio priuatæ personæ, certum est minus derogari iuri cõmuni, ex cuius dispositione ad probandum patronatum sufficit immemorabilis etiã in potentibus, & vniuersitatibus, Puteus decis.58. lib.1. censuit Rota in causa Sabinen. beneficiorum coram Clemente VIII. 15. Decembris 1581. quæ habetur in impressis decis. 199. part. 2. diuers. Ergo attendenda est in hac mixtura probatio personę priuatę, quæ consentanea est iuri communi, non autem vniuersitatis, quæ oneratur noua pro-
78 batione præter ius commune. Imo hæc præsumptio vsurpationis in vniuersitate no satis iure probatur, cum Butr. citatus in cap. Dilectus. De off. legat. qui ad id citatur à Gabriel. consil.92. lib.1. nu.2. Menoch. lib.3. de præsumpt.90 id n.2. id non dicunt, & Specul. lib.4. tit. de iure patr. vers. Et nota, testatur tantum Parochianos in Italia cœpisse ius pręsentandi vsurpare, propter recessũ Curiæ. Ac propterea Achill. decis. 317. aliàs 4. de iure patr. dixit hanc præsumptionem procedere tantum in Italia, & etiam iure non probari. Verum vtcunque res se habeat, satis est vt minus derogetur iuri com-

communi, si familia priuata non oneretur duriori probatione propter admixtionem vniuersitatis.

Tertiò in patronatu mixto ecclesiasticorum, & laicorum semper sumitur interpretatio vt sit ecclesiasticus, vel laicalis prout magis prodest patronatui; & ideo vbi agitur de tempore patronis cõcesso ad presentandum, cum ecclesiastici habeant beneficium longioris temporis: patronatus censetur totus Ecclesiasticus: at vbi agitur de derogatione, cum patronatus laicalis sit firmior: censetur totus laicalis, vt latè ostensum est supra in 3.q. à num.26. Quinimò Cancellaria, quę non dat de reseruato in patronatu ecclesiastico, consueuit tamen derogare iuri patr. mixto, etiamsi patronus laicus sit vnus, & ecclesiastici viginti, aut plures, vt similiter dictum est supra, n.64. Et S. Congre-
80 gatio Concilij re diligenter examinata, iam censuit ius patr. mixtum laicorum pro vna parte ecclesiasticorum pro duabus censeri laicale, quoad hoc vt non requiratur forma examinis per cõcursum, vt in præcedenti quæstione. Ita in proposito in hac mixtura personæ priuatæ cum potenti, etiã si potens plures habeat voces: totus patronatus censeri debet priuatorum, cum hoc pacto patronatus conseruetur, qui aliàs euerteretur.

81 Quartò casus mixtus assumit naturam eius simplicis, per quod ius consortis conseruatur, Calder. cons.22. de Præben. quam regulam plurimis exẽplis exornat, Felin.in cap.1.num.6. ad med.vers. Et dixit, de præscript. & fusiùs dictum est supra n.27. 36. & 41. At per familiam priuatam, quæ immemorabilem probauit, seruatur ius vtriusque per vniuersitatem verò, si defecerit in aliqua probatione, ius vtriusque perimitur. Ergo hoc mixtum assumit naturam personę priuatæ.

82 Vltimò hãc opinionem in iure patronatus mixto æquali portione vniuersitatis, & priuatorum sępius sequuta est Rota; & in specie apud Achill. decis.4. de iure patronatus sub.num.2. vers. Tamen. & in causa Aurien. Parochialis 5. Decembris 1605. coram Manzanedo, quæ habetur impressa in Recentior. decis.154. par.2. in Fisulana iuris patron. 8. Februarij 1610. coram Cauall. vt decis.219. p.1. Recent & in Pampilonen. iuris patr. 24. Maij 1613.
83 coram Pamphilio, & in proprijs terminis etiamsi ius patr. sit vniuersitatis pro maiori parte, non tamen præsumi ex vsurpatione, tradit Menoch. lib 3. præs.90, sub num.15. vers. Non est omittendum, & resoluit Rota in causa Firmana Altaris de Dotijs, 15. Februarij 1610. coram Lugdunen. & in impressis decis.224 par.1. & decis.256. p.2. Recent. Rationes autem, quibus mouetur præcipuè sunt infrascriptæ.

Ratio prima; quia si vniuersitas acquisiuisset ius patr. vsurpatione, non fuisset passa vt alij compatroni vna id ius acquirerent, nec eos admisisset, sed ipsa totum vsurpasset. Vnde sequitur, vt vel ius patronatus non vsurpauerit, sed iusto titulo acquisierit vna cum priuatis patronis, vel saltem illud
84 non vsurpauerit ecclesiæ, sed potius præscripserit contra priuatos, quod non improbatur à iure, Abbas in cap. Querelam, num.9. de elect. Rota diuers. par.1. decis.229. Idque in hac causa est satis considerabile; quia cum tres priuati habeant tres voces, reliqui verò septem; sæpe potest dari casus, vt maior pars vniuersitatis vincatur à minori, si illi adhęreant tres priuati; puta si quatuor laici præsentent vnum, tres verò vna cum tribus ecclesiasticis alium; nam pręfertur præsentatus à tribus laicis, & tribus ecclesiasticis tanquam à maiore parte.

85 Ratio secunda decisionum est, quia vsurpatio, quæ in sola vniuersitate præsumitur, priuatis personis nocere non debet; cum ęquum non sit, vt in re indiuidua quis patiatur detrimentum ratione societatis, Gemin. in cap. vnico in fine de iure patron. in 6. & Abb. in c. Dilectus, n.5. de off. leg. Rota decis.574. n.10. p.1. diuers.

Ratio tertia, quia etsi vniuersitas succumberet in probatione iuris patr. non ideo tamen ecclesia esset libera, quia nihilominus remaneret sub seruitute patronatus priuatorum. Vnde quoad libertatem ecclesiæ parum refert præsumptio vsurpationis.

86 Neque obstat, quod hęc ratio non procedat hoc casu, in quo cum probationes vtriusque simplicis sint commixtę, & inseparabiles; sublato iure vniuersitatis, tollatur etiam ius priuatorum, cum ecclesia non possit esse pro parte libera, & pro parte serua.

Nam respondetur quamuis ex illa concessione Ordinarij Pampilon. videantur probationes vtriusque partis esse indiuiduę: nihilominus hoc non excludere quin priuati possint etiam aliunde haurire suas probationes: & iam petunt se admitti ad probandam immemorabilem, quæ si probabitur, simul constabit etiam ius priuatorum cœpisse ante illam concessionem, cum immemorabilis sit infinita, & capiat omne tempus. Rota in causa Placentina decimarum, 29. Maij 1587. coram Bubalo, & in Commen. decimarum, 10. Aprilis 1596. coram Orano.

Vltimò hanc opinionem videtur iam approbasse S. Congregatio Concilij in causa illa Fisulana iuris patr. nam ex nouem Cardinalibus, excepto Platto, & Camerino, qui contrarium senserunt, & Nazareth, qui rem dubiam, & periculosam existimauit; reliqui omnes censuerunt in iure patron. hoc mixto vniuersitatis, & priuatorum non requiri probationes, quas requirit Concilium vbi viget præsumptio vsurpationis. Quod & prius decisum fuerat in causa Aurien. vt in declaratione infrascripta, videlicet: Parochialis ecclesia de Pao Aurien. diœcesis pretenditur de iure patronatus Parochianorum dictę ecclesiæ pro quarta parte, itẽ trium familiarum aliorum laicorum nobilium extra Parochiam commorantium ex alijs duabus, necnon vnius monasterij monialium pro reliqua parte. Supplicatur declarari an in huiusmodi patronatu ratione mixturæ requiratur probatio, de qua in cap.9. sess.25. eiusdem Concilij vers. In ijs verò personis, vel sufficiat probatio, de qua supra in eod. cap. vers. vt igitur die 15. Maij 1603. S. Congregatio censuit sufficere eam probationem, quæ requiritur in personis, in quibus non pręsumitur vsurpatio.

Superest nunc respondere ad nonnullas contrarię partis oppositiones, quæ magis vrgere videntur.

Et primo non obstat quod ius patr. sit indiuisibile, & in casu indiuisibili potentius trahat ad se minus potens, l. Quęretur, vbi Bart. n.3. ff. de stat. hom. & magis dignum trahat ad se minus dignum qua ratione, si priuatus habeat rem communem cum Ecclesia, vtitur iure ecclesiæ, vt requiratur lon-

longior præscriptio, quæ necessaria est contra ecclesiam, Decian. cons. 88. num. 25. lib. 2. Potentiorem autem esse vniuersitatem, & digniorem persona, & familia priuata non est dubitandum.

Respondetur enim eam regulam, vt potentius trahat minus potens, vel magis dignũ trahat minus dignum, procedere vbi est fauor potentioris vt trahat, & non trahatur; secus autem est cum est fauor potentioris, & dignioris vt trahatur, & nõ trahat; ita ex mente DD. declarat Puteus decis. 157. in fin. & aliàs perpendit S. Congregatio in iure patr. partim ecclesiastico, partim laicali, vt fusè ostensum est supra in 3. quæst. At in casu nostro negari non potest Vniuersitatis, quæ potentior, & dignior est, fauorem esse vt trahatur à persona priuata ad faciliorem probationem; non autem vt illam trahat ad difficiliorem. Ergo, &c.

Non obstant secundò, quod si admitteremus hanc opinionem, dispositio Concilij redderetur elusoria, quia Vniuersitates, & aliæ personæ, in quibus præsumitur vsurpatio, semper possent assumere in sui consortium personam priuatam, vt hoc pacto à grauiori illo onere, quod illis Concilium imposuit, releuarentur.

Nam respondetur hanc fraudem nullo modo esse verisimilem, quia cum in principio præsentationum hæc admissio priuatæ personæ in nihilo suffragetur Vniuersitati, Imo illius ius diminuat, nec suffragari possit nisi vt cum de patronatu erit controuersia, probatio sit leuior: sequeretur Vniuersitatem hoc fine cœpisse admittere personam priuatam, vt inde ad centum annos patronatus probatio facilior existeret, quod præsumere quam sit absurdum nemo non videt.

87 Secundò respondetur rationem propter quam Vniuersitas, & alij potentes vsurpasse præsumuntur, eam præcipuè esse, quod Episcopi non sint ausi illis contradicere, Put. decis. 57. in fin. lib. 1. At hęc ratio non militat cum admiscetur persona priuata; quia si Episcopus non audet contradicere Vniuersitati, cur non audebit contradicere personę priuatę? præsertim cum ecclesiæ intersit patronos non esse plures, & Episcopi regulariter sint infensi patronatibus.

Ac demum respondetur in casu hoc Pampilonen. actus simultaneos præsentationum cœpisse longè ante Concilij publicationem, quo tempore Vniuersitas non poterat diuinare futuram dispositionem Concilij, per quam arctari deberet ad duriorem probationem, quàm de iure communi requireretur. Vnde hoc principium omnino excludit præsumptionẽ, quod Vniuersitas asciuerit personam priuatam hoc fine, vt eximeretur à duriore probatione.

Circumscripto enim Concilio, etiam in Vniuersitate satis erat immemorabilis, vt dictum est supra num. 77. Quare inuerisimile est, vt Vniuersitas ad se liberandum á futura probatione, quam ignorabat, voluerit sibi inferre hoc præsens, & certum præiudicium amittẽdo partem sui patronatus per assumptionem priuati.

Non obstat tertiò, quod alia ratio, propter quam in Vniuersitate viget præsumptio vsurpationis, sit, quia non tam facile vniuersus populus solet conuenire ad construendam ecclesiam, sed tantum elargiri eleemosynas absq; animo acquirendi ius patr. Crescentius decis. 1. in fin. de iure patr. Quę quidem ratio non cessat propter adiunctionem priuatæ personæ, imò augetur inuerisimilitudo, quod tot conuenerint ad ecclesiam ædificandam, quia per admissionem priuati augetur numerus ædificantium, & multiplicantur patroni. Respondetur enim hanc rationem, quãuis fortè habeat locum quoad populum; tamen non militare quoad personam priuatam, in qua nulla est inuerisimilitudo vt ecclesiam fundauerit, aut construxerit. Vnde cum in hoc mixto inseparabili simplicia habeant diuersam rationem: applicatio potius facienda est personæ priuatæ ad exclusionem vsurpationis, cum hæc ratio magis faueat patronatui, faciat actum valere, sit magis conformis dispositioni iuris communis, & ius consortis non lædat, vt superius dictum est.

Respondetur secundò, quamuis non sit verisimile vt tam multi conspirauerint ad ecclesiam ædificandam; tamen hoc casu hanc rationem nõ arguere vsurpationem Vniuersitatis contra ecclesiam, sed potius præscriptionem contra priuatam personam, quam non fuisset passa secum præsentare, nisi sciuisset eidem competere ius patronatus.

Non obstat quartò, quod in mixto inseparabili, & indiuiduo, sicuti est ius patr. maior pars præualeat minori, iuxta l. Quod maior. ff. ad municipal. & videtur decisio Crescent. 3. num. 1. de iure patr. In præsenti autem patronatu Vniuersitas septem habet vota, priuati tres tantum. Vnde velint, nolint tenentur accedere Vniuersitati.

Respondetur enim similiter id habere locum si fauor sit maioris partis vt trahat, & non trahatur; alioquin præualet minor pars, vt patet in patronatu laicorum, & ecclesiasticorum, quod censetur laicale ad effectum vt non subsit reseruationi Apostolicę, nec formę examinis per concursum, etiamsi laici sint numero pauciores, quàm ecclesiastici, quemadmodum obseruat Cancellaria, & censuit S. Congregatio Concilij, vt latissimè ostensum est in quæstione pręcedenti. Hoc autem casu fauor est Vniuersitatis habentis maiorem partem patronatus vt trahatur à priuatis habentibus minorem, ne aliàs grauetur onere durioris probationis. Et ita resolutum 8. Augusti 1620.

De Iure patronatus.

Cap. Postulasti.

SVMMARIVM.

1 *Patronus potest præsentare ad ecclesiam vacantem non obstante, quod ipso non consentiente alius ad præsentationem Rectoris ad titulum ecclesiæ fuerit ordinatus.*

2 *Ecclesia ex quibus probetur Collegiata, & num. 13. vsque ad n. 18.*

3 *Ecclesia non potest fieri Collegiata sine consensu patroni, & aliorum, qui ex mutatione status illius læderentur.*

4 *Ecclesia cum dubitatur an sit Collegiata, clerici, vel patronus manutenentur in ea possessione, in qua reperiuntur.*

5 *Collegij ius, & quasi possessio ex quibus colligatur, & num. 17.*

6 *Collegij ius de iure communi habent ecclesiæ Cathedrales, & Regulares, quæ ad Congregationem tenen-*

tenendam sufficienter sunt dotata, & qua in communi viuunt.

7 *Collegij ius in vno retinetur.*

8 *In Collegiata ecclesia si omnes de Collegio sint mortui, eliget Episcopus non nomine suo, sed nomine ecclesia.*

9 *Electio, & collatio prabendarum in Collegiata ecclesia ex fundatione, priuilegio, vel consuetudine potest pertinere ad Episcopum, vel alios clericos.*

10 *Ecclesia de Saponaria Marsicen. Diœcesis an sit Collegiata, & n. 13. vsq. ad n. 18.*

11 *Et an electio Archipresbyteri in dicta ecclesia pertineat ad Collegium, & n. 18.*

12 *Anve iurisdictio ciuilis, criminalis, & mixta in clericos eiusdem ecclesia spectet ad Archipresbyterum, & generaliter, & n. 20.*

14 *Enunciatiua instrumentorum in antiquis probant ecclesiam esse Collegiatam, saltem prasumptiuè, quamdiu non probatur oppositum.*

17 *Fama, & communis reputatio in antiquis probat ecclesiam esse Collegiatam.*

18 *Electio in Collegiata ecclesia de iure communi pertinet ad Collegium.*

19 *In eligendi iure attenditur vsus, & consuetudo per testes probata.*

20 *Iurisdictio ciuilis, criminalis, & mixta potest acquiri ab inferiori Pralato ex immemorabili prascriptione, quam Concilium Tridentinum non sustulit.*

Iurisdictio ex prascriptione regulariter censetur acquisita priuatiuè ad Episcopum.

1 POSTVLASTI. Si ad præsentationem Rectoris ad titulum ecclesiæ fuerit aliquis ordinatus, nihilominus patronus, qui non consensit ad ipsam, eum vacabit, poterit præsentare. Hoc dicit secundum Io. Andr. & omnes & sunt duę partes; in primâ consultatio, in secunda responsio ibi, *Ad quod*.

2 Quærit hic Innocentius in principio ex quibus probetur ecclesiam esse Conuentualem, seu Collegiatam, & habere iura ecclesię Collegiatę. Et concludit dicens hoc probari per priuilegium, quod eam constituit Collegiatam, & dat ei ius Collegij, l. 3. verf. In summa, ff. de Colleg. illicit. c. Porrò, infra de priuileg. Quod si priuilegium non appareat, & constat in sui fundatione ordinatum fuisse, vt ibi essent tres clerici, vel plures tanquam Collegium, vel pro tot fuisse dotatam, tunc similiter Collegiata censebitur, arg. cap. 1. vbi de hoc, supra de elect. & expressius in cap. Cum dilectus, §. Dictus, de consuetud. in cap. 9. q. 1. in cap. Nemo, de consecr. dist. 1. In cap. Placuit, 1. quæst. 2. & in cap. Quanto, infra de censibus. Sin autem constet fuisse ordinatum in fūdatione, vt nō haberet ius Collegij, sed patronus haberet præsentationem, vel vt esset ibi vnus tantum, vel duo clerici; tunc non censebitur iure Collegiatæ, & sic potest intelligi cap. Vt quisque Presbyter, supra de vita, & honest. cleric. & sic loquitur cap. Præ mentis, & cap. seq. 16. q. 7. & in hoc tit. quasi per totum.

3 In quo casu si contingat vt plures clerici in ea congregentur, non tamen habebunt ius Collegij, nisi patronus consentiat, & omnes alij, qui ex mutatione illatus huiusmodi læderentur, argum. huius cap. & cap. Nobis, supra eod. cap. Monasterium, cap. Rationis, & cap. Si quis vult, 16. qu. 7. & expressius in eo, quod legitur, & notatur in cap. Dilecta, infra de excess. Prælat. & in c. Ad hæc, §. fin. 4 supra de off. Archid. Vbi verò non apparet qualiter ecclesia fuerit instituta, & sic de iure Collegij dubitatur; tunc si clerici sint in possessione iuris Collegij, & manutenendi erunt in sua quasi possessione quousque aliud probetur, cap. Cum venissent, supra de institut. cap. 2. de restitut. in integr. cap. Consultationibus, supra eodem, cap. Ex litteris, de probat. l. Lite ordinata, C. de liberal. caus. l. Ordinata, ff. eod. & è conuerso si patronus, vel alius sit in quasi possessione faciendi in ea sicut in ecclesia non Collegiata, similiter defendetur in tali possessione quousque aliud probetur, & in hoc est ius expressum in d. c. Dilecta, de excess. Prælat. vbi de hoc; ita Innoc. cuius verba ferè ad calamum transcripserunt in cap. Nobis, supra eod. Host. nom. 2. Io. Andr. num. 8. 22. & 24. & Abb. num. 8.

5 Signa autem, ex quibus deprehenditur ius, seu quasi possessio Collegij, sunt infrascripta, videlicet sigillum, & vsus sigilli, cap. Significauit, supra de appellat. non enim sufficeret sigillum sine vsu, Rot. decis. 354. num. 15. par. 4. tom. 2. rec. Item tractatus communis, cap. Tertio loco, de probat. & dicam infra num. 15. Item Area communis, l. 1. ff. Quod cuiusque vniuers. nom. scilicet deputata ad conseruanda iura ipsius Collegij, vt per Rotam decis. 136. nu. 16. part. 6. recent. Item refectorium commune, & dormitorium, c. Cum ad monasterium, supra de stat. Monachor. c. Quoniam, §. fin. de vita, & honestat. cler. Item communis fraternitas, & similia, cap. Inter dilectos, supra de donat. quæ signa enumerat Hostien. in d. cap. Nobis, num. 2. circa medium, verf. Et notandum, supr eodem, & post eum Io. Andr. ibid. no. 11. & communiter omnes DD. & quamuis necessariom non sit, vt huiusmodi signa, & coniecturæ simul concurrant, vt voluit Rota coram Cardinali Mantica dist. 175. & dist. 215. nu. 1. nihilominus debent illa concurrere, ex quibus possit verisimiliter, & quasi pernecesse argui Collegialitas, & prout idem Mantica ponderat, sigillum, Area communis, statuta propria, quæ vt à priuatis Congregationibus exerceri, aut haberi nequeunt, non autem aliæ coniecturæ debent admitti, quæ æquiocè, & possibiliter inferunt Collegialitatem, vt formaliter dixit Rota decis. 56. n. 6. & 7. par. 5. rec.

6 Cæterum aduerte, quia quidquid superius fuerit distinctum ad dignoscendum ius Collegij, quędam sunt ecclesiæ quæ ex iuris communis dispositione ius Collegij intelliguntur habere, sicut sunt omnes ecclesię Cathedrales, & etiam Regulares, quę ad Congregationem tenendam sufficienter sunt dotatæ, & quę in communi viuunt, vt potest colligi ex cap. Ne pro defectu, supra de elect. ex cx e. Monachi, §. final. de stat. Monachor. ex cap. Cum dilectus, de consuetud. & ex cap. Quoniam de vita, & honest. clericor. & tales possunt habere sigillum, & arcam commonem, vt in cap. Significauit, de appellat. Quod ergo supradictum est, de alijs inferioribus ecclesijs debet intelligi, secundum Hostien. in d. cap. Nobis, num. 2. ante med. verf. Quicquid etiam, & Io. Andr. num. 10. cum quibus cęteri concordant.

7 Ex quo autem constat de iure Collegij, etiamsi in Collegiata non remaneat nisi vnus clericus, nihilominus habebit iura Collegiatę, & in illo vno ius

ius Collegij retinebitur, l. Sicut Municipium, in
8 fin. ff. Quod cuiusque vniuers. nom. Quod si ille
quoque clericus, qui supererat, moriatur, eo casu
ius eligendi alium clericum spectabit ad Episcopú
diœcesanum, qui non nomine suo, sed nomine
ecclesię eliget, arg. cap. Si fortè, 63. dist. secundum
Innoc. hic num. 1. vers. Item si in Collegiata non
9 remaneat, & Host. in d. cap. Nobis, num. 5. vers.
Ex quo autem, qui etiam fatentur Episcopos, &
alios clericos posse habere & electiones, & collationes
prębendarum, ac dignitatum in ecclesijs
Collegiatis, vel quia sic constitutú fuit à principio,
vel ex priuilegio, siue consuetudine speciali, cap.
Cum dilectus, supra de consuetudine, cap. Abbate,
ad fin. infra de verb. signif. cap. Accedentibus,
de excess. Pręlat. cap. Ea noscitur, supra de his,
quę fiunt à Pręlatis, cap. Considerauimus, & cap.
bonę, il primo, de elect. & scripsi in cap. 1. eodem
tit. vbi latissime de hac materia iuris eligendi, &
in ecclesijs Collegiatis.
10 Iuxta prędicta quęsitum est in S. Congregatione
Concilij, primò An ecclesia S. Antonini de Sa-
11 ponaria Marsicen. diœcesis sit Collegiata: secundò
An electio Archipresbyteri in dicta ecclesia perti-
12 neat ad Collegium: tertiò An iurisdictio ciuilis,
criminalis, & mixta in clericos eiusdem ecclesię
spectet ad Archipresbyterum, & quatenus spectet,
an priuatiuè ad Episcopum.
13 Ad primum videtur respondendum, ecclesiam
prędictam fuisse, & esse Collegiatam: nam in hac
materia, cum non constat de priuilegio, vel primęua
erectione ecclesię in Collegiatam, recurritur
ad coniecturas, & signa, vt hic per Innocen. in
princip. & alios supracitatos num. 2. & 5. Barbat.
cons. 27. nu. 3. lib. primo, in causa Brixien. S. Nazarij
coram Penia, quę refertur in decis. 673. nu. 2.
14 vers. Ex quibus, par. 1. recent. Multa verò hic concurrunt
pro iure Collegij. Primo enim id colligitur
ex decem & octo instrumentis antiquissimis
Sacrę Congregationi exhibitis, quorum nonnulla
excedunt ducentos, ac trecentos annos, quę ecclesiam
hanc Collegiatam nominant; & cum versemur
in antiquissimis, licet enunciatiuè loquatur:
probant saltem pręsumptiuè, quamdiu non probatur
contrarium, vt in puncto respondit Alex. cons.
75. Visis, ac ponderatis, nu. 3. lib. 4. & Tiber. Decian.
cons. 6. Ad primum videtur, num. 7. lib. 2. &
tenuit Rota in causa Asculana Abbatię, 17. Martij
1586. coram Orano. Pręsertim cum in tribus ex
prędictis instrumentis sint enunciatiuę ipsius Episcopi
Marsicen. vel eius Vicarij, qui prędictam ecclesiam
non appellassent Collegiatam, nisi talis
fuisset, ex quo de eorum pręiudicio in electione
ad Collegium spectante agebatur, vt ponderauit
Rota decis. 12. de iure patr. in nouis, Paleot. de-
15 cis. 23. Nec aduersatur pręallegata decisio 673. p. 1.
recent. Quia enunciatiuę illius Collegiatę erant
infra centum annos, vt vbi dicitur nu. 1. Secundò
idem deducitur ex cómuni tractatu, & capitulariter
facta congregatione ad sonú campanellę pro
expediendis negotijs communibus, vt enunciatur
in vno ex prędictis instrumentis: huiusmodi enim
tractatú inter signa ecclesię Collegiatę recensent
Host. & alij supracitati nu. 5. per text. in c. Tertiò
loco, de appellat. Cardinal. in Clement. 2. num. 10.
de ętat. & qualit. Barbat. cons. 17. num. 37. in fin.
16 lib. 1. Alex. d. cons. 75. n. 2. lib 4. Tertiò hoc ipsum
suadetur ex arca, & sigillo communi, vt deponunt

omnes testes in hac causa examinati: nam hęc
quoque inter pręcipua signa Collegiatę ecclesię
enumerant Doctores supra allegati eodem num. 5.
Item glos. 1. in cap. Dilecta, vers. Item Collegium,
de excessib. Pręlat. & ibi etiam Ioan. Andr. in fin.
Abb. num. 1. & 2. vers. Fatetur autem, & communiter
Doctores, Cardin. Seraphin. decis. 758. n. 1.
Gregor. XV. decis. 482. n. 4.
17 Confirmantur prædicta ex attestationibus quatuor
testium, qui deponunt ecclesiam hanc ab immemorabili
tempore fuisse habitam, & reputatá,
haberique, & reputari pro Collegiata, & reddunt
sufficientem rationem, exprimentes sigillum commune,
& alia signa: nam & sola fama in antiquis
probat Collegiatam, vt inquit Decianus, d. cons. 6.
num. 8. post Alex. dicto cons. 75. num. 3. in fin. ex
Innoc. in cap. Veniens, & in cap. Quid per Nouale,
de ver. signif. & in his terminis tenuit Rota coram
Gregorio XV. decis. 482. num. 5. Quibus accedit
sententia lata anno 1578. qua pronunciatum fuit
hanc prędictam ecclesiam S. Antonini fuisse, & esse
Collegiatam, quæ quidem sententia cum in rem
iudicatam transierit, pro veritate habetur vulgata,
l. Res iudicata, ff. de re iudicata, cum suis con-
18 cordantijs. Itaque cum ecclesia huiusmodi sit
Collegiata hinc suo marte fluit resolutio secundi
dubij, vt electio Archipresbyteri pertineat ad Collegium
ipsius ecclesiæ, & sola confirmatio ad Episcopum,
cap. 1. & ibi dixi num. 1. & seqq. supra de
elect. Abb. in cap. Nobis, num. 8. supra eodem, &
in cap. Venerabilis, n. 45. vbi etiam Decius n. 142.
de except. Bisignet. decis. 8. num. 4. de pręben Gemin.
in cap. 1. col. 2 vers. Ad hoc, & ibi etiam Pręposit.
col. 6. vers. Aut igitur, 21. dist. Io. de Selua in
tract. de benef. in 2. par. quęst. 22. num. 14. & in
19 terminis quod electio Archipresbyteri in Collegiata
ecclesia spectet ad Collegium, est textus in
cap. Significauerunt, de except. Quinimo etiam
cessante iuris dispositione, constat de iure clericorum
prędictę ecclesiæ ex testibus, qui bene deponunt
de visu, & auditu à maioribus per tempus
immemorabile solum Capitulum, & clerum semper
in omnibus vacationibus elegisse Archipresbyteros,
& Episcopum confirmasse: in iure enim
eligendi attenditur vsus, & consuetudo per testes
probata, cap. Cum ecclesia Vulterana, vers. Cum
per testes, vbi Abb. post alios num. 10. de elect.
c. Cú dilectus, de consuet. c. Abbate in fin. de verb.
signif. Rota dec. 11. n. 2. de consuet. in antiq. Quod
etiam comprobat electio confirmata ab Episcopo
anno 1482. & alia confirmata ab eius Vicario generali
anno 1547. pręsertim cum in illis confirmationibus
tam Episcopus, quàm Vicarius asseruerint
electionem Archipresbyteri ad Capitulum
antiquissima consuetudine pertinere, Rota dec. 12.
de iure patr. in nouis.
20 Ad tertium dubium videtur respondendum iurisdictionem
in clericos dictæ ecclesiæ ad Archipresbyterum
pertinere, quia testes clare deponunt
de visu, & auditu à maioribus ab immemorabili
tempore Archipresbyterum cognouisse de causis
criminalibus, ciuilibus, et mixtis, condemnando,
absoluendo, et componendo, scientibus, et non
contradicentibus Episcopis, et per consequens iurisdictionem
præscripsisse, cap. Auditis, vbi omnes,
de pręscript. cap. 1. eod. tit. lib. 6. cap. Cum personæ,
de priuileg. eodem lib. Bart. in l. 4. num. 4. in
fin. ff. Vti possidetis, et de Archipresbyteri iurisdi-

ctione contra Episcopum fuit decisum in Rota in causa Volterrana iurisdictionis 15. Aprilis 1584. coram Orano. Accedentibus maximè antiquissimis scripturis continentibus actus iurisdictionales, videlicet processus coram Archipresbyteris confectos. Facit Paris. cons.34.num.36. lib.4. Neque enim est dubitandum, quin Archipresbyter, vel alius inferior Episcopo possit necdum in ciuilibus iurisdictionem; sed etiam merum, mixtumque imperium puniendi, excommunicandi, coercendi in criminalibus, & mixtis causis in canonicos, & clericos Collegiatæ ecclesiæ præscribere, Rota decis.2.de præscript. in nouis, Calder.cons.2. eod.tit. Felin. in d.cap. Auditis, num.2. Abb. in cap. Cum contingat, num.10. & 18. de foro compet. Nec obstat Concilium Tridentinum, sess.24. de reform. c.20. §. Ad hæc, quo caueetur, vt causæ criminales, & matrimoniales non inferiorum iudicio, sed Episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquantur. Quoniam Concilium ibi non sustulit immemorabilem consuetudinem, vt re diligenter discussa, aliàs censuit S. Congregatio eiusdem Concilij interpres: hoc autem casu immemorabilem consuetudinem probant testes cum requisitis glossæ vltimæ in d. cap. 1. de præscript.
31 lib. 6. An autem iurisdictio hæc Archipresbytero competat priuatiuè ad Episcopum, regula est iurisdictionem inferiori acquisitam ex consuetudine, vel præscriptione competere in dubio priuatiuè ad Episcopum, vel alium Superiorem, vt firmant Abb. in cap. Pastoralis, num.7. vers. Quoad secundum, & Felin. ibi post eum in 8. limit. de off. ordin. & idem Abb. in præallegat. cap. Auditis, num.7. vers. Aliud, & singulare, de præscript. Si tamen ex aduerso probaretur Episcopos eodē tempore exercuisse actus iurisdictionales in prædictis causis, tunc ingens esset controuersia an iurisdictio inter Episcopum, & Archipresbyterum esset cumulatiua, an verò potius Episcopi actus interrupissent præscriptionem Archipresbyteri, per ea, quę tradit Paris. in d. cap. Auditis, & aliàs in S.Congregatione latè deducta fuerunt in causa iurisdictionis inter Episcopum Burgi S. Donnini, & Præpositum Duxeri, de quo articulo dic, vt scripsi latissimè in prædicta Decretali Auditis à num. 2. vsque ad num. 19.

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Cap. Licet.

S V M M A R I V M.

1 *CAecus ad collectas cogi non debet.*
2 *Caecus est persona miserabilis, & peccatum est inhumanitatis eum affligere in solutione collecta, & n.12. & seq.*
3 *Afflictis non est addenda afflictio, & n.12. & seq.*
4 *Caeco inopia laboranti subueniendum est per impositionem collecta.*
5 *Pauper quamuis directè agere non possit contra diuitem, vt sibi subueniat, potest tamen iudicis ecclesiastici officium implorare, vt eum compellat.*
6 *Ius canonicum an potuerit statuere, vt caecus laicus ad collectas cogi non debeat etiam in terris Imperij, & n.12. & 21. vsq. ad n.29.*
7 *Ecclesia iurisdictionem exercet etiam in laicos vbi agitur de violentia, & peccato, & n.13. & 14.*
8 *Caecus est de foro ecclesia tanquam miserabilis persona.*
9 *Caecus non pauper an ad collectas teneatur, & de quo caeco intelligatur hoc capitulum, & nu. seq. vsque ad n.15.*
10 *Pauperes ad collectas non sunt cogendi.*
11 *Declaratur.*
13 *Misericordia quid sit.*
14 *Misericordiam non impendentes constitutis in miseria dicuntur negare Christum, qui misericordia est.*
15 *Caecus non pauper à quibus collectis sit immunis, & n. seq. vsque in fin.*
16 *Monoculus à muneribus non excusatur.*
17 *Surdus, & mutus ab honoribus ciuilibus sunt immunes, non autem à muneribus patrimonialibus.*
Declaratur, n.24.
18 *Debilitas corporis excusat à muneribus personalibus, qua corpore, non qua consilio adimplentur, & n.23.*
19 *Collecta, qua imponitur personis pro rebus, est munus patrimoniale.*
20 *Miserabiles persona immunes sunt ab oneribus personalibus, & realibus extraordinarijs, non autem ab ordinarijs.*
21 *Et an ius canonicum in hoc discrepet à iure ciuili, & n seq vsq ad n.25.*
22 *Canones à legibus discrepantes in materia ciuili, & inter laicos seruari debent in terris ecclesia, non autem in terris Imperij.*
23 *Caecus si sit sapiens cogi potest ire ad Concilium, & consulere.*
24 *Immunitas à muneribus publicis includit extraordinaria tantum, nec porrigitur ad ordinaria.*
25 *Ius canonicum vbi aliquid reperitur expressè decisum, quod iure ciuili sit dubium, seruari debet decisio iuris canonici etiam in foro ciuili.*
26 *Ius canonicum praualet iuri ciuili etiam in terris Imperij, vbi agitur de naturali aequitate.*
27 *Item vbi rigor iuris ciuilis induceret iniquum.*
28 *Item in causis miserabilium personarum.*
29 *Munera ordinaria qua sint, & qua extraordinaria, & n. seqq. vsq. in fin.*
30 *Collecta an sit munus extraordinarium, & an ex statuto inferiorum possit fieri ordinarium.*

1 LICET. Cæcus ad collectas cogi non debet. Hoc dicit, secundum communem, & veriorem intellectum, vt dicam infra in 1. quæst. sed secundum alium intellectum hoc intendit. Cæcus & pauper ad collectas non tenetur. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur cæci conquæstio; in secunda prouisio, ibi, *quod fieri*.

2 Nota primo ibi, *Inhumanum est nimis*: cæcum esse personam miserabilem, & peccatum esse inhumanitatis eum affligere in solutione collectæ. Vetus Codex Tarraconen. habet, inhumanitatis est, vt refert Anton. August. in notis ad primam Collect. Decretal. lib.2. tit.9. de restitut. spoliator. cap. 7. & exponitur hic inhumanitas pro feritate, & crudelitate, prout hanc ipsam litteram exponit Alber. de Rosate in dictionario in verb. Humanitas, & sensit glos. ad tex. relata in Clem. Quia contingit, post princ. in ver. Inhumaniter, de relig. domib.

mib. de quo plenius infra num. 15. & sequen.
3 Secundò nota ibi, *affligere*, non esse addendam
afflictionem afflictis, concordat cap. 3. de cleric.
ægrot. cap. Cum percussio, 7. quæst. 1. cap. Indi-
cas, 3. quæst. 9. & hic notat glos. in ver. Misereri, &
Host. num. 2. & latius dicam infra dict. num. 12.
& seq.
4 Vltimò nota ibi, *cui deberet ex collectis*, cæ-
co inopia laboranti subueniendum esse per impo-
5 sitionem collectę. Et ita est hic textus valde no-
tabilis, qui ad hoc non consueuit allegari, pro
opinione glos. in c. Sicut, in ver. esurientium, 47.
dist. quod pauper quamuis directè agere non pos-
sit contra diuitem vt sibi subueniat, potest tamen
eum denunciare, & implorare officium iudicis
Ecclesiastici, vt illum compellat ad conferendum,
cap. Dilectissimis, 12. quæst. 1. nam si quando fa-
mes, & penuria, & rerum omnium egestas op-
primit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descen-
dere, qui in pauperibus, si non accipiant elee-
mosynam, fraudari se loquitur, dicit tex. in cap.
Reucrtimini, 16. quæst. 1. Nemo enim ab eleemo-
syna excusatur, cum omnes admoneantur vt con-
ferant non habenti, cap. In singulis, 86. distinct.
Idem firmat Speculator in titul. de instrum. edit.
§. Nunc verò aliqua vers. Sexagesimo septimo, Ab-
bas in cap. Siquis de fur. Guliel. Ronisse in tract.
de iust. & iur. in tit. de diuite sine eleemosyna,
6 num. 8. inter tract. comm. tom. 1. pag. 35. Oppo-
no: Iste cæcus erat laicus, & agebatur hic de ne-
gotio merè temporali executionis collectæ: ergo
vt inquit glos. 1. & Host. num. 2. in ver. Quod fie-
ri, quid ad Papam de isto cęco, cum hæc tempo-
ralia ad sæcularem iudicem pertineant mero iure?
cap. Causam quę, il secondo, qui filij sint legit. &
cap. Quo iure, 8. dist. Hinc Petrus Antibolus in
tract. de muner. §. 5. num. 28. inter tract. comm.
tom. 1. pag. 60. audacter carpit hanc decretalem
quod voluerit se immiscere in istis ponendo fal-
cem in messem philosophiæ legalis, & sę ipsam
nō intelligens præceperit defendi cęcum vt ad col-
lectam pariter cum alijs non teneatur, vt latius
dicam infra in prima quæstione numer. 9. versic.
Pręterea.
Ad hanc difficultatem submouendam dantur à
glossa, & Doctoribus plures solutiones. Prima
solutio est quod hic cæcus esset de iurisdictione
temporali Ecclesiæ Constantinopolitanæ, cuius
Episcopo Gregorius rescribit, & grauaretur ab
hominibus illius Ecclesiæ, vt videtur colligi ex
cap. 1. supra de restit. spoliator. cuius hoc cap. est
pars. Ibi enim hic idem cæcus fuerat spoliatus
ab hominibus eiusdem Ecclesiæ, vnde iure merito
poterat ad Papam habere recursum, vt cap. Si duo-
bus, supra de appell. & ita soluunt Host. hic num. 1.
Io. Andr. num. 4. & Butr. in fin. Et propterea Pe-
trus Antibolus vbi supra num. 29. restringit hunc
text. ad ea tantum loca, quæ subsunt Ecclesiæ tem-
poraliter, per ea, quæ habentur in cap. Nouit. su-
pra de iudic. in textu, & in prima glos. & in auth.
Quomod. oport. Episc. in prin. coll. 1. & notatur
in cap. Cum esses supra de testam. & probatur se-
cundum eum in cap. Relatum eod. titul. Sed hæc
solutio diuinat, vt fatetur Cardin. num. 1. quia
nullibi apparet hunc cæcum fuisse subiectum Ec-
clesiæ in temporalibus, & in d. cap. 1. tantum di-
citur Philagrio cæco campum fuisse occupatum
ab Ecclesiæ hominibus, qui contendebant illum
esse de proprietate Ecclesiæ. Sed an persona cæ-
ci subesset eidem Ecclesiæ in temporalibus, nec ne,
textus non dicit; vnde nec nos dicere debemus.
Præterea hæc Decretalis non est Gregorij IX pro-
vt inscribitur, nec Gregorij VII. vt adnotauit Con-
tius, nec dirigitur Episcopo Constantinopolitano,
vt dixerunt nonnulli ex Canonistis nostris; sed
ex lib. 7. epist. 126. siue 130. quæ postrema est
eius libri registri Beati Gregorij, scribendum est,
Gregorius Constantio Episcopo Mediolanensi, vt
obseruat Anton. August. in not. ad primam Col-
lectionem decretal. lib. 5. tit. 9. de restitut. spoliat.
cap. 7. Nullibi autem edocemur Ecclesiam Me-
diolanensem tunc temporis exercuisse tempora-
lem iurisdictionem in ciuitate Ianuensi, quam
7 Philagrius incolebat, vt in prima collect. decre-
tal. Secunda solutio est Vincentij asserentis hic
agi de violentia, & peccato; & hoc respectu Ec-
clesiam bene potuisse in hoc se ingerere, vt leg. &
not. in d. cap. Nouit. de iudic. & arg. c. Relatum 10.
quæst. 1. Quomodo autem peccatum esset, & vio-
lentia cæcum adstringere vna cum reliquis habi-
tatoribus ad solutionem collectæ, plenè dicam
8 infra in prima quæst. num. 15. & seq. Tertia so-
lutio est quod cæcus sit persona miserabilis, &
ideo de foro Ecclesiæ, vt cap. 1. & 2. 87. dist. &
notatur in cap. Significantibus in glos. 1 supra de
offic. delegat. quę solutio satis colligitur ex hac
littera ibi; *inhumanum est nimis*, nec non ibi, *mi-
sereri*. Nam miserabiles personæ dicuntur omnes,
quibus natura mouetur ad miserandum propter
fortunæ iniuriam, vt per Azor. in summ. C. quan-
do Imperator inter pupill. & vid. num. 4. Rebuff.
in tract. de senten. prouision. art. 3. in glos. fin. &
Stephan Aufrer ad Guidop. decis. 566. in ver. Mi-
serabiles, vnde hanc solutionem cum secunda
ponit hic glos. 1. & Host. num. 1. & est ex mente
Innoc. in ver. Cæcitas dum dicit, [Nota cæcos
defendendos per Ecclesiam,] & allegat. cap. De-
solatis, 8. dist. Sed forte est cap. defensionis 87. di-
stinct. & consentiunt Butr. Anchar. Abb. & alij:
Et ex his patet Autibolum temerè asseruisse Ec-
clesiam hoc casu posuisse falcem in messem alie-
nam, de quo latius dicam infra in prima quæst.
num. 12. & seqq. & in secunda à num 21. vsque
ad num. 29. Sed in quibus casibus personæ mise-
rabiles, & maximè cæcus subsint iurisdictioni Ec-
clesiæ scripsi plenè in prædicta decretali Signifi-
cantibus.
9 QVAERO, vtrum cæcus non pauper ad col-
lectas teneatur.
Solutio quæstionis pendet ab intellectu huius
cap. quod legitur dupliciter, vno scilicet modo,
vt intelligatur de cæco, qui etiam sit pauper, &
huic lecturæ, quæ magis placet Cardinali in princ.
videtur suffragari textus in cap. 1. supra de restit.
spoliator. ad quod hoc cap. venit continuatiuè,
nam vt ibi dicitur, hic idem cæcus Philagrius fue-
rat spoliatus, & sic remanserat pauper. Similiter
eidem lecturæ videtur suffragari hæc littera in ver.
Misereri. Nec obstant illa verba, *si esset necessitas*,
quæ videntur importare, vt tunc temporis non
esset in necessitate constitutus. Quandoquidem
verba illa intelligi possunt de necessitate mendi-
citatis, & ideo subdit, *misereri*, scilicet misera-
tione, per quam præstantur eleemosynę, & sic
idem cæcus non erat mendicus; adeo vt illi subue-
niendum foret ex collectione eleemosynarum:

erat tamen pauper, & confequentet immunis à collectis. Sed fecluſa paupertate non dicitur perfona mifcrabilis; & ideo tenetur ad collectas etiã perſonales, neque excuſatur niſi à munetibus perſonalibus, quæ ipſe per ſe obire non poteſt, vt cõcludit Cardinal. hic num. 2. in ſecunda oppoſ. & Fuſius in d. cap Significantibus, quæſt. 6. de offic. delegat. Similitet de cæco paupete intelligit hanc litteram Proſdocim. de Comitibus de different. vtriuſque iuris num. 144. Præterea verba legis ad intellectum iniquitatis trahi non debene, cum lex debeat eſſe iuſta, cap. Erit autem lex, 4. diſt. At traherentur ſi hoc caſu intelligerentur de cæco diuite, nam vt ait Petr. Antib. in d. tract. de muner. in tertia parte principali num. 30. ſi cęcus ſit diues homo, & locuples, erit ne æquum vt ipſe ſit immunia à collecta in grauamen aliorum collectorum? certè non; imo iniquum. Ad quod optimè facit ſecundum eum l. Semper. §. 1. ff. de iur. immunit. Quod ſi obijciatur, Eccleſia tenetur cæcum protegere: reſpondet, protegat eum ſecundum ius, non autem contra ius; nam ſequeretur maxima iniquitas. Alio modo legitur hoc capitulum vt intelligatur de cæco non paupere. Hæc lectura communiter recipitur à Doctoribus, & mihi videtur verior ex conſiderationibus infraſcriptis. Primò enim textus fundat deciſionem ſuam non in ratione paupertatis, ſed cæcitatis, dicens: quia inhumanum eſt nimis in collectione affligere eum, quem cæcitas grauat, & non dixit eum, quem paupertas grauat. Quod ipſum euidentius colligitur ex clauſula integra Regiſtri Beati Gregorij, vnde hæc decretalis ſumpta eſt, ſic enim ſe habet. [Licet multum fraternitatem veſtram ad ſeruãdam ſibi iuſtitiam Philagrij portitoris præſentium flagellum cæcitatis inuitet; verumtamen quia ad reſtituenda, quæ ſibi præiudicialiter aſſerit detineri, per Nos vos voluit fieri promptiores, præſentia ad vos ſcripta præuidimus dirigenda.] Hæc ibi. Ex quibus verbis patet B. Gregorium conſtituiſſe fundamentum iuriſdictionis, & iuſtitiam cæci in ſolo flagello cæcitatis, non autem in paupertate. Refertur ab Anton.
10 Auguſt. in notis ad prælleg. cap. 7. Præterea ſi textus intelligeretur de cæco paupere, eius deciſio eſſet de indubitabili. Certum eſt enim pauperem, & inopem excuſari à collectis, vt notat Bald. in Auth. defuncto. num. 12. C. ad Tertull. & Gigas in tract. de penſion. quæſt. 80. num. 3. Ant. de Butr. in repertor. ſuo in ver. collecta, Franc. Lucan. in tract. de fiſco in 3. par. principali nu. 7. inter tract. comm. tom. 12. pag. 8. Ergo adiungendo paupertati qualitatem cæcitatis, decidiſſet caſum indubitabilem contra tex. in l. Labeo, ff. de Carbon. edict. Item qualitas cęcitatis, cui ſoli hęc deciſio innititur, ſuperuacuè adiecta fuiſſet; & qualitas paupertatis incautè prętermiſſa, quod non eſt dicendum. Ad hęc textus primò pręcipit ſimpliciter, & abſolutè vt cęcus ad collectas non compellatur: & mox ſubdit, ei ſubueniendum fore ex collectis ſi eſſet neceſſitas; atque ita exigit vt cęcus ſit pauper, & in neceſſitate conſtitutus, in ſecundo tantum caſu, in quo deberet imponi collecta pro illius ſubuentione; non autem in primo caſu cum agitur de illo grauando in ſolutione collectæ arg. l. Cum Pretor, ff. de iudic. & cap. Nonne de præſumpt. cum ſimil. Ac præterea ſi Pontifex in primo caſu egiſſet de cæco egeſtate laboranti, non ſubinnxiſſet poſtea in ſecundo caſu conditionem illam, ſi eſſet neceſſitas, quę apertè ſupponit cęcum tunc temporis non fuiſſe pauperem, & in neceſſitate conſtitutum, vt probat textus notab in l. Cum eetrus, ff. de tritic. vin. & oleo legato. Neque his refragatur conſideratio Cardin quod iſte cęcus eſſet pauper, ſed non mendicus, & conditio illa, *ſi eſſet neceſſitas*, referri debeat ad neceſſitatem mendicitatis, ita vt ſit ſenſus, ſi cæcus eſſet in neceſſitate conſtitutus, & mendicus, miſerendum illi eſſet ex collectis; sed quia non erat mendicus, ſed tamen pauper, ad collectas non tenebatur. Quandoquidem hæc conſideratio Cardinal. ſupponit cæcum tunc temporis fuiſſe pauperem, non tamen in neceſſitate conſtitutum, & nihilominus fuiſſe
11 immunem à collectis. Quod ſtare non poteſt, quia ſola paupertas abſque neceſſitate illum non exemiſſet ab onere ſolutionis: nam illi tantum pauperes, quorum nota paupertas, & illi, qui dietim laborant pro victu quærendo, ad collectas non tenentur, vt inquit Pett. de Vbal. in tract. de collectis num. 9. & idem voluit Bald. in Auth. Defuncto, num. 12. Cod. ad Tertull. vbi ait, Pauperes, quorum opera vix ſufficit ad alimenta, non debere concurrere ad onus impoſitionis collectæ, allegat gloſſam vlt. in l. Omnes, la prima, C. de Annon. & tribut. lib. 10. & eum ſequitur Alex. in l. 4. num. 17. ff. de te iudic. Oportet igitur vt pauper ad hoc vt excuſetur à collectis in neceſſitate victus ſit conſtitutus, ad hoc textus opt. in l. Cura, §. Inopes ibi, *ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent.* ff. de muner. & honor. cuius contrarium ſupponit illa conditio, ſi eſſet neceſſitas, & conſequenter fateri oportet textum in primo caſu eſſe intelligendum de cęco non paupere, qui licet non ſit poſitus in neceſſitate, tamen propter cęcitatem ipſam ad collectas non tenetur. Quibus accedit quod iſte cæcus Philagrius habebat campum, quo fuerat ſpoliatus, vt patet in cap. 1. ſupta de eeſtit. ſpoliat. item habebat ſetuos, nam poſt illius capitis verba agitur de ſeruis eiuſdem Philagrij ab Eccleſia Dertonenſi occupatis, vt refertur ab Anton. Auguſt. lib. 3. in notis ad d. cap. 7. Vnde ex eo, quod campus fuerit illi occupatus, non rectè infertur vt remanſerit pauper: quia neceſſe eſt plura alia bona eum habuiſſe, cum alioquin fructus vnius campi non fuiſſet ſatis ad ſuam, & ſeruorum ſuſtentationem. Quod inde etiam euidentius colligitur, quod idẽ Philagrius renunciauit poſſeſſorio, & conſenſit vt ageretur de cauſa proprietatis, vt legitur in dict. cap. 1. At non eſt veriſimile vt renunciaſſet ſpolio ſi omnia bona ei fuiſſent violenter ablata, quin potius ante omnia procuraſſet ſe redintegrari, vt ex illis viuere poſſet, arg. l. Necare, ff. de liber. agnoſc. & cap. Paſce, 86. diſt. Concluditur ergo cæcum eſſe à collectis immunem ſiue ſit pauper, ſiue ſit locuples, & hanc decretalem eſſe indiſtinctè intelligendam, pro vt eam intelligunt Abb. Antiq. in princ. Hoſt. num. 3. Io. Andr. collectar. & Io. de Anania omnes num. 2. Henr. Boich. Butr. & Anchar. omnes num. 1. & idem met Cardinal. fatetur ſecundum quoque intellectum poſſe ſuſtineri. Non obſtat quod cęcus diues non ſit perſona miſerabilis; quia hoc eſt falſum, vt fusè probaui in d. cap. Significantibus, in ſecunda quæſt. de offi-
12 cio delegat. Rurſus non obſtat iniquitas, quam temerè

temerè obtrudit Antibolus huic decretali, & per consequens Beatu Gregorio Magno, quem fortè ignorauit fuisse illius conditorem: nam responderur hanc iniquitatem nec iure vllo, nec ratione probari, & de iustitia huius constitutionis liquet manifestè, quia fundatur in naturali æquitate, cum natura ipsa dictet inhumanum esse afflictum flagello cæcitatis tallijs, & impositionibus vexare, & magis affligere, quæ ratio exprimitur hic, & in procemio epistolæ ipsius Gregorij, vt dixi supra num. 9. & quamuis pars cæci accrescat alijs; tamen sicut hæc ratio non consideratur in paupere, vt in d. §. Inopea, ita nec in cæco, quia vterque iure suo vtitur, cap. Cum Ecclesia Vulterana supra de elect. i. 1. & l. Iniuriarum, §. 1. ff. de iniur.

13 Quinimo hoc est culpa, & diuina offensa, vt dicit text. cum sua glos. in cap. Cum percussio, 7. qu. 1. Est enim peccatum contra misericordiam, quæ est compassio alienæ miseriæ in corde, qua si possumus, subuenire compellimur, vt declarat S. Thom. in prima parte quæst. 21. art. 3. & in secunda secundæ quæst. 30. art. 1. Atqne ita Ecclesia quæ cæcum releuat à grauamine collectarum non protegit eum contra ius, imo secundum ius, idest rationem, quia lex est omne quod ratione consistit, cap. Consuetudo, 1. dist. item non protegit eum contra ius, quia ius ciuile non aduersatur, vt clarè patebit infra num. 23. & quatenus aduersaretur, tamen contra rigorem iuris ciuilis standum esset iuri canonico in hac materia pietatis, & miserabilium personarum, vt similiter patebit in-

14 fra num. 26. & seqq. Vnde iniuriæ illatæ miserabilibus exaggerantur, quia magis opponuntur misericordiæ, & nocumenta sunt eis grauiora, quia non habent releuantem, vt idem Sanctus Thomas docet in 2. 2. quæst. 65. artic. 4. ad secundum. Igitur iure merito Ecclesia potuit & debuit huic cæco officium suum impertiri, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Nouit. supra de iudic. præcepto enim diuino tenetur miserabilium personarum curam paternam gerere, vt in Decreto Concilij Trid. cap. 1. in princ. Sess. 23. & qui constitutis in miseria non impendit misericordiam dicitur negare Christum, qui misericordia est, cap. Omnis, 7. quæst. 1.

15 Secundò QVÆRO, à quibus collectis cæcus non pauper sit immunis.

16 Proponitur hæc quæstio de cæco, idest vtroque lumine orbato: nam si vnum tantum amisisset, nulla frueretur immunitate, vt in l. Luminibus, C. qui morb. se excusant, & expressius in l. vn. & ibi glos. in ver. Vtriusque, C. eod. lib 10. Ancharr. & Io. de Anan. hic in princ. Item proponitur de cæco non paupere, alias enim esset de indubitabili, vt patet ex dictis supra n. 10.

17 Quibus præhabitis glossa vltima videtur restringere hoc capitulum ad collectas personales, dum ait, eos, qui morbo laborant, à muneribus personalibus excusari, vt l. 1. & 2. C. qui morb. & excus. lib. 10. Sed apertius hoc tenet Innoc. qui exponit verbum, *collectas*, idest personales: secus de realibus; & quamuis nihil alleget: tamen pro eius opinione videtur textus cum glos. in l. Honores, ff. de Decurion. vbi surdus, & mutus si in totum non audiant, aut non loquantur, ab honoribus ciuilibus excusantur, non autem à muneribus, & glossa exponit ver. Muneribus, scilicet patrimonialibus; sed à personalibus benè excusantur, & allegat textum, qui de cæco loquitur in dicta leg. prima & est simile in maioribus quinquaginta quinque annorum, qui ad munera personalia non tenentur, vt l. Manifesti, Cod. qui ætat. se excus. lib. 10. & tamen à patrimonialibus non sunt immunes, vt l. Neque tempore, C. de muner. patrim. eod. lib. Item est simile in compluribus alijs casibus, quos cumulat. Petr. Antibol. in præalleg. tract. de muner. in 3. par. principali n. 22. Rursus

18 pro hac opinione videtur textus apertus in l. 2. §. Corporis, ff. de vacat. muner. vbi text. dicit: [Corporis debilitas eorum munerum excusationem præstat, quæ tantum corpore implenda sunt; Cæterum quę consilio prudentis viri, vel patrimonio sufficientis in honores obiri possunt, non remittuntur.] Hęc ibi: Non est autem ambigendum, quin cęcitas sit debilitas corporis; quinimo vt inquit Lucas de Penna in d. l. 1. num. 4. C. qui morb. se excus. lib. 10. totius corporis humani debilitas est oculos perdidisse. Faciunt textus in l. 2. & 3. C. de muner. patrim. eod. lib. dum dicunt onera patrimoniorum ab omnibus esse subeunda, & in eis non suffragari immunitatem à publicis muneribus. Eamdem opinionem amplectitur Lucas de Penna in d. l. 1. num. 6. vbi allegat textum nostrum dicens hic apertè probari cæcum non compelli, vt cum alijs contribuat in collectis, & non subdit, quod est intelligendū vbi collectę respicerent merè personam. De personalibus etiam intelligit hanc litteram Franc. Lucan. in tract. de fisco in tit. de immunitate collectar. n. 8. inter. tract. comm. tom. 11.

19 fol. 10. Et ex prædictis consequitur, vt cum collectæ, quæ hodie fiunt, exigantur, de patrimonio, & sic contributio collecta non sit munus patrimoniale, quod imponitur personis pro rebus, vt l. Rescripto, §. Sciendum, ff. de muner. & honor. cęcus à collectis huiusmodi nullam habeat immunitatem, vt per Antibol. loco citato.

20 Verum Hostien. hic num. 3. concludit cæcum, & alias personas miserabiles esse immunes non solum à personalibus, sed & ab omnibus extraordinarijs etiam realibus, arg. cap. Indicatum, 89. dist. l. vn. C. de super indict. & l. vn. C. de vacat. muner. public. lib. 11. à realibus autem ordinarijs non sunt immunes; vnde si teneant aliquam terram censualem, vel tributariam; censum, vel tributum soluere debent, cap. Si quis laicus, 16. qu. 1. cap. Conuenior, & cap. Tributum, 23. q. 8. quamuis piè faciat dominus si paupertate oppresso hoc remittat, arg. cap. Propter sterilitatem supra de locato. ita Host. quem totidem verbis referunt, & sequuntur Ioan. Andr. Collect. & Io de Anan. omnes, num a. Henric. Boich. Butr. & Anchar. omnes num. 1. Et pro hac opinione, quę vt vides magis communiter recipitur à Doctoribus facit littera huius Decretalis, quæ generaliter præcipit, vt cęcus ad collectas non compellatur, nec distinguit personales à realibus. Ergo nec nos distinguere debemus, l. De pretio, ff. de Publician. in rem act. & l. Non distinguemus, ff. de arbitr. cum vulgar.

21 Sed dices hoc casu discrepare ius ciuile à iure canonico, quia de iure ciuili vtroque lumine captus à personalibus oneribus, quæ corpore, non autem quæ animo explicantur, habet excusationem, maximè à futuris: non autem à realibus, vt ostensū est supra, num. 17. & seqq. de iure canonico secus; quia non solum habet excusationem à personalibus, quę complentur, & finiunt tempore; sed etiā à rea-

à realibus, siue patrimonialibus, iuxta text. hic in sui generalitate. Et hanc differentiam inter ius Cęsareum, & Pontificium constituit Prosdocimus de Comit. de different. vtriusque iuris, n. 144. inter tractatus communes to. 1. pag. 172. At vbi lex di-
22 screpat à Canone, in terris Imperij obseruandum est ius ciuile; in terris ecclesię ius canonicum, c. Relatum, il primo de testam. cap. Si duobus, §. Denique, suprà de appellat. vbi text. cum concordant. de quibus ibi in glos. vit. Vnde hanc decretalem ad loca ecclesiæ subiecta in temporalibus restringit Petr. Antibol. vt dictum est supra n. 6.
23 Huic obiectioni respondeo de iure ciuili nullibi repetiri expresse dispositum vt cæcus teneatur ad onera realia, quæ extra ordinem imponuntur: nam testus in l. 1. C. Qui morbo se excusant, lib. 10. & in l. 2. §. Corporis, ff de vacat. muner. tantum decidunt cæcum teneri ad munera personalia, quæ consilio, non autem ad ea, quæ corpore implenda sunt. Vnde, vt ait glos. in d. l. 1. in ver. Personalium cæcus à consilio, vel patrocinio non excusatur, quia ingenio pollet, cui vim natura negauit, & secundum Io. de Anan. hic, num. 4. si sit sapiens cogi poterit ire ad Concilium, & consulere; nam & quidam Philosophi excæcauerunt se, vt melius specularentur. Et Romani in rebus arduis, vel nocte consilia inibant, vel si interdiu, claudebant fenestras, & ostia, vt ibi esset obscuritas: nam magna lux mentis cogitationem disgregat. Alia vero iura,
24 quæ inducuntur ex aduerso, hoc non probant, si bene aduertantur. Etenim dum decidunt, surdum, & mutum, senem, aut debilem non habere à muneribus patrimonialibus excusationem, & onera patrimonialia ab omnibus esse subeunda, congruè possunt, & debent intelligi de oneribus patrimonialibus ordinarijs, à quibus fatentur Canonistæ nec cæcum habere immunitatem; non autem de extraordinarijs, vt probat textus, in l. vn. C. de vacat. muner. public. lib. 10. vbi expressum est vacationem à muneribus publicis comprehendere extraordinaria munera dumtaxat, nec porrigi ad ordinaria, à quibus nullus habet excusationem. Vnde vt ibi dicit glos. 1. extraordinarias collationes dumtaxat euitat, ordinarias verò recusare nō potest, qualia sunt omnia patrimonialia ordinaria, vt ibi, & in l. In honoribus. §. Qui muneris, & l. Hi qui, ff. de vacat. muner. à patrimonialibus enim nemo se excusat, vt l. 2. cum concordant. & l. Qui immunitatem, C. de muner. patrim. lib. 10. Ad idem textus in l. 1. C. de indict. eod. lib. vbi dicitur à munere indictionis, quod imponitur personis pro patrimonio non excusari eos, qui à publicis muneribus vacationem habent. Et redditur ratio, quia indictio munus ordinarium est. Hinc est vt conductores, seu emphyteutæ rerum priuatarum Principis excusentur ab extraordinarijs, vt l. 1. in 2. respons. Cod. de priuil. dom. August. lib. 11. cum concordant. ibi alleg. non autem ab ordinarijs, vt l. fin. Cod. de collat. fund. fiscal. eod. lib. Hinc etiam fit, vt Ecclesiæ ab extraordinarijs habeant immunitatem, ab ordinarijs non, vt l. placet, C. de sacros. Eccles. concurrentibus tamen requisitis, de quibus plenissimè per Rotam in causa Alben. Gabellæ dec. 339. part. 6. Recent. Hinc demum fit vt Episcopi, & clerici excusentur ab extraordinarijs tantum, sed ab ordinarijs non item, vt l. 1. & l. de his C. de Episcop. & Cler. l. Munerum, §. Patrimoniorum, ff. de muner. & honor. intellige iuxta notata in prælleg. decis. & per Canonistas in cap. fin. vbi in specie Butr. num. 10. Imol. num. 16. Anchar. n. 7. & Abb. num. 12. supra de vita, & honest. clericor. Ergo similiter iura quæ dicunt surdum, & mutum, & alios consimiles non habere excusationem à muneribus patrimonialibus, intelligi debent de ordinarijs tantum, non autem de extraordinarijs. Pręterquam quod responderi posset leges præallegatas, quæ de muneribus patrimonialibus disponunt, non loqui in specie de cæco, sed de surdo, muto, sene, & alijs prædictis, in quibus non viget tanta ratio pietatis, & humanitatis, quanta viget in cęco, cùm flagello cæcitatis nulla alia corporalis ægritudo æquari possit, vt scripsi plenè in cap. Significantibus, in secunda quæst. sup. de
25 offic. delegat. Quamobrem cum iure ciuili non sit cautum expressè vt cęcus teneatur ad munera patrimonij extraordinaria, & res saltem sit dubia succedit communis theorica, quod vbi in iure canonico repetitur aliquid decisum, de quo dubitatur in iure ciuili; tunc decisio iuris canonici seruanda est etiam in foro ciuili. Quam theoricam ponit Romanus cons. 176. Istæ sunt responsiones, num. 12. dicens, hanc esse Doctorum omnium sententiam in cap. 5. de oper. non. nunciat. vbi hoc exprimit littera, & probatur ex generalitate textus in auth. Vt clerici apud propr. Episc. & in Auth. de Eccles. titul. in princ. & §. Hinc colligitur, 2. quęst. 3. & cap. Si in adiutorium, 10. distinct. eamdem theoricam docuit Angel. cons. 217. In causa accusationis, num. 3. versic. non obstat, vbi propterea infert vt cum ius ciuile non statuat expressè vt non liceat appellare sine causa ab interlocutoria; sed tantum statuat vt liceat appellare quamuis causa non exprimatur; & ius canonicum hoc limitet distinguendo dummodo appelletur à diffinitiua, non autem ab interlocutoria: seruandum sit ius ciuile vbique locorum, & in vtroque foro sequitur Marant. in praxi in tertia parte, num. 73. Eodem igitur modo cum leges ciuiles, quæ adstringunt supradictos ad subeunda onera patrimonialia, non loquantur explicitè de muneribus extraordinarijs, nec de persona cæci; seruanda erit vbique dispositio huius decretalis, quæ declarat cæcum non teneri ad collectas, & secundum communem intellectum Canonistarum intelligitur etiam de realibus, cum loquatur generaliter, & indistincte, licet Canonistæ vt ius canonicum concordent cum iure ciuili, hanc generalitatem limitent, & restringant vt non procedat in collectis ordinarijs, à quibus de iure ciuili nul-
26 lus habet excusationem. Quibus accedit quod data etiam contrarietate iuris ciuilis, & canonici; nihilominus cum hoc casu agatur de naturali æquitate, præualet ius canonicum etiam in terris Imperij, vt tradit Bald. cons. 8. Punctus quæstionis in princ. vers. Modo quęritur, lib. 3. Marant. vbi supra num. 76. & Clar. in §. Emphyteusis q. 8.
27 in fin. & idem vbi iuris ciuilis rigor induceret iniquum, prout induceret, si cæcum ad collectas adstringeret, cum textus hic dicat id nimis esse inhumanum, ita Io. de Anania in cons. 80. Visis, & intellectis num. 2. prope finem, vers. Circa vero
28 aliud dubium. Ac demum vbi in causis miserabilium personarum canon aliquid statuit contra ius ciuile, seruari debet canon in illa materia etiam in foro ciuili, vt decidunt in cap. Clerici,

supra

supra de iudic. Anton. de Butr. num.12. & Io. de
Imol.num.2. quos sequitur Felin. reputans hoc sin-
gulare in cap. In causis, nu.1. vers. & dicunt sin-
gulariter supra de testibus, & consentit Maranta
19 vbi supra. Superest nunc vt pro complemento ma-
teriæ inuestigemus, quæ sint munera ordinaria, &
quæ extraordinaria. Et quidem Petr. de Anchar.
hic num.3. licèt corruptè legatur, & Io. de Anania,
num.2. post Bart. in l. Hi qui, n.5. ff. de iur. immu-
nit. dicunt munera ordinaria esse, quæ imponun-
tur à Principe, vel à lege, vt l. 1. C. de vacat. mu-
ner. public. lib. 10. Et ideo collectæ, quæ imponū-
30 tur à lege municipali, secundum eos dicuntur mu-
nera ordinaria. Et idem de his, quæ clericis im-
ponuntur à Papa, & laicis ab Imperatore. Secus
de his, quæ imponuntur per Officiales ciuitatis,
puta decem de Bailiua, seu Regulatores; quia
hæc sunt munera extraordinaria, vt l. In honori-
bus, §. Qui muneris, ff. de vacat. muner. & dict. l.
vnica. Tu aduerte, quia Guilel. de Cuneo in l. Ne-
minem, C. de sacros. eccles. dicit munus Ordina-
rium esse quod habet certam, & determinatam
præstationem; extraordinaria verò quæ quandoq;
per accidens indicuntur l. Seio, §. Medico, ff. de
ann. legat. Sed huic theoricæ videtur contradice-
re d.l. vn. quæ est clauis in materia, dum expressè
diffinit. munera ordinaria esse quæ lege, vel sena-
tusconsulto, vel cōstitutione Principis iniunguntur.
Vnde per contrarium extraordinaria sunt reliqua
omnia, quę lege, vel Senatusconsulto, aut consti-
tutione Principis non sunt iniuncta, vt notatur in
l. 1. in glos. in ver. Officia, C. de agricol. & censit. lib.
10. & plenè declarat Petr. Antib. in tract. de mu-
ner. in §. 3. de 2. diuis. muner. n. 9. inter tract. com-
mun. tom. 11. pag. 64. Verum, vt aduertit Bartol. in
l. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. vbi plenè
examinat hanc materiam, illa lex concordat cum
dicto Guiel. quia quando munus imponitur lege,
vel constitutione perpetua, ex necessitate habet
certam, inuariabilem, & ordinariam præstatio-
nem, quod non contingit in his, quæ interdum
per accidens imponuntur, cum talia certam, & or-
dinariam præstationem non habeant, & sequitur
Geminin. in cons. 116. Quia prædicti, n. 2. Ad hoc
igitur vt munus dicatur ordinarium, non sufficit
vt indicatur à Principe, vt dicunt Anchar. & Ana-
nia, sed oportet vt indicatur lege, vel constitu-
tione, & sic vt sit inuariabile, & perpetuum.
Vnde munus extraordinarium est quod à Princi-
pe indicitur, quia natus est sibi filius, vel quia
vxorem duxit, vt notatur in l. Placet, C. de sacros.
Eccles. & idem esset si fieret nouus miles, vel si fi-
liam nuptui traderet, aut Papam inuiseret, vel
quid simile, cum enim per accidens, non autem
lege, Senatusconsulto, aut constitutione Principis
iniungantur, extraordinaria sunt, vt in d. l. vn. &
per Antibol. vbi supra, n. 20. Qua ratione subsidiū
quod frequenter postulatur à Principe, extraordi-
narium dicitur. Eodem modo munus, quod
imponitur extra ordinem propter publicam vti-
litatem, extraordinarium est, vt notat Innoc. in
cap. Non minus, super glos. in ver. Prohibemus, in-
fra de immunit. eccles. qui idem dicit de munere
iniuncto ad instructionem itinerum, & pontium.
In specie autem collectas, quæ imponuntur perso-
næ pro rebus, munera extraordinaria esse, cum
certam, & determinatam præstationem non ha-
beant, firmant Gemin. d. cons. 116. num. 2. plenè
Io. de Imol. cons. 48. In casu præmisso. Aretin. con-
sil. 132. In causa, quæ vertitur, in princ. & Alexan.
cons. 68. Viso, in princ. lib. 2. quibus adde Baldum
cons. 112. de Generali, n. 6. vers. Quoddam est mu-
nus, lib. 2. qui dicit collectam esse munus repenti-
num, & extraordinarium, quod pro necessitatibus
temporum variatur, & est quandoque magnum,
quandoque paruum, quandoque nullum. Quod
tamen intellige nisi collecta ex statuto, vel consti-
tutione esset effecta ordinaria, quod fieri potest
vt l. 1. C. de indict. lib. 10. dummodo tamen hoc
fiat lege, senatusconsulto, vel Constitutione Prin-
cipis. Alias enim statutum inferiorum facere non
potest, vt collecta sit munus Ordinarium, vt decla-
rat Baldus d. cons. 112. n. 6. vers. Præterea statu-
tum.

De Censibus.

Cap. Olim.

SVMMARIVM.

1 *Census soluendi sunt ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, & n. 2.*
Nisi sit in alterius moneta solutione præscriptum, n. 1. & n. 14. seqq.
3 *Monetæ valor alteratur intrinsecè, vel extrinsecè.*
4 *Monetæ valor cum alteratur intrinsecè, fieri debet solutio ex antiqua moneta, si extet, sin minus ad illius æstimationem.*
Amplia primò, siue monetæ valor fuerit auctus, siue imminutus, n. 6.
Amplia secundò, etiamsi creditor per plures vices receperit solutionem in alia moneta, n. 7.
Amplia tertiò, etiamsi illam receperit sine vlla protestatione, n. 8.
Amplia quartò etiam in vltima voluntate, n. 9.
Amplia quintò etiam in pensione, n. 12.
Amplia sextò, ex quacunque dispositione debitum fuerit contractum, n. 13.
Limita nisi fuerit in alterius monetæ solutione præscriptum, n. 14. & seqq.
5 *Æstimatio licet non fuerit petita in libello, tamen quando aliquid dari, vel tradi est in obligatione, Iudex potest condemnare ad rem, vel ad illius æstimationem.*
9 *Legatum florenorum solui debet ad rationem monetæ, quæ currebat tempore conditi testamenti.*
10 *Idem in legato annuo.*
11 *Solutio fieri debet ad monetam currentem tempore solutionis quando obligatio est incerta.*
12 *Pensio, si valor monetæ alteretur intrinsecè solui debet de pecunia, quæ currebat tempore reseruationis.*
15 *Præscriptio inducitur tam pro debitore, quàm pro creditore, si soluta fuerit moneta vnius speciei spatio longissimi temporis.*
16 *Census præscribi non potest.*
17 *Quod verum est in totum, sed in parte secus.*
18 *Nisi debitor sit in mala fide soluendo denarios Papienses pro Lucensibus.*
19 *Præscriptio solutionis in aliena moneta procedit non obstante protestatione creditoris.*
20 *Protestatio non interrumpit præscriptionem nisi in casibus, &c.*

Præ-

21 *Praescriptio census in alia moneta contra ecclesiam debet esse quadragenaria; contra priuatum sufficit triginta annorum.*

22 *Moneta valor si alteretur extrinsecè. fieri debet solutio habito respectu ad valorem moneta secundum tempus solutionis.*

23 *In aestimatione valoris inspicitur tempus solutionis.*

24 *Moneta quando fuit taxata ab initio, in solutione attenditur valor taxatus.*

25 *Aestimatio facit venditionem.*

1 OLIM. Soluendi sunt census ad antiquã monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptũ. Hoc dicit secundum omnes, & est casus valde notabilis, secundum Abb. Primò narrat factum. Secundò decidit exprimendo motiua, ibi, *Cum igitur*.

2 Nota ex hac Decretali solutionem census faciẽdam esse ad antiquam monetam, quæ currebat tempore institutionis. Et ita hic est casus ad litteram, secundum Io. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan. in summ. textus Castilli cons.
3 35. num. 18. Sed quia in hac materia ingens est opinionũ varietas, vt patet ex cumulatis per Ant. Gabriel. comm. conclus. lib. 3. de solut. conclus. 1. cum pluribus seqq. Pro clariori explicatione distinguendi sunt duo casus principales. Primus est quando valor, seu bonitas monetæ alteratur intrinsecè ob alterationem materię, seu ligæ, vel põderis. Secundus est quando valor, seu bonitas monetæ alteratur extrinsecè, eo quod eodem põdere, materia, & liga manentibus alteratur monetæ valor ob Principis voluntatem, vel aliam causam extrinsecam, vel accidentalem, vt plenè notatur in cap. Quanto: supra de iureiur. & per Legistas in l. Cum quid, ff. Si certum petatur, & per Anchar. hic in 6. notab.

4 In primo casu idest cum bonitas, seu valor monetę alteratur extrinsecè, hæc sit conclusio, videlicet solutionem debiti pecuniarij faciendam esse ex moneta antiqua, quæ scilicet currebat tempore debiti contracti, si inueniatur; non autem ea noua, quę modo est in vsu: Si verò non inueniatur antiqua, tunc faciendam esse solutionem ad illius æstimationem idest ex noua, quæ æquiualeat antiquæ. Ita Innoc. hic in princ. Host. n. 1. in ver. Ad Papiens. Abb. Antiq. & Io. Andr. ambo nu. 3. Abb. Sicul. n. 4. & alij communiter. Hostien. in c. Quanto, num. 4. vers. Quid ergo si Mercator de iureiur. & ibi Io. Andr. n. 6. vers. Quærit autem Hostiens. Butr. nu. 18. vers Secundus quando, Anchar. n. 10. vers. Quarto quæro, Imol. n. 28. vers. Circa tertiũ, & Abb. num. 18. vers. Venio ad secundum, vbi asserit ita communiter teneri per Canonistas, & Legistas, Bart. in l. Paulus, la prima, n. 6. vers. Quæro quid si moneta est mutata, ff. de solut. Bald. in l. Acceptam, num. 45. in 17. quæst. C. de vsur. Bertrand. dicens communem in cons. 312. in princip. vol. 1. & alij plures apud Gabriel. comm. conclus. lib. 3. de solut. concl. 1. n. 1.

Ratio huius conclusionis est, quia moneta ipsa antiqua erat in obligatione, ac etiam in condemnatione, vt per Innoc. in princ. Abb. Antiq. nu. 3. Hostien. num. 17. in ver. Denariorum Papiensium, Io. Andr. num. 5. Bart. in l. Si quis stipulatus, nu. 3. ff. de solut. Bald. cons. 213. num. 2. vol. 5. Rota decis. 149. num. 4. par. 2. recentiorum.

5 Et clarè probatur in hac Decretali: nam denarij Papienses pro Synodatico erant in obligatione, & de illis ab ipso fuit facta petitio, vt patet ibi: [Vnde petebas eos ad Papiẽsium solutionẽ compelli.] Et Pontifex per diffinitiuam sententiam condemnauit Clericos ad solutionem Papien. vel ad æstimationem eorum, vt patet in fin. tex. quia scilicet Papienses non reperiebantur: alioquin fatua fuisset sententia, quæ cum res peteretur, & præstari posset, in æstimationem condemnaret, vt l. final. C. de fideicom. libert. & obstaret l. Vt fundus, ff. commun. Diuid. & cap. Cum dilectus, § final. de ordin. cognit. non enim placet expositio Hostiensis hic n. 1. in ver. Compelli, supplentis litteram, & dicentis hic fuisse petitam alternatiuè solutionem Papiensium, vel eorum æstimationem. Quoniam hoc est diuinare, cum in petitione Episcopi nulla mentio de ęstimatione facta fuerit, secundum Abb. hic num. 5. Hic igitur fuerunt petiti Papienses simpliciter, & quia non extabant, etiam ad eorum æstimationem fuit facta condemnatio: nec sententia fuit inepta, quia quando aliquid dari, vel tradi est in obligatione, satis est in libello illud petere, & si haberi non potest, Iudex potest condemnare ad illud, quod est in obligatione, tradendum, vel ad illius æstimationem, licet æstimatio non fuerit petita in libello, vt notat Bart. in l. Stipulationes non diuiduntur in fin. ff. de verb. obligat. quod dicit valde notandum, Abb. hic n. 5. Et est simile in eo, qui agit exempto ad rem venditam: nam res in obligatione est, l. Exempto in §. responso, ff. de act. empt. Et ideo res ipsa venit in condemnatione, vt ibi; *Sed venditor liberatur praestando interesse*, l. 1. ff. eod. Sicut liberatur hic debitor præstando ęstimationem, secundum Innoc. hic in princip. Host. num. 1. in ver. Ad Papien. & num. 7. in ver. Denariorum Papiensium, & Ioan. Andr. n. 3. & 5.

6 Amplia primò conclusionem superiùs firmatã, vt locum habeat siue antiquæ monetæ valor fuerit intrinsecè auctus, siue imminutus; vtroque enim casu si moneta ipsa antiqua non reperiatur, fieri debet solutio ad illius æstimationem, nulla habita ratione augumenti, vel diminutionis, glos. vlt. hic dicens per hoc solui quęstionem dominicalem Bartholomei Brixiensis 23. incipien. Cum ad monasterium, quod ad antiquam monetam, & mensuram antiquam facienda est solutio, siue noua sit melior, vt cap. Quantò, supra de iureiur. & est expressum in c. Cum Canonicis, infra eod. siue sit deterior, vt in hoc cap. Et cum glos. transeunt hic Innoc. post medium in ver. Papien. arg. ad veterem. Hostien. in fin. Abb. Antiq. in princ. dicens secundum monetam antiquitus constitutam persoluendum esse annuum censum, siue sit minorata, vt hic (scilicet intrinsecè) siue maiorata, vt c. Cum Canonicis, infra eod. Bald. cons. 499. Quæstio ista, num. 1. vers. Et è contra si moneta parua esset ingrossata, non propterea cresceret præstatio, vol. 1. & alij apud Anton. Gabriel. lib. 3. de solut. concl. 1. num. 18. & 19.

7 Amplia secundò, etiamsi creditor per plures vices receperit solutionem census in alia moneta ab illa, in qua fuit institutus, vt patet in hoc cap. vbi Episcopus receperat denarios Lucenses spatio triginta annorum, & nihilominus sibi non praeiudicauit in Papiensibus, cum præscriptio non esset com-

completa, vt latiùs dicetur infra in prima limitatione.

8 Amplia tertiò, etiamsi creditor receperit nouā monetam simpliciter, ac sine vlla protestatione, quia nihilominus sibi non præiudicat in antiqua, vt hic sensit Innoc. qui exponens litteram in verb. Protestatus, dicit idem esse si protestatus non esset, & sequitur Hostien. num. 2.

9 Amplia quartò, etiamsi in vltima voluntate: nam si testator legauit centum florenos, & postea tamdiu superuixit, vt intrinsecè mutata fuerit moneta, soluendum est legatum ad rationem monetæ, quæ currebat tempore conditi testamenti, vt ex facto respondit Oldradus cons. 31. Thema tale

10 est, Quidam condens: ideoque legatum annuum debetur iuxta æstimationem monetæ, quæ erat in vsu tempore facti legati, quando est facta mutatio in bonitate intrinseca, secundum veriorem, & magis communem opinionem, de qua latè per Albericum Brunum in tract. de augum. in vlt. conclus. princip. & in 9. declarat. Signorol. cons. 74. per totum, Aret. cons. 84. Diligenter, in princip. Corn. cons. 287. in 4. consultat. in fin. lib. 1. & cons. 181. lib. 2. & cons. 109. in princip. lib. 4. vbi attestatur hanc esse communem ferè omnium sententiam, Socin. cons. 298. Pro fundamento lib. 2. qui nu. 1. vers. Vbi dicit Abbas, similiter testatur hanc sententiam tenere omnes tam Legistas, quàm Canonistas. Et quamuis Romanus cons. 123. circa primum in princ. & num. 1. col. 2. vers. Præmissis tamen, tenuerit in debito ex testamento soluendam esse monetam currentem tempore solutionis, non autem tempore conditi testamenti, per textum, de quo dicit Oldradum non fuisse recordatum in l. Cum certum, ibi, Pretium præsentis temporis,

11 ff. de aur. & arg. leg. Tamen ille textus iudicio meo parum facit, quia loquitur in eo casu, in quo certa species pecuniæ nō fuit designata, sed certum auri, vel argenti pondus legatum. Quotiescumque autem obligatio est incerta quoad pecuniam, veluti si promitto soluere centum, nec dico in auro, sed simpliciter scuta centum, semper solutio facienda est ad monetam currentem tempore solutionis, vt notat Bald. cons. 407. Super facto Domini, num. 1. vers. In contrarium, lib. 5. Castellin. cons. 35. n. 9. Vnde non recedas à communi opinione.

12 Amplia quintò, etiam in pensione, quia si moneta etat vilis, & augeatur intrinsecè, solutio fieri debet de illa pecunia vili, quæ currebat tempore reseruationis, vel de noua, habito respectu ad valorem illius vilis monetæ, & idem in casu conuerso si valor intrinsecus monetæ antiquæ diminuatur, Oldrad. cons. 150. Factum tale est, Bonifac. num. 1. vers. Ad primam quæstionem.

13 Ampliatur sextò, generaliter ex quacumque dispositione debitum fuerit contractum, quia solutio fieri debet de moneta, quæ currebat tempore debiti contracti, aut si non extet, de moneta, quæ modo est in vsu, ad æstimationem tamen monetę antiquę, Abb. hic num. 4. & cons. 56. Quod solutio, in princ. & per tot. lib. 2. Bald. cons. 499. Cum vobis, n. 1. vers. Quæstio ista, vol. 1. vbi quod in omni contractu, & obligatione attenditur valor intrinsecus monetæ tempore contractus, Gemin. cons. 137. Quia aliàs, in princ. vers. Item ista mutatio, plenissimè Signorolus cons. 74. Quæstio talis, per totum.

14 Limita nunc propositam conclusionem, nisi fuerit in alterius monetæ solutione præscriptum, vt patet à contrario sensu in hoc cap. ibi, Nonnisi triginta sex annorum ad plus tempus effluxerit. Per hoc enim innuit, vt si effluxisset tempus annorum quadraginta, benè præscriptum esset in solutione alterius monetæ: & ita ex hac littera deducit glos. in ver. Nonnisi triginta sex, Innoc. circa fin. in ver. Papien. Abb. Antiq. num. 1. Io. Andr. num. 10. & idem Io. Andr. Butr. Anchar. & omnes supra in summ. text. Bald. cons. vlt. quod est cons. 500. n. 2.

15 lib. 1. Hinc collige, vt si creditor recipiat vnam speciem pecuniæ loco alterius longissimo tempore non cogitur debitor in futurum soluere de pecunia primæ speciei. Nam hic si soluisset denarios Lucenses pro Papiensibus spatio quadraginta annorum, non cogeretur postea soluere Papienses, quod est mirabile, secundum Innoc. hic in fin. vt solutio eiusdem rei pro vtroque præscriptionem inducat, scilicet pro Episcopo ne cogatur recipere Papienses, & pro plebe ne cogatur eos soluere, sed Lucenses; vt sic eadem præscriptio obligationem inducat in vna specie, & liberationem in alia, de quo hic plenius per Ancharan. in secunda opposit. num. 8.

16 Verum Hostien. hic num. 4. in ver. Et à tempore; tenuit hoc casu non incurrere præscriptionem, quia sicut census pręscribi non potest, l. Malè agitur, & l. Competit, C. de præscript. 30. annorum; ita nec illius diminutio, saltem ab eo, qui malam fidem habet, prout hic, secundum eum, arg. cap. Constitutus, & patet in cap. final. de præscript. & cum Hostien. concordat Arcbid. in cap. Relata, in glos. Adde dicas quod in tali, 10. quęst. 1. & Signorolus, cons. 74. per tot. Maximè num. 12. & seqq.

17 Sed communiter tenetur oppositum, vt ex dictis constat, & testatur Abb. hic num. 6. Nec obstat mouentium, quod census præscribi non possit; quia verum est in totum, sed secus in parte, exemplo decimarum, vt hic bene per Henric. Boich. n. 2.

18 Vel certè secundum eundem Henric d. num. 2. concilia opiniones hac distinctione, videlicet aut isti clerici soluebant denarios Lucenses nomine, & loco Papiensium; & nūquam præscribere possunt, cum habeant malam fidem, & ita potest intelligi vera opinio Hostien. aut soluebant eos tantum pro Lucensibus, non credentes se alios debere, & hoc casu potuerunt præscribere, cum bonam fidem habeant, & ita potest intelligi opinio glossæ, & sequacium: & adde Gabriel. commun. conclus. lib. 3. de solut. conclus. 1. n. 28.

19 Procedit autem hæc præscriptio licet creditor recipiendo census in alia moneta ius suum semper protestatus fuerit: nam præscriptio currit, & completur non obstante tali protestatione, vt probat hic textus, ibi *ius tuum fueris protestatus*, iuncto versic. *Nonnisi triginta sex annorum*; innuens per hoc, vt si præscriptio fuisset completa, huiusmodi protestatio minimè profuisset: & ita ex hac littera deducit glos. 1. & 3. Innoc. in verb. Protestatus, Abb. Antiq. num. 1. in eod. verb. Hostien. num. 2.

20 Reddentes rationem, quia protestatio non interrumpit pręscriptionem, nisi in casibus cap. Pastoralis, in fin. supra de offic. Ordinar. & l. Vt perfectius, C. de Annal. except. quę est canonizata in S. pennlt. vers. Is autem cui res pręscribitur, 16. quęst. 3.

21 Cæterum quod dictum est de pręscriptione 40. anno-

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

annorum, intelligas verum in ecclesia, iuxta termi-
nos huius Decretalis. At in priuato sufficit pre-
scriptio minoris temporis; & sic vt per triginta
annos semper facta fuerit solutio ad ratione mo-
netę currētis tempore solutionis; ita glos. in cap.
Conquerente, in vet. Solidos, supra de offic. Ordi-
nat. Hostien. in summa de decimis, §. Ex quibus,
col. 1. vers. Quod si moneta, & alij plures apud
Gabriel. d. conclus. 1. num. 25.

22 In secundo casu principali, idest cùm valor an-
tiquæ monetę alteratur extrinsecè, statuenda est
conclusio primę opposita; videlicet solutionem es-
se faciendam habito respectu ad valorem mone-
tę, secundum tempus solutionis, glos. in cap. Quis
ignorat, in ver. Nostro, 32. qu. 4. Doctores in cap.
Quanto, supra de iureiur. & est communis opinio
vt attestatur Franc. Aretin. cons. 11. num. 3. Ma-
rian. Socin. cons. 101. num. 1. & n. 12. vol. 3. Boer.
decis. 327. num. 4. vers. Ista est communis, Couar.
de collat. veter. numism. cap. 7. §. Vnic. conclus. 8.
sub num. 5. quam etiam sequitur Bart. in l. Pau-
lus, la prima, in fin. ff. de solut. Baldus cons. 213.
Punctus quęstionis, nu. 1. vol. 5. & alij plures con-
gesti ab Antonio Gabriele commun. conclus. lib. 3.
de solut. conclus. 2. nu. 1. eamque sequuta est Rota
in causa Bononien. de Paleottis die 1. Iulij 1605.
coram Manzanedo, vt in recent. decis. 149. per
totam maximè num. 5. part. 2. vbi etiam num. 8.
pro hac communi conclus. inducit textum in d. l.
Cum quid, ff. Si certum petatur, & num. 6. Ratio-
23 nem assignat; tum quia hoc casu bonitas mone-
tæ intrinseca non mutatur, sed tantum bonitas ex-
trinseca, idest valor. In æstimatione autem valo-
ris inspicitur tempus solutionis, d. l. Cum quid, &
l. Vinum, ff. Si certum petatur, & d. l. Paulus, ff. de
solut. & hoc pro regula tradit Franc. Aret. d. cons.
11. n. 3. quem sequitur Boer. vbi supra. Ad idem
est cons. Bald. 269. Super eo circa fin. vol. 2. & Ge-
min. cons. 137. Quia alias, n. 1. Tum quia quando
valor monetæ antiquæ fuit diminutus, satis est sol-
uere ipsam monetam antiquam, licet id redundet
in damnum creditoris, vt fatentur omnes in d. l.
Cum quid, ff. Si cert. petat. vbi in specie Socin.
conclus. 3. & Hieronym. Gabriel. cons. 164. Ciui-
tas suprà qua, num. 4. vol. 1. Sicut igitur diminutio
cedit in incommodum creditoris, ita & augumen-
tum cedere debet in ipsius commodum. Ad re-
gulam Quia sentit commodum, de reg. iur. lib. 6.
& l. Secundum naturam, ff. eod. & tradunt Boer.
vbi supra n. 3. vers. Quia sicut diminutio, & Franc.
Aret. cons. 84. in princ. & Couar. qui communem
dicit, de collat. veter. numismat. cap. 7. §. vn. con-
clus. 4. sub n. 3.

24 Fallit hæc secunda conclusio quando moneta
ab initio fuit taxata, puta aureum, ad eam ratio-
nem, vt 75. constituant libram: tunc enim atten-
ditur valor taxatus, Bald. cons. 499. Quæstio ista,
num. 1. vers. Sed hoc non obstante, lib. 1. & cons.
vlt. quod est 500. per tot. eod. lib. Qui hoc subli-
mitat nisi præscripta sit solutio in alia moneta.
25 Ratio limitationis est, quia æstimatio facit vendi-
tionem, l. Plerumque, §. Si ante, cum seq. ff. de
iure dot. l. Si æstimatis, & l. Quoties, C. eodem, &
ideo debet reddi illa æstimatio, & non maior, vel
minor, Bald. cons. 339. Punctus quæstionis talis est,
vol. 2. Boer. decis. 327. n. 10.

De Censibus.

Cap. Cum venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus remittens ecclesia seruitia, quæ sibi debebat pro annua pensione, & statuens, vt aliud seruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remisisse.*

2 *Procuratio est visitationi annexa.*

3 *Visitatio ab Episcopo semel tantum in anno est facienda nisi vtilitas, vel necessitas aliud postulauerit.*

4 *Episcopus in visitatione sua Cathedralis an teneatur sibi adiungere aliquos eiusdem ecclesiæ Canonicos.*

5 *Solus dictio est exclusiua aliorum.*

6 *Includit tamen connexa.*

Solus Episcopus intelligitur cum Capitulo, vbi materia inter Episcopum, & Capitulum est simultanea. ibidem.

7 *Præcedentia magis influunt in sequentia, quàm è conuerso.*

8 *Episcopus in visitatione Capituli sua Cathedralis potest assumere sibi quos velit adiunctos, etiam extra gremium Capituli.*

1 CVM VENERABILIS. Episcopus
remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi de-
bebat pro annua pensione, & statuens,
vt aliud seruitium non imponatur, pro-
curationem non intelligitur remisisse. Hoc dicit,
secundum Io. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *bis in anno*. Nota Episcopum pos-
se bis in anno procurationem recipere: & sic posse
ecclesias sibi subiectas correctionis causa non se-
mel tantum, sed bis in anno visitare: nam si po-
test in anno exigere duas procurationes, ergo &
duas visitationes facere, cum visitationi annexa
3 sit procuratio, vt dicitur in littera. Sed obstat tex.
in cap. Mandamus, supra de offic. Archid. vbi pro-
hibetur visitatio pluries in anno, nisi fortè talis
causa emerserit, propter quam oporteat sæpius vi-
sitare. Sta contrario; nam semel tantum in anno,
& non pluries est visitandum, nisi noua causa
emerserit, vt ibi, & in cap. Decreuimus, ibi, & an-
nuis vicibus diœceses ab Episcopo visitentur, 10.
q. 1. & in cap. Episcopum ibi, Per cunctas diœceses,
parochiasque suas per singulos annos ire oportet,
ead. caus. & quęst. & in cap. Conquerente, supra
de off. Ordinarij, vbi inter iura Episcopalia recē-
setur annua visitatio, & in Concilio Triden. sess. 7.
cap. 8. ibi, singulis annis visitare teneantur. Tex-
tum autem nostrum intelligas secundum deter-
minationem d. cap. Mandamus, de offic. Archid.
vt scilicet etiam bis in anno possit Episcopus visi-
tare, & procurationem exigere, si vtilitas, vel ne-
cessitas iteratam visitationem exposcat: & ita
etiam intelligas cap. Visitandi, ibi, Quoties pla-
cuerit, & cap. seq. 18. q. 2. vbi dicitur non semel,
sed sæpius in anno Episcopi visitent, idest si opus
fuerit, prout hæc iura conciliat glos. hic in verbo
Bis in anno. Item glos. in d. cap. Mandamus, in
verb. Sæpius visitare, de off. Archidiac. Item glos.
in d. cap. Visitandi, quę intelligit verba illa, *quo-
ties*

vtet placuerit, ideſt cùm vtilitas, vel neceſſitas exigit. Ex Concilio autem Tridentino Epiſcopus poteſt Capitulum ſuę Cathedralis eccleſię viſitare totics quoties opus ſuerit, vt ſtatuitur cap. 4. ſeſſ. 6. & de viſitatione diœceſis vide quod habetur in cap. 3. ſeſſ. 24. & quod ſcripſi in cap. Conquerente, num. 34. de offic. Ordin.

Cæterum etſi ſuperius firmatum ſit, Epiſcopum poſſe per hunc textum bis in anno recipere procurationem, tamen Epiſcoporum Congregatio in vna Larinen. 10. Iunij 1586. decreuit licere quidem Epiſcopo ex cauſa viſitare pluries in anno: ſed vetuit accipere procurationes in quibuſcumq; viſitationibus intra annum, excepta prima.

4 Sed hic Incidenter QVAERO; cùm decreto d. cap. 4. ſeſſ. 6. cautum ſit, vt Capitula Cathedralium eccleſiarum nullis priuilegijs tueri ſe poſſint quominus ab Epiſcopo per ſeipſum ſolum, vel illis, quibus ſibi videbitur adiunctis iuxta canonicas ſanctiones toties quoties opus fuerit viſitari valeant: numquid Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli teneatur ſibi adiungere aliquos eiuſdem eccleſię Canonicos.

Videtur reſpondendum non teneri: nam Conſtitutionibus Canonicis non cauetur, vt Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli eccleſiæ Cathedralis aſſumat ſecum Canonicos eiuſdem eccleſiæ, quin potius contrarium habetur in extrauaganti Bonifacij VIII. Debent, de off. Ordin. inter communes. Iura autem adducta per Abbatem in cap. Vt iuxta, eodem titul. Intelligenda ſunt vbi Prælatus viſitat alia loca à Capitulo ſuo, in quibus diuerſa ratio eſt, cur Epiſcopus aſſumat Canonicos, vt per gloſ. In d. Extrauag. Debent, in verb. Religioſa.
5 Et quatenus expreſsè id iure cautum reperiretur, tamen Concilium in d. cap. 4. diſertis verbis indulſit Epiſcopis, vt poſſent per ſeipſos ſolos viſitare ſuarum Cathedralium Capitula, quæ dictio, *ſolos*, eſt excluſiua aliorum, l. His ſolis, C. de reuocand. donationib. cap. Ego ſolis, 9. diſt. cum ſimi-
6 lib. vt per Cardin. Seraphin. decis. 810 n. 6. Quod ſi dicatur: Imo includit conneaa; vnde ſolus Epiſcopus intelligitur cum Capitulo, Archid. in c. 2. de accuſat. lib. 6. & ex illo Bald. In l. 1. num. 4. de bonor. poſſ. contra Tabul. aduertendũ eſt id procedere, vbi materia cõmunis eſt, & ſimul à Capitulo, & Epiſcopo explicanda: viſitatio autem Capituli ſpectat ad Epiſcopum; & ſi in ea Capitulares adhiberentur, ſuſpecti eſſent, & conſuetudo cõtraria reprobatur In d. Extrauag. Debent. Præterea Conciliũ vlterius proceſſit permittendo Epiſcopis, vt per ſeipſos ſolos, vel illis, quibus ſibi videbitur adiunctis, viſitent; ergo cùm dixit ſolos, excluſit quoſcumque ipſi non elegerint. Ad hæc Concilium in cap. 6. ſeſſ. 25. ſpecialiter prouidet, vt Epiſcopus, qui extra viſitationem procedere vult contra Capitulares, procedat cum adiunctis à Capitulo electis: ergo ſenſit enm non teneri aliquos ſibi aſſumere in viſitatione, arg. cap. Nonne, de præſumption. & arguendo à ſpeciali, vel à contrario ſenſu.

Non obſtant illa verba, *iuxta canonicas ſanctiones*: quia Intelligenda ſunt, vt limitent arbitrium Epiſcoporum circa adiunctos, quos ſibi in viſitatione poſſunt aſſumere; nec enim plurimos aſſumere debent, ne ſint onerosi Capitulis, ſed debent eſſe contenti duobus, vel tribus clericis, vt expreſsè dicitur In d. Extrauag. Debent, & per Abbatem in d. cap. Vt iuxta, & ibi dixi num. 10. de offic. Or-
7 din. Et videtur omnino Concilium inhærere prædictæ Extrauag Bonifacij VIII. Poteſt etiam dicta modificatio, iuxta canonicas ſanctiones, referri ad immediatè ſequentia ibi, *toties quoties opus fuerit corrigi*, &c. cum præcedentia magis influant in ſequentia, quàm è conuerſo, l. Quiſquis, ff. de leg. 3.
8 Et Epiſcopum ſolum poſſe viſitare Capitulum ſuæ Cathedralis eccleſiæ, excluſis quibuſuis Canonicis, ſenſit ſacra Congregatio Concilij in cauſa Seguntina, cum præcedentibus Canonicis, vt Epiſcopus volens ſibi aliquos adiunctos aſſumere de ipſo Capitulo, monere teneretur. Reſpondit, imo Epiſcopum poſſe ex Concilio ſeſſ. 6. cap. 4. in actu viſitationis aſſumere ſibi quos velit adiunctos etiam extra gremium Capituli.

Idemque videtur ſenſiſſe quoties reſcripſit decretum Concilij de Adiunctis non habere locum niſi in Capitulis exemptis. Si enim ſemper teneretur aſſumere Adiunctos de Capitulo, fruſtra fieret diſtinctio inter exempta, & non exempta. Nec dicatur illud decretum intelligi extra viſitationẽ. Quia Concilium d. c. 6. ſeſſ. 25. Illud, quod ſtatutum fuerat d. c. 4. ſeſſ. 6. In viſitatione, ampliat extra viſitationem cum illa modificatione: & his adde quod dixi in cap. Vt iuxta, num. 37. & ſeqq de off. Ordin. vbi habes propoſiti dubij reſolutionem à Gregorio XIII. approbatam, reiecta Rotæ interpretatione.

De Cenſibus.

Cap. Procurationes.

S V M M A R I V M.

1 *PRocurandi ſunt Prælati cum perſonaliter viſitant: ſecus ſi per alium, & n. 6.*
2 *Legati, & Nuncij Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent.*
3 *Procuratio ratione viſitationis debetur etiam Archidiaconis, & alijs inferioribus Prælatis.*
4 *Declaratur.*
5 *Legati, & Nuncij Apoſtolici habent ius viſitandi, & exigendi procurationem, ratione viſitationis debitam.*
6 *Procurationis non debet recipere beneficium, qui nõ facit viſitationis officium.*
7 *Viſitationem non licet Epiſcopis alteri demandare, niſi fuerint legitimè impediti.*
8 *Archidiaconi, Decani, & alij inferiores viſitare debẽt per ſeipſos aſſumpto Notario de conſenſu Epiſcopi.*
9 *Nec hodie poſſunt viſitare per alios etiam in caſu legitimi impedimenti.*
10 *Archidiacono per alium viſitare volenti prohibere poteſt Epiſcopus non obſtante, quod ab immemorabili per alium viſitauerit.*
11 *Capitula exempta Cathedralium, & Collegiatarũ Eccleſiarum nequeunt ab Epiſcopis viſitari niſi per ſeipſos.*
12 *Procuratio non debetur Epiſcopo cum per alium viſitat, ſed ipſi viſitanti.*
13 *Procurationem an poſſit Epiſcopus per alium viſitans recipere à volente.*
14 *Indultum recipiendi procurationem denegatur Epiſcopo,*

scopo, qui morbo correptus incoatam visitationē per alium absoluere intendebat.

15 *Visitatores contenti esse debent modesto equitatu, famulatuque.*

Nec vectura, aut ferratura equorum eis debentur, sed tantummodo victus pro equis.

17 *Nec si equi moriantur, possunt alios emere, aut expensas itineris recuperare.*

18 *Procurationum numerus commensurandus est numero dierum, in quibus munus visitationis impenditur.*

19 *Procuratio si ab vna ecclesia integrè solui non possit, an liceat Episcopo plures ecclesias coniungere ad vnam procurationem soluendam, & n. seq.*

20 *Procuratio ab ecclesijs pauperibus non est recipienda etiam si gratis efferatur.*

21 *Visitationum omnium scopus quis sit.*

22 *Procurationem indebitè exigentes tenentur duplum restituere infra mensem ecclesia grauata, & num. seqq.*

23 *Intellectus, cap. Quoniam, 18 dist. & n seqq.*

24 *Munera etiam sponte oblata in visitatione recipientes maledictionem incurrunt, à qua non liberantur, nisi duplum restituant.*

25 *Concussionis crimen punitur in quadruplum.*

26 *Archiepiscopus, qui aliquid aufert ex bonis Episcopi accedentis ad prouinciale Concilium, pœna quadrupli est puniendus.*

27 *Excommunicatio lata ab Episcopo in Abbatem, qui eum visitare volentem renuit recipere, & procurare, appellationemque interposuit, an valeat, & num. seqq. vsq in fin.*

28 *Quid si Episcopus sit in quasi possessione visitandi.*

Et quid si non sit in eiusm di quasi possessione, n. 37.

Et quid si de quasi-possessione sit dubium, n. 38.

Et quid si monasterium sit in aliena diœcesi, n. 39.

Et quid si non agatur de visitatione sed de alijs iuribus Episcopo competentibus, n. 40.

Vel de conseruatione corporalis possessionis, n. 44.

Et an hæc procedant in his tantum, quæ notoria sunt, num 47.

29 *Episcopus tueri potest possessionem suam armis materialibus, & spiritualibus. & num. 44.*

30 *Excommunicatio est mucro Episcopi.*

31 *Possessor non tenetur in præiudicium sui iuris appellationem admittere, aut probationes exemptionis recipere.*

32 *Episcopus excommunicans rebelles pro conseruatione suæ possessionis non procedit vt iudex, sed vt pars, & n 40.*

Declaratur, n 49.

33 *Possessionem suam potest Episcopus excommunicatione tueri, etiam lite pendente coram Papa, vel Metropolitano.*

34 *Excommunicatio lata ab Episcopo in rebelles pro conseruatione suæ possessionis tenet, etiamsi causæ cognitio, & monitio non præcesserit.*

Declaratur num 49.

35 *Episcopus prudenter agit si tamquam pars, & non tamquam iudex procedat pro suo iure tuendo.*

36 *Monitio non requiritur vbi apparet de contumacia manifesta.*

37 *Episcopus, qui excommunicat exemptum renuentem visitari, non est puniendus, nisi appareat de illius malitia, vel crassa ignorantia.*

41 *Episcopus in causa ecclesiæ suæ iudex esse non debet si commodum veniat sibi applicandum, & n. 43.*

Fallit consentienti aduersario, & alio procuratore constituto ab Episcopo ad causam defendendam, num. 47.

Imo satis est vt non recusetur, n. 48.

42 *Intellectus, cap. Cum persona, de priuileg. lib. 6.*

44 *Possessionem suam Episcopus dimittere non tenetur quantumcumque subditus contradicat, & de iure suo probationes offerat.*

45 *Possessor potest etiam armis resistere Episcopo violento.*

46 *Quamuis de proprietate liqueat.*

49 *Excommunicandi ius non competit non Prelato.*

1 PROCVRATIONES. Prælati tunc sunt procurandi cum personaliter visitant; & debent tunc Concilium Lateranense seruare, & prædicationi, correctioni, & re-
2 formationi vacare. Legati, & Nuncij Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent. Contra hanc Constitutionem exactum Ecclesiæ grauatæ restituitur duplicatum. Hoc dicit. Et sunt tres partes. Prima prohibet. Secunda docet ibi, *Porro*, Tertia punit, ibi, *qui autem*.

3 Nota primo, ibi, *Archidiaconis vel quibuslibet alijs* Procurationē ratione visitationis deberi non tantum Episcopis, & superioribus visitantibus; sed etiam Archidiaconis, & alijs inferioribus Præ-
4 latis. Quod intellige secundum Abb. nu. 2. dummodo habeant Ecclesias sibi subiectas ex priuilegio, vel alio iure speciali, ad hoc cap. Mandamus, iuncta glos. 1. supra de offic. Archidiac. & Concilium Tridentinum c. 3. vers. Archidiaconi, sess 24. Nam de iure communi Ecclesiæ soli Episcopo sunt subiectæ, cap. Omnes Basilicæ, 16. quæst. 7. c. Regenda, 10. qu. 1. & cap. Venerabilis, supra de Relig. domib. de Archiepiscopis autem visitantibus prouinciam, & de Visitatoribus à Capitulo deputatis vide quod statuitur à Concilio in d. c. 3. vers. A Metropolitanis, & vers. Visitatores autem.

5 Secundo nota, Sedis Apostolicæ Legatos, & Nuncios habere ius visitandi, & procurationem exigendi ratione visitationis debitam, vt hic in princip. & in cap. 2. de off. legat. lib 6.

6 Tertiò nota ibi, *Nisi quando personaliter*. Prælatis per alium visitantibus procurationem non deberi, sed tantummodo cum visitant per se ipsos vt hic est casus secundum omnes: nam, vt inquit Host. in princ. Qui non facit visitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium, arg. c. Diuersis fallacijs, supra de clericis coniugatis, c. Cum secundum, de præben. c. Si quis amodo, 81. dist. c. Generaliter, 16. q. 1. & c. fin. de rescript. lib. 6. concordat textus in c. Felicis, infra eod. lib. 6. & in c. Si Episcopus, de offic. Ordinar. eod. lib. ibi, Episcopus cum personaliter non visitat, nihil prorsus ab his, qui per illum, quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit, & textus in Extrauag. Vas electionis, de censib. supponit id Episcopis licere tantummodo ex priuilegio Papæ in illis verbis; Si vero prælati Archiepiscopi, Prælati, & aliæ personæ Ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant. Vnde & S. Congregatio Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum aliás cens. concordiam Auctoritate Apostolica sub Paulo IV. san. mem. inter Episcopum, & Clerum confirmatam, vt Episcopo per se visitanti centum viginti quinque scuta; per alium

verò

verò non aginta sex persoluerentur à Clero, omnino ab Episcopo seruandam; nec quicquam amplius pro procuratione, quàm pecunia in taxatam exigendum. Hactenus verba declarationis. Sed sine priuilegio nihil possunt recipere, alias contra facientes puniuntur, vt ait glos. in prædllegata Extrauag. inver. Ex priuilegio.

7 Quartò nota ibi, *absque manifesta, & necessaria causa*. Prælatos teneri personaliter visitare, nec posse id munus alteri committere, nisi ex euidenti, & necessaria causa; ita enim intelligitur ista littera secundum Collect. nu.2. & quidem glossa in ver. Personaliter, & Host. n. 2. in ver. Officium, exemplificant in eo casu, in quo Episcopus ipse interesse non potest propter latam, & diffusam diœcesim, & idem in casu alterius legitimi impedimenti, vt leg. & not. in c. Inter cætera, supra de offic. ordinar. & est textus in c. Episcopum 10. q. 1. ibi, Quod si ipse aut languore detentus, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiuerit, presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat. & c. Hodie hoc apertius est expressum à Concilio Tridentino in præcitato c.3 in princ. sess. 24. vbi Patriarchę, Primates, Metropolitani, & Episcopi iubentur propriam Diœcesim visitare per se ipsos, aut si legitimè impediti fuerint, per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, quod si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per se, vel Visitatores

8 suos compleatur, visitare non prætermittant. Archidiaconi autem, Decani, & alij inferiores in ijs Ecclesijs, vbi hactenus visitationem legitimè exercere consueuerunt, debeant quidem assumpto Notario de consensu Episcopi per se ipsos tā-

9 tum ibidem visitare. Hęc ibi. Vnde quod statuitur in hac Decretali à contrario sensu, vt ex manifesta, & necessaria causa liceat per alium visitare, approbatur à Concilio quoad Episcopos, & illis Superiores, quo verò ad Archidiaconos, & alios inferiores corrigitur; quia istis absolutè visitare non licet, nisi per se ipsos, etiam in casu legitimi impedimenti, vt clarè ostendit aduersatiua illa, Archidiaconi autem, nec non taxatiua, per se ipsos tantum. Quod est valde notabile, & potest esse ratio diuersitatis, quia Diœcesis remaneret sine visitatione si Episcopus impeditus non posset per alium visitare. At loca inferiori subiecta si exempta sint, poterunt nihilominus auctoritate Apostolica visitari ab Episcopo Diœcesano ex c.8. sess.7. si verò nullius Diœcesis ab Episcopo viciniore similiter tanquàm S. Apost. Delegato, ex c. 9. sess.24. Quare Archidiacono suum Archidiaconatum per alium visitare volenti ex S. Congregationis sententia prohibere poterit Episcopus, non obstante, quod ex immemorabili consuetudine ipse, & sui Prędecessores per alium visitauerint.

11 Aduerte tamen, quia, etsi propriam Diœcesim Episcopi possint visitare per alium si legitimè sint impediti, vt dictum est; tamen Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum, quę exemptione, vel alio speciali iure se tuentur aduersus Episcopi iurisdictionem, visitare non possunt nisi per se ipsos ad præscriptum cap. 4. sess.6.& cap 6. in princ. sess. 25. Vnde cum Episcopus Paleatin. dubitaret an posset visitare Collegiatam exemptā in sua diœcesi existentem, & an per suum Generalem Vicarium, S.Congreg. Concilij censuit posse visitare, ex cap.3. sess.24. & quidem per suum Generalem Vicarium, vel Visitatorem, si legitimè fuerit impeditus, nisi quatenus exempta esset, quo casu per seipsum visitare teneretur, iuxta cap. 4. sess. 6.

12 Rursus aduerte, quia cum Episcopus legitimè impeditus propriam diœcesim per alium visitat, procuratio illi non debetur, sed visitanti, vt notat glos. in cap. Felicis, in ver. Officio, infra eod lib.6. vbi ait, Prælatos tunc tantū posse pro suis victualibus à visitatis pecuniam recipere, cum personaliter visitant; cum autem per alios, non ipsi, sed illi victualia, vel pecuniam pro eis recipient. Idem notatur in d. cap. Inter cætera, de offic. Ordin. &

13 tenet hic Hostien. n.2. in ver. Officium. Et quamuis Io. Andr. in d. cap. Felicis, circa medium, ver. Hodie, videatur tenere Episcopum visitantem per alium posse recipere pecuniam à volente, sicut cū personaliter visitat, quia est eadem ratio: tamen illa littera contradicit secundum Archid. num. 2. Qui ponderando verbum Personaliter, per hoc, inquit, demonstratur, quod quando per alium visitat, tunc ille tantum, qui visitat, recipiet moderatam procurationem, vt cap. Si Episcopus, de offic. Ordinar. eod lib. & sequitur Collectar. hic num.2. vers. Quid si Episcopus; quod multò elatius procedit hodie, quia ex Concilio Trident. in d. cap 3. sess. 24. Procuratio debetur visitantibus pro tem-

14 poris tantum necessitate, & non vltra. Vnde cum Episcopus Eluen. propter ægritudinem in visitatione diœcesis contractam non posset inchoatam visitationem per seipsum perficere absq; euidenti vitæ periculo, cum esset annorum sexaginta quinque; & propterea petijsset à Sacra Congregatione Concilij, vt sibi tribueretur facultas alium ad id munus idoneum deputandi, & nihilominus sibi procurationem percipiendi ac si personaliter visitaret: Die 23. Nouembris 1613. S. Congregatio ponderatis iuribus superius citatis censuit non esse Episcopo concedendum vt sibi procurationē percipiat cum personaliter ipse non visitat.

15 Quintò nota ibi, *euectionum, & personarum mediocritatem obseruent*. Episcopos in visitatione debere esse contentos modesto equitatu, famulatuque, ne scilicet inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosiue sint: concordat Concilium Lateranen. in cap. Cum Apostolus, supra eod.& Tri-

15 dentinum in d.cap 63. vers. Ideoq; sess 24. Vectnras autem equorum, vel ferraturas S. Congregatio censuit visitantibus nō deberi, sed tantummodo victum pro equis. Similiter, vt inquit for-

17 maliter Innoc. hic in princ. si equi moriantur, & visitans velit alios emere, vel etiam expensas velit recuperare, quas fecit in eundo ad locum, quem modo visitat, vel alia consimilia; hæc omnia peteret vltra computationem istarum procurationum ad dies, idest hoc esset contra mentem huius Decretalis; quia horum computatio excederet procurationem ad dies hic præfinitam, prout Innocentij verba interpretatur Hostien. n.3. & sequuntur totidem verbis Abb. Antiq. n.1. Io. Andr. nu 4. & Cardin. in 4 notab.

18 Sextò nota numerum procurationum esse cōmensurandum numero dierum, in quibus munus visitationis impenditur, vt hic patet in vers. Ita. quod numerus procurationum, & notat Butr. & Cardinalis ambo, n.2.

19 Septimò nota ibi, *due, vel plures*, argumentum opti-

optimum, quod si vna ecclesia non possit integrè
Episcopum procurare, licet Episcopo plures eccle-
sias ad vnam procurationem soluendam congre-
gare; concordat cap. Cum instantia, supra eod. &
tenet Io. in cap. Illud, in glossa vnica, & in c. Inter
cætera, in glos. vlt. in fin. n. 10. q. 3. Bernat. in cap.
Cum Apostolus, supra eod. Innoc. & Hostien. in
cap. Conquerente, supra de offic. ordinar. Contra-
20 rium norat Archidiac. in cap. Romana, nu. 1. su-
per ver. De pluribus, infra eod. lib. 6. vbi miratur
de sententia dictorum Patrum; quia hæc non vi-
detur iusta causa talis communis conuocationis;
nam si Episcopus potest accedere ad locum, cuius-
que Ecclesiæ, debet hoc facere, vt patet ibi, & in
d. cap. Conquerente, in vers. Ita quod cum, &c.
quod si ecclesia sit pauper, tunc nihil exiget, sed
suis expensis visitabit, vt est expressum in cap. Pla-
cuit, 1. q. 2. etiamsi gratis offeratur, cum pauper-
tas excuset, cap. Cauendum autem. 10. q. 2. c. Cum
Apostolus, in fin. supra eod. & cap. Statutum, §.
Prouisurus, in fin. de rescript. lib. 6. Nec obstat se-
cundum Archidiac. hæc Decretalis, & cap. Cum
instantia, supra eod. quoniam non loquuntur de
Episcopis visitantibus quoad contributionem, sed
de legatis, vel Nuncijs Sed. Apost. non tamen visi-
tantibus, nos verò loquimur de Episcopis visitan-
tibus, qui debent recipere procurationem à locis
visitatis dumtaxat, vt in d. cap. Romana, §. Dein-
de, in fin. & c. Felicis, de cens. lib. 6. Ita Archid.
quem ibi refert, & sequitur Io. Andr. n. 11. in glos.
Loca, & Anchar. in 5. notab. Sed primam senten-
tiam putat esse veriorem Collectar. hic n. 4. quia
Innoc. & alij supra citati non dicunt paupertatem
esse iustā causam conuocandi populum vnius ec-
clesiæ ad aliam; sed vniendi plures in vna procura-
tione, impenso nihilominus debito visitationis of-
ficio, vt hic. Non videtur tamen recedendū à se-
cunda opinione Archid. quia cum ecclesias ege-
state laborantes Episcopus teneatur sumptibus
proprijs visitare, si dum visitat ecclesiam pauperē,
reciperet procurationem ab alijs ecclesijs consla-
tam; vtique Ecclesiam illam non visitaret sumpti-
bus proprijs, sed magis sumptibus aliarum eccle-
siarū contra iura supra citata ab Archid. & vide
quod scripsi in c. Venerabili, n. 33. & seqq. inf. eod.
21 Octauò nota, in §. *porrò*, circa quæ insistere de-
beat officium Visitatoris, ad idem c. Romana, §.
Sanè, infra eod. lib. 6. & Concilium Trid. sess. 24.
cap. 3. vbi visitationum omnium dicitur præcipuus
esse scopus, sanam, Orthodoxamque doctrinam
expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri,
prauos corrigere, Populum cohortationibus, &
admonitionibus ad Religionem, pacem, innocen-
tiamque accendere.
22 Vltimò nota ibi, *tantundem impendat*. Præla-
tos exigentes procurationem, cum personaliter
non visitant, non tantum teneri sic exactum resti-
tuere ecclesijs grauatis, sed etiam tantundem in
pœnam transgressionis. Qui ergo sic grauat eccle-
siam in procuratione, punitur in duplum, vt hic
patet, & concordat, c. Exigit infr. eod. lib. 6. quod
innouatur, & ampliatur à Concilio Tridentino
in cap. 3. §. Quod si quisquam, sess. 24. vbi statui-
tur vt si quis in casibus ibi expressis aliquid am-
plius accipere præsumpserit, is præter dupli resti-
tutionem intra mensem faciendam, alijs etiam
pœnis iuxta d. c. Exigit, necnon, & alijs pœnis in
Synodo Prouinciali arbitrio Synodi absque vlla
spe veniæ mulctetur.
53 Non obstat textus in cap. Quoniam, 18. distin.
vbi imponitur pœna quadrupli: nam à glos. & DD.
24 dantur plures solutiones. Prima solutio est glossæ
vlt. hic, quæ asserit illum text. procedere in Præla-
to, qui grauat ecclesias in xenijs. Sed hæc solu-
tio communiter reprehenditur à DD. quia est cō-
tra textum in cap. Romana, §. Procurationes, in
fin. infr. eod. lib 6. vbi de Prælato, qui in visitatio-
ne accipit xenia, seu munera etiam spontè obla-
ta, statuitur vt maledictionem incurrat, à qua
nunquam liberetur, nisi duplum restituat. Idem-
que habetur in d. cap. Exigit, & in d. cap. 3. sess. 24.
25 Secunda solutio est glossæ fin. in d. c. Quoniam,
& Hostien. hic n. 4. in ver. Tantundem, Io. And. n. 11.
Collect. n. 4. & Butr. in fin. qui asserūt pœnam qua-
drupli habere locum in Prælato, qui per vim, vel
concussionem aliquid extorquet, arg. in Auth. vt
Iudices sine quoquo suffragio, §. Sic igitur, & §. Ne-
cessitatem, vtrobique in fin. hæc solutio est in se
vera; quia crimen concussionis punitur pœna qua-
drupli, vt est tex. in cap. Sancimus, 1. q. 7. sed di-
uinat ad tex. in d. cap. Quoniam, secundum Card.
56 hic num. 8. in 2. oppos. Tertia igitur, & vera solutio
est eiusdem Cardinalis quod ille textus loquatur
in alio casu, videlicet in Archiepiscopo, qui ali-
quid aufert Episcopo ex bonis, quæ secum defert,
dum accedit ad Prouinciale Concilium, prout so-
nat illa littera. Sed quod spectat ad procuratio-
nem, ecclesia hunc rigorem quadrupli non admi-
sit, vt leg. & not. in cap. Fraternitas, 12. q. 2. & per
Collect. hic n. 4. in verb. Tantundem. Non obstat
textus in cap. Quia plerique, infra de immunitat.
eccles. vbi exactum non restituitur ecclesiæ, sed
pauperibus, quia soluitur vt ibi in glos. in ver. Pau-
peribus.
27 QVAERO de notabili, & quotidiana quæstio-
ne facti, videlicet Episcopus Eduen. accessit ad mo-
nasterium S. Martini in sua Diœcesi situm mandās
Abbati, & Conuentui vt pararent se ad ipsum re-
cipiendum, & procurandum, quia intendebat eos
visitare. Abbas opposuit exemptionem à iurisdi-
ctione Episcopi, & appellauit ad S. Apostolicam si
quoquomodo in hoc grauaretur, obtulitque se
probaturum exemptionem suam curam ipso Epi-
scopo, vel si ei magis placeret coram Papa. Sed
Episcopus his non obstantibus excommunicauit
Abbatem, & interdixit Conuentum. Deinde
Abbas egit coram Papa de iniusta excommunica-
tione, vel potius nulla, petijtque se ad cautelam
absolui. Dubitatur an contradictione, & appella-
tione Abbatis non obstante, possit Episcopus visita-
re, & procurationem exigere: an ve sententia ex-
communicationis, & interdicti, vt præfertur, lata
ab Episcopo sit valida, necne; & quatenus sit nul-
la an Episcopus sit puniendus.

Proposuit hanc quæstionem Innocentius prout
contigit in Curia suo tempore, in cap. Venerabili,
infr. eod. in sua glos. non minus celebri, quàm ob-
scura, & inuoluta, quàm hic reassumit Hostien. &
prosequuntur ibi Io. Andr. & Anchar. Sed melius
quàm cæteri illam distinguit ibidem Ant. de Butr.
in nouem casus à num 8. vsque in fin quos in com-
pendium illic redigit, licet minus perfectè, Io. de
Anan. num. 3. vers. Innocentius ponit hic magnam
glossam. Sed Abbas, ibidem num. 2. vers. vltimo
scias, & post eum Marianus Soc. in tract. de visi-
tatione, lib. 3. q. 14. n. 16. vers. Sed iuxta materiam,
tri-

rribus tantum casibus materiam perstringunt, qui-
bus & ipse adhærebo, adiectis nonnullis decla-
rationibus; licet materia videatur hodie expedi-
ta in cap. Cum personæ, de priuileg. lib. 6.

28 Pro solutione igitur quæstionis propositæ distin-
guo tres casus. Aut Episcopus erat in quasi pos-
sessione visitandi, & de hoc constabat. Aut non
erat in huiusmodi quasi possessione, & de hoc si-
militer constabat. Aut erat dubium an esset in
quasi possessione, necne.

In primo casu concludit Innoc. Episcopum vi-
sitare posse, & exigere procuratorem, quantum-
cumque contradicat, & appellet Abbas, quod si
29 pertinaciter renuat, sicut posset Episcopus tueri
possessionem suam armis materialibus, vt notatur
in cap. 1. infr. de immunitate ecclesiar. Ita, & mul-
to fortius illam tueri poterit armis spiritualibus, vt
c. Cum ex officij, supra de præscriptionibus, c. Cum
nuper, infr. eod. & c. Dilecto, §. Et quidem de sent.
excomm. lib. 6. vbi hoc est expressum, scilicet ex-
30 communicatione quæ est neruus Episcopi, c. Visis,
16. q. 2. c. Corripiantur, 24 q. 3. Concilium Triden-
tinum, cap. 3. in princ. sess. 25. de reformat. & vale-
bit excommunicatio.

31 Ratio est, quia cum Episcopus sit in quasi pos-
sessione non tenetur in præiudicium sui iuris ap-
pellationem admittere, nec probationem exemp-
tionis recipere: nam de causa suæ mensæ nec vt iu-
dex, nec vt arbiter posset cognoscere, secundum
32 Innoc. Ideoque hoc casu non procedit vt iudex, sed
vt pars pro sui iuris conseruatione; ac proinde
probationis oblatio non iustificat appellationem,
vt habetur in cap. Interposita, supra de appellat.
& in cap. Cum inter Canonicos, de elect. Neque
enim per negationem, vel prohibitionē, aut appel-
lationem alterius tenetur quis prætermittere quin
iure suo vtatur, vt cap. 1. supra vt lit. pendent. c. Si-
gnificante, de appellat. cap. Consultationibus, de
iurepatr. l. Si fundum, C. de rei vendicat. & nota-
tur in cap. Dilecti, supra de maior. & obed. Nam
33 etsi Abbas in iudicio coram Papa, vel Metropoli-
tano prouocaret in libertatem, quin etiā etsi Epi-
scopus cōtra ipsum Abbatem interdictum vti pos-
sidetis proponeret, nihilominus lite pendente ad-
huc liceret eidē Episcopo pergere in sua possessio-
ne, & rebelles excommunicatione percellere,
dummodo reipsa possideret, d. cap. 1. vt lit. pen-
34 dent. Et per hoc patet responsio ad iura, quæ di-
cunt sententiam excommunicationis ferendam
non esse sine causæ cognitione, & monitione, vt
cap. Nemo, 2. q. 1. c. Sacro, infr. de sent. excom.
& cap. 1. eod. tit. lib. 6. quoniam vendicant sibi lo-
cum quando Episcopus procedit vt Iudex, non au-
tem quando procedit vt pars, & tanquam ille, qui
iure suo vtitur, vt hoc casu; tunc enim etiam sine
causæ cognitione, & monitione tenet excommu-
nicatio, vt cap. Si Sacerdos, supra de offic. ordinar.
cap. Romana, §. Caueant, infra de sent. excom.
& cap. Quidam, 5. q. 1. Nam & secundum iura ci-
uilia licet vnicuique ius sibi dicere in his casibus,
& in quibusdam alijs qui notantur C. Quando li-
ceat ius sibi dicere, & per Hostien. in summa de
re iudicata, sub rubrica de sent. excomm. §. Quis
debet, sub §. Proprius Ordinarius, vers. Fallit. Quo
35 fit vt secundum Innoc. prudenter agat Episcopus si
tanquam pars, & non tanquam iudex procedat,
quia sic non adstringitur ad iuris ordinem seruan-
dum; præterea hoc pacto se reum constituit, &
conseruat, & aduersarium actorem facit, quem
oportet conqueri de iniusta excommunicatione,
vel nulla, vt cap. Cum contingat, de offic. legat. &
cap. Ad reprimendum, de offic. ord. & ita in du-
bio absoluetur Episcopus, vt legitur, & notatur in
cap. fin. supra de re iudicat. in cap. Ex litteris, de
probat. & in c. 1. supra Vt ecclesiastica beneficia.
36 Accedit quod cum Abbas dixerit se nolle visita-
tionem recipere, non est necessaria monitio, quia
ex hoc probatur illius contumacia manifesta, non
enim in omnino certis, sed incertis opus est con-
iecturis, l. Continuus, ff. de verb. obligat. & l. Con-
tumacia, ff. de re iudicat. secundum Hostiens. ad
quod faciunt optimè iura in cap. Potuit, de loca-
to, in cap. Ab eo, de appell. lib. 6. & in cap. Vene-
rabilibus, §. secus de sent. excomm. eod. lib. In
37 secundo casu, idest cum Episcopus non est in quasi
possessione visitandi, & de hoc constat, licet Inno-
centius hoc membrum non prosequatur in d. cap.
Venerabili, infra eod. Sed attingat in c. Ex parte,
il primo, de verb. signif. secundum Doctores spe-
ctabitur tempus appellationis, & illius exitus. Et
quidem si constabit Abbatem esse exemptum non
valebit sententia, ex his, quę leguntur, & notat
in cap. Cum dilectus, de relig. domib. non tamen
Episcopus erit puniendus de iniusta, vel nulla ex-
communicatione, arg. c. Ex litteris, supra de offic.
deleg. potuit enim duci probabili errore propter
iuris communis assistentiam; nisi appareat de il-
lius malitia, vel crassa ignorantia, secundum In-
38 noc. In tertio casu, idest cum dubitatur an Epi-
scopus sit in quasi possessione, necne, similiter con-
cludunt DD. validitatem censuræ pendere à futu-
ro euentu; nam si apparebit Episcopum non fuisse
in quasi possessione visitandi tempore excommu-
nicationis, & Abbatem esse exemptum, non te-
nebit sententia. Interea tamen stabitur sententię
Episcopi quousque contrarium fuerit probatum,
ita in effectu in tribus casibus suprascriptis con-
cludit Innoc. in sua prolixa glossa, quam posuit in
d. cap. Venerabili, infra eod. cum quo transeunt
ibi Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Io. de
Anan. & Mar. Soc loc. cit.

39 Extenditur primò supradicta distinctio vt locū
habeat etiamsi monasterium, quod Episcopus in-
tendit visitare, situm sit in aliena Diœcesi; quia
si in veritate sit in quasi possessione visitationis, id-
que probauerit coram Superiore, rata manebit ex-
communicationis sententia; sed si hoc non pro-
bauerit, & præsumptio erit contra ipsum, quod
malè sententiam tulerit, hoc autem non contingit
si monasterium existat in sua diœcesi, quia tunc
præsumptio stat pro Episcopo, secundum Innoc.
vbi supra num. 4. in fin. vers. Idem dicendum vide-
tur, Butr. n. 10. col. 4. vers. Octauus, casus Abb. n. 8.
vers. Secundò casu & Mar. Soc. d. q. 14. n. 16. vers.
secundo verò casus.

40 Extenditur secundò prædicta distinctio vt pro-
cedat non solum in visitatione, & procuratione,
sed etiam in alijs iuribus Episcopo competētibus,
secundum Innoc. in prædicta Decretali, Venerabi-
li, n. 5. col. vlt. vers. Sed alij dicunt, & fortè melius.
Nam si subditus, qui allegat exemptionem, in cō-
tinenti ostendat priuilegium suum, vel aliam legi-
timam exceptionem probet, poterit Episcopus in-
41 spicere non quidem vt iudicet, quia in causa suæ
mensæ iudex esse non debet; cap. 14. q. 4. c. Forus,
§. In omni, infr. de verb. signif. & C. Ne quis in
sua

sua causa ius sibi dicat, in rubr. & nigr. Atque ita
non est ius in exhibendo, vel non exhibendo pro-
bationes, cùm nec teneatur subditus illas exhi-
bere, nec Episcopus recipere, vt prædixi: sed
tantum poterit Episcopus tanquam priuatus vide-
42 re vt se instruat. Et ita procedit textus in c. Cum
personæ; de priuileg. lib.6. nam in casu illius De-
cretalis Episcopus procedit ad inspectionem pri-
uilegij non vt iudex; licet glos. ibi aliter sentiat,
secundum Abb. in d. cap. Venerabili, n.3. in fin. &
Mar. Socin. de visitatione, lib.3. q.14. n.16. in fin.
43 Et quamuis Episcopus aliàs possit esse iudex in
causa suæ Ecclesiæ; tamen secus est si commodum
veniat sibi applicandum, ex his, quæ notantur in
l. De iure, ff. ad Municipal. & in Clemen. Si vna,
de reb. eccles. non alienan. vt per Abb. vbi infra
in fin.

44 Extenditur tertiò, eadem distinctio vt locũ sibi
vendicet etiam in conseruatione corporalis pos-
sessionis, secundum Innoc. loco proximè citato.
Quandoquidem quod Episcopus iustè possidet, di-
mittere non tenetur quandocumque, & qualiter-
cumque alius contradicat, & de iure suo proba-
tiones offerat, velut si fundum aliquem possideat,
velitque fructus colligere, & alius se opponat di-
cens, Domine ne colligatis fructus, quia meus est
fundus, & ego possideo, idque coram vobis me
offero probaturum: vtique ob talem contradictio-
nem, Episcopus possessionem non dimittet, sed po-
terit nihilominus fructus colligere, & excommu-
nicare opponentem, si ipsum in possessione sua per-
turbet, vel inquietet. Secus autem esset si non
possideret Episcopus, licet fundi proprietas ad Epi-
scopum pertineret; tunc enim liceret possessori cõ-
tradicere, & appellare, Imo & cum armis resiste-
re Episcopo violento. Et est ratio in vtroque, quia
possessor non est de possessione sua violenter deij-
ciendus, sed eam tueri potest, & vim vi repellere,
vt l.fin. C. de rei vendicat. cap. Cum olim, §. Sed &
46 sua, supra de restitut. Spoliat. Nec refert quod de
de proprietate liqueat; quia nihilominus eam per
vim recuperare non licet, l. Si quis in tantam, C.
vnde vi, l. Extat, ff. quod met. caus. c. Placuit, 16.
q.6. Nec res possessa ab alio, quamuis iniustè, est
per violentiam occupanda; alioquin etiam præ-
do est restituendus, cap. In litteris, & restitut. spo-
liat.

47 Tẽperat tamen distinctionem superius firmatã
cum suis extensionibus Hostien. hic n. 8. col. vlt.
vers. Quamuis autem omnia prędicta, vbi postea-
quam retulit glossam integram Innocentij, dicit
eam non esse vsquequaque admittendam. Tum
quia Episcopus potest esse iudex etiam in causa
Episcopalis mensæ de cõsensu aduersarij alio pro-
curatore constituto ab Episcopo ad causam prose-
quendam, & defendendam, vt leg. & not. in c. fin.
48 supra de iuram. calumn. Imo satis est vt non re-
cusetur, vt notat idem Host. in summa de appel-
lat. sub rubric. de recus. §. 1. vers. Idem est, &
§. fin. vers. Puto, & seq. hoc autem casu iste Ab-
bas non recusauit Episcopum, quin potius con-
sensit, petijtque vt de exemptione cognosceret, vt
49 patet ex themate quæstionis. Tum quia non est
iuri consonum vt Episcopus petat aliquid tan-
quam pars, & excommunicet renuentem; quan-
doquidem aut excommunicat vt pars, & tanquã
priuatus, & non tenet sententia, quia vt priuatus
excommunicare non potest; nec enim ius fulmi-
nandi censuras competit nõ Pręlato, c. Noua, infra de pœnit. & remis. & c. Quæsiuit, supra de his quæ fiunt à maior. par. cap. Aut excommunicat tanquam iudex, & sententia similiter est nulla, cum causæ cognitio, & monitio non præcesserit, vt patet ex iuribus supra citatis nu.34. Concludit Ergo Host. posse Episcopum petere in ijs, quę notoria sunt, & tamquam Episcopum excommunicare, quod innuit etiam Innoc. quia tunc non excommunicat vt iudex, sed vt executor, de quo in d. c. Ex parte, de ver. significat. secus autem est in ijs, quæ non sunt notoria, ita Host. qui tandem remittit ad ea, quę notauit in d. c. fin. de iuram. calumn. & in cap. Insuper, de testibus in ver. Instituatur, & illius verba ad calamum transcribunt, & probare videntur in d. cap. Venerabili, infr. eodem Io. Andr. num. 11. vers. quamuis autem, & Butr. in fin. & ad prædicta vide Lapum allegat. 73. quę incipit, Prælatus Regularis, Ioan. Andr. Gemin. & Franc. in c. Dilecto, de sent. excomm. lib.6. & Couarr. in cap. Alma Mater, 1. par. §.9. num.6. eod. tit, & libro.

De Censibus.

Cap. Venerabili.

SVMMARIVM.

1 *PRocuratio debetur Episcopo ab ecclesijs etiam Ciuitatis, licet ipsum numquam procurauerint, & n.14. & 24.*

2 *Episcopus de iure communi fundat intentionem super iure visitandi monasteria sua diœcesis, & exigendi ab illis procurationem.*

3 *Monasteria tam Mendicantium, quàm non Mendicantium ex priuilegijs Apostolicis exempta sunt à visitatione, & iurisdictione Episcopi.*

4 *Et quid si sint commendata.*

5 *Procuratio est visitationi annexa, & num. seq. & num.23.*
Fall.1, num. 30.

6 *Commendatary tenentur procurare visitatorem Apostolicum, à quo possunt visitari.*

7 *Villæ appellatione quandoque venit Ciuitas, & num. seq.*

8 *Villa propriè quid sit.*

9 *Procuratio de iure communi debetur Episcopo etiã cum visitat ecclesias suæ Ciuitatis.*
Secus post Concilium Tridentinum, num. 14. 15. & 38.

10 *Expensa, quas domi suæ quis fecisset, non repetuntur, & num 12.*

11 *Intellectus, cap. Charitatem, 12.q.2. & n.13.*

14 *In visitatione victualia non sunt Episcopo ministranda nisi pro temporis necessitate.*

15 *Procuratio post Concilium Tridentinum non debetur Episcopo visitanti ecclesiam Cathedralem, aut Clerum, seu loca pia Ciuitatis, & n.38.*

16 *Cathedraticum non est sublatum à Concilio Tridentino, non tamen solum debet in visitatione, sed extra, & in Synodi celebratione.*

17 *Canonica portio, quæ ex relictis pijs iure debetur Episcopo, præseruata est à Concilio Trid.*

18 *Consuetudo exigendi trigesimam ex relictis pijs in visitatione testamentorum seruanda est. Secus si in testamentis nullum esset relictum pium.*

Epi-

19 *Epiſcopo accedenti ad conferendum Chriſma populus, vel Clerus non tenetur victualia miniſtrare.*
20 *Procuratio ratione viſitationis debita de iure communi à ſubdito non eſt praſcriptibilis.*
21 *Secus in procuratione ratione conſuetudinis, pacti, vel priuilegij.*
22 *Item ſecus in praſcriptione, qua fit nomine alterius.*
Item ſecus eſt poſt Concilium Trid. n.24.
23 *Ius viſitandi eſt publicum vtilitate, & authoritate, & ideò impraſcriptibile.*
24 *Conſuetudo locorum, vel prouinciarum, in quibus nihil ſoluitur Epiſcopo viſitanti, poſt Concilium Trident. eſt obſeruanda.*
25 *Et quid ſi conſuetudo non ſit generalis in loco, vel prouincia, ſed vna tantum, vel altera eccleſia Epiſcopum non procurauerit, & num. ſeq. vſque ad num. 29.*
26 *Conſuetudo in quo differat à praſcriptione, & num. 28.*
27 *Loci appellatione quid veniat.*
28 *Onera ſimul iuncta facilius comportantur.*
29 *Conſuetudo non ſoluendi procurationem Epiſcopo viſitanti qualiter, & coram quo ſit probanda.*
30 *Procuratio in tribus caſibus hic expreſſis non eſt annexa viſitationi.*
31 *Exempti à procuratione pecuniaria non videntur exempti à procuratione in victualibus, ſed tantum ab indebitata extorſione.*
32 *Exemptione reuocata à viſitatione an cenſeatur reuocata exemptio à procuratione.*
33 *Paupertas excuſat à procuratione, & n. ſeq.*
34 *Procuratio an debeatur Epiſcopo viſitanti hoſpitalia pauperum infirmorum, & num. ſeq. vſque in fin.*
35 *Sportula à paupere non ſunt exigenda.*
36 *Viſitatores quomodo ſe debeant gerere in victualibus accipiendis.*
37 *Hoſpitalium reditus vniuerſi in vſum pauperum infirmorum ſunt erogandi, & n.39. & 42.*
39 *Hoſpitalium miniſtris ex reditibus ipſorum merces eſt perſoluenda, aliàs non tenentur inſeruire, & num. 40.*
41 *Hoſpitalium miniſtris quod erogatur, in vſum pauperum erogari intelligitur.*

1 VENERABILI. Eccleſia etiam ciuitatis procurare tenetur Epiſcopum viſitantem, licet ipſum nunquam procurauerit. Hoc dicit. Et eſt capitulum
celebre propter inſignem gloſſam, quam hic poſuit Innocen. in materia valdè vtili, & quotidiana,
vt infra attingam, n. 43. Diuiditur in duas partes.
Primò ponit querelam Epiſcopi. Secundò iudicum inſtructionem ibi, *Diſcretioni veſtra.*
2 Nota primò ibi, *fruſtrari intentionem Epiſcopi moliuntur.* Epiſcopum de iure communi fundare intentionem ſuper iure viſitandi monaſteria in
ſua diœceſi exiſtentia, & ſuper iure exigendi ab illis procurationem, concordat cap. Cum olim, &
cap. Sopitæ, ſupra eod. & infra, cap. Cum nuper,
cap. De Xenodochijs, & c. Dilectus de relig. dom.
& hic notant Iacob. Philipp. & Goffred. Item gloſ.
1. Innoc. col. 1. verſ. Epiſcopus autem, Hoſtien. in
princ. in verſ. Cenomanenſi Villa, & Butr. in. 1. notab. Abb. conſ. 26. Videtur in princ. verſ. Circa
ſecundum, lib. 2. vbi hoc extendit etiam ad mo-
3 naſteria monialium. Sed hodie Monaſteria ferè omnia Ordinum tam Mendicantium, quàm
non Mendicantium exempta ſunt à viſitatione, &
quacumque iuriſdictione Epiſcopi diœceſani, vt
ſcripſi plenè, cap. Tuarum, infra de priuileg. niſi
4 ſint commendata, & in eis non vigeat regularis
obſeruantia, quia tunc monaſteria ipſa, & eorum
Commendatarij viſitari poſſunt ab Epiſcopo loci
tamquam Sedis Apoſtolicæ delegato, dummodo
ſui ordinis Capitibus non ſubſint, vt in decreto
Concilij Tridentini, cap. 8. ſeſſ. 21. iuncto cap. 20.
ſeſſ. 25. de regular. & conſequenter tenentur Epiſcopo viſitanti ſoluere procurationem, quæ viſitationi eſt annexa, & cap. Cum venerabilis, §. 1.
6 ſupra eod. Hinc enim Epiſcopus Papien. petijſſet
declarari à S. Cõgregatione Cardinalium eiuſdem
Concilij Interpretum an Commendatarij ſeparata habentes ſua iura ab eccleſia, & monaſterio, in quo degunt regulares propriam menſam,
& curam animarum habentes, teneantur contribuere ſolutioni victualium pro Viſitatore Apoſtolico: reſponſum eſt videndas facultates Viſitatoris Apoſtolici, quia licet aliàs S. Congregatio cenſuerit poſſe Commendatarios viſitari à Viſitatore
Apoſtolico, tutius tamen erit inſpicere facultates,
quia ſi ex facultatibus poterit viſitare Commendatarios, palam erit eos teneri contribuere, quod
à viſitatis eſt ſoluendum.
7 Secundò nota ibi, *Cenomanenſi villa*, appellatione villæ interdum venire ciuitatem, ſecundum
Hoſtien. in princ. in ver. In Cenomanenſi villa,
Butr. in 3. notab. & Cardin. n. 3. Quod tamen ve-
8 rum eſt impropriè, & in latiori ſignificatione, ſecundum Abb. num. 1. Nam ex proprietate vocabuli villa dicitur locus ruralis, vel vnitas familiarũ
aliquot, ſeu ædificiorum, quæ muris non cingitur,
ſed vallis, vndè fortè denominationem ſumpſit, vt
per Abb. d. n. 1. & notat gloſ. in l. Titia, §. Lucius,
in ver. Villa, ff. de legat. 2. & Bart. in Extrauag. Qui
ſint rebelles, n. 3. de quo plenè per Ioan. Andr. in
cap. Si Ciuitas, de ſent. excomm. lib. 6. Villa tamen
in Francia ex communi vſu loquendi idem eſt,
quod Ciuitas, vt teſtantur Bart. Cardin. & Abb.
locis citatis.
9 Tertiò nota in eod. ver. *Villa.* Epiſcopum habere ius exigendi procurationem non modo cum
viſitat eccleſias, & loca diœceſis, verum etiam cũ
viſitat eccleſias ſuę ciuitatis, vt hic eſt caſus, quem
neſcio alibi, ſecundum Abb Antiq. Io. Andr. Collectar. & omnes in princ. & in ſpecie notant Butr.
10 num. 2. & Abbas in 1. notab. Quod eſt notatu
dignum, quia primo intuitu contrarium videbatur dicendum: nam ex ciuitate facilè erat Epiſcopo peracta viſitatione ad domum ſuam redire,
& ibi comedere, ſecundum Goffred. nec debebat
petere quod domi erat expenſurus, quamuis non
viſitaret, vt cap. Cum ab omni, ſuprà, de vita, & honeſt. cleric. c. Cum pro cauſa, de procurat. cap. Vt
præteritæ, de elect. & cap. Procurationes, ſupra
11 eod. Rurſus dicit canon Viſitatores eſſe procurandos eũm per non ſuæ ciuitatis parochias fatigantur, vt cap. Charitatem, §. Viſitatores, 12. qu. 2.
Ergo à contrario non ſunt procurandi cum fatigantur per parochias ſuæ ciuitatis: ſed ratio decidendi contrarium fuit ſecundum Hoſtien. quia
dignum eſt, vt qui ſpiritualia ſeminat, & temporalia metat, 1. ad Corinth 9. §. His ita, 13. q. 1. &
cap. Cum ex officij, de præſcript. Vnde procuratio

est visitationi annexa, cap. Cum venerabilis, §. 1. supra eod. Hæc autem ratio æquè viget in visitatione ciuitatis, atque diœcesis; ita Hostien. hic in princ. vers. Tu dicas quod pro Monachis, Io. And. num. 15. Card. num. 3. Anchar. nu. 4. & Abb. n. 2.
12 Non obstant iura in contrarium adducta, quia loquūtur de expensis factis occasione negotiorum, quæ tunc demum repetuntur, cum interest: sed procuratio debetur ratione officij, etsi non interfit, vt ostensum est supra. Item non obstat d. cap.
13 Charitatem, 12. q. 2. quia non loquitur de visitatione, quæ incumbit Episcopo ratione officij, sed de visitatione mensæ Episcopalis sede vacante, vbi quidam clerici in propria ciuitate habentes hospitia debent illam gratis iuuare, cum non intersit ipsorum: quod si trahantur extra, prouidebitur eis, ne obsequium sit ipsis damnosum, vt ibi dicitur in fine. Sed in visitatione Episcopi consideratur officium, & non interesse, vt prædixi: & ideò exhibenda est illi procuratio etiam cum vi-
14 sitat ecclesias ciuitatis, vt hic deciditur: Hodie dic secus, quia iure nouissimo Concilij Tridentini sess. 24. c. 3. [Seriò monentur Episcopi, & alij, ad quos visitatio spectat, vt modesto sint contenti equitatu, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosiuè sint, neuè ipsi, aut quisquam suorū quidquam procurationis causa pro visitatione etiā testamentorum ad pios vsus, præter id, quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine nec pecuniam, nec munus quodcumque sit etiam qualitercumque offeratur, accipiant: non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, exceptis tamen victualibus, quæ sibi, ac suis frugaliter, moderateque pro temporis tantum necessitate, & non vltra erunt ministranda.] Hæc ibi. Dum igitur visitant ecclesias ciuitatis nō sunt procurandi, quia cessat illa necessitas temporis, quam Concilium præcisè ad hoc requirit, cum visitatione expleta, possint domi suæ victum sumere: &
15 hanc sententiam iamptidem probauit S. Congregatio eiusdem Concilij Interpres: nam dubitante Episcopo Tarenti an in visitatione posset exigere procurationem à Canonicis Cathedralis ecclesiæ, censuit cap. 3. sess. 24. dum de victualibus subministrandis disponit, non habere locum in visitatione Cathedralis ecclesiæ, sed diœcesis tantum, ibi, *equitatu*; ibi, *pro temporis necessitate*, &c. Sed & aliàs censuit nullam deberi procurationem Episcopo visitanti clerum ciuitatis, vbi sita est Cathe-
16 dra. Verumtamen quærenti An Concilium c. 3. sess. 24. vers. Interimq; censeatur sustulisse Cathedraticum, quod singulis annis tam in visitatione, quàm extra exigi consueuit ab Ordinario: respōdit Concilium nequaquā sustulisse Cathedraticū; sed illud non soluendum in visitatione, sed extra, & in Synodi celebratione: Hunc articulum plenè examinaui in cap. Conquerente, in prima quæst. supra de offic. Ordinar. Quemadmodum autem Concilium eò loci non sustulit Cathedraticum, ita nec canonicam portionem, quin potius eam præseruauit in illis verbis, præter id, quod ex relictis pijs iure debetur: videlicet ex cap. Officij, & cap.
18 Requisisti, supra de testam. Vnde cum extaret consuetudo in ecclesia Tirasonen. exigendi trigesimā ex relictis pijs ratione visitationis testamētorum, & fuisset dubitatum, an post Concilium esset obseruanda: S. Congregatio censuit esse obseruandam, Secus si in testamentis nullum esset relictū
19 pium. Cæterum orta dubitatione an Episcopo accedenti ad Sacramentum Chrismatis conferendum populus, vel Clerus teneatur subministrare victualia: S. Congregatio censuit non teneri.
20 Quartò nota ibi, *procurationem hactenus non soluerunt*: procurationem ratione visitationis debitam non esse à subdito præscriptibilem, vt hic patet expressè: nam vt vides, hoc monasterium numquam procurauit Episcopum, & tamen compellitur ad procurationem exhibendam: concordat cap. Cum instantia, supra eod. & cap. Cum ex officij, de præscript. & hic notant glos. 2. Innocen. num. 6. Hostien. num. 1. in verb. Et ipsi, Butr. in 4. notab. Cardin. num. 1. Anchar. & Abb. ambo in 2. notab. & idem Abb. in Clem. Cum sit, num. 2. de censib. Lap. alleg. 30. num. 9. vers. Licet tamen procuratio, Calder. cons. 86. circa med. vers. In
21 talibus, aliàs 6. de offic. deleg. Dixi ratione visitationis debitam, quia aliæ tres species procurationis, videlicet quæ debetur ratione consuetudinis, aut ratione pacti, vel priuilegij, sunt præscriptibiles secundum Hostien. in cap. Procurationes, in
22 princ. supra eod. Item dixi à subdito, quia alius Prælatus contra Episcopum benè potest procurationem præscribere, sicut & visitationem, vt est textus in d. c. Cum ex officij, & tenent hic Doctores cum glos. 2. & Calder. cons. 453. aliàs 11. in princ. de censib. & cons. 452. aliàs 10. eodem tit.
23 Prima ratio cur aduersus Episcopum huiusmodi præscriptio non currat, est quia cum procuratio, vt prædixi, sit annexa visitationi, quemadmodum ius visitandi numquam præscribitur, d. cap. Cum ex officij: ita nec ius exigendi procurationem, quia de connexis idem iudicium, vt dicitur in illa decretali, Cum ex officij: & notat Abb. cons. 56. in princ. vers. Circa secundum, lib. 2. Secunda ratio, quia si propter consuetudinem, vel præscriptionem Episcopi gratis deberent munus visitationis impendere, verendum esset ne visitationem negligerent, argum. d. cap. Cum ex officij, in fin. Hoc autem constat esse absurdum, quia ius iterandi visitationem est publicum vtilitate, & authoritate, cap. Si diligenti, supra de foro compet. & consuetudo in talibus non est toleranda, c. Nos consuetudinem, 12. dist. Ita Innoc. hic n. 6.
24 Sed hodie hoc correctum à Concilio Tridentino in d. c. 3. §. In ijs verò, sess. 24. vbi disertis verbis statuitur, vt in ijs locis; seu prouincijs, vbi cōsuetudo est vt nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id obseruetur, & in vers. seq. infligitur transgressoribus pœna.
25 Sed hic incidit dubitatio; quid si consuetudo non soluendi procurationem non sit generalis in loco, vel prouincia, sed vna tantum, vel altera ecclesia Episcopum non procurauerit, an nihilominus liceat Episcopo ab ecclesia illa procurationem exigere.
26 Videtur respondendum licere: nam Concilium in d. §. In ijs non loquitur de præscriptione, sed de consuetudine, ad esse autem consuetudinis requiritur vt sit generalis in loco, cum sit ius non scriptum vniuersaliter constitutum, vt l. De quibus, ff. de legib. instit. de iur. natur. §. Ex non scripto, cap. Consuetudo, 1. dist. & notabiliter declarat Azo in summa C. Quæ sit longa consuetudo, Bart. post Cyn. in l. 2. num. 11. & 12. C. eod. tit. Alexan. cons. 173. Viso, num. 7. lib. 6. & hæc est vna ex substan-

stantialibus differentijs inter consuetudinem, &
præscriptionem, quæ ex consensu singulari indu-
citur, vt notat glos. vlt. in cap. fin. supra de consue-
tud. Bart. d. nu. 11. & Abb. cons. 18. Primò quod
communitas, col. 4. vers. Non obstat, sub n. 7. lib. 2.
Neque à consuetudine, quæ fauorabilis est, licet in-
ferre ad præscriptionem, quæ est odiosa, vt notat
Collect. in c. Cum contingat, sn. 2. sup. de decim. &
27 Bero cons. 115. num. 37. lib. 1. Item verba illa, in
ijs locis, seu prouincijs vbi consuetudo est, &c.
non adaptantur ad obseruantiam vnius, vel alte-
rius ecclesiæ, argum. cap. Nouit, 12. dist. l. Om-
nes, ibi, Aut prouinciam, aut locum, aut regionem,
C. de Episc. & cleric. Facit quod notat glos. in c. 1.
in ver. Singularium, de Const. lib. 6. Item illa dictio,
seu, quæ non est propriè alternatiua, sed ponitur
inter ea, quæ sunt eiusdem generis, vt notatur per
Doctores in cap. Inter cæteras, & ibi plenè dixi,
supra de rescript. Ostendit Concilium accepisse lo-
cum non pro ecclesia particulari, seu loco loci, sed
pro diœcesi, aut oppido: alioquin si locum intel-
lexisset pro ecclesia, incongruè dixisset in loco, seu
prouincia. Item eo casu non possent verificari illa
verba vniuersalia Concilij, vt gratis omnia fiant, si
aliqua ecclesia loci procurationem solueret, cap. Si
28 Romanorum, 19. dist. Præterea non est credendũ
Concilium voluisse præseruare præscriptionẽ vnius
ecclesiæ in præiudicium alterius, cui accresceret
onus soluendi integram procurationem, arg. cap.
Cum M. in princip. supra de Const. & cap. fin. ibi,
Quantoque inter pauciores, &c. de concess. præ-
ben. lib. 6. ad hoc c. Cum causam, supra de præb.
Et melius cap. Procurationes, vers. Hoc adhibito
moderamine, supra eod. nam onera simul iuncta
facilius comportantur, cap. Gaudentes, supra de
præscript. cum alijs in proposito adductis per Ho-
stien. in d. c. Procurationes, num. 4. Dicam ergo
respectu talis præscriptionis hanc decretalem non
esse correctam: c. Cùm expediat, de elect. lib. 6.
Quod enim non mutatur, &c. l. Sancimus, C. de
testam. & l. Præcipimus, in fin. C. de appellat. In
hoc tamen non audeo quidquã firmare, quia nihil
reperio decisum, & consulo vt resolutio petatur à
Sacra Congregatione, cuius est Concilium inter-
pretari.
29 Illud tamen aduerto circa huiusmodi consue-
tudinem negatiuam, quam Concilium præseruat,
non soluendi procurationem; quia ad hoc vt de
tali consuetudine dicatur constare, ex ipsius Con-
gregationis sententia non sufficit vt visitati nun-
quam Episcopum procurauerint, sed probari opor-
tet Episcopum petijsse procurationem, & visita-
tos detrectasse illam soluere, & postea Episcopum
per longum tempus acquieuisse, prout requiritur
in facultatiuis, & declarat Cyn. in l. 2. C. Quæ sit
longa consuetudo, Bald. cons. 201. Casus est talis,
n. 1. lib. 2. Abb. d. cons. 18. col. penult. vers. Opor-
tet ergo, lib. 2. & alibi passim Doctores. Hanc au-
tem consuetudinem S. Congregatio dixit proban-
dam esse coram Metropolitano, vt notaui in cap.
Procurationes, in fin. sup. eod.
30 Vltimò nota ibi, *nisi aliud rationabile ostenda-
tur*: posse aliquando legitimam causam subesse
cur procuratio non debeatur Episcopo visitanti,
& sic nõ semper procuratio est visitationi annexa,
glos. vlt. Host. num. 1. in ver. Et ipsi, Butr. nu. 5. &
alij post eos exemplificant in tribus casibus. Pri-
31 mus est cum ecclesiæ habent super hoc specialẽ
priuilegium à Sede Apostolica, vt cap. Cum in-
stantia, supra eodem. Dixit tamen S. Congregatio
Concilij regulares exemptos à procuratione pe-
cuniaria non videri exemptos à procuratione in
victualibus, sed tantum ab indebita extorsione,
32 habuitq; pro valde dubia decisionem Rotæ, quod
reuocata exemptione à visitatione non censeatur
reuocata exemptio à procuratione, iussitque sua-
deri partibus vt iterum adirent Rotam. Secundus
casus est cum allegatur præscriptio non à subdito,
sed nomine alterius Prælati, vt cap. Cum ex offi-
33 cij, de præscript. Tertius est cum ecclesiæ tanta
paupertate laborant vt Episcopum procurare non
possint, cap. Odoardus, de solut. tunc enim tene-
tur Prælatus suis sumptibus explere visitationis
officium, argum. cap. Cauendum, & cap. Placuit,
10. q. 3. & cap. Iam nunc, 28. q. 2. & notat Hostien.
in cap. Procurationis, num. 4. & post eum Io. And.
ibidem num. 6. in ver. Vel plures, Butr. nu. 5. Car-
din. num. 3. & alij communiter. De quo tamen
dic latius, vt in quæst. seq.
34 QVAERO an Episcopo visitanti hospitalia
pauperum infirmorum debeatur procuratio, necne
Die 18. Nouembris 1623. in sacra Congregatione
Concilij, cui interfuerunt S. Romanæ Ecclesiæ Car-
dinales à Monte, Millinus, Mutus, S. Susannæ, De
Zoli. Roma, Caietanus, S. Seuer. De Torres, &
Boncompagnus cum propositum fuisset suprascri-
ptum dubium, Caetanus censuit procurationem
non deberi, ductus rationibus, & authoritatibus
expressis in voto, quod incipit, Proposito hoc du-
bio: & in specie ponderauit textum in cap. Statu-
tum. §. Insuper, de rescript. lib. 6 ibi, [Sed & vbi
notabiliter fuerint pauperes, etiam pro expensa
nil prorsus exigat ab eisdem.] Item ponderauit
verbum textus in cap. Placuit, 1. q. 2. ibi, [Si verò
aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil
35 exigatur ab illo.] Per quem textum glos. agens de
procuratione in cap. Cum instantia, in ver. Prægra-
uari, supra eod. [Imo, inquit, à paupere non debet
exigere, quia nec iudex exigit sportulas à pauperi-
bus, in Auth. de Mandat. Princip. §. Si tibi quo-
quoq; coll. 3. nec etiam tenuis vitæ homines sub
aduentu officialium iniurijs affici debent, ff. de
off. Præsid. l. Illicitas, §. 2. supra eod. cap. Ea quæ,
36 Dabitur enim Episcopis lac ad bibendum, vt dicit
Ioannes, in cap. Illud, 10. quæst. 3. Ne rubentibus
buccis prædicent ieiuniorum doctrinam, 35. dist.
cap. Sexta die, nec bibent vltra tertiam vicem, 44.
dist. In illa palea Quando, & comedent lardum,
vel carnes cum aceto, C. de erogat. milit. ann. l. 1.
37 lib. 12.] Hactenus verba glossæ. Nec putauit refer-
re quod quædam hospitalia amplissimos habeant
reditus: nam cum omnes erogari debeant in vsus
pauperum iuxta Clem. Quia contingit, de relig.
domib. Si qua in parte ex detractione procuratio-
nis minuerentur, procuratio per indirectum exi-
geretur à pauperibus ipsis, qui tamen ad victualia
non tenentur secundum prædictam glossam, quam
ibi sequuntur Hostien. Io. Andr. Anchar. Abb. &
communiter Doctores, Archidiaconus alios refe-
rens in cap. Romana, num. 1. in ver. De pluribus,
de censib. lib. 6 & in specie de hospitalibus infir-
morum, & leprosorum; hoc tenent in d. Clemen.
Quia contingit, Card. num. 18. Imol. num. 23. ad
fin. & Bonifacius Vitalin. num. 94. vbi concludunt
hospitalia huiusmodi quamuis possint visitari, ta-
men non teneri ad procurationem, quia omnia

sunt consumenda in alimenta Rectorum, & pau-
perum, vt in d.Clem. Idem firmat Lap. de Castel-
lione in suo tract. de Hospital. n. 48. inter tractatus
communes tomo 15. pag. 336. [Quia sicut, inquit,
Episcopus debet visitare ecclesiam non obstante
paupertate, & nihil exiget isto casu, vt notatur in
cap. Romana, §. 1. de Censib. lib. 6. ita & Hospita-
le, & nihil exiget, cum pauper intelligatur, sed
cunabit vt pauperibus erogetur.] Sequitur Syluest.
in ver. Hospitale, n. 16. vers. Sed verius. Millinus
eamdem sententiam sequutus dixit rem claram,
cum vniuersi hospitalium reditus ex dict. Clem.
quia contingit, sint expendendi in vsum pauperũ,
attulit etiam authoritatẽ Cardin. in cap. Cum Ro-
mana, de Simon. & aliquot recentiores, qui te-
stantur hanc opinionem esse communem, & ita
fuisse resolutum. Addidit etiam pro hac parte
multam æquitatem, vt magis consulatur pauperi-
bus, ac miserabilibus infirmis, quorum Episcopi
præcepto diuino tenentur paternam curam gere-
re, vt habetur in cap. 1. in princ. sess. 23. Conc. Tri-
38 dentini. Morus dixit, si agatur de hospitalibus
in Ciuitate existentibus, rem esse extra omnem
dubitationem, quia Episcopo visitanti ecclesias, &
pia loca Ciuitatis post decretum Concilij, cap. 3.
sess. 24 procuratio non debetur, licet, aliud esset
de iure communi, c. Venerabili, de Censib. Sed
39 si agatur de hospitalibus extra Ciuitatem quam-
uis negatiua opinio communis sit, sibi tamen rem
dubiam videri, quia omnes fundantur in d.Clem.
Quia contingit, de relig. domib. quæ tamen non
decernit explicitè procurationem non deberi, sed
duo tantum statuit, idest hospitalia infirmorum
debere visitari, & eorum reditus esse in vsum pau-
perum expendendos. Hanc autem secundam
partem ait non excludere procurationem, quia
stant simul vt reditus sint insumendi in vsum pau-
perum, & tamen ex ijs procuratio debeatur, quẽ-
admodũ videmus hanc rationẽ quod sint expen-
dendi in vsum pauperũ, non obstare quominus in-
de aliqua portio detrahatur pro ministris iuxta di-
spositionem d.Clem. sed tamen dixit se sentire cũ
communi, S. Susannæ dixit Feder. de Sen. cons. 3.
alias 111. n. 5. consuluisse deberi procurationem
Episcopo hospitalia infirmorum visitanti, & ratio-
nes esse contra communem; quia non sequitur, Bo-
na hospitalium sunt destinata in vsum pauperum,
ergo ex his non debetur procuratio; & alioquin
sequeretur, vt procuratio ferè nullo casu soluenda
esset, cum bona omnia ecclesiastica sint in aliquẽ
vsum destinata, & in specie reditus beneficiorum
partim pro fabrica, & partim pro pauperibus. Vn-
de quamuis bona ex largitione fidelium in hunc
vsum sint destinata, hoc tamen esse intelligendum
cum oneribus annexis. De Zolleris inclinauit, &
ipse contra communem addidit Episcopos vix vi-
sitaturos absque procuratione, eamque moderatè
soluendam esse habita ratione paupertatis loco-
rum, vt in cap. Cum Apostolus, in fin. de cens. & est
expressum in cap. Conquerente, ibi, Non amplius
procurationis nomine requiras ab eis nisi quantũ
pensatis facultatibus moderatè poterunt exhibe-
re de offic. Ordin. Neque id sibi inconueniens vi-
deri. Roma adhæsit opinioni negatiuæ, quam di-
xit communem esse, neque obstare rationem Car-
dinalis S. Susannæ, quod etiam reditus beneficio-
rum sint in vsum pauperum expendendi: quia nõ
omnes, vt patet in cap. Vobis, & cap. Concesso,
cum quatuor seqq. 12. q. 2. At in hospitalibus de
bonis omnibus extat particularis destinatio. Præ-
terea dos in hospitalibus nõ videtur ab initio fuis-
se assignata pro talibus oneribus, sicut assignatur
ecclesijs, vt formaliter inquit Card. in d. Clemen.
Quia contingit, n. 18. & Imol. n. 23. circa fin. Di-
xit etiam non obstare textum in d. cap. Conque-
rente, de offic. ordinat. quoniam loquitur de ec-
clesijs, quæ non sunt penitus impotentes, sed ali-
quid conferre possunt pensatis facultatibus, licet
ad totam procurationem Episcopo faciendam non
sufficiant, vt obseruat Archid. in c. Romana, col. 3.
vers. Prædicta verò decretalis, de Censib. lib. 6. Sed
hospitalia nihil de suo possunt conferre cũ omnia
sint pauperum. Sancti Seuerini sensit contra com-
munem eo quod Doctores, qui dicunt Episcopum
hospitalia visitantem non esse procurandum, mo-
uentur potissimum tribus rationibus. Prima est,
quia hoc non reperitur iure cautum, hanc ratio-
nem dixit sibi non placere, quia procuratio anne-
xa est visitationi, cap. Cum venerabilis, de Censi-
bus, & cap. Cum ex officij, de præscript. & stan-
dum est regulæ quamdiu non probetur exceptio.
40 Secunda ratio, quia omnia sunt eroganda in vsum
destinatum, quæ similiter sibi visa est non conclu-
dens; quia fructus omnes piorum locorum sunt
expendendi in vsus destinatos; & tamen ex his
detrahitur procuratio. Tertia ratio est quia pau-
pertas excusat à solutione procurationis. Quod
tamen ait procedere si paupertas sit magna. Quod
non accidit in omnibus hospitalibus, sed in aliqui-
bus tantum. Quam sententiam, & Boncompa-
41 gnus sequutus est. De Torres probauit contra-
riam, & communem opinionem, respondítque
ad rationem Cardinalis Muti idcirco soluenda
esse salaria ministrorum, non obstante destinatio-
ne in vsum pauperum, quia ministri alias non te-
nentur pauperibus inseruire, ac ministrare. Ideo-
que solutio est absolutè necessaria, & quod pro ip-
sis erogatur in vsum pauperum erogari intelligi-
tur. At secus est in procuratione, quia Episco-
pus tenetur visitare stante paupertate etiam absq;
procuratione, d. cap. Placuit, 1. q. 2. & propterea
quod in causam hanc soluitur, non potest dici ero-
gatum in vsum pauperum, sicut ministrorum sti-
42 pendia. Nec dicit habendam esse rationem an
reditus hospitalis sint pingues, an tenues, cum
omnes sint destinati in vsum pauperum, & quid-
quid detrahitur, pauperibus ipsis detrahi intelli-
gatur. A Monte idem censuit. Itaque Patres ma-
iori parte existimarunt procurationem non debe-
ri. Omnes tamen dixerunt articulum esse iterum
proponendum, ac videndum de veritate commu-
nis opinionis.
43 De celebri glossa Innocentij in materia excom-
municationis ab Episcopo fulminatæ in Abbatem
renuentem admittere, & procurare ipsum visitan-
tem, egi post Hostien. in cap. Procurationes, supra
eod. ibi plenè videas.

De

De Censibus.

Cap. Auctoritate.

SVMMARIVM.

1 *PRocuratio non debetur propter priuatum Oratorium.*

2 *Oratoria priuata non sunt sub potestate Episcopi quoad visitationem, & procurationem, & num.29.*

3 *Oratorium, vel hospitale non probatur esse publicum ex eo tantum, quod interdum ibi celebretur.*

4 *Nisi actus celebrationis sit publicus.*

5 *Oratorium, & ecclesia in quo differant, & n.27.*

6 *Oratoria priuata non gaudent immunitate ecclesiæ, nec possunt ibi publicè teneri, aut pulsari Campana, nec Missa celebrari, & quod hodie est Oratorium, cras poterit esse Camera, & n.27.*

7 *De iure potest ibi celebrari de licentia Episcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis festiuitatibus.*

Et quid post Concilium Tridentinum, num.9. 17. & seqq.

8 *Oratorium an possit destrui auctoritate Episcopi, si honestè non teneatur.*

10 *Commissarius Cruciatæ an possit concedere licentiam celebrandi in Oratorijs domesticis, an verò hæc facultas sit Papæ reseruata, & num. seqq. vsque in finem.*

11 *Oratorium publicum quid differat à domestico.*

12 *Oratorium publicum tam de iure Canonico, quàm ciuili construi non potest sine auctoritate Episcopi.*

13 *Oratorium domesticum vnicuique fidelium licet habere in domo sua, & ibi orare, sed Missas celebrare non licet, & n.16.*

17 *Tridentini Concilij Decretum circa Oratoria expenditur.*

18 *Missam celebrandi licentia in oratorijs priuatis nõ potest concedi ab Episcopo, sed petenda est à Sede Apostolica.*

19 *Domus Principis, Arces, & Palatia, in quibus Barones iurisdictionem exercent comprehenduntur in probibitione Trident. Concily de Missa in priuatis domibus non celebranda.*

20 *Missa in domo priuata ad hoc, vt infirmus pro viatico communicetur, celebrari non potest de licentia Episcopi.*

21 *Indultum audiendi Missam in domo propria sublatum est à Conc. Trident.*

22 *Licentia celebrandi in Oratorijs priuatis quibus conditionibus concedi consueuerunt à S. Congregatione Concilij.*

23 *Episcopus potest concedere licentiam celebrandi in Oratorijs publicis.*

24 *Oratorium, vt publicum censeatur debet habere ostium immediatè respondens in viam publicam sine vllo aditu, vel prospectu è loco priuato.*

25 *Oratoria, quæ in monasterijs, & hospitalibus ecclesiasticis constructa sunt, censentur publica.*

26 *Oratoria pro infirmaria Monialium qualiter conceduntur à Sede Apostolica.*

27 *Oratorij priuati appellatione ex Bulla Cruciata nõ venit domesticum, sed publicum, quod priuatum appellatur ad differentiam ecclesiæ consecratæ.*

28 *Subiecta talia sunt qualia prædicata demonstrant.*

29 *Oratoria publica possunt visitari ab Episcopo, non autem priuata.*

30 *Bulla Cruciata interpretari debet, vt minus deroget iuri communi, & Concilio Tridentino, quàm fieri potest.*

1 AVCTORITATE. Propter priuatum Oratorium procuratio nõ debetur. Hoc dicit. Secundum Ioan. Andr. & omnes. Non diuitur.

2 Nota primò ibi, *Procurationes, quæ ratione visitationis debentur*. Priuata Oratoria non esse sub potestate Episcopi quoad ius exigendi procurationem, & consequenter nec quoad ius visitandi, quia procuratio de iure est annexa visitationi, cap. Cum venerabilis, §. 1. supra eodem, c. Cum ex Officij, de præscriptionibus, glos. 1. in reg. Odia, de regul. iur. lib.6. Nec potest esse annexum sine suo principali, cap. Et quod diximus, 16.q.7. glo. 1. in regul. Accessorium, de regul. iur. lib.6. Anchar. cons.394. Dubium est, n.3. Propterea igitur nihil est procurationis nomine exigendum, quia nihil est ibi visitandum, vt dicunt Vicentius, & Goffredus, & post eos Hostiensis hic n.1. & notat Abbas in 1. notab.

3 Secundò nota ibi, *Interdum aliqui vestrum celebrant*. In priuatis Oratorijs quandoque Missas celebrari, & sic actus celebrationis non infert pernecessariò, vt locus sit publicus, quod nota secundum An. de Butr. hic in 3. notab. & Abb. n.1. quia facit pro hospitalibus, in quibus interdum celebratur. Nam ex hoc solo non concluditur hospitale esse religiosum, quia nõ probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. Neque Natales, C. de
4 probationibus, & cap. de Translat. Episcopi. Sed hoc intellige secundum eos, nisi actus celebrandi sit publicus, ita vt omnes indifferenter admittantur, vt notat Archid. in cap. Nemo, n.3. de consecrat. dist. 1.

5 QVAERO, quæ sit differentia inter Oratorium & ecclesiam? Solutio, dic secundum Innoc. hic post medium vers. Ecclesia, Hostien. n.4. Ioan. Andr. eod. n. Anchar. num.2. & Abb. n.3. ecclesia dicitur vbi statuta est certa dos pro Sacerdote, & Clericis ibi deseruientibus, & pro alijs ecclesiæ necessitatibus, d. cap. Nemo, de consecrat. dist. 1. cap. Sicut, Infra de Consecrat. Eccles. vel Altar. Oratoriũ verò dicitur quod non est dotatum, nec est ædificatum ad Missam celebrandam, sed tantummodo ad orandum, cap. Vnicuique de consecrat. dist. 1.
6 & in Auth. Vt nullus fabr. orat. dom. §. 1. Quare etsi hodie sit Oratorium, cras poterit fieri camera, cùm non sit locus Deo dicatus, secundum Hostien. hic, & Io. Andr. num.2. Vnde in huiusmodi Oratorijs non possunt publicè teneri, aut pulsari Campanæ, cap. Patentibus infra de priuilegijs, nec gaudent immunitate ecclesiæ, vt contra Goffredũ notat Hostiensis hic n.2. vers. Et quamuis Goffredus, Io. Andr. eod. n. Abb. n.4. & scripsi plenius in cap. Ecclesiæ, n.... infra de immunit. eccles. & in-
7 fra subijciam, num.14. & 15. Nec ibi licitum est Missas celebrare, vt in iuribus proximè citatis. Dixit tamen Innocentius, & post eum Hostien. hic num.4. & Io. Andr. eod. nu. posse in eis quandoque celebrari de licentia Episcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis festiuitatibus,

c. Cle-

c. Clericos, & cap. Si quis extra parochias, de con-
8 secrat. dist. 1. Quinimò fatetur idem Innocentius
hic post medium, quod si hi, quorum sunt orato-
ria, non teneant ea honestè, nec faciant ibi cele-
brari, poterit Episcopus ea destruere, cap. Omnes,
il primo, & cap. seq. de consecrat. dist. 1. Sed hoc
verum putant Hostien. num. 2. prope finem, vers.
Hoc intelligas, & Io. Andr. num. 3. vers. Quod ve-
rum putat: dummodo fuerint dedicata, & aucto-
ritate Pontificis ædificata ad celebrandum, aliàs
9 contra, vt dictum est supra. Verum quoad cele-
brationem Missæ post Concilium Tridentinum
hęc non procedunt, vt dixi in cap. In his, de pri-
uileg. & infra subijciam n. 17. & seqq.
10 Vlterius QVAERO vtrū in vim Bullę Cru-
ciatæ Commissarius impertiri possit licentiam
celebrandi Missam in Oratorijs domesticis ab
Ordinario visitandis, & approbandis, an verò hæc
facultas sit Sedi Apostolicæ reseruata?
11 Pro solutione primò supponenda est distinctio
inter publica, & domestica oratoria; publica enim
non possunt construi sine authoritate Episcopi.
12 Concilium Calcedun. can. 4. relatum in c. Quidam,
18. q. 2. Placuit igitur neminem aut ędificare, aut
construere monasteria, aut oratorij domum sine
conscientia ipsius ciuitatis Episcopi. Quod est
etiam de iure ciuili, vt in Auth. Vt nullus fabri-
cet oratorij domos præter voluntatem Episcopi,
& vt deputet prius, quæ circa decentiam, & sta-
tum in fabricando oratoria sufficiant. Et in nigro:
Sancimus nulli licentiam esse neque ecclesiam,
neque orationis domum incipere ædificare, ante-
13 quam Deo amabilis Episcopus Crucem figat. At
in domesticis authoritas Episcopi non requiritur,
Concil. Aurelian. c. 3. relatum in c. Vnicuique, de
consecrat. dist. Vnicuique fidelium in domo sua
oratorium licet habere, & ibi orare.
Hanc primam differentiam ponit Cardinal. Za-
barella cons. 11. Pro enucleatione, & Lapus alle-
gat. 41. Quęritur de tribus, nu. 2. Butr. cons. 19.
Quia hic agitur, n. 19. & Quintil. Mandos. in reg.
de Annal. q. 17. n. 9. vers. Oratoria aliqui in duo
genera diuidunt. Hinc resultat secunda differen-
tia: nam publicum est ecclesiasticum, domesticum
verò prophanum: ideoque illud potest visitari ab
Episcopo, Innocentius, & Doctores hic: domesti-
cum non potest, vt hic est casus, secundum ea, quę
dixi supra in 1. notab. In illo licet habere campa-
nas, c. Nimis iniqua, de excess. Prælator. secus in
hoc cap. Parentibus, de priuileg. vbi de Templa-
14 rijs, & Hospitalarijs, Butr. d. cons. 19. n. 19. Illa
gaudent immunitate, hæc non, Paulus de Castro
cons. 167. Præsupposita, n. 4. lib. 2. Romanus latè
cons. 477. In casu proposito, n. 1, & seq. & dictum
est supra num. 6.
15 Demum in illis etiam de iure communi poterat
celebrari exceptis maioribus solemnitatibus. Cō-
cilium Agath. c. 2. c. Si quis, de consecrat. dist. 1.
Si quis in agro oratorium habere voluerit, vt ibi
Missas audiat, permittimus; Pascha verò, Natali
Domini, nonnisi in ciuitatibus, siue parochijs au-
diant, & patet ex dictis supra num. 7.
16 Contrà in domesticis dicto Concilio Aurelian.
Vnicuique fidelium in domo sua oratorium licet
habere, & ibi orare; Missas autem ibi celebrare
non licet. De quo habetur alius titulus in Auth.
Vt in priuatis domibus sacra mysteria non fiant,
& in nigro: Interdicimus omnibus in domibus
suis, habere quasdam quasi orationum domos, &
in his sacra celebrare mysteria, sed solius oratio-
nis gratia hoc eis permittimus.
17 Hanc differentiam clarè constituit Tridentinū
Concilium cap. vnico, sess. 22. de obser. & euit. ibi:
[Neue patiātur priuatis in domibus & omnino ex-
tra ecclesias, & ad Diuinum tantum cultum dedi-
cata oratoria ab Episcopis visitanda, & approban-
da sacrificium Missæ peragi: ibi enim Concilium
duo facit; primò vetat Missam celebrari priuatis
in domibus; deinde similiter vetat, ne id fiat in
locis, quæ sunt omnino extra ecclesiam, & extra
oratoria ad diuinum tātum cultum dedicata ab
Ordinario designanda, & visitanda. Ex quibus
colligitur Concilium agnouisse hanc differentiam
inter oratoria domestica, & publica, & domestica
esse illa, quæ aut sunt in priuatis domibus, aut ex-
tra ecclesiam, seu extra oratoria dedicata ad cul-
tum diuinum, & in his absolutè prohibuisse Missæ
sacrificium fieri etiam Episcopo permittente, & in
hoc sublatam esse antiquam Canonistarum alter-
cationem: Publica verò esse illa, quæ extra priua-
tas domos ad diuinum tantum cultum sunt dedi-
cata, & designata ab Ordinario, idest Ordinarij
auctoritate constructa, de quibus per Cardinal. d.
cons. 11. num. 5. in fin. vers. Et pro pędictis. Et in
his permisisse Missas celebrari, præuia tamen visi-
tatione, seu approbatione Ordinarij.
18 Porrò quoad oratoria domestica S. Congrega-
tio aliàs consulta, Vtrum Episcopus attento Con-
cilij Tridentini decreto in oratorijs existentibus
in domibus priuatorum celebrandi Missas licen-
tiam ex causa concedere possit; censuit non posse,
sed hanc licentiam petendam esse à Sede Aposto-
lica, prout post Concilium Tridentinum hactenus
obseruatum est. Et propterea iussu Pauli V. me
Secretario dedit litteras circulares ad vniuersos
Episcopos, quibus declarauit hanc facultatem il-
lis non competere, eisq; iniunxit, vt si quas licen-
tias à seipsis, vel à suis Antecessoribus concessas
19 reperissent, nullas, & irritas decernerent. Item
cum dubitatum esset, an in domo Principis posset
Missa celebrari, quasi non veniat appellatione do-
mus priuatæ, sic etiam de Arcibus, & Palatijs Ba-
ronum, vbi exercent iurisdictionem, S. Congrega-
tio respondit comprehendi d. decreto Concilij hu-
20 iusmodi loca. Et cum Cardinalis Legatus Portu-
galię petijsset, vt posset concedere licentiam cele-
brandi Missam in domo priuata decenter accom-
modata, cùm infirmus aliquis pro viatico debet
communicari; & hoc quia in illis regionibus sunt
multa loca adeo dispersa, & remota à parochijs,
vt non sine maximo incommodo possit Euchari-
21 stiæ Sacramentum circumferri: S. Congregatio
respondit non esse concedendum. Quin etiam cùm
Agnesia, & Theresia de Cusman dubitassent, an
indultum audiendi Missas in propria earum do-
mo sibi per Paulum III. cōcessum, per Concilium
fuisset sublatum; S. Congregatio censuit esse sub-
latum: concessit eis tamen, vt Missas in illa domo
audirent in oratorio tantum ab Ordinario appro-
22 bando. Atque ita eiusmodi licentię celebrandi in
oratorijs domesticis consueuerunt olim obtineri
ab eadem Congregatione Concilij, in qua etiam
stabilitæ fuerunt conditiones, & à Sanctissimo ap-
probatę, quibus illæ deinceps essent concedendę,
nempe
Primò, vt oratorium constituatur in loco de-
centi,

centi, & clauso, visiteturq; & approbetur ab Or-
dinario.
Secundò, vt facultas hæc non concedatur nisi vi-
ris, aut fœminis primarijs morbo, aut alia causa
impeditis, ne ad ecclesiam accedant.
Tertiò, vt die Paschatis teneatur is, cui conceditur adire parochialem ecclesiam.
Quartò, vt id concedatur sine præiudicio iuriū
parochialium.
Quintò, vt qui ibidem Missas audierint, non
liberentur ab obligatione accedendi diebus de
præcepto ad ecclesiam pro Missis audiendis prẹter
eos famulos, & famulas tantum, qui seruitio do-
mini, cui facultas conceditur, fuerint necessarij.
Quibus de mandato Pauli V. aliæ etiam con-
ditiones fuerunt adiectæ in Congregatione ora-
toriorum.
23 At verò de oratorijs publicis S. Congregatio sę-
pius declarauit esse in facultate Episcopi, vbi illa
visitauerit, ac diuino cultui peragendo apta, ac de-
centia esse compererit, licentiam impertiri, vt in
eis sacrosanctum Missę sacrificium celebrari valeat.
24 Et oratoria publica censuit esse cum habent ostiū,
quod immediatè respondet in viam publicam, &
nullum habent aditum, vel prospectum à loco pri-
uato, etiamsi in priuato solo constructa sint, aut pa-
rietes habeant cum ædibus priuatorum commu-
25 nes. Item publica censuit esse illa, quæ in locis
publicis constructa reperiuntur, veluti in mona-
sterijs, & hospitalibus ecclesiasticis, licet quoad
26 monasteria Monialium Congregatio ipsa banc li-
centiam aliquando impertita fuerit pro oratorio
in eorū infirmaria constructo cū clausulis, [Dum-
modo oratorium visitetur, & approbetur ab Or-
dinario, & ita construatur, vt separatum à loco In-
firmariæ, & clausum maneat, nec aperiatur, nisi
quando Missa ibi erit celebranda, & arbitrio Or-
dinarij sic aptetur, vt Moniales infirmæ possint vi-
dere, & audire Missam eo dumtaxat die, quo sa-
27 cram Eucharistiam sumere voluerint.] His positis,
quicquid contra senserit Ludouicus Lopez in suo
Instructorio, cap. 6. de Bull. videtur respondendum
Cruciatam dum dat facultatem celebrādi in ora-
torijs etiam tempore interdicti, nequaquam esse
intelligendam de oratorijs domesticis.
Primò, quia etsi loquatur de oratorijs priuatis,
hæc tamen qualificat per verba illa: Ad diuinum
tantum cultum dedicatis: quæ quidem qualitas
minimè congruit oratorijs domesticis, quæ sunt
omnino prophana, & hodie sunt oratoria, cras ca-
mera, Glossa in Clem. Quia contingit, in ver. Al-
tare, de relig. domib. Cardin. d. cons. 11. num. 12.
Paul. de Castro cons. 167. Præsupposita, in fio. lib. 2.
Romanus cons. 477. In casu proposito, num. 5. &
dictum est supra nu. 6. Sed congruit tantum ora-
torijs publicis, quæ sacris ministerijs dedicantur
auctoritate Episcopi: nam locus quilibet conse-
cratus diuino obsequio est Sanctum Sanctorum
Domino, cap. Nulli, 12. quęst. 2. cap. Mancipia, de
rer. permut. quæ iura ad propositum nostrum ad-
ducit Card. d. cons. 11. in princ. num. 1. vers. Pri-
mo quidem. Qualia sunt oratoria Hospitalium,
& Confraternitatum, c. Ad hæc, de religiosis do-
mibus, c. Quidam, 18. q. 2. cap. Nemo, de consecr.
dist. 1. Lapus d. allegat. 41. Calder. cons. 352. An
Episcopus, aliàs 23. de testam. Neque verò huic in-
terpretationi repugnant verba illa Bullæ, In priua-
tis oratorijs: nam quamuis oratoria dicata ad di-
uinum cultum verè dicantur publica, si conside-
rentur ad differentiam illorum, quæ quilibet pri-
uatus sine Episcopi auctoritate sibi construit intra
domesticos parietes; tamen appellari possunt pri-
uata, si considerentur ad differentiā ecclesiarum,
à quibus differunt, quia ecclesiæ dotantur, non
oratoria, vt per Cardin. eod. cons. 11. num. 10. Ant.
de Butr. d. cons 19. num. 19. Rota decis. 508. par. 1.
diuers. Couar. in cap. Alma Mater, in 2. part. re-
lect. § 4. n. 2. Et fusè declarat Quintilianus Man-
dosius in reg. de Annali, quęst. 17. num. 7. & seq. &
constat ex dictis supra in 1. quęst. no. 5. Vnde cum
priuatum oratorium secundum latitudinem voca-
buli dicatur omne, quod non est ecclesia, siue il-
lud sit in sepublicum, siue domesticum, secundum
Mandos. d. num. 7. Bulla addendo illa verba, Ad
diuinum tantum cultum dedicatis, satis declara-
uit se non intellexisse de priuatis, prout contra di-
stinguuntur à publicis, sed de priuatis, prout con-
28 tradistinguuntur ab ecclesia. Nam talia sunt sub-
iecta, qualia prædicata demonstrant, l. Qui vinum,
ff. de vin. trit. & oleo legat. Oldrad. cons. 80. in-
cipien. Talia sunt subiecta, Anchar. cons. 65. Pro
clariori, n. 5.
29 Et confirmatur ponderando subsequentia ver-
ba Bullæ: Ab Ordinario visitandis, & approban-
dis, quę similiter non applicantur nisi publicis:
nam publica tantum possunt visitari, secus dome-
stica, vt in hoc cap. & dixi supra in 1. notab.
Obseruandum est etiam Bullam hac in parte
loqui per eademmet verba, quibus loquitur Con-
cilium in d. § Neque patiantur. Sed decretum
Concilij in illis verbis, Ad diuinum tantum cul-
tum, &c. non habet locum nisi in oratorijs publi-
cis, vt ostensum est supra. Ergo nec Bulla quę ver-
ba sua à Concilio mutuauit, l. 2. C. de Noxal. l. Iu-
ris gentium, §. Si paciscar, ff. de pactis, iuncta l.
Transigere, vbi glos. magna, C. de transact. Bart.
& Doctores in l. Sciendum, ff. Qui satisdare cogan-
tur. Alioquin verba Bullæ, Ad diuinum cultum
dedicatis, essent inania, & nihil operarentur. Atq;
ita in terminis Bullæ Cruciatę declarat Henriq.
de indulgent. lib. 7. n. 4. litt. K.
30 Pręterea Bulla debet interpretari vt minus de-
roget iuri communi, & Concilio, quàm fieri possit,
cap. Pastoralis, de priuileg. cap. 1. §. Numquid,
eod. tit. lib. 6. vbi Gemin. in 2. notab. Si intelliga-
tur, vt det licentiam celebrandi in oratorio do-
mestico, & in tempore interdicti, corrigit in duo-
bus. Est enim contra Concilium quoad oratoria,
& contra ius commune tam quoad interdictum,
c. Alma Mater, de sent excom. lib. 6. quàm quoad
oratoria, vt in iuribus, num. 13. allegatis. Ergo
satis est, vt in vno corrigat ius commune, cap. In
his, de priuileg. Vnde hanc theoricam, DD. com-
muniter desumunt, & pluribus comprobat Suarez
lib. 8. de leg. c. 14
Et confirmatur, quia etsi propter præseruationē
Pontificiæ authoritatis, de qua in cap. vlt. sess. 25.
non requiratur vt Tridentino Concilio specialit r
derogetur, vt requiritur in alijs Concilijs genera-
libus, iuxta text. in cap. Ex parte, de Capell. Mo-
nachor. Necesse est tamen, vt Papa expressè sta-
tuat contrarium ius, quod Concilium disponit, vt
sępius declarauit S. Congregatio eiusdem Concilij
interpres, vt patet ex motu proprio Pij V. vt dixi
in c. Nulla, num. 86. supra de concess. pręben. At
Bulla tantum abest, vt expressè statuat contrarium
eius,

eius, quod statuit Concilium, vt potius disponat illud idem, quod Concilium disponit, cum ijsdem verbis vtatur, vt dictum est supra.

Non obstat particula implicatiua, *etiam*, quia implicat suppositiuè, vt in indultis vescendi carnibus etiam temporibus ieiuniorum, & quadragesimæ, & celebrandi ante lucem. Dum ergo concedit licentiam celebrandi etiam tempore interdicti, supponit licentiam celebrandi in Oratorio alijs temporibus. Id autem dupliciter potest contingere, vel quia publicum, vel quia adsit priuilegium Sedis Apostulicæ.

Dicendum ergo aut Bullam loqui de publicis, vel de domesticis cum suppositione priuilegij; debet enim supponere terminus habiles. Atque hũc intellectum ad Bullam videtur sequi Henriq. loco cit. & ita olim declarauit S. Congregatio Concilij, censuit enim Commissarium Cruciatæ non habere facultatem concedendi licentiam celebrandi in Oratorijs domesticis, sed tantum in Oratoriis publicis ad Diuinum cultum dedicatis.

His accedit obseruantia subsequuta tam quoad Commissarios, quàm quoad Papam. Quoad commissarios, quia nunquam vsi hac facultate; nec est verisimile vsos non fuisse si habuissent. Et Archiepiscopus Toletanus reuocauit concessiones, quas fecerat in vim Bullæ, & declarauit eas Pontifici reseruatas.

Quoad Papam, quia concedit licentiam cum multis clausulis, & moderationibus, quarum superiùs meminimus, num. 22. & cum magna difficultate. Quod esset ridiculum si vnicuique liceret ex Bulla Oratorium habere. Et augetur absurdum, quia sine licentia Commissarij id omnibus liceret etiam infimæ conditionis mediātibus duobus regalibus; nullibi enim in Bull. fit mentio de licentia Commissarij, nisi quoad indultum celebrandi ante lucem.

Vltimò, causa impulsiua, quæ mouit Paulum V. ad reuocandas licentias celebrandi in eiusmodi Oratorijs, fuit quoniam relati fuerunt graues abusus, qui in hac materia irrepserant, & præsertim quod Mauri, & Christiani noui in eis abutebantur Sacramento, & committebant detestanda sacrilegia. Vnde si adesset hæc facultas, tamen expediret eam reuocare, ad c. Suggestum, de decimis.

De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

Cap. Aqua.

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesia polluta per Sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiamsi aqua fuerit per Episcopum benedicta.*
2 *Delegari possunt ab Episcopo Clericis etiam minoribus quæ sunt iurisdictionis, non autem, quæ sunt ordinis.*
3 *Consuetudo potest plurimum in his quæ sunt iurisdictionis, sed in his quæ sunt ordinis nihil potest.*
4 *Iurisdictio siue ordinaria, siue delegata solo verbo committitur, & reuocatur; potestas ordinis secus.*
5 *Papa potest committere quæ sunt ordinis etiam non Episcopo.*
6 *Reconciliatio ecclesiæ pollutæ si sit consecrata non facilè committitur à Papa simplicibus Sacerdotibus.*
7 *Episcopatus est ordo.*
8 *Abbates Presbyteri, & benedicti de Episcopi consensu, vel cum specialibus eius dimissorijs an possint tonsuram, & minores ordines conferre sæcularibus eidem Episcopo subiectis, & num. seq. vsque ad num. 20.*
9 *Congregationis Concilij declaratio à quorundam impugnationibus vindicatur.*
10 *Potestas duplex requiritur ad ordines conferendos.*
11 *Abbas Presbyter, & benedictus quoad non subditos caret potestate iurisdictionis, sed non potestate ordinis, & ideò ordinando illos imprimit characterem, & num. seqq.*
12 *Concilij Tridentini decretum in cap. 10. sess. 23 expenditur.*
13 *Episcopi titulares possunt ordines conferre de licentia Episcopi Diœcesani.*
14 *Episcopus potest alteri Episcopo ea quæ sunt ordinis demandare.*
15 *Abbas inuitatus potest tonsuram, & minores ordines conferre etiam subditis alterius monasterij.*
16 *Lex noua disponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat.*
17 *Rota decisio de Abbatibus ordinantibus sæculares cum dimissorijs Episcopi expenditur.*
18 *Abbas qui sine Episcopi consensu contulit tonsurã, & minores ordines regularibus alterius Religionis dimissis à suis Superioribus incidit in pœnam suspensionis ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati sunt suspensi ab executione ordinum.*
29 *Ordinati à non habente potestatem non sunt suspensi, sed iterum ordinandi.*
20 *Degradatio Clericorum an possit demandari ab Episcopo Abbatibus, Presbyteris, & benedictis.*
21 *Degradatio est ordinis Episcopalis.*
Mucro spiritualis est duplex, ibidem.
22 *Depositio ab ordine ad eum spectat, ad quem spectat ordinatio.*
23 *Declaratur, num. seqq.*
24 *Spiritualia faciliùs construuntur, quam destruuntur.*
25 *In Degradatione Presbyteri olim sex Episcopi erãt adhibendi, tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi.*
26 *Depositio verbalis ab ordinibus etiam sacris fieri potest ab Episcopo tam per seipsum, quam per eius generalem Vicarium.*
27 *Degradatio solemnis fieri potest ab Episcopo per seipsum adhibitis tamen sex Abbatibus vsum mitræ, & baculi habentibus.*
28 *Vel alijs personis ecclesiasticis etiam non diœcesanis si Abbates commodè interesse non possint, & num. 33.*
29 *Degradatio post Concilium Tridentinum fieri potest ab Episcopo alijs Episcopis non adhibitis non solum in casu hæresis, sed etiam in alijs criminibus in quibus ad actualem degradationem sit procedendum.*
30 *Laici quantumuis graues non possunt hodie degradationi assistere sicut poterant de iure communi in casu hæresis.*
31 *Prælati regulares ordinum Mendicantium non di-*

cun-

cantur in dignitate ecclesiastica constituti quoad
hoc vt possint actuali degradationi assistere.
32 *Abbates non debent interesse examini, vel process-*
sui degradationis, sed tantum actuali degrada-
tioni assistere, vt assessores.

1 AQVA. Ecclesia polluta per Sacerdotem
simplicem reconciliari non potest, etiā-
si aqua fuerit per Episcopum benedi-
cta. Hoc dicit, & tria facit. Ponit di-
ctum, damnat contrariam consuetudinem causam
reddens, & subdit præteriti tolerantiam. Secun-
da ibi, *non obstante*, tertia ibi, *Quod autem.*
2 Nota ex hac decretali insignem regulam in ma-
teria delegationis, videlicet ea quę iurisdictionis
existunt etiam minoribus Clericis ab Episcopo de-
mandari posse, vt cognoscere de causis, iudicare,
instituere, beneficia conferre, & omnia alia quæ
assecutus est Episcopus in confirmatione, c. Trans-
missam, supra de elect. nihil enim habet Episco-
pus quod sit meri imperij, quod non sit delegabi-
le, vt ait glos. in cap. Peruenit, 95. dist. quam dicit
singularem Abb. hic num.3. Ea verò quæ sunt or-
dinis Episcopalis committi non possunt ab Episco-
po Clericis inferioris gradus, idest non Episcopis,
vt consecratio Virginum, ordinatio Clericorum,
consecratio ecclesiarum, & similia de quibus in
cap. Quamuis, 68. distin. Ita banc regulam ponit
textus hic, & glos. in d. cap. Peruenit, propè finem
Anton. de Butr. hic num.3. & 4. Petr. de Ancbar.
3 num.4. & Abb. num.2. Similem regulam ponunt
Doctores, & in specie Butr. num. 12 in cap. Quan-
to, supra de consuet. idest consuetudinem posse
plurimum in his quæ sunt iurisdictionis, sed in
his quæ sunt ordinis nihil posse. Vnde hic consue-
tudo qua simplices Sacerdotes de mandato Epi-
scopi reconciliabant ecclesias pollutas improba-
tur tamquam corruptela. Et sic censetur sublata
etiamsi sit temporis, cuius initij non extet memo-
ria in contrarium, vt scripsi plenè in eod. c. Quan-
4 to. Rationem verò differentiæ cur ea quæ sunt
iurisdictionis possint inferioribus delegari ab Epi-
scopo, non autem ea quæ sunt ordinis, optimè as-
signat glos. hic in ver. Iurisdictionis, quia scilicet
iurisdictio sola voluntate, & verbo committitur si-
ue delegata fuerit, siue ordinaria, & reuocatur,
cap. Super quæstionum, §. Intentioni, & §. Porrò,
sup. de off. deleg. l. Iudicium, ff. de iudic. Collatio
verò Sacramentorum non confertur sola volunta-
te, vel verbo, imò facto opus est, quia necessaria
est visibilis vnctio, & exterior, quæ est signum in-
terioris vnctionis in corde, cap. Vnico, sup. de Sac.
Vnct. quæ perpetua est & amitti non potest, licet
executio quandoque suspendatur, cap. Quodqui-
dam, vers. Si forte militię, 1. qu. 1. Et hoc innuit,
Abb. Antiq. hic nu.1. dum dicit, licet ea quæ sunt
iurisdictionis possit Episcopus inferioribus demā-
dare, non tamen ea quæ ossibus Episcoporum in-
herent; quæ scilicet non sola voluntate, aut ver-
bo, sed per consecrationem conferuntur, & Host.
n.3. dum reddit rationem huius differentię, quia
ordo, loquit, non per commissionem, sed per ma-
nus impositionem transfertur, d. cap. vnico, sup.
de Sacr. Vnct. & cap. fin. de Sacram. non iteran.
Hoc ipsum docuit S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 3.
dicens potestatem Sacramentalem esse quæ per
aliquam consecrationem confertur. Et banc re-
manere in homine qui eam per consecrationem
Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.
est adeptus quandiu viuit; potestatem verò iuris-
dictionalem esse quę ex simplici iniunctione ho-
minis confertur, & ideò non immobiliter adhæ-
ret.
5 Procedunt tamen hęc in Episcopo qui non po-
test ea quę ordinis Episcopalis sunt demandare,
nisi constituto in ordine Episcopali; Papa verò po-
test ea committere etiam inferioribus Sacerdoti-
bus, vt de minoribus ordinibus patet in cap. Quo-
niam, 69. dist. in cap. Cum contingat, de ætat. &
qualit. & in c. Abbates, de priuil. in 6. De Sacra-
mento Chrismatis est textus in d. cap. Peruenit, 95.
dist. & tradunt omnes in cap. Quanto, supra de
consuet. & dixi latè in d. cap. vnico, §. Per frontis,
6 supra de Sacr. Vnct. Et de reconciliatione ecclesiæ
pollutæ tradit hic Innocen. vbi dicit se ante audi-
uisse Papam pluribus Episcopis indulsisse, vt per
simplices Sacerdotes possent reconciliare ecclesias
aqua tamen priùs per Episcopum benedicta. Ve-
rum Clemens Papa IV. vt subdit Host. in fine hoc
de facili non concedebat, nisi de ecclesijs nondum
consecratis, de quo remittit ad id quod legitur, &
notatur, infra in cap. prox. An autem Papa possit
committere non Episcopo, vt conferat ordines
sacros dixi in d. cap. Quanto, num.4. de consuet.
7 Secundò nota Episcopatum esse ordinem, vt hic
patet in ver. Ordinis Episcopalis. Vnde secundum
Hostien. nu.2. Taceant qui dicunt in ecclesia Dei
non esse nisi septem ordines: nam & Tonsura ordo
est, & Episcopatus ordo est, vt hic apertè probatur
de Episcopal. De prima tonsura, & de omnibus
alijs probatur, & notatur plenè in cap. Cum con-
tingat, supra de ætat. & qualit. Hæc est vnanimis
Canonistarum ferè omnium sententia, à qua tamē
discrepant Theologi, qui tenent primam Tonsurā,
& Episcopatum non esse ordines propriè. De Ton-
sura scripsi latissimè in d. cap. Cum contingat. Et
de Episcopatu in c. 1. de ordinat. ab Episc.
8 QVAERO, An Episcopus possit committere Ab-
bati Presbytero, & benedicto, vt primam tonsu-
ram, & minores ordines conferat sæcularibus ip-
sius Episcopi iurisdictioni subiectis.
Hanc dubitationem iam pridem sustulit Sacra
Congregatio Concilij in causa Bononien. censuit
enim Abbates postquam ordinem Sacerdotalem,
& munus benedictionis susceperint posse tonsurā,
& minores ordines sæcularibus Episcopi iurisdi-
ctioni subiectis conferre si modo ipsius Episcopi
consensus accedat, ijque pro se quisque ab eodem
Episcopo litteras dimissorias impetrauerint ita vt
satis non sit id generatim ab Episcopo fuisse con-
cessum, sed hac semper concessione singulis opus
sit. Posse itidem eosdem ordines conferre alijs re-
gularibus, qui litteras dimissorias speciales suorū
Superiorum, necnon specialem consensum Epi-
scopi loci habuerint: ac prætcrea alijs sæcularibus
subditis aliorum Episcoporum, dum tamen & ipsi
attulerint speciales dimissorias suorum Ordinario-
rum, & consensum specialem Episcopi loci.
9 Verum huius declarationis veritatem in dubiū
reuocant moderni Collectores in cap. Cum con-
tingat, supra de ætat. & qualit. eamque impugnant
hoc fundamento, quod cum decreto Concilij Tri-
dentini in cap. 10. sess. 23. statutum sit, vt Abbati-
bus, &c. non liceat in posterum cuiquam qui re-
gularis subditus sibi non sit tonsuram, vel mino-
res ordines conferre, nec litteras dimissorias ali-
quibus Clericis sæcularibus, vt ab alijs ordinentur

concedere, &c. Non obstantibus quibusuis priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiã im memorabilibus: supradicta decisio videatur pugnare cum illis verbis Concilij, cuiquam qui regularis subditus sibi non sit. Quæ verba dicunt excludere sæculares etiam subiectos Abbatibus, & in quos ipsi Abbates habent ordinariam iurisdictionem, & multò magis subditos alterius habentes litteras dimissorias ad recipiendos ordinea etiam ab ipsis Abbatibus. Et ob eamdem rationem dicunt prædicta verba excludere regulares non sibi subditos etiamsi speciales dimissorias suorum Superiorum, & specialem consensum Episcopi loci obtinuerint, quia neque in hoc casu asserunt eam decisionem sustineri posse, cum Concilium exigat, vt is cui Abbas vult ordines conferre sit regularis sibi subditus.

Sed his non obstantibus in adhæreas decisioni, quia habetur in libris publicis S. Congregationis super cap. 5. sess. 6. Vnde de illius veritate ambigi non potest, & refertur etiã, licet corruptè, ab Azor. instit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 5. qu. 1. & Stephan. Quaranta in summ. Bullar. ver. Ordo, vers. Abba-
30 tibus. Et quod spectat ad decretum Concilij in d. c. 10. sess. 23. Obserua diligenter ad ordines cõferendos requiri duplicẽ potestatem videlicet potestatem ordinis, quæ per aliquam consecrationẽ confertur, & potestatem iurisdictionis, quæ confertur simplici voluntate, & verbo, cap. 1. 9. qu. 1. cap. Nullus, de Paroch. glos. hic in verb. Iurisdictionis, & declarat S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 3. Ordinis potestatem assequuntur Abbates in actu solemnis benedictionis, quia benedictio huiusmodi largo modo dicitur consecratio: & id proportionabiliter præstat Abbatibus, quod consecratio Episcopis, vt dicit Butr. in d. cap. Cum contingat, in 3. not. n. 6. & Felin. in cap. Inter monasterium, in princ. de re iudic. Intellige secundum ea, quæ dixi in cap. 1. in 2. notab. de supplen. neglig. Prælat. Potestatem verò iurisdictionis accipiunt Abbates in actu cõfirmationis etiam ante susceptum munus benedictionis, c. Nosti, de elect. glos. in d. cap. 1. in ver. Substitutos, Oldrad. cons. 14. num. 4. & seq. Felin. in cap. Meminimus, in princ. de accusat. Vtriusque potestatis fit mentio in d. c. Quoniam, 69. dist. & in d. c. Cum contingat, de ætate, & qualit. De potestate ordinis ibi: [Dummodo ipsis ab Episcopo secundùm morem præficiendorum Abbatum manus impositio facta noscatur,] idest fuerint solemniter benedicti, vt illic glos. & DD. interpretantur. De potestate iurisdictionis ibi, [solummodo in proprio monasterio faciendi,] idest non in extraneo vt exponit Hostien. n. 6. in ver. In proprio monasterio, glos. in d. c. Abbates, in verb. Conuolauerint, de priuil. in 6. Specul. tit. de priuil. num. 5. Ea enim verba ostendunt potestatem ordinis quam Abbates Presbyteri accipiũt in solemni benedictione non debere in actum exire nisi quoad Monachos sui monasterij, adde vel quoad sæculares in quos habent ecclesiasticã, & quasi Episcopalem iurisdictionem iuxta textum in d. c. Abbates, Potestas quidem ordinis spectat ad validitatẽ ordinationis: nam sine illa nihil confertur, cap. Presbyteria, 68. dist. glos. præalleg. hic in ver. Iurisdictionis, Lap. alleg. 138. num. 5. Cum vmbra quædam ostendatur in opere, veritas antẽ non subeat in effectu dicit textus in cap. Quanto, supra, de consuet. Potestas verò iurisdictionis ad essentiam ordinationis non pertinet, sed ad illius exercitium, seu executionem, & legitimum vsum eius, cap. 1. & 3. 71. dist. Quia scilicet potestas ordinis non debet exire in actum nisi secundũ quòd mouetur à potestate Superiori, S. Thomas, vbi
31 supra. Vnde Abbas, si sit Presbyter & benedictus ordinando sibi nõ subditum characterem imprimit, sed ordinis executionem non confert, quia scilicet non deest illi potestas ordinis, sed tantum potestas iurisdictionis, vt post Boattin. tenet gloss. penult. & DD. in d. c. Abbates, de priuil. in 6 Archid. Turrecrem. & Præpos. in d. cap. Quoniam, 69. dist. Io. Andr. & alij in d. cap. Cum contingat, supra, de ætat. & qualit. At si Sacerdotalem ordinem ac munus benedictionis non susceperit ordinando nihil confert, quia deest illi potestas ordinis, d. c. Quanto, de consuet. & not. in d. cap. Cum contingat, Hostien. Io. Andr. Butr. Abb. & cæteri omnes Bertacch. in tract. de Episc. lib. 3. part. 2. num. 9. Syluest. in ver. Ordo, 3. sub num. 2. vers. Simplices verò Abbates, Rebuff. in praxi, tit. de
32 cleric. & à quib. & quom. n. 14. Dum verò Concilium in d. c. 10. sess. 23. statuit vt Abbatibus non liceat tonsuram, vel minores ordines conferre cuiquam qui regularis subditus sibi non sit, ademit quidem Abbatibus authoritatem seu potestatem iurisdictionis, quam habebant ad ordines ritè, & rectè conferendos respectu sæcularium etiam sibi subiectorum.

Et ita in hoc derogauit dispositioni d. c. Abbates, sed non ademit, aut limitauit ipsam potestatem ordinis, quia hæc potestas tamquam indiuisibilis nõ recipit restrictionem, nec potest pro parte auferri, & pro parte non, vt latissimè probaui in cap. 1. supra de suppl. neglig. Prælat. Et propterea Abbas benedictus ordinando regulares sibi non subditos, aut sæculares etiam post Concilium, imprimit characterem, ratione scilicet absolutæ potestatis ordinis quam ex concessione septimæ synodi accepit in impositione manuum, licet non conferat ordinis executionem ob ademptam sibi à Concilio authoritatem, seu iurisdictionẽ quoad non subditos regulares, itaut proinde sic tonsurati non debeant iterum tonsurari, vt sæpius respondit S. Congregatio Concilij cuius declarationes complures retuli in d c. 1. Itaque Abbas Presbyter, & benedictus respectu regularium sibi non subditorum, aut respectu sæcularium caret tantummodo iurisdictione propter Concilij prohibitionem, sed potestate ordinis non caret. Defectum autem iurisdictionis supplet Episcopus qui Abbati impertitur licentiam ordinandi suos diœcesanos: aut per specialem consensum, aut per litteras dimissorias ipsi Abbati directas iuxta relatam sacræ Congregationis declarationem. Ergo cum hoc casu non deficiat Abbatibus potestas ordinis, nec potestas iurisdictionis, consequens est vt ordines ab ipsis ritè, & rectè conferri valeant.

Nec obstant verba illa d. c. 10. cuiquam qui regularis subditus sibi non sit. Quandoquidem Concilium ibi sustulit facultatem ordinandi sæculares, quam Abbates habebant, vel iure ordinario ratione quasi Episcopalis iurisdictionis, vel ex indulto Sedis Apostolicæ iuxta textum in d. c. Abbates, de priuileg. in 6. Sed non eam quam consequi possent ex licentia, vel delegatione Episcopi diœcesani. Ratio est, quia decretum illud fuit editum in fauorem ipsius Episcopi diœcesani, vt pa-

ter

tet ex istis verbis: Sed horum omnium ordinatio ad Episcopos intra quorum diœcesis fines existāt pertineat; & consequenter diœcesano licere debet in hoc fauori suo renunciare, & consentire, vt sibi subiecti ab alieno Antistite promoueantur, cap.1.2.3. & per totum, 71.dist. cap. Lugdunensis,
13 9.q.2. cap 8. sess.23. Concilij Tridentini. Simile in Episcopis Titularibus, qui etsi prohibeantur à Concilio in cap.2. sess. 14. quemquam ordinare, etiam in locis nullius diœcesis; tamen de Episcopi diœcesani consensu benè ordinare possunt, quia scilicet non carent potestate ordinis, quam in consecratione acceperunt, cap. Transmissam, de elect. Et quamuis careant potestate iurisdictionis, cum subditos non habeant tamquam clero, & populo carentes, vt dicitur in d. c.2. tamen huius potestatis defectus benè suppleri potest per consensum Episcopi diœcesani, cuius interest, vt aliàs fuit responsum, & praxis obseruat: nam & hodie videmus in diœcesi Ostiensi, & Sabinen. & alibi Pontificalia, & alia quæ sunt ordinis exerceri ab Episcopis Titularibus in partibus infidelium, quos Cardinales Episcopi in suffraganeos assumpserunt ad præscriptū Concilij Lateranensis sub Leone X.
14 sess.9. de Cardinal. Eamdem rationem optimè assignat glos. hic in ver. Iurisdictionis, dicens, Vnus Episcopus alij Episcopo potest ea quæ sunt ordinis demandare, & per huiusmodi demandationem nihil ei committit, cum ipse Episcopus habeat ea quæ ministerium consecrationis desiderant, & ei deest tantùm authoritas; quia in alienam messem falcem mittere non debet, nisi de voluntate, & mandato illius, cuius est diœcesis, cap. Scriptum est, 6.q.3.

15 Accedit quod Concilium in d.c. 10. sess.23. dum prohibet Abbatibus, ne tonsuram, vel minores ordines conferant, nisi suis subditis regularibus, concordat cum iuris communis dispositione; nam hoc ipsum prius statutum fuerat in d. c. Quoniam, 69. dist. & in d. cap. Cum contingat, de ætat. & qual. per illa verba, solummodo in proprio monasterio faciendi, idest in sui monasterij Monachos, non autem extraneos, vt dixi supra vers. Vtriusque potestatis: & tamen non obstante prohibitione septimæ Synodi, de qua in prædictis iuribus, Abbas si fuisset inuitatus potuisset tonsuram, & minores ordines conferre etiam Monachis alterius monasterij, & sic regularibus sibi non subditis, vt in d. cap. Quoniam, tradit glos. in ver. Monasterio, Archid. num. 5. in glos. Sed & Monachos, Turrecrem. num.5. & Præpos. num. 1. per textum in d. c. Lugdunensis, 9.q.2. Idem tenent in d. cap. Cum contingat, Henric. Boich. & Ioann. de Anan. ambo in
16 princ. Bellam. n.2. & omnes. Ergo eodem modo id Abbatibus licere debet hodie si fuerint ab Episcopo inuitati non obstante prohibitione Concilij Tridentini; nam lex noua disponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. In contractibus, §. Præterea, C. de non numer. pecun. glos. Bart. & DD. in l. Sciendum, ff. Qui satisd. cogan.

17 Non obstat quod in Rota de mandato Clementis VIII. proposito hoc dubio, videlicet, An Abbates, qui habent facultatem conferendi tonsuram, vel minores ordines subditis sibi regularibus possint stante decreto Concilij Trident. c. 10. sess.23. tonsuram, vel minores ordines conferre personis sæcularibus habentibus litteras dimissorias à suis Ordinarijs: re maturè discussa resolutū fuerit, non posse, vt patet in decis. Cardin. Seraph. 985. Etenim hęc decisio, vt saluari possit videtur intelligenda de sęcularibus habētibus litteras dimissorias generales cuicumque Antistiti directas, non autem de habentibus speciales directas ipsis Abbatibus: nam si intelligeretur hoc secūdo modo, pugnaret ex diametro cum declaratione Sacræ Congregationis, & sustineri non posset; supponit enim Abbates Presbyteros, & benedictos carere potestate conferendi tonsuram, & minores ordines personis sęcularibus: & arguit hoc modo. Quemadmodum Papa non potest dare licentiam ei qui ordinatus nō est conferendi ordines sacros, vt tradit Innoc. in cap. Quanto, de consuet. cum nemo det id quod non habet, ita neque per dimissorias suas potest Episcopus dare facultatem ei, qui ea facultate ex dispositione Concilij caret. Sed hoc suppositum est falsum, quia Abbates huiusmodi etiam respectu sęcularium non carent potestate ordinis, sed tātum potestate iurisdictionis, ideoq; ordinando illos etiam absque dimissorijs Episcopi diœcesani imprimunt characterem, licet non conferant ordinis executionem ob ademptam sibi à Concilio iurisdictionem, vt abundè ostensum est supra: Hunc autem iurisdictionis defectum supplere potest Episcopus, quoad eius subditos, cōsentiendo vt ordinari valeant à prędictis Abbatibus ordinis potestatem habentibus, vt similiter patet ex dictis. Nec propterea, vt dicit Rota, prohibitio Concilij redditur superflua. Siquidem in hoc operatur effectum suum, quia sustulit facultatem quam prius habebāt Abbates ordinandi sine dimissorijs Episcopi personas sęculares, in quas habebant ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem, iuxta textum in d. c. Abbates, de priuil. in 6. cuius dispositioni Concilium derogauit, vt eademmet Rota fatetur in prædicta decisione. Item sustulit priuilegia, & indulta Sedis Apostolicę, quę ante Concilium super hoc habebant nōnulli Abbates, vt innuit illa decretalis ibi: Nisi eis id competat ex pleno præfatę Sedis indulto: vnde extendi non debet ad vlteriorem correctionem iuris communis, arg. cap. Cum expediat, de elect. in 6.

Standum est igitur declarationi S. Congregationis quę authoritatem habet à Sede Apostolica Concilium Tridentinum authoritatiuè interpretandi priuatiuè quoad omnes, vt dixi latissimè in cap. Cum venissent, supra de iudic. in quęst. An & quibus liceat Tridentini Concilij decreta interpretari, & in cap. fin. de Constit. in quęst. An declarationes S. Congregationis Concilij habeant legis authoritatem.

Et eò magis quia huiusmodi declarationi etiam
18 postea adhæsit eadem Cōgregatio: Siquidem fuit quęsitum an Abbas Sanctę Marię de Succursu Ordinis Montis Oliueti potuerit in loco in quo iurisdictionem quasi Episcopalem habet in Parochus, & Parochianos conferre minores ordines tribus regularibus Ordinis S. Augustini à suis Superioribus ad hunc effectum dimissis. Et S. Congregatio censuit non obstare quod Abbas non sit benedictus, cùm ex priuilegio Iulij II. habeatur in omnibus pro benedicto; sed non licuisse illi conferre minores ordines dictis regularibus; propterea quod non aderat consensus Episcopi loci, vt habe-

tur in cap. vlt. sess. 6. vt aliàs decretum à S. Congregatione in casu Bononien. Non tamen incidisse in pœnam decreti d. cap. 10. in fine, quia loquitur in Episcopis Nullius, neque in pœnam, cap 8. sess. 23. quia loquitur quando sine testimonio ordinarij loci contulisset ordines iuxta cap. Eos & c. fin. de tempor. ordin. in 6. sed in pœnam, c. fin. sess. 6. quia sine licentia Ordinarij loci contulit ordines. Et quamuis d. cap. loquatur in Episcopo; tamen S. Congregatio censuit multo magis habere locũ in Abbate, & cum simpliciter d. c. Dicat suspensum ab exercitio Pontificalium intelligi absolutè, non autem per annum dumtaxat, quia quando voluit suspendi per annum tantum, expressit, vt d. cap. 8. & d. c. 8. & sic Abbas iste erit tantum suspensus ab exercitio illorum actuum quos Pontificali dignitate, & authoritate exercuit; nempe à collatione ordinum, & similium, non autem censebitur suspensus à diuinis, quæ vt religiosus Sacerdos celebrare poterat. Vnde consequens erit, vt si postea celebrauit, non ideò effectus sit irregularis; tamen indigeat rehabilitatione ad exercitia Pontificalium, à quibus fuit suspensus. Item erit aduertendum ad ordinatos, quia & ipsi sunt suspensi ab executione ordinum, & si celebrarint sunt irregulares, & indigent dispensatione.

Ex qua declaratione quod spectat ad rem præsentem duo colliguntur. Primum est licere Abbatibus benedictis, vel habentibus priuilegium perinde ac si essent benedicti conferre minores ordines personis sæcularibus, aut regularibus sibi aliàs non subditis, si modo habeant litteras dimissorias speciales à proprio Episcopo. Propterea enim prędictus Abbas Oliueranus ordinando regulares alterius ordinis incidit in pœnam suspensionis ab exercitio Pontificalium, quia defuit consensus Episcopi Diœcesani, vt dixit S. Congregatio. Ergo si Episcopus consensisset, Abbas in nullam pœnam incidisset, qui est casus decisionis Bononien.

19 Alterum est ordinationem non subditorum factam ab huiusmodi Abbatibus etiam sine dimissorijs proprij Episcopi non esse irritam: nam regulares S. Augustini à dicto Abbate ordinatos, S. Congregatio dixit esse suspensos ab executione ordinum; ergo character fuit impressus. Nam si impressus non fuisset ex defectu potestatis in ordinante sic promoti non fuissent suspensi, sed potius iterum ordinandi, c. Chorepiscopi, cap. Quamuis, & cap. Presbyteri, 68. dist. c. Nihil, 7. q. 1. Hostiens. Io. Andr. & omnes in cap. vn. & ibi dixi n. 6. supra de sacra vnct. Henric. Boich. post alios in c. fin. de Sacramen. non iteran. & ita Abbates huiusmodi etiam post Concilium non carent prorsus, vt putauit Rota, potestate ordinandi sęculares aut regulares sibi non subditos. Hanc materiam latius prosequor in c. 1. de suppl. neglig Prælat. in q. An Pręlatus inferior sæcularis habens priuilegium post Cõcilium conferendi tonsuram, & minores ordines certis personis dumtaxat, ordinando alios quàm in litteris designatos, imprimat characterem necnè. Post hæc scripta emanauit à S. Congregatione Concilij infrascripta declaratio, quæ est originaliter in libro memorialium pag. 407. videlicet.

In causa Cathanien. Iuris cõferendi ordines minores inter Episcopũ Cathanien. ex vna, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, ac alios, ex altera, die 23. Nouembr. 1641. S. Congregatio, &c. vtraque parte informante ore, & scriptis. ac rationibus hinc inde deductis maturè examinatis, inhęrendo decisioni Rotæ Romanę sub die 27. Aprilis 1592. coram bon. mem. Cardinali Seraphino de ordine fel. record. Clementis VIII. factę, nec non declarationibus eiusdem S. Congregationis dictę decisioni conformibus subsequutis, censuit, improbata opinione contraria, Abbates Regulares benedictos eiusdẽ Congregationis Cassinensis, seu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut instituti habentes etiam iura Episcopalia, seu quasi Episcopalia, vsumque Mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem primam tonsuram, & minores Ordines conferendi, non posse dictam primam tonsuram, nec alios ordines minores, nisi suis subditus Regularibus cõferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel instituti, etiamsi habeant litteras dimissorias suorum Superiorum, & consensum Ordinariorum, intra quorum diœcesum fines ipsi Regulares ordinandi existant: & multò minus personis secularibus etiam habentibus litteras dimissorias à suis Ordinarijs. Ac propterea inhibuit Archiepiscopis, Episcopis, & alijs pręlatis inferioribus, vt in futurum concedere non audeant supradictas litteras dimissorias huiusmodi Abbatibus directas, nec ab istis recipi. Quod si secus fiat, tam concedentes, quàm ordinantes à collatione Ordinum suspensi remaneant, præter alias pœnas arbitrio eiusdem Congregationis reseruatas.

Et iterum propositis dubijs, an Abbates Regulares benedicti habentes iura quasi Episcopalia primam tonsuram, aut minores Ordines possint conferre sęcularibus Clericis, Episcopi iurisdictioni subiectis, si modò ipsius Episcopi consensus accedat: itidem an prædicti Abbates possint Regularibus alterius Ordinis, qui litteras dimissoriales suorum Superiorum Regularium, & consensum Episcopi loci habuerint, possint prædictam tonsuram, & minores Ordines conferre.

Die decima Maij 1658. S. Congregatio Concilij ad vtrumque dubium respondit, non posse.

20 Secundò QVAERO, An degradatio possit ab Episcopo demandari Abbatibus Presbyteris, & solemniter benedictis.

21 Respondeo non posse, quia degradatio est ordinis Episcopalis, c. Degradatio de pœn. lib. 6. & notatur in cap. Cum non ab homine, d. iudic. Hostien. in cap. Dilectus, & c. Irrefragabili de offic. ordin. DD. in cap. Cum contingat, vbi in specie Collectar. n. 3. de foro compet. Ea verò quæ ordinis Episcopalis existunt non possunt Clericis inferioris gradus, idest non Episcopis demandari, vt hic patet, & dixi supra in 1. notab. Vnde, vt dicebat Archid. in cap. Dilecto, num. 1. in ver. Mucrone, de sent. excomm. lib. 6. duplex est mucro spiritualis, alius disciplinans, seu medicinalis, vt excommunicatio, qui non ad punitionem, sed ad correctionem tantum vibratur; Alius eradicans, siue mortalis, vt degradatio, qui non tantum ad correctionem, sed etiam ad punitionem infligitur, & hic est mucro Episcopi specialissimus: vnde nullus non ordinatus in Episcopum ipsum vibrare potest. Quod dictum Archidiaconi sequuntur Io. Andr. in cap. 1. num. 4. in verb. Cum ab omni mucrone, & Anchar. num. 2. in 5 notab. de homicid. lib. 6.

Nec

22 Nec obstat si dicatur, Huiusmodi Abbatibus po-
test ab Episcopo committi, vt minores ordines
conferant, vt ostensum est in præcedenti quæstione;
ergo videtur etiam eis committi posse, vt ordines
auferant per degradationem, quia eius est depo-
nere, cuius est ordinare, c. Nullus Primas, 9 q. c. 3.
de Paroch. Host. in d. c. Cum contingat, n. 2. & Io.
Andr. n. 10. vers. Quod dic de foro compet.
23 Nã respondetur in ordinibus conferendis Ab-
bates benedictos fuisse specialiter priuilegiatos à
septima Synodo, vt in c. Quoniam, 69. dist. At non
fuerunt priuilegiati in ordinibus auferendis, nec
licet arguere ab ordinatione ad degradationem;
24 quia spiritualia facilius construuntur, quàm de-
struuntur, vt in hac ipsa materia degradationis
inquit glossa in d. cap. Degradatio, in ver. Cano-
nibus, de pœn. in 6. Vnde Episcopus solus ordinẽ
conferre potest, solus auferre non potest dicit tex.
25 in c. fin. 15. q. 7. Nam in degradatione Presbyteri
sex Episcopi sunt adhibendi, & tres in degrada-
tione Diaconi, vel Subdiaconi. Concilium Aga-
thense, cap. 1. d. c. fin. c. Siquis, cap. Felix, & cap. Si
autem, ead. cau. & quæst. gloss. præall. glos. 2. in c. 1.
de hæret. in 6. Abb. in cap. Non potest, de re iudic.
26 Syluest. in ver. Degradatio, nu. 1. Hodie decreto
Concilij Tridentini in cap. 4. sess. 13. statutum est
vt aduersus clericos etiam in sacris ordinibus cõ-
stitutos ad condemnationem, necnon verbalem
depositionem procedere possit Episcopus tam per
seipsum, quàm per illius Vicarium in spiritualibus
27 generalem; Ad actualem verò atque solemnem
degradationem per seipsum etiam non adhibito
numero Episcoporum à Sacris Canonibus præfini-
to, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus to-
tidem Abbatibus, vsum Mitræ, & baculi ex priui-
legio Apostolico habentibus si in ciuitate, aut in
diœcesi reperiri, & commodè interesse possint,
28 alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate
constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia cõ-
mendabiles existant.
29 Quo decreto corrigitur d. cap. Degradatio, de
pœn. in 6. Sed ampliatur cap. 1. de hæret. eod. lib.
Primò in eo vt non solum Episcopus per se ipse, sed
eius quoque Vicarius possit ad verbalem degrada-
tionem procedere. Deinde vt non solum in casu
hæresis, sed etiam in omnibus in quibus ad actua-
lem degradationem procedendum sit. Declara-
tur etiam eo decreto d. c. 1. vt debeant assistere
totidem Abbates vsum mitræ, & baculi, vt supra
habentes quot Episcopi requirebantur. Nam in
30 dicta decretali numerus non erat præfixus. De-
mum ampliatur in eo, vt si commodè in ciuitate,
vel diœcesi reperiri non possint sufficiantur viri in
eorum locum in dignitate ecclesiastica constituti.
Vnde si essent laici quantumuis graues, ac iuris
scientia commendabiles non possent assistere, qui
tamen poterant ex d. c. 1.
31 Appellatione autem personarum ecclesiastica-
rum de quibus Concilium loquitur, Prælatos re-
gularium Mendicantium non comprehendi dixit
S. Congregatio cum non habeant nomen dignita-
32 tis, & Abbates non debere interesse examinatio-
ni, vel processui, sed tantum posse solemni & actua-
li degradationi assistere, vt assessores, & posse Ordi-
narium alias personas in dignitate ecclesiastica
constitutas etiam non diœcesanas adhibere.

De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & diuinis officijs.

Cap. Presbytero.

SVMMARIVM.

1 *Horas Canonicas dicere tenetur Presbyter horis debitis, ei tamen ex causa permittitur, vt mane illas dicat vsque ad vesperam inclusiuè.*
2 *Matutinum debet inchoari media nocte, & expleri mane.*
3 *Potest tamen dici de sero ex causa, aliàs secus.*
4 *Hora Canonica ex aliquarationabili causa possunt insimul dici vsque ad vesperam inclusiuè.*
5 *In Horis Canonicis dicendis satius est præuenire, quam præueniri.*
6 *Cessante legitimo impedimẽto horis debitis sunt persoluenda, ita vt hora Officij respondeat horæ diei.*
Eremitæ miraculum, cui Angelus interdum deferebat vuas acerbas, interdum maturas, interdum marcidas, n. 8.
7 *Debitor non potest præuenire tempus solutionis quando dilatio apposita est creditoris gratia.*
9 *Agricultura operam dare Presbytero non est prohibitum.*
10 *Hora Canonica an sint septem, vel octo.*
11 *Vigilia nocturna quæ sint, & quot, & quibus temporibus dicantur.*
12 *Horas Canonicas dicere qui teneantur, & nu. seq. vsque ad n. 30.*
13 *Quid in presbyteris.*
14 *Et quid in Diaconis, & Subdiaconis, & n. 19.*
Et quid in Clericis Minorum ordinum beneficiatis, n. 17. & nu. seqq. vsque ad n. 26.
Et quid in non beneficiatis, n. 26. & num. seqq.
Et quid in Clericis professis, n. 28.
15 *Presbyteri nomen largè comprehendit etiam Diaconos, & Subdiaconos.*
Sed non alios Clericos, nisi vulgariter proferatur, num. 27.
16 *Horas Canonicas omittentes Clerici in sacris etiam non beneficiati grauiter peccant, & puniuntur ex Concilio prouinciali Mediolanensi, & n. 25.*
18 *Clerici in sacris, & in minoribus beneficiati in multis æquiparantur.*
19 *Horas Canonicas an Clerici in sacris, vel in minoribus beneficiati teneantur dicere de iure diuino.*
20 *Quilibet Clericus habens officium cum cura, & sine cura si post sex menses officium diuinum non dixerit, fructus suos non facit pro rata omissionis, & temporis; & beneficio priuari potest ex Concilio Lateranensi.*
21 *Et quomodo hæc rata sit accipiẽda ex Bulla Pij V.*
Bulla Pij V. contra non recitantes diuinum officiũ refertur, ibid. & n. seq.
22 *Horas Canonicas qui primis sex mensibus post obtentum beneficium non dicit, grauiter peccat.*
23 *Horas Canonicas tenentur dicere etiam obtinentes præstimonia, vel alia beneficia nullum seruitium requirentia.*
24 *Pensionarij tenentur dicere officium paruum Beatæ Mariæ virginis, aliàs pro rata fructus suos non faciunt.*

Ab

25 *Ab Horis Canonicis dicendis non excusatur, qui febri, vel aduersa valetudine leuiter laborat.*

26 *Clerici in minoribus non beneficiati an teneantur ad horas canonicas, & num. seqq.*

27 *Nouitij non tenentur ad Horas Canonicas, sed ad aliquid indeterminatum.*

28 *Ad Horas Canonicas tenentur professi Clerici etiam in ordinibus minoribus constituti.*

29 *Fallit in Clericis Societatis Iesu.*

30 *Officium Beatæ Mariæ Virginis, ac Defunctorum an ex præcepto recitare teneãtur Monachi S Bernardi Hispaniarum Ordinis Cistertiensis, & nu. seqq. vsque in fin.*

Breuiario Monastico reformato vtentes gaudent ijsdem priuilegijs, quibus gaudent vtentes Breuiario Romano.

32 *Bulla Pij V. super Breuiario Romano quoad officium B. Mariæ Virginis expenditur, & n. seq. vsque in fin.*

Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum, &c. qui ad præscriptum rubricarum non dicunt, & psallunt, non peccant, ibidem.

33 *Officium B. Mariæ Virginis an esset in præcepto ante Bullam Pij V. & num. seqq.*

34 *Obligatio prædicti officij vnde initium sumpserit.*

35 *Officium B. Mariæ Virginis est in præcepto si ita se habeat ecclesia, vel Monasterij consuetudo.*

36 *Constitutio noua non tollit speciales locorum consuetudines, vel statuta.*

1 PRESBYTER. Habet multa dicta, & legitur variè, & ideò communiter non summatur. Sed secundùm intellectum qui videtur communis, sic summari potest, secundum Cardin. & Abb. Presbyter tenetur horis debitis dicere Horas Canonicas, ei tamen ex causa permittitur, vt manè illas dicat vsque ad vesperam inclusiuè, & habetur paucis immutatis in c. Presbyter, 91. dist. vbi Archid. in princ. dicit, hoc c. Habetur hic pro palea, sed pro grano ponitur extra de celebr. Missar. c. 1. Diuiditur in tres partes. In 1. præcipit, vt officium dicatur horis debitis. In 2. specificat causam propter quam permittitur anticipatio, ibi, *Deinde*. In 3. concludit ibi, *Ergo*.

2 Nota 1. ibi, *mane*. Matutinum esse complendum manè, & sic ante ortum solis, secundum Abb. hic in 1. notab. debet tamen inchoari à media nocte, & ideò infrà sequitur in littera, *Media nocte surgebam*, secundum Hostien. nu. 4. Io. Andr. in princ. & Anchar. in 1. notab. Sed certè vt obseruat Abb. vbi supra, si matutinum inchoetur media nocte, non poterit expleri mane, quia in eo recitando tantum temporis non insumitur; nisi fortè seruaretur consuetudo quorumdam religiosorum, qui media nocte incipiunt matutinum, & recitant vsque ad laudes, & postea incipiunt laudes paulo antè diluculum, & explentur mane, id est hora diei prima. Sic enim optimè seruatur
3 quod dicitur in texto secundum eum. Verumtamen de sero matutinum dicere propter honestarum occupationum necessitatem non est malum, quia melius est Deo laudes debitas præueniendo reddere, & alia honesta officia postmodum explere, quàm si per vnum aliud impediatur: Sed si hoc fieret ad quietius vacandum somno, & voluptati, non esset absque peccato. Ita S. Thomas quod l. 5. in fin. & Siluest. in ver. Hora, n. 10. vers. Tertiam.

4 Secundò nota ibi, *Primam, Tertiam*, ex aliqua rationabili causa (veluti si Clerico exeundum sit ad opus rurale) horas Canonicas posse insimul persolui vsque ad vesperam inclusiuè vt in littera secundum Host. n. 4 in ver. Vesperamque. Cardin. & Abb. in summario textus. Concilium enim est vt horę omnes simul dicantur, ne superuenientibus occupationibus aliqua Hora omittatur, vt hic per glos. 1. Innoc. n. 4. vers. Hoc autem quod dicit, & Abb. Antiq. in princ. & hoc seruat Papa quoad Horas simul dicendas vsque ad Sextam, & quandoque vsque ad Nonam inclusiuè, nec non Cardinales, & Episcopi ex magna parte, vt Hostien.
5 testatur hic in princ. Idque ob eam rationem, quia horis persolutis oportet eos multis negotijs vacare, & satius est præuenire quã præueniri: nam secũdũ Hugon. Primum prouidentia, secundum verò negligentia est, cum præsertim prima pars diei sit aptior, & deuotior, quàm suprema. Ad hoc l. 2. §. vn. ff. de verb. signific. secundum Host. cum quo transeunt Io. Andr. n. 10. & Abb. n. 3. vers. Nota bene glossam.

6 Tertiò nota ibi, *Horis competentibus*. Cessantibus occupationibus, vel alio legitimo impedimento horas Canonicas esse dicendas horis congruis, seù competentibus, ita scilicet vt hora officij respondeat horæ diei, non quidem reciprocè, sed gradatim, adeo vt matutinum dicatur in nocte, prima in diluculo, & sic de alijs horis, vt legitur, & notatur in c. 2. in 1. respons. supra de offic. Archipresb. & hic notant Host. n. 10. vers. Et dic horis competentibus, Henric. Boich. n. 3. & Abb.
7 nu. 3. col. 3. circa med. vers. Sed dicunt. Non igitur in dicendo potest Presbyter tempus anticipare, nec postponere, quia hęc diuisio per momenta dierum facta est ad honorem Dei, cui officium impenditur, non autem ipsius Sacerdotis. Quotiescumque autem dilatio est apposita creditoris gratia, non potest debitor præuenire tempus in solutione, vt l. Eum, qui aliàs incipit, Labeo, ff. de ann. legat. & l. Qui Romæ, de verb. oblig.
8 secundum Anchar. hic n. 3. & 4. Vnde vt hic refert Io. Andr. nu. 11. & post eum Anch. nu. 6. & Abb. n. 3. fertur miraculosè de quodam Sancto Eremita, quem Angelus deficientibus eleemosynis pascebat, eique interdum deferebat, vuas acerbas, interdum maturas, interdum marcidas: interrogatus Angelus ab Eremita quænam esset huius diuersitatis causa: respondit se acerbas deferre cum horas recitando præueniebat, maturos cùm congruo tempore recitabat, marcidas cùm nimis tardabat; & hoc ideò, vt subdit Io. Andr. quia Eremita occupationibus inuolutus non erat.

9 Quartò nota ibi, *exeat ad opus rurale*, Presbyteris esse permissum agriculturæ operam nauare, vt hic, & in c. Clericos victum, 91. dist. & in c. Nũquam, de consecr. dist. 5. Quod tamen intellige secundum ea, quæ plenè notaui in cap. 1. n. 25. & seqq. & nu. 46. vsque ad n. 52. infra. Ne Cleric. vel Monach.

10 Quintò nota ibi, *Septenarius numerus* expleatur. Horas Canonicas esse numero septem, & non plures, nec pauciores, vt hic patet, & notat gl. fin. Host. num. 4. in ver. Vesperamque, & n. 24. Io. Andr. num. 2 Henric. Boich. n. 2. in 3. quæst. Butr. n. 8. Abb. col. 1. in fin. vers. Sed tunc non septies, & alij communiter. Sot. de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 4. Suar. de relig. tomo 2. tract. 4. lib. 4.

lib. 4. c. 6. num. 6. Non desunt tamen qui sentiant
horas Canonicas esse octo, matutinum à laudi-
bus distinguentes, Nauarr. de hor. Canon. c. 3.
n. 27. post S. Antonin. & in hac sententia fuit Ar-
chid. in c. Presbyter, 91. dist. separando illam au-
thoritatem, *Media nocte surgebam*, &c. ab alijs
septem horis, de quibus ait Propheta, *Septies in
die*, &c. Sed certè hoc iure non probatur secun-
dum Abb. loco citato, & in oppositum clarè stat
littera huius decretalis, quæ dicit septenarium nu-
merum impleri persoluendo Matutinũ, Primam,
Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperam, & Com-
pletorium, & ita sub hora matutini complectitur
etiam laudes, cum de illis nullã faciat mentionem.

11 Vltimò nota ibi, *Nocturnis*. Vigilias noctur-
nas appellari, quæ in nocte persoluuntur; cum de
illis intelligatur authoritas, *Media nocte surge-
bam*, vt dicitur in textu, & innuit etymologia
vocabuli, dicuntur enim Nocturna, quia explen-
tur nocte, & dicuntur Vigiliæ, quia dum recitan-
tur, vigilandum est, non torpendum, vt inquit
Host. hic n. 28. & Io. Andr. n. 7. vers. Et dicit Ho-
stiensis, & pro Vigilijs nocturnis, seu officio no-
cturno Archid. in d. cap. Presbyter, n. 1. intelligit
matutinum; pro officio autem diurno sex laudes,
idest Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vespe-
ras, & Completorium. Sed Host. hic n. 26. dicit
Vigilias nocturnas hic poni in plurali, quia sunt
numero tres, videlicet matutinum, quod dicitur
media nocte, Prima, quæ secundum hoc dicenda
est diluculo, licet aliqui illam dicant illico post
matutinum, quæcumque sit illa hora, sicut seruat
Capella Pontificia; & Completorium, quod in Cre-
pusculo dicendum est, vel paulo post, licet eccle-
sia Gallicana ipsum dicat statim post Vesperas.
Tertia verò, Sexta, Nona, & Vespera sunt horæ
diurnæ secundum Hostien. quem totidem verbis
hic refert, & sequitur Io. Andr. nu. 7. Henric. Bo-
ich. nu. 3. vers. Vnde tres propriæ. Nec dissentit
Archid. in d. cap. Presbyter col. 1. in fin. vers. Et
nota, dum ait ex Beda Ecclesiam traxisse exem-
plum conueniendi octies inter diem, & noctem
ad horas dicendas, à Iudæis, qui tempore Esdræ
ad audiendam legem octies conueniebant, quater
in die, & quater in nocte. Cur autem Ecclesia
hæc horarum tempora determinauerit, & præci-
pua opera Christi, & alia in singulis huiusmodi
horis præclarè gesta, & in futurum peragenda,
egregiè commemorat ibi Archid. col. 2. fere per
totam.

12 QVAERO generaliter qui ad horas Cano-
nicas teneantur.

13 Certum est primò cunctis Presbyteris etiam
non beneficiatis horas Canonicas esse in præcep-
to: nam de Presbytero expresè loquitur hæc de-
cretalis, eamque generaliter de Presbyteris om-
nibus esse intelligendam dixit Host. hic in princ. &
in hoc gl. vlt. & omnes conueniunt, vt testatur Ab-
bas n. 4. vers. Ideò aduerte, & vers. Secundus ca-
sus, summa Tabien. in vers. Horæ Canonicæ, n. 1.
in 2. quæst.

14 Deinde certum est ad horas Canonicas simili-
ter teneri Diaconos, & Subdiaconos, licet benefi-
cium ecclesiasticum non habeant: nam Presbyte-
ri nomen hic sumitur largè, vt comprehendat om-
15 nes clericos in sacris ordinibus constitutos, & est
simile in c. 1. in fin. supra de bigam. & in c. 2. in
princ. de cohabit. cleric. & mulier. & ita hic fir-
mant Host. num. 5. & Abb. Antiq. num. 1. dicens
clericos in sacris ad hoc teneri ratione ordinis,
& quamuis subdat Petrum de Sampsone Magi-
strum suum in ea fuisse opinione, vt ratione ordi-
nis nemo teneatur ad horas Canonicas, arg. c. Il-
lud, & c. vlt. 95. dist. hoc tamen nemo sequitur, &
oppositũ tenent hic Io. And. n. 12. in ver. Presby-
ter. Henric. Boich. num. 5. & communiter Docto-
res, vt Abb. testatur loco citato. Imò ad hoc nul-
los discrepat, vt asserunt Host. nu. 3. & Io. Andr.
vbi sup. & consentit S. Thom. quodl. 6. q. 5. art. 8.
& Summistæ omnes in ver. Horæ.

16 Quibus accedit quod in Concilio prouinciali
Mediolanensi primo in tit. de Canonic. Hor. non
intermitten. S. Mariæ, tomo 4. Concil. p. 2. pag.
371. col. 2. littera E, statutum est vt infra, videli-
cet. Qui verò initiati beneficium ecclesiasti-
cum non habent, si diuinum prætermiserint of-
ficium præter graue peccatũ, quod committunt,
grauiter etiã ab Episcopis in eos animaduertatur.
Hæc ibi, & adde quod dicam infra num. 25.

17 Tertiò manifestum est ad horas Canonicas te-
neri clericos omnes in minoribus ordinibus con-
stitutos beneficium aliquod ecclesiasticum obti-
18 nentes: nam clerici in sacris, & clerici in mino-
ribus beneficiati aliàs æquiparantur, vt legi-
tur, & notatur in c. 1. supra de postulan. Sed con-
stituti in sacris procuIdubio tenentur ad horas,
vt supra proximè ostensum est: ergo multò fortius
clerici minores beneficiati, arg. c. Cum secundum,
supra, de præben. c. Quod à te, & c. Diuersis, de
cleric. coniug. secundum Host. hic n. 3. Io. Andr.
n. 12. in ver. Presbyter, & in hoc similiter S. Tho-
mas vbi supra, & Doctores omnes conueniunt, vt
19 dicunt Abb. & Tabiena locis citatis. Quinimò
ratione sacri ordinis clerici tenentur ad horas di-
cendas de iure diuino positiuo, secundum illud
Psalmi 118. *Septies in die laudem dixi tibi*, vt hic
per Abb. n. 5. clerici autem beneficiati, & sic vi-
uentes de patrimonio Crucifixi ad hoc tenentur
de iure diuino naturali, arg. d. c. Cum secundum,
adeo vt Summus Pontifex nequeat super hoc di-
spensare, vt tenet Tabien. in ver. Horæ Canonicæ,
in 15. quæst. & Angel. in eod. ver. quæst. 6.

20 Porrò Leo X. in Constitutione septima, quæ in-
cipit, Supernæ dispositionis arbitrio, edita in gene-
rali Concilio Lateranensi S. 38. in Bullar. tom. 1.
pag. 477. statuit, vt quilibet habens beneficium
cum cura, & sine cura, si post sex menses ab ob-
tento beneficio diuinum officium non dixerit, le-
gitimo cessante impedimento, beneficiorum suo-
rum fructus suos non faciat pro rata omissionis
recitationis officij, & temporis, sed eos tamquã
iniustè perceptos in fabricas huiusmodi benefi-
ciorum, vel pauperum eleemosynas erogare
teneatur. Si verò vltra dictum tempus in si-
mili negligentia contumaciter permanserit, legi-
tima monitione præcedente, beneficio ipso priue-
tur, cum propter officium detur beneficium. In-
telligatur autem officium omittere quoad hoc, vt
beneficio priuari possit, qui per quindecim dies
illud bis saltem non dixerit; Deo tamen vltra præ-
missa de dicta omissione redditurus rationem. Quæ
pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis
toties sit, quoties contrafacere conuincantur. Hæc
ibi.

21 Et quoniam animi suspicione multi angebantur
cuiusmodi ratæ prædictæ ratio esset habenda,
Pius V.

Pius V. in sua Constit. 135. incip. Ex proximo, in Bullar. tom. 2. pag. 347. Statuit primò, vt qui Horas omnes Canonicas vno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij, seu beneficiorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui verò Matutinum tantum, dimidiam; qui cæteras omnes horas vltra dimidiam; qui horarum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat.

Secundò ibi, *tametsi*, hanc pœnam amissionis fructuum voluit habere locum etiamsi aliquis adstrictus Choro prætendat ex consuetudine, statuto, vel fundatione se lucrifecisse fructus, & distributiones ex sola præsentia in Choro absque eo, quod Horas Canonicas recitauerit: amittit enim ratam superius præfinitam præter amissionem fructuum, & distributionem.

22 Tertiò ibi, *Item ille*: adiecit, vt qui primis sex mẽsibus cessante legitimo impedimento officium non dixerit, intelligat se graue peccatum admisisse.

23 Quartò ibi, *declarantes*: præmissa locum habere declarauit etiam in obtinentibus præstimonia, præstimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia etiam nullum omnino seruitium habentia.

24 Vltimò ibi, *at quicumque*: decreuit vt quicumque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas vt clericus percipit, modo prædicto obligatus sit ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxius. Ad hanc Bullam vide Adnotationes Nauarri in Manuali cap. 25. nu. 122. vers. Decimo tertio peccat mortaliter: & in Enchirid. de orat. cap. 7. & quod scripsi in c. Conquerente, n. 8. supra de cleric. non resid.

25 Et ad prædictorum corroborationem adde prouinciale Concilium Mediolanense quartum, par. 3. in tit. de vita, & honest. cleric. §. Sacerdos, tom. 4. Concil. par. 2. pag. 468. col. 1. ad fin. vbi sic legitur: Sacerdos, clericusque sacris initiatus, aut ecclesiasticum beneficium obtinens Horarum Canonicarum officio cum adstrictus sit, meminerit se febri, morboue aliquo, vel aduersa valetudine leuiter aliquando laborantem, non iustam propterea excusationem habere, quamobrem illud intermittat, omittatuè. Itaque si quando corporis infirmitate affectus est, ipse pro sua conscientia rectè videat quid præstare possit, ac ne omittẽdo grauiter peccet, & beneficij, quod habet, fructus suos non faciat. Hæc de Sacerdotibus, & Clericis tam in sacris, quam beneficium, vel pensionem obtinentibus.

26 De reliquis autem clericis, scilicet minorum ordinum non beneficiatis, non conueniunt Doctores an ad Horas Canonicas obligentur: nam glos. vlt. hic generaliter dicit non tantum Presbyteros, sed etiam alios clericos ad hoc teneri, arg. cap. Cum secundum, de præben. Non tamen aperit an hoc intellexerit de clericis minorum ordinum etiam non beneficiatis; sed apertius hoc videtur sensisse Innocentius hic in princ. Sic enim ait: Quilibet clericus etiam in non sacris ordinibus constitutus omni die debet dicere officia diuina, vel audire: arg. cap. Clericus victum, & cap. fin. 91. dist. & cap. fin. 92. dist. In ecclesia autem omnes clerici eiusdem ecclesiæ debent conuenire, vt eam officient, vt hic, & in d. cap. fin. 92. dist. & qui altari, &c. d. c. Cum secundum.] Hæc Innoc. qui, vt vides, distinguit clericos in ecclesia beneficiatos ab alijs clericis, & sentit omnes quidem teneri, sed beneficiatos teneri in ecclesia, vbi habent beneficia. Abbas verò num. 7. quamuis fateatur Doctores sentire clericos minorum ordinũ non beneficiatos non teneri ad horas, & ita se habere generalem consuetudinem, quæ non dicentẽ excusat, argum. cap. Cum dilectus, de consuet. tamen vt ipse formaliter subiungit: de mente iuris diuini, & humani credo quod sit oppositum: nam eo ipso quod quis promouetur ad ordines, assumitur in sortem Domini, & transfert se in Deum, & in Ecclesiam: vnde eximitur à potestate sæculari, vt cap. Cum non ab homine, supra de iudic. optimè facit, c. Cum pontio, cum cap. præced. 12. q. 2. Nam vt quisque clericus debet viuere de patrimonio Christi, vel saltem Episcopus tenetur prouidere, cap. 2. cap. Episcopus, & d. cap. Cum secundum, de præben. Idem videtur ex mente Sancti Thomæ d. quodl. 6. q. 5. art. 8. in corpore, ait enim: Clericus ex hoc ipso quod est clericus, & præcipuè in sacris ordinibus constitutus, tenetur dicere Horas Canonicas; Videntur enim tales specialiter esse assumpti ad laudẽ diuinam, secundum illud Esa. 42. *Omnem, qui inuocat nomen meum in laudẽ meam, creaui illum*. Videtur tamen loqui de clericis beneficiatis, vt patet ex his, quæ immediatè sequuntur, & ex themate quæstionis.

27 Contrarium puto verum. Primò quia hoc cap. loquitur de Presbytero, & de ipso intelligit authoritatem illam, Septies in die, &c. Et quãuis Presbyteri appellatione largò sumpto vocabulo veniãt etiam clerici in sacris ordinibus constituti, vt dictum est supra num. 15. tamen non veniunt constituti in minoribus, nisi vulgari idiomate proferatur: quo casu potest sumi ad differentiam laici, vt censuit Rota decis. 216. num. 3. par. 2. recent. Facit text. in cap. Tribus, de consect. dist. 2. Nec dicatur secundum hoc etiam clerici minorum ordinum beneficiati exempti essent ab horis dicendis, cum nec ipsi comprehendantur appellatione Presbyteri: nam respondeo hos non teneri ex vi nominis Presbyteri, de quo text. loquitur; sed quia aliàs æquiparantur clericis sacrorum ordinum, vt cap. 1. de postulan. secundum Hostien. & maximè quia cum viuant de altari, tenentur ex iustitia altario inseruire, arg. d. cap. Cum secundum, de præben. Quæ ratio non viget in alijs clericis; nam Ecclesia Romana non consueuit cogere Episcopos ad prouidendum, nisi ordinatis ad sacros ordines, vt ait glos. 1. in fin. in d. c. 2. de præben. & hos tantum vetuit sine sufficienti titulo ordinari Tridentina Synodus in c. 2. sess. 21.

Secundò, quia clerici in minoribus possunt redire ad sæculum: ob quam rationem nec Nouitij tenentur ad Horas Canonicas, sed tantum ad aliquid indeterminatum, vt per Syluest. in ver. Hora, num. 3. vers. Sextò, & Tabien. in ver. Horæ Canonicæ, §. 5.

Tertiò, quia Constitutiones Apostolicæ, Concilia, & Doctores tam S. Theologiæ, quam iuris Pontificij non arctant clericos ad diuinum officiũ recitandum, nisi sint in sacris, vel beneficiati: & ita ab huiusmodi onere eximũt minores clericos beneficia non obtinentes, ad l. Cum Prætor. ff. de iudic. & c. Nonne, de præsumpt.

Quartò, quia ex præcitata Bulla Pij V. obtinen-

tes

tes pensiones vt clerici obligantur tantummodo ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis; ergo ad officium diuinum clerici non tenentur, licet pensiones obtineant, & longè minus si eas non obtineant.

Quintò, quia generalis consuetudo babet, vt tales non teneantur: & huiusmodi consuetudo valida est, secundum Abb. At non esset valida si esset contra mentem iuris diuini, vt cap. fin. supra, de consuet.

Sextò, quia esset importabile onus, vt puer septē annorum, qui potest prima tonsura initiari, c. In singulis, 77. dist. glos. in c. Nullus, in ver. Infanti, de tempor. ordin. lib. 6. quinè per hoc dicitur in sortem Domini assumptus, cap. Cleros, 21. dist. cap. Duo sunt, 12. q. 1. illicò adstrictus esset ad diuinum officium recitandum. Quinimò eum in promouendis ad primam tonsuram Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. Hoc tantum exigat, vt fidei rudimenta edocti sciant legere, & scribere, nec requirat vt linguam latinam intelligant, prout requirit in promouendis ad alios ordines in cap. 11. & 13. eiusdem sessionis, vtique in necessariam consequentiam admittit, vt sic tonsurati non teneantur ad Horas Canonicas: quandoquidem qui linguam latinam non callent, nec rubricas intelligere, nec officium valent ordinare, cap. Sedulò, 38. dist. cap. fin. supra de ætat. & qualit.

Et hanc partē scilicet clericos in minoribus non beneficiatos minimè teneri ad horas dicēdas post Petr. de Palude tenet Syluest. in ver. Hora, num. 3. vers. Quinam, dicens opinionē Abbatis nullo iure probari, & tantum eos teneri ad aliquid indeterminatum ex ipsa honestate iuris naturalis: & sequitur Tabien. in ver. Horæ Canonicæ, §. 5. Ha-
28 ctenus de clericis sæcularibus. Clerici autem professi licet non sint in sacris, tamen tenentur ad Horas Canonicas ex receptissima omnium sententia, vt attestatur Syluest. vbi supra, nu. 3. vers. Sextum. Idque optimis fundamentis probat Tabiena loco citato, §. 4. Subdens ex consuetudine, & ex regula ab ecclesia cōfirmata Religiones omnes habere, vt illarum clerici professi dicant Horas.

29 Hoc tamen fallit in Societate Iesu, quæ hoc habet ex peculiari instituto, vt soli clerici in sacris ordinibus constituti, quamuis beneficia ecclesiastica, aut eorum reditus non habeant, teneantur singuli priuatim, ac particulariter, & non communiter ad dicendum officium secundum ecclesię ritum, vt in Constitutione Pauli III. in cap. Regimini militantis ecclesiæ, §. 12. in Bullar. tom. 1. pag. 654.

30 Ex facto quæsitum est, An Monachi S. Bernardi de Obseruantia Hispaniarum Cisterciensis Ordinis, teneantur ex præcepto ad recitationem officij B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum.

Etsi Monachi prædicti ab ipsius Congregationis fundatione quotidie recitare consueuerint officiū paruum B. Mariæ, & diebus ferialibus officium Defunctorum, atque ad hoc lege, seu consuetudine obligati censeantur sub grauis peccati reatu: nunc tamen nonnulli eiusdem Congreg. Monachi contendunt se exemptos esse ab ea obligatione si in priuatis precibus vtantur Breuiario monastico Benedictino iussu Pauli V. reformato, & edito, & nituntur hoc vno fundamento, quia idem
31 Paulus V. in Constitutione approbationis d. Breuiarij Monastici statuit, vt infra, videlicet, [Cæterum vt prædicti religiosi ad Breuiarium, & libros Choreales, vt præfertur, reformatos vnanimiter recipiendos eò alacrius inducantur, quo spiritualibus etiam donis se magis refertos esse compererint, etiam prouidere volentes: omnibus, & singulis prædictis religiosis, vt Breuiarium huiusmodi recitando, eadem priuilegia, gratias, & indulgentias, ac peccatorum remissiones consequantur, quæ fel. record. Pius V. recitantibus Breuiarium Romanum concessit, authoritate, & tenore prędictis indulgemus.]

32 Inter cætera autem priuilegia concessa recitantibus Breuiarium Romanum dicti Monachi vnū dicunt esse, vt ad recitationem officij parui Beatæ Mariæ Virginis, & Defunctorum non teneantur. Quod dicunt probari ex infrascriptis verbis Constitutionis Pij V. videlicet [Quod verò in rubricis nostri huius officij præscribitur, quibus diebus officium B. Mariæ semper Virginis, & Defunctorum, item septem psalmos pœnitentiales, & graduales dici, ac psalli oporteat; Nos propter varia huius vitæ negotia multorum occupationibus indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præscriptione remouendum duximus.] Quemadmodum ergo, dicunt ipsi, ex priuilegio Pij V. recitantes Breuiarium Romanum non tenentur ex præcepto recitare officium B. Mariæ, ita nec recitantes Breuiarium Benedictinum, quibus à Paulo V. communicata sunt omnia priuilegia concessa recitantibus Breuiarium Romanum: hæc enim est natura adæquationis huiusmodi, vt l. 1. ff. de legat. 1. l. vn. C. de rei vxor. act. cap. Miramur, supra de seru. non ordin. cap. Non solum, de regul. lib. 6. cum simil. vt per Butr. cons. 19. Quia hic agitur de potestate, n. 3. vers. Item secundò.

Cæterum vniuersa Monachorum Congregatio, prædictis paucissimis tantum exceptis, defendit antiquam obligationem in honorem Beatissimæ Virginis. Quare cum supplicasset S.D.N. pro declaratione Sanctitas Sua hanc controuersiam ad Sacram Congregationem Concilij decidendam reiecit.

33 De obligatione recitandi officium paruum B. Mariæ, ac Defunctorum Doctores multum torquebantur ante dictam Pij V. Constitutionem. Quidam enim circumscripta particulari consuetudine, arbitrabantur solas Horas Canonicas esse sub pręcepto, non autem officium B. Mariæ, aut Defunctorum: quod originaliter voluit Gulielm. de Monte Laud. in Clement. 1. de celebr. Missar. quem ibi sequuntur Cardin. Anchar. Imol. Item Io. de Lign. in tract. de Horis Canon. quæst. vlt.

34 Quidam verò censuerunt, omnes qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri ex præcepto etiam ad officium B. Mariæ: qui tamen dissentiunt in origine obligationis: alij enim asserunt id sancitū fuisse olim peculiari decreto Concilij Claramontani sub Vrbano II. Quod probat Nauarr. in tractat. de Horis Canon. & alij recentiores. Porrò in vita Vrbani II. quæ habetur tom. 3. Concil. p. 2. pag. 408. col. 1. circa fin. sic legitur. [Hoc Pontifice Authore Horarię illę preces, quę vulgò B. M. Virginis, & Dei Genitricis officium appellari consueuerunt, non tantum à clericis, sed etiam à laicis pro auxilio contra Saracenos obtinendo recitari cœperunt.] Hęc ibi; & plura hac de re habentur infra in notis ad Concilium Claramontanum, pag. 420. col. 2. litt. B. vers. Ad quod promerendum.

dum. Alij verò dicunt hanc obligationem sumpsisse initium non ex iure scripto, sed ex consuetudine, quę postea vbique inoleuit, ita vt apud omnes vim legis habeat; quam sententiam amplectitur Vitalin. in d. Clem. 1. num. 95. reprobata Guilelmi opinione, quam dicit multum detrahere deuotioni B. Mariæ, & suffragijs Mortuorum. Idem sentit Abb. hic num. 6. subdens id esse in pręcepto ex radice antiquorum Patrum, & traditione ecclesię, licet scriptum non reperiatur, & sequitur Syluest. in ver. Hora, num 6. & Sot. lib. 10. de iust. & iur. quęst. 5. art. 4 vbi ait hanc consuetudinem recitandi officium B. Marię ex pietate, & deuotione, qua Sanctissima Virgo dignissima erat, adeò inualuisse, vt nullus Doctorum aut Sanctorum Patrum negare audeat vim habere pręcepti.

Hanc altercationem videtur voluisse dirimere Pius V. in d Constitutione, Non quidem per modum concessionis alicuius priuilegij recitantibus officium Breuiarij Romani, sed simpliciter & absolutè remouendo periculum peccati ab his, qui illud non recitarent, iuxta rubricarum pręscriptū. Hęc autem remotio peccati, & obligationis nullo modo videtur pertinere ad obligationem, quam habent Monachi S. Bernardi. Primò, quia ipsi nō tenentur solum in vim generalis consuetudinis, seu iuris scripti, de quo erat prius controuersia an vim haberet pręcepti: sed in vim particularis consuetudinis, & instituti sui ordinis, quod initiū sumpsit à fundatione ipsiusmet Congregationis: quamquidem specialem obligationem non est verisimile, vt Sanctissimus ille Pontifex voluerit abrogare. Etenim de valore particularis consuetudinis olim nulla erat cōtrouersia inter Doctores,
35 sed omnes vnanimiter in locis superius citatis cōueniebant in hoc vt recitatio officij esset in pręcepto, si ita se haberet ecclesię, aut monasterij consuetudo. Atque ita loquitur Guil. in d. Clem. 1. Quem cæteri sequuntur.

Pręsertim quia mens Pij V. colligitur ex alia parte eiusdem Constitutionis, vbi eiusmodi consuetudines pręseruat; his verbis: [Hoc autem concedimus sine pręiudicio sanctę consuetudinis illarum ecclesiarum, in quibus officium paruum B. Mariæ semper Virginis in Choro dici consueuetat, ita vt in ipsis ecclesijs seruetur ipsa laudabilis, & sancta consuetudo celebrandi more solito pręd ictum officium.

Sed & ratio illa Constitutionis, [Nos propter huius vitæ negocia multorum occupationibus indulgentes, &c.] non videtur conuenire Monachis Claustralibus, qui à negotijs, & occupationibus mundanis sunt prorsus segregati, & in solitudine positi, facilius possunt orationibus, ac diuinis precibus vacare, cap. Placuit, & c. Si cupis, 16. q. 1.

36 Generaliter autem licet Romanus Pontifex cōstitutionem condendo posteriorem, priorē quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare noscatur, quia tamen locorum specialium, & personarum singularium consuetudines, & statuta cum sint facta, & in facto consistant, potest probabiliter ignorare: ipsis, dum tamen sint rationabilia, per Constitutionem à se nouiter editam, nisi expresse caueatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare: hic est textus ad litteram in cap. 1. de Const. lib. 6. per quem Archid. col. 3. in verb. Expresse, & post eum glos. fin. notat fuisse reprobatam opinionem Hostien. qui in summa de Conuent. §. Et de virtute, vers. Sed specialis, contrarium senserat; & approbatam sententiam Innocentij in c. 1. de rescript. Vnde hanc cōclusionem, idest per nouam Constitutionem nō tolli specialium locorum consuetudines, vel statuta, firmant in d. cap. 1. de Constit. lib. 6. idem Archid. Io. Monach. Io. Andr. Gemin. & cæteri omnes, & in cap. Nonnulli, de rescript. Nisi Princeps hoc intendat. Sed in dubio non videtur hoc velle: & ita procedit text. in l. Iul. §. Diuus, ff. de sepulcr. viol. vt ibi declarat glos. quam communiter tenemus, vt Bart. dicit, & Petr. de Ancbar. in d. cap. 1. num. 10. vers. Vndecimò oppono.

Sed quatenus etiam vsus Breuiarij Romani omnes liberasset ab obligatione officij B. Marię: non tamen essent liberati vtentes Breuiario Benedictino: nam etsi vtētibus hoc Breuiario Paulus V. concesserit omnia priuilegia, gratias, & indulgentias concessas recitantibus Breuiariū Romanum: tamen hęc verba non videntur importare liberationem ab officio B. Marię. Neque huic liberationi conueniunt, quin potius repugnant illa verba Constitutionis Pauli V. quo spiritualibus etiam donis magis refertos esse compererint.

De Celebratione Missarum.

Cap. Quidam.

SVMMARIVM.

1 *Missa de feria propter Missam specialem dimittenda non est.*
Declaratur, n. seqq.
2 *Missam peculiarem audiens in diebus festis an satisfaciat pracepto Ecclesia, & num seqq. vsq. ad num. 7.*
3 *Missas peculiares, seu votiuas an, & qualiter quis prohibeatur audire in diebus festis.*
4 *Superstitiones aliquot referuntur audientium Euangelium, In principio erat Verbum, vel Missae peculiares.*
5 *Sacrificium altaris soli Deo offerendum est, qui solus adorandus est latria.*
6 *Sancti orationes non exaudiunt, sed apud Deum pro nobis interpellant.*
8 *Missa votiua ex Missali Romano dici possunt pro arbitrio Sacerdotum quocumque die officium non est duplex, aut Dominica, id tamen passim fieri non debet.*
9 *Missa pro defunctis potest dici peculiaris.*
Missa votiua pro sponso, & sponsa non dicitur in Dominicis, & festis diebus, ibidem vers. Cauendum.
10 *Missam de vno Sancto quotidie celebrare non licet.*
11 *Missa etiam de officio currenti dicenda est pro salute viuorum, & defunctorum, & n. 34.*
12 *Missam celebrans de Sancta Maria dicitur celebrare pro defunctis, & è conuerso.*
13 *Missa defunctorum an sit dicenda ad consequendam indulgentiam altari priuilegiato concessam; an verò sufficiat aliam Missam dicere, & num. seqq. vsq. in fin.*
14 *Priuilegij tenor inspiciendus est ad dignoscendum an pro liberatione anima à Purgatorio requiratur Missa de Requiem.*

In-

15 *Indulgentias animæ defunctorum non consequuntur à Sacerdote celebrante, sed à Pontifice concedente per modum suffragij.*
16 *Indulgentia non acquiritur nisi conditio sub qua conceditur, adimpleatur.*
17 *Mens Papæ secundum Canones interpretanda est.*
18 *Mens pro defuncto an idem importet quod Missa de* Requiem, *& n.23. 30. & 34.*
19 *Missa de* Requiem *cum ab ecclesia instituta.*
20 *Missa de* Requiem *magis suffragatur animæ defunctorum, quàm Missa de festo, vel de feria. Declaratur, n.31. & seqq.*
21 *Missarum suffragia mortuis tripliciter applicari possunt.*
22 *Medium censetur electum, quod rei gerendæ magis est idoneum.*
24 *Altare priuilegiatum conceditur ipsi ecclesiæ.*
25 *Mortui soluuntur à pœnis Purgatorij ad instar libertatis per debiti solutionem, siue ex bonis liberandi, siue alterius.*
26 *Indulgentiarum materia est fauorabilis.*
27 *Indulgentia pro defunctis non est priuilegium, sed beneficium nulli noxium, & latè interpretandum.*
28 *Indulgentiæ tantum valent, quantum sonant.*
29 *Electio in dubio est debitoris.*
32 *Missa ex parte sacrificij æquè prodest mortuis de quecumque dicatur. Et quid ex parte orationum.*
33 *Libertas si detur seruienti per annum, acquiritur in bissexto si seruiat per dies 365.*
35 *Miraculum Paschasij celebrantis in Capella Columna intus Ecclesiam Sanctæ Praxedis.*

1 QVIDAM. Propter Missam specialem
Missa de feria dimittenda non est. Hoc
dicit secundum Io. Andr. cui cæteri cō-
sentiunt. Diuiditur in duas partes.
In prima ponitur casus. In secunda prouisio,
ibi, *Ideo*.
Nota primò quod dictum est in summario, vi-
delicet propter Missam peculiarem, seu votiuam
non esse dimittendam Missam de feria, seu de of-
ficio occurrente. Non enim transgrediendi sunt
termini, quos posuerunt Patres nostri, cap. 1. de
2 sepultur. Quod nonnulli opinantur vsque adeo ve-
rum esse, vt audientes Missam peculiarem in die-
bus festis, vel illam celebrantes non satisfaciant
præcepto ecclesiæ de Missa audienda; quia Missa,
quæ præcipitur, est Missa de festo, vel quæ secundū
3 officium debet dici, ita Angel. in ver. Missa, n.33.
& in ver. Feria, n.42. licet subdat audientes prop-
ter ignorantiam excusari, sed non celebrantes,
arg. cap. Etiam hoc attendendum, de consecr. dist.
1. Allegantur etiam pro hac sententia Alexan. de
Ales in summa lib.2. & Astensis lib.4. tit.16. qu.2.
Contrarium firmat S. Antonin. in 2. par. tit. 9. c. 10.
S. 1. vers. Quartum dubium, quia textus in c. Mis-
sas, hoc non dicit, sed indistinctè loquitur; ideo-
que non tenetur quis audire Missam propriam ex
necessitate, sed tantummodo ex congruitate, &
secundum hanc congruentiam, vt ipse ait, loqui-
tur hoc capitulum. Neque enim mulierculæ, &
idiotæ scire possunt an Missa sit propria, & opor-
tere hoc semper sciscitari nimis esset laboriosum,
& sequuntur Rosella in ver. Missa, S. 14. Sylue-
ster Missa 2. S. 4. Tabiena in eodem ver. num. 48.
Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. vers. Quod autem.
Et Nauarr. cons. 9. incipien. Ex Concilij, num. 7.,
3 de celebr. Missar. Quod & mihi videtur verius
& ad hoc cap. respondeo hic non improbari con-
suetudinem dimittendi Missam de officio curren-
4 te propter Missam peculiarem; Sed tantummodo
reprehendi superstitiosam Religionem illorum,
qui Missam de sancta Trinitate, vel de sancto Mi-
chaele pro nullo festo prætermitebant, quasi non vi-
derentur audire Missam, nisi illas audirent, se-
cundum Hosti. in princ. in ver. Per singulos dies,
& Cardin. num. 1. in eodem ver. vel qui credebāt
in illa die, in qua audiebant Euangelium, *In
principio erat Verbum*, aut Missas memoratas,
se sine pœnitentia non posse decedere, quam su-
perstitionem habent vetulæ, vt dicunt Abb. An-
tiquus in ver. Audiant, Ioann. Andr. & Cardin.
ambo in ver. Euangelium, & Abb. Siculus in 1.
not. & propterea textus admittit, vt quis audi-
re possit Missam specialem, seu votiuam, dum-
modo id faciat propter reuerentiam S. Trinitatis,
& non pro alia deuotione, quasi dicat licitum est
dimittere Missam de die, & audire Missas votiuas,
dummodo id non fiat propter aliquam specialita-
tem, quasi istę meliores sint alijs secundum glos.
fin. & Hostien. num. 1. puta quia magis prosint ad
vberiores segetes impetrandas, vel quid simile, vt
explicat Innoc. in ver. Pro alia, Hostien. n. 5. in ver.
Non pro alia, Io. Andr. num. 2 in ver. Deuotione,
& Cardin. in 1. quæst. Vnde Abb. cons. 99 Videtur
1. num. 3. vers. Idem probare videtur, lib. 2. diser-
tis verbis asserit hoc capitulum si bene pondere-
tur, non prohibere simpliciter Missas peculiares,
imo permittere, dummodo fiat ea bona deuotio-
ne, & non ea superstitione, vt quidam faciebant
credentes propter illas habere meliores segetes.
Vel dicas hic improbari illorum abusum, qui tan-
tā deuotionem figebant in sanctum, cuius Missam
audiebant, vt crederent illum posse ipsorum præ-
ces exaudire magis, quàm si audirent Missam ob
reuerentiam Dei. Sicut refert hic Hostien. de ali-
quibus, qui credebant, se magis deierare per Do-
minam nostram, quàm per Deum, & nuper mihi
renunciatum est de quadam vetula, quæ cùm au-
diuisset puerperam commendantem Deo paruulū
tunc natum, Filiola mea, inquit, non Deo, sed po-
5 tius S. Carolo. Porrò vt inquit Innoc. etiam
Missa de S. Michaele dicenda est in honorem SS.
Trinitatis, quoniam soli Deo sacrificium altaris
offerendum est, qui se hostiam obtulit pro nobis.
Ipse enim solus adorandus est latria, qui solus po-
6 test per se orationes exaudire. Sancti autem apud
Deum pro nobis interpellant. Ita Innoc. quem
totidem verbis sequuntur Hostien. Io. Andr. & reli-
qui omnes. Ad hoc Concilium Trident. sess. 25.
de inuocatione, veneratione, &c. Et vide quod no-
tatur per Io. Andr. in Clem. vnica in glos. magna
in 4. membro, de reliq. & venerat. Sanctorum.
Conclude igitur neminem obligari in diebus
festis ad audiendam Missam propriam illius diei,
seu de officio currenti, sed satisfacere præcepto
Ecclesiæ audiēdo quamlibet Missam peculiarem,
7 seu votiuam. Respectu celebrantis maior est dif-
ficultas, nam, vt inquit S. Antonin. loco prælle-
gato, reprehensibile vtique multum videtur, etsi
non damnabile, dimittere proprias occurrentes
propter Missas defunctorum, vel aliàs ad instan-
tiam laicorum sine causa multum vrgenti. Do-
cendus est enim populus, non sequendus, c. Do-

cendus, 62. dist. quinimo est mortale secundum aliquos, quos suppresso nomine refert Syluest. in ver. Missa, 2. §. 4. Sed & Angel. vbi sup. dicit Missã esse celebrandam de eo, de quo officium fit, adeo vt Missam peculiarem dicens, idest specialem de aliquo Sancto, non satisfaciat præcepto de audiẽda Missa; & quamuis audientes ex ignorantia excusentur, non tamen celebrantes, arg. c. Et hoc attendendum, de consecr. dist. 1. Hęc ex illo. Sed certè de iure commoni hoc non videtur esse in præcepto; quia hæc decretalis, in qua sola fundari potest obligatio celebrandi Missam de officio currente, & alium habet sensum, vt superius explicatum est à n. 3. ac præterea non loquitur de celebrantibus, sed de audientibus. Vnde si quam obligationem induceret, vtique illam induceret respectu audientium, quos tamen constat ad id nõ obligari, vt habet generalis consuetudo teste Nauarr. d. cons. 9. num. 7. de celebrar. Missar. Vnde melius Sylu. in ver. Missa, 1. §. 4. affirmat prædicta esse intelligenda ad bene esse, non de necessitate, quia nec Abbas hic dicit non satisfieri præcepto, nec Clem. 1. de celebr. Missar. dicit aliquid de præceptis. Id ipsum tenent Rosella in ver. Missa, §. 14. Tabiena in eod. ver. n. 48. & Nauarr. in Manual. Hispano, c. 27. n. 7.

Nun obstat d. cap. Et hoc attendendum, de consecr. dist 1. vbi patet Sacerdotes, & populum in diebus solemnibus debere in vnum conuenire ad publicam Missam audiendam: nam & ille textus potest intelligi de congruo, & nihilominus illi derogatum est vbique ex contraria consuetudine, & præsertim in Vrbe, vt Nauarr. testatur in prælleg. cons. 9. num. 7. de celebr. Missar.

8 Cæterum opinio Angeli videtur hodie approbata in nouo Missali Romano in Rubrica de Missis votiuis S. Marię, & alijs, §. 3. vbi sic legitur. [Missæ omnes votiuę in Missis priuatis dici possũt pro arbitrio Sacerdotum quocunque die officium non est duplex, aut dominica cum commemoratione eius, de quo factum est officium, & commemoratione item festi simplicis, si de aliquo occurrat eo die fieri cõmemorationem, id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, & quoad fieri potest Missa cum officio conueniat.] Hęc ibi. Et
9 consonat alia rubrica de Missis defunctorum, §. 2. in fin. vbi cauetur vt Missæ priuatæ pro defunctis quocunque die dici possint pręter quam in festis duplicibus, & Dominicis diebus: nam & Missa pro defunctis dicitur peculiaris secundum Archid. in cap. Visum, de consecr. dist. 1. & Abb. cons. 99. Videtur primò n. 1. lib. 2. Vnde quidquid dicant alij hodie constat nulli Sacerdotum licere in Dominicis diebus, & festis duplicibus maximè de pręcepto celebrare Missam peculiarem, seu votiuam, vel de Requiem. Rubricæ enim Missalis sunt in præcepto, vt scripsi in cap. Cum creatura, n. 29. infra eod. Fateor tamen in illis casibus, in quibus Missa pro defunctis dici potest in festis duplicibus, puta in Anniuersario pro defunctis, vel in die depositionis defuncti, vt dixi in prædicta Decretali Cũ creatura, nu. 23. & 26. tunc Sacerdotes eam celebrantes satisfacere pręcepto ecclesię, de Missa audienda in diebus festiuis, cum id faciant lege permittente, cap. Qui peccat, 23. q. 4. & l. Gracchus, ff. ad l. Iul. de Adulter. cauendum est tamen à modernis Collectoribus hic, dum ex Iulio Laurio de Indulgen. par. 2. c. 30. n. 105. affirmant in diebus festis posse celebrari Missas votiuas ex vrgenti causa, veluti pro benedictione nuptiarum, & similibus, hoc enim est contra rubricã Missalis, quę ponitur ante Missam pro sponso, & sponsa, vbi cauetur, vt si benedictio nuptiarum facienda sit die dominica, vel alio die festo, dicatur Missa de dominica, vel festo cum commemoratione sequentis Missæ pro sponso, & sponsa, & reliquis, quæ pro communione, & complemento benedictionis in ea habentur.

10 Secundò nota, ibi, *per singulos dies*, non esse licitum quotidie celebrare Missam de vno sancto, vt hic notant Butr. in 1. notab. & Abb. d. cons. 99. num. 4. lib. 2. Quod adeo verum est vt nec pacto, vel statuto astringi possit præbendatus ad celebrãdum singulis diebus de vno sancto, vt est textus in cap. Significatum, & ibi dixi in 3. not. supra de præben. & notat Abbas in pręallegat. cons. 99. n. 2. vers. Secundò, & nu. 4. vers. Ex his patet. Nec obstat textus in cap. Et hoc attendendum, de consecr. dist. 1. quia secundum Abbatem d. n. 4. non prohibet, quin potius permittit Missas peculiares priuatas, dummodo per eas populus à Missa solemni non abstrahatur. Contrarium firmat Nauarr. d. cons. 9. n. 7. de celebr. Missar. vbi asserit licere in diebus quamuis solemnibus dicere Missas peculiares de viuis, vt videmus in tota Christiana Ecclesia seruari, & num. 8. respondet ad textum in d. c. Significatum. Sed quidquid dicat, prima opinio approbatur in Missali Romano, vbi patet Missas peculiares, seu votiuas tam de viuis, quàm de mortuis non esse celebrandas in festis duplicibus, & dominicis diebus, vt dixi in præced. notab. n. 8. & consequenter nõ licet Sacerdoti celebrare quotidie de vno Sancto.

11 Tertiò nota ex fine textus Missam de officio currente dicendam esse non tantum pro salute viuorum, sed & defunctorum, vt hic, & in c. Visum de
12 consecrat. dist. 1. quasi celebrando pro viuis celebretur etiam pro mortuis, secundum Io. Andr. n. 3. in ver. Defunctorum, & Cardinal. num. 1. in eod. ver. Vnde, vt dicebat Hugo de S. Theuderio, Cardinalis ipse celebrando de Domina nostra sciebat se celebrare pro defunctis, & celebrando pro defunctis sciebat se celebrare de Domina nostra. Cuius dictum refert Host. in fin. & secundum com satis comprobatur hic, & in cap. Si quotiescumq; de consecrat. dist. 2. Id autem perficitur ab vniuersa ecclesia per preces in secundo Memento, vt innuit textus in d. cap. Visum, in illis verbis, [*loco competenti*, quæ exponuntur à glossa, idest in secreta Missę, & ab Archid. & Turrecrem. in secundo Memento, in quo dicitur, *ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, &c.* & cens. Sac. Congregatio Concilij in terminis cap. 4. sess. 25. vt dixi in cap. Cum creatura, n. 19. infr. eod.

13 QVAERO, an ad consequendam indulgentiam à Summo Pontifice altaribus priuilegiatis concessam necesse sit in eis Missam defunctorum celebrare; an verò sufficiat aliam Missam dicere, cum alioquin in diebus festiuis, in quibus iuxta nouũ Missale non potest celebrari Missa defunctorum, non suffragaretur hæc indulgentia animabus Purgatorij.

14 Pręmittendum primo, verba priuilegij, cuius occasione dubitatur, quęstioni debuisse inseri, vt eisdem inspectis posset congruum dari responsum, prout iubetur fieri in c. Porrò, de priuileg. & est ex

men-

mento D. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. q. 2. Vidi enim priuilegia diuersis concepta verbis, & vt audiui, priuilegium concessum in ecclesia S. Petri ad altare S. Andreæ videtur restrictum ad celebrandum de Requiem. Secundò præmittendum, posse supponi hoc priuilegium fuisse côceptum sub verbis, quibus vt plurimum hæc priuilegia concedi consueuerunt, quæ solent esse infrascripta, videlicet, [Concedimus vt quoties Missa ad prædictum altare celebrabitur pro anima cuiuscunq; fidelis, quæ Deo in charitate coniuncta ab hac luce migrauerit, ipsa de thesauro Ecclesiæ Indulgentiam consequatur.]

15 Tertiò præmittendum, celebrantem non dare, nec acquirere dictæ animæ indulgentiam, sed Pôtificem ipsum illi animæ, pro qua præstabitur hoc requisitum opus, indulgentiam per modum suffragij concedere, vt denotant verba præmissa, & notant sæpe Doctores, vt Palud. in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 3. conclus. 6. Cordub. de Indulgent. quæst. 26. Nam cum concessio indulgentiæ quantum attinet ad præsentem quæstionem sit actus superioritatis, quam quis habet dispensandi thesaurum Ecclesiæ, quæ residet taxata in Episcopis, & plenè in summo Pontifice, secundum D. Thom. in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæst. 3. Qui celebrat de Ecclesiæ cômunibus bonis soluit pro defuncto opus, ac veluti pretium à Pontifice requisitum, quo soluto Pontifex indulgentiam largitur, seu concedit, & hoc per modum suffragij.

Quartò, præmittendum ex Paludano d. artic. 3. conclus. 2. & Cordub. quæst. 33. post D. Thom. in addit. ad 3. part. q. 27. art. 3. & in 4. dist. 20. qu. 1.
16 art. 5. qu. 3. Indulgentiam non obtineri nisi adimpleatur conditio, sub qua indulgentia conceditur, adduntq; dicti Palud. & Cordub. nô sufficere partem requisitorum adimplere, sed totum adimplendum esse, Nauar. in Miscell. de orat. num. 128. & de Iubil. notab. 32. num. 49. Facit cap. Si pro te, vbi glos. fin. de rescript. lib. 6.

Ex prædictis infertur dubitationis resolutionem pendere ex intentione Pontificis concedentis, secundum quam prout ipse intendit, anima ipsa liberabitur, vel non, arg. l. Cum hæres, §. 1. ff. de stat. liber. & docet S. Thom. in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. q. 3. ad 2. Erit igitur inquirendum quænam fuerit, vel sit ipsius mens, cap. Cum venissent, vbi Felin. latè de iudic. Quæquidem mentis declaratio fieri poterit etiam à Pontifice successore, vt per Oldr. consil. 237. Factum tale est, num. 2. vers. Hæc autem interpretatio Domini Nicolai, & Riminald. iun. consil. 481. num. 67. & 68. Nam etsi potestas interpretandi cohæreat personæ, & in alium non transeat secundum Innoc. in cap. fin. de success. ab intestat. & Felin. in d. cap. Cum venissent, num. 2. de iudic. tamen successor idem censetur cum prædecessore, & vna est dignitas, vt inquit Oldrad. loco cit. Quod si hoc non posset coram ab ipso obtineri; tunc quænam fuerit eius mens coniecturis est indagandum, l. In conditionibus, ff. de cond. & demo. Et quidem in casu proposito requiri Missam de Requiem, ex infrascriptis videtur elici posse.

17 Primò, verba dubia à summo Pontifice probata secundum Canones sunt interpretanda, cap. Ecclesia vestra, il secondo, de elect. Calder. consil. 187. aliàs 2. de præsumpt. Felin. in cap. Causam, n. 16. vers. Quarta declaratio, de rescriptis. Sed hæc, vel similia verba, Celebretur Missa pro defunctis, in sacris Canonibus intelliguntur de Missa de Requiê,
18 c. Sufficit, de consecr. dist. 1. ibi, Quidam tamen pro defuncto vnam Missam faciunt, & alteram de die; vbi illa verba, Missam pro defuncto, idem important quod Missa de Requiem. Idem colligitur ex cap. Certum, iuncta gloss. 3. & gloss. final. eadem dist. & ex cap. Cum creatura, & ibi gloss. eod. tit. infra eod.

19 Secundò suffragatur textus in c. Quicumque, 26. q. 5. vbi habetur, Missam de Requiem institutam specialiter ab ecclesia in subsidium, & suffragium animarum defunctorum, cui si addatur regula cômunis, de qua in l. Plenum, §. Equitij, ff. de vsu, & habit. quæ habet verba intelligenda esse secundũ propriam conditionem illius, de quo agitur; sequitur vt in materia nostra, quæ emanauit ad vtilitatem defunctorum, verbum Missa, intelligatur de illa, quæ peculiariter pro eorumdem suffragio fuit ab Ecclesia ipsa instituta.

20 Tertiò, certum est, Missam de Requiem ad hoc præcipuè institutam fuisse, vt sic satisfieret pœnæ debitę ab his, qui in Purgatorio existunt, c. Quicumque Sacerdotum, 26. q. 1. Eamque plus defunctis suffragaturam ex D. Thom. in 4. dist. 45. q. 2.
21 art. 3. ad 5. quàm Missam de Sancto, seu de festo, vel de feria: quod etiam probat Nauar. consil. 9. de celebr. Missar. vbi num. 1. sic ait. [Quamuis triplex sit modus applicandi mortuis Missarum suffragia, scilicet per intentionem, per memoriam, quæ fit in decima parte Canonis Missæ, quæ incipit *Memento etiam*, & per Collectas expressas in ipsa Missa, vt colligitur ex cap. Cum grauia, cap. Non æstimemus, & cap. Animę, 13. q. 2. & alijs multis, adiuncto cap. Visum, de consecr. dist. 1. Nihilominus maior, & melior est per totam ipsam Missam pro defunctis, & infra num. 5. Missa, inquit, pro defunctis cæteris paribus magis prodest defuncto, quàm Missa de Sancto, vel feria. Ergo etiam collecta Missę de defunctis magis proderit, quàm collecta Missę de viuis, arg. l. Quę de tota, ff. de rei vendicat. & cap. Pastoralis, §. Item si rotum, ff. de offic. Delegat.] Hęc Nauarr. Et successiuè sequitur eamdem esse magis proportionatam effectui, qui intenditur, qui est liberatio animę à pœ-
22 nis Purgatorij; arguitur tunc sic. In dubio illud medium videtur electum, quod rei gerendę magis idoneum est, argum. l. Quoties, ff. de reg. iur. Itemque illud, per quod plenius ei, cui benefacere volumus, prouidetur, argum. l. 3. ff. de milit. testam. cap. Super hoc, de renunciat. Sed huiusmodi est Missa de Requiem: Ergo ipsa à Pontifice plus quam aliæ intenta, & requisita videtur.

23 Quartò adducitur Abb. consil. 99. incipien. Videtur primò, vol. 2. Qui in casu legati facti per hęc verba, Quod omni die post mortem eius pro anima ipsius testatoris in perpetuum celebrari deberent triginta Missę mortuorum per triginta Presbyteros; Concludit Missas debere dici de Requiê, quia talis pręsumitur mens testatoris ex illis verbis ibi, Pro anima ipsius testatoris: & ibi, Missæ mortuorum: ex quibus verbis colligi potest penès Abbatem idem importare Missam pro anima defuncti, quod Missa mortuorum: qui Abb. subdit, Missam de Requiê saltem priuatam posse dici omni die, etiamsi sit dies festus. Ex quibus respondetur ad argumentum, quod pro contraria parte
24 adducitur. Sed his non obstantibus verior videtur

tur contraria opinio; & ante omnia obseruãdum est hoc priuilegium respicere quidem, atq; intendere consolationem animarum defunctorum, sed intuitu ipsius Ecclesię, imo ipsi Ecclesię concedi, vt patet ex lectura similium concessionum: & inde deducitur in dubio eam concedentis intentionem esse pręsumendam, per quam Ecclesia ipsa magis decoratur, argum. d. §. Equitij, & d. l. Quoties.

25 Obseruandum secundò hanc materiam, prout cõcernit liberationem animę defunctorum à pœnis Purgatorij esse omnino similem illi, de qua per Iurisconsultum in tit. de stat. liber. Et sicut libertas ibi sequitur si fiat quod iubetur ex bonis siue liberandi, siue alterius, d. l. 3. in princip. proportionatè loquendo idem videtur dicendũ hoc casu, arg. cap. Inter corporalia, de translat. Episc. & colligitur ex D. Thom. in 4. dist. 45. quęst. 2. art. 3. quęst. 2.

26 Obseruandum tertiò, hanc materiam vtpote quæ agit de liberandis animabus à tam dura seruitute, & cruciatu, esse fauorabilem, d. l. Cum hæres, §. Item si decem, & alibi sæpe, ff. de stat. liber. & tradit Bald. cons. 339. Casus talis est, per totum, Maximè in fin. lib. 1.

27 Obseruandum quartò, hic agi propriè non de priuilegio, sed de beneficio Principis nulli noxio, quod latè interpretandum est, cap. Olim de verb. signif. cap. Dilecti, de donat. cap. Quamuis, de præben. lib. 6. l. fin. ff. de Constitut. Princ. & in terminis concessionis indulgentiarum respondit Roman. cons. 353. Petitur à me declaratio, per tot. quem refert, & sequitur Ludouic. Bolog. in tractat. de Indulgen. col. 19. vers. Leuis etiam, & valde vtilis, num. 97. Felin. in suo serm. de Indulgent. prope fin. & Ioan. Franc. Pauinus, de off. & potest. Capituli sed. vac. in 1. part. quæst. 4. ante finem.

28 Obseruandum est denique hic agi de indulgentijs, quæ ex vulgata regula tantum valent, quantum sonant, glos. in cap. Quod autem, de pœnit. & remission. Dummodo ex parte dantis sit authoritas, ex parte recipientis charitas, ex parte causæ pietas, vt inquit D. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 3. quæst. 2.

His ita constitutis, cum priuilegij verba nihil aliud requirant, nisi vt ad dictum altare celebretur Missa pro anima cuiusuis fidelis, vtique verba huiusmodi verificantur etiam in dicente ad d. altare Missam de Sancto, si illam integram celebrans offerat pro anima defuncti: ergo & dispositio verificabitur, l. 1. §. His, qui nauem, ff. de exercit. & l. Non aliter, ff. de leg. 3. Angel. Aretin. cons. 31. Viso supradicto, nu. 2. & Paul. de Castr. cons. 154. super primo quęsito, in princ. lib. 1.

29 Secundò, per priuilegium hoc exigitur tantummodo in genere, vt Missa pro defuncto celebretur: ergo electio erit ipsius debitoris, l. Comprehensum, ff. de contrahen. empt. Modo id, quod soluitur, sit integrum, seu vtile, vt notat ibi glos. Facit instit. de legatis, §. Si generaliter, & regula in alternatiuis, de reg. iur. lib. 6. cum simil. Siue igitur soluatur Missa de Requiem, siue de sancto, vel feria, cum præstetur id, ad quod quis est obligatus, consequens est vt & liberatio sequatur, & indulgentia obtineatur, d. l. 3. de stat. liber. Et cum priuilegij verba sint generaliter sine distinctione concepta, non debemus nos ea restringere, nec distinguere, vulgata l. De pretio, ff. de public. in rem act. Vnde S. Antonin. Syluest. & alij supracitati num. 6. tenent in simili satisfieri præcepto de audienda Missa die festo, etiamsi audiatur Missa de Sancto, vel feria, & non de ipsomet festo, quia lex tantummodo nos obligat, vt eo die Missam in genere audiamus, & tamen eo casu articulus erat magis dubitabilis: nam dum ecclesia præcipit, vt audiamus Missam die festo, videtur quodammodo velle vt audiamus Missam ab Ecclesia institutam pro honore dicti festi, seu Sãcti; adeout propterea Angelus, & alij tenuerint non satisfieri præcepto de audienda Missa de officio currenti, vt dixi eod. num. 6.

Tertiò, generaliter faciunt adducta in præmissis suppositionibus, videlicet quod versemur in materia ex omni parte fauorabili, & amplianda. Et pro hac sententia, licet non per has rationes reperi consuluisse Nauarrum in cons. 37. incipien. Sanctissimus concessit, de pœnit. & remiss. In terminis priuilegij concessi eo tenore, vt quoties diceretur Missa in tali altari pro defuncto, anima illa per per modum suffragij indulgentiam plenariam consequeretur.

Nec obstant contraria; quia ad capitulũ Sufficit: respondetur ibi ideo illa verba intelligi de Missa de Requiem, quia contradistinguitur à Missa de tempore, vel de Sancto: quæ ratio cessat in casu nostro, in quo in sua generalitate relinquuntur,
30 nec alteri speciei opponuntur. Eodem modo respondetur ad d. cap. Cum creatura, textus verò in cap. Certum, de consecr. dist. 1. confirmat nostram opinionem; nam volens ibi Pontifex facultatem Missas in d. loco non sacro celebrandi restringere ad Missas de Requiem, non dixit simpliciter, Concedimus animabus fidelium ibidem sepultorum; sed facultatem celebrandi pro defunctis, limitat ad sacra funeralia, seu anniuersaria de Requiem.

Ad secundum retorquetur argumentum, & validius: nam vt supra dictum est, priuilegium fuit concessum loco, seu contemplatione loci: vnde sequitur, vt verba debeant intelligi secundum cõditionem loci: at loco, idest Ecclesiæ magis conuenit, vt quando occurrit festum, celebretur de festo, & seruetur regula beneficij, nec dicatur tunc Missa priuata de Requiem, vt insinuatur etiam in hoc cap. Et in d. cap. Et hoc attendendum, de consecr. dist. 1. Ergo Summus Pontifex, qui Ecclesię dictum priuilegium concessit, censendus est voluisse illud ita restringere, vt illius laudabilis ordo turbetur, inductaque ad vnum finem, operentur contrarium: potius enim attenditur in hoc id, quod congruit ipsi Ecclesię, ad cuius intuitum concessum est priuilegium, quàm quod congruit animę defuncti, quæ ex hac Missa per alterum eius nomine exhibenda liberationem est consequutura, vt de hoc est textus in l. Labeo, cod. tit.
31 de stat. liber. Imo & respectu ipsarum animarum conuenit, vt non fiat dicta restrictio, quandoquidem verbis generaliter sumptis, saltem per accidẽs eisdem copiosius consulitur, quia facilius quotidie poterit pro eis offerri Missa, vt liberentur, quàm si solum posset pro eis offerri Missa de Requiem, quæ celebrari nõ poterit quotidie, vel propter rubricas Missalis, vel propter Custodis Ecclesiæ prohibitionem. Addit Nauarrus d. cons. 37. num. 2. frequentissimè contingere, vt aliquis moriatur vespere, vel mane alicuius magni festi, cuius animę

defi-

desiderant propinqui opitulari, & non possent tēpore huiusmodi Missæ, quæ esset maximum, & præsens remedium. Quæ tamen ratio infirma est, quia corpore præsente Missa de Requiem quocunque die dici potest, præterquam in Parasceue, & in Pascbate, vt dixi in cap. Cum creatura, infra. codem.

32 Ad tertium respondetur etsi Missa de Requiem plus prosit defunctis, quàm de festo; hic tamen defectus modicus est, & de facili suppletur per maiorem deuotionem, quàm solent celebrantes habere dum de festo celebrant, vt ver. Syluester in ver. Suffragium, num. 5. Et est de doctrina D. Th. in contrarium citati in 4. sentent. dist. 45. q. 2. art. 3. q. 1. ad 5. cuius hæc sunt verba [Missæ suffragium continet duo, scilicet orationes, & sacrificium, ex parte sacrificij oblati Missa æqualiter prodest defuncto de quocumque dicatur, & hoc est præcipuum, quod fit in Missa, ad hoc cap. Vtrum, de cōsect. dist. 2. Sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ: Sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionē, vel eius, qui dicit Missā, vel eius, qui facit dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.] Hęc S. Thom. & sequitur totidem verbis, S. Antonin. in 1. par. tit. 10. cap. 2. §. 3. Et Nauar. d. consil. 37. n. 2. de pœnit. & remiss. vbi etiam addit Missam pro defunctis in orationibus minus valere hoc respectu, quia breuior est, & celerius, minusque attētè vt plurimū dicitur, quàm alia Et quia memoria noua sancti, & nouitas officij deuotionē celebrantis ad auget, ex qua pēdet valor ex opere operātis. Præterea non requiritur, Missa de Requiē plus

34 prodest defuncto; Ergo hęc debet offerri in casu nostro ad indulgentiam, seu liberationem consequendam, cum ad illam consequendam sufficiat offerri id, quod est minus, atg. tex. in d. l. Cum hæres, §. Stychus, ff. de stat. liber. vbi si detur libertas seruo seruienti per annum, si seruit in bissexto, in quo duo dies computantur pro vno, l. Cum bissextus, ff. de verb. signif. sufficit, vt seruiat per dies 365. nec cogitur seruire per dies 366. quos habet dictus annus. Aduertendum item est in hoc 3. argum. latere fallaciam, quæ dicitur à simpliciter ad secundum quid; arguitur enim hoc modo. Exhibitio Missæ de Requiem magis prodest defūcto de se, quàm Missa de sancto. Ergo credendum est Pontificem illam exigere vtpote per quam defunctomagis subuenitur. Nam absolutè loquendo fateor vtilius esse habere Missam de Requiem, quā de festo, sed nego vtilius esse defuncto, vt pro eo offerri possit dumtaxat Missa de Requiem, quàm vt ipse gaudeat priuilegio consequendi liberationem ex quacunque Missa pro ipso oblata. Quandoquidem hoc secundo casu si Sacerdos non reperiatur qui pro eo velit, ac possit celebrare Missam de Requiem, at forte reperietur qui celebret de sancto, vel de feria. Sed in primo casu deficiente Sacerdote, qui velit, aut possit Missam de Requiem celebrare, defunctus omnino carebit suffragio Missæ. Quemadmodum vtilius quidem est statuliberò, vt pro eius liberatione offerantur centum, quàm quinquaginta; At non est vtilius, imo damnosius si statuatur vt eius liberatio sequi non possit nisi offerantur centum; quia difficilius est inuenire qui soluat centum, quàm qui soluat quinquaginta. Vnde latius patet facultas liberationis, & mitius benigniusque agitur cum defuncto ex opinione nostra, quàm ex contraria.

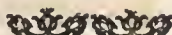
34 Ad doctrinam Abbatis d. consil. 99 Respondetur Abbatem non se fundare super vtraq; particula separatim, & per se tanquam singulæ sufficiant ad inducendam dictam præsumptionem; sed vniti vtrique simul iunctæ; in quarum altera cum expressè agatur de Missis defunctorum, non est dubium quin sint dicendæ Missæ de Requiem, cum tales requirantur. Etenim aliter Sacerdotes non satisfacerent, vt in simili notat Syluest. in ver. Missa, 1. num. 10.

35 Ex quibus videtur concludendum pro consequutione liberationis animæ à pœna Purgatorij, sufficere si pro ead. anima celebretur Missa de festo, vel etiam de feria, Imo & votiua de sancto: nam qui applicat tale sacrificium defuncto, verè dicitur Missam celebrasse pro anima talis defuncti & hoc sufficienter probatur hic in illis verbis, [Sed si voluerit vt sibi Missę cantentur de eod. die Missas audiant pro salute viuorum, & etiam defunctorum.] Ex quibus innuitur vt qui celebrant Missam de festo, si offerant pro salute animæ defuncti, dicantur celebrasse Missam pro defuncto, vt latius dictum est supra in 3. nor. & hoc etiam habet communis vsus loquendi, qui enim petunt Missā de Requiem solent dicere, dicite mihi Missam defunctorum. At qui non distinguunt inter Missam, & Missam simpliciter dicunt, dicite Missam pro anima vnius mei propinqui; atque ita is potest ce-

36 lebrare pro defunctis, qui de festo Missam celebrat. Addi etiam potest quod notat Biel. de Can. Missæ, lect. 57. littera R. fol. 527. vbi etiam ait in Ecclesia Sanctæ Praxedis in Capella Columnæ descelptum extare Paschasium concessisse in illo loco celebranti indulgentiam in hęc verba. [Quicunque celebrauerit, vel celebrari fecerit quinque Missas pro anima parentis, vel amici existentis in Purgatorio, dictus Papa Paschasius dat remissionem plenariam per modum suffragij tali animæ]. Ac deinde subdit Biel. cùm post Paschasius celebrasset pro nepote d. quinque Missas, in vltima Missa dum adhuc esset ad altare, apparuit ibi Beata Virgo visibiliter extrahens animam nepotis de Purgatorio. Ex qua narratione videtur aliquo modo coniici Missas celebratas fuisse de Sancta Maria: nam si celebrasset de Requiem verisimiliter, potius apparuisset Michael Archangelus, cuius adiutorium speciale in ea Missa implorari solet, &c.

1 CVM MARTHAE, §. Quæsiuisti. In Sacramēto Altaris aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem. Hoc dicit Abbas Siculus.

Pro intelligentia huius §. Quæsiuisti, vide quod scripsi in cap. Ne innitaris, num. 274. de Constitution.

De

De Celebratione Missarum.

Cap. Dolentes.

SVMMARIVM.

1 Officium nocturnum, & diurnum à Prelatis, & Clericis studiosè, & deuotè celebrari debet.
Et quomodo intelligantur verba studiosè, & deuotè, & n.39. 40. 42.
2 Prelatis ecclesiasticis, & precipuè Papæ dolendum est de peccatis, & excessibus subditorum.
3 Ad Officium diurnum tenentur Clerici in sacris, non autem in minoribus ordinibus constituti, nisi sint beneficiati.
4 Prelatis, & Clericis reprehensibile est è somno non surgere ad diurnum concentum auium.
Aurora vnde dicta, ibidem.
5 Christiano indecens est si radius solis ipsum in lecto dormientem inueniat.
6 Hora Canonicæ sine Syncopa celebrari debent.
7 Syncopa quid sit.
8 Horas Canonicas celebrans eum syncopa quando habeatur pro celebrante secundum opinionem Vincentij.
9 Non peccat nisi venialiter si ex negligentia aliquam dictionem, aut versum omittat, nec tenetur ad caput psalmi propter hoc reuerti.
10 Nec si omittatur psalmus, ad illum est redeundum. Non esset tamen inconueniens psalmum prætermissum dicere siue essent in eodem, siue in alio nocturno, aut in psalmis vespertinis, nisi timor scandali subesset.
11 Negligenter faciens opus Dei quando maledictionem incurrat.
13 Sacerdos grauiter peccat si Missam non celebret saltem quater in anno, scilicet in præcipuis festis.
14 Cogi tamen non potest ab Episcopo ex decreto Concilij Tridentini, sed moneri tantum vt non impeditus celebret.
15 Episcopus debet quolibet die Dominico in propria ecclesia præsens esse, & saltem semel in hebdomada celebrare.
16 Nec decet eum transire vllam diem quin Missam celebret, vel audiat.
17 Officium diuinum dicentes, vel Missam audientes cum distractione voluntaria an satisfaciant præcepto, Ecclesiæ, & num seqq. vsque in fin.
Quid si distractio prouenit ex eo, quod quis scienter se occupet in actu externo, & incompatibili cū interna attentione, n.19. & 55.
Et quid si proueniat ex solo actu interiori, nu.20.& seqq. vsque in fin.
Referuntur Authores, & fundamentā opinionis affirmatiuæ, num.21. & seqq. vsq. ad n.33.
18 Mentis euagatio quotuplex.
22 Beneficiatus, qui Horas Canonicas recitat cum distractione voluntaria, non tenetur ad restitutionem fructuum.
Contrarium, num.38. & seqq. maximè, n.57.
23 Ecclesia non potest præcipere vt officium recitetur, vel Missa audiatur cum attentione interna, & num. seqq. vsque ad n.33.
Contrarium, num.58.
Declaratur, num. 64.
24 Cogitationis pœnam nemo patitur.
Declaratur, n. 64.
25 Legem ferre non potest homo nisi de his, de quibus potest iudicare. Iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus, qui latent, & num. seqq. vsque ad n.31.
Declaratur num.64.
26 Ratam habens percussionem clerici in corde tantum non incidit in sententiam Canonis quoad Ecclesiam militantem.
Declaratur, n.64.
27 Hæreticus qui non processit in opus externum, sed hæresim tenet in corde tantum, non est excommunicatus.
Contrarium, n 60
28 Occulta per se non subsunt iudicio ecclesiæ, sed solum occulta per accidens.
Contrarium, n.62.
29 Distractio voluntaria in officio si sit secundum actum interiorem est quidem grauis, & temeraria, sed non mortale.
Contrarium, n 38.& seqq.
30 Præceptum recitandi horas Canonicas est de iure positiuo, & ideo non refertur nisi ad ea, quæ sub iudicio humano cadere possunt.
31 In Horis diuinis satis est labijs orare, licet cor diuertat ad alia.
Contrarium, n 38. & seqq.
32 Oratio dicitur quasi oris ratio.
33 Deuotionem internam an Generale Concilium hic posuerit in præcepto. Et expenduntur quatuor intellectus huius capituli, & num. seqq. vsque ad num. 51.
34 Attentio interna tamquam onus importabile hic nō præcipitur, sed suadetur.
Contrarium, num. 38. & seqq.
Declaratur, n. 68.
35 Officium studiosè, & deuotè, non celebrantes non obligantur ad culpam, sed ad pœnam suspensionis.
36 Contrarium, & n.37.
37 Præceptum in virtute obedientiæ, vel sub pœna suspensionis absque dubio obligat transgressores ad culpam mortalem.
38 Officium recitans, vel Missam audiens si cor ad Dñū non habeat, mortaliter peccat, num. seqq. vsque ad n.52. & n.55.
Declaratur, & n.51. & seqq.
39 Officium debet dici reuerenter quantum ad compositionem corporis distinctè quantum ad pronunciationem oris, & deuotè quantum ad mentis eleuationem.
40 In officio præcipitur deuotio interna, & formalis, quæ est donum Dei, non autem sola externa, & materialis, quam habent etiam Hypocritæ.
41 Oratio quid sit.
42 In Oratione duo præcipuè requiruntur, videlicet affectus cordis, & attentio.
43 Iustitia ex opere non consummatur, nisi etiam voluntas affuerit.
44 Officium recitans, vel Missam audiens, & aliud cogitans mentitur.
45 Officium vt satisfiat præcepto necesse est vt non procedat ex sola imaginatione, sed ex deliberatione, quæ attentionem requirit.
46 Non tamen oportet vt in prosecutione officij attentio semper duret secundum essentiam actus, sed satis est vt duret secundū virtutē. & n.49. & 68.
At-

47 *Attentio virtualis intelligitur perdurare quando aliquis ad officium accedit cum intentione Deo debitum obsequium reddendi, etiamsi in prosecutione mens ad alia rapiatur.*

48 *Nisi tanta fiat euagatio vt omnino depereat vis primæ intentionis.*

49 *Cor hominis vagum, & mobilius omni mobili.*

50 *Attentio virtualis omnino deperit per voluntariam distractionem.*

51 *Distractio voluntaria non est culpa mortalis nisi tanta sit, vt notabilem officij, vel Missæ partem absumat, & num. seqq. vsque ad n. 57.*

52 *Clericus an peccet, qui dum est in Officijs, cogitat super aliquo bono spirituali, vel temporali.*

53 *Et quid si non intelligat quæ ibi dicuntur, vel leguntur.*

54 *Et quid si nimium fatigatus spiritu de alijs cogitet.*

55 *Mentis euagatio in Officio quando sit culpa mortalis ex sententia D. Thomæ.*

56 *Oratio, quæ habet culpam adiunctam non habet suā efficaciam, nec est satisfactoria.*

58 *Lex canonica ferri potest etiam de actibus omnino occultis, & internis ex sententia Canonistarum, licet de illis iudicare non possit quandiu latent.*

59 *Ponderosus, idest qui mente peccat, repellitur à promotione.*

60 *Hæresis perficitur ex sola mentis cogitatione.*

61 *Inquisitor potest punire hæreticum mentalem si liqueat de hæresi per illius confessionem.*

62 *Regulares ad Curias Principum accedentes animo nocendi sunt ipso facto excommunicati.*

64 *Lex ecclesiastica potest ordinare, & cohibere actus internos in quantum obligantur cum exterioribus, & num. seqq.*

66 *Permittitur aliquando concomitanter, & ratione connexionis quod non permittitur principaliter, & directè.*

67 *Proponens non ieiunare, vel Missam non audire peccat mortaliter, licet propositum non perficiat.*

1 DOLENTES. Præcipit Prælatis, & Clericis in virtute obedientiæ, vt nocturnū officium, & diurnum studiosè celebrent & deuotè. Et duas habet partes. In prima ponit duplicem excessum. In secunda prohibet, ibi, *hæc igitur*, & prima subdiuiditur in duas prout duo sunt excessus, secunda ibi, *sunt & alij*,

2 Nota primò ibi, *Dolentes*. Prælatis ecclesiasticis, & præcipuè Summo Pontifici dolendum esse de peccatis, & excessibus subditorum. Vnde dicebat Apostolus, 2. ad Corinth. 11. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* ad hoc cap. Charitas, de pœnit. dist. 2. & cap. Cum instantia, & ibi glos. s. sup. de censibus.

3 Secundò nota ibi, *Minores Clerici*. Ad diuinum officium recitandum teneri etiam clericos minores, intellige si sint in sacris ordinibus constituti, ponuntur enim hic minores clerici ad differentiā Prælatorum. At constituti in minoribus ad horas Canonicas non tenentur vt dixi in cap. 1. supr. eod. quicquid contra scripserit ibi Abbas, nu. 7. vel minores clerici, subaudi, & beneficiati, prout hic subaudiunt Hostien. & Io. Andr. ambo. in princ.

4 Tertiò nota ibi, *Ad diuinum concentum*, reprehensibile esse Prælatis, & Clericis è somno non
surgere ad diurnum concentum auium, idest in
Aurora, sic dicta quasi auium hora, secundum
Hostien. num. 5. in fin. in ver. ad Diurnum concen-
tum. Io. Andr. num. 3 & Cardinal. in princ. Nam
5 vt ait Augustinus, indecens est Christiano si ra-
dius solis ipsum in lecto dormientem inueniat, fa-
cit tex. in cap. Sunt qui arbitrantur, de pœnit. di-
stin. 1. & in cap. Clericus victum, 91. dist. Si quis
tamen deditus somno tardiùs ad ecclesiam sur-
gat, inter venialia computatur, S. Alias ante, fin.
25. dist.
6 Quartò nota ibi, *continua Syncopa*, diuinum of-
ficium dicendum esse sine syncopa. Est autem syn-
7 copa idem, quod concisio. Et est figura cum lit-
tera, vel syllaba è medio dictionis abscinditur,
vt compostus pro compositus, & virum pro viro-
rum; dicta syncopa à verbo græco quod est conci-
dere, quisquis igitur oscitanter orando, aut prope-
rè pronunciando, aut aliàs præcidit, seu diuertat
verba horarum Canonicarum, is verè dicitur syn-
copare, & violat prohibitionem Concilij Genera-
8 lis, de qua hic. Verumtamen, vt inquit Vincen-
tius hic, & post eum Cardinalis, nu. 7. in 1. quæst.
qui cum syncopa loquitur horas celebrando ha-
betur pro celebrante, dummodo intendat dicere
quod dicit Ecclesia, & vtatur verbis in propria
significatione, nec intendat errorem inducere,
cap Retulerunt, de consecr. dist. 4. quod procedit
si breues sint syncopæ, per quas omittitur pars ver-
bi, seu dictionis, non tota dictio, secundum eos.
9 Non tamen peccat clericus, si ex negligentia ali-
quam dictionem, aut versum omittat; nec ob-
stringitur ad caput psalmi propter hoc reuerti,
aliàs enim posset aliquibus scandalum generari si-
10 ne magna causa. Quinimò etsi omittatur psalmus
ad illum non est redeundum ob causam prædictā.
Ita Innoc. hic num. 1. vers. Imo si aliquem versum.
Confiteri tamen debet suam negligentiam, secun-
dum eum. Atque ita non peccat mortaliter, sed
venialiter tantum, vt explicant Hostien. n. 8. in
fin. & Io. Andr. nu. 5. Nec obstat illud Hierem. 48.
11 Maledictus homo, qui facit opus Domini desi-
diosè. Nam secundum Innoc. & alios præcitatos
illud intelligitur de accurata, vel lata, & malitio-
sa negligentia. Nos verò hic loquimur de leui, vel
leuissima, quæ fortè ex nimia meditatione, vel cō-
12 templatione contingit. Verum vt Innocentius
subdit, Si adhuc essent in eod. nocturno, vel in
psalmis vespertinis, quinimò etsi essent in alio no-
cturno, non esset inconueniens vt psalmum præ-
termissum dicerent, nisi tamen timor scandali
subesset. Non enim est tanti vnius psalmi præter-
missio, vt propterea sit aliquis scandalizandus,
arg. cap. Nihil, de præscr. & cum Innoc. transeunt
Host. hic n. 10. Io. Andr. & Butr. ambo, n. 5. & reli-
qui omnes.
13 Quintò nota ibi, *vix celebrant quater in anno*,
nedum Prælatos, sed simplices quoque Sacerdo-
tes grauiter peccare, si legitimo impedimento ces-
sante Missam non celebrent saltem quater in anno
scilicet in præcipuis festis. Id quod relatis verbis
Ambrosij egregiè probat S. Thom. in 3. par. q. 23.
art. 10. & in 4. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. & ibi etiam
Durand. q. 2. & Palud. ead quæst. art. 5. & consentit
Sotus de iust. & iur. lib. 9. q. 3. art. 1. Archid. in cap.
Sufficit, num. 1. de consecr. dist. 5. Asten. lib. 4 tit. 14.
art. 1. Summa Pisana in verb. Missa, §. 8. Summa
Confessor. lib. 3. tit. 24. q. 125. Armilla in ver. Com-

munio, num. 14. & in ver. Missa, num. 28. Angel. in eod. ver. num. 44. Syluester Missa, primo num. 7. vers. Quartum, circa finem, & Nauar. in Manuali cap. 25. num. 88 vers. Vigesimo primo. Et quamuis Alex. de Ales par. 4. qu. 51. membro 2. Caiet. Victor. & alij nonnulli senserint non esse reum mortalis culpæ simplicem Sacerdotem, qui omni-
34 no abstinet à consecratione Eucharistiæ; prima tamen opinio est tutior, licet Concilium Tridentinum in cap. 14. sess. 23. hunc articulum non diffinierit; tantum enim ait: Curet Episcopus vt ij (scilicet Presbyteri) saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt suo muneri satisfaciāt, Missas celebrent: & S. Congregatio eiusdem Cōcilij Interpres consulta an Episcopus ex d. cap. 14. sess. 23. vers. Curet, possit monere Presbyteros sub pœnis, & censuris, vt legitimè non impediti celebrent: Respondit non posse, sed solis adhortationibus, & monitionibus vtendum esse. Hęc quoad
35 simplices Sacerdotes. Episcopus verò quolibet die Dominico debet in propria Ecclesia præsens esse, vt notatur in cap. Te referente, infra eod. & saltem semel in hebdomada celebrare, nisi legitimè sit impeditus, secundum Host. hic nu. 11. Qui-
36 nimo non decet eum transire absque causa rationabili vllam diem quin Missam dicat, vel audiat, vt est expressum in cap. fin. de priuileg. lib. 6.
37 QVAERO An diuinum officium dicentes, vel Missam audientes cum distractione voluntaria satisfaciant præcepto Ecclesiæ.
38 Ad euidentiam præmitto ex Cardinali Caietano in 2. 2. q. 83. art. 13. in 2. notab. distinctionem, seu euagationem mentis esse in duplici differētia. Alia enim est inuoluntaria, veluti cum ex fragilitate, vel ex impotentia, non autem ex voluntate in prosecutione officij ad alia mens rapitur. Alia est voluntaria: & hæc iterum subdiuiditur; nam quædam est ex negligentia, vt cum quis negligit attendere; quia enim negligentia voluntaria, idcirco & euagatio voluntaria reputatur, & est. Quędam verò est directè ex industria, vt cum quis explicitè vult non attendere: & de hac specie erit
39 sermo in præsenti quæstione. Hoc præmisso, pro clariori solutione arbitror duos casus esse distinguendos. Primus casus est cum distractio, & euagatio mentis voluntaria prouenit ex eo, quod quis scienter se occupat in actu externo, & incompatibili cum interna attentione, veluti in scribendo, confabulando, dormiendo, & his similibus: & hoc primo casu conueniunt omnes per hunc textum esse culpam lethalem, & præcepto Ecclesiæ non satisfieri. Ita post Petrum de Palude firmat S. Anton. in 3. part. tit. 13. cap. 4. §. 8. circa finem: ait enim: [Si euagatio mētis fit ex hoc quod aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui non secū patiatur attentionem, videtur esse culpa mortalis, & directè contra præceptum Ecclesiæ de celebrat. Missar. cap. Dolentes, vbi præcipitur vt officium celebrent studiosè pariter, & deuotè. Hoc non obseruant, qui occupantes se in actu exteriori scienter sibi attentionem subtrahunt.] Hæc ille. Et sequitur totidem verbis Syluest. in ver. Hora, num 13. vers. Tertium; & est ex mente S. Thom. in 4. senten. dist. 15. quæst. 4. art. 2. quæst. 4. ad 2. dum ait: [Si in alijs spontè se occupat, quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera, & ad contrarium mens euagetur, etiam culpa mortalis erit: nam verbū, *ad contrarium*, refertur ad attentionem, cùm scilicet scienter se occupat in actu exteriori incompatibili cum attentione interna, vt explicat Petr. de Palude, ibid. & S. Anton. loco citato; & est primus intellectus, quem ad hoc cap. posuerunt Hostien. num. 12. Ioann. Andr. & Butr. ambo num. 9. & Cardinal. in 7. notab.
20 Secundus casus est cùm voluntaria distractio, & euagatio mentis non prouenit ex eo, quod quis se occupet in aliquo actu externo, qui mentem distrahat, sed ex solo actu interiori: & in hoc secundo casu articulus est admodum difficilis, & con-
21 trouersus: nam permulti ex recentioribus Theologis opinantur obligatum ad recitandum diuinum officium non peccare, sed præcepto Ecclesiæ satisfacere recitando illud etiam cum voluntaria distractione. Inter quos Aegid. Coninch. de Sacram. in 3. par. quæst. 83. art. 6. nu. 291. Io. Valer. de differ. vtriusque for. in verb. Horę Canonicæ, diff. 1. per totam: Probabilem dicunt Less. lib. 2. cap. 37. dub. 3. num. 63. in fin. Henric. in summa lib. 9. cap. 25. num. 5. in glos. littera P. & Paul. Layman. in Theolog. moral. lib. 4. tract. 1. cap. 5. n. 10. Idemque de audientibus Missam in diebus festis tradunt ijdem Coninch. vbi sup. num. 297. & Lay-
22 man: tract. 7. cap. 3. num. x. Et propterea clericum beneficiatum, qui Horas Canonicas recitat fine attentione; imo & cum voluntaria distractione, non teneri ad restitutionem fructuum, censuerunt Cardinalis Toletus in summa lib. 2. cap. 13. nu. 16. Medina in lib. de oratione, quæst. 16. Corduba in quæstion. lib. 4. quæst 13. Henric. in summa lib. 9. cap. 25. num. 5. Alphons. à Castro, de leg. pœnal. lib. 2. cap. 5. & dicunt probabilem Azor. Institut. moral. par. 1. lib. 10. cap. 13. q. 8. Less. lib. 2. cap. 37. dub. 11. num. 68. & nouissimè Diana resolut. moral. lib. 10. tract. 12. resolut. 1. vbi refert per hanc doctrinam contra communem Doctorum opinionem se liberasse à restitutione quemdam Petrum Beneficiatum, qui per septem annos recitauit officium voluntariè sine debita attentione.
23 Præcipuum huius opinionis fundamentum est, quia Ecclesia authoritatem non habet præcipiēdi vt diuinū officiū recitetur, vel Missa audiatur cum
24 attentione, seu deuotione interna. Ad quod facit optimè tex. in c. Erubescant: & quod ibi notatur in glos. vn. 32. dist. c. Nomen, 2. q. 1. & alia iura, quæ ad hanc partem inducunt Archid. in c. Cum quis, num. 2. de sent. excomm. lib. 6. & glos. in Clem. 1. in ver. Eo ipso, de hæret. nam cogitationis pœnam nemo meretur, seu patitur, l. Cogitationis, ff. de pœn. quæ est canonizata in cap. Cogitationis, de pœnit. dist. 1. ad idem cap. Consuluisti, 2. q. 5. vbi dicitur, occulta, & incognita illi soli sunt relinquenda, qui solus nouit corda fidelium hominum; & videtur probari in S. His ita, vers. In certa, 30. qu. vlt. & est ex mente S. Thom. 1. 2.
25 quæst. 91. art. 4. Vbi probans præter leges humanas fuisse necessarium tradi diuinas, ad hunc modum ratiocinatur. [De his potest homo legem facere, de quibus potest homo iudicare. Iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus, qui latent, sed solū de exterioribus actibus, qui apparent; & tamen ad perfectionem virtutis requiritur vt in vtrisq; actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superueniret diuina.]

Hæc

16 Hæc S. Thom. Et hinc fit, vt tatam habens percuſſionem clerici in corde tantum, nõ incidat in ſententiam Canonis quoad Eccleſiam militantem, vt poſt Hoſtien. in c. Mulieres, infra de ſent. excom. tenet gloſ. in ver. Suo nomine, in d. cap. Cum quis, eodem tit. lib. 6. cum qua tranſeunt ibi Gemin. Franc. & alij, & Sylueſt. in ver. Excommunicat. 7.
27 num 4. Hinc etiam fit vt excommunicatio lata in hæreticos quantumcumque occultos in c. Quod autem, iuncta gloſ. 1. & in cap. Achatius, 24. q. 1. & in cap. Excommunicamus, infra de hæret. Non liget illum, qui hæreſim tenet in corde tantum, & non proceſſit in opus externum, puta ſcribendo, vel aliud faciendo, licet occultè, ſecundum Hoſtien. in d. cap. Mulieres, Petr. de Palud. in 4. diſt. 13. q. 3. art. 1. concluſ. 8. num. 15. Maior in 3. diſt. 25. q. 3. in fin. Caiet. in ſumma in ver. Hęreſis, in fin. & in 2. 2. q. 11. art. 3. Sot. in 4. diſt. 22 qu. 2. art. 2. col. 3. verſ. Hoc autem ſuppoſito: & artic. 3. poſt quintam concluſionem, caſu 1. Nauar. in d. c. Cogitationis, num. 8. & 10. de pœnit. diſt. 1. Couarr. in reg. Peccatum, 2. par. in princip. num. 7. Angel. in ſumma, in verb. Hæreticus, num. 2. Armilla in verb. Excommunicatio, inter caſus excommunicationis, caſu 9. in fin. & Sylueſt. in ver. Excommunicatio, 7. nu. 3. & 4. Vbi mordet gloſſam oppoſitum tenentem in d. Clem. 1. in ver. Eo ipſo, de hæret. Quod Theologalem materiam plenè non intellexerit. Nec obſtant iura inducta ibi per gloſ. & Archid. in d. cap. Cum quis, de
28 ſent. excomm. lib. 6. Quia non procedunt in hæretico prorſus occulto, ſed prout contradiſtinguitur à notorio, vt per Sylueſtrum d. num. 4. Vel melius illa iura vendicant ſibi locum in occulto per accidens, quod ſcilicet quamuis ſenſibus ſubiaceat; teſtem tamen, vel teſtes non habet; non autem in occulto per ſe, quod ſcilicet ex ſua ratione habet, vt non ſubſit cognitioni ſenſitiuæ, vt egregiè explicat Cardinalis Caietan. in 2. 2. quæſt. 11. art. 4. Nos autem verſamur in occulto per ſe, videlicet in motu animi attẽtionis internæ, qui pro-
29 pterea non ſubiacet pręcepto humano. Et ita per ſupradictã Theoricam in terminis propoſitę quæſtionis poſt Duran. in 4. diſt. 15. q. 12. & Petr. de Palud. ead. diſt. quæſt. 5. art. 2. concluſ. 4. Firmat S. Anton. in 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 8. circa fin. vbi ait: [Si euagatio mentis eſt aduertenter, & ſolum ſecundum actum interiorem, licet temeraria, & grauis foret; non tamen mortale, niſi propter contemptum, quia Eccleſia non habet iudicare de actibus interioribus merè; propter quod Miniſter Eccleſiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur trãſgreſſor præcepti, ex natura facti] Quod ante ipſum docuit Vmbertus ab eod. te-
30 latus, d. c. 4. §. 7. dicens præceptum recitandi Horas Canonicas eſſe de iure poſitiuo, & propterea non referri niſi ad ea, quæ ſub iudicio humano cadere poſſunt, qualia ſunt quæ exercentur per actus exteriores, non autem per interiores, & conſentit Sylueſt. in ver. Hora, num. 13. vbi reprobans intellectum eorum, qui putant eſſe in pręcepto diuinum officium recitare deuotè, & ſtudioſè iuxta textum hic; & deuotionem referri ad intentionẽ, & ſtudioſitatem ad modum dicendi: [Attentè, inquit, orate in Horis Canonicis, non eſt de iure diuino, ſed poſitiuo: quod ius poſitiuum ad interiora non ſe extendit per ſe, ſed in quantum colligantur exterioribus, ad quæ ſe extendit.] Hæc
31 ex illo. Facit textus in Clem. 1. de celebrat. Miſſar. in illis verbis, *Fructum labiorum ſuorum*, vbi gloſ. [Ex hoc, inquit, arguitur quod ſatis eſt labijs ſeruire in diuinis horis, licet cor diuertat ad alia.] Et ita hunc textum ad hanc partem inducit Collectarius in cap. 1. num. 6. ſupra eod. & S. Anton. d. §. 7. Facit etiam ad hoc etymologia orationis.
32 Dicitur enim oratio, quaſi oris ratio, ſecundum Caſſiodor. pſalm. 38. circa fin. relatum à D. Thom. 2. 2. quæſt. 83. art. 1. Et tenendo hanc opinionem non obſtat hoc capitulum; quia reſponderi poteſt tripliciter iuxta primum, ſecundum, & tertium intellectum, de quibus infra proximè.

33 Sed præmiſſis minimè obſtantibus veriùs videtur voluntariè diſtractum præcepto Eccleſię non ſatisfacere. Quod vt euidentius appareat, duo ſunt inſpicienda. Primum an Concilium generale hic præcipiat deuotionem internam in diuinis officijs celebrandis. Secundum an potuerit ſic pręcipere.

Quoad primam inſpectionem, quia Doctores intelligunt hoc capitulum quatuor modis, examinandum eſt quis intellectus ſit verior.

34 Primus intellectus eſt, quem hic ſecundo loco ponunt Hoſtien. n. 14. Ioann. Andr. & Butr. ambo n. 9. & Abb. circa fin. verſ. Secunda opinio. Quod ſcilicet ſolum diuinũ officium hic ſit in præcepto; alia verò, quæ in deuotione conſiſtunt, ſuadendo ponantur: & hoc innuit littera ſequens, dum dicit, Quantum eis dederit: nam, vt formaliter, inquit Hoſtien. n. 19. per hęc verba appoſuit conſilium fragilitati hominum compatiendo, quaſi dicat durum eſſet vt omnia prædicta in præcepto venirent; Pręcipimus igitur vt vnuſquiſque, & de nocte, & de die dicat Horas Canonicas; Intentionem autem, & deuotionem etſi ipſam ſuadeamus, eam tamen in pręcepto non ponimus, ſed gratia Dei ſecundũ quod ipſam dare voluerit, duximus relinquendam. Et hunc intellectum teneas, vt ſubdit Hoſtien. quia benignior eſt, & quia Eccleſia non debet alicui laqueum inijcere, cap. De viduis, il ſecondo, 27. q. 1. nec homines oneribus importabilibus alligare, cap. Alligant, 26. quęſt vlt. & ſequuntur totidem verbis S. Anton. in 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 7. & ſumma Roſella in ver. Hora.

35 Verum hunc intellectum iure optimo refellit Syluester in ver. Hora, num. 14. Quia ſi hic pręciperetur ſola celebratio diuini officij, nihil prorſus præciperetur: nam quoad Pręlatos, & clericos in ſacris, ſeu beneficiatos iam hoc erat in præcepto, vt cap. fin. 92. diſt. & cap. 1. ſupra eod. Hoc autem repugnat litteræ, quę clarè dicit, *præcipientes*. Pręterea circa omiſſionem officij nullus in text. narratur exceſſus, ſed ſolummodo circa modum celebrationis. Meritò Concilium non pręcipit vt celebretur ſimpliciter, & abſolutè, quod ſuperuacaneum fuiſſet; ſed vt celebretur ſtudioſè, & deuotè, in quo Pręlati, & minores clerici pręuaricabantur, vt in prima parte textus: nec refragantur illa verba, *Quantum eis Deus dederit*. Quia hoc non tollit quin homo poſſit nõ diuertere intentionem ſcienter, cum hoc ſit in ſua facultate ex principijs naturæ, quæ Deus iam dedit, vt ibi per Sylueſtrum.

Secundus intellectus eſt, quem vltimo loco recitant, & ideo probare videntur Hoſtien. num. 15. Io. Andr. & Butr. ambo num. 9. in fin. Quod ſcilicet hoc capitulum non obliget ad culpam de nouo

incurrendam, sed ad pœnam suspensionis tantum, quæ potest infligi, & hoc satis insinuauit dum dixit, sub pœna suspensionis.

36 Sed neque hic intellectus congruit litteræ: quia hæc constitutio continet duo, videlicet prohibitionem, & præceptum, vt fatentur ijdemmet Host. & Io. Andr. ambo in ver. Inhibemus. Prohibitio refertur ad comessationes superfluas, fabulationes illicitas, & consimilia, quæ deuotionem impediunt, & huic prohibitioni tantum adijcitur pœna suspensionis. Præceptum autem, quod subsequitur de Diuino officio deuotè celebrando, hanc pœnam non habet. Restat igitur, vt necessariò ad culpam obliget. Canonis enim præcipientis transgressio ex sui natura est culpa mortalis, c. Quod præcipitur, 14. quæst. 1. c. Nulli fas, 19. dist. & c. Violatores, 25. q. 1. Archid. in c. Detestanda, n. 4. de concessione præben. lib. 6. dixi in c. fin. n. 22.

37 supra de constit. cum præsertim præceptum, quod hic fit à Concilio, non sit simplex, sed formale, videlicet in virtute obedientiæ, vt in littera. Syluester in ver. Præceptum, nu. 2. vers. Dico. Alphons. à Castro de leg. pœnal. lib. 1. cap. 5. Præterquam quod licet etiam in 2. præcepto affirmatiuo esset adiecta pœna; nihilominus cum pœna huiusmodi sit spiritualis, scilicet suspensionis, tantum abest vt excludat culpam, vt potius obliget transgressores ad peccatum mortale. Ita S. Antonin. quem refert, & sequitur Syluester loco citato, n. 3. ver. Et similiter si imponitur pœna suspensionis.

Tertius intellectus est, quem ponit idem Syluester in ver. Hora, num. 14. vers. Et ideo dico, asserens illum esse ex mente S. Thom. & Petri de Palude in 4. dist. 15. videlicet, quod in hoc cap. præcipiatur deuotio quantum ad actum exteriorem, vt scilicet non dicantur horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter syncopizando, & huiusmodi, quæ hic reprehenduntur, & similiter quod præcipiatur deuotio quantum ad actum interiorem, sine quo hic exterior haberi non potest, cuiusmodi est velle satisfacere præcepto Ecclesiæ, & psallendo velle abstinere à prædictis; non autem præcipiatur attentio, sine qua prædicta esse possunt.

Cæterum huic intellectui apertè refragantur verba illa, *quantum eis Deus dederit*, quæ non adaptantur nisi attentioni internæ, vt inferiùs clarè demonstrabitur num. 40. Item refragantur alia fundamenta, de quibus infra n. 39. & seqq.

38 Quartus igitur, & verus intellectus est, quod hic præcipiatur deuotio etiam quantum ad attentionem, & actum internum cordis, non tamen actualem, sed secundum virtutem, vt inferiùs explicabitur. Quem intellectum primo loco ponit, Host. num. 12. Ioan. Andr. & Butr. ambo num. 9. Cardin. in 7. notab. dicunt enim: quicunque interest Missæ, vel Diuinum officium recitat, & non habet cor ad Dominum, sed ad exteriora, propter quæ deuotio impeditur, mortaliter peccat, vt hic patet, & in c. Quod præcipitur, 14. q. 1. verbum durum est, sic tamen scriptum est, c. Scriptum, 6. quæst. 3. l. Prospexit, ff. Qui, & à quibus.

39 Hunc intellectum ego existimo ex sequentibus confirmari posse; & primo hic textus tria facit. Prohibet enim primum in Diuinis officijs intermisceri fabulas, comessationes, & alia exteriora, quæ deuotionem impediunt; & per hanc inhibitionem satis firmauit obligationem deuotionis externæ quantum ad humiliationem, & compositionem corporis, de qua in c. Vbi periculum, §. penult. de elect. lib. 6. & per glossam in clem. 1. in ver. De oratione, in 7. membro, de reliq. & venerat. Sanctor. Deinde præcipit, vt Diuinum officium celebretur studiosè quantum ad labia, & pronunciationem oris, scilicet distinctè, & sine syncopa. Tertiò præcipit, vt celebretur deuotè. Cum ergo iam præcepisset deuotionem quantum ad humiliationem corporis, & actus externos, ne hoc verbum, *deuotè* sit superfluum, superest vt referri debeat tantummodo ad officium cordis. Quod satis comprobatur ex decreto Concilij Triden. c. 12. vers. Omnes vero, sess. 24. ibi, [& in Choro ad psalliendum instituto hymnis & canticis Dei, nomen reuerenter, distinctè, deuotèque laudare.] Quibus verbis satis apertè comprehenduntur illa tria, quæ hic iniunguntur à Concilio Lateranensi. Dicitur enim, reuerenter, quantum ad humiliationem, & compositionem corporis; distinctè quantum ad oris pronunciationem; & deuotè quantum ad mentis eleuationem. Quod ipsum perspicuis verbis habetur in decreto de obseruandis, & euitandis in celebr. Miss. sess. 22. vers. Neminem, vbi præcipitur Ordinarijs Locorum, vt neminem permittant sacris interesse, nisi prius qui intersunt decenter composito corporis habitu declarauerint se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solùm corpore adesse. Ad idem Concilium Viennense in clem. 1. de celebration. Missar. ibi *fructum laborum suorum cum puritate conscientiæ, & animi deuotione*, nec non ibi *horis debitis deuote psallatur*. Et Concilium Aquisgranen. c. 131. ibi, *Diuinum officium humiliter, ac deuotè persoluere*, & infra ibi, *In persoluendis Diuinis laudibus promptiores, & deuotiores existant*, tom. 3. Concil. part. 1. sect. 2. fol. 250. col. 1. & Concilium Magunt. in tit. de Hor. Canon. ibi, [Articulatè, distinctè, disertè, & cum attentione omnia integrè pronuncient,] tom. 4. Concil. pat. 2. fol. 271. col. 1.

40 Præterea præceptum de officio deuotè celebrando hic fit adiecta modificatione illa, quantum eis Deus dederit. Hæc autem verba apertè ostendunt Concilium præcepisse deuotionem illam, quæ est donum Dei, & sic deuotionem formalem, & internam, quæ cum sit actus virtutis, S Thomas in 2. 2. q. 82. art. 1. & q. 83. art. 3. Diuino indiget auxilio, c. vlt. de consecr. dist. 4. non autem nudam deuotionem materialem, & apparentem, quam habent etiam hypocritæ, qui ostendunt ex actu extrinseco contrarium eius, quod in mente gerunt, c. Quod interrogasti, 27. dist. c. Citius, & ibi gloss. 1. de pœnit. dist. 2. de quibus Marc. 7. *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*, & Hieronym. super Matt. 9. [Quia strepitu labiorum benedicunt Dominum, immunda mente veritati interiùs contradicunt.] Et propterea gloss. vlt. bene exposuit verbum, *studiosè*, scilicet quantum ad officium oris, & verbum *deuotè*, quantum ad officium cordis, quã expositionem, sequuntur etiam Host. num. 20. Io. Andr. num. 10. Card. in princ. in ver. studiosè; & Abbas in 1. notab.

41 Ad hæc præcipitur ab Ecclesia recitatio Diuini officij, quæ est species orationis, c. 1. supra eodē. Ergo necessariò præcipitur etiam interna mentis attentio. Nam oratio est ascensus mentis in Deũ, vt

vt diffinit Damascen. lib. 3. de fide orthodoxa,
c. 24. & in 3. de Trinit. c. 12. Theologi in 4. sent.
dist. 15. S. Thom. in 2.2. quæst. 83. art. 13. Impli-
cat ergo vt Ecclesia præcipiat orationem, & non
præcipiat internam deuotionem, & eleuationem
mentis in Deum, quia à quo remouetur diffini-
tio, remouetur & diffinitum, l. Quintus, la se-
conda, ff. de aur. & argent. legat. & l. Omnis diffi-
nitio, ff. de regul. iur. vnde optimè Cassianus te-
latus à glos. in clem. 1. in ver. Orationes, in 7.
membro, de reliq. & veneration. Sanctor. [Nun-
quam, inquit, orat quisquis etiam flexis genibus,
si vagatione distrahitur.] Et Chrysostomus hom.
1. de Anna. [Omnes quidem oramus, sed non
omnes in conspectu Domini, etenim corpore in
terra prostrato, & ore frustra delirante, mens
vbique per domum, aut forum circumagitur.
Quo ore talis potest dici, quod orauerit in con-
spectu Domini.] Et Bernardus de interiori do-
mo, c. 70.] Vacantes corpore, & vagantes vbi-
que corde nequaquam merentur videre quàm
dulcis est Dominus, nescientes facere sabbatum
ex sabbato; & ideo viderunt eam hostes, & deri-
serunt sabbata eius. [Et S. Thom. in 2.2. quæst. 82.
art. 13. ad 3.] Si quis ex proposito in oratione mē-
te euagatur, hoc peccatum est, & impedit oratio-
42 nis fructum. [Præcipitur ergo hic affectus cordis,
& attentio, quæ duo præcipuè in oratione requi-
runtur, vt notat glossa præallegata Affectus cor-
dis exprimitur per verbum *deuotè* attentio men-
tis per verbum, *studiosè*. Nam, vt inquit Colle-
ctar. hic n. 2. hoc verbum *studiosè*, non caret my-
sterio contra illus, qui dum dicunt officium Diui-
num, aliò animum flectunt; studium enim exclu-
dit negligentiam, & euagationem, cap. 1. in fin.
de off. Primicer. De affectu cordis patet in cap. 1.
92. dist. vbi dicitur non magis voce, quàm corde
psallendum, & glos. ibi in ver. Voce, recitat versus.

Non vox, sed votum, non chordula musica, sed cor.
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

Nam vt inquit August. [Quid prodest strepitus la-
biorum, si mutum est cor.] & serm. 6. de verbis
Domini. [Dolor magnus aduersus fratres no-
stros mouet, quod sic volunt intrare Ecclesiam, vt
ibi corpus habeāt, alibi cor, totus intus esse debet.
Si intus est quod videt homo, quare foris est quod
videt Deus? Ad idem c. Sedulo, 92. dist. ibi [No-
uerint non esse vocem ad aures Dei, nisi animi
affectum.] De attentione probatur in cap. 2. ibi,
[Attendantur in locis ijsdem attentis præcordijs
sacra solemnia.] de immunit. Eccles. lib. 6. &
in cap. Quando de consecrat. dist. 1. vbi ad hoc
ponderatur à Cypriano præparatio Sacerdotis in
præfatione dicentis, *sursum corda*, quia nihil tunc
animus cogitare debet quàm quod precatur.
43 Iustitia enim ex opere non cōsummatur, nisi etiam
44 voluntas affuerit, c. Sicut. 22. q. 5. [Et qui officium
recitat, vel Missam audit, & aliud cogitat, menti-
tur.] c. Cauete, ead. caus. & quæst. & notat glos-
sa in d. c. Quando, & Archid. in d. c. 2. in ver. Ni-
tentis. Vnde in Concilio Maguntino in tit. de
Hor. Canon. sic legitur. Quid autem voce qui-
dem psallere, mente autem domum, aut forum
circuire, nisi homines fallere, & Deum irridere?
Habetur tom. 4. Concil. part. 2. fol. 271. col. 1.
Ad hoc cap. Numquam, de consecrat. dist. 5, ibi,
[Dicant psalterium ad verbum; Vigil sensus sit,
nec vagis cogitationibus patens; Corpus pariter
& animus tendatur ad Dominum.]
45 Postremò secundum Petr. de Palude in 4. sent.
dist. 15. q. 5. Ad officium, sicut ad quodlibet bo-
num opus attentio potest dupliciter requiri. Vno
modo vt officium ab intentione procedat, & hoc
modo in officio requiritur attentio non solum ad
meritum, sed etiam ad euitandum peccatum, &
transgressionem præcepti. Patet, quia præceptum
datur hominibus; & ideo oportet vt non procedat
ex sola imaginatione, quæ communis est nobis
cum brutis, sed ex deliberatione, quæ attentio-
46 nem requirit. Alio modo vt attentio continuè
concomitetur officium, & semper duret. [Aliquis
autem actus, vt docet S. Thom. in 1. dist. 15. q. 4.
art. 2. q. 3. dicitur durare dupliciter, videlicet aut
secundum essentiam, aut secundum virtutem, siue
effectum suum sicuti motio eius, qui lapidem pro-
ijcit, durat per essentiam actus dum manum lapi-
di mouendo apponit; sed virtus motionis manet
dum lapis ex vi impulsionis primæ mouetur; &
sic manere actum in virtute est quidam medius
modus inter ipsum esse in habitu, & in actu; quia
quod in habitu est, neque in virtute, neque per
essentiam actus est, (vt idem docet d. art. 2. q. 4.)
Itaque attentio in officio manere debet semper
secundum virtutem, sed non requiritur vt semper
47 maneat per essentiam actus. Manet autem se-
cundum virtutem quando aliquis ad officium ac-
cedit cum intentione aliquid impetrandi, vel
48 Deo debitum obsequium reddendi, etiamsi in
prosecutione officij mens ad alia rapiatur, nisi
tanta fiat euagatio, vt omnino depereat vis primæ
intentionis; & ideo oportet vt frequenter homo
cor reuocet ad se ipsum.] Hæc S. Thomas, & se-
quitur glossa communiter approbata in Clem. 1.
in ver. Orationes, in 7. membro, vers. Dicunt ta-
men Theologi, de reliq. & vener. Sanctor. S. An-
ton. in 3. par. tit. 13. cap. 4 §. 8. & Syluester in
ver. Hora, num. 15.
49 Et ex hac Theorica arbitror elici posse verum,
& germanum intellectum huius decretalis. Præci-
pitur enim deuotio, & attentio in officio quan-
tum ad essentiam actus; quia tenetur quis ad offi-
cium accedere cum intentione soluendi pensum,
& Deo debitum obsequium reddendi: sed non
præcipitur vt hæc actualis attentio semper duret;
Hoc enim, vt dicunt Petrus de Palude, S. Anton.
& Syluest. locis citatis non est possibile propter
euagationem mentis humanæ. Nam, vt ait Boe-
tius hic relatus ab Host. nu. 10. & Io. Andr. n. 6.
Cum cor hominis vagum sit, & mobilius omni
mobili, non est semper adeo fortis homo, vt tales
cogitationes euitet. Vnde & multi sancti viri
orando quandoque euagationem mentis patiun-
tur secundum illud psalmi 39. *Cor meum dereli-
quit me*, & propterea textus apposuit illa verba,
quantum eis Deus dederit, indicans per hoc se
nolle in præcepto ponere vt actualis attentio sēper
comitetur Diuinum officium, sed Diuinæ gratiæ
hoc relinquere, posuit tamen in præcepto atten-
tionem virtualem, quæ ad vitandum peccatum in
officio semper manere debet, vt ex dictis constat.
50 Hinc autem resultat propositæ quæstionis solu-
tio: nam si in officio ad vitandam præcepti trans-
gressionem, requiritur vt attentio semper duret,
non quidem per essentiam actus, sed secundum
virtutem: ex hoc necessariò sequitur, vt volunta-
riè distractus præcepto Ecclesiæ non satisfaciat;
quia

quia attentionem necessariam non habet, nec per actus effcuriam, cùm actualis attentio, & voluntaria euagatio, & sic velle attendere, & nolle attendere sint opposita, quæ mutuo se expellunt, vt patet 1. Physic. tex. 67. Nec secundum virtutem, quia virtualis attentio perimitur ex voluntaria distractione ad eum modum, quo attentio habitualis per contradictionem, vt est textus in c. Maiores, §. fin. de baptis. vbi propterea dormientes, vel amentes, qui priusquam in somnum, vel dementiam incurrerent, contradixerunt, characterem baptismi, vel ordinis non recipiunt; quia nimirum censetur in eis contradictionis propositum perdurare; & sic non habent intentionem habitualem necessariam ad impressionem characteris, & sanè sicut lapis proiectus illico amittit virtutem primę motionis si ex contraria vi retundatur, aut obicem inueniat; eod. modo attentio in Diuinis officijs perdit virtutem, quam ex prima motione animi sortita est si superueniat actus oppositus distractionis voluntarię. Quod si secundum S. Thomam supra citatum, num. 48. virtus primæ intentionis omnino deperit per euagationem mentis etiam inuoluntariam, si sit notabilis; vtique multò fortius deperit per voluntariam distractionem ad exteriora. Ad hoc d. cap. Maiores, §. fin. de bapt. & quod notat glos. in c. Cupientes, §. Denique, in ver. Consensum, de elect. lib. 6.

51 Concludo igitur, quoad hanc primã inspectionem Concilium præcepisse hic deuotionem internam, ac proindè voluntariè distractum ad exteriora non satisfacere præcepto ecclesię, sed mortaliter peccare, dummodo tamen distractio sit tãta, vt officij, vel Missæ notabilem partem absumat. Et ita videtur concludere Abbas hic in fin. vbi quærens an non dicentes officium studiosè, & deuotè peccent mortaliter, relatis tribus opinionibus, de quibus supra à num. 33. tandem resoluit quantitatem reatus considerandam ex qualitate, & quantitate contemptus, & negligentiæ. Idip-
52 sum sensit Innoc. n. 3. vbi quęrens numquid peccet clericus, qui dum est in officijs cogitat super aliquo bono spirituali, vel temporali: resoluit eum non debere dum est in officijs intendere nisi circa ea, quę ibi dicuntur, vel leguntur, nisi necessitas, quæ dilationem non patitur, cogat ipsum de alijs cogitare, arg. cap. quod non est licitum, infra de reg. iur. Atque ita secũdum Innoc. peccat clericus, qui in Diuinis Officijs voluntariè distrahitur non solum cogitando aliquid indifferens, sed etiã quod magis est, cogitando aliud bonum spirituale, vel temporale, & eum totidem verbis sequuntur Hostien. n. 10. vers. Sed numquid peccat clericus, & Io. Andr. num. 6. & fuit sententia Hugonis de Sancto Victore in lib. quo studio orandus sit Deus, relati à Diuo Thoma in 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 5. q. 4. in 2. argum. contrario, ait enim:] Si cum orationem fundimus aliud quodlibet in corde versamus, etiã si illud bonum sit, à culpa liberi non sumus.] Circa quod tamen ne erres vide Caietan. in. 2. 2. q. 83. art. 13. in 1. dubio.

53 Similiter idem Innoc. paulò infra in vers. Sed numquid firmat non peccare clericum, qui est in Diuinis Officijs, si quod dicit ibi non intelligat, dummodo cor suum ad Deum habeat, & ei psallat. Et idem repetunt Host. num. 8. Io. Andr. n. 5. Butr. n. 4. Cardinal. in 3. q. & Anchar. in fin. Rur-
54 sus Innocentius d. n. 3. excusat clericum à peccato in eo casu, in quo nimis fatigatus spiritu aliqua præter ea quæ leguntur, vel dicuntur, diceret, aut cogitaret; subdit tamen illi cauendum esse ne nimis excedat. Et cum eo transeunt Hostien. n. 10. vers. Ideo secundum Dominum Nostrum, Io. And. & Butr. ambo n. 6. & Cardin. in 9. quæst. Et ita secundum Innocent. voluntaria euagatio mentis est peccatum etiam in illo, qui est fatigatus spiritu, si
55 multum perduret. Eiusdem sententiæ est D. Th. in præcitata q. 4. ad 2. vbi ait: [Quando aliquis ex proposito mentẽ ad alia distrahit in orando, tunc sine culpa nõ est, & præcipuè si in alijs spontè se occupet, quę mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera: & si ad contrarium mens euagetur, etiã culpa mortalis erit. Sicut sine hoc quod percipiamus mẽs ad alia euagetur, vel culpa caret, vel paucissima culpa est, nisi præcedens cogitatio, ex qua cõtingit talis euagatio, in culpa esse dicatur.] Quibus verbis ostendit mentis euagationem in duobus casibus esse culpam mortalem. Primus est cũ mens distrahitur ad opposita attentioni in officio requisitæ; siue id contingat ex actu externo incõpatibili cum attentione, siue ex voluntaria distractione ad exteriora. Et hoc casu clarè dicit esse mortale. Secundus est quando euagatio mentis etiam inuoluntaria prouenit ex præcedenti co-
56 gitatione, quæ sit in culpa. Et quamuis hoc secundo casu S. Doctor non dicat explicitè esse culpam lethalem; tamen cum officium habeat culpam adiunctam, consequenter non habet suam efficaciam, nec est satisfactorium, vt idem arguit ibid. in 2. arg. contrario. Ad hoc text. optimus in cap. In grauibus, 3. q. 7. Id ipsum apertius docuit in 2. 2. q. 83. art. 13. in respons. ad 3. dicens: Si ex proposito in oratione mens euagatur hoc peccatum est, & impedit orationis fructum; Et contra hoc dicit August. in 3. reg. tom. 3. Psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Et Caiet. ibi clarè in responsione ad 3. vers. Nota secundò, [Euagatio, inquit, ex proposito semper est cum peccato, mortali quidẽ quando ex contemptu, vel ex industria in oratione, quæ est sub præcepto, quis in notabili parte euagatur; Perinde est namque ac si illam omitte-
57 ret.] Hæc ille. Et propterea beneficiatum horas canonicas recitantem cum euagatione mentis voluntaria teneri ad restitutionem fructuum affirmant Nauarr. de oratione, cap. 20. num. 32. Petr. Nauarr. de restit. lib. 2. c. 2. n. 240. Petrus Lorca in 2. par. tom. 2. disput. 16. de legib. membro 2. ad 5. Suar. in 3. par. tom. 5. disput. 4. sect. 2. nu. 26. & de religione tom. 2. lib. 4. c. 26. n. 26. Vasquez in opusc. de benef. cap. 4. §. 1. dub. 4. num. 104. & alij Recentiores.

58 Circa secundam inspectionem, cum ecclesia in tribus Generalibus Concilijs, nempe in Lateranensi, Viennensi, & Tridentino præceperit, deuotionem internam, vt aliundè ostensum est supra num. 38. disputandũ non esset an potuerit sic præcipere; satis est enim vt fecerit, nec quęstio potestatis est refricanda, c. Scriptum, 6. qu. 3. §. Qui autem, in fin. 17. q. 4. Sed nihilominus vt obiecto satisfiat, dicimus ex communi Canonistarum sententia ecclesiam habere authoritatem statuendi etiam de actibus omnino occultis, & internis. Ita colligitur ex glossa in Clem. 1. in verb. Eo ipso, de hæret. quæ constanter affirmat per Claues ecclesiæ militãtis ligari posse omnino occulta, licet nemi-

mnatim de illis non iudicet Tribunal ecclesiæ, per iura ibi allegata, & illam glos. sequitur ibi, & singularem appellat Cardin. nu. 8. in 7. quæst. & Imol. num. 38. dicens Stephanum, & Paulum concordate cum illa glos. cum qua etiam concordat Abb. in procemio Decretal. in ver. Rex Pacificus nu. 6. & in cap. Extirpandę, §. qui verò, nu. 21. de præben. vbi similiter illam glossam dicit singularem, in c. fin. num. 2. de hæret. & in cap. 2. n. 13. de Offic. Ordinar. Felin. in d. c. fin. & in cap. Porrò, vtrobique in princ. de sent. excomm. Idem tenet glossa vnica in cap. Cogitationis, de pœnit. dist. 1. quæ dicit Canonem, & legem puuire voluntatis pecca-
59 tum; Ideoque ponderosum, idest qui mente peccat, repelli à promotione, vt cap. Hinc etenim,
60 vers. Ponderosus, 49. dist. Et propterea hæreticum omnino occultum, seu mentalem esse excommunicatum firmat glossa prima in summa, 24. qu. 1. Goffred. in Summa tit. de hæret. nu. 2. Bald. in l. Si quis non dicam rapere, num. 21. vers. Venio ad oppositiones, C. de Episcop. Et cleric. vbi ait, in hæresi deliberationem mentis sufficere ad perpetrationem delicti, eo quod delictum non requirit aliquid extare, sed perficitur ex sola mentis cogi-
61 tatione. Vnde Inquisitor hæreticæ prauitatis bene puniet illum hæreticum, qui est hæreticus in mente, licet in eo non appareant signa hæresis. Hęc autem poterunt liquere Inquisitioni per confessionem hæretici, quia aliàs non posset cogitatio mētis, quam solus Deus cognouit, probari, vt notatur in l. 2. de interrog. act. & sequitur totidem verbis, Io. de Anania in c. Si quis Episcopus, n. 7. de hęret. Felin. in cap. 1. n. 7. de præsumpt. & in tract. quando conatus puniatur, nu. 6. vers. Fallit tertiò in 4. casu Hippol. de Marsil. in l. Qui falsam, n. 13. ff. de fals. Butsat. consl. 14. num. 5. & 9. Clar. in Prax. §. fin. quæst. 91. & Menoch. alios adducens de arbitr. iudic. cas. 360. n. 6. & ex Theol. Adrian. in 4. q. 4. de confess. quæ incipit, Restat nunc inquirere, §. Alij probant, vers. Sed huius rationis, & quodlibet. 8. q. 8. littera G. Summa Rosella in verb. Absolutio, 1. num. 29. & in ver. Excom. 1. cas. 1. n. 1. & in ver. Hæreticus, nu. 14. Alber. de agnosc. asset. q. 33. n. 27. 29. & 32. & alij Recentiores, quorum opinio satis
62 probatur in iuribus allegatis in glossa præcitata in Clem. 1. de hæret. & quamuis ex illis iuribus quædam loquantur in occulto per accidens, quod sēsibus subiacet, sed ex accidenti habet vt sit occultum, quia dum, & secretò perpetratur, vt secreta collocutio cum Cardinalibus in Conclaui existentibus, cap. Vbi periculum, §. Nulli etiam de elect. lib. 6. & occulta occupatio depositi ecclesiastici, cap. Clericis, de immunit. ecclesiar. eod. lib. Alia tamen loquuntur etiam in occulto per se, vt Clem. 1. §. Quia verò, de stat. Monachor. vbi excommunicantur regulares accedentes ad Curias Principum animo nocendi, Clem. Cupientes, §. Qui verò, de pœnis, cap. Fundamenta, §. Quod si secus, de elect. lib. 6. & d. Clem. 1. de hæret. Ex quibus patet ecclesiam potuisse præcipere in Diuinis Officijs studium, & deuotionem etiam internam, &
63 mentalem, prout præcipit. Similiter ratam habens percussionem clerici in corde tantum non est quidem excommunicatus quod ad ecclesiam militantem, idest ab Ecclesia, cui ratihabitio est ignota, & non habetur pro excommunicato: Sed tamen ligatus est quoad Deum. Et ita clauis ecclesiæ ligat in foro interiori etiam illum, qui peccat in corde tantum. Ita declarat Hostien. & alij post eum in d. cap. Mulieres, de sent. excomm.
64 Prætcrea obseruandum est duobus modis posse prohiberi actus internos. Vno modo absolutè, & per se, videlicet præscindendo à quocumque actu exteriori. Et hoc modo sola lex diuina, non autem humana potest cohibere, & ordinare interiores motus, qui latent. Et ita procedit theorica S. Thomæ supracitati, & n. 25. Et in hunc sensum per anthoritatem ecclesię cogitationis pœnam nemo patitur, vt dicitur in d. cap. Cogitationis, de
65 pœnit. dist. 1. Alio modo possunt prohiberi actus interni in quantum colligantur cum exterioribus, & hoc secundo modo & etiam lex ecclesiastica potest præcipere, & ordinare actus internos, sicut præcipiendo accessum ad Missam, præcipit etiam velle accedere; & præcipiendo ieiunium præcipit
66 etiam velle ieiunare. Aliquando enim permittitur concomitanter, & ratione connexionis quod non permittitur principaliter, & directè, vt l. Si mandauero, §. Is cui, ff. mandat. cum simil. vt per
67 glos. fin. in l. Cum probatio, ff. de probat. Vnde si quis in corde suo firmiter proponeret Missam non audire, vel ieiunium frangere, eo ipso mortaliter peccaret, licet propositum non perficeret, vt per Syluestr. in verb. Hora, num. 13. vers. Vnde præcipiendo. Quando autem ecclesia pręcipit vt officium studiosè, & deuotè celebretur, vtique non præcipit attentionem, & motum animi internum absolutè, & per se, sed in quantum colligatur, & connexionem habet cum externa recitatione officij; & pronunciatione oris; quæ quidem recitatio, & pronunciatio necessariò requirit, & annexam habet eleuationem mentis in Deum, & attentionem saltem virtualem, vt abundè ostensum est supra, maximè, nu. 41. & 46. Ergo præcipiendo actum exteriorem celebrationis officij, præcipit etiam actum interiorem attentionis, sine quo illud esse non potest, arg. l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. l. Ad rem mobilem, & l. Ad legatum, ff. de procur. cum simil. vt per glos. in cap. Sicut Christus, in ver. Potest, 1. q. 1.
68 Non obstat quod ecclesia non debeat alicui laqueum inijcere, nec quemquam oneribus importabilibus alligare, Hostien. Quoniam obiectum procederet si ecclesia præciperet in officio attentionem actualem, & continuant hoc enim esset non tantum importabile, sed quod magis est, impossibile, vt dictum est supra num. 49. At non est ita, quia sola virtualis attentio est in pręcepto, vt similiter ostensum est supra, num. 46. Vt autem homo scienter ad alia se non diuertat, hoc nullum est importabile onus, cum sit in sua facultate ex principijs naturæ, quæ Deus iam dedit, vt tetigi supra ex Syluestro in ver. Hora, n. 14.

De Celebratione Missarum.

Cap. Cum Creatura,

S V M M A R I V M.

1 *ANniuersarium quid sit, & n. 15.*
2 *Missas duas potest rector ecclesiæ celebrare propter necessitatem anniuersarij.*
3 *Missa Conuentualis vna, vel plures an, & quando*

do celebrari debeant in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesijs, & num. sq. vsq. in fin.
an id de iure communi? & examinantur quatuor intellectus ad hoc capitulum, à num. 3. vsque ad num. 21.
quid ex Missali Romano, à num. 21. vsque in fin.
Missæ Conuentuales duæ, scilicet de festo, vel feria, & pro anniuersarijs defunctorum in Collegiatis ecclesijs sunt celebrandæ. n. 3. & n. 23.
4 *Missa Conuentualis pro defunctis in anniuersario celebrari potest, etiam in festo duplici, vel semiduplici, & n. 23.*
5 *Missa defunctorum corpore præsente omni die celebrari potest, præterquam in Parasceue, & Sabbato.*
6 *Anniuersarium defunctorum si occurrat in festo, fieri debet saltem in priuato.*
Contrarium, n. 9. & 23.
7 *Missa Conuentualis de feria propter anniuersariũ defunctorum non est omittenda.*
8 *Canonicis Sarnensibus ex conuentione obstrictis cantare Missam ter in hebdomada denegatur facultas omittendi Missam de feria.*
9 *Anniuersario pro defunctis non satisfit dicendo Missam de feria. & n. 11. & 23.*
10 *Suffragia, quæ fiunt à Presbyteris gerentibus personam totius ecclesiæ prosunt mortuis etiamsi tales Presbyteri sint peccatores.*
11 *Missa defunctorum cãtari debet à beneficiatis iuxta legem fundationis etiam in illis diebus, in quibus ex præscripto Missalis cantatur alia Missa pro defunctis.*
12 *Missæ duæ Conuentuales, scilicet pro defunctis, & officio currente in Collegiatis ecclesijs quotidie sunt celebrandæ, & contrafacientes peccant, & num. 15.*
Contrarium n. 16. & 24
13 *Missa defunctorum præfertur Missæ de feria.*
Contrarium, num. 24 & 26.
14 *Missa pro defunctis potest celebrari in diebus festis etiam solemniter.*
Contrarium num. 16.
Declaratur num. 26.
17 *Missæ duæ, idest pro defunctis, & de feria quotidie cantari debent in ecclesiis Conuentualibus.*
Contrarium n. 20. & 24.
18 *In Missis singulis orandum est pro defunctis per preces in secunda* Memento.
19 *Commemorationi pro defunctis, qui legata pro Missis reliquerunt, quomodo satisfiat ex sententia S. Congregationis Concilij.*
21 *Missa vna Conuentualis, idest de officio currente, quotidie celebrari debet in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesijs.*
22 *Fallit in casibus hic enumeratis, in quibus debent cantari duæ Missæ.*
23 *Anniuersario occurrente in Collegiatis ecclesijs cantari debent duæ Missæ, vna pro defunctis, alia de festo, vel feria.*
Idem in die depositionis defuncti, ibidem.
24 *Missa Conuentualis pro defunctis in ecclesijs Collegiatis non debet dici quotidie, sed prima die cuiusque mensis, & feria secunda cuiusque hebdomadæ.*
25 *Quod si tunc occurrat festum simplex, vel feria propriam habens Missam, cantari debent duæ Missæ.*
26 *Missa Conuentualis pro defunctis nisi occurrat anniuersarium, vel tertius dies depositionis defuncti in festo duplici, vel semiduplici celebrari non debet.*
27 *Missæ priuatæ de Requiem dici non possunt in festis duplicibus, & Dominicis diebus.*
28 *Intellectus, cap. Et hoc attendendum, de consecr. dist. 1.*
29 *Rubricæ Missalis Romani seruari debent non obstante quocumque prætextu, & contraria consuetudine.*
30 *Rubricæ decretalium, & legum sunt authenticæ, & allegari possunt ad decisionem causarum si habeant orationem perfectam.*
31 *Secus in rubricis decreti, & eur.*

1 CVM CREATVRA. Legitur quadrupliciter, licet Abbas Antiquus dicat planum esse, & Doctores transeant sicco pede. Ad intelligentiã præmittendum est sæpe contingere, vt in aliquibus ecclesijs ex varijs defunctorum relictis imposita sint anniuersaria, idest officia, quæ fiunt pro mortuis anno reuoluto à die obitus ipsorum, vt hic per glos. & Hostien. num. 1. & alicubi appellantur vigiliæ, c. 1. 91. dist. vbi glos. in ver. Vigiliæ, exponit, idest mortuorum exequię; nam, vt inquit Hostien. hic num. 3. Hi, quibus pro anniuersario aliquid est relictum, sunt quasi ex debito obligati, sicut aliàs legitur, & notatur in cap. Parochianos, supra de decim. Neque hoc est simoniacum, cap. Significatum, supra de præben. cap. Non est dicendus, infra de voto, & cap. 3. Ne Prælat. vic. suas 1 & sequuntur totidem verbis Io. Andr.
2 num. 2. Butr. & Card. ambo num. 3. Et hæc quidem anniuersaria quandoque imponuntur Capellis, idest ecclesijs parochialibus, vel alijs ecclesijs, in quibus non est nisi vnicus Sacerdos: quo casu propter talẽ necessitatem Presbyter potest dicere duas Missas, c. Consuluisti, sup. eod. secundum Hostien. hic num. 2. in fin. cum quo Ioan. Andr. eod. num. & alij transeunt. De his tamen capellis non loquitur hoc capitulum, sed de ecclesijs Conuentualibus, in quibus plures sunt Sacerdotes, vt patet ibi, *Conuentualiter celebretis*; vnde secundum Hostien. eod. num 2. Locum habet in Cathedralibus, & Collegiatis. Idque siue sint sæculares, siue regulares, vt in Clem. Vt ij, de ætat. & qualit. & in Clemen. 1. §. Ne igitur, de celebr. Missar. In latiori tamẽ significatione aliter accipitur anniuersarium, vt dicam infra num. 12.
3 Quibus præmissis primo modo legitur hic textus, vt locum habeat non generaliter in omnibus ecclesijs Conuentualibus, nec in omnibus diebus, sed in illis dumtaxat, in quibus contingit, vt ex peculiari obligatione anniuersaria sint celebranda itaut in illa die, in qua occurrit anniuersarium, celebrari debeant duæ Missæ solemniter in Conuentu, vna scilicet pro defunctis, & alia de festo si occurrat festum, vel de feria, si feria occurrat, & secundum hunc intellectum, de quo plenius dicam infra in 2. conclus. num. 23. hoc intendit. In Conuentualibus ecclesijs conuentualiter celebrandæ sunt Missæ de festo, vel feria, & pro anniuersarijs defunctorum; prout summant Ioann. Andr. Butr.
4 Card. & Ancharan. Et iuxta hanc lecturam nota Missam Conuentualem pro defunctis in die anniuersario non esse prætermittendam propter Missam Conuentualem de festo: & sic habes Missam

pro

pro defunctis in die anniuerſario poſſe ſolemniter
5 celebrari etiam in diebus feſtis. Simile habetur
ex actis Mediolanen. eccleſiæ par. 4. tit. Inſtruct.
ad funer. fol. 559. col. 2. vbi ſic legitur: Miſſa de-
functorum corpore præſente omni die celebrari
poteſt, præterquam in Paraſceue, & Paſchate, qui-
bus diebus non licet corpus ſepulturæ tradere,
6 nec Miſſam pro eo cantare. Secundo modo legi-
tur hic textus, vt in eccleſijs Conuentualibus in
illis diebus, in quibus incidit anniuerſarium, ce-
lebrari debeant duæ Miſſę, non tamen ambæ col-
legialiter, ſed vna tantum ſecundum exigentiam
diei, ita vt ſi occurrat feſtum, dicatur de feſto ſo-
lemniter in Conuentu, & pro defunctis in ſecreto:
Si occurrat de feria, dicatur de feria priuatim, &
Conuentualiter pro defunctis; vt ſic verba illa,
Miſſarum ſolemnia Conuentualiter celebretis, re-
gulentur à pręcedentibus verbis, ſecundum tem-
porum congruentiam, quaſi dicat, nō ſemper con-
uentualiter, ſed prout tulerit congruentia feſti,
vel ferię: & ita videntur intelligere hunc textum
Hoſtien. & Io. Andr. ambo in princ. in ver. Pro fe-
ſto, Butr. num. 3. Cardin. & Anchar. ambo nu. 2.
Dum dicunt, ſi anniuerſarium defunctorum inci-
dat in feſtum, faciendum eſſe ſaltem in priuato, &
Miſſam feſti ſolemniter in Conuentu; & ſi non eſt
feſtum poſſe dici Miſſam anniuerſarij ſolemniter,
& ferialem in priuato, & iuxta hanc lecturam ſic
poteſt ſummari. In Collegiatis eccleſijs in die
anniuerſarij vna Miſſa pro defunctis, & alia de fe-
ria, ſi feria occurrat, conuentualiter ſunt celebran-
dę. Si verò occurrat feſtum, celebrabitur de feſto
Conuentualiter, & in priuato pro defunctis: & ſe-
cundum hunc intellectum nota Miſſam de feſto
pręferri Miſſę pro defunctis, quia de feſto celebra-
7 tur ſolemniter, & pro defunctis in priuato. Sed
hęc lectura multiplices paritur difficultates. Pri-
mò enim non congruit litterę, quę pręcipit vt ce-
lebrentur Miſſarum ſolemnia copulariuè pro an-
niuerſario defunctorum, & pro feſto, vel feria; ac
proinde requirit concurſum vtriuſque copulati.
l. Si quis ita ſtipulatus, ff. de verbor. obligat. De-
inde poſita hac lectura, in diebus ferialibus data
concurrentia anniuerſarij non eſſet celebranda
Conuentualis Miſſa de feria, ſed tantum pro de-
functis contra rubricas Miſſalis Romani, & ob-
8 ſeruantiam Collegiatarum eccleſiarum. Hinc cum
Canonici Cathedralis Sarnen. ex cōuentione cum
Epiſcopo à nonaginta annis inita conſueuiſſent
ſingulis hebdomadis tres Miſſas canere, videlicet
feria ſecunda pro defunctis, feria quarta de Ange-
lis, & feria ſexta de S. Cruce; Epiſcopus ſucceſſor
eos compellebat ad canendam quotidie Miſſam
Conuentualem pręter ſupradictas. Sed cum ec-
cleſia extra habitationes, & in loco inſalubris cæli
ſita eſſet, & in ea vix decem extarent Canonici,
quorū ſæpe aliquis ægrotabat, prætetquam quod
curam habebāt animarum: Idcireò petierunt be-
nignè ſecum agi vt ad dictam Miſſam Conuentua-
lem non tenerentur niſi in diebus feſtis. Die 9.
Nouembris 1613. S. Congregatio Concilij cen-
ſuit quod petitur haud eſſe concedendum. Ergo
ex ipſius Cōgregationis ſententia propter Miſſam
ſolemnem pro defunctis non eſt omittenda Miſſa
9 Conuentualis de feria. Præterea obligationi ce-
lebrandi anniuerſarium defunctorum non poteſt
ſatisfieri dicendo Miſſam priuatam, vt habet hæc
ſecunda lectura. Quoniam plus ſuffragij capit ani-
ma defuncti ex Miſſa ſolemni in Choro cum in-
teruentu plurium Sacerdotum, quàm ex Miſſa
priuata, vt innuit hęc littera: vnde eccleſia ſoluē-
do quod minus eſt, liberationem non conſequitur,
l. Si ſtipulatus, §. Qui decem debet, ff. de ſolut.
l. 8. §. 1. & l. In executione, §. Pro parte, ff. de ver-
bor. oblig. Scot. in propoſito quodlib. 20. in princ.
10 Cum pręſertim ſuffragia, quę fiunt à Presbyteris
gerentibus perſonam totius eccleſię, vt cùm dicūt
in eccleſia exequias mortuorum, proſint mortuis
etiamſi tales Presbyteri ſint peccatores, vt decla-
rat S. Thomas in 4. diſt. 45. q. 2. art. 1. q. 3. & in
3. part. quęſt. 82. art. 6. vnde certus eſt fructus,
quem pręter fructum ſacrificij percipiunt mortui
ex orationibus Sacerdotum in anniuerſario. Quo-
quidem fructu fraudantur ſi Miſſa dicatur ab vno
11 tantum demiſſa voce. Demum quod loco anni-
uerſarij dicatur Miſſa priuata obſtat decretum
Concilij Tridentini c. 5. ſeſſ. 25. de reform. Vnde
cum olim in inſigni Collegiata eccleſia S. Petri
Caſleſenſis Iſpren. diœceſis eſſent fundata tria be-
neficia, quorum poſſeſſores ſoliti erant per totum
annum viciſſim cantare Miſſam pro fundatore di-
ctæ eccleſiæ, & alijs defunctis, dictaque Miſſa, & vi-
giliæ defunctorum decantari cōſueuiſſent in Cho-
ro, quando officium fiebat de feria, vel feſto ſim-
plici: quidam Canonici dictæ eccleſiæ ſub præ-
textu quod in Miſſali Romano caueatur vt prima
die cuiuslibet menſis, & ſecunda feria cuiuslibet
hebdomadæ non impedita in Collegiatis eccleſijs
dicantur duæ Miſſæ vna pro defunctis, & alia de
feria, ſeu feſto ſimplici, prætendebant ſatisfieri di-
ctæ fundationi ſi Miſſæ, vt præfertur, cantari ſolitę
demiſſa voce legerentur. Vnde cum quæſitum eſ-
ſet an ſatisfieret, vel potius obſtaret cap. 5. ſeſſ. 25.
S. Congregatio Concilij cenſuit Miſſas cantandas
eſſe iuxta earum fundationem.
12 Tertio modo hic textus legitur intelligendo
anniuerſarium in latiori ſignificatione pro officio,
quod fit quotidie pro defunctis, prout intelligunt
gloſſa noſtra Butr. num. 3. & Abb. conſ. 99. Vide-
tur primo, num. 3. lib. 2. itaut in Conuentualibus
eccleſijs quotidie decantari debeant ſolemniter
duæ Miſſæ, vna ſcilicet mortuorum, alia de officio
currenti, quaſi ex iſto textu inducatur noua obli-
gatio quotidie celebrandi ſolemniter pro defun-
ctis: nam vt inquiunt Hoſtien. num. 3. & Io. Andr.
num. 2. Cum mortui quaſi ab omnibus tradantur
obliuioni, merito eis hoc ſuum anniuerſarium ge-
neraliter reſeruatur: & ſecundum hunc intelle-
ctum Abbas ſic ponit ſummarium, quod eſt affi-
xum textui. In eccleſijs Collegiatis debent cele-
brari duæ Miſſæ collegialiter, vna pro defunctis,
alia ſecundum exigentiam diei, vt pro feſto ſi fe-
13 ſtum occurrit, vel pro feria ſi feria: & iuxta hanc
lecturam quam & Nauarr. ſequitur conſ. 9. inci-
pien. Ex Concilij, num. 6. de celebr. Miſſar. nota
ſecundum Abb. hic in fin. Miſſam pro defunctis
eſſe præferendam Miſſæ de feria, quia Miſſa defun-
ctorum non omittitur propter feſtum, ſicut omit-
14 titur Miſſa de feria. Item nota in diebus feſtis
poſſe celebrari Miſſam pro defunctis, etiam ſolem-
niter, prout ex hoc textu deducit Abb. in præall.
15 conſ. 99. num. 3. lib. 2. Item nota peccare Sacer-
dotes, qui in Collegiatis eccleſijs non decantant
quotidie etiam in feſto duas Miſſas Conuentua-
les, vt ſimiliter notat Abb. hic in 2. notab. ponde-
16 rando verbum, *mandamus*: ad hoc cap. Quiſquis

pręceptis, 24.q.2. Cęterum vt verbis Syluestri vtar
in ver. Missa, 1. num.7. Communiter hoc non ser-
uatur : & ideò melius dicitur quod non est pecca-
tum : imò dictus intellectus ibi non habetur, nec
est rationabilis, quia oporteret diebus solemni-
bus celebrare pro mortuis.] Hæc Syluester.
17 Quarto denique modo legitur hoc capitulum
accipiẽdo similiter anniuersarium largius pro of-
ficio, quod fit quotidie pro defunctis, itaut in præ-
dictis ecclesijs debeat quotidie celebrari duę Mis-
sę, & quidem ambæ collegialiter si occurrat fe-
ria, idest vna pro mortuis, & alia de feria. Si verò
occurrat festum, vna celebretur de festo collegia-
liter, & alia priuatim pro defunctis, vt sic verba
illa textus, *secundum temporum congruentiam*,
non ęqualiter determinent subsequentia verba,
Conuentualiter celebretis, sed iuxta exigentiam
diei: & ita intelligunt hoc capitulum Hostien. Io.
Andr. & Butr. supracitati in secunda lectura:
nam etsi loquantur de anniuersario, tamen hoc
nomen vsurpant non pro officio, quod recurrit
anno reuoluto à die obitus, sed pro illo, quod se-
cundum eos fit quotidie pro defunctis: & iuxta
hanc lecturam sic summari potest. In ecclesijs
Collegiatis duę Missę sunt celebrãdę Conuentua-
liter, vna pro defunctis, alia de feria si feria occur-
rat, si verò occurrat festum celebrabitur conuen-
tualiter de festo, & pro defunctis in priuato.
18 Porrò saluari posset hęc lectura in secundo mẽ-
bro, si Missa pro defunctis intelligeretur, idest pro
salute defunctorum, iuxta textum in cap. 2. supra
eod. Iubet enim canon in singulis Missis orari pro
defunctis, vt in cap. penult. de consecr. dist. 1. Cui
præcepto ab vniuersa ecclesia satisfit per preces in
secundo *Memento*, in quo dicitur, *Ipsis Domine, &*
omnibus in Christo quiescentibus, &c. vt notat Tur-
recr. in d. cap. penult. post Archid. ibi num. 2. &
19 Collectar. hic num. 4. vers. Sed in qua parte, & ita
S. Congregatio Concilij intellexit decretum c. 4.
sess. 25. in illis verbis, *commemoratio fiat*. Censuit
enim posse satisfieri per intentionem applicatio-
nis Missarum, per preces in secundo *Memento*, &
per collectas in illis Missis, in quibus collectę fieri
possunt. Sed si Missa pro defunctis intelligatur,
idest de *Requiem*, hęc quarta lectura non procedit,
quia talis Missa nec alta, nec demissa voce debet
dici in diebus festis, vt patebit infra in vltima cõ-
20 conclusione. Pręterea quoad obligationem cele-
brandi quotidie Missam Conuentualem pro de-
functis in diebus ferialibus obstant ea, quę ex Syl-
uestro dicta sunt in pręcedenti lectura, num. 16.
& quę dicentur infra in 3. conclusione. Demum
hæc lectura non consonat litteræ huius decretalis,
Quæ non loquitur de officio quotidiano pro de-
functis, sed de anniuersario, nec de Missa priuata,
sed de solemni, vt dictum est supra in 2. lectura,
num. 7. Vnde ex his constat nil certi in hac ma-
teria affirmari posse ex hoc textu ob varietatem
lecturarum.
21 Ego verò pro veritate facio conclusiones infra-
scriptas. Prima conclusio est. In Cathedralibus,
& Collegiatis ecclesijs regulariter cantari debet
quotidie vna tantum Missa Conuentualis, scilicet
de officio currente, idest de festo, si occurrat festum
duplex, vel semiduplex, aut simplex, & de feria si
feria occurrat: & hoc innuunt verba textus no-
stri, de festo, vel feria secundum temporum con-
gruentiam: ad idem cap. Et hoc attendendum, de
consecr. dist. 1. & Clem. 1. de celebr. Missar. secun-
dum Syluest. in ver. Missa, 1. §. 4. & consonant ru-
bricæ Missalis Romani vltimò impressi, & com-
munis vsus ecclesiarum.
22 Fallit in ferijs Quadragesimæ, Quatuor Tempo-
rum, Rogationum, & Vigiliarum; quia tunc si fe-
stum duplex, vel semiduplex, vel octaua occurrat,
in prædictis ecclesijs cantantur duæ Missæ, vna de
festo post Tertiam, & alia de feria post Nonã, vt ex-
pressè habetur in rubricis Missalis in tit. de feria, &
vigilia, §. 1. & sic limita istum textum, qui alter-
natiuè loquitur ibi, De festo, vel feria. Item fallit
infra octauam Corporis Christi: tunc enim si oc-
currat vigilia, in Cathedralibus, & Collegiatis ec-
clesijs similiter cantantur duæ Missæ, vna de octaua
post Tertiam, alia de vigilia post Nonam, vt in ea-
dem rubrica §. 2.
23 Secunda conclusio. Si in prædictis ecclesijs con-
tingat anniuersarium defunctorum, cantari debent
duæ Missæ, vna scilicet pro defunctis, & alia de fe-
ria, si occurrat feria, vel de festo, si occurrat festum.
Quod clarè probat rubrica Missalis in tit. de Mis-
sis defunctorum, §. 2. vbi habetur in Quadragesi-
ma, toto tempore Paschali, & quando per annum
officium est duplex, vel semiduplex non dicitur
Missa Conuentualis pro defunctis nisi in die depo-
sitionis defuncti, & in Anniuersario pro defunctis.
Ergo anniuersarium non debet fieri in secreto si
occurrat festum, vt dixerunt Hostien. Ioan. Andr.
& alij hic, sed solemniter est celebrandũ vna cum
Missa Conuentuali de festo, nec Missa Conuentua-
lis de feria debet dici in priuato, vt ijdem affirma-
runt, sed Conuentualiter vna cum anniuersario pro
defunctis: & hunc arbitror esse verum, & germa-
num intellectum huius decretalis: non enim lo-
quitur de officio, quod fit quotidie pro defunctis,
sed de anniuersario: & quia in multis ecclesijs
quando occurrebat anniuersarium, Presbyteri sub
prætextu quod essent grauati onere celebrandi
Conuentualiter pro defunctis, omittebant Missam
Conuentualem de festo, vel feria: Ideò Papa præ-
missa ratione illa quod creatura non habet quod
pro meritis respondeat Creatori, mandat vt tor-
porem negligentiæ abijciant, & Missam Conuen-
tualem celebrent non tantum pro anniuersario
defunctorum, sed etiam de festo, vel feria: & sic
benè summarunt textum Io. Andr. & reliqui post
eum, vt dixi supra in 1. lectura n. 3.
24 Tertia conclusio. Missa Conuentualis pro de-
defunctis quando non occurrit anniuersarium, vel
depositio defuncti, in Cathedralibus, & Collegia-
tis ecclesijs non debet celebrari quotidie, vt ha-
bet intellectus Abbatis ad hunc textum, sed in
prima die cuiusq; mensis extra Aduentum, Qua-
dragesimam, & tempus Paschale non impedita
officio duplici, vel semiduplici: & in feria secunda
cuiusque hebdomadæ, quemadmodum cauetur
in eadem rubrica Missalis, de Missis Defunctorum,
§. 1. & 2. Dum enim restringit obligationem ce-
lebrandi solemniter pro defunctis ad certos dies,
& certa tempora; consequenter illam excludit in
alijs, arg. l. Cum ita legatum, ff. de condit. & de-
monstrat. l. Maritus, C. de Procurator. c. Nonnè,
& ibi glossa vltima supra, de præsumpt.
25 Quarta conclusio. Si in prima die cuiusque
mẽsis occurrat festum simplex, vel feria, quę pro-
priam habeat Missam, in ecclesijs Cathedralibus,
& Collegiatis celebrari debent duæ Missę Con-
uen-

uentuales, vna pro defunctis, & alia de festo simplici, vel feria prędicta. Ita disertis verbis cauetur in præalleg. rubr. §.1. vnde palam reprobatur idem intellectus Abbatis asserentis quotidie celebrandas esse in Collegiatis ecclesijs duas Missas Conuentuales, scilicet pro defunctis, & de festo, vel feria: nam ex Missali Romano restringitur huiusmodi obligatio ad certos dies dumtaxat, vt dictum est in conclusione pręcedenti.

26 Quinta conclusio. Missa Conuentualis pro defunctis, nisi occurrat anniuersarium, vel dies depositionis defuncti, vt dictum est supra n.23. in festo duplici, vel semiduplici celebrari non debet. Patet ex eadem rubr. in d.§.1. in qua disponitur vt nec in prima die cuiusque mensis dici debeat Missa Conuentualis pro defunctis quando illa dies est impedita festo duplici, vel semiduplici, vt dictum est in 3. conclus. & clariùs patet ex d. rubr. §.2. in ea parte, in qua expressè disponitur vt quando per annum officium est duplex, vel semiduplex, non dicatur Missa Conuentualis pro defunctis, vt similiter dictum est supra in. 2. concl.

27 Sexta, & vltima conclusio. In Dominicis, & festis duplicibus Missa etiam priuata pro defunctis, idest de *Requiem* non est celebranda. Hoc liquet ex pręalleg. rubr. Missalis, §.2. in fin. in qua sic legitur. [Missę priuatę pro defunctis quocumque die dici possunt, prętetquam in festis duplicibus, & Dominicis diebus;] & sic apertè reprobatur quarta lectura de qua supra num. 17. quatenus habet in diebus festis celebrandas esse in Collegiatis ecclesijs duas Missas, Conuentualem scilicet de
28 festo, & priuatam pro defunctis. Non obstat textus Augustini in cap. Et hoc attendendum de consecr. distin. 5. in illis verbis, *in diebus Dominicis, & alijs quibuslibet festiuitatibus Missam, etsi pro defunctis sit, audierit*. Quæ ex Burchardo integra referuntur ibi ab Archid. n.2. & apertè innuunt Missam pro defunctis dici posse etiam in Dominicis, & festis duplicibus, vt ex illis deducit Archid Respõdetur enim primo authoritatem Augustini dum loquitur de Missa pro defunctis non esse intelligẽdam de Missa de *Requiem*, quę in festis duplicibus, & Dominicis diebus non debet dici, vt proximè ostensum est, Sed de illa, in qua fiunt commemorationes, & collectę pro defunctis, vt in cap. penult. de consecr. dist. 1. & in cap. 2. supra eod. & fusius dictum est supra n.18. Deinde respondetur Augustinum ibi non decidere vt Missa defunctorum possit dici in Dominicis, & quibuslibet festiuitatibus, sed tantum supponere interdum posse contingere vt dici possit, & de facto interdum dicatur etiam in pręd ictis diebus. Hoc autem intelligi debet datis terminis habilibus, arg. cap. vn. & ibi glos. penult. de ętat. & qual. lib. 6. idest in illis casibus, in quibus Missa de *Requiem*, dici non prohibetur, scilicet in die anniuersario, vel depositionis defuncti secundum ea, quæ dicta sunt supra in 2. concl. n.23. alioquin si verba illa in plena latitudine vt sonant essent accipienda, Missa de *Requiem* dici posset etiã in die Paschatis, quod esset absurdum, arg. eorum, quæ notat Archid. in c. Vitum, n.2. de consecr. dist. 1. & constat ex di-
29 ctis supra n. 5. Respondetur denique quidquid sit de intellectu illius textus standũ esse rubricis Missalis. Nam Pius V. in Constitutione Quo primum, pręcipit vt in ecclesijs omnibus, in quibus Missa Conuentualis alta voce in Choro, aut demissa celebrari consueuit, vel debet, non aliter quam iuxta ritum, modum, ac normam, quæ in Missali pręscribitur, decantetur, aut recitetur. In specie autem rubricæ Missalis, quæ sensim ab vsu, vtique degenerauerant, in pristinum restitutæ, & quę nõ ita captui legentium accommodatæ videbantur, clariùs explicatæ fuerũt iussu S.D.N. Vrbani VIII. vt in Constitutione. Si quid est, & Sacra Rituum Congregatio renouando decreta aliàs facta, mandauit in omnibus, & per omnia seruari rubricas Missalis Romani, non obstante quocumque prætextu, & contraria consuetudine, quam abusum esse declarat, & facta Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, & ab omnibus vbique seruari, & in Missali nouiter imprimendo apponi mandauit; & ita hoc decretum, & Constitutiones memoratę habentur in principio Missalis postea impressi.
30 Et est simile in rubricis Decretalium, quę authenticantur supra in proœmio in ver. Vtantur, vt ibi notat Vincentius, & post eum Archid. in cap. Quis nesciat, n. 5. 9. dist. & Specul. in tit. de disputat. & allegat. aduocat. §. fin. num. 15. Ideoque allegari possunt ad decisionem causarum si orationem perfectam habeant, secundum Io. Andr. ibidem in addit. incipien. Gregorius, littera K. & Bellam. qui alios adducit in cap. Firmiter, in prima quæst. supra de Summa Trinit. & fid. Cathol. Idemque de rubricis legum notant Legistæ in l. 1. ff. si cert. petat.
31 & glos. 1. in cap. Hęc autem verba, de pœnit. dist. 1. Licet secus sit de rubricis decreti, tum quia alius fuit conditor decretorum, & alius rubricarum, scilicet Gratianus; tum quia illę quandoque falsæ reperiuntur, vt patet in cap. Chartę, 3. q. 9. & in cap. Placuit, il secondo, 16. q. 3. & declarant Speculat. Archid. & alij proximè citati, & scripsi pleniùs in c. Canonum Statuta, à num. 40. supra de Constit.

De Baptismo, & eius effectu.

Cap. Si quis puerum.

S V M M A R I V M.

1 *Baptizati à Caluinistis an sint iterum baptizandi necne, & num. seq vsque in fin.*
Baptismus, qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & cum intentione faciendi quod facit ecclesia, est verus baptismus, ibidem.
2 *Caluinistarum error circa Sacramentum Baptismi.*
3 *Intentio quid sit.*
4 *Finis intentionis in baptismate duplex est.*
5 *Baptismi effectum quis potest intendere implicitè, & explicitè.*
6 *Intentio generalis, seu implicita in baptismo tripliciter exprimi potest.*
7 *Intentio vniuersalis in baptismate, aut est actualis, aut virtualis, aut habitualis.*
8 *Intentio respectu effectus proximi, & non supremi requiritur in baptizante, & sufficit implicita.*
9 *Baptizare possunt in casu necessitatis etiam laici, & mulieres, imò etiam Pagani, & hæretici, & num. 15.*
10 *Baptizati à puero Athanasio, qui se Episcopum*

simulauerat, iussi non fuerunt iterum baptizari.

11 *Intentio faciendi, quod facit Ecclesia, necessaria est in baptismate.*

Non autem propter id, quod facit ecclesia, n. 16.

12 *Baptizati à Donatistis, & à Græcis Schismaticis iussi non sunt rebaptizari.*

13 *Baptizans cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, licet credat nihil per baptismum conferri, tamen verè baptizat, & n. 17.*

14 *Fides de necessitate in baptizante non requiritur.*

15 *Baptismus conferri potest etiam à Pagano, & Iudæo.*

16 *Baptismus non habet efficaciā à ministro, sed à principali agente qui est Christus.*

17 *Baptizans non requiritur vt sciat quid sit baptismus, vel baptismum esse Sacramentum.*

18 *Caluinistæ etsi nullam vim tribuant baptismo, tamen debitam seruant materiam, & formam, & necessariam habent intentionem ad baptizandum.*

SI QVIS PVERVM. Se ipsum summat vel secundum Anton. de Butr. & Abb. hoc dicit, licet puer sit ter mersus in aqua in nomine Patris, &c. Nisi dictum sit. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, non est baptizatus.

1 QVAERO, An baptizati *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti* à Caluinistis negantibus baptismum Sacramentum esse, conferre gratiam, iustificare, remittere peccatum; & affirmantibus puero iam iustificato in vtero adhiberi tantùm ad simplicem quamdam resignationem, sint iterum baptizandi, necne.

Quoniam decreto Concilij Tridentini, sess. 7. de Baptismo càn. 4. diffinitum est, vt si quis dixerit baptisma, quod etiam ab hæreticis datur *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, non esse verum baptisma, anathema sit: Maximè videtur ambiguum pluribus Doctoribus, An hæreticorum

2 Caluinistarum modernorum baptismus sit verus, & an verè baptizent, cùm eis videatur deesse intentio etiam vniuersalis faciendi quod facit ecclesia. Nullam enim vim, efficaciam, & virtutem tribuunt baptismo, vt asserunt lib. 4. Inst. Christianæ, cap. 14. & 15. ex Io. Caluino, negantque Sacramentum baptismi esse Sacramentum efficax gratię collatiuum, & peccatorum remissiuum in puero, quem puerum in vtero materno esse iustificatum affirmant, modò à parentibus Christianis procreetur, atque si decedat sine baptismo non minus ingredi regnum Cælorum. Cum itaque intentio saltem vniuersalis requiratur ad integritatem baptismi, quam non videntur habere nec particularem, nec vniuersalem, nec formalem, nec virtualem hæretici moderni Caluinistæ, verisimile est vt verè non baptizent. Idque peroptant Catholici quidam DD. intelligere, An liberum sit euangelizantibus verbum Domini docere populum fidelem baptizatos ab ipsis Caluinistis hæreticis esse denuo baptizandos, quasi illis desit tertia pars baptismi integralis, scilicet intentio.

Pro solutione huius dubitationis cuius tota vis in eo versatur quod Caluinistæ intentionem ad baptismum requisitam non habent, duo videnda sunt. Primò quænam intentio requiratur in baptizante, Secundò quam habeant Caluinistæ. Primum præmissis quibusdam quatuor propositionibus explicabimus; secundum vnica tantum propositione.

3 Circa primum præmittendum est primò intentionem in proposito nihil aliud sonare, quàm actū voluntatis, quo voluntas supposita ordinatione rationis ordinātis aliquid in finem tendit in eum finē per aliqua media. S. Tho. in 1. 2. q. 12. art. 1. ad 3. & 4. & probatur in c. Non frustra 23. q. 5. cap. Si quandoque in fin. 15. q. 16. c. Humanæ, c. Quipeierare, 22. q. 5. & c. 1. vbi Archid. de iureiur. lib. 6.

4 Præmittendum secundò, finem intentionis talem in baptismate duplicem esse posse. Primus est est actus ille baptizandi; secūdus est effectus actualis, qui dicitur finis eius propter quem ille baptizat; S. Thom. in 4. dist. 6. q. 1. art. 1. q. 2. ad primum, & communiter omnes DD. in hac materia. Et duplicem hunc finem inesse omnibus actionibus humanis docet Aristoteles lib. 1. Magnor. Moral. cap. 3.

5 Præmittendum tertiò posteriorem hunc finem similiter esse duplicem, supremum scilicet & proximum. Supremus est facere hominem filium Dei, cap. Ad mensam 11. q. 3. & cap. Per aquam, de consecr. distin. 4. Proximus est facere hominem Christianum, seu membrum Christi, c. Quidam, de apost. & c. Olim, 8. q. 1. Ita Scotus in 4. dist. 6. quæst. 5.

Præmittendum quartò, intendere aliquid facere baptizando, quod est intendere baptismi effectum altero ex duobus modis contingere posse, primò explicitè, secundò implicitè. S. Thom. in 4. dist 6. q. 1. art. 3 q. 2. ad primum. Quam etiam distinctionem ponit Riccar in 4. disp. 6. art. 1. q. 2. ad secundum, & Scotus vbi supra dicens vtrumque finem posse aliquem intendere bifariam; primò in particulari, secundò in vniuersali. Et alij DD.

6 Præmittendum quintò intentionem hanc generalem, seu implicitam effectum baptismi pro fine habentem exprimi posse tribus modis. Primò per hoc quod est intendere illud facere quod Christus faciendum instituit, seu quod facit Ecclesia, vt habet Sanctus Thomas in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. quęs. 5. ad primum.

Secundò, addendo quod facit Ecclesia Catholica vel Romana, vel Græca, vel aliquid huiusmodi.

Tertiò, intendendo, quod facit Presbyter, vel Episcopus dum baptizat, seu etiam in communi, quod faciunt Christiani Dominicus de Soto in 4. dist. 1. q. 5.

7 Præmittendum sextò, intentionem hanc vniuersalem, & implicitam, siue cadat super actum baptizandi, siue super effectum baptismatis trifariam in baptizante esse posse, primo actualiter, secundò, virtualiter, tertiò habitualiter, D. Thom. in 4. dist. 6. q. 1. art. 5. q. 1. ad quartum iuncta 3. par. q. 64. art. 8. ad tertium, vbi quamuis mentionem non faciat nisi de actuali, & habituali; tamen sub habituali includit etiam virtualem communicans in vocabulis vsui illius temporis, vt explicat Caiet. Et de triplici hac intentione meminit explicite Scotus in 4. p. 6. q. 6. §. Distinguitur communiter. Cui postea cæteri subscripserunt. Quam etiam distinctionem communiter ponunt DD. in materia de consecratione, ac de persoluendis horis canonicis, quę etiam in dubio proposito supponitur.

His

His prænotatis videtur respondendum ad primam partem quæstionis quatuor propositionibus. Et quoniam de actu baptismatis nulla est dubitatio, eo quod Caluinistæ baptizant; atque ideo baptizare intendunt, alioquin non baptizarent: Ideo ponimus primam propositionem.

Prima igitur est propositio ex D. Thoma in 4. dist. 6. q. 1. art. 2. q. 1. ad 4. & 3. par. q. 64. art. 8. ad 3. secundum expositionem Caiet. & communi DD. sententia, Ad actum illum baptismi sufficit intẽtio actualis, vel virtualis, sicut in actu consecrationis, & in persoluendis horis canonicis, tradunt Archid. post Hugonẽ in c. Solet, de consecr. dist. 4. Innoc. Host. Io. And. Abb. & alij in c. Dolentes, de celebr. Missarum, Card. in Clem. 1. n. 7. eod. tit. Et quia de hoc non est quæstio per se primò; ideo illius probationem omittimus.

8 Secunda propositio est. In baptizante requiritur intentio respectu effectus proximi, sed non supremi; & hæc non explicita, & in particulari, sed implicita, & in vniuersali. Hoc dictum habet tres partes, quæ singillatim probantur.

Prima pars, scilicet in baptizante requiri intentionem probatur hunc in modum. Primò quando vnus effectus producitur à pluribus causis, oportet vt illæ causæ aliquando fiant factæ vnum ad inuicem; sed effectus baptismi producitur à pluribus causis, scilicet materia, forma, ministro. Ergo requiritur vt illæ causæ fiant aliquando vnum. Sed hoc fit per intentionem, qua minister applicat formam ad materiam, & suum ministerium ad vtrumque, & hoc totum ad Sacramenti collationẽ Ergo intentio est necessaria. Et hæc ratio est S. Th. in 4. dist. 6. q. 1. ar. 2. q. 1. per quã concludit non solum requiri intentionem in baptizante ad consequendum Sacramenti effectum, sed etiam ad ipsius Sacramenti perceptionem, & constat ex c. Solet, vbi glo. fin. & Archid. qui id probat verbis Ambrosij, de consecr. dist. 4. glo. fin. in c. Dedit, 1. q. 1. DD. in c. 1. & c. fin. de baptismo. Vnde hæc ratio valere potest etiam pro prima propositione. Secundò probatur, quia cum iste actus sit humanus, debet esse propter finem intentus, c. de recidendis, c. non frustra, 23. q. 5. c. Ab exordio, 35. dist. Et habetur 1. Ethic. Dixi propter finem, quia aliàs esset casualis. Dixi intentus, quia si non intenderetur finis iste, actus, vel esset agentis naturalis, & non à proposito, vel si à proposito esset fortuitus, vt patet ex 2. Phys. Et hæc ratio haberi potest à Scoto vbi supra, & per has rationes eadem conclusio communiter à Doctoribus probatur.

Secunda pars, scilicet respectu finis proximi, non autem supremi probatur à Scoto, quia congruum videtur, vt iste actus differat à quacunque alia humana actione, quòd fit ex fine, c. Quisquis, c. Deliciæ, c. Quod dicit, 41. dist. d. c. de occidendis, 23. q. 5. & c. Cum voluntate, de sent. excomm. Quæ ratio licet forte aliquibus non probetur, quia tamen ipsemet dicit illam esse probabilem, & congruam, & sat esse, vt ille finis sit intentus in vniuersali, quod est dicere, sat est intendere, quod intendunt Christiani circa suos. Ideo valere potest in proposito.

Tertia, scilicet talem intentionem non requiri explicitè, & in particulari, sed sufficere implicitè, & in vniuersali probatur ratione, authoritate, &
9 exemplo. Ratio est quia in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenij IV. in §. Primum Sacramentum diffinitur in casu necessitatis non solum Sacerdotem, & Diaconum, sed & laicum, vel mulierem imò etiam paganum, & hæreticum baptizare posse. Sed mulieres, pagani, hæretici, vt plurimum non intendunt illum finem in particulari, & distinctè. Vel enim explicitè, & in particulari non cognoscunt, vel non credunt. Ergo satis est illum finem intendere implicitè, & in vniuersali prout in alio continetur. Et hoc est quod in decreto fidei citato subditur: dummodo facere intendant id quod facit ecclesia. Quia enim ecclesia aliquid facit, & illum finem, assequitur; ideo ex consequenti, & implicitè intendunt illud facere, vt explicat D. Thom. d. dist. 6. quæst. 1. art. 3. ad quartum.

Authoritas est S. Thomæ, Riccardi, Hugonis, Scoti, Durandi, & omnium Theologorum in 4. dist. 6. id asserentium. Nec non est Glossæ, Archidiaconi, Præpositi, & aliorum omnium Canonistarum in cap. Spiritus Sanctus, 1. q. 1. qui fundantur in §. Ecce, vbi refertur exemplum Alexandri Epi-
10 scopi Alexandriæ, qui cum post Missarum solemnia vidisset super ora maris ludum puerorum imitantium Episcopum, & gerentium ea, quæ in ecclesia geri mos est, eos ad se perduci iubet, & quid egerint percunctatur: & cum illi retulissent baptizatos fuisse quosdam Cathecumenos per puerũ Athanasium, qui se Episcopum simulauerat, statuit, iterari baptismum non debere.

Tertia propositio est. Hæc intentio vniuersalis, & implicita sufficienter exprimitur vno ex tribus modis, qui habentur in quinto supposito. Ita scilicet vt intendat facere vel id quod Christus facien-
11 dum instituit, seu facit ecclesia, etiamsi neque ad Romanam, neque ad Catholicam respiciat; imò etiamsi ad illam, quæ Schismatica est, intentionem dirigat, vel vt intendat facere, quod facit Presbyter, aut quod communiter faciunt, & intendunt Christiani.

Et quidem sufficere intendere quod facit ecclesia omnes Theologi in 4. dist. 6. fatentur, & communiter Canonistæ de consecr. distin. 4. & pro hoc stat littera Cõcilij Tridẽt. Can. 4. d. sess. 7. de baptis. vbi diffinitur esse verum baptisma quod etiam ab hæreticis datur, In nomine Patris, &c. cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

12 Quod autem non oporteat addere, Catholica, vel Romana, patet; tum quia hæretici Donatistæ (contra quos Augustinus) solum in parte Donati dicebant esse Ecclesiam; & tamen illos Augustinus negauit esse rebaptizandos, damnans in hoc Concilium Carthaginense sub Cypriano Martyre Sanctissimo, vt habetur in c. Quomodo, de consecr. dist. 4. Tum quia Græci in Schismate ab Ecclesia Romana deficientes ad illam non respiciebant dum baptizabant, nec propterea in vnione facta in Concilio Florentino sub Eugenio IV. sunt rebaptizati. Et Ecclesia Augustinum secuta sanxit hæreticos non esse rebaptizandos, c. Ostenditur, c. Hidequibus, c. Nullus autem, c. Siue hæreticus, de consecr. dist. 4. Quod vero sufficiat intendere quod facit Presbyter, vel Episcopus, vel quod Christiani faciunt patet in exemplo pueri Athanasij supracitato, & in auctoritatibus supra in 2a. propositione adductis, atque in sequenti adducendis.

13 Quarta propositio est, Habens talem intentionem

rem generalem, atque implicitam, etiamsi opinetur per baptismum nihil conferri, & vanum, ac superstitiosum quid illud esse; imo etiamsi arbitraretur illud esse truffam (vt Canonistæ aiunt) verè baptizat, ac propterea baptizati ab eo, rebaptizari non debent, quod probatur ratione, & auctoritate.

14 Ratio: In baptizante non requiritur de necessitate fides, cum etiam à Pagano, ac Iudæo verum
15 baptisma conferatur, c. Dedit, c. Ostendatur, c. Si quis per ignorantiam, 1.q.1. c. Romanus, & c. Soler de consecr. dist. 4. glo. 1. in c. penult. de tempor. ordin. & glo. 1. in c. 1. de Cler. non ordin. &
16 tradunt DD. hic, eò quod baptismus non habet efficaciam à Ministro, sed à principali agente, qui est Christus, qui principaliter in Sacramentis operatur, D. Thom. in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. q. 2. qui generat sibi filios per fideles, & infideles, per Catholicos, & hæreticos, sicuti Iacob per ancillas, & liberas: nam Christus est qui baptizat, quod & ab Augustino non tarò inculcatur, vt patet in d. c. Dedit, c. Etiam, & c. Dominus, 1.q. 1. in c. Baptismus, c. Solet, c. Aliud, & c. Cum tantùm: de consecr. dist. 4. Et quamuis baptismus dicatur esse Sacramentum fidei in c. fin. de Presb. non bapt. in c. Nihil, de consecrat. d. 4. & in decreto Concilij Tridentini de Iustificatione c. 7. sess. 6. Et consistet non tam ablutione corporis, quam fide cordis, vt legitur in c. Vetus, de consecr. dist. 4. Hoc tamen non ideo dicitur, quod fides in ministro sit necessaria, sed quia, vt ait glo. in d. c. Nihil, in verb. Sacramentum in fide Christi consecratur, & in fide Ecclesiæ confertur, vel quia in nomine Trinitatis cōfertur, quia offerentes, & oblati tenentur credere, & confiteri; vel quia signum est quod suscipiens, fidem habeat etiamsi non habeat, aliquo impediēte. Hæc glossa. Item dicitur constare fide cordis, quia sine fide impius per baptismum non iustificatur, c. Quamuis, de consecr. dist. 4. c. Maiores, infra eod. Idcòque S. Synodus dum dixit baptismum esse Sacramentum fidei, protinus addidit illa verba: sine qua nulli vnquam contigit iustificatio.

Auctoritates post Augustinum innumeræ sunt. Et ex Canonistis nostris hoc tenuit hic originaliter Innoc. n. 8. licet eum pro suo errore falsò citet impius Kemnitius in 2. p. examinis Conc. Trid. vt refert Card. Bellarm. tom. 1. de Sacram, cap. 28. §. Addit Kemnitius, & §. Ad authoritatem. Verba Innocentij hæc sunt. [Ad hoc vt aliquis baptizatus sit, necessarium est, quod baptizans intendat
17 baptizare, non tantum balneare, vel carnes lauare; nec tamen videtur necesse quoad effectum baptismi quod sciat quid sit baptismus, scilicet quod ibi infundatur gratia, vel quod sit Sacramētum, nec etiam oportet quod credat hoc ipsum; imo etsi contrarium credit, & totum reputat truffam, & deceptionem, tamen baptismus suum habet effectum. Item non est necesse quod baptizans sciat quid sit ecclesia, neque quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia. Imò si contrarium gereret in mente scilicet non facere quod facit Ecclesia; sed tamen facit quia formam seruat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat: Vnde si quis in casu necessitatis constitutus, vel etiam sine necessitate vadat ad Saracenū, & dicat baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizet, non credens per immersionem aliquid fieri, nisi madefactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam madefacere secundum intentionē petentis baptismum, idest vt baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tanquam minister conferat, quod alij baptizantes conferunt, licet non credat ipsum posse aliquid operari, verè baptizatus est; sed si hoc non intenderet, non baptizaret; nec est necesse quod aliquando sciat, quid in his Ecclesia intelligat, vel etiam quod sciat, vel credat Ecclesiam esse.] Hactenus Innocentius, cuius verba fere ad litteram transcripserunt, & secuti sunt hic Host. num. 13. Ioan. Andr. vers. Hoc autem notandum, col. 3. Ant. de Butr. vers. Quæro an vltra formam verborum, & Syluest. in ver. Baptismus. 3. §. 1. n. 2. Idemque probauit Archid. in cap. Solet, de cons. dist. 4. [Baptisma, inquit, quod iocosè, vel etiam mimicè traditur, verè baptisma est si adsit intētio dandi, si autem non adsit, non est baptisma secondum Hugonem,] quod dic vt plenè notat Innocentius extra de baptism. cap. 1. & sequuntur ibi Præpositus, & alij communiter, Anchar. hic n. 2. dicens: [Non est ergo curandum in conferente baptismum, quod malè de eo sentiat, & truffam, & deceptionem arbitretur, dummodo in forma consueta conferat, & intendat dare, quod dant alij baptizantes.] Et idem Innocentius in c. fin. num. 4. infr. eodem, vbi ait: [Potest dici quod etsi baptizans, & baptizatus non crederent in baptismo aliquid conferri nisi sanitatem, dummodo baptizare intēderet, bene esset baptizatus: Sed quid si non intenderet aliud per lauationem conferri nisi sanitatem? & tunc idem dicerem, quia baptizare intendunt, licet malam credulitatem, & intentionem habeant de viribus baptismi; sed si non intenderent conferre baptismum, sed quamdam medicinam facere contra infirmitatem, sed verba formæ exprimerent, tamen non crederem eum baptizatum.] Hæc ille, quem similiter totidem verbis referunt ibi Host. num. 7. & Ioann. Andr. col. 5. vers. Quod si baptizans, & baptizatus, Butr. nu. 4. eodem vers. Abb. num. 5. [Si baptizans, inquit, & baptizatus intendunt baptizare, & baptizari, sed credunt quod baptismus solum prosit ad sanitatem corporis, & non animæ, numquid conferatur verus baptismus? DD. quod sic. Satis enim est, quod seruetur forma tradita ab ecclesia, & quod isti baptizare, & baptizari intendant.] Idem dicunt DD. supra cap. 1. Etiamsi credant quod baptismus sit vna truffa, dummodo intendant, vt dixi baptismum conferre, eo quod Spiritus Sanctus ad formam verborum inuisibiliter operatur. Et ex recent. Nauarr. In Manual. c. 22. de Sacram. Bapt. num. 7. vbi pro hac sententia adducit text. in cap. Quicumque, cap. A quodam, cap. Constat, & cap. Mulier, de consecr. dist. 4.

Ex Theologis verò idem docuit D. Thom. in 4. dist. 6. q. 1. art. 2. q. 2. ad 1. [Intentio recta ad baptismum requisita, est, vt intendat facere, quod facit Ecclesia, non tamen de necessitate requiritur vt faciat propter id quod facit ecclesia.] Item art. 3. q. 2. ad 1. [Quamuis ille qui non credit baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam spiritualem virtutem, non intendat dum baptizat conferre Sacramentum; tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, & si illud reputet nihil esse; Et quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicitè intendit aliquid facere, quamuis non explicitè.] Hæc S. Thomas. Item Alex.

Alex. de Ales in 4. par. q. 16. memb. 4. Ricchard. in 4. dist. 6. art. 1. q. 2. ad 2. [Sufficit intentio faciendi quod facit Ecclesia in vniuersali, etiamsi nihil credat, imo etiam si credat oppositum.] Item Gab. Biel. in 4. d. 6. qu. 1. [etiamsi credat quod nihil efficiat, sufficit si intendat in vniuersali.] Itē Hugo de S. Victore lib. 2. par. 6. cap. 13. [etiamsi ludicrè fiat, dummodo facere intendat, vt patet in Athanasio.] Item Robert. Aolscott. in 4. d. 1. art. 8. ad octauum principale; [distractus vel ludens si intendit quod Ecclesia, sufficit.] Item Io. Bac. in 4. dist. 6. q. 1. art. 2. in fin. Item Durandus, & reliqui.

28 Quoad secundum, scilicet, quam intentionem habeant Caluinistæ, dicendum est Caluinistas nullam quidem vim, atque efficaciam Baptismo tribuere, sed tamen debitam seruare materiam, ac formam, atque sufficientem habere ad baptizandum intentionem.

Prima pars, idest nullam vim illos baptismo tribuere patet in dubio. Secunda pars, scilicet de materia, ac forma patet, eo quod aqua naturali, & *In nomine*, &c. se debere baptizare putant.

Tertia autem pars, scilicet de intentione, patet etiam, quia etiam Caluinistæ intendunt saltem facere quod Christus faciēdum instituit, seu quod faciunt illi qui verum habent Christi cultum; putant enim se tales esse, licet fallantur, vel certè intendunt facere, quod facit eorum Ecclesia quocūque nomine appelletur, quia putant eorum ecclesiam verè esse membrum Ecclesiæ vniuersalis. Huiusmodi autem intentiones sufficere, patet ex dictis in tertia propositione, quia in illia continetur implicitè, & in vniuersali intentio Sacramenti, quod Christus instituit, & quod faciūt veri Christi cultores, seu vera Ecclesia, licet Caluinistæ decipiantur in horum cognitione particulari. Quamobrem baptismum collatum à Caluinistis esse validum, nec iterandum tradunt in specie Cardin. Bellarm. tom. 1. de Sacram. c. 27. §. Sed hoc merum mendacium, & Vasq. disput. 138. cap. 3. in fin. Quod ipsum de ecclesia Geneuen. probat idē Bellarm. loc. cit. §. Petes. Hanc autem Caluinistarum esse, & Caluinum pro instauratore illius habitum, affirmant Io. Vetus, & Claudius Sanctesius, vt refert Prateolus in ver. Caluinistę.

Ad argumentum respondetur negando assumptum, scilicet, quod nullam habeant intentionem: nam quoad actum, habent: quod patet, quia baptizant; quoad effectum habent eam, quæ sufficit, vt patet ex tertia, & quarta propositione, necnon ex secundo articulo quæstionis. Et cum instant, quia nec virtualem, &c. dicimus eos habere vniuersas implicitè, ac virtualiter, &c.

Itaque ad dubium videtur posse responderi baptismum Caluinistarum esse verum baptismum, & ideo baptizatos ab eis non esse iterum baptizandos, etiam sub conditione, si baptizati non sint.

Tantum ceremoniæ supplendæ sunt in baptizatis à Caluinistis, & in adultis præuia abiuratione, & reconciliatione, cap. Quamuis, & ibi gloss. 1. cap. Hi, de quibus, vbi glos. fin. c. Si qui, il secondo, cap. Si re vera, de consecr. dist. 4. & cap. Quidam, de Apost.

Quæ tamen omnia subijcimus censuræ Sedis Apostolicæ, à cuius determinatione ne latum quidem vnguem discedere intendimus.

De Baptismo.

Cap. Maiores.

S V M M A R I V M.

1. *Baptismus vtiliter confertur paruulis, licet per actum non credant, nec intelligant; & remittitur eis peccatum originale, & n. 40.*
2. *Causæ maiores, & præsertim fidei spectant ad Papam priuatiuè quoad omnes.*
3. *Abbas Panormitanus authoritatis Concilij contra Papam acerrimus propugnator.*
4. *Papa non potest decidere contra statutum Ecclesiæ sine Concilio.*
   Contrarium, num. 7.
5. *Papa potest errare in fide, sed tota ecclesia errare non potest.*
   Contrarium, num. 12.
   Declaratur num. 13. & 17. & num. seqq. vsque ad num. 24.
6. *Fidem Christianam committere arbitrio vnius hominis, periculosum.*
   Declaratur n. 11.
7. *Fidei diffinitiones Papa etiam cum Concilio reuocare non potest, sed tantum explicare.*
8. *Concilij statuta concernentia ius positiuum possunt per Papam tolli, & abrogari, etiam sine Concilio.*
9. *Cap. Anastasius 19 dist. est apocryphum, & falsò tribuitur Anastasio.*
10. *Concilij, & Papæ potestas est maior quàm solius Papæ extensiuè, non autem intensiuè, & n. 17.*
13. *Papa vt homo priuatus errare potest in fide, quod tamen hactenus per Dei gratiam non legitur contigisse.*
14. *Papæ non dedit Deus impeccabilitatem in agendo; dedit tamen infallibilitatem in definiendo.*
15. *Symboli noua editio pertinet ad solam authoritatem Summi Pontificis.*
16. *Fides vna debet esse totius Ecclesiæ.*
17. *Ecclesiæ iudicium in quæstionibus fidei est infallibile, si Ecclesia consideretur, prout est vnum corpus, cuius caput est Papa, & n. 21.*
18. *Secus si consideretur seorsim à capite, & n. seqq.*
19. *Ecclesia corpus non est sine capite, & omnis à capite destat in membra potestas.*
20. *Ecclesiæ vnum caput esse existimantur Christus, & Papa.*
22. *Ecclesia prout est collatio omnium fidelium, non est possibile vt in vnum conueniat ad determinandum quæstiones fidei, & n. seqq.*
23. *Concilium non est ecclesia Vniuersalis, nisi repræsentatiuè.*
24. *Concilij iudicium in quæstionibus fidei an, & quibus casibus sit infallibile, & num. seqq. vsque ad num. 37.*
   Quid si Concilium sit congregatum sine authoritate Papæ n. 25.
   Et quid si authoritate Papæ sit congregatum, & Papa ibi sit præsens, n. 26. & 36.
   Et quid si Papa sit absens, num. 27. & 36.
25. *Concilium sine authoritate Papæ congregatum est acephalum, schismatica conuenticula, & synagoga Satanæ.*
26. *Concilij diffinitiones, cui Papa præsidet, sunt infallibiles, & n. 36.*

Alias

Aliàs secus, nisi post confirmationem Apostolicam, num. 28. & 36.

Vel nisi Papa committat Concilio, ut talem articulum sic diffiniat, n. 36.

27 Concilium legitimè congregatum habet potestatem statuendi pleno iure; sed eius determinationes non sunt infallibiles, nisi in tribus casibus, & num. 36.

68 Concilium etiam legitimè congregatum errare potest, prout aliquando errauit.

30 Concilij Ephesini secundi definitiones Leo Papa tamquam hæreticas damnauit.

31 Conciliorum decreta Romani Pontifices olim confirmabant congregata Synodo Prælatorū sub Patriarchatu Romano, & prauia diligenti examinatione, & n. 36.

32 Concilij diffinitiones post impartitam illi authoritatem à Papa censentur Papales; non tamen infallibiles, nisi in casibus, ut n. 36.

33 Infallibilitas in determinationibus fidei est donum Dei Petro, & successoribus datum, quod non est alteri communicabile, & num seqq.

34 Gratiæ gratis datæ, quæ hic enumerantur, non possunt alteri communicari, nisi à Deo.

Donum fidei est supereminens fidei certitudo ad instruendum alios, ibidem.

35 Imperium merum, & ea, in quibus eligitur industria personæ, subdelegari non possunt.

37 Circumcisio, & Baptismus, qui circumcisioni successit, in quibus conueniant, & in quibus differant, & num. seqq. usque ad n. 53.

38 Conueniunt primò quia sicut olim per circumcisionem, ita hodie per baptismum remittitur originale peccatum.

39 Et ideo circumcisio non reiterabatur, sicut nec hodie baptismus.

40 Secundò quia sicut circumcisio tam adultis, quàm paruulis ex præcepto Domini conferebatur; ita hodie baptisma.

41 Tertiò quia sicut olim sine circumcisione nullus saluari poterat, ita nec hodie sine baptismo.

42 Differunt primò quia baptismus tam masculis, quā fœminis est conferendus; sed circumcisio ad fœminas non pertinebat.

Secundò quia multò plus confert baptismus Christianis, quàm olim circumcisio Iudæis, n. 47.

Tertiò quia baptismus est significantior, decentior, & facilior circumcisione, n. 50.

Quartò quia circumcisio non imprimebat Caracterem, sicut nunc imprimit baptismus, n. 51.

Quintò quia circumcisio conferebat gratiam iustificantem ex opere operante; nunc vero baptismus illam confert ex opere operato, n. 52.

43 Masculinum concipit fœmininum in lege non tantum humana, sed etiam diuina.

44 Fœmina in veteri testamento non circumcidebantur, sed 14. die in templum offerebantur, ibique nomen eis imponebatur, & num. seq.

45 Circumcisio instituta fuit ut signum fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurum Christi sibi repromissi.

46 Baptismus continet virtutem Christi qui est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum.

47 Iudæi quamuis per circumcisionem damnationis periculum euitarent, tamen non intrabant in Regnum Cælorum, quod fuit omnibus obseratum usque ad mortem Christi.

48 Baptismus si tempore circumcisionis fuisset, ianuam Regni Cælestis non aperuisset.

49 Circumcisio si hodie locum haberet, Paradisi ianuas aperiret, sicut baptismus.

53 In Baptismo paruulorū infunduntur virtutes Cardinales, & morales quoad habitum, licet non quoad vsum.

54 Peccatum originale sine consensu contrahitur, & ideo sine consensu admittitur, scilicet paruulis.

55 Actuale verò consensu contrahitur, & ideo sine consensu minimè relaxatur.

56 Peccatum originale est peccatum naturæ; actuale verò est peccatum personæ.

57 Peccatum originale non est fomes, seu pronitas ad ad peccandum, quæ remanet etiam post baptismum.

58 Peccatum originale quid sit.

59 Languor naturæ dicitur.

60 Amentibus, & dormientibus, qui non consentiunt baptismo, actuale peccatum non dimittitur, nec etiam originale

61 Peccata Deus non dimittit ex parte, sed ex toto, & num. seqq

62 Excommunicationibus pluribus ligatus potest absolui ab vna, nec censetur à reliquis absolutus,

63 Peccati originalis pœna est carentia visionis Dei; Actualis verò gehennæ perpetuæ cruciatus.

64 Amentes, vel dormientes recipiunt characterem baptismi, si prius propositum habuerunt baptismum suscipiendi, aliàs secus.

Et baptizari debent in furore etiamsi contradicant, aut iniuriam inferant Sacramento, ibid.

65 Fallit in amentibus, qui ante vsum rationis in amentiam inciderunt, qui baptizantur sicut paruuli ex intentione ecclesiæ.

66 Nisi habeant dilucida interualla.

67 Amentes sunt baptizandi si periculum timeatur, alioquin melius est expectare, ut sint sanæ mentis.

68 In Baptismo adultorum requiritur intentio ex parte baptizati ex necessitate Sacramenti, adeout baptizatus sine intentione sit denuo baptizandus & num. seqq. vsq. ad n. 80.

69 Sed si non constet an habuerit intentionem, est rebaptizandus sub conditione, si non est baptizatus.

70 In Baptismo adultorum non requiritur intentio actualis, sed sufficit virtualis, & num. seq.

71 Voluntas semel posita præsumitur semper durare, nisi probetur mutata.

72 Amentes, vel dormientes qui nunquam consenserunt baptismo vel aliquando consenserunt, sed postea contradixerunt, characterem non recipiunt.

73 Ficti, qui non ore, sed corde dissentiunt, baptismi suscipiunt Sacramentum.

74 Et dicuntur ficti, qui apparenter ostendunt se rectam fidem habere, & Sacramentum venerari, & velle se Christo conformari, & corde dissentiunt, & num. seq.

75 Ficti quot modis dicantur.

76 Ficti accedentes ad baptismum suscipiunt Sacramentum, sed non effectum Sacramenti.

77 Et recedente fictione per cordis contritionem, baptismus incipit prodesse in remissionem peccatorum.

78 Intentio baptizati per se non requiritur ex necessitate Sacramenti, sed tantum per accidens, videlicet

licet quando priùs contradixit, ſecundum opinionem Caietani.
Sed contra, num. 79.
Characterem tunc Sacramentalis imprimis operatio, cum obicem voluntatis contraria non inuenit obſiſtentem, & n.76.
79 *Procedit in ijs, qui aliquando conſenſerunt, nec poſtea contradicendo obicem poſuerunt.*
80 *Coactio abſoluta conſenſum prorſus euacuat.*
81 *Baptizatus, vel ordinatus per coactionem abſolutam, nec rem, nec characterem recipit Sacramenti, & num. 91.*
82 *Contradicere plus eſt, quàm minimè conſentire.*
Idolis thurificare per vim abſolutam coactus notam alicuius reatus non incurrit, ibidem.
83 *Baptizatus, vel ordinatus per vim conditionalem recipit Sacramentum, ſed non rem Sacramenti, & num ſeqq. & 115.*
84 *Coactus per metum dicitur conditionaliter volens, licèt abſolutè non velit.*
85 *Voluntas coacta voluntas eſt, non tamen abſoluta, ſeu libera.*
86 *Voluntas coacta non ſufficit in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas, vt in matrimonio.*
87 *In electione.*
88 *In dotis Conſtitutione*
89 *Et in profeſſione.*
90 *Ordinatus coactè ad ordinem Subdiaconatus an teneatur ad continentiam, & num. ſeqq vſque in fin.*
Quid ſi coactio ſit abſoluta, 91.
Et quid ſi coactio ſit conditionalis, ſeu per metum, num. 92
Quid ſi metus ſit leuis, ibidem.
Et quid ſi metus ſit cadens in conſtantem virum, num. 94.
Et quid ſi ordinatus prius habebat vxorem, nu.95. & num.103.
Et quid ſi vxorem non habebat, n.98.
91 *Ordinatus ad Subdiaconatum per coactionem abſolutam non tenetur continere, quia nec recepit Characterem.*
92 *Metus leuis, ſeu vanus non attenditur etiam in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas.*
93 *Et dicitur metus vanus, quem conſtans vir timere non debet.*
95 *Ordinari non poteſt coniugatus ad ſacros ordines in præiudicium vxoris.*
96 *Etiamſi matrimonium non ſit conſummatum.*
97 *Et vxor continentiam promittat.*
98 *Baptizatus per vim conditionalem compellitur ad obſeruantiam fidei, & illius ſequelam, & n.109.*
100 *Ordinato per metum non ſuccurritur actione quod metus cauſa, quia contra impreſſionem Characteris reſtitutio dari non poteſt.*
101 *Continentia eſt res voti, non præcepti, nec debet eſſe niſi voluntaria, & n.105.*
102 *Ordinatus ad ſacros per vim conditionalem, niſi contineat, priuilegijs clericalibus non gaudet.*
103 *Ordinatus ad Subdiaconatum per vim, & metum, non tenetur continere, licet vxorem non habeat, ſecundum opinionem, quam vltimo firmauit Rota, & num. ſeqq. vſque ad n.113. & ſeruat Cancellaria, & Pœnitentiaria, n.108.*
104 *Metus cadens in conſtantem virum eſt iuſta cauſa diſpenſandi cum Subdiacono ad matrimonium contrahendum.*

Proſp. Fagn. in 2. pat. 3. Decretal.

105 *Actus omnis requirẽs voluntatem ſpontaneam, ſeu liberam, ſi fiat per voluntatem coactam, non valet.*
Continentia requirit libertatem à coactione, ibid.
106 *Puer ordinatus ad ſacros non tenetur continere.*
107 *Metus ſicut annullat votum continentiæ expreſſum, ita & tacitum, ſeu annexum ordini.*
109 *Baptiſmo eſt naturaliter, & eſſentialiter annexa obligatio profitendi fidem.*
110 *Ordini ſacro non eſt annexa obligatio continendi eſſentialiter, ſeu naturaliter, ſed tantũ accidentaliter ex ſtatuto eccleſiæ.*
111 *Subdiaconis olim licebat matrimonium contrahere.*
112 *Ordinatus ad Subdiaconatum per vim conditionalem, tenetur viuere ſecundum eſſentiam Subdiaconatus, ſed non ſecundum illius accidentia.*
113 *Toletani Concilij decretum de ijs, qui poſt aſſumpta eccleſiaſticarum dignitatum officia ad coniugia redeunt, expenditur, & num. ſeqq.*
114 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſuperuenientem.*
116 *Ordinatus ad ſacros per metum prouenientem ab intrinſeco, & cauſis naturalibus tenetur continentiam ſeruare.*
117 *Inuitus, & penitus contradicens nec Sacramentum recipit, nec rem Sacramenti.*
118 *Opinio probabilis à Concilio approbata definit eſſe opinio, & efficitur lex neceſſariò tenenda.*

1 MAIORES. Sacramentum Baptiſmi vtiliter confertur paruulis, licet per actum non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatum originale, adultis verò amentibus, & dormientibus, etſi baptizentur, non dimittitur actuale, nec etiam originale, imo nec character imprimitur, niſi prius habuiſſent propoſitum baptizandi, ideſt baptiſmum ſuſcipiendi. Hoc dicit integra hęc Decretalis, ſecundum Io. Andr. cum quo cęteri concordant. Diuiditur vt per eum, & eſt dogmatica, decidens magnas fidei quæſtiones.

2 Nota primò ex principio textus. *In maioribus Eccleſiæ cauſis, & præcipuè in concernentibus articulos fidei*, Papam eſſe iudicem priuatiuè quoad omnes: concordat c. Multis, & cap. Huic ſoli ſedi, 17. diſt. cap. Præceptis, 12. diſtinct. cap. Quoties, 24 q. 1. cap. Vt debitus in extremis verbis, de appellat. cap. Per venerabilem. Qui filij ſint legitimi, & cap. Quamuis de electiõn. lib. 6. cum ſimil. & docet S. Thomas infra citandus nu. 15. & de his in primis intelligitur Tridentina Synodus in cap. 20. ſeſſ. 24. in illis verbis. [Ab his excipiantur cauſę, quæ iuxta canonicas ſanctiones apud Sedem Apoſtolicã ſunt tractandæ.] vt plures celebres Iuriſconſulti, & Sacri Palatij Apoſtolici Auditores olim reſponderunt ex auctoritate Sanctiſſimi à Sac. Congregatione conſulti, vt dixi in cap. Licet, à num. 30. maximè n. 37. ſupr. de for. compet. An autem huiuſmodi cauſę ſint ad Sedem Apoſtolicam referendę ex diuina inſtitutione, an verò ex vi reſeruationum Apoſtolicarum, & quæ ſint maiores cauſę; Anne Epiſcopi exceptis diffinitionibus fidei, & ceſſantibus reſeruationibus Apoſtolicis, tantam habeant poteſtatem in ſuis Diœceſibus quantam habet Summus Pontifex in Eccleſia vniuerſali, ſcripſi plenè in c. Perniciosam, à num. 28. vſque ad n.72. maximè n.56. ſupra de offic. ordinar.

3 Illud tantum hoc loco admonēdi sumus, nempe
cauendum esse ab assertionibus Abbatis hic in 1.
& 2. notab. Is enim cum in depressionem Roma-
ni Pontificis vnà cum Ludouico Romano pro vi-
ribus conatus fuisset extollere authoritatem Cō-
cilij in schismate Basileensi, in quo etiam Pseudo-
cardinalis à Felice Antipapa creatus fuerat, vt di-
xi in c. Significasti, n. 49. & 56. supra de election,
4 vbique hoc recitabat, quod biberat: Quare hic
sumpta occasione ex materia Decretalis, asserit,
Papam non posse decidere contra aliquod statu-
tum Ecclesiæ sine Concilio; & ita intelligit tex-
tum in cap. Anastasius 19. distinct. & ibi glos. in
verb. Concilio, quæ videtur velle, vt Papa in cau-
sa fidei teneatur Concilium requirere, & in tali
causa Concilium sit supra Papam, & subnectit
Abbas rationem, quia vbi in causa fidei constat
5 de iudicio totius Ecclesiæ, Papa non potest ali-
quid decernere contra statutum Ecclesiæ, quia
posset Papa esse hæreticus, & sic errare in fide,
c. Si Papa 40. distinct. sed tota Ecclesia errare non
6 potest, vt c. A Recta, & ibi glos. 1. 24. q. 1. Cui addi
potest Archidiac. in d. cap. Anastasius, n. 2. in fin.
Dicens: Nimis periculosum erat fidem nostram
committere arbitrio vnius hominis, & eū sequi-
tur Mar. Mantua in tract. de Concilio n. 162. inter
7 tract. commun. tom. 2. fol. 86. Verum hæc asser-
tio est erronea, primò in eo, in quo dicit Papā non
posse decidere sine Concilio contra statutum Ec-
clesiæ: nam aut statuta huiusmodi sunt diffinitio-
nes fidei: & tunc Papa etiam cum Concilio non
potest illas reuocare, quia aliàs conuinceretur er-
rasse, quod est impossibile, vt est textus formalis
in c. Sunt quidam, 25. q. 1. & in c. Sicut, in fin. &
ibi glos. vlt. 15. dist. sed potest tantum explicare, vt
8 per D. Thom. in 2. 2. q. 1. art. 10. ad secundum,
& August. Triumph. in summa de potest. Eccles.
quæst. 11. art. 3. Aut sunt statuta iuris positiui, &
ad mores pertinentia: & tunc potest illa tollere,
& abrogare etiam sine Concilio, cap. Cuncta per
mundum, il primo, 9. q. 3. ibi, [Apostolica Se-
des sine vlla synodo præcedente, & soluendi quos
synodus inique damnauerat, & damnandi nulla
existente synodo, quos oportuit, habuit facultа-
tem.] Concilia enim non possunt statuendo præ-
figere legem Papæ, sed Papa è conuerso bene con-
stringit Concilium, cum illius statuta immutet, &
corrigat, cap. Significasti, vbi hoc fatetur ipsemet
Abbas, n. 3. post Io. And. n. 10. de election. c. Statu-
tum de rescript. lib. 6. et notat glos. in cap. Vbi
periculum in verb. Concilio, de election. eod. lib.
quam pluribus confirmat Cardinal. Turrecremat.
in Summa de ecclesia lib. 3. cap. 24. et cap. 44. et
propterea standum est sententię Papæ, si contradi-
cat Ecclesię, vel Concilio, etiam in materia dog-
matum, vt docet S. Thom. in 2. 2. q. 5. art. 10. &
scripsi plenius in prædicta Decretali Significasti,
9 num. 11. post Io. Andr. ibi in verb. Robur. num. 9.
& alios complures. Non obstat textus in d. c. Ana-
stasius, 19. distinct. quia est apocryphus, & fal-
sò tribuitur Anastasio, vt conuincitur ex notis,
10 quæ habentur immediatè post d. cap. In verb. Ana-
stasius, Nec similiter obstat glos. ibi posita in ver.
Concilio, quia non dicit in causis fidei Concilium
esse supra Papam, sed dicit: Synodus simul cum
Papa est maior, quàm Papa solus, & illud verbum,
maior, debet intelligi extensiuè, non autem in-
tensiuè, vt ibi notat glos. marginalis ex Caietan,
Apologiæ p. 2. c. 13. ad 6. & Turrecremata in Sum-
ma de ecclesia lib. 3. cap. 64. dum verò glos. dicit
vbi de fide agitur, Papam teneri requirere Conci-
lium in hoc est manifestè erronea, vt ex dictis con-
stat, & probaui latissimè in d. c. Significasti, à n. 11.
11 de election. Nec contradicit Archidiac. loco cita-
to, quia in dicto illo non figit pedem, imò arguit
contra, tum per c. Hæc est fides, 24. q. 1. Tum quia
Synodus causam fidei Papæ committit, vt c. Nunc
autem, 21. distinct. & cessat ratio periculi ob assi-
stentiam Spiritus Sancti in diffinitionibus fidei, vt
in d. c. Hæc est fides, & in c. A recta, 24. q. 1.
12 Deinde assertio Abbatis est erronea in eo, in
quo dicit Papam posse errare in fide; & ideo in
causis fidei non posse statuere contra sententiam
13 Concilij, sed ecclesiam errare non posse. Quo-
niā etsi in fide Papa errare possit vt homo priua-
tus (quod tamen per Dei gratiam nec in Beato
Marcellino, nec in alio quoquam Romano Ponti-
14 fice hactenus legitur contigisse, vt scripsi in d. c. Si-
gnificasti, n. 68. & seqq. de election.) tamen quia
non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in ter-
ris, vt dicit text. in c. Quantò, de translation. Epi-
scop. Idcirco errare non potest quando diffinit ex
Cathedra tanquam Magister, & caput ecclesiæ;
quia licet Deus ei non dederit impeccabilitatem
in agendo, c. Non nos, & ibi glos. penult. 4. distinct.
15 dedit tamen infallibilitatem in diffiniendo, vt hic,
& in d. cap. hæc est fides, 24. q. 1. & egregiè do-
cet D. Thom. in 2. 2. q. 1. art. 10. in corp. dicens.
[Ad illius authoritatem pertinet editio Symboli,
ad cuius authoritatem pertinet finaliter determi-
nare ea quæ sunt fidei, vt ab omnibus inconcus-
sa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad autho-
ritatem Summi Pontificis, ad quem maiores, &
difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur, vt di-
citur in decreto dist. 17. c. Multis, vnde & Domi-
nus Lucæ 22. Petro dixit, quem Summum Ponti-
ficem constituit; *Ego pro te rogaui Petre, vt non
deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confir-*
16 *ma fratres tuos*. Et huius ratio est, quia vna fides
debet esse totius Ecclesiæ secundū illud 1. ad Co-
rinth. 1. *Idipsum dicatis omnes, & non sint in no-
bis schismata*, quod seruari non posset, nisi quæ-
stio fidei de fide exorta determinetur per eum,
qui toti Ecclesiæ præest, & sic eius sententia à to-
ta Ecclesia firmiter teneatur; & ideo ad solam
authoritatem Summi Pontificis pertinet noua
editio Symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinēt
ad totam Ecclesiam.] Hęc S. Thom. quod pluri-
bus Sanctorum Patrum testimonijs confirmat Au-
gustin. Triumphus de potest. Ecclesiæ, q. 10. art. 1.
17 2. & 3. & q. 11. per totam, è contra verò ecclesia
si consideretur prout est vnum corpus, cuius caput
est Papa, vt in c. Quodcunque, 24. q. 1. tunc pro-
culdubio in quæstionibus fidei iudicium ecclesiæ
est infallibile, quia Papa est qui diffinit vnà cum
ecclesia, vt dixi in c. 1. à n. 38. vsque ad n. 65 supra
de pactis, & tunc potestas Papę cum ecclesia ma-
ior est extensiuè, quam solius Papę, vt tetigi supra
n. 10. & hoc sensu verum est, quod Abb. dicit hic
in 2. notab. ecclesiam totam errare non posse: quia
Christus orauit pro Petro, idest pro tota ecclesia
in persona Petri, sed pro Petro principaliter tan-
18 quam pro capite, & probatur in d. c. Pudenda, 24.
q. 1. sin autem accipiatur ecclesia seorsim à Papa,
vtique tunc diffiniendi nullam habet potestatem,
19 quia est corpus Acephalum, cap. Submittitur. 21.
distinct.

19 diſtinct. Imo non eſt corpus Eccleſiæ ſine capite,
& omnis ex capite defluit in membra poteſtas, vt
diſertis verbis ait Pius II. in Conſtitutione, quæ
incipit, In omnibus agentes, edita 6. Kalen. Maij
1463. in Bullar. tom.1. pag.322. Ad hoc cap. Non
deeſt, 12. diſt. cap. Quamuis, 21. diſt. cap. Omnes,
22. diſtinct. & cap. Fundamenta, de elect. lib. 6.
20 Nec refragatur quod Eccleſiæ caput ſit Chriſtus,
ſecundum Apoſt. ad Coloſſ. 1. & ad Epheſ. 1. Quia
non propterea Eccleſia dicitur corpus monſtruo-
ſum, quaſi habens duo capita: quandoquidem
Chriſtus, & Papa vnum caput eſſe exiſtimantur, vt
Extrauag. Vnam Sanctam, de maior. & obedien.
& multis comprobat Card. Alban. de poteſt. Papę,
21 & Concilij, in 5. part. num. 152. Rurſus nil refert
quod Chriſtus dixerit Apoſtolis, & Eccleſiæ: *Ac-
cipite Spiritum Sanctum*, &c. Ioann. 20. & Matth.
vltim. cap. Ita Dominus, 19. diſtinct. §. 1. 24. q. 1.
cap. Innoui, 21. diſtinct. Quoniam ibi erat etiam
Petrus vt Papa, & caput Eccleſiæ: & ita etiam
intelligi debet, quod ait gloſ. 1. in cap. A Recta, 24.
q. 2. Item gloſ. in cap. Ita Dominus, in verb. Nec
portæ, 19. diſtinct. & DD. alibi, videlicet Eccle-
ſiam non poſſe errare, quia à Spiritu Sancto gu-
bernatur, qui eſt Spiritus veritatis, ſicut promiſit
Dominus Ioan. 16. *Cum venerit ſpiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatē*, & Actor. 15. Inquiunt
Apoſtoli; *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis*. Hæ
namque, & conſimiles authoritates intelliguntur
de Eccleſia cum ſuo Capite, & de Apoſtolis, cum
Petro Apoſtolorum Principe, lege Turrecrem. in
cap. Sancta Romana, num. 1. 15. diſtinct. Ideoque
cum B. Auguſtinus contra Epiſtolam Manichæi
tom. 6. cap. 5. dixerit. [Ego autem non crederem
Euangelio, ſi non crederem Eccleſiæ!] ex eo loco
infert Auguſtin. Triumph. de poteſtat. Eccleſ. q. 10.
artic. 1. verſ. In contrarium. Ex [mandato ergo
Papæ, qui eſt caput Eccleſiæ, illa, quæ ſunt fidei,
22 roborantur, & terminantur. Adde quod ſi pote-
ſtas diffiniendi in concernentibus fidem data fuiſ-
ſet Eccleſiæ, prout eſt cœtus, & collectio omnium
fidelium, profectò cum non ſit poſſibile vt tota
Chriſtianitas, niſi in ſuo capite, in vnum conue-
niat ad diffiniendum quæſtiones fidei, huiuſmodi
poteſtas fuiſſet vana, & fruſtratoria, tamquam non
reducibilis ad actum, vt patet in 2. Phyſicor. c. 2.
text. 62. Quod impium eſſet ſentire. Concilium
verò non eſt eccleſia vniuerſalis, niſi repręſentati-
23 uè, ſed eccleſia vniuerſalis eſt collectio omnium
fidelium, vt Abb. inquit in cap. Significaſti, num. 3.
verſ. Quia dico, quod licet Concilium Generale,
de elction.

24 Quod ſi nihilominus vrgeas infallibilitatem
diffiniendi fuiſſe datam Concilio; vt cap. Sicut, 15.
diſtinct. adhuc oſtenditur hoc eſſe falſum: nam,
aut Concilium eſt congregatum ſine authoritate
Papæ, & eſt acephalum, vt dicit text. in d. c. Sub-
nectitur, 21. diſtinct. nec vllam diffiniendi, vel ſta-
tuendi habet poteſtatem, quin potius dicitur Con-
ciliabulum, cap. Multis, 17. diſtinct. Schiſmatica
conuenticula, & ſynagoga Satanæ, vt legitur in
Bulla indictionis Concilij Lateranen. ſub Iulio II.
in princ. tom. 4. Concilior. par. 2. pag. 14. col. 1. &
in eodem Concilio ſub Leone X. ſeſſ. 1. eod. tom.
pag. 120. col. 2. & in Bulla Pij II. ſupracitata n. 19.
& latiſſimè comprobat Cardinal. Alban. in tract.
de poteſt. Papę, & Concilij, par. 2. à num. 188. vſq.
26 ad num. 220. Aut Concilium eſt congregatum
Papæ authoritate: & tunc ſi Papa ibi præſideat, res
eſt extra omne dubium, vt conſtat ex dictis ſupra
nu. 17. & in hoc caſu intelligendi ſunt qui dicunt
Generale Concilium in ſpectantibus ad fidem, &
mores, errare non poſſe, vt Mar. Mantica de Con-
cilio num. 157. in fin. Aut Papa eſt abſens: & tunc
quamuis Concilium, vtpote legitimè congrega-
tum poteſtatem habeat in ſpiritualibus pleno iure,
vt notant Innoc. Hoſtien. & alij in cap. Ex tranſ-
miſſa, de electiõ. Caſtaldin. de Boncompagn. de
poteſt. Papæ n. 75. inter tract. communes tom. 14.
28 fol. 352. Tamen eius iudicium non eſt infallibile,
niſi poſt confirmationem Romani Pontificis, vt
infra n. 31. & 36. quia Chriſtus non pro Apoſtolo-
rum Concilio, ſed pro Petro rogauit, vt non defi-
ceret fides eius, vt dictum eſt ſupra num. 15. & 16.
29 Vnde Concilium errare poteſt, prout aliàs er-
rauit, vt cap. De puellis, & cap. Placuit, iuncto cap.
Tria, 36. q. 2. & notat Abbas in cap. Significaſti,
num. 3. de electiõ. Cardin. Turrecrem. in c. Ana-
ſtaſius, in fin. 19. diſtinct. & Cardin. Alban. de po-
teſt. Papæ, & Concilij in 2. par. num. 107.
30 Ideoque licet vniuerſale Concil. Epheſinum II.
Extirpandæ hæreſis gratia fuerit legitima authori-
tate inchoatum; nihilominus Leo Papa minimè
probauit ipſius Concilij diffinitiones; Imò illas in
ſequenti Concilio Calcedonenſi tamquam hære-
ticas damnauit, vt refert idem Turrecrem. in
31 Summa de Eccleſia lib. 2. cap. 100. Vnde mos fuit
Romanorum Pontificum cum confirmaturi eſſent
decreta Conciliorum Vniuerſalium, quibus perſo-
naliter non interfuerant, congregare Synodum
Prælatorum, qui erant ſub Patriarchatu Romano,
& ibidem præuia diligenti examinatione illa con-
firmabant, ſicut legitur de Beato Sylueſtro, cum
decreta Concilij Nicęni approbaſſet, vt notat Tur-
recrem. vbi ſupra.
32 Nec prædictis aduerſatur, quod cum omnia
Concilia per Romani Pontificis authoritatem ce-
lebrentur, vt legitur in d. cap. Significaſti, circa
fin. verſ. Cum omnia Concilia de electiõn. Illo-
rum diffinitiones poſt impartitam eis authorita-
tem cenſeri debeant Papales, & conſequenter in-
fallibiles, cap. Si Apoſtolicæ, cap. Si enim, & c. Hi
qui, in fin. de præben. lib. 6 cap. Cum aliquibus, de
reſcript. eod. lib. quia omnia noſtra facimus, qui-
bus authoritatem impartimur, l. 1. §. Sed neque,
C. de veter. iur. enuclean. Et qui per alium facit
&c. cap. Qui per alium, de reg. iur. lib. 6.

Nam reſpondetur prædictas regulas procedere
in his tantum, quæ ex ſui natura poſſunt alteri de-
legari, ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in
l. 1. ff. de off. eius, & in d. reg. Qui per alium. At
33 infallibilitas in determinationibus fidei non eſt
huiuſmodi, quia fuit diuinitus collata ipſi Petro, &
ex Petri perſona illius ſucceſſoribus, vt hic in tex.
34 & in concordan. ſupracitatis nu. 14. & ſeqq. Dona
autem Dei, & gratiæ gratis datæ, videlicet ſermo
Sapientiæ, ſermo Scientiæ, Fides (ideſt ſuperemi-
nens fidei certitudo ad inſtruendum alios) gratia
ſanitatum, operatio virtutum, prophetia, diſcretio
ſpirituum, genera linguarum, & interpretatio ſer-
monum, non ſunt alteri communicabiles, quia ſunt
immediatè à Deo, ſecundum Apoſt. 1. ad Corinth.
12. & docet S. Thomas in 1. 2. quęſt. 111. art. 4. in
corp. ad 2. & ad 4. Huiuſmodi enim habitus non-
niſi à Deo confunduntur, ſicut dicitur de omnibus
virtutibus gratuitis, vt idem docet ibidem q. 51.

Item decentior, vt per ſe patet. Item facilior, quia
in Baptiſmo non effunditur ſanguis, ſicut in Circũ-
ciſione , vbi tertio die grauiſſimus vulnerum do-
lor eſt, Geneſ.34. & ſequitur Io.Andr. n.5. in ver.
51 Generalior. His adde quod Circumciſio olim non
imprimebat in anima ſpiritualem characterem, vt
probat S. Thom. in 4. ſent. diſt. 1.q.2.art.4.q. 1. ad
ſecundum, & in 3.p.q.63.art.1.ad tertium. Sed Bap-
tiſmus imprimit characterem incorporantem ho-
minem Chriſto , & copioſiorem gratiam confert,
quàm Circumciſio , & per eumdem in 3. p. qu.70.
52 art.4. in corp. ad finem. Rurſus circumciſio con-
ferebat gratiam iuſtificantem ex opere operante
tantum, ideſt, in quantum erat fidei ſignum de paſ-
ſione Chriſti futura, non autem ex opere operato,
ideſt ex virtute circumciſionis , vt idem docuit in
3.par. q.62.art.6. ad tertium, & q.70.art.4. ad pri-
mum, & in 4. ſent. diſt.2.q.1.art.4. qu.4. ad ſecun-
dum. At Baptiſmus gratiam confert ex opere ope-
rato , ideſt ex ſua virtute vt inſtrumentum Paſſio-
nis Chriſti iam perfectę, vt per eum d.q.70. art.4.
in corp. ad fin.
53 Tertiò nota in §. Illud vero, ſecundum hæc tẽ-
pora inter Doctores Theologos duas extitiſſe opi-
niones in articulo, An in Baptiſmo paruulorum
infundantur virtutes. Sed hodie approbata eſt vl-
tima opinio hic relata tanquam probabilior ideſt
infundi virtutes , & cardinales , & morales quoad
habitum , licet non quoad vſum, vt in Clem. vni-
ca, §. fin. de Summa Trinit. & per Butr. hic nu.10.
Et ita inter opiniones diſcrepantes eligenda eſt
probabilior, prout illum text. cum alijs pluribus
ad hoc ponderaui in cap. Ne innitaris , ſupra de
Conſtitut.
54 Quartò nota in §. *Verum*. Duplex eſſe pecca-
tum , originale ſcilicet, & actuale ; originale ſine
conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu dimit-
55 titur , ſcilicet paruulis . Actuale verò conſenſu
contrahitur, & ideo ſine conſenſu minimè relaxa-
56 tur , vt in littera , Illud eſt peccatum naturæ: hoc
verò peccatum perſonę, vt per D. Thom. in 1.par.
q.100. art.1. in corp. & in 1.2. q.81. art.1. in corp.
& q.82.art.1.ad 2. & in 3.par.q.8.art.5.ad primum
& ſæpe alibi .
57 Innocentius hic nu.8. recitat Petrum Lombar-
dum Magiſtrum ſententiarum in ea fuiſſe opinio-
ne, vt peccatum originale ſit ipſa pronitas ad pec-
candum , quę etiam dicitur concupiſcentia, & fo-
mes . Sed hanc opinionem reprobat , quia proni-
tas huiuſmodi remanet etiam poſt Baptiſmum , &
ſubdit propter hoc conuenire omnes, vt peccatum
originale non ſit fomes , nec pronitas peccati , ſed
quædam macula animę annexa fomiti , quæ qui-
58 dem macula in Baptiſmo deletur : Sed quia illa
macula annexa eſt fomiti , ideo aliquando fomes,
ſiue illa pronitas dicitur originale peccatũ , quod
latiùs proſequere, vt per eum, & adde B. Thomam
in 1.2. q.82. art.1. in corp. vbi quod peccatum ori-
ginale eſt quędam inordinata diſpoſitio proue-
niens ex diſſolutione illius harmoniæ in qua con-
ſiſtebat ratio originalis iuſtitiæ : Sicut etiam ægri-
tudo corporalis eſt quædam inordinata diſpoſitio
corporis , ſecundum quam ſoluitur æqualitas, in
59 qua conſiſtit ratio ſanitatis : vnde peccatum ori-
ginale languor naturę dicitur. Et vide Conc. Trid.
ſeſſ.5. in Decreto de peccato originali .
60 Quintò nota in §. Sed adhuc. Adultis amenti-
bus , & dormientibus , qui non conſentiunt Bap-
tiſmo, actuale peccatum non dimitti , nec etiam
61 originale . Duas rationes inuincibiles habes in
tex. Prima ratio eſt, quia Deus opus imperfectio-
nis non nouit , & ob hoc peccata non ex parte, ſed
ex toto dimittit , concordat cap. Regenerante, de
conſecr. diſt.4. & cap. Sunt plures, de pœnit. diſt.3.
62 Non obſtat, quod ligatus pluribus excommunica-
tionibus poſſit abſolui ab vna , & non cenſeatur à
reliquis abſolutus, cap. Cum pro cauſa, de ſentent.
excomm. c. Si quem, §. Prę̨uaricator , verſ. Si cri-
mina plura, 2.q.3. Quoniam vt reſpondet Butr. hic
in §. Verum, num. 8. excommunicatio eſt actus
humanus , qui vt plurimum ſine perfectione eſt :
Sed abſolutio à peccato eſt actus diuinus , qui non
debet eſſe abſque perfectione ; meritò nunquam
poteſt quis liberari ab vno peccato, quin liberetur
ab omnibus, vt hic in text. & notat Abb. n.1.
63 Secunda ratio eſt , quia pœna originalis pecca-
ti eſt carentia viſionis Dei ; actualis verò eſt ge-
hennæ perpetuæ cruciatus . Vnde ſi dimitteretur
alicui primum altero non dimiſſo , talis non care-
ret viſione Dei propter originale dimiſſum, & cru-
ciaretur in gehenna perpetuò propter reatum cri-
minis actualis . Sed hæc ſibi mutuò aduerſantur,
vt hic in littera .
64 Sextò nota in §. *Item quæritur*. Amentes , vel
dormientes, ſi ante dementiam, vel dormitionem
propoſitum habuerũt Baptiſmum ſuſcipiendi, cha-
racterem ſuſcipere ; ſecus ſi prius huiuſmodi pro-
poſitum non habuerunt, prout hic eſt expreſſa diſ-
finitio Apoſtolica, & docet S. Thom. in 3.par.q.68.
art.12. in corp. verſ. Alij verò : dicens tales eſſe
iudicandos ſecundùm voluntatem, quam habue-
runt dum ſanę mentis exiſterent : & ideo ſi tunc
apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi Baptiſmũ de-
bere illis exhiberi in furia, & amentia conſtitutis,
etiamſi tunc actu contradicant ; quinimo etiamſi
oporteat eos ligari , vel etiamſi iniuriam infe-
rant Sacramento , vt per Syiueſtrum in ver. Bap-
tiſmus, 4.q.2. num.3.
65 Hoc tamen declara , vt procedat in amentibus
qui ex ſana mente, quam habuerunt priùs in amẽ-
tiam inciderunt ; ſecus verò in ijs, qui à natiuita-
te ſunt tales, nec habent aliqua dilucida interual-
la , nec in eis apparet aliquis vſus rationis: de tali-
bus enim idem eſt iudicium , quod de paruulis ,
quia nullo peccato grauantur, niſi originali, c. In-
dicas, 3. q. 9. & hic notat gloſ. in ver. Perdurare,
Hoſtien. num.41. & Butr. num.10. Ideoque bapti-
zantur ex intentione eccleſiæ , ſicut ex actu eccle-
ſiæ credunt, & pœnitent . Si verò habeant diluci-
66 da interualla, in quibus recta ratione vti poſſunt,
ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poterunt
etiam in amentia conſtituti. Verumtamen tunc
67 debet eis Sacramentum conferri , ſi periculum
timetur : nam, vt hic dicitur circa finem , tales in
neceſſitatis articulo conſueuit eccleſia baptizare :
alioquin melius eſt vt tempus expectetur, in quo
ſint ſanæ mentis, ad hoc, vt deuotiùs ſuſcipiant
Sacramentum. Ita S. Thom. in 3. par. q.68. ar. 12.
in corp. Syiueſter in verb. Baptiſmus, 4. nu.3. Gre-
gor. de Valen. tom.4. diſp.4.q.3. punct.2. circa fi-
nem , verſ. Ad quartum , & quoad habentes dilu-
cida interualla adde quod ſcripſi ex ſententia Sac.
Congregationis Concilij in cap. Tuæ litteræ, n.80.
infr. de Cleric. per ſalt. promot.
68 Et ex his collige in adultis, qui ſunt ſanæ mentis
ex parte baptizati intentionem requiri ex neceſſi-

tate

tate Sacramenti, quod est contra glos. in cap. So-
ler, in ver. Implurandum, de consecrat. dist. 4. quæ
incautè dixit, baptizarum recipere Sacramentum,
qualemcumque habeat intentionem, dummodo
minister intendat baptizare; & sic requirit inten-
tionem ex parte ministri tantum, non autem ex
parte baptizati: quod etiam sensit glos. hic in verb.
Perdurate. Sed has glos. dicit erroneas Sot. in 4.
sent. distinct. 5. q. vnica art. 7. Et vt prędixi, est hic
aperta diffinitio in oppositum, vt patet ibi, *dor-
mientes autem, & amentes si priusquam amentiam
incurrerent, aut dormirent in contradictione
persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis
propositum perdurare, etsi fuerint sic immersi, cha-
racterem non suscipiunt Sacramenti: Secus autem
si prius catecumeni extitissent, & habuissent pro-
positum baptizandi*. Ex quibus verbis constat eui-
denter baptizati consensum, seu propositum ne-
cessariò prærequiri ad hoc vt character Sacramē-
talis imprimatur; alioquin frustra rex. apposuisset
conditionem illam, *si prius*, &c. Atque ita docent
expressè Alex. de Ales in 4. pat. qu. 18. membr. 1.
Scot. in 4. sent. dist. 4. q. 2. Sanct. Bonauentura ead.
dist. 4. art. 2. q. 1. Durand. ibid. q. 7. Ricchar. dist. 6.
art. 2. q. 3. Petr. de Palude ead. distinct. q. 2. Sotus,
distin. 5. q. vnica, art. 7. Silnest. in verb. Baptism. 4.
q. 14. & est sententia S. Thomæ, licet eius verba sa-
tis clara Caietan. in alium sensum detorqueat, in
3. pat. q 68. art. 7. in corp. & in resp. ad secundum
vbi sic ait [Quod si in adulto deesset intentio su-
scipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus: si ta-
men hoc non constaret, esset dicendum: Si non es
baptizatus, ego te baptizo.

70 Cæterum aduerte, quia in adultis non requiri-
tur intentio actualis, vt euidenter hic probatur;
nam dormientes, & amentes, qui prius habuerunt
propositum suscipiendi baptismum, characterem
suscipiunt Sacramenti, vt in littera; & tamē actua-
lem intentionem non habent. Licet qui baptiza-
tur studiosè curare debeat, vt etiam actualem
intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter
positum in hominis potestate, quia prętet inten-
tionem, cum homo vult multum intendere, inci-
pit alia cogitare, secundum illud Psal. 139. *Cor
meum dereliquit me*, S. Thomas in 3. par qu. 64.
art. 8. ad tertium in fin. Sufficit ergo in baptizato
71 intentio virtualis. Quo fit, vt si amentes, vel dor-
mientes ante dementiam, vel dormitionem bapti-
zari voluerint, nec postea contradixerint, chara-
cterem recipiant; quia consensus, quem semel ha-
buerunt, adhuc durat virtute, cum voluntas se-
mel posita semper durare præsumitur, nisi probe-
tur mutata, cap. Perlatum, supra de his, quę vi,
met. caus. Et hic not. glos. in verb. Perdurare, Ho-
stien. num. 40. in eod. verb. Butr. nu. 9. & alij com-
muniter, & fusè explicat Caietan. in 3. par. D. Th.
72 q. 68. art. 12. concl. 2. Sed è conuersò si nunquam
consenserunt, sed postea contradixerunt, non re-
cipiunt Sacramentum, quia intelligitur in eis con-
tradictionis propositum perdurare, vt hic, & in
cap. A nobis, il secondo, infra de sent. excommun.
& sic deest in eis intentio virtualis, vt pote eua-
cuata per superuenientem dissensum, ideoque cha-
racterem non suscipiunt Christianitatis impressū,
vt hic in littera, & docet D. Thom. in 3. par. dict.
q. 68. quę etiam est communis aliorum sententia,
vt refert Gregor. de Valentia tom. 4. disp 4. q. 3.
punct. 2. ver. Ad quartum quam, etiam hic tenent
communiter Canonistæ.

73 Non obstat quod dicitur de fictis, qui quamuis
non ore, corde tamen dissentiunt, & Baptismi re-
cipiunt Sacramenteum, vt hic patet, & in cap. Si-
74 cut ficti, 1. q. 1. & in cap. Solet, de consecr. dist. 4.
quoniam ficti non dicuntur qui voluntatem non
habent suscipiendi baptismum; non enim tex. di-
xit fictos, qui corde dissentiunt Baptismo, sed sim-
pliciter qui corde dissentiunt. Vnde dicuntur fi-
cti qui apparenter ostēdunt se rectam fidem Chri-
sti habere, & Sacramentum venerari, & velle se
Christo conformare, & velle à peccato recedere,
& tamen corde dissentiunt. Vnde cuicumque
peccato mortali vult homo inhætere si ad baptis-
mum accedit, fictus accedit, quod est indeuotè
75 accedere, ita S. Thom. in 3 par. q 69. art. 9. ad ter-
tium. Prætereà vt ibi dicitur in corpor. Quatuor
modis, secundum Augustinum dicitur aliquis fi-
ctus. Vno modo ille, qui non credit, cum tamen
Baptismus sit fidei Sacramentum. Alio modo per
hoc, quod contemnit ipsum Sacramentum. Ter-
tio modo per hoc, quod aliter celebrat Sacramē-
tum non seruans ritum ecclesię. Quarto modo
per hoc, quod indeuotè accedit. Et hi suscipiunt
76 quidem Sacramentum, cum intendant illud susci-
pere, sed non effectum Sacramēti cum charitatem
77 non habeant. Idemque recedente illa fictione per
cordis contritionem, baptismus sine alia iteratio-
ne incipit prodesse in remissionem peccatorum,
vt est tex. in cap Tunc valere, de consecr. dist. 4. &
hic notat pręcitata glos. in verb. Perdurare, in fi-
ne, & de his loquitur hęc Decretalis, & iura præ-
allegata, non autem de fictis, quibus deest inten-
tio suscipiendi baptismum.

78 Rursus non obstat, quod tunc characterem Sa-
cramentalis imprimat operatio, cùm obicem vo-
luntatis contrariæ non inuenit obsistentem, vt hic
concluditur in fine. Quibus verbis innixus Card.
Caietan. in 3. p. q. 68. art. 7. col. 5. vers. His excus-
sis opinatus est in adultis minimè requiri per se
voluntatem suscipiendi baptismum ex necessitate
Sacramenti, sed tantum per accidens in aliquo ca-
su, videlicet cum quis habuisset prius voluntatem
contrariam, quia tunc ad eam excludendam, &
irritandam deberet consentire in baptismum; se-
cus verò si nunquam consensisset; nec dissensisset
positiue, sed habuisset se merè negatiuè, quia hoc
casu si baptizaretur, characterem susciperet, eo
quod in tali non esset reperire obicem voluntatis
contrariæ, secundum eum.

79 Id inquam non obstat, quoniam prædicta verba
referri debent ad quæstionē ibi paulò ante deter-
minatam de amentibus, & dormientibus, qui cha-
racterem suscipiunt si prius habuerunt propositū
suscipiendi baptismum, nec postea contradixerūt.
Hi namque Sacramentum recipiunt per rationem
in littera expressam, quia scilicet characterem Sa-
cramentalis imprimit operatio, cum non inueniat
obicem voluntatis contrariæ obsistentem, nempe
quia semel consenserunt, nec postea contradicen-
do obicem posuerunt. At nullatenus referri de-
bent ad eum, qui nunquam consensit, quia in ta-
li licet non adsit obex contrariæ voluntatis, quia
nunquam dissensit positiuè; tamen deest inten-
tio, & voluntas necessaria ad Sacramentum susci-
piendum. Vnde Caietani opinionem meritò re-
fellunt Sot. in 4. sent. d. dist. 5. quæst. vnica art. 7. &
Gregor. de Valentia, par. 4. d. disp. 4. q. 3. punct. 2.
vers. Sic etiam, & opinionem.

Vlti-

80 Vltimò nota in eodem §. differentiam inter
coactionem præciſam, & conditionalem: Nam
præciſa coactio conſenſum prorſus euacuat, itaut
ſic coactus dicatur potius pati, quā agere, vt c. Sa-
81 cris, ſupr. de his, quæ vi met. cauſ. Vnde ſi bapti-
zetur, vel ordinetur, nec rem, nec characterem
ſuſcipit Sacramenti, vt in tex. veluti cum aliquis
reclamans immergitur violenter, vt per D. Thom.
in 4. ſent. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 3. in corp. vel ſecundum
Io Andr. in d. cap. Sacris, n. 15. verſ. Exemplum, ſi
Iudæum vel Paganum Chriſtiani veſtibus exuant,
ad fontem portent, & baptizent: vel ſi hæretici per
eundem modum rebaptizent Chriſtianum: vel ſi
detineatur Acolythus inuitus coram Epiſcopo, per
quem fit Subdiaconus, vt cap. Conſtat. 1. q. 1. Quia
82 plus eſt expreſsè contradicere, quàm minimè cō-
ſentire: Sicut nec ille notam alicuius reatus in-
currit, qui contradicens penitus, & reclamans
thurificare idolis cogitur violenter, vt hic dicitur
in verſ. Ille verò. Videlicet aperiendo manum
ipſius, imponendo grana thuris, & demum ip-
ſam manum reſoluendo ſuper prunas, quæ ſunt
83 ante idolum, vt cap. Presbyteros, 50. diſt. Coactus
vero conditionaliter, ideſt qui terroribus, atque
ſupplicijs attrahitur, & ne detrimentum incurrat,
Baptiſmi, vel Ordinis ſuſcipit Sacramentum, vti-
que characterem recipit, quia talis coactio, ſeu vis
compulſiua non euacuat prorſus, ſed attenuat cō-
ſenſum, vt dicitur in d. c. Sacris, ſuprà, de his quæ
84 vi met. cauſ. Quod enim fit per metum, magis ha-
bet rationem voluntarij, quàm inuoluntarij, vt de-
clarat S. Thom. in 1. 2. q. 6. art. 6. in corp. & in re-
ſpon. ad tertium, & in 4. ſent. diſt. 29. q. 1. art. 1.
& fuſiùs dixi in prædicta Decretali ſacris, à nu. 17.
vſq; ad n. 25. Licet talis rem non ſuſcipiat Sacramē-
ti, vt per eundem in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 3. in corp.
85 Quippe ſic coactus dicitur conditionalier volens,
licet abſolutè non velit, vt hic in littera; quia
coacta voluntas, voluntas eſt: voluit enim facere,
quia voluit viuere, vt Auguſtin. ait in c. A marito
15. q. 1. licet non ſit voluntas abſoluta, ſeu libera,
86 ſecundum Abb. hic in 2. not. ex hoc inferentem,
vt in actu, in quo requiritur abſoluta voluntas, vt
in matrimonio, vbi requiritur omnimoda libertas,
cap. Cum locum, de ſponſal. voluntas coacta non
ſufficiat, cap. Significauit, de eo qui duxit in ma-
trim. & tenet gloſſ. pen. in c. Veniens, de ſponſal. &
pleniùs in cap. Abbas, in gloſ. vnica ante medium,
de his quæ vi met. cauſ. quā dicit communiter re-
87 ceptam Cæſar. de Graſſ. deciſ. 20. aliàs 2. n. 5. eod.
tit. ſubdens idē eſſe in electione meticuloſa, c. Vbi
88 periculum, §. Cæterum de elect. lib. 6. & in dote
metu conſtituta, l. Si mulier, §. Si dos, ff. quod met.
cauſ.

89 Et idem dicendum in profeſſione, quia nullus
tonderi debet, ideſt monachus fieri, niſi ſponta-
nea voluntate, vt c. 1. ſupra de regular. & dic ſpō-
tanea, ideſt libera, & non coacta, vt in c. Perlatum,
ſupr. quod met. cauſ. vnde profeſſio emiſſa per
metum eſt ipſo iure nulla, cap. Præſens clericus, 23.
q. 3. & ſcripſi plenè in d. cap. 1. à nu. 22. poſt gloſ. vlt.
ibi, But. n. 2. & 10. Anchar. n. 2. Ab. n. 1. & Io. de Anan.
num. 5. Caſus autem, in quibus requiritur volun-
tas libera, enumerat gloſ. magna in c. Inter cæte-
ra 21. quæſt. 4.

90 QVAERO, an coactè promotus ad ordinē
Subdiaconatus ad continentiam teneatur.

In hac quæſtione, vt clara à dubijs ſegregentur,
diſtinguendum eſt inter coactum abſolutè, ſeu
præciſè, & coactum conditionaliter, ſeu cauſatiuè,
prout diſtinguitur in hoc §. Item quæritur, & in
c. Sanis ſupra, de his quæ vi met. cauſ. & per D. Th.
in 4. ſent. diſtinct. 29. q. 1. art. 1. & dixi ſupra, n. 80.

91 Et quidem abſolutè coactum (videlicet in cu-
ius manu violenter attracta Epiſcopus ponit ca-
licem vacuum, cum patena vacua ſuperpoſita, &
debitam verborum formam proferēs inuitum, re-
pugnantemque ordinat Subdiaconum, vt c. Con-
ſtat, 1. q. 1.) planum eſt non teneri ad continen-
tiam, quia talis nec characterem ſuſcipit Sacra-
menti, vt c. Presbyteros, 50. diſtinct. & eſt aperta
determinatio Apoſtolica in hoc §. Vbi hoc tenent
omnes, & in d. c. Sacris, vt tetigi ſupra in vlt. notab.

92 Conditionaliter autem coactus, ideſt qui metu
inducitur ad ſacrum ordinem ſuſcipendum, ſi qui-
dem metus ſit vanus, ſeu leuis, nullū eſt dubium,
quin ad continentiam teneatur, quia etiam in
actibus, in quibus requiritur plena libertas, vt in
matrimonio, c. Cum locum, de ſponſal. & in voto,
cap. 1. de regular. & dixi ſupra n. 86. & ſeqq. talis
metus non attenditur, vt c. Cum dilectus, & ibi
plenè notatur, de his, quæ vi met. cauſ. Calderin.
conſ. 463. aliàs vnico in fin. qui Cleric. vel vouent.
93 & dicitur vanus, quem conſtans vir timere non
debet, l. Metum, & l. ſeq. ff. quod met. cauſ. Bellam.
94 conſ. 9. num. 12. Si verò ſit metus mortis, vel cru-
ciatus corporis, vel aliàs cadens in conſtantem
virum, iuxta tex. in d. c. Cum dilectus, iuncta gloſ.
95 in verb. Metum mortis. Tunc iterum ſubdiſtin-
guendum: nam aut ſic ordinatus vxorem prius
habebat, aut non habebat. In 1. caſu conueniunt
DD. vt non teneatur continere quoad vſum illius
matrimonij, licet characterem ſuſceperit, vt hic
patet, & dixi ſupra in vlt. notab. tum quia eſſet
contra naturalem rationem arctare eum ad con-
tinentiam ſeruandam, qui in remedium concupi-
ſcentiæ ſe matrimonio copulauit, & ſacrum ordi-
nem ſuſcepit inuitus, §. Is ita, 32. q. 2. gloſ. in ex-
trauag. Ioannis xxij. Antiquæ, in verb. Efficax, de
voto. Tum quia talis ordinari non potuit in præiu-
dicium vxoris, cap. Coniugatus, infra de conuerſ.
Coniugator, & in hoc cōueniunt authores vtriuſ-
96 que ſententiæ inferius citandi, 99. & n. 102. Quod
locum habet etiamſi matrimonium non ſit con-
ſūmatum, vt per Abbatem in hoc §. Item quæri-
tur, num. 7. verſ. Si tamen ille habuiſſet vxorem.
97 Rurſus locum habet etiamſi vxor continentiam
promittat, vt tenent Goffred. in Summ. de ætat. &
qualitat. n. 14. verſ. Circa hanc. Hoſtien. in Summ.
eod. tit. num. 5. verſ. Sed numquid conditionaliter.
S. Antoninus in Summ. 3. p. tit. 14. c. 16. §. 18. prope
fin. verſ. De ſic coacto ad ordinem, Syiueſt. in
verb. Ordo, 4. ſub num. 1. verſ. Et ſecundo, Tabienn.
in verb. Ordo, 2. nu. 12. Piſanel. cum ſupplemento.
in verb. Ordinatus, 1. verſ. Vtrum coactè ordina-
tus. Archid. in c. De Iudæis, in fin. 45. diſt. & eſt com-
munis opinio, quam etiam probauit Rota, vt di-
cam infra n. 103. licèt Cardinal. in Clemen. Ge-
nerale, §. fin. num. 14. verſ. Decimò quæro, de ætat.
& qualitat. teneat indiſtinctè ordinatum per vim
cauſatiuam ad continentiam teneri.

98 In ſecundo autem caſu, ideſt cum ordinatus
per metum priùs non habebat vxorem, ardua eſt
quæſtio an teneatur voto continentiæ, necnè?

Prima opinio eſt eorum, qui affirmant hunc te-
neri, & cogi poſſe ad continentiam ſeruandam,
hoc

hoe præcipuè fundamento, quia quemadmodum
suscipiens Baptismum per vim conditionalem
compellitur ad obseruantiam fidei,& ipsius seque-
lam, vt determinatur in hoc §. & in c. De Iudæis,
45. dist. Ita & rOdinem suscipiens debet compelli
ad obseruantiam Ordinis.& sequelam ipsius, & sic
ad continentiam, quæ sacro Ordini est annexa,
99 cap. Aliter, 31. distinct. cap. A multis, supra de
ætat. & qualitat. & hanc partem tenuerunt Gof-
fred. Hostien. Archid. & alij supracitati num. 97.
Io. And. hic in fin. Henric. Boich. num. 5. qui bene
declarat opinionem Ioannis, & dum vltimo loco
refert opinionem Goffredi, & Raimund. videtur
eam sequi Butr. in hoc §. Idem quæritur, num. 7.
dum similiter recitat vltimo loco opinionem
Goffredi, Cardin. in eodem §. vers. Quæro si quis
conditionaliter: nam etsi videatur probare opi-
nionem glossæ, tamen, vt ipse ait, opinio Goffredi
100 est honestior, Abb. in eod. §. num. 7. subdens, quod
DD. communiter videntur tenere contra opinio-
nem Ioannis, & quod hic est casus, in quo metum
passo non succurritur per actionem quod metus
causa, quia contra impressionem characteris, cum
sit indelebilis, restitutio dari non debet, nec po-
test, maximè cum iste dici possit ad meliora inui-
tatus, vt in simili notatur in cap. Cum dilectus, in
glos. in verb. Ad satultatem, de his, quæ vi, metus
caus. Idem firmant Raymund. in summ. de ætat.
& qualit. Cardin. in d. Clem. Generale, in fin. eod.
tit. Stephan. de Gaet. in repetition. cap. Ad limi-
na, 30. q. 1. §. 3. q. 19. num. 96. Alberic. in Dictio-
nar. in verb. Ordo, vers. Vtrum coactè ordinatus,
& ex Theologis Petrus de Palude in 4. sent. dist. 38.
q. 3. art. 4. concl. 6. num. 28. & Sot. de inst. & iure,
lib. 7. q. 2. art. 5. in solut. ad vltim. arg.

101 Secunda opinio primæ opposita est Ioannis
glossatoris in cap. Vbi ista, in ver. Honorem, 74.
distinct. Qui tenuit ordinatum ad sacros Ordines
per metum, qui cadit in constantem virum, non
teneri ad continentiam ea ratione, quia integritas
est res voti, non præcepti, cap. Integritas, 32. q. 1.
& continentia non debet esse nisi voluntaria, cap.
102 Ante triennium, 31. dist. & cap. Præsens, 20. q. 3.
Licet subdat sic coactum ad continentiam teneri
causatiuè, scilicet si velit vti priuilegijs clericali-
bus, quibus aliàs frui non potest: & opinionem
Ioannis probarunt in d. cap. Vbi, Hugo, & Archi-
diac in fin. Gemin. itidem in fin. Calderin. cons. 1.
in fin. Qui cleric. vel vouen. Vitalin. in Clem. fin.
num. 30. & 31. de ætat. & qualit. Vbi sentire vide-
tur sic coactum non teneri continentiam seruare,
licet assignet rationem, quia coactè ordinatus non
recipit characterem, quæ ratio est falsa, vt dictum
est supra num. 83. Imol. in cap. Ioannes, num. 21.
de cleric. coniugat. & in cap. Sacris, num. 7. de
his, quæ vi, met. caus. Asten. in summa Confesso-
rum, tit. de ætat. & qualit. quęst. 50. & 51. Turre-
crem. in summ. 74. distinct. art. 2. ad fin. dum re-
citat vltimo loco Raymundũ dicentem hanc opi-
nionem esse potiorem, ac benigniorem; & ideò te-
nendam Præpos. ibidem num. 2. Idem firmant
hic glos. in ver. Conditionaliter, Hostien. num. 38.
in eod. ver. Henric. Boich. num. 7. in fin. Cardin.
num. 1. q. 1. RoselI. in ver. Ordo, 3. num. 6. Angel.
Ordo, 3. num. vlt. Nauarr. in Manuali cap. 22. n. 51.
ad fin. & num. 52. & lib. 1. cons. in tit. de his, quę vi
met. caus. cons. 2. num. 1. & 3. cons. 4. n. 4. & seqq.
& cons. 5. num. 2. Gregor. Lopez in l. 32. in verb.
Que le tomará, tit. 6. p. 1. & ex Theolog. Ricchard.
in 4. dist. 25. art. 4 qu. 2. ad 3. Dum ait, continen-
tiam non esse annexam Ordini sacro, nisi quoad
eos, qui voluntariè illum suscipiunt: & apertius Ma-
ior in 4. distinct. 24 quęst. 2. in solut. ad 5. Sotus in
4. distinct. 25. qu. 1. art. 2. ad 3 vers. Hinc autem
emergit, Henriquez in summa lib. 10. de Sacram.
Ordinis, cap. 14. num. 3. & lib. 12. de matrim. c. 3.
num. 9. in Commento littera Q. & plerique alij
ex modernis, & hanc testatur esse communem
opinionem Petr. Rauennas, licet ipse contrarium
sentiat, in compend. Iuris Canon. in tit. de Ba-
ptism.

103 Hic casus aliàs contigit in Rota in causa Valen-
tina nullitatis susceptionis Ordinis Subdiaconatus
coram Cæsare de Grassis: & proposito dubio, An
promotus ad ordinem Subdiaconatus per vim, &
metum, qui cadere poterat in constantem virum,
teneatur ad illius, & continentiæ obseruationem,
ita vt vxorem ducere non possit, alio sibi impedi-
mento non obstante: post prolixam examinatio-
nem sub die 15. Ianuarij 1575. Domini tenuerunt
ordinatum ad Subdiaconatum per vim conditio-
nalem non teneri ad continentiam, si quis habe-
bat vxorem, sed si non habebat, teneri iuxta di-
stinctionem Goffredi, & sequacium, de qua supra
104 num. 97. Et quia Subdiaconus, de quo tunc age-
batur, non erat vxoratus, dixerunt tutius fore, vt
peteret dispensationem à Papa ad matrimonium
contrahendum, & metum huiusmodi iustam cau-
sam præbere illam concedendi, ex Nauarr. in Ma-
nual. fol. 330. Vt sic viam tutiorem eligeret, vt la-
tius apud eundem Cæsar. de Grass. decis. 19. aliàs
prima in tit. de his quæ vi met. caus.

Verum postea sub die 22. Martij einsdem anni
causa iterum proposita, & articulo diligentius di-
scusso, Rota resoluit promotum ad Subdiacona-
tum per vim conditionalem non teneri continen-
tiam seruare, licet vxorem non habeat, iuxta se-
105 cundam opinionem Ioannis, & sequacium. Moti
fuerunt Domini tum ex ratione illa irrefragabili,
quod omnis actus requirens voluntatem non sim-
plicem, sed liberam, ac spontaneam, qualis est con-
tinentia, quæ requirit libertatem à coactione, d. c.
Integritas, 32. q. 1. Si fiat coactè, siue per volun-
tatem coactam, non valet, cap. Notificasti, cum
glos. communi in verb. Licentiam, 33. q. 5. Abb.
106 in cap. Cum locum, sub num. 6. de sponsalib. Tum
arguendo à voto expresso ad tacitum annexum
ordini; nam puer ordinatus in Subdiaconum an-
te vsum rationis non tenetur continere, quia sicut
non potest se obligare ad votum expresè, ita nec
tacite, secundum Innoc. in c. Vel non est compos,
sub num. 1. de tempor. ordin. & alios in decis. al-
107 legat. Ergo similiter sicut metus annullat votum
expressum, cap. 1. de voto, c. Perlatum, & c. Cum
dilectus, de his quæ vi met. caus. ita & tacitum,
seu annexum ordini. Tum arguendo ab absurdo,
quia si quis in ordine expresè voueret castitatem,
quod solet ab Episcopis exigi in ordinando, per
cap. Quamquam, & ibi latè Turrecrem. num. 2.
dist. 23. Metus vitiaret votum expressum per su-
pradicta, & tamen non vitiaret tacitum, in quo
videtur inesse minor ratio obligationis, vel saltem
par, & æqualis, non maior ad regulã Expressa no-
108 cent. Tum denique quia ita se habet stylus, & ob-
seruantia tum Cancellariæ, tum Pœnitentiariæ, vt
attestantur authores citati in d. num. 9. & 27. Cum
enim

enim in hoc articulo authores sint tam varij, & nihil certi in iure sit cautum, meritò attendi deber stylus, & obseruantia subsequnta, ad l. Si de interpretatione, ff de legibus.

109 Nec procedit similitudo inter coactè baptizatũ,
& coactè ordinatum: nam baptizatus per metũ:
idcirco tenetur viuere vt Christianus, & fidem Ca-
tholicam profiteri, vt in d. cap. De Iudæis, 45. di-
stinct. Quia Sacramento Baptismatis est essentia-
liter, & naturaliter annexa obligatio profitendi fi-
110 dem. At verò obligatio continendi non est anne-
xa ordini Subdiaconatus essentialiter, seu natura-
liter, sed tantum accidentaliter ex statuto Eccle-
111 siæ: Fuit enim tempus quando Subdiacono lice-
bat contrahere matrimonium, cap. Placuit, 32. dist.
cap. Ante triennium, 31 dist. & arg. cap. A multis,
de ætat. & qualitat. Vnde cum Subdiaconatus, &
obligatio continentiæ non sint iure naturæ, vel di-
uino inseparabiliter annexa, sed iure tantum hu-
mano coniuncta: meritò per metum, qui humana
na rescindit, & non diuina, licet non impediatur
essentia Sacramenti Ordinis, & impressio chara-
cteris, quæ est diuina: impeditur tamen coniun-
112 ctio continentiæ, quæ est humana. Cuius rei in-
consideratio fuit in causa, vt Goffred. Abb. & se-
quaces contrariam partem errandi tenuerint, non
aduertentes ex antecedente ordinis illud quidem
sequi, vt ordinatus in Subdiaconum per vim con-
ditionalem teneatur secundum naturam, & essen-
tiam Subdiaconatus viuere, sed non secundum
illius accidentia, quæ per metum vitiantur, vt ex
dictis constat: & ex hoc etiam patet solutio ad ob-
iecta, quod Subdiaconus per metum promotus sit
verus Subdiaconus; & quod de annexis idem sit
iudicium, vt benè ibi per Rotam n. 24. & 25.

113 Prædictis tamẽ videtur obstare decretũ Conc. Tolet. VIII. c. 7. de his, qui post assũpta ecclesiasticarum dignitatum officia, ad coniugia redeũt, to. 2. Conc. p. 2. pag. 491. col. 1. Cuius hęc sunt verba: [Quosdam enim aut euentu necessitatum, aut metu periculorũ adeptos fuisse, nouimus ecclesiasticarum officia dignitatum: & quoniam cum illis hæc imponerentur, id sibi fieri noluisse testati sunt: idcirco hæc spernunt, atque ad pristina pertentant coniugia, moresque redire, tam nequiter cælestia iura soluentes, quàm prompti sæculi extant illecebris inhiantes: & infra ad finem, quod si quis post hoc perennis dispositionis edictum non synceriter sacris inhæserit cultibus, & abijciens à se gratiam, quam accepit, relabitur ad cõiugium, &c. Mox omni ecclesiastici ordinis dignitate priuetur, & vt Apostata à S. Ecclesiæ liminibus, & societate fidelium habeatur prorsus exclusus, monasterij claustris, donec adiuerit, sub pœnitentia retrudendus.] Hæc ibi, vnde patet ordinatum per metum, etiamsi vxorem habeat, prohiberi ad coniugia redire.

114 At respondetur primò, hoc decretum posse in-
telligi de his, qui liberè postea ratificauerunt su-
sceptum ordinem: nam metus, & violentia pur-
gantur per liberum consensum superuenientem,
vt per Hostien. hic num. 38. in verb. Conditiona-
liter, Io. Andr. in fin. Henric. Boic. num. 7. in fin.
& Butr. num. 8. Quod colligitur tum ex illis verbis;
Et cum hæc sibi imponerentur, se noluisse testati
sunt;] quasi dicat, noluerunt, non quidẽ ab initio,
sed postea consenserunt: nec non ex verbis seqq.
115 [Et abijciens à se gratiam quã accepit;] nam, qui

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

metu ordinantur, Sacramentum quidem suscipiunt, non gratiam, seu rem Sacramenti, vt patet ex dictis supra num. 84. Tum quia grauitas pœnæ quam imponit Concilium, non congruit exactè ordinatis, nec potuisset Concilium prohibere sic ordinato, ne rediret ad pristinum coniugium in præiudicium vxoris non consentientis, vt dictum est supra num. 95.

116 Deinde posset responderi Concilium loqui de metu proueniente ab intrinseco, & causis naturalibus, veluti si quis necessitate victus, vel aliquo impulsus periculo, puta mortis ex infirmitate imminentis, Ordinem sacrum susceperit, vt innuunt verba illa, [Aut euentu necessitatum, aut metu periculorũ;] talis enim proculdubio tenetur continentiam seruare, vt cap. Sicut, il secondo, de Regular. & probaui in cap. Si quis, à num. 81. eodem titul.

117 Nec refragantur huic intellectui sequentia verba, Noluisse testati sunt; quoniam intelligi debent de voluntate conditionali proueniente ex illo metu; non autem de noluntate absoluta. Absurdum enim fuisset tales ad continentiam compellere; quia vt legitur in fine huius capituli; qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti.

118 Alium intellectum ad Concilium Toletanum, posuit Thom. Sanchez de matrim. lib. . . . disp. 29. in fin. nempe Concilium sequutum fuisse primam opinionem valde probabilem. Sed hoc stare non potest; Tum quia in coniugato, de quo Concilium loquitur, opinio obligans ad continentiam non est probabilis, cùm oppositum teneant authores vtriusque sententiæ. Tum quia si Concilium elegisset opinionem valde probabilem, tunc iam non esset opinio, sed lex necessariò tenenda, vt est tex. in Clem. vnica, §. fin. & ibi not. glos. vlt. communiter approbata, de Summa Trinit. & fide Catholica.

De Presbytero non baptizato.

Cap. Veniens:

1 VENIENS. Summa huius Decretalis habetur in cap. 1. sup. eod. Vel summari potest sic. Non baptizatus ordinari non potest; & si de facto ordinetur, non recipit Ordinis characterem, licet et edatur baptizatus. Hoc dicit, Abb. Siculus. Primo ponit de Baptismo tradito ei, qui nõ fuerat ritè baptizatus; secunda ibi, *Cumque circa ordinem*, allegat pro, & contra; tertia ibi, *quia verò diffinit*.

Pro intelligentia huius textus vide quod scripsi in cap. Ne innitaris, n. 245. de Constitut.

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum.

Cap. Audiuimus.

SVMMARIVM.

1 *PRo Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papæ, etiamsi in vita fecisset miracula, & num. 20.*
Declaratur, num. 18.
2 *Canonizare quid sit.*
3 *Canonizari vt quis possit, quæ sint inquirenda, & probanda.*
4 *Miracula sola ad aliquem canonizandum non sufficiunt, & n. seqq. vsq. ad n. 14.*
5 *Miracula quandoque fiunt etiam per malos, & peccatores, & n. 7. & 10.*
6 *Magi Pharaonis an, & quæ miracula operati fuerint.*
7 *Antichristus numquid faciet aliqua vera miracula?*
8 *Miraculum potest esse mendax tripliciter.*
9 *Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur.*
10 *Fidem maximam quis potest habere sine charitate, itaut illius virtute faciat miracula.*
11 *Fides sine charitate pro canonizandis adultis non sufficit.*
12 *Charitas sola diuidit inter filios Regni, & inter filios perditionis æternæ.*
13 *Ad canonizationem an sufficiat excellentia vitæ sine miraculis.*
14 *Pueri baptizati, & statim mortui non sunt canonizandi: & est speciale in Innocentibus vt pro Sanctis colantur.*
15 *Ad canonizationem Sanctorum qua maturitate, & consilio, quoue ordine sit procedendum.*
16 *In Martyribus canonizandis non requiritur examinatio, sicut in Confessoribus.*
Canonizandi modus, qui nunc seruatur, in primitiua Ecclesia non seruabatur, & cur, ibidem.
17 *Canonizationis quis sit effectus.*
18 *Preces porrigere alicui defuncto, quem quis credebat virum probum, eumque secretò venerari non est prohibitum.*
19 *Reuerentia duplex.*
20 *Canonizatio est vnum ex specialibus Papæ reseruatis. & n. seq. vsq. ad n. 28.*
21 *Nec fieri potest ab Episcopo in sua diœcesi, & cur, & num. seqq.*
22 *Canonizatus constituitur omnibus communiter adorandus.*
23 *Festa Sanctorum non omnia vbique sunt veneranda.*
24 *Sancti plures coluntur in vna tantum ecclesia, vel prouincia.*
25 *Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ Ecclesiæ colitur vt Sanctus in sola sua capella Aquisgrani.*
26 *Calix, & Chrisma ab Episcopo consecrata quotumque portentur, sunt ab omnibus veneranda.*
27 *Canonizatio Sanctorum est vna ex maioribus causis, quæ inter Christianos proponi possit.*
28 *In canonizatione alicuius Sancti si Ecclesia erraret, quod non est credendum, Deus tamen acceptaret preces in illius honorem porrectas.*
29 *In fide Christi omnia purgantur.*
30 *Ecclesia vix orat pro occiso in ebrietate.*
31 *Væ quod fit, tamen fit.*
32 *Ebrietas quot modis accipiatur, & quando sit peccatum, & n. 39. & 63.*
33 *Inebriare aliquem an liceat ad detegendum aliquod secretum concernens publicam salutem, vt proditionis patriæ, vel coniurationis in Principem, & num. seqq. vsque in finem.*
34 *Ebrietatis peculiare vitium est secretum nullum custodire, & n. seqq. & n. 45.*
35 *Ebrietas quæ mala producat, & n. 55. & 64.*
36 *In vino veritas, & n. 45.*
37 *Ebrietas voluntaria non est intrinsecè mala.*
Contrarium, n. 63.
38 *Ebrietas formalis, vel materialis quando dicatur, & n. 65.*
39 *Ebrietas incœpit à Noe, qui primus plantauit vineam.*
40 *Voluntas specificatur ab obiecto.*
41 *Ebrietas licita est ad euitandam sæuitiam Tyranni.*
Contrarium, n. 67.
42 *Iudex ob publicam salutem potest recedere à iure communi*
Contrarium, n. 69.
Declaratur, n. 49 & 70.
43 *Princeps potest manu regia causas cognoscere, & terminare omisso rigore iudiciario.*
44 *Princeps præ aliis publicam salutem tueri debet.*
45 *Tortura adeò purgantur inditia, vt reus puram veritatem dixisse censeatur.*
47 *Tortura sine nouis inditijs repeti non debet.*
48 *Remedio extraordinario vti licet, quando per ordinarium non est sufficienter consultum.*
49 *Dummodo tamen extraordinarium non sit à iure improbatum.*
50 *Remedium iuris quando suppetit, non est recurrendum ad remedium facti.*
51 *Tortura insolito tormenti genere inferenda non est.*
52 *Torqueri nemo potest, nisi legitimis præcedentibus inditijs.*
53 *Etiam pro crimine læsæ maiestatis, & proditionis patriæ.*
54 *Et de mandato Principis.*
55 *Ebrietatis tortura grauior est, quàm tortura consueta.*
56 *Remedio quolibet vtendum est ad eum tantum finem, ad quem est introductum, & n. 65. & 67.*
57 *Ebrij testimonium non valet, & n. seqq.*
58 *Testes de honestate examinari non debent, nisi ieiuni.*
59 *Testis non iuratus non probat.*
60 *Papa dispensare non potest, vt testis deponat sine iuramento, eique fides adhibeatur.*
61 *Ad probandum quis non debet admitti, quod probatum non releuat.*
62 *Ebrij quandoque effutiunt falsa.*
63 *Ebriosi Regnum Dei non possidebunt.*
64 *Ebrietas est mater omnium flagitiorum.*
65 *Ebrietas cur sit licita ad valetudinem corporalem, non autem ad salutem Reipublicæ, vel ad euitandam sæuitiam Tyranni, & n. 67.*
66 *Moralia recipiunt speciem non ab his, quæ per accidens eueniunt, sed ab eo, quod est primo, & per se intentum.*
68 *Defensio propria vitæ præponitur defensioni patriæ & parentum.*

Prin-

71 *Princeps est solutus legibus humanis, sed non lege naturali, & diuina.*

1 AUDIVIMUS. Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro sancto. Hoc dicit secundum Io. Andr. & omnes post eum. Primò excessum narrat. Secundò improbat ibi, *Cum vix*. Tertiò prohibet ibi, *Illum ergo*.

Quia hic tractant Doctores materiam Canonizationis Sanctorum, ad euidentiam præmittenda sunt quatuor. Primum quid sit Canonizatio. Secundum quis sit Canonizandus. Tertium quo ordine ad Canonizationem sit procedendum. Quartum quis sit Canonizationis effectus.

2 Circa primum, Canonizare est aliquem Sanctũ per Papam catalogo aliorum Sanctorum adscribere, & publicè, ac solemniter, canonicè ac regulariter declarare, diffinire, ac statuere vt tamquam sanctus ab omnibus honoretur, & pro ipso sicut pro alijs sanctis eiusdem conditionis certa die annuatim solemne officium celebretur. Ita Host. hic num. 3. qui sic suppler descriptionem Innocentij in princ. & sequuntur Io. Andr. nu. 2. Butr. nu. 4. & Abb. n. 5. Vel dic secundum Augustin. Triumph. de potest. eccles. q. 14. art. 1. in corp. & S. Antonin. in 3. par. tit. 22. c. 5. §. 5. Sanctum aliquem Canonizare non est aliud, quàm sanctitatem alicuius venerandam, & approbandam manifestare propter fidem ecclesiæ eius opera imitantis, & beneficia recipientis.

3 Circa secundum canonizari potest is tãtum de cuius fide, & excellentia vitæ, & miraculis per probationes constat, c. Venerabili, supra de testib. & oportet tantam esse vitæ excellentiam ac talia esse miracula, vt excedant vires, & potentiam naturæ. Nec sufficit vna tantum excellentia vitę, imò multæ, & continuæ requirũtur. Ita Inn. hic n. 1. qui singula hęc requisita egregiè probat inducens ad hoc authoritatẽ Ecclesiast. 44 *Laudemus viros gloriosos*, &c. eique per omnia subscribunt Host. sub n. 5. vers. Hoc autem secundum Dominum nostrũ, & n. 6. Io. Andr. n. 4. Butr. num. 7. vers. Et vlterius. Cardin. & Ancbar. ambo num. 5. quibus adde Hostien. in cap. Venerabili, num. 2. supr. de testib. vbi ait. Ad canonizandum Sanctos inquirendum esse an ei de quo canonizando agitur, anteacta vita testimonium præbeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strennis, cap. Miramur, 61. dist. oportet enim hoc præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri, cap. Quatuor, 12. q. 2. In primis autem quæri debet de simplicitate, & humilitate, quia *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*, Iacob. 46. Item debet inquiri an in vita persecutiones passus fuerit, cap. Omnis, & cap. Ibi adunati, 7. q. 1. & an passus fuerit ex charitate, cap. Vide, 1. q. 1. Ita Host. cuius verba ad calamum transcripsit glos. in cap. vn. circa med. infr. eod. lib. 6. & S. Antonin. in 3. p. tit. 12.

4 cap. 8. §. 1. Sola igitur miracula, vt prædixi, ad aliquem canonizandum non sufficiunt sine virtutibus, & vitæ excellentia, quod multiplicem habet rationem.

5 Prima ratio est, quia quandoque etiam per malos, & peccatores fiunt miracula, cap. Teneamus, 1. q. 1. Hostien. hic in princ. Abb. num. 4. & plerique

6 alij. Vnde & Magi Pharaonis tria operati sunt miracula, vt ait glos. vlt. in d. cap. Teneamus, nam virgas in serpentes conuerterunt, aquam in sanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire, sicut Moyses. Sed tu aduerte, quia illa verè non fuerunt miracula, sed magica præstigia, vt legitur in cap. Nec mirum, 26. q. 5. Ideoque Innoc. hic. n. 1. vers. Non sufficiunt miracula, non dixit Magos illos fecisse miracula, sed fecisse multa, quę videban-

7 tur vltra vires naturę. Admittunt tamen Theologi etiam per malos Christianos quandoque miracula fieri, vt per D. Thomam in 2. 2. qu. 78 art. 2. ad tertium. Quinimò etiam Antichristus faciet aliqua vera miracula quoad naturam rei virtute Dęmonum, licet falsa quoad rationem miraculi, & ad decipiendum, vt idem docet d. q. 17. art. 1. ad secundum: & de his miraculis, quæ fiunt per malos, consule August. Triumph. de potest. eccles. qu. 15. art. 4. Item miracula quandoque fiunt ex scientia, & non ex dono Dei, quandoque ex dono Dei, & non ex merito vitæ, vt in Regibus Franciæ, secundum Anton de Butr. in cap. Venerabili, n. 1. vers. Nec sufficiunt miracula, supr. de testib. Non igitur mirum si miracula satis nõ sint ad hoc vt quis sanctorum numero adscribatur.

8 Secunda ratio, quia hinc facilè possent decipi fideles, sicut in hoc cap. Dicuntur diabolica fraude decipi, qui vt sanctum venerabantur hominem quemdam in potatione, & ebrietate occisum. Miraculum enim potest esse mendax tripliciter. Primò scilicet quia deficit à ratione facti, vt in pręstigijs. Secundò, quia deficit à ratione miraculi. Tertiò, quia deficit à fine Dei, vt in malis Christianis, S. Thom. 2. Thessalon. 2. lect. 2. in fin. G. & in his multiuarijs figmentis, & falsis documentis decipiuntur, vt legitur in cap. prox. §. fin. infra eodem.

9 Tertia ratio, quia fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, secundum illud Matth. 17. 20. [Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis huic monti transi hinc illhuc, & transibit, & ni-

10 hil impossibile erit vobis,] Host. hic n. 6. Io. Andr. num. 4. vers. Fides etiam, adeò vt aliqui propter fidem, quam habent, operentur miracula etiam sine charitate, iuxta illud Apost. 1. ad Corinth. 13. 2. [Et si habuero omnem fidem, ita vt mõtes trãsferam, charitatem autem nõ habuero nihil sum.] & transumptiuè habetur in cap. Solet de consecr. dist. 4. Abbas hic num. 14. adijciens hoc semper notandum, quia potest haberi fides maxima, ita vt eius virtute faciat miracula, sine charitate. Fi-

11 des autem sine charitate non sufficit in adultis canonizandis, quia sine operibus mortua est, Iacob 2. Io. Andr. hic num. 4. vers. In adultis autem.

12 Quinimò, vt inquit Augustin. tomo 3. 15. de Trinit. cap. 18. Sola charitas diuidit inter filios Regni æterni. Vnde si per charitatem quis inter Sanctos enumeratur: ergo sine charitate quis inter Sanctos annumerari non potest. Ita arguit Augustin. Triumph. de potest. eccles. qu. 14. art. 4. in t. arg. contrario.

Vltima ratio, quia vt habetur Matth. 7. 22. [Multi dicent mihi in illa die, nonne in nomine tuo Dęmonia eiecimus?] &c. & tamen Dominus respõdebit eis numquam noui vos, Innoc. hic n. 1. vers.

13 Non sufficiunt miracula. E contra verò excellentiam vitæ sine miraculis putat Innocen. sufficere quoad virtutem, licet dicat ecclesiam non debere tales acnonizare ea ratione, quia in secreto potuerunt laxiorem vitam ducere, vt per eum, n. 1.

 vers.

vers. Vitam tamen, cum quo transeunt Hostiens.
num.6. vers. Licet autem, Io. Andr. nu.4. circa fin.
eod. vers. Butr.num.7. ad fin. Cardin. nu. 5. vers.
Dicit tamen, Abb.in cap.Venerabili, num. 1. vers.
[Non enim sufficit, supra de testib. vbi ait, vitam
sine miraculis non sufficere ad canonizationē ob-
tinendam; sed bene ad finem beatitudinis: nam
ad esse sanctitatis miracula necessariò non requi-
runtur. Tu dicas hoc esse expressum in Constitu-
tione Gregorij IX. incipit. Cum dicat Dominus,
edita die prima Junij 1232. §. 3. in Bullar. tom.1.
pag. 43. Cuius hæc sunt verba, [Licet ad hoc vt ali-
quis sanctus sit apud Dominum in Ecclesia trium-
phante, sola sufficiat finalis perseuerantia iuxta
illud, Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi
coronam vitę: ad hoc tamen vt sanctus habeatur
apud homines in ecclesia militante, duo sunt ne-
cessaria, virtus morum, & veritas signorum, me-
rita videlicet, & miracula, vt hæc, & illa sibi ad
inuicem contestentur, cum nec merita sine mira-
culis, nec miracula sine meritis plenè sufficiant ad
perhibendum inter homines testimonium sancti-
tatis.] Hæc ibi.
14 Ex his infertur vt pueri baptizati, & statim mor-
tui non sint canonizandi, quia nec multam gloriā
cum eis fecit Dominus sua magnificentia. Et est
speciale in Innocentibus, vt pro sanctis colantur
quia vice Christi mortui sunt, secundum Innocen.
num. 3. vers. Ex prædictis apparet, & Host. n. 10.
vers. Apparet ex prædictis, quibus cæteri subscri-
bunt.
15 Circa tertium, qua maturitate, & consilio, quo-
ue ordine ad canonizationem sit procedendum,
distinctè, & præclarè hic explicat Hostien.num.3.
vers. Ad hanc autem, vbi ex ordine recenset de-
cem actus ad canonizationem præambulos; vnde-
cimo loco sententiam ipsam canonizationis & de-
finitionis Summi Pontificis; duodecimò quæ ca-
nonizationem subsequuntur, quæ singula huc non
transfero, quia ab ipso peti possunt, & à Io. Andr.
16 num.3. & Butr. num.5. & S. Antonin. in 3.p.tit.22.
cap.5.§.5. qui illius verba ferè ad calamum trans-
scripsere, Subdit tamen Hostien. prædictum or-
dinem non semper ad vnguem obseruatum fuisse,
& maximè quando agebatur de martyrizatis pro
fide, Tales autem consueuerunt faciliùs, & leuiùs
expediri. Imò, vt inquit Aug. Triumph. de potest.
ecclef. q. 14. art.1. ad secundum in primitiua ec-
clesia non seruabatur modus canonizandi, qui nūc
seruatur, propter duo. Primò quia illi sancti vt
plurimum erant martyres, in quibus non require-
batur talis examinatio, sicut requiritur in Con-
fessoribus, vt idem probat q. 16. art. 3. Secundò
ex feruore fidei nascentis ecclesiæ, & ex meritis
Christi, & Apostolorum, miracula, & alia opera
sic erant euidentia, vt nulla possent tergiuersatio-
ne celari. De modo autem nunc seruando in ca-
nonizatione Sanctorū, consule eumdem q.16. per
tot. & cur nullus Patrum veteris testamenti fuerit
à Papa canonizatus, vide S. Antonin. in 3. part.
tit.22. cap.5. §.5. circa fin. vers. Sciendum.
17 Circa quartum breuiter dicendum Canoniza-
tionis effectum esse, quia per eam Canonizatus
consequitur, vt à cunctis fidelibus colatur pro san-
cto, & ecclesia pro ipso, sicut pro sancto, solemni-
ter officium celebret, & ipse in litanijs inter san-
ctos publicè adnumeretur, secundum illud Ec-
clesiast. 44. [Sapientiam ipsorum narrent populi,
& laudem eorum annunciet Ecclesia.] Ita Innoc.
hic num.3. cui Hostien. sub num.10. vers. Verum
secundum Dominum nostrum, & reliqui adstipu-
lantur, glos. Magna circa med. vers. Hoc autem
18 consequitur, in c. vn. infra eod. lib.6. Quamquam
enim, vt idem Innoc. subdit n.4. & alij post eum,
quilibet possit preces porrigere alicui defuncto,
quem credebat virum probum, vt apud Deum in-
tercedat, vt dicam infra in cap. prox. num.11. ta-
men pro illo fas non est solemne officium celebra-
re, aut preces publicas fundere, vt hic. Tu dicas
19 secundum Augustin. Triumph. de potest. eccles.
q.14. art.1. ad primum duplicem esse reuerentiam:
quędam est vniuersaliter iniuncta, quædam verò
voluntariè, & particulariter assumpta. Prima re-
uerentia solum honorandi sunt sancti per ecclesiā
Canonizati. Sed secunda reuerentia possunt ho-
norari alij secundum particularem deuotionem
vniuscuiusque. Et vide Concilium Tridentinum,
sess.25. de inuocatione, venerat. & reliq. sanctor. &
Cardin. Bellarm. lib.1. de sanct. cap.10.
20 Quibus præmissis venio ad notabilia, & primò
nota ibi, absque authoritate Romanę Ecclesię,
nō licere aliquem publicè venerari pro sancto abs-
que authoritate Romani Pontificis, etiamsi in
vita fecisset miracula, vt hic est casus secundum
Abb, Antiq. & omnes, & notant Butr. n.3. & Ab-
bas Siculus in 2. notab. Atque ita Sanctorum Ca-
nonizatio est vnum ex specialibus Papę reseruatis,
vt notatur in cap. Quod translationem, in glos. vlt.
supra de offic. legati secundum Hostien. hic n.13.
in ver. Absque authoritate, Io. Andr. n.6. in verb.
Authoritate, Cardin in 2. notab. & Anchar. n.4.
Idem firmant Augustin. Triumph. de potest. eccles.
q.14. art.1. Cardin Turrecr. in c.1. num. 22. de
consecr. dist.3. S. Antonin. in Summa par.3. tit.22.
cap.5. § 5. Troil Maluet. in tractat. de Canonizat.
Sanctor. n.5. & seq Cardin. Bellarmin. de sanct.
beatitud. tomo 1. par.2. lib.1. cap.8. & alibi passim
21 Doctores, & consequenter hæc facultas nulli Epi-
scoporum competit secundum Innoc. & omnes hic
& Augustin. Triumph. d. qu.14. nu. 2. Rationem
22 reddit Innocent. n.2. quia cum per canonizatio-
nem sanctus constituatur omnibus adorandus, &
nullus omnibus præsit, nisi Papa, qui immediatè
est ordinarius cunctorum fidelium, cap. Cuncta
per mundum, & cap. Per principalem, 9. q 3. Con-
sequens est vt Papa solus hanc vniuersalem adora-
tionem possit omnibus fidelibus indicere. Nam
& cuilibet alteri possent respondere non subditi,
extra territorium ius dicenti impunè non paretur,
l. fin. ff. de iurisd. omn. iudic. cap. Vt animarum,
de Constit. lib.6 & hanc rationem Innocentij ap-
probant hic Abb. Antiq. n.2. Io. Andr. n.5. Butr.
num.7. Cardin. num.6. & Anchar. in vlt. quæstione
Cardin. Turrecr. in cap.1. num.2. de consecr. dist.3.
Nec valet si dicas: Id licere debet cuilibet Episco-
po saltem in sua diœcesi, vt videtur expressum in
c. fin in 1. respons. supra de ferijs ibi [Cęterisque
solemnitatibus quas singuli Episcopi in suis ciui-
tatibus cum Clero, & populo duxerint solemni-
ter venerādas,] & in cap.1. vers. Et illæ festiuitates,
de consecr. dist.3. nam, vt respondet Innocent. ex
quo sanctus est, non solum ab aliquibus, sed ab om-
nibus, nec solum in vna ecclesia, sed in omnibus
est communiter venerandus. Alioquin incidere-
mus in illam reprehensionem, qua Apostolus 1. ad
Corinth. 1. redarguit quosdam dicentes: *Ego qui-*
dem

dem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.

23 Nec obstant intra in contrarium adducta. Quia vt respondet Hostien. hic n.8. & Io. Andr.n.6. in vers. Romani Pontificis, debent intelligi de sanctis antiquitus approbatis, non enim omnium Sanctorum, & singulorum festa coluntur vbique. Imò aliquod festum in vna diœcesi colitur, & non in alia.

24 Cęterum prædictam Innocentij rationem impugnat hic Hostien. num.9. Tum quia multi sunt etiam per Sedem Apostolicam canonizati, qui in vna tantum ecclesia, seu prouincia coluntur. Et
25 in specie Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ ecclesiæ tamquam sanctus colitur in sola sua Capella Aquis grani, non autem in alijs ecclesijs, & pulchra illius miracula recēsentur in historia Speculat. lib.25. cap.5. vt hic refert Io. Andr. num. 5.
26 Tum quia non est bona consequentia, sanctus est vbique venerandus: ergo Episcopus non potest in sua diœcesi sanctum canonizare, quia etiam calix, & chrisma ab Episcopo consecrata, quocumque portentur, sunt ab omnibus veneranda, & hęreticus ab Episcopo condemnatus ab omnibus fidelibus vitari debet, vt legitur, & notatur in c. Ad abolendam, & in cap. Excommunicamus, il primo, infra de hæret. Facit textus in cap.1. & quod ibi dixi in 4. notab. supra de treug. & pace, & tamen si Episcopus vellet hoc dicere, seu pręcipere non subditis, posset ei responderi, extra Territorium ius dicenti, &c. Quare ipse Hostien. num.10. affirmat multiplicem rationem reddi posse cur sāctorum canonizatio spectet ad solum Romanum Pontificem.

27 Primò scilicet quia hæc est vna de maioribus causis, quę inter Christianos proponi possit. Maiores autem causæ ad Sedem Apostolicam sunt referendę, cap. Maiores, in princ. supra de Baptism. Secundò, quia miracula attribuuntur fidei, vt dictū est supra n.9. Hæc igitur quæstio cum sit de fide, spectat ad diffinitionem solius Papę, cap. Quotiens, 24.q.1. Tertiò, quia ad Summum Pontificem pertinet declarare dubium scripturarum, c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit. cap.1. sup. de feud. Ergo multo fortius dubium sanctitatis, quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideò cautius est agendum, c. Vbi periculum, de elect. lib.6. Quartò, ne populum decipi contingat ob multorum Episcoporum simplicitatem, vt hic, & in cap. prox. infr. eod. Quinto ne contingat in infinitum sanctos multiplicari, & sic deuotionem frigescere, ac sanctitatem vilescere, cap. Episcopi, 80. dist. Omnis autem infinitas, sed hæc pręcipuè est vitanda c. Cum in multis, de rescript. lib.6. ita Hostien. à quo prædictas rationes mutuauit glossa magna in cap. vn. infr. eod. lib.6. cum qua transeunt ibi Gemin. & Franc. Aliam rationem addit August. Triumph. de potest. eccles. q 14. art. 1. in corp. videlicet quia sicut solius Christi est hominesa sanctificare, & sanctos facere, iuxta illud, Leuit. 21. *Ego sanctus sum Dominus, qui sanctifico vos.* ita est solius Papæ, qui Vicarius est Christi, hominum sanctitatem manifestare, & approbare. Similiter sicut solus Papa est caput totius ecclesiæ, ita ad ipsum solum spectat membria ecclesiæ mandare, vt aliquem colant vt sanctum. Vlterius, sicut opera, quæ sanctitati alicuius testimonium perhibent, fidei ecclesiæ innituntur; ita ad illum pertinet huiusmodi sanctum canonizare, ad quem pertinet quęstiones fidei determinare. Quod quidem planum est spectarę ad Summum Pontificem, vt in d. cap. Quoties, 24. quęst. 1.

28 Cæterum si ecclesia in huiusmodi Canonizatione erraret, quod non est credendum, tamen preces in honorem talis porrectas Deus acceptaret, vt inquit Innoc. hic num.14. & Host. n.10. circa fin. vers Quid si ecclesia, & glos. in cap. vn. in verb.
29 Sedis Apostolicæ ante med. vers. Et si ecclesia infr. eod. lib.6. Omnia enim in fide Christi purgantur, cap. Vestra, in 1. respons. ad fin. sup. de vita, & honest. Clericor. & mulier. & cū veritas canonizationis deficeret, tamen non deficit fides, c. Debitum, §. 1. ad fin. supra de Baptismo, & cap.s. & 3. ad fin. de Presbyt. non baptiz.

Sed tu aduerte, quia hęc quæstio supponit ecclesiam posse errare in canonizatione sanctorum. Quod tacitè admittit Innocent. & fatentur expressè glossa, & Hostien. locis citatis, dum dicunt hūc casum posse accidere per textum in cap. A nobis, il secondo, in 1. respons. infra de sent. excomm.

Sed contrarium tenent multi; & pręcipuè S. Th. in quodl. 9. art. vlt. quare de hac controuersia dic vt pleuè scripsi in cap. Venerabili, à n. 10. vsque in fin. supra de testib.

30 In glossa prima nota ebrietatem non semper esse peccatum mortale. Quod non obscurè insinuat littera huius capituli dum dicit vix orandum esse pro eo, qui in ebrietate occisus est: nam si sit veniale peccatum, pro tali orat ecclesia, cap. Pro obeuntibus, 13. qu.2. & ita quod vix fit, tamen fit,
31 l. Vix, ff. de iudic. cap.2. de cognat. spirit. lib.6. At quando mortale peccatum est, pro eo, qui illud cōmisit, & sine pœnitentia obijt, nullatenus est orandum, cap. Neque, 88. dist. cap. Cyprianus, 21.q.3. cap. Placuit, 23.q.5. Tunc autem glossa dicit ebrietatem esse peccatum mortale, quando est assidua, alioquin esse tantum veniale, vt 25. dist. § Alias, vers. Et quamuis Apostolus, & vers. Quæ autem sunt minuta, & sequitur Host. hic num. 12. dicens secundum hanc distinctionem esse intelligendum, cap. Episcopus, 25. dist. c. Nullus, de consecr. dist.5. & cap. A crapula, de vita, & honest. Clericor. Ve-
32 rum alio modo distinguebat Vincentius in d. c. A crapula, cum quo transeunt hic Io. Andr. n.8 vers. Dicebat, Butr. nu 6. vers. Quando autem, & Anchar. nu.3. videlicet ebrietas in quantum est qualitas, quæ inest homini, qui facilè inebriatur, fortè ex debili cerebro, non est peccatum. In quantum verò est passio, vt quia iacet vino sepultus, itidem non est peccatum; nec putat talem excommunicatum, si tunc percuteret Clericum, c. Sanè, 15.q.1. In quantum autem est actus, si est assidua (non dico assiduus, quod idem iteretur, sed quia similes pręcedunt,) tunc esse mortale. Idem in illo, qui se scienter inebriat. Si verò ignoranter, vt quia ab vxore decipitur, vel ignorat vini potentiam, tunc peccat venialiter.

33 QVAERO An liceat aliquem inebriare ad detegendum aliquod secretum concernens publicam salutem puta proditionis patriæ, vel coniurationis in Principem.

34 Ad euidentiam propositæ quæstionis, quam non reperi ab aliquo excitatam, supponendum est tam ex sacris litteris, quàm ex Patrum, & aliorum scriptorum testimonio, hoc peculiare vitium tribui

ebrie-

ebrietati, quod secretum nullum custodiat: nam
33 Prouerb. 31. legitur; *Nullum secretum est vbi re-
gnat ebrietas; & Augustin. in Epist. ad Sacras Vir-
gines. [Ebrius, inquit, vultu deiecto, supinus ac-
cumbit, & sui omnino nescius, spectaculum se con-
uiuio præbet, & nihil consequitur sanum, nullo alio
cogente, præter vinum, cordis sui arcana patefa-
cit, & amicorum sibi commissa secreta in medium
prodit.] & Bernard. in lib. de contempt. mundi,
[Quid turpius ebrioso, cui fœtor in ore, tremor in
corpore, qui promit stulta, pandit occulta, cui mēs
alienatur, facies transformatur; ibi nullum est se-
cretū, vbi regnat ebrietas.] Item Seneca Epist. 28.
[Mero onerati, quemadmodum non retinent ci-
bum vino redundante, ita nec secretum, quod sui
est, & aliorum, pariter effundunt.] & infra. [Ebrio
nemo secretum sermonem cōmittat.] & epist. 85.
[Certè detegit omne vitium ebrietas, & incendit;
vbi possedit animum nimia vis vini, quidquid malè
latebat, detegit, vel emergit.] Similiter Virgil.
de Vin. & Vener.

Multos cæcus amor cogit secreta fateri;
Arcanum demens detegit ebrietas.

& Horat. lib. 1. Epistol.

Quid non ebrietas designat? operta recludit.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Hinc Aeschines dicere solebat speculū formæ es-
se æs, vinum autem animi: insinuans nil tam se-
cretum esse animo nostro insculptum, quod homo
36 ebrius non effutiat. Sed & Plinius lib. 13. cap. 22.
Scriptum reliquit, vinum vsque adeo mentis ar-
cana prodere, vt mortifera etiam inter pocula lo-
quantur homines, & ne per iugulum quidem redi-
turas voces contineant; vulgoque, inquit, veritas
attributa est vino: vnde etiam prodijt adagium
illud, [In vino veritas.] Item illud, [Non audiui
verum, nisi à tribus hominum generibus, pueris,
ebrijs, & insanis,] vt refert Paul. Manut. in Ada-
gijs; necnon illud Græcorum apud Plutarch. in
opusc. de garrulis; quod in corde sobrij, id in lin-
gua ebrij. Quæ cum ita sint, si contra aliquem
suborta sit suspicio, quod sit conscius proditionis,
vel machinationis occultæ in Principem, aut re-
gnum, contingit dubitari, an ad eam detegendam
fas sit illum inebriare, præsertim si veritas aliter
haberi non possit.

37 Ad partem affirmatiuam arguitur primò, quia
ebrietas non videtur intrinsecè mala: aliquando
enim, & ex aliqua circumstantia potest esse sine
38 peccato. Ideoque secundum Cardin. Caietan. in
in 2. 2. quæst. 150. art. 2. in respons. ad 3. Ebrietas
scienter non ex delectatione potus, sed propter
medicinam, est licita, si medicinæ ars disponat
ebrietatem esse necessariam ad euacuationem, seu
curam illius infirmitatis, quia in illo casu non est
ebrietas formaliter, sed materialiter tantum, cum
non sit ex delectatione in potu vini: & idem fir-
mat absolutè Marian. Socin. in cap. Si constiterit,
num. 20. de accusat. vbi refert insignem Medicum
suo tempore ægrotum quēdam à periculoso mor-
bo liberasse frequenti ebrietate, vt scripsi plenius
in cap. A crapula, num. 33. supra de vit. & honest.
Clericor. Si igitur licita est ebrietas pro salute
priuata corporis naturalis, longè magis videtur
licita pro salute corporis mystici totius ciuitatis,
vel regni, arg. Auth. Res quæ, vers. Ea enim quæ
communiter omnibus prosunt, C. Comm. de le-
gat. cap. Scias, 7. q. 1. glos. & DD. in cap. Bonæ, il
39 primo, supra de Postul. Prælat. Hoc enim casu nec
respectu ebrij, nec respectu inebriantis videtur
ebrietas formaliter. Non respectu ebrij, qui fortè
inebriatur ignorans potentiam vini, sicut Noe, qui
primus vineam plantauit, dedit naturam, sed igno-
rauit potentiam, & vinum nec suo pepercit autho-
ri, vt legitur in cap. Sexto die, §. In principio, 35.
dist. ad idem cap. Inebriauerunt, 15. qu. 1. vnde
talis non peccat, vt per D. Thom. in 2. 2. qu. 150.
art. 2. & Archid. in d. cap. Sexto die, num. 9. Vel
certè si inebriatur voluntariè, non tamen ex vo-
luptate, & concupiscentia vini, sed vt pareat Prin-
cipi sic præcipienti: & sic ebrietas respectu ebrij
non est formalis, argum. cap. 1. 15. qu. 6. Sed nec
respectu inebriantis, quia principaliter non inten-
dit ebrietatem, sed reuelationem secreti, quæ li-
40 cita est: voluntas enim specificatur ab obiecto,
cap. Cum voluntate, infra, de sent. excomm. l. Qui
iniuriæ, in princ. ff. de furt.

41 Secundò, idem suaderi potest, quia licita est
ebrietas ad euitandam sæuitiam tyranni pro secu-
ritate vitæ propriæ, secundum opinionem Martini
relati à Caietano loco citato. Ergo similiter licita
erit pro securitate Regni, aut Reipublicæ, argum.
l. De pupillo, §. Si quis riuos, ibi, cum publicæ sa-
lutis, & securitatis intersit, ff. de nou. oper. nun-
ciat. cum concord. de quibus ibi per glos. in verb.
Securitatis, ad hoc l. Vt vim, iuncta l. præcedenti,
ff. de iust. & iur.

42 Tertiò id constare videtur, quia tametsi ad
eruendam à reis, vel testibus veritatem certi modi
sint à legibus præfiniti, videlicet rigorosum exa-
men, quæstiones, seu tormenta, vt in tit. ff. & C. de
quæstion. Tamen si huiusmodi remedia non suffi-
ciant, non videtur illicitum pro communi securi-
tate confugere ad remedium ebrietatis, quia ob
publicam salutem receditur à iure communi, vt
est text. in d. l. De pupillo, §. Si quis riuos, ff. de
noui oper. nunciat. Vnde Magistratus propter me-
tum periculi, vel scandali potest leges transgredi,
vt notat Bald. in l. Si quis filio, §. Hi autem, n. 4.
ff. de iniust. testam. & excusatur in syndicatu, qui
ob multorum salutem transgreditur statuta, vt
idem scripsit in l. Obseruare, in 10. quæst. ff. de
off. Proconsul. & dixi plenius in c. Canonum sta-
tuta, n. 108. & seqq. supra de Constit.

43 Quartò, quatenus id non liceat iudici, qui po-
testatem non habet transgrediendi leges secun-
dum ea, quæ scripsi in d. cap. Canonum statuta,
num. 114. vsque in fin. tamen non videtur negan-
dum, quin id liceat Principi, qui legibus suis, vel
prædecessorum non adstringitur, l. Princeps, ff. de
legib. §. Sed & quod Principi, instit. de iur. natur.
Potest enim Princeps manu regia causas cogno-
scere, & terminare omisso rigore iudiciario, vt no-
tat Bart. in Extrauag. Ad reprimendum in verbo
Videbitur, in fin. Et potest iudicare secundū pro-
priam, & particularem conscientiam aduersus ea,
quæ in iudicio sunt allegata, & probata, ob eam
rationem, quia potestatem habet legis condendæ,
& conditas abrogandi, vt firmant Cyn. Bartol. &
alij in l. 1. C. Vt quæ desf. Aduoc. Alber. in l. Illi-
citas, §. Veritas, ff. de offic. Præsid. Felin. in cap.
Pastoralis, §. Quia verò, num. 23. vers. Secundò li-
mita, supra, de off. deleg. Quare cum modus pro-
cedendi ad eruendam à reis, vel testibus verita-
tem sit præscriptus à lege positiua, non videtur du-
bitandum, quin supremus Princeps, qui est supra
omne

44 omne ius positiuum, possit illam legem tollere,
vel saltem super ea dispensate vtendo ebrietatis
remedio ex causa publicæ salutis, quam Princeps
præ alijs tueri debet, l.3. ff. de offic. Præfect. Vigil.
45 Cum præsertim id nouum non videatur: nam
celebre est Apophtegma cuiusdam Persæ, qui negauit
tormentis opus esse ad exquirendum verũ,
eo quia vino rectius eliciatur, quod approbãs Horat.
lib.3. Carm. Ode 21. ait.

Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso.
Consilium retegis Lyæo.

Et in arte poëtica,

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent
An sit amicitia dignus.

46 Sed præmissis non obstantibus, dicendum est
minimè licere ob prædictam causam aliquem inebriare.

Primò, quia aut contra eum extant legitima
inditia quod sit coniurationis conscius, vel particeps,
aut non. Si extant, ad exquirendum verum
vtendum est contra ipsum remedijs præscriptis à
iure: debet enim subijci torturæ, vt l. 1. ff. de
quæst. & l. Miles, §. Oportet, C. eodem, glos. &
DD. in cap. Cum in contemplatione, infra de reg.
iur. Quam si sustinuerit, iam purgauit inditia, &
quidquid deposuit, dicitur esse pura veritas, secundum
communem, & vbiq; gentium seruatam
opinionem, de qua per Albet. in rubr. C. de quæst.
num. 9. & in C. Edictum, n.2. ff. eod. & alios apud
Iul. Clar. in Pract. Crimin. §. fin. q.64. vers. Illata
47 reo tortura. Vnde iniquum esset eum torquere
iterum, & cruciare ebrietate, ex notatis per Bart.
in l. fin. in princ. ff. de quæst. Petr. de Bellapert. &
Salic. in l. Si qui adulterij, C. de adulter. & Alex.
in l. Vnius, §. Reus, in ver. Nec confitetur, ff. de
quæst. Ebrietas enim est species torturæ, secundum
illud Ouidij lib.1. Epist. ad Gell.

Commissus teges & vino tortus, & ira.

necnon illud Horat. *& torquere mero*, vt dixi supra
num. 45. & Assessores, qui sine nouis inditijs
tormenta repetunt, nec Deum, nec leges habent
præ oculis, vt inquit Cyn. in l. fin. n.8. in fin. C. de
quæst. latè Hippol. de Marsil. in l. Repeti, num. 6.
& seqq. ff. eod.
48 Nec dicatur hoc casu, in quo vrgent inditia
contra aliquem, posse Principem relicto remedio
ordinario torturæ, ab initio adhibere extraordinarium
remedium ebrietatis, si cognoscat aliter
securitati publicę non esse sufficienter consultum,
argum. l. Qui bona fide, §. Si quis opus, vbi Bart.
num. 2. vers. Aut per ordinarium, ff. de damn.
infect.
49 Quoniam hoc procedit dummodo extraordinarium
remedium non sit à iure improbatum, vt
efficaciter probat textus in cap. Consuluisti, 2. q. 5,
vbi Stephanus Papa reprobans iudicium purgationis
vulgaris: [Ferri, inquit, candentis, vel aquę
feruentis examinatione confessionem extorqueri
à quolibet sacri non censent Canones, & quod
Sanctorum Patrum documento sancitum non est,
superstitiosa adinuentione non est pręsumendum.
Spontanea enim confessione, vel testium approbatione
publicata debita, habito præ oculis Dei timore,
commissa sunt regimini nostro iudicare.
Occulta verò, & incognita illi sunt relinquenda,
qui solus nouit corda fidelium hominũ.] Hęc ibi.
50 Quamdiu ergo suppetit remedium iuris, non est
recurrendum ad remedium facti, l. Negãtes, C. de
action. & obligat. l. Extant, ff. Quod met. caus.
51 Rom. cons. 71. Visis dubijs, nu. 6. Et quamuis adsint
legitima contra reum inditia, non tamen sine
graui peccato, vti licet insitato hoc tormenti genere,
sed solito tantum, & consueto, vt notat Bald.
in l. 1. nu 4. C. de emendat. seruor. Brun. in tract.
de indit. & tortur. in 2. part. qu. 2, num. 7. & alij
apud Prosper. Farinacc. in eod. tract. q. 38. nu. 55.
& seq.
52 Aut non extant inditia, & similiter non licet
eum inebriare, & torquere vino, argum. d. l. 1. & l.
Maritus, & l. Vnius, §. In ea causa, & l. fin. ff. de
quæstion. & d. c. Cum in contemplatione, & notat
Bald. in l. 2. num. 4. C. Quor. appellat. Hippol.
de Marsil. singular. 17. incip. Ad torturã deueniri
53 non potest, in princ. Quod procedit etiam in crimine
læsæ maiestatis, l. Si quis alicui, & ibi glos. in
ver. Conuictus, Cyn. Bald. Salic. & alij communiter,
C. ad leg. Iul. Maiest. & in proditione patrię,
vt per Angel. de malefic. in ver. Che hai tradito la
54 tua patria, in princ. num. 1. Etiamsi Princeps hoc
mandauerit, vt colligitur ex Grammat. Voto, 32.
n. 9. vbi testatur se respondisse Cardinali Columnæ
Proregi Neapolis, nec regia authoritate ipsum
mandare posse hominem torqueri, contra quem
non extabant inditia sufficientia ad torturam:
& eodem modo affirmat se respondisse Afflictus
Regi Federico, vt refert Clar. in §. fin. q. 64. vers.
Dixi quoque, & Carrer. alios adducens in Pract.
Crimin. in 2. tract. de indit. & tortur. vers. Circa
quartum, qualiter, & quando ad torturam deueniatur,
55 num. 12. Quod si inferri non potest tortura
consueta, longè minus tortura ebrietatis, quę grauior
est: nam illa torquet corpus, hęc verò corpus,
& animam; vnde Galen. relatus à Luca de Penna
in rubr. C. de legat. lib. 10. num. 13. vers. è contra.
[Ebrietas, inquit, obuoluit memoriam, euacuat
sensum, denigrat mentem, confundit intellectum,
concitat libidinem, inuoluit linguam, impedit sermonem,
corrumpit sanguinem, obtundit visum,
perturbat venas, obturbat auditum, infirmat neruos,
comprimit sensum, resoluit viscera, onerat cerebrũ,
debilitat memoriam, aufert fortitudinem,
excitat somnum, obdurat animum, maculat corpus,
& hominem suo coinquinat vitio, ac sine honore
facit alienum.] Hęc ille. Et prolixius quę,
& quanta mala ex ebrietate proueniant, commemorat
Philo Hebræus de plantat. vin. Noe, Clem.
Alexandr. lib. 2. Pædagog. cap. 2. per tot. & ex Iuri
peritis Lucas de Penna in l. 1. num. 7. C. de erogat.
milit. annonæ lib. 12. & Tiraquell. ad l. Connubial.
l. 9. à nu. 203. & patet ex dictis supra n. 35.
& ex dicendis infra n. 64.
56 Secundò idem suadetur, quia ebrietas non est
ordinata ad reuelandum secretum, sed reuelatio
contingit per accidens, quia ebrius perdit vsum
rationis, secundum quam secretum occultabat,
cap. Venter, 35. dist. & cap. Sanè, 25. q. 1. Vnde
Marcus Tullius in Topicis inter ea, quæ certam
faciunt fidem, commemorat somnum, imprudentiam,
vinolentiam, insaniam. Quolibet autem remedio
vtendum est ad eum tantum finem, ad quẽ
est introductum, vt notatur in cap. In quæstionis,
super glos. 2. infra, de accusat. text. cum glos. in
cap. Quia contingit, supra de relig. domib. Petr.
Bri-

Brixien. in repert. in verb. Remedium.
57 Tertiò, idem deducitur, quia reuelatio secreti,
quam quis faceret dum laborat ebrietate, nullius
esset momēti, cum ebrij testimonium non valeat,
c.Sanè, & cap.Inebriauerunt, 15. q.1. & notant in
c.1. supra de testib.Bald.in fin. Dec. n.22. & com-
muniter Doctores. Rota decis. 45. num.22. par.6.
recentior. Quinimò iura disponunt, ne quis testi-
monium dicat nisi ieiunus, vt in d. c. 1. Et quam-
58 vis glos. fin. ibi, Bald. in fin.& Doctores dicant il-
lud esse consilium, & non præceptum, nec seruari
de consuetudine: nihilominus ostendit quam lon-
ge abesse debeat ebrietas ab eo, qui testimonium
59 perhibet. Præterea ebrius hoc casu de secreto
coniurationis deponeret non iuratus, ac proinde
nulla fides ei esset adhibenda, quia in iuramento
consistit substantia depositionis, l.Iuris iurandi.C.
60 de testib. cap. Nuper nobis eod.tit.Rota decis.18.
num.12. par.7. recent.adeò vt propterea nec Prin-
ceps supremus dispensare possit, vt testis deponat
non iuratus, eique sic deponenti fides adhibea-
tur. Quod in Summo Pontifice tenuerunt Augu-
stin. Triumph. de potest Eccles. q.55. art.4. indu-
cens ad hoc authoritatem Apostoli dicentis ad
Hebræos 6. Homines per maiores suos iurant, &
omnis controuersiæ eorū ad confirmationem ve-
ritatis finis est iuramentum. Felin. in c. Constitu-
tus, num.16.de rescript. Io.Crot.in tract.de testib.
par.7.num.4.Rolan.à Valle cons.8.Sententia,n.14.
lib.4. Deferre autem iuramentum ante ebrieta-
tem esset non tam impium, quàm frustratorium,
quia ebrius, qui non est mentis compos, moueri
non posset ad veritatem aperiendam Iurisiurandi
61 religione, iuxta textum in d. l.Iurisiurandi, C. de
testib.Quare cum reuelatio ebrij irrita sit tam ex
defectu vsus rationis, quàm Iuramenti; consequēs
est vt nullo modo fas sit adhibere hoc medium
ebrietatis ad reuelandum secretum, quod reue-
latum non releuaret, vt l. Ad probationem, C. de
probat.Cassador.decis.2.de dilat.Caputaq.dec.68.
par.3.Rota in recent.decis.31.num.8.par.7.
62 Quartò posset probabiliter cōtingere, vt ebrius
in exilio mentis nominaret aliquos vti complices
coniurationis aut proditionis, qui tamen verè cul-
pabiles non essent. Ergo illius depositio, quæ in
nihilo prodesse potest, vt paret ex dictis in præce-
denti fundamento à nu. 57. & multis noceret nul-
latenus extorqueri debet mediante ebrietate. Ad
hoc bonus textus in cap. Denique, 14. quæst. 5. &
quod notat glos. in l.Fluminum, §.1.in ver.Prouin-
ciæ, ff. de dam. infect.& Iacob.de Arena in l.1.in
fin.ff.de aqua pluu.arcen.

Assumptum probatur, quia vt de ebrio legitur
Prouerb. 23. [Oculi tui videbunt extranea, & cor
tuum loquetur peruersa, & eris sicut dormiens in
medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso
clauo, & dices verberauerunt me, sed non dolui;
traxerunt me, & ego non sensi; quando euigi-
labo, & rursus vina reperiam. [Itē Esa.28.] Sacer-
dos,& Propheta nescierunt præ ebrietate, absorp-
ti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescierunt
videntem, & ignorauerunt Iudicium, & Iob. 12.
[Errare faciet eos quasi ebrios.[Vnde meritò Ber
nard.in lib. de contem. Mundi dixit, ebrium stulta
promere, eūque nescire quid loquatur, dicit text.
in d.cap.Sanè, 15. quæst 1.

Quintò idem suaderi potest, quia aut Princeps,
vel Magistratus intendit aliquem inebriare inui-
tum, & reluctantem; aut volentem, & consentien-
tem. Et quidem primum non licere, satis super-
que ostensum est in præcedentibus fundamentis,
& dicam infra n.63. Sed nec secundum licere sa-
tis conuincitur ex eo, quia cum ille possit vltrò
prodere veritatem, & arcanum coniurationis li-
berè fateri, stultum planè esset si se inebriaret ad
hoc vt postea temulentus, & vsu rationis priua-
tus veritatem aperiret. Non enim eget hoc medio
illicito, qui melius potest verum prodere, dum
est sanæ mentis, vt ex se patet. Vnde scienter se
inebriando, cum nulla causa, vel necessitas eum
excuset, mortaliter peccat, quia ebrietas volunta-
ria semper est culpa lethalis, vt patebit in sequen-
ti fundamento, & consequenter peccat etiam
Princeps, vel Magistratus, qui eum inducit ad mor-
tale peccatum: nam & qui peccat, & qui peccanti
consentit, vterq; reus est, c. Ita corporis, 11.q.1. et si
quis alterius errori consenserit, & illi consilium
dederit, sciat se cum illo simili modo iudicandum
culpabilem, cap. Qui consentit, ead. cau. & quæ-
stionem, cap. Notum sit, in fin. 2. q.1.
63 Vltimò omissis alijs hoc ipsum euidenter osten-
ditur, quia ebrietas voluntaria intrinsecè, & secun-
dum se est illicita, & mala, dicit enim Apostolus 1.
ad Corint 6. *Neque ebriosi regnum Dei possidebunt,*
& Prou. 23 *Ne intuearis virū quando flauescit, cum
splenduerit in vino color eius ingreditur blandè,
& in nouissimo mordebit vt coluber: sicut regulus
venena diffundet,* & Prou. 29.23.30.& 31 *Cui væ?
Cui rixa? Cui fouea? cui sine causa vulnera? cui
suffusio oculorū? Nonne his qui cōmorantur in vi-
no, & student calicibus epotandis?* & Isa 5. *Væ qui
consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potā-
dum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis,* & 22.
*Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri
fortes ad miscendam ebrietatem.* Nam illud, væ, est
comminatio pœnę æternę, quę non fit nisi pro
mortali peccato, vt cap. Væ qui dicis, 11. q. 3. &
cap. Væ eis, de pœnit. dist.4.& in puncto notat Tur-
recr. in cap. Sexto die, num.6. 35. dist. sed & Au-
64 gustin. in epist ad Sacras Virgines, [Ebrietas, in-
quit, est flagitiorum omnium mater, culparūque
materia, radix criminum, origo vitiorum, turba-
tio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, pro-
cella corporis, naufragium castitatis, amissio tem-
poris, insania voluntaria, ignominiosus languor,
turpitudo morum, dedecus vitæ, honestatis infa-
mia, animę corruptela,] & infra, [ebrietas in
vtroque sexu cuncta mala appetit, & nefanda cō-
mittit,] & vt ait Apostolus, Regna cœlestia appe-
tentibus denegat, & idem August. in epist. 182.
Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, sua-
ue peccatum, quam qui habet, seipsum non habet,
quam qui facit, peccatum non facit, sed totus est
peccatum. Et procedunt hæc quamuis ebrietas
non sit assidua: nam nihilominus semper est mor-
tale peccatum, si sit voluntaria, vt ex sententia
D. Thomæ, & Caietani in 2 2. q.150. art.2. Archi-
diac. in d. cap. Sexto die, num.9 & Turrecr. num.8.
35.dist.& aliorum. Probaui latissimè in c.A crapu-
la, à num. 24 vsque ad num. 33. supra, de vita, &
honest. Cleric. & fuit opinio Vincentij, vt tetigi
supra, num.32. Quamobrem licet ex reuelatione
ebrij prodiret commune bonum Reipublicæ, ta-
men nefas esset vti hoc medio ebrietatis, quia non
sunt facienda mala, vt eueniant bona, vt in hac
specie scripsit Caietan. d. art. 2. ad tertiū vers. Ad
alterum

alterum verò. Et qui inebriat; ipse quoque inebriabitur. Prouerb. 11. & secundum Augustin. epist. 182. Quicumque ad bibendum pronus fuerit, vel conuiuio alios suos adiuuabit pro se, vt & pro ipsis in die iudicij reus erit.

65 Non obstant contraria. Ad primum enim re-
spondetur non valere illationem, Ebrietas est licita
ad vomitum prouocandum, & recuperandam cor-
poris valetudinem; ergo etiam est licita ad dete-
gendum secretum pro salute ciuitatis, aut regni.
Nam in primo casu potus in ordine ad proprium,
& proximum finem valetudinis non est immode-
ratus, si medicinę ars tantam vini copiam requi-
rat ad prouocandum vomitum, & morbum de-
pellendum. Vnde ebrietas tunc non est pecca-
tum, quia est per accidens, & non prouenit ex
inordinata concupiscentia vini cum cognitione
potentiæ illius ad inebriandum, quę est ratio for-
malis ebrietatis, vt declarat Caietan. in 2.2.q.150.
d. artic.2. ad 3. vers. Ad alterum verò. In secundo
autem casu potus non ordinatur per se ad reuela-
tionem secreti, vel ad salutē Reipublicæ, sed pro-
prius, & proximus illius finis est ebrietas, & reue-
latio postea contingit per accidens, vt tetigi supra
66 num. 56. Moralia autem recipiunt speciem non
ab his, quæ per accidens eueniunt, sed ab eo, quod
est primò, & per se intentum, vt in proposito do-
cet S. Thomas d. art. 2. & Archid. in cap. Sexto
die n.9. 35. dist. Quare hoc secundo casu ebrietas
est formalis, & sic intrinsecè mala vt constat ex di-
ctis supra in vlt. fundam. n.63.
67 Ad secundum respondetur doctrinam illam
Martini, quod licita sit ebrietas ad euitandam
sęuitiam Tyranni, non esse tutam, eamque post
Caietan. loco citato plenè confutaui in d. cap. A
crapula, à num.37. vsque in fin. supra de vit. & ho-
nest. Cleric. Vnde hinc potius sumi potest validum
fundamentum, pro hac parte: nam si non licet se
inebriare ad euitandam mortem proprij corporis
à tyranno imminentem, ob eam rationem, quia
proprius, & proximus finis immoderati potus eo
casu est ebrietas, & euitatio mortis est per acci-
68 dens. Ergo ob eamdem causam multò minus li-
cita erit ebrietas ad hoc, vt ex ea sequatur reuela-
tio coniurationis, & ex reuelatione liberatio Rei-
publicæ. Quia iure naturæ magis adstringimur ad
tutelam proprij corporis, quàm ad tutelam patrię,
vel parentum, vt probat text. in Clem. Si furiosus,
iuncta glos. in ver. Suum, de homicid. & scripsi ple-
nè in cap. Petitio, eod. tit.
69 Ad tertium respondetur, imò secundum verio-
rem sententiam Iudici non licere leges transgredi
etiam ob publicam salutem, vt latè deduxi in cap.
Canonum statuta, à num. 114. vsque in fin. de Con-
70 stitut. Et quatenus id liceret, non tamen fas esset
vti medijs ex sui natura illicitis, & malis, sicut est
ebrietas.
71 Ad quartum omissa responsione quod Princeps
quamuis sit solutus legibus vi coactiua, illis tamen
adstringitur vi directiua rationis, vt probaui latis-
simè in d. cap. Canonum statuta, à num.57. vsque
ad n.64. Respondeo Principem esse solutum legi-
bus humanis, sed non lege naturali & diuina, cap.
Sunt quidam, 25.q.1. c. Si is qui præest, 10. qu.3. &
cap. Quæ contra, 8. distinct. cum multis similibus,
ebrietatem verò lex Dei, & naturę vetat, vt con-
stat ex dictis supra n.63. & seq.

De Reliquijs, & veneratione Sanctorum.

Cap. Cum ex eo.

SVMMARIVM.

1 Reliquias vendere, vel passim ostendere, aut de nouo inuentas sine licentia Papæ venerari non licet.

2 Sacræ res non sunt in dominio alicuius, nec recipiunt æstimationem.

3 Spiritualia vendens capitale crimen cum simonia committit.

4 Reliquiæ non debent extra capsam ostendi, præsertim quæstus causa.

5 Reliquias nouas an, & quando venerari liceat sine licentia Papæ.

Et quid post Concilium Trid. n.6. & seqq.

6 Reliquias non canonizati an hodie possit Episcopus recognoscere, & approbare, & num. seqq vsque ad num. 10.

7 Miracula noua non canonizati admitti non debent, nisi recognoscente, & approbante Episcopo, & num 9.

Qui tamen debet negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittere, & eius responsum expectare, num. 10.

8 Determinatio vna respiciens duo determinabilia debet vtrumque pariter determinare.

9 Nisi in vno diuersa sit ratio, quàm in altero, & num. 21.

Vel nisi aliàs induceretur iuris correctio, n.22.

11 Reliquias nouas Sancti non canonizati secreto venerari, seu ad illas deuotionem habere, non est prohibitum.

12 Reliquiæ portari possunt suspensæ ad collum, dummodo id fiat ex fiducia Dei, & Sanctorum, non autem superstitiosè.

13 Quæstorum fraudes, & figmenta varia.

14 Corpora Sanctorum an Episcopus possit de ecclesia ad ecclesiam transferre sine authoritate Papæ & num seqq. vsque ad n 29.

15 Reliquiæ transferri possunt Episcopi authoritate.

16 Intellectus, cap. Corpora Sanctorum, de consecrat. dist 1 & num. seqq.

17 Corpora Sanctorum iniussu Principis non sunt transferenda.

18 Translatio reliquiarum, & corporum Sanctorum fieri non debet authoritate Principis saecularis.

19 Consilium in spiritualibus à laicis petere non est prohibitum.

20 Consilium petere qui tenetur, illud sequi non cogitur.

23 Consilium, & consensus sibi inuicem compatiuntur.

24 Corporum defunctorum translatio cur legibus imperialibus interdicta.

25 Corpora excommunicatorum, & hæreticorum exhumari debent.

26 Sepulchrum tangere olim non licebat, etiam reficiendi causa.

27 Gladius vterque restitutus Sacerdotibus ab Ethnicis Principibus vsurpatus.

28 Reliquiarum translationem cur Concilium Moguntinum fieri decreuerit authoritate Episcoporum.

29 *Corpora Sanctorum transferre an possit Episcopus sine Capituli consensu.*
30 *Capitulum maioris ecclesiæ aliquando Concilium appellatur.*
31 *Corpora Sanctorum de loco ad locum sine iusta causa transferri non debent.*
32 *Translatio reliquiarum est species alienationis.*
33 *Aquileiensis Concilij decretum de translatione Sanctorum corporum, & reliquiarum. Refertur.*
34 *Corpora Sanctorum transferens sine legitima licentia qualiter sit puniendus.*
35 *Pœna est arbitraria iudici vbi à iure non reperitur determinata.*
36 *Delictum transferentis Sanctorum corpora cui assimiletur.*
37 *Extrauagans Ambitiosæ locum habet in alienantibus res temporales, non autem spirituales.*

1 CVM EX EO. Sanctorum reliquias vendere, vel passim ostendere, aut de nouo inuentas sine licentia Papæ venerari non licet. Hoc dicit. Et tria facit. Primo ponit duplicem excessum, quem secundo prohibet distinguendo inter veteres, & nouas reliquias, ibi, *præsenti*, Tertiò fraudes per Prelatos cohiberi pręcipit ibi, *Prælati*.

2 Nota primò ibi, *exponunt venales*. Sanctorum reliquias vendi non posse, vt hic, & in l. Nemo, C. de sacr. sanct. eccles. Idque duplici ratione. Altera est, quia res sacræ, quales sunt reliquiæ, non sunt in dominio alicuius, nec recipiunt pretij æstimationem, l. Sacra loca, §. vlt. ff. de rer. diuis. & consequenter vendi non possunt; quia sine pretio venditio non consistit, l. 2. §. Sine pretio, ff. de contrah. empt. & §. Item pretium institut. de em-
3 ption. & vendit. Altera ratio est, quia spiritualia, & spiritualibus annexa non possunt vendi sine labe simoniæ, cap. Querelam, infra de simon. c. De iure supra de iurepatr. Imo qui spirituale vendit, capitale crimen cum simonia committit, cap. Qui studet, 1. q. 1. glos. r. hic Host. in princ. Butr. n. 8. & Abb. in 1. notab.

4 Secundò nota, ibi, *extra capsam*. Antiquas reliquias non debere extra capsam ostendi, ne Christianæ Religioni detrahatur, vt dicitur in litera. Ex hoc enim secundum Host. nu. 5. Io. Andr. n. 1. in verb. Extra capsam, Butr. n. 3. & Abb. in 2. not. Detractores sumunt occasionem obloquendi, & blasphemandi; nam videntes ossa nuda, vt verbis Hostiensis vtar, dicunt, truffæ sunt, si enim sanctus esset, non esset sic consumptus, non aduertentes ad illud quod generaliter omnibus dictum est, Genesis 3. *Cinis es, & in cinerem reuerteris*. aliam rationem habes infra n. 28. in fin. maximè, autem procedit hęc prohibitio si reliquiæ è capsa extrahātur quæstus gratia, vt largiores fiant oblationes, qui enim hoc faciunt, possunt dici venales, sicut & mulier fatua, & Aduocatus, & pugil, cum passim se offerunt pecuniæ causa, secundum Hostien. num. 6. in ver. Nec exponantur, & n. 7. Io. Andr. n. 2. in eod. ver. Butr. n. 4. Cardin. Anchar. & Abb. omnes in 1. not. Hæc enim est quædam larga venditio, secundum Abb. Quo autem modo, seu forma, quoue ordine, ac decentia Sanctorum reliquiæ sint populo exhibendæ, explicat præclarè Concilium Aquileiense primum in tit. de reliq. Sanctor. tom. 4. Concil. part. 2. fol. 584. col. 2. Subdit tamen Host. n. 10. in ver. Auctoritate, hoc minus bene seruari, quia statuta omnia frangit auaritia, & insolentia Clericorum, quod esset corrigendum. Facit, cap. 2. in fin. supra de decim. Ad hoc Conc. Trid. sess. 25. de inuocat. venerat. & reliq. Sanctor. &c. circa finem ibi, In reliquiarum veneratione omnis turpis quæstio eliminetur. Et Concilium Aquileien. loco citato littera P.

Quemadmodum autem fas non est veteres reliquias extra capsam ostendere, aut venales habere, vt hic dicitur; ita nec licet illas transferre sine licentia Papæ, secundum Hostien. n. 6. in verb Nec exponantur, & Io. Andr. num. 5. Sed hoc latissimè examinabitur infra in 1. quæst.

5 Tertiò nota ibi, *Inuentas autem de nouo*. Nemini licere reliquias de nouo inuentas publicè venerari sine auctoritate Romani Pontificis, vt hic est casus secundum omnes. Quod intellige de reliquijs omnino nouis: nam si essent antiquæ, licet de nouo inuentæ, non esset locus huic prohibitioni, secundum Io. Andr hic n. 3. & Butr. num. 5. & hoc verum, si certum sit illas esse reliquias sancti antiquitus approbati, puta si cum eis inuenta esset scriptura, seu documentum, authenticum de hoc fidem faciens, secundum Hostien. num. 9. in ver. De nouo, secus si esset dubium, quia tunc sine auctoritate Papæ illas colere non liceret, vt per Abb num. 1 vers. Sed dictum glossæ, qui ita intelligit hunc textum.

6 Neque verò hæc distinctio inter reliquias veteres de nouo inuentas, & reliquias omnino nouas videtur hodie sublata à Concilio Trident. ses. 25. de Inuocat. venerat. & reliq. Sanctor. vbi statuitur nouas reliquias non esse recipiendas, nisi recognoscente, & approbante Episcopo, qui simulatque de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & alijs pijs viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea iudicauerit. Quandoquidem Concilij dispositio videtur intelligenda de reliquijs de nouo inuentis, quæ sunt alicuius sancti antiquitus approbati, non autem de omnino nouis, vt sic recipiat interpretationem passiuam à iure communi ad l. 2. C. de noual. & nō corrigat hanc decretalem; expedit enim iura iuribus concordare, d. c. Cum expediat, de election. lib. 6. Præsertim verò, quia si Episcopus posset publicæ venerationi exponere nouas reliquias non canonizati; vtique hoc modo per indirectum posset in sua Diœcesi etiam Sanctos canonizare, & vnicuique liceret de licentia solius Episcopi aliquem venerari pro sancto, contra text. in c. prox. supra eod. contra vnanimem Doctorum sententiam, & inueteratam consuetudinem Romanę Ecclesiæ, vt ibi dixi in 1. notab.

7 Sed dices Concilium sub vnica verborum conceptione determinat nulla admittenda esse noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo. Sed respectu miraculorum S. Congregatio eiusdem Concilij Interpres consulta, an hæc dispositio, quæ videtur admodum vniuersalis, intelligenda sit de miraculis personæ etiam non canonizatę, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum dumtaxat: Respondit de omnibus esse intelligendam. Ergo similiter respectu reliquiarum intelligi debet de omnibus reliquijs etiam sancti non canonizati;
8 quia vna determinatio respiciens duo determinabilia, debet vtrumque æqualiter determinare.

l. Iam

l. Iam hoc iure, §. Sed si, & ibi Bart. num. 1 ff de vulg. & pupillar. l. fin. C. de sent. Decius in c. Nouit, num. 56. supra de iudic.

9 At respondetur dictam regulam dupliciter limitari, primò enim non procedit quando in vno ex determinabilibus est diuersa ratio, quàm in altero, l. 2. & ibi glos. 1. ff. de offic. Proconsul & legat. & ita eam limitat Imola in l. Caius in 3. column. ff. solut. matrim. & Pomat. in addit. ad Bart. in l. Si quis maior. col. 2. in ver. Ex hoc not. vers. Eo quia vna determinatio, C. de transact. Et quamuis hanc limitationem in dispositione hominis reuocet in dubium Alex. vbique in d. l. Iam hoc iure & post eum Ias. ibid. num. 11. in 2. limit. tamen eam admittunt in dispositione legis, secundò non procedit prædicta regula quando aliàs induceretur correctio iuris, vt dicam infra num. 22. vtraque autem limitatio concurrit in casu præsenti quandoquidem versamur in dispositione legis Conciliaris. Et longè diuersa est ratio inter noua miracula, & nouas reliquias: nam de iure communi potest Episcopus inquirere, ac testes recipere super miraculis, & vita alicuius canonizandi, vt leg. & not. in c. Venerabili, supra de testib. Vnde intelligendo decretum Concilij generaliter de nouis miraculis tam sancti iam canonizati, quàm canonizandi, nulla sequitur absurditas, aut iuris correctio. At verò quo ad reliquias si Concilium intelligeretur de omnino nouis, corrigeretur ius vetus, & sequerentur absurda, quorum superius meminimus.

Præterea ex eo, quod Episcopus recognoscat miracula alicuius canonizandi, non ideo licet eum venerari pro sancto, vt c. prox. supra eod. quia miracula quandoque fiunt etiam per malos, cap. Teneamus, 1. q. 1. glos. 1. in cap. Venerabili, supra de testib. & sic Episcopus per hoc nihil nouum in ecclesia statuit. At secus esset si approbaret, & reliquias alicuius nondum canonizati, quia sic sanctũ nouum in Ecclesia introduceret, & tamen Concilium circa finem decreti præallegati Episcoporum facultatem in recognoscendis nouis reliquijs limitat in hęc verba, videlicet ita tamẽ vt nihil inconsulto Sanctiss. Rom. Pontifice nouum, aut in ecclesia hactenus inusitatum decernatur. Tenet igitur neque de iure communi, neque ex Concilio Trident. licere Episcopo approbare reliquias omnino nouas, idest sancti antiquitus non approbati; quidquid contra scripserint Moderni Collectores.

10 Adde, quod hodie ex decreto san. mem. Vrbani VIII. die 13. Martij 1625. edito in Generali Congregatione S. Romanę, & vniuersalis Inquisitionis, ac relato per eosdem modernos hic nu. 6. Quamuis Ordinarij locorum possint recognoscere, & approbare miracula alicuius, qui Martyrij fama, vel sanctitatis opinione celebris è vita migrauit: tamen ne quid nouum, ac inordinatum in re tam graui committatur, iubentur negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittere, eiusque responsum expectare.

11 Quartò nota ibi, *Nemo publicè venerari præsumat*. A contrario sensu non esse prohibitum in secreto venerari reliquias de nouo inuentas, alicuius sancti ab ecclesia nondum canonizati, seu ad illas deuotionem habere, prout hic notant Host. num. 10. Io. Andr. num. 3. Butr. num. 6. & reliqui omnes, de quo in cap. vn. inf. eodem lib. 6. & post

12 Innoc. & alios dixi supra in cap. prox. n. 18. Vnde nec videtur prohibitum huiusmodi reliquias gestare ad collum suspensas; ęquè enim licet occultam hanc deuotionem habere ad has nouas sicut ad antiquas reliquias, vt proximè dictum est. De antiquis autem hoc licere author est S. Thomas in 2. 2. q. 96. art. 4. ad tertium, iuncto arg. contrario, vbi docet, reliquias sanctorum, vel diuina verba licitè portari suspensa ad collum, si portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum sunt reliquiæ: secus si attenderetur aliquid aliud vanum, quod non pertineret ad reuerentiam Dei, & Sãctorum, quia esset superstitiosum, & illicitũ: sequitur S. Anton. in 3. part. tit. 12. cap. 8. in princ. vers. Item portare reliquias. Syluest. post alios in verb. Reliquiæ, num. 4. Nauar. in Manual. cap. 11. num. 35. in fin.

13 Vltimò nota ibi, *Prælati verò non permittant*. Ad Prælatorum officium pertinere prauos quæstorum abusus corrigere, ne fidelis populus varijs illorum figmentis, & falsis documentis decipiatur. Ad hoc Concil. Trident. cap. 9. sess. 21. & multas illorum fraudes commemorat hic Hostien. num. 11. & alij post eum, & vide quod scripsi in cap. Tuarum, num. 2. infra de priuil.

14 QVAERO An Episcopo absque Sedis Apostolicæ authoritate saltem de sui Capituli consensu liceat Sanctorum corpora de ecclesia ad ecclesiam transferre.

15 Authoritate Episcopali citra scientiam Sedis Apostolicæ translationem reliquiarum, vel corporum Sanctorum fieri posse affirmat Angel. in ver. Reliquiæ, num. 1. quem sequitur Syluester: nam etsi eum non nominet, transtulit tamen eius verba in summa in verb. Reliquiæ, num. 3. & Armil. in verb. Reliquiæ, & Tabien. in eod. verb. Et pro hac opinione adduci potest irrefragabile fundamentum ex regula, quæ habet posse Episcopum in sua diœcesi quæcunq; Conditor canonis sibi expressè non reseruauit, cap. Nuper, de sent. excom. vbi glos. in ver. Retinuit, & c. Clerici, §. De adulterijs, de iudic. vbi per glos. & Doctores hoc axioma explicatum est. At hic casus non recensetur inter reseruatos eminentiæ Sedis Apostolicæ, licet Specul. enumeret 89. in Rubr. de legat. §. Nunc extendendum, & Hostien. 61. in summ. de offic. legat.

16 Nec obstat authoritas glos. Io. in c. Corpora Sanctorũ, de cõsecr. dist. 1. in ver. Principis, vbi exponit verbum Principis, idest Papæ. Vnde elici videtur, id fieri nõ posse sine Papæ licentia: quod sentit Host. in summ. tit. de reliq. & vener. Sanct. & alij, qui scribunt super d. c. Corpore, & idem Hostien. hic num. 6. in ver. Nec exponantur, & Io. Andr. n. 2. Paul. de Castro in l. Idem Iulianus, quæ est 41. §. Constant. de legat. 1. num. 9. & Franciscus Arctin. ibid. in fin. dicentes id esse verum etiam de alijs corporibus defunctorum. Id, inquam, non obstat, quia dicta expositio est satis aliena à verbis dicti canonis, sicut est etiam aliàs similis explicatio glos. quæ exposuit text. in l. final. C. de relig. &

17 sumpt. fun. Augusti affatibus, idest Papæ. Et hoc esse verum iura iuribus declarando comprobatur, quia Concilium Moguntinum non statuit aliquid noui, sed idem, quod antiquis legibus, & iure gentium prius, & sanctionibus Imperatorum & Gentilium, & Christianorum fuerat ordinatum, vt corpora quorumcumque defunctorum non transfer-

rentur iniussu Principis, vt in l. final. C. de religios. & sumpt. fun. quæ fuerat lata anno Domini 388. per Imperatores Valentianum, Theodosium, & Arcadium, quoniam ne fortè posset controuerti, an dicta dispositio traheretur ad corpora Sanctorum, statuit dictum Concilium idem, quod in l. Ossa, & d. l. final. scilicet vt id non attentaretur sine licentia Episcopotum, vel sine iussu Principis, & Imperatoris. Dicta autem iura, scilicet l. Ossa, & l. fin. super quibus fundat se glossa, nullo modo patiuntur glossæ intellectum, cum Vlpianus conditor, d. l. Ossa, fuerit Ethnicus, & Imperatores in illis verbis, Augusti affatibus, nulla ratione de Papa sensisse videri possint, cum ipsa verba repugnent, & eadem glos. Decreti parum sibi constans idem ver. Principis, qund habetur in cap. Diffiniuit, 17. q. 4. in fin. exposuit, Principis, idest Iudicis ecclesiastici, cum verba similiter concepta essent de Principe temporali, & sæculari; & si inspiceretur prototypon, seu originale Concilij Moguntini, primi, in cap. 51. vnde desumpserunt & Gratian. & Iuo, & Buccardus hunc canonem, fortasse reperiretur tunc ab Ecclesia nihil aliud actum fuisse, quã vt sanctio prohibens transferri corpora prophana, etiam in corporibus sacris obseruaretur. Et mitum est glossam eiuilem in d. l. final. C. de Relig. incidisse in hanc expositionem, dum in l. fin. ff. de mort. infer. Exposuit verb. Pontificis, in materia trãslationis corporum defunctorum, idest Episcopi, qui in talibus suum exercet officium, & in l. Hęreditas, ff de petit. hęreditatis in fin. exposuit verba, *principali*, seu Pontificali authoritate, Principis, vel Papæ, seu Episcopi, & in l. 3. §. Tamen Diuus Marcus, ff. de sepulcr. violat. cens. Translationem fieri permissu Principum, quę glossę expositio corroborat opinionem pro Episcopo.

18 Porrò à legibus Imperialibus hoc tantum discrepat Concilium Moguntinum, quod illæ loquũtur de iussu Principis, hoc verò de cõsilio tantum. Id quod eam habet rationem; quia cum actus translationis reliquiarum, & Sanctorum corporũ sit spiritualis, fieri non debet authoritate, ac iussu Imperatoris, cui nulla est de rebus spiritualibus disponendi facultas, §. 1. 96. dist. & habetur 10. dist. per totam, cap. Iudicatum, 89. dist, & cap. Solitæ,
19 de maior. & obed. At consilium in his peti etiam à laicis sacri Canones non repugnant, cap. Ad nostram, de consuetudin. Neque enim consilium est necessitatis, sed voluntatis, cap. vlt. §. Quod præ-
20 cipitur, 14. q. 1. Ideoque qui tenetur consilium petere, illud tamen sequi non cogitur, cap. 1. de Capell. Monachor. cap. Cum olim, de arbitr. glos. in cap. Cum in veteri, in ver. Expectatum, de elect. & sępius in similibus casibus respondit S. Congregatio Concilij.

21 Neque obstat quod cum textus d. cap. Sanctorum, loquatur de consilio Principis, vel Episcoporum, quemadmodum respectu Episcoporum importat consensum, secundum glos. in cap. 1. §. fin. in ver. Cum consilio, Ne sede vacan. lib. 6. ita & respectu Principis, ex regula l. Iam hoc iure, §. Sed si, ff. de vulgar. & pupillar. Nam respondetur eam regulam non procedere, quando determinabilia diuersã habent rationem, vt habet hoc casu Princeps laicus ob eius incapacitatem. Ita colligitur ex cap. Cum Marthæ, in princ. de celebrat. Missar. DD. in cap. Transiato, de Constit. & dictum est supra num. 9.

22 Quemadmodum nec procedit dicta regula, quando aliàs iuris correctio induceretur, vt declarat Bald. in c. Inter cæteras, de rescript. & Abb. in d. c. Translato, circa fin. Sicut induceretur hoc casu; nam cum reliquiarum translatio fieri nõ possit sine authoritate Episcopi: si verbum, *consiliũ*, respectu Episcoporum staret in propriã significatione, corrigerentur iura, quæ consensum requi-
23 runt. Præterquam quod etsi verbum illud importaret verum, & proprium consilium etiam respectu Episcoporum: Satis tamen est, vt necessitas exigendi Episcoporum consensum eliciatur ex alijs iuribus; cum consilium, & consensus sibi inuicem compatiantur, vt in cap. Cum in veteri, vbi glos. in ver. Expectatum, de elect. Præterea obseruandum est accuratè ver. illud, *consilio*, fuisse appositum respectu Principis tantum; respectu autem Episcoporum fuisse appositum ver. *Licentia*, quod habetur ibi in fin. & refertur tam ad Episcopos, quàm ad Synodum, cap. Secundò requiris, supra de appellat. Vnde sensus est: Corpora Sanctorum non transferantur sine consilio Principis, vel licentia Episcoporum, sanctęque Synodi: & sic cessat omnis difficultas, quia vtrumque verbum retinet propriam significationem.

Sed etsi expositio glossę in d. cap. Corpora, admitteretur, nõ tamen ex ea inferretur, vt huiusmodi translatio competeret soli Papę, quia nec ipsa, nec eius sectatores hoc affirmant, nec si affirmarent, esset verum, quia idem canon contradiceret, & repugnaret, cum in vltima parte det facultatem Episcopis expressè; loquitur enim alternatiuè ibi, sine consilio Principis, vel Episcoporum: ex quo sequitur, vt non competat soli Papæ, sed Papę, & Episcopis, videlicet Papę in vniuerso orbe, & Episcopis in sua cuique diœcesi, vt exponunt glossæ præallegatę, & affirmant Summistę citati supra num. 15. Ideoque Hug. & post eum Turrecr. in d. cap. Corpora, num. 2 Syluester in verb Reliquię, qu. 3. dicunt ad Papam, vel ad Episcopos hoc ius pertinere: & tamen est verum quod Pisanella affirmat in verb. Reliquię, idest decretum prædicti Concilij admittere generalem dispositionem legũ Imperatorum, quibus cautum erat, vt hæc facultas pertineret etiam ad alios, quàm ad Principem.

Nec obstat ratio, quam inducunt scribentes in cap. prox. supra eod. cur Papæ tantum competat facultas canonizandi Sanctos, iuxta tex. ibi, & in cap. Venerabili, de testib. scilicet, quia festum, & officium illorum celebrandum est ab omnibus; & propterea idem sit dicendum de translatione. Nam respondetur, festum translationis celebrari in ecclesia particulari. Episcopus autem sicut statuere potest, vt festum aliquod celebretur in particulari ecclesia, ita etiam potest constituere, vt celebretur festum in honorem alicuius Sancti, cuius corpus, vel notabiles reliquiæ sint in illa ecclesia, & loco particulari, vt firmant communiter Doctores in d. cap. proxim. & ibi dixi num. 53. & consequenter etiam translationem potest facere sine Papæ authoritate.

Minus refragatur id, quod sancitum est in Concilio Tridentino sess. 25. in decreto de inuocat. vener. Sanct. Quia per illud tantum abest vt aliquid detrahatur Episcoporum authoritati, vt potius videatur augeri illorum facultas quoad recognoscẽdas, & approbandas nouas reliquias, quæ de iure

com-

communi non ita clarè eis competebat, vt patet
in hac decretali, & dictum est supra num. 5. &
seq.
24 Opportunum esset inuestigare causam, cur ita
dispositum sit circa translationem: causa enim
non parum conducit ad comprobandam, quam
sequimur, opinionem. Quippe ratio legum Im-
perialium expressa est in l. Ossa, ff. de reliq & sumpt.
funer. Erat enim iniuria, & pro tali æstimabatur,
25 vt cadauer humatum semel effoderetur. Vnde
etiam apud Ecclesiam receptum est, vt in ignomi-
niam exhumentur corpora excõmunicatorum, &
hæreticorum, in decretali, Sacris, de sepult. cum
26 simil. Item in l. Diui fratres, eod. tit. Cauetur ne
iustæ sepulturæ traditum, idest terra conditum
corpus inquietetur, & ne ex leui causa corpora,
quæ quiescebãt, huc, illucque asportentur: & ideò
sine Principis licentia fas non erat, vel saltem Præ-
sidis prouinciæ, l. 1. eod. tit. de religios. & d. l. Diui
fratres, & l. Si quis autem, ff. eod. Item erat pro-
hibitum etiam Religionis causa, ob quam nec
permissum erat sepulchrum tangere etiam reficiē-
di studio: erat enim violare sepulchrũ, vt in l. fin.
27 ff. de mor. infer. Vnde ad curam Pontificum genti-
lium spectabat idem permittere, vel etiã ad Prin-
cipem, qui etiam Pontificiam dignitatem exerce-
bat: quod hodie commutatum est, quia Principi
gladius tantum temporalis; Sacerdotibus verò
vterque datus est, imo vterque restitutus est, cum
vterque malè vsurpatus esset ab Ethnicis Principi-
bus, vt in Extrauag. Bonifac. VIII. Vnam sanctam,
de maior. & obedien. Hæc de gentilitate.
28 Sed quoad Concilium crederem duplici causa
id institutum; primo, vt honorificentius maiori
cultu adhibito fieret translatio, & maior cura
adhiberetur; vt cautè ad id procederetur, ne ex-
traherentur in publicum ossa extra capsam, seu
arculam: quod videtur desumptum ex d. l. Diui
fratres, ad vitandum periculum supponendi alias
falsas reliquias, quibus populus deciperetur, vt le-
gitur, & notatur in hac decretal. & ideo id trans-
ferendi munus prouidentissime Episcopo est tri-
butum.
29 Sed maius dubium est, an Episcopus id possit
sine consensu Capituli suæ ecclesiæ: & quamuis
Archidiac. in d. cap. Corpora, de consecr. dist. 1.
Syluest. & Armill. supracitati num. 15. videantur
hanc facultatem Episcopo absolutè attribuere per
disiunctiuam, *vel*: tamen contrarium videtur ve-
rius, tum ratione rei, quæ grauis est, vnde secũdum
omnes regulas, cap. 1. & tot. tit. supra de ijs, quæ
fiunt à Prælat. sine consensu Capituli, Episcopus
tenetur ad hoc Capitulum suum conuocare, & au-
dire, ita vt sine eius collaudatione nihil valide fa-
cere possit, maximè quia sumus in materia aliena-
tionis quodammodo rerum ecclesiæ: tum quia
d. c. Corpora: quando agit de Principe, nihil ad-
30 dit. At quando agit de Episcopo, ei per copula-
tiuam, *que*, annectit sanctæ Synodi licentiam;
quam Synodum Petr. de Sampf. Hugo, Archidiac.
Bellam. & Turrecr. exponunt pro clericis Maioris
Ecclesiæ, & sic Capituli Cathedralis, quod aliquan-
do appellatur Concilium, vt cap. Placuit, 12. qu. 2.
Vnde alij DD. cum loquuntur de Episcopi au-
ctoritate in hac materia, addunt etiam synodi li-
centiam copulariuè, vt est videre apud Summ. Cõ-
fessor. lib. 1. tit. 14. q. 24. Quæ est tertia sub rubri-
cella de reliq. Alberic. de Rosate in Dictionario
in ver. Reliquiæ, §. vit. ad med. Summa Baptisti-
31 na, & Rosellæ supplementum d. ver. Reliquiæ: ex
quibus videtur concludendum Episcopum sine li-
centia Summi Pontificis cum consensu tamen sui
Capituli posse Sanctorum corpora transferre de
loco ad locum, licet id sine iusta causa, quarum
aliquas ponit Turrecrem. in d. cap. Corpora, q. 3.
32 facere non debeat. Et fortè etiam non teneat hęc
translatio facta sine causa, cum sit species aliena-
tionis, cum corpus, quod aliquo modo ad vnam
spectabat ecclesiam, alteri tradatur: vnde non te-
net alienatio, cap. Sine exceptione, 12. q. 2. cum
simil.
Nec obstat Staphil. de Breuib. qui postquã n. 42.
Dixit quando datur licentia extrahendi reliquias
ex Capella monasterij S. Anastasij, addi clausu-
lam, *& de licentia Commendatarij*: & ad hoc fa-
cere cap. Corpora, de consecr. dist. 1. Vbi dicitur,
Nemini licere corpora Sanctorum de loco ad lo-
cum transferre sine consensu Papæ; quoniam non
ob id excludit licentiam Episcopi, quam ipse im-
pertiri potest, ex eod. cap. Corpora.
33 Cæterum etsi putem supradictum intellectum
ad illum text. esse verum, & germanum: Fateor
tamen expositionem glossæ prębuisse materiam
plerisque existimandi translationem sanctorum
corporum esse Sedi Apostolicę reseruatam; adeout
in Concilio Aquileian. I. in tit. de reliq. Sancto-
rum cautum reperiatur vt infra, videlicet corpora
Sanctorũ transferri quidem non possunt sine Sedis
Apostolicæ licentia. Reliquiæ insignes de loco ad
locum transferri ita demũ poterunt, si Episcopus
decretum in Archiuio Episcopali, & libro particu-
lari seruandum ad rei gestæ perpetuam memoriã
fecerit, cur id fieri permiserit, tom. 4. Conciliorum
part. 2. fol. 585. col. 1. Et quamuis illud Concilium
sit prouinciale, & non confirmatum à Sede Apo-
stolica, ideoq; extra prouinciam non habeat vim
canonis, vt scripsi in cap. Canonum statuta, nu. 14.
supra de Constit. Est tamen magnæ authoritatis,
cum fuerit recognitum, & emendatum à S. Con-
gregatione Concilij, ad præscriptum Constitutio-
nis Sixti V. super institutione eiusdem Congrega-
tionis.
34 Sed quatenus dicta translatio non possit fieri
sine auctoritate Apostolica, dubitatur qua pœna
esset puniendus, qui huiusmodi corpora sine tali
licentia transferret. Respondetur considerandum
an subsit causa excusationis dolum excludens, ad
l. 3. §. Prima verba, ff. de sepul. viol. ex reg. glossæ
in l. Plagij, in ver. Iusta, C. ad legem Flauiam, de
35 Plag. Quod si nulla causa adducatur, cum in iure
certa non reperiatur huic facto annexa, pœna ar-
bitrio iudicis erit imponenda, argum. c. De cau-
sis, in fin. de offic. deleg. & cap. Sicut dignum, de
36 homicid. Sed quia in arbitrarijs ex similibus pro-
ceditur, l. Non possunt, ff. de legib. videndum erit
propterea cui delicto hoc assimiletur: & quidem
non videtur simile ei, qui cadauer spoliauit, de
quo in d. l. 3. §. Aduersus, ff. de sepulc. viol. nec ei,
qui violando sepulchrum corpus eruit, de quo in
l. 4. & l. fin. C. eod. cum in casu nostro cesset mo-
dus iniuriosus, seu violentæ, & iniuriosę spoliatio-
nis. Nec est simile vero sacrilegio, quia rei furtum
facere noluit; vnde videtur potius simile alienanti
res ecclesiasticas, vt elici potest ex Abb. in c. Nul-
lus, in princ. de iure patr. & Calder. in cons. 2. de
Baptis. vbi simile dicit de eo, qui ius baptizandi
alij

37 alij confert ecclesiæ: & tamen hunc censet indistinctè nō incidere in excommunicationem latam contra alienantes res ecclesiæ per Extrauag. Pauli II. Ambitiosæ, de reb. eccles. non alien. quæ loquitur de alienantibus res temporales ecclesię, nō autem spirituales; quia cum d. c. Excommunicatio sit latæ sententię, ad alium casum non potest per iudicem extendi, saltem pro delicto iam perpetrato, quia nō potest iudex per suam extensionem facere, vt qui non erat excommunicatus, sit modo excommunicatus sine nouo delicto. Vnde videtur pœna esse omnino imponenda arbitrio iudicis, secundum regulam, d. c. De causis.

De Obseruatione Ieiuniorum.

Cap. Consilium.

SVMMARIVM.

1 *Vigiliæ omnium Apostolorum sunt in præcepto præter vigilias Apostolorū Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangelistæ.*
2 *Nec valet contraria consuetudo Gallicana.*
3 *Carnium esus in Quadragesima ægrotis est indulgendus.*
4 *Carthusiensium statut, qui languentibus in extrema necessitate carnes non concedunt, an sit periculosus, & n. seqq.*
5 *Carnium esus an aliquo casu sit necessarius ad liberandum infirmum à mortis periculo.*
6 *Carnibus non vescebantur homines in prima ætate, idest ante diluuium.*
7 *Iuramentum, & votum non ligant, cum sine interitu salutis corporalis seruari non possunt.*
8 *Carnibus in Quadragesima vesci non licet etiam ex legitima caussa sine licentia Episcopi.*
Et quid si causa sit vrgens, n. 10.
9 *Referendarij in Quadragesima ouis, & lacticinijs, & de consilio vtriusque Medici carnibus vesci possunt.*
10 *Ieiunium an, & quando possit quis soluere propria authoritate.*
11 *Quid si causa sit euidens.*
12 *Et quid si dubia sit.*
13 *Et quid si subsit periculum scandali.*
14 *In ieiunio an ex iusta causa dispensare possit proprius Sacerdos.*
15 *Consuetudo an in ieiunijs sit seruanda, & num. seq. vsque in finem.*
Quid in consuetudine ieiunij inductiua, n. 16.
Quid in ieiunij translatiua, n. 30.
Et quid in ieiunij relaxatiua, n. ...
16 *Ieiunium quid sit.*
17 *Ieiunia consuetudinaria seruanda sunt à diœcesanis, & indigenis perinde atque indicta ab Episcopo.*
18 *Episcopus indicere debet obseruantiam consuetudinis inducentis ieiunium, vel abstinentiam à carnibus in sua diœcesi.*
19 *Carnium abstinentia seclusa consuetudine in sola die Veneris per totam hebdomadam est in præcepto.*
20 *Carnes comedere in Sabbatho est mortale, vbi non est consuetudo comedendi; aliàs secus.*
21 *Carnium vsus apud Græcos in die Sabbathi est tolerandus, vbi sine scandalo fieri potest.*
22 *Intellectus, c. Sabbatho, de consecr. dist. 3. & cap. Quia dies, dist. 5.*
23 *Ieiunium in sexta feria non est ex præcepto sed ex consilio tantum.*
24 *Ieiunium in Aduentu Domini non est in præcepto, nisi hoc habeat consuetudo.*
25 *Idem in vigilijs Rogationum.*
26 *Consuetudo in ieiunijs non extenditur de loco ad locum.*
27 *Nec de vno ad aliud genus personarum.*
Consuetudo laicorum in ieiunijs non ligat clericos, nec clericorum sæcularium religiosos, ibidem.
28 *Consuetudo de vna in aliā diem ex rationabili caussa ieiunium transferens seruanda est.*
29 *Consuetudo regionis seruari debet in colenda festiuitate S. Bartholomæi.*
30 *Idem in festiuitate B. Margaritæ.*
31 *Ieiunium propter magnam loci solemnitatem potest authoritate Episcopi in aliam diem transferri.*
32 *In Gallia, vbi sunt ecclesia S. Quintini, non ieiunatur in vigilia omnium Sāctorum, sed tertia præcedenti die.*
33 *Peregrini, & viatores in ieiunijs, & abstinentia à carnibus debent se conformare consuetudini loci, vbi reperiuntur.*
Contrarium, num 37.
Declaratur, n. 38
34 *Cathalani, & Francigenæ, qui in suis partibus solent vesci carnibus in die Sabbathi, peccant si alibi vescantur vbi non est solitum, & n. 40.*
35 *Idem in Mediolanensibus, qui alibi comedūt carnes in diebus Carnispriuij.*
36 *Et in Castellanis, qui in Sabbato vescuntur extremis, vel interioribus partibus animalium in Lusitania, & Nauarra, vbi non est consuetum.*
37 *Intellectus, cap. Illa, 12. dist.*
38 *Exteri in ieiunijs tenentur seruare consuetudinem loci, si eò venerint animo habitandi, alias secus, secluso scandalo.*
39 *Scholares, & peregrini ligantur consuetudinibus loci, vbi moram trahunt.*
40 *Cathalani existentes in studio Tholosano peccant si iuxta consuetudinem Cathaloniæ vescantur carnibus in Sabbatho, sed non è conuersa.*
41 *Habitatio de præsenti sufficit ad sortiendum forum pœnitentialem, nec requiritur domicilium.*
42 *Viatores non sortiuntur forum loci, per quem transeunt.*
43 *Nec dicuntur moraliter in eo esse.*
44 *Consuetudo ieiunij relaxatiua valida est, si sit generalis in tota ecclesia.*
45 *Consuetudo particularis ex rationabili caussa potest in partem ieiunium relaxare, seu interpretari quoad horam, collationem, & cibos, & num. seq.*
46 *Ieiunij de integritate quæ sint.*
47 *Ieiunium soluitur ex geminata comestione.*
48 *Secus si aliquid sumatur pro collatione serotina magis ad sustentationem naturæ, quàm ad delitias.*
49 *Et refellitur quorumdam opinio circa collationem in vigilia Natalis Domini.*
50 *Hora comedendi in diebus ieiunij, quæ sit de consuetudine.*
51 *Et quæ de iure scripto.*
52 *Cur in Quadragesima sit hora Vesperarum.*

Dies

53 *Dies sicut expletus dicitur post vesperas.*
54 *Ouis, & lacticinijs vesci licet in ieiunijs extra Quadragesimam, nisi obstet consuetudo.*
55 *Consuetudo quæ in totum relaxat ieiunium an valeat.*
56 *Quid in ieiunijs solemnibus.*
57 *Et quid in alijs non solemnibus.*
58 *Ieiunia, quæ à singulis Diœcesanis per singulas Diœceses indicuntur, ab omnibus subditis sunt seruanda.*

CONSILIVM. Doctores non summant propter varia dicta, quæ satis per se sunt clara. Diuiditur in septem partes, quæ patent per septem distinctos, SS.

2 Nota primò ex principio litteræ, ieiunium esse in præcepto in vigilijs omnium Apostolorum hoc est duodecim quos enumerat glossa in cap. vnico, in ver. Duodeno, de reliq. & vener. Sanct. lib. 6. præterquam in duabus vigilijs hic exceptis Apostolorum scilicet Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangelistæ ob rationem in littera expressam, & hoc nõ
2 obstantibus Gallicanis versibus, quos hic recitat glossa 1. videlicet:

Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone, Iudas,
Vt ieiunemus nos admonet, atque Matthæus.

Nulla enim est ratio diuersitatis inter hos, & alios Apostolos; & cum omnes fuerint pares merito, pari etiam cultu sunt venerandi, secundum Abbat. hic num. 4. vt eorum sit æqualis festiuitas, quorum æqualis est Sanctitas. c. Scire, 70. dist. Io. Andr. hic num. 8. in glos. 1. & Cardin. n. 2. vers. Oppono. Ad hoc d. cap. vnico, de reliq. & vener. Sanctor. in 6. Neque enim in his solemnibus ieiunijs quidquam operatur consuetudo, cum sic irrationabilis, vt latius dicã infra n... & in c. seq n...

3 Secundò nota in S. Item de illis esum carnium in Quadragesima ægrotis esse indulgendum, & põdera rationem in textu expressam, videlicet vt debilibus, & infirmis propter abstinentiam à carnibus periculum non emergat. Quam litteram
5 inducunt quidam contra Monachos Carthusianos, quorum statum asserunt esse periculosum ex defectu charitatis, quia languentibus in extrema necessitate carnes non concedunt, & Hostiens. num. 5. in verb. Ab alijs, redarguit illos qui infirmis non compatiuntur more Carthusiensium. Sed illorum statum, vt hic recitat Io. Andr. nu. 3. efficaciter tuetur Magister Arnaldus de Villa Noua summus Medicus, & Theologus prosequendo verbum illud Psalmi 68 *Aduersus me loquebantur, qui sedebant in porta*, &c. sobinducens illud Cantici 5. *Percusserunt me, vulnerauerunt me, & tulerunt pallium meum*, & illis in proposito coaptatis, probat oppugnantium doctrinam esse phantasticam, & falsam; imò, & hæresim sapere. Falsitas paret, quia qui se obligat ad illud statutum ordinis, hoc facit ex amore Dei. Sed illa charitas est suprema, quæ Deum respicit per obiectum. Ergo quod fit propter Deum, & non in odium proximi, non potest dici contra charitatem. Quod
5 autem dixit hæresim sapere, probat, quia aduersatur approbationi, & tolerantiæ Romanæ ecclesiæ, & fingit nouum dogma in pertinẽtibus ad vtilem statum fidelium ponendo languentes quandoque non posse à mortis periculo sine esu carnium liberari, & sic ad vitæ longitudinem esum carnium necessarium: [nam, vt ipse ait, virtus vitalis deficiant propter malitiam morbi, illam resoluentis, aut propter defectum alimenti per quod habet conseruari, vel restaurari.] Primò casu probat auctoritate Hippocratis dicentis: Si deficientibus præ furia morbi cibus exhibeatur, suffocationis, vel alterius vexationis grauamine superaddito, coguntur vitam finire celerius. Deficientibus autem propter penuriam alimenti si denegetur cibus, & medicationi subdantur, expirant velocius tabefacti. Vnde fit vt deficienti propter morbi magnitudinem non prosint, sed obsint carnes. Deficientibus verò propter alimenti penuriam, prosint. Sed probat plus competere vinum mediocre maximè aromaticum, & vitellos ouorum mediocriter molles; quia velocissima digestione conuertuntur in laudabilem, & multum sanguinem, & quasi sine fæcibus. Carnibus autem, & cæteris alimentis aliqua prædictarum conditionũ deest. Concludit ergo Aduersarios moueri, aut ex inuidia, aut ex animi passione, aut ex ignorãtia physicæ, secundũ quam ad virtutẽ vitalem, vel cognitiuam magis competunt supradicta, quàm carnes. Licet fateatur ad cõfortandam virtutem motiuã magis conuenire carnea. Sed dicit inducendo Galenum confortationem virtutis motiuæ non esse in ægris necessariam, quia modicum egent ipsius operatione. Ergo nec egent necessario esu carnium. Demum subdit in sacra Scriptura non reperiri, si carnium infirmis necessarium; quod tamen de vino legitur 1. ad Timoth. 5. c. Etsi Christus ad finem, supr. de iureiur. Item ad Roman. 14. *Qui infirmus est, olus manducet*, non dixit carnes. Item Psalm. 103. *Vinum lætificat cor hominis*, & panis confirmat illud; Cor autem est principium materiæ virtutis vitalis, quæ confortatur per cordis lætitiam. Inducit quoque exempla Christi, quem multi etiam infirmi sequebantur, vt à languoribus sanarentur, Lucæ 6. [Quibus tamen egentibus alimento, quia tribus diebus ieiunauerant. parauit non carnes, sed pisces,] Marc. 8. [Similiter nec Dauid illi Amalechitæ, qui tribus diebus, & noctibus non comederat, 1. Reg. 30.] Itẽ virtute deficiente propter penuriam cibi esum carnium non esse necessarium confirmat experiẽtia: nam videmus in ipso ordine octuagenarios, &
6 centenarios mundorum sensuum. Item in prima ætate, idest vsque ad Diluuium, diutius vixerunt homines, quàm in alijs ætatibus; & tamen non vescebantur carnibus, sed terræ nascentibus. Genes. 3. ad fin. ibi, Comedes herbas terræ. Ad Noè autem dixit post diluuium, cap. 9. omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum, cap. Ab exordio, 35. dist. quod est Hieronymi contra Iouinian. lib. 1. & subijcit Io. Andr. se hunc libellum ita in compendium redegisse, quia etiam suo tempore quamplures notabilis status amicis suis Carthusiensibus, apud quos est vera religio, detrahere conabantur, & illius verba ad litteram hic referunt, & sequuntur Anton. de Butr. num. 10. Cardin. in S. Item de illis, n. 2 & Ioan. de Anan. in cap. Sicut ex litterarum, num. 2. infra de homicid. & consentit hic Petr. de Anchar. n. 4. in vlt. not.

7 Verum Abb. in cap. Si verò, n. 2. vers. Et per hoc dicerem, supra de iure iur. Si, inquit, à peritis medicis diceretur Fratrem Carthusien. Ordinis non posse aliter mortem euadere, nisi per esum carniũ, non obstante regula, seu voto deberet carnes comedere. Sicut enim iuramentum non ligat pro-

pter

pter periculum mortis, c. fin, 22. q. 4. ita nec votum,
cum paribus passibus ambulent, vt notatur in
cap. 1. ead. caus. & quæst. in cap. Debitores, de iu-
reiur. in cap. Licet, & in c. Magnę, de voto. Et quã-
uis mox fateatur Arnaldum de Villa Noua sum-
mum, & quasi diuinum Medicum in tractatu hac
de re edito concludere vitam posse restaurari sine
esu carnium: Subdit tamen, Si ex circumstantijs
Medici dicerent contrarium, procedere primum
dictum. Item posset contingere, vt oua infirmo
essent fastidio, & horrori, ita vt non posset illa su-
mere, vt pluribus accidit, quo casu in dubio hoc
esset tenendum; quoniam necessitas excusat ab
omni pręcepto, vt hic in textu, qui etiam non ob-
scurè supponit hanc necessitatem in proposito esse
possibilem. Vnde conclusio est, iuramentum, &
votum non esse seruandum, cum sine interitu sa-
lutis corporalis seruari non potest, prout etiam
concludit glos. 1. in d. cap. Si verò. Itaque, vt ver-
bis Syluestri vtar in ver. Iuramentum, 4. num. 10.
vers. Ex prædictis, Abbas Carthusienses indistin-
ctè non reprobat, sed tantum in casu, & iudicio
meo bene dicit.

8 Vltimò nota in §. Præterea, non debere quem
vesci carnibus in Quadragesima, & solemnibus
ieiunijs sine licentia Episcopi, etiamsi legitima
causa subsit eas comedendi, puta infirmitas, seu de-
bilitas, eiusmodi enim licentia exigitur, quia multi
possent ægritudinem fingere, & inter infirmitatem
& infirmitatem est distinguendum, sicut inter coa-
ctum, & coactum, vt in c. Maiores, §. Propter quod,
supra de Baptism. secundum Host. hic n. 5. in ver.
Sic tamen. Io. Andr. n. 4. Butr. num. 10. in fine, &
Abb. n. 5. Tu dic apertè hoc sancitum esse in Con-
cilio Toletano VIII. cap. 9. in hæc verba. [Quis-
quis absque ineuitabili necessitate, atque fragili-
tatis euidenti languore, seu etiam ætatis impos-
sibilitate diebus Quadragesimę esum carnium
præsumpserit attentare, non solum reus erit Re-
surrectionis Dominicę, verum etiam alienus ab
eiusdem diei sancta communione, & hoc illi cu-
muletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab om-
ni esu carnium abstineat gulam, quia sacris die-
bus abstinentię oblitus est disciplinam. Illi verò,
quos aut ętas incuruat, aut languor extenuat, aut
necessitas arctat, non ante prohibita violare præ-
sumant, quàm à Sacerdote permissum accipiant]
refertur ab Yuone par. 15. cap. 89. & tom. 2. Concil.
9 par. 2. pag. 495. Porrò in indultis vescendi carni-
bus consueuit apponi clausula, *de consilio vtrius-
que Medici*, vt in indulto referendariorum vtrius-
que Signaturæ, de quo in Constitutione Pauli III.
debita, in §. 17. ibi, [Quadragesimalibus, & alijs
temporibus, quibus esus carnium, ouorum, casei,
& lacticiniorum, de iure, vel consuetudine est pro-
hibitus, eisdem ouis, caseo, butyro, & alijs lacti-
cinijs; ac de vtriusq; Medici consilio carnibus absq;
conscientię scrupulo vti, frui, & vesci, &c.] in Bullar.
10 tom. 1. pag. 560. Verumtamē si causa esset vrgens,
non peccaret qui sine licentia carnibus vescere-
tur, vt hic patet in §. Cum autem, & tenet Abb.
nu. 4. in vlt. notab. Confert text. in l. 1. in princ. ibi,
[nam interdum locus, vel tempus non patitur ple-
niùs deliberandi consilium, ff. de exercit. act. &
quod dixi in cap. Relatum, à nu. 33. supra de Cler.
11 non residen. Plenius tamen in hoc distinguit Syl-
uest. in ver. Ieiunium n. 20. vers. Tertium, tradens
regulam, quam dicit seruandam esse ex mente
omnium Doctorum: nam aut certum est quem
ieiunare non posse ex causę euidentia; Et tunc
potest propria auctoritate ieiunium dimittere.
12 Aut est dubium; & consulendus est vir bonus, &
peritus, puta medicus, aut confessor, vel alius, &
si illius iudicio causa sit euidens, similiter potest ie-
iunium frangi propria auctoritate: nam & eo casu
causa euidens dici potest. Sin autem idem peri-
tus sit dubius; tunc oportet adire Superiorem,
qui declarare potest authoritatiuè dispensando in
13 dubio. Verum si subesset periculum scandali, etiā
stante causa euidenti, petenda esset dispensatio. In
14 huiusmodi autem dispensatione Superior est Epi-
scopus tantum, nec sufficit licentia simplicis Sa-
cerdotis etiam ex iusta causa, secundum Host. hic,
nisi summa necessitas immineret, ita vt sine pe-
riculo ad Episcopum recursus haberi non posset, li-
cet S. Thomas in 4. dist. 15. q. 3. art. 2. q 4. ad ter-
tium teneat Sacerdotem posse dispensare, Sed Ca-
nonistæ contra per hanc decralem.

15 QVAERO generaliter vtrum in ieiunijs ser-
uanda sit consuetudo.

Pro clariori solutione puto tres casus esse distin-
guendos. Aut enim consuetudo est ieiunij indu-
ctiua, aut est ieiunij translatiua, aut ieiunij rela-
xatiua.

16 In primo casu absque dubio seruanda est con-
suetudo, cap. Illa, 12. dist. & ibi Præpos. num. 5. &
cap. Vtinam, 76. dist. nam, vt inquit Innoc. com-
muniter receptus in rubrica aliàs in cap. 1. n. 2. vers.
Tertium ieiunium, supra eodem Ieiunium est ab-
stinentia victus secundum ordinationem ecclesiæ
17 siue scripto, siue consuetudine approbatam. Vn-
de Petr. de Palude in 4. dist. 15. apud Syluestr. in
ver. Ieiunium, n. 7. dicit ad ieiunia consuetudina-
ria ipsam consuetudinem ligare, etiamsi scriptura
non dicat, arg. c. In his rebus, 11. dist. Ideoque si in
aliqua diœcesi consueuerit certo die ieiunare, hoc
ieiunium seruandū esse à diœcesanis, & indigenis,
sicut si Episcopus ieiunium indiceret. Quod clarè
18 probatur, hic in §. Item de illis, vbi Pontifex con-
sultus de illis, qui carnes comedunt in Sabbatho,
respondit: Super hoc consuetudinem tuæ regionis
facias obseruari. Vnde per hanc litteram Episco-
pum Diœcesanum indicere debere obseruantiam
consuetudinis inducentis ieiunium, seu abstinen-
tiam à carnibus in sua Diœcesi, docent Host. n. 4.
in ver. Consuetudinem, & num. 5. in verb. Sic ta-
men, Butr. num. 6. Cardin. in §. Item de illis, nu. 1.
& reliqui.

19 Hinc infertur primò, vt abstinentia à carnibus
circumscripta consuetudine in sola die veneris per
totam hebdomadam sit in præcepto, vt in c. De
20 esu carnium. Et quod ibi notatur, de consecrat.
dist. 3. At comedere carnes in Sabbatho est mor-
tale vbi non est consuetum, vt in cap. Quia dies, de
consecr. dist. 5. non autem vbi est consuetudo co-
medendi, vt in Francia, Catalonia, & alijs parti-
bus; quia statur consuetudini, vt in d. c. Illa au-
tem, 12. dist. & concludit Abb. hic in 1. notab. &
21 Syluest. in verb. Ieiunium, n. 28. vers. Tertium. Vn-
de & apud Græcos tolerandus est vsus carnium in
die Sabbathi, vbi sine scandalo fieri potest, in locis
tamen ipsorum, & inter eos tantum, vt cauetur in
Constitutione Clementis VIII. pro instructione
super aliquibus ritibus Græcorum, edita 31. Au-
22 gusti 1595. in §. 6. in Bullar. tomo 3. pag. 47. Nec
obstat text. in cap. Sabbatho, de consecrat. dist. 3.
per

per quem textum glossa hic in verb. In Sabbatho,
dicit non debere carnea comedi in die Sabbathi.
Quoniam loquitur de consilio, sicut cauetur de
die Mercurij secundum Abb. & Syluest. locis cita-
tis. Vnde Archid. ibi, quem cęteri sequuntur, ex-
ponit verbum, *non debemus*, de honesto, non de
præcepto. Rursus non obstat text. in cap. Quia
dies, de consecr. dist. 5. vbi dicitur: Quicumque
se Christianæ religionis participem esse desiderat,
ab esu carnium eadem die (scilicet Sabbathi) ab-
stineat. Etenim eodem modo Gregorius VII. eo
loci non loquitur de præcepto, sed de consilio, vt
probat littera ibi, *admonemus*, & notat glossa in
eod. ver. Et Syluest. vbi supra, nisi sit consuetudo,
vt abstineant, vt ibi per glossam.

23 An autem sexta feria non solum abstinentia à
carnibus, sed etiam ieiunium sit in præcepto, Do-
ctores non conueniunt. Sed communiter tene-
tur ieiunium non esse ex præcepto, sed ex consilio
tantum, prout de communi testatur Abb. in cap.
seq. num. 1. & notat Innoc. in rubr. aliàs in cap. 1.
supra eodem.

24 Infertur secundò vt quamuis in Aduentu Domi-
ni ex præcepto non sit ieiunandum, vt hic est tex-
tus quasi expressus in §. Ieiunium. Secundum Ab-
bat. ante num. 1. post Innoc. vbi supra nu. 3. Quid-
quid dixerit Butr. hic nu. 2. tamen secus sit, si hoc
habeat consuetudo: Vnde Pontifex hic dicit ta-
men apud nos ieiunatur, quasi dicat, habemus
hoc de consuetudine; Super hoc autem nullum
statutum facimus, nec aliquem adstringimus, sed
quilibet consuetudinem suam seruet, vt formali-
ter inquit Host. hic num. 4. in ver. Apud nos, eu-
ius dictum sequuntur Io. Andr. num. 1. in eodem
ver. Cardin. num. 3. Collectar. num. 4. & Abb. an-
25 te nu. 1. vers. Vnde hic Papa. Et quod dictum est
de Aduentu, idem intellige de Vigilijs Rogatio-
num, in quibus consuetudo s. ruanda est, vt nota-
tur in cap. Rogationes, de consecr. dist. 3. & per
Abb. in rubr. sup. eod. n. 6. in fine, vers. Item dubi-
tatur de vigilijs Rogationum.

26 Aduerte tamen, quia in huiusmodi consuetu-
dinibus non fit extensio de loco ad locum, adeò
ut nec consuetudo peculiaris Ecclesiæ Romanæ sit
necessariò obseruanda in alijs locis, vt notat glos-
sa in cap. 1 in ver. Docuit, de Summa Trinit. lib. 6.
& Abbas hic num. 1. & probatur in cap. Illa, 12.
distinct.

27 Rursus aduerte, quia in his consuetudinibus
nec fit extēsio de vno ad aliud genus personarum;
ideoque consuetudo laicorum non ligat Clericos,
nec Clericorum sæcularium religiosos, quia distin-
cti sunt modi abstinentiæ inter hos tres status, &
plures abstinentias habent Clerici, quàm laici, &
religiosi, quàm clerici sæculares. Vnde non opor-
tet vt ad eorum ieiunia ligentur, quorum etiam
consuetudinibus à suis ieiunijs non absoluuntur,
secundum regulam iuris, quem non honoro, nec
onero. Ita Syluest. in d. ver. Ieiunium, n. 7. Et hæc
de consuetudine ieiunij relaxatiua.

28 In secundo autem casu principali, idest in con-
suetudine ieiunij translatiua, concinde seruandam
esse consuetudinem, secundum quam ieiunium in
certa die ab ecclesia indictum in aliam diem ex
rationabili causa translatum est, vt hic per Host.
29 num. 4. in ver. De cetera, & probatur in §. De fe-
stiuitate, vbi est expressum in colenda festiuitate
S. Bartholomæi, & consequenter in eius vigilia
seruandam esse regionis consuetudinem, hoc enim
ex rationabili causa introductum est: nam cum
die 24. Augusti fuerit excoriatus, & die sequenti
obierit, alicubi colitur dies martyrij, alicubi verò,
vt Romæ, dies obitus, secundum Petr. de Sampso-
ne, Abb. Antiq. & Hostiens. vbi supra Collectar.
num. 1. & Io. Andr. eod. num. 1. in ver. Bartholo-
30 mæi, qui adducit simile de festiuitate B. Margari-
tę, cuius festum diuersis diebus colitur propter sui
diuersa martyria: nam secundum eum apud Bo-
nonienses celebratur die 13. Iulij, vel die 14. se-
cundum Anton. de Burr. n. 9. subdit tamen Ioan.
Andr. se reperisse in Specul. Histor. lib. 14. c. 2. co-
li debere die 20. Iulij, & ita colitur Romæ, & Pa-
tauij, vt refert Card. num 4. in fine.

31 Et hinc collige propter magnam loci solemnita-
tem in die ieiunij contingentem licitè fieri trans-
lationem, seu commutationem ieiunij in diem
præcedentem auctoritate Episcopi ad eum mo-
dum, quo festum Natiuitatis Domini, Assumptio-
nis Beatissimæ Virginis, vel alicuius Apostolorum,
si contingat feria secunda non ieiunatur in die
Dominico, sed in Sabbatho præcedenti, vt est ca-
sus in cap. prox. supra eod. & ita tenet Innocen. su-
32 pra in rubr. aliàs in cap. 1. num. 3. vbi refert in qui-
busdam locis Franciæ scilicet vbi sunt ecclesię San-
cti Quintini, non ieiunari in vigilia omnium San-
ctorum, sed tertia præcedenti die, & sequitur Ab-
bas, hic in 2. notab. Præpos. in cap. Denique n. 23.
in fine 4. distinct. & Syluestr. in verb. Ieiunium,
num. 19.

33 Hinc etiam, & ex textu collige peregrinos, &
viatores in ieiunijs, & abstinentia à carnibus de-
bere se conformare consuetudini loci, vbi repe-
riuntur, & ad hoc per Diœcesanos compelli posse,
vt hic paret, & est optimus textus in d. cap. Illa, 12.
dist. vbi Augustinus: [Nec disciplina vlla est in
his melior graui, prudentique Christiano, quàm
vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad
quamcumque fortè deuenerit,] & infra. [Mater
mea Mediolanum me consecuta inuenit ecclesiā
Sabbatho non ieiunantem, cœperat fluctuare
quid ageret. Tunc ego consului hac de re beatis-
simę memoriæ virum Ambrosium, & ille ait: Cum
Romam venio, ieiunio Sabbatho, cum Mediola-
ni sum, non ieiunio. Sic etiam tu ad quam forte
ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam
non vis esse scandalo, nec quemquam tibi,] vbi
glossa in ver. Societatem refert illud vulgatum.

Si fueris Romæ, Romano viuito more,
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.

34 Et pro hac parte concludit Abb. hic in fine subdēs
propterea peccare Cathalanos, qui comedunt in
his partibus carnes in die Sabbathi, licet illis in
eorum partibus licitè vescantur. Quod ante ipsū
docuit Cardinal. in Clem. Dignum, q. 5 de celebr.
Missar. & sequitur Syluest. vbi supra n. 28. dicens.
Qui carnes in die Sabbathi in suis partibus come-
dere consueuerunt, vt in Francia, & Cathalonia,
comedendo in partibus alijs, vbi hoc non est con-
suetum, secundum Directorium peccant, vt in
cap. Quia dies de consecr. dist. 4. & cap. Illa, 12. dist.
35 à contrario sensu. Et idem dicendum de Medio-
lanensibus, qui in alijs locis comedunt carnes in
diebus carnispriuij. De quo tamen vide Christo-
phor. Port. in §. Sed quod Principi, in fine instit. de
iure natur. vbi etiam prosequitur quid in Schola-
tibus, qui Mediolani reperiuntur eo tempore quo

Mediolanenses ex priuilegio S. Ambrosij vescun-
tur carnibus. De quo priuilegio latiùs dicam in
cap. sequenti, à n....

36 Id ipsum sensit Nauarr. in Man. cap. 28. nu. 12n.
vers. Sexto, vbi dicit peccare eum, qui vescitur
carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione,
etiam eo tempore, quo liceret ei vesci in sua; si-
cut è conuerso non peccat vescendo eis in regio-
ne, qua transit, vel in qua moratur, licet in sua
id ei non liceret. Nauarrus enim, & Lusitanus
vescentes in Castella die Sabbathi extremis, vel
interioribus partibus animalium, non peccant, li-
cet in suis terris ideis non liceret Castellanus autē
idem faciens in Lusitania, vel Nauarra, peccaret:
Hæc Nauarrus, & consensit illius auditor Couarr.
lib. 4. variar. resolut. cap. 20. n. 8. in fine.

37 Contrariam opinionem, idest peregrinos, &
viatores cessante scandalo non teneri in ieiunijs, &
abstinentia à carnibus se conformare consuetudi-
ni loci, ad quem diuertunt, tenet Archid. post Hu-
gon. in d. cap. Illa, in fine, 12 dist. Bellam. num. 2.
Turrecr. num. 2, in ver. Liberas, & Præpos. num. 6.
vers. Nota quod peregrinus. Dicunt enim extra-
neos, qui ad tempus viuunt inter illos, qui talem
habent consuetudinem, debere illam obseruare,
si non obseruando generent scandalum. Quod sa-
tis innuit littera ibi, [Si cuiquam non vis esse
scandalo, nec quemquam tibi.] Ait enim Apost.
1. ad Corinth 7. *Si scandalizauero fratrem meum,
non manducabo carnes in æternum*. Vel certè il-
le textus loquitur de consilio, & persuasione se-
cundum Hostien. relatum ab Archid. vbi supra. Et
complures Theologos pro hac sententia nouissi-
mè citat Thomas Sanchez de matrim. lib. 3. di-
sput. 18. num. 6. Pro qua præcipuè allegatur text.
in eod. cap. Illa, 12. dist. in illis verbis [Alia verò,
quæ per loca terrarum, regionesque variantur, si-
cut est quod alij ieiunant Sabbatho, alij non, &c.
totum hoc genus rerum liberas habet obseruatio-
nes.] Sed profectò alius videtur sensus Augustini
in eo canone: nam primò docet obseruandas es-
se traditiones, quæ in tota ecclesia obseruantur.
Vnde dum immediatè subdit, [Alia verò, quę per
regiones variantur, liberas habēt obseruationes;]
non videtur intellexisse liberum esse vnicuique
speciales consuetudines obseruare, vel non obser-
uare; alioqnin consuetudines locales non essent
ab incolis obseruandæ, contra textum hic. Sed
dixit *liberas*, idest sine peccato, ita vt sit sensus, Il-
la quæ ex generali consuetudine recepta sunt, ab
omnibus seruari debent; Sed illa, quæ ex consue-
tudine particulari sunt alicubi introducta, vt co-
medere carnes in Sabbatho, possunt obseruari li-
berè, & absque diuinæ maiestatis offensa, & hoc
sensu liberas habent obseruationes, quia illa ob-
seruantes non peccant. Sed hinc non sequitur vt
illas obseruare non teneantur. Vel certè intelle-
xit *liberas*, idest quoad extraneos, qui non tenen-
tur illas obseruare, nisi illuc diuertant, vt innuūt
sequentia verba, & declarat Turrecr. n. 2.

38 In hac varietate placet distinctio glossæ in dict.
cap. Illa, in ver. Veneris, vbi dicit referre an pe-
regrini sint morat uri, vel cito recessuri, idest an
venerint animo habitandi, an verò recedendi, vt
primo casu teneantur seruare consuetudinem loci,
vbi moram trahunt; in secundo autem non, seclu-
so scandalo, vt explicat glossa in cap. Quæ contra,
in ver. Aut Peregrini, 8. dist. Quam distinctionem
sequitur in d. c. Illa, Archid. num. 1. in ver. Serua-
re. Turrecr. n. 2. vbi verba illa, *libertas habet obser-
uationes*, exponit, idest quantum ad extraneos,
quia apud eos libera est huiusmodi obseruantia,
nisi veniant morat uri, vel nisi non obseruando, ge-
nerent scandalum. Nec dissentit Præpos. n. 6. dum
sequitur Archid. quoad eos, qui veniunt animo
non permanendi. Eodem modo distinguit Syluest.
in ver. Ieiunium, nu. 7. vbi post Paludan. tenet ad
ieiunia consuetudinaria teneri indigenas, & dioe-
cesanos: alienigenas verò; si veniant animo habi-
tandi, ex tunc ligari ieiunio consuetudinario, si-
cut & scripto. Si autem transeant solum, non li-
gari consuetudinibus, & statutis terræ, licet in co-
medendo cauere debeant à scandalo: nam *Si escā
fratrem meum*, &c.

39 Primum membrum distinctionis glossæ, vide-
licet de exteris, & peregrinis, qui in loco sunt mo-
raturi, probatur in d. c. Quæ cōtra mores, 8. dist. ibi,
[Nulla ciuis, aut peregrini libidine violetur.] Per
quem textum Specular. in rubr. de Constit. nu. 7.
dicit euidenter probari scholares, & peregrinos
40 ligari consuetudinibus loci vbi moram trahunt.
Vnde benè Cardin. in clem. 2 in 5. quæst. de cele-
brat. Missar. scripsit Cathalanos existentes in stu-
dio Tholosano peccare si contra consuetudinem
Cathaloniæ vescantur carnibus in Sabbatho iux-
tà consuetudinem patriæ, & consentit, Imola ibi-
dem, col. 2.

41 Et quamuis glossa præalleg. in d. cap. Quæ con-
tra, dicat solùm perpetuò habitantes obligari lege
ciuitatis, vt l. Debitor, ff. de Pignor. tamen illud
verbum, *perpetuò*, plerique ex Doctoribus non
ponunt, sed simpliciter exigunt vt habeant animū
habitandi, vel vt sint morat uri, quod in idem re-
cidit, & ad sortiendam Parochiam, seu forum
Pœnitentialem non requiritur translatio domici-
lij, vel animus perpetuò illic permanendi, sed suffi-
cit sola habitatio de præsenti secundum opinionē
Feder. de Sen. cons. 254. incipien. Quæstio subse-
quens. Quam pluribus tuetur Anchar. in cap. De
vxore, num. 1. de Sepultur. & eam commendat,
Abb. in cap. Extirpandæ, §. Qui verò, n. 11. de
præben. & magis communem dicit in cap. Omnis
vtriusque, n. 23. de Pœnit. & remiss. Quam etiam
sequuta est Sacra Congregatio Concilij, vt scripsi
in c. fin. supra de Paroch. vbi hunc articulum val-
dè à Doctoribus controuersum plenè examino.

42 Secundum verò distinctionis membrum, scili-
cet de illis, qui statim sunt recessuri, & sic de trans-
euntibus, clarè probatur per text. in l. Hæres ab-
sens, §. Proinde, ff. de iudic. vbi patet viatores non
sortiri forum loci, per quem transeunt, & subne-
ctitur ratio, quia durissimum est quotquot locis
quis nauigans, aut iter faciens delatus est, tot lo-
cis se defendere. Circa quod vide quod scripsi in
43 cap. fin. supra de foro compet en. Item facit pro
hac parte, quia qui transit, aut breui tempore di-
uertit ad aliquem locum, non dicitur moraliter
in eo esse, l. Quæsitum, §. fin. & l. Si ita, ff. de le-
gat. 3 c. Nam & ego, de verbor. signific. & cap. Ad
nostram, de regular. vbi glossa in ver. Statim, dat
concordantes. Confert decretum Concilij Trid.
in cap. 1. sess. 23. ibi, [Quoniam qui aliquantisper
tantum absunt, ea veteri Canonum sententia non
videntur abesse.] Ad idem textus in cap. Is qui,
de Sepultur. lib. 6. vbi qui ad villam ruralem se
transfert recreationis causa, vel vt ruralia exer-
... ceat,

ceat, non efficitur ibi Parochianus; & notat Cardin. in Clem. s. num. 8. vbi etiam Vitalin. nu. 29. de priuileg.

44 In tertio denique, & vltimo casu principali, idest in consuetudine ieiunij relaxatiua, distingue. Aut consuetudo est vniuersalis in tota Ecclesia; aut est particularis in aliqua regione, vel loco. Si consuetudo sit vniuersalis, illa proculdubio seruanda est, text. est in d. cap. Illa, 11. distinct. ibi, [& si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa quacumque se diffundit Ecclesia.] & tenet gloss. communiter approbata in cap. proximo, in ver. Consuetudinem, infra eod Consuetudo enim Ecclesiæ vniuersalis tamquam lex seruāda est, cap. Perniciosus, sup. de celeb. Missar. Et est ratio, quia illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs commendata, atq; statuta retineri, quæ sunt verba textus in d. cap. Illa, & ibi notat Archid. in princ. Et inde fit vt illi, qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possint, secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis, vt est casus in cap prox. infra eodem. Confert decretum Concilij Tridentini de Canonicis scripturis, sess. 4. vbi S. Synodus traditiones vel tamquam ore tenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conseruatas pari pietatis affectu, ac reuerentia suscipit, ac veneratur. Ad idem sess. 13. de Sanctiss. Euchar. Sacram. cap. 8. ibi, Qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens iure, ac merito retineri debet.

45 Sin autem consuetudo sit particularis in aliqua regione, vel loco, iterum subdistinguenda sunt duo membra. Primum est, cum consuetudo non relaxat ieiunium in totum, sed in partem dumtaxat. Et in hoc primo membro, cum de integritate ie-
iunij secundum Richar. in 4. apud Syluest. in ver.
46 Ieiunium, n. 9. Tria sint, videlicet comestio vnica, determinata hora comedendi, & abstinētia à carnibus; item ouis, & lacticinijs in Quadragesima: in his omnibus aliquid potest rationabilis consuetudo, vt tenet Abb. in rubr. supra eod. num. 4. vbi quod dixit Hostien. hic, videlicet consuetudinem nihil posse in ieiunijs solemnibus, declarat procedere quando consuetudo ex toto vult illud tollere. Secus si interpretetur qualiter sit explendum ieiunium, puta quoad collationem, horam, & cibos, & huiusmodi; quia consuetudo est optima legum interpres, cap. Cum dilectus, de consuet. & sequitur Syluest. in verb. Ieiunium, num. 8. Dummodo tamen huiusmodi consuetudo ex rationabili, & honesta causa introducta sit, non autem vt homines intendant ventri, & gaudijs temporalibus, vt per Abb. in c. seq. n. 3.

47 Hinc infertur primò, vt quamuis geminata comestio in die ieiunium soluat eo quod vniuersalis Ecclesiæ consuetudo, quæ pro lege habenda est, sic obtinuit vt semel tantū comedatur, vt tenet Goffred. & communiter Theologi in 4. dist. 15. teste Syluestro in ver. Ieiunium, num. 9. & probat Abb. in rubr. num. 3. inducens ad hoc cap. Quadragesi-
48 ma, de consecr. dist. 5. & cap. Sint tibi, dist. 4. Tamen secundum eum aliquid sumere pro collatione serotina magis ad sustētationem naturæ, quàm ad delicias, non est peccatum, nec ieiunium frangitur, dummodo hoc fiat temperatè secundum consuetudinem loci, de quo vide plenius per Syluestr vbi supra num. 10. vers. Tertium, de collatione serotina; licet non defuerint ex recentioribus, qui in hac materia vsque adeò laxauerint habenas, vt scripserint in vigilia Natiuitatis Domini
49 propter consuetudinem licere pro refectione serotina comedere vsque ad sexdecim vncias panis, & dulciariorum, inter quos Facundez præcept. 4. lib. 1. cap. 4. num. 19. Quinimò Medina in 1. parte Instruct. de Confess. cap. 14. §. 10. vers. Donde se sigue; amplius putauit licere ex pane, & fructibus sumere quantum libuerit.

Sed profectò hoc non esset ieiunium moderari, seu interpretari, sed prorsus soluere, ac destruere. Vnde consuetudo huiusmodi in tam solemni ieiunio dicenda esset potius corruptela, vt patebit infra in 2. membro.

50 Infertur secundò, vt similiter quoad horā prandij in diebus ieiunij consuetudo sit lex, & statutum Ecclesiæ: & hoc secundum omnes est vt hora nona comedatur, teste Syluest. in ver. Ieiunium, nu. 12. Sed quia hora nona dicitur & in principio, & in fine, S. Tho. in 4. dist. 15. q. 3. art. 3. q. 3. videtur velle vt in omni ieiunio prandendum sit hora nona completa, idest hora tertia post meridiem, vt explicat Syluest. vbi supra nu. 11. & 12. Cæterum Petr. de Palude, cui adhæret Syluester ibidem, asserit hoc verum esse tantummodo quoad ieiuniū quadragesimale; in alijs verò dicit licitum esse prandere in principio Nonæ, idest in meridie. Sed quia huiusmodi lex est cōsuetudo, propterea, vt ipsi dicunt, consuetudini standum est populi Dei, vt in meridie non per Astrolabium, sed grosso modo computato comedatur, vt in cap. In his, 12. dist. Quod etiam docuit S. Thomas loco citato, & post eum Turrecrem. in d. c. Solent, num. 2. vers. Respondeo dicendum: & in verb. Hora, de consecr.
51 dist. 1. Iure tamen scripto nulla hora est determinata comedendi in die ieiunij nisi hora vesperarum tempore quadragesimali, vt est text. in d. cap. Solent, & tenent Abb. in rubr. supra eod num. 5.
52 & Syluest. vbi supra num. 12. Rationem egregiè assignant Petr. & Hugo, & post eos Archid. in d. cap. Solent, & Abb. vbi supra; quia scilicet ieiunium Quadragesimæ maioris celebramus ad imitationē Christi; & quia Christus ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus nihil comedens; deberemus & nos toto illo tempore ieiunare nulla die, vel hora comedentes, si natura pateretur humana. Sed quia hoc non est possibile in humanis præter diuinum miraculum; statuit Ecclesia, vt saltem per omnes quadraginta dies fictè sumptos
53 fideles ieiunarent: nam post vesperas expletas dies fictè expletus dicitur, cum aliud officium diurnum non supersit, vt latius per Archid. vbi supra, quem totidem verbis sequitur ibi Bellam. num. 5. vers. Sed quare hoc sic statuitur, & Turrecr. nu. 5. in ver. Hora, vers. Dicit autem Hugo.

54 Infertur tertiò, vt extra Quadragesimam in diebus ieiunij liceat vesci ouis, & lacticinijs, si hoc habeat consuetudo, vt est notabile dictum Archid. in cap. Rogationes, de consecr. dist. 3. quem sequitur Abb. supra in rubr. num. 5. vers. Sed vide notabile dictum: subdens hanc videri laudabilem consuetudinem, præsertim in ciuitatibus, vbi non est copia piscium, vt Senis.

Iure tamen scripto quamuis Goffredus in defi-

nitione ieiunij comprehendat abstinentiam à carnibus, & trahentibus sementinam originem à carnibus, vt ab ouis, lacte, & caseo, cap. Denique, 4. dist. idemque videatur sentire Innocent. supra in rubr. Dum dicit ex causa, puta propter penuriam piscium statui posse, vt liceat vti istis lacticinijs, licet veteres extra Quadragesimam secundum eum non frangant ieiunium, sed peccent; Veritas tamen est esum lacticiniorum non esse ab Ecclesia vetitum nisi in Quadragesima: nam d. cap. Denique, 4. dist. quod facit mentionem de his lacticinijs, loquitur de ieiunijs Quadragesimalibus. Sed in alijs ieiunijs nullus textus specificè de hoc disponit; & sic transeunt communiter Doctores, vt Abb. testatur supra in rubr. num. 5. & sequitur Syluest. in ver. Ieiunium, num. 15. dicens esum ouorum, & lacticiniorum interdictum esse in Quadragesima, vt in d. cap. Denique: non autem in alijs ieiunijs secundum S. Thomam, Petr. de Palude, & communiter Doctores; nisi hoc habeat cõsuetudo, quam vbique seruandam in ieiunijs dixerunt Augustinus, & Ambrosius in cap. Illa, 12. dist. & in cap. Vtinam, 76. dist. Vnde in omnibus ieiunijs præter Quadragesimam hæc comedi possunt, vbi consuetudo habet vt comedantur.

55 Secundum membrum superiùs propositum est cum consuetudo relaxat, & soluit ieiunium in totum: & sunt opiniones; nam glos. hic quam propter eius auctoritatem dicit esse menti tenendam Abb. num. 5. vers. Sed nota glossam, sentit consuetudinem hanc ieiunij relaxatiuam validam esse. Idemq; sentit Hostien. in summa hoc tit. §. Quan-
56 do ieiunandum. Verum idem Hostien. hic nu. 2. vers. Teneas tamen primam: retractat quod scripsit in Summa; ait enim esse quædam ieiunia solemnia, in quibus contraria consuetudo non operatur, sicut Quadragesimæ, & Quatuor Temporũ, & festiuitatum præcipuarum. Et hoc dictum Hostien. sequuntur hic Io. Andr. nu. 8. Butr. n. 12. Cardin. num. 2. & reliqui omnes. De communi
57 Præpos. in cap. Denique, num. 23. 4. dist. In alijs autẽ habet locum consuetudo, nisi Prælatus aliud iniungat, vt idem Hostien. notat post Innocent. in rubr. supra eod. vers. Sunt autem ieiunia indicta necessaria, & vers. Ad hæc, & secundum hoc dicit esse intelligendum quod scripsit in summa.
58 Ieiunia enim, quæ à singulis diœcesanis per singulas diœceses indicuntur, ab omnibus subditis sunt seruanda, cap. 1. ad fin. de consecr. dist 4. cap. Ieiunia, dist. 5. & notant Hostien. hic num. 5. in verb. Et alijs solemnibus ieiunijs, Io. Andr. num. 4. in fine, in eod. ver. Butr. num. 4. & 11. Anchar. n. 3. in 4. notab. & Cardin. in §. Præterea, num. 1. De hac tamen consuetudine ieiunij relaxatiua dicam plenius in cap. seq. in quęstione, An ex consuetudine immemorabili in populo Mediolanensi potuerit præscribi contra numerum quadraginta, duorum dierum Quadragesimæ ab Ecclesia institutum.

De Obseruatione Ieiuniorum.

Cap. Explicari.

S V M M A R I V M.

1 *Carnibus vesci licet si festum Natiuitatis contingat in sexta feria, exceptis professis, & conuentibus.*
2 *Regulares in sexta feria an teneantur à carnibus abstinere ex voto, an ex regula, & num seq. vsque ad n. 11.*
3 *Et an, & quando teneantur ex voto ad obseruantias regulares.*
4 *Regula Prædicatorum non obligat transgressores ad aliquam culpam neque mortalem, neque venialem, sed tantùm ad pœnam taxatam, & n. 9.*
5 *Religiosi ad quæ obligentur vltra communia Christianorum vincula.*
6 *Fratres Minores obligantur ex voto professionis ad omnia, quæ in regula ipsis sub verbis obligatorijs indicuntur.*
7 *Et in specie ad ieiunandum in sextis ferijs.*
8 *Votum in dubio intelligitur de simplici.*
9 *Præcepta regulæ ex sui natura obligant ad mortale.*
10 *Obligatio numquam inducitur vbi constat de mente legis obligare volentis.*
11 *Carnibus vesci non possunt in die Natiuitatis Domini, qui vouerunt illas numquam comedere.*
12 *Vouens abstinere à carnibus in sextis ferijs, an teneatur abstinere si ea die occurrat festum Natiuitatis, & n. seq. vsque ad n. 30.*
13 *Votum debet intelligi vt non sit inutile, sed aliquid operetur, & n. 20. & 22.*
14 *In voto magis attenditur intentio vouentis, quàm verba.*
15 *Vouens abstinentiam à carnibus in die, in qua peruenerit ad locum peregrinationis, vel in qua occurret salutatio Virginis, tenetur abstinere etiam in Dominica Resurrectionis.*
16 *Votum abstinentiæ à carnibus in die Veneris, an obliget in die Natiuitatis vbi non apparet de intentione vouentis, & n. 34.*
17 *Et quid si votum fuerit emissum in memoriam Passionis Domini.*
18 *Diebus festis licet non tantùm spiritualiter, sed etiam corporaliter honestè lætari in cibis, & vestibus.*
19 *Authoritas legis, vel Superioris in iuramento, & voto semper intelligitur excepta.*
20 *Votum abstinentiæ à carnibus in die Veneris, nisi comprehendat diem Natiuitatis, est derisorium.* Contrarium, num. 25.
21 *Statutum est nullum si disponat idem quod ius commune.*
22 *Voto se adstringere ad id, quod est in præcepto, non est inutile.*
23 *Funiculus duplex difficilius rumpitur.*
24 *Vouens abstinere à carnibus in diebus aliàs permissis tenetur abstinere etiam in die Natiuitatis.*
25 *In voto non fit extensio de casu ad casum.*
26 *Legis intellectus referri debet ad casum frequentius contingentem.*
27 *Ieiunare vouens in sextis ferijs tenetur etiam in die Natalis Domini.*

Cap-

28 *Consuetudo uniuersalis Ecclesiæ censetur traxisse originem ex traditionibus Apostolorum, vel ex Generalibus Concilijs.*

29 *Consuetudo potest ieiunium modificare, si ex rationabili causa sit introducta, non autem vt homines intendant ventri.*

30 *Mediolanenses an potuerint præscribere contra numerum quadraginta duorum dierum Quadragesimæ ab Ecclesia institutum, & num. seq. vsq. in finem.*

31 *Quadragesima ratione ieiunij est de iure diuino, ratione temporis ex traditione Apostolorum.*

32 *Quadragesima quot habeat hebdomadas.*

33 *Quadragesima nulla reperitur, quæ saltem quadraginta duos dies non habeat. & n.42.*

34 *Quadragesima in Ecclesia Orientali, in qua non ieiunatur Sabbatho, incipit in Quinquagesima.*

Quadragesima quadraginta duorum dierum, qua vtitur Ecclesia Romana, additi fuerunt alij quatuor, ibidem.

Mediolanensis Ecclesia hos quatuor dies non admisit, n. 37.

35 *Quadragesima S. Ambrosij, quæ sit, & n. 38.*

36 *Quadragesima est decima pars totius anni, instituta vt decima temporis Deo redderetur.*

37 *Mediolanenses, qui in baptismate puerorum pedes lauant aqua consecrata, excusantur ob auctoritatem Ambrosij.*

38 *Quadragesima Mediolanensis Ecclesiæ in quo differat a Quadragesima Ecclesiæ Romanæ.*

39 *Consuetudo præsertim ieiunij relaxatiua vt tollat legem, debet esse rationabilis, & legitimè præscripta, & n. 43.*

40 *Ratione legis manente, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit.*

41 *Consuetudo irrationabilis, & impræscriptibilis est quæ discrepat ab instituto vniuersalis Ecclesiæ, aut quæ est contra ecclesiasticam disciplinam.*

42 *Quadragesimam totam violauit, qui vnam diem abstinendo prætermisit.*

43 *Consuetudo requirit patientiam cum voluntate Principis, cuius est legem abrogare.*

44 *Priuilegium in materia non verisimili præsumitur falsum, & subreptitium.*

45 *Can. Denique, 4. distinct. non est B. Gregorij, licet sub illius nomine referatur.*

46 *Crimina sunt sustinenda ratione scandali, vel schismatis.*

47 *Consuetudo in delictis excusat multitudinem à pœna temporali, sed non à gehennali.*

1 EXPLICARI. Si festum Natiuitatis contingat in sexta feria, licitum est carnes comedere, exceptis professis, & vouentibus. Hoc dicit. Communis diuisio. Decisa consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Respondemus*.

2 Nota 1. ibi, *nec voto*, nec regulari obseruantia. Regularem non teneri à carnibus abstinere ex voto, sed ex regula, secundum Abb. hic num. 1. in 3. notab. Qui dicit hinc colligi argumentum opti-
3 mum Religiosum non obligari ex voto ad omnia, quæ continentur in regulari obseruantia; Sed votum versatur dumtaxat circa tria substantialia regulæ, de quibus in cap. Cum ad monasterium, in fine, de statu Monachor. & in hac opinione dicit fuisse B. Thomam, & Archid. in c. 1. 27. q. 1.

4 Sed de doctrina Abbatis ego valide dubito: nã aut regula non obligat transgressores ad aliquam culpam, vt in religione Fratrum Prædicatorum, in qua similes transgressiones non obligant ad culpam neque mortalem, neque venialem, sed solum ad pœnam taxatam sustinendam, teste D. Thoma in 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1. Et tunc certum est religiosis licere absque peccato vesci carnibus in die Natiuitatis Domini, c. Quisquis præceptis, §. Quod præcipitur, 14. q. 1. & cap. Denique, §. Hæc etsi legibus, 4. distinct. Neque hoc casu habet locum exceptio, de qua hic, quia loquitur tantummodo de his, qui ad abstinentiam obligantur ex voto, vel ex regula, vt probat littera ibi, *adstricti*. Aut regula obligat transgressores ad culpam, prout regulariter contingit si vtatur verbis præceptiuis, vel æquipollentibus, vt in iuribus supracitatis: & notat Abb. in cap. Nam concupiscentiam, num. 2. vers. Et tũc aut lex loquitur per verba præceptiua, supra de Constitution. & dicendum est religiosos teneri ad obseruantiam regulæ ex vi voti obedientiæ: quia qui resistit regulæ, Superiori resistit, & sic Deo, cap. Qui resistit, cap. Si Dominus, & cap. Iulianus, 11. q. 3. & notat Abb. loco citato. Quid enim refert an Superior ore tenus, aut scripto aliquid præcipiat? Et huius sententiæ est apertè Di-
5 uus Thomas vbi supra: Nam in corpore docet transgressionẽ regulæ in his, quæ pertinent ad exterius exercitium, sicuti sunt omnes exteriores obseruantiæ, obligare ad mortale indistinctè in concernentibus principaliter tria vota substantialia, scilicet paupertatis, continentiæ, & obedientiæ, In alijs verò, quæ ad prædicta ordinantur, obligare ad mortale in duobus casibus, videlicet propter contemptum, vel propter præceptum, siue ore tenus à Prælato factum, siue in regula expressum: Quia, inquit, hoc esset facere contra obedientiæ votum. Et in responsione ad primum ait; [Ille qui profitetur regulam, non vouet seruare omnia, quæ sunt in regula; sed vouet regularem vitam, quæ essentialiter consistit in tribus prædictis. Vnde & in quibusdã religionibus cautius aliqui profitentur nõ quidem regulam, sed viuere secundum regulã, idest tendere ad hoc vt aliquis mores suos informet secundum regulam, sicut secundum quoddam exemplar. Et hoc tollitur per contemptum. In quibusdam autem religionibus adhuc cautius profitentur obedientiam secundum regulam, ita quod professioni non contrariatur, nisi id, quod est contra præceptum regulæ. Transgressio verò, vel omissio aliorum obligat solùm ad peccatum veniale, quia huiusmodi dispositiones sunt ad principalia vota. Peccatum autem veniale est dispositio ad mortale in quantum impedit ea, quibus aliquis disponitur ad obseruanda principalia præcepta legis Christi, quæ sunt præcepta Charitatis.] Hæc S. Thomas, quem totidem verbis sequitur Archid. in cap. 1. num. 2. 27. qu. 1. & ipsemet Abbas in cap. Nam concupiscentiam, num. 4. vers. Nec obstat si dicatur, supra de Constitution. Atque ita S. Doctor sentit manifestè transgressionem obseruantiarum, quę præcipiuntur in regula, contrariari professioni, & voto solemni obedientię. Vnde Caietanus post princip. notat Religiosos omnes vltra cõmunia vincula omnium Christianorum teneri etiam ad tria Religionis vota, item ad præcepta facta à regula, vel prę lato, quæ tamen sub voto obedientiæ comprehenduntur, &
6 ad contemptum. Præterea contra Abbatem allego

go

go textum expressum in cap. Exijt, §. In primis,
vers. Ad omnia, de verb. signif. lib. 6. vbi Nicolaus
III. disertis verbis declarat Fratres Minores
obligari ex voto professionis ad omnia, quę in
eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs indicū-
7 tur. Et Clemens V. In Clemen. Exiui in §. Item
quia, eod. tit. commemorans quæ illa sint, recen-
set in specie obligationem ieiunandi in sextis fe-
rijs. Quamobrem verum non est quod dicit Ab-
bas Religiosum non teneri ex voto à carnibus ab-
stinere, sed ex regula; imò enim quisquis tenetur
ex regula, tenetur itidem ex professione, & voto
8 solemni obedientię. Neque obstat hæc decreta-
lis, quia dum excipit adstrictos ex voto, potest in-
telligi de voto simplici, prout in dubio intelligi
solet secundum ea, quæ notantur in cap. Rursus,
& cap. Meminimus. Qui Cler. vel vouen. & per
Brixien. in ver. Votum, dum verò excipit adstri-
ctos ex regula, intelligitur de adstrictis ex voto so-
lemni, & sic nulla est superfluitas. Ad hoc d. c. Me-
minimus, cap. Veniens, & cap. Rursus, eod. tit.

Saluari posset dictum Abbatis in eo casu, in quo
regula ieiunium præscribens in 6. feria non obli-
garet ad culpam mortalem, sed ad venialem dū-
taxat. Tunc enim Regulares si in illa die incide-
ret festum Natiuitatis, tenerentur ieiunare ex re-
gula, non autem ex voto, secundum D. Thomam
loco citato.

9 Aduerte etiam ad id, quod ex D. Thoma supe-
rius dictum, est videlicet; [Fratres Prędicatores ex
similibus transgressionibus non obligari ad culpā
neque mortalem, neque venialem: hoc enim non
prouenit ex eo quod præcepta regulæ ex sui na-
tura non obligent ad mortalem reatum, iuxta
textum in d. Clem. Exiui, §. Item quia, de verb.
significat. Sed quia Constitutionibus ordinis ita
cautum est, videlicet: Vt igitur vnitati, & paci to-
tius ordinis prouideamus, volumus, & declara-
mus, vt regula nostra, & Constitutiones nostræ
non obligent nos ad culpam, nisi propter præcep-
tum, vel contemptum. Præceptum autem in Re-
gula nullum, nisi quod de natura sua est ratione
trium votorum, vel diuinæ, aut ecclesiasticæ le-
gis contineri volumus, & declaramus. Et idem in
Constitutionibus, nisi vbi ponitur sententia excō-
municationis, aut formaliter exprimitur per ver-
bum *præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ*. Et hoc
idem in ordinationibus, & Prælatorum verbis, &
10 litteris intelligi volumus.] Hæc ibi. Non igitur
mirum si Regula, & Constitutiones prędicti ordi-
nis non obligent ad culpam; quia vbicumq; con-
stat de mente legis obligare nolentis, nunquam
inducitur obligatio, vt declarat Abb. in d. c. Nam
concupiscentiam, num. 2. vers. Distingue sic, quod
aut certum est de mente legis, supra de Constitu-
tionibus.

11 Secundò nota in eod. vers. *Exceptis*, eos, qui ge-
neraliter vouerunt nunquam vesci carnibus, non
posse illis vesci in die Natiuitatis Domini. Ratio-
nem reddit glos. 1. hic, quia quæ sine conditione
vouentur, sine conditione soluuntur, cap. vlt. 32.
quæst. vlt. Nam ex quo in voto emisso nihil exce-
perunt, generaliter tenentur, arg. c. Quia circa,
de priuileg. & l. Si seruitus, ff. de seruit. vrban. prę-
dior. Atque ita glossa intelligit exceptionem hic
positam in eo qui nouit generaliter carnes nun-
quam comedere. Et in hoc conueniunt omnes,
vt testatur Abb. n. 3. vers. In glossa prima.

12 Sed valdè controuersum est quid iuris sit in illo,
qui specialiter vouit abstinere à carnibus in die
Veneris, numquid talis possit eas comedere, si in
illa die occurrat festum Natalis Domini, Abbas
hic num. 3. vers. Sed præcedens opinio, concludit
hunc teneri abstinere etiam in die Natiuitatis. Et
hanc opinionem dicit esse veriorem, & in eam in-
clinare Moderniores, tum ob rationem glossæ;
quia qui generaliter vouit, tenetur abstinere in
13 qualibet sexta feria; Tum quia, vt ipse ait, si intel-
ligeretur votum de esu illicito, iste vouisset Deo
de vento. Vnde vt videatur Deo aliquid offerre,
debet intelligi quod abstinebit feria sexta, etiamsi
aliàs licitè possent carnes comedi. Nam disposi-
tio debet semper intelligi vt non sit inutilis, sed vt
aliquid operetur, cap. Abbate infr. de verbor. signif.
& l. Quoties, de verbor. obligation. Sed si votum
prædictum referretur ad esum illicitum, de nihilo
seruiret Deo illud votum, arg. l. Qui bis, ff. eod.
ergo debet generaliter intelligi vt comprehendat
etiam esum licitum. Idem videtur sentire Syluest.
in ver. Ieiunium, in 10. q. n. 27.

Sed oppositum tenet, Io. Andr. hic nu. 4. in glo. 1.
nam secundum eum, licet tutum sit hoc tenere,
quod dicit glossa; tamen si quis vouit non come-
dere carnes in sexta feria, occurrente eo die festo
Natiuitatis, comedere poterit, nisi etiam eum
casum in voto includere intendisset, vt sic illud vo-
tum intelligatur de esu non licito, allegat c. Peti-
tio, & cap. Ad nostram, il terzo, de iureiuran. c. Su-
per quibusdam, de verbor. significat. & l. Adigere,
§. vlt. ff. de iurepatr. Et quod hic dicitur de voto,
Io. Andr. intelligit de eo, qui vouit nunquam co-
medere carnes. Et idem putat si vouisset non co-
medere die aliàs permisso, & tunc festum occur-
reret; nam & eo casu locus esset glossę. Ita Ioan.
Andr. quem hic referunt, & sequitur Henr. Boich.
num. 1. & 5. Anton. de Butr. num. 4. & Petr. de An-
char. num. 3. licet eum reprobet Cardin. n. 3. quia,
inquit, hodie ex quo emanauit istud capitulum,
quicumque voueret non comedere certa die, pu-
ta sexta feria, vel die qua venerit salutatio Virgi-
nis, si ea die venerit Natiuitas, tenebitur seruare
votum, ex quo non excepit hunc casum, Regula
Contra eum, lib. 6.

Posset sic distingui. Aut vouens non comedere
carnes in sextis ferijs intendit comprehendere
etiam diem Natiuitatis; & extra dubium est hunc
teneri abstinere etiam in ista sexta feria, in qua
occurrit Natiuitas, quia eatenus quis adstringi-
tur voto, quatenus intendit, & non vltra, l. Obli-
14 gationem, ff. de action. & obligat. c. Litteraturā,
& ibi glos. 1. supra de voto. Magis enim in voto
attenditur intentio vouentis, quàm verba, cap. Su-
15 per eo, §. Rursus, eod. tit. Et idem puto si habi-
tualiter intendisset se obligare ad abstinentiam à
carnibus etiam in die Natiuitatis, vt quia si hoc
memoriæ occurrisset, ita deliberasset, vt declarat
Syluest. in ver. Ieiunium, q. 10. nu. 27. vers. Ego di-
stinguo. Ad hoc l. Cum in testamento, ff. de reb.
dub. & l. Tale pactum, §. fin. cum concord. de qui-
bus ibi per glos. fin. in fine, ff. de pact. Et multo
magis si tacitè se obligasset ad abstinentiam etiā
in die Natiuitatis, puta quia in illa die, quæ con-
tigit in sexta feria, carnes comedit, & sibi accidit
aliquid sinistrum; & ideò vouit in omnibus sextis
ferijs à carnibus abstinere. Idemque dicendum
esset si vouisset abstinere in die, in qua perueniet

ad

ad locum peregrinationis. secundum exemplum
Io. Andr hic in princ. in ver. Voto, Nam si perue-
nerit ad locum destinatum in die Dominico; imo
& in Paschate Resurrectionis, vtique teneretur ab-
stinere. Et idem esset si vouisset per annum absti-
nere in die, in qua occurreret salutatio Virginis,
secundum exemplum Cardinalis: nam si hoc festũ
contingeret in die Dominico, absque dubio tene-
retur abstinere, etiam in Dominica Resurrectio-
nis.
16 Non igitur apparet ratio cur non item tenea-
tur in die Natiuitatis. Quod si de intentione vo-
uentis nec expressè, nec tacitè appareret, tunc
recurrendum esset ad causam, qua motus fuit ad
vouendum. Nam si vouisset abstinentiam à car-
nibus in die Veneris, quia pluries comederat, &
voluit præcepto Ecclesiæ addere etiam obligatio-
nem voti, vt hoc vinculo se à peccato cohiberet;
hoc casu non videtur se voluisse adstringere ad ab-
stinentiam in die Natiuitatis; quia in illa die nul-
lum est peccatum vesci carnibus in sexta feria, vt
hic patet. Et sic cessat ratio motiua, propter quã
vouit, arg. c. Etsi Christus, ad finem supra de in-
17 teiuran. Idemque arbitror dicendum in eo, qui
vouit abstinere à carnibus in sextis ferijs in me-
moriam Dominicæ Passionis. Verisimiliter enim
non videtur se voluisse adstringere ad abstinentiã
in die Natiuitatis, sed potius se conformare cum
consuetudine Ecclesię vniuersalis, quæ licet inde-
sinenter recolat memoriam Passionis Domini; ta-
men in festo Natiuitatis indulget fidelibus esum
carnium ob tantæ festiuitatis venerationem, vt hic
18 patet. Nam propter excellentiam diei detrahi-
tur abstinentię, & macerationi carnis. Vnde col-
ligunt Doctores in diebus festis licere non tantum
spiritualiter, sed etiam corporaliter honestè læta-
ri in cibis, & vestibus, vt in specie hic notat Abb.
num. 2. & Syluest. in ver. Ieiunium, n. 27. vers. Ex
19 quibus elici potest. Quamobrem sicut in iuramẽ-
to intelligitur excepta authoritas Ecclesiæ, & le-
gis, c. Constitutus; à contrario sensu de rescr. cap.
Venientes, de iniuran. Bald. cons. 29. n. s. in fine
vers. Nam sicut in iuramento, lib. 1. ità & in vo-
to, vt pręfertur emisso, c. Non est voti, sup. de vo-
to, glos. vnica in cap. Deus qui, supr. de vita, & ho-
nest. Cleric. Hostien. in cap. Rursus, infra, ne Cler.
vel Monachi. Ad quod optimè faciunt iura per Io.
Andr. allegata, de quibus supra num. 13. vers. Sed
oppositum.
20 Neque obstat quod secundum Petr. de Anch.
hic in 3. notab. cum abstinentia à carnibus in die
Veneris sit in præcepto, votum super hoc emissum
videatur derisorium, cum non possit augere effe-
ctum obligationis contractæ ex iuris dispositione,
vt l. Creditori, ff. de leg. 1. & l Qui bis, ff. de ver-
21 bor. obligat. Sicut statutum est nullum, si dispo-
nat idem quod ius commune, vt notatur in cap. 1.
de Constitut. lib. 6. Ac propterea, vt votum aliquid
operetur præter ius commune, includere debeat
etiam diem Natiuitatis. Nam respondetur cessa-
re hanc difficultatem, si intelligamus hunc tex-
tum procedere in eo tantum casu, in quo quis vo-
uit nunquam carnes comedere, iuxta intellectum
Io. Andr. talis enim proculdubio se, adstringit ad
abstinentiam vltra ius commune, atque ita vo-
tum non est inutile,
22 Quod si loquamur in eo, qui in specie vouit ab-
stinentiam à carnibus in die Veneris; tunc respon-
deo non esse inutile vt quis se voto adstringat ad
id, ad quod tenetur ex præcepto Dei, vel Eccle-
siæ.
Quod optimè explicat Cardin Caietanus in 2. 2.
q 186. art. 9 vers. Dubium circa hanc litteram, ait
enim [: Quemadmodum id quod cadit sub iure po-
sitiuo communi, si in regula statuatur, obligatur
illius professor duplici vinculo, scilicet, iuris Ca-
nonici, & propriæ regulæ ad id seruandum, ver-
bi gratia, si in regula indicuntur inter alia ieiunia
etiam illa, quæ sunt ab Ecclesia instituta, tenetur
Religiosus ille ieiunare non solum ex Ecclesiæ sta-
tuto, sed & ex suę regulæ mandato: Ita si præcep-
ta Dei, vel naturalis iuris in regula statuantur ser-
uanda, tenetur professor illius regulę ex duplici
capite ad illa præcepta seruanda, scilicet ex diui-
no iure, & ex sua regula. Non enim inconuenit
pręceptum à iure iterum præcipi ab alio iure, vel
iudice, vt patet.] Hęc ille.
Præterea non est inutile vt aliquando quis vo-
ueat abstinentiam à carnibus in diebus aliàs pro-
hibitis. Nam aliquis abstinet à peccato propter
votum, qui non abstinet propter præceptum. ideo-
que pœnitenti, qui in peccatum aliquod frequen-
tius labitur, prouidus Sacerdos quandoque suadet
cum fructu vt voueat ad tempus, vt vel sic se à
lapsu compescat.
23 Vnde non subsistit quod dicit Abbas hunc vo-
uere Deo de vento, quia funiculus duplex difici-
lius rumpitur, cap. 1. de treg. & pace, & duo vincu-
la magis stringunt, quàm vnum, §. Affinitatis insti-
tut. de nupt. Authen. Itaque, C. de commun. de suc-
cess. cum simil.
24 Quod si neque ex causa impulsiua, neque ex
alijs circumstantijs, & coniecturis discerni possit
an vouens non vesci carnibus in sexta feria inten-
derit se adstringere ad abstinentiam in die Nati-
uitatis necne, sed res prorsus dubia sit; tunc exi-
stimo veriorem esse opinionem, Io. Andr. vt scili-
cet textus noster procedat in eo tantùm, qui gene-
raliter vouit nunquam carnes comedere, non au-
tem in eo qui vouit eas non comedere in sextis
ferijs. Considero enim inter hos duos casus esse
euidentem rationem diuersitatis. Nam qui vouit
generaliter nunquam vesci carnibus, vtique vo-
luit priuare se libertate illas comedendi etiam in
diebus aliàs permissis. Vnde cum ex vi suæ obli-
gationis teneatur ab illis abstinere, etiam in Do-
minica Resurrectionis, non est ratio cur similiter
non teneatur in die Natiuitatis, ęqualiter enim
permittit Ecclesia esum carnium in Paschate, at-
que in Natiuitate. Vnde Doctores dicunt eum,
qui vouit abstinere à carnibus in omnibus quintis
ferijs, teneri vtique abstinere etiamsi in die Iouis
occurrat festum Natiuitatis.
25 Quod apertè sentit Io. Andr. n. 4 in glos. 1. vers.
Idem puto. At verò qui vouit specialiter abstine-
re à carnibus in die Veneris, vouit abstinentiam in
illis diebus, in quibus ex prohibitione Ecclesiæ in-
terdictus est esus carnium: ergo non censetur vo-
uisse abstinentiam in die Natiuitatis, quia in illa
die, etiamsi sit feria sexta, esus carnium non est ab
Ecclesia interdictus. Nõ enim est facienda exten-
sio ex sextis ferijs aliàs prohibitis ad sextam feriã
Natiuitatis ab Ecclesia permissam, cum in voto nõ
debeat fieri extensio de casu ad casum, vt notatur
in cap. Non solum, de regular. lib. 6. & probatur in
cap. Litteraturam; supra de voto. Et in dubio cre-
den-

dendum est futurum fuisse vt vouens excepisset diem Natiuitatis, si memoriæ occurrisset, vt sic cũ ecclesiæ vsu se conformaret, & non esset singularis in sua familia, vt videtur aduertisse Molina tom.2.
26 de iust. disput. 272. col. 2. vers. Exempla sunt. Præterea frequenter accidit vt quis generaliter voueat nunquam edere carnes, vt patet in Carthusianis, & Minimis S. Francisci de Paula. At vix reperietur vt regula præcipiat in specie abstinentiã à carnibus in die Veneris; hoc enim ferè esset ridiculũ, cùm non tantum Religiosis professis, sed omnibus Christianis in ea die sit esus carnium interdictus. Item rarissimè accidit vt quis voto se astringat ad carnes non edendas in die Veneris, & ferè hic casus vix potest contingere nisi in eo, qui aliquando edit, & propterea vult se à lapsu coercere, addita voti obligatione. Ergo hic Canon adaptari debet ad primum casum, qui frequenter accidit, l. Nam ad ea, ff. de legibus, non autem ad secundum, qui aut perrarò, aut nunquam contingit. Nam ex ijs, quæ fortè vno aliquo casu accidere possunt, iura non constituuntur. Imò quæ semel, aut bis accidunt, contemnunt legislatores, vt l. Ex ijs, &
27 l. Quoniam, ff. eod. Ex his apparet fortè aliud dicendum esse in his, qui ex voto, seu ex regula tenentur ieiunare in omnibus sextis ferijs, vt Fratres Minores. Hi enim voto sunt adstricti ad id, ad quod de iure non tenentur, cum ieiunium in sexta feria non sit in præcepto, vt dixi in cap. Præcedenti, nu.23. & consequenter sunt adstricti etiam ad ieiunium in die Natalis Domini, cum quoad ieiunium non sit differentia inter illam diem, & alias sextas ferias. Atque ita in eo, qui in sextis ferijs vouit ieiunare, tenent Palud. in 4. dist. 38. q.3. art. 4. n.26. Nauarr. in Summa Hispana, c.28. addit. ad n 27. c.21. & alij apud Sanch. in Summ. tom. 1. lib.4. cap.11. n 61.
28 Vltimò nota ibi, *secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis*, valere consuetudinem in relaxatione Ieiunij, quod dicit mente tenendum Abbas, hic num.3. subdens hunc textum optimè facere pro glossa in cap præcedenti, & contra dictum Hostiensis ibi. Sed tu aduerte, quia textus hic loquitur in consuetudine vniuersalis ecclesiæ, quæ censetur traxisse originem vel ex traditionibus Apostolorum, vel ex decretis Conciliorum generalium, vt legitur in cap. Illa, vbi Archid. & omnes notant, 12. dist. Vnde non mirum si tanquam lex vbique seruanda sit, cap. Perniciosus supra de celebr. Missar,
29 Quod si consuetudo sit localis, tunc subdistinguę. Quædam enim est consuetudo, quę non relaxat ieiunium in totum, sed illud modificat, & interpretatur quoad horam, qualitatem ciborum, & vnicam comestionem. Et hæc valida est, si ex honesta, & rationabili causa sit introducta; non autem vt homines intendant ventri, & gaudijs tẽporalibus, vt dixi plenè in cap. Præcedenti, nu.46. Quædam verò est consuetudo, quæ in totum soluit ieiunium, & in hac sunt opiniones, quas recitaui in eodem, cap. Præcedenti, num. 55. Abbas, ibi, num.5. distinguit An Papa sciat, & toleret necne. Hic verò, n.3. ponit aliam distinctionem, videlicet An consuetudo habeat in se causam rationabilem, & honestam, an non. Sed tu dic latius, vt in quæst. seq. præsertim à n.39.
30 QVAERO, An ex consuetudine immemorabili in Populo Mediolanensi potuerit præscribi contra numerum 42. dierum Quadragesimę ab ecclesia institutum, ita vt non possint Mediolanenses compelli ad inchoandum ieiunium, siue abstinentiam die Dominico, qui præcedit feriam secundã, quę ex prædicta consuetudine ipsis est initium quadragesimæ continentis dies 41.
31 In hoc dubio supponendum est primò Quadragesimam ratione ieiunij esse de iure diuino, ratione temporis esse ex traditione Apostolorum, vt per multos Canones antiquos, & dicta Sanctorum Patrum docet Martinus Alala de tradit. par. 3 de ieiunio, & quadragesima. Et Cardinalis Varmensis de cæremon. à tempore sumptis, c.1.
32 Supponendum est secundò Quadragesimam habere aut sex, aut septem hebdomadas, vt tradit Cassianus in collation. de remiss. Quadragesimæ.
33 Nam illi, qui ieiunant septem hebdomadis subtrahunt abstinentiæ septem dies dominicos, & sex dies Sabbathi; qui verò sex hebdomadis, sex dies dominicos, vt B. Gregorius docet homil. 16. tractans de numero dierum quadragesimę, ita vt non sit reperire quadragesimam, quæ saltem non
34 habeat quadraginta duos dies. Ecclesia siquidem Orientalis, in qua non ieiunatur Sabbatho, incipit quadragesimam in quinquagesima; & sic continet septem hebdomadas. Ecclesia verò Romana seruat numerum quadraginta duorum dierum, quibus, vt idem Gregorius tradit de consecrat. dist. 5. can. Quadragesimæ additi fuerunt quatuor alij dies.
35 Supponendum est tertiò quadragesimam Sancti Ambrosij fuisse quadraginta duorum dierum, & incœpisse à die dominico, vt ex ipso habetur sermon. 23. & 24. ait enim in serm. 23. Sanctæ quadragesimæ rationem cuius hodie initium celebramus. Qui dies per sequentem sermonem probatur fuisse dies dominicus, dum inquit: Retinete adhuc sensus vestri, Fratres, nos hoc superiore Dominica prædicasse. In vtroque autem sermone explicat cur Quadragesima habeat quadraginta duos dies, cuius figuram quadraginta duas illas mensiones dicit habuisse. Quin etiam Decius Do-
36 ctor Mediolanensis in cap. Ad audientiam de rescript. n 20. habet hæc verba: [Quadragesima instituta fuit vt decima temporis Deo redderetur, quæ est in triginta sex diebus, prout est quadragesima, exceptis diebus dominicis, & vlterius additi sunt quatuor dies, & sic sunt quadraginta ad imitationem Christi, qui quadraginta diebus ieiunauit, can. Quadragesima, dist.5. Quod fusius ante eum explicat Gemin. cons. 37. num.2. vers. De
37 hoc est. Mox subdit Decius: Ecclesia verò Mediolanensis non accepit illos quatuor dies.] Hæc ille. Et in hoc Mediolanenses excusari possunt ob auctoritatem Ambrosij. Quemadmodum etsi pedes eorum, qui baptizantur, prohibeantur lauari in Concilio Elibertano, c.48. relato in c. Emendari, 1. q.1. tamen excusantur Mediolanenses, qui Ambrosij auctoritate puerorum pedes lauãt aqua
38 consecrata, vt ait ibi glos. in verb. Lauandi sunt. Cum igitur Quadragesima Ambrosiana differat solum in quatuor diebus à quadragesima, quam Romana seruat Ecclesia; sequitur vt quadraginta duos dies contineat, & incipiat in ipso die dominico, vt consensum est ex eodem sancto, & testatur etiam Diuus Gregor. in d. homil.16.
39 His suppositis ad dubium videtur negatiuè respondendum. Nam consuetudo, vt tollat legem, debet

debet esse rationabilis, cap. fin. vbi Abb. num. 4. de consuetud. glos. vn. in cap. 1. eod. tit. per illum textum, Felin. in cap. Cum ex officij, de præscript. Aym. cons. 96. num. 3. Anton. Gabr. lib. 5. de præscript. conclus. 1. num. 36. alios congerens. Quod maximè est verum in consuetudine ieiunij relaxatiua, vt hic per Abb. num. 3. Talis autem non est hæc consuetudo, cùm nulla ratio sit cur eo die, quo non modo Ecclesia Mediolanensis, sed tota ab Oriente vsque ad Occidentem Ecclesia incipit officium Quadragesimale, & luget peccata, vt inquit Cassianus in suprascript. collat. Solus populus

40 Mediolanensis intéperantiæ indulgeat. Ergo cùm prorsus sit contra rationem, vt tanta desormitas publicè in Ecclesia appareat; sequitur vt talis cõsuetudo non possit tollere legem maximè rationabilem: quinimo cum maneat ratio eadem, vt inquit D. Thomas in 1. 2. q. 97. art. 3. ad 2. Propterquam prima lex vtilis erat; non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit. Quamobrem in solemnibus ieiunijs, præsertim Quadragesimæ, consuetudinem absolutè nihil posse docuit Hostien. in cap. præced. num. 2. retractans quod prius scripserat in summa: quem ibi sequuti sunt Io. Andr. num. 8. Butr. num. 15. Cardin. num. 2. & alij frequentiori calculo. Et ita communiter teneri testatur Præpos. in cap. Denique, num. 13. 4. dist.

41 Præterea illa consuetudo dicitur irrationabilis, & nullo tempore præscribi potest, quæ est contra ecclesiasticam disciplinam, cap. Cum inter, de consuetud. Felin. in cap. Accedentes, num. 6. vers. Fallit 4. de præscript. Balbus in tract. de præscript. in prima parte sextæ partis principalis, num. 7.

42 Sed huiusmodi consuetudo non modo simplici disciplinæ ecclesiasticæ, sed & ipsi Apostolorum traditioni aduersatur, vt ostensum est supra in secundo supposito; cùm non detur species quadragesimæ, quæ habet dies 41. & Ambrosius in eodem sermone de quadragesima dicat: [Si quisquã vnam diem abstinendo prætermiserit, totam quadragesimam violauit, & propter modici temporis cibum, magnum fructum laboris amisit:] & si soluitur ieiunium vno die, tota quadragesima inhonoratur, cap. Non liceat, de consecr. dist. 3. & cap. Non oportet, ead. distinct. Ergo talis consuetudo præscribi non potuit.

43 Altera conditio ad hoc vt consuetudo immemorabilis possit legem abrogare vel in totum, vel in partem, est vt sit legitimè præscripta, Abb. in d. cap. fin. num. 4. de consuetud. & requiritur patientia cum voluntate Principis, cuius est talem abrogare. Innocen. in rubr. de consuetud. Felin. alios allegans in cap. Cum ex officij, num. 8. de præscript. Aym. cons. 96. num. 7. Syluest. in ver. Ieiunium, num. 8. Nec sola tolerantia sufficit vt ex ea colligi possit consensus Principis; multa enim tolerantur, quæ si in iudicium deducerentur, non deberent tolerari, cap. Cum iamdudum, in fin. de præbend. Sed in proposita consuetudine non potest ostendi Summi Pontificis volũtas, qui semper reclamant per Prædicatores, vt in specie testatur Syluest. vbi supra his verbis: [Ego verò primam limitationem approbo, quando consuetudo est irrationabilis; secundam (hoc est quoad interpretationem ieiunij qualiter sit explendum) concurrentibus duobus. Primò quod Papa sileret sine reclamatione; secus vbi reclamaret per prædicatores, sicut vbique facit de ieiunio Quadragesimę quod à minori parte fidelium seruatur; & tamen consuetudo non excusat. Secundò quod consuetudo talis sit apud timoratos, & non eos, qui non ieiunant, credentes tamen, & scientes se ieiunio obligatos, quia non est consuetudo, sed corruptela.] Hæc Syluester. At in casu nostro Papa semper reclamat per prædicatores contra non obseruantes præcepta ecclesiastica, nec apparet Mediolani omnes etiam timoratæ conscientiæ hoc modo ieiunasse, sed potius contrarium ex Dec. suprascit. Ergo talis consuetudo cũ non sit legitime præscripta, nõ debet obtinere aduersus instituta vniuersalis Ecclesiæ, ecclesiasticam disciplinam, & traditiones Apostolorum.

44 Non obstat quod habens consuetudinem immemorabilem possit allegare priuilegium, cap. 1. Vbi Doctores, de præscription. in 6. quia quando allegatur priuilegium in materia non verisimili, præsumitur falsum, & subreptitium, Felin. in cap. Cum ex officij, num. 13. de præscript.

45 Nec obstat can. Denique, dist. 4. Primò, quia ex illis verbis clarè nõ habetur de qua Dominica loquatur. Deinde allegatur nomine Gregorij; & tamen non reperitur vsquam tale dictum apud ipsum. Imò repugnat expressè verbis Gregorij supra relatis Homil. 16. Sed neq; ex illis verbis cap. Denique, potest colligi voluntas, & consensus Papæ.

46 Demum prædictus canon vbique probat consuetudinem illam vescendi carnibus in Dominica Quadragesimæ esse corruptelam, & populos, qui ab ea dimoueri non poterant, mortaliter peccare. Et quamuis dicat cum venia suo ingenio relinquendos esse; tamen vt inquit glos. in ver. Venia; hoc debet intelligi de venia pœnæ, non de venia culpæ; tolerat enim Gregorius illud crimen vescendi carnibus in Dominica Carnispriuij propter periculum schismatis, vel scandali. Vnde non est dicendum quod ignoscatur eis, licet non puniat eos propter multitudinem, vel scandalum. Sustinẽda enim sunt crimina ratione scandali, vel schismatis, vt 24. q. 4. cap. Non potest; & ratione multitudinis, vt 50. dist. cap. Vt constitueretur. Hæc ibi. & in ver. Consuetudine, glossa dicit consuetu-

47 dinem huiusmodi excusare à pœna temporali, vt ibi, sed non à gehennali. Imò enim consuetudo non minuit peccatum, sed auget, cap. Schisma, 24. q. 1. cap. Flagitia, 32. q. 7. c. Non satis, de simon. & sequuntur ibi Archid. Bellam. Turrecrem. & Præpos.

Vltimò non obstat quod legitur in recentioribus Homiliarijs, Dominica Carnispriuij: & tamen sequitur in cap. Quadragesimæ. Et quod in Breuiarijs, & Missalibus Ecclesiæ Mediolanensis prima Dominica Quadragesimæ appellatur, quæ est secunda iuxta nostram sententiam. Tum quia inscriptiones huiusmodi procedunt supposita corruptela inducta post Ambrosium. Tum etiam quia cum ille dies sit primus, non appellaretur prima Dominica Quadragesimæ, sed potius Dominica in capite ieiunij Quadragesimæ.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

De Ecclesijs ædificandis, vel reparandis;

Cap. Ad audientiam, il primo.

S V M M A R I V M.

1 *Ecclesia noua potest in parochia ædificari propter nimiam distantiam parochialis, eique certa portio assignari ex reditibus ecclesiæ antiquæ.*
2 *Possumus id solum, quod commodè possumus.*
3 *Horis congruis non accedens ad actum explicãdum non censetur sidem interesse.*
4 *Parochia noua erigi non potest ex reditibus ecclesiæ, cui non supersunt necessaria ad sustentationem Rectoris.*
5 *Parochiani cogi possunt subministrare quæ sufficiãt ad vitam noui Parochi sustentandam si ecclesia matrix reditibus non abundet.*
6 *Et quid si Parochiani sint pauperes, & n. seq.*
7 *Ecclesia parochialis quandoque erigi potest sine dote.*
8 *Parochiales nouiter erectæ quem honorem debeat impendere matrici ecclesiæ.*
9 *Et in quibus eidem remaneat subiecta, & n. seq.*
10 *Ecclesia nulla præter Cathedralem fundat intentionem super subiectione alterius ecclesiæ etiam fundatæ infra limites parochiæ suæ.*
11 *Parochia noua erigi potest ab Episcopo infra limites parochiæ alterius, etiam inuito Rectore.*
12 *Appellari non potest ab erectione nouæ parochiæ ad effectum suspensiuum, sed deuolutiuum tantum.*
13 *Parochia noua vt erigi possit ab Episcopo infra limites alterius parochiæ, quæ requirantur, & n. seq vsq in fin.*
14 *Parochialis ecclesia in alterius parochia regulariter ædificari non debet.*
15 *Fallit legitima subsistente causa, ibid. n. 15.*
16 *Et causa iusta est magna difficultas Parochianorũ accedendi ad ecclesiam matricem, & n. 23.*
17 *Non tamen requiritur vt aliquis decesserit sine Sacramentis.*
18 *Parochiæ amplitudo an sit iusta causa erigendi nouam parochiam.*
19 *Et quid si inter populum alicuius villæ, & parochialem intercedat flumen, quod transmeari non possit.*
20 *Parochialis si intra ciuitatem sita sit, quibus remedijs consulendum sit parochianis extra ciuitatem existentibus.*
21 *Regulares, quibus concessa est parochialis intra ciuitatem, cogi possunt ab Episcopo ad construendã Capellam extra ciuitatem, eique inseruiendum per seipsos, vel Capellanum amouibilem.*
22 *Parochialis noua construi potest ob necessitatem leprosorum, sine graui tamen præiudicio parochialis antiquæ.*
24 *Parochia erigi non potest ex sola causa quod populus sit valdè numerosus, sed tunc cogendus est Rector sibi coadiutores adiungere.*
25 *A parochia antiqua non potest Episcopus loco erectionis nouæ parochiæ aliquam partem populi separare, & alteri commodiori applicare.*
26 *Nec duas parochias vnire.*
27 *Vicarias duas perpetuas in parochiali Episcopus erigere non potest ex eo quod populus sit valdè numerosus.*
28 *Parochia vt erigi possit quot incolæ sint necessarij.*
29 *Parochia erigi non potest nisi citato Rectore ecclesiæ matricis, & alijs, quorum interest, & n. seq.*
30 *Parochiæ erectio si nulla sit ex defectu citationis, non tamen prohibetur Episcopus, si causa subsit, iterum ad erectionem procedere.*
31 *Parochiali erigenda infra limites alterius parochiæ quo ordine sit procedendum in assignatione dotis, & n. seqq.*
32 *Parochiali erigendæ assignari possunt reditus ecclesiæ matricis, etiamsi sit Cathedralis, non autem aliarum ecclesiarum.*
33 *Pro parochia nouiter erigenda potest Episcopus facere vnionem beneficiorum si alij reditus non suppetant.*
34 *Et quid de Canonicatibus habentibus curam animarum annexam in alia ecclesia non collegiata.*
35 *Ius patronatus ecclesiæ nouiter ædificatæ infra limites alterius parochiæ, quibus sit reseruandum.*
36 *Patroni plures esse possunt vnius ecclesiæ ex causa fundationis, vel dotationis, etiamsi inæqualiter dotauerint, & n. seq.*
37 *Acta quid sit.*
38 *Ecclesia matrix, ex cuius obuentionibus erigitur noua parochia, efficitur patrona simul cum alio dotante.*
39 *Ecclesia matrix non acquirit ius patronatus in ecclesia fundata intra suos limites, nisi de suo aliquid contulerit, quamuis oblationes futuræ dicantur esse loco dotis*
40 *Capella si intra ecclesiam ædificetur, & ab alio dotetur, ecclesia efficitur patrona.*
41 *Mandatum speciale requiritur ad erigendam nouam parochiam.*
42 *Ad parochiæ erectionem Episcopus an procedere debeat authoritate ordinaria, vel delegata.*
43 *Parochias nouas concurrentibus requisitis possunt Episcopi erigere etiam in parochijs regularium, & Ordinum Militarium.*
44 *Regulares ecclesias ob Sacramentorum necessitatem non possunt Episcopi in parochiales erigere.*
45 *Appellatio ab Episcopo procedente authoritate delegata in eo casu, in quo vti poterat etiam authoritate ordinaria, ad quem sit interponenda, & num. seqq. vsq. ad n. 49.*
Et quid si procedere non poterat authoritate ordinaria, n. 47.
46 *Potestas delegata cur sit Episcopis per Concilium Tridentinum attributa.*
48 *Appellatio ab erectione parochialis facta ab Episcopo infra limites parochiæ regularibus subiectæ interponi non potest nisi ad Papam.*
49 *In parochia erigenda an Episcopus teneatur adhibere consilium, vel consensum Capituli, & n. seqq. vsq; ad n. 55.*
50 *Quid de iure communi.*
Et quid ex Concilio Tridentino, n. 52. & 54.
51 *In parochiæ dismembratione requiritur tractatus.*
53 *In vnionibus, & alijs actibus, quæ fiunt authoritate delegata, non requiritur Capituli consensus.*
Declaratur, num. 54.
54 *Capituli consensus non requiritur si noua parochia ab Episcopo erigatur in parochia regularibus subiecta.*
55 *Decima ad matricem ecclesiam pertinẽtes an transeant.*

tant ipso iure in parochialem noniter erectam infra illius limites.

56 *Ecclesia qua nouiter in parochialem erigitur, an Episcopus in vim Concilij Tridentini possit vnire aliquem ex Canonicatibus ecclesiæ matricis, & num. seqq.*

57 *Vnitndi facultas non venit in generali dispositione.*

58 *Tituli non sunt ab Episcopi transferendi ab vna ad aliam ecclesiam sine magna causa.*

59 *Parochia ex iusta causa possunt diuidi etiam inuitis clericis.*

1 AD AVDIENTIAM. Propter nimiam distantiam ecclesiæ potest noua ecclesia in illius parochia construi, eique certa portio assignari ex redditibus ecclesiæ antiquæ. Hoc dicit. Diuiditur in duas partes. In prima ponit facti narrationem. In secunda prouisionem, ibi, *Quia igitur*. Quæ primò prouidet quando rector côsentit. Secundò, quando dissentit, ibi, *Si verò*.

2 Nota primò ibi, *Sine magna difficultate*, hanc esse iustam causam diuidendi parochiam, & nouã ecclesiam infra illius limites construendi, si parochiani ad ecclesiam antiquam sine magna difficultate accedere nequeunt pro Sacramentis percipiendis, & diuinis officijs audiendis. Et quod hic dicitur, sine magna difficultate, Concilium Tridentinum dixit, Sine magno incommodo, in cap.4.sess.21. & meritò; nam illud solum possumus, quod commodè possumus, vt l. Nepos, Proculo, ff. de verbor. signific. cap. fin. supra, de dilat. cap. Quia propter, de elect. cap. fin. §. penult. de procurat. glos. in cap. Faciat, in ver. Non potest, in fin. 22.q.5. & hic notant Hostien. in princ. in ver. Sine magna difficultate, Io. Andr. nu.2. Butr. n. 4. Cardin. num.2. & Anchar. in 2. notab. Sic autem hæc difficultas adeundi ecclesiam matricem proueniat ex distantia loci, siue ex alia causa, nihil refert, vt dicam infra in 1.q.num.18.

3 Secundò nota ibi, *congruo tempore*: eum, qui congruo tempore non accedit ad actum explicandum, non censeri eidem actui interesse, argum. cap. Consuluit, §. 1. supra, de offic. deleg. secundum Hostien. hic in princ. Io. Andr. num. 2. Butr. num.4. Omnes in ver. Congruo tempore, & Card. in 2. notab. Quod facit contra Canonicos, qui accedunt ad Chorum post officium inchoatum; & contra eos qui ad Missam cœptam veniunt diebus festis, vt præcepto Ecclesiæ non satisfaciant. De quo tamen die vt per Innocent. in cap. Dolentes, ad fin. vers. Item si aliquis non interfuit, supra de celebr. Missar. per Archid. in cap. Missas, de consecr. dist. 1. & Syluest. in ver. Missa, 2. num.1. vers. Dicitur quartò.

4 Tertiò nota ibi, *conuenienter valeat sustentationem habere*: non esse locum creationi nouę parochiæ ex redditibus ecclesiæ antiquæ, nisi ecclesia matrix adeò redditibus abundet, vt eius Rector absque prouentibus nouæ ecclesię assignatis competenter valeat sustentari, vt hic, & in cap. Bonæ rei, 12. q. 2. cap. Quicumque, 16. q. 1. cap. Ecclesiæ, supra, de decim. & cap. proximo, supra eodem. Quamobrem si Rector matricis ecclesię egeret redditibus sibi subtractis, illius causa potior habenda esset, argum. cap. 1. supra, de paroch. cum alijs hic allegatis per Hostien. num. 3. in verb. Obuentiones, vers. Sed quid si antiquus Rector, & Butr. n. 10. nam agris suis sitientibus alieni non sunt irrigandi, l. Præses, C. de seruit. & ita concludunt hic gl. in ver. Conuenienter, Hostien. num. 3. Ioan. And. num. 7. in glos. 2. Butr. num. 4. in ver. Abundare, & Anchar. in 3. notab.

Verum hanc conclusionem limitat ibidem Hostien. & glossam corrigit in eo casu, in quo nisi fieret erectio nouæ parochiæ, animarum periculum immineret, puta quia Parochiani decederent sine confessione, & alijs Ecclesiæ Sacramentis: tunc enim putat nouam parochiam esse ab Episcopo erigendam etiamsi ecclesia matrix redditibus non abundet: nam rebus animæ sunt præferẽdæ, vt notatur in cap. Extirpandæ, §. Cum igitur, supra de præben. & cap. 1. de pignor. Sed tu aduerte, quia glossa habuit optimum intellectum relata ad textum; non enim negat quin sit facienda erectio vbi periculum imminet animarum; sed sentit illam non esse faciendam ex redditibus ecclesię antiquę, quando huiusmodi reditus non sufficiunt ad sustẽtationem Rectoris, & sic glossa nõ discrepat à sententia Hostiensis. Dic ergo in hoc casu, in quo

5 ecclesia antiqua nihil habet præter necessariam sustentationem, & subest periculum animarum, cogendum esse ab Episcopo subiectum parochię populum, vt Presbytero instituendo necessaria ministret, argum. cap. Cum sit Romana, de Simon. & expressè cautum est decreto Concilij Tridentini cap.4. sess. 21 vbi innouatur hoc cap. & statuitur vt si necesse fuerit, compellere possit Episcopus populum ea subministrare, quę sufficiant ad vitam ipsius Sacerdotis sustentandam. Facit c.7. sess. 21. ibi, In illorum defectum Parochianos omnibus remedijs opportunis ad prędicta cogant, & c. 13. sess. 24. in illis verbis, [Per Parochianorũ Symbola, aut collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut parochię necessitate decenter sufficiat.] Hęc ibi.

6 Sin autem pauperes Parochianos excuset, coget Episcopus Abbatem, vel PręposItum, cui parochia illa in temporalibus subest, ad suppeditanda vitę necessaria Sacerdoti instituendo, vt cap. Sanctorum, vers. Sique tamen capellę, 70. dist. & c. Extirpandę, §. Cum igitur, supra de pręben. Quod si & illos excuset inopia, prouideat Episcopus ex mẽsa sua, argum. cap. fin. infra eod. & c. Inter cęteras, supra, de offic. Ordin. Ad hoc enim tenetur Episcopus, si commodè potest, vt cap. 2. 16. q. 5. cap. Pręcipimus, & cap. Ecclesiasticum, 12. q. 1. & c. Regenda, & per totam, 10. q. 1. & cap. Episcopus habeat potestatem, 10. q. 2. Ad extremum si neque

7 id fieri possit, & egestate omnes laborent, nouus Parochus proprijs manibus ex artificio victũ sibi quęrat, cap. Clericus, 1. & 2. 91. dist. & sic dabitur casus, in quo parochialis ecclesia construi poterit sine dote, cùm scilicet vrget necessitas, & alia ratio non suppetit, quod nota singulariter secundum Abb. hic n. 7. ad limitationem, cap. Nemò, de consecr. distinct. 1. prohibentis ecclesiam ædificari sine competenti dote. Itaque secundum ordinem superius propositum procedendum erit ab Episcopo in assignatione redituum pro sustentatione Rectoris nouæ parochiæ, prout concludunt hic Hostien. num. 3. Ioann. Andr. num. 7. in glos. 2. Butr. num. 9. Cardin. num. 5. in 2. quæst. Anchar. num. 5. in 1. quæst. & Abb. n. 7. Et aliàs declarauit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum. Censuit enim in terminis Concilij as-

signationem faciendam ex fructibus ad ecclesiam
matricem pertinentibus; & si ij non sufficiant, tūc
demum populum compellendum esse; quod si nec
ipse ob paupertatem compelli possit, Episcopum
de suo dare debere.
8 Quartò nota ibi, *competens in ea honor*, eccle-
siam constructam infra limites alterius Parochiæ
teneri aliquem honorem impendere matrici ec-
clesiæ, scilicet annuum censum in signum subie-
ctionis, arg. cap. Omnis anima, supra de censib.
moderandum tamen arbitrio Episcopi, arg. c. De
causis, supra de offic. deleg. secundum glos. hic in
ver. Honor. Vel dic Clericos ecclesiæ nouiter ædi-
ficatæ teneri maiorem ecclesiam adire pro baptis-
mo, Scrutinio, Capitulo, & consimil. vel soluere
illa iura, quæ capellæ debent ecclesiæ matrici, vt
cap. 1. de Capell. Monach. & c. His, quæ de maior.
& obed. secundum Innocen. & Abb. Antiq. in ver.
Honor, Hostien. num. 3. in ver. Prouideas tamen,
Io. Andr. num. 10. Butr. n. 12. Anchar. in 5. notab.
& Abb. n. 6. Vel certè antiquę ecclesiæ reseruabi-
tur sepultura, vt cap. Transmissa, de præscript. &
tenet Io. Andr. d. num. 10. & in cap. Certificari, de
9 sepultur. Cęterum aduerte, quia dum glossa dicit
huiusmodi honorem deberi antiquæ ecclesiæ in si-
gnum subiectionis, hæc ratio est falsa, & nullo iu-
re probatur secundum Abb. num. 8. imò hic tex-
tus probat oppositum: nam reseruando maiori
ecclesiæ patronatum, & competentem honorem
pro facultate loci, in reliquis videtur illam Ca-
pellam eripere à potestate Rectoris antiquæ ec-
10 clesię. Pręterea nulla ecclesia præter Cathedralē
fundat intentionem de iure communi super subie-
ctione alterius ecclesiæ etiam fundatę infra limi-
tes Parochiæ suæ. Quamobrem ecclesia intendēs
sibi vendicare ius in aliam ecclesiam, eatenus ob-
tinebit, quatenus probabit sibi competere ex iu-
re speciali. Ad quod dicit esse textum, & com-
munem Doctorum theoricam, in cap. Dilectus, de
Capell. Monach. Pro opinione Abbatis allego §.
Sicut duo, post cap. Pręcipimus, 16. q. 1. vbi baptis-
males, & Parochiales ecclesias Episcopus dicitur
posse diuidere de consensu Clericorum suorum, &
mox subiungitur: Quod cum factum fuerit, illa
pars populi, quæ nouis ecclesijs supponitur, à iure
prioris ecclesiæ absoluitur, vbi glossa dicit nouam
ecclesiam solutam esse à iure prioris ecclesiæ. Ita-
que verius videtur, excepto patronatu, & compe-
tenti honore, iura subiectionis non deberi eccle-
siæ matrici nisi inquantum Episcopus prædicta iu-
ra illi reseruauerit in limine erectionis. Quod cla-
rius procedit hodie post Concilium Tridentinum,
vt inferius patebit, n. 55.
11 Quintò nota in vers. Si vero procedi posse ex
caus. hic expressa ad erectionem nouæ Parochiæ
etiam inuito, & contradicente Rectore matricis
ecclesiæ, quamuis id cedat illi in diminutionem
honoris, & commodi temporalis, vt hic patet ex-
pressè in illis verbis, Si persona matricis ecclesiæ
opus illud voluerit impedire, tu nihilominus fa-
cias idem opus ad perfectionem deduci, & virum
bonum, appellationis cessante diffugio, instituere
non omittas; & firmant Hostien. num. 3. in verb.
Obuentiones, Io. Andr. & Butr. ambo nu. 7. An-
char. in 6. notab. & Abb. num. 16. Cardin. cons. 8.
quidam Syndicus, num. 3 vers. Dico tamen. Ve-
rum glossa vlt. in cap. 2. 99. dist. sentit hoc fieri non
posse inuito Rectore, nisi per Papam, vel de illius
mādato, prout hoc factum fuit. Idem tenet glos. hic
in ver. Obuentiones, dicens hoc Pontificem fecisse
de plenitudine potestatis propter animarū pericu-
lum, quod imminebat. Et quia præter prouentus
illius villę Rector Maioris ecclesiæ poterat com-
petenter sustentari. Sed Episcopus hoc facere nō
posset nisi de consensu Rectoris matricis ecclesiæ,
vt cap. Ecclesię, & cap. Quicumque, 16. q. 1. quia
non potest iura illius ecclesiæ dare alteri, c. 1. de
reb. eccl. non alien. & arg. cap. Constitutum, & c.
Pręcipimus, §. Si duo, ead. cau. & quęst. Quaprop-
ter dicebat Vincentius hic remoueri appellatio-
nem, quia fit ex mandato Papæ, sed si fieret ab
Episcopo, liceret appellare, vt refert Cardin. in 4.
notab.
Sed huiusmodi controuersiam sustulit ius nouis-
simum Concilij Tridentini in d. cap. 4. sess. 21. vbi
disertis verbis statuitur vt Episcopi in ecclesijs Pa-
rochialibus, vel Baptismalibus in quibus ob lo-
corum distantiam, siue difficultatem Parochiani si-
ne magno incommodo ad percipienda Sacramen-
ta, & diuina officia audienda accedere non pos-
sunt, nouas Parochias etiam inuitis Rectoribus
iuxta formam Constitutionis Alexandri III. quæ
incipit, Ad audientiam, constituere possint, & Sa-
cerdotibus nouiter præficiendis competētem por-
tionem assignare ex fructibus ad ecclesiam matri-
cem quomodocumque pertinentibus. Quo decre-
to clarè corrigitur opinio glossæ; & approbatur
opinio Hostiensis: nam vt vides ex Concilio pos-
sunt Episcopi nouas Parochias erigere, & Sacerdo-
tibus de nouo pręficiendis certam portionem assi-
gnare, ex reditibus ecclesiæ antiquę etiam inui-
tis Rectoribus.
12 Similiter eo decreto corrigitur opinio Vincentij
sentientis non remoueri appellationem cum no-
ua Parochia erigitur authoritate Episcopi: nam
cum Concilium det Episcopis facultatem erigendi
ad præscriptum huius decretalis, & hic tollatur ap-
pellationis obstaculum; vtique ex hoc manifestè
liquet Episcopum posse hoc casu procedere appel-
latione remota. Quæ tamen clausula non impe-
diret appellationem ad effectum deuolutiuum, sed
suspensiuum dumtaxat, vt est textus in cap. Pasto-
ralis, vers. Sed si appellans, supra de appellat. & est
communis opinio, vt ibi testantur, Abbas, nu. 12.
& Præpos. n. 6.
13 QVAERO, generaliter quę requirantur ad hoc
vt noua Parochia erigi possit ab Episcopo infra li-
mites alterius Parochię.
14 Respondeo multa esse necessaria, quorum si vel
alterum deficiat, erectio non sustinetur. Et qui-
dē ante omnia requiritur iusta causa, de qua con-
stet legitimè: nam regula est vt Parochialis eccle-
sia in alterius Parochia ędificari non debeat, vt c.
15 Ecclesiæ, & cap. Quicumque, 16. q. 1. Sed hæc re-
gula fallit, legitima subsistē te causa, vt aperte pro-
batur hic: nam Pontifex primò narrat causas ere-
ctionis, deinde pręcipit erectionem fieri adiecta
clausula, Si res ita se habet. Ergo causa subsisten-
te, eaque probata, & non aliàs permittitur erectio.
Ad hoc cap. Præsenti, §. Loca, de præben. lib. 6.
& deducunt hic Anton. de Butr. & Abb. ambo in
1. notab. & Rebuff. in Praxi benefic. in 1. par. in tit.
de erect. in curat. vel Parochial. num. 2. & ante
eos gl. vlt. in cap. Nulli, 99. dist. est enim huius-
modi erectio, & dismembratio à Parochia anti-
qua instar alienationis iurium ecclesiæ, quæ sine
cau-

causa fieri non debet, vt cap. 1. de reb. eccl. non alienan. lib. 6. Abb. vbi supra, Achill. decis. vn. de reb. eccl. non alienan. Rota decis. 1. eod. tit. in nou. & decis. 68. n. 1. par. 7. Recent.

15 Præcipua autem causa, quæ iustificat erectionē nouæ Parochiæ, est magna difficultas, seu magnū incommodum Parochianorum adeundi ecclesiā matricem ad percipienda Sacramenta, & diuina officia audienda, vt hic patet expressè, & in præalleg. decreto Concilij Tridentini, cap. 4. sess. 21. & tenet hic glos. 1. Innocent. & Hostien. ambo in princip. in ver. Sine magna difficultate, & alij supracitati in 1. notab. Aliqualia ergo incommoditas nō
17 sufficit secundum Abb. hic num. 7. non tamen requiritur vt Parochiani aliquando decessetint sine Sacramentis. Neque id exigunt Hostien. Abb. & Doctores. Sed tantummodo huiusmodi casua mentionem faciunt per modum exempli. Vnde satis est ad validitatem erectionis vt immineat periculum ne sic decedant, neque huiusmodi euentus est expectandus, quin potius præueniendum ne contingat, cum satius sit occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare, seu post vulneratam causam remedium quærere, dicit textus in l. 1. C. quand. lic. sine iud. & in l. vlt. ad fin. C. In quib. caus. in integr. restit. non est necess. Et ita censuit S. Congregatio Concilij, videlicet pro erectione nouæ Parochiæ non esse expectādum vt Parochiani absque Sacramentis decesserint. Quod benè nota, quia frequenter audiui Parochorum querelas, quod Episcopi processerint ad erectionem nouę Parochiæ, absque eo quod vllus ex Parochia-
18 nis vnquam obierit sine Sacramentis. Porrò ad hanc difficultatem accedendi ad ecclesiam matricem pro suscipiendis Sacramentis, & diuinis Officijs audiendis aliæ causæ omnes reducuntur. Vnde infertur primò vt distantia loci ab ecclesia Parochiali sit iusta causa nouam Parochiam erigendi, vt hic est casus, & in d. c. 4. Et quamuis Io. Andr. Cardin. Abbas, & alij in Summa huius textus videantur ad hoc exigere nimiam distantiam; verè tamen magna longinquitas, & viarum discrimen non requiritur, vt obseruat Ant. de But. n. 3. in ver. Distare. Sed solum requiritur talis vt propterea parochianis sine magno incommodo nō pateat accessus ad maiorem ecclesiam, vt hic patet, & tenēt Domini de Rota dec. 484. n. 2. p. 1. rec. Sufficit ergo pro causa diuisionis vt Parochia ecclesię antiquę sit adeò ampla, vt populus pręsertim aduersis temporibus non possit sine magno incommodo illuc horis congruis ad diuina officia confluere, secundum Abb. num. 3. Atque ita ob distantiā loci permittitur quod aliàs non permitteretur, vt notat glos. 1. in cap. Et temporis, 16. q. 1. & est simile in l. Cum post sententiam, C. de appellat. & in l. Si longius, ff. de iudic. in cap. Cum, longè 63. dist. in cap. Si quis extra de consecr. dist. 1. & in cap. Quoniam quidem, 18. dist. Quanta autem debeat esse huiusmodi distantia, seu Parochiæ amplitudo ad hoc vt Parochiani dicātur non posse sine magno incōmodo ad ecclesiam accedere, cùm iure diffinitum non sit, iudicis arbitrio relinquitur, c. De causis, supra de offic. deleg. & tenet Menoch. de arbitrar. Iud. cent. 5. casu 497. n. 4. ad quod vide bonam glossam in cap. vlt. in ver. Longo, 80. dist.

19 Infertur secundò vt similiter iusta sit erectionis causa, si inter populum alicuius villæ, & Parochialem torrena, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem habeant, nec vado transiri possint, vt l. flumine interueniente, ff. de seruit. rustic. præd. pręsertim hyemali tempore cùm pluuiæ inundāt, iuxta textum hic. Quę causa sufficiens est etiam sine distantia loci. Vndecumque enim proueniat magna difficultas percipiendi Sacramenta dicitur subesse iusta causa erigendi nouam Parochiam, vt ex dictis patet. Ideoque Concilium Tridentinum in d. cap. 4 sess. 21. alternatiuè loquitur ibi, ob locorum distantiam, siue difficultatem, ita vt propterea alterutrum sufficiat, c. Inter cęteras, supra de rescript. cum suis concordan.

20 Infertur tertiò, vt eodem modo iusta sit causa erigendi nouā parochiam in casu allegationis, Lap. alleg. 66. incip. Quoddam monasterium per totā vbi proponit monasterium S. Ambrosij, cui cura imminebat personarum sæcularium, fuisse inclusum intra mœnia ciuitatis Florentiæ, & aliquot familias eidem curæ subiectas extra ambitum ciuitatis remansisse; vnde contigit vt ijdem rustici sine maxima difficultate, & incommodo nequiuerint diuina Officia audire, & ecclesiastica Sacramenta percipere, cum fores dictæ ciuitatis singulis diebus ante noctis tenebras claudantur, & sic clausæ remaneant, nec vlli aperiantur vsque ad claram lucem sequentis diei. Quapropter non poterat Capellanus præsto esse Sacramētis administrandis in casibus repentinis infirmitatis, vel mortis, præsertim parturientibus. Pręterquamquod Parochiani degentes extra cum suis mulieribus, & familia rusticis, & abiectis vestibus induti non poterant cum debita consolatione diebus festis ad ecclesiam confluere, & cum ciuibus diuitibus, & pretiosis vestibus amictis se admiscere, sed potius risui, & delusioni patebant ob fortunæ, & morum disparitatem, quibus sæpissime à diuinis retrahebantur. Lapus hac de re consultus proposuit duo potissimum remedia. Primum, videlicet vt si Parochialis prædicta habeat in villa aliquas obuentiones, sine quibus eius Rector possit commode sustentari, & reperiatur aliquis qui velit nouam ecclesiam fundare, & obuentiones illas competenter augere, Episcopus erigat nouam Parochiā, eique assignet eiusmodi obuentiones, cum dicto augmento, & rectorem in ipsa instituat, qui gerat curam incolarum extra mœnia existentium. Quod dicit probari ad litteram in hac decretali, & subdit propositas causas esse plures, & vrgentiores illis, quas hic considerauit Pontifex.

Ideoque erectionem fieri posse ab Episcopo etiam inuito Rectore ecclesiæ matricis, cum non habeat iustam causam contradicendi. Alterum remediū est vt Rector maioris ecclesiæ si reditibus abundet, nouam Capellam fundet in dicta villa, & eam dotet pro sustentatione vnius Sacerdotis ibidem deputandi, & constituat ipsam Capellam manualem matricis ecclesiæ, ita vt illius Capellanus sit ad eius nutum amouibilis, de quibus manualibus notatur in Clem. vn. de suppl. negl. Prælat. & in cap. Cum singula, de pręben. lib. 6. Vtrumque remedium aliàs probauit S. Congregatio Concilij; censuit enim Parochianis, qui cum sint dispersi extra ciuitatem, & Parochialem ecclesiam intra ciuitatem sitam habeant, etiam ob locorum distantiam, seu difficultatem patiuntur incommoda in percipiendis Sacramentis, & in diuinis Officijs audiendis, succurrendum esse remedio cap. 4. sess. 21.

sess. 21. Item censuit ad prouidendum necessitati
Parochianorum extra ciuitatem existētium, quo-
rum parochialis est intra ciuitatem, nouam Capel-
lam extra ciuitatem esse erigendā, quæ non sit ec-
clesia ipsa per se, sed in proprietate matricis ec-
clesiæ, in qua constituatur Sacerdos amouibilis ab
Ordinario approbatus, qui administret Sacramen-
ta illis, qui sunt extra ciuitatem, ad quos non po-
test Parochus in nocte, quia portæ ciuitatis clau-
dūtur, accedere; quod est vnum ex remedijs Lapi
alleg. 66. Posse tamen esse locum etiam alijs reme-
21 dijs ad pręscriptum Sacrorum Canonum. Rursus
in causa Nouarien. censuit Episcopum posse com-
pellere regulares, quibus concessa fuit parochia-
lis ecclesia ciuitatis Nouarien. ad erigendam no-
uam capellam extra ciuitatem, vbi plures familiæ
sub dicta cura existunt, cui capellæ possunt vel per
seipsos præuia Ordinarij approbatione inseruire,
vel per Capellanum ad nutum amouibilem.

22 Infertur quartò, vt similiter legitima sit causa
construendi nouam parochialem necessitas lepro-
sorum, sine graui tamen præiudicio parochialis
antiquæ, vt legitur, & notatur in cap. proximo, su-
pra eod. secundum Hostien. hic num. 1. vers. Et est
alia causa, & plenius in summa eod. tit. §. fin.

23 Et ex prædictis collige in effectu vnicam esse
causam erigendi nouam parochiam, videlicet ma-
gnam difficultatem accedendi ad ecclesiam matri-
cem pro Sacramentis percipiendis, & diuinis offi-
cijs audiendis: nam alię causę, videlicet distantia
loci, flumina intermedia, portæ ciuitatis clausæ, ne-
cessitas leprosorum, & alia id genus impedimenta
in tantum iustificant erectionem, in quantum pa-
riunt difficultatem huiusmodi; aliàs secus, vt ex
iam dictis constat.

24 Verumtamen glos. vlt. in cap. Nulli, 99. dist. ad-
ducit aliam causam construendi nouam ecclesiam
in parochia antiqua, videlicet, cùm multitudo fi-
delium excreuit; & mouetur argum. illius textus
ibi, [Nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuerta-
tur, cui necesse sit propter multitudinem eorum
primatem cōstitui;] & cum illa glossa simpliciter
transeunt ibi Gemin. & Præpos. ambo in fin. ad
idem textus in cap. Præcipimus, 16. q. 1. quo præ-
cipitur, vt vbi multitudo fidelium excreuit, ibi or-
dinentur Episcopi. Tu dic contra: quoniam hoc
casu noua parochia non debet erigi, sed vtendum
est remedio, Conc. Trid. d. cap. 4. in princ. sess. 21.
vbi statuitur, vt [Episcopi etiam tāquam Aposto-
licæ Sedis delegati in omnibus ecclesijs parochia-
libus, vel baptismalibus, in quibus populus ita nu-
merosus sit, vt vnus rector non possit sufficere ec-
clesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui di-
uino peragendo; cogant Rectores, vel alios, ad
quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus
adiungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibē-
da, & cultum diuinum celebrandum.] Hæc ibi.
Vnde S. Congregatio eiusdem Concilij Interpres
iampridem censuit ea ex sola causa, quod popu-
lus alicuius parochiæ adeò sit numerosus, vt vnus
Rector non possit sufficere Sacramentis ministran-
dis, & cultui diuino peragendo, minimè quidem
licere Ordinario nouam parochiam erigere, nisi
& alia concurrant, quæ exprimuntur in Constitu-
tione Alexandri III. quæ incipit, Ad audientiam,
& Innouatur decreto Concilij cap. 4. sess. 21. vers.
In ijs verò. Sed ob magnum huiusmodi numerum
debere Ordinarium vti remedio d. cap. 4. in princ.
scilicet cogendo Rectores, vt sibi Sacerdotes ad-
iungant quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda,
25 & cultum diuinum celebrandum. An autem qui-
bus in causis ex decreto Concilij sess. 21. cap. 4. po-
test Episcopus nouas parochias erigere, possit etiā
loco erectionis faciēdæ certam partem populi se-
parare ab antiqua parochia, & alteri commodiori
applicare, si vel exiguus numerus populi, vel ino-
pia, vel alia causa impediat erigi nouā parochiam;
26 Responsum est non posse ex decreto Concilij. Itē
responsum, ex eo decreto non licere Episcopo pa-
rochias vnire, sed tantum nouas constituere.
27 Item responsum, non potuisse Episcopum erigere
in ecclesia parochiali duas Vicarias perpetuas eo
quod populus esset numerosus. Hactenus de
causa.

28 Secundò principaliter ad erectionem nouæ pa-
rochiæ requiritur, vt in illa parte parochiæ anti-
quæ, vbi noua parochia est erigenda, sit competens
numerus parochianorum. Et quidem Rota de-
cis. 380. num. 8. & 29. par. 5. recent. Videtur tene-
re ad hoc non sufficere quatuor domos, & duode-
cim animas aptas ad communionem, per c. Vnio,
10. q. 3. Sed certè ille textus magis innuit vt suffi-
ciant decem animæ: ait enim. [Ecclesia, quæ vs-
que ad decem habuerit mancipia, super se habeat
Sacerdotem; quæ verò minus decem mancipia
habuerit, alijs coniungatur ecclesijs.] Hæc ibi. Et
meritò quia decem faciunt plebem, vt ait ibi glos.
in verb. Mancipia. Item Concilium Tridentinum
d. c. 4. sess. 21. Videtur requirere vt noua parochia
habeat populum, vt patet ibi, Compellere possit
populum. At decem homines populum faciunt, vt
notat glos. 1. in cap. 1. de elect. & Bart. in l. Prætor.
la seconda, num. 4. ff. de vi bonor. rapt. Insuper ad-
uerte ne decipiaris, quia dum Rota ad hoc requi-
rit sufficientē numerum animarum, quæ sint aptæ
ad communionem, hæc aptitudo non est necessa-
ria, quia vsum rationis habentes tametsi non sint
apti ad communionem, tenentur tamen semel in
anno confiteri proprio Sacerdoti, & Missam audi-
re Dominicis, & festis diebus, eisque dari debet
Sacra Vnctio; Baptismus verò etiam paruulis.
Ergo si parochiæ incolæ ad ecclesiam sine magna
difficultate ad huiusmodi Sacramenta recipienda,
& diuina audienda accedere nequeant, siue sint ad
communionem apti, siue non, succurrendum est
eis remedio huius cap.

29 Tertiò principaliter requiritur ad erectionem
nouæ parochiæ vt citetur Rector matricis eccle-
się: nam etsi erectio fieri possit etiam ipso inuito,
vt ostensum est supra in 5. notab. tamen non po-
test fieri nisi eodem citato, & requisito, vt cap.
multis consilijs, & cap. Felix, & cap. seq. 16. q. 1.
& tenet glos. fin. in cap. Nulli, 99. dist. & Lap. al-
leg. 66. num. 3. vers. Debet tamen requiri: & iam
censuit S. Congregatio ad erectionem nouæ paro-
chię non esse procedendum aliter, quàm citato
Rectore parochialis, intra cuius fines noua paro-
chia fuerit erigenda; & erectionem omissa huius-
modi citatione ab Ordinario factam nullius mo-
30 menti existere. Nec tantum Rectoris ecclesię, sed
etiam aliorum omnium, quorum interest, prære-
quiritur citatio. Vnde quęrenti an requiratur cō-
sensus Rectoris, vel Commendatoris, aut Magni
Magistri ad erigendam nouam parochiam infra
limites parochialis subiectę Ordinis S. Ioann. Hie-
rosolymitani: responsum est ad erectionem posse
pro-

procedi etiam innito Rectore, dum tamen præcesserit citatio tam ipsius, quàm omnium aliorum, quorum interest. Cæterum etsi nulla videatur erectio ob defectum citationis, tamen si causæ erigendi subessent, licere Episcopo de nouo erigere; ideò scribendum viciniori Episcopo vt se instruat de causis, quæ si suberunt peti poterit confirmatio à Sanctissimo, licet postea in casu illo resolutũ fuerit erectionem nullam defectu citationis, nec causas subesse.

Quartò, principaliter requiritur vt erectio nouæ parochiæ fiat ab Episcopo de Capituli consilio, vel consensu, vt plenè dicam infra in tertia quæstione.

31 Quintò, principaliter requiritur, vt ecclesiæ nouiter construendæ dos competens assignetur, vt cap. Nemo, de consecr. dist. 1. Et iam censuit Sacra Congregatio in erectione nouarum parochia-
32 rum priùs cogitandum de dote. Et quidem si aliquis reperiatur; qui velit eam ex bonis proprijs competenter dotare, omnia erunt plana: alioquin in constitutione dotis hoc ordine erit procedendum. Primò enim competens portio pro sustentatione Rectoris assignanda erit ab Episcopo ex redditibus ad matricem ecclesiam quomodocumque pertinentibus, vt in d. cap. 4. sess. 21. Idque ex sententia S. Congregationis procedit, etiamsi ecclesia matrix esset Cathedralis, & quæcumq; matrix; & posse assignari portionem ex redditibus illius matricis dumtaxat, non autem ex alijs ecclesijs; quod si reditus huiusmodi insufficientes sint, nec sit aliquis, qui velit illos augere, cogendus erit Abbas, vel Præpositus, cui parochialis illa subest in temporalibus; & in eorum defectum populus ea subministrare, quæ ad vitam Recturis sustentandã sufficiant. Si populus inopia laboret, tenebitur Episcopus ex mensa sua. Demum si nimia egestas omnes excuset, Sacerdos nouæ ecclesię præficiendus proprijs manibus victum sibi comparabit, prout hæc omnia fusè explicauimus supra in 3. no-
33 tab. num. 4. vsque ad num. 8. Posse etiam Episcopum facere beneficiorum vnionem pro noua parochia in terminis Concilij erigenda, si non sint fructus, vel obuentiones, ex quibus deduci possit portio, ex voto S. Congregationis Concilij dixit
34 sanct. mem. Gregorius XIII. Et cum dubitaretur, an Ordinarius in erectione parochialis ecclesiæ facta iuxta formam Concilij Tridentini c. 4 sess. 21. Potuisset vigore eiusdem Concilij vnire eidem ecclesiæ in actu ipsius erectionis vnum ex quatuor Canonicatibus habentibus curam animarum annexam existentem in alia ecclesia non Collegiata, quę erat parochialis loci, in quo noua parochia fuit erecta: affirmatiuè respondit S. Congregatio. De assignatione autem decimarum ad matricem ecclesiam spectantium dicam infra in 4. quæst.

35 Sextò principaliter requiritur in erectione nouę parochię, vt ius patronatus, & præsentandi Sacerdotem nouiter instituendum reseruetur illis, quibus de iure: & quidem si reperiatur aliquis qui velit ecclesiam fundare, & sufficienter dotare; planum erit ius patronatus eidem fore reseruandum; quinimo ad eum pertinebit ipso iure etiam sine alia Episcopi reseruatione, vt est text. in cap. Significauit, vbi Ioan. Andr. Bald. Butr. & alij notant, supra de testib. & est receptissima conclusio, vt dicunt Domini de Rota decis. 167. num. 4. p. 2. diuersor. Similiter si noua ecclesia fuerit dotata ex redditibus ad matricem ecclesiam pertinẽtibus, planum erit ius præsentandi Sacerdotem pertinere ad Rectorem matricis ecclesię, vt probat hęc littera ibi, Ad præsentationem Rectoris ecclesiæ maioris. Sed nihilominus etiam fundator ecclesię nouiter ædificatę habebit ius patronatus, vt hic concludunt glos. 3. in fin. Innoc. in ver. Fundatoris, Abb. Antiq. num. 1. Hostien. num. 3. in verbo Ad præsentationem, Io. Andr. num. 3. in ver. Fundatoris, Butr. num. 5. Cardin. num. 4 in 1. opposit. Anchar in 4. notab. & Abb. num. 9 qui testa-
36 tur hanc opinionem communiter teneri. Atque ita secundum eos duo erunt patroni parochialis nouiter erectę, videlicet ecclesia matrix ex causa dotationis, quia ex proprijs bonis eam dotauit; & fundator ex causa fundationis si tantũmodo fundum dedit; & ex causa fundationis, & dotationis si simul dedit fundum, & dotis residuum prout fecit in casu huius decretalis dominus villę, qui pro dotis residuo dedit viginti acras terrę frugiferę,
37 (& dic acras, idest iugera; & est vulgare Anglorum; & iugerum habet octo staria trigiuta sex tabalarum ad perticã pedis Luitprandi, quę habet duodecim pedes trium semissium, & trium digitorum, vt per Anton. Augustin. in notis ad primam collectionem Decretal. tit. 35. de eccl. ędifican. cap. 1. & vide cap. 5. Qui fil. sint legit. in eadem collect. in parte decila, vbi fit mentio de acris quadraginta. Galli appellant harpentum, Itali bubulcam secundum Hostien. & Io. Andr.) & ad prędicta vide gloss. notab. in Summa, in fin. 63. dist. Quę vult vt quamuis fundatores ecclesię ęqualiter non cõtribuerint ad dotationem ipsius, tamen omnes efficiantur patroni: & ita sit patronus ille, qui dedit modicum, sicut est ille qui dedit multum. Quod tamen limita, & declara dummodo omnibus simul conflatis ecclesia remaneat competenter dotata. Secus si dos non fuerit integra, vt tenet glos. in cap. Quicumque, 16. qu. 7. quam mul-
38 tum extollit Abb. hic num. 4. in 3. notab. Et hanc sententiam aliàs probauit S. Congregatio Concilij. Censuit enim donationem obuentionum ad matricem ecclesiam pertinentium, si alius concurrat ad dotationem ecclesię nouiter ędificatę, efficere ecclesiam matricem patronam simul cum alio dotante.

39 Verum si ecclesia matrix ex proprijs redditibus nihil contulerit, ambigui iuris est an acquirat ius patronatus ecclesiæ in sua Parochia ædificatæ. Innoc. in c. Cum venerabilis, de except. sensit maiorem ecclesiã acquirere ius patronatus indistinctè, & eum sequitur Io. Andr. in cap. 1. de Capell. Monachor. lib. 6. Sed oppositum concludit, Abb. hic num. 9. Quia nullus alius textus pręter hunc reperitur in iure, qui tractet de hac materia. Vnde in hoc tantũ fundari potest opinio DD. Sed hic textus hoc non probat simpliciter, quia loquitur in eo tantum casu, in quo ecclesia matrix ex proprijs redditibus aliquid cõtulit pro erectione nouę Parochiæ. Ergo si nihil contulerit non efficitur patrona, cum hoc nullo iure probetur. Imò contrarium videtur probari, arg. cap. prox. supra eodem vbi agitur de ecclesia constructa, in alterius Parochia, & tamen non reseruatur patronatus antiquæ ecclesiæ, quæ de suo nihil contulit. Accedit quod patronatus non requiritur nisi ex fundatione, vel constructione, aut dotatione, vt notat glos. in c. Piæ mentis 16. qu. 7. & est receptissima omnium con-

conelusio. Sed ex constructione ecclesiæ infra li-
mites Parochiæ dumtaxat ecclesia matrix non dat
fundum, quia loci proprietatem non habet, nee
sumptus ad eonstuctionem, nec dotem ponit. Er-
go patronatum non acquirit, & facit eap. Qnoniã,
de inrepatr. Opinio Abbatis vera est, eamque pro-
bauit olim Sacr. Congregatio Coneilij: declarauit
enim matricem ecclesiam nõ acquirere ins patro-
natus in ecclesia fundata intra suos limites, nisi de
suo aliquid contulerit, non obstante quod obla-
tiones futurę dicantur esse loco dotis.
40 Sed obijcies. Si Capella intus ecclesiam ædifi-
cetur, & ab alio competenter dotetur, ecclesia
acquirit ius pattonatus in ipsa Capella, vt hic fit-
mat Abb. nu. 11. dicens hanc quæstionem se hac-
tenus non reperisse ab alio tactam, plenè Lam-
bertin. in tract. de iurepatr. in 1. par. 2. lib. in 2. q.
principali, art. 15. n. 1. & 2. Ergo idem dicendum de
ecclesia ædificata infra limites alterius Parochiæ,
licet ecclesia matrix nihil contulerit. Solutio.
Dic diuersam esse rationem inter vtrumque casũ:
nam in quęstione Abbatia negari non potest quin
ecclesia antiqua ponat fundum, cum in sua pro-
prietate, & solo fuerit Capella ædificata, vnde ex
causa fundationis bene acqnirit ius patronatus, vt
d. eap. Quoniam, de inrepatr. cum concord. & not.
in d. cap. Piæ mentis. 16. q. 7. Sed ecclesia matrix
non ponit fundum, cum Parochia non sit de illius
proprietate, vt superius dictum est.
Septimò principaliter requiritur, vt matrici ec-
clesiæ pro qualitate loci in Parochiali nouiter ere-
cta pręter patronatum cõpetens honor seruetur,
vt hic dicitur in vers. Prouidens tamen. In quibus
autem eiusmodi honor consistat abundè osten-
sum est supra in 4 notab.
41 Octauò principaliter requiritur vt nouam Paro-
chiam Episcopus erigat ipse per se, vel per suum
generalem Vicarium ad id speciale mandatum ha-
bentem, vt probat text. in eap. Nemo, iuncta glos.
in ver. Veniat per se, de consecr. dist. 1. & iam pri-
dem visa est sentire S. Congregatio Concilij in ca-
su Parochialis ecclesię sub tit. S. Franciscæ Roma-
nę extra męnia Ciuitatis Mediolanensis erectæ à
Vicario Cardinalis Archiepiscopi, licet in eo casu
inclinauerit speciale mandatum præsumi, cùm ec-
clesia ipsa iam esset erecta in Parochialem, & in
ea quasi possessione existeret; ac propterea dicenti
Vicarium non habuisse speciale mandatum onus
probandi incumbere, cum hæc negatina esset fun-
damentum suæ intentionis, ex Pur. decis. 78. lib. 2.
& alijs cumulatis ab Anton. Gabriel. Commun.
conclus. in tit. de probat. concl. 6. art. 1.
42 Demum cum ex Concilio Tridentino Episco-
pus procedere possit ad erectionem nouæ Parochię
etiam vti Sedis Apostolicæ delegatus sit cautus, vt
vel in decreto exprimat se procedere vtraque po-
testate, ordinaria scilicet, & delegata; nam si non
valebit ex vna, valebit ex altera, & abundans cau-
tela non nocebit, nec vitiabit adiectio super ua-
cua, vel procedat simpliciter nulla facta expressio-
ne authoritatis delegatæ, vel ordinariæ: nam du-
plicem potestatem habens censetur ea vsus, quæ
facit actum valere. Vel demum exprimat se vti
potestate delegata, si procedat contra exemptos,
alioquin si procederet iure ordinario, cùm in eo
casu non habeat nisi potestatem delegatam, ere-
ctio non valeret, prout hæc omnia latè compro-
bat Feder. de Sen. cons. 13n. Factum tale est; Quæ-
dam domus, & Rot. decis 96. par. 2. diuers. post
Bald. & Anchar. in decis. allegatos. Licet clausu-
la, *omni meliori modo*, saluaret erectionem, ex
glos in l. 5. in ver. Consentiant, in fin. ff. de iudic.
& scripsi plenius in cap. Ex parte, n. 36. & 37. supra
de arbitr.
43 His omnibus obseruatis, & causa cognita in
processum redactis tutò poterit Episcopus proce-
dere ad erectionem nouę Parochiæ, etiam in Pa-
rochijs exemptorum: nam cum in hoc vota Car-
dinalium in S. Congregatione essent diuisa, San-
ctissimus respondit facultatem erigendi nouas Pa-
rochias, & assignandi portionem nouis Parochijs
attributã Episcopis habere locum etiam in Paro-
chijs regularium, & S. Congregatio exinde cen-
suit concurrentibus requisitis, posse erigi nouam
Parochiam ab Episcopo etiam in ecclesijs ordinũ
44 Militarium. Sed Episcopo quærenti an liceret ob
grauem Sacramentorum necessitatem erigere ec-
clesiam regularem in Parochialem, responsum,
Congregationem eius esse sententię, vt cura ani-
marum à prædecessore applicata ecclesię regulari
applicetur sæculari.
45 Secundò QVAERO, Si Episcopus processerit
ad erectionem nouæ Parochiæ ad pręscriptum
Concilij Tridentini, cap. 4. sess. 21. vel aliud fecerit
tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, quod tamẽ
iure ordinario facere poterat, & ab illius decreto
appelletur, an rectà adire possit Metropolitanum,
an verò necessariò appellandum sit ad Summum
Pontificem.
Dic breuiter in omni casu posse appellari ad Pa-
pam omisso medio, cap. Ad Romanam, 2. q. 6. gl.
in cap. 1 in verb. Legationis, & ibi DD. supra de
Offic. legat. & in c. Romana, in princ. in verb. Ad
curiam, de Appellat. lib. 6. & notant Restaur. Ca-
stald. in tract. de Impetat. q 95. n. 1. Nepos de Mon-
te Albano in tract. de except. except. 24. nu. 32.
dislau, Viladieg. de legat. qu. 8. num. 38. Sed ni-
hilominus regulariter à sententia Episcopi appel-
latur ad Metropolitanum, cap. Dno, supra de of-
fic. Ordin. & d. c. Ad Romanam, 2. qu. 6. & notat
Baptista à S. Blasio in tract. de contradict. leg. &
Canon. num. 153. Hieronym. Zannettin. de diffe-
46 ren. iur. canon. & ciuil. n. 69. Quod locum habet
etiamsi Episcopus processerit tãquam Sedis Apo-
stolicæ delegatus: huiusmodi enim authoritas at-
tributa est Episcopis vt firmiori iure procedere
valeant contra exemptos Sedi Apostolicæ imme-
diatè subiectos; & quia ex authoritate delegata
exemptiones non violantur, vt notat Abb. in cap.
Graue, num. 1. & 5. de offic. Ordin. Non au-
tem vt per hoc tollatur ius commune, per quod
appellationes deferuntur Metropolitanis; legum
enim correctio vitanda est: vulgat. iurib. & ita
censuit S. Congregatio Concilij die 7. Iulij 1575.
47 Intellige tamen hanc resolutionem obtinere quã-
do Episcopus potest vtroque iure procedere, scili-
cet ordinario, & delegato, vt in casu erectionis
nouæ parochiæ; nam cùm Episcopus posset eam
erigere authoritate Ordinaria ex dispositione
huius cap. secundum communem opinionem, de
qua supra in 5. not. Nihilominus ex decreto Con-
cilij Tridentini in d. cap. 4. in princ. sess. 21. potest
hoc facere etiam vti Sedis Apostolicæ delegatus:
meritò in hoc, & similibus casibus appellari potest
etiam ad Metropolitanum. Secus autem est quan-
do Episcopus nõ potest procedere ordinario iure,
puta

purà contra exemptos, contra quos procedere
non potest nisi tamquam Sedis Apostolicæ dele-
gatus, vt in casu cap. 3. sess. 6. in cap. 4. sess. 14. in
cap. 9. sess. 21. & alibi sæpè: tunc enim appellari
non potest nisi ad Papam: & ita suprascriptam
resolutionem postea declarauit eademmet S. Con-
gregatio. Nam proposito dubio, An cum Episcopi
procedũt vti Sedis Apostolicæ Delegati in causis,
quæ sub eorum ordinaria iurisdictione non com-
prebenduntur, possit ad alium, quàm ad Sedem
Apostolicam appellari: Sacra Cõgregatio censuit
non posse; neque ex hoc inferioribus iudicibus
vllum fieri præiudicium: Sed quando iurisdictio
delegata cumulatur cum ordinaria, Episcopum
non posse huiusmodi delegationis prætextu decli-
nare iurisdictionem Metropolitani in casibus il-
lis, in quibus ante Concilium tamquam Ordina-
rius poterat vti eodem iure, eademque potestate.
48 Et hinc notabiliter infero, vt si Episcopus eri-
gat nouam parochiam infra limites parochiæ re-
gularibus subiectæ, quod potest secundum ea, quæ
dicta sunt supra num. 43. Tunc si grauet, appellari
non poterit ad Metropolitanum, quia cum contra
exemptos non potuerit procedere nisi iure dele-
gato, necessariò appellandum erit ad summum
Pontificem delegantem, vt cap. Super quæstionum,
supra de offic. deleg. cap. Licet in corrigendis, de
offic. Ordin. & tradit Marian. Socin. cons. 83. pro
clariori, num. 5. & per tot. lib. 4. Intellige ad effe-
ctum deuolutiuum, non suspensiuum, cum in casu
huius c. appellatio sit inhibita, vt dixi supra n. 12.
& ad prædicta vide quod scripsi in cap. Studuisti,
n. 28. 46. & 47. supra de off. Legat.
49 Tertiò QVÆRO, An Episcopus in noua pa-
rochia intra fines parochiæ alterius erigenda te-
neatur adhibere consilium, vel consensum Capi-
tuli.
50 Hostien. hic num. 2. vers. Non est tamen hoc, &
Io. Andr. eod. num. in vers. Hoc tamen faciat:
tenent Episcopum debere hoc facere de Capituli
consilio, per cap. Pastoralis, supra de donat. & con-
sentiunt Butr. Cardin. & alij. Sed certè ille tex-
tus exigit consensum, vt patet in extremis verbis
ibi, Consensus est sui Capituli requirendus: vbi hoc
tenet glos. vlt. & Io. Andr. in addit. ad Specul. in
tit. de decim. littera D. in verb. Vnica, circa finem
additionis, vers. Secundus est: & meritò, quia cùm
hęc diuisio parochiæ, & dismembratio redituum
ad matricem ecclesiã pertinentium sit instar alie-
nationis rerum ecclesiæ, vt dixi supra num. 15. sine
Capituli consensu fieri non potest, vt c. Cum nos,
cap. Tua, & cap. Pastoralis, supra de his, quæ fiunt
à Prælat. & cap. Dudum, de reb. eccl. non alien.
lib. 6. Præterea in ecclesijs ad inuicem vniendis ne-
cessarius est Capituli consensus, Clem. Si vna, eod.
tit. & cap. Pastoralis, in fin. supra de donat. Ergo
& in parochijs diuidendis, argum. cap. 1. inf. de
reg. iur. l. Hæredes palam, §. Si quis post, ff. de
testamen. cum simil. vt per Roman. cons. 65. Viso
51 themate, num. 2. Idcircò autem Hostien. & alij re-
quirunt consilium Capituli, quia in dismembra-
tione parochiæ præcedere debet tractatus, vt re-
soluit Rota decis. 1. de reb. eccl. non alien. in nou.
Vnde in consilio includunt etiam consensum. Si-
mile in cap. 1. supra, de for. compet. ibi dixi in 4.
notab. post Petr. de Anchar. in 3. notab. Et ad præ-
dicta vide Archid. in cap. Præcipimus, num. 4. in
ver. Cum consensu, 16. q. 1. Hæc procedunt inspe-
52 cta iuris communis dispositione. Sed ex iure no-
uissimo Cõcilij Tridentini res est magis ambigua.
Ratio dubitandi oritur ex decreto d. c. 4. sess. 21.
vbi facultas constituendi nouas parochias tribui-
tur Episcopis etiam tãquam Sedis Apostolicæ de-
legati, Clausula enim illa, quæ habetur in princ.
textus censetur reperita in §. In ijs verò, qui ve-
nit continuatiuè ad præcedentia, vt alias fuit reso-
53 lutum. At quando Episcopus procedit tamquam
delegatus Apostolicæ Sedis, non requiritur Capi-
tuli consensus, vt concludit Aegid. Bellam. decis.
514. incipien. Conclusio quod in vnione: vbi re-
soluit in vnione facienda per Legatum de latere
non exigi consensum Capituli, etiãsi fiat vnio Epi-
scopali dignitati; quoniam etsi potestas Episcopi
propter coniunctionem, quæ est inter ipsum, & Ca-
pitulum suæ ecclesiæ, sit arctata ad consensum,
vel consilium huiusmodi adhibendum, vt cap. No-
uit, de his, quæ fi. à Prælat. & d. Clem. Si vna:
Tamen in legato, qui cum Capitulo huiusmodi
vnionem non habet, hoc non reperitur iure cau-
tum; quam decisionem in Legato habente à Sede
Apostolica specialem authoritatem vniendi, sequi-
tur Marian. Socin. in cap. Sicut vnire, in 6. artic.
principal. conclus. 14. nu. 105. infr. de excess. Præ-
lat. Quia sicut Sedes Apostolica non tenetur re-
quirere consensum alicuius inferioris, ita nec Le-
gatus, qui vices illius obtinet.
Similiter cum in cap. Ad audientiam, infr. eod.
tribuatur Canonico electo in Episcopum facul-
tas vniendi ecclesiam, cuius fuerat Canonicus
monasterio regulari, dummodo Episcopus con-
sentiret: quærunt ibi Ioann. Andr. num. 5. Cardin.
& Ancharan. Ambo in 1. opposit. & Abb. in fin.
Quid operetur hoc indultum, cum sine illo posset
vnio fieri authoritate Episcopi: & respondent hu-
iusmodi delegationem hoc inter cætera operari,
vt consensus Capituli non exigatur. Eodem igi-
tur modo si Episcopus nouam parochiam erigat
authoritate delegata sibi à Concilio tributa, non
videtur egere Capituli consensu. In contrarium
facit, quia decretum d. c. 4. Quamuis tribuat Epi-
scopis potestatem delegatam, tamen disertis ver-
bis exprimit, vt ea potestate vti possint iux-
ta formam Constitutionis Alexandri III quæ in-
cipit Ad audientiam, & sic videtur se restringere
ad formam iuris communis. Sed de iure com-
muni in erectione nouę parochię adhibendus est
consensus Capituli, vt ostensum est supra num. 50.
Ergo huiusmodi cõsensus erit adhibendus etiamsi
fiat erectio authoritate delegata; & est simile in
cap. 5. sess. 21. vbi tribuitur Episcopis etiam tam-
quam Sedis Apostolicę delegatis facultas faciendi
vniones parochialium ecclesiarum; & tamen quia
ibi expressum est vt vniones huiusmodi fieri de-
beant iuxta formam iuris; ex S. Congregationis
sententia requiritur Capituli consensus, prout re-
54 quiritur de iure, vt in d. Clem. Si vna. Quid di-
cendum? Cum Episcopus hoc casu duplicem ha-
beat potestatem, vnã scilicet ordinariam, quę illi
competit ex dispositione huius decretalis, eique
non fuit adempta à Concilio; Alteram verò dele-
gatam, quę illi tribuitur in d. cap. 4. Et accumula-
tur potestati ordinarię per illa verba, Etiam tam-
quam Apostolicæ Sedis delegati, ponderando par-
ticulam, *etiam*, quę est augmentatiua, & implica-
tiua pręcedentium; videtur sic distinguendum.
Aut in erectione nouę parochię Episcopus proce-

dit iure delegato in eo casu, in quo iure ordinario non potest procedere, puta quia erectionem facit in parochia subiecta regularibus exemptis, secundum ea quę dicta sunt supra num. 43. Et hoc casu existimo non requiri consensum Capituli, per rationes adductas à Bellamera, & Mariano Socino locis citatis. Capitulum enim hoc casu non potest conqueri, quod se inconsulto fuerit processum ad erectionem, cùm Papa, cuius vices gerit delegatus, ad illius consensum requirendum non adstringatur, argum. l. 1. §. Qui mandatam, ff. de offic. eius, cui mand. est iurisdict. Aut procedit ad erectionem authoritate ordinaria in eo casu, in quo potest iure ordinario, puta in parochia non exempta; & tunc censeo necessarium esse consensum Capituli, sicut erat ex iure veteri, cuius dispositionem hac in parte Concilium Tridentinum non sustulit; nam quod non mutatur, &c. l. Sancimus, C. de restam. & l. Pręcipimus, C. de appell. & hanc distinctionem in Legato de latere probauit in effectu Marian. Socin. in d. cap. Sicut vnire, num. 105. vt scilicet si procedat iure ordinario legationis, teneatur adhibere Capituli consensum ad eum modum, quo Ordinarius tenebatur. Secus si procedat speciali iure delegationis; & eamdem distinctionem probauit S. Congregatio in materia appellationis interponendę ad Metropolitanum, vel ad Sedem Apostolicam, vt dixi in quęst. pręced. n. 46. & 48.

55 Quartò QVAERO, An Decimæ ad ecclesiam matricem pertinentes transeant ipso iure in Ecclesiam Parochialem nouiter erectam infra illius limites.

Hæc quæstio inspecta iuris communis dispositione est admodum difficilis ob varietatem opinionum, quas recenset Ioan. Andr. in addit. ad Specular. in tit. de decim. littera D. in ver. Vnica, glos. Host. & alij hic in ver. Obuentiones, & Doctores in cap. Cum contingat, & ibi dixi à num. 31. infra, de decim. licet opinio Calder. quod decimæ prædiales debeantur Parochiali nouiter ædificatæ videatur magis communis, & seruetur in Rota. Verum hanc difficultatem dissoluit Tridentina Synodus in sæpius alleg. cap 4. sess. 21. vbi statuit, vt Sacerdotibus, qui nouis ecclesijs erunt præficiendi, competens assignetur portio arbitrio Episcopi ex fructibus ad ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus. Quæ verba apertè excludunt transitum decimarum prædialium ipso iure in nouam Parochiam, prout eis sigillatim perpensis probaui latissimè in prædicta decretali. Cum contingat, à num. 43. vsque ad num. 52.

56 Quintò QVAERO An Ecclesiæ, quæ nouiter in Parochialem erigitur, possit Episcopus vnire aliquem ex Canonicatibus Ecclesiæ matricis in vim Concilij Tridentini c. 4. sess. 21.

57 Decretū d. c. 4. nihil de vnione dicit, nec sub illis verbis: Sacerdotibus, qui de nouo erunt Ecclesijs nouiter erectis præficiendi, competens assignetur portio ex fructibus ad Ecclesiam matricem pertinentibus: debet includi facultas supprimēdi Canonicatus Ecclesiæ matricis, & illos vniendi Ecclesię nouiter erectæ; quia facultas vniendi debet specialiter exprimi, nec venit sub generali dispositione, vt ex Innoc. in c. Ad hæc, supra de off. Archid. tradit Gemin. cons. 38. Pro clariori, n. 10. & pluribus comprobant Paris. cons. 41. ex his, quæ in facto, n. 1. lib. 4. & Rebuff. in praxi Benef. in forma Vicariatus, n. 102 & cū erectiones nouarum Ecclesiarū debeant fieri cū minori præiudicio antiquarum Ecclesiarum, quàm fieri possit, ex traditis per Butr. hic num. 10. credendum non est Concilium voluisse ab Ecclesijs antiquis subtrahi posse non solum partem redituum, sed etiam titulos beneficiorum, & numerum ministrorum diminui, quod tenderet in diminutionem Diuini cultus, cap. penult. de Constitut. & in damnum quoque Parochianorum, quibus expedit plures habere Sacer-

58 dotes, qui Missas, & Diuina officia celebrent, & Sacramenta ministrent; nec sine magna causa debet Episcopus ex vna Ecclesia ad alteram titulos transferre. Oldrad. cons. 260 Quod vnio, num. 2. vers. Tertia ratio. Et Lapus allegat. 66. consulens quomodo esset prouidendum Ecclesiæ Parochiali nouiter ob necessitatem erectæ, nihil dixit de vnione, sed alijs modis non præiudicialibus. Bertraudus verò in cons. 36. vol. 2. p. 1. loquitur de Ecclesia Parochiali nouiter erecta, & sensit illi prouidendum esse per subtractionem obiationum, & decimarum Ecclesiæ matricis in casu, quo Curatus Ecclesię antiquæ, & eius Vicarius ex redditibus restantibus se sustentare possint, & sic supponit ex prouisione facienda ministris nouæ Ecclesiæ statum antiquum, & numerum ministro-

59 rum Ecclesiæ antiquæ alterandum non esse. Quod cōprobatur ex eo, quod scribit Cardin. in c. Auaritiæ, in fin. vbi etiam Butr. n. 7. & Imol. col. 1. in fin. de præbend. videlicet ex iusta causa Parochias posse diuidi etiam inuitis Clericis, eum hoc tamen vt congruam sustentationem habeant, id quod supponit numerum Clericorum Ecclesiæ antiquæ non esse restringendum. Nec quidquam facit quod Concilium in cap. seq. Episcopis ex causa ibi tradita facultatem vniendi tribuat. Quia loquitur de Ecclesijs iam erectis, Item loquitur de vnionibus in casibus à iure permissis, inter quos hic, de quo agitur connumerari non potest. Præterea est differentia inter fructus, & Canonicatus, c. Cum M. Ferrarien. de Constitut. & ideo verba ipsa Concilij in d. c. 4. disponentia de fructibus matricis, ad Canonicatus extendi non debent.

De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Peruenit.

SVMMARIVM.

1 *AD murorum custodiam tempore magnæ necessitatis tenentur etiam existentes sub protectione Romana Ecclesia.*
2 *Item exempti, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecti.*
3 *Item Ecclesiarum Rectores.*
4 *Compelli tamen debent per suos iudices, non per sæcularem potestatem.*
5 *Senes maiores annorum septuaginta sunt immunes ab excubijs.*
6 *Si tamen sint diuites tenentur mittere alium pro se.*

Excu-

7 *Excubiæ fieri debent vicissim, & successiuè, nisi tanta sit necessitas, vt oporteat omnes simul adesse.*

8 *Patriam quilibet tenetur defendere, & pro eius defensione excusatur pater occidens filium.*

9 *Clerici an teneantur ad custodiam murorum ciuitatis perinde ac laici, & n. seqq. vsq; in fin.*

Et quid in clericis prima tonsura, n. 14.

Et quid in clericis coniugatis, n. 16.

10 *Intellectus quatuor huius cap. & n. seqq.*

11 *Decretales debent esse communes, nec facilè iudicari debent locales.*

12 *Ad murorum custodiam in tanto necessitate tenentur homines ecclesiarum, vt mancipia, rustici, & similes.*

13 *Ad murorum vigilias vt clerici teneantur, quæ necessitas requiratur.*

14 *Clerici etiam prima tonsura gaudent immunitate à muneribus realibus, & personalib.*

15 *Etiamsi habitum, vel tonsuram non deferant, nisi tertiò moniti, contumaces extiterint.*

16 *Clerici coniugati non bigami habitum, & tonsuram deferentes gaudent priuilegio fori, & canonis, non autem immunitate à muneribus.*

17 *Clerici an teneantur ad refectionem murorum ciuitatis.*

1 PERVENIT. Legitur quatuor modis, vt dicam infra n. 10. & ideo congruè summari non potest, sed secundum intellectũ Abbatis hoc intendit. Tempore magnæ necessitatis non debet aliquis excusari à murorum, siue ciuitatis custodia, Primò ponit dictum, Secundò rationem, ibiꝫ *Quatenus*.

Nota primò ibi, *Per nostræ*, à murorum custodia, si magna subsit necessitas, quemquam non excusari, etiam sub prætextu quod sit sub protectione Romanæ Ecclesiæ, prout intelligit hanc li-
2 teram Host. hic in princ. Quinimo attentari posset ad id teneri etiam exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectos. Tales enim videntur esse homines Ecclesiæ Romanę, de quibus loquitur hic Papa in illis verbis, *Per nostra*. Vnde Abbas Antiq. sic summat hanc decretalem, videlicet homines Ecclesiæ Romanæ, vel alterius Ecclesię à custodia ciuitatis minimè sunt immunes. Ecclesiæ Romanę, idest eidem subiecti, vel ad ius illius, aut simpliciter ad eam pertinentes. Qualibet enim ex his formis priuilegium exemptionis confertur, vt cap. Si Papa, §. 1. de priuileg. lib. 6. Hoc tamen esset intelligendum, nisi super hoc essent specialiter exempti; vel priuilegium haberet clausulas adeo vrgentes, vt esset aptum comprehendere etiam immunitatem ab oneribus personalibus, prout hũc tex. limitant Domini de Rota dec. 72. n. 7. p. 1. Recent. & colligitur ex glossa hic in ver. Omnes, dum limitat hunc textum in senibus, qui ab huiusmodi oneribus specialem habent immunitatem in corpore iuris clausam, vt dicam infra n. 5.

3 Secundò nota, ad custodiam murorum, vel ciuitatis teneri etiam Ecclesiarum Rectores, vt probat littera ibi, *vel Ecclesia sua*. Nam Ecclesia non dicitur esse hominum ipsius; imo homines sunt Ecclesiæ, c. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. & l. 1. C. de Episc. & cleric. sed Ecclesia dicitur propriè ipsius Rectoris ratione iurisdictionis, quam habet in ipsa, vt probatur in cap. Si tibi absenti, de prębend. lib. 6. secundum Abb. hic nu. 3. vers. Et plus puto.

4 Tertiò nota ibi, *compellantur*, Clericos, & alios de iurisdictione Ecclesiæ existentes ad custodiam ciuitatis compellendos esse per Iudicem Ecclesiasticum, non per sæcularem potestatem, c. Non minus, infra eod. Prętérea enim hic textus dirigitur Episcopo, eique iniungitur, vt non patiatur quemquam excusari à vigilijs murorum, sed omnes generaliter compellantur, idest per ipsum, & ita in hac specie firmat Host. in summ. §. A quibus, vers. Materiæ, dicens, Clericos ad murorum custodiam posse per Episcopum, non per Iudicem sæcularem distringi, & consentit Butr. hic num. 5. ibi, *præcepto Episcopi*, & apertius Abb. n. 3. vers. Sed aduerte, & Bellam. cons. 36. incipien. Et primo in princ.

5 In glossa Omnes, nota senes esse immunes ab excubijs, seu vigilijs murorum. Intellige si annum septuagesimum excesserint, vt l. Si vltra, C. de decurion. lib. 10. secundum Host. hic n. 3. in ver. Patia-
6 tur. Butr. num. 5. vers. eod. glossa. Item intellige, nisi aliàs sint diuites, quia tunc non excusantur omnino, sed debent mittere alium pro se, l. Sextum decimum, §. corporis, ff. de vacat. muner. & l. Semper, ff. de iur. Immunit. & tenet Franc. Lucan. de fisc. & eius priuileg. part. 3. num. 28. inter tract. comm. tom. 11. fol. 10. & vide quod scripsi in c. Cum sis, infra de conuers. coniugat.

7 In glossa vltima obserua ordinem faciendi excubias; debent enim fieri non ab omnibus simul, sed vicissim, & successiuè, nisi tantum periculum immineret, vt oporteret simul omnes adesse: expedit enim Reip. plures habere defensores, l. Nam Reipublicæ, ff. de non. oper. nunciat. l. 1. 2. & 3. ff. de offic. Præfect. vigil. & cum hac glossa Vincen-
8 tij transeunt hic Host. n. 7. & Io. Andr. n. 5. Item secundum eos quilibet tenetur iuxta dictum Sapientis patriam defendere, c. Fortitudo, 23 q. 3. & c. Omni timore, q. vlt. Pro cuius defensione excusatur pater occidens filium, vt l. Minime, ff. de relig. & sumpt. funer. Vnde Poeta,

Præferre patriam liberis Regem decet?

9 QVAERO generaliter an Clerici teneantur ad custodiam murorum ciuitatis perinde ac laici.

Regulariter clerici non tenentur ad custodiam murorum ciuitatis, etiam contra piratas maritimos, ne ab orationibus, & Diuinis Officijs arceantur, cùm militum Christi sit Christo seruire, militum verò sæculi sæculo, vt est textus in c. Reprehensibile 23. q. 8. Ad idem c. Non minus, infra eod. vbi generaliter videntur clerici excusari
10 à grauaminibus publicis. Sed quia hic disponitur omnes generaliter teneri ad custodiam murorum, vt cunctis vigilantibus melius valeat ciuitas custodiri: Doctores videntes regulam esse in contrarium, variè hunc textum interpretati sunt. Quidam enim dixerunt Decretalem procedere in ciuitatibus, quæ sunt de temporali dominio Ecclesiæ, sicut hæc Terracinæ, cuius Episcopo Papa scribit, vt fatentur hic ferè omnes, & patet ex lib. 7. Epist. 20. indic. 1. Registri B. Gregorij, vbi sic legitur[Gregorius Episcopus Agnello Episcopo, & in margine est adnotatum, Terracinensi. Mendosè enim ex Contio, & alijs scriptum est, Archiepisc. Tricensi, vt obseruat Ant. Augustin. in notis ad primam collect. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 2. & hunc intellectum posuerunt hic Host. & Io. And. ambo num. 1. & videtur probare Butr. in 1. not. & apertius Calder. cons. 444. Statuto, n. 2. vers. Ta-

men quandoque tenentur, aliàs 2. de censib. & sic non obstant iura in contrarium adducta.

11 Verumtamen hęc prima lectura à DD. non recipitur, quia textus loquitur indistinctè, & ratio est communis ad omnes ciuitates, & loca, & Decretales debent esse communes, nec facilè iudicari debent locales, secundum Cardin. hic n.3. in 3. oppositione, & Abb. n.3. ad hoc c. Canonum statuta, supra de Constitut. & quod ibi dixi n.15. post Host. Io. Andr. & alios. Quidam verò intellexerunt, quod hic dicitur, locum habere, cum infideles maritimas vrbes direptionibus expositas infestant: Nam temporibus huius decretalis Saraceni impugnabant maritimam. Vnde cum Terracinæ ciuitas sit iuxta mare, propter commune, & improuisum periculum quod timebatur, & quotidie imminebat, noluit Pontifex aliquem à vigilijs murorum excusari, & hunc dicit esse verum intellectum, Host. num. 1. cum quo transeunt Ioan. Andr. eodem num. Henric. Boich. num. 2. ad fin. Butr. Anchar. & Ioan. de Anan. omnes num. 1. Archid. in c. Ecclesiarum seruos, num. 3. 12. q. 2 Bellam. cons. 47. incip. Et primo, vers. Super secũdo, quod est Oliuerij Maligemmę tunc Rotę Auditoris, ad hoc c. Igitur, c. Scire, & c. seq 23. q. 8. sed & hæc lectura nimis restringit generalitatem huius Decretalis, secundum Cardin. n.3. vers. Tertiò legi potest, & fortè alia fuit mens Host. vt deducam infra in 4 lectura n.12. vers. Alij demum.

12 Alij autem opinati sunt hunc text. de Clericis apertè non loquentẽ, sed tantum de Ecclesia mẽtionem facientem, non esse intelligendum de Clericis, sed de hominibus Ecclesiæ, puta mancipijs, & rusticis, qui licet non debeant regulariter angariari, c. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. & l. 1. & ibi per Bart. C. de Episcop. & Cleric. tamen ad custodiam ob publicam vtilitatem compelli debent, vt hic. Vnde glos. 1. & Host. in princ. exponunt litteram ibi, *Nullum*, scilicet de hominibus Ecclesiæ, & consentit Abb. Antiq. in princip. & huic lecturæ videtur clarè adhæsisse Host. in summa huius tituli, §. A quibus, vers. Materiæ, dum dixit, instante necessitate homines Ecclesiæ non excusari à custodia ciuitatis, vt hic: Clericos autem non debere in hoc grauari, nisi magna esset necessitas. Hunc tamen intellectum refellit Abb. hic sub n.3. vers. Et plus puto, & meritò, quia textus non obscurè loquitur de clericis in illis verbis, vel Ecclesiæ suæ, nam Ecclesia propriè dicitur ipsius Rectoris ratione iurisdictionis, vt deduxi supra in 2. not. Vnde secundum eum hęc littera debet generaliter intelligi tam de hominibus Ecclesiæ, quàm de Clericis.

Alij demum, & melius existimarunt hanc decretalem esse intelligendam generaliter, vt tam homines Ecclesiæ, quàm Clerici teneantur ad vigiliam murorum, quoties subest magna necessitas, & quandocunque imminet periculum inuasionis terræ ab hostibus etiam non infidelibus; & hoc non obscurè sensit Innoc. hic dum dixit, quod hic dicitur habere locum, & esse speciale vbi timor est communis, & subitus, & improuisus, nec vllam mentionem fecit de Saracenis, seu infidelibus, quod cogit me credere hanc etiam fuisse mentem Hostien. n. 1. Nam quamuis dicat tunc temporis maritimas infestari à Saracenis, & ideo Papam noluisse vt aliquis excusaretur à custodia: non tamen per hoc restrinxit se ad casum, in quo ciuitas impugnetur ab infidelibus, sed factum narrauit ad eum modum, quo tunc occurrebat. Idem tamen verisimiliter dixisset ob rationis identitatem si periculum contigisset ab hostibus non infidelibus, quod ex eo patet, quia Host. dicit hunc esse verum intellectum secundum D.N. scilicet Innoc. & tamen Innocentius non restringit se ad Saracenos, sed generaliter loquitur, vbi timor est communis, & repentinus; & ita Host. & sequaces sunt apertè pro hac lectura; & ferè omnes loquuntur de Saracenis per modum exempli, eandem opinionem tenuit glos. vlt. in d. cap. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. Dum generaliter dixit tam clericos, quàm eorum mancipia teneri ad onera ciuitatis si subsit magna necessitas. Quam glossam ad propositum hic allegat Henric. Boich. num. 2. & sequitur Butr. nu. 5. vbi Gosred. in eandem sententiam citat. Hostiens. in summa huius tit. §. A quibus, vers. Materiæ, Innoc. in cap. Non minus, num. 5. in fin. & ibi etiam Io. Andr. num. 8. infra eodem, Angel. in ver. Immunitas, num. 34. Et explicitè clericos teneri ad custodiam ciuitatis quotiescumque imminet periculum impugnationis etiam ab hostibus non infidelibus, censuerunt hic Cardin. n.3 in 3. oppos. vers. Tertiò legi potest, & Abb. nu. 3 vers. Sed certè. Quamobrem dubitari non potest, quin hæc lectura sit communis ferè omnium Doctorum: nam prima, & tertia, quasi nullos habent sectatores, & authores tertiæ ab hac vltima non
13 dissentiunt, vt supra proximè deductum est. Oportet tamen vt necessitas non solum sit talis, quæ postulet murorum custodiam; sed etiam quæ requirat omnino, vt clerici tali munere fungantur, eo quod sine eis non possint commodè mœnia custodiri per laicos, vt per Abb. hic num. 6. Angel. d.n.34. Nattam cons. 280. incip. de iure communi, num. 6. prope fin. vers. Intelligo tamen. Ripam in tract. de peste, tit. ad remed. ad conseru. vbert. num. 224. vbi dat generalem doctrinam, quod exempti teneantur ad excubias, & custodiam quando magnum subest periculum, vt sine auxilio exemptorum locus facilè custodiri non possit: & conferunt quæ scripsi in cap. Petitio, num. 4. & 14. infra de homicid. An autem hæc necessitas sit talis, necne, ad Episcopum pertinet iudicare, secundum Anton. de Butr. & Angel. locis supra citatis, & ab ipso tantum clerici possunt distringi, non autem à iudicib. sæcularibus, vt dixi supra in 3. notab.

Ex quibus ad propositum dubium videtur respondendum, clericos non teneri, nisi tanta necessitas iudicio Episcopi subesset, vt à solis laicis absque clericorum auxilio mœnia facilè custodiri non possent.

14 Ampliatur hæc conclusio, vt locum habeat etiã in clericis primæ tõsuræ: nam iura exemptionem clericis tribuentia à muneribus realibus, & personalibus, etiam clericos primæ tonsuræ comprehendunt, vt notat glos. in cap. vlt. in ver. Tonsuram, de tempor. ordinat. lib. 6. & est communis opinio, vt testatur Couar. Practicar. quæst. cap. 38. nu. 9.

15 Et quamuis idem Couar. ex aliquorum sententia subijciat id verum esse quando vestes clericales, & tonsuram deserunt: tamen verius est clericos primæ tonsuræ non priuari priuilegijs à iure canonico sibi tributis propter dimissionem habitus, vel tonsuræ clericalis, nisi tertiò moniti in contumaciam inciderint, iuxta text. in cap. vlt. supra de

vit.

vit. & honestat. cleric. & ibi notat Imol. in prima col. & post eum Couar. d.num. 9. prope fin. & de communi attestatur Alex. cons.8. Videtur, num.2. lib. 1. vbi egregiè hanc materiam declarat, Rolan. à Valle cons.4. In causa, num.31. vol. 1. & quamuis Concilium Tridentinum cap.6. sess. 23. voluerit eiusmodi clericum nō gaudere priuilegio fori, nisi clericalem habitum, & tonsuram deferens, alicui ecclesiæ ex mādato Episcopi inseruiat, vel beneficium ecclesiasticum habeat: tamen dispositio Concilij procedit quoad priuilegium fori dumtaxat, de quo loquitur; sed quoad cætera priuilegia nihil noui iuris induxit, vt iamdudum declarauit Sacra Congregatio eiusdem Concilij Interpres.

16 Limita nunc propositam conclusionem, vt non procedat in clericis coniugatis: nam tales, quamuis gaudeant priuilegio fori, & Canonis, si duxerint vnicam, & virginem, & in habitu, & tonsura incedant: cæteris tamen priuilegijs clericalibus minimè potiuntur, vt in c. vn. de cleric. coniugat. lib.6. innouato per Concilium Tridentin. d.cap.6. sess.23. Ideoq; immunitatis priuilegio quoad munera non fruuntur, ac proinde ad custodiam murorum tenentur non secus ac laici, glos. in d. cap. vn. in ver. Cæteris; & ibi omnes, Abb. in cap. Ex parte, in 1. notab. supra de cler. coniugat. Couar. qui alios adducit, & de communi testatur, pract. quæst. c.31. n.9.

17 Secundò QVAERO An clerici teneantur ad refectionem murorum ciuitatis.

Refert hic Henric. Boich. num.3. se vidisse induci hanc decretalem in Parlamento Franciæ per ciues Rhemenses contra Clerum illius ciuitatis, quem petebant compelli ad contribuendum cum eis in refectione murorum propter timorem Bauari, qui velle Regnum Franciæ inuadere dicebatur: ad hoc l. Ad instructiones, C. de Sacros. Eccl. l. Ad portus, C. de oper. public. & l. final. C. de quib. muner. nem. lic. se excusar. lib.10. sed Ioannes tenet cōtra ciues in c. Iuxta, il secondo, 16.q.1. dicens illam legē ad instructiones esse correctam; sed dato, quod clerici possent ad hoc compelli, non tamen per brachium sæculare: ad quod bene facit, cap. Constantinus in vers. Ecclesijs, in fin. 96. dist. Pro ciuibus etiam allegabatur, cap. Cum ad verum, 96. dist. cap. Magnum, 11.q.1. & cap. Conuenior, 23. q.8. Sed parum faciunt. Contra ciues facit etiam textus in cap. Grauem, in fin. infr. de sent. excomm. & in hoc residet vbi supra Henric. Boich. Ego dico illam legem, Ad instructiones, quę nominatim statuit contra ecclesiam, fuisse nullam ab initio, ex defectu potestatis, per tex. in cap. Ecclesia S. Mariæ, & ibi plenè scripsi à n.17. post Abb. n. 10. vers. Ad primum, supra de Constit. Et in specie hoc de illa lege adnotauit ibi Dec. num.42. & Barbat. cons.1. lib.3. & cons. 29. lib. 4. & tenet glos. in d. cap. Iuxta, aliàs est sub cap. Generaliter, §. Notorum, in ver. Collationibus, 16.q.1. Ioann. Andr. in cap. Non minus, n. 14. & post eum Butr. num.10. Abb. num.18. & 20. & ibi dixi n. 50. infra eod. Calder. cons. 2. incip. Statuto Perusino, num. 3. vers. Reperio, de censib. Aliæ verò leges pro ciuibus allegatæ non loquuntur nominatim de clericis, vel ecclesijs; & ideò ad personas ecclesiasticas, aut earum bona in earum præiudicium, non extenduntur, prout est concors ferè omnium iuris ciuilis, & canonici Interpretum determinatio, vt dixi in prædicta Decretali, Ecclesia Sanctæ Mariæ, num.2. post Ioan. de Lignan. Butr. Anchar. Imol. Abb. & alios plurimos.

De Immunitate Ecclesiarum.

Cap. Non minus.

SVMMARIVM.

1 *Laici collectas imponentes ecclesijs, vel clericis, vel iurisdictionem illorum vsurpantes, si moniti non desistant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & n.33. & 36.*

2 *Potest tamen Episcopus cum clero eis in necessitate præbere subsidia.*

3 *Collectam imponentes ecclesijs, vel clericis excommunicati sunt, etiamsi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, & n.36.*

4 *Bona clericorum de iure Diuino immunia sunt à Collectis, & impositionibus laicorum.*

5 *Angarijs Ecclesia, & ecclesiastica persona affligi non debent, & n. seq.*

6 *Angaria, & perangaria quæ dicantur, & in quo differant.*

7 *Clerici cum eorū familia immunes sunt ab angarijs, & perangarijs, nisi pro vigilijs murorum, & ratione feudi.*

8 *Bona Ecclesiarum quoad fundationem, mansum, vel dotem ecclesiæ, immunia sunt à tributis, & oneribus laicalibus, etiam priuatis, & antea impositis.*

9 *Bona transeunt ad ecclesiam cum oneribus antea impositis, dummodo huiusmodi onera sint vera, realia, perpetua, & inuariabilia.*

10 *Bona postquam sunt effecta ecclesiæ, immunia sunt à tributis, & oneribus laicalibus de nouo imponendis.*

11 *Principes laici facere non possunt omnia prædia tributaria, ita vt cum deuenerint ad ecclesias, obnoxia sint collectis postea imponendis.*

12 *Clerici tenentur ad onera, quæ ratione quadam naturali ipsis rebus incumbunt, vt reficere iter ante domum, & purgare puteum necessarium toti viciniæ.*

13 *Et vicini possunt hoc casu propria authoritate collectam indicere.*

14 *Clerici, & eorum mancipia, & coloni ad sordida munera non tenentur, & n. seq.*

15 *Munera sordida quæ sint.*

16 *Bona patrimonialia clericorum, & bona ecclesiarum quoad immunitatem à Collectis à pari procedunt.*

17 *Bona Religiosorum, & bona Hospitalium immunia sunt à collectis, & impositionibus laicalibus, & num.19.*

18 *Pauperum appellatione veniunt etiam clerici.*

20 *Verba, sub anathematis districtione, non important canonem latæ sententiæ, & n. seq.*

21 *Secus in verbis, Excōmunicationi te noueris subiacere.*

22 *Clerici vt licitè soluant collectas, & impositiones laicorum, sex requiruntur, & num. seq. vsque ad num. 33.*

Primò, deliberatio Episcopi, & Cleri, n.23.

Secundò, magna necessitas, vel vtilitas, num 25.

Tertiò, vt hæc necessitas, vel vtilitas sit communis,

tam

tam laicorum, quàm clericorum, num. 26.
Quartò, vt laicorũ facultates non suppetant. n.30.
Quintò, vt contributio fiat sine vlla exactione laicali.
Sextò, vt Romanus Põtifex consulatur, n.31. & 52.
33 *Collectam pro subsidio laicorum Episcopus imponere non potest clericis sine consensu cleri.*
34 *Nec sufficit consensus Capituli.*
35 *Necessitas, vel vtilitas quanta esse debeat ad hoc vt clerici licitè soluant collectam pro subsidio laicorum, pendet ex arbitrio Episcopi, & cleri diiudicare.*
36 *Collectam clerici nec tenentur, nec possunt soluere ad releuandas necessitates, vel vtilitates laicorum tantum.*
Sed vbi versatur necessitas, vel vtilitas laicorum simul & clericorum, possunt clerici illam soluere concurrentibus alijs requisitis, ibid. & n. seq.
37 *Intellectus huius cap. in ver. Communes.*
38 *Ioseph Prorex Pharaonis subiecit eidem, ac tributariam fecit vniuersam terram Aegypti, præter Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit.*
39 *Exemplum declarat dispositionem de similibus esse intelligendam.*
31 *Clerici nullo casu ad collectam sunt compellendi per sæcularem, sed per ecclesiasticum iudicem, de cuius foro sunt personæ, licèt res sint de foro laici.*
33 *Laici collectantes ecclesias, vel clericos, aut Prælatorum iurisdictionem impedientes non sunt excommunicati ex hoc cap. nisi post canonicam monitionem se non correxerint.*
34 *Et sufficit vnica monitio.*
Sed hodie ex Bulla Cœnæ sunt excommunicati ipso iure, n.36.
35 *Pedagia exigentes à clericis incidunt in excommunicationem latæ sententiæ.*
37 *Absolutio ab excommunicatione quam incurrunt laici collectantes ecclesias, hodie est Papæ reseruata.*
38 *Clerici an teneantur ad contributionem gabellæ pro annona ciuitatis impositæ, & num. seqq. vsq; ad num.55.*
39 *Pietas nulla maior, quàm pauperes, & patriam subleuare.*
40 *Clerici sunt membra Reipublicæ.*
Declaratur, n 49.
41 *Clerici tenentur ad instructionem viarum, & pontium,*
Contrarium, n 50.
42 *Clerici tenentur contribuere pro construendis, vel instaurandis muris, fontibus, & similibus ad cõmunem vtilitatem spectantibus.*
Contrarium, num.50.
43 *Clerici tenentur ad collectam impositam ad redimendam vexationem, & incursionem hostium patriam deprædari volentium.*
Contrarium, num. 45. vers. Contraria opinio, & num. seqq.
44 *Clerici tenentur contribuere vbi agitur de communi vtilitate laicorum, & clericorum.*
Contrarium, num.45. vers. Contraria opinio.
45 *Collectam tenentur soluere omnes, qui grauari poterant oneribus, in quorum locum collecta successit.*
46 *Laici non tenentur ad impositiones clericorum, nisi respiciant communes necessitates, vel vtilitates.*
47 *Bona ecclesiarum sunt deputata publico vsui spirituali; laicorũ verò, pro vsu Reipublicæ mundanæ.*
48 *Authores vtriusque opinionis expenduntur.*
Conciliantur, n.54.
49 *Clerici quas ob causas non teneantur subire onera Reipublicæ laicalis, & n.61.*
50 *Leges ciuiles in præiudicium ecclesiæ, & personarum ecclesiasticarum non valent, & n.53 & 59.*
51 *Nec censentur canonizata, licet aliqua reperiantur inserta à Gratiano in volumine Decreti.*
55 *Clerici an teneantur contribuere ad collectas, quæ fiunt propter pestem in locis, vbi pestis grassatur, & num. seqq vsq in fin.*
56 *Ad collectas, quæ ob pestem imponuntur, de iure ciuili tenentur etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus personalibus, realibus, & mixtis.*
Secus de iure canonico, n.58.
57 *L. Ad instructiones, C. de sacros. Eccles. non fuit correcta per Auth. Item nulla, de Episc. & clericis.*
60 *Argumentum de bello ad pestem validum est.*
61 *Pestis est bellum Dei, in quo magis pugnant clerici, quàm laici.*

1 NON MINVS. Laici collectas imponentes
Ecclesijs, vel Clericis, vel iurisdictionẽ
illorum vsurpantes, si moniti non desistant,
excõmunicati sunt cum suis fauto-
2 ribus. Potest tamen Episcopus cũ Clero eis in necessitate
præbere subsidia. Hoc dicit secundũ Io.
Andr. cui Butr. Card. Anchar. Abb. & omnes consentiunt.
Diuiditur in duas partes. Prima narrat,
& aggrauat horrẽdam oppressionem Ecclesię, quã
faciebant potestates sæculares. Secunda prouidet
ibi, *Quocirca*, & hæc tria facit. Primò cõminatur
pœnam. Secundò ponit casum permissum. Tertiò
pœnam comminatam imponit.

3 Nota primo ibi, *& alij, qui potestatem habere videntur*, non tantum consules, & rectores ciuitatum, seu magistratus inferiores collectantes ecclesias, vel clericos, incidere in pœnam hic statutam; sed etiam alias potestates sæculares, ac Principes: de talibus enim intelligitur hæc littera, quasi dicat propter iura Imperij hanc potestatẽ habere videntur, sed verè nõ habent, quia abutuntur, secundum Host. Io. Andr. & Cardin. omnes in prin. Butr. n. 2. simile in c. Ea quæ, ibi, Id quod videmini habere, sup. de censib. Vel dic, potestatem habẽt de facto, sed non de iure, vt exponit glos. notab. in c. Si tributũ, in ver. Potestatem, 11. q. 1. Hodie hoc est expressum in Bulla Cœnæ Domini, §. 18. ibi, etiamsi Imperiali, vel Regali præfulgeant dignitate.

4 Secũdò nota ibi, *in pristina libertate dimisit*, non tantum Sacerdotes, & Clericos, sed etiam eorum possessiones, & bona de iure Diuino esse immunia à collectis, & impositionibus laicorũ, vt hic probatur euidenter, licet DD. non aduertant: nam hic nõ dicitur de Pharaone quod Sacerdotibus immunitatẽ concesserit, sed quod Sacerdotes, & eorum possessiones in pristina libertate dimiserit, quãuis Diuinę legis notitiã non haberet, & sic præseruauit immunitatem eis cõpetentem ex lege Diuina, & ante omnem humanã constitutionem Ad hoc tex. opt. in l. Sancimus, ibi, Cõpetens prærogatina cœlesti fauori conseruetur, C. de sacros. Eccl. & tex. clarus in c. 1. de cẽs. lib. 6. ibi, Ecclesiæ, Ecclesiasticæ personæ, ac res ipsorũ nõ solum iure humano, quinimo, & Diuino à sęcularium exactionibus sunt immunes,

munes, & probatur Gen. 47. ex 1. Esdr c. 7. Numer. 3. & Matth. 17. adiūcta ibi expositione Hieronymi, & Augustini, vt fusè deducit Rota, licet tex. nostrum, vt sup. non pōderet in Alben. Gabellę, seu onerum 28. Iun. 1630. coram Merlino, quę habetur in impressis dec. 339. part. 6. Recen. vbi egregiè firmatur, huiusmodi immunitatē competere personis Ecclesiasticis, earumq; bonis iure non tantum Ciuili, & Canonico, sed etiā Diuino, quam decisionē postea sequuta est ead Rota coram Coccino in causa Barcinon. exemptionis 20. Iunij 1636. & cum ea passim transit S. Congreg. Immunitatis Ecclesiast. vt refertur in argumēto illius decisionis, & hęc est vnanimis Canonistarum sententia, vt scripsi in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, n. 15. sup. de Cōstitutione.

5 Tertiò nota ibi, *Angarijs*. Ecclesias, & personas Ecclesiasticas non debere affligi angarijs. Idē sancitur in Constitutione Federici Imperatoris, vt in Autb. Item nulla, C. de Episc. & Cleric. & in corpore, vnde sumitur ibi, Angarias, vel perāgarias Ecclesijs, vel alijs pijs locis, aut Ecclesiasticis personis
6 imponere præsumant. Dicuntur autem Angariæ munera, seu obsequia personalia, proprijs sūptibus præstita. Perangariæ autē vbi persona seruit sumptibus alienis: & est angaria munus purum, & merum; perangaria verò mixtum, l. Munerum, ff. de muner. & honor. De quibus tamen differentijs cōsule Alciatum in adnot. ad 12. librum eod. tit. de Præpos. Sacr. Cubic. & nouissimè Lexicon Io. Cal-
7 uini in ver. Angaria, post Bart. & Legistas in l. Neminem, C. de sacros. Eccl. & ab his Clerici omnes cum eorū familia liberi sunt, l. 1. & 2. & l. Presbyteros, C. de Episc. & Cleric. & c. Quia cognouimus, 10. q. 4. glos. hic in ver. Angarijs. Innoc. n. 3. Host. n. 4. Io. Andr. n. 6. & 13. Henric. Boich. n. 4. Butr. nu. 9. vers. Et ab istis. Card. in 3. not. & Abb. n. 50. Nisi in casu, scilicet pro vigilijs murorum, siue ciuitatis, vt in c. Peruenit, & ibi dixi supra eodē, & nisi ratione feudi aliud sit dicendum, c. Solitæ, § 5. vers. Quod autem, supra de maior. & obed. secundum Host. hic num. 5.

8 Quartò nota ibi, *Princeps prouinciarum facta est sub tributo*. Ecclesiam, & illius prædia non teneri ad tributa, & alia onera realia laicorum. Nā verbum, *Princeps*, exponitur, idest Ecclesia, secundū Host. hic n. 5. in fin. concordat c. Secundum, c. Conuenior, & §. Quamuis, 23. q. 8. Sed quia contradicunt iura in c. Tributum, eadem caus. & quæst. in c. Si tributum, & in c. Magnū 11. q. 1. Ideo pro concordia sic distinguo. Aut quęritur de bonis, quę vsibus Ecclesiasticis dedicātur quoad fundationē, vel mansum, aut cœmeterium, vel domos, vel hortos iuxta positos, aut dotē Ecclesiæ; & hæc indistinctè sūt immunia ab omnibus tributis, & oneribus laicalibus, arg. c. 1. sup. de cens. & c. x. de Eccles. ædif. & sic intellige primas concordantias, secundum glos. hic in ver. Sub tributo. Goffr. & Innoc. in princip. vers. Solutio, & nu. 5. & 6. Host. n. 6. eod. vers. Io. And. n. 8. vers. Ab his autem. Henric. Boic. n. 8. & Butr. n. 3. Idem tenuit glos. s. in d. c. Si tributū, Archid. in c. De his, 16. q. 1. Cardin. in Clem. 1. in 18. quæst. vers. Munera rerum, de vit. & honest. Clericor. & nullus discrepat. Quod vendicat sibi locum in oneribus nedū publicis, & regijs, sed quod magis est, etiam priuatis, & antea impositis ob specialē eorumdem bonorum Sanctitatem, vt habetur in d. c. Secundum, 23. q. 8. & pluribus relatis tenet Rota in pręalleg. dec. 339. n. 40. par. 6. rec.

9 Aut quæritur de alijs bonis, quæ alijs titulis, vel causis ad Ecclesiā peruenerunt, & tunc refert an agatur de oneribus impositis antequā bona huiusmodi in Ecclesiā transirent, an verò de impositis eo tēpore, quo bona iam facta erant Ecclesię. Primo casu bona, & prædia huiusmodi trāseunt ad Ecclesiā cum suo onere, secundum glossam, Innoc. & alios proximè citatos, & Abb. hic nu. 16. ver. Sed ego distinguēdo, & probatur in d. c. Tributum, 23. q. 8. ibi, De exterioribus Ecclesiæ quod constitutū est antiquitus, persoluendum est. Dixit enim, antiquitus, idest antequam prædia peruenerint ad Ecclesiam, & in c. Si tributum, & ibi Turrecr. 11. quęst. 1.

Sed hoc intelligas tu, dummodo copulatiuè infrascripta omnia cōcurrant, videlicet vt onera sint vera, & realia, idest ipsis fundis infixa, & imposita bonis propter bona; item vt sint perpetua, certa, & inuariabilia, vt tenent cōmuniter Doctores in c. 1. infr. eod. lib. 6. maximè Gemin. n. 9. Turrecr. in c. Si tributū, vers. Alia verò, 11. q. 1. & firmauit Rota in Brundusina Gabellæ 13. Febr. 1604. coram Penia. Quam decisionē vti magistralem in hac materia passim amplectitur S. Congregat. super controuersijs iurisdictionalibus, vt asseritur in pręcitata dec. 339. par. 6. recent.

10 In secundo autem casu, idest cum agitur de oneribus impositis eo tēpore, quo bona iam sunt effecta Ecclesiæ, certū est ab huiusmodi oneribus Ecclesiā esse prorsus immunem, & in hoc casu loquitur hoc c. Damnat enim horrendā oppressionem, quā faciebāt potestates sęculares in diuersis mundi partibus, imponentes vniuersa ferè onera Ecclesijs, & bonis ipsarū, & sic loquitur de impositione onerum super bonis, quæ iā erant in dominio, & proprietate Ecclesiæ, quā distinctionem sequitur Bald. in l. Placet, n. 10. vers. Postquam autē res facta est Ecclesiæ, C. de sacros. Eccl. Abb. hic n. 16.
11 vers. Sed ego distinguendo; & vers. Ad alia autem onera, & Rot. in d. dec. 339. n. 45. & quamuis Bart. in l. Rescripto, §. fin. n. 3. ff. de minor. teneat posse Principes laicos efficere tributaria, & affecta omnia prædia eorum Territorij, ita vt cū postea ad Ecclesias peruenerint, obnoxia sint collectis postea imponēdis: tamen eius cautela est falsa, & contra immunitatem Ecclesiæ, & ab omnibus cōmuniter reprobata, vt post Bald. loco citato copiosè deducit Rota in eadem decis. n. 44. & seqq.

12 Fallit hæc conclusio in oneribus, quę ratione naturali ipsis rebus incumbunt, vt reficere iter ante domū, l. 1. ff. de via publica refic. Bart. in l. Administrationes, nu. 3. C. de sacrosanct. Eccles. Bartol. Cepol. in tract. de seruit. rustic. tit. de via, q. 25. & tenet Abbas hic nu. 16. vers. Idem dico. Idemque dicendū in purgatione putei necessarij toti vicinię, in qua sita est Ecclesia, ex notat. per Specul. in tit. de cens. §. Nunc dicendū, vers. Item pone quod vicinia, & Alberic. in l. Cum vsusfructus, ff. de vsu-
13 fruct. & tenet Abb. vbi sup. Quinimo hoc casu possunt vicini propria authoritate collectā indicere, l. 1. §. Vicinales, ff. Ne quid in loc. public. secundū Anchar. hic, quem refert, & sequitur Decian. cons. 14. Dubitatur an Clerici, nu. 21. & 22. lib. 1.

14 Quintò nota ibi; *fossata*, Ecclesias, & Ecclesiasticas personas ad sordida munera nō teneri, prout hic ponitur exemplū de fossatis, quod est munus sordidum, secundū Host. n. 8. in ver. Fossata, Io. Andr.

15 Andr. Butr. & Cardin. omnes nu. 3. & sunt munera sordida seruitia, vt calcis coquendę, arenę fodiendæ, custodiæ balneorum, & similia, de quibus habentur multa exempla in l. Munerū, vsque ad §. Patrimoniorum, ff. de muner. & honor. & in l. Maximarū, C. de excusat. munerum, lib. 10. & hæc non subit Ecclesia, c. Generaliter, §. Nouarum, 16. q. 1. & l. Placet, C. de sacrosanct. Eccles. ne scilicet prædia vsibus cœlestiū secretorum dedicata sordidorū munerū fæce vexentur, vt ibi dicitur, & hic notant Innoc. num. 2. Host. num. 7. Ioan. And. num. 5. Henric. Boic. nu. 2. Butr. & Cardin. ambo nu. 9. Anchar. nu. 4. & Abb. num. 14. vers. Quædam verò munera. Guliel. de Monte Laud. in Clem. 1. super ver. in rebus, & ibi etiam Card. in 18. quæst. de vita, & honest. Clericorum, & alibi passim Doctores. Quinimo hac immunitate potiuntur nedū Ecclesiæ, & Clerici, sed etiam eorum mancipia, & coloni, vt est expressum in textib. pręalleg. & tenet Abbas loco citato.

16 Sextò nota ibi, *de bonis Ecclesiarum, & Clericorum*, quoad immunitatem à collectis, & impositionibus laicalibus pari passu ambulare bona Ecclesiasticarum, & bona patrimonialia Clericorum, Host. hic n. 8. Butr. n. 3. Cardin. n. 4. & Anchar. in 2. not. Abb. in c. 1. num. 3. vers. Fateor tamen post Butr. ibi n. 5. & Imol. n. 1. supra de consuet. Rota in præalleg. decis. 339. n. 23. par. 6. Recent. de quo dic vt notatur in cap. fin. supra de vit. & honestat. Clericor. De alijs autem differentijs inter bona Ecclesiarum, & Clericorum, item de differentijs inter bona, ad quorum titulum Clerici sunt ordinati, & alia bona patrimonialia, vide quod scripsi in c. Episcopus, à n. 35. supra de præben.

17 Septimò nota ibi, & pauperum Christi vsibus deputatis. Bona Religiosorum esse Immunia à collectis, & oneribus laicalibus, secundum Host. hic n. 9. Io. Andr. n. 3. in ver. Pauperum, & Cardinal. num. 5. qui exponunt verba, pauperum Christi, idest Religiosorum, qui omnia reliquerunt pro Christo, vt cap. Nimis in qua, & c. Nimis

18 praua, infra de excess. Prælat. Vel secundum eos Clerici omnes pauperes appellantur, l. Priuilegia, C. de Sacros. Eccles. Nam & quicquid habent, pauperum est, c. Quoniam quicquid, 16. q. 1. sed tanta est ambitio ipsorum, vt quantumcunque habeant, nihil reputent se habere, c. Quia in tantum, & c. Auaritiæ, supra de præben. Verum litterahunc posteriorem intellectum non recipit, quia copula &, insinuat alios est Clericos, alios pauperes Christi, ad glos. in extrauag. Suscepti, in ver. Vel electio. de elect. in vno tamen Tarraconen. & apud Gulliel. particula &, non legitur, vt refert Ant. August. in notis ad primam Collect.

19 Decretal. lib. 3. tit. 36. c. 4. Poller & tertio loco hæc littera non incongruè intelligi de Hospitalibus, quorum bona pauperum Christi vsibus sunt deputata, vt in Clem. quia contingit, de Religios. domib. hæc enim, sicut & bona Ecclesiarum, collectari non possunt, vt l. Omni C. de Episc. & Cleric. Anton. de Butr. cons. 40 Statuto ciuitatis, n. 2.

20 Octauò nota ibi, *sub anathematis districtione*, hæc verba non importare canonem latę sententiæ,

21 sed ferendę. Quod euidenter probatur hic: nam cum textus paulò infra excommunicet per illa verba, *excommunicationi se nouerint subiacere*, quę important excommunicationem ipso iure, vt hic per Butr. n. 9. Cardin. n. 7. & Abb. in vlt. not. hoc apertè supponit pœnam excommunicationis antea fuisse comminatam, non autem inflictam, vt aduertit Io. Andr. in diuisione tex. cum quo Butr. Card. Anchar. Abb. & alij transeunt. Sed Host. contra num. 9. dicens prædicta verba esse latæ sententiæ, cui suffragatur c. 1. De locato, c. Cum esses, de testam. c. Relatum, de in repar. cap. 1. de pignor. & c. Salonitanæ, 61. dist. sed primum verius, secundum Io. Andr. hic n. 4. Butr. n. 5. Cardin. in 8. not. & ipsummet Host. sibi contrarium num. 11. in ver. Commouiti. Ad hoc c. 1. & ibi glos. vlt. de sagittar. Generaliter autem vt scias, quę sint verba latę sententiæ, vel ferendę, consule Felinum casus plurimos cumulantem in c. Rodulph. à nu. 24. supra de rescriptis.

22 Nonò nota in vers. *Nisi*, & obserua diligenter plura esse necessaria ad hoc vt Clerici licitè soluāt collectas, & impositiones laicorum.

23 Primò enim requiritur vt Episcopus simul, & clerus super hoc deliberent, & consentiant, vt patet ex littera ibi, Episcopus, & Clerus. Vnde hoc non potest Episcopus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo, cum copula, & in textu posita requirat concursum vtriusque copulati, l. Si quis ita stipulatus, & ibi Bart. ff. de verbor. obligat. Ideoque Butr. hic n. 6. Nota inquit, casum, in quo Episcopus in diœcesi sua non potest aliquid agere sine consensu Cleri, idest quando agitur de collecta imponenda pro subsidio laicorum, & in hoc conueniunt Io. Andr. Cardin. Abb. & omnes supra in summario textus, dum dicunt, Episcopus cum Clero, &c. & probatur apertius in cap. Aduersus, infra cod. vbi refertur dispositio huius Canonis, & textus dicit Episcopus simul cum clericis.

24 Quo fit vt nec cum capitulo Episcopus id possit, quia in tangentibus totum Clerum non sufficit, Episcopum habere consensum sui Capituli, sed oportet, vt interueniat cōsensus Cleri, facit Clem. 1. & 2. de cens. & hic tenet Abb. num. 5.

25 Secundò requiritur, vt euidens vtilitas, vel necessitas subsit, vt probatur ex verbis textus ibi, tantam necessitatem, vel vtilitatem aspexerint, vt hic per Butr. nu. 8. & Cardin. in 9. notab. Immò cum textus dicat, *tantam*, non sufficit qualibet necessitas, sed requiritur maxima, secundum Abb. hic n. 5. vers. Secundò requiritur, & pendet ex arbitrio Episcopi, cum clericis hoc iudicare, cùm textus dicat, aspexerint, vt hic notat glos. in ver. Tantam, & concordat c. Aduersus, infra cod. ibi, tantam necessitatem, vel vtilitatem perspexerit.

26 Tertiò requiritur, vt huiusmodi necessitas, vel vtilitas sit communis, videlicet tam laicorum, quàm clericorum, vt probatur in littera ibi, Ad releuandas communes vtilitates, vel necessitates, quæ verba reperiuntur etiam in d. cap. Aduersus. Non enim est audiendus Petr. de Anchar. hic n. 8. Qui putauit hæc iura loqui in eo tantum casu, in quo laici pro communibus necessitatibus suis dūtaxat volunt, vt clerici contribuant, vt colligit ex littera ibi, Isti verò onera sua, & ibi, Qualibet sibi arbitrentur: necnon ibi, communes vtilitates, scilicet laicorum tantum, non autem vbi versatur vtilitas communis tam laicorum, quàm clericorum, quia tunc non habent locum ista capitula, secundum eum. Vnde dat generalem doctrinam, quod vbicumque tractatur de communi vtilitate laicorum, & clericorum simul, & permixtim, clerici tenentur contribuere simul cum laicis, pura ad aggeres,

geres, qui fiunt iuxta mare, vel flumina propter timorem inundationis agrorum, ad euitandum rapinas, incendia, captiuitates, & alia his similia. Quandoquidem Ancharani opinionem vberrimè, atque optimis fundamentis confutat, & obiectis respondet Abb. hic num. 18. vers. Ego in hac ciuitate, Senarum euidenter ostendens hæc capitula esse necessariò intelligenda vbi necessitates sunt clericis, & laicis cõmunes, & nihilominus ad eas releuandas clericos non modo non teneri contribuere, sed nec posse subsidia conferre, nisi concurrentibus requisitis huius cap. & d. cap. Aduersus, subdens hanc opinionem habere sequaces vtriusque iuris illuminatores, nec ab illa esse recedendum in practica; pro qua etiam asserit se consuluisse in ciuitate Senarum; & habetur illius respon-
27 sum in 2. part. cons. 3. Sed præter considerationes Abbatis, quod hic textus in ver. Communes, debeat necessariò intelligi de necessitatibus cõmunibus tam clericis, quàm laicis, ego sic ostendo
28 euidenter. Nam textus ad demonstrandam clericorum immunitatem à collectis laicorum vtitur Historia Genes. 47. vbi Ioseph Prorex Pharaonis præ magnitudine famis subiecit ipsi, ac tributariã fecit vniuersam terram Aegypti, præter terram Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit.
29 Ecce igitur agebatur tunc de necessitate, quę proculdubio erat communis & Sacerdotibus, & laicis: nam vt legitur in sacro textu in toto orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maximè Aegypti: & nihilominus Sacerdotes fuerunt in pristina libertate dimissi. Ergo hic textus, qui huiusmodi exemplo innititur, necessariò intelligi debet procedere vbi necessitas est communis simul laicorum, & clericorum, non autem laicorum tantum, vt malè intelligit Ancharanus. Exemplum enim declarat dispositionem de similibus esse intelligendam, l. 1. §. Quod vulgo, ff. de vi, & vi arm. & notat Bart. in l. Scire, §. Oportet, il secondo, num 7. ff. de excusat. tutor.

30 Quartò requiritur, vt ad releuandas communes vtilitates, vel necessitates laicorum facultates non sufficiant, vt constat ex illis verbis textus, vbi laicorum non suppetunt facultates: quæ repetuntur etiam in c. Aduersus, infra eod. Et ita clerici non concurrunt, nisi in subsidium, vt hic per Abb. num. 4. vers. Tertiò, & consentiunt omnes. Rationem assignat egregiè idem Abb hic num. 18. vers. Probatur quartò. Et est simile quod posui in cap. Peruenit, num. 13. supra eod.

31 Quintò requiritur, vt contributio ab Ecclesiasticis fiat sponte, & sine aliqua exactione, vel compulsione, vt probat littera ibi, Absque vlla exactione; & alia littera, quæ habet, Absque vlla coactione: sic enim habent vetus Gregoriana compilatio, Concilium Lateranen. Gulielm. & vnus Tarraconen. vt refert Ant. August. in notis ad primam collectionem Decretal. lib. 3. tit. 36 cap. 4. Et intellige sine vlla coactione, scilicet laicali, prout exponit Hostien. num. 12. in ver. Coactione. Ad hoc enim clerici non sunt per sæcularem, sed per ecclesiasticum iudicem, de cuius foro sunt personæ, licet res sint de foro laici, compellendi, vt formaliter inquit idem Hostien. num. 11. Ioann. Andr. num. 8. in fin. & sequuntur alij: & propterea in d. cap. Aduersus, infra eod. cautum est vt laici humiliter, & cum gratiarum actione recipiant subsidia, quæ clerici duxerint conferenda. 1

Presp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

quæ verba excludunt apertè quamcumque exactionem, & coactionem iudicis sæcularis.

32 His quinq; requisitis addi debet sextum à Cõcilio Generali sub Innoc. III. inductum in prealleg. cap. Aduersus: videlicet vt Romanus Pontifex priùs consulatur: alias enim clerici non debent communibus necessitatibus subuenire; etiãsi laicorum facultates non suppetant, vt ibi est casus secundum omnes, & dicam infra n. 52.

33 Decimò nota ibi, *Commoniti desistere noluerint.* Hoc iure inspecto Concilij Lateranen. laicos collectantes ecclesias, vel clericos, aut Prælatorum iurisdictionem impedientes non incidere in excõmunicationem latæ sententiæ, nisi prius fuerint moniti, & post canonicam monitionem se nõ correxerint, vt hic patet, & notant glos. in ver. Commoniti, Hostien. num. 12. in eod. ver. Abbas, n. 7.
34 & cæteri omnes. Nec requiritur hoc casu trina monitio, sed sufficit vnica, præsertim quia hic canon editus est in fauorem Ecclesiarum, & odium Tyrannorum, quorum aliqui sunt adeo terribiles, vt nec facile sit eos tertiò monere: nam statim atque monentur, appellant, nec audent Episcopi censuras fulminare timẽtes forsan plura perdere. Vnde prouidè cauetur vt sufficiat vna monitio, secundum Hostien. vbi supra, cui consentiunt Ioann. Andr. num. 10. Butr. num. 8. in ver. Commoniti, Ancharan. in 4. notab. Abb. num. 6. & alij communiter, licet Abb. Antiq. requirat trinam.

Non obstat can. Clericis, § Nos igitur, infra eod. lib. 6. vbi laici exigentes collectas ab ecclesijs, & personis ecclesiasticis, & illorum fautores ipso facto excommunicantur. Etenim Constitutio illa Bonifacij VIII. cum sua declaratione fuit reuocata per Clementem V. in Concilio Viennensi, vt in Clemen. 1. de Immun. Eccles.

35 Item non obstat cap. Quamquam, de censibus, lib. 6. Quoniã non loquitur in imponentibus collectas, sed in exigentibus pedagia, qui sunt ipso facto excommunicati, vt ibi, & in Clem. Præsenti, eod. tit. & notat Abb. hic n. 7.

36 Sed hodie ex Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consueuit, §. 18. Exigentes, vel imponentes collectas ab ecclesijs, vel personis ecclesiasticis, etiamsi imperiali, vel Regali dignitate præfulgeãt, sunt eo ipso excommunicati: ac similiter impedientes Prælatos quo minus sua iurisdictione vtãtur, excommunicati sunt per Decretalem Quoniam, infra eod. lib 6. & per Bullam Cœnæ, §. 16. Vnde hoc cap. tam quoad collectas, quàm quoad iurisdictionem respectu monitionis seruari non debet.

37 Vltimò nota ibi, *Nec communioni reddantur*; absolutionem ab excommunicatione in quam incidunt laici collectantes ecclesias, non esse Sedi Apostolicæ reseruatam, cum conditor huius canonis illam sibi non retinuerit, cap. Nuper, infra de sent. excomm. Hostien. hic in fin. Hodie dic contra, non ex cap. Clericis, infra eod. lib. 6. quod est correctum per Clem. primam eodem tit. Sed ex Bulla Cœnæ, §. 21.

38 QVAERO An clerici teneantur ad contributionem gabellæ pro annona ciuitatis impositæ.

39 Causa propter quam imposita est huiusmodi gabella, respicit pietatem, & communem vtilitatem: nulla est enim maior pietas, quàm pauperes, & patriam subleuare, cap. Fortitudo, cap. Non in-

40 da, 23.q.3. Et cùm clerici sint membra Reipobli-
cæ, cap. Duo sunt genera, 12.qu.1. Baid. cons.241.
Verba Capituli, in fin. volum. 3. Oldrad. cons.32.
Quæstio est vtrum Sacerdos censeri possit, ac de-
beat de vniuersitate, per totum. Naturalis ratio
postulat vt Reipublicæ indigenti opem ferant: vti-
litas itidem est communis, cum ex vtilitate anno-
næ tam clerici, quàm laici commodum sint sen-
suri: vnde videntur etiam clerici teneri ad contri-
butiones. Primò, quia æquum est eos sentire onus,
qui commodum sentiunt Clem. 1. de cens. l. Se-
41 cundum naturam, ff. de reg. iur. Quam rationem
sæpe ad hoc propositum Doctores inculcant. Se-
cundò per text. in l. Ad instructionem, C. de Sa-
cros. Eccles. quo probatur Ecclesiam teneri ad in-
structionem viarum, & pontium, quia ex eis etiam
clerici commodum reportant. Idemque videtur
probari in cap. 2. supra eod. & in hoc cap. in illis
verbis, *ad releuandas communes vtilitates*, quæ
42 repetuntur in cap. Aduersus, infr. eod. Tertiò hęc
est communis opinio Legistarum in d. l. Ad instru-
ctionem, vbi Cyn. Dyn. Oldrad. Iacob. de Aren.
& post eos Alberic. num. 3. & Bald. ibidem contra
glossam tenent pro construendis, vel instaurandis
muris, fontibus, & similibus ad communem vtili-
tatem spectantibus, promiscuè teneri tam cleri-
43 cos, quàm laicos; quam opinionem sequutus est
Bart. in l. Nullus, C. de cursu public. lib. 12. Dum
ex illo textu notat clericos teneri ad collectam
impositam ad redimendam vexationem, incursio-
nem hostium, qui patriam deprędari volebant: &
opinio Bartol. communiter approbatur, Rip. post
Ias. in respons. 168. num. 7. Cum prædictis concor-
dant Guid. Pap. qu. 78. num. 1. Baid. cons. 246. &
312. in 3. vol. Iacob. de Alclarot. Parpal. Corn.
Bertand. Alex. citati per Decian. cons. 14. num. 19.
vol. 1. vbi de cōmuni testatur Barb. cons. 1. col. 28.
prope med. vol. 3. vbi etiam de communi, Alciat.
44 in d. l. Ad instructionem, in ver. Itinerum. Imo
hæc videtur etiam communis opinio Canonista-
rum, quam tenuit Petr. de Anchar. hic num. 8. Qui
tradit generalem doctrinam, quod vbicumque
tractatur de communi vtilitate clericorum, & lai-
corum, etiam clerici contribuere tenentur, & pro
hac parte idem Anchar. consuluit, eiusque cons. se
subscripserunt Ant. de Butr. & Barthol. de Salyc.
se tamen subijcientes iudicio S. R. E. vt refert
hic Io. de Anan. num. 10. & 11. & fuit originaliter
opinio Philippi, & aliorum quatuor Doctorum an-
tiquorum, quos sequi videtur Archidiaconus in
cap. Iuxta sanctiorem, 16. q. 1. circa medium, In-
noc. & Cardin. hic Bernar. relat. per Alber. in d.
l. Ad instructionem, num. 3. & de communi testa-
tur Barbar. in loco supracit. Rip. respons. 168. n. 5.
Decian. d. n. 19.
45 Cum ergo clerici teneantur contribuere in cō-
munibus necessitatibus, & vtilitatibus, sequitur
vt obligati sint ad solutionem gabellæ, quæ pro ta-
libus necessitatibus imponitur: nam ad collectam
tenentur omnes illi, qui oneribus, in quorum lo-
cum collecta successit, grauari poterant, Rip. d. re-
spons. num. 4. Natt. cons. 311. num. 4. prope fi-
nem.

Contraria opinio, idest clericos non teneri pro
gabella imposita ex causa prædicta probatur pri-
mò in hoc cap. vbi agitur de communibus vtili-
tatibus, & necessitatibus laicorum, & clericorum,
& in specie de necessitate annonæ, vt ostensum est
supra n. 26. & 27. & nihilominus prohibetur quic-
quam exigi à clericis, nisi cum conditionibus ibi
positis, & in cap. Aduersus, infra eodem, scilicet
Episcopo, & Clero approbante, & vbi laicorum
facultates non sufficiunt, absque vlla exactione
laicali, ac Romano Pontifice priùs consulto.

Secundò, quia exemptio concessa clericis tam
iure diuino, vt dixi supra in 2. not. quàm iure hu-
mano, per cap. 1. supra eodem, l. Placet, C. de Sa-
cros. Eccles. c. Quamquam, de cens. lib. 6. & Clem.
Præsenti, eod tit. Authent. Nulla Communitas,
C. de Epis. & cleric. redderetur elusoria, & clerici
eod. iure cum laicis censerentur, si tenerentur con-
46 tribuere ob communes necessitates. Nam ad im-
positiones clericorum laici quoque non tenentur
nisi respiciant communes necessitates, vel vtilita-
tes, Imol. in cap. Romana, de cens. lib. 6. quem
refert Decian. in loco supracitat. Ergo nisi dica-
mus clericos non teneri etiā cum vtilitas est com-
munis, tot iura exemptionem clericis tribuentia
erunt superuacanea, & nulla erit differentia inter
clericos, & laicos.

47 Tertiò, bona Ecclesiarum sunt deputata publico
vsui spirituali, d. l. Placet, C. de Sacros. Eccles. &
ideo laici, quorum vtilitas principaliter consistit
in Republica mundana, debent subire onera Rei-
publicæ mundana: bona verò Ecclesiarum, quæ
sunt Dei, debent tantum deseruire publico vsui
spirituali: Clem. Quia contingit, de religios. do-
48 mib. Hanc sententiam his, & alijs rationibus di-
ligentissimè tuetur Abb. cons. 3. Casus super quo,
vol. 1. quod inserit ad verbum hic num. 18. Cuius
fundamentis adde quod dixi supra num. 27. Nec
desunt auctoritates, quæ opponantur authoritati-
bus supra in contrarium relatis: nam pro hac sen-
tentia citatur glossa penultima in d. l. Ad instru-
ctionem, relat. per Abb. vbi supra num. 2. & Bart.
eod. num. quæ dicitur sentire clericos non teneri
conferre ad constructionem murorum ciuitatis.
Item pro hac parte adducitur Bart. in d. l. Ad in-
structionem, num. 3. dum tenet d l. Ad instructio-
nem esse correctam, aut saltem declaratam per
Auth. Item nulla Communitas, C. de Episcop. &
Cleric. Subdeos, si est onus reale, vt puta quia sta-
tuitur quemlibet debere reficere viam ante domū
suam, Ecclesiam teneri: si verò est onus, quod im-
ponitur personæ pro rebus, vt pro faciendo viam,
vel pontem, & non teneri Ecclesiam; & sic etiam
in casu, in quo vtilitas est communis: Allegatur
etiam glossa iuris Canonici in cap. Generaliter,
§. Nouarum, in ver. Collationibus, 16. qu. 1. quæ
tenet ad instructionem, quæ grauat clericos pro
vtilitate communi, non valere, cum glos. sentit Io.
Monach. relatus per Alber. d. l. Ad instructionem,
num. 3. Hostien. in summ. tit. de immunit. Eccles.
§. Quibus muneribus, vers. Ego puto, Anton. de
Butr. (licet pro contraria sententia citetur à De-
cian.) in hoc cap. Non minus, num. 10. Io. Andr.
hic nu. 14 quem refert, & sequitur Abb. in d. cons.
Vbi dicit, neminem ausurum ab hac opinione in
practica discedere, quam tenent vtriusque iuris
illuminatores. Et hanc esse communem opinio-
nem Canonistarum testantur Augel. qui Io. de Li-
gnan. pro hac parte citat in ver. Immunitas, n. 33.
& Syluest. Immunitas, primo, n. 20.

Ex præmissis patet vtramque opinionem ratio-
nibus, & authoritatibus esse munitam, nec deesse
Doctores hinc inde de communi attestantes. Ve-
rum

rùm cùm non sit standum Doctoribus de communi opinione attestantibus, vtriusque opinionis authores ponderādi sunt, vt appareat quæ sit verè communis opinio tam apud Doctores iuris ciuilis, quàm canonici.

Quoad Doctores iuris ciuilis non videtur dubitandum quominus communis opinio sit contra clericos, vt patet ex autoribus supracitatis, & præsertim Dyn. Cyn. Bald. Iac. de Aren. Alber. Guid. Pap. Corn. & alijs congestis per Decian. d. cons. 14. num. 19. vol. 1. præsertim quia glossa iuris ciuilis, & Bart. supra pro clericis citati te vera pro negatiua numerari nō possunt: nam quoad glossam etsi citetur à Bart. Alber. & alijs in d. l. Ad instructionem pro ea opinione quod clerici non teneantur ad refectionem murorum; tamen non comperio glossam id tenere, imo ibidem insinuat contrariū; quærit enim, an clerici teneantur ad reficiendos muros ciuitatis, & non dat expressam solutionem, sed refert se ad ea, quæ habentur in l. fin. C. Qui muner. se excus. lib. 10. In quo textu cum Imperator disponat neminem excipiendum esse à constructione murorum; quamuis personali dignitate præfulgeat, sequitur vt glos. ad illam legem se referens, sentiat etiam clericos teneri. Vnde mirum est Doctores aliter glossam citare, nisi dixeris glossam se non referre ad textum in d. l. final. sed ad illud, quod ibi dixit in glos. t. vbi tenuit pro Ecclesia. Vel nisi fortè glossa, quam ipsi citant, esset Ioannis antiqui glossatoris, qua sublata, fuerit postea restituta glossa Accursij illi contraria. Quod ita se habere suadet coniectura desumpta ex verbis Anton. de Butr. hic num. 20. vbi refert in nostra quæstione Ioannem sentire, quod clerici non teneantur: Accursium verò esse in contraria sententia; licet credam Butr intellexisse de Ioann. Theutonico Decreti Glossatore, qui hoc tenuit in d. cap. Generaliter, S. Nouarum, in ver. Collationibus, 16. q. 1. Verum etsi glossa in d. l. ad instructionem, pro clericis sentiret; tamen non posset haberi ratio authoritatis glossæ, cum in l. Placet, C. eod in ver. Munerum, sentiat contrarium: ibi enim cùm dixisset Ecclesiasticos nō teneri ad angarias, & perangarias, subdit, nisi imponatur causa necessitatis, & vtilitatis publicæ: & sic glossa vel non dicit id, ad quod allegatur, vel contraria loquitur: & ita nihil ponderis habet in nostra quæstione, Bart. quoque quamuis in l. Ad instructionem teneat opinionem fauorabilem ecclesiæ, tamen in l. Nullus, supracit. contrarium sentit. Vnde cum glossa, & Bart. pro Ecclesia, parum, aut nihil faciant, videtur constare apud Doctores iuris ciuilis non solum opinionem affirmatiuam esse communem, sed nullum ferè habere contradictorem.

Quoad Canonistas item sententia affirmatiua videtur magis communis, cum pro ea stent Bern. Archid. citans alios quatuor Doctores antiquos Innoc. Cardin. Anchar. Ioann. de Anan. & Barbat. supracit. & Turrecremat. Franc. & allj allegati per Decian. in dicto consil. 14 num. 19.

Ex his autem qui tenent negatiuam glos. iuris Canonici in d. S. Nouarum, non videtur esse alicuius ponderis, cum illi adueretur alia glossa hic in ver. Relenandas, sed neque Host. quia etsi in summa teneat opinionem negatiuam, tamen in lectura tenet affirmatiuam, scilicet in hoc c. Vnde pro hac opinione videntur solum numerandi Io. Andr. Anton. de Butr. Ioann. Mon. Angel. & Syluest.

Mihi circumscriptis authoritatibus in puncto iuris verior videtur opinio fauens ecclesiæ per rationes superiùs adductas, & alias, quas tradit Abb. d. cons. 3. Quibus neminem video sufficienter respondisse: & quamuis Decianus dicat Barbatiam respondere rationibus Abbatis; tamen si rectè perpendatur, minimè eis respondet; quia Barbatia consuluit in casu, quo res erant affectæ onere reali gabellæ antequam ad ecclesiam peruenirent: & quamuis teneat contra Abbatem etiam cum agitur de nouo onere imponendo; hoc tamen non facit ad casum, de quo erat consultus.

49 Ad rationes autem, quibus aduersa opinio fulcitur, facilis est responsio: nam quoad primam quamuis clerici sint membra Reipublicæ, tamen cum omnia membra non eūdem actum habeant, vt Apostolus ait ad Roman. 12. Clerici tenentur quidem subuenire Reipublicæ indigenti, & patriā subleuare, sed in præcipuo eorum actu, & ministerio, cap. Singula, 89. dist. idest in diuinorum officiorū celebratione, in prædicatione Verbi Dei, in Sacramentorum administratione, & alijs huiusmodi, quarum ratione diuino, & humano iure exempti fuerunt ab exactionibus sæcularibus, d c. Quamquam, de cens. lib 6. cap. 1. & 3. supra eod. cum concord. Et quemadmodum laici quamuis & ipsi sint membra corporis mystici ecclesiæ, non tamen tenentur præstare Episcopo Cathedraticum, vel caritatiuum subsidium, aut procurationem, vel similia onera obire, quæ ad ecclesiasticos spectant, cap. Conquerente, vbi not. de offic. Ordinar Abb. cons. 26. Videtur primo, nu. 3. vers. Item dico, lib. 2. & eod. cons. 3. in princ. in 1. & 2. dubio. Ita è conuerso nec ecclesiastici subire debent onera sæcularibus incumbentia; qua quidem ratione tametsi laici teneantur sumere arma pro defensione patriæ ab hostibus obsessæ, l. Ex hoc iure, vbi notatur, ff. de iust. & iur. tamen clericis in propria persona pugnare non licet etiam pro patriæ defensione, cap. Petitio, & ibi Doctores, de homicid. S. Thom. in 2. 2. q. 4. art. 2. ad 2. quia clericorum arma sunt lacrymæ, cap. Clerici, qui in quacumque, 23 q. 8. & eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. Ex multa, in fin. de vot. Alioquin si clerici ex eo, quod sint Reipublicę membra, tenerentur vniuersa Reipublicæ onera, perinde ac laici subire; longè deterioris essent conditionis, quàm laici ipsi, quia præter contributiones, ad quas laici tenentur, obstricti etiam essent ad onera, ac subsidia Episcopo, atque Ecclesię debita, atque ad alia spiritualia, à quibus laici immunes existunt. Vnde etiam cessat obiectum de onere cum commodo iungendo, quia clerici etsi onera gabellarum non sentiant, grauantur tamen alijs oneribus spiritualis regiminis, cui destinata sunt bona Ecclesiarum: & ita si grauantur in vno; æquum est vt in alio releuentur.

50 Ad secundum respondetur optimè per Abbatem, textum d. l. Ad instructionem, & alios similes conditos à sæcularibus Principibus non valere in præiudicium Ecclesiæ; ad tradita in cap. Ecclesia S. Marię de Constitutionibus: præsertim cum de ecclesijs, & personis ecclesiasticis expressam mentionem faciant; quo casu sunt nullæ ex defectu potestatis, Doctores in d. cap. Ecclesia S. Mariç; quæ responsio est apertè Io. Andr. hic n. 14.

 di-

dicentis: Non video, quod lex non solum Digestorum, sed etiam Codicis, & Authenticorum possit constringere Ecclesias ad talia; remittit ad id, quod dixit in c. Constitutos, super glossa Hoc ideo, de relig. domib. & sequitur hic Ant. de Butr. n. 10. & Abb. num. 18. & 20. dicens hanc esse communem theoricam in cap. fin. de solut. & in d. c. Ecclesia S. Mariæ, vbi plenè dixi à num. 17. post Dec. num. 42. & adde quod dixi supra num. 17. & quod dicam infr. num. 53. & 59.

51 Nec verum est quod ait Decian. d. cons. 14. num 20. videlicet textum in l. Placet, C. de Sacros. Eccles. per quem datur immunitas Ecclesijs à collectis, & excipiuntur communes necessitates, esse approbatum in cap. Placet, 16. q. 1. Quandoquidem cum illa lex solum fuerit volumini Decreti inserta à Gratiano, non aliam habet authoritatem, quàm prius haberet, vt notat Ioan. Andr. in cap. 2. num. 14. supra de rescript. & in Addit. ad Speculat. in tit. de appellat. § In quibus, vers. Sed pone; nam illę tantum leges censentur canonizatæ, quæ à Papa canonibus inseruntur, vt in cap. In primis, & ibi notat glos. in verb. Capitali, 2. q. 1. Ioann. Andr. in d. cap. 2. num. 25 quem Doctores ibi communiter sequuntur, Præposit. in proœm. Decreti num. 2. post Archid. in cap. Quicunque, 11. qu. 1. Rota decis. 35. num. 59. part. 5. Recent. Itaq; opinio affirmatiua nititur maioribus authoritatibus; negatiua autem melioribus rationibus. Et ideo videtur amplectenda opinio fauorabilis ecclesię, quæ etiam authoritatibus non caret, ad textum in l. Sunt personę, ff. de relig. & sumpt. funer. Ita tamen eam moderando, vt clerici non teneantur ad huiusmodi gabellas, nisi infrascripta concurrerent, videlicet deliberatio Episcopi, & Cleri; euidens vtilitas, & necessitas tam laicorum, quàm clericorum, vt laicorum facultates non suppetant; vt exactio non fiat à iudice seculari, & vt obtenta sit licentia à Romano Pontifice. Quæ opinio cum his requisitis probatur irrefragabiliter, non cauillando litteram, in hoc cap. & in cap. Aduersus, infra eod vt latè deduxi supra in 9. notab. à num. 22. vsque ad n. 33. & ita declarant hic Ant. de Butr. num. 8. Abb. num. 5. & Io. de Anan. n. 3. cum quibus conueniunt omnes supracitati DD. dicentes Ecclesias non teneri.

52 Imo ex his, qui allegantur pro opinione affirmatiua, multi dicunt Romanum Pontificem esse consulendum, vt Innoc. hic num. 8. Philip. quem sequi videtur Archid. d. cap. Iuxta sanctionem, prope finem. Hugo & Goffred. relati ab eod. Archid. in cap. Placet, 16. q. 1. vbi cum textus prohibeat quidquam exigi à clericis præter canonicam illationem, interpretantur ea verba, canonicam illationem, cum sit contributio pro necessitate, & vtilitate, iuxta cap. Aduersus, infra eod. & sic consulto Romano Pontifice, vt ibi textus ille requirit,

53 Io. Andr. & Io. de Anania hic n. 3. Calder. cons. 2. incipien. Statuto Perusino, num. 3. vers. Reperio, de cens. dicens post Io. And. nulla lege Digestorum, vel Codicis potuisse ad hoc astringi Ecclesias; idcoque si tanta esset necessitas, vel pietas, quæ suaderet contributionem fieri per clerum, consulendum esse prius Romanum Pontificem, Ioann. Monachus relatus per Alber. in d. l. Ad instructionem num. 3. Hostien. in Summa in tit. de Immunit. Eccles. §. Quibus muner. vers. Ego puto. Itaque vt concludamus, ex suprascriptis constat crebriorem opinionem esse tam apud Canonistas, quàm Legistas Ecclesiam teneri, sed esse consulendum Romanum Pontificem; id enim sentiunt etiam multi ex his, qui putant Ecclesiam teneri, qui si coniungantur cum his, qui putant Ecclesiam non teneri, erit proculdubio hæc sententia receptissima, vt inconsulto Romano Pontifice non teneatur Ecclesia.

54 Quinimò si rectè expendantur Authores superius celati, videntur omnes in vnam sententiam conuenire. Nam Legistæ, & Canonistæ illi, qui asserunt Clericos teneri, etsi generaliter loquantur, non tamen excludunt requisita ad id necessaria, cum de illis nullam faciant mentionem. Quando enim dicunt Clericos teneri contribuere pro communi necessitate, vel vtilitate, cùm non explicent ad quem spectet huius necessitatis, vel vtilitatis 5
cognitio, hic casus ab alijs prætermissus, suppleri debet iuxta tenorem huius textus disponentis eã cognitionem ad Episcopum, & Clerum pertinere, consulto tamen Romano Pontifice, iuxta d. c. Aduersus. Et similiter cum Authores huius sententię non explicent qualis, & quanta debeat esse necessitas, vel vtilitas supradicta, saniori interpretatione intelligi debent, & restringi ad limites huius cap. vt scilicet ita demum intelligatur eadem necessitas, vel vtilitas concurrere, si laicorum facultates non suppetant. Et ita in specie obseruat accuratè Abbas, hic nu. 18. circa fin. dicens [Profectò si quis ponderat glos. istius cap. in ver. Ad releuandas, non sentit opinionem quam prima fronte sentire videtur. Nam ista glos. est hic posita super casu excepto, scilicet quando Episcopus, & Clerus inspicientes necessitatem, vel vtilitatem 55
laicorum, & Clericorum, volunt absque coactione aliqua subsidia elargiri. Vnde glossa ista voluit potius exemplificare de hac necessitate, vel vtilitate communi, quàm ponere casum exceptum à dispositione istius cap.] Hæc Abb. Itaque Authores contra Ecclesiam constituunt quidem regulam affirmatiuam, idest Clericos teneri; quæ tamen intelligenda est recipere limitationem similiter affirmatiuam, idest si concurrant dictorum Canonum requisita; alioquin viderentur decidere contra expressam illorum determinationem. E contra verò Authores pro Ecclesia constituunt regulam negatiuam, idest Clericos non teneri. Sed hanc regulam deinde limitant itidem 60
negatiuè, scilicet nisi concurrant requisita per Canones supracit. Quamobrem si coniungantur regulæ, & limitationes vtrinque cõstitutæ ab vtriusque sententiæ authoribus, liquidò constabit eos in effectu concordes esse. Idem enim est asserere Clericos non teneri si concurrant requisita, atque asserere Clericos non teneri, nisi requisita concurrant. Nam etsi dissentiant in regula, consentiunt tamen in limitatione, quæ illorum traditione vnit, & conciliat ad formam huius Decretalis, & cap. Aduersus, infra eod. & hoc modo intelligendo DD. sup. allegata opinio pro Ecclesia ferè non habet contradictorem, quam etiam in praxi sæpè vidimus obseruatam in grauissimis casibus. 61

55 Secundò QVAERO, an Clerici teneantur, & cogi possint ad collectas, quæ fiunt propter pestem in locis, vbi pestis grassatur.

56 Videtur respondendum non teneri: nam etsi Ripa in tract. de peste, tit. de remed. ad conseruandam vbertatem, n. 129. quæstione ad partes disputata

tata concludat ad collectas, quæ ob pestem imponuntur, teneri etiã habentes exemptionem generalẽ ab oneribus personalibus, realibus, & mixtis dummodo tamen non vrgeat necessitas, & respectu Clericorum cõpulsio fiat ab ordinarijs Ecclesiasticis; eique subscribat Decian. consil. 14. nu. 24. lib. 1. tamen decidit articulum in terminis iuris ciuilis tantum, & nititur hoc præcipuo fundamento, quod vbi agitur principaliter de vtilitate publica tam laicorum, quàm ecclesiasticorum, Clerici tenentur concurrere, per text. in l. 1. C. vt nem. hic in empt. specier. se excusat. lib. 10. in l. s. C. Qui-
57 bus muner. nem. lic. se excus. eod. lib. & in l. Ad instructionem, C. de sacrosanct. Eccles. quam secundum communem opinionem dicit non fuisse correctam per Auth. Item nulla, C. de Episc. & Cleric.
58 Verum secundum dispositionem sacrorum Canonum, quæ sola attendi debet in hac materia immunitatis ecclesiasticæ à collectis, & oneribus laicalibus, non sufficit communis vtilitas laicorum & Clericorum; sed præterea requiritur, vt laicorum facultates non suppetant, vt Episcopus cum Clero super hoc deliberet, Romanus Pontifex cõsulatur, & exactio fiat per Ordinarium Ecclesiasticum, vt patet in hoc cap. Et in cap. Aduersus, infra eod. & latè deductum est supra in 9. notab. à n. 25. vsque ad n. 33. & n. 45. vers. Contraria opinio. Et ad fundamentum de communi vtilitate satis responsum est num. 26. & 49. Itaque Doctores, qui sentiunt solam communem vtilitatem sufficere ad hoc vt Ecclesiastici ab Ordinarijs locorum cogi possint ad collectas pro necessitatibus publicis inductas hallucinantur, quod pertinet ad iura
59 Canonici dispositionem. Nec obstant iura ciuilia in contrarium adducta. Quoniam leges illæ, sicut & aliæ Imperiales, quæ statuunt in res, & personas Ecclesiasticas, præsertim adimendo, vel limitando immunitatem illis iure Diuino, vel Constitutione ecclesiastica attributam, non valent ex defectu iurisdictionis secũdum communem theoricam in cap. Ecclesia S. Mariæ, supra de constit. & in cap. final. de solut. vt testatur Abbas, hic n. 20. & fusius dixi supra num. 50.
60 Similiter non obstat argumentum de bello ad pestem, quo vtitur Ripa, quoniam in oppositum retorquetur: nam quemadmodum Clerici non tenentur contribuere tempore belli, aut famis, in quibus terminis loquitur hoc cap. ita nec tempore pestis ex ipsa vi æquiparationis, quam facit Ripa vbi supra num. 330. & in prælud. n. 9 post Bart. in l. Naturaliter, ff. de vsucap. & in l. t. ff. de bonor. possess. ex testam. milit.
61 Præterea considerandum est, si vllo vnquam tempore Clerici potiri debent priuilegio immunitatis à collectis, id potissimũ esse cum pestis grassatur, quia ipsi sunt qui tunc ferunt pondus diei, & æstus, & exponunt se euidenti mortis periculo curam animarum exercendo, Sacramenta infectis labe administrando, cadauera sepeliendo, & his similia peragendo, ita vt si gaudent exemptione tempore belli, multò magis gaudere debent tempore epidimiæ, quia dum bellum ingruit, laici pugnant, ecclesiastici quiescunt. At dum grassatur pestis, ecclesiastici sunt qui pugnant laicis quiescẽtibus. Pestis enim est bellum Dei, vt notant Bart. & scribentes in l. Naturaliter, ff. de vsucap. Butr. Abb. & Felin. in cap. Ex transmissa, de præscripr. & Ripa in tract. de peste in prælud. n. 8. Exempla sunt recentia in ciuitatibus Mediolani, Parmæ, & alijs non ita pridem pestilentia infectis, vbi Parochi Regulares, & Sacerdotes ferè omnes obierũt. Itaque concurrunt ecclesiastici cum suis oneribus tempore pestis, nempe ieiunijs, orationibus, Diuinis Officijs, & sacramentorum administrationibus, & his præsidijs ipsi primò ciuitatem custodiunt. Et hanc ob causam immunitatis priuilegio donati sunt, cap. Quamquam, de cens. lib. 6. & dictum est supra num. 49. & sic cessat hoc casu antiqua querela laicorum, quod Ecclesiæ de die in diem ditantur & laici ab oneribus strãgulantur, cum ecclesiæ non subeant onera personalia, nec mixta, nec aliqua extraordinaria, l. Placet, C. de sacrosan. Eccles. & Auth. Item nulla, C. de Episcop. & Cler. prout exorditur Bald. cons. 46. lib. 3. relatus à Ripa in d. tit. de remed. ad conser. vbert. num. 334.

His etiam accedit, quod in casu quæstionis propositæ nihil potest generaliter decerni; quia cum vna ex conditionibus requisitis ad contributionẽ ecclesiasticorum sit, vt laicorum facultates non suppetant, vt ostensum est supra n. 30. certum est non vnam omnium ciuitatum, & populorum esse fortunam, cum alij diuitijs affluant, alij premantur egestate.

Quamobrem respondendum videtur ecclesiasticos non esse cogendos ad huiusmodi contributionem cum non teneantur nisi volentes. Quod si præuio tractatu, & deliberatione Episcopi, & Cleri, assensum præstiterint; tunc Romanum Pontificem esse consulendum, & ita resolutum ex omniũ sententia in Congregatione habita coram Eminentissimo Domino Cardinali Ginnetto, cui interfuerunt RR. PP. DD. Episcopus Ripanus, Datarius Maraldus, Fagnanus, Paulutius, Theologus, & Confessarius sanctiss. 20. Septemb. 1630.

De Immunitate Ecclesiarum.

Cap. Inter alia.

SVMMARIVM.

1 *Malefactor fugiens ad ecclesiam immunitate gaudet, nisi in duobus casibus: seruus verò restituitur domino de ipsius impunitate iuratus, & num. 10.*

2 *Leges ciuiles statuentes super immunitate ecclesiæ quandoque allegantur à Papa in dubijs decidendis.*

Et per hoc censentur canonizatæ, & non dicuntur amplius leges ciuiles, sed Canones, n. 6.

3 *Leges Imperatorum, ac Principum statuentes nominatim de ecclesijs, & personis ecclesiasticis, ac bonis eorum, sunt inualida ex defectu potestatis, & num 64.*

4 *Etiamsi redundent in fauorem, & commodum ecclesiarum, & disponant in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de iure Canonico.*

5 *Ecclesia non potest etiam sponte se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris.*

7 *Leges Imperatorum dummodo non offendant, sunt cum canonibus permiscenda.*

8 *Immunitate ecclesiastica reus ad ecclesiam confugiens,*

giens, non est priuandus propter quamcumque criminis atrocitatem.

9 Immunitatis priuilegium, quod consequitur liber homo ad ecclesiam confugiens, in quibus consistat, & num. seqq. vsque ad n. 20.

10 Reus si indebitè extrahatur ab ecclesia, potest petere se eidem restitui.

11 Confugiens ad ecclesiam damnari nõ potest ad mortem, vel aliam pœnam corporis afflictiuam, & num. 17.

12 Iudices sæculares in perniciem animarum suarum proferunt sententias Capitales, vel corporis afflictiuas in confugientes ad ecclesias, vel ibi residentes, & num. seqq

13 Confugiens ad ecclesiam non potest criminaliter accusari.

Nec in carcerem coniÿci, n. 19.

14 Potest tamen detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam, & n. 66.

15 Quod declara, & n. 96.

16 Item potest puniri pœna pecuniaria, & num seq.

Item pœna exilÿ, n. 18.

17 Componere est pro damno dato, vel offensa, vel iniuria pecuniariter satisfacere.

20 Principes, & Prælati qualiter delinquant circa immunitatem ecclesiasticam.

21 Latro publicus immunitate ecclesiæ non gaudet, & num. 49.

22 Et dicitur publicus latro, qui palam, & publicè furatur.

23 Et idem est quod grassator viarum.

24 Et tales occidere licet sine pœna, & etiam sine peccato.

25 Non tamen sine irregularitate, nisi pro necessaria vitæ defensione.

26 Item in tales omni die ius redditur.

27 Depopulator nocturnus agrorum non gaudet immunitate ecclesiastica.

28 Et quis dicatur depopulator.

29 Immunitate ecclesiæ non gaudet committens in ipsa ecclesia homicidium, vel mutilationem membri, & num. 47.

30 Item nec assassinus, qui tamen extrahi non potest nisi per Iudicem Ecclesiasticum, & n. 99.

31 Item nec homicida proditorius, & n. 49. & 54.

32 Item nec hæreticus.

33 Item nec reus læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis.

34 Exceptio non firmat regulam in casibus exceptis, quando alÿ casus excipiuntur à iure, & n. 38.

35 Etiamsi exceptio sit cum dictione taxatiua.

36 Immunitate Ecclesiastica de iure ciuili non gaudent homicidæ, adulteri, & raptores Virginum.

37 Secus de iure canonico, cui standum est, & n. seq.

38 Lex ciuilis non potuit restringere immunitatem Ecclesiæ Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam, & num. 64.

39 Immunitate ecclesiastica gaudent fures.

40 Sacrilegi.

41 Blasphemi.

42 Excommunicati.

43 Banniti.

44 Transeuntes per ecclesiam dum ad supplicium ducuntur, & n. 85. & 91.

45 Homicida animo deliberato, seu ex proposito an gaudeant immunitate ecclesiastica.

46 Italia omnium prouinciarum domina.

48 Intellectus cap. 1. de Homicid.

49 Homicidium per insidias exponitur, idest proditoriè, & sub specie amicitiæ.

50 Homicida proditorius est qui veneno aliquem necat.

51 Immunitate ecclesiastica gaudent rei in omnibus casibus non exceptis in Bulla Gregorÿ XIV. etiamsi in illis sit eadem, vel maior ratio, quàm in exceptis, & num. 55.

52 Et quid in terminis iuris communis.

53 Exceptio non excludit casus similes exceptis.

54 Immunitate ecclesiæ non gaudet homicida insidiosus, etiamsi non sit publicus latro.

56 Immunitate ecclesiastica an gaudeat delinquens in ipsa ecclesia.

57 Et quid in confugiente ad ecclesiam pro debito ciuili, & num. seq. & 81.

58 Mercatores, & cãpsores, qui in fraudem decoquendo creditores fallunt, in Hispania publici latrones appellantur.

59 Iudæi, vel Pagani an gaudeant immunitate ecclesiæ, & n. seqq. vsq. ad n. 65.

60 Iudæorum sepulchra gaudent immunitate.

61 Immunitatis priuilegium non conceditur intuitu personarum, sed propter honorem, & reuerentiam, quæ locis sacris, & diuino cultui debetur, & num. 84.

62 Iudæi sub defensione, & protectione Romanæ ecclesiæ recepti sunt.

63 Gentiles in lege veteri significantur nomine aduenarum, & peregrinorum quando ponuntur ad differentiam filiorum Israel.

65 Confugiens ad ecclesiam an in casibus non exceptis possit extrahi per Iudicem ecclesiasticũ, & n. seqq.

67 Ecclesia non præsumitur quem priuilegiasse cõtra se.

68 Verba vniuersalia negatiua includunt etiam ecclesiasticos.

69 Impugnare non debet is, qui defendere debet, & num 85.

70 Clerici, & Religiosi an gaudeant immunitate ecclesiæ, ita vt non possint per Iudicem proprium inde violenter extrahi, latè discutitur, vt num. seqq. vsq. ad n. 99.

71 Partem negatiuam qui Authores tenuerint.

72 Eius fundamenta, & n. seqq vsq. ad n. 80.

Partis affirmatiuæ Authores, n. 78.

Eius fundamenta, num. 80. & seqq.

Responsio ad obiecta, num. 84. & seqq.

73 Religiosi secundum eorum instituta, & iura communia possunt per Superiorem in monasterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & num. 77.

Nec per hoc violatur ecclesiæ immunitas. n. 93.

74 Episcopus iudicat in ecclesÿs, vel in Palatio suo, & quandoque damnat clericum ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera.

75 Clerici pro honestate ecclesiæ debent in ea verberari per clericum, & non per laicum, & n. 95.

76 Clerici debent esse sancti, & in suis actibus relucere.

79 Consuetudo fauens immunitati ecclesiæ tamquam pia est attendenda.

81 In domo propria nullus debet capi.

82 Priuilegia locis concessa extenduntur ad omnes personas ibi existentes, siue forenses, siue extraneas.

83 Episcopus tenetur omnes confugientes ad ecclesiam, & præcipuè clericos defendere.

85 Immunitas conceditur non solùm confugientibus ad ecclesiam sed etiam in ea residentibus, nec attenditur

ditur qua intentione ad eam se contulerint, & num. 86.

87 *Immunitatis priuilegio non potest reus renunciare, permittendo se capi, in ecclesia.*

88 *Priuilegio ecclesiæ nemo potest renunciare.*

89 *Priuilegio in fauorem duorum concesso alter altero inuito renunciare non potest.*

90 *Immunitas ecclesiæ non violatur si confugiens ad eam se offerat iustitiæ, & sponte exeat.*

93 *Religiosi quando ab vno monasterio in aliud arctius detruduntur, ecclesiæ immunitas non violatur.*

94 *Consuetudo præiudicialis immunitati ecclesiæ, est nulla, & imprascriptibilis etiam per tempus immemorabile.*

96 *Clericus ad Ecclesiam confugiens in illis casibus, in quibus non gaudet immunitate, an possit extrahi per iudicem sæcularem, an verò sit extrahendus per iudicem ecclesiasticum tantùm, & num. seqq.*

Et quid ex Bulla Gregorij XIV. num. 100.

97 *Ecclesia non est de territorio Principis sæcularis.*

98 *Nec habet territorium nisi in his, quæ pertinent ad forum ecclesiasticum.*

99 *Iudex laicus non potest in ecclesia vllam iurisdictionem exercere.*

100 *Immunitas ecclesiastica violatur etiam per violentam extractionem rerum ab ecclesijs, & locis immunibus.*

101 *Et extrahentes sunt sacrilegi, & excommunicandi.*

101 *Non tamen incidunt in excommunicationem Bullæ Gregorij XIV.*

103 *Sed si abstractio fiat auctoritatiuè, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.*

104 *Formula litterarum S. Congregationis immunitatis pro extrahendis rebus in Ecclesiam delatis ad euitandam executionem mandati.*

1 INTER ALIA. Malefactor fugiens ad Ec-
clesiam immunitate gaudet, nisi in duobus
casibus: seruus verò restituitur domino de
ipsius impunitate iuranti. Hoc dicit Ioann.
Andr. Butr. Card. Anchar. & Io. de Anan. Sed la-
tius, & notabilius secundum Abbatem summatur
sic. Reus criminis ad Ecclesiam fugiens non est
violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius
prætextu criminis commissi damnari ad mortem,
vel ad aliam pœnam corporalem; est tamen aliter
legitimè puniendus. Fallit in duobus casibus hic
expressis. Hoc dicit primo; Seruus fugiens ad Ec-
clesiam timore domini sui, est domino de eius im-
punitate iuranti restituendus; hoc dicit secundò,
& sic duo sunt dicta: secundum ibi, *Si verò*.
2 Nota primò ibi, *Et traditiones legum ciuilium*.
Papam in dubijs decidendis hic allegare legem ci-
uilem statuentem super immunitate ecclesiæ, ad
idem cap. Id constituimus, 17. q. 4. cap. Ex anti-
quis, 54. dist. cap. 1. de iuram. calum. cum pluri-
mia concordantibus congestis à Felino in c. Ec-
3 clesia S. Mariæ, num. 38. supra de Constitut. Quod
videtur mirabile, quia leges Imperatorũ, ac Prin-
cipum statuentes nominatim de ecclesijs, & per-
sonis ecclesiasticis, ac bonis earum ponunt falcem
in messem alienam, & sunt inualidæ ex defectu
potestatis, secundum communes theoricas in d.
cap. Ecclesia, vbi in specie Abbas in Lectura n. 10.
vers. Ad primum dico, Felin. num. 4. vers. Recipit
autem prædicta regula, in prima limitat. & Dec.
4 num. 91. Etiamsi redundent in fauorem, & com-
modum ecclesiarum, & disponant in materia, in
qua contrarium non reperiatur statutum de iure
canonico, vt plenè scripsi in cap. Quæ in ecclesia-
rum, in 5. & 7. ampliat. n. 26. & 30. de Constitut.
5 Et augetur difficultas, quia ecclesia non potest
etiam sponte se submittere superioritati, ac legi-
bus Imperatoris, vt notat Io. Andr. in d. cap. Ec-
clesia S. Mariæ, num. 5. vers. Ille verò, qui est super
omne forum; & probaui in c. Significasti, à n. 71.
6 de elect. Quomodo ergo Papa hic vtitur lege ci-
uili disponente in materia ecclesiastica. Pro solu-
tione aduerte, quia lex ciuilis inserta Canoni, &
sic canonizata non dicitur amplius lex ciuilis, sed
mutat numen, & dicitur canon, vt notat glos. in
c. In primis, in ver. Capituli, 2. q. 1. quam sequitur
alijs relatis Felin. in c. 1. in 1. not. sup. de præsumpt.
quia omnia nostra facimus, &c. l. 1. §. Sed neque,
C. de veter. iur. enuclean. cap. Si Apostolicæ, de
7 præben lib. 6. cum concord. Aliàs verò leges Im-
peratorum, dummodo non offendant, sunt cum
canonibus permiscendæ, vt hic patet, & in cap. 1.
infra de nou. oper. nunciat. & in cap. 1. & per tot.
10. distinct. secundum Hostien. hic in princip. in
ver. Canonum, Io. Andr. num. 2. & Abb. in primo
notab.
8 Secundò nota ibi, *Quantumcumque grauia malefitia perpetrauerit*. Reum confugientem ad ec-
clesiam non esse priuandum immunitate ecclesia-
stica propter quamcumque criminis atrocitatem,
vt in tex. & notant Butr. num 4. Anchar. num. 2.
& Abb. in 1. notab. & hic iunge quæ dicam infra
in 6. notab.
9 Tertiò nota ibi, *Non est ab ecclesia violenter abstrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam*. Immunitatis priuilegium, quod
consequitur liber homo ad ecclesiam confugiens,
consistere potissimum in duobus, secundum Abb.
10 hic n. 3. & 9. vers. Si verò nullo modo. Primum
est, vt inde violenter extrahi non possit, vt hic, &
in cap. Reum, 17. q. 4. Vnde si de facto, & per vim
indebitè extractus fuerit, de iure potest petere, vt
restituatur pristinæ libertati, cum ea fuerit de facto
priuatus, vt notat Bart. in l. Præsenti, num. 5. C. de
his, qui ad ecclesiam confug. & ante eum Oldrad.
cons. 154. Quidam deliquit, num 4 in fin. dicens
abstractum restituẽdum esse ecclesiæ; sicut in alijs
restitutorijs iudicijs, vt cap. Sæpe, supra de resti-
tut. spoliat. & sequitur Abb. hic n. 26. qui ad hoc
allegat textum apertum in cap. Minor. 17. qu. 4.
Vbi euidenter colligitur ecclesiam debere per ex-
communicationem compellere extrahentem ad
restitutionem: & concordat Vitalin. in Clem. 1.
11 num. 85. de pœnit. & remiss. Alterum, in quo con-
sistit priuilegium immunitatis, est vt fugiens ad
ecclesiam per iudicem dãnari non possit ad mor-
tem, vel aliam pœnam, scilicet corporalem, seu
cum sanguinis effusione, vt infra innuitur ibi, Mẽ-
bra, & vitam: concordat d. cap. Reum, & cap. Id
constituimus, 17. q 4. ibi, De morte, & debilitate,
& omni pœnarum genere sint securi, & cap. De
raptoribus, 36. q. 1. ibi, Mortis, vel pœnarũ impu-
nitate concessa: vbi glos. 1. exponit ver. Pœnarum,
scilicet corporalium, à quibus liberatur auctori-
tate Canonum: & hic notat Innoc. qui in ver. Ad
pœnam, addit corporalem, & exponit, id est sangui-
nis effusionem, & consentiunt Hostien. num. 1. in
d. ver.

d. ver. Ad pœnam, & Io. Andr. num. 3. in eodem verb.

12 Quod est contra iudices, qui in reos ad Eccle-
siam confugientes, & ibi commorantes proferunt
sententias capitales, vel corporis afflictiuas: hoc
enim est contra textum hic, & in d. cap. Reum:
nam verba illa, *Nec inde damnari debet ad mor-
tem, vel ad pœnam*, non possunt intelligi de exe-
cutione ipsius sententiæ, quia indubitatum est in
ipsa Ecclesia humanum sanguinē effundi non pos-
se, cap. Reos, 23. q. 5. cap. Cum Ecclesia Dei, su-
pra eodem, & cap. 2. eod. tit. lib. 6. Facit cap. In
Archiepiscopatu, de raptor. & cap. Sententiam,
Ne cleric. vel Monach. Sed sunt intelligenda de
ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione, vt
13 innuit ver. Damnari. Et ita reum super eo, quod
commisit, omnino non posse de cætero criminali-
ter accusari, quia aliàs modica esset immunitas,
post Goffred. tenent hic Hostien. num. 1. Io. Andr.
num. 8. vers. Accusari verò, Anchar. in 2. notab. &
plerique alij, glos. in dicto cap. Reum, in ver. Vel
ad mortem, 17. q. 4. Archid. ibid. num. 2. & in d.
cap. De raptoribus, num. 3. 36. quæst. 1. Oldrad.
cons. 154. Quidam deliquit, num. 4. vers. Et secun-
dum Goffred. Quod bene nota, quia iudices laici
hoc non seruant in perniciem animarum suarum.
14 Dicunt tamen Innocen. Hostien. & Ioann. Andr.
locis proximè citatis reum confugientem ad Ec-
clesiam posse detrudi in monasterium ad agendam
pœnitentiam, argum. cap. Si Episcopus, 50. dist.
15 Auth. Sed de nouo iure, C. de adulter. Dummodo
tamen inuiti ab Ecclesia non extrahantur, vt hic
per Abb. num. 12. vers. Sed circa duo potest dubi-
tari, & adde quod dicam infra n. 96.
16 Quartò nota ibi, *Super hoc tamen, quod iniquè
fecit, est aliàs legitimè puniendus*; confugientem
ad Ecclesiam, quamuis damnari non possit pœna
mortis, vel alia corporali, posse tamen puniri alia
pœna, videlicet pecuniaria: concordat c. Id con-
stituimus, & cap. Reum, ibi, tamen legitimè com-
ponat quod iniquè fecit, 17. q. 4. vbi Archid. nu. 3.
17 dicit: [Est enim componere pro damno dato, vel
offensa, vel iniuria pecuniariter satisfacere.] Et
fuit opinio Hugonis relati ab Archid. in d. cap.
Reum, num. 2. vbi ait, securè tenendum esse, quod
omnis pœna corporalis, scilicet mortis, & mem-
brorum, & verberum debet remitti ex toto, sed
tenetur ad pœnam pecuniariam, secundum quod
iniuriam, vel damnum intulit: idem notat glos. in
d. cap. Reum, in ver. Vel ad mortem, dicens hoc
esse priuilegium Ecclesiæ, vt talis amodo, nec vi-
tam, nec membrum perdat, sed pecuniariter sa-
tisfaciat. Archid. in d. cap. De raptoribus, nu. 3.
36. q. 1. & hic firmant glos. in ver. Puniendus, In-
noc. in eod. verb. Io. Andr. num. 8. vers. In glossa
pecuniariter, Abb. num. 3. in fin. vers. Potest ergo,
& reliqui omnes.
18 Item puniri poterit pœna exilij, secundum
Hostien. hic nu. 1. in fin. in ver. Puniendus: num-
19 quam tamen erit in carcerem detrudendus, vt di-
cit Innoc. hic circa med. in verb. Puniendus, &
Hostien. vbi supra.
20 Verumtamen, vt notabiliter ait idem Hostien.
num. 1. in fin. vers. Attamen circa hoc delinquunt
Principes, & Prælati. Principes, quia si reus exit
Ecclesia ponendo pedes extra, protinus eum
capiunt; & si non exit, ipsum tenent obsessum, re-
quiem, & vestem, & victualia denegantes, contra
Canones cap. Sicut antiquitus, cap. Frater, & cap.
Minor, 17. q. 4. cap. Reos, 23. q. 5. & contra legem,
quæ & tales dicit læsę Maiestatis crimine irretitos,
l. Præsenti, in 1. resp. §. 1. C. de his, qui ad Eccle-
siam confugiunt. Prælati verò & in hoc delin-
quunt, quia quantumcumque grauia confugiens
commiserit, ipsum tamen in totum saluare nituntur,
ita vt nullam pœnam, etiam pecuniariam
patiatur, contra hoc, quod hic dicitur, & contra
iustitiam, quæ est summum bonum, cap. Deuo-
tissimam, 12. q. 2. Optat autem Hostien. vt in his,
& alijs vtrique suis terminis sint contenti, cap. 1.
de sepultur. & sequitur totidem verbis Io. Andr.
hic num. 5. in ver. Aliàs, & cæteri omnes.
21 Quintò nota in vers. *Nisi*, duos casus exceptos,
in quibus reus ad Ecclesiam confugiens non gau-
det illius immunitate. Primus est si fuerit publi-
cus latro, vt hic, & in c. Sicut antiquitus, ibi, *Nisi
22 publicus latro fuerit*, 17. q. 4. Dicitur autem pu-
blicus latro, qui palam, & publicè furatur, vt sunt
piratæ, & qui publicè stant in stratis, vel qui arcem
habent, vel castrum, & disrobant homines trans-
euntes: quæ sunt formalia verba Abbatis hic n. 5.
23 vers. Dicitur autem. Concordat Constitutio 7. Gre-
gorij XIV. de immunit. Eccles. quæ incipit, Cum
alias nonnulli, in §. 3. ibi, [Si fuerint publici latro-
nes, viarumque grassatores, qui itinera frequenta-
ta, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex in-
sidijs aggrediuntur.] Porro viarum grassatores
pro famosis latronibus intelligit lex Regia penult.
tit. 11. par. 1. Couar. lib. 2. variar. resolut. cap. 20.
24 num. 13. vers. Decimo nono. Et tales sine pœna
occidere licet, & etiam sine peccato, cap. Cum
homo, 23. q. 5. l. 1. C. quan. lic. vnicuique sine iu-
dic. glos. penult. hic Hostien. num. 2. & alij com-
25 muniter: non tamen sine irregularitate, vt nota-
tur in cap. Interfecisti, & in cap. seq. infra de ho-
micid. nisi pro necessaria vitæ defensione, vt in
26 Clem. Si furiosus, eod. tit. Item in tales omni die
ius redditur, vt l. Prouinciarum, C. de ferijs, Io.
Andr. hic num. 6. & Cardin. num. 2.
27 Secundus casus exceptus est si fuerit nocturnus
depopulator agrorum, vt hic in littera, concordat
præallegata Constitutio 7. Gregor. XIV. in d. § 3.
28 ibi, *Aut depopulatores agrorum*. Dicitur autem
nocturnus depopulator agrorum, quia in nocte
segetes destruit, dum ibi se abscondit, vel latet, vel
præter homicidia, vel rapinas, quas facit in strata,
comburit, & destruit agros eorum, qui ei non ser-
uiunt; quæ sunt verba Innocentij hic post med. in
ver. Nocturnus, cum quo concordat Hostien. n. 3.
in ver. Populator, Ioann. Andr. num. 6. Butr. nu. 7.
Cardin. n. 3. & reliqui omnes, Oldrad. d. cons. 154.
Quidam deliquit, num. 2. vbi ait, Depopulatorem
propriè dici, qui agros alienos nocturnus destru-
ctor accedit, vt l. 1. C. Quando lic. vnicuique sine
iud. se vind. & dicitur depopulator, idest deuasta-
tor fructuum in agris pendentium, secūdum Vin-
centium hic, Ioan. Andr. Butr. & Cardin. loc. cit.
Itaque in his duobus casibus rei ad Ecclesiam cō-
fugientes non gaudent illius immunitate: & hæc
est vnanimis omnium Canonistarum sententia,
vt post alios attestatur Iulius Clarus in praxi cri-
min. §. final. q. 30. vers. Quæro numquid genera-
liter omnes; quod si quæras cur publicus latro, &
depopulator potius extrahātur ab Ecclesia, quàm
alius malefactor, qui fortè est deterior: Respon-
det glos. vlt. in fin. in cap. fin. infra eodem; quia

ma-

magis interest illos punire, quàm alios malefactores, ex quo pluribus exitia cogitant, quàm alij, cap. Est iniusta, 23 qu. 4. Concordat Hostien hic num. 4. in ver. Qui, & Abb. num. 11. vers. Vnde allego aliam rationem.

29 Verumtamen præter duos casus hic exceptos sunt & alij casus excepti per alios Canones, in quibus rei non gaudent immunitate Ecclesię.

Primus est in cap. vlt. infra eodem videlicet in eo, qui sub spe immunitatis in Ecclesijs homicidia, vel mutilationes membrorum committit: non enim debet ab Ecclesia defendi qui Ecclesiã violat, argum. cap. De viro, 12. q. 2. cap. An sit, supra de appellat. secundum Innocen. hic prope fin. vers. Item etiam potest dici, Hostien. num 4. vers. Si dicas: hic casus hodie est etiam exceptus in prædicta Constitutione 7. Gregorij XIV. in eod. §. 3. ibi, [Quive homicidia, & mutilationes membrorum in prædictis Ecclesijs, earumue cœmeterijs committere non verentur.

30 Secundus est in assassino, qui etiam cum suis bonis mundanis omnibus tamquam Christianæ Religionis æmulus à toto Christiano populo perpetuò diffidatus est, vt legitur in cap. Pro humani, de homicid. lib. 6. Et ideò si ad Ecclesiam confugiat, non est tutus illius immunitate, sed potest inde extrahi per quemcumque iudicem sæcularem: & hæc est crebrior apud omnes recepta opinio, vt dicit Plaza in cap. 19. num. 24. & Iul. Clar. in §. Assassinorum, vers. Item licet. Hodie hic casus reperitur etiam exceptus in dicta Bulla 7. Greg. XIV. in §. 3. ibi, *Aut assassinij*: extractio tamen nullatenus fieri potest à Curia seculari, vt dicam infra in vlt. quæst.

31 Tertius casus exceptus est in homicida proditorio, qui absque dubio immunitate Ecclesiæ non gaudet; de hoc enim intelligitur text. in cap. 1. in ver. Per insidias. de homicid. & declarat Alex. in cons. 145. Viso themate, num. 5. lib. 7. & est communis opinio, vt inquit Couar. lib. 2. var. resolut. cap. 20. num. 7. subdens eam esse consuetudine Christiani orbis admodum receptam: & alij plures, quos cumulat Iul. Clar. in d. §. fin. q. 30. vers. Scias tamen quod hæc conclusio. Hic quoque casus hodie reperitur nominatim exceptus in prędicta Constitutione Gregorij XIV. dicto §. 3. ibi, *aut qui proditoriè proximum suum occiderint*.

32 Quartus casus est in hæretico, qui si ad Ecclesiam confugiat, non gaudet illius immunitate, glos. in auth. de mandat. Princip. §. Publicorum, in ver. Cogentur, ad fin. Remig. de immunit. Eccl. Fallent. 18. Gondisalu. de hæret. quæst. 21. Nauarr. in Manuali, cap. 25. num. 20. glos. pragmat. sanctio. de interdictis indifferenter non imponendis, n. 5. pag. 251. à tergo, dicens id cautum esse in Extrauagantibus Martini IV. & Ioannis XXII. directis Inquisitoribus Franciæ, quæ custodiuntur inter chartas Regias, in quibus habetur, quod si hęreticus, Iudæus conuersus, vel apostata fugiant ad Ecclesiam non ad remedium salutare, sed euitandæ pœnæ causa, dicti Inquisitores possunt eos ab Ecclesia extrahere: sequitur Boer. decis. 110. n. 6. Constitutio Ioannis XXII. relatiua similis Constitutionis Martini IV. habetur in Bullar. tom. 1. pag. 153. hic casus generaliter excipitur in eadem Constitutione 7. Gregor. XIV. dicto §. 3. ibi, *vel hæresis*.

33 Quintus casus est in reo læsæ maiestatis, qui similiter potest ab Ecclesia extrahi, arg. l. Ad bestias, ff. de pœnis, & l. Si hominem, ff Mandati. & quamuis Boss. in practica tit. de captura, num. 32. dicat conclusum fuisse in Senatu, de iure nec pro crimine læsæ maiestatis posse reum capi in Ecclesia, quia per hoc cap. quantumcumque grauia quis delicta perpetrauerit, tamen est securus, nisi in duobus casibus hic exceptis, qui nec ad similes, nec ad maiores extenduntur: secundum DD. nihilominus hæc opinio non obseruaretur in practica, vt inquit Clar. in §. fin. quæst. 30. vers. Quæro numquid generaliter in fine. Hanc dubitationem sustulit præcitata Constitutio Gregorij XIV. quæ hunc casum excipit nominatim, ibi, *Aut læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei*.

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal.

34 Itaque secundum Canones, cum quibus concordat præallegata Constitutio Greg. XIV. septem dumtaxat sunt casus, in quibus rei ad Ecclesiam confugientes illius immunitate non gaudent: Nec mireris, quia etsi duo tantum hic excipiantur, tamen exceptio non firmat regulam, quando alij casus sunt excepti à iure, sed in casibus non exceptis suppletur à iure communi, vt hic notat Abb. num. 15. qui ad hoc allegat tex. in cap. Ad audientiam, cum ibi notatis, supra de cler. non resident.

35 Item glos. & Bart. in l. Serui, ff. de vsucap. vbi notantur volunt, quod si vnum ius ponit regulam, & excipit aliquem casum cum dictione taxatiua, nihilominus excipiuntur alij casus, qui in alia parte iuris reperiuntur excepti: ad idem bonus text. iuncta glos. 1. in cap. Quoniam frequenter, in 1 responso, supra, vt lite non contest.

36 Non me latet legem ciuilem plures personas excipere, quæ ecclesiastica immunitate non gaudent, videlicet homicidas, adulteros, & raptores virginum, vt in Auth. de mandat. Princip.

37 §. Sed neque, vers. Neque autem homicidis. Verũ lex illa corrigitur secũdũ omnes, vt dicit Host. hic num. 1. nam & raptoribus virginum canon præstat immunitatem, vt in cap. De raptoribus, 36. q. 1. Stabimus ergo canoni, & non legi, cui per canonem est derogatum, vt dicit glos. 2 in cap. Sicut antiquitus, 17. q. 4. Item glos. hic in ver. Nisi publicus latro, Innoc. circa med. vers. Lex plures excipit, & alij communiter, Imol. in Clem. 1. nu. 11. vers. Et in hoc statur canoni, qui corrigit legem, de pœnit. & remiss.

38 Rursus ecclesię immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam, sicut legitur in Concilio Tridentino c. 20. sess. 25. non potuit lex ciuilis vllatenus restringere, seu limitare, vt solidissimis fundamentis latè probat Abb. hic num. 15. vers. Et quamquam ista videantur, & nu. 16 & 17. concludens indubitanter standum esse super ista immunitate dispositionibus canonum cum suis casibus dumtaxat exceptis; & ita communiter teneri attestatur Angel. in summa in ver. Immunitas, num. 17. in fin. & Syluest. in ver. Immunitas 3. in 1. quæst. n. 2. Et hanc dispositionem iuris Canonici esse consuetudine approbatam attestatur Io Faber in §. Sed hoc tempore, post n. 2. institut. qui sunt sui, vel alieni iur. quem refert Alex. cons. 145. Viso themate, & his, quæ eleganter, nu. 4 lib. 7. vbi in contingentia facti ita consuluit, & nu. 10. attestatur hanc esse communem opinionem, & sequitur Iul. Clar. in pract. crimin. §. final. quæst. 30. vers. Quæro numquid generaliter omnes.

39 Ergo in reliquis casibus per canones non ex-
ceptis firmatur regula in contrarium, vt dixit
Dyn. in Rubr. de reg. iur. lib. 6 & habetur in l. Quę-
situm, §. Denique, ff. de fund. instruct. in l. Nam,
quod liquidè, §. fin. ff. de penu legata: & in cap. 2.
de coniug. leprosorum, cum simil. Vnde reliquos
omnes tuetur Ecclesia siue sint fures; nam famo-
sum dumtaxat latronem hic canon excipit, in-
nuens aliud esse in simplici fure, Oldrad. d. cons.
154. nu. 2. Belluga in specul. Princip. §. Sed quia,
num. 13. Couar. lib. 2. var. resolut. cap. 20. nu. 13.
vers. Decimonono, Iul. Clar. in prax. criminal.
40 §. fin. q. 30. vers. Quæro, an fures gaudeant im-
munitate Ecclesiæ siue sacrilegi, Nauar. in Ma-
41 nual. c. 25. n. 19. vers. Gaudet etiam, siue blasphe-
mi, Nauar. ibid. n. 20. vers. Quod nostro iudicio,
siue excommunicati, qui gaudent immunitate,
non propter se, sed propter honorem Ecclesiæ
Guliel. de Monte Laudun. in Clem. 1. de pœnit.
& remiss. quem ibi sequuntur Anchar. n. 50. Imo-
42 la n. 51. in 2. quæst. vers. Quinimo etiam excom-
municatus, & Vitalin. nu. 79. Boer. dicens com-
munem, decis. 210. n. 7. Remig. de immunit. ec-
cles. in 19. fallen. n. 1. Clar. in §. final. d. quæst. 30.
vers. Quæro etiam numquid excommunicati, di-
cens, propter honorem Dei ab hac opinione non
43 esse in practica recedendum. Siue sint proscripti,
seu banniti, vel condemnati etiam capitaliter,
Clar. ibidem. vers. Scias autem, Nauar. d. cap. 25.
44 num. 19. ad fin. vers. Exules item, siue banniti, etiã
si dum ad supplicium ducuntur, transeant per Ec-
clesiam, vel cœmeterium; & est cõmunis opinio, vt
attestantur Remig. in loco præallegato, in 30. fal-
lentia. Cassanus, dicens ita se vidisse in facto iudi-
cari, super consuetudine Burgundiæ, fol. 55. n. 121.
quem refert Boer. dec. 110. post num. 8. & Clar.
loco proximè citato.
45 Sed hic QVAERO an homicida ex propo-
sito, seu animo deliberato gaudeat priuilegio im-
munitatis ecclesiasticę.
Respondeo gaudere secundum communes opi-
niones, quos seruari asserit Alex. in cons. 145. Viso
46 themate, nu. 4. 6. & 11. lib. 7. & quamuis contra-
rium teneat Practica Papiensis in forma inquisi-
tionis, in ver. Hęc est quædam inquisitio, n. 31. in
fin. dicit contrarium prudenter seruari in Italia,
quæ est omnium prouinciarum domina, quæ
residet in Monarchia, & in qua est omnis vir-
tus scientiarum, & fructuum affluentia, & loco-
rum, & ciuitatum pulchritudo, & magna copia,
prout eum refert Remig. de immunit. eccles. fol. 6.
& Alciat. de pręsumpt. in 3. reg. præsumpt. 33. n. 4.
hoc tamen communiter reprobari affirmat Ma-
rian. Socin. in c. 1. n. 3. infra de homicid. & Boss.
47 in pract. criminal. tit. de captura, n. 21. & meritò,
quia solum homicidium ex proposito in Ecclesia
commissum sub spe immunitatis excipitur in c.
vlt. infra eod. Ergo per locum à speciali in homici-
dio extra Ecclesiam, licet ex proposito, aliud est
dicendum, vt bene per Abbatem hic n. 17. & n. 18.
48 Non obstant verba illa cap. 1. de homicid. [Si
quis per industriam occiderit proximum suum,
& per insidias, ab altari meo euelles eum, vt mo-
riatur.] Nam vt respondet Abbas d. n. 8. ille tex-
tus est legis veteris, nempe Exod. c. 21. & habet
multos intellectus, vt ibi notatur, & intelligendo
eum in terminis nostris, ab altari euelles eum,
idest ab Ecclesia extrahes, vt immunitate non
gaudeat procedit secundum antiqua tempora
quia altaria veteris testamenti non gaudebant il-
la immunitate, qua hodie gaudent nostra. Sed
hæc responsio non satisfacit, quia non sine myste-
rio Papa inseruit textum legis veteris in compi-
latione Decretalium, cum præsertim præcepta il-
la iudicialia veteris testamenti fuerint euacuata
per Aduentum Christi, vt docet S. Thomas in 1. 2.
q. 103. art. 4. & quæst. 104. art. 3. sicut nec satisfa-
cit alia responsio Abbatis, quod ille textus intel-
ligi debeat in homicidio commisso in Ecclesia
iuxta terminos d. c. final. infra eod. quoniam verba
49 illius c. hanc restrictionem non patiuntur, melius
igitur responderi potest illum textum non loqui
absolutè de homicidio ex proposito, sed cum
qualitate proditionis: requirit enim copulatiuè,
vt fuerit commissum per industriam, & per insi-
dias, idest proditoriè quod est quando aliud ver-
bis, & aliud mente gerit, & sub specie amicitiæ
proximum necat, vt optimè declarat Alex. cons.
50 145. Viso themate, nu. 5. lib. 7. quo fit, vt dicatur
proditorius homicida, qui aliquem necat vene-
no, vt per Decianum in tract. crimin. cap. 28. n. 19.
talis ergo non gaudet immunitate Ecclesię, vt di-
ctum est supra nu. 31. aliter est in homicida ex
proposito sine qualitate proditionis; & in hunc
sensum accipiendi sunt Innoc. & DD. infra citan-
di num. 54. Remig. de immunit. eccles. in 13. fal-
lent. Mill. in pract. crimin. fol. 31. num. 19. & Clar.
in §. final. quæst. 30. vers. Hoc autem multò magis,
qui scripserunt secundum communem opinionẽ,
quæ in practica obseruatur, homicidam ex insidijs
non gaudere immunitate ecclesiastica. Nec obstat
consuetudo contraria, quia tamquam præiudicia-
lis ecclesiasticę immunitati est nulla, & impræ-
scriptibilis, vt patebit infra num. 94.
51 Hodie cessat omnis difficultas, quia in sæpius
citata constitutione Gregorij XIV. de immunit.
eccles. excipiuntur homicidia in tribus casibus
dumtaxat, vt patet in illis verbis; [Qui homici-
dia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs
earumve cœmeterijs committere non verentur;
aut qui proditoriè proximũ suum occiderint; aut
assassinij.] & in §. Præcedenti reuocantur faculta-
tes extrahendi reos ab ecclesijs, & locis sacris, &
religiosis, aliásve in casibus à iure permissis, etiã
in odium certorum delictorum, & pro bono,
pace, & quiete publica, & ex causis æquipollenti-
bus casibus in iure expressis, atque ex paritate,
identitate, aut maioritate rationis extensis. Ergo
ab homicidio patrato in ecclesia, aut cum quali-
tate proditionis, vel assassinij non permittitur ex-
tensio ad homicidium ex proposito cum præser-
tim illa sint grauiora, & grauioribus supplicijs pu-
niantur, vt patet in l. Fallaciter, vbi glos. in ver. Pro-
dita, C. de abolition. & in c. Pro humani, de ho-
52 micid. lib. 6. Et sic hodie cessant etiam opiniones
illorum, qui arbitrati sunt in terminis iuris com-
53 munis etiam in alijs casibus consimilibus male-
factores ab ecclesijs extrahi posse, eo quod excep-
tio, de qua in hoc c. ibi, *Nisi publicus latro fuerit*,
vel nocturnus depopulator agrorum, non excludat
casus similes, imo omnia similia, & æquiparata
exceptis censeantur exceptuata, secundum glos.
singularem in l. 1. in ver. Iudicati, C. de condict.
indeb. & Abb. in c. Quoniam frequenter, num. 6.
vers. Si ergo eadem ratio, supra vt lite non con-
testat. & in c. Cum omnes, num. 7. vers. Dominus
Anto-

Antonius videtur hic velle, de conſtit. vbi pro il-
la gloſſa allegat caſum in c. Cum dilecta, de con-
firmat. vtil. vel inutil. & ſequitur Alex. conſ. 130.
54 In cauſa nu. 4. in fine verſ. Nec etiam videtur ob-
ſtare, lib. 4. cuius opinionis videtur fuiſſe Inno-
centius hic poſt med. in ver. Qui, nam, vt ipſe ait:
Quicumque inſidiosè offendit, etiamſi publicus
latro, vel depopulator agrorum non ſit, hoc pri-
uilegio non gaudet; quia non debet gaudere pri-
uilegio, qui committit in legem, c. Quia, infra, de
vſur. Quod ſi obijcias, quare igitur Decretalis
fecit mentionem de his duobus generibus homi-
num. Reſpondet Innoc. quia de his ſemper præ-
ſumitur quod inſidiosè fecerint, arg. l. Qui ſe-
miſſes, ff. de vſur. c 1. & 3. ſupra de præſumpt. de
alijs verò id non præſumitur, niſi aliud probetur,
l. Quoties, §. Qui dolo, ff de probat. l. Vt vim, ff.
de iuſt. & iur. & eum eo tranſeunt Hoſt. nu. 4. poſt
55 med. verſ. Si dicas, & Io. Andr. n. 6. circa finem,
eod. verſ. Sed vt prędixi hodie ceſſant huiuſmodi
opiniones, quia ex conſt. Gregor. non eſt licita ex-
tenſio ad caſus ſimiles etiam ex paritate, vel idē-
titate, aut maioritate rationis, quod etiam in ter-
minis iuris communis tenuit Boſſius ſupracita-
tus, num. 33. Adde quod opinionem Innoc. & ſe-
quacium validis fundamentis reprobat Abb. hic
n. 20. circa fin. verſ. Sed ex alio mihi non placet.

56 Secundò QVAERO An immunitas Eccle-
ſię ſuffragetur ijs, qui in ipſa Eccleſia delinquunt.
In caſu homicidij, vel mutilationis membri nulla
eſt dubitatio propter deciſ. c. vlt. infra eod. & con-
ſtitut. Greg XIV. de immunit. eccleſ ſed in alijs
caſibus ſunt opiniones, tu tamen dicas, vt plenè
ſcripſi in d. cap. vlt. à n. 2. vſque in fin.

57 Tertiò QVAERO An fugiens ad Eccleſiam
pro debito ciuili gaudeat illius immunitate, vt in-
de extrahi non poſsit inuitus. Reſpondeo gaude-
re, vt probat hoc c. Quod generaliter prohibet in-
uitos extrahi, & excipit duos caſus dumtaxat, ad
idem c. Minor. & c. Si quis contumax, 17. q. 4. &
clarius probatur in l. Præſenti, C. de his qui ad
Eccleſiam confugiunt, Abbas hic num. 22.
& Ioann. de Anan. num. 8. Oldrad. conſil. 54. An
fugiens pro debito ad Eccleſiam, in princip.
58 Nauar. in Manuali c. 23. num. 19. in princip. circa
med. verſ. Et mercator, qui decoxit, Boet. deciſ.
215. num. 7. licet oppoſitum ſentiat in decoctis,
vulgò fallitis, in quos acriter inuehit. num. 5. & 6.
Couar. lib. 2. variar. reſolut. c. 20. nu. 14. verſ. Nec
Iaſonis argumentatio, vbi ait ſententiam Iaſonis,
qui in l. Vinum, n. 5. ff Si certum petatur, dixit fu-
gientem pro debito ciuili ad Eccleſiam poſse inde
abduci; fortaſſe admitti poſſe apud Hiſpanos in
Mercatoribus, & Cāpſoribus, qui maximo Rei-
publicæ diſpēdio ex pecunijs, & rebus alienis dum
negotiationem quæſtuariam exercent, operam
vſuris, & fœnoribus ſtrennè dantes, lautè, & opi-
parè viuentes decocti tandem verſuram faciunt,
& ad Eccleſiam fugientes creditores omnes mi-
ſerè fallunt, quod grauiſſimum crimen eſt, & ob
id famoſi latrones appellantur. Sed quicquid dicāt
iſti res hodie eſt expedita per conſt. Greg. XIV. in
§. 2. ibi, Aut fraudulentis decoctoribus.

59 Quartò QVAERO An Iudæi, vel Pagani gau-
deant immunitate Eccleſiæ.

Gloſſa hic in ver. Extrahandus, tenet etiam Iu-
dęos gaudere immunitate eccleſiaſtica dummodo
ſimulatio abſit, ideſt vt velit verè, & non ſimulatè
effici Chriſtianus per textum in l. 1. C. de his qui
ad eccleſ. confug. & cum gloſ. concordant hic In-
noc. poſt princ. verſ. Idem in Iudæo, Hoſt. n. 1. in
ver. Ab Eccleſia, & infra eod. n. in fin. verſ. Et hoc
verum, Io. Andr. num. 8. verſ. In gloſ. 3. Butr. n. 16.
Cardin. num. 5 & Io. de Anan. nu. 7. Archid poſt
Hugon. in c. Diffiniuit, n. 1. 17. q. 4. Guliel de
Monte Laud. in Clem. 1. de pœnit. & remiſ quem
ibi ſequuntur Anchar. n. 5. Imol. n. 11. in 2. quæſt.
verſ. Quinimo etiam Iudæus, & Vital n. 80. Boer.
deciſ 150. nu. 4. & cum gloſ. noſtra tranſire com-
muniter Doctores fatetur Abbas hic no. 6. Hanc
etiam ſententiam videri fortaſse frequentiori Au-
ctorum calculo receptam dicit Couar. var. reſo-
lut. lib. 2. c. 20. nu. 11. verſ. 13. eamque præualuiſ-
ſe coram Regia Cæſarea Maieſtate Carolo V. cum
apud eumdem hoc negotium ventilaretur ad cō-
60 ſultationem Epiſcoporum Indiarum, refert nouiſ-
ſime Mar. Ital. in tract. de immunit. eccleſ. c. 3.
§. 3. nu. 32. nec mirum quia etiam eorum ſepul-
cra gaudent immunitate, c. Sicut infra de Iudęis
ſecundum Vinc. hic, Io. Andr. Butr. & Card. loc. cit.

Et quamuis contrariam opinionem, ideſt Iu-
dæos, & Paganos non gaudere immunitate ec-
cleſiaſtica teneant gloſ. Cyn. Bart. Salicet. & omnes
in d. l. 1. C. de his qui ad eccleſ. confug. & idem
Cynus in l. Præſenti, in 1. quæſt. C. eod. Oldrad.
conſ. 54 An fugiens, n. 3. eamque communem di-
cat Marſil. in l. Ex ſenatus conſulto, n. 7. & ſeqq.
ff. ad leg. Cornel. C. de ſicar. & magis commu-
nem, & veriorem Iul. Clar. in §. fin. quęſt. 30. verſ.
Præterea quæro numquid Iudæi. Hoc tamen in-
telligendum eſt quando Iudæi fugiunt ad Eccle-
ſiam cum ſimulatione fingentes ſe velle effici
Chriſtianos. Sed ſi abſque ſimulatione, tunc etiā
Iudæi, & infideles gaudere debent, vt declarat Io.
de Anan. hic n. 7. verſ. Quod intelligitur, & ſic opi-
niones concordant, licet Abbas hic nu. 6. dicat ve-
riorem eſſe opinionem gloſ. in d. l 1. C. de his qui
ad Eccleſiam confug. quod etiam ceſſante ſimula-
tione non gaudet Iudæus hac immunitate, quia
illa lex inducit præſumptionem iuris, & de iure cō-
tra ſimulationem; ex quo enim Iudæus reatu ali-
quo, vel ære alieno grauatus fugit ad Eccleſiam,
& dicit ſe velle fieri Chriſtianum, præſumitur vio-
lenter hoc facere in fraudem, nec debet recipi pro-
batio in contrarium, quia lex illa præſumendo
fraudem ſtatuit, vt prius non ſuſcipiantur, quàm
debita vniuerſa reddiderint, vel fuerint innocen-
tia demonſtrata purgati.

Tu verò dicas indiſtinctè Iudæos, & Paganos
ad Eccleſiam confugientes etiam timore pœna-
rum, non autem zelo fidei, vel religionis, non poſ-
ſe inde abſtrahi inuitos, vt firmant Butr. Cardin.
Gulielm. de Monte Laud. Anchar. Imola pro 1.
opinione allegati Syluest. in ſumma in ver Immu-
nitas, 3. n. 2. in 3. q. verſ. Primum Iudæus, & verſ.
Secundum de pagano, Ioan. de Fantuc. & Archid.
in cap. Diffiniuit ſanctum Concilium, vt nullus fu-
giens, &c. 17. q. 4. vbi primò arguit, quod Iudæus,
vel Paganus confugiens ad Eccleſiam nō gaudeat
tali priuilegio, quia non debet Eccleſia pręſtare
patrocinium ei, qui ſemper vult, & nititur eam
impugnare, c. Diſpar, 23. q. 8. ſed hoc non obſtan-
te determinat contrarium, tum quia canones ge-
neraliter loquūtur, vt nullus fugiens ad Eccleſiam
debeat inde extrahi, niſi publicus latro, & depo-
pulator agrorum, vt hic, & in concordantibus.

61 Tum quia priuilegium immunitatis non conceditur intuitu perfonarum, fed propter honorem, & reuerentiam, quæ locis facris, & Diuino cultui debetur, l. Præfenti, verf. Ipfis feruata loci reuerē-
62 tia, C. de his, qui ad eccl. confug. c. Reum, c. Frater, & dict. cap. Diffiniuit, 17. quæft 4. Tum denique quia Iudæi fub defenfione, & protectione Romanæ Ecclefiæ recepti funt, c. Sicut, infra de Iudæis.
63 His adde, quod hæc opinio fulcitur etiam auctoritate legis veteris: nam, vt legitur Numer. c. 35. de ipfis vrbibus, quæ ad fugitiuorum fubfidia feparantur, tres erant transIordanem, & tres in terra Canaam tam filijs Ifrael, quàm aduenis, & peregrinis, vt confugeret ad eos, qui nolens fanguinem fudiffet; idemque habetur Iofuē cap. 20. Patet autem aduenarum, & peregrinorum appellatione in Sacra pagina fignificari Gentiles quoties ponuntur ad differentiam filiorum Ifrael, vt Regum 3. cap. 8. littera E. Exodi cap. 12. Leuitici c. 17. 19. & 24. Si igitur apud Hebræos fruebantur immunitate etiam infideles, longè magis frui debent hodie in Ecclefia Chriftianorum, in qua eft translata lex, & Sacerdotium in formam excellentiorem, cap. Translato 1 & ibi omnes, fupra de Conftit. vnde Abb. hic num. 18. dicit, Altaria Veteris Teftamenti non gaudere illa immu-
64 nitate, qua hodie gaudent noftra. Opinio verò contraria nititur tantummodo auctoritate textus in d. l. 1. C. de his qui ad Ecclefiam confug. Cuius tamen nulla ratio habenda eft, quia ponit falcem in meffem alienam; non enim ciuilis authoritas poteft ftatuere nominatim de Ecclefijs, & locis facris, etiamfi contrarium non reperiatur ftatutum de iure canonico, & lex ciuilis redundet in fauorem ipfius Ecclefiæ, vt oftenfum eft fupra num. 3. Ergo longè minus poteft lex ciuilis in Ecclefiam ftatuere, illius immunitatem reftringendo, aut limitando, vt dictum eft fupra num. 38. & bene obferuat Abb. hic num. 15. verf. Et quamquam ifta videantur, & num. 16. & 17. Licet poftea ad hęc non aduerterit in quæftione de Iudæo. Demum hęc opinio videtur de plano procedere poft Gregorianam Conftitutionem, quæ de laicis loquitur fimpliciter, non diftinguens an fideles, vel infideles, & certos tantum cafus excipit, & reliquos excludit, etiamfi in eis concurrat paritas, identitas, vel maioritas rationis, vt oftenfum eft fupra num. 51.
65 Quintò QVAERO, An iudex ecclefiafticus poffit confugientem ad Ecclefiam in quocumque cafu inde abftrahere? quod eft quærere, an immunitas in cafibus non exceptis fuffragetur confugientibus ad Ecclefiā refpectu iudicis laici dum-
66 taxat, an verò etiam refpectu iudicis ecclefiaftici. Innoc. hic in verb. Ad pœnam dicit, reum confugientem ad Ecclefiam poffe detrudi in monafterium ad pœnitentiam peragendam: & per hoc videtur fentire benè poffe inde abftrahi per iudicem ecclefiafticum, & puniri ecclefiaftica pœna. Et pro hac parte facit, quia contra fæculares poteftates, non contra ecclefiafticas videtur hęc immunitas adinuenta, vt patet in cap. Frater, 17. quæft. 4. ibi: [Quod nec Poteftatibus quidem, vel Principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in fanctuarijs conftitutum, &c.] & in cap. Diffiniuit, eadem cauf. & quęft. vbi violans Ecclefiæ immunitatem puniri iubetur feueritate regia; Ergo de laicis
67 loquitur. Præterea Ecclefia non præfumitur quem priuilegiaffe contra fe, cap. Cum inftantia, fupra de cenfib. Item confugienti ad Ecclefiam debetur immunitas quoad hoc, vt ad mortem, vel membri obtruncationem damnari non poffit, vt hic, & in cap. De raptoribus, 36. q. 1. Hanc autem pœnam iudex ecclefiafticus non imponit, cap. Nouimus, in fin. de verb. fignif. Verum Io. Andr. hic num. 4. non putat Innocentium habuiffe hunc fenfum; vnde concludit ipfe abftractionem violentam etiā per iudicem ecclefiafticum, vel dominum ecclefiafticum etiam de fubdito, vel feruo fieri non pof-
68 fe. Mouetur, quia leges, & Canones prohibentes extrahi reos ab Ecclefijs loquuntur per verba vniuerfalia negatiua, vt patet in l. 2. ibi: [Nemini licere ad facrofanctas Ecclefias cōfugientes abducere,] C. de his, qui ad Ecclef. confug. & in cap. Reum, 17. q. 4. ibi, [Reum ad Ecclefiam confugientem nemo abftrahere audeat.] & in d. cap. Diffiniuit, 72
ead. cauf. & quæft. vbi dicitur: Diffiniuit Sanctum Concilium, vt nullus audeat confugientes ad Ecclefias, vel refidentes inde abftrahere: Vniuerfale autem negatiuum etiam ecclefiafticos includit. Et pro hac parte facit text. in cap. vnico, iufta do-
69 natis ex lib. venir. Non enim debet ille impugnare, qui defendere debet, cap. Conquerente, in princ. fupra de reftitut. fpoliat. Et, Patere legem, quam tu ipfe tuleris, cap. Cum omnes, fupra de Conftit. Et ad obiectum, quod ecclefiafticus iudex non imponat pœnam mortis, vel obtruncationis, refpondet Io. Andr. num. 5. Hanc Decretalem loqui de omni pœna, & apertius loquitur c. Id conftituimus, 17. q. 4. vbi cauetur de omni pœnarum genere. Vnde quamuis pœna mortis, & obtruncationis ponatur hic refpectu iudicis laici; alię tamen pœnæ ponuntur etiam refpectu iudicis ecclefiaftici: nec glof. Innocentij loquitur de pœna, fed de pœnitentia, & concordat glof. 1. in d. cap. De raptoribus, ibi, Sed & publica pœnitentia 7
mulctatur, 36. quæft. 1. & cum opinione Io. Andr. tranfeunt hic Collect. num. 16. Butr. num. 11. Cardin. in 6. quęft. num. 7. Anchar. in vlt. quæft. n. 9. & Abb. num. 11. & 12. Hodie videtur ceffare hęc difficultas, quia Gregoriana Conftitutio de Immunitate Ecclef. in §. 4. ftatuit, vt in cafibus ibi exceptis dumtaxat extractio fiat de licentia folius Epifcopi, vel eius Officialis cum interuentu perfonæ ecclefiafticæ ab eo auctoritatem habentis: ergo in alijs cafibus non exceptis, nec de licentia Epifcopi, vel illius auctoritate extractio fieri pote-
rit. 74
70 Sextò QVAERO, An clerici, & religiofi gaudeant immunitate ecclefiaftica, ita vt non poffint per iudicem proprium ab Ecclefia violenter extrahi in cafibus, in quibus laici extrahi non poffunt.
71 Abbas hic num. 13. dicit Doctores hic non attingere hanc quæftionem: nam Ioann. Andr. nullam facit mentionem de clericis, vel religiofis fu- 75
gientibus ad Ecclefiam, vel in ea exiftentibus, vt dictum eft in præcedenti quæftione. Ipfe autem Abbas tenet hanc immunitatem eis non prodeffe, 76
quin poffint auctoritate iudicis ecclefiaftici ab Ecclefijs extrahi, & ad carceres duci, & puniri; eiufque opinionem fequuti funt poftea Syluefτ. in fumma, in ver. Immunitas, 3. num. 2. in 3. quęft. verf. Tertiam clerici; & religiofi hac immunitate non gaudent, Io. Barber. in fuo Iuris Viatorio, in

tit.

tit. de violatoribus immunit. dicens clericum, qui disciplinæ fugiendæ causa ad ecclesiam confugit, posse extrahi, & cum eo transit Boer dec.109. num.3. vers. Et Io. Barber. Item tenet Guliel. de Monte Lauduno in Clem.1. de pœnit. & remis. vbi quærit numquid Episcopus, vel eius officialis possit clericum homicidam extrahere de Ecclesia, & ponere eum in Monasterio ad agendam pœnitentiã, & concludit posse, cum Innoc. hic in verb. Ad pœnam, dummodo carcer non sit nimis arctus, aut perpetuus, & cum eo transit ibi Anchar. num. 8. & Imol. num.13. dum vltimo loco recitat opinionem Ioann. de Lignano dicentis opinionem Innocentij esse veriorem, Mayner. in l. Nemo, num.31. fol.251. col.1. ff de reg. iur. Gutierr. pract. par. 3. q.3. num.3. Suarez de relig. tom.1. lib.3. In tit. de person. quæ gaudent templ. immunit. & de pace tom.1. cap. 3. §. 3. num.141. & quidam alij ex
72 inferioribus. Mouetur Abb. primo auctoritate glos. primæ in cap. Nullus, 17. qu. 4. quæ in fin. videtur dicere Episcopum, vel Magistrum ex causa odij nõ debere clericum, vel discipulum ab Ecclesia expellere: ergo à contrario cessante odio, id poterunt.

Secundò mouetur Abb. quia ciuilis lex non facit apertè mentionem de clericis, & si faceret, non valeret in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ iuxta notata per Innoc. in c. Nuper, de testib. Canones verò quamuis indistinctè loquantur, tamen videntur respexisse ad laicos tantum, vt innuit littera huius textus, ibi, Sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam; & ita iudices ecclesiastici hoc impetrare debent à sæculari potestate: quod non potest verificari in clericis, qui sæculari potestati non subsunt, sed eorum prouisio spectat ad ipsos Ecclesiarum Rectores, idest Episcopos, & alios Prælatos, cap. Cum ab Ecclesiarum, supra de offic. Ordin.

73 Tertiò, dicit Abbas hoc probari apertissima ratione, præsertim in religiosis, qui raro, aut numquam exeunt claustra monasterij, cap. Placuit, il secondo, 16. q.1. & secundum eorum instituta, & iura communia possunt per Superiorem in monasterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & si opus fuerit, etiam de monasterio expelli, & in alijs arctioribus recludi, vt leg. & not. In cap. Vniuersitatis, de sent. excomm. & in cap. fin. de Regular. & in cap. De lapsis, 16. q 6. & in cap. Dilectus, il secondo, de simon. & idem patet in clericis
74 respectu Episcoporum: nam Episcopus iudicat in Ecclesijs, cap. Præceptum, 2.q.2. vel in palatio suo, cap. Qua fronte, de appellat. & in sententia quandoque damnat ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera, vt cap. Tuæ, de pœnis, cap. Nouimus, de ver. signif. cap. 1. de calumn. cap. 1. in fin. 22. q.5. & cap. Illi qui, 5.q.5. & notatur dist.45. in summa. Durum autem esset, vt in Ecclesia non
75 possent capi, arceri, & verberari. Imo pro honestate Ecclesiæ debent verberari in Ecclesia, & per clericum, non autem per laicum, vt in cap. Vniuersitatis, de sent. excomm.

76 Quartò mouetur Abb. quia si clerici gaudent hac immunitate ecclesiastica: hoc tenderet non ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesiæ, cum videretur velle defendere facinora clericorum, qui debent esse sancti, & in suis actibus relucere, vt in cap. Oportet Sacerdotes, 81. dist. Cum præsertim multi sint clerici, qui nihil habent de patrimonio; ac proinde cum pecuniariter puniri nequeant, eorum delicta remanerent impunita.

77 Quintò, allegat iura in Clement. 1. vers. Si qui verò contra præmissa, de priuileg. & in cap. Non solum de regular. lib.6. vbi religiosi delinquentes in religione iubentur subijci grauibus pœnis.

Sextò, & vltimò mouetur Abbas, quia cum clerici præsertim in communi viuentes, & religiosi frequenter delinquãt in Ecclesiis, vel infra triginta, vel quadraginta passus, sequeretur vt numquam, aut tarò pro delictis huiusmodi possent puniri, si ab Ecclesia extrahi non possent, contra cap. 2. & cap. Cum illorum, de sent. excomm. cum simil. & concludit Abb. se putare hæc verissima, quæ tamen relinquit consuetudini, quam dicit in hoc multum esse attendendam, vt hic notat Innoc. & de consuetudine hoc seruari, vt clerici non gaudeant immunitate Ecclesiæ; sed inde abstrahantur à suis iudicibus ecclesiasticis, attestantur Bernard. Diaz in pract. crimin. canon. cap. 115. Couar. variar. resolut. lib.2. cap.20. num. 16. Remig de Immunit. Fall. 71. Iul. Clar. d. §. final. quæst. 30. vers. Vlterius quæro.

Neque verò huic sententiæ refragatur, quin potius fauet Constitutio 7. Gregorij XIV. de immunit. Ecclesiarum, quia nullam facit mentionem de clericis, imo de laicis nominatim loquitur, vt patet in §. 3. ibi, Vt laicis ad Ecclesias locaque Sacra, & religiosa confugientibus: necnon ibi, Vt laicos in casibus prædictis delinquentes, & in §. 4. ibi, Laicum aliquem, & in § 5. ibi, Quodque delinquentes laici prædicti: nam ver. Laici toties in Constitutione repetitum non debet censeri appositum superuacuè, & sine mysterio aliquid operandi, ad l. 1. in fin. cum ibi notatis in glos. vlt. vers. Item nota hic, ff. ad municipal. & l. Si quando, ff. de legat. 1. cum simil.

78 Sed his non obstantibus tu primum aduerte: nam Abbas supponit Doctores hanc quæstionem hic non attingere, & Io. Andr. non loqui de clericis, vel religiosis; sed certè Io. Andr. n. 4. specialiter quærit, an iudex ecclesiasticus possit ab Ecclesia seruum, vel subditum suum, & sic clericum extrahere: & eius rationes concludunt tam in clerico, quàm in laico, vt patet ex dictis supra in 5. quæst. Rursus etiam clericos gaudere immunitate ecclesiastica, tenet Cardin. in Clem. 1. num. 9. in 7. quæst. de pœnit. & remis. vbi firmat Episcopum, vel alium officialem ecclesiasticum non posse ab ecclesia extrahere clericum homicidam, nec eum detrudere in monasterium ad pœnitentiam peragendam: & ita apertè sentit immunitatem ecclesiasticam suffragari etiam clericis respectu iudicis ecclesiastici, & fuit originaliter opinio Genzelini in d. Clem. 1. vbi contra Innoc. & Gul. de Monte Lauduno tenet, Episcopum, vel eius officialem minimè posse clericum damnatum abstrahere ab Ecclesia, & in monasterium detrudere; quia secundum eum hoc nullo iure cauetur. Item quia Episcopus tenetur fugientem ad Ecclesiam intra ecclesiam defendere: ergo non poterit extrahere: & eum sequitur ibi etiam Vi-
79 talin. num. 70. vbi reprobata opinione Innocentij, dicit, practicari, vt nemo inuitus de Ecclesia extrahatur, ne dum pro delicto, imò nec pro debito pecuniario propter immunitatem Ecclesiæ, & hanc consuetudinem veluti piam fauore Ecclesiæ ser-

uan-

nuandam esse, c. Ad Apostolicam, de Simon. c. Super eo de cognat. spirit. cum simil. & notat Innoc. hic : & mox concludit idem Vitalinus specialem, & absolutam prouisionem esse in hoc c. Super non extractione confugientis, siue sit nobilis, vel ignobilis, siue pauper, vel diues, iuuenis, aut senex, Clericus, vel laicus, criminosus, vel aeri alieno suppositus. Idem tenet Roman. consil. 237. Spectabilis Dominus Collateralis, per totum, vbi in facti contingentia consuluit quemdam Presbyterum captum in claustro Ecclesiae gaudere immunitate ecclesiastica; ac propterea fuisse relaxandum, & quia ex aduerso dicebatur, quod immunitas Ecclesiae prodesset laicis dumtaxat, non autem Clericis: idem Romanus in consil. 134. Aduertendum, respondit hoc falsissimum, & pluribus probat hoc priuilegium commune esse tam Clerico, quam laico, & eum sequitur ibi Mandos. in Addit. post Ludouic. Bologn. quem etiam citat in tractat. de Indulgent. col. 3. vers. Hoc etiam probatur, Remig. in tract. de immunit. eccles. fall. 21. & opinionem Romani magis communem esse affirmat Bernard. Diaz in pract. crimin. c. 115. relatus à Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 16. & Iul. Clar. in praxi crimin. §. fin. quaest. 30. vers. Vlterius quaero, eamque dicit de iure veriorē Tiberius Decian. in tract. criminal. tom. 2. lib. 6. c. 26. tit. de casibus, qui respiciunt personas confugientiū ad Ecclesiam, nu. 21. vers. Puto ego. Plene Io. Vischis, de immunit. nu. 3. vbi sic ait, Stat ergo regula, & vera conclusio, quod Iudex etiam ecclesiasticus nō potest fugientem ad Ecclesiam inuitum, etiam subditum suum, siue Clericum, siue laicum extrahere, nec poenam corporis afflictiuam imponere. & n. 9. & seq. diluit argum. Abbatis, & n. 72. concludit nec Iudicem ecclesiasticum etiam disciplinae causa posse Clericum ab Ecclesia extrahere, & sequuntur plures alij ea iunioribus relati à modernis Collectoribus hic.

80 Nititur haec secunda opinio infrascriptis fundamentis, quę absque dubio solidiora, ac firmiora sunt.

Primum fundamentum est Romani d. consil. 134. in princ. & Vitalini in d. Clem. 1. n. 70. de poenit. & remis. quia canones prohibentes extrahi reos ab ecclesijs loquuntur generaliter, non distinguēdo Clericum à laico, vt hic, & in concord. supra citat. n. 68. ergo generaliter de omnibus sunt intelligendi, l. De pretio, ff. de public. in rem action. cum simil.

81 Secundum fundamentum est eiusdem Romani vbi supra, quia maior ratio est in Clerico, vt in Ecclesia capi non possit, quàm in laico; cùm Clericis domus propria quodammodo Ecclesia sit. In domo autem propria neminē capi permissum est, l. Plerique, ff. de in ius vocan. l. Nemo de domo, ff. de regul. iur.

82 Tertium, & praecipuum fundamentum ex eodem Romano, & ex alijs desumptum est, quia hoc priuilegium, vt nullus ab Ecclesia possit extrahi, inuitus est concessum loco ipsius Ecclesiae, quod probant iura allegata in 4. quaest. nu. 61. & constat ex proemio huius cōstitutionis, quę refertur integra ab Antonio Augustino in 3. Collect. Decretal. lib. 3. tit. 32. c. Vnico, ibi, Et pro reuerentia sacri loci debitas poenas valeant euitare. Ergo suffragatur cuilibet in Ecclesia existenti siue sit Clericus, siue laicus, facit in simili quod notat Bart. in l. final. C. de testam. & in l. Cunctos Populos, C. de Summa Trinit. & fide Cathol. & Bald. in l. Si non specialis, C. de testam. dicentes priuilegia locis concessa ad omnes personas ibi existentes extendi, ad forenses, & extraneos.

83 Quartum fundamentum desumitur ex Genzelino supra cit. in Clem. 1. de poenit. & remis. & ex Io. Andr. hic nu. 4. quia Episcopus tenetur omnes ad Ecclesiam confugientes, & praecipuè clericos defendere: ergo non poterit eos extrahere, quia non debet ille impugnare, qui defendere debet, c. Conquerente, in princ. supra de rest. spol. Ad hoc c. Vnicum in fin. de nat. ex liber. ventr. infr. ibi, Durum est enim, vt si alij pro mercede libertates tribuunt, ab Ecclesia, à qua tueri debent, reuocentur, cum concordan. de quibus in glos. vlt.

Quintum fundamentum desumitur ex hac Decretali, vbi excipiuntur solummodo latrones publici, & nocturni depopulatores agrorum : ergo in alijs omnibus siue sint Clerici, siue laici firmatur regula in contrarium, vt constat ex dictis supra num. 39.

Sextum, & vltimum fundamentum alijs omissis desumitur ab absurdo: nam ex contrario sequeretur, vt Clerici essent deterioris conditionis, quàm laici, imò peioris, quàm Iudaei, & pagani, qui tamen hoc priuilegio gaudent, secundum ve-

84 riorem, & magis communem opinionem, vt cōclusum est supra in 4. quaest. Et retenta hac opinione vti veriori, & magis communi non obstant argumenta contraria.

Ad primum enim, nempe ad glos. 1. in c. Nullus Clericorum, 17. q. 4. Respondetur iam non dicere id, ad quod allegatur, nisi forte per argumentū à contrario sensu, quod tamen sumere non licet ab auctoritate glos. quae probabilis est, praesertim ad restrictionem iuris communis, ad not. per Io. Andr. in cap. Publicato, num. 18. de elect.

Ad secundum patet responsio ex dictis in praecedenti quaest. nu. 69. vers. Et ad obiectum, & ex dictis Vital. in Clem. 1. n. 70. circa fin. vers. Nec obstat dictum cap. Inter alia.

85 Ad tertium; in quo ferè consistit tota difficultas praesentis disputationis, respondent nonnulli Religiosos ad Ecclesiam, vel palatium Episcopi adductos, vel sponte ibi comparentes, vt se in iudicio defendant, illuc non confugere eo animo, vt sint tuti in Ecclesia, vel loco immuni. Vnde nil mirum si Ecclesiae immunitate non gaudent, ad quod facit optimè quod notat Vitalin. in d. Clem. 1. num. 87. de poenit. & remis. in quęst. An violetur immunitas si captus per Ecclesiam ducatur, & inde inuitus abstrahatur, vbi concludit his verbis. Attende quia iste non confugit ad Ecclesiam, & sic non debet gaudere.

86 Verùm haec responsio videtur conuellere immunitatem ecclesiasticam, quia non tantum confugientib. ad Ecclesiam, sed etiam in ea residentibus hoc priuilegium est concessum, vt in c. Diffiniuit, 17. q. 4. ibi, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spolij residentibus in loco sancto inferre, nec attenditur, qua intentione quis ad Ecclesiam se contulerit, sed satis est, vt modo intendat gaudere illius immunitate, vt dictum est supra in 4. quaest. de

87 Iudaeo, n. 60. vers. Tu verò dicas. Quinimo etiamsi vellet expressè renunciare priuilegio immunitatis, & permitteret se capi in Ecclesia, tamē si ibi caperetur,

retur, non obſtante illius conſenſu violaretur Ec-
cleſiæ immunitas, quia priuilegium eſt conceſ-
88 ſum Eccleſiæ cui ex captura irrogatur Iniuria, vt
conſtat ex dictis ſupra num.61. & 84. & priuilegio
Eccleſiæ nemo poteſt renunciare, arg. c. Contin-
89 git il 1. infra de ſent. excom. & quatenus immu-
nitas eſſet etiam conceſſa intuitu perſonæ: tamen
generale eſt, vt priuilegio in fauorem duorum
conceſſo alter altero inuito renunciare non poſſit,
c. Ad Apoſtolicam, & ibi gloſ. in ver. Monaſterij,
Hoſtien, n. 4. in fin verſ. Sed & ex hoc, & n.8. Butrj
90 n.5 & Abbas nu.10. ſupra de regular. vnde ſi velit
non gaudere, exeat ſponte Eccleſia; quod bene
poteſt. Nam vt dicit Guil. de Monte Laud. & poſt
eum Vitalin. in d. Clem. 1. nu.85. de pœnit. & re-
miſ. ſi confugiens ſponte ſe offerat Iuſtitiæ, & de
Eccleſia ſponte exeat, non cenſetur violata immu-
nitas; non reſpectu confugientis, quia beneficio
immunitatis ſolùm gaudet, qui eam petit, & ap-
petit, & volenti non poteſt fieri dolus, vel iniuria,
l. Cum donationis, C. de tranſactionib. nec reſpe-
ctu Eccleſię, quia cum non fuerit extractus, ſed
ſponte receſſerit, non fuit immunitas violata,
& ſic nec Eccleſia iniuriata, arg. l. Quod dictum, ff.
de pactis; & ita intelligas quod notant Goffred. &
Hoſt. in cap. vlt. num. 2. infra eod. Vbi quærunt,
quid ſi aliquis volentem de loco immunitatis ex-
trahat, & ſic extractum, vel ad mortem, vel ad
mutilationem membrorum condemnet, nunquid
eſt offenſa Eccleſia? Et reſpondent non: quia ſola
violentia punitur, vt hic, & idem ſentit Hugo in
cap. Diffiniuit, 17. quæſt.4. & Archid. in cap R.û,
num. 1. ead. cauſ. & quæſt. arg. cap. ſeq ibi relu-
ctantem, & concordant in d. cap. vlt. infra eod. Io.
Andr. num. 2. Butr. num. 4. & Collectar. num. 2.
91 Vnde ſi quis ductus ad Eccleſiam, vel ad Palatium
Epiſcopi, vel ſpontè ibi comparens ad ſubijciendũ
ſe examini, vel ſe defendendum diceret, Ego nolo
hinc exire, ſed volo frui Eccleſiæ immunitate;
vtique abſtrahi non poſſet inuitus, ſicut dicitur de
eo, qui dum ad ſupplicium ducitur, tranſit per Ec-
cleſiam: nam talis non confugit ad Eccleſiam,
ſed ducitur nihil cogitans de immunitate; & ta-
men quia dum ibi exiſtit, intendit gaudere, non
poteſt amodo inuitus extrahi ſecundum magis
communem opinionem, de qua ſupra num. 44.
& 88.
92 Igitur & melius argumento Abbatis arbitror
ſic poſſe reſponderi. Religioſi poſſunt puniri, &
carcerari intra clauſtra, neque per hoc Eccleſiæ, vel
monaſterij immunitas violatur, quia à loco im-
muni non extrahuntur: & iure canonico ſolum
prohibent reos ab Eccleſijs abſtrahi, vt hic, & in
cõcordantibus ſupracitatis in 3. notab Caſtigare
autem clericos, aut moderatè verberare etiam in
Eccleſia correctionis, vel diſciplinæ cauſa non eſt
prohibitum, vt notat gloſ. 1. in cap. Nullus cleri-
corum, 17. q.4. & fatetur ipſe Abbas in ſuo argu-
mento contrario, dummodo non ſequatur mors,
vel mutilatio, vt hic patet, & in cap. Reum, 17.q.4.
& notat Vitalin. in Clem. 1. num. 71. de pœnit. &
93 remiſ. Quando autem religioſi ex vno monaſte-
rio in aliud arctius detruduntur, quamuis extra-
hantur inuiti, tamen loci immunitas non viola-
tur; tum quia hoc fit canone permittente, c. Qui
peccat, 23. qu.4. Tum quia ab vno monaſterio, &
loco immuni deducuntur ad aliud ſimiliter immu-
ne: & ita ſalua ſemper remanet Eccleſiæ immu-
nitas, quod clarè explicat Vitalin. in dicta Clem.
prima, num.71. de pœnit. & remiſ. per hæc forma-
lia verba; & ſic ſaluo opinione Innocentij, quod
contra taliter confugientem poteſt procedi, & in-
quiri, & condemnatoria fulminari per iudicem
eccleſiaſticum, & tunc in carcerẽ detrudendus eſt,
vt pœnam luat. Vnde in aliquem locum ſi ſit in-
fra dictam Eccleſiam, aut ſepta eiuſdem, detru-
detur loco carceris, aliàs extrahatur, & detrude-
tur in monaſteriũ aliquod, vt ibi ſit incarceratus;
nec per hoc infringetur Eccleſiæ immunitas, quia
de Eccleſia non extrahitur, vt ad locum priuatum
deportetur, ſed ad monaſterium, & ſic de Eccleſia
non extrahitur, cum in Eccleſia continuè maneat.
Per hoc enim, quod confugit, non debet eſſe deli-
ctum impunitum.] Hæc Vitalin. & idem dicen-
dum de clericis ſæcularibus, qui poſſunt caſtigari,
& carceri mancipari intra ſepta Eccleſiæ, vel ad
pœnitentiam in monaſterium detrudi per iudicem
eccleſiaſticum; & ſic de loco immuni ad alium im-
munem. Per hoc enim Eccleſiæ immunitas non
infringitur, vt dictum eſt: vnde ceſſat abſurdum
Abbatis, quia delicta non remanent impunita.
Ad quartum patet reſpõſio ex dictis in reſpon-
ſione præcedenti. Item Eccleſia non tuebitur fa-
cinora clericorum, quia in criminibus exceptis
poterit eos extrahere, & in non exceptis coercere
cenſuris, à pœnis eccleſiaſticis, aut pecuniarijs ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in tertio notab.
num. 16.
Ad quintum, & ſextum ſatis ſuperque reſpon-
ſum eſt ſupra in reſponſione ad tertium, & quar-
tum argumentum.
94 Conſuetudo autem contraria, cùm ſit præiudi-
cialis immunitati eccleſiaſticæ non pia, neque lau-
dabilis, ſed abuſus, & corruptela dicenda eſt: &
ideo eſt nulla, & impræſcriptibilis, etiam ſi eſſet
tanti temporis, cuius initij non eſſet memoria,
cap. Cum terra, & ibi dixi num. 6. & 7. de elect.
cap. Cum cauſa, de ſent. & re iudic. cap. Illa autem,
verſ. Quod enim, 12 diſt. & cap. Cum inter, de
conſuetud. Quod de plano procedit poſt Bullam
Vrbani VIII. Romanus Pontifex, editam 5. Iunij
1641. Per quam ſublata eſt quæcumque conſuetu-
do præiudicialis libertati, & immunitati eccleſia-
ſticæ, etiamſi ſit immemorabilis, & cum ea con-
currat fama priuilegij, vt ſcripſi plenè in cap. Con-
ſuetudines, num. 59. & 74. ſupra de conſuetud.
95 Ad ponderationem Conſtitutionis Greg XIV.
de Immunit. Eccleſiarum reſpondetur Conſtitu-
tionem illam fuiſse editam contra Principes ſæ-
culares, qui plura indulta, & priuilegia extrahen-
di delinquẽtes ab Eccleſijs à Sede Apoſtolica im-
petrarunt, & illis abutebantur, vt patet ex verbis
proœmij: & quia vigore huiuſmodi indultorum
Principes nullam auctoritatem poterant ſibi ven-
dicare in clericos, vtpote exemptos ab illorum
iuriſdictione, ſed tantum in laicos ſibi ſubiectos:
propterea Conſtitutio de laicis tantum, & non de
clericis mentionem fecit. Sed hinc non ſequitur
vt clerici non gaudeant immunitate in illis caſi-
bus, in quibus gaudent laici. Imo maior eſt ratio
in clericis, vt conſtat ex dictis ſupra in 2. funda-
mento, n. 83.
96 Septimò QVAERO, an in caſibus, quibus laici
ad Eccleſiam cõfugientes non gaudent illius im-
munitate, extractio fieri debeat per iudicem ec-
cleſiaſticum, an verò per iudicem laicum, Abb. hic
num. 29.

num.29. Formai hanc quæftionem, fed in folutio-
ne decidit folummodo ad quem fpectet punirio
delicti intra, vel extra Ecclefiam perpetrati, & ni-
hil dicit de extractione delinquentis. Cynus verò
in l. Præfenti, num.2. in 2. quæft C. de his, qui ad
Ecclefiam confug. diftinguit fic: Aut talis deli-
quit in Ecclefia, & tunc eft de iurifdictione eccle-
fiaftica, & punietur per Iudicem fuum, non per fæ-
cularem: Aut deliquit extra Ecclefiam, & tunc ex-
trahetur per iudicem laicum.

97 Sed tu reiecta hac diftinctione dicas nullo cafu
extractionem fieri poffe per iudicem fæcularem,
quia Ecclefia non eft de territorio Principis fæcu-
laris, cap. Pollulafti, cum ibi not. de for compent.
& cap. Rex debet, 23.q.5. Abb.d n.29. verf. Credo
quod non, vbi dicit Ecclefiam non habere territo-
rium, nifi refpectu eorum quæ funt, feu pertinent
ad forum ecclefiafticum, nec eft fubdita iudici fæ-
culari, fed ecclefiaftico tantum, vt l. 2. C. de Sum.
Trinit. cap. Miror, 17.q.4. cap. Ecclefia S. Mariæ,
de Conftit. cum plurib. concord. Paul. de Caftro
in l. Si quis in hoc genus, num.3. C. de Epifcopis,
99 & cleric. Ergo iudex laicus non poteft in Ecclefia
vllam iurifdictionem exercere, delinquentes inde
extrahendo, quia fic exerceret iurifdictionem ex-
tra territorium, l. fin. ff de iurifdict. omnium iudic.
cap. Vt animarum, de Conftitut. lib.6. & in Eccle-
fiam fibi non fubditam, cap. An nobis, il primo,
infra de fent. excomm. & d. cap. Vt animarum.
Vnde nō euaderet pœnas violantis immunitatem
ecclefiafticam Dei ordinatione, & canonicis fan-
ctionibus conftitutam, vt in Concilio Tridentino
cap.20 feff. 25.

100 Hodie hoc eft expeditum per Conftitutionem
allegatam Gregorij XIV. de immunit. Ecclefiarū:
nam in §.2. verf. Sed vniuerfis, difponitur, vt Epi-
fcopi, & Ecclefiarum Prælati tam fæculares, quàm
regulares, qui confugientes ad Ecclefias aliquod
ex criminibus exceptis iudicio fuo commififfe vi-
debūtur, quando à Curia fæculari fuerint requifiti
curare debeant, vt eidem Curiæ tradantur, & con-
fignentur, & in §. 4. Difertis verbis ftatuitur, vt
Curia fæcularis, eiufque iudices, & officiales ab
Ecclefijs, monafterijs, locifque facris laicum ali-
quem delinquentem in aliquo ex cafibus ibi ex-
ceptis fine expreffa licentia Epifcopi, vel eius offi-
cialis, & cum interuentu perfonæ ecclefiafticæ ab
eo auctoritatem habentis capere, extrahere, aut
incarcerare non poffint, nifi eo cafu, quo Ipfe
Epifcopus, & dictæ perfonæ ecclefiafticæ requifitæ
illos in delictis ibi expreffis culpabiles tradere, aut
capturæ, & carcerationi interuenire, & affiftere
recufauerint; tuncque reuerentię Ecclefiæ, & lo-
cis facris debitæ memores prædictos delinquen-
tes minori quo id fieri poterit, cum fcandalo, & tu-
multu extrahere curent, & in §.2. ftatuitur, vt fic
à Curia fæculari extracti ad carceres Curiæ Eccle-
fiaft. reponi, & inibi fub tuto, & firmo carcere, &
opportuna cuftodia data illis, fi opus fuerit, per
Curiam fæcularem detineri debeant, nec inde ex-
trahi, Curiæque fæculari prædictę confignari, nec
tradi poffint, nifi cognito prius per Epifcopum,
feu ab eo deputatum, an ipfe verè crimina fupe-
rius expreffa commiferit: tuncque demum de
mandato Epifcopi per iudicem ecclefiafticum Cu-
riæ fæculari quacumque appellatione poftpofita
configuentur.

100 Octauò, & vltimò QVAERO, An violetur im-
munitas ecclefiaftica per violentam extractionem
rerum ab ecclefijs, & locis immunibus, adeo vt
extrahentes incidant in excommunicationem
Bullæ Gregorij XIV.

Palam eft immunitatem violari non tantum per
extractionem perfonarum, fed etiam rerum, vt eft
tex. in cap. Sicut antiquitus, 17 q 4 ibi: Aut per-
fonam hominis, vel bona eius inde fubtraxerit, &
in cap. Quifquis, eadem cauf & quæft. ibi: Vel do-
mus, quæ intra prædictos paffus fuerit, aliquid inde
diripiendo, vel auferendo, & infra ibi: Aliqua inde
abftulerit, necnon infra ibi: Depufita, vel alia quæ-
libet exinde abftrahunt, damnum nonies compo-
101 nant, & immunitatem tripliciter. Item fic abftra-
hentes facrilegi iudicantur, cap. Si fortè, & c. Qui
rapit, 17. q. 4. Committitur enim facrilegiū aufe-
rendo facrum de facro, vel non facrum de facro,
fiue facrum de non facro, vt legitur in d. cap. Quif-
quis.

Verum etfi tales vt violatores immunitatis, &
facrilegi de iure communi, nifi emendent, fint ex-
communicandi, vt in d. cap. Sicut antiquitus, 17.
q. 4. & notat glof. in cap. Conquefti, In verb. Ex-
communicatos nuntietis, de fent. excom. & fcripfi
plenius in cap. Cum pro caufa, à num.6. eod. tit.
102 Tamen non videntur incidere in cenfuras Bullæ
Gregorij XIV. quia hæc loquitur de extrahenti-
bus perfonas, nec debet extendi ad eos, qui ex-
trahunt res; tum quia appellatione perfonarum
non veniunt res, vt inftitut. de iure naturali, §. fin.
& de rer. diuif. in princ. Vnde cum extrahentibus
res non adaptentur verba Conftitutionis; confe-
quenter nec eius difpofitio adaptari debet, l. 4. §.
Toties, ff. de damno infecto, cum fimil. Tum quia
Conftitutio pœnalis eft, & exorbitans à iure com-
muni; & ideo de cafu ad cafum non extendenda,
etiam ex maioritate rationis: textus eft notabilis
in l. Sed fciendum, ff. Ad legem Pompeiam de Par-
ricid. quem ad hoc ponderat Aretin. in cap. Cum
non ab homine, num.59. circa fin. de iudic. Facit
glof. in cap. Vt hi, in ver. Eiufdem, de ætat. & qua-
lit. Tum quia non viget tanta ratio in extrahenti-
bus res, quanta in extrahentibus perfonas: imo
qui perfonas violenter abftrahunt, plus delinquūt,
quia inferunt iniuriam loco facro, & perfonæ fimul,
cap. Miror, 17.q.4. & ideo plus puniuntur, c. Non
afferamus, 24.q.1. cap. Quæfiuit, de his, quæ fiunt
à maiori parte Capituli, cap. vlt. in fine, de exceff.
Prælat.

103 Caue tamen, quia fi abftractio bonorum fieret
auctoritatiuè per miniftros Curiæ, vel de manda-
to iudicis, feu Magiftratus fæcularis, tam abftra-
hentes, quàm mandantes, quamuis non inciderent
in pœnas Conftitutionis Gregorianæ, quæ vt præ-
dixi de perfonis, & non de rebus loquitur: tamen
inciderent in excommunicationem Bullæ Cœnæ
Domini, §.17. latam in vfurpatores iurifdictionis
ad Sedem Apoftolicam, vel quafcumque ecclefia-
fticas perfonas ratione Ecclefiarum pertinentis.
Siue enim facultas dandi licentiam abftrahendi
res à locis immunibus fpectet ad Sedem Apoftoli-
cam, fiue ad Epifcopum, iuxta text. in cap. Quif-
quis, 17.q.4. ibi: Si quis domum Dei violauerit, &
aliqua fine licentia illius, cui commiffa effe dignò-
fcitur (ideft Prælati, fecundum glof. in figuratio-
ne cafus) inde abftulerit, &c. vtroque cafu eccle-
fiafticam iurifdictionem vfurpat: & ideo incidit in
illud caput Bullæ Cœnæ Domini. Facit textus in

cap. 1.

cap.1. supra eodem, & hic iunge quæ dixi supra num.97. cum duobus seqq.

104 Porrò pro abstrahendis rebus à locis immunibus licentiæ expediri solent per litteras S. Congregationis Immunitatis Ordinario directas sub formula infrascripta, videlicet, *Supponendosi per parte di N. di hauer ottenuto mandato essecutiuo contro li beni, & mobili di N. qual mandato non puol fare esseguire per esser stati trasportati detti mobili nella Chiesa, &c. acciò sia rimosso il pregiuditio publico, e confirmata l'Immunità Ecclesiastica potrà V. S. col mezo de' Ministri Ecclesiastici far estraere dalla sudetta Chiesa, ò altro luogo immune le dette robbe, e quelle con inuentario consegnate à Giudice competente, affinche sopra di esse si possa esseguire quello sarà di giustitia, concedendosele con la presente dalla Santità di Nostro Signore la facoltà in ciò necessaria.*

De Immunitate Ecclesiarum, Cæmeter. & rerum ad eas pertin.

Cap. Ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia non consecrata, in qua diuina celebrantur, gaudet immunitate, & n. 5.*
2 *Ecclesia appellatione venit etiam non consecrata.*
3 *Basilica propriè quæ dicatur, & n. seqq.*
4 *Monachus appellatur post professionem.*
5 *Ecclesia non consecrata gaudet immunitate, etiamsi diuina officia ibi nondum fuerint celebrata, & n.8. & 10.*
6 *Ecclesia non consecrata eodem priuilegio gaudet quo consecrata.*
7 *Et cum fundata est spectat ad ordinationem Episcopi, & est locus deuotus, & religiosus.*
9 *Statuta Præfecti vrbis saluat confugientes ad ipsam.*
10 *Consuetudo fauens immunitati ecclesiæ tanquam pia seruanda est.*
11 *Ecclesia interdicta gaudet priuilegium immunitatis.*
Idem in ecclesia polluta, n.13.
12 *Clericus suspensus, interdictus, vel excommunicatus retinet priuilegium fori, & canonis.*
14 *Ecclesia destructa gaudet immunitate dummodo subsit spes reædificationis, & auctoritate Episcopi destructa non fuerit.*
15 *Atrium, & porticus ecclesiæ adhærens immunitate gaudet.*
16 *Immunitas in maiori ecclesia ad 40. passus extenditur circumquaque; in minoribus verò ecclesijs vel capellis ad 30.*
17 *Nisi ecclesiæ minores, vel capellæ sint in castellis.*
18 *Ecclesia gaudet immunitate per circuitum quadraginta, vel triginta passuum, etiamsi cœmeterium minori spatio perstringatur.*
19 *Nisi infra dictos passus alia domus laicorum interponatur, & n.30.*
Quid seruetur de consuetudine.
21 *Cœmeterium, & ecclesia gaudent eodem priuilegio, & vno violato censetur & aliud violatum.*
22 *Immunitatem violat qui stans extra cœmeterium trahit illum, qui stat intus per partem pallij qua manet exterius.*
23 *Oratoria, quæ in domibus priuatorum sunt, gaudent immunitate si auctoritate Episcopi sint constructa.*
Aliàs secus, n.25.
24 *Oratorium auctoritate Episcopi ædificatum est publicū, & religiosum, nec potest ad humanos vsus deputari.*
26 *Priuatum verò hodie est oratorium, & erat potest esse camera.*
27 *Hospitalia gaudent immunitate si constructa sint auctoritate Episcopi.*
28 *Monasteria, & domus religiosæ gaudent immunitate.*
29 *Palatium Episcopi immunitate gaudet quamuis sit extra fines ecclesiæ, vel vltra quadraginta passus, & in eo non sit capella.*
Et quid in palatio inferioris Prælati, num. 35. & 36.
31 *Familia Episcopi gaudet priuilegio fori, licet sit sæcularis.*
32 *Palatia Cardinalium an gaudeant immunitate.*
33 *Et quid in Vrbe.*
34 *Franchitias in Vrbe prohibuit Iulius III. etiam quoad omnes Principum, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales.*
35 *Archimandrita Messanen. palatium etiam conductitium non fixum, & habens ecclesiam coniunctam in ciuitate Messanen. gaudet immunitate ecclesiastica stante legitima consuetudine.*
37 *Familiares Archimandritæ gaudent priuilegio fori stante etiam consuetudine.*
38 *Archimandrita in ciuitate Messanen. degens potest Magistratus coercere censuris suam iurisdictionem turbantes.*

1 ECCLESIAE. Ecclesia non consecrata, in qua diuina celebrantur gaudet immunitate, Hoc dicit secundum Io. Andr. Butr. Anchar. Abb. & Ioan. de Anan. & sunt duæ partes. Prima ponit dictum; secunda rationem ibi, *Quia*.

2 Nota primo ex principio tex. Ecclesiæ appellatione venire Ecclesiam, licet nondum extiterit,
3 consecrata. Sed Abb. hic nu.2. dicit hoc verum esse latè sumpto vocabulo; nam strictè, & propriè antequam consecretur, non appellatur Ecclesia, sed Basilica; post consecrationem verò assumit nomen Ecclesiæ. Ad quod vide bonum tex. cum glos. 1. in c. 1. ibi *ad basilicam, quæ dedicanda est*, supra de religios. domib. vbi Host. n.1. post d.glos. primam exponit verbum *dedicanda*, idest consecranda: nam tunc demum postquam est consecrata propriè appellatur Ecclesia, antea verò Basilica est: sicut electus in consecratione sua assumit nomen Episcopi, vt c fin.sup.de translat.Epise. & Archiepiscopus in receptione Pallij nomen
4 Archiepiscopale c.Nisi specialis, supra de vsu pallij, & Monachus nomen Monachi cum professionem facit, quia tunc dedicatur Deo, c. Virginibus, & c. Si quis sacro, 27. q.1. & c. Constitutus, supra de conuers. coniugat. & cum Host. concordant in d. c. 1. Io. Andr. n.3. Butr. in 1. notab. & n.8. vers. Et dicit glos. & Abb. nu. 1. in 3. notab. & idem Abb. supra in rubr. de consecrat. eccl. vel altar. num.2. Io. de Visehi in repetit. c. Diffiniuit, 17. q.4. Seci in tract. de immunit. eccles. inter tractatus communes to. 2. fol. 135. Verum etsi eum his

his transeant communiter Doctores, tamen iure non videntur probari, quia sicut Ecclesia dicitur etiam ante consecrationem, vt hic patet. & in c fin. supra de consecr. Ecclesiæ, vel altar. & c. Ecclesiam de consecrat. dist. 1. ita, & nomen Basilicæ indifferenter, & promiscuè refertur ad quascunque Ecclesias siue consecratas, siue non, vt c. Omnes Basilicæ 16. q. 7. cap Perlectis, §. Ad Primicerium, & §. Ad Thesaurarium, 25. distinct. cap. Si quis per superbiam 30. distinct.

Vnde verius puto Ecclesiam, & Basilicam esse synonyma, vt probatur in c. vlt. sup. de eccles. ædificand vbi tex. pro eod. accipit Ecclesiarum erectionem, ac Basilicarum institutionem, & in c. Nō oportet, il secondo ibi. *In Ecclesijs seu Basilicis*, 42. distinct. vbi Archid. n. 1. [Basilica, inquit, dicitur Palatium Regis; inde dicitur Basilica quælibet Ecclesia, quæ est domus, & palatium summi Regis, & æterni] & ita Archid. accipit nomen Basilicę pro quacunque Ecclesia; non distinguitur an sit consecrata, nec ne, & sequitur ibi Bellam in princ. & Turrecr. nu. 1. & glos. in extrauag. Antiquorum, in verb. Basilicæ de pœnit. & remiss. nec dissentit Laurentius relatus ibi ab Archid. dū ait Basilicam dici à base, eo quod sit fundamentum omnium ecclesiarum, vel dicitur Basilica siue regalis, quia ibi Regi regum ministratur secundum Archid. Alij verò dicunt Cathedrales Ecclesias tantum appellari Basilicas, quia huiusmodi Ecclesias consueuerunt reges fundare, & ditare, & in hac opinione fuit Hugo, vt referunt Archid. & Turrecrem. vbi supra. Hinc Patriarchales Ecclesiæ in Vrbe appellantur Basilicę, de quibus, & pręcipuè de Lateranensi, & Principis Apostolorum ambigi non potest quin fuerint consacratæ, cum illarum consecrationis officium in vniuersa Ecclesia celebretur, & de Basilica Principis Apostolorum fit mentio in d. extrauag. Antiquorum, de pœnit. & remiss. vbi glos. exponit verbum, Basilicā, idest Ecclesiam: nam propriè est domus regia, vel palatium Regis, sed per translationem dicitur Ecclesia, quia est palatium Summi Regis, idem patet ex constitutione prima Gregorij XI. quæ incipit: Super vniuersas orbis Ecclesias; edita super præeminentia Ecclesiæ Lateranensis in Bullar. tom. 1. pag. 220. ibi: [Inter omnes vrbis, & orbis Ecclesias, ac Basilicas etiam super Ecclesiam, seu Basilicam Principis Apostolorum de Vrbe supremum locum tenere, &c.] & ex alia Constitutione 94. Pij V. incip. Infirma qui conditio, confirmatoria prędictæ Constitutionis Greg. XI. in Bullar. to. 2. pag. 296. vbi pluries fit mentio Basilicę Principis Apostolorum de Vrbe; & de Basilica Lateranensi patet ex libro Pontificali Damasi Papæ in libello de munificentia Constantini tom. 1. concil. p. 1. pag. 214. col. 1. vbi sic legitur: [Huius temporibus (scilicet Beati Syluestri) fecit Constantinus Augustus Basilicas istas, quas & ornauit, Basilicam Constantinianā, &c.] & infra pag. 215. col. 1. [eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam Beato Petro Apostolo in Templo Apollinis.] Similiter Ecclesia sanctorum Duodecim Apostolorum Vrbis Basilica appellatur, vt in c. Cum olim, il primo infra de priuilegijs. Ideoque Cardinales Presbyteri scribuntur omnes cum titulo propter vnum, qui Inscribitur Basilicæ Duodecim Apostolorum Presbyter, vt ibi notat Host. num. 1. in verb. Basilicæ & Io. Andr. num. 3. in eod. verb. Et patet ex Constitutione Sixti V. Religiosa, §. 2. in Bullar. tom. 2. pag. 572 de antiqua acceptione Basilicæ vide tex in l. Pediculis §. Item cum quæreretur, cum glos. in verb. Basilica, ff. de aur. & arg. leg. & in l. Inter stipulantem, §. Sacra, ff. de verb. oblig.

5 Secundò nota ex textu immunitatis priuilegiū
competere etiam Ecclesiæ non consecratæ, vt hic
est casus secundum omnes, & notant Innoc. in
cap. Inter alia in princ. in verb. Ad Ecclesiam, supra
eodem, glos. 1. in c. vltim. supra de consecration.
eccles. vel altar. Sanctus Raymundus in Summa
eod. tit. Io. de Friburgh. in Summ. Confess. rubr. de
Immunit. eccles. in quæstione vtrum Ecclesiæ Goffred.
in Summ. eod. tit. §. Hoc priuilegium Guliel.
de Monte Lauduno in Clem. 1. in glos. 2. de pœnit.
& remiss. Henrich Bolch. in hoc c. num. 30. & nullus
6 discrepat. Nam Ecclesia non consecrata eodem
priuilegio gaudet, quo & consecrata cap. fin. & ibi
gl. 1. supra de consecrat. eccles. vel altat. c. Ecclesiā
7 de consec. dist. 1. Host. hic post princ. in ver. Adimitur,
& cùm fundata est spectat ad ordinationem
Episcopi etiam antequam consecretur, & est locus
deuotus, & religiosus c. Præcepta, 12. quæst. 1. secundum
Archid. in c. Nouerint num. 1. ead. caus.
& quæst. & Collect. hic num. 1. vers. Vnde notat
Archid.

8 Sed dubitatur nunquid ante consecrationem
hoc priuilegium habeat si Diuina officia ibi nondum
fuerint celebrata, & quidem cum tex. loquatur
de Ecclesia non consecrata, in qua Diuina
mysteria celebrantur glos. 1. arguit à contrario sēsu,
quod si adhuc ibi non sunt Diuina officia celebrata,
non gaudeat priuilegio Immunitatis, &
rationem reddit, quia nondum plenè dedicata
videtur diuinis obsequijs, & cum glos. videtur cōsētite
Abb. Antiq. in princ. dum sic format casum.
Qui confugit ad non consecratam Ecclesiam, defenditur
ab illa, dummodo ibi Diuina officia fuerint
celebrata, & hanc partem probasse videtur
Clemens Papa IV. qui mandauit, vt effractores
Cappellæ Sancti Clementis Trecen. in qua iam celebrabantur
Diuina, etsi nondum consecrata esset,
denūtiarentur excōmunicati, ac si consecrata fuisset,
vt refert Host. hic ante nu. 1. vers. Dominus tamen
Clemens, & in c. vltim. nu. 7. supra de consecrat.
eccles. vel altar.

Contrarium tamen determinat idem Hostien.
hic in princ quia sufficit, vt locus sit dedicatus Deo
auctoritate Pontificis primarium lapidem imponentis,
vt sequentia innuunt ibi, [quia obsequijs
Diuinis dedicata nullius est, temerarijs ausibus
profananda] arg. c. Ad hæc supra de relig. domib.
Neque obstant verba illa textus, In qua Diuina
mysteria celebrantur, quoniā exponi debent, idest
celebrari possunt cum ad hoc apta sit, non enim
tantum consideranda est celebratio Diuinorum,
quantum dedicatio Deo solemniter facta, vt in
tex. nec multum inspicienda est celebratio Diuinorum,
quod patet in priuato oratorio, de quo in
8. ampliatione. Inducit etiam Host. quod dicam
infra in 11. ampliatione de Palatio Episcopi, & de
Ecclesia interdicta, in qua Diuina officia non ce-
9 lebrantur, vt infra in 2. ampliatione. Item statura
Prælecti vrbis saluat, vt §. fin. institut. de his, qui
sunt sui, vel alien. iur. ergo fortiùs locus Deo dedicatus,
vt hic, & in §. Nullus institut. de rerum diuision.
& multò fortiùs etiam sine aliqua comparatione

tione ipsum corpus Christi, & cum Host. per om-
nia concordant Io. Andr. num. 4. vers. in glos. 1. Col-
lectar. n. 1. vers. Sufficit quod locus Henric. Boich.
n. 3. in fin. vers. Et licet, Bernardus Butr. n. 6. Card.
in 1. q. Anch. n. 4. Abb. num. 5. & Ioan. de Anan.
num. 5. in fin. Genzelin. Gulielm. de Munte Lau-
dun. & Io. de Lignan. in Clem. 1. de pœnit. & remiss.
Couar. lib. 5. var. resol. quæst. 20. num. 4. dicens ita
frequentiore interpretum consensu receptum esse,
& Remig. in tract. de immunit. eccles. fol. 15. vbi
similiter ait communiter teneri: & sequitur Iul.
10 Clar. in pract. crimin. §. fin. qu. 30. vers. Quæro si
constructa. Et ab hac opinione communi non re-
cedas, cum etiam seruetur de consuetudin. vt post
Vitalin. attestatur Remig. loco citato. Quæ con-
suetudo tanquam pia seruanda est cap. Ad Apo-
stolicam, de simon. cap. Super eo, de cognat. spi-
ritual. & notant Innoc. & Hostien. in d. cap. Inter
alia, in verb. Ad ecclesiam. Pro qua etiam mul-
tum stringit ratio dedicationis, in qua sola se fun-
dat decisio huius decretalis, vt benè hic per Abb.
d. num. 5. vers. Facit iudicio meo multum ratio
litteræ, & Io. de Visch, in tract. de immunit. eccl.
num. 46. Stat igitur regula, quod ecclesia non con-
secrata gaudet priuilegio immunitatis; & hæc re-
gula ampliatur primò, etiamsi adhuc non fuerint
ibi celebrata diuina mysteria, vt ex dictis con-
stat.

11 Ampliatur secundò etiamsi ecclesia sit interdi-
cta, quia nihilominus retinet hoc priuilegium ad
12 instar clerici interdicti, suspensi, vel excommuni-
cati, qui retinet priuilegium immunitatis circa
manuum iniectionem, & circa forum cap. Dictum.
81. dist. secundum Goffred. & Vincent. hic, & con-
cordat Hostien. num. 3. reddens rationem, quia
Deus, in cuius honorem datur immunitas, in ali-
quo non deliquit, cap. Quæsiuit, de his, quæ fiunt
à maior. part. capit. & satis affligitur ex eo, quod
sibi debitum pensum subtrahitur, c. 1. de celebrat.
Missar. nec est addenda afflictio afflicto, cap Cum
percussio, 7. q. 1. Quod latius prosequitur idem
Hostien. in summa, eod. tit. §. In quantum, vers.
Sed numquid hoc priuilegium, & sequuntur hic
Ioann. Andr. num. 1. Collect. in princ. Butr. nu. 4.
Cardin. num. 5. Anchar. num. 3. Ioann. de Anan.
eod. num. Archid. in cap. Vxor, num. 2. 17. q. 4. Et
ita sequuntur communiter Doctores, vt dicit Abb.
hic num. 8. & Ioann. de Visch. de immunit. eccles.
num. 49. Summa Angelica, in verb. Immunitas,
q. 17. & Iulius Clar. d. §. fin. quæst. 30. vers. Idem
dicendum est.

13 Ampliatur tertiò, etiamsi ecclesia sit polluta, vt
videtur sentire glos. 1. & Abb. num. 6. in cap. fin.
supra, de consecr. eccles. vel altar. & tenet Remig.
in tract. de immunit. eccles. in 4. ampliat.

14 Ampliatur quartò, etiam in ecclesia destructa,
dummodo tamen sine auctoritate Superioris de-
structa fuerit, & subsit spes refectionis: secus verò
si destructa esset Superioris auctoritate, & spes re-
ædificationis nō subesset, quia tunc priuilegio im-
munitatis nō gauderet: & hæc est communis opi-
nio, vt attestatur Remig. de immunit. eccl. fol. 92.
in 10. ampliat. & Clarus, d. quæst. 30. vers. Maius
est dubiū: & pro hac distinctione vide quod scripsi
post Innoc. in cap. Cum ex iniuncto, in vlt. notab.
infr. de nou. oper. nunciat.

15 Ampliatur quintò, etiam in atrio ecclesiæ seu
porticibus ecclesiæ adhærentibus, vt est tex. in c.
Si quis contumax ibi: De atrio ecclesiæ, vel de
porticibus quolibet modo ecclesiæ adhærentibus
per vim abstraxerit, 17. q. 4. & not. Io. Andr. in
cap. Inter alia, num. 30. supr. eod. qui ex hoc in-
fert, vt pœna insultantis ad domum habeat locum
etiam in insultantibus ad porticum, de quo in Spe-
culat. de iniurijs, vers. Pone in statuto, & sequitur
Abb. hic num. 10. vers. Idem dic quod porticus, &
Io. de Visch de immunit. eccl. n. 60.

16 Ampliatur sextò, vt priuilegium immunitatis
non restringatur ad portas, aut parietes, vel atriū
ecclesiæ tantum, sed per quadraginta passus in ma-
iori ecclesia, & per 30. in capellis, vel minoribus
ecclesijs extendatur circumquaque, vt est diffinitū
in cap. Sicut Antiquitus, & in cap. Diffiniuit, 17.
q. 4. & vtrobique notant glos. Archid. & omnes,
Hostien. in cap. Inter alia, num. 5. & ibi etiam Io.
Andr. num. 7. Abb. in vltim. notabil. Felin. nu. 5.
& Marian. Socin. num. 10. supra eodem, Turrecre-
mata in cap. Cum deuotissimam, n. 4. & ibi etiam
Præpositus n. 5. 15. q. 2.

17 Cæterum quod dictum est de immunitate tri-
ginta passuum in ecclesijs minoribus, non habet
locum in ecclesijs, seu capellis, quæ sunt infra am-
bitum castellorum. Tales enim non habent im-
munitatem, nisi quantum tangunt parietes eccle-
siæ, cap. Quisquis, & cap. Questi, 17. q. 4. Et est ra-
tio, quia propter loci angustiam hoc obseruari non
potest, cum aliquando cœmeterium, seu immuni-
tas ecclesiæ absorbeat totum Castrum. glos. 1. in
dicto cap. Sicut antiquitus, Abb. hic num. 10. Io.
de Visch. de immunit. eccles. num. 57. in 8. no-
tab.

18 Et quamuis Archidiaconus in d. cap. Si quis
contumax dicat prædictos passus designatos esse
pro cœmeterio; idemque videatur sentire Abb. hic
d. num. 10. Dum quærit an ecclesia gaudeat im-
munitate quatenus cingitur muris, & non vltra, &
respondet hanc immunitatē habere cum suo cœ-
meterio, & ecclesiam maiorem habere circuitum
quadraginta passuum, & capellas, vel minores ec-
clesias 30. Tamen verius videtur etiamsi cœmete-
rium in spatio minori perstringatur circa aliquam
ecclesiam, nihilominus immunitatem ecclesiæ ex-
tendi ad spatium prædictorum passuum, dummo-
19 do infra ipsos passus nulla alia domus extranea,
idest laicorum interponatur per tex. in d. cap. Dif-
finiuit, 17. q. 4. secundum Io. de Visch. vbi supra
num. 59. Nec obstat text. in cap. Quisquis, eadem
caus. et quæst. ibi, Vel domos, quæ intra præfa-
tos passus fuerint: quoniam intelligitur de domi-
bus clericorum, vt ibi notat glos. in verb. Vel do-
mos.

20 Non desunt tamen qui affirment hanc immuni-
tatem 40. vel 30. passuum vsu non obseruari, vt
Igneus in l. 1. in princ. num. 58. ff. ad Syllanian.
quem refert Remig. de immunit. eccles. fol. 52. in
6. ampliat. Clar. in §. fin. q. 30. vers. Hinc est, vbi
dicit non esse ab hac communi consuetudine re-
cedendum, præterquam in domibus ecclesiæ co-
hærentibus. Sed certè Sacra Congregatio Immu-
nitatis indistinctè seruari iubet immunitatem per
circuitum dictorum passuum, saltem in Cathedra-
libus, & Collegiatis ecclesijs: & si qua extaret cō-
suetudo contraria, de illius iuribus posset meritò
dubitari per ea, quæ scripsi in cap. Inter alia, n. 94.
supra eod.

21 Ampliatur septimò, in cœmeterio: nam ecclesia,

& cœmeterium gaudent eodem priuilegio, & vno
violato censetur & aliud violatum, vt notat Archi-
diac. in cap. Si quis contumax, per illum tex. n. 2.
& 3. 17.q.4. Facit tex. in cap. Cum ecclesia, ibi,
In ecclesijs, vel cœmeterijs, supra eodem, vbi glos.
in verb. Cæmeterijs, similiter dicit, Quæ eodem
priuilegio gaudent cum ecclesijs. Ad idem cap. fin.
ibi, In ipsis ecclesijs, vel carũ cœmeterijs, Inf. eod.
Vnde hæc rubrica inscribitur, de immunitat. eccl.
& cœmet.

22 Hinc si quis stans extra cœmeterium trahat cũ,
qui stat intus per partem pallij, quæ manet exte-
rius, dicitur violare immunitatem ecclesiæ secun-
dum Vinc. in c. seq. cum quo concordant ibi Butr.
num. 4. Card. in 1. quæst. num 3. & Abb. num. 10.
Nam & qui sic traheret clericum, incideret in Ca-
nonem, vt in cap. Nuper infra de sentent. excom-
munic.

23 Ampliatur octauò, etiam in oratorijs, quæ in
domibus priuatorum habentur: nam & ipsa gau-
dent priuilegio immunitatis dummodo auctori-
tate Episcopi sint constructa, vt tenet Vincen. hic
relatus à Io. Andr. num. 1. in fin. Allegat cap. Si ho-
spitale de eccles. ædifican. & sequuntur Butr. hic
num 3. Cardin. in 2. quæst. Anchar. num. 2. Abb.
24 num 7. vers. Vtrum autem: vbi enim intercedit
Episcopi auctoritas, oratorium est publicum & re-
ligiosum, nec potest amplius ad humanos vsus de-
putari, argum. cap. Ad hoc, supra de relig. domib.
secundum Abb. in cap. vltim. num 4. de censib. Et
de his oratorijs vide quæ plenè notaui in cap. In
25 his, Inf. de priuileg. Secus verò si huiusmodi ora-
toria non sint constructa auctoritate Episcopi: &
ita intelligi debent Doctores, qui simpliciter di-
cunt priuata oratoria non gaudere immunitate,
inter quos Goffred. hic per cap. Vnicuique, & cap.
seq. de consecrar. distinct. 1. & per §. Si quis in sua
domo, & §. Si verò in auth. de eccles. titul. & per
cap. vlt. supra de censib. cum quo transit Hostien.
hic post princ. vers. Vnde oratoria priuatorum,
Henric. Boich. num. 2. in fin. Archid. in c. Vxor,
num. 3 17.q.4. Collectar. in cap. Inter alia, num. 11.
26 supra eod. Abb. in d. cap. vltim. num. 4. supra de
censibus, vbi ait, huiusmodi oratoria non gaude-
re immunitate ecclesiastica, & hanc esse commu-
nem conclusionem, cum sint loca priuata: nam
hodie potest esse oratorium quod cras erit came-
ra ad voluntatem domini; & eum sequuntur Re-
mig. de immunit. eccles. fol. 26. num 10. & Clar.
in §. fin. d. q. 30. vers. Sed quid dicendum in ora-
torijs, & dicitur censuisse S. Congregatio Episco-
porum die 27. Nouembris 1617. & S Congregatio
Immunitatis mense Decembri 1631.

27 Ampliatur nonò, in hospitalibus: nam priuile-
gia omnia concessa ecclesijs ad hospitalia ex-
tenduntur, l. Omnia, C. de Episc. & Cleric. Abb.
hic num. 6 & tenet Archid. in cap. Diffiniuit, nu. 1.
in ver. In loco Sancto, 17.q 4. per auth. de eccles.
tit. in princ. & §. Ad hoc. Quod tamen intellige
si auctoritate Episcopi sint constructa; aliàs secus,
vt notat Innoc. in cap. Cum inter dilectos, num. 4.
supra de donationib. Abb. hic num. 7. & in cap. vl-
tim. num. 4. de censib. Io. de Visch. de immunit.
eccles. n. 48. vers. Et placet Panormitano.

28 Ampliatur decimò in monasterijs, & domibus
religiosis, vt cap. Quisquis, in fin. 17. q. 4. vbi dici-
tur: Si qui monasteria, & loca Deo dedicata, &
ecclesias infringunt & deposita, vel alia quælibet
exinde abstrahunt, damnum nonles componant,
& immunitatem triplicitèr: & velut sacrilegi cano-
nicæ sententiæ subigantur, & notat Archid. in d. c.
Diffiniuit, num. 1. in verb. In loco sancto eadem
caus. & quæst. vbi dicit nec de hospitali, nec de do-
mo religiosa quem extrahi debere, Io. de Visch.
d. num. 48. & patet ex Constitut. 7. Gregor. XIV.
de immunit. eccles. in § 2. ibi: [Ab ecclesijs, mo-
nasterijs, sacellis, domibus regularibus, locisue sa-
cris, aut religiosis.]

29 Ampliatur vndecimò, in domo seu palatio Epi-
scopi, quod similiter gaudet priuilegio immuni-
tatis, vt concludunt DD. per text. in cap. Id con-
stituimus, ibi: Et ab ecclesiæ atrijs, vel domo Epi-
scopi reos abstrahere omnino non liceat, 17. q. 4.
Et quamuis nonnulli, quos tacito nomine recen-
set Innocen. in cap. Inter alia, post princ. vers. Item
dicunt quidam supra eod. intelligant hoc verum
esse si palatium sit infra fines ecclesiæ, vel infra
quadraginta passus per cap. Episcopus, ibi: Hospi-
tium quoque non longè ab ecclesia habeat, 41. di-
stinct. & cap. Episcopus, ibi, Ecclesiæ, cui proximus
fuit, de consecrar. distinct. 3. & alij vt Hugo relatus
à Io. Andr in d. cap. Inter alia, num. 2 in verb. Ad
ecclesiam, dicant palatium Episcopi tunc solum-
modo gaudere hoc priuilegio cum in eo est capel-
la: Tamen communiter tenetur illud gaudere
hoc priuilegio indistinctè, etiamsi sit extra 40. pas-
sus præfinitos, in cap. Sicut antiquitus, 17. q. 4. Et
ita concludit glos. 1. in cap. Id constituimus ead.
caus. & quæst. Cum qua concordant ibi Archid.
Belliam. & Turrecr. Hostien. in d. cap. Inter alia,
in princ. in verb. Ad ecclesiam, vbi hoc probat va-
lidissima ratione, quia aliàs palatium Episcopi nul-
lum priuilegium haberet: nam & domus, quæ in-
fra prædictos fines existunt, hoc priuilegio gaudẽt
indistinctè, vt c. Quisquis, 17.q.4. & concordant in
d. cap. Inter alia, Collect. num. 10. dicens hoc te-
nendum Butr. num. 9. Card. num. 6. & Abb. n. 30.
vbi ait de hoc non posse dubitari: & idem Abbas
31 hic num 9. vbi approbat primam opinionem glos-
sæ simpliciter, cum tex. in d. cap. Id constituimus,
indistinctè loquatur: vnde in simili secundum cũ
& familia Episcopi gaudet priuilegio fori, licèt sit
sæcularis, vt in cap. fin. cum ibi notatis, de off. Ar-
chid. dixi in cap. Nullus, num. 23. supra de for.
competent. Item cum hæc materia sit fauorabi-
lis, non debet restringi text. in d. cap. Id consti-
tuimus; sed potius ampliari, cap. Odia, de regul.
iur. lib. 6. Et hanc opinionem Hostien. esse com-
muniter receptam attestantur Barbat. cons. 33.
num. 7. lib. 4. Remig. de immunit. eccles. fol. 70.
in 15. ampliat. Couar. var. resolut. lib. 2. cap. 20.
num. 5. in fin. & Clar. in §. fin. d. qu. 30. vers. Scias
etiam; licet subdat cum Couar. sed non bene, con-
trariam opinionem praxi forensi frequenti omniũ
vsu receptam esse.

32 Ampliatur duodecimò, in domibus Sanct.
R. E. Cardinalium: nam sicut delinquentes non
possunt extrahi ab ecclesia, & palatio Episcopi, ita
neque à domibus & palatijs Cardinalium; & ita
hodie consuetudo communis obseruat teste Man-
fredo in tract. de Cardin. cap. 8. in 18. priuil. &
Iulio Claro in §. fin. d. q. 30. vers. Item adde. Sic
& priuilegium altaris viatici Episcopis, & eorum
Superioribus concessum in cap. fin. de priuileg.
lib. 6. Competit etiam Cardinalibus, vt scripsi in c.
Nepto dilatione, num. 46. de pœnit. & remiss. Et
idem

idem de priuil. eligendi sibi Confessorem, de quo in d. cap. Ne pro dilatione, & ibi etiam dixi à num. 31. vsque in fin.

33 Verumtamen hoc debet intelligi extra vrbem Romam, nam in ea hoc non seruatur, vt attestatur Cardin. Tusch. in verb. Ecclesia. concl. 9. n 12. & alij hic relati à modern. collect. num. 13. Extat hac de re Constitutio 17. Iulij III. contra franchitias in Vrbe retinentes in Bullar. tom. 1. pag. 710. Qua cauetur vt iudicibus causarum capitalium & quibuscumque alijs iustitiæ Præfectis, & ministris quæcumque viæ, & plateę, ædes, & domus ad requirendos, capiendos, & debitis pœnis afficiendos facinorosos homines diu, noctuque liberæ, & apertę sunt. Idque locum habeat non solum in Baronibus, Domicellis, Comitibus, Ducibus, & Principum Oratoribus, sed etiam in Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, & S. Rom. Eccl. Cardinalibus.

35 Ampliatur vltimò, etiam in palatio inferioris Pręlati iurisdictionemquasi Episcopalem habentis, dummodo tamen ita se habeat consuetudo. Tunc enim gaudet priuilegio immunitatis, aliàs secus, quia dictum cap. Id constituimus, 17. q. 4. loquitur de domo Episcopi, & non de domo Prælati inferioris. Ideoq; S. Congreg. Immunitatis die 6. Nouemb. 1634. resoluit primum palatium Archimandritale etiam conductitium non fixũ, & habens ecclesiam cõiunctam in ciuitate Messanen. gaudere immunitate ecclesiastica, stante legi-
7 tima consuetudine. Secundò, familiares Archimandritę gaudere priuilegio fori stãte etiam con-
8 suetudine. Tertiò, Archimandritam in ciuitatę Messanę degentem posse Magistratus coercere censuris ob suam iurisdictionem turbatam: & die 27. Martij 1645. eadem Congregatio Immunitatis stetit in decisis.

De Immunitate Ecclesiarum.

Cap. Immunitatem.

SVMMARIVM.

1 *Cœmeterium gaudet immunitate ecclesiastica.*
2 *Immunitas an suffragetur delinquentibus in ipsa ecclesia, & num. seqq. vsque in finem.*
3 *Intellectus varij huius cap. & n. seqq. vsque ad num 28.*
4 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in ecclesia, vel illius cœmeterio.*
Etiam ex improuiso, & non sub spe immunitatis, secundum opinionem, quæ hodie est approbata, num. 28.
5 *Immunitate gaudent indistinctè committentes in ecclesia sacrilegium, homicidium, vel aliud crimen, iuxta secundam opinionem Goffredi: quæ reprobatur quoad homicidium, n 6.*
7 *Ob criminis immanitatem receditur à cõmunibus regulis iuris.*
8 *Immunitate non gaudent committentes in ecclesia adulterium, raptum, furtum, vel aliud crimen, secundum aliam opinionem, & n. seqq.*
Quæ reprobatur, n 20. & 28.
9 *Punire quis debet in eo, in quo delinquit, & n. 17.*
10 *Frustra legis auxilium inuocat qui committit in legem, & n. 17.*
11 *Ratio legis vbicumque est generaliter dicta, ad latitudinem rationis extenditur ipsa dispositio.*
12 *Extensio non fit in pœnalibus ex identitate rationis.*
13 *Fallit quando agitur de puniendis delictis.*
14 *Item fallit quando ratio est expressa in lege.*
Et quid si lex simul sit pœnalis, & exorbitans & minuat ecclesiæ immunitatem. n. 31.
15 *Immunitate non gaudet secundum aliquos delinquens in vna ecclesia, & ad aliam confugiens.*
16 *Idem in eo, qui semel deliquit in ecclesia, iterum delinquit extra ecclesiam, & postea ad ecclesiam confugit.*
17 *Immunitate nõ gaudent grauiter in Ecclesijs delinquentes, etiam sine spe immunitatis consequenda.*
Contrarium, num. 20. & 28.
18 *Cessante vna ex duabus rationibus finalibus, non cessat legis dispositio.*
19 *Sacrilegium æquè committitur auferendo de ecclesia rem sacram, vel non sacram; & inter hæc nulla est differentia quoad immunitatem.*
21 *Peccare nemo debet sub spe veniæ.*
22 *Peccatum in Spiritum Sanctum est peccatum obstinationis.*
23 *Immunitate non gaudent qui sub spe immunitatis in ecclesijs delinquunt, secundum tertiam opinionem, & n. seqq.*
Quæ reprobatur, num. 28.
Et quando dicantur delinquere sub spe immunitatis, n 25.
24 *Delinquentes prope ecclesiam animo ad eam confugiendi secundum aliquos non gaudent immunitate.*
Sed contra, n 28.
25 *Delinquens ex proposito in ecclesia præsumitur hoc fecisse sub spe immunitatis præsumptione iuris, & de iure.*
26 *Subueniretur tamen ei si probaretur hoc non fecisse sub spe immunitatis.*
27 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in ecclesia sub spe immunitatis, aliàs secus, secundum quartam opinionem, quæ hodie reprobatur, n. seqq.*
28 *Homicidia, vel mutilationes membrorum in ecclesia committens etiam in pura rixa, & sine spe immunitatis consequenda ex Bulla Gregor. XIV. immunitate non gaudent.*
29 *Constitutio noua recipit interpretationem passiuam à iure antiquo, dummodo sit clarum, & non habens varios intellectus.*
30 *Quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur.*

IMMVNITATEM. Summatur vt dicam infra in 3. lectura, num. 23. & sunt tres partes. Prima ponit dictum Secunda rationem, ibi, *Cum in eo*. Tertia, mandatum, ibi, *Mandamus*.

1 In textu ibi. *Vel eorum cœmeterijs*. Nota non tantum ecclesiam, sed etiam illius cœmeterium immunitate gaudere, Hostien. hic num. 1. in verb. Ecclesijs, Anchar. num. 2. Abb. num. 4. & scripsi pleniùs in cap. Ecclesiæ, n. 21. supra eod.

2 QVAERO generaliter an immunitas ecclesiæ suffragetur illis, qui in ipsa ecclesia delinquunt.

3 Solutio pendet ab intellectu huius textus, qui legi-

legitur multipliciter. Quidam enim intelligunt
illius decisionem stricte in casu solius homicidij,
& mutilationis membri, prout sonat littera ibi:
Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipsis
Ecclesijs, vel earum cœmeterijs committere
non verentur: & hos non tuetur Ecclesia, vt in
textu. Ergo per locum à speciali, qui alia delicta
ibi committunt, priuilegio immunitatis iuuantur:
& hunc intellectũ tenet glos. ordinaria, & singularis in c. Frater, & Coepiscopus in ver. Ab omnibus
17.q.4. quam dicit esse tenendam, cum nullum
habeat cõtradictorem: Ludouicus Rom. cons. 534.
5 Aduertendum, n.2. imo Goffr. in summ. huius tituli, §. Sed quæritur, tenet indistinctè, committentes sacrilegium, homicidium, vel aliud crimen
in Ecclesia gaudere immunitate: & rationem reddit; quia si Ecclesia repelleret eos, videretur esse
auctria sanguinis; & quia Ecclesijs, & ecclesiasticis personis Sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit. l. Si quis in hoc genus, C. de episcopis, & cler.
& cum Goffredo videtur transire Archidiaconus
6 in d.c. Frater n.4. Sed respectu homicidij, & mutilationis dictum Goffredi est contra textum hic:
vnde Cardinalis n.2. circa finem vers. Sed quia dicit, & bene, hoc cap. loqui solùm in homicidio, vel
mutilatione, & ideo posse restringi, vt locum non
habeat in alio casu; sed stet regula, quod sit locus
immunitatis extra duos casus, de quibus in cap.
Inter alia, supra eodem, scilicet publici latronis,
& depopulatoris agrorum: & sic ait saluari posse
7 opinionem Goffredi, & hanc opinionem esse mitiorem; pro qua facit, quia cum hoc cap. deuiet à
communibus regulis iuris, & sit odiosum, debet
restringi quantum fieri potest, vt sic non extendatur extra casum expressum. arg. cap. Pœnæ, de pœnit. distinct. 1. & cap. Odia, de regul. iur. lib. 6. Item
ab Immunitate delicti semper receditur à communibus regulis iuris, vt in l. Aut facta, in fine, ff.
de pœnis.
8 Quidam verò putant hunc textum habere locũ
etiam in adulterio, raptu virginum, furto, & in
alijs quibuscumque grauibus delictis; quia etsi
loquatur in speciali casu homicidij, & mutilatio-
9 nis mẽbri: tamen illius ratio generalis est ad omnia delicta saltem enormia, vt patet ibi: Cum in
10 eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & frustra
legis auxilium inuocat qui committit in legem:
non enim ad supplicandum debet admitti, vbi
committere sacrilegium non expauit, vt dicitur in
d.c. Frater, 17.q.4. & c. seq. Et non debeat inuenire
munimen in loco, quem per scelus despexerunt,
vt in auth. vt lic. mat. & auiæ, §. Quia vero ita com-
11 periuntur. Vnde hoc cap. fuit desumptum: quare succedit regula, quod vbicumque ratio legis,
vel canonis est generalior dicto, seu disposito,
tunc ad latitudinem rationis extenditur ipsa dispositio. tex. est in l. Regula, §. final. & ibi Bart. &
Bald. notant, ff. de iur. & facti ignorantia, glos. in
Auth. Cassa. in ver. Per Italiam, C. de sacros. eccles.
in l. 1. in ver. Illyricanas, C. Qui mun. vel præstat. nemin. lice. se excus. lib. 10. & in Clem. 1. in ver. Præsidentes, de rescript. Roman. cons. 174. Amplissime
Doctor. n.3. & in terminis nostris Abb. hic n.9.
12 vers. Et satis posset dici. Nec obstat, quod in pœnalibus non sit facienda extensio ex identitate
rationis: secundũ opinionem magis cõmunem, de
qua latè per Ias. in l. Cum quidam, col. 2. & seq. ff.
13 de liber. & posthum. Quoniam hoc verum non
est quando agitur de puniendis delictis: tunc enim
materia dicitur fauorabilis, & expediens Reipublicæ, l. Ita vulneratus, ff. Ad leg. Aquil. & propterea fieri debet extensio, vt per Roman. cons. 105.
Viso themate, n.3. Ias. d.l. Cum quidam, in 4. limi-
14 tat. Aym. de antiq. tempor. in 4. par. n.96. Rursus
id non procedit quando ratio est expressa, vt in
textu nostro; tunc enim etiam in pœnalibus fit
extensio ex identitate rationis. Alex. in l. Cum
mulier. in 5. not. ff. solut. matrim. Ias. in d.l. Cum
quidam, in 5. limitat. & Aym. alios citans vbi supra n.107. Quamobrem deliquentes grauiter in
Ecclesia indistinctè excludi ab immunitatis priuilegio sentiunt hic Abbas Antiq. in princ. Host. n.2.
in ver. Homicida, Ancbar. in 1. not. Abbas Siculus
n.9. vers. Et satis posset dici, Collector. n.1. vers. Sed
Host. dicens hoc tenere Innocentium, Host. & Doctores Iuris canonici, & ciuilis. Raymundus in
summa huius tituli. Io. Monach. in c.2. n.3. infra
eodem lib. 6. vbi sic ait: [Si autem in Ecclesia, vel
Cœmeterio delinquatur, nunquam committens
habet ibi immunitatem; & cum eo simpliciter
transit ibi Io. Andr. n.4. in ver. Exercitent. Quinimo in hoc passim omnes conuenire affirmant Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. n.15. vers. Vigesimoprimo, & vers. Vigesimosecundo: & Iulius Clar. in
praxi criminal. §. fin. q. 30. vers. Item quæro; & in
sacrilegio, & furto in Ecclesia commisso tenent
quidam, quos tacito nomine recenset glos. in d.c.
Frater, in ver. Ab omnibus, 17 q.4 & contra Goffredum firmat Host. hic n.3. in fin. vers. Quid ergo.
Si quis committat furtum in Ecclesia reddens rationem, quia furtum numquam committitur bona intentione; & cum eo transeunt simpliciter
Io. Andr. n.5. vers. Per prædicta patet; & Butr. n.6.
vers. Per prædicta: item Host. Angel. de Castro inter consilia Pauli de Castro sui patris in cons. 458.
Viso casu proposito, n.1. in fin. vol. 2. dicens textum
nostrum habere locum non solùm in homicidis,
& mutilantibus, sed etiam in forensibus in Ecclesia, & ita hic communiter notari; & eum sequitur Clar. vbi supra, licet eum aliter referat Couar. var. resolut. lib. 2. d. c. 20. n.15. vers. vigesimoquinto: & generaliter in quocumque delicto in
Ecclesia commisso, etiamsi non interueniat homicidium, vel membri mutilatio; quicquid dixerit Cardin. contra quem est communis opinio,
attestatur Remig. de immunit. eccles. in 3. fallent.
n.5. & Clar. vbi supra. Et pro hac opinione de iure
ciuili est textus clarus in Auth. vt lic. matr. &
auiæ, §. His quoque, vers. Quia vero ita comperiuntur, ibi. [Non enim debent huiusmodi personæ in venerabili loco munimen habere, quem
ipsi per scelus proprium despexerunt:] & infra:
[Quomodo illis, qui in ipsa Ecclesia tale scelus studuerint perpetrare, permittimus aliquod auxilium
ex ecclesiasticis terminis inuenire? Sed omnibus
modis iudicibus eos tradi, & pœnam sustinere,
qua digni sunt, qui sanctissima loca violare præsumunt. Quis enim ibi delinquit, vbi salutem petat?] Et in homicidio, raptu virginum, & adulterio in loco sacro commissis est expressum in Auth.
de mandat. princip. §. Neque autem.
15 Quod adeo verum est secundũ aliquos, vt si quis
in vna Ecclesia delinquat, & deinde ad aliam Ecclesiam confugiat, non defendatur ab hac secunda Ecclesia, vt gaudeat eius immunitate: & est
communis opinio, vt ait Remig. in tract. huius
tit.

tit.fol.123.in 11.fallentia n 2. Cum enim vna sit
per totum orbem vniuersalis Ecclesia, c. Loquitur
Dominus, 23.q.1.cum suis concordantibus; qui
facit iniuriam vni particulari Ecclesiæ, omnes of-
fendisse videtur; vt per eum, quem sequitur Cla-
rus in §.fin.d.quæst.30.vers.Sed si aliquis:& quam-
uis Syluest.in summa in ver.Immunitas,3.q.2.vers.
Tertium est, dicat de consuetudine apud aliquos
contrarium seruari: tamen vt ait Clar. vbi sup.
apud Senatum Mediolanensem communis opi-
nio seruaretur in practica.

16 Quinimo secundum alios, qui semel deliquit in
Ecclesia, si iterū delinquat extra Ecclesiam, & post
delictum ad Ecclesiam confugiat, non debet eius
immunitate gaudere: & ita in facti contingentia
decisum fuit per Capell. Tholos. vt decis.422. Item
fuit quæsitum, an sit aliquis.

17 Procedit autē supradicta opinio Abbatis Anti-
qui, & sequacium in quibuscūque grauibus crimi-
nibus in Ecclesia quomodolibet perpetratis etiam
sine spe, & fiducia consequendi immunitatē; quia
hic textus allegat in decisione duas rationes fi-
nales, quæ satis militant huc casu. Prima est, quia
in eo debet quis puniri, in quo deliquit. Secun-
da, quia frustra legis auxilium inuocat qui com-
mittit in legem; quasi dicat, ex quo deliquit in
Ecclesia, & per consequens contra Ecclesiam non
debet occasione Ecclesiæ aliquod commodum re-
portare. Huiusmodi enim rationes vendicant si-
bi locum etiam in eo, qui non deliquit sub spe
veniæ. Prima autem ratio, de qua in princ. cap.
non fuit finalis, sed impulsiua, qua cessante non
cessat dispositio: l.1. §.Sextum, cum glos. in verb.
18 Causam, ff.de postulan. Et quatenus esset finalis,
tum ex quo adsunt duæ aliæ finales, & illarum
quælibet per se sufficit, cessante vna non cessat le-
gis dispositio, vt in §. Affinitatis, institut. de nup-
tijs. ita Abb.hic n.8.vers. Sed mihi non multum
placet; cuius intellectum dicit verissimum, &
seruandum Couar. var. resolut. lib.2, cap.20. n.15.
vers.Vigesimosecundo, post Aufrerium, quem ci-
tat in allegata decis.422.Capell. Tholos.

19 Rursus etsi nonnulli respectu furti distinguant,
an quis furetur in Ecclesia rem sacram, vel pro-
phanam, vt primus tamquam sacrilegus non gau-
deat, secundus verò sic, vt nouissimè Mat. Ital. de
immunit.lib.1.c.5.§.3. n.75. & Farinac. in eodem
tract.n.217. Tamen hæc distinctio non placet, quia
sacrilegium æquè committitur auferendo sacrum
de sacro, atque auferendo non sacrum de sacro, vt
est text.in c.Quisquis, 17.q.4. Et quamuis lex ciui-
lis dicat hoc secundo casu nō committi sacrilegiū,
sed furtum; vt l.Diui.ff.Ad legē Iul.pec. tamen illud
non tenet, vt ait glos.in d. c. Quisquis, in ver. Non
sacrum; Item glos. vnica in fin. in d.l. Diui. Rursus
ratio, quam reddit Host. videlicet quia furtum
numquam potest fieri bona intentione, est nimis
tenuis, vt inquit Collect.hic n.1.in fin.

20 Tertij dicunt hanc decretalem vendicare sibi
locum non tantum in homicidio, & mutilatione,
sed etiam in alijs omnibus delictis grauibus; dū-
modo tamen perpetrata fuerint sub spe immuni-
nitatis: & huic lecturæ suffragatur hæc littera ibi.
Nonnulli impunitatem suorum excessuum, per
defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes: necnon
ibi: Qui nisi per Ecclesiam ad quam confugiunt,
crederent se defendi, nullatenus fuerant commis-
suri. Et sic textus loquitur de illis, qui ex indu-
stria se conferunt ad delinquendum in Ecclesia, vt
ibi sint tuti; & tales non gaudent immunitate,
quia nemo sub spe veniæ peccare debet. cap. Il-
lud, in fin. de Cler. excom. ministr. & c. Quomodo
quis, de consecrat.dist.4. Non est ergo his subue-
niendum, neque parcendum: quia facilitas veniæ
incentiuum tribuit delinquendi, cap. Est iniusta,
23.q.4. c. Vt clericorum, supra de vita, & honest.
22 clericor. Imo voluerunt quidam hoc esse pecca-
tum in Spiritum Sanctū, dicente Scriptura: Male-
dictus homo qui peccat in spe. Dic tamen propriè
peccatum in Spiritum Sanctum esse peccatum
obstinationis, quod nec remittitur in hoc sæculo,
nec in futuro. c Qualis, 25.dist.cap.Sciendum.de
pœnit.distinc.2. & hic declarat Abbas in 2. notab.
& hunc intellectum posuit hic Butr.in 1. notab. &
idem Abbas in c. Inter alia, n.22. supra eodem,
quem dicit esse communem Remig. de immunit.
in 3.fallentia, n.3.& eum probarunt Io. Andr. Butr.
23 Cardin. Ancharan. Imol. Abb.& Io. de Anan qui
propterea sic summant hanc Decretalem, videli-
cet; Qui sub spe immunitatis in Ecclesijs, vel Cœ-
meterijs delinquunt, immunitate non gaudent.

24 Quinimo nonnulli hoc extendunt etiam ad eos,
qui prope Ecclesiam delinquunt animo ad eam
confugiendi, inter quos Hostien. in summa huius
tituli, §. in quantum, n. 8. Anchar. hic n.3. vers.
Quid ergo si non in Ecclesia, Henric. Boich. in c.
Ecclesiæ, n.11.supra eodem; & alij, quos refert, &
sequitur Remig. vbi supra in 2. fallentia, Nauar.
In manuali c.25. n.22. vers. Neque qui prope Ec-
clesiam delinquit. Couar. var. resol.lib.2. cap.20.
n.14.vers.vigesimosexto.

25 Quod si quæras quando quis dicatur delinque-
re in Ecclesia sub spe immunitatis, itaut aliàs de-
lictum non commisisset: respondetur, eo ipso quod
deliberatè, & ex proposito in Ecclesia delictum
committit, præsumitur sub spe immunitatis hoc
fecisse: & hæc est præsumptio iuris, & de iure,
quæ non admittit probationem in contrarium;
nam etsi de hoc non constet, & delinquens eius
voluntatis non esset; nihilominus locum habeat
causæ in textu expressæ, ibi: Cum in eo. & ibi:
Frustra legis auxilium; quæ finales fuerunt huius
statuti. Ita notabiliter Host. hic n.2. in ver. Quæ
nisi: & in ver. Cum in eo. Io. Andr. eodem n. in
ver. Nullatenus; & n.5.vers in glos.vlt. Collect.n.1.
post medium, vers. Sed potest dici, Butr. n.4. vers.
Quid si non faciat, Cardin.n.4. in 3.quæst. Anchar.
n.4. & communiter DD. vt Abbas testatur n. 8.
vers. Videtur tamen postea dicere. Subdit tamen
26 Host. vbi supra post Goffred delinquenti in Eccle-
sia subueniendum fore si probaretur hoc fecisse
non sub spe immunitatis, puta nullas habebant
inimicitias, sed ex verbis ibidem inter eos de no-
uo ortis ad homicidia peruenerunt: & cum Host.
concordant Io. Andr. n.2. Butr. n.4. in fin. vers. Sub-
uenitur, & n.5. circa fin. vers. Host. dicit, & Cardin.
n.4. in 3.quæst & n.6. & hanc dicit esse communem
opinionem Remigius in tract. huius tituli, fallēt.3.
n.3 quamuis, vt inquit Clarus in d §. final. quæst.
30.vers.Item quæro apud Senatum Mediolani hoc
non posset in practica obtineri; quia semper vidit
indistinctè obseruari, vt qui in Ecclesia delinquit,
reputetur indignus, vt eius immunitate se de-
fendat.

27 Quarti dicunt hoc cap. habere locum, prout
loquitur, solum in homicidio, & mutilatione;
non

non tamen indistinctè, sed in eo tantũ casu, in quo delicta huiusmodi committuntur sub spe immunitatis consequendæ: & in hac opinione fuit Cardin. hic n.6. vers. Aut ergo; ait enim: Aut constat, quod ex proposito deliquerunt in Ecclesia sperantes immunitatem, eo quod aliàs non erant commissuri: et non gaudent immunitate, vt hic. Quod tamen intellige in suo casu tantum homicidij, et mutilationis. Aut constat, quod aliàs erant commissuri: et gaudent per hanc litteram.

28 Sed hodie has controuersias omnes non obscurè sustulit Gregoriana Constitutio de Immunit. Eccles. quæ declarauit delinquentes numquam extrahi posse ab Ecclesia, nisi in casibus ibi exceptis: et inter hos recenset committentes homicidium, et mutilationem membri in ipsa Ecclesia; nec distinguit an id faciat sub spe consequendæ immunitatis, an non; nec vllam reddit rationem, sed simpliciter, et absolutè illum casum ex-
29 cipit. Nec obstat si dicatur. Constitutio noua superueniens in materia disposita per leges antiquas, quamuis generaliter loquatur, tamen recipit omnes interpretationes, et limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat. l. in contractibus, §. Præterea, C. de non numer. pecun. Ias. in l. Sciendum, in princ. ff. Qui satis dar. cogan. Castilion. dicens Doctores omnes ita tenere in cons. 10. In facto, n. 5. vers. Ad testamentum. Vnde quemadmodum hæc Decretalis, quamuis loquatur tantum de homicidio, et mutilatione: tamen ob rationem generalem in ea expressam à plerisque extenditur etiam ad alia delicta, vt dictum est supra n. 11. Ita et Gregoriana Constitutio sit extendenda. Hæc enim est interpretatio passiua, quæ in omni materia admittitur, l. 2. et ibi Bart. in princ. C. de Noxal. l. Iurisgratiam, §. Si paciscar, ff. de pactis. Id inquam non obstat, nam præterquam quod hæc theorica procedit quando ius antiquum est clarum, et inconcussum, non autem quando est controuersum, et plures habet intellectus, prout habet hæc Decretalis, ex his, quæ notat Bart. in l. In ambiguo, n. 2. ff. de reb. dub. et
30 Felinus in cap. 1. circa finem, de Constitut. Nam quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur, vt ex Boetio dicit Baldus in l. Nec quicquã, §. Vbi decretum, in princ. ff. de offic. Proconsul. et Legat. Respondetur cessare omnem difficultatem, quia Bulla Gregorij prohibet fieri extensionem ad casus in ea non expressos etiam ex identitate, vel maioritate rationis, vt dixi in c. Inter alia, n. 51. et 55. supra eod. Vnde ab homicidio, vel mutilatione manifestum est hodie non posse fieri extensionem ad adulteria, raptus virginum, et alia delicta in Ecclesijs perpetrata; et sic corrigitur quod habetur in auth. de mandato Princip. §. Neque autem; & in auth. Vt liceat matr. & auiæ, §. His quoque, vers. Quia vero ita comperiantur: licet fortè secus esset in terminis huius cap. secundum Host. hic n. 1. in ver. Homicida. Itaque remanet hodie approbata prima opinio, de qua supra n. 4. vt scilicet non quodcumque delictum in Ecclesia patratum, sed solum homicidium, & membri mutilatio excludat à priuilegio immunitatis, siue hæc commissa fuerint animo deliberato, & ex proposito, siue in pura rixa ex improuiso suborta, & siue sub spe immunitatis, siue non, cum Constitutio non distinguat.

31 Adde quod cum hæc lex simul sit pœnalis, & exorbitans, non debet fieri extensio de casu ad casum. l. Sed sciendum, ff. Ad legem Pompeiam, de parricid. Item quamuis aliàs extensio fieret, tamen fieri non potest vbicumque agitur de adimenda immunitate Dei ordinatione Ecclesijs attributa, vt dixi in cap. Cum non ab homine, n. 53. 54. & n. 81. & 82. post Aretin. ibi n. 60. & 61. supra de iudicijs.

Ne Clerici, vel Monachi sæcularibus negotijs se immisceant.

Cap. Multa.

SVMMARIVM.

1 *EXempli causa sunt pauca exprimenda.*
2 *Pauca dicuntur respectiuè secundum subiectam materiam.*
3 *Conducere aliquem pretio pro aliquo sæculari quæstu an, & quando Clericis, vel Monachis liceat.*
4 *Contentiones, lites, & rixæ in quibus differant.*
5 *Clerici patrocinari possunt pro defensione miserabilium personarum, sed tamen gratis.*
6 *Conducere res sæcularium Clericis non licet, nisi cogente necessitate. & n.29 & 43.*
7 *Canonicis prohibendum ne ecclesiæ bona conducant, & locationes sunt irritæ.*
8 *Conductori laico si Clericus succedat iure hæreditario, potest conductione remanere vsque ad præfinitum tempus locationis.*
9 *Negotiationem etiam iustam extra casum necessitatis Clerico exercere non licet. & n.46.*
10 *Clausula generalis subsequens aliquibus specificatis omnia comprahendit.*
11 *Negotiatio est Clericis prohibita de iure diuino, & contra facientes mortaliter peccant.*
12 *Negotium, & negotiatio quid sit.*
13 *Negotium quotuplex, & quod sit Clericis interdictum. & n. seqq. vsque ad n.52.*
14 *Negotiatio alia mundialis, alia spiritualis, alia temporalis.*
15 *Negotium sæculare dicitur tribus modis.*
16 *Clerici in causa sanguinis non possunt esse Aduocati etiam pro reo.*
17 *Causæ matrimonij, legitimitatis, iuris patronatus, decimarum, & huiusmodi iudicando tractari nõ possunt, nisi à Clericis.*
18 *Negotium sæculare accipitur largè, strictè, & strictissimè. & n. seqq.*
19 *Negotium sæculare prout prouenit ex carnali cõcupiscentia non frænata ratione, est omnibus prohibitum, sed præcipuè Clericis. & n.78.*
20 *Officium nullum Clerici possunt habere in Republica sæculari.*
21 *Vniuersitatem sæcularem Clerici non constituunt.*
22 *Laici vacare debent Reipublicæ mundanæ, Clerici verò Reipublicæ spirituali. & n.90*
23 *Negotiatio propriè sumpta in quo differat ab artificio.*
24 *Negotiatio, seu mercatura quamuis sit permissa laicis, tamen Clericis omnino prohibetur. & n.51.& 59.*
25 *Artificium Clericis, & Monachis est permissum, si necessitas subsit, & non sordidè exerceatur. & n. seqq. vsque ad n.44.*

Cleri-

26 Clericus artificiolo, vel agricultura sibi victum paret.
27 Monachi S. Basilij ex peculiari suæ regulæ instituto ad victum proprijs manibus parandum saltem in communi tenentur.
28 Et agricultura quatenus eis permittatur.
29 Clerici alienarum possessionum conductores, vel administratores esse non possunt auaritiæ causa. Secus ad sui, & non sustentationem. & n. 43.
30 Clerici locare possunt animalia, quæ habent ex decimis vel successione, aut alias sibi data, & eorũ fructus vendere. & n. 44.
31 Item si habeant pascua possunt emere animalia, vt illa depascant ad sustentationem suam, suorum, & pauperum & n. 35.
32 Secus si emant vt tradant ad crementum.
33 Item ad sui, & suorum sustentationem possunt emere equi pullum nutriendum, & tabulam pingendam, vt carius vendant.
34 Item possunt agros suos opera laicorum colere absque reatu illicitæ negotiationis. & n. 38.
35 Item possunt pro eiusdem cultura vsu boues, & alia animalia necessaria coemere, illorumque fœtus iusto pretio, atque honesta ratione vendere. & n. 39.
36 Item in terris vbi habent quercus possunt sues emere, eosque alere, ac pro sua, & familiæ sustentatione vendere, dummodo ea, &c. & n. 40.
37 Item possunt arborum folia in eorum bonis existentium laico cõcedere ad medietatem lucri ex bombicibus prouenientis. & n. 41.
42 Item possunt suarum arborum folijs arti serica operam dare pro sua, & familia sustentatione, cum personis tamen non suspectis, & de licentia Episcopi.
43 Item possunt ob suam, suæque familiæ necessitatem terras ecclesiasticorum conducere, non autem laicorum, nisi ex mera præcisè necessitate.
45 Agriculturæ artem in agro Romano Clerici ex Bulla Clem. Octaui tam per se, quàm per alios exercere possunt in casalibus proprijs, & non conductis.
46 Artificio an Clericis vacare liceat extra casum necessitatis. & n. seqq. vsque ad n. 52.
47 Artificium est licitum Clericis, & Monachis ad victum quærendum, ad otium tollendum, ad concupiscentiam refrænandum, & ad eleemosynas faciendas.
Non autem ad purum lucrum. n. 51. & 53
48 Enthusiastarum error ab Augustino damnatus.
49 Manualia opera intelliguntur omnia humana officia, siue manibus, siue pedibus, siue lingua fiant.
50 Eleemosynam parare etiam proprijs manibus laborando tenentur ex præcepto Clerici, & laici, vt subueniant extremè indigenti.
51 Negotiatio, seu mercatura, nec laicis est licita, nisi ad aliquem finem honestum, vel necessarium.
52 Negotiatio aliàs licita an, & quibus modis fieri possit illicita. & n. seqq. vsque ad n. 77.
53 Negotiatio propter auaritiam, vel alium malum finem est culpa venialis, vel mortalis, prout est ille finis.
54 Negotiatio est opus seruile, quod exerceri non potest in dominicis, & festis diebus.
55 Nisi in nundinis permissis, dummodo diuina non omittantur.
56 Negotiationes maximè nundinarum in ecclesijs, & cœmeterijs sunt illicitæ.
57 Supellectilia in locis sacris asseruari non debent, nisi fortè ad tempus vrgente necessitate.
58 Negotiatio redditur illicita ex loco suspecto, & inhonesto.
60 Negotiatio fit illicita ex materia, quæ nec per se, nec cum admixto potest esse vtilis.
In Venenis an licita sit negotiatio. ibid.
61 Colores an liceat mercari ad colorandam mulierem, vel virum. & n. seqq.
62 Facies naturalis sine peccato alterari non potest. & n. seqq.
63 Opus Dei est quod nascitur, Diaboli quod mutatur.
64 Fucatio ex sui natura est illicita, & prohiberi potest per statutum Episcopi.
65 Non tamen est peccatum mortale, nisi fiat propter propter lasciuiam, vel in Dei contemptum.
66 Oculos stibio dipingere non licet.
67 Turpitudinem corporis ex ægritudine prouenientem occultare licet, pulchritudinem fingere non licet.
68 Mulierum honestus, preciosus, & placitus ornatus sine pictura vt viris suis magis placeant, non reprobatur.
69 Sed si fiat ad prouocandum alios ad lasciuiam est mortale peccatum.
70 Si verò ex leuitate, aut vanitate, non semper est mortale, sed quandoque veniale.
71 Emere totum frumentum, vel merces omnes nemini licet, vt coactis alijs à se emere, vendant suo arbitratu.
72 Tempore tamen vbertatis potest quis multa victualia emere, vt abundet tempore egestatis.
73 Vel vt alijs possit vendere pretio tunc currenti, dummodo hoc faciat ne in terra sua victualia deficiant.
74 Secus si vt vendat carius.
75 Societatem iniens cum negotiatore, quem scit malæ conscientiæ, tenetur eam dissoluere, si commodè potest: aliàs protestari debet.
76 Negotiationem exercens per se licitam, sed ex accidenti illicitam, an teneatur restituere lucrum inde perceptum.
77 Negotiatio quibus Clericis sit interdicta. & num. seqq. vsque in finem.
Quid in Clericis in sacris. 79.
Et quid in Clericis minorum ordinum beneficiatis. num. 80.
Et quid in non beneficiatis. n. 81. & n. seqq. vsque in fin.
82 Clerici minorum ordinum, si competens beneficium non habeant, an possint esse Aduocati in foro sæculari. & n. 96.
83 Negotiatio est Clericis omnibus prohibita, si habeant vnde commodè viuere possint, siue ex beneficio, siue aliunde. & n. seqq. vsque in fin.
84 Negotiatorem Clericum quasi quamdam pestem fuge.
85 Nullus est dictio vniuersalis negatiua, quæ restrictionem non patitur.
86 Venatio omnibus seruis Dei interdicitur.
87 Negotiatio quos ob causas sit Clericis interdicta.
88 Clerici prima tonsura etiam non beneficiati dicuntur milites Dei.
89 Et coronam habent ab institutione Ecclesiæ antequam essent tituli beneficiales.
90 Nec sunt de corpore Reipublicæ mundanæ, sed ecclesiasticæ.

91 *Negotiatio vt plurimum fine mendacio, & periurio exerceri non poteft.*

92 *Miniftri altaris Domini funt non tantum Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi; fed etiam inferiores Clerici.*

93 *Ordo quilibet prout eft Sacramentum, ordinatur ad Sacramentum Eucharistia, & n. feq.*

94 *Acolythus fuggefta pro Eucharistia, & calices Diaconis praparat.*

95 *Minifteria facrorum Ordinum ab Oftiariatu ad Diaconum iubentur à Concilio Tridentino exerceri per conftitutos in dictis ordinibus.*

96 *Intellectus, cap. 1. de poftul.*

Conditio refpiciens vnum, & determinatum finem, poteft adimpleri per aquipollens, ibidem.

97 *Spolia ex Bulla Pij IV. fiunt de bonis Clericorum, ex illicita negotiatione acquifitis.*

98 *Spolijs ex Bulla Pij V. non fubiacent bona Clericorum, quorum beneficia, vel penfiones non excedunt ducatos triginta, dummodo ab illicita negotiatione abftinuerint.*

99 *Penfio non dicitur beneficium.*

100 *Spolijs ex Bulla Pauli V. non fubiacent bona clericorum in Vrbe, vel infra decem milliaria decedentium, etiam fub pratextu, vel caufa illicita negotiationis.*

1 MVLTA. Concilium enumerat multa fæcularia negotia, à quibus iubet clericos, & Monachos abftinere: & aliàs non diuiditur.

Nota primò, ibi, *de quibus pauca perftringamus*: exempli caufa effe pauca exprimenda, cap. Vnum oratorium, § Criminis autem appellatio, 25. dift. cum alijs hic allegatis in glof. 1. & per Hoftien. num. 4. in ver. *pauca perftringamus*. Quinimo exempli gratia fufficit vnū exprimere, vt l. Ita vulneratus, §. vlt. ff. Ad legit. quid, & tamen qua-
2 tuordecim hic fuerunt expreffa: & fic nota quatuordecim poffe dici pauca, fecundum Hoft. vbi fupra, & Io. Andr. num. 1. in ver. Pauca; fed dicendum eft fecundum Abb. in 1. notab. ver. Paucæ, hic fuiffe pofitum refpectiuè ad negotia fæcularia quæ funt innumera. Vnde refpectu ipforum, & pro fubiecta materia, congruè quatuordecim pauca dici poffunt: nam refpectiuè etiam viginti quatuor millia dicuntur pauca, vt in cap. Difciplina, 45. dift. & adde quod de hac dictione fcripfi in cap. Vt iuxta, num. 35. de offic. Ordin.

3 Secundò nota ibi, *pro fæculari quæftu*: non effe licitum Clericis, vel Monachis pretio quemquam conducere pro aliquo fæculari quæftu, vt in littera; fed glof. in ver. Conducere, intelligit, & benè hoc verum effe, fi fiat conductio ad peccandū, quod non licet etiam fæcularibus, vt c. Si ad peccatum, 22. q. 4. Vel fi fiat pro quæftu fæculari clericis prohibito, quod fimiliter nec per fe, nec per alium licet, cap. Negotiatorem, & cap. Fornicari, 88. dift. idem Hoftien. hic num. 5. in ver. Conducere: aliàs licitè conduci poteft Sacerdos, vel illius opera, vt cap. vlt. infra, Ne Præl. vic. fuas, nifi fit Prælatus, cap. 1. & 2. eod. tit. fecundum Vincent. & Tancred. cum quibus hic tranfit Io. Andr. num. 2.

4 Tertiò nota ibi, *Contentiones*: differentiam inter contentiones, lites, & rixas: nam contentiones confiftunt in verbis; lites in iudicijs; rixæ in factis, & percuffionibus ad inuicem, fecundum Petr. de Sampfone, & Abb. Antiq. hic in princip. Ioann. Andr. num. 2. Butr. num. 3. & Abb. Sicul. num. 4. Qui tamen addit lites referri poffe ad contentiones etiam extraiudiciales, vt in cap. Sæpè, in fin. de appellat.

5 Quartò nota ibi, *orphanorum, aut viduarum*: Clericos poffe patrocinari pro defenfione miferabilium perfonarum, vt hic, & in cap. 1. fupra de poftulan. Hoc tamen debent gratis præftare, quia id eis permittitur tantummodo ex pietate, vt in cap. vltim. eodem tit. fecundum Petr. hic, Ioan. Andr. num. 2. Ancharan. num. 3. & Abbas num. 4. Et hinc collige orphanos, viduas, & alias perfonas miferabiles effe fub protectione ecclefiæ, vt hic notat glof. in figuratione cafus, de quo dic vt fcripfi latiffimè in cap. Significantibus, fupra de off. Deleg.

6 Quintò nota ibi, *Conductores*. Clericis non effe licitum res fæculares conducere, vt hic eft expreffum, & in cap. Credo, & cap. Cyprianus, 21. quæft. 3. & in Auth. de fanctiff. Epifc. §. Aliam; nifi neceffitate cogente, vt notat glof. in Summa, 21. q. 3. & cenfuit S. Congregatio Concilij, vt dicā infra num. 43.

7 Quæ amplius cenfuit prohibendos effe Canonicos ne ecclefiæ bona conducant; tum quia negotiarentur lucri caufa; tum quia diftraherentur à feruitio ecclefiæ; & locationes factas effe irritas.

8 Si tamen clerici iure hæreditario fuaderent conductori laico poffent in conductione remanere vfque ad præfinitum tempus locationis, arg. text. in l. Decurio, ff de Decur. vbi notabiliter fic legitur; Decurio, qui prohibetur conducere quædam, fi iure fucceſſerit in conductione, remanet in ea, quod & in omnibus fimilibus eft obferuandum: & ita hic tenent glof. in ver. *Conductores*, Hoftien. num. 7. in eod. ver. Ioann. Andr. num. 5. in gloff. Si tamen, Butr. num. 3 verf. Quæro, prohibentur, Anchar. num. 6. & Abb. num. 8. Ad idem text. in l. 1. §. Sed etfi iure hæreditario: & quod ibi notat Bart. n. 1. ff. ad leg. Cornel. de falf.

9 Sextò nota ibi, *Nec tamen iuftum negotium*. Clerico non licere extra cafum neceffitatis etiam iuftam negotiationem exercere: concordat cap. Fornicari, 88. dift. & notat Abb. hic num. 6. In cafu autem neceffitatis licet, vt hic eft expreffum. Sed hoc intellige cū operatur proprijs manibus, feu emit materiam, vt eam reducat ad aliquam formam, vt cap. Si clericus victum, 91. dift. cap. Numquam, de confecr. diftinct. 5. & hic declarant Butr. num. 8. & Abb. d. n. 6. & idem Abb. in cap. Secundum, num. 1. infr. eodem, & Syluest. in ver. Clericus, 3. num. 1. verf. Igitur clerico negociari non licet, & Redoan. de fpol. q. 2. num. 45. & feq. & latius dicam infra n. 46.

10 Septimò nota ibi, *ecce talia, & his fimilia*, argumentum optimum, quod aliquibus fpecificatis generalis claufula fubfequens omnia comprehendit: ad hoc cap. Qui ad agendum, de Procur. lib. 6. & notant hic Hoftien. num. 7. in verb. Ecce talia, Ioann. Andr. num. 4. & Anchar. in 7. notab. Facit cap. Sedes, fupra de refcript. & cap. vn. de Commod.

11 Vltimò nota ibi, *de quibus ait Apoftolus*; negotiationem effe Clericis, & Monachis prohibitam fecundum verbum Apoftoli, & fic de iure diuino, cap. Sunt quidam, 25. q. 1. & confequenter contrafacientes mortaliter peccare, cap. Quifquis

præ-

praeceptis, 14. q. 1. cap. Quae contra mores, 8. d. distinct. d. cap. Sunt quidam, cap. fin. supra, de consuetud. dixi in cap. 1. num. 42. de treug. & pace. Sed etsi hoc esset ex lege positiua, tamen cum Concilium hic procedat prohibendo, & resistendo, vt patet ibi, *omnino contradicimus*: vtiq; illius transgressio est culpa lethalis, vt notat Archid. in c. Detestanda, n. 4. de concess. praeben. lib. 6. Et scripsi plenè in d. cap. 5. num 22. post Hostien. ibi num. 7. & 9. in ver. Periculo, & Abb. in 2. notab. Et confirmatur quia clerici negotiatores, si moniti non destiterint, sunt excommunicandi, vt in c. Secundum, infra eod. Excommunicatio autem non fertur nisi pro mortali peccato, cap. Nemo Episcoporum, 11. q. 3. Et ita per hanc rationem clericum negotiatorem mortaliter peccare, post Petr. de Palude, & S. Antonin. tradit Syluester in ver. Clericus, 3. n. 3.

12 Venio ad quaestiones. Et primo QVAERO quid sit negotium, seu negotiatio? Breuiter Isidoro authore in lib. 18. Etymolog. cap. 15. Negotium dictum est quasi negans otium, vt refertur in cap. Forus, §. Negotium, & ibi gloss. in ver. Negotium, de verb. signif. Vnde ex ipsa vi nominis importat priuationem otij, & significat actû omnem, cui otium repugnat; & in communi diffinitur esse actus humanos practicos, qui vulgò exercitiû dicitur, secundum Syluest. in ver. Negotium, in princ. Specialiter autem vt nunc principaliter intendimus, est commutatio, vel permutatio lucratiua, idest ad lucrum ordinata, vt idem Syluest. diffiniuit vbi supra: nec differunt negotium, & negotiatio secundum eum, nisi tamquam côcretum, & abstractum, sicut iustum, & iustitia, aequum, & aequitas. Vnde negotium, & negotiatio promiscuè vsurpantur, vt in l. 3. ff. de negot. gest. cum simil. Aliàs tamen negotium in causis, negotiatio in commercijs, dicitur, vt legitur in d. c. Forus, §. Negotium.

13 Secundò QVAERO quotuplex sit negotium, & quod sit clericis interdictum.

Tametsi negotia sint innumera, cùm plura sint, quàm vocabula, vt l. Natura, ff. de praescript. verb. & hic per Ioann. Andr. num. 1. in ver. Negocia:

14 tamen ad certa genera reducuntur. Vnde S. Antonin. in 2. par. tit. 1 cap. 16. ante § 1. vers. Sciendum, dixit triplex esse genus negotiationis. Prima est mundialis, & scelesta, & ideo cauenda. Secunda spiritualis, & honesta, & ideo exercenda. Tertia temporalis, & modesta, & ideò permittenda: & vnumquodque membrum latè prosequitur.

15 Sed quod pertinet ad saecularia negotia, de quibus agitur in hoc cap. & infra eod. per tot. Innoc, hic in princ. & post eum Hostien. num. 2. & Ioan. Andr. supra in rubr. eod. num. Dixerunt negotiû saeculare dici tribus modis. Primò enim dicitur saeculare negotium quilibet actus saecularium rerum, de quibus hic plures enumerantur: & ab his, si sint illicita, & turpia, procul dubio clerici omnes abstinere debent. Secundò, negotium saeculare dicitur iudicium de rebus saecularibus: & hoc tractare possunt clerici omnes inter clericos tantum, vt cap. Sicut enim, §. Ex his, 11. quaest. Tertiò, dicitur saeculare negotium quod est secu-

16 larium hominum, & inter saeculares: & ex his negotijs aliqua sunt criminalia, aliqua ciuilia: criminalia vbi agitur de sanguine sunt clericis interdicta, cap. Sententiam, inst. eod. adeo vt nec pro reo possint esse Aduocati, vt notatur per Hostien. in cap. Ad audientiam, §. fin. infra, de homicid.

17 Ex ciuilibus verò aliqua spectant ad forum Ecclesiae tantum, vt causa matrimonij, & legitimitatis, cap. Tuam, supra de ord. cognit. cap. Lator. infra Qui fil. sint legit. Iuris patronatus, c. Quantò, sup. de iudic. Decimarum, c. Quoniam, & c. A nobis, de decim. & talia iudicando tractant clerici tantû, & non alij, vt in iuribus praealleg. Aliqua vero sunt principaliter de foro saeculari: & in his non licet clericis se immiscere, nisi in casibus, vt notatur in cap. Cum sit generale, & cap. Ex tenore, supra, de foro compet. Alio modo saecularia negotia distinxit gloss. in Summa, 11. quaest. 3. quae iudicio Abbatis supra in rubr. ante med. Materiâ plenè eua-

18 cuat. Sed ipse Abb. ibi vtitur alia distinctione: nam secundum eum seculare negotium sumi potest largè, & strictè. Et quidem largè dicitur saeculare negotiû quidquid prouenit ex carnali concupiscentia non subiecta fraeno rationis: & hoc innuit littera huius textus in princ. Dicitur autem negotium saeculare, quia per illud omnino viuitur saeculariter, idest secundum saeculum, & mundum, seu carnem, non autem secundum Deum, & spiri-

19 tum: & haec prohibentur etiam laicis, vt patet ex multis, quae hic enumerantur, sed praecipuè clericis. Strictè verò accipitur saeculare negotium, vt comprehendat quidquid pertinet ad rempublicam mundanam, & saeculares homines: & hoc quamuis permissum sit laicis, tamen clericis est in-

20 terdictum, vt cap. Fornicari, 88. dist. & l. Placet, C. de Episc. & Cler. vbi clerici nihil commune habere dicuntur cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt annexi. Atque ita nullum officium possunt habere in Republica saeculari, vt ibi probatur, & in hoc c. & in c. Reprehensibile, 23. q. 8. & cap. Eos, 23. q. 3. & notat Anchar. in cap. Sicut te, num. 1. vers. Quaeritur gloss. infr. eod. & adde Innoc. in cap. Dilecta,

21 num. 9. de excessib. Prelat. vbi ait clericos non constituere vniuersitatem saecularem; vnde vacare

22 debent Reipublicae spirituali, laici verò reipublicae temporali, argum. cap. Duo sunt genera, 1, qu. 1. cap. Conuenior, & d. cap. Reprehensibile, 23. q. 8. cap. Duo sunt, 96. dist. & cap. Solitae, de maior. et obedien. Confert textus in l. Consulta Diualia, C. de testam. vbi scriptum legitur absurdum esse si promiscuis actibus rerum turbentur officia, et alij creditum alius subtrahat, et praecipuè clericis, quibus opprobrium est si se peritos velint disceptationum forensium ostendere; sequitur supradictam distinctionem Syluest. in ver. Clericus, 3. n. 1. Sed illi addit tertium membrû, quod Abbas omi-

23 serat. Dicit enim saeculare negotium tertio loco sumi strictissimè pro exercitio mercatoris, seu negotiatoris, de quo loquitur textus in cap. Forus, de verbor. signif. ibi, [Negotiatio in commercijs dicitur, vbi aliquid datur vt maiora lucrentur.]

Sed ego hoc tertium genus negotij saecularis subdistinguo in duas species, videlicet in negotiationem propriè sumptam, et artificium, de quibus Gratianus diuersas conscripsit distinctiones; nam de negotiatione egit in dist. 88. de artificio verò in dist. 91. quas species non obscurè distinxit S. Th. in 2. 2. q. 187. Nam de negotiatione formauit articulum secundum, An liceat Monachis negotiari: de artificio verò articulum tertium, An Monachi teneantur proprijs manibus laborare: negotiatio pro-

propriè dicitur cum emitur res, vt omnino integra, & immutata carius vendatur, itaut ex sola transmutatione de persona in personam sequatur lucrum.

Artificium verò dicitur, cùm emitur res, vt inde habeatur materia ad operandum proprijs manibus, eamque reducendi ad aliam formam: habetur in c.Eijciens, 88.dist.vbi dicitur: [Quicumque rem comparat non vt ipsam rem integram, & immutatam vendat, sed vt materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator: qui autem comparat rem, vt illam ipsam integram, & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei eijcitur.] Hæc ibi. & notant glos. Butt. Abb. & alij proximè citandi, & Anchar. in c.Secundum instituta, in 1.notab.ins.eod.

24 Negotiatio propriè sumpta quamuis sit permissa laicis, tamen Clericis, & Monachis omninò prohibetur, vt hic, & 88.dist.per totam; & præsertim in c.Fornicari, vbi dicitur: Antequam quis ecclesiasticus sit, licet ei negotiari, facto iam non licet: & notat glos. 1. in c.Canonum, 14 q.4. Butt. hic n.2 vers. Solutio, & Abb.n 6. vers. intellige, & n.10. vers. Sed illicitum est, Syluest. in ver. Clericus 3.n.1. vers. Tertiò adde, & n.2. & Tabiena si-

25 militer in ver. Clericus 3. vers. Tertiò. Artificium verò si necessitas subsit proculdubio Clericis, & Monachis est permissum: vnde in c. Clericus il 1.

26 91.dist.sic legitur. Clericus victum, & vestimentum sibi artificiolo, vel agricultura absque officij sui detrimento paret. & in c. seq. Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quærat. Vnde ibi præcipitur, vt omnes Clerici, qui ad operandum inualidi sunt, & artificiola, & litteras discant: & de Monachis Hieronymus ad Rusticum Monachum de viuendi forma: [Cur, inquit, tu in vsus tuos cessura non præparas? Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis plecte, vl minibus; sarriatur humus; areolæ æquo limite diuidantur, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ,] & infra: [Inserantur infructuosæ arbores gemmis, vel surculis, vt paruo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare aluearia, ad quas te mittunt Salomonis prouerbia, & Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis disce corporibus: texantur & lina capiendis piscibus: scribantur libri, vt & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur.] Hæc Hieronymus, & refertur in c. Numquam, de consecr. dist.5. & ibi immediatè subnectit: [Aegyptiorum Monasteria hunc morem tenere, vt nullum absque operis labore suscipiant.]

27 Hodie in diœcesi Hispalensi Monasteria Eremi del Tardon Ordinis S. Basilij seruant hoc laudabile institutum viuendi ex labore manuum suarũ, de quibus Clemens VIII. in suis litteris sub datũ Tusculi sub annulo Piscatoris die 23. Septembris 1603. Pontificatus sui anno duodecimo, c.4. sic ait: [Quærendi victus solertia (vt verba S.Basilij de Institutionibus Monachorum sermone 2. referamus) his, qui in huiusmodi vitæ genere degant, ea maximè conueniens iudicanda est, quæ præscripta est ab Apostolo, nimirum vt manibus laborantes panem suum honestè manducent, ex quo & alijs dicti Patris locis, declaramus Monachos S.Basilij ex peculiari suæ regulæ instituto ad victum proprijs manibus parandum, factum in-

cõmuni teneri. Atque ita iuxta præsentis reformationis statuta iubemus obseruari in illis artibus, quas etiam S.Basilius concedit, præcipuè quæ intra domum exerceri possunt, velut texendi, plectendi, suendi, sarciendi, & alijs secundũ locorum, & tem-

28 porum exigentiã. Cum autem S.Basilius agriculturam, quia ea facillimè res ad vsum necessariè haberi possunt, concedat, modo ea, neque à vicinis, neque ab accolis tumultus afferat, aut turbas, nos eã dem ad frumentum, vinum, mel, oleum, & cæteros agri fructus comparandos permittimus.] Hæc ibi.

29 Similiter Clerici possunt recipere possessiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & huiusmodi, aut eas conducere ad sustentationem sui, & suorum. arg.c.Peruenit, 86.dist. vbi Clerici, & Monachi prohibentur propter turpis lucri gratiam alienarum possessionum conductores esse, vel substantiarum sæcularium gubernationes suscipere auaritiæ causa, vbi glos. pòderans verbum, *auaritia*, dixit: nam propter necessitatem bene possunt, vt c.2.91.dist & tenent Host. Abb. & alij in c.Secũdũ, in fin.eod. quos sequitur Sylu. in ver. Clericus 3.n.2.vers. Potest etiã recipere possessiones.

30 Rursus possunt locare animalia, vt oues, & boues; scilicet si habeant ex decimis, vel successio-

31 ne, aut aliàs sibi data: Aut si habeant pascua multa, & emant animalia, vt illa depascant, ad sustentationem suam, suorum, & pauperum. Se-

32 cus si emerent, vt traderent ad crementum, vel aliud agerent in fraudem negotiationis; vt post glos. præalleg. Raymun. & Summ. Confess. tradit Redoan. de Spol.q.2. & Syluest. d.n.2. vers. Potest

33 etiam locare: vbi etiam addit licere Clericis, scilicet ad sustentationem sui, & suorum rem emere, eamque meliorata carius vendere, puta equi pullum nutriendum, vel tabulam vt imaginem pingat, quia in talibus non est negotiatio propriè, sed artificium: vt notatur in c. Canonum, in glos. vn. 14. q.4. & in c. Numquam, de Consecr. dist.5. per Arch. d.in c.Clericus victum, 91.dist. & Io.Friburg. in Summa Confess. lib.2. tit.7. q.41. & tit.8.

34 q.2. & 3. Quæ omnia comprobantur ex infrascriptis resolutionibus S. Congregationis Cardinaliũ Tridentini Concilij Interpretum me Secretario editis, videlicet, Presbyteri, & Clerici Terræ Maidæ Neocastren. Diœcesis, qui vt plurimum ob loci, personarum, ac temporum qualitatem aliquam ex infrascriptis rationibus ad necessariam sui, & familiæ sustentationem coguntur quærere, ad obuiandum vexationibus Commissariorum, petunt vt declaretur an liceat eis hæc facere absque reatu illicitæ negotiationis.

Primò, An liceat eis terras patrimoniales, & beneficiales per laicos colere?

35 Secundo, An pro necessario culturæ vsu possint emere boues, et alia animalia, et fœtus illorum vendere?

36 Tertio, An ij, qui in proprijs terris habent quercus, et castaneas, quarum fructibus sues vescuntur, possint sues emere, eosque alere, et pro familiæ sustentatione vendere.

37 Quartò, An ijdem Clerici cum folijs suarum arborum possint in proprijs ædibus arti sericæ operam dare, vel idem opus alteri ad medietatem committere, vt in illis partibus fieri consueuit.

38 Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum ad primum censuit licere Clericis agros beneficiorum, et patrimoniorum suo-

suorum opera laicorum colere absque reatu illicitæ negotiationis.

39 Ad secundū, posse similiter Clericos pro eiusdem culturæ usu boues, et alia animalia necessaria coemere, illorum fœtus iusto pretio, atque honesta ratione vendere, nec propterea eos prohibitæ negotiationis prætextu vexari posse, aut debere.

40 Ad tertium itidem, posse pro sua, et familiæ sustentatione, dummodo tamen in emendis, alendis, seu distrahendis sericis nihil sordidum, aut indecens ordini clericali exerceant.

41 Ad quartum, licere Clerico arborū in proprijs bonis existentium folia alicui laico concedere eo pacto, ut lucrum, quod ex bombicibus proueniet,
42 inter utrumque diuidatur; ac pariter eidem licere earumdem arborum folijs per seipsum, absque officij sui dumtaxat detrimento, ac pro sua, et familiæ sustentatione arti sericæ operam dare, dum tamen in artificio huiusmodi personas non suspectas adhibeat, et quoad hoc Episcopi licentiam, quæ gratis detur, obtineat.

43 Sed & postea, idest die 21. Augusti 1627. ad exemplum prædictarum declarationum eadem S. Congregatio cēsuit Clericos pauperes ob suam, suæque familiæ necessitatem posse terras ecclesiasticorum conducere absque reatu illicitæ negotiationis: bona verò laicorum non posse, nisi ex mera præcisè necessitate.

44 Item censuit posse retinere, & locare boues, oues, & alia animalia, quæ habent ex successione, vel decimis, necnon fructus illorum vendere absque crimine illicitæ negotiationis.

45 Porrò in territorio, & districtu Vrbis, necnon in Latij, Campaniæ, & Maritimæ Prouincijs ex Bulla Clementis VIII. Inter multiplices, §.5. in Bullat. tom. 3. pag. 102. Clerici in casalibus tamen proprijs, & non conductis, possunt artem agriculturæ per sese, vel alios exercere, & exerceri facere, nec eis, vel eorum hæredibus per Cameram Apostolicam, seu illius ministros obijci, aut imputari potest, quod illicitam negotiationem fecerint, aut spolijs subiaceant; & ars prædicta ipsis Clericis in eorum casalibus licita, & permissa declaratur.

Ex prædictis liquet Clericos posse dare operam negotiationi illius speciei, quæ dicitur artificium, & proprijs manibus laborare, si subsit necessitas; & in hoc conueniunt omnes, dummodò nihil sordidum exerceant, per ea quæ leguntur, & notantur in Clem. 1. de vita, & honestate Clericorum.
46 Sed dubium est numquid eis hoc liceat cessante necessitate. Affirmat S. Antonin. in 3. par. tit. 13. c. 2. §. 2. Dum tamen propterea non desinat ab officio diuino, ut 91. dist. per totam, & c. Numquam, de Consecr. dist. 5. Sequitur nouissime Prax. Episcopalis, c. 63. de Cler. negotiat. n. 3. & uidetur ex mente glossæ in c. Canonum, 14. q. 4. nam cùm textus ibi dicat: Quicumque in Clero esse voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius studio non vtatur. Glos. exponit verbū, *vendendi*, [Scilicet in eadē forma, sed in rudi materia possunt emere corium, & chartas, & inde facere sotulares, & libros; ut c. 1. 21. q. 2. & c. Clericus, 91. dist. nec est negotiatio, sed artificium.] Hactenus verba glossæ, quæ, ut vides, se non restringunt ad casum necessitatis. Sed in oppositum videtur hoc capitulum, vbi iustū negotium non esse Clericis contradicendum propter necessitatem; & iustum negotium exponitur, scilicet artificium operando proprijs manibus, prout exponunt Butr. Abb. & Syluest. supracitati in 6. notab. Item contra videtur textus in d. c. Clericus victum, 91. dist. vbi permittitur Clerico victum sibi quærere artificiolo absque officij sui dumtaxat detrimento; & ita ad hoc duo requirit, videlicet ut victum paret, & ab officio non desit. Obstant etiam suprascriptæ resolutiones S. Congregationis, quæ non concedunt Clericos posse artificio vacare, nisi ob suam, vel suorum necessitatem.

47 Sed ego materiam altiùs exordiendo, ex mente S. Thomæ in 2. 2. q. 187. art. 3. assero, laborem manualem ad quatuor ordinari. Primò, & principaliter ad victum quærendum: vnde primo homini dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* & in Psalm. 127. *Labores manuum tuarum, quia manducabis:* & secundum hoc dubitandum non est, quin Clericis, & Monachis liceat operari manibus proprijs. Ait enim Apostolus Act. 20. *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ:* & habetur transumptiuè in c. 1. in fin. 21. q. 1. & in c. Cum Apostolus, sup. de Censib. & fusiùs ostensum est supra
48 n. 25. Vnde error Enthusiastarum dicentium nullum laborem manuum Monachis esse licitum, etiā sustentandæ vitæ causa, sed orationi semper illis esse insistendum; meritò damnatur ab Augustino in lib. de Oper. Monach. nam in principio illius libri testatur se ibi loquuturum contra huiusmodi
49 errorem, qui Carthagine oriebatur. Sub opere autem manuali intelliguntur omnia humana officia, ex quibus homines licitè victum lucrantur sine manibus, siue pedibus, siue lingua fiant. Cùm enim manus sit organum organorum, per opus manuum omnis operatio intelligitur, de qua aliquis licitè potest victum lucrari, ut per D. Thom. d. art. 3. in corp. vers. Sciendum tamen.

Secundò, labor manualis ordinatur ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur; vnde dicitur Eccles. 33. *Mitte seruum tuum in operationem ne vacet, multam enim malitiam docuit otiositas.* Et ad hunc finem similiter certum est licere Clericis, & Monachis operari manibus proprijs: vnde Hieronymus ad Rusticum Monachum: [Fac, inquit, aliquid operis, ut semper te Diabolus inueniat occupatum,] ut refertur in c. Numquam, de Consecr. dist. 5.

Tertiò ordinatur labor manualis ad concupiscentiæ refrænationem in quantum per hoc maceratur corpus; vnde 2. ad Corinth. 6. *In laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, in castitate:* & eodem modo secundum hoc Clericis, & Monachis labor manualis proculdubio est laudabilis: vnde in Monasterijs Aegypti nullus suscipiebatur absque opere, & labore, non tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutem, ne vagarentur perniciosis cogitationibus; ut legitur in d. c. Numquam, de Consecr. dist. 5.

50 Quartò, labor manualis ordinatur ad eleemosynas faciendas; vnde dicitur ad Ephes. 4. *Qui furabatur iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat vnde tribuat necessitatem patienti.* Et ad hunc finem labor manualis non tantum est Clericis, & Monachis permissus, arg. c. Decreuit, 88. dist. c. Peruenit, vers. Nisi forte, 86. dist. sed in aliquo casu

cadit

cadit etiam sub præcepto, secundùm D. Thomam
2. 2. q. 187. d. art. 3. in corpore ad fin. videlicet si ex
necessitate eleemosynam facere tenerentur, nec
aliunde possent habere vnde pauperibus subueni-
rent, quia in hoc casu obligarentur Monachi, &
sæculares: ad hoc c. Pasce, 86. dist. c. Immolans, ad
fin. 14. q. 5. & l. Necare, ff. de liber. agnoscen. Ex
prædictis collige laborem manualem nõ esse per-
missum Clericis, vel Monachis, si ordinetur ad lu-
crum tantum, itaut vltimus finis sit lucrum: & ita
intellige hoc capitulum, dum permittit eis iustum
negotium, scilicet artificium, propter diuersas
necessitates, vt satis ostẽsum est supra n. 9. & n. 46.
51 vers. Sed in oppositum: & meritò, quia negotia-
rio quamuis sit permissa laicis, vt c. Fornicari, 87.
dist. tamen hoc habet locum, si ordinatur ad ali-
quem finem honestum, vel necessarium; secus si
ad merum lucrum; vt egregiè probat S. Thom.
in 2. 2. q. 77. art. 4. quem refert, & sequitur Abb.
hic n. 10. vers. Et prædictis videtur, & Syluest. in
ver. Negotium, n. 1.
52 Tertiò QVAERO, An negotiatio aliàs licita
posit aliquando fieri illicita.
53 Soluit Innoc. hic n. 3. dicens negotiationes ho-
nestas posse fieri inhonestas quadrupliciter. Pri-
mò ex causa, seu fine, cùm scilicet fit propter
auaritiam, idest improbam cupiditatem diuitia-
rum, vel alium malum finem, c. Quicumque, 14.
q. 4. & tunc est peccatum veniale, vel mortale ad
eum modum, quo est ille finis, vt per Syluestr. in
ver. Negotiatio, n. 2.
54 Secundò ex tempore, puta in Dominicis, &
festis diebus de præcepto, in quibus non est licita
negotiatio, cùm sit opus seruile, c. 1. & fin. supra
55 de fer. Quod tamen fallit in nundinis, quæ fiunt
Superiore sciente, & tolerante, dummodò per
hoc diuina non omittantur; secus si nundinæ es-
sent prohibitæ, secundum Petr. de Palud. relatum
à Syluest. eod. n. 2. vers. Tertio ex tempore. Item
secus in mercatibus, vt est text. in c. 1. supra de fer.
licet ex praua consuetudine contrarium seruetur,
vt ibi attestatur Host. num. 2. in ver. Illicito, & Io.
Andr. n. 3.
56 Tertiò ex loco, vt in Ecclesia, in qua nec iu-
dicandum est, nec negotiandum: vnde & Domi-
nus ementes, & vendentes eiecit de templo. Io.
2. Ad hoc c. Et hoc diximus, 16. q. 8. & c. 2. vers.
Cessent in Ecclesijs, eorumque cœmeterijs nego-
tiationes, & præcipuè nundinarum, &c. de Im-
57 mun. Eccles. lib. 6. imò secundum Host. hic num. 8.
vers. Tertiò: nec supellectilia sunt ibi ponenda,
nisi fortè ad tempus vrgente necessitate, de quo
dic, vt legitur, & notatur in c. 1. & c. Ecclesia, sup.
de Immun. Eccles. & in c. 2. de Custod. Euchar. An
autem, & quando negotiari in Ecclesia sit culpa
lethalis, consule Syluestr. in ver. Negotium, nu. 2.
58 vers. Quartò. Similiter ex loco suspecto, & inho-
nesto redditur illicita negotiatio, l. Si cum dies, §.
Si arbiter, vers. Si in aliquem locum inhonestum, ff.
de arbitr. sicut & conuersatio, c. In omnibus, 81.
dist. & c. Si quis sacro, 27. q. 1. Syluestr. vbi supra.
59 Quartò ex persona, puta si sit Clericus, & à for-
tiori si religiosus, vt in c. Fornicari, & c. Negotia-
torem Clericum, 88. dist. & in hoc c. Et infra eod.
per tot. & abundè ostensum est in præcedenti
quæstione.
60 Quintò ex re, seu materia. Sunt enim aliqua,
in quibus nullo modo licita est negotiatio, vt in
his, quæ nec per se, nec cum admixto possunt esse
vtilia, sicut sunt aliqua venena, l. Quod sæpè, §. Ve-
neni mali, ff. de contrah. empt. l. Qui venenum, ff.
de verb. signif. & l. Certè, §. 1. ff. Famil. hercisc. In
veneno igitur, quod potest esse vtile cum admixto,
vel etiam in puro pro feris bestijs occidendis, li-
61 cita est negotiatio: sicut & in gladijs ad sui de-
fensionem, & in coloribus ad colorandam mulie-
rem, vel etiam virum pro bono; ita Innoc. hic n. 3.
cuius theoricam per omnia sequitur hic Hostien.
n. 8. Abb. Antiq. n. 1. & Abb. Sicul. n. 11. & supra in
rubr. Io. Andr. n. 3. Butr. Card. & Anchar. omnes
62 n. 2. Præterquam quoad illud, quod asserit de co-
loribus pro colorandis mulieribus, & maximè vi-
ris, quod nullo modo placet Hostien. hic n. 9. &
Io. Andr. supra in rubr. n. 4. Cuilibet enim suffice-
re debet pictura, quam Deus in illius facie natu-
raliter posuit, & vix potest fieri sine iniuria Crea-
toris, si aliam superponat: sicut de iteratione Sa-
cramenti characterem imprimentis dicitur in
c. Ostenditur, de Consecr. dist. 4. & c. Quidam, 1.
q. 1. & facit optimè, quod idem Host. notat in
Summa de Sacram. non iteran. §. Et quæ sunt ite-
randa, vers. Sed quid est facere iniuriam Sacramẽ-
to; & quod scripsi in c. Statuimus, n. 55. supra
de suppl. neglig. Prælat. Quamobrem Eccles. 4. *Ne
accipias faciem aduersus faciem tuam*, scilicet fa-
ciem picturæ aduersus faciem naturalem; & con-
tra faciens timere potest illud Ioel 2. *Omnis vul-
tus redigetur in ollam*, idest vultus depictus in
ollam infernalem. Hinc Didymus Brachmano-
rum Rex ad Alexandr. loquens de fœminis suis,
quæ minimè ornabantur, sic ait: [Quis potest opus
naturæ corrigere? quod si fiat aut infructuosum
est, quia viuitur, aut criminosum, quia præsumi-
63 tur.] Et Cyprianus de disciplina, & habitu vir-
ginum dicit, [Opus Dei est quod nascitur, Diabo-
li quod mutatur.] Et in libro de habitu virginũ
incipien. Disciplina Custos, post med. [Non vir-
gines tantum, aut viduas, sed & nuptas puto, &
omnes omninò fœminas admonendas, quod opus
Dei, & facturam eius, & plasma adulterare nullo
modo debeant adhibito flauo colore, vel nigro
puluere, vel rubore, aut quolibet lineamenta na-
tiua corrumpente medicamine.] Et postea sub-
dit [: Manus Deo inferunt quando illud, quod ille
formauit, reformare contendunt: impugnatio est
ista diuini operis, præuaricatio est veritatis. Deũ
videre non poteris quando oculi tui non sunt,
quos Deus fecit, sed quos Diabolus infecit, de
inimico tuo compta cum illo pariter arsura.]
64 Et hanc sententiam Host. & Io. Andr. probant
Collect. hic n. 4. & supra in rubr. Butr. n. 2. Cardin.
& Anchar. ambo n. 3. Abb. hic n. 11. & idem Io.
Andr. in reg. Ea quæ, à n. 8. in Mercur. lib. 6. vbi ait:
fucationem ex sui natura esse malam; & ideo pos-
se per statutum Episcopi prohiberi, nec marito
contrarium præcipienti teneri vxorem obedire.
Quod fusius prosequitur Alber. de Rosate in 2.
par. Statut. circa fin. quæst. 201. col. 3. & his adde
D. Thom. in 2. 2. q. 169. art. 2. ad secundum, vbi
ait: [Mulierum fucatio, de qua Cyprianus loqui-
tur vbi supra, est quædam species fictionis, quæ
non potest esse sine peccato: vnde Augustin. dixit
in epist. 73. ante med. tomo 2. fucari figmentis
quo rubicundior, vel candidior appareat, adul-
65 terina fallacia est: non tamen semper talis fucá-
tio est cum peccato mortali, sed solum quando

fit

fit propter lasciuiam, vel in Dei contemptum, in quibus casibus loquitur Cyprianus.] Hæc S. Tho-
66 mas. Sic Iezabel introitu Iehu audito depinxit oculos suos stibio, vt legitur Reg. 4. cap. 9. 30. Item Ezechiel. 23. 40. *Circumlinisti stibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri*: & infra 44. *Et ingressi sunt ad eam quasi mulierem meretricem.*
67 Cæterum aduerte, quia vt S. Doctor subijcit, aliud est fingere pulchritudinem, & aliud occultare turpitudinem ex aliqua causa prouenientem, puta ægritudine, vel aliquo huiusmodi; hoc enim est licitum, quia secundum Apost. 1. ad Corinth. 12. *Quæ putamus ignobiliora membra corporis esse, his honorem abundantiorem circumdamus*. Quo fit vt fortè non peccauerit quidam ex Proceribus, qui cum morbo gallico tabesceret, ostro pingebat pallentes genas, de quo san. mem. Vrbanus VIII. festiuè fertur dixisse: Foris minio pictus Ibero, intus autem Gallico.
68 Non tamen Hostien. hic num. 9. & sequaces reprobant honestum, pretiosum, & placitum ornatum mulierum sine pictura; si propterea se ornauerint vt viris suis magis placeant: Sed si vt aliorum oculos ad se trahant, est illicitum, & mortale, cap. Nec solo tactu, & cap. seqq. 32. q. 5. Vnde Chrysost. [Mulier si se decorauerit, & vocauerit ad se oculos hominum, etiamsi plagam non intulerit, vindictam dabit extremam; Venenum enim obtulit, etsi nullus qui bibat inuentus sit.] & concordat B. Thom. in 2. 2. qu. 169. d. art. 2. in corp. Vbi docet mulierem coniugatam posse absque
69 peccato se ornare, vt viro suo placeat: sed non coniugatas mortaliter peccare, si se ornent ea intentione, vt viros prouocent ad lasciuiam: Si autem ex quadam leuitate, vel etiam ex quadam
70 vanitate propter iactantiam quamdam, non semper esse peccatum mortale, sed quandoque veniale.
71 Sextò vltra prædicta negotiatio aliàs licita fieri potest illicita ex commercio, cum scilicet illud est Reipublicæ damnosum, velut cum quis totum frumentum, aut omnes merces emit, vt coactis alijs à se emere, vendat suo arbitratu, secundum Syluest. in ver. Negotium, num. 2. vers. Sexto. Ad hoc quod legitur, & notatur in rubr. & in l. vn. C. de
72 Monopol. Verum tempore fertilitatis potest quis multa victualia emere, vt tempore egestatis abûdet, exemplo Ioseph in Terra Aegypti, vt Gen. 41.
73 Quinimo hoc licet non tantum pro vsu proprio, sed etiam vt alijs possit vendere eo pretio, quo tunc vendetur ab alijs, dummodo tamen hoc faciat eo tantum fine, ne in terra sua victualia deficiant, puto quia videbat homines propter abundantiam victualia huiusmodi ad exteras gentes transferre, vel dissipare, vel in ijs custodiendis de-
74 bitam curam, vel diligentiam non adhibere: alioquin si nulla vtilitate pensata emant, vt vendant cariùs, peccant omnes, vt legitur, & notatur in c. 1. de empt. & vendit. Sed grauius clerici, quàm laici, cap. Quicumque, 14. q. 4. Ita Innoc. hic num. 2. cui consentiunt Hostien. num. 7. in ver. Propter necessitates, Ioann. Andr. num. 3. in ver. Necessitates, Butr. num. 4. Card. num. 2. Anchar. nu. 5. & Abb. num. 9. dicens cum dicto Innocentij transire communiter Doctores.
75 Septimò demum negotiatio fieri potest illicita ex consortio. Vnde qui cum negotiatore, quem scit malæ conscientiæ, societatem iniuit, tenetur eam dissoluere, si commodè potest: aliàs protestari debet se non intendere de illicitis lucris participare, argum. cap. Error, & cap. Facientes, 83. dist. Ita S. Antonin. in 2. par. tit. 1. c. 16. § 2. post med. vers. Si quis etiam Societatem, & post eum Syluest. in ver. Negotium, num. 2. vers. Septimò.
76 Sed hic incidit dubitatio numquid exercens negotiationem aliàs licitam, sed aliquo ex suprascriptis modis illicitam, teneatur lucrum inde susceptum restituere, Abb. hic num. 11. vers. Sed circa primum resoluit teneri, per ea, quæ dixit post Innocent. in cap. Quia plerique, num. 34. supra de Immun. eccles. Tu verò dicas non esse in præcepto, vt lucrum per hos modos quæsitum restituatur, aut pauperibus detur, licet sit consilium, secundum Doctores, nisi iniustitia committatur pluris vendendo, aut minoris emendo, vel nisi causa excrescentiæ pretij emendo totum aliquid, vt carius venderet, quia tunc tenetur læsis reficere damnum propterea illatum; Fuit enim causa damni alterius iniustè, vt benè per S. Antonin. in 2. part. tit. 1. cap. 16. §. 2. circa med. vers. Et in quatuor casibus, & Syluest. vbi supra, S. Non est autem necessarium, & vide Caiet. restitutionis materiã ex principijs explicantem in 2. 2. q. 62. art. 6.
77 Quartò QVAERO quibus clericis interdicta sit negotiatio.
78 Si negotia sæcularia accipiantur in latiori significatione, prout proueniunt ex carnali concupiscentia, res est extra dubium, quia talis indistinctè sunt omnibus prohibita tam clericis, quàm laicis, sed maximè clericis, vt hic patet: nam appetere plus iusto pretio, hæc & similia indubitanter interdicta sunt omnibus, secundum Abb. hic num. 12. vers. Ego dicerem.
79 Verum si negotia sæcularia sumantur strictè pro commutatione lucratiua, seu mercatura, quæ permissa est laicis, sed prohibita ecclesiasticis, vt in cap. Fornicari, 88. distinct. Tunc quoad clericos in sacris Ordinibus constitutos conueniunt omnes negotiationem esse prohibitam: de hoc enim est casus apertus hic in illis verbis: [Ecce talia, & his similia Ministris Altaris Domini omninò contradicimus.] quæ verba proculdubio includunt Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, cap. Tribus, & cap. seq. de consecr. dist. 2. vt hic per Host. n. 7. in fin. in verb. Ministris: cum quo alij transeunt: ad idem cap. 1. ibi, *in Subdiaconatu*, & supra, vbi glos. 1. vers. De ijs, qui sunt in maioribus, supra de postulan. & cap. Sicut te, & quod ibi notant Innocen. & alij in ver. Sacris, infra hoc tit. & c. 3. 88. dist. vbi dicitur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquam sæculares curas assumat.
80 Quo verò ad clericos Minorum Ordinum siquidem habeant competens beneficium ecclesiasticum, similiter concordant Doctores non licere illis negotiari, per textum in d. cap. 1. ibi, In ordinibus quoque minoribus si stipendijs ecclesiasticis sustententur, de Postulan. & hic firmant loco citato, Ioann. Andr. num. 4. in verb. Ministris, Butr. eod. num. 4. versic. Quæro an omnibus, & Abb. num. 12. & conferunt quæ de officio Tabellionatus scripsi in d. cap. Sicut te, num. 26. infr. eod.
81 Sed si clerici in minoribus ordinibus competens beneficium non habeant, articulus est valdè dubitabilis: nam Hostien. & Io. Andr. proximè citati, videntur tenere hanc prohibitionem restringi ad

gi ad clericos in minoribus beneficiatos dumta-
xat: & apertius hoc tenet Abb. num. 12. in fin. di-
cens, Clericis in minoribus non beneficiatis mi-
82 nimè prohiberi negotia sęcularia aliàs licita. Mo-
uentur omnes per d. cap. 1. supra de postulan. vbi
clerici in minoribus prohibentur esse Aduocati in
foro sęculari, si stipendijs ecclesiasticis sustenten-
tur. Ergo à contrario sensu si huiusmodi stipen-
dia, & sic beneficium non habeant, vtiq; possunt.
& ita ibi notat glos. 2. & communiter DD.
83 Verum Anton. de Butr. hic num. 4. vers. Quæro
an omnibus, putat hanc prohibitionem extendi
ad clericos in minoribus etiam non beneficiatos,
quia si gaudere volunt priuilegio ecclesiastico,
abstinere debent ab his, quæ non decent propositũ
clericale, vt cap. fin. de vit. & honest. clericor. Tu
verò dicas clericis omnibus etiam minorum Or-
dinum prohibitam esse negotiationem, si congruã
habeant sustentationem siue ex beneficio eccle-
siastico, siue ex bonis patrimonialibus.
Quod probo ponderando primò hanc rubricã,
84 quæ indefinitè loquitur de clericis: & complura
capitula damnant clericos negotiatores, nec di-
stinguunt an sint beneficiati, nec ne, vt cap. 2. 14.
q. 4. cap. Negotiatorem clericum quasi quamdam
pestem fuge, & per tot. 88. distinct. Ergo indistin-
ctè, & generaliter de omnibus clericis sunt intelli-
genda, cap. Si Romanorum, 19. distinct. cum con-
85 cord. & notat glos. 1. in c. 2. de pręben. Et eò ma-
gis, quia in cap. 1. ead. dist. sic legitur: Decreuit
S. Synodus nullum deinceps clericum possessio-
nes conducere, aut negotijs sęcularibus se miscere.
Dictio autem, *nullum*, cùm sit vniuersalis nega-
tiua, vtiq; non admittit restrictionem ad clericos
beneficiatos, ad glos. in Clem. 1. in ver. Nullius, de
pręben. Rom. cons. 199. n. 2. & Crauet. cons. 809.
num. 4. vers. Sexto, & cons. 294. num. 5. Ad idem
textus in cap. 1. 14. quæst. 4. vbi dicitur: Nouerint
clerici ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio,
vel cupiditate cessandum: quod si cessare noluc-
rint, in quocumque gradu sint positi, mox à cleri-
calibus officijs abstinere cogantur: nam dictio illa
effrænata, *quocumque*, similiter nullam patitur
restrictionem, cap. Solitæ, & ibi glos. vlt. supra,
de maior. & obed. Archid. in cap. Si tibi absenti,
col. 2. in verb. Quicumque, de præben. lib. 6.
Secundò, pondero textum in cap. Fornicari, 88.
dist. vbi dicitur: Antequam ecclesiasticus quis sit,
licet ei negotiari; facto iam non licet. Sed per
solum clericatum quis efficitur ecclesiasticus, & de
foro ecclesiæ, licet beneficium non sit adeptus, vt
patebit infra num. 90. Ergo eidem negotiari non
licet.
86 Tertiò, ad idem pondero textum in cap. 2. infra
de clerico venatore: vbi venatio, quæ in hoc cap.
circa fin. connumeratur inter negotia sæcularia,
omnibus seruus Dei interdicitur. Serui autem
Dei dicuntur quicumq; in sortem Domini vocan-
tur: & sic clericali charactere insigniti, etiam
non beneficiati, cap. Duo sunt, 12. quæst. 1. cap.
Cleros, & cap. Clericos, 21. dist. & notant in d. c. 2.
glos. vn. & Hostien. num. 2. & plerique alij.
Et confirmatur, quia Concilium Tridentinum
in cap. 1. sess. 22. Dum innouat Summorum Pon-
tificum, & Conciliorum Sanctiones de sæculari-
bus negotijs fugiendis, loquitur de clericis in sor-
tem Domini vocatis. Quæ quidem verba vt prę-
dixi conueniunt omnibus clericis etiã primę ton-
surę, & beneficium non habentibus.
Quartò argumentor à ratione cessante: nam
clericis indulgetur vt possint esse Aduocati in foro
sęculari propter necessitatẽ sustentationis, d. c. 1.
de postul. Sed hæc necessitas cessat siue ex benefi-
cio, siue aliundè sustenentur, cap. Episcopus, in
fin. de præben. Ergo & indultum cessare debet, c.
Quod ex necessitate, 1. q. 1.
87 Quintò, considero rationes, ob quas clerici pro-
hibentur negotiari: præcipua enim ratio est, quę
ponitur in hoc capitulo, videlicet, quia secundum
verbum Apostoli nemo militans Deo implicat se
88 negotijs sęcularibus. Hęc autem verba vtique
comprehendunt etiam clericos non beneficiatos,
quia cum primum quis clericali tonsura initiatur,
Dei, seu cęlestis militię miles efficitur, vt est text.
in cap. Christianis, 11. q. 1. in c. Degradatio, de
pręben. lib. 6. & scripsi plenius in cap. Cum con-
89 tingat, n. 129. supra de ætat. & qualit. Secunda ra-
tio est, quia clerici sunt ex illo genere Christiano-
rum, quod mancipatum diuino officio, & debitũ
contemplationi, & orationi ab omni strepitu tem-
poralium cessare conuenit; quę sunt verba textus
in cap. Duo sunt genera, 12. qu. 1. Ex hoc autem
genere proculdubio sunt clerici primę tonsurę
etiam non beneficiati; quod inde conuincitur ma-
nifestè, quia cum tonsurantur, deponunt capillos
& tondentur in signum superfluę curę temporaliũ
& hanc coronam habent ab institutore Ecclesię,
vt ibi subiungitur: & sic multò ante quam erecti
fuissent tituli beneficiales, vt probaui latissimè in
cap. Si quis sanè, à n. 15. sup. de pecul. cleric. Ter-
90 tia ratio, quia clerici non sunt de corpore Reipu-
blicę mundanę, sed ecclesiasticę, l. Placet, C. de
Episc. & Cleric. & cap. Fornicari, 88. dist. Et pro-
pterea non decet eos vacare negotijs mundanę
reipublicę, cuius corpori non sunt annexi, vt per
Abb. supra in rubr. circa med. vers. Secundò po-
test: & dictum est supra num. 30. & seqq. Dubitari
autem non potest quin minores clerici etiam non
beneficiati sint de corpore reipublicę ecclesiasticę,
& de foro ecclesię, cap. Nullus clericus, & per tot.
11. q. 1. cap. Quisquis, 17. q. 4. Ideoque Concilium
Tridentinum declarans fori priuilegium in cap. 6.
sess. 23. loquitur alternatiuè ibi, *beneficium eccle-
siasticum habeat, vel habitum, & tonsuram defe-
rens alicui ecclesiæ, de mandato Episcopi inseruiat.*
Et ita sufficit clericatus cũ prędictis requisitis etiã
sine beneficio, vt sępius censuit Sacra Congregatio
eiusdem Concilij Interpres. Quarta ratio, quia
clerici à diuinis officijs, quibus iugiter vacare de-
bent, per sęcularia negotia distrahuntur, c. Num-
quam, de consecr. dist. 5. cap. fin. ibi, *sæcularibus
potius negotiationibus, quam diuinis officij inten-
dunt*, supra de vita, & honest. clericor. & cap. Cle-
ricus, il primo, ibi, *absque officij sui detrimento*,
91. dist. Certum est autem etiam clericos primę
tonsurę, licet beneficiati non sint, per sęculares
curas auocari à diuinis officijs, quibus & ipsi sunt
addicti, vt clarè probatur in d. cap. Duo sunt, 12.
q. 1. Ideoq; S. Tridentina Synodus in c. 16. sess. 23.
Innouans canonem sextę Synodi Chalcedonensis
statuit, vt nullus in posterum ordinetur, qui illi ec-
clesię, aut pio loco, pro cuius necessitate, vel vtili-
tate assumitur, non adscribatur, vbi suis fungatur
91 muneribus, nec incertis vagetur sedibus, &c. Quin-
ta ratio, quę similiter ęquè viget in clericis bene-
ficiatis, ac non beneficiatis, est, quia negotiatio
vt plu-

vt plurimum sine mendacio, & periurio exerceri
non potest, cap. Eijciens, 88. dist. cap. Qualitas,
& cap. Negotium, de pœnit. dist. 5. glos. in Summa
circa fin. 14. q. 3. Io. Andr. in cap. 2. num. 2. supra
de fer.

92 Non obstat quod prohibitio negotiationis in
hac Decretali fiat Ministris Altaris Domini, qua-
les non videntur esse, nisi Presbyteri Diaconi, &
Subdiaconi, vt in cap. Tribus, de consecr. dist. 2.
vbi Clemens Papa; [Tribus gradibus, inquit,
commissa sunt Sacramenta Diuinorum Secreto-
rum, idest Presbytero, Diacono, & ministro, nem-
pe Subdiacono, vt glos. & DD. interpretantur.

Nam respondeo etiam inferiores clericos esse
ministros altaris Domini, licet non ita proximos,
93 & immediatos, sicut Presbyteri, Diaconi, & Sub-
diaconi: nam generaliter omnis ordo prout est Sa-
cramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramen-
tum Eucharistiæ, c. Perlectis, 25. dist. Concilium
Tridentinum sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 2. &
can. 2. & docet S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 3. art. 2.
q. 2. Et distinctio omnis graduum, & ordinum est
propter altaris sacrificium, in quo est consumma-
tio omnis diuini cultus, Turrecr. in cap. Cleros,
94 num. 16. vers. Secundo sic, 21. distinct. & in specie
Acolythus suggesta pro Eucharistia, & Calices
Diaconis præparat, vt in d. cap. Perlectis, §. Ad
Acolythum. Neque verò ad esse ordinis ecclesia-
stici, & Sacramentalis requiritur vt habeat mini-
sterium cooperatiuum in ipso actu consecrationis
Eucharistiæ, sed satis est, vt vel quoad ipsū Sacra-
mentū, vel quoad suscipientes cooperetur præpa-
rando, sicut clarè patet in minoribus ordinibus. d.
c. Perlectis, & c. Acolythus, cū trib. seqq. 23. dist. quæ
sunt formalia verba Præpos. in d. c. Cleros, n. 4. vers.
Nō enim, 21. dist. & declarat S. Th. in 4. d. dist. 24 q. 2.
ar. 1. q. 2. vers. Et ideò aliter dicendū: vbi latè prose-
quitur quomodo ministri singuli cooperentur me-
diatè, vel immediatè, vel in ordine ad ipsum Sacra-
95 mentū, vel in ordine ad ipsum suscipientes. Sed &
Conc. Trid. in c. 17. sess. 23. seriò præcipit vt singula
sacrorum Ordinum ministeria ab Ostiariatu ad
Diaconatum nonnisi per constitutos in dictis Or-
dinibus exerceantur. Ex quibus patet verba hu-
ius decretalis de ministris altaris Domini vtique
congruere etiam clericis minorum ordinum; & eo
magis, quia textus declarat de quibus ministris in-
tellexerit, dum subiunxit, de quibus ait Aposto-
lus, *Nemo militans Deo*, &c. Quę verba conueniunt
etiam clericis primę tonsurę, vt ostensum est supra
num. 87. & 88.

96 Non obstat d. cap. 1. de Postul. vbi clerici in mi-
noribus prohibentur esse Aduocati in foro sęcula-
ri, si stipendijs ecclesiasticis sustententur.

Nam primò responderi potest, inde non esse li-
citum arguere, vt si talibus stipendijs non susten-
tentur, possint esse Aduocati: quia argumentum
à contrario sensu non procedit, quando ipsius ar-
gumenti contrarium reperitur in iure expressum,
Io. Andr. in cap. Publicato, nu. 18. de elect. prout
reperitur hoc casu, vt patet in iuribus supra pon-
deratis num. 83. & seqq. Deinde respondetur il-
lum textum eò tantum respexisse, vt clerici indi-
cijs sęcularibus se non immisceant, nisi ex causa
necessitatis, vel pietatis. Et quamuis adiecerit
verba illa, *stipendijs ecclesiasticis*, tamen hoc ideò
videtur fecisse, quia de iure etiam ad minores or-
dines quis promoueri non debet sine titulo, vt est
casus in c. Non liceat, & ibi notat glos. 1. & Abb.
num. 1. & 2. supra de præben. & sic respexit ad id,
quod de iure esse debet. Sed tamen idem dicen-
dum est, si aliunde habeant sustentationem, quia
cum conditio illa, si stipendijs ecclesiasticis susten-
tentur, respiciat vnum, & determinatum finem,
scilicet vt non indigeant, vtique adimpletur per
æquipollens, vt l. vlt. §. fin. ff. Mand. & not. Bald.
cons. 51. Titius vendidit, num. 1. lib. 1. Ad hoc bo-
nus textus in cap. Episcopus, il terzo, de præbend.
ibi, [Nisi talis ordinatus de sua, vel de paterna
hæreditate subsidium vitæ possit habere.] Et est
ex mente Hostien. & aliorum quos retuli in cap.
Sicut te, num. 28. inf. eod. vbi omnino videas. Ac
demum responderi potest illam Decretalem esse
intelligendam in casu de quo loquitur, in quo vi-
detur esse aliqua specialis ratio permissionis quo-
ad minores clericos non beneficiatos, quia munus
aduocationis est valde vtile reipublicæ: nam Ad-
uocati non minus prosunt humano generi, quàm
si prælijs, atque vulneribus patriam parentesque
saluarent; vt dicitur in l. Aduocati, C. de Aduoc.
diuers. iudic. Et facit quod notat glos. in l. 1. §. Hoc
edicto, in verb. Certis personis, ff. de postulan. &
Abb. in cap. vlt. num. 1. eod. tit. Ab officio igitur
Aduocationis non videtur inferendum ad alia ne-
gotiationum genera quæ non ad publicam vtilita-
tem, sed ad priuatum lucrum ordinantur, cap. Se-
cundum instituta, infr. eod. quæ differentia est ex
mente Syluest. in ver. Clericus, 3. num. 1. vers. Cle-
rico igitur: iuncto vers. Nec secundo, & hic iunge
quæ de clericis minorum ordinum habentibus vn-
de viuant non ex beneficio, sed ex patrimonio
circa prohibitum Tabellionatus exercitium scripsi
in cap. Sicut te, num. 27. & seq. infr. eod.

97 Quæ opinio si vera est in terminis iuris commu-
nis, profectò redditur fermè indubitabilis ex non-
nullis Constitutionibus Summorum Pontificum.

Nam Pius IV. in Bulla 19. incipien. Decens esse
censentes, in Bullar. tom. 2. pag. 29. Declarat bona
quæcumque ex illicita negotiatione acquisita per
quosuis clericos tam sæculares, quàm regulares
etiam in sacris Ordinibus constitutos cuiuscum-
que status, ordinis, & conditionis fuerint, tamquā
spolia ad Cameram Apostolicam pertinere. Pon-
dera verba, *etiam in Sacris*: necnon verba *Cuius-
cumque ordinis*: quæ implicant, & includunt etiam
clericos in minoribus ordinibus constitutos. Item
pondera verba vniuersalia, & geminata: *quoscum-
que clericos, cuiuscumque status*, &c. quæ non pa-
tiuntur restrictionem ad beneficiatos, ex his, quæ
plenè tradit Aym. cons. 294. Verba transactionis,
num. 1. & per tot.

98 Item Pius V. in Bulla 42. incip. Romani Ponti-
ficis, in Bullar. tom. 2. pag. 238. statuit, vt à qui-
busuis Presbyteris, & clericis, quorum beneficia,
vel pensiones non excedunt valorem annuum tri-
ginta ducatorum auri de Camera, nullum spoliū
exigi possit, dummodo tamen se ab illicita nego-
tiatione, & à sacris Canonibus prohibita absti-
99 nuerint. Ergo clericus habens pensionem etiam
infra ducatos triginta: tenetur ab illicita nego-
tiatione abstinere; alioquin subiacet spolio: & ta-
men habens pensionem non dicitur habere bene-
ficium, cum Constitutio loquatur alternatiuè de
beneficio, vel de pensione: & sic falsa est opinio
Hostien. & sequacium quod minores clerici non
beneficiati possint negotiari.

100 Itē Paulus V. in Constitutione 14 quæ incipit, In eminenti, Bullar. tom. 3. pag. 199. indulsit curialibus, incolis, & originarijs Vrbis etiam clericis, & in sacris presbyteratus ordinibus constitutis in ipsa Vrbe, & intra decem milliaria, vt de eorum bonis ibidem existentibus non fiat spoliū, etiam sub prætextu, seu causa illicitæ negotiationis. Certum est autem hoc indultum competere etiam Clericis minorum ordinum non beneficiatis, vt praxis obseruat: ergo circumscripto indulto posset eis fieri spolium ex causa illicitæ negotiationis.

Et ita seruatur de consuetudine; nam Commissarij, & Collectores spoliorum quotidie procedunt ex capite illicitæ negotiationis contra Clericos tam in sacris, quàm in minoribus ordinibus constitutos, siue beneficium ecclesiasticum habeant, siue non.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Non magnopere.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi exeuntes ad audiendas leges, vel Physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt, & alias pœnas incurrunt, de quibus hic.*
2 *Physica, idest medicina.*
3 *Regularis in sæculo admissus in Collegium Doctorum vtriusque Iuris an de sui Superioris licentia in eo interesse, & suffragari valeat. & n. seqq. vsque in finem.*
4 *Inobedientia regularis excluditur ex licentia Prælati petita, & obtenta.*
5 *Religiosus non est proprietarius, qui emolumenta Collegij non sibi, sed Monasterio lucratur.*
6 *Monachus ad vtilitatem Monasterij est capax donationis, legati, & hæreditatis tam ex testamento, quàm ab intestato. & n. 23.*
7 *Conciliaris materia dicitur quæ continetur in Canonibus à Concilio Trident. innouatis.*
8 *Regularis, qui in sæculo Iuri ciuili operam dedit, de sui Superioris licentia promoueri potest ad gradum Doctoratus.*
9 *Negotia sæcularia æquè prohibentur sacerdotibus sæcularibus, ac regularibus.*
10 *Presbyteri sæculares possunt esse de Collegio Doctorum Iuris ciuilis.*
11 *Collegium, in quo sunt pariformiter clerici, & laici in dubio censetur ecclesiasticum.*
12 *Collegium Doctorum vtriusque iuris quale censeatur.*
13 *Ius Canonicum est potentius, ac dignius Iure Ciuili.*
14 *Regulares possunt esse de Collegio ecclesiastico, seu Doctorum Iuris Canonici.*
15 *Theologiæ appellatione venit etiam scientia Canonica.*
16 *Regulares non habent velle, aut nolle, sed sunt mortui mundo, & seruo æquiparantur.*
17 *Declaratur. & n. 22.*
18 *Regularis ex sui Superioris licentia potest postulare pro sui Monasterij vtilitate.*
19 *Item potest esse procurator pro amico sui Monasterij etiam laico.*
20 *Præparantis, & præparati idem est iudicium.*
21 *Et iudex causæ præparantis est iudex causæ præparatæ.*
22 *Regulares retinent generis nobilitatem, ius sanguinis, ciuitatis, & Ciuitatis.*
24 *Regulares in materia fauorabili veniunt clericorum appellatione.*
25 *Religiosus ex sententia D. Thomæ potest esse de Collegio sæcularium Magistrorum.*
26 *Intellectus c. In nona actione, 16. q. 7.*
Professionis diuersæ homines an, & quando possint in eodem officio sociari. ibidem.
27 *De Collegijs diuersis an, & quando quis esse possit.*
28 *Parisiensium quorumdam error, qui statum Religiosorum mendicantium damnatum asserebant, confutatur à D. Thoma in Opusculo iussu Clementis IV edito, & ab eodem approbato.*

1 NON magnoperè. Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges, vel physicā,
nisi infra duos menses ad claustrum
redeant, excommunicati sunt, & in nulla causa patrocinari possunt, & in choro, Capitulo, & cæteris erunt vltimi, & sine dispensatione
2 Papæ non promouentur. Hoc dicit: & exponε physicam, idest medicinam, prout Doctores intelligunt, & colligitur ex littera ibi, *Sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus*, ad
hoc c. Ad aures, ibi, In arte physica, de ætat. &
qualitat. diuiditur in tres partes. Primò ponit
factum reprehensibile. Secundò id fieri prohibet,
ibi, *Vude ne*. Tertiò quadruplicem pœnam imponit, ibi, *Si verò antiqui habitis*. Desumpta est
hæc Constitutio ex canone nono Cōcilij ab Alexandro III. Turonis habiti anno 1163. quo Victor
Antipapa, eiusque fautores schismatici iudicio 17.
Cardinalium, & 124. Episcoporum excommunicati fuerunt: de hoc in c. 1. & ibi per glos. 1. infr.
de Schism. Refertur hæc ipsa Constitutio, declaratur, & extenditur ab Honorio III. in c. Super specula, infr. eod. vt ibi plenè dixi: item declaratur à
Bonifacio VIII. in c. 1. eod. tit. lib. 6.
3 Hic QVAERO præter alios: Supposito quod
in Collegio Doctorum vtriusque iuris ex præscripto litterarum Apostolicarum tam laici, quàm
Clerici admitti possint: item posito decreto Concilij Trid. c. 1. sess. 22. & c. 1. & 2. sess. 25. de regul.
An Doctor in sæculo semel in ipsum Collegium
admissus, si postea Religionem capacem bonorū
in communi profiteatur, ex sui Superioris licentia eidem Collegio interesse, atque in eo suffragari valeat.
Cum nuper hoc dubium fuisset in S. Congregatione Concilij propositum, quod pertinet ad c. 1.
& 2. sess. 25. de regul. contra regulares inobedientes, & proprietarios. S. Congregatio censuit decreta illa non obstare regulari, quo minus ad d.
Collegium accedere, atque in eo suffragari queat:
4 nam inobedientia tollitur ex licentia Superioris
petita, & obtenta, c. Religiosus, de testament. lib. 6.
& Clement. Religiosis, eod. titulo: & vitium pro-
5 prietatis excluditur ex eo, quod emolumenta inde prouenientia religiosus non sibi, sed Monasterio lucratur, c. Cum ad Monasterium, §. Prohibemus, supra de stat. Monachor. cum suis concor-
6 dantibus. Vnde videmus ad vtilitatem Monasterij Monachum esse capacem donationis, legati,

ti, & hæreditatis tam ex testamento, quàm ab in-
testato, vt in Auth. de Sanctiss. Episcop. §. Sed &
hoc præsenti, coll 9. Auth. Nisi rogati, C. ad Tre-
bell.l.Deo nobis, §.1. C.de Episcopis, & Clericis,
& c.In præsentia cum materia, supra de probat. Et
quo ad hoc cùm nulla alia subsit difficultas, non
7 videtur esse opus vberiori disputatione. Sed quod
spectat ad c.5. sess.22.§.Cõgregatio tametsi maio-
ri parte existimauerit petendam esse dubij solu-
tionem à iure communi, cùm Concilium ibi nihil
noni statuat, sed tantum innouet sacros Canones
contra Clericos sæcularibus negotijs se immiscē-
tes: tamen quia hæc admissio in Collegium si
prohibetur à sacris Canonibus, vtique etiam
prohibetur à Concilio illos innouante, secundum
theoricam Aretini cons. 36. Videtur, n. 18 Idcir-
co operæpretium putauit hunc articulum diligen-
ter examinare: difficultas igitur huc tantum ver-
titur, An ex sacrorum Canonum dispositione Re-
gularis de licentia Superioris in dictum Collegiũ
vtriusque iuris admitti, & suffragari possit.

Ad quod videtur affirmatiuè respondendum;
nam duobus modis potissimum ius commune vi-
deri potest obstare regulari quo minus possit ad-
mitti: idest aut ex parte ipsius admissionis, quæ
veluti negotium sæculare censeri debeat religiosis
interdicta: aut ex parte ipsius regularis, qui cum
sit mortuus mundo, perdiderit per professionem
ius illud, quod in sæculo acquisierat interessendi
Collegio, atque in eo suffragium ferendi; sed neu-
tro modo ius commune obstat: & quidem non
ex parte admissionis in Collegium; quia etsi re-
gularibus tamquam sæculare negotium prohi-
beatur auditio iuris ciuilis, vt hic iuncta declara-
tione c.Super specula, infr.eod. tamẽ hæc prohibi-
tio vti pœnalis ad alios casus non extenditur, vt
clarè probatur in c. Vnico, eod.tit. lib.6. & scripsi
plenius in prædicta Decretali Super specula, à n.
13. vsque ad n.18. vnde videmus eam non habere
locum in docentibus, seu interpretantibus leges
8 ciuiles, vt patebit infr.n.19. Et ob eamdem ratio-
nem qui in sæculo iuris ciuilis studio operam de-
dit, non prohibetur ex sui Superioris licentia
promoueri ad gradum Doctoratus eiusdem iuris,
vt pluribus respondit Calder. cons.2. An Abbas,
de Mag. & sequitur Felin. in c. Cum dilecta, n.19.
de rescript. Vnde quemadmodum prohibitus au-
dire leges non censetur prohibitus obtinere gra-
dum Doctoratus in iure ciuili, sed potest Colle-
gium ingredi pro huiusmodi gradu adipiscendo:
ita nec debet censeri prohibitus eumdem gradum
alijs conferre, & ad hunc effectum Collegio in-
teresse, cum minor videatur ratio prohibitionis
in collatione gradus actiua, quàm passiua, argu-
mento textus in cap. Si celebrat, de Cler. excom.
minist.

9 Ad hæc negotia sæcularia, & in specie auditio
iuris ciuilis æquè prohibetur sacerdotibus sæ-
cularibus, atque regularibus, vt patet in d.c. Su-
10 per specula infr.eod. Sed ingressus in Collegium
vtriusque iuris non prohibetur sacerdotibus sęcu-
laribus: ergo nec regularibus. Minor probatur
non solum ex fundatione huius Collegij, in quo
ex forma litterarum Apostolicarum etiam Pres-
byteri, & Episcopi admitti possunt; sed etiam ex
dispositione iuris communis; quia prohibitio d.
c.Super specula cùm loquatur in suo speciali casu
audientium leges ciuiles, extendi non debet ad
hunc casum admissionis in Collegium Doctorum
iuris ciuilis tamquam diuersum, ad l. Papinianus
exuli, ff. De minoribus, & l. fin ff. De calumniat.
cũ simil. & deducitur ex d c.Vnico infr.eod.lib.6.
& ita in his terminis presbyteros sæculares de
iure communi non prohiberi in huiusmodi Col-
legium admitti, respondit Aluar. cons. 30. lib.2.
tom.1. secundum nouam impressionem.

11 Quibus accedit, quod hoc Collegium cum sit
mixtum pariter clericorum, & laicorum, in du-
bio censeri debet ecclesiasticum; quia magis di-
gnum trahit ad se minus dignum, c. Quanto, de
Iudicijs, iuxta doctrinam Barthol. in l.fin. nu.15.
ff.de Colleg.illic, quam sequitur Abb. in c. Ex lit-
teris, n.3. de Constit. Syluestr. in ver. Collegium,
in princ. & Couarr.pract quæst.c.36 n 5. vers. Ter-
tiò; quod absque dubio procedit vbi est fauor
magis digni vt trahat, & non trahatur, vt in hac
specie, Put.decis.157.n.6. lib.3. imo eo casu præ-
fertur magis dignum, etiamsi minus dignum ex-
cedat in quantitate, vel numero, vt scripsi latissi-
mè in c.Cum propter, à n.53. vsque ad n.74 supra,
de Iurepatr. & probatur in c. Per tuas, de Arbitr.
vbi patet posse compromitti de re spirituali in
duos laicos propter adiunctionem vnius clerici, &
in alijs concordantibus ibi positis.

12 Rursus cum Collegium hoc mixtum sit Docto-
rum iuris canonici, & iuris ciuilis, videtur esse
Collegium Canonistarum; quia mixtum ex dua-
bus naturis assumit sibi naturam à potentiori, &
digniori, vt notat Abbas per illum tex.in c. De
Iure in 1.not.vers. Item ex hoc, de Iurepatron. &
Lambert. post eum in tractatu illius tituli, lib.1.
13 part.2. in 4. quæst. princ. art. 3. n.2. Nec dubitari
potest quin ius Pontificium sit potentius, ac di-
gnius Iure Cæsareo, vt in c.1. cum ibi notatis per
Hostien.n.2. in ver. Adiuuantur, Io. Andr. n.2. &
Doctores infr. de noui operis nunciatione. Quod
14 cum ita sit, quatenus etiã religiosi de iure prohi-
berentur esse de Collegio laicali, seu Doctorum
iuris ciuilis, & hoc intelligeretur esse negotium
sæculare clericis regularibus interdictum, quod
negatur: tamen non prohibentur esse de Collegio
ecclesiastico Doctorum iuris canonici; alioquin
nec esse possent de Collegio sacræ Theologiæ,
contra rationem expressam in d.c.Super specula,
vers. Quia verò Theologiæ studium cupimus am-
pliari, infr eod.& contra text.in c.penult. & c. fin.
15 infr.de Magistris. Quinimo Theologiæ appella-
tione, de qua loquitur prædicta Decretalis, Super
specula; venit etiam scientia canonica, vt ibi no-
tat Abbas n.7 facit textus in c.Qualiter, & quan-
do, il secondo de Accusat. in c.Nimis, de Iure iu-
rand. & in c.1.cum ibi notat.de Iuram.calumn.

16 Sed neque ex parte ipsius regularis videtur
prohibita huiusmodi admissio in Collegium Do-
ctorum iuris ciuilis; nam etsi religiosus non ha-
beat velle, aut nolle, c. Quorumdam, & c. Si reli-
giosus, de elect. lib 6. habeaturque pro mortuo,
c.Placuit il secondo, 16. q.1, c. Cum dilecta, & ibi
Felin. n.25. supra de Rescript. & seruo æquipare-
tur, c. Exijt, qui seminat, §. Ad hæc cum fratres,
de verbor.signif. lib.6. & notat Innoc. in c. Cum
17 olim, il secondo infr. de Priuilegijs. Tamen
huiusmodi regulæ, & aliæ consimiles procedunt, si
religiosus consideretur quantum in se est, præscin-
dendo à Prælati sui auctoritate: secus autem si
consideretur in ordine ad superiorem, ac suppo-

sita eius licentia, vt probatur in c. Religiosus, de testam. in 6. & in Clem. Religiosis, eod tit. vbi religiosus executor ab aliquo deputatus non potest, cum velle, vel nolle non habeat, huiusmodi officium suscipere, nisi à Superiore suo petita super hoc licentia, & obtenta.

18 Vnde videmus religiosum, licet sit mortuus mundo, multa tamen negotia gerere posse de licentia Prælati; nam & postulare potest pro sui
19 Monasterij vtilitate, c.2.de Postol.Quinimo & pro amico Monasterij, etiam laico potest esse procurator, vt post Innoc. & alios tradit Ludouic. Roman. singul. 278. & in specie potest adipisci gradū doctoratus in iure ciuili, vt superius diximus n.8. Rursus potest docere ius ciuile, secundum opinionem Abbatis in d c.Super specula, n.16. insr. eod. vbi concludit, [Prohibitionem, de qua hic, esse intelligendam de audientibus tantum, seu studentibus: legentes autem non putat incurrere has pœnas; quia verba illis non conueniunt; & à verbis Constitutionis pœnalis non est recedendū, præsertim quia in eis non procedit ratio, quæ militat in addiscentibus; nam addiscens, vt ipse ait, videtur moueri malo zelo, scilicet vt inuoluatur rursus actionibus mundanis in patrocinando, & similibus: sed ille, qui priua scientiam istam didicitam docet, non facit vt inuoluatur actionibus mundanis; imo communicat alijs scientiam in se bonam: & necessariam ad regimen orbis.] Hæc ille. Neque huic opinioni aduersatur littera huius textus, ibi, Ad legendas legem, vel physicā; quia Papa in d.c.Super specula, intellexit, & declarauit hæc verba de audientibus, non autem de legentibus, seu docentibus. Et sententiæ Abbatis adhærent ex Recentioribus, Nauar. in man. c.27. n.116.in fin. Tolet.in summ.lib.1.c.38. n.6. & latius Suarez tom.5.in 3.part.disput.23.sect.3. n.27. hunc articulum diffusè examino in d c. Super specula, à n.18. vsque ad n.21. & n.37. vsque ad n.45. Ex eo autem, quod regularibus non sit prohibitum docere ius ciuile, sequitur vt nec etiam sit prohibitum suffragari pro gradu eius facultatis
20 adipiscendo: etenim qui potest præparare ad gradum doctoratus docendo, potest etiam suum ministerium impertiri in eo gradu consequēdo, cum idem ius sit in præparato, quod in præparante. l.In argento, & l.Si vxori, §.fin. ff. de auro, & argento leg. & è conuerso, vt in l.3. §.1. ff. de liber.
21 exhiben. Ideoque videmus iudicem causæ præparantia esse iudicem causæ præparatæ, vt notat Baldus in l.Ordinarij, col.2.C.de rei vend.& Felin. post eum in c. Parochianos, n.5. infr. de sent. excomm. facit tex.in l.Quominus, ff.de fluminibus, & in l.1. §. Cœpisse, ff. de Pollicitation. Deinde
22 considerandum est propositionem illam, quod regularis sit mortuus mundo, non habeat velle, vel nolle, & his similia vindicare sibi locum in his tantum negotijs, quæ solis laicis conueniunt, non autem in his, quæ competunt promiscuè tam laicis, quàm clericis. Ideoque regularis retinet generis nobilitatem, Bald.in c.Cum in magistrum, de elect. item ius sanguinis, Abbas in c.Quia nos, n.2. de testam. item ius suitatis, Alex. in l. Sub conditione, in 2.not. ff.de liber. & posthum. item ius Ciuitatis, Bart. in l.1. n.10. ff. Ad municipal. omneque ius succedendi de iure ciuili. Et ideo
23 postquam in l. Deo nobis, C de Episcopis, & Clericis dictum fuerat religiosos esse mundo mortuos, statim in §.1. decernitur eos habere ius succedendi in beneficium Religionis. At ius succedendi ad collegium, atque in eo suffragandi competit communiter tam clericis, quàm laicis tum de iure communi, tum ex fundatione collegij, de quo agitur, vt sæpius repetitum est: ergo quoad hoc non habent locum regulæ, quod regularis sit
24 mundo mortuus, & aliæ huiusmodi. Præterquam quod cum ex tenore litterarum Apostolicarum in hoc collegium admitti possint etiam clerici, imo & Episcopi, censentur vocati etiam regulares, qui in materia fauorabili veniunt clericorum appellatione, c.Duo sunt genera, 12. q.1. & notat Abb. in rubr. de Vit. & honest. cler. n.15.

25 Vltimò hanc opinionem videtur apertè sequi D. Thomas opusc. 19. de Perfect. vitæ spiritualis c.3. vbi ex professo quærit, an religiosus licitè possit esse de collegio sæcularium magistrorum, & determinat posse de suorum Superiorum licentia, & pluribus rationibus confutat errorem quorumdam Parisiensium, qui contrarium asserebant.

26 Nec secundum eum obstat tex. in c. In noua actione, 16. q.7. vbi cauetur, vt in vno eodemque officio non debeat esse dispar professio; eo quod cohærere, & coniungi non possint quibus studia, & vota sunt diuersa; quod etiam lege Diuina prohibetur dicente Moyse Deuter. 22. *Non arabis in boue simul, & asino*, idest homines diuersæ professionis in vno officio simul non sociabis, vt exponitur in d c. In noua. Siquidem hoc procedit quantum ad illud, in quo diuersificantur, veluti vt laici, & clerici socientur in his, quæ pertinent tantum ad officium clerici, seu vt religiosi communicent laicis in illo, in quo sæculares à religiosis diuersificantur, secundum illud ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus*. At collegium, de quo agitur, est religiosis, & sæcularibus commune, & in eo adunantur homines ad hoc, in quo religiosi, & sæculares non distinguuntur, vt ex prædictis patet: ergo nihil obstat quominus in eo religiosi simul, & laici conuenire possint. Sic respondet Diu. Thomas in d.c.3. col.4. vers. Ad id, quod primò obijcitur. Item
27 non obstat, quod vnus, & idem non possit esse de diuersis collegijs, nisi fortè per dispensationem; multo igitur minus religiosus, qui est de collegio suæ religionis, poterit esse de collegio sæcularium magistrorum. Hoc enim debet intelligi de collegijs ecclesiasticis perpetuis; quia vnus non potest esse canonicus in duabus Ecclesijs absque dispensatione: vnde dicitur 21. q.1. Clericus ab instanti tempore non numeretur in duabus Ecclesijs. At non habet locum in duobus collegijs, quorum vnum sit perpetuum, & aliud temporale; ideoque qui est de collegio alicuius Ciuitatis, quandoque est ad tempus de collegio commilitantium in vno exercitu; & qui est de collegio alicuius familiæ, potest ad tēpus aliquibus sociari in aliquo hospitio; collegium autem magistrorum non est collegium perpetuum, sed temporale; non enim collegiales eò conueniunt, vt perpetuò ibi morentur, sed vadunt, & redeunt pro libito: ergo nihil prohibet eum, qui est de religioso collegio perpetuo, simul esse de collegio scholastico; ita D.Thom. vbi supra, vers. Ad id quod tertiò obijcient; vbi ad hanc obiectionem respondet etiam duobus alijs modis.

Nec

28 Nec est omittendum, opusculum illud supponi approbatum fuisse à Sede Apostolica, licet Decretum, seu litteras confirmationis non viderim, nam vt legitur in argumēto eiusdem opusculi 19. Cum tempore Sancti Ludouici Francorum Regis Guilielmus de S. Amore, Sygeriusque Magistri Parisienses, & multi sequaces in hunc incidissent errorem, vt Religiosorum Mendicantium statum dānatum asseuerent, librumque sacrilegum Clementi IV. obtulissent: Pontifex Ioanni de Vercellis Magistro Ordinis Prędicatorum dictum librum transmisit, pręcipiens vt eidem faceret responderi per Fratrem Thomam de Aquino, qui cum eundem librum erroribus plenum inuenisset, alium ipse librum veluti apologiam composuit, qui incipit: Ecce inimici tui sonuerunt: in quo errores huiusmodi confutauit. Atque hunc librum Summus Pontifex tanquam verè Catholicum approbans; librumque contrarium tanquam hæreticū, & nefarium damnans, ipsius Authores cum complicibus deposuit de Cathedra Magistratus, eosque de Parisiensi studio omni dignitate priuauit.

Eandem opinionē sequitur Augustinus Triumphus de Potestate Ecclesiæ, quæst. 105. art. 3.

Proposito in Sacra Congregatione Concilij suprascripto dubio, Responsum est pro Regulari, supposita tamen Superioris licentia, vt in quęstione, & dummodo emolumenta, quæ inde proueniunt, cedant in communem monasterij vtilitatem.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Secundum.

SVMMARIVM.

1 *Clericis, vel Monachis non licet lucri causa negotiari, & n. 8.*

2 *Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere, & n. 11.*

Possunt tamen nomine monasterij si propria non sufficiant, d. n. 11.

3 *Laicis non debet ecclesia titulo conductionis concedi. & n. 12.*

Declaratur, n. 14.

4 *Clericus negotiator mortaliter peccat; & si monitus non desistat, debet excommunicari.*

5 *Negotiatio, quæ non fit principaliter propter lucrū, non est Clericis, vel Monachis interdicta.*

6 *Artificium in quo differat à negotiatione, seu mercatura.*

7 *Ferrum ex vena deducere, colare, & distinguere, & aliò lucri causa asportare, non est negotiatio, sed artificium, de quo Monachi non tenentur ad gabellam.*

8 *Negotiatio, seu mercatura est clericis permissa ex causa necessitatis.*

9 *Si tamen victum sibi quærere possunt artificio, & labore manuali, eis negotiari non licet.*

10 *Artificium an liceat Clericis, vel Monachis lucri causa exercere.*

11 *Clericis non licet aliorum possessiones conducere nisi vrgente necessitate.*

Monachi nequeunt nomine suo aliorum possessiones conducere etiamsi subsit necessitas, sed nomine monasterij tantum, ibidem.

12 *Laicis locari non potest administratio ecclesiæ, nec decimæ, vel obuentiones.*

Nisi magna instante necessitate, n. 14.

13 *Sed bona temporalia, vel mola Ecclesiæ, item fructus decimarum possunt eis locari.*

1 SECVNDVM. Breue est: & continet tria dicta, quæ per se patent. Sed secundum Abbatem sic summari potest. Non licet Clericis, vel Monachis lucri causa negociari.
2 Hoc primo, Monachi nequeunt nomine proprio
3 conductas possessiones habere. Hoc secundo, Laicis non debet Ecclesia titulo conductionis concedi. Hoc tertio.

4 Nota primò ibi. *sub interminatione anathematis*. Clericum, vel Monachum, qui lucri causa negociatur, esse excommunicandum si monitus non desistat; hoc enim important illa verba, *sub interminatione anathematis prohibemus*, vt notat gl. vlt. in cap. vn. infr. de Sagitt. & dixi in cap. Non minus, in 8. notab. supra de immunit. ecclesi. Et hinc collige transgressores huius prohibitionis mortaliter peccare: alioquin percelli non possent excommunicatione quæ non fertur nisi pro culpa lethali, vt cap. Nemo Episcoporum, 11. q. 3. & ita per hanc rationem post Petr. de Palude, & S. Anton. tenet Sylnest. in ver. Clericus, 3. n. 3. & probaui plenius in c. 1. in vlt. not. sup. eod.

5 Secundò nota ibi, *Causa lucri*. A contrario sensu negotiationem, quæ non fit lucri causa, non esse Clericis, vel Monachis Interdictam; possunt enim vendere, & emere pro vt eorum necessitas exigit, vt hic in glos. 1. non tamen principaliter propter lucrum, secundum Abb. num. 1. Ad hoc Clem. Præsenti, de censib. & cap. Quamquam, cum ibi not. per Io. Andr. eod. tit. lib. 6.

6 Negotiari autem, seu mercari est rem emptam non mutatam lucri causa vendere. At verò rudem materiam, & illam per Industriam, & secundum regulam alicuius professionis, seu artis ad aliquam formam deducere, non est negociari, seu mercari: nec talia negotiatores, seu mercatores faciunt, sed artifices, qui secundum diuersas species artificij denominantur, veluti lanifices, textores, aurifices, & consimiles, vt est textus in cap. Eijciens, 88. dist. & notat glos. in summa ad fin. 14. q. 3. item glos. vn. in cap. Canonum, 14. q. 4. Butr. in cap. 1. nu. 2. vers. Solutio, & ibi etiam Abb. num. 6. vers. Intellige, supra eod. & idem Butr. hic num 5 & Anch. in 1. notab. Feder. de Sen. cons. 207. Nos Brissius, num. 2. & per totum, vbi loquitur in casu venæ ferreę, existentis in agro empto à Monachis Cistertiens. qui ferrum inde educebant, colabant, & subtilissimo artificio, ingenioque separabant, & aliò asportabant lucri causa: & consuluit Feder. illud esse artificium, non autem negotiationem, de qua soluenda sit gabella, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. final. supra de vit. & honest. clericor. & sequuntur illam decisionem Ferret. cons. 145. Quæritur, num. 4. & Episcopus Montis Marani in sua praxi Archiepiscopali Neapol. cap. 63. de cler. negotiat. num. 3. Ad quod tamen vide quę in oppositum congerunt Moderni in tractat. de effect. clericat. effect. 3. n. 107.

8 Et posita hac distinctione, vertitur in dubium, de qua negotiatione hoc capitulum intelligatur. Et quidem conueniunt omnes textum habere locum

cum in negotiatione propriè sumpta, seu mercatura. Hæc enim procuIdubio est Clericis, & Monachis probibita, si fiat ad lucrum, cap. Fornicari, & per totam, 88. dist. Secus si ea causa necessitatis, vt hic notat glos. 1. & glos. præalleg. in Summa, 14.
9 q.3. In hoc tamen aduerte, quia si Clericus vel Monachus posset sibi victum quærere artificio, non liceret ei mercaturam exercere, cessante scilicet necessitate; sed deberet potius proprijs manibus laborare, vt cap. Clericus victum, & cap seq. 91. dist. & cap. Numquam, de consecr. distinct. 5. & est ex mente D. Thomæ in 2. 2. q. 187. art. 3.

10 Artificium verò esse Clericis, & Monachis permissum etiam lucri causa non obscurè sentit hic Innoc. in princ. in ver. Lucri, vbi limitat hanc prohibitionem dicens, Nisi lucrum proueniat ex opere, vel re sua: & eum sequuntur Abb. Antiq. in princ. & Cardinal. n. 1.

Verum Abbas Siculus hic in prima quæst. no. 1. vers. Quinimò, intelligit, & benè, dictum Innocentij quando clericus operatur propter lucrum suadente necessitate, ita vt vltimus finis non sit lucrari, sed necessitati prospicere: aliàs non debet Clericus, vel Monachus solius lucri causa artificiũ exercere; quod secundum eum videtur probare textus si rectè ponderetur in d. cap. 1. vers. Nec iniustum negocium, supra eod. Et in hunc sensum intelligit præcitatam glossam, 14. quæst. 4. in summa, dum ait, in causa necessitatis permissum esse clericis negotiari: scilicet artificium exercendo, & proprijs manibus operando: & sequitur Redoanus de spolijs, q. 2. n. 45.

Ego autem sequutus Beatum Thomam in 2. 2. q. 187. d. art. 3. Assero Clericis, & Monachis licitum esse artificium ad victum parandum, ad otiũ fugiendum, ad concupiscentiam refrænandam, & ad eleemosynas faciendas, dum tamen non sordidè exerceatur, propter ea, quæ habentur in Clement. 2. de vit. & honest. cler. Sed si exerceatur ad merum lucrum, censeo non esse licitum, vt plenè probaui in d. cap. 1. in 6. not. & num. 46. cum pluribus seq. sup. eod. vbi videas. Et præter alios ibi allegatos hoc sentit Feder. de Senis in præallegat. cons. 207. num. 3. vbi admittit clericis, & religiosis non esse licitum artificium, nisi quando propriæ facultates non suppetunt, ex notatis 14. q. 3. in fine Summæ.

11 Tertiò nota ex secunda parte textus differentiã inter Clericos, & Monachos: nam Clerici possunt aliorum possessiones conducere: quod intellige vrgente necessitate, vt dixi satis in cap. 1. nu 6. 29. & 43. supra eodem: Monachi autem minimè, quia nomine proprio possidere non possunt, cap. Non dicatis, 12. q. 1. cum simil. Nomine tamen monasterij prohibentur conducere prædia aliena si propria non sufficiant: & propterea textus dum prohibet negotiationem in primo dicto, loquitur de Clericis, & Monachis: sed in secũdo dicto vbi prohibet conductionem, loquitur de Monachis tantum, innuens per hoc conductionem clericis indigentibus non esse interdictam, cum proprium eis liceat possidere: & ita hic declarat Innocentius in ver. Suo, Hostien. in princ. in ver. Nomine, Butr. n. 6. & alij communiter.

12 Vltimò nota quod habetur in tertio dicto, videlicet laicos non posse ad firmam habere ecclesias ipsas, seu illarum administrationem. Vnde nec decimæ, vel obuentiones possunt eis locari, vt cap. Vestra, supra de locat. & cap. Querelam, infra, Ne
13 Prælat. vices suas, Hostien. hic in fin. Sed bona temporalia, vel mola Ecclesiæ, & fructus decimarum bene possunt laicis locari, d. cap. Vestra, & hic per Butr. num. 6. & Abb. num. 2. vers. Tempo-
14 ralia. Instante tamen necessitate posset fieri concessio laicis etiam quoad ecclesiam, non quidem vt ipsam regant, sed vt per alios gubernandam procurent, vt firmat Io. Andr. in cap. Ex ratione, num. ... supra de ætat. & qualitat. quem sequitur Abbas d. n. 2. vers. Instante.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Relatum.

S V M M A R I V M.

1 *Monachi incorrigibiles de monasterio sunt expellendi, & monasterium reformari debet de Fratribus alterius Ordinis si de Monachis eiusdem Ordinis reformari non potest.*
2 *Exemplum malum Monachorum est contagiosum, & alios inficit*
3 *Maximè si proueniat à Prælato.*
4 *Regula est in præcepto.*
5 *Declaratur.*
6 *Monasterium reformari debet de Monachis eiusdem, vel alterius ordinis, nec transferri debet ad clericos sæculares, nisi in defectum regularium.*
Declaratur, n. 8.
7 *Ecclesia sæcularis potest ab Episcopo fieri regularis, sed non è conuerso, nisi deficientibus regularibus.*
8 *Conuentus parui statim transferri possunt ad clericos sæculares, nec seruandi sunt gradus cap. Inter quatuor, de relig. domib.*
9 *Conuentus, in quibus ali non potest competens numerus religiosorum, sunt incapaces reformationis, siue id contingat ob redituum tenuitatem, & n. 12. & n. 28.*
10 *Siue ob aëris intemperiem.*
11 *Siue ob infestationem prauorum hominum.*
13 *Conuentus parui, circumscriptis exemptionibus, reduci possunt ad statum sæcularem auctoritate Episcopi.*
14 *Ioannis Mauburni inuectiua in paruos Prioratus.*
15 *Generales Ordinum cur abstinuerint à dimissione paruorum conuentuum, & n. seqq.*
Bona suppressorum conuentuum cur non potuerint applicari maioribus monasterijs ibi existentibus: ibidem vers. Vel demum quia, & n. 20.
16 *Conuentus parui ab Innocentio X. suppressi in tota Italia, & Insulis adiacentibus, & n. 26.*
19 *Et bona ipsorum applicata pijs vsibus in ijsdem locis, vbi conuentus existunt, & n. 40.*
20 *Papa potest applicare bona paruorum conuentuum suppressorum alijs pijs vsibus etiam de potestate Ordinaria, & n. 36.*
21 *Monasteria ad quid fundata, & dotata.*
22 *Papa de potestate ordinaria non potest fundationibus monasteriorum derogare, & voluntates commutare.*
23 *Nec testamentum, vel contractum, aut aliam piam dispositionem rescindere.*
Declaratur, n. 36.
24 *Priuilegium ex causa onerosa transit in contractũ, qui à Principe reuocari non potest.*

Papa

25 *Papa non est propriè Dominus bonorum Ecclesiæ.*

26 *Contrarium. & n. seqq. vsque ad n. 36.*

27 *Papa non potest contra alias Ecclesias præscribere, & cur.*

28 *Papa habet plenitudinem potestatis singulariter, & vniuersaliter in omnibus Ecclesijs.*

29 *Potest res, & bona omnium Ecclesiarum Orbis administrare, & disponere pro libito voluntatis. & n. seqq. vsque ad n. 36.*

30 *Et facere Monachum testabilem de bonis monasterio acquisitis.*

31 *Et iura vni Ecclesiæ auferre, & dare alteri. & 36.*

32 *Dominium rerum Ecclesiarum propriè loquendo nō est apud aliquam Ecclesiam particularem, sed apud Christum. & n. 37.*

33 *Papa est Pater Patrum, & cum omni Prælato in potestate, & iurisdictione concurrit.*

36 *Papa ex iusta causa potest rem vni Ecclesiæ auferre, & alteri dare, & vltimas voluntates commutare.*

37 *Bona statimatque sunt donata Ecclesiæ, sunt immediatè acquisita Deo.*

38 *Donans prædium monasterio sub conditione, vt recedentibus Fratribus, prædium redeat ad donantem, illud non recuperat, si Fratres recedant de mandato Papæ.*

39 *Testatoris prohibitio ne pia eius voluntas possit per Papam commutari, non tenet.*

40 *Religiones plurimæ, & monasteria per Papam suppressa, & eorum bona alijs pijs vsibus applicata referuntur.*

41 *Historia suppressionis paruorum Conuentuum refertur. & n. seqq. vsque in fin.*

42 *Congregatio super statu regularium ab Innocentio X. instituta.*

43 *Constitutio pro numero personarum in singulis monasterijs præfigendo in Congregatione compilata.*

44 *Refertur.*

45 *Formula describendi statum cuiusque monasterij de mandato Congregationis confecta.*

46 *Bulla suppressionis paruorum Conuentuum Italiæ, & Insularum adiacentium in Congregatione compilata.*

47 *Refertur.*

48 *Causa suppressionis.*

49 *Suppressio, & reductio ad statum sæcularem.*

50 *Reseruatio facultatis Congregationis, & præseruatio iurium fundatorum.*

51 *Termini præfixio ad dimittendos Conuentus suppressos coram loci Ordinario.*

52 *Facultas regularium asportandi prophanam supellectilem.*

53 *Pœnarum adiectio.*

54 *Prohibitio faciendi Diuina in Conuentibus suppressis sub pœna interdicti.*

55 *Ordinariorum facultas expellendi regulares à Conuentibus suppressis. & cætera.*

56 *Deputatio sacerdotum sæcularium ad curam animarum dictis Constitutionibus incumbentem.*

57 *Applicatio bonorum.*

58 *Prohibitio erigendi noua loca regularia.*

59 *Declaratio intentionis Papæ prouidendi extra Italiam.*

Obstaculorum remotio. ibidem.

60 *Contrariorum derogatio.*

61 *Archiepiscopi Gnesnensis littera ad Innocentium X. pro extensione Bullæ instauranda, ad Regnū Poloniæ.*

62 *Littera Congregationis exprimentes nominatim Conuentus suppressos, & exquirentes Episcoporum, & Capitulorum sententias pro bonis applicandis.*

63 *Relationes applicationis bonorum Conuentuum suppressorum à Papa ad se relatas approbauit.*

64 *Littera circulares super grancijs, & membris etiam Curatis Monasteriorum.*

65 *In grancijs, & membris Monasteriorum habitare non possunt regulares sacerdotes, sed conuersi tātum pro bonorum administratione.*

66 *Missa in cappellis granciarum quando, & à quibus celebranda*

67 *Cura animarum in grancijs, & membris Monasteriorum exerceri non potest per regulares, sed per Vicarios perpetuos, vel amouibiles ab Ordinario deputandos.*

Granciarum bona reseruantur ipsarum monasterijs, ibidem.

68 *Canonicorum regularium Lateranensium granciæ, & parochiales ab Innocentio X declarantur comprehendi in eius Bulla Instauranda.*

69 *Conuentus plurimi primùm suppressi, ac deinde ex rationalibus causis à Papa Religionibus constitutis.*

Regulares de iure facultatem non habent vniendi Ecclesias, etiam sibi pleno iure subiectas. ibidem, vers. Præterea.

Vnio paruorum Conuentuum eiusdem Religionis in eodem loco existentium qua lege facta fuerint. ibidem.

70 *Decretum Innocentij X. super subiectione nonnullorum Conuentuum iurisdictioni Ordinarij loci refertur & n. seqq.*

71 *Conuentus suppressi, & postea Religionibus restituti subijciuntur Ordinario quamdiu actu non alunt duodecim religiosos.*

72 *Quod si non alant quatuor sacerdotes, & duos conuersos, gratia restitutionis nulla est.*

73 *Conuentus numquam suppressi, in quibus nō aluntur ad minus quatuor sacerdotes, & duo conuersi, sunt subiecti iurisdictioni Ordinarij loci.*

74 *Decretum Vrbani VIII. super monasterijs erectis cum pauciori numero, quàm duodecim religiosorum præseruatur in Decreto Innocentij X Vt in paruis.*

75 *Licentias recipiendi nouitios Cōgregatio multis Religionibus concessit ante diem 22. Iulij 1652. sed postea abstinuit de mandato Papæ vsque ad diem 3. Iulij 1654.*

76 *Licentiam recipiendi nouitios post diē 3. Iulij 1654. quæ Religiones obtinuerint.*

77 *Decreta S. Congregationis super statu regularium pro nouitijs recipiendis & n. seqq vsque in fin.*

Conuentus à Congregatione designati pro nouitiatibus, & professorijs. n. 57.

78 *Licentia recipiendi nouitios infra numerum præfixum in qualibet prouincia.*

79 *Examen nouitiorum. & n. seqq.*

80 *Ætas in nouitijs, clericis, & conuersis quæ.*

81 *A nouitijs nihil recipiendum, excepto victu, & vestitu tempore probationis.*

82 *Nouitij post professionem in professorio sunt collocandi.*

83 *In nouitiatibus, & professorijs Superior, & familia a quibus constitui, & amoueri possit.*

84 *Vita communis in nouitiatibus, & professorijs exactè obseruanda*

RELA-

1 RELATVM. Monachi incorrigibiles de
monaſterio expellentur, & reformabi-
tur monaſterium de fratribus alterius
Ordinis, ſi de Monachis eiuſdem Ordi-
nis reformari non poteſt. Hoc dicit ſecundum Io.
Andr. cui ſubſcribunt Butr. Card. Anchar. Abb. &
Io. de Anan. & ſunt duæ partes; In prima exceſſus
narratur, In ſecunda corrigitur ibi, *Ideoque*.
2 Nota primò ibi, *Et alios exemplo ſuo corrum-
punt*. Malum exemplum Monachorum eſſe con-
tagioſum, & alios inficere: polluitur enim ex vno
peccatore populus; & ſic ex vna oue morbida
vniuerſus grex inficitur, ſic ex vno fornicante, vel
aliud quodcumque ſcelus committẽte plebs vni-
uerſa polluitur, quæ ſunt verba cap. Sed illud, 45.
diſt. & in exemplum culpa vehemens oſtenditur,
quando pro reuerentia Ordinis peccator honora-
tur, dicit text. in cap. Nemo, 83. diſt. Quod maxi-
3 mè procedit ſi malum exemplum prouenit à Præ-
lato; nam vt legitur in cap. Præcipuè, 11. q. 3. [Sci-
te Prælati debent, quod ſi peruerſa vnquam perpe-
trant, tot mortius digni ſunt, quot ad ſuos ſubdi-
tos perditionis exempla tranſmittunt.] confert
Conc. Trid. c. 1. ſeſſ. 25. & c. 1. ſeſſ. 24.
4 Secundò, nota ibi, *Capellas*. Regulam eſſe in
præcepto, prout hic notat Bernardus poſt caſum,
& in gloſ. t. & patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. de Regu-
lar. c. 1. vbi præcipitur, vt omnes regulares tam
viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt,
præſcriptum vitam inſtituant, & componant; ſed
Hoſt. hic, & Io. Andr. n. 5 Butr. n. 4 & Anchar. n. 3.
5 dicunt hoc verum eſſe indiſtinctè quoad tria ſub-
ſtantialia, de quibus notatur in cap. Ex parte, ſup.
de Regul. & quoad ea, quæ continentur in t. Cum
ad monaſterium, ſup. de Stat. Monach. omnia ve-
rò alia, quæ habentur in regula, non putant eſſe
in præcepto; alioquin vix vnus de quatuor Mo-
nachis ſaluaretur. Et ſubdit Ioan. Andr. per hoc
commendari regulam Prædicatorum, per quam
tranſgreſſores Conſtitutionum ad pœnam obli-
gantur, ſed non ad mortale in his, quæ per ſe non
ſunt mortalia: de Fratribus autem Minoribus re-
mittit ad Clem Exiui, §. Cum igitur, & §. ſeq. de
verb. ſignif. ſed tu in hoc articulo pleniùs diſtin-
gue, vt optimè hic per Abb. num. 6. & adde quod
ſcripſi in cap. Explicari, n. 4. & ſeq. ſup. de obſeru.
ieiunij.
6 Vltimò nota ex textu caſum ſingularem; in quo
per Epiſcopum poteſt alterari ſtatus Eccleſiæ re-
gularis; nam ſi non poteſt reformari de Monachis
eiuſdem Ordinis, vt hic. Quid ergo ſi non repe-
riantur regulares etjam alterius Ordinis? dicit
Io. Andr. & Abb. poſt eum n. 3. quod tunc poterunt
inſtitui ſæculares per cap. Inter quatuor, ſup. de
Relig. domib. vbi probatur: in hoc tamen ſeruan-
di ſunt certi gradus. Primò enim monaſterium
reformari debet de regularibus ipſius monaſterij;
ſecundò in defectum eorum, de religioſis eiuſdem
Ordinis; tertiò deueniendum eſt ad regulares al-
terius Ordinis; & poſtremò in defectum omnium
regularium, poterunt ibi inſtitui clerici ſæculares,
vt hic per Hoſt. n. 3. in ver. Reformari, & Abb. n. 5.
vbi ait; [Dic ergo, quod primò debent induci
Monachi monaſterij ad obſeruandum, vt hic, &
ſi ſint incorrigibiles, debent reformari de Mo-
nachis eiuſdem Ordinis ſi haberi poſſunt, vt hic;
& in defectum debent aſſumi de alio Ordine, om-
nibus autem deficientibus, recurrendum eſt ad
7 Clericos ſæculares, vt in d. cap. Inter quatuor, &
ſic eſt caſus, in quo poteſt Epiſcopus Eccleſiam
regularem reducere ad ſtatum ſæcularem.] Hæc
Abb. quos gradus poſuerunt etiam in eod. cap. In-
ter quatuor, gloſ. vnica, Hoſt. n. 2. in ver. Defectum,
& diſtinctiùs Io. Andr. eod. num. in ver. Ordinarij,
Butr. n. 5. Card. in fin. Abb. n. 1. verſ Oportet ta-
men, & Io. de Anan. n. 2. verſ. Et conſidera. Quam-
obrem quamdiu monaſteria per regulares rema-
nere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares
Clericos transferenda, quæ ſunt verba Innocen-
tij III. in d. Decretali Inter quatuor, de Relig do-
mib. & ibi plenè ſcripſit. Ad idem text. in cap. Poſ-
ſeſſiones, ibi, Non debes Eccleſias, in quibus Mo-
nachi miniſtrare conſueuerunt, clericis, vel laicis
aſſignare, ſupra, de reb. Eccleſ. non alien. ſemper
enim reformari debet Monaſterium de homini-
bus eiuſdem profeſſionis, ſi fieri poteſt, vt ait gloſ.
hic poſt caſum. Vnde Benedictus XII. in Bulla
Reformationis Monachorum Ordinis S. Benedi-
cti, quæ incipit, Summi Magiſtri, c. 34. Bullar. to. 1.
pag. 195. ſic ſtatuit: Si aliquod monaſterium ip-
ſius Ordinis, ſeu Religionis lapſum in Religione,
vel obſeruantia regulari patiatur, qui per Abba-
tem, vel alium adminiſtratorem, vel Monachos
eiuſdem monaſterij veriſimiliter reparari non
poſſit, auctoritate Apoſtolica aſſumantur de alio
monaſterio, in cultu eiuſdem Religionis vigente,
Monachi idonei, & ad dictum monaſterium lapſu
patiens tranſmittantur inibi quamdiu expediens
fuerit, moraturi, per quos lapſus huiuſmodi repa-
retur. Item in Concilio Calcedonenſi cap. 24. ſic
legitur: Quæ ſemel dicata ſunt monaſteria cum
conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuò mona-
ſteria, & res, quæ ad ea pertinent, monaſterijs re-
ſeruari oportet, nec poſſe ea vltra fieri ſæcularia
habitacula, refertur in cap. Quæ ſemel, 19. q. 3. &
concordat cap. penult. il ſecondo, & cap. Dudum,
18. q. 2. & Concilium Aquiſgranen. ſub Gregorio
IV. c. 18. Conciliorum tom. 3. par. 1. ſect. 2. pag. 351.
ibi: [Monaſteria diuinis ſolummodo cultibus di-
cata non debere ſæcularibus dari, & canonica pro-
dit auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum.]
Quinimò Othoni Imperatori cogitanti expellere
Monachos diſſolutè viuentes à monaſterio S. Pau-
li de Vrbe, & ibi Clericos ſæculares inſtituere,
apparuit noctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus
Paulus, eumque ſeriò admonuit, vt à propoſito
deſiſteret, & in propria vocatione reemendaret
corruptos, vt refert Card. Baron. ad annum Chri-
ſti 996. & dixi latiùs in d. cap. Inter quatuor, n. 8.
de Relig. domib. Et ex his collige differentiam
Inter Eccleſiam regularem, & ſæcularem: nam
Epiſcopus non poteſt regularem Eccleſiam tranſ-
ferre ad ſtatum ſæcularem, niſi in defectum regu-
larium eiuſdem, vel alterius Ordinis, vt ſæpiùs
repetitum eſt: at verò Eccleſiam ſæcularem be-
nè poteſt transferre in regularem fauore religio-
nis, vt in cap. Apoſtolicæ, de donat. & cap. Bonæ
rei, 12. q. 2. & in cap. Ad audientiam il ſecondo, de
Eccleſ. ædif. & ibi gloſ s. & Abb. hic n. 4.
8 Declara nunc notabiliter quod dictum eſt de
monaſterio non transferendo ad Clericos ſæcula-
res, niſi in defectum regularium, vt locum ha-
beat, ſi monaſterium, in quo regularis obſeruãtia
eſt collapſa, ſit tale, vt in eo ali poſſint tot Mona-
chi, ſeu religioſi, quot ſufficiant ad obſeruantiam
regularium inſtitutionum, cuiuſmodi erat mona-
ſterium

stetium de Brescia, de quo in hoc cap. & mona-
sterium S. Pauli, de quo sup. proximè: tunc enim
non debet statim reduci ad statum sęcularem, sed
priùs reformari debet ex Monachis ipsius mona-
sterij, aut eiusdem, vel alterius ordinis iuxta pro-
positam graduationem, & omnibus deficientibus,
transferri debet ad clericos sęculares, vt in prædi-
cta Decretali Inter quatuor. Secus verò si ob red-
dituum, & eleemosynarum tenuitatem monaste-
rium actu non alat, nec alere possit nisi paucos ali-
quot Religiosos, puta vnum, vel duos Sacerdotes,
& vnum, vel duos Conuersos: tunc enim illico ec-
clesia regularis potest fieri sæcularis, nec seruandi
9 sunt gradus, de quibus supra. Ratio est, quia im-
possibile est, vt reformationem in eo introducant
Regulares eiusdem, vel alterius ordinis, cùm locus
ipse sit incapax reformationis; non enim potest
ibi esse Chorus, nec studium, nec vita communis,
nec vlla regularis obseruantia, vt plenè habetur in
proœmio Bullæ Innocentianæ inferius relatæ n. 47.
neque huic malo occurri potest si regulares illi à
monasterio expellantur, & totidem in eorum lo-
cum subrogentur, quemadmodum præcipitur in
hoc cap. Quoniam in subrogatis eadem est causa
relaxationis: non enim ex vitio personarum viui-
tur sine Regula, sed ex vitio loci, qui regulam ser-
uari non patitur: quippe si à monasteriolo eijcies
duos, vel tres Fratres ibi commorantes, quamuis
subrogaueris meliores, tamen citò relaxabuntur
& isti, natura loci id operante, sicut contingit ha-
bitantibus in loco aëris insalubris: nam si sani sũt,
in morbum incidunt, si verò infirmi, morbus in-
grauescit, vt cap. Quorundam, 74. distinct. Addo
quod si in aliqua religione extarent exempli gra-
tia, ducenti parui Conuentus, & in quolibet ipso-
rum non degerent nisi tres, vel quatuor Fratres,
vtique si haberet locum hæc Decretalis, & tales
Conuentus, expulsis prædictis Fratribus, essent re-
formandi ex Fratribus eiusdem, vel alterius Or-
dinis, opotteret educere ex hac, vel alia religione
sexcentos, vel octingentos Fratres strictioris ob-
seruantiæ, quod esset non minus ridiculum,
quàm impossibile; & nihilominus futurum esset,
vt subrogati in numero tam exiguo ibi degentes,
paulatim in eumdem morbum relaxationis inci-
derent, & istis eiectis, iterum alij reformati forent
subrogandi, & daretur processus in infinitum; &
licet accidere possit, vt in aliquo paruo Conuentu
reperiantur interdum aliqui religiosi deuoti, &
boni exempli, tamen semper verum erit eos non
posse ibi in numero tam exiguo regularia instituta
obseruare, vt in cap. fin. de Capell. Monach. nec
expectandus est lapsus, sed præcauendus, c. Mo-
nachi, ibi, [Nec soli spiritualium hostium confli-
ctum expectent.] de stat. Monach. Melius enim
est occurrere in tempore, quàm post exitum vin-
dicare, l. 1. C. Quando liceat vnicuique sine iu-
dic, l. fin. C. Quibus caus. in integr. restitut.
Et quod dictum est de reddituum, & eleemosyna-
rum tenuitate, idem intelligas si ob aliam causã
in monasterio degere non possit competens nu-
merus religiosorum, puta ob aëris intemperiem,
iuxta textum in d. c. Quorundam, 74. dist. quam
ob causam suppressus fuit Conuentus Congrega-
tionis S. Ioannis à Carbonaria Ordinis S. Augu-
stini ciuitatis Carinolæ, in quo propterea degere
non consueuerant nisi duo, vel ad summum tres
fratres sine vlla obseruantia regularis disciplinæ,
licèt haberet annuos redditus ducatorũ ferè sex-
centorum, qui fuerunt applicati Seminario pro
alumnis eidem cælo assuetis cum ingenti lętitia
Episcopi Diœcesani, & totius cleri, & populi: &
idem contigit in Conuentibus S. Augustini, & Mi-
norum Conuentualium in oppido Atellæ Melphi-
tan. Diœcesis, qui à Superioribus promptè fuerunt
dimissi, & à Papa suppressi, quia etsi reditibus abũ-
darent, tamen ob cæli grauitatem erant Fratrum
sepulturæ, nec in eis morari solebant nisi duo, vel
tres Fratres. Quomodo igitur in tales Conuen-
tus induci potuisset reformatio ex Fratribus eius-
dem, vel alterius religionis, iuxta hoc cap. Idem-
que dicendum si Conuentus sit expositus depræ-
dationibus, & infestationibus prauorum hominũ,
de quo plurima afferri possent exẽpla, sed memo-
rabile fuit quod nuper accidit in Conuentu Mon-
tis Siluani Ordinis Carmelitarum diœcesis Pen-
nensis, qui cùm esset positus inter syluas ad ripam
fluminis Salini, euaserat receptaculum flagitioso-
rum hominum, qui iugiter ibi morabantur tam-
quam in asylo, adeout ex publicis attestationibus
etiam constiterit fuisse à latronibus captum quen-
dam insignem Ecclesiasticum, ac postea redem-
ptum aureis septingentis numeratis super Altari
maiori; qui sanè Conuentus, etsi pingues haberet
prouentus, tamen suppressus fuit, & data etiam
facultas Episcopo illum prophanandi, ac demo-
liendi, quia erat scandalum totius prouincię. Quę
quidem facultas data fuit quoque aliquibus alijs
Episcopis pro Conuentibus suppressis, & eorum
Ecclesijs existentibus in locis solitarijs, & limitro-
phis, ad quos facinorosi homines confugere con-
15 sueuerant. In talibus igitur Conuentibus, in qui-
bus ob exiguum Religiosorum numerum regula-
ria instituta seruari non possunt, non est seruan-
dus ordo graduationis superiùs propositus tam-
quam impossibilis, sed illico possunt supprimi, &
ad statum sæcularem reduci, & hoc innuit littera
dicti cap. Inter quatuor, de relig. domib. in illis
verbis. [Quamdiu monasteria per Regulares re-
manere potuerint ordinata, non sunt ad sęculares
Clericos transferenda.] A contrario enim inten-
dit, vt si ordinata remanere non potuerint per Re-
gulares, prout contingit in paruis Conuentibus,
vtique statim sint transferenda ad Clericos sęcu-
lares: & hoc similiter voluit glos. hic post casum;
quę dum dixit, monasterium semper reformari
debere de hominibus eiusdem professionis, im-
mediatè adiecit conditionem illam, *si fieri possit*,
innuens per hoc à contrario, vt si fieri non possit
prout accidit in his Conuentibus exiguis, non sit
necesse dictos gradus seruari, sed illico Clerici sę-
culares sint ibi instituendi, quia Canones non iu-
bent expectari exitum impossibilem, cap. Erit au-
tem lex, 4. dist. l. Titius, §. fin. ff. de excus. Tutor
l. Quę sub conditione, §. Quoties, ff. de condit.
institut. Bald. in l. Si ideo vitio, C. de his quibus.
vt indig. & directè hoc tenet glos. 1. in §. Quæritur,
post cap. Statuimus, 19. q. 3. cuius hæc sunt verba:
[Dicas ergo, quod de monasterio nunquam po-
test fieri sæcularis Ecclesia, vt hic dicitur, nisi enor-
miter viuant: tunc possunt Monachi remoueri, &
institui sæculares Canonici: tamen cum auctori-
tate Papæ, vt extra. Ne Cler. vel Monach. Rela-
tum, vel nisi ita sit, quod non inueniantur aliqui
de ordine illo, per quos possit locus ordinari, vt
extra, de Relig. domib. Inter. Vel nisi ita sit, quod

aliter non possit reformari locus ille, quàm per
13 Canonicos, vt extra de stat. Monach. c. Cum nobis, quæ est remota: quinimò circumscriptis exemptionum priuilegijs, quando monasterium aliter non potest reformari, reduci potest ad statum sæcularem etiam ab Episcopo ordinaria authoritate, vt notat Ioannes in cap. Si Episcopus, in glos. prima, 12. q. 2. & concordant Alanus, Tancredus, & Bernardus relati ab Archid. in cap. Statuimus, num. 4. circa fin. 15. q. 1. & hoc credit seruandum Io. Andr. in d. cap. Inter quatuor, in glos. 1. num. 3. de Relig. domib. & est de mente glos. primæ, ibi in verb. Ponerentur; & sequitur Abb. hic num. 5. Neque verò ex hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per se sanctæ sunt, & notissimum est quãtum ex monasterijs piè institutis, & rectè administratis in Ecclesia Dei splendoris, atque vtilitatis oriatur, vt in Conc. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 1. Sed solum notantur ipsi parui Conuentus, qui viris religiosis, ac zelum Dei habẽtibus semper fuerunt exosi, quippe qui illarum decori, & vtilitati semper magnoperè detraxerunt, itaut vulgare sit apud ipsosmet Prælatos regulares, Cõuentus paruos corrumpunt magnos. Vnde non immeritò in Bulla Innocentiana appellati sunt Vulpes paruulę, quę demoliuntur vineas. Hæc enim verba quamuis à quibusdam detractoribus temerè, ac per calumniam, malitiamque traducta fuerint ad religiones, tamen re vera non ad religiones, sed ad paruos ipsos Conuentus referuntur, imo à religionibus ipsis contradistinguuntur euidentissimè: nã in procemio Bullæ Pontifex primò inuehitur in paruos Conuentus, quod sint sine vlla regulari obseruantia, quod fiant receptacula flagitiosorum, & quod maiora monasteria inficiant; & postea subdit immediatè: Hæc quippe sunt zizania à religionum tritico separanda (ecce aperta contradistinctio Religionum, à paruis Conuentibus) Hæ sunt Vulpes paruulæ (scilicet Cõuentus parui) quę demoliũtur vineas (scilicet Religiones) hoc est fermentũ (idest parui Cõuentus) quod totã massam, idest religionẽ corrũpit. Et sanè cũ Innoc. animum induxisset has paruulas domunculas de medio tollere, & abolere, vtiq; oportebat eum illorũ malitiã, & perniciẽ exprobrare, sicut moris fuit prædecessorũ Pontificũ, qui cum aliquẽ ordinẽ supprimere, & extinguere voluerunt, illius quoq; abusus, & corruptelas palam edixerũt, vt videre est in procemio Bullarum extinctionis Ordinis Templariorũ, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambrosij, & S. Basilij Armenorum, de quibus infra n. 46.

14 Sed & Ioannes Maburnus Abbas Liuracensis in Belgio Ordinis Canonicorum Regularium vir admodum pius, & doctus, & scriptor antiquus, cuius meminit multa cum laude Posseuinus in Apparatu sacro, in Roseto exercitiorum spiritualium tit. 2. cap. 3. pag. 45. sic differit de paruis Conuentibus. [In paruis Prioratibus (si Bernardo, Hugoni, & Vmberto creditur) & religio annihilatur defectu obseruantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum obedientiæ imminuitur, continentia facilè periclitatur; vnde tales Prioratus parui non sunt nisi religionis dissipatio, Monachorum prostribula, & latrocinia Religiosorum. Religio enim semper in Congregatione seruatur in concilio iustorum, &
15 in adunatione, non in dispersione.] Hæc ille. Et propterea ipsimet Generales, & capita ordinum sæpius cogitarunt has regulares domunculas à religione abscindere, & in manibus Episcoporum dimittere; ad idq; obtinuerunt etiam facultatem à Romanis Pontificibus per litteras in forma Breuis, in quibus asseruerunt paruos Conuentus huiusmodi obseruantiæ regularis, ac disciplinæ relaxationem, totiusque Ordinis dedecus, & ruinam esse, vt disertis verbis legitur in litteris fel. record. Vrbani VIII. ad Correctorem Generalem Minimorum S. Francisci de Paula, sub datum Romæ
16 die 23. Iunij 1633. & in alijs pluribus. Sed hac facultate vsi non sunt, vel quia Conuentus huiusmodi soluunt quotannis taxam contributionum capitibus ordinum pro sumptibus faciendis ratione officij; quæ quidem contributiones ex illorum dimissione remansissent valdè imminutæ, & extenuatæ, nisi repartitæ fuissent inter alios Conuentus non suppressos, quod vix fieri potuisset sine Fratrũ querela; vel quia noluerunt in se concitare odiũ Prouincialium, qui a paruis Conuentibus hauriũt multam pecuniam ratione cõtributionum, & procurationum occasione visitationis, & largitionũ, quas accipiunt à Superioribus localibus, & Fratribus de familia; vel quia consultius putarunt nõ perturbare tot Fratres in paruis Conuentibus filiationem habentes, & plerumque oriundos ex locis, vbi Conuentus sunt siti, quibus suppressis, à patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 uare seipsos, & Prouinciales iurisdictione, & auctoritate, quam mediantibus his Conuentibus habent ferè in singulis oppidis, villis, & pagis cuiusque Diœcesis: vel quia tales Conuentus alicubi inseruiunt pro hospitio Fratribus illac transeuntibus occasione Capituli, Visitationis, aut aliam ob causam, qui alioquin cogerentur diuertere ad cauponem, vel hospitem; vel quia satius duxerunt hominibus dictorum locorum hanc molestiam non exhibere, qui libentius peccata sua aperiunt Regularibus, quàm proprio Parocho, vel Presbyteris sæcularibus, vt experientia compertum est; vel demum quia cum in facultatibus supprimendi paruos Conuentus Romani Pontifices quandoq; indulserint, vt illorum bona applicarentur maioribus monasterijs eiusdem Ordinis, etiam alibi existentibus; ista applicatio ferè numquam potuit effectum sortiri populis reclamantibus, & Regulares tandem coacti fuerunt redire ad Conuentus dimissos, vt sic vitarent populorum tumultus; immo accidit aliquando, vt cum inde asportarent sacram, vel prophanam supellectilem ad maiorem Conuentum, populus manu armata restiterit, & supellectilem ablatam ad primum Cõuentum reduxerit. Et sanè cum monasteria ferè omnia sint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium pro Missis celebrandis, & diuinis officijs obeundis in eorum Ecclesijs, vt notat Bellam. in cap. Per principalem, num. 93. vers. Et maximè quia bona, 9. q. 3. allegabatur esse contra Canonicas sanctiones subtrahere populis auxilia spiritualia, & Ecclesias relinquere omni cultu, ac veneratione destitutas, vt cap. Si quis vultu, 16. q. 7. cap. Et temporis, in fin. 16. q. 1. cap. Extirpandæ, §. Quia verò, sup. de præben. Et est expressum in Clem. Ne in agro, §. Ad hęc, vers. Monachis locorum, de stat. Monach. & aduertit Bellam. loco citato.

18 Iure igitur optimo fan. memor. Innocentius X. Quod & a pluribus eius prædecessoribus optatum fuerat, suppressit, & extinxit paruos Regularium virorum Conuentus in tota Italia, & Insulis adiacen-

centibus, cosque ad statum sæcularem reduxit, vt in Bulla inferius inserta n.47.

19 Bona verò ipsorum applicauit alijs pijs vsibus in ijsdemmet locis, vbi conuentus sunt siti, ijsque non indigentibus, in alijs locis eiusdem Diœcesis.

10 Stante enim impossibilitate illos reformandi de regularibus eiusdem, vel alterius Ordinis, & necessitate eos transferendi ad Clericos sæculares, vt probatum est supra, sequitur pernecesse, vt Papa nedum de potestate absoluta, seu de plenitudine potestatis, secundum quam est supra omne ius humanum positiuum, cap. Proposuit, de concess. præben. sed etiam de potestate ordinaria, & à iure regulata potuerit illorum bona applicare eisdem Clericis ibi ministrantibus, vt sic viuerent de altari, cui inseruiunt, 1. ad Corinth. 9. cap. Ex his, 12. q. 1. cap. Ex officij, de præscript. cap. Cum secundum, de præben. iustum namque est vt illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodate reperiuntur obsequium, cap. Charitatem, 12. q. 2. cum concordantijs, quas posui in cap. Si quis sanè, n. 7. sup. de pecul. Cleric. Quemadmodum stante potestate Papæ, imò & Episcopi expellendi Monachos incorrigibiles à monasterio, & illuc introducendi regulares alterius Ordinis reformationis causa, iuxta gradum superius propositum n. 6. pernecesse consequitur certa, & inconcussa potestas assignandi eis alimenta ex redditibus monasterij, vt labores impiorum iusti edant, quæ sunt verba huius Decretalis in fin.

21 Sed obijciunt aliqui. Monasteria omnia ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt in eis perpetuò manerent regulares, & ex prouentibus sustentarentur illorum, non autem vt essent habitacula Clericorum sæcularium, cap. Quæ semel, 19. q. 3. cap. Peruenit, il secondo, cap. Dudum, 18. quæst. 2. cap. Possessiones, de reb. Eccles. non alien.

22 His autem fundationibus Papa saltem de potestate ordinaria non videtur posse derogare, nec voluntates commutare; nam ea, quæ ad certum vsum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debent, nō ad alium conuerti, vt legitur in Clem. Quia contingit, in princ. de relig. domib. & cōcordat Conc. Tridentinum sess. 25. de reformat. cap. 5.

23 vnde, vt ait Bald. cons. 82. Factum proponitur, n. 1. lib. 1. illud, quod est deputatum pro remedio animæ testatoris, contrahentis, vel tertij, in alios vsus auctoritate Principis conuerti non debet, quia loquendo de rationabili potentia non potest Apostolicus, vel Imperator rescindere testamentum, vel contractum, vel aliam piam dispositionem, de testamento est expressum iure ciuili in l. Si Testamentum, C. de testam. de contractu est expressū iure ciuili in l. Ratas, ad hoc C. de rescindend. vēdit. & in l. Legatum, ff. de vsufruct. legat. De iure communi est expressum, quod non debet permutari ad alium vsum, si potest conuerti ad vsum destinatum, in cap. Quia contingit, de relig. domibus, in Clem. & paulò infra rationem reddit, quia talis permutatio, seu alteratio voluntatis est naturali rationi, & æquitati contraria. Hoc au-

24 tem maximè videtur procedere in illis fundationibus monasteriorum, quæ factæ fuerunt ea concessione Papæ, quales sunt fundationes omnes, quæ in Ordinibus Mendicantium factæ fuerunt post prohibitionem Bonifacij VIII. de qua in cap. vn. de excess. Prælat. lib. 6. vsque ad publicationem Concilij Tridentini, quod videtur prohibitionem illam sustulisse in cap. 3. in fin. sess. 25. de regular. tales enim fundationes cum sint ex causa onerosa, transierunt in contractum, qui à Papa pro libito voluntatis reuocari non potest, cap. 1. Cum materia, de probat. vbi post alios Berous n. 16. & 17. Bald. in l. Qui se patris, C. vnde liberi, Alex. consil. vlt. à n. 18. lib. 4. Soccin. Sen. cons. 87. nu. 12. lib. 3.

25 Quæ conclusio sumitur ex illo principio, quod Papa non sit propriè dominus bonorum Ecclesiæ, cap. Mutationes, 7 q. 1. & cap. Non liceat Papæ, 12. q. 2. & ex Host. notat Io. Andr. in c. Cum venissent, n. 7. de iudicijs, & Gemin. in cap. 1. col. 2. in princ. vers. Quæro an Papa habeat dominium Ecclesiarum, de Sum. Trinit. & fid. cathol. lib. 6. & est de mente S. Thomæ in 2. 2. q. 63. art. 2. ad primum dicentis Prælatum ecclesiasticum non esse dominum spiritualium, vt possit ea dare pro libito, sed dispensatorem, secundum illud 1. ad Corinth. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispēsatores mysteriorum Dei*; vbi Caietanus sub nomine Prælati intelligit includi etiam Papam, & q. 43. art. 8 [Nec Papa, inquit, nec aliquis Prælatus est dominus rerum Ecclesiæ, sed Ecclesia ipsa est domina, quia donatores non donant, & transferunt iura sua in Papam, aut Prælatum, sed in Ecclesiam Romanam, vel talem: Nec putes propterea quod Papa habet plenitudinem potestatis ecclesiasticę, ob hoc possit de bonis Ecclesię disponere, sicut potest Ecclesia, quoniam plenitudo potestatis ecclesiasticæ ipsius Papę intelligitur in spiritualibus tantum, &c. vnde tenētur ad restitutionem qui à Papa bona ecclesiastica pro libito Papæ habuerunt, vt ditentur, exaltentur, & magnificentur, sicut qui ab alijs similia Ecclesiæ bona acceperunt: omnis namque donatio ecclesiasticæ rei pietate, vel necessitate vacua non distributio, sed dissipatio est à dispensatore vsurpata.] Hæc Caiet. & expressè docuit idem S. Thomas in 2. 2. q. 100. art. 1. Ad septimum, vbi reddens rationem cur Papa possit committere simoniam, dicit: [quamuis enim res Ecclesiæ sint eius vt spiritualis dispensatoris, non tamen sunt eius vt domini, & possessoris.] Et fuit hæc doctrina S. Bernardi varijs in locis de consideratione ad Eugenium Papam, sed præcipuè lib. 4. in fin. in hęc verba: [Dispensatio tibi tradita est, non data possessio: si pergis vsurpare & hanc, contradicit tibi qui dicit, Meus est orbis terræ, & plenitudo eius: possessionem, & dominium cede huic, tu curam illius habe, pars tua hæc, vltra ne extendas manum.] & lib. 2. plurimas allegans sacræ Scripturæ auctoritates in cap. 6. concludit [Forma Apostolica hæc est, dominatio interdicitur, indicitur administratio.]

26 Ad hanc obiectionem respondeti potest primò, in hoc articulo plerosque Canonistarum aliter sentire; nam Archid. in c. 1. post medium, vers. Sed licet ita sit, de Sum. Trin. relatis verbis D. Bernardi ad Eugenium, lib. 4. in fin. dicentis Ecclesiam Romanam esse Ecclesiarum matrem, non dominam, dicit sic: [Sed quidquid dicat B. Bernardus, Ecclesia Romana in Canone domina nuncupatur, 79. dist. Oportebat in princ.] Et Papa hoc dicit, Ecclesiæ meæ, 97. dist. Ecclesiæ, quod videtur ad dominium pertinere: de hoc 12. q. 1. §. vlt. & eum sequitur totidem verbis Io. Andr. ibi,

n.5. similiter Paulus de Leazar. in Clem. 1. de Sum.
Trin. dicit Papā esse dominum rerum omniū Ec-
clesiarum, & eum sequuntur ibi Card. n.4. Barbat.
n.4.5. & 6. & Corneus cons. 349. Videtur, n.5. vol.1.
assignantes rationem diuersitatis inter Papam, &
Imperatorem, qui non est propriè dominus rerum
priuatorum, l. Bene à Zenone, iuncta glos. in ver.
27 Omnia Principis, C. de quadrien. præscript. &
propterea Speculator in tit. de præscript. n.18. vers.
28 Illud etiam quæritur, dicit Papam non posse con-
tra alias Ecclesias præscribere: nam omnes Ec-
clesiæ suæ sunt, quia habet plenitudinem potesta-
tis in qualibet earum, cap. Qui se scit, 2. q. 6 cap.
Nunc verò, 9. q. 3. cap. Proposuit, de conces. præ-
ben. d. l. Benè à Zenone, c. Conueniot, 23. q. 8. ergo
per præscriptionem nihil acquireret: sed & Inno-
centius in cap. Cum pridem, in verb. Resignauit,
de pact. dicit, Papam habere plenitudinem pote-
statis super omnes Ecclesias singulariter, & vni-
uersaliter, c. Decreto, 2. q. 6. item Petr. de Anchar.
29 in procem. sexti cap. Sacrosanctæ, n.3. Papam ha-
bere latissimum arbitrium in rebus ecclesiasticis
omnium Ecclesiarum transferendi, & pro libito
disponendi; & assignat rationem differentiæ in-
ter res Ecclesiarum, & res priuatorum, & ante
eum Bald. illius Præceptor d. cons. 24. in princip.
lib. 2. [Papa, inquit, potest res, & bona omnium
Ecclesiarum Orbis administrare, & disponere pro
libito voluntatis, præsertim subsistentibus causis,
& quod fit ab eo, videtur procedere ab ore Dei]
cap. Si omnes, 19. dist. & idem Bald. cons. 175. Pa-
pa, siue Ecclesia Romana, lib. 5. consuluit pro vali-
ditate venditionis bonorum cuiusdam monaste-
rij factæ per Papam cuidam nobili, & n. 2. sic ait:
[Præterea hic Dominus Papa non vendidit rem
alienam, sed suam: nam omnes res Ecclesiarum
suæ sunt quoad plenam, & liberam dispositionē.]
30 Item Socin. Sen. cons. 13. Præsens conclusio, vol. 1.
similiter respōdit Papam posse facere Monachum
professum testabilem, & dare illi facultatem do-
nandi bona monasterio acquisita, & n. 34. sic lo-
quitur: [Nec dicat quispiam, quod Papa non
possit præiudicare Ecclesijs, vel monasterijs super
huiusmodi bonis; quoniam hoc est manifestè fal-
sum, quoniam Papa in beneficijs, & ipsorum bo-
nis habet omnimodam, & absolutam potestatem,
cap. 2. in princ. de præben. lib. 6. Clem. 1. Vt lite
pendente, notat glos. 9. q. 3. cap. Per principalem,
& probatur 78. dist. cap. Oportebat, & 97. dist. Ec-
clesiæ, tenet Io. Andr. in c. 1. de Sum. Trin. lib. 6. &
posito quod verum dominium non sit suum, se-
cundum quod aliqui voluerunt, tamen ipse habet
omnimodam, & absolutam dispositionem, admi-
nistrationem, & dispensationem, & potest vnire
Ecclesias, & supprimere dignitates, & alteram
alteri subijcere, & iura vnius alteri dare, vt 16. q. 1.
cap. Et temporis, & §. Sunt duo, de excess. Prælat.
cap. Sicut vnire, de offic. legat. cap. Translationem,
sicut Princeps potest de rebus fiscalibus, l. Benè à
Zenone, C. de quadrien. præscript.] Hactenus ver-
31 ba Mariani Soccini. Quinimo dicunt Lud. Ro-
man. cons. 400. circa primum in 1. col. & in 10. col.
& ex illo Corneus d. cons. 349. n. 6. Papam posse
etiam sine causa iura vnius Ecclesiæ auferre, &
dare alteri si vult, dicentes hoc esse expressum in
cap. Ex multiplici, de Decimis, & in Clem. Dudū,
§. Nos, de Sepult. idemque dixerunt in cap. Consti-
tutus, Butr. n. 7. & Abb. n. 15. de Relig. Domib. &

voluit glos. in cap. Si gratiosè, in ver. A Romano
Pontifice, in fin. de Rescript. lib. 6. quam sequitur
32 Decius cons. 341. Viso puncto, n. 9. quibus demum
addo Paulum de Castro consil. 288. sub n. 3. lib. 1.
vbi notabiliter ait: [Aut quæritur an Papa possit
auferre alicui Ecclesiæ dominium rei suæ, vel ali-
quod ius illi quæsitum, & clarum est, quod sic ex
sola voluntate, & sine aliqua causa, licet facere
hoc non debeat per ea, quæ habentur in cap. 2.
12. dist. & d. cap. Constitutus, de Relig. Domib. de
priuil. cap. Antiqua, & ratio est, quia dominium
rerum ecclesiasticarum, propriè loquendo non est
apud aliquam Ecclesiam particularem, sed apud
Christū, vt notat Innoc. de caus. posses. & propriet.
cap. Cum super, cuius Papa est Vicarius cum om-
nimoda potestate in terris, eo quia Ecclesia Ca-
tholica, cuius Christus est caput, est vna cuius
Principatus est apud Ecclesiam Romanam, quæ
fuit à Deo immediatè instituta; cæteræ verò Ec-
clesiæ tamquam riuuli fuerunt institutæ ab ipsa
Romana Ecclesia, vt d. c. 1. 22. dist. & 24. q. 1. c. Lo-
quitur; & ideo quicquid iuris est apud particula-
res Ecclesias, est etiam apud Papam, qui, vt dixit
33 Io. Monachus est pater patrum, & cum omni Præ-
lato in potestate, & iurisdictione concurrit: vnde
quando aufert rem alicui particulari Ecclesiæ, po-
tius dicitur auferre administrationem, quàm do-
minium, cap. 1. de donat. cap. 5. quia dominium
est potius apud ipsum Papam, cum sit apud Chri-
stum, cuius est Vicarius, vel apud Ecclesiam Ca-
tholicam, quæ est vna, cuius ipse est Princeps per
illa verba Christi ad Petrum: *Pasce oues meas.*]
Hactenus verba Pauli de Castro, & eum sequitur
34 Decius d. cons. 341. n. 8. & 9. Ex quibus apparet
hanc opinionem communiter teneri, quam etiam
amplectuntur nouissimè Domini de Rota apud
Merlin. decis. 775. tom. 2. vbi resoluunt Papam esse
dominum omnium bonorum Ecclesiarum, & ha-
bere plenariam dispositionem Iure Monarchico,
quod apud eum residet in vniuersum corpus Ec-
clesiæ, & singula eius membra: idque confirmant
quamplurimis auctoritatibus, & rationibus. Et
35 idem repetunt in terminis nostris decis. 846. nam
cum fel. rec. Clemens VIII. sæcularizasset omnes
Ecclesias, & beneficia Canonicorum Regularium
Ordinis S. Augustini Principatus Cataloniæ, illa-
que, & illorum proprietatem, & dominium suæ,
ac Sedis Apostolicæ dispositioni dumtaxat reser-
uasset, Rota resoluit huiusmodi reseruationem
intrare etiam vltra regulas Cancellariæ in mensi-
bus non reseruatis, & cum pars aduersa conten-
deret reseruationem esse intelligendam respectu
dominij, non autem respectu collationis, Rota ibi
n. 11. refellit hanc interpretationem; quia inquit
etiam si Papa expressè non reseruasset sibi domi-
nium, & proprietatem Ecclesiarum; attamen ipse
Pontifex tamquam caput Ecclesiæ ante sæculari-
zationem erat dominus, & supremus arbiter do-
minij, & proprietatis Ecclesiarum, allegat Rotam
decis. 81. n. 9. & 10. p. 5. rec. & alios complures.
36 Sed quicquid sit de veritate harum opinionum,
de quibus potest consuli Card. Bellarm. in c. Cum
super, in 1. quæst. de caus. posses. & propriet. & in
cap. Per principalem, in 4. quæst. principal. 9. q. 3.
vbi hanc materiam latissimè, & magistraliter pro-
sequitur à n. 72. vsque ad n. 100. & Nauar. in Com-
mentario de Spolijs Clericorum super cap. Non
liceat Papæ, in 7. notab. 12. quæst. 2.

Ra-

Respondetur 2. dicta Theologorum, de quibus
supra à n.31. ad casum præsentem non pertinere;
quia Papa ad suppresioné paruorum Conuentuũ
& applicationem bonorum non procesit quasi
dominus bonorum ecclesiasticorum pro libito vo-
luntatis, & de potestate absoluta, sed ex iustis, &
rationabilibus causis pro debito sui pastoralis offi-
cij, & secundum canonicas sanctiones, vt euiden-
ter ostendunt rationes expresæ in proœmio Bul-
læ, de qua infra n.47. & abundè ostensum est su-
pra à num.8. vsque ad n.21. concurrente autem
iusta causa, quæ in Papa semper præsumitur, vt
per Socin. d.consl.13.n.35.vol.1. & Merlin.d. decis.
775. Conueniunt omnes tam Canonistæ, quàm
Theologi, Papam vti supremum administratorem,
ac dispensatorem bonorum ecclesiasticorum pos-
se res vni Ecclesiæ auferre, & dare alteri, vt tra-
dunt omnes in cap. Quæ in Ecclesiarum, de Con-
stit. post glos. in cap. Omnes, in ver. Iniustitia, 22.
dist. & glos. penult. in cap. Duo simul; de offic. Or-
dinar. Bellam. in d. cap. Per principalem, n.9. vbi
dicit casum esse indubitabilem, quod Papa cum
iusta, & rationabili causa res vnius Ecclesiæ alteri
Ecclesiæ potest donare, vel impignorare in perpe-
tuum, vel ad tempus. Vnde & potest vltimas vo-
luntates commutare, nec vnquam apud viros
catholicos iusta causa subsistente reuocata fuit in
dubium hæc Summi Pontificis auctoritas, eam-
que expresè agnouit Viennense Concilium, vt in
Clem. Quia contingit, in princ. de Relig. Domib.
innouata à Conc. Tridentino sess. 7. cap. vlt. & sess.
25. de refor. cap. 8. nam quamuis ibi caueatur, vt
ea, quæ ad certum vsum largitione sunt destinata
fidelium, ad illum debeant, non ad alium conuer-
ti: tamen ante verbum *conuerti*, inseritur clausu-
la illa, *saluaquidem Sedis Apostolicæ auctoritate*:
vnde glos. ibi in ver. Sedis Apostolicę. [Nota, in-
quit, per hanc litteram solum Papam alterare pos-
se vsum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel
relicta.] & concordant ibi Panius, Card. Anchar.
& omnes, & firmant Oldrad. cons. 61. Cum Regi
Franciæ, in fin. Gemin. cons. 63. Dubia suprascrip-
ta, in princ. Anchar. cons. 282. Pro decisione, in
princ. Abb. cons. 15. Duo sunt, n. 3. lib. 2. Calderin.
cons. 4 t9. aliàs 3. de Religiosis domib. Butr. cons.
33. in fin. n. 4. Alex. cons. 2. Visis codicillis, n. 19. in
fin. vers. Præterea quocumque iure, lib. 1. & alibi
37 passim Doctores. Et sanè quod spectat ad rem
præsentem, aut bona fuerunt Ecclesijs, vel mona-
sterijs donata simpliciter, & absque vlla reserua-
tione: & statimatque sunt donata Ecclesiæ, sunt
immediatè acquisita Deo, vt notat Innoc. in cap.
Cum super, n.3. de caus. possess. & propr. & in cap.
Verum, n.2. de for. compet. & proinde subsunt om-
nimodę dispositioni Romani Pontificis immedia-
ti illius Vicarij, & supremi administratoris, ac
dispensatoris bonorum ecclesiasticorum, vt no-
tant omnes in c. 1 de Sum. Trinit. & fid. cathol. lib.
6. & in Clem. 1. eod. tit. & in Clem. Quia contingit,
de relig. domib. vbi in specie Guliel. de Mõte Lau-
duno, & post eum Card. n.4 dicunt Papam esse
gubernatorem in solidum vniuersalis Ecclesiæ,
cuius caput est Ecclesia Romana, & ita eius est
tamquam capitis ad membra singula alimenta
transfundere, cap. Cuncta per mundum, & cap. Per
38 principalem, 9. q. 3. Aut donata fuerunt ea condi-
tione, vel pacto adiecto, vt recedentibus fratribus,
bona redeant ad donantem, vel eius hæredem: &
hoc pactum non comprehendit casum quando re-
cedunt de licentia, vel mandato Papæ, qui est
Summus Princeps. d. cap Cuncta per mundum, 9.
q.3. & ita in his terminis post. Io. de Deo tenet Io.
Andr. in cap. vn. n. 2 col. 3. ante medium, vers. Sciẽ-
dum est, de relig. domib. lib. 6. Adde, quod in tali
dispositione intelligitur excepta auctoritas Papæ,
cap. Venientes, de iureiuran. & pactum resolutiuũ
intrat solum quando fratres recedunt facto suo,
non autem quando recedunt facto, vel iussu Prin-
cipis, l. Lucius Titius, ff de euict. quemadmodum
doctrina illa, quod relicta ad certum vsum non
possint in alium vsum conuerti quando testator
expresè hoc prohibuit adimendo legatum in
euentum contrauentionis, iuxta text. in §. San-
ctissimas, in Auth. de alienat. in Emphyt. & tradi-
ta per Bero. cons. 49. lib. 2. procedit in inferioribus,
non autem in Principe, vt notabiliter declarat
Bart. in trat. minoric. lib. 2. dist. 2. c. 13. n. 13. Petr. de
Perusio in tract. de Canon. port. Epis. cap. 7. nu. 38.
& scripsi plenius in cap. Nos quidem, de testam.
39 Quod si donator adiecisset prohibitionem expres-
sam, ne sua voluntas commutari posset etiam per
Papam; hæc prohibitio vti repugnans supremæ
Principis potestati, tamquam turpis, & impossibi-
lis haberetur pro non adiecta, l. Si quis ita institu-
tus, l. Quæ sub conditione, l. Conditiones quæ, &
l. Conditiones contra, ff. de Condit. institut. §. Im-
possibilis, Institut. de hęr. instituẽ. tenet Imol. in l. Si
alienum, in princip. n.3. ff. eod. Angel. in l. Quidam
§. Illo, n.2. & ibi etiã Paul. de Castro in fin. C. de ne-
cessar. seru. hæred. instituẽ. Et prohibitione illa non
obstante posset Papa huiusmodi voluntatem com-
mutare etiã sine causa de potestate absoluta, licet
nõ de rationabili potentia, vt fatetur Bero. d. cõs.
49. & ante eum Bald. in cons. 82. Factũ proponitur,
n. 1. & 2. lib. 1. Præterea in edicto prohibitorio de
pijs voluntatibus in alium vsum non commutan-
dis lex Canonica præseruat, & vult saluam esse
Apostolicæ Sedis auctoritatem, vt in d. Clement.
Quia contingit, de relig. domib. at nemo potest
cauere, ne illa lex in suo testamẽto locum habeat,
l. Nemo potest, ff. de legat. 1. & in Auth. de Eccles.
titul. §. Si quis autem pro redemptione, coll. 9. &
cap. Tua nobis, supr. de testam. & ideo similium
prohibitionum Romani Pontifices in Signatura
Gratiæ nullam rationem habere consueuerunt:
& hæc potestas supponitur tamquam indubitata
etiam à Concilio Trident. cap. 6. sess. 22.
40 Quemadmodum nec quisquam Catholicus au-
sus vnquam fuit ponere os in cælum, & in quę-
stionem vocare potestatem Papæ reducendi ex
iusta causa regulares Ecclesias ad statum sæcula-
rem, & illarum bona in alios pios vsus conuerten-
di, de quo est casus in præallegato cap. Inter qua-
tuor, de relig. domibus, & innumera afferri posse
exẽpla harum sæcularizationum, & valde insignis
est illa, quam fecit Clemens VIII. de omnibus mo-
nasterijs Canonicorum Regulariũ Ordinis S. Au-
gustini Principatus Cataloniæ, de qua in decis.
Merlini 775. & valde notandum est in casu illo
Papam non applicasse illorum bona alijs pijs vsi-
bus, sed reseruasse sibi, & Sedi Apostolicæ etiam
illorum dominium, & proprietatem, vt dixi supra
n.37. cum tamen Innocentius nihil sibi reserua-
uerit, sed bona suppressorum Conuentuum inte-
grè assignauerit locis pijs, vbi siti sunt Conuentus,
cum summa eius laude, & ædificatione Chri-
stia-

stianorum Principum, & populorum; idque ad instar Concilij Tridentini sess. 25. cap. 3. ibi, quę locis pijs ibi existentibus eo ipso, quod exactè fuerint, assignentur. Nec solum singularia monasteria, sed etiam totam Religionem multories extinxerunt Romani Antistites, conuertendo illius bona in alios pios vsus, sicut Clemens V. in Conc. Viennensi extinxit ordinem Templariorum longè, lateq; diffusum, & immensis ferè opibus auctum, & vniuersa illius bona Sedis Apostolicę ordinationi, & dispositioni reseruauit, vt in eius Constitutione 3. incip. Ad prouidam, edita die 10. Maij, 1311. in Bullar. tom. 1. pag. 150. Et nostro sęculo Pius V. extinxit Ordinem Fratrum Humiliatorũ, & illorum domos, conuentus, loca, supellectilem, bona, res, actiones, & iura, eorumque proprietatem, & dominium suę, & Sedis Apostolicę liberę dispositioni specialiter, & expressè reseruauit, & in eius Bulla 119. incipien. Quemadmodum, Bullar. tom. 2. pag. 328. Vrbanus VIII. extinxit Congregationem Monachorum S. Benedicti Farfen. vulgo Beretranti, & ego confeci minutam Decreti extinctionis cum essem Secretarius S. Congregationis Episcoporum, & Regularium: item extinxit Religionem Fratrum SS. Barnabę, & Ambrosij, & bona per huiusmodi suppressionem vacantia reseruauit administrationi, & dispositioni Ordinariorum, in quorum diœcesi sunt sita, eorumque fructus, ac reditus per eosdem Ordinarios applicari iussit in vsus pios locorum, vbi cõuentus ipsi, & bona existunt, vt in litteris in forma Breuis sub die 2. Decembris 1643. & Innocentius X. reduxit ad statum Congregationis sęcularis Religionem Scholarum piarum Matris Dei, & extinxit Religionem S. Basilij Armenorum, necnon Clericorum Regularium Boni Iesu Rauennę, disponendo similiter de bonis vtriusq; & nouissimè extinxit Congregationem de Sturla Canonicorum Regularium S. Georgij in Alga, supprimendo tria illius monasteria, quę supererant, & eorum bona applicando alijs pijs vsibus in ijsdemmet locis, vbi sita sunt monasteria. Quinimo Gregorius X. in Concilio Lugdunensi non vnam tantùm, sed omnes Religiones Ordinum Mendicantium (quatuor dumtaxat exceptis) etiam canonicè erectas post Concilium generale, de quo in cap. final. de religios. domib. suppressit, & extinxit, non aliam ob causam, quàm ob nimiam illarum diuersitatem, & de bonis earumdem disposuit per hęc formalia verba, videlicet: [Nos enim ea dispositioni Sedis Apostolicę reseruamus in Terrę Sanctę subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, conuertenda: vt habetur in d. cap. vn. §. Confirmatos, de relig. domib. lib. 6. Quocirca dubitare in hoc de potestate Papæ instar sacrilegij obtinet, l. 2. C. de crim. sacr. §. Qui autem, post cap. Si quis suadente, 17. q. 4. Gemin. d. cons. 63. in princip. & nihilominus ad abundantiorem cautelam in Bulla fuit apposita sequens clausula præseruatiua iurium, videlicet *saluis etiam iuribus, quæ fundatoribus Conuentuum suppressorum, vel alijs ex sacrorum Canonum præscripto, vel ex priuilegio Apostolico quomodolibet competunt*.

41 Superest nunc, vt referamus historiam suppressionis paruorum Conuentuum, quæ sic se habet.

42 Cum fel. record. Innocentius Papa X. anno 1649. mense Martij instituisset Congregationem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, & Romanæ Curię Prælatorum super statu, seu Reformatione Regularium:

43 primum omnium in ea deliberatum est de præfigendo in singulis monasterijs numero tot personarum quot ex illorum reditibus absque penuria sustentari possent ad præscriptum Concilij Arelatensis cap. 8. relati in cap. 1. supra de institut. Concilij Trident. sess. 25. de Regul. cap. 3. & Constitutionum Apostolicarum. Atque ab omnibus vnanimiter in eam sententiã itum est, vt fiat Constitutio, qua iniungatur Superioribus tam generalibus, quàm prouincialibus, & localibus quarumcumque religionum, vt infra terminum quatuor mensium transmittat statum temporalem singulorum monasteriorum existentium intra fines Italiæ, & Insularum adiacentium ad Priorem generalem suę religionis in vrbe commorantem, qui vnà cum alijs religiosis ad hoc deputãdis præfigat in vnoquoq; monasterio eum tantum numerum, qui ex reditibus proprijs, vel consuetis eleemosynis congruè possit sustentari; easque pręfixiones infra alios quatuor menses vnà cum statu cuiusq; monasterij memoratæ Congregationi consignet: & interim interdicatur ijsdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel professionem admittant sub nullitate actus, & excommunicatione latę sententię donec pręfixiones vt supra exhibitę fuerint, & ipsi licentiam recipiendi Nouitios ab eadem Congregatione obtinuerint. Itaque mandatum est mihi, vt minutam Constitutionis conficerem, quę postea per manus Cardinalium, ac Pręlatorum delata, & à Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui sequitur, tenorem.

INNOCENTIVS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

44 INter cætera, quæ ad Regularem disciplinam instaurandam, conseruandamque Sacrosancta Tridentina Synodus salubriter decreuit, illud semper præcipuum, & maximi momenti habitum est, quo iniungitur, vt in singulis monasterijs, & domibus Regularibus is tantùm numerus constituatur, & in posterũ cõseruetur, qui vel reditibus proprijs monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commodè possit sustentari. Quapropter ad eius vsum inducendum fel. rec. Clemens VIII. Paulus V. & Vrbanus VIII. Romani Pontifices Prædecessores nostri varia Decreta ediderũt; sed quia nihilominus, siue ob iniuriam temporum, siue ob Superiorum incuriam, siue alias ob causas, illius executio hucusque protracta est nõ sine graui monasteriorum in spiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum iactura: Idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex monasterijs piè institutis, & rectè administratis in Ecclesia Dei splendoris, atque vtilitatis oriatur, quantumque dignitati, & commodo ecclesiastici Ordinis detrahat multitudo Religiosorum, quæ sine delectu supra vires monasteriorum in Religiones inuehitur; Ac proinde arbitrati valdè acceptum Deo sacrisq; Religionibus proficuum fore, vt Decretum tam salubre debitæ executioni demandetur: De consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorũ S. R. E. Cardinalium, ac Dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, motu proprio, ac ex cer-

ta

ta scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentiũ præcipimus, & mandamus omnibus, & singulis dilectis filijs Generalibus, Commissarijs, Præsidentibus, Prouincialibus, Ministris, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Præfectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicarijs, & quibuscumque alijs Superioribus Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcumq; Monachorum, ac Regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cuiuscũque Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantiũ, Congregationis, Societatis, & Instituti etiam necessariò, & in indiuiduo exprimendi existentium intra fines Italiæ, & Insularum adiacentium, vt singuli, ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus sui Ordinis probarioribus, ac rerum vsu peritioribus, bona immobilia, census, redditus, ac prouentus omnes monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, ac Domorum Regulatiũ huiusmodi (etiãsi sint hospitia, vel ab alio monasterio dependeant, sintne illius Granciæ, seu membra) sex annorum immediatè præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo, quod grandines, sterilitates, reparationes, & alij casus huiusmodi absorbere solent; consuetas item eleemosynas, & obuentiones, Item victus, vestitus, ac medicinalium, & aliàs quascumque tam ordinarias, quàm extraordinarias expensas, æris quoque alieni, nec non Missarum celebrandarum, Fabricæ, Sacristiæ, annuarum præstationum, contributionum, ac procurationum, aliaue cuiuscuis generis onera diligenter, ac maturè recognoscant, eaque omnia in scripturam redigant, exprimentes illius monasterij titulum, seu denominationem, item capacitatem, ac situationem, videlicet in qua diœcesi, & an intra mœnia ciuitatis, vel oppidi, an ve in pagis, seu villis, vel in silus, aut nemoribus, & quantum distet à locis frequentibus, & populosis, Item à quo tempore fundatum fuerit, quaua auctoritate, & cuius sumptibus, Anue, & à quo numerus Religiosorum in eo fuerit aliàs præfixus, & quot ibi Religiosi, & residentes in præsenti degant, specificatis vniuscuiusque nomine, cognomine, & patria; scripturamq; sic confectam propria manu subscribant, medio iuramento attestãtes vera esse omnia, quæ in ea continentur, consuetoque sigillo obsignatam infra quatuor menses à publicatione præsentium in hac Alma Vrbe nostra vt infra facienda computandos transmittant, seu consignent Procuratori Generali sui Ordinis in Vrbe commoranti, qui vnà cum aliquibus grauioribus Religiosis à Congregatione prædictorũ Cardinalium, & Prælatorum ad hoc specialiter deputandis, negocio maturè perpenso, ac computatis huiusmodi redditibus, eleemosynis, & obuentionibus vniuersis, atque oneribus, vt supra, detractis, sedulò examinent quot Religiosi homines, connumeratis etiam Laicis, alijsque necessarijs seruientibus, in vnoquoque Monasterio, Conuentu, Collegio, & Domo Regulari, quamuis (vt præmittitur, sit hospitium, seu alterius monasterij membrum) iuxta proprij Instituti morem, victum, & vestitum, ac medicinalia in communi habentes commodè valeant sustentari; omnibusq; diligenter discussis, familiæ cuiusque Monasterij, Conuentus, Collegij, ac Domus Regularis huiusmodi in qualibet prouincia, vel Congregatione, certum earum tantùm personarum numerum præfigat, quæ redditibus, eleemosynis, & obuentionibus, vt supra competenter ali possint, easq; numeri præfixiones vnà cum originalibus scripturis super statu cuiusque monasterij, ac domus Regularis à Superioribus, vt præfertur, confectis infra alios quatuor menses eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum, exhibeat, vt ab ea recognoscantur, & approbentur. Quod si memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, nec non officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda perpetuam pœnã eo ipso, absque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apostolicæ reseruata. Interea verò prohibemus, & interdicimus omnibus, & singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, Prouincialibus, & Conuentualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quàm Prouincialibus, & localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum suæ religionis recipiant, nec iam receptos, aut in posterum contra huiusmodi prohibitionem forsan recipiendos ad Professionem admittant, donec scripturæ prędictæ, ac præfixiones numeri familiæ cuiusque monasterij, ac domus Regularis huiusmodi, eidem Congregationi Cardinalium, & Prælatorum realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & professionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quàm ad professionem aliter factæ, sint ipso iure nullæ, nullamque inducant obligationem ad religionem in specie, vel in genere, aut ad alios quoscumque effectus. Et nihilominus contrauenientes sententiam excommunicationis incurrãt, à qua per aliũ, quàm per Nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constituti absolui non possint. Non obstante quoad præmissa omnia, & singula Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis in fauorem quarumcumque personarum atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cuiuscuis alterius Instituti, etiam Societatis Iesu, & Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regulariũ quorumcumque, nec non illorum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, & priuilegijs etiam ex causa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, seu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritan. decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, seu aliorum Principum instantiam, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis quoad ea, quæ præsentibus quomodolibet aduersantur, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, & formis specialis, & indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas

gene-

generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut quæuis alia exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent, Præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod præsentes litteræ in valuis Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de eadem Vrbe publicentur, & affigantur; quæ postquam sic affixæ, & publicatæ fuerint, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac si vnicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent. Quodq; earumdem præsentium transumptis, etiā impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud vbique adhibeatur; quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Nostri Anno sexto.

Anno à Natiuitate D.N. Iesu Christi millesimo sexcentesimo quadragesimonono, Indictione secunda, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D.N. D. Innocentij Diuina prouidentia Papæ X. anno sexto, die verò 22. mensis Decembris supradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon in Cancellaria Apostolica, ac in Acie Campi Floræ per nos Ioannem Garziam, & Iacobum Cornelium prælibati Sanctissimi D.N. Papæ Cursores.

45 Constitutione publicata ad faciliorē illius executionem confecta est formula typis excusa, & ad Superiores cuiusque monasterij transmissa, in qua Italico Idiomate tamquam in tabula monstratum est quo ordine, quave ratione describendus sit cuiusque monasterij status.

Porrò infra terminum octo mensium in prædicta Constitutione præfixū regulares omnes cuiusque Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti ea, qua decet, obedientia paruerunt: nam ex omnibus Italiæ prouincijs, & adiacentium Insularum exhibitæ fuerunt scripturæ originales statum singulorum monasteriorum continentes, subscriptæ, ac iuramento firmatæ vnà cum summario redituum, & expensarum, ac præfixione familiæ vniuscuiusque monasterij.

Post hæc Prælati ipsius Congregationis designati ponentes religionum plenè retulerunt illarum statum in genere, & singulorum monasteriorum in specie iuxta methodum per manus delatam.

46 Cum verò ex huiusmodi relationibus compertum esset multas religiones constare ex quampluribus Conuentibus, in quibus ob redituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot religiosi, quot sufficerent ad obseruantiam regularis disciplinæ: idcirco in pluribus sessionibus maturè deliberatum fuit de illorum suppressione, ac redituum applicatione: & facta Sanctissimo relatione, Sanctitas sua probauit Cōgregationis sententiam, meque ipsius Congregationis Secretarium deputauit die 22. Iulij 1652. Itaque pro rei magnitudine transmissi per manus Cardinalium, ac Prælatorum distinctis vicibus dubia supra sexaginta, quæ in Congregationibus habitis de mandato Sanctissimi per singulas hebdomadas fuerunt accuratè discussa, ex quorum resolutionibus conflata est materia pro compilanda Bulla desuper edenda. Et cùm nobis similiter demandata esset prouincia conficiendi illius minutam, tandem Deo adiuuante opus perfecimus, eamque detulimus ad Sanctissimum, qui illam proprijs manibus excepit, dixitque se velle attentius eam considerare, & post paucos dies in audientia inueni Sanctitatem suam habere in manibus ipsam minutam, quam me præsente clara, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit, ac per singulas partes expendit, & aliquibus mira prudentia, ac prouidentia adnotatis, eam mihi restituit, & nihilominus per manus iterum deferri, & in plena Congregatione discuti, & examinari mandauit. Quare minuta fuit in Congregatione cunctis audientibus perlecta, & vnanimi consensu approbata, moxque Sanctitatis suæ iussu confecta fuit Bulla, ac sub plumbo expedita, & in Archiuio Arcis S. Angeli reposita, statimque typis excusa, & locis publicis affixa, cuius tenor talis est.

INNOCENTIVS EPISCOPVS
Seruus Seruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

47 INstaurandæ regularis disciplinæ opus multis laboribus, ac vigilijs à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris iampridem assumptum, nobis in dies magis, magisque cogitantibus cur ad optatum finem hucusque perduci non potuerit, totque saluberrima decreta, & ordinationes ferè
48 in irritum ciciderint: Illa tandem præcipua sese obtulit originis causa, quod religiones quamplures ex paruis Conuentibus, ac domibus magna ex parte constantur, in quibus siue ob redituum, & eleemosynarum tenuitatem, siue ob aëris intemperiem, siue aliam ob causam non aluntur, nec ali possunt tot religiosi, quot ad peragendum ritè diuinum cultum, & regularia munia ex cuiusque Ordinis præscripto sunt necessarij: etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec diuinum officiū nocturnum pariter, & diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac spiritualibus collationibus, & exercitijs, ac studijs in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, cæterasque institutiones seruare possunt, quæ ad tria principalia vota ordinantur, & sine quibus consistere vix possunt regularis vitæ bases, & fundamenta. Quamobrem otio immersi nullum religiosæ vitæ specimen præseferunt: soli incedunt per Vrbes, & loca, cum sæcularibus vagantur, ac mundanis negotijs se inuoluunt; Indeque fit, vt ibi collocari renuant religiosi probatæ vitæ, ac disciplinæ, & Superiores cogantur illic familiam constituere ex fratribus vitæ laxioris, qui loci licentia peiores fiunt; & si quando ad cœnobia, seu monasteria regularis obseruantiæ reuocantur, à claustro, quasi à squalore carceris abhorrentes vix adduci possunt vt communem seruent in moribus disciplinam, atque aliorum institutionibus se conforment, quin potius cæteros auertunt, vel certè reddunt suo exemplo segniores: vnde relaxationes deriuātur in Ordines, & sensim inualescunt

in

in ipsatum religionum dedecus, & ruinam. Præterea (quod dolentes referimus) ad huiusmodi Conuentus, præsertim in locis infrequentibus, & solitarijs, tamquam ad asylum facinorosi homines, & Curiæ contumaces, vel proscripti in dies confugiunt, ibique loci immunitate freti turpiter, & dissolutè viuentes; atque inde in tempore exeuntes grauiora perpetrant flagitia cum maximo populi scandalo. Cumque Conuentus, siue loca parua huiusmodi in effręnatam quasi excreuerint multitudinem, hinc licet omnibus intelligere quæcumque reformationis remedia cassa fore, & irrita, quamdiu non fuerint à religionibus abscissa. Quæ potest enim spes esse corpus languidum, & infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curationis incapax; quin potius reliquam partem inficit, atque contaminat? Hæ quippe sunt zizania, quæ cùm iam creuerint vsque ad messem, sunt in fasciculos alliganda, & à religionum tritico separanda. Hæ sunt vulpes paruulę, quæ demoliuntur vineas. Hoc est fermentū, quod totam massam corrumpit. Quæ omnia, atque alia plura pro pastorali nostra solicitudine, diu, multumque animo reuoluentes, vt sacrę religiones in multitudinem latius incremento fœcunditatis per vniuersam Ecclesiam diffusę à vepribus, & spinis emundatę vberes germinent fructus: nos etiam ab ipsismet religionum Superioribus reformationem zelantibus crebris precibus interpellati, & frequentibus populorum querimonijs permoti, salutare remedium adhibere
49 consulta ordinatione decreuimus. Itaque de voto Congregationis aliquorum venerabilium Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, & dilectorū filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum super statu regularium à Nobis deputatæ, cui hoc negotium sedulò, ac maturè examinandum commisimus, Motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes, & singulos Conuentus quorumcumque Monachorum, ac regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cuiuscumque Ordinis mendicantium, vel non mendicantium, Congregationis, Societatis, & cuiusuis alterius instituti, etiam Societatis Iesu, etiamsi illis animarum cura personarum sæcularium incumbat, siue hospitia, vel granciæ, seu alterius monasterij membra, existentes intra fines Italiæ, & Insularum adiacentium in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos, in quibus ob paruum numerum religiosorum regularis disciplina iuxta peculiaria cuiusque Ordinis instituta seruari non potest, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò extinguimus, supprimimus, & abolemus, vnà cum omnibus eorum dignitatibus, officijs, ac ministerijs, illosque ab omni proprietate, dominio, superioritate, iurisdictione, ac alio quocumque iure regularium eximimus, & totaliter liberamus, omnemque conuentualitatem, titulum, essentiam, ac denominationem regularem in eis penitus extinguentes, illos ad statum sæcularem
50 reducimus. Reseruata tamen ipsi Congregationi facultate conseruandi religionibus aliquem ex Conuentibus expressis in memoratis litteris, si hoc
15 ex aliqua rationabili causa expedire iudicauerit: saluis etiam iuribus, quæ fundatoribus Conuentuum sic suppressorum, vel alijs ex sacrorum Canonum præscripto, vel ex priuilegio Apostolico quomodolibet competunt. Quocirca dilectis filijs quorumcumque regularium Superioribus tam Generalibus, quàm Prouincialibus, & localibus, quocumque nomine, ac titulo nuncupentur, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, & mandamus, vt singuli, ad quos pertinet, infra terminum sex mensium inchoandum à die præsentationis litterarum à prædicta Congregatione, vt præmittitur, expediendarum faciendæ in Romana Curia Procuratori generali cuiusque Ordinis, vel Congregationis, aut Societatis dimittant realiter, & cum effectu coram Ordinarijs locorum sub testimonio publico eidem Cōgregationi per eosdem superiores regulares exhibendo possessionem
52 corporalem conuentuum in eisdem litteris expressorum; & reseruata eis facultate secum asportandi propharam tantùm, non autem sacram supellectilem, religiosos inde amoueant, atque in
53 alijs monasterijs eiusdem Ordinis, vel Congregationis, aut Societatis collocent: alioquin pœnas priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, necnon dignitatum, & officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda ipso facto absque alia decla-
54 ratione incurrant. Eoque termino elapso, non liceat regularibus in Ecclesijs dictorum Conuentuum Missas, & diuina officia celebrare, confessiones sacramentales audire, vel alia sacramenta administrare, ac functiones parochiales exercere, aut verbum Dei prædicare, vel mortuos sepelire;
55 quod si secus egerint, eo ipso Ecclesiæ remaneant suppositæ ecclesiastico interdicto. Et nihilominus locorum Ordinarij, vbi per litteras ipsius Congregationis fuerint requisiti, religiosos rebelles, & refractarios à prædictis Conuentibus eijciant, etiam inuocato, si opus fuerit, brachij sæcularis auxilio: & exinde ecclesiarum, domorum, bonorumque omnium ad Conuentus sic suppressos quomodolibet pertinentium regimen, curam, custodiam, & administrationē suscipiant, curentque, vt ex eorum redditibus, & prouentibus vniuersis in primis, & ante omnia impleantur onera
56 Missarum tam hucusque non celebratarum quàm in posterum celebrandarum, & alia quęcumque ex lege fundationis, aut largitione fidelium, vel alias quomodolibet eis incumbentia, quibus nullo modo derogare intendimus, & cura animarum, si qua illis immineat per presbyteros sæculares idoneos ab ipsis Ordinarijs approbandos laudabiliter exerceatur, Ecclesiæque debito non frau-
57 dentur seruitio. Cæterū intendentes de prædictis bonis, quotquot superfuerint, oneribus vt supra detractis, salubriter prouidere, earumdē tenore præsentium bona huiusmodi applicamus, & applicata esse decernimus, & declaramus pijs vsibus in eisdemmet locis, vbi siti sunt Conuentus, ijsque non indigentibus, in alijs locis eiusdem diœcesis iuxta designationem, & partitionem, quam eadem Congregatio singulorum Episcoporum cū suis Capitulis, sententia prius addita, & plena totius negotij relatione habita, de mandato nostro faciet in suis litteris ad eosdem Episcopos scribendis, & in Cācellaria Episcopali registrādis ad per-
58 petuam rei memoriam. Verùm quia parum est mala præcidere, nisi etiam malorum causa, & radix euellatur, Constitutiones fel. recor. Bonifacij VIII. quæ incipit, Cum ex eo, necnon Clementis

VIII. incipien. Quoniam ad institutam, aliorumque Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum super erectione nouorum Conuentuum editas earumdem tenores innouantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regularium Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & cuiusuis alterius instituti, etiam Societatis Iesu in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco ad habitandum domos, vel loca quæcumque de nouo recipere, seu monasteria, conuentus, vel collegia incipere, vel fundare præsumat absque Sedis Apostolicę licentia speciali plenam, & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem in scriptis, & gratis concedenda præuia examinatione Congregationis negotijs Episcoporum, ac regularium præpositæ: si secus egerint, eo ipso incurrant pœnas priuationis, & inhabilitatis vt supra inflictas: & nihilominus receptiones, fundationes, & erectiones sint ipso iure nullæ, & inualidæ; & domos, ac loca ipsa, & personę in eis degentes omnimodę iurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinarij loci plenè in omnibus
59 subiaceant. Intendimus autem in pręmissis etiā vltra Italiam, & insulas adiacentes, prout expedire viderimus, prouidere. Decernentes pręsentes litteras etiam ex eo, quod superiores regulares, & cęteriquicumque in pręmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prętendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo vnquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut inualiditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quouis defectu, etiam quantumuis magno, inexcogitato, ac substantiali, siue etiam ex eo, quod in pręmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quęuis alia seruanda, & adimplenda, seruata, & adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite à iure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimę, & totalis lęsionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore iuris clauso, seu occasione, vel causa, quantumuis iusta, rationabili, & priuilegiata etiam tali, quę ad effectum validitatis pręmissorum necessariò exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra huiusmodi, & alijs superiùs expressis, seu relatis nihil vllibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, inualidari, retractari, in ius, vel controuersiam reuocari, aut ad terminos iuris reduci, vel aduersus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos iuris, facti, gratię, vel iustitię remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, & impetrato quempiā vti, seu se iuuare in iudicio, vel extra posse, neque ipsas pręsentes sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inuiolabiliter obseruari: sicque, & non aliter in pręmissis omnibus, & singulis per quoscumque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Sacri Palatij Apostolici Auditores, necnon S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Nuncios, ac alios quauis auctoritate, & potestate fungentes nunc, & pro tempore existentes in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere; irritum quoque, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,
60 vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quatenus opus sit, regula nostra de non tollendo iure quæsito, alijsque Cancellariæ Apostolicæ regulis, cæterisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis etiam in Concilijs generalibus editis etiam specialiter in fauorem quarumcumque personarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cuiusuis alterius instituti, etiam Societatis Iesu, & Monasteriorum, Conuentuum, Collegiorum, domorum, ac locorū regularium quorumcumque, necnon illorum roboratis statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & priuilegijs etiam ex causa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis, & in Mari magno, seu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis etiam motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine similibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum, & quorumuis aliorum Principum, & personarum quacumque ecclesiastica, vel sæculari dignitate fulgentium, seu eorum intuitu, & contemplatione, ac etiam consistorialiter, & aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis quoad ea, quæ pręsentibus quomodolibet aduersantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut quæuis exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, et forma in illis tradita obseruata inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus specialiter, et expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod pręsentes litterę in Valuis Ecclesiæ Lateranensis, et Basilicę Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Florę de eadem Vrbe publicentur, et affigantur, quę postquam affixæ, et publicatæ fuerint, omnes, et singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, et afficiant, ac si vnicuique eorum nominatim, et personaliter intimatæ fuissent. Quodque earumdem pręsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, et sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides in iudicio, et extra illud vbique adhibeatur; quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginā nostræ ordinationis, extinctionis, suppressionis, abolitionis, exemptionis, liberationis, reductionis,

nis, præcepti, mandati, intentionis, reseruationis, applicationis, declarationis, prohibitionis, derogationis, ac volũtatis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotẽtis Dei, ac Beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, Idibus Octobris Pontificatus Nostri anno nono.

Hi. Datarius.

Registrata in Secretaria Breuium.
Visa de Curia N. Humbertus.
G. Gualterius.
G. Bailly.

Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi 1652. Indictione quinta, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocenty Diuina Prouidentia P. P. X. anno eius nono, die verò 22. Mensis Octobris supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit in Ecclesia Lateranen. ac Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in Acie Campi Floræ, & alijs locis solitis, & consuetis vrbis per me Hieronymum Mascellum Sanctiss. D. N. PP. Curs.

Pro Mag. Curs. Laurentius Barbigionus.

61 His absolutis, quoniam in suprascripta Bulla, S. Intendimus autem. Papa declarat esse suæ intentionis etiam vltra Italiam opportunè prouidere: data fuit notitia totius rei gestę Nuncijs Apostolicis etiam vltra Montes: & Nuncius Coloniæ rescripsit Germaniam in hoc inuidere felicitati Italię: & Episcopi Polonię supplicarunt pro extẽsione Bullæ ad illas diœceses, vt in litteris Archiepiscopi Gnesnensis Regni Polonię Primatis ad Innocentium X. infrascripti tenoris, videlicet.

[*Sanctissime, ac Beatissime Pater D. D. Clementissime.* Post oscula Beatissimorum Sanctitatis Vestrę pedum. Et sedium æternarum assistrix Sapientia, & digitus Dei adiuit planè Sanctitati Vestrę quando Constitutionem de paruis Regularium Conuentibus tot sæculorum molimine in Ecclesia Dei agitatã Sanctitas Vestra non restituebat modò, aut condebat rectiùs, sed in rem, effectumque ipsum duratura iam semper dedaxit firmitate transmissum mandato Sanctitatis Vestrę ad me exemplum singulari excepi lętitia, gratulorque temporibus, ac fortunato omnino Sanctitatis Vestrę regimini non concessam hanc retroactis sęculis felicitatem, quod ad intimam rectè constituendę domus Dei radicem Cęlestis Pater familias beatam Sanctitatis Vestrę manum feliciter, efficaciterque admonerit. Neque enim in solam religionum familias, earumque disciplinam, sed praua exemplorum contagione, malarumq; connexione causarum in aliqua Ecclesię membra è Conuentibus hisce exiguis maxima latè manare videbamus incommoda, itant nec religiosi ipsi, qui Conuentus hosce tuebantur, inficiari se id posse fateerentur. Persuasum proinde, certumque habeat Sanctitas Vestra vniuersam Regni huius Ecclesiã obuijs vlnis laudabilem hanc Constitutionem exceptatam, eius quanto pridem desiderio vnineri teneremur, ex Constitutionibus prouincię huius Synodalibus, & ex Illustri Matthæo Ioanne Indicki Canonico Gnesnensi isthic commorante poterit cognoscere Sanctitas Vestra, cui vlteriorẽ, & quam maximè diuturnam in Ecclesia Dei gubernanda felicitatem à Patre luminum, omnisque boni fonte, cum iterato pedum Sanctitatis Vestrę osculo humillimè exopto, & apprecor. Datum Lubauię die 5. Mensis Ianuarij 1653. Sanctitatis Vestrę indignus Seruus. Andreas de Lesino Episcopus Culmen. & Pomen. Cancellarius R. Archiepiscop. Gnesnen.]

Verum Sanctitas Sua satius duxit tantisper supersedere, donec negotium suppressionis in Italia esset omninò absolutum, & consummatum.

62 Itaque biduo post publicationem Bullę Sacra Cõgregatio dedit litteras ad singulos Priores Generales Religionum in Curia existentes, in quibus nominatim exprimit paruos Conuentus in illa religione suppressos, vt sic satisfieret illis verbis Bullę, in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos. Et subinde die 10. Decembris eiusdem anni 1652. scripsit litteras circulares cum insertione Bullę impressę ad vnumquemque Episcopum in Italia, & Insulis adiacentibus, in quibus primum expressit itidem nomina Cõuentuum suppressorum in illa diœcesi, ac deinde ipsi Episcopo commisit, vt vnà cum Capitulo suę Cathedralis ad pręscriptum Bullę referret quibus pijs vsibus existimaret esse applicanda bona cuiusque Conuentus suppressi, pręcipuamq; rationem haberet tenuitatis parochialium, deputationis Coadiutorum pro cura animarum, & Capellanorum pro Missis celebrandis, item manutentionis seminarij, hospitalium, monasteriorum, Monialium, & consimilium.

63 Has autem relationes ab Episcopo, & Capitulo subscriptas, obsignatasque ad Sacram Congregationem transmittas, atq; vbi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad se relatas approbauit, executionique mandari, & in Cancellaria Episcopali registrari pręcepit: moxque Decreta hęc applicationis, ac partitionis bonorum vnà cum litteris ipsius Congregationis ad singulos Episcopos transmissa fuerunt: & sic pariter satisfactum fuit verbis Bullę, ibi: [Bona huiusmodi applicamus, & applicata esse decernimus, & declaramus pijs vsibus in eisdem met locis, vbi siti sunt Conuentus, ijsque non indigentibus, in alijs locis eiusdem diœcesis iuxta designationem, & partitionem, quam eadem Congregatio singulorum Episcoporum cum suis Capitulis sententia prius audita, & plenè totius negotij relatione habita de mandato nostro faciet in suis litteris ad eosdem Episcopos scribendis, &c.]

64 Quia verò in dicta Bulla, *Instaurandæ*: comprehenduntur non modo parui Conuentus, sed etiam grancię, seu alterius monasterij membra, licèt curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suæ datæ fuerunt litteræ tum ad Priores generales cuiusque Religionis in

65 Curia existentes, tum ad singulos Episcopos in Italia, & Insulis adiacentibus, in quibus nominatim exprimuntur huiusmodi granciæ, & membra, & mandatur Episcopis, vt Regulares Sacerdotes in eis habitare non permittant, sed pro custodia, & administratione bonorum deficientibus personis

66 sæcularibus idoneis, sinat Regulares vti opera suorum Conuersorum, cum hoc tamen, vt in earum Capellis Missæ iuxta solitum celebrentur saltem

diebus festis per Sacerdotes sæculares, aut etiam
per Regulares, qui tamen in eis non pernoctent.
67 In Curatis verò, seu Parochialibus non permittāt
curam animarum exerceri per Regulares, sed ad
id deputent Sacerdotes sæculares idoneos in Vi-
carios perpetuos, vel amouibiles à Superioribus
Regularibus nominandos cum congrua fructuum
portione ipsius Episcopi arbitrio assignanda ad
præscriptum S. Concilij Tridentini, cap. 7. sess. 7. &
reliqua ipsarum granciarum, seu parochialium
68 bona monasterijs principalibus dimittant. Et in
hac dispositione granciarum, & parochialium
Sanctitas Sua declarauit comprehendi etiam Ca-
nonicos Regulares Lateranenses, quos noluit ex-
tra claustra degere pro cura animarum exercen-
da, non obstante dispositione cap. Quod Dei ti-
morem, de stat. Monachor. & in hanc sententiam
scriptæ fuerunt litteræ ad complures Episcopos.
69 Quoniam verò in eadem Bulla Instaurandæ,
sub grauibus pœnis præcipitur Superioribus Re-
gularibus, vt infra terminum sex mensiū inchoan-
dum à die præsentationis litterarum suppressionis
Conuentuum dimittant illorum possessionem cor-
poralem realiter, & cum effectu coram Ordina-
rijs locorum sub testimonio publico, & nihilomi-
nus reseruatur ipsi Congregationi facultas conser-
uandi Religionibus aliquem ex Conuentibus ex-
pressis in memoratis litteris, si hoc ex aliqua ra-
tionabili causa expedire iudicauerit: propterea
infra terminum sic præfixum Superiores Religio-
num ferè omniū supplicarunt Sanctissimo pro con-
seruatione, seu restitutione plurimorum Conuen-
tuum, & ex illis Sanctitas Sua multos reduxit ad
primæuum statum regularem, ac Religionibus re-
stituit, quos scilicet ex publicis documentis, & Epi-
scoporum attestationibus cognouit habere suffi-
cientes reditus pro alendis Religiosis in numero
competenti, & populis esse valdè vtiles in Missis, &
Diuinis officijs celebrandis, & Confessionibus au-
diendis, præsertim in locis, vbi non sunt alij Re-
gularium Conuentus.

Præterea cum Superiores Regulares de iure
facultatem non habeant vniendi Ecclesias etiam
sibi pleno iure subiectas, vt post Innocen. & Abb.
Antiq. in cap. Sicut vnire, de excess. Prælat. notat
glos. in Clem. Ne in agro, §. Ad hæc, in ver. Ordi-
narios, de stat. Monach. Quando accidit casus, vt
in eadem ciuitate, vel oppido suppressi fuerint duo
parui conuentus eiusdem religionis, ad supplica-
tionem Regularium Sanctitas Sua vniuit minorē
Conuentum cum omnibus eius bonis Conuentui
maiori: sed tamen iussit vendi domum conuen-
tus vniti infra terminum sex mensium, & pretium
inde redactum inuestiri in tot bonis stabilibus ad
vtilitatem alterius conuentus, vt sic Fratribus adi-
meretur occasio redeundi ad conuentum mino-
rem, ibique minus religiosè viuendi cum dedeco-
re sui Ordinis.

Rursus quia interdum accidit casus, vt vna Re-
ligio, puta S. Dominici haberet conuentum in ali-
quo loco, in quo alia Religio, puta S. Augustini
habebat Conuentum suppressum, & è conuerso
Religio S. Augustini haberet Conuentum in alio
loco, in quo Religio S. Dominici similiter habebat
conuentum suppressum: oblata fuit Superioribus
facultas faciendi inter se reciprocas vniones, &
permutationes dictorum conuentuum, itaut Con-
uentus S. Augustini suppressus vniretur conuentui
S. Dominici eiusdem loci, & vice versa conuentus
suppressus S. Dominici vniretur conuentui S. Au-
gustini alterius loci. Sed tamen siue ob angustiam
temporis, siue ob diuersitatem diœcesum, & pro-
uinciarum, siue ob raritatem dictorum casuum,
siue ob inæqualitatem permutationum, vel aliam
ob causam, Religiones in his non conuenerunt, &
negotium euanuit.
70 Porrò vt in illis conuentibus, qui vt supra reli-
gionibus fuerint restituti, & in alijs non habenti-
bus numerum sex Religiosorum viuatur cum de-
bita obseruantia, Sanctitas Sua subiecit illos om-
nimodæ iurisdictioni Ordinarij loci tamquam Se-
dis Apostolicæ delegati, vt in Decreto, cuius tenor
est infrascriptus, videlicet.
71 [Vt in paruis Regularium virorum conuenti-
bus à Sanctiss. D. N. Innocentio PP. X. in Consti-
tutione, quæ incipit Instaurandæ, primum sup-
pressis, ac deinde ad ipsius Constitutionis limites
ob rationabiles causas in pristinum statum regu-
larem restitutis, & ipsis religionibus denuò con-
cessis, piè, & religiosè viuatur: ac regularia insti-
tuta quo exactiùs fieri potest obseruentur: Sancti-
tas Sua ex sententia sacræ Congregationis super
statu Regularium omnes, & singulos conuentus
huiusmodi sic, vt præfertur, restitutos, & conces-
sos in litteris ab eadem S. Congregatione expe-
diendis nominatim exprimendos, ac personas tam
regulares, quàm sæculares in eis degentes visita-
tioni, correctioni, & omnimodæ iurisdictioni Or-
dinarij loci, tamquam super hoc à Sede Apostoli-
ca delegati, præsentis Decreti tenore plenè in om-
nibus subiecit, ac subiectos esse declarauit, donec
ipsorum reditus eousque adaucti fuerint, vt in eis
commodè sustentari valeant, & cum effectu susten-
tentur duodecim Religiosi ad Apostolicorum De-
cretorum præscriptum, idque eidem S. Congrega-
tioni legitimè constiterit, & eius Decreto in sin-
gulis contingentibus casibus declaratum fuerit, &
72 non aliter. Interea verò voluit Sanctitas Sua, vt
in eorum singulis ali debeant, & re ipsa alantur sex
saltem Religiosi probatæ vitæ, ex quibus quatuor
ad minus sint Sacerdotes maturæ ætatis: alioquin
gratia restitutionis, & concessionis huiusmodi nul-
la sit, & inualida, & Ordinarij locorum in illis exe-
qui possint, ac debeant ea omnia, quæ in alijs con-
uentibus itidem suppressis per eamdem Constitu-
tionem ipsis demandantur, perinde ac si gratia
prædictæ restitutionis, & concessionis non emanas-
73 set. Insuper quia multi sunt conuentus, in quibus
etsi præfixus fuerit numerus Religiosorum suffi-
ciens ad obseruantiam Regularis disciplinæ, & id-
circo in suppressione antedicta non fuerint com-
prehensi; nihilominus siue ob redituum diminu-
tionem, siue ob Superiorum incuriam, vel malam
administrationem, siue ob carentiam Religiosorū,
aut aëris intemperiem, vel quamcumque aliam
ob causam prædictus numerus cum effectu in eis
non alitur cum graui detrimento regularis obser-
uantiæ: Sanctitas Sua intendens huic malo reme-
dium adhibere, omnes, & singulos eiusmodi con-
uentus, vt præfertur, non suppressos, cuiuscumque
sint Ordinis tam Mendicantium, quàm non Men-
dicantium, Congregationis, & Instituti, etiam So-
cietatis Iesu, aut granciæ, seu membra alterius
monasterij, existentes intra fines Italiæ, & Insula-
rum adiacentium, in quibus nunc non aluntur,
vel quandocumque actu non alentur saltem sex

Reli-

Religiosi itidem probatæ vitæ, quorum ad minus quatuor vt supra sint sacerdotes maturæ ętatis, cidē visitationi, correctioni, & omnimodæ iurisdictioni Ordinarij loci similiter vt Sedis Apostolicæ delegati plenè in omnibus pręsētis pariter decreti vigore subiectos esse statuit, decreuit, & declara-
74 uit. Cęterùm quoad Conuentus cum pauciori numero, quàm duodecim religiosorum, erectos post diem 21 Iunij 1625. & illorum subiectionem loci Ordinario, Sanctitas Sua voluit in suo robore permanere Decretum san. mem. Vrbani VIII. iussu editum, cui per pręmissa aliquatenus derogare non intendit. Et prędicta omnia, & singula in pręsenti Decreto statuta, & ordinata voluit plenarium sortiri effectum, & executioni mandari, non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in antedicta Constitutione voluit non obstare, cęterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ die 10. Februarij 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

Prosper Fagnanus S. Congr. Secr.

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1654. indictione septima, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocentij Diuina prouidentia Papæ X. anno eius decimo, die verò 21. mensis Februarij, supradictum Decretum affixū, & publicatum fuit in Ecclesia Lateranen. ac Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in Acie Campi Floræ, & in alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Petrum Paulum Desiderium Apost. Cursorem.

Pro D. Magistro Cursorum Ioseph Marcheratus Cursor.

Et hoc Decretū illicò transmissum fuit ad quēlibet Episcopum vnà cum litteris Congregationis continentibus nomina Conuentuum religioni suæ restitutorum in illa Diœcesi: an autem iurisdictio, vt præfertur Ordinario attributa in pręinserto Decreto sit priuatiua ad superiores regulares, vel cumulatiua, scripsi plenè in c. Quanto, sup. de offic. Ordinar. vbi etiam posui plures alias declarationes ipsius Decreti, 42.

75 Ad extremum cum in Constitutione, Inter cętera, de qua sup. n. 24. interdictum sit superioribus regularibus cuiusque Ordinis ne quemquam ad habitum, vel professionem admittant sine licentia Sacræ Congregationis post præfixionem familiæ in singulis Conuentibus, vt præfertur factam, eadem Congregatio dedit licentiam plerisque religionibus recipiendi nouitios intra numerum eis præfixum: sed postea die 22. Iulij 1652. Sanctitas Sua de cætero supersederi mandauit in huiusmo-
76 di licentijs concedendis. Verumtamen die 3. Iulij 1654. in audientia obtineri, vt tandem aperiretur ostium iamdiu religionibus clausum; atque ita Sanctitas Sua benignè annuit, vt expedirentur licentiæ pro multis religionibus recipiendi in Conuentibus à Sacra Congregatione de consensu superiorum regularium designatis certum numerum nouitiorum, cum aliquibus tamen conditionibus, seu ordinationibus. Et primi omnium hanc licentiam receperunt Clerici regulares Theatini, moxque Fratres Minores, tam de Obseruantia, quàm de Reformat. S. Frācisci, ac deinde Minores Conuentuales, cuius formulā habes hic subiectā.

77 Ad propagādam in Ordine Fratrum Minorum Conuentualium S. Francisci regularem obseruantiam, quæ nouitiorum institutioni, & educationi præcipuè innititur, Sacra Congregatio à Sāctissimo D. N. deputata super statu regularium de mandato Sanctitatis Suæ in singulis Italię Prouincijs eiusdem Ordinis præsentis Decreti vigore designat, ac deputat infrascriptos Conuentus pro nouitiatibus, & professorijs, videlicet in Prouincia Romana pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Viterbij, & pro professorijs Conuentus SS. Apostolorum Vrbis Romæ, S. Francisci Ferentini, & S. Caroli Cauis: in Prouincia S. Francisci pro nouitiatu sac. Conuentum Assisij, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Perusiæ, S. Fortunati Tuderti, & S. Francisci Ameliæ: in Prouincia Bononiensi pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Bononiæ, & pro professorijs eumdem Conuentum Sancti Francisci, necnon Conuentus Sancti Francisci Ferrariæ, & S. Francisci Fauentiæ: in Prouincia Neapolitana pro nouitiatu Conuentum S. Laurentij Neapolis, & pro professorijs eumdem Conuentum S. Laurentij, necnon Conuentus S. Francisci Auersæ, & S. Francisci Mirabellæ: in Prouincia Marchiæ pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Firmi, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Vrbini, & S. Francisci Fani: in Prouincia S. Nicolai pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Ciuitatis Licien. & pro professorijs Conuentus S. Francisci Bitunti, & S. Francisci Andriæ: in Prouincia Mediolanensi pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Mediolani, & pro professorijs eumdem Conuentum S. Francisci, necnon Conuentus S. Francisci Saroni, & S. Francisci Gallerati: in Prouincia Hetturię pro nouitiatu Conuentum S. Crucis Florentiæ, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Pisarum, S. Francisci Senarum, & S. Francisci Pistorij: in Prouincia Genuensi pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Genuæ, & pro professorijs Cōuentus S. Frācisci Taurini, S. Francisci Papiæ, & S. Frācisci Castri noui: in Prouincia S. Bernardini pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Therami, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Aquilæ, & S. Francisci Sulmonæ: in Prouincia Calabriæ pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Arenæ, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Mōtis Leonis, & S. Francisci Ieracij: in Prouincia S. Angeli pro nouitiatu Conuentum S. Francisci Iserniæ, & pro professorijs Conuentus S. Francisci Troiæ, & S. Frā-
78 cisci Foggiæ. In quolibet autem ex prænominatis Conuentibus pro nouitiatu, vt præfertur, designatis eadem Sacra Congregatio impertitur licentiam hac vice tantum recipiendi nouitios intra numerum hic præfixum, nempe in Prouincia Romana decem clericos, seu choristas, & duos laicos, seu conuersus: in Prouincia S. Francisci decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Bononiensi decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Neapolitana decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Marchiæ decem clericos, & duos laicos: in Prouincia S. Nicolai decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Mediolanensi decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Etruriæ decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Genuen. decem clericos, & duos laicos: in Prouincia Calabrię septem clericos, & laicum vnum: in Prouincia S. Bernardini quinque clericos, & laicum vnum: in

in Prouincia S. Angeli quinque clericos, & laicum vnum: dum tamen hæc, quæ sequuntur, inuiola-
79 tè obseruentur. Primum indicatur, & in singulis dictarum Prouinciarum Conuentibus publicetur futurum examen, seu scrutinium eorum, qui ad habitum probationis recipi postulauerint, omnesque à Prouinciali, & Diffinitoribus diligenter examinentur, ac per vota secreta approbentur quotquot idonei reperti fuerint natalibus, ætate, vita, & moribus anteactis, litteratura respectu clericorum, corporis habitudine, impulsu spiritus, alijsq; requisitis ad præscriptum Apostolicarum Constitutionum, ac statutorum Ordinis: non idonei ve-
80 rò reijciantur, nec aliquis approbetur pro clerico, qui decimumquintum, nec pro laico, qui vigesimum ætatis suæ annum non expleuerit. Tum deinde hoc examen, seu scrutinium scripto fideliter exaratum, & manu propria cuiusque examinatoris subscriptum, ac iuramento firmatum, obsignatumque primo quoque tempore transmittatur ad Generalem, qui statim consultis, atque adhibitis Procuratore generali, ac Patribus grauioribus, qui ei assistant, scrutinium sic receptum accuratè percurrat, ac per singulas partes expendat; ac præterea tam per supradictos, quàm per litteras familiares, & secretas inquisitiones, à Patribus prouinciæ antiquioribus, ac zelum Dei habentibus assumendas sedulò inuestiget num aduersus examinatos, & approbatos inueniatur aliqua exceptio, an ve ipsorum quispiam sit consanguineus, vel affinis, amicus, aut quoquo modo addictus alicui examinatori, aut alteri ex fratribus Ordinis, & an zelo perfectioris vitæ, & Deo liberius in sancta Religione seruiendi, an potius leuitate, aut necessitate, vel alio fine inordinato ductus postulet admitti. Hisque peractis, ex omnibus vt supra approbatis idem Generalis cum alijs supradictis intra numerum nouitiorum pro clericis, & laicis in illa Prouincia, vt supra concessum, præeligat meliores, habita præsertim ratione indolis, morum, feruoris spiritus, acuminis ingenij, & conditionis natalium: moxque præelectorum nomina mittat ad Prouincialem, qui tunc demum, & non prius eosdem præelectos ad habitum probationis suscipiat, & anno elapso, si eos habiles inuenerit, ad professionem admittat, sub exacta tamen vita communi ad præscriptū regulæ, non obstante quauis laxiori consuetudine, seu potius corruptela in contrarium introducta, seruatsque forma sacrorum Canonum, Concilij Tridentini, & Constitutionum Apostolicarū, ac præcipuè Decretorum san. mem. Clementis Papæ VIII. necnon statutorū prædicti Ordinis. Quod si aliquem ex dictis nouitijs ante professionem à religione discedere, aut expelli contigerit, alius in eius locum subrogari possit, dummodo tamen in omnibus seruetur forma superiùs præscripta.
81 Sed & illud omnino cauendum erit, ne à volentibus ingredi religionem pro ipso ingressu, nec post susceptum habitum probationis pro admissione ad professionem, vel alio quocumque prætextu, excepto victu, & vestitu nouitij illius temporis, quo in probatione est, ab ipso, vel eius parentibus, aut propinquis, vel curatoribus aliquid accipiatur sub pœnis per sac. Canones, & Triden-
82 tinum Concilium statutis. Cęterùm vt prędicti nouitij postquam in professorum numerum, vt præfertur recepti fuerint, melius in bono spiritu, regularisque disciplinę obseruantia stabiliantur, & confirmentur, statim post professionem emissam, si in Conuentu pro nouitiatu, vt supra assignato locus aderit secundi nouitiatus, seu professorij ab eo, quę nouitiorum est, atque antiquorum professorum habitatione distinctus, & segregatus, ibi collocentur, si Conuentus eos alere queat: sin minus, transferantur in alium Conuentum ex designatis pro professorio, seu secundo nouitiatu, vbi is locus cum requisitis ad nouitiatum ipsum præscriptis reperiatur, vel accommodetur, aut de nouo construatur: ita tamen, vt si prædicta religio ex suarum Constitutionum, seu institutionum vigore maioris temporis cursu nouos professos intra nouitiatum detinere consueuerit, illis in hac parte minimè derogatum esse intelligatur: & nihilominus permittitur superioribus, vt idipsum facere possint, si rationi, ac religioni magis expedire iudicauerint. In quo quidem professorio degant sub regulis, & modo viuendi adhuc strictiori, quàm seruent antiquiores professi, itaut nec in negotijs Conuentus se intromittere, nec communibus tractatibus interesse, neque alterius exterioris obedientiæ officium exercere debeant, ibique permaneant quousque ad ætatem sacris Ordinibus suscipiendis sufficientem peruenerint, vel saltem per triennium post professionem, quo etiam tempore poterunt, quinimo & debebunt litterarum studijs operam nauare sub directione, & regimine superioris, qui eas qualitates habeat, quibus nouitiorum magistrum pręditum esse oportet, quemadmodum ipsius Clementis Decreto prouidè sancitum est. Por-
83 rò in Conuentibus tam pro primo, quàm pro secundo nouitiatu, vt præmittitur, assignatis, nec superior, nec nouitiorum magister, nec familia religiosorum constituatur, vel amoueatur, nisi ab ipsomet Generali, consultis Procuratore generali, ac patribus grauioribus ei assistentibus, necnon Prouincialibus, ac Diffinitoribus, neque in eis collocentur nisi religiosi graues, deuoti, exemplares, & regularis obseruantiæ, ac puritatis regu-
84 læ studiosi: præcipuè verò caueatur, ne ibi ponatur aliquis, qui non consentiat seruare vitam cōmunem, quæ in prædictis Conuentibus ad regulę præscriptum exactè obseruetur, indeq; amoueantur qui tam sanctæ ordinationi contradixerint, aut quoquo modo se opponere ausi fuerint. Ad extremum postquam nouitij in professorum numerum, vt supra cooptati fuerint, superiores regulares, ad quos pertinet, illicò S. Congregationem edoceant supradicta omnia, & singula fuisse ad vnguem adimpleta, & executioni mandata: alioquin pœnas in memoratis Decretis Clemēt. VIII. fel. rec. statutas se subituros, ac nouas licentias recipiendi nouitios nequaquam fore impetraturos certò sciant. Non obstantibus quoad præmissa omnia, & singula Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon prædicti Ordinis statutis, consuetudinibus, & priuilegijs, cęterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ die 5. Nouembris 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

P. Fagnanus S. Cong. Secr.

His hucusq; peractis Innocentius sicut Domino placuit viam vniuersæ carnis ingressus est Romæ die 7. Ianuarij 1655.

Ne

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Sicut te.

S V M M A R I V M.

1 *CLerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à Tabellionatus exercitio.*
2 *Veneti olim non habebant vsum tabellionum, sed Presbyteri conficiebant instrumenta.*
3 *Hodie secus.*
4 *Tabellionatus officium non potest Clericis interdici authoritate laicali, sed ecclesiastica tantũ, & n. 5*
6 *Tabellio factus Clericus non perdit ipso facto tabellionatus officium.*
7 *Idem si fiat Religiosus, Decurio, vel Aduocatus.*
8 *Notarius ipso iure priuatus officio non potest validè instrumenta conficere.*
9 *Requiritur tamen declaratoria super facto*
10 *Tabellionatus officium cur non liceat Clericis exercere. & n. seqq.*
11 *Tabellionatus exercitium est genus negotiationis. & n. 15.*
Clerici etiam in sacris, si egeant, possunt honestam negotiationem exercere, ac proinde etiam tabellionatus officio vti. ibid. & n. 23.
12 *Iuramentum fidelitatis prohibetur Clericis præstare laico, à quo nihil habet temporale.*
13 *Tabellio est seruus publicus.*
14 *Notariatus est vile officium.*
15 *Clerici vacare debent reipublicæ ecclesiasticæ, non mundanæ.*
16 *Notarius cum quis creatur, quæ debeat iurare. & n. seqq.*
17 *Notarius requiri solet sub pœna officij, vt instrumentũ conficiat; quod si non fecerit, est periurus.*
18 *Notarius tenetur abbreuiaturam, seu matricem in suo cartbulario ponere.*
19 *Iuramenti forma à Clemente V. præscripta in creatione tabellionum. & n. 55.*
20 *Tabellionatus officium quibus Clericis interdicatur. & n. seqq vsque ad n. 33.*
21 *Quid in Clericis sacrorum ordinum beneficiatis.*
22 *Et quid in non beneficiatis, & indigentibus.*
Et quid in Clericis minorum ordinum beneficia obtinentibus. n. 26.
Et quid si beneficium non habeant, sed patrimoniũ sufficiens. n. 27. & seq.
Et quid si egeant. n. 28.
24 *Tabellionatus officiũ an prohibeatur Clericis causatiuè, quatenus velint beneficia retinere, an verò præcisè.*
26 *Argumentum à contrario sensu aliquando vacat. & n. 29.*
28 *Clericis habentibus vnde viuant siue ex beneficio, siue ex patrimonio, negotiari non licet.*
30 *Tabellionatus officium Regularibus exercere non licet, nisi in causa hæresis. & n 61.*
31 *Priuilegium tamen Apostolicum super hoc Regularibus concessum nullo Tridentini decreto est reuocatum.*
32 *Tabellio factus Clericus, vel Monachus potest veteres rogationes supplere, & authenticare.*
33 *Instrumenta à Notarijs Clericis confecta an valeant. & n. seqq. vsque ad n. 42.*
34 *Et quid post interdictum notariatus officium. & n. 37*
35 *Officium cui interdicitur, & executio.*
36 *Interdictum Prætoris non debet esse elusorium.*
37 *Contractus initi cum prodigo post iudicis interdictum non valent.*
38 *Gesta ratione publici officij non tenent post interdictum superioris. & n. 40.*
39 *Ignorantia allegari non potest vbi publica emanauit prohibitio.*
41 *Pœnæ appositio actui à iure prohibito non confirmat actum contra prohibitionem attentatum.*
42 *Notarij an possint creari ab Episcopo.*
43 *Notarij creati à Papa, vel Imperatore possunt officium exercere per totum orbem. & n 45.*
44 *Princeps solus potest efficere vt credatur pelli mortuæ.*
46 *Notarios in suo regno, vel prouincia creare possunt Reges, & Principes non recognoscentes superiorem.*
47 *Item Comites, Barones, & alij feudatarij in suis territorijs.*
48 *Item Vniuersitas, seu Magistratus.*
49 *Item quilibet Prælatus in terris suæ iurisdictionis.*
50 *Notarij creati ab Episcopo in Regno Franciæ appellantur iurati.*
51 *Notarios creandi authoritas Episcopo tributa extra diœcesim non extenditur. & n. 54.*
52 *Notarij non possunt conficere instrumenta extra territorium constituentis, nisi de licentia illius, ad cuius iurisdictionem declinant.*
53 *Confecta tamen intra territorium faciunt vbique plenam fidem.*
54 *Notarios creare est actus voluntariæ iurisdictionis, & in subditos exerceri potest etiam extra territorium.*
55 *Notarij creati ab Episcopo auctoritate Papæ possunt officium exercere vbique terrarum.*
56 *Tabellionatus officium an Clerici exercere possint in causis ecclesiasticis, seu spiritualibus coram ecclesiastico iudice. & n seqq. vsque in fin.*
57 *Notarius laicus non potest in spiritualibus, & ecclesiasticis instrumenta conficere.*
Contrarium n. 62. & seqq.
58 *Notarius quandoque accipitur pro scriptore.*
59 *Seruus non potest esse notarius.*
60 *Papa, vel Concilium admittendo Clericos ad tabellionatum exercendum, aut officium tribuendo, videtur eos habilitare. & n. 68.*
61 *Tabellionatus officium in causa hæresis exercere possunt religiosi, & Clerici etiam in sacris, & beneficiati.*
63 *Cancellarij, seu actuarij Episcoporum vbique sunt laici.*
64 *Notarijs quibuslibet minus idoneis, aut in officio delinquentibus Episcopi ad tempus, vel in perpetuum prohibere possunt eius officij vsum in spiritualibus, & ecclesiasticis.*
65 *Laici ex Concilio Tridentino possunt esse notarij in negotijs, litibus, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus.*
66 *Notarijs Episcopus probibere non potest exercendã officij vsum in negotijs, & litibus prophanis coram iudice laico terris Ecclesiæ.*
67 *Potest tamen quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis administratorum.*
68 *Item quoad contractus personarum ecclesiasticarũ super earum bonis patrimonialibus.*

SI-

1 SICVT TE. Breue est, sed per alia verba sic summari potest, secundum Abb. Clerici in sacris compellendi sunt per Beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus exercitio.

2 Nota primo hoc cap. contra Venetos secundum Io. Andr. hic in princ. apud quos non est vsus tabellionum, sed Presbyteri conficiunt instrumenta: quod & Hostien. aduertit num. 2. licet Petr. de Anchar. nu. 9. eos excuset, dicens hoc duplici de causa introductum. Primò, quia homines sunt catholici, & deuoti erga Presbyteros in huiusmodi actibus, eisque maximam habent fidem, nec vnquam reperta est falsitas in testamentis, & actis causarum. Secundò quia Ecclesiæ ibi communiter sunt pauperes, nihil habentes, nisi oblationes, & illas exiguas: quam rationem reddit & Cardinalis in princ. adijciens aliam, nempe, quia Veneti nō vtuntur solemnitatibus legum, sed suis statutis.
3 Sed certè ita erat illis temporibus, verum postea decreto Senatus tempore Principis Grisi Clericis interdictus est tabellionatus, & facultas conficiendi instrumenta. Vnde his temporibus apud Venetos non est ecclesiastica persona quæ huiusmodi officia exerceat, vt est adnotatum in additionib.
4 ad Cardin. vbi supra, in ver. Instrumenta. Licet hoc interdictum clericis fieri non potuerit authoritate sæculari, sed ecclesiastica tantum, vt patet hic, & in eo, quod leg. & not. in c. Ecclesia S. Mariæ, supra, de Constitut.

5 Secundò nota ibi, *In sacris*. Exercitium tabellionatus esse ab Episcopo interdicendum clericis in sacris Ordinibus constitutis, vt hic est casus. An autem hoc vendicet sibi locum indifferenter in omnibus Clericis in sacris etiam non beneficiatis, & an in clericis minorum ordinum, plenè dicam infra in 3. quæst.

6 Tertiò nota ibi, *Interdicas*. Tabellionem per promotionem ad Clericatum non perdere ipso facto tabellionatus officium, vt hic probatur singulariter secundum Abb. in 1. notab. Nam si Clericis interdicendum est exercitium tabellionatus: ergo per superuenientiam clericatus illud non perdiderunt, saltem in habitu: alioquin frustra illis fieret interdictio, arg. l. Decem, ff. de verb. obligat. & cap. Ad dissoluendum, infra de desponsat. impub.
7 Et idem dicendum secundum Abb. num. 2. in tabellionibus, qui religionem profitentur: non enim propterea amittunt officium, licet prohibeantur illud exercere, nisi in causa hæresis, vt in cap. Vt officium, §. Ad conscribendas, de hæret. lib. 6. Et est simile in tabellionibus, qui effecti sunt Decuriones: vel Aduocati: nam per superuenientiam dignitatis officiū non perdunt, licet ab illius exercitio debeant temperare, vt l. Vniuersos, C. de Decurion. lib. 10. Verumtamen Mediolani indifferenter Aduocati illud exercent, vt ibi notat glos. vn. in fin. & pro opinione Abbatis adduci possunt Hostien. Io. Andr. & alij plures infra citandi n. 36. qui tenent instrumenta confecta à tabellione clerico etiam post interdictum esse valida. Hi enim
8 proculdubio sentiunt, clericum non desinere esse tabellionem: alioquin non posset validè instrumēta conficere si prorsus desijsset esse tabellio actu, & habitu, vt l. Si aliquid, C. de suscept. & Ancharan. lib. 10. & notat Io. Andr. in addit. ad Speculat. in tit. de instrum. edit. §. Restat. in addit. incip. Sic signauit, &c. Feder. de Sen. cons. 74. Vetus querela, num. 3. vers. Et licet sic communiter, Alex.
9 cons. 190. Plura narrata, num. 34. lib. 6. Nisi dixeris Notarium etiam priuatum ipso iure Notariatus officio, antequam per sententiam declaretur priuatus, posse rogare instrumenta, & rogata valere, vt notatur in Auth. de tabell. ad fin. & respondit Petr. de Anchar. in cons. 587. Iste B. n. 3. vers. Et licet quis ipso iure. Ad hoc cap. Cum secundum, de hæret. lib. 6. & Clement. final. Et quod ibi notatur, de cens.

10 QVAERO primò quæ sit ratio cur Clericis non liceat tabellionatus officium exercere.

Host. hic n. 1. & post eum Io. Andr. n. 7. Butrius num. 6. vers. Rationem autem, & Cardin. num. 2. multiplicem reddunt rationem.

Prima ratio, quia verendum esset, ne etiam in sæuis, & crudelibus hoc officio vterentur, sicut innuitur in integra, relata ab Ant. August. in Collect. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 1. Quę ratio militat non tantum in Clericis constitutis in sacris, de quibus loquitur hæc littera; sed etiam in alijs omnibus, qui desiderant promoueri.

11 Secunda ratio, quia tabellionatus exercitium genus negotiationis est: qua ratione similiter considerata, hæc prohibitio extenditur ad clericos etiam in minoribus, dummodo beneficijs ecclesiasticis sustententur, nec egeant, vt cap. 1. de postul. alioquin si egerent, licitum esset eis negotiari, cap. 1. supra eod. ac proinde etiam tabellionatum exercere, secundum Io. Andr. loco proximè citato.

Tertia ratio, quia cum tabellio ad complura iureiurando adstringatur, vt dicam in sequenti quæstione si vsum officij multum frequentet, vix euitabit periculum periurij: ad hoc cap. Quemadmodum, supra de iureiuran. Et hæc ratio similiter complectitur omnes Clericos indistinctè.

Quarta ratio, quæ itidem respicit omnes Clericos etiam non in sacris, quia & lex Imperialis pręcipit vniuersos Decuriones à tabellionatus officio temperare, vt l. Vniuersos, C. de Decurion. lib. 10.

12 Quinta ratio, quia tabellio iurat fidelitatem ei, à quo constituitur, vt dicetur infra num. 18. & 19. Quamquidem fidelitatem Clericus iurare prohibetur laico, à quo nihil tenet temporale, c. Nimis, supra de iureiuran.

13 Verum Petr. de Anchar. hic num. 1. vers. Quærit glossa, dicit suprascriptas rationes Hostien. non multum vrgere: & aliam reddit, videlicet, quia hoc officium est publicum authoritate: Dicitur enim tabellio seruus publicus, vt cap. 1. iuncta glos. in ver. Seruo publico, de vsur. lib. 6. l. Non aliter enim, ff. de adopt. l. 1. §. Exigere: cum glos. in ver. Seruus, ff. de Magistr. conuen. huiusmodi autem ministeria sunt Clericis interdicta, vt cap. Sed
14 nec, & cap. Clericis, supra eod. Similiter Abb. hic num. 5. affirmat rationes Hostien. necessariò non concludentes, & aliquas concludere indifferenter quoad omnes Clericos, & etiam laicos. Vnde ipse rationem assignat, quia hoc officium est vile, & sæculare: quod probat Oldrad. cons. 75. Quis possit creare, num. 2. Calder. cons. 2. Spurius Notarius, vers. Sed his non obstantibus, de fide instrum. plenè Angelus cons. 284 Præmitto ad eui-
15 dentiam, in princ. Clerici autem vacare debent Reip. Ecclesiasticæ, & spirituali, non autem mundanæ, cap. Reprehensibile, & cap. Conuenior, 23. q. 8.

15 q. 8. & cap. Eos, 20. q. 3. Placet secunda ratio Hostien. cum qua ferè coincidunt rationes Ancharani, & Abbatis: eamque veriorem dicit glossa hic post princip. vers. Vel verior est illa ratio, & simpliciter veram Cardinal. num. 2.

16 Secundò QVAERO cùm quis constituitur tabellio, quæ debeat iurare.

Hostiensis hic num. 4. & post eum Io. Andr. n. 2. Henric. Boich. num. 3. Butr. eodem num. Cardin. num. 6. & Anchar. n. 8. dicunt tabellionem quando constituitur, sex iurare consueuisse:

17 Primò, quod de his, quæ videbit, & audiet, & requisitus fuerit, sine diminutione veritatis, & cõmixtione falsitatis conficiet instrumentum. Vnde solet requiri tabellio sub pœna officij sui, vt conficiat instrumentum requirenti: quod si non fecerit, periurus videbitur; & sic eius instrumentis de cætero fides non adhibebitur: argum. cap. Testimonium, supra, de testibus. Hanc autem requisitionem quilibet de populo facere potest, argum. l. 3. ff. de offic. Præsid. & cap. Relatum, il secondo, de testibus; & propterea tabellio dicitur seruus publicus, & publica persona, vt tetigi supra num. 13. Secundò, quod secreta sibi iniuncta celabit. Tertiò, quod super vsurario contractu, vel in fraudem vsurarum inito scienter nullum conficiat instru-

18 mentum. Quartò, quod de omnibus instrumentis, quæ reddet, protocolla tenebit: quod hodie secundum Hostien. hic num. 5. sic est interpretandum de generali consuetudine approbata, & abbreuiaturam in cartulario suo ponat. Quintò, quod fidelis erit illi, à quo constituitur, vt si sciet eius damnum tractari, per se, vel nuncium quantocyus poterit, reuelabit. Sextò, quod illud officium sic sibi iniunctum cupiditate, amore, odio, & timore remotis, per omnia secundum bonam conscientiam fideliter exequetur.

19 Adde tu quod Clem. V. compluribus Archiepiscopis, & Episcopis, qui Viennam conuenerant ad generale Concilium, concessit indultum creandi duos Notarios, eisque præscripsit formulam iuramenti, quam habes tom. 3. Conciliorum, part. 2. pag. 780. col. 2. quæ à suprascripta formula Host. parum discrepat, & ferè concordat cum alia, quam ponit Specul. in tit. de instr. edit. §. Restat, n. 37. vers. Sed quæro qua forma.

20 Tertiò QVAERO quibus Clericis interdicatur tabellionatus officium.

Pro clariori quæstionis solutione duo membra sunt distinguenda. Primum est de Clericis in sacris Ordinibus constitutis; secundum de Clericis minorum Ordinum.

21 Circa primum si clerici in sacris habeant competens beneficium ecclesiasticum, res est extra dubium: quia in ipsis verificantur verba omnia huius Decretalis ibi, *In sacris Ordinibus constitutis*, &c. nec non ibi, *Per beneficiorum subtractionem*, & locum habent rationes omnes ab Hostien. & Doctoribus, vt supra ponderatæ in prima quæstione. Vnde proculdubio eis non licet tabellionatus officium exercere, & in hoc conueniunt omnes.

22 Sed si clerici sacrorum Ordinum careant competenti beneficio articulus est valde controuersus.

Ad partem negatiuam, quod non liceat eis hoc officium exercere, inducitur hæc Decretalis, quæ simpliciter loquitur de Clericis in sacris: nec videtur se restringere ad Beneficiatos respectu prohibitionis, sed tantum respectu pœnæ, ita vt sit sensus, vt tabellionatus officium ab Episcopo interdici debeat omnibus clericis sacrorum Ordinum indistinctè; per subtractionem verò beneficiorum nonnisi beneficia obtinentibus. Item rationes superiùs consideratæ in prima quæstione conueniunt Clericis etiam non beneficiatis, excepta secunda. Item glossa hic post princ. vers. Vel verior, dicit officium hoc extraneum esse ab officio Clericorũ, saltem in Ordine sacro, maximè si competentia beneficia habeant: sentit igitur glos. hoc officium esse extraneum à Clericis sacrorum Ordinum, etiam non beneficiatis, cum dictio illa implicatiua, *maximè*, dignet idem in casu contrario, c. 1. de renunc. glos. in cap. Illud, in ver. Præsertim, de præsumpt. & eodem modo loquitur Butr. hic n. 6. vers. Vel dic; dicens illicitum esse tale officium Clericis in sacris, quia sapit genus negotiationis, maximè si habeant competens beneficium.

Sed in oppositum facit, quia hoc capitulum quamuis apertè non loquatur de Clericis Beneficiatis, tamen dum præcipit eis interdici tabellionatus officium per subtractionem beneficiorum: supponit eos esse beneficiatos: Ergo à contrario sensu si beneficiati non sint, nec interdictum, nec

23 illius pœna locum habebit. Et est ratio, quia Clerici etiam in sacris si competens beneficium non habeant, non prohibentur honestam negotiationem exercere, vt cap. 1. supra eod. ergo nec eis debet interdici tabellionatus officium: & ita hic firmant Hostien. num. 1. vers. Secunda ratio, & n. 8. in ver. Subtractionem, Io. Andr. num. 4. in eodem ver. & Abb. num. 8. vers. Mihi placet primum.

24 Quinimo Hostien. & Io. Andr. vbi supra tenent hoc officium non prohiberi Clericis sacrorum Ordinum præcisè, sed causatiuè, si velint beneficia retinere, ita vt sit in optione ipsorum, vel officium exercere beneficium dimittendo, vel retinere beneficium à tabellionatu abstinendo. Simile in c. Quæris, de ætat. & qualitat.

Sed hoc dictum non placet Abbati n. 8. vers. Sed secundum dictum: quia cum Clericus in sacris habeat vnde viuat, non debet habere optionem dimittendi beneficium, vel tabellionatum, sed præcisè cogi debet viuere clericaliter, ex quo est in sacris, argum. cap. 1. & cap. Clericis, supra eod. Et ad hoc capitulum respondet, hic fuisse dictum de beneficiorum subtractione in pœnam Clericorum, quia non videbatur verisimile, vt plus appeterent tabellionatum, quàm beneficium, saltem sufficiens: vnde non debet eis dari optio, argum. eorum, quę notantur in cap. Si diligenti, de for. compet. vbi est bonus textus in simili, secundum Abb.

25 Ego arbitror in hoc articulo non esse faciendam vim an Clericus in sacris habeat competens beneficium, sed tantummodo an habeat vnde congruè possit sustentari siue ex benefi io, siue ex patrimonio: nam si posset commodè viuere de bonis patrimonialibus, vtiq; non liceret ei negotiari, ac proinde nec tabellionatus officium exercere, quod genus negotiationis est: & cum hoc procedat in Clericis minorum Ordinum, vt probabitur infra in secundo membro, vtique multò magis locum habet in Clericis in sacris, arg. huius cap.

Non obstat hæc Decretalis, quia fateor, Clericis beneficium non obtinentibus non posse interdici hoc officium per subtractionem beneficiorum, po-

Prosp. Fagn. in 2. par. 3. Decretal. Hhh terit

terit tamen interdici per alias pœnas, quæ à sacris Canonibus; & generalibus Concilijs aduersus clericos negotiatores statuta sunt, ad hoc Conciliũ Trid.c.1. sess.22.

26 Circa secundum, videlicet de clericis minorũ ordinum, Innoc.hic ponderans verba textus, quæ præcipiunt tabellionatus officium interdici clericis in sacris, arguendo à contrario sensu, dicit secus in non sacris; & ita sentit indistinctè hoc officium non esse prohibitum clericis minorum ordinum quantumcumque sint beneficiati; & cum Innoc.consentiunt Io.Andr.n.1.in ver. Sacris, Butr. eod.n.vers.Quid de clerico, & Ancharan.in primo notab.

Sed Host.n.1.vers. Et ex his patet, tenet idem iuris esse in clericis minorum ordinum, dummodo sint competenter beneficiati, ad hoc c.1.supra de postul. vbi clericis minorum ordinum beneficiatis prohibetur officium postulandi; & ita secundum Host. hic vacat argumentum à contrario, simile in l.Conuenticulam, C. de Episcop. & cler. & in cap.Clericis, supra eod. & hanc partem sequitur Abbas n.7.qui ad hoc capitulum respondet, sacros ordines hic accipi largè pro omnibus ordinibus, qui indubitanter sunt sacri, vt notatur in summa 32. dist. Sed certè huic expositioni repugnat integra, quæ explicitè loquitur de Subdiaconis, Diaconis, & Sacerdotibus, & hos appellat clericos in sacris ordinibus constitutos. Idem firmãt Summa Pisanella in ver.Tabellio, n.1. Albert. Trotius de vero, & perfecto clerico, lib.2.c.54.n.9. inter tractatus comm.vol.2. fol.255.

27 Ego verò, vt tetigi supra in primo membro nu. 25. existimo hanc prohibitionem extendi ad omnes Clericos etiam minorum ordinum, dummodo ex beneficio, vel patrimonio habeant vnde cõmodè viuere possint. Moueor primò per textum in cap.Vt officium, §.Ad conscribendas, de hæreticis, lib. 6. vbi indulgetur Clericis etiam in sacris, vt in causa hæresis possint tabellionatus officium exercere. Pondera illam dictionem implicatiuam, *etiam*, quæ ostendit huiusmodi indultum fuisse concessum etiam Clericis minorum ordinum: ergo circumscripto indulto, id eis erat prohibitum; alioquin frustratorium fuisset concedere quod eis erat permissum à iure, arg. cap. Abbate, de verb.signif. & cap. In his, de priuil. item si speciale est fauore fidei, vt Clerici in minoribus possint vti tabellionatu: ergo in alijs non possunt, prout arguit glos.in d.§. Ad conscribendas, in ver. præmissa, ad idem text. in extrauag. Debent, circa fin.de offic.Ordinar.vbi conceditur, vt in visitatione Cathedralis adhiberi possit notarius clericus.

28 Deinde moueor, quia hoc officium est publicum, sæculare, & vile, & sapit negotiationem, vt dixi supra n.13.& seq. & n.23. ergo debet censeri interdictum omnibus clericis indistinctè, cap. Eos, 20.q.3. quia nemo militans Deo, &c. c. Reprehensibile, 23.q.8. cum concordant. & quamuis necessitate cogente liceat eis exercere honestam negotiationem, cap.1. supra eod. tamen hæc ratio necessitatis cessat quando congruam habent sustentationem siue ex beneficio, siue ex patrimonio, ad hoc bon.tex.in c.Episcopus supra, de præben. ibi; Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere: quod enim pro necessitate conceditur, ead. cessante, vtique cessare debet, cap. Quod pro necessitate, 1.q.1. & hoc sensit Hostien. hic n.1.vers Secunda ratio, dum ait, exercitium tabellionatus, cum sit genus negotiationis, interdictum esse omnibus clericis etiam in minoribus, dummodo beneficijs ecclesiasticis sustententur, nec egeant: ergo secundum Host. qui non egent, sed ex patrimonio sustentantur, minimè possunt hoc officium exercere; quod etiam intellexit glossa hic, dum dixit hoc officium esse extraneum à clericis, maximè beneficiatis: quasi dicat idem iuris esse in illis, qui non ex beneficio, sed ex patrimonio viuunt; hoc idem censuit Archid.in cap.Multorum, n.1. 27.quæst.2. dum ait, officium tabellionatus quamuis sit publicum, satis tamen esse congruum clericis, vt ex eo sibi possint acquirere necessaria, cap. Clericus, 91.dist. & eum sequitur Butr. hic n.5. quibus addo Iasonem in l.1.§.Huius studij, n.8.in 7. limit.ff. de iust. & iure, vbi limitat conclusionem, quod presbyteri, & clerici non possint esse tabelliones, vt procedat quando aliunde habent vnde viuant, & sic non restringit se ad beneficium: imo paulò infra expressè ait, hoc habere locum etiamsi non habeant aliquod beneficium ecclesiasticum, & alios adducit. Non obstat hoc capitulum, quod dum loquitur de clericis in sacris, & beneficia obtinentibus, à contrario sensu videtur secus intellexisse de clericis in minoribus non habentibus beneficia, secundum Innoc.& Io.Andr.

Nam respondeo hanc prohibitionem fuisse factam clericis in sacris, quia ipsi tantum in ciuitate illa exercebant officium tabellionatus, vt patet ex integra, ibi, Presbyteros, & Diaconos, & Subdiaconos, quos ibidem inuenit passim tabellionatus officium exercentes; idque ob eam forte rationem, quia solis clericis in sacris populi habebant hanc fidem, sicut Venetijs hanc ob causam soli presbyteri olim rogabant instrumenta, vt dixi supra in 1.not.& quia clerici ad sacros ordines sine competenti titulo beneficij non promouentur, c.Cum secundum, supra de præben. propterea Papa supposuit eos esse competenter beneficiatos, eisque iussit interdici tabellionatus officium per priuationem beneficiorum. De clericis autem minorum ordinum nihil cauit, quia talis abusus

29 quo ad ipsos ibi non vigebat ob memoratam rationem; vnde non sequitur, vt prohibendo de clericis in sacris, & beneficia habentibus, contrariũ intellexerit de clericis in minoribus non beneficiatis; sed tantum sequitur, vt hic casus tamquam omissus remanserit in dispositione antiquorum Canonum, secundum quos nulli clericorum non egentium licebat negotiationem exercere, vt supra dixi: & ita verum est quod ait Hostien. hic vacare argumentum à contrario sensu: etenim hoc argumentum non sumitur quando illius contrarium reperitur in iure expressum, vt notat Ioann. Andr. in cap.Publicato, n.18. supra de elect. quod diligenter nota, quia Doctores nostri non attingunt.

30 Extenditur conclusio superiùs firmata, vt locũ habeat etiam in regularibus, qui dum essent in sæculo, tabellionatus officium habuerunt; nam nec eis licet illud exercere; tum quia rationes supra ponderatæ in prima q.in clericis sæcularibus æquè militant in regularibus; tum quia speciale est fauore fidei, vt Monachus, qui in sæculo erat tabellio, possit in causa hæresis hoc officium exercere, cap. Vt officium, §.Ad conscribendas, de hæ-

ret.

ret.lib.6. ergo in alijs casibus tabellio factus Mo-
nachus non potest hoc officio vti; ad hoc extra-
usg. Debent, circa medium, vers. Quos quidem
monachos, de offic. Ordinar. & ita firmat glos. in
§. Ad conscribendas, in ver. Præmissa, Ioan. Andr.
hic n.4. Butr. n.5. Henr. Boich. n.3. Cardin. n.1. in
3. oppos. Calder. cons. 487. An Abbas possit, aliàs
2. n.2. vers. Ad hoc etiam induco, de magistr. Alex.
cons. 133. Stantibus, n.4. vers. Hæc probantur, lib.7.
Albert. Trot. de vero, & perfecto clerico, lib.2.
c.54. n.9. & ita S. Congregatio Cardinalium Con-
cilij Trid. Interpretum declarauit, regulares non
posse exercere officium tabellionatus.
31 Et posita hac decisione Prior monasterij de
Thomar. Ordinis Cisterciensis habet priuilegium
à Sede Apostolica, vt duo regulares illius à Prio-
re electi pro rebus ad ipsum Conuentum spectan-
tibus, & quæ inter eos, seu in eisdem Conuenti-
bus geruntur pro tempore, alium, seu alios illius,
vel illorum loco perpetuò creare, eosque de nota-
riatus, seu tabellionatus officio huiusmodi per pē-
nam, & calamare inuestire, recepto ab eis primi-
tus iuramento, quod officium ipsum benè, & le-
galiter exerceant, liberè, & licitè valeant: quæ-
ritur an Concilium obstet quominus huiusmodi
regulares dicti priuilegij vigore tabellionatus of-
ficiū exerceant eo modo, quo in litteris Apostoli-
cis exprimitur, S. Congregatio censuit non obsta-
re, atque huiusmodi priuilegium nullo eiusdem
Concilij decreto reuocatum esse.
32 Cæterum etsi tabellio factus clericus, vel mo-
nachus extra prædictos casus nō possit nouas ro-
gationes assumere, poterit tamen veteres com-
plere, & authenticare, l. Alienationes, ff. Familiæ
hercisendæ, l.1. §. Casum, & §. Quamuis autē, ff.
de postul. l. Nam & Seruius, §. Si viuo Titio, ff. de
de negot. gest. ad idem cap. Iudæi, il primo infr. de
Iudæis, & tenent Speculat. in rubr. de stat. monach.
vers. 27. glos. in d. ca. Vt officium, §. Ad conscriben-
das, in ver. Præmissa, de hæret. lib.6. Calder. loco
citato, & Henric. hic n.4. Nauar. comm. 2. de regu-
lar. n.41. Couar. pract. quæst. c.19. n.8. vers. Mona-
chus, Ias. in l.1. §. Huius studij, n.8. vers. Secundò li-
mita, ff. de iust. & iur.
33 Quartò QVAERO, An valeant instrumenta à
Clericis tabellionibus confecta.
34 Cum ex hac Decretali interdicendum sit cleri-
cis tabellionatus officium: ergo antequam eis in-
terdicatur, valebunt instrumenta, postea verò nō:
ita per hanc litteram arguit Innoc. hic in princip.
quem sequuntur Abb. Antiq. itidem in princip. &
Collectar. n.1. idem Bart. cons. 61. Filiusfamiliæ,
n.1. lib.1. & Ias. in d. l.1. §. Huius studij, n.8. vers. Li-
35 mita antequam, ff. de iust. & iur. & potest esse ra-
tio, cur post interdictum non valeant, quia ex quo
interdicitur officium, ergo & executio, arg. c. Pa-
storalis, §.1. de appell. secundum Host. nu.8. in ver.
36 interdicas: aliàs interdictum prætoris foret elu-
sorium, quod esse non debet, l. Si prætor, ff. de iu-
dic. cap. Commissa, §. Porrò, de elect. lib.6.
Tu aduerte; nam quoad primum membrum
distinctionis cum Innoc. conueniunt omnes, vt sci-
licet ante interdictum valeant instrumenta à no-
tarijs clericis confecta: idque procedit etiam si
tabellio clericus conficeret instrumenta in tempo-
ralibus; nam etsi à talibus debeat abstinere, nihi-
lominus fidem facerent, arg. eorum, quæ leg. &
not. in cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra
qui filij sint legitimi, secundum Host. hic n.5. in
fine, & n.7. vers. E conuerso, Io. Andr. num. 3. vers.
Secus esset in instrumento, Butr. n.4. vers. Secus di-
citur, Ancharan. n.3. vers. Licet è conuerso, & Car-
din. n.8. in vlt. quæst. vbi asserit hoc esse sine dubio.
Verum quoad secundum distinctionis mem-
brum, videlicet post interdictum, quidam distin-
xerunt an hæc prohibitio peruenerit ad notitiam
contrahentium; & tunc instrumenta non valeant:
alioquin excuset probabilis ignorantia: & quam-
uis tabellio indignè conficiat instrumenta quantū
ad se, non tamen quantum ad alios, qui ignorant:
ad hoc c.1 & 2. supra de ordinar. ab Episc. & c. vlt.
de cohabit. clericor. & mulier. Sed alij, vt Host. hic
n.8 circa fin. vers. Tu dicas, Io. Andr. n.1. vers. Tu
dic indistinctè, Boich in princ. Butr. nu.2. vers. Io.
Andr dicit, & Cardin. nu 5. tenent indistinctè in-
strumenta valere siue ante, siue post interdictum
confecta fuerint, licet conficiens post interdictum
priuari possit beneficio: nam hæc sola pœna hic
imponitur: ergo aliam inuenire non debes. l. At
si quis, §. Generaliter, ff. de relig. & sumpt. funer.
l.2. §. Non perpetuæ, ff. de sepulcr. violat. sed potius
impositam mollire, c. in pœnis, de reg. iur. lib.6.
37 Mihi placet distinctio, quam hic ponunt Petr.
de Anchar. n.6. & 7. & Abb. n.11. & ante eos Spe-
culat. in tit de Instrument. edit. §. Restat, nu.29. &
sequuntur Rosella in ver. Tabellio, n.7. Syluest. in
eod. ver. q.3. dict. 5. & alij, quos refert, & appro-
bat Couar. pract. quæst. c.19. nu.8. vers. Quod si sa-
cerdos, videlicet, Aut publicè, & per edicta so-
lemniter publicata interdictum est clericis ne
possint instrumenta conficere inter laicos, ita vt
huiusmodi prohibitio cunctis innotuerit: & tunc
non valent instrumenta postea celebrata; sicut non
valent contractus initi cum prodigo post iudicis
interdictum, vt l. Is cui bonis, ff. de ver. obligat. nec
38 tenent gesta ratione publici officij post interdi-
ctum superioris, vt in cap. Veritatis, & in cap. fin.
de dol. & contum. & notat Innoc. in cap. Raynal-
39 dus, de testam. neque enim potest allegari tole-
rantia, ex quo publicè emanauit prohibitio, vt
in cap. Apostolicæ, & cap. Illud. de clericor. excom.
ministr. & in c.2. de Constit. lib.6. & in cap. Quod
dictis, 16. dist. Nec obstat si dicas hanc prohibitio-
nem hodie omnibus factam esse in hac Decretali:
quoniam verè hic nulla fit prohibitio, sed iubetur
40 fieri per superiorem: magis autem afficit interdi-
ctum iudicis, quàm legis, & antequam à iudice
interdictum fiat, clericus videtur tolerari in offi-
cio tabellionatus: vnde valere debent gesta ra-
tione publici officij, vt de Decurionibus, & Aduo-
catis hoc officium exercentibus notat Barthol. in
l. Vniuersos, n.2. C. de Decurion. lib.10. sin autem
interdictum non fuerit palàm, & publicè factum;
tunc tenet quidem interdictum in præiudicium
clerici, cui factum est, ita vt propterea beneficio
priuari possit, vt hic; sed non quoad partes igno-
rantes: vnde respectu ipsarum tenebunt gesta ra-
tione publici officij, vt in iuribus præallegatis.
41 Non obstat, quod conficiens instrumenta contra
interdictum, puniatur hic sola pœna subtractio-
nis beneficij, & aliam inuenire non liceat, vt in
contrario: quoniam vt respondet Anchar. pœnæ
appositio actui à iure prohibito non confirmat actū
contra prohibitionem attentatum, vt plenè notat
Bart. in l. Ait Prætor, n.3. ff. de nou. oper. nunciat. &
Doctores in l. Non dubium, C. de legib. & annul-

latio instrumenti propter carentiam fidei non concernit ipsum clericum tabellionem, sed partes, quibus probibitio facta est.

45 Quintò QVAERO, An Episcopns possit creare tabelliones.

43 Quamnis solns Papa, & Imperator possint crea-
44 re notarios; quia vt credatur pelli animalis mortui est contra ius, cui solns princeps supremns potest derogare, vt per Innoc. in cap. Cum P. tabellio n. 1. vers. Nobis autem videtur aliter supra de fide instrum. & Oldradum cons. 75. qois possit, in princ.
45 Tamen hoc intelligitur quo ad effectum, vt notarij, vt præfertur, creati possint officium suũ exercere per totũ orbem, vt declarãt Domini de Rota decis. 5. ... incip. Instrumenta confecta, de fide instrum. in nouis, & Bellam. cons. 42. Dominus Hugo, n. 2. & sequen. vers. Circa hęc duo.

46 Cæterum in suo regno, vel pronincia sicut notarios creare possunt Reges, & alij Principes non recognoscentes superiorem, secundum Innoc. loco citato, & Oldrad. d. cons. 75. in princ. vers. Videtur talis, & Felin. dicentem hoc esse clarum in
47 d. cap. Cum P. Tabellio, n. 14 item Comites, Barones, & alij feudatarij in suis territorijs, Bellam. d.
48 cons 42. n. 4. 5 & 6. & quælibet Vniuersitas babens potestatem dandi iurisdictionem ordinariam, secundum Host. in d. cap. Cum P. Tabellio, n. 5. quem ibi sequuntur Io. Andr. n. 4. Bellam. num. 28. & 30. Butr. col. 1. Imol qoi de communi testatur n. 4. & Felin. n. 14. & de magistratu probat Bart. in l. Nec
49 ei, §. 1. n. 6. ff. de adopt. ita & quilibet Episcopus, vel Ordinarius hoc potest infra suam Dioecesim, arg. cap. Quoniam contra, de probat. cap. Monachus, 77 dist. & c. 1. de simon. vbi sic firmant Host. n. 2. Io. Andr. n. 3. Butr. n. 4. Cardin. nu. 1. & Ioann de Anau. n. 9. ad fin. in vlt. not. & idem Host hic nu. 5. vers. Quid ergo, Specular. in tit. de instrum. edit. §. restat, nu. 22. vers. Sed quis potest, vbi de quolibet prælato in terris suæ iurisdictionis, Felin. in d. cap. Com P. nu. 14 vers. Imo refert, & egregiè probat Oldrad. in præalleg. cons. 75. in princ. vers. Sed Ho-
50 stien. Qui quidem notarij creati ab Episcopo appellantur iurati, & multos similes esse in Regno Franciæ attestatur Bellam. d. cons. 42. n. 2. vers. Circa hæc duo, & n. 3.

51 Dixi Episcopum posse tabelliones creare infra suam diœcesim; quia illius authoritas circa hoc officiom interposita extra diœcesim non extenditur; quamnis enim officium tabellionatus non tantum iudiciale, sed extraiudiciale sit, quia & extra iudicium exerceri potest: tamen authoritas, & actus constituendi, & creandi, iudicialis est, ad hoc l. fin. ff. de iurisd. omn. iudic. & c. Omnes Basilicæ, 16. q. 7. & ita hic declarat Hostien. n. 6.

52 Ex ex hoc infertur, vt si illi, qui potestatem habent creandi notarios, creauerint aliquos, non possint tales conficere instrumenta extra territorium constituentis, nisi de licentia illius, ad cuius iurisdictionem declinant, secundum Host. oom. 7. vers. Quod ego dixi, & Rot. in præalleg. decis. 5. de
53 fid. instrum. in nouis; licet intra territorium confecta faciant vbique locorum plenam fidem, secundum Anchar. hic n. 3. vers. Et infernnt ista dicta, & Rot. vbi supra, de quo dic vt per Bart. in
54 l. Cunctos popnlos, n. 35. de Sum. Trin. & fid. cath. in prædictis tamen aliter loquitur Felin. in d. cap. Cum P. Tabellio, n. 14. in fin. de fid. instrum. vbi ait, actum creãdi notarios esse voluntariæ iurisdictionis; & ideo quo ad subditos exerceri posse etiam extra territorium, per ea, quæ notat Bald. in l. 2. ff. de off. Procons. & Legat.

55 Sed conclusioni superius firmatæ videtur obstare, quod Clemens V. ad supplicationem multorum Archiepiscoporum, qui Viennam conuenerant ad vniuersale Concilium, in compensationẽ laborum concessit facultatem concedendi tabellionatus officium duabus personis, quas ad illud post diligentem examinationem idoneos reperissent, vt tom. 3. Concilior. par. 2. pag. 780. hæc enim indulgentia fuisset frustratoria, si de iure hoc eis competeret, vt arguit glos. 1. in cap. 1. supra, de rescript. nam frustra precibus impetratur, quod de iure commnni conceditur, l. 2. & ibi glos. penult. cap. Quib. non obije. long. temp. præscript.

Sed respondere potest ibi concessã fuisse Episcopis facultatem, quam de iure non habebant, scilicet creandi tabelliones authoritate Papæ, qui vbique terrarum possent officium exercere, secundum ea, quæ dixi supra n. 43. quod patet tum ex illis verbis, authoritate nostra; tum quia præcipitur ibi, vt prædicti tabelliones iurent fidelitatem Papæ, iuxta formam c. Ego N. de iure iur. & ita indultum non fuit superfluum.

56 Sextò QVAERO, An clerici possint in causis ecclesiasticis, seu spiritualibus coram ecclesiastico iudice tabellionatus officium exercere.

Glossa vn. hic vers. Sed numquid, mouet hanc quæstionem, & arguit primò ad partem negatiuã ex hoc cap. quod simpliciter præcipit hoc officium clericis interdici, nec distinguit an in causis temporalibus, vel ecclesiasticis: ergo generaliter, & indistinctè est intelligendum, cap. Si Romanorum, 19. dist. cum concord in glos. allegatis; deinde arguit in contrarium, per cap. Quoniam frequenter, de probat. & cap. Multor. 27. q. 2. & nihil determinat; Ioannes verò, & Philippus hic relati per Io. Andr. n. 8. tenent secundam opinionem affirmatiuam, & idem Goffred. per cap. Quidam, 5. q. 1. vbi clericus potest esse notarius Papæ; item Episcoporum, & Archiepiscoporum, vt Io d. cap. Multorum, & in cap. Monachus, 77. dist. sequitur Host. hic n. 3. vers. Quid ergo, per iura alleg. & per c. 1. de simon. vbi disponitur, vt non solum Episcopus, sed etiam notarius debeat cauere à simonia, quod intelligi debet de notario suo, cui scilicet Episcopus hoc officium commisit, & ad hoc deputato: de extraneo enim nulla fuisset dubitatio; & in notario Episcopi intelligunt hanc Decretalem Innoc. Host. Io. Andr. & alij, vt ibi dixi n. 18. & hanc partem dicunt esse veram Butr. hic n. 8. & veriorem Anchar. n. 2.

57 Pro qua etiam videtur multum vrgere, quod cum Episcopi possint creare notarios in sua diœcesi, vt ex communi sententia firmatum est in præcedenti quæst. hoc vtique videtur necessariò intelligendum de clericis, prout intelligunt Host. & alij, quia cum notarius laicus non possit in spiritualibus, & ecclesiasticis instrumenta conficere, secundum opinionem, quam dicunt esse veriorem Host. hic n. 6. vers. Numquid, Ioan. Andr. n. 3. Butr. n. 4. & Anchar. eodem num. necesse est dare personam ecclesiasticam, quæ huiusmodi instrumenta conficere possit; alioquin actus spirituales carerent hoc genere probationis per instrumenta; contra textum in Extrauag. Debent, circa mediũ, vers. Propter quod, de offic. Ordinar. & potestas

Episco-

Episcoporum creandi tabelliones esset planè inanis, & elusoria, qood esse non debet, c. Commissa, S.Porrò, de elect. lib.6.

58 Sed contrariam opinionem, idest clericos, nec in causis ecclesiasticis posse exercere officium tabellionatus, tenet Vinc. per hanc Decretalem, quæ loquitur indistinctè, & ad cap. Multorum, alleg. in glos. respondet, notarium ibi accipi pro scriptore, prout accipitur in l.3.c. Commun. Deleg. vbi serui
59 notarij quinquaginta solidis æstimantur, & glos. in ver. Notarijs. exponit, idest scriptoribus, cù seruus non possit esse notarius, vt l. Generali, C. de tabular. lib.10. eamdem opinionem amplectitur Speculat. in tit. de instrum. edit. S Restat, n.28. & Cardin. hic in 1. quæst. dicens hoc dictum Vincentij esse communius, & respondet ad d. c. Quoniam, de probat. alleg. in glos.

60 In hac contrarietate Abb hic. n.6. vers. Ego distinguerem, vtitur hac distinctione, videlicet, Aut clerici exercent tabellionatus officium coram Papa, vel in eius Curia, & debent admitti, præsertim si ab ipso illud obtinuerint: nam Pontifex admittendo, vel officium tribuendo, videtur eos habilitare ad illud exercendum; arg. l. Idem Vlpianus, ff. de excusat. tutor. facit quod de notarijs Concilij Trid. dicam infra n. 68. aut hoc officium exercent in alia curia, vel extra iudicium in spiritualibus, & ecclesiasticis; & tunc aut habent competentia beneficia, & debent à tabellionatu abstinere, cum in hoc cap. indistinctè id eis prohibeatur, & quia hoc est quoddam negotiationis genus clericis interdictum, vt glos. dicit; aut indigent, & sunt admittendi, & sic putat iura diuersa posse ad concordiam reduci. Sed côtra hanc dist. Abb. est tex. in cap. Vt officium, S. Ad conscribendas, de hæret. lib.6. inducendo eum, vt statim dicam.

61 Ego indistinctè adhæreo secundæ opinioni negatiuæ Vincentij, & sequacium, quam puto verissimam, per text. in d. S. Ad conscribendas: nam ibi conceditur quibusuis Clericis officium tabellionatus habentibus etiã in sacris Ordinibus constitutis potestas exercendi liberè officium ipsum in causis fidei, non obstante statuto contrario Canonis. Ex quo textu multipliciter constat non licere clericis exercere tabellionatus officium in alijs causis spiritualibus. Primò, quia hæc potestas ibi datur Clericis per modum indulti, seu priuilegij, vt innuit. verb. Concedentes; Ergo prius id erat eis interdictum: alioquin quid opus fuisset concedere quod iure communi competebat, l. 1. & ibi glos. penult. C. Quib. non obijc. long. temp. præscript. Secundò quia speciale est in causa hæresis, vt Clerici fungi possint tabellionatus officio fauore fidei, vt ibi disponitur: ergo contrarium est regulare, l. Quod verò contra, & l. Ius singulare, ff. de legibus, Card. hic num.3. in fin. Tertiò, quia hæc indulgentia conceditur ibi Clericis restrictiuè in causis fidei tantum, vt innuunt illa verba, *quoad præmissa*. Ergo in alijs causis spiritualibus censetur eis denegata glos. in c. Qualis, in ver. Negatur, 25. dist. Quartò demum, quia eadem indulgentia datur Clericis in causis fidei non obstante contrario statuto Canonis, & glos. ibi in ver. Canonis, exemplificat per hanc Decretalem, Sicut te. Ergo hæc Decretalis, obstabat quominus Clerici possent esse tabelliones in causa hæresis: alioquin hic canon non esset statutum contrarium, vt ibi dicitur, nec fuisset opus illis derogare, cum derogatio non fiat nisi ad contraria, cap. 1. de constitut. lib.6. c. Ex parte, supra, de capell. Monach. Vnde iure optimo Gemin. ibi in 6. not. Ex eo textu notat Religiosos, & Clericos sæculares etiam in sacris non posse exercere officium tabellionatus, licet ante fuerint Notarij, etiam in causis vertentibus coram iudicibus ecclesiasticis, vt probat ille textus, dum eis id concedit in casu illo speciali: quo textu etiam destruitur distinctio Abbatis, de qua supra n.60. quia ibi non distinguitur, an Clerici sint Beneficiati nec ne, sed simpliciter eis datur hæc potestas in causis fidei dumtaxat: & quando indigent, possunt esse tabelliones etiam in causis temporalibus, vt patet ex dictis supra num.11. 23. & 28. & adde quæ scripsi in cap.1. in 4. quæst. supra eodem.

62 Non obstat, quod laici non possint esse tabelliones in causis Ecclesiasticis, ideoq; necesse sit dare personas ecclesiasticas, quæ in ijsdem causis hoc officium exerceant, ne alioquin potestas Episcoporum creandi Notarios sit frustratoria.

Nam respondetur negando assumptum: imo enim laici possunt esse tabelliones etiam in causis spiritualibus, & ecclesiasticis, vt scripsi plenè in c. Quisquis, num.19. supra de elect. & hæc est ipsa veritas, vt inquit Bald. in cap. Decernimus, nu.15. sup. de iudic. & fuit opinio Compostellani, & aliorum in cap Quia propter, de electione, quam pluribus comprobat, & ab obiectis tuetur Abb. hic à num.12. & veriorem dicit num.17. vers. An autem
63 Laicus: quæ etiam seruaretur de consuetudine, vt fatentur Hostien. & Ioan. Andr. supra citati n. 57. nam vbiq; locorum Actuarij, seu Cancellarij Episcoporum sunt Laici. Et nuper ex decreto Congregationis à Sanctiss. D. N. Innocentio X. ablegatus est Cancellarius Laicus ad Curiam Archiepiscopi Beneuentani.

64 Demum quoad hoc omnem dubitationem sustulit Concilium Tridentinum in cap. 10. sess. 22. qua tribuitur facultas Episcopis, etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegatis examinandi quoscumque Notarios, etiamsi Apostolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creati fuerint, eisq; minus idoneis repertis, aut in officio delinquentibus prohibendi in perpetuum, aut ad tempus officij eius vsum in negotijs, litibus, & causis ecclesiasticis,
65 ac spiritualibus. Ergo S. Synodus euidenter supponit Notarios Imperiali, vel Regia auctoritate creatos, & sic Laicos ante prohibitionem Episcopi posse huiusmodi officium exercere, etiam in spiritualibus, & ecclesiasticis, cùm priuatio supponat habitum, l. Decem, ff. de verb. obligat. cum concord. & patet ex dictis supra num.6. alioquin pœna Concilij esset frustratoria, contra textum in cap. Commissa, S. Porro, de elect. lib.6. & l. Si Prætor, ff. de iudicijs, vt per Hostien. hic num. 8. Item ex dicto cap. 10. Ita demum Notarij prohiberi possunt officio vti in spiritualibus, & ecclesiasticis, si præuio examine reperiantur inhabiles, aut in officio delinquentes. Ergo cæteris hoc intelligitur permissum, ex regula, l. Cum Prætor. ff. de iudic. & cap. Nonne, de præsumpt.

66 Et eò magis, quia cum dubitasset Episcopus Recanaten. an ex sess. 22. cap. 10. Cum ex Notariorum, &c. ibi, Possit Episcopus illis non idoneis repertis, &c. posset etiam exercendi vsum prohibere in negotijs, & litibus prophanis coram iudice laico in terris Ecclesiæ: Sacra Congregatio consuit

suit non posse, quia Concilium loquitur de causis ecclesiasticis, & spiritualibus tantum: ergo non intellexit de litibus prophanis, neque coram laico.

67 Rursus cùm esset quæsitum an facultas prohibendi Notarijs minus idoneis repertis, ne in negotijs, & causis ecclesiasticis, ac spiritualibus suum officium exercecant, Episcopis tributa decreto Cõcilij cap. 10. sess. 22. etiam quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis administratorum tributa intelligatur.

Item an eadem facultas extendatur ad contractus personarum ecclesiasticarum, quæ de eorum patrimonialibus bonis conficiuntur; præsertim stante consuetudine, quod causæ huiusmodi eorũ bonorum ratione ad forum ecclesiasticum spectent.

Die 1. Decembris 1588. S. Congregatio Concilij primum censuit intelligi tributam.

Ad secundum extendi.

68 Adde quod ipsiusmet Concilij Tridentini duo fuerunt Notarij vnus laicus, & alter clericus, vt patet ex eorum subscriptionibus, quæ habentur in calce Concilij: & hic iunge, quod dixi supra num. 60.

Ne Clerici, vel Monachi:

Cap. Sententiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericis probibentur omnia illa ex quibus sequitur, vel sequi potest vitæ amissio, vel sanguinis effusio.*

2 *Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem ferre.*

3 *Irregulares sunt testes Iudices, Officiales, Assessores, Aduocati, Medici, & Chirurgi consilium, vel auxilium, aut causam probentes ad mortem, vel membri mutilationem: remissiuè.*

1 SENTENTIAM. Continet plura dicta, & ideo non summatur, nec diuiditur, Ioan. Andr. Sed generaliter secundum Abb. hoc intendit. Clericis prohibentur omnia illa, ex quibus sequitur, vel sequi potest vitæ amissio,
2 vel sanguinis effusio. Vel specialius. Clericus nec dictare, nec proferre sententiam sanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem præstare debet. Hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia, quæ per se patent.

In tex. ibi, *Vindictam sanguinis*. Signatur contrarium in cap. 1. infra de homicidio, vbi refertur lex Exodi: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo euelles eum vt moriatur*. Igitur Ecclesia exercet vindictam sanguinis, cum lex illa sit redacta inter Cõstitutiones Canonicas. Solutio. Illud, cap. Varios habet intellectus, & verbum *moriatur* multipliciter exponitur, vt ibi dixi à num. 1. vsque in fin. & in cap. Cum non ab homine à num. 36. vsque ad num. 47. supra de iudic.

Item signatur contrarium in cap. Delatori, supra quæst. vltim. vbi referuntur verba ex capitulis 14
Hadriani transumpta, videlicet. Delatori lingua
capulcetur, aut conuictus caput amputetur: & sic
Papa dat iura de pœna sanguinis contra id, quod 15
habetur hic, & in cap. His à quibus, 23. q. 8. & in
cap. 1. & 2. 51. distinct. cum concordant. Solutio: 16
vt dicit glos. in d. cap. Delatori, in verb. Lingua,
ibi docet Papa quid facere debeat iudex sæcularis.
Sed hoc non placet, quia non est officium Ecclesiæ
instruere potestatem sæcularem vt infligat pœnam 17
mortis, vel mutilationis membri, quin potius debet efficaciter intercedere, vt citra mortis periculum sententiam moderetur, cap. Nouimus, infra
de verb. signif. Vnde aliter soluit Ioan. Andr. in d. 18
cap. 1. num. 1. in fin. de homicid. dicens illud cap.
Primo sicut, & cap. Delatori. Fuisse inserta in
corpore iuris, vt sciantur, non vt seruentur. Sed
magis placet, quod dicunt Laur. & Archid. in d. c. 19
Delatori; videlicet verba *capuletur*, & *amputetur*,
esse mysticè accipienda, vt plenè scripsi in d. cap. 1. 20
num. 4. & seqq.

3 De irregularitate autem, quam contrahunt te- 21
stes, Iudices, Officiales, Assessores, Aduocati, & Iu- 22
risperiti, Medici, & Chirurgi quomodolibet consilium, vel auxilium, aut causam præbentes ad mor-
tem, vel membri mutilationem, vide hic plenè per 23
DD. & præsertim per Abb. à num. 2. vsque in fin.
& latiùs per Marian. Soccin. in c. Ad audientiam, 24
à n. 139. infra de homicid.

Ne Clerici, vel Monachi. 25

Cap. Super Specula. 26

27

SVMMARIVM. 28

1 *EXcommunicatio lata sententia an inducatur* 29
per hac verba, sicut excommunicatus ab omnibus euitetur, vsque ad n. 8.
2 *Declaratio nouum ius non inducit.* 50
3 *Lex declarata erat intelligenda iuxta declarationem Principis etiam antequam declaratio emanasset.*
4 *Constitutionem implicat esse declaratoriam, & non habere locum in præteritum.*
5 *Declaratio Papæ quamuis edita in aliquo speciali* 31
casu facit ius commune quoad omnes. 32
6 *Opiniones probabiles excusant à pœna excommunicationis malè intelligentes Constitutionem dubiam.* 33
7 *Legem canonicam obscuram malè intelligens non*
peccat mortaliter, nisi post declaratam illius obscuritatem. 34
8 *Religiosi qui in claustris audiunt leges, vel medicinam an sint excommunicati.*
9 *Religiosis potius competit lacrymari, lugere, et orare,* 35
quàm leges, vel medicinam audire.
10 *Constitutio pœnalis debet potius restringi quàm*
ampliari. 36
11 *Religiosus grauius delinquit attentando illicita ex-*
tra monasterium, quàm intra illud. 37
12 *Presbyteri, & alij hic probibiti audientes leges, vel*
physicam in proprijs domibus an incidant in ex- 38
communicationem, & n. 17.
13 *Constitutio probibens personis ecclesiasticis audire* 39
leges, vel medicinam an sit odiosa, vel fauorabi- 40
lis, 41

lis, & num. seq. vsque ad num. 18.
14 *Legis dispositio locum habet data aliqua ratione identitatis, sed non illius pœna.*
15 *Nouitij audientes leges, vel physicam non incidunt in pœnam excommunicationis.*
16 *Parochi non Presbyteri qui leges audiunt, vel medicinam, non ligantur hac Constitutione, nisi ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas habentes, in quibus instituantur clerici perpetui.*
17 *Clerici dignitatem, vel personatum habentes, aut Presbyteri excommunicati sunt post duos menses à die, quo inceperint leges, vel medicinam audire.*
18 *Religiosi, & alij ecclesiastici hic prohibiti, qui leges, vel medicinam legum, seu docent, an fiut excommunicati, & n. seq. vsque ad num. 31. & n. 37. vsque ad n. 45.*
19 *Scientiam prohibitam discere, vel docere culpa similis est.*
20 *Simoniaca quædam dicuntur quia prohibita, quædam prohibita quia simoniaca.*
21 *Lex debet esse imposita rebus, & non verbis.*
22 *Religiosi qui leges, vel medicinam audiunt intra claustra non ligantur excommunicatione; secus si extra.*
23 *Clerici sæculares prohibiti ligantur vbiuis audiant.*
24 *Legales materia quamplures in Decretalibus sunt inserta, quarum vix notitia haberi potest sine legali sapientia.*
25 *Ciuilis scientia est pars diuina, & necessaria est in ecclesia Dei, saltem in temporalibus, & n. 32.*
26 *Roffredus Beneuentanus increpatur quod irreuerenter de Papa loquutus fuerit.*
27 *Canonista legales materias difficiles priuato studio assequi non potest.*
28 *Studens per seipsum, per seipsum ignorat.*
29 *Ciuilis facultas licet necessaria ad regimen Reipublicæ, tamen exerceri debet per suos ministros, idest Laicos, & Clericos non prohibitos.*
30 *Studium iuris ciuilis ad intelligentiam Canonum Regularibus, aut Clericis sæcularibus personatum habentibus, vel Presbyteris non prohibetur. Leges ciuiles sacris Canonibus ancillantur, ibidem.*
31 *Theologia appellatione an comprehendatur scientia canonica.*
32 *Religiosi, & alij hic prohibiti non excusantur à pœnis huius Constitutionis eo quod leges ciuiles audiant ad intelligentiam canonum.*
33 *Studentibus iuri ciuili an debeantur fructus prabendarum in absentia.*
34 *Beneficiatis non curatis tenetur Ordinarius dare licentiam studendi in publica Vniuersitate Theologiæ, vel iuris canonico si statuts ecclesiæ patiatur, & minores sint triginta annis.*
35 *Studium principale iuris ciuilis an sit permissum in Camera ecclesiasticis, de quibus in hac Constitutione.*
36 *Ciuilis sapientia laudes à Petro de Ancharano exarata.*
37 *Religiosi qui leges, vel physicam docent intra claustra non ligantur hac Constitutione.*
38 *Et quid si extra claustra, & num. seq. vsque ad num. 45.*
39 *Intellectus cap. Non magnoperè, supra eod.*
40 *Lex vnde dicta.*
41 *Studere quid sit.*
42 *Papa solus potest verba dubia generalium Conciliorum per modum legis interpretari.*
43 *Religiosi cur potius prohibeantur leges audire, quàm docere.*
44 *Iura non constituuntur ex ijs, quæ vno aliquo casu accidere possunt.*
45 *Regulares è claustro exeuntes ad audiendas leges, vel medicinam an sint excommunicati ipso facto, an verò post lapsum duorum mensium.*
46 *Tempus duorum mensium quo ipso ecclesiastici audientes leges, vel medicinam sunt excommunicati, quando incipiat currere.*
47 *Regulares audientes leges extra monasterium si certum sit eos infra duos menses ad claustrum redire non posse, an statim ligentur excommunicatione.*
48 *Regulares audientes extra claustra leges, vel medicinam post duos menses à die exitus sunt excommunicati, licet antea eos pœnituerit.*

1 SVPER SPECVLA. Hæc decretalis secundum Io. Andr. & omnes hoc intendit in Summa Constitutio Turonensis Concilij puniens Religiosos audiẽtes leges, vel physicam est latæ sententiæ, & incidentes in illam debent per locorum Ordinarios publicari: & extenditur ad habentes dignitates, vel personatus, & ad Presbyteros: & pars huius habetur in cap. Super specula, infra, de magistr. & in cap. Super specula, de priuileg. Diuiditur in quatuor partes. Prima repetit dispositionem Turonensis Concilij. Secunda commemorat opiniones quæ irrepserant in illius interpretatione, ibi, *Verum*. Tertia determinat, ibi, *Nos*. Quarta extendit ibi, *Quia verò*.

2 Nota primò, Canonem Turonensis Concilij imponentem pœnam excommunicationis religiosis audientibus facultates hic prohibitas per illa verba, Sicut excommunicati ab omnibus euitentur, vt in cap. Non magnoperè, supra eodem, esse latæ sententiæ; prout in summa huius textus tenent Io. Andr. Anton. de Butr. Cardin. Petr. de Anch. Abb. & cæteri omnes: & sic collige per huiusmodi verba, Sicut excommunicatus ab omnibus euitetur, prolata à iure, vel ab homine promulgari excommunicationis sententiam ipso iure, vt hic notat Butr. num. 1. Dicens per hoc decidi quæstionem quam de huiusmodi verbis ponunt Doctores in cap. Placuit, de Iudæis; sed contrarium ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. an 3. in 2. notab. vbi notat illa verba, *Sicut excommunicatus ab omnibus, habeatur*, non importare excommunicationem ipso iure, sed per iudicem ferri debere, vt patet in ver. Nos volentes, vt de cætero ipso facto sententiam excommunicationis incurrant: quasi ante præsentem Constitutionem pœna Turonensis Concilij, quod loquitur per prædicta verba, non esset latæ sententiæ, sed ferendæ. Similiter Abb. hic num. 1. Licet Ancharani mentionem non faciat, redarguit Butrium quod non benè dixerit; quia cap. Non magnoperè, loquebatur per hæc verba; Sicut excommunicati ab omnibus euitentur: & tamen insurgebant opiniones probabiles an talia verba essent latæ sententiæ. Vnde cùm articulus esset dubius, Papa voluit eum expresè declarare, & decidere, vt de cætero tales forent ipso iure excommunicati: & sic Papa noluit probabiliter præteritos ligari, & circa intellectum verbi,

verbi, de cętero temittit ad notata per gloss in
cap. Vnico, in ver. De cætero, de postul. Prælator.
lib. 6. & in cap. fin. infra, de Sponsa duor. vnde ere-
dit per talia verba prolata à iure, vel ab homine
non induci indistinctè sententiam ipso facto, quia
Papa solum fuit in casu nostro illa verba interpre-
tatus; præsertim cum vtatur verbo, volentes, vt
de cætero 1 ex coniecturis autem putat hoc posse
deprehendi, iuara notata in cap. 1. de Iudic. tan-
dem concludit: si materia subiecta est grauis vr-
risimiliter ponderata, erit canon latæ sententiæ;
aliter secus, arg. Clem. Exiui de Paradiso, §. Item
quia, de verbor. signific. si autem hæc verba sint
prolata ab homine, considerabimus an proferens
esset in actu ferendi sententiam eacommunica-
tionis necne, vel quid simile.
2 Ego verò existimo Butrium benè diaisse, & im-
meritò per Abbatem reprehendi, quia etsi ante
editionem huius Decretalis potuisset esse du-
biū an huiusmodi verba importarent excommu-
nicationem ipso iure, & opiniones probabiles
tunc temporis præberent legitimam causam ex-
cusationis: tamen Papa hic declarauit Constitu-
tionem Concilij Turonensis, quæ loquitur per il-
la verba, esse latæ sententiæ; & per hanc decla-
rationem nouum Ius non induxit, sed tantum
quod prius latebat manifestauit: hæc enim est
natura declarationis, l. Hæredes palam, §. Quod
vero, & §. Sed etsi notam, ff. de testam. vbi de
hoc esse casum ad litteram dicit Bellam. decisio-
ne 746. colum. 2. vers. Ideo talis dicitur propria
declaratio, & notat Geminian. consil. 72. in fi-
ne, & Philipp. Prob. plura cumulans in addition.
ad Monach. in cap. 1. de priuileg. in 6. eaemplo
eius qui eacutit granum ex spicis, qui non nouam
speciem facit, sed eam quæ est detegit, l. Adeò,
§. Cum quis, ff. de acquiren. rerum domin. Ra-
phael Fulgos. consil. 157 in fine, vers. Ad secun-
dum, Vitalin. in Clemen. vnica, §. Nos itaque,
num. 22. de iureiuran. Et propterea DD. & ipsi-
met Ancharan. & Abbas summantes hanc De-
cretalem non dicunt pœnam eacommunicatio-
nis ipso iure hic fuisse inflictam, sed dicunt Con-
stitutionem Turonensis Concilij esse latæ sen-
tentiæ, quia scilicet Papa hic nouam pœnam non
imponit, sed iam impositam declarat: ex quo se-
quitur, vt quamuis super Intelligentia Concilij
Turonensis diuersi diuersa opinarentur, verè ta-
men pœna, de qua ibi, erat ipso iure imposita
etiam ante declarationem hic factam. Siqui-
3 dem lex declarata erat intelligenda iuxta decla-
rationem Principis, etiam antequam declaratio
emanasset. textus est singularis, qui hoc effica-
citer probat in Auth. de rapt. mulier. quæ rap-
tor. num. in fine, ibi: Tamquam si lex nostra ab
initio cum tali interpretatione promulgata fuis-
set; quem textum ad hoc propositum dicit me-
liorem de iure Felin. in cap. fin. num. 4. in secun-
da fallentia supra, de Const. & tradit glos. in cap.
Sicut nobis, in verb. Respondemus, de verbor.
4 signific. Ratio est, quia lex declarans essentiali-
ter inest legi declaratæ, Oldrad. consil. 263. nu. 2.
& seq. vers. Et aduertendum est; & ideo retro-
trahitur ad tempus editionis legis declaratæ, &
ex eo tempore incipit obligare, vt in Auth. de
fil. ante dotal. instr. nat. §. 1. & in l. Asse toto, ff.
de hæred. instit. Felin. In dicto cap. fin. num. 4.
vbi Dec. num. 44. dicit implicare contradictio-
nem, & repugnantiam quamdam, vt sit Con-
stitutio declaratoria, & non habet locum in
præteritis.
5 Nec obstat motiuum Abbatis, quod Papa so-
lum in casu nostro sic fuerit interpretatus verba
Concilij Turonensis: Quia respondetur declara-
tionem Papæ quamuis editam in aliquo speciali
casu, facere ius commune. Casus est in cap. Ex
multa, de voto, per quem textum ita docet glos.
in cap. Ex tua, in verb. Consultationem, de fil.
presbyt. & Felin. in cap. 1. num. 17. de Const. vn-
de videmus sententiam Principis, quæ venit ad
declarandum aliquod dubium iuris, quamuis la-
ta fuerit inter partes, & in casu particulari: ta-
men constituere ius generale quoad omnes, quia
non solum habet vim sententię, sed etiam gene-
ralis statuti, vt est textus in l. fin. & ibi notat Bald.
num. 1. C. de legib. Rursus non obstant illa verba,
Volumus vt de cætero, quæ non videntur con-
gruere Constitutioni declaratoriæ, quæ non tan-
tum respicit futura, sed etiam trahitur ad præte-
6 rita, vt proximè dictum est. Etenim pro solutio-
ne huius difficultatis obseruandum est verba
Concilij Turonensis, Sicut eacommunicati ab
omnibus euitentur, fuisse dubia propter illud ver-
bum, *Sicut*, quod videbatur similitudinem im-
portare, quasi non essent ipso iure excommuni-
cati, vt ibi per Ioann. Andr. in verb. Sicut. Vnde
diuersæ erant opiniones, quas hic recitant Host.
& Doctores, & propter huiusmodi opiniones pro-
babiles Religiosi audiẽtes facultates ibi prohibi-
tas, excusabantur à pœna excommunicationis, vt
hic notat Cardin. num. 1 in secundo notab. Ad hoc
cap. vnic. vers. Nisi quando probabiliter dubitatur,
de postul. Prælat. lib. 6 Papa autem hic declarans
verba dubia illius Constitutionis vult vt Religio-
si audientes facultates ibi prohibitas non possint
prætextu opinionum se amplius eacusare ab illius
obseruantia, sed de cætero fiut ipso facto excom-
municati. Et dixit, de cætero, quia prius non li-
gabantur; non quod verba Concilij non essent la-
tæ sententiæ, sed quia ante declarationem Papæ
id non erat manifestum, & sic aduerbium illud,
de cætero retinet propriam naturam, vt nõ traha-
tur ad præterita, vt optimè declarat glossa præal-
legata in dicto cap. vnico, in ver. De cætero; quia
7 scilicet malè intelligens legem canonicam obscu-
ram, ac difficilem intellectu, non peccat mortali-
ter, & consequenter non est excommunicatus,
cap. Nemo Episcoporum, 11. quæst. 3. nisi post de-
claratam illius obscuritatem, vt inquit Felin. in
cap. Per tuas, il secondo, num. 6. vers. Quinta con-
clusio, de Simon. post Innoc. ibi ad fin. & Bald. in
l. Ab eo, in tertia col. C. Quomodo, & quando iu-
dex. Concludo, igitur huiusmodi verba, Sicut ex-
communicati ab omnibus euitentur siue prolata
à iure, siue ab homine semper fuisse latæ senten-
tiæ, licet hoc non fuerit manifestum, nisi post de-
clarationem, de qua hic; & consequenter verum
esse quod ait Butr. per hanc Decretalem decidi
controuersiam, quæ super hoc erat inter Docto-
res, iuxta notata in dicto cap. Placuit. de Iudæis.
8 Secundò nota ibi, *De claustris exeuntes*, ita de-
mū Religiosos ligari hac Constitutione si è clau-
stris exeant ad audiendas leges, vel medicinam:
secus si non exeant, sed in claustris hæc audiant,
secundum Innoc. hic in princip. quod tamen ve-
rum putat Hostien. quod verba, Sed mens contra-
dicere

dicere videtur, arg. infr. eod. §. Quia verò, putat tamen hoc egere declaratione, & in dubio consulii, vt religiosus reputet se ligatum, arg. cap. Illud, §. Licet autem, infra, de Cler. excomm. ministr. exitus enim videtur fuisse causa impulsiua huius Constitutionis, finalis verò ampliatio studij sacræ
9 Theologiæ. Et quia prædictæ scientiæ Religiosi non congruunt, cum eis etiam illarum exercitium prohibeatur, cap. 2. supr. de postul. & cap. Tua nos, §. 1. infra, de homicid; quæ ratio est expressa in dicto cap. Non magnoperè, ibi; Ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus inuoluantur. Et propterea hæc Decretalis collocata est sub hac rubrica: nam potius eis competit lacrymari, lugere, & orare, cap. 4 & 5. 16. q. 1. secundum Hostien. cum quo transeunt Ioann. Andreas in principio; Anton. de Butr. num. 6. vers. Quæro an habeat, Cardin. num. 4. vers. Item hoc quod hic dicit, Petr. de Anchar. num. 2. in primo notab.

Et pro hac opinione Hostiensis secundum Abb. num. 13. facit textus hic in fine vbi quoad clericos sæculares non ponderatur exitus ecclesiarum: vnde in eis dicunt Doctores spatium duorum mensium computari à tempore, quo incipiunt audire facultates hic prohibitas: quare si sæcularibus infliguntur pœnæ vbicumque audiant, vel studeant; ergo fortius idem dicendum in religiosis, quibus principaliter huiusmodi scientiæ fuerunt interdictæ, vt in d. cap. Non magnoperè, supra eod.

10 Sed his non obstantibus Abbas sequitur primam opinionem Innocentij, quia Constitutio pœnalis non debet ampliari, sed potius restringi, cap. Cum in cunctis, de elect. innꝯto cap. Si compromissarius, eodem tit. lib. 6. sed Canon Concilij Turonensis, de quo in dicto cap. Non magnoperè; & hęc Decretalis illum referens loquitur tantum de Religiosis è claustro exeuntibus ad audiendas leges, & non redeuntibus intra spatium duorum mensium; ergo illius pœna extendi non debet ad non exeuntes, sed studentes, vel legentes in Monasterio.

11 Simile in Clem. Ne in agro, §. Quia verò, de statu regular. præsertim verò quia magis delinquit Religiosus, qui è claustro exit ex causa illicita, & Monasterium deserit, arg. cap. Placuit, 16. quæst. 1. quam qui rem illicitam intra claustra attentat, cum hoc vltimo casu committat vnum peccatum, & in præcedenti duo; vnde merito pœna ibi fuit magis speranda, arg. cap. Non afferamus, 24. quæst. 1. & l. Respiciendum, ff. de pœnis.

12 Neque obstat quod dictum est de sæcularibus Clericis, quia ipsi non habent Monasterium, è quo possint exire, vnde verba Constitutionis eis non adaptantur. Præterea secundum Abb. non esset peccatum attentare, quod etiam Clerici sęculares euaderent has pœnas, si in proprijs domibus studerent facultatibus hic prohibitis; mouetur quia cum hæc decretalis in vers. Quia verò, extendat Canonem Concilij Turonensis ad habentes personatus, &c. vt hæc sit vera extensio fieri debet cum omnibus suis qualitatibus; & sic eis ad illas audiendas exeunt ex proprijs laribus, & reipsa illis dant operam; nam Constitutio pœnalis non est multum laxanda, maximè cum ex se legalis scientia non sit mala, sed necessaria ad regimen vniuersalis Ecclesiæ, saltem in temporalibus.

Vt vides, opinio Hostiensis videtur communiter teneri; sed opinio Innocentij verior videtur, & pro ea valde stringunt considerationes Abbatis, & eam sequitur Butr. hic num. 6. in fine, &
13 Collectar. in princip. verùm Abbatis motiua videntur confundi per ea, quæ idem Hostien. tradit hic num. 3. in ver. Ampliari, dum dicit hanc Constitutionem non esse pœnalem, vt quidam somniarunt, sed fauorabilem cum non in odium transgredientium, vt hic patet, sed in fauorem Theologiæ & fidei, vt sequitur, fuerit promulgata: ergo non est contra ipsam, sed pro ipsa interpretatio facienda, quia summa est ratio, quæ pro Religione facit, l. Sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. funer. Qua ratione, vt hic dicitur, prohibitio, & pœna Turonensis Concilij ampliatur, & extenditur ad omnes personatus habentes, & etiam presbyteros.

At responderi potest primò, in Constitutione Concilij Turonensis, quæ de Religiosis loquitur, non exprimi illam rationem ampliationis studij Theologiæ, sed aliam tantum, videlicet ne spirituales viri mundanis actionibus inuoluantur; vnde cum sit odiosa, & pœnalis debet potius restringi, quàm ampliari, cap. Odia, & cap. In pœnis, de regul. iur. in 6. cap. Pœnæ, de pœnit. dist. 1. & quod legitur, & notatur in cap. Statutum, de elect. lib. 6. & in prima parte huius textus simpliciter refertur summa illius Constitutionis, nec vlla ratio exprimitur: sed postea ratio ampliationis studij Theologiæ exprimitur in secunda parte, vbi dicta Constitutio extenditur ad Clericos sæculares ibi, Quia verò: Vnde esto hæc Constitutio esset fauorabilis, de quo statim dicam, tamen hoc videretur intelligendum respectu sæcularium dumtaxat, non autem respectu regularium.

Nec licet arguere, vt putat Hostiensis; Constitutio Concilij hic extenditur à Papa, ergo est fauorabilis: quin potius hoc probat oppositum; nam si sui natura esset fauorabilis, non fuisset opus vt Papa illam extenderet per nouam Constitutionem, sed extensio fieri debuisset per viam declarationis ob rationis identitatem; propterea igitur Papa illam extendit, quia sine huiusmodi extensione tamquam odiosa, & pœnalis fuisset strictè intelligenda.

14 Deinde respondetur, data aliqua identitate rationis, locum habere legis dispositionem, sed non illius pœnam, iuxta theoricam Ioann. Andr. in cap. Dispendia, de rescript. lib. 6. quam sequitur Abb. hic num. 13. vers. Facit quod notat: vnde quamuis Religiosi ex mente Constitutionis prohibeantur leges, & physicam audire etiam intra claustra, non tamen si contrauenient incidunt in pœnam excommunicationis.

Tertiò respondetur, Canonem Turonensis Concilij ad summum posse dilatari quatenus patitur verborum latitudo, sed non posse extendi ad casus omnino diuersos, & in latiori significatione verborum non comprehensos, l. 4. §. Toties, ff. de damno infec. alioquin liceret illum extendere etiam ad Diaconos, & Subdiaconos: nam & in eis considerari potest ratio ampliationis studij Theologiæ, & ratio prohibitionis immiscendi se negotijs sæcularibus; quod tamen nemo auderet
15 affirmare. Hinc fit, vt quamuis nouitius dicatur

Religiosus, cap. Religioso, §. fin. de sentent. excõm.
in 6. quo textu Arebid. dicit corrigi sententiam
Innocentij, qui id negauerat in cap. Statuimus,
de regular. tamen hæc prohibitio non habet lo-
cum in nouitijs; quia etsi loquatur de Religiosis,
tamen addit verbum, *professi*, quod non conue-
nit nouitio: lex autem non imprimit effectum
suum, nisi in illas personas, quibus verba legis
congruunt, & adaptantur, vt Gemin. inquit con-
sil. 88. Innocentius Papa sub num. 4. vers. Cum er-
go concurrant: & propterea Ioannes Andreas
Butr. Cardin. & cæteri omnes sic summant, cap.
Non magnoperè, supra eod. videlicet, Religiosi
professi exeuntes, &c.

16 Hinc etiam videmus hanc prohibitionem secun-
dum Doctores non extendi ad habentes simpli-
ces parochiales sine personatu quamdiu non sint
Presbyteri, licet sit maior ratio in habentibus cu-
ram animarum, quàm in personatibus curam non
habentibus; idque non alia ratione, nisi quia ver-
ba textus illis non conueniunt, vt tenent Goffred.
Peter de Sampsone, & Abb. Antiq. hic; & quam-
uis Bernar. Innoc. & Hostien. contrarium sense-
rint, tamen Abb. Antiq. in princip. in glos. Ad om-
nes prædictas, refert super hoc iam emanasse in-
terpretationem Apostolicam, & illam vidit Gre-
gorius IX. & est interpretatus hanc Constitutio-
nem Super Specula, Sabbato proximo ante festum
B. Ioannis non extendi ad Clericos simplices cu-
ram animarum habentes, nisi eædem Ecclesiæ
fuerint Plebaniæ sub se capellas habentes, in qui-
bus, instituantur Clerici perpetui: hodie hanc de-
terminationem habemus expressam in cap. 1. hoc
tit. lib. 6. vt mox dicetur.

Demum respondetur prohibitionem, de qua
in hoc textu, nec respectu religiosorum, nec re-
spectu sæcularium extendi posse etiam ex identi-
tate rationis: hoc probat efficaciter textus in di-
cto cap. 1. vbi declaratur statutum hoc Honorij
III. quod Clericis personatum habentibus audire
leges, vel physicam interdicit, non habere locum
in habentibus parochiales Ecclesias ratione di-
ctarum Ecclesiarum; & tamen in illis erat maior
ratio prohibitionis, quam in habentibus simpli-
citer personatus sine cura, vt dicit glos. hic in ver.
Presbyteros, circa med. vers. Maior enim ratio
est: ergo hæc Constitutio ex identitate, imo etiam
ex maioritate rationis non extenditur. Ratio-
nem huius declarationis reddit gloss. ibi in verb.
Declaramus, quæ à Doctoribus communiter re-
cipitur, videlicet quia decretalis hæc est pœnalis,
& ideò restringenda, & subdit glos. ibi, reproba-
tam esse opinionem Hostiensis, qui dixit illam es-
se fauorabilem, & ampliandam.

Ex quibus concluditur Religiosos audientes
facultates hic prohibitas intra monasterij clau-
17 stra non ligari hac Constitutione, puto tamen ve-
rum non esse quod dixit Abbas non esse pecca-
tum attentare, quod nec Clerici sæculares ligan-
tur si illas audiant in camera, & non exeant è pro-
prijs laribus; & arbitror Abbatem hoc dixisse po-
tius ad ostentandam ingenij subtilitatem, quàm
quod ita senserit: nam extensio à Religiosis ad
sæculares hic non fit simpliciter, sed Papa exten-
dit, & in extensione præscribit nouam formam,
statuendo, vt in excommunicationem incidant,
nisi ab his infra præscriptum spatium destiterint:
& sic in eis non considerat, nisi continuationem,
& perseuerantiam in audiendo; & consequenter
spatium duorum mensium debet computari ab
eo tempore, quo incipiunt audire, prout tenent
communiter Doctores: & eò magis quia Clerici
sæculares attentantes illicita extra proprios lares
non delinquunt dupliciter, seu grauiùs sicut de-
linquunt regulares, qui illicita attentant extra
claustra, vt idem Abb. fatetur, & dictum est su-
pra num. 11. vnde maior est ratio prohibitionis in
Religiosis exeuntibus è Monasterio, quàm in sæ-
cularibus exeuntibus è proprijs domibus: faciunt
decreta Concilij Tridentini de regular. degen. &
delinquen. extra clau. in c. 3. sess. 6. & de degen. in-
tra clau. & extra ea notoriè, & cum scandalo de-
linquentibus, in cap. 14. sess. 25. de regular.

18 QVAERO, An personæ ecclesiasticæ hic
prohibitæ possint leges, vel medicinam alijs le-
gere.

Hostiensis hic num. 3. in ver. Student, tenet non
solum prohiberi auditum vt hic in primo respon-
so, sed etiam lectionem, vt est expressum in cap.
Non magnoperè, §. 1. supra eod. Quinimo & stu-
dium, vt hic patet in ver. Student, subaudit prin-
cipaliter; & de vtroque est expressum in cap. Su-
per Specula, §. fin. in primo responso, in fine, infra
de priuil. imo tenet Hostien. num. 5. vers. Sed num-
quid, nec in Camera sua posse personas ecclesia-
19 sticas aliquibus socijs leges priuatim legere, quia
culpa similis est scientiam prohibitam discere,
vel docere, l. Culpa, C. de malef. & mathem. l. 2.
C. de hæret. Et quamuis quidam dicant prædicta
iura loqui de scientijs, quæ malæ sunt in se, quia
omnino sunt damnatæ, & ideo prohibitæ; secus
de scientijs, quæ in se non sunt malæ, & ideo so-
lummodo audiri non debent, quia prohibitæ: Si-
20 cut aliàs quædam dicuntur esse simoniaca, quia
prohibita; quædam prohibita, quia simoniaca,
vt notatur in cap. Ex parte, il primo supra, de of-
fic. Deleg. tamen quidquid dicant semper verum
est lectionem prohiberi, & studium, vt ex dictis
21 patet. Talis ergo sententiam non euadet, alioquin
lex esset imposita verbis, & non rebus, quod esse
non debet, l. 2. in fine, C. Commun. de legat. nam
quidquid sonent verba iuris, tamen de intentio-
ne semper curandum est, cap. Ex multiplici, supra
de decim. & cap. Ad aures, de rescript. cum suis
concordan. Sic ergo, vt Hostien. concludit num. 6.
Personæ ecclesiasticæ, de quibus hic, & ab auditu
harum scientiarum, & lectione non solum in
scholis, sed in cameris & principali etiam studio
prohibentur: sequuntur Ioann. Andr. num. 5. Butr.
num. 10. in 6. quæst. & Cardin. in princip. & nu. 6.
in 7. quæst.

Tu aduerte, quia in his dictis Hostiensis impli-
cantur tres quæstiones, quæ non omnes vna ea-
demque solutione sunt dirimendæ.

22 Prima quæstio est de audientibus facultates hic
prohibitas, & in his breuiter sic distingue. Aut
quæritur de Religiosis, aut de Clericis sæculari-
bus. Primo casu, aut Religiosi audiunt has facul-
tates extra claustra, & absque dubio sunt ipso iu-
re excommunicati, vt est casus apertus hic in pri-
mo responso, intellige post duos menses à die exi-
tus computandos, vt dicam infra in secunda quæ-
stione principali num. 45. si verò illas audiant in-
tra claustra, non ligantur, quia cum hæc Consti-
tutio loquatur de exeuntibus, & sit pœnalis, non
debet extendi ad eos, qui non exeunt, secundum
Inno-

Innocen. cuius opinionem veriorem esse superiùs ostendimus in 2. notab. n.8.

23 Secundo autem casu manifestum est clericos sæculares habentes dignitates, vel personatus, ac etiam Presbyteros ligati hac constitutione vt nis audiant leges, vel medicinam etiam in proprijs domibus: nam eis qui regulares non sunt, & clausuram non habent, aptari non possunt verba illa textus, de claustris exeuntes, vt similiter ostensum est supra n. 17.

24 Sed contra litteram huius textus quo ecclesiastici prohibentur audire leges ciuiles fortiter obijci potest: præcipitur enim nobis supra in proœmio, §. fin. vt hac compilatione tam in iudicijs quàm in scholis omnes vtamur. Cum igitur hoc nobis mandatum sit, videtur mandatum & omne id, sine quo hoc expediri non potest, cap. Præterea, supra, de offic. deleg. l. fin. ff. de iurisd. omn. iudic. l. Ad rem mobilem, & l. Ad legatum, ff. de procur. Sed hac compilatione vti non possumus, nisi ipsam sciamus, saltem quoad legales materias, & nisi earum notitiam habeamus: sed nec sufficientem notitiam habere possumus, nisi & ipsas leges audiamus: ergo sequitur vt omnes hodie possimus audire leges; & sic per proœmium corrigitur quod hic dicitur. Complura enim legalia in hac compilatione sunt inserta, quarum notitia vix, ac ne vix quidem haberi potest sine legali sapientia. Quæ vt dicunt hic DD. cùm coram Canonista ventilabantur ignorabit penitus quæ sit natura illius actus, & quid in ea veniet ratione moræ, vel culpæ, & sic ignorabit iura, & erit iudex sine iustitia contra cap. Forus, infr. de verbor. signif. Et de his materijs legalibus loquuntur in specie, cap. fin. de off. deleg. cap. fin. de off. iud. cap. fin. de pact. cap. fin. de transact. cap. Mandato, de procurat. c. fin. Quod met. caus. cap. penult. & fin. de restitut. in integr. cap. penult. & fin. de foro compet. & de libelli oblat. per tot. cap. vnico, de plus petit. cap. fin. de depos. cap. pen. & fin. de locato, cap. fin. de pignor. cap. fin. de iudic. cap. vnico, de infant. exposit. cap. fin. de vsur. de noui oper. nunciat. per tot. & cap. fin. de iniur. & passim alibi in his decretalibus reperies materiam legalem, quam aut non debuisset author interserere si adeò lex ciuilis odiosa est, aut hanc prohibitionem debuisset de medio tollere: turbat enim acumen legentium, & deficere cogit qui eos à legendis sæcularibus litteris æstimat prohibendos, cap. Turbat, 37. distinct.

25 Præsertim verò, quia ciuilis scientia est pars diuinæ, vt DD. dicunt: vnde leges dicuntur sacratissimæ, l. Leges sacratissimæ, C. de legib. & alibi dicuntur sanctissimæ, vt in l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. & per ora Principũ Deus dicitur illas promulgasse, vt in cap. fin. 16. quæst. 3. & l. fin. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & locum suum necessariò obtinet in ecclesia, saltem quoad regimen temporalium, quæ non sunt contemnenda, c. Videntes, 12. quæst. 1. & cap. Si quis obiecerit, 1. q. 3.

26 Vnde vt refert hic Ioann. Andr. sub num. 5. dicebat Roffredus Beneuentanus Papam cum duobus Consiliarijs hic fecisse sicut vulpes faciunt quę dãnant cerasa cum ipsa non possint comedere, adijciens ad regimen Ecclesiæ summè necessariam esse ciuilem scientiam, & vbi de iure tractatur illam ignorantes sedere vt testes: eum tamen meritò redarguit Cardin. num. 3. vers. Propter hoc dixit Roffredus, & Abb. num. 17. ad finem: quia honestius loqui debuisset de Papa, qui maximè in promulgandis iuribus procedit cum magna maturitate, & propterea censetur habere iura in scrinio pectoris cap. 1. de const. in 6.

27 Huic obiectioni Hostien. num. 3. ad finem, vers.
Non obstat, & post eum Io. Andr. num. 5. vers. So-
lutio, & Cardin. num. 3. vers. Dicit Hostiensis, re-
spondent non obstare quod dictum est de iuribus
legalibus, quæ habentur in hac compilatione, quia
sine principali studio lectione, & auditu legum per
libros legales qui haberi possunt, & glossas suas suf-
ficiens notitia de ipsis haberi potest, & qui dubitat
quęrat; neque enim ligatur qui de dubijs inter-
rogat, & certiorari desiderat, dummodo ibi prin-
cipaliter non studeat: ad hoc cap. fin. 37. distinct.
cap. Si habes, 24. q. 3. cap. vnico, §. fin. supra de
off. Primicer. l. Apud Iulianum, ff. de fideicom-
miss. liberat. Sed certè, vt inquit Petr. de Anchar.
hic num. 5. materias communes vt est materia iu-
diciorum multum communis Canonistis, & Legi-
stis benè poterit assequi Canonista per studium
cameræ, sed non materiam testamentorum dif-
ficilem, & illam de verborum obligationibus, &
28 multas alias Canonistis ignotas; & refert se mul-
toties audiuisse à Doctore suo (idest Baldo) qui
per seipsum studet per seipsum ignorat. Vox enim
viua multum confert, vt ait Hieron. super proœ-
mio primo Genes. & habet nescio quid latentis
energię, vt idem dicit epist. 36.

Cæterum etsi hæc prohibitio aliquibus videatur
dura, tamen ita lex scripta est, l. Prospexit, ff. Qui,
& à quib. & in manifestis non debemus extenuare
quę scripta sunt, vt dicit hic Io. Andr. in fine. Sed
nec obstat secundum Hostien. & alios præall. quod
29 ciuilis scientia videatur pars diuinę legis, & neces-
saria sit ad regimen Reipublicę: nam etsi hoc ve-
rum sit, tamen per suos ministros expediri debet,
scilicet Laicos, & Clericos non prohibitos.

30 Secunda quęstio est de studentibus, Hostiens. vt dictum est supra num. 18. distinguit studium non principale à principali. Et quidem studium non principale, quod scilicet non fit primariò propter ipsam ciuilem scientiam acquirendam, sed ad finem melius intelligendi Canones, putat non esse prohibitum hac Constitutione: & in hoc eius opinionem recipiunt Ioann. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. Abb. & cæteri omnes: nam vt legitur in cap. 1. de nou. oper. nunciat. Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adiuuantur, quasi sacris Canonibus inseruiant, vt exponit ibi Hostien. num. 1. in ver. Adiuuantur, seu ancillentur secundum Io. Andr. num. 2. & iura canonici sanctiones iuris ciuilis subtilitate decorari scripsit Bald. supra in proœm. Decretal. & in quæst. de schismate, quam posuit post rubr. C. de edict. D. Hadrian. tollen. col. 1. num. 3. In suffragium, inquit, & interpretationem Canonum possumus vti legibus, & debemus, cap. Si in adiutorium, 10. dist. Quoniam iustissimæ leges, & sacri Canones ex vno vtero, vel fonte diuino processerunt; vnde leges firmantur canonibus, & canonum ambiguitates legibus resoluuntur, sicut ex discursu glossarum vtriusque iuris luculenter apparet. Hinc dicebat Roman. singul. 654. Legista sine canonibus parum valet, Canonista sine legibus nihil.

31 Et confirmatur quia etsi Papa in hac prohibitione vtatur ratione illa, quia Theologię studium cupimus ampliari; tamen secundum Abb. hic n. 7.

ab hoc fauore non excluditur studium iuris canonici, quia scientia canonica est pars diuinæ, vt dicitur in cap. Qualiter, & quando, il secondo, de accus. Ideoque pluribus in locis ius diuinum appellatur, vt in cap. Nimis, de iureiur. & in cap. 1. Cum ibi notat. de iuramen. calum. & consequenter studium iuris ciuilis quatenus subseruit studio sacrorum Canonum, non repugnat, quin multum congruit rationi finali huius Constitutionis. Licet mihi hoc motiuum Abbatis sit valdè dubium, quia Papa hic considerat studium Theologiæ in ordine ad resistendum oppugnatoribus fidei, vt patet ex littera ibi, [Vt sit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, qui resistere valeant ascendentibus exaduerso: & ita accipit Theologiam prout obiectum est fido, non autem prout supponitur ethicæ, & morali Philosophiæ sicut scientia canonica, vt per Ioann. Monach. in proœmio Sexti: nam etsi in decretalibus agatur de summa Trinitate, de Sacramentis, & alijs ad fidem pertinentibus; tamen iuris Pontificij professoribus hæc non proponuntur vt ea speculatiuè, vel ex professo in scholis legant, aut de illis tamquam de suis axiomatibus disputent, & hæreticos confutent, quia cùm ex articulis fidei deducantur, vt talia ad Theologum pertinent, vt latius scripsi in cap. Cum venissent, nu. 110. & seq. de iudic. Vnde fauor ampliationis studij sacræ Theologiæ non videtur hoc casu militare in sacrorum Canonum disciplina.

32 Quidquid tamen sit de hoc, vera & concors Canonistarum sententia est studium iuris ciuilis non principaliter, sed ad sacrorum Canonum intelligentiam hic nó prohiberi dummodo fiat in Camera, non autem publicè in scholis; alioquin caderet sub prohibitione audientis, in qua prædicta distinctio an fiat obiter, vel principaliter nó adhibetur, vt in præcedenti quæstione.

33 Hinc S. Congregatio Concilij aliàs consulta an fructus parochialis ecclesiæ receptitiæ Triuentinæ Diœcesis, qui nonnisi inter eos distribuuntur, debeantur Sacerdoti ab eadem ecclesia quinq; menses absenti studiorum causa, cum sit annorum triginta quinque circiter. Item an debeantur Diacono eiusdem ecclesiæ ob eamdem causam absenti ætatis annorum circiter viginti trium. Tertiò, an ijsdem debeantur si iuri ciuili studuerint, non autem Canonico, aut Theologiæ. Die 31. Maij 1607. Ad primum respondit non deberi ei, qui excedit annum trigesimum. Ad secundum deberi. Ad tertium itidem deberi ei, qui trigesimum non excedit, dummodo iuri ciuili operam dederit causa addiscendi postea ius canonicum.

Quæ posterior resolutio, vt vides restringitur ad Diaconum, quia ipse non cadit sub prohibitione huius decretalis; ac proinde percipit fructus præbendæ in absentia dum studet iuri ciuili ad intelligentiam Canonum, quos non perciperet si iuri ciuili studeret principaliter quia priuilegium de percipiendis fructibus in absentia non reperitur à iure concessum nisi studentibus Theologiæ, vel Iuri canonico, vt in cap. fin. de magistr. & in decreto Concilij Tridentini cap. 1. in fine, sess. 5. Et quod de iure ciuili dicit glos. in cap. Cum ex eo, in ver. Litterarum, & Franc. in eod. verb. de elect. lib. 6. Videtur intelligendum de his qui dant operam iuri ciuili non principaliter, sed ad maiorem intelligentiam Iuris canonici.

34 Vnde alias S. Congregatio censuit teneri Ordinarium dare licêtiam beneficiatis curam animarum non habentibus, licèt ad residentiam astringantur, vt ratione studij abesse possint, dummodo id status ecclesiæ patiatur, & in publico, celebriq; Gymnasio Theologiæ, vel sacris Canonibus studeant, & minores sint triginta annis. At verò Presbyteris eiusmodi licentiæ vacandi in publica Vniuersitate studio iuris ciuilis etiam ad intelligentiam Canonum meo tempore sæpius fuerunt denegatæ.

35 Studium verò principale etiam in Camera censet Hostiensis esse prohibitum personis ecclesiasticis, de quibus hic. Monetur per litteram textus, ibi, *studens*. Et quia rationes huius prohibitionis æquè vigent in studentibus principaliter, atque in audientibus: & cum eo consentiunt Ioann. Andr. num. 5. Butr. num. 10. & Cardin. nu. 6. in 7. quæst.

36 Verum Petr. de Ancbar. hic num. 4. Tenet rationes finales huius Constitutionis non extendi ad studium Cameræ. [Quid enim, inquit, si magnus Iurista promoueatur ad Sacerdotium, vel ad dignitatem; an si studebit, ligabitur hac pœna? renunciarem Papatui, si crederem mihi sub hac pœna studium legalis sapientiæ prohiberi: est enim res sacratissima, quæ constringit hominum vitas sub regula pretio numerario non æstimanda, vt l. 1. de var. & extraord. cognit. nullusque de eius sapore possit ferre sententiam, qui suauitatem eius dulcedinis non gustauit; & temerarium est damnare, quia nescias.] Hæc ille: cuius sententiam arbitror esse veriorem, quia hæc Constitutio in principio loquitur de audientibus leges, nec debet extendi ad eos, qui priuatim student sine auditu in scholis, quia in his non est tanta ratio prohibitionis, sicut in illis: & nihilominus etiamsi eadem ratio militaret, imo etsi maior ratio: tamen cum hæc Constitutio sit pœnalis, non debet extendi ad casus in ea non comprehensos, vt ostensum est supra à num. 15. vsque ad num. 18. Nec obstat verbum *studens*, in quo Hostien. se fundat, quia intelligitur de studentibus publicè, & sic de his qui student in scholis audiendo, vt indicant illa verba, in quorum diœcesibus in huiusmodi student: præsertim verò quia textus ibi loquitur de religiosis qui non ligantur hac Constitutione, si facultates prohibitas audiant intra claustra, vt superiùs probatum est. Ergo multo minus ligantur si ibi non audiant, sed per seipsos studeant: & per consequens illud verbum, *studens* nó potest intelligi nisi de his, qui student extra monasteria, & sic de his, qui studendo audiunt in scholis.

37 Tertia quæstio est an hæc Constitutio habeat locum in legentibus, seu docentibus leges, vel medicinam; & Hostiensis tenet similiter indistinctè habere locum per cap. Non magnoperè, supra eod. eique subscribunt reliqui ferè omnes, vt dictum est supra num. 18. Tu verò dic secundum Abb. hic num. 16. Aut religiosus legit in monasterio proprio, & non incurrit pœnas hic inflictas, quia quatenus hæc Cõstitutio loquetetur de legentibus seu docentibus, de quo statim dicam, tamen re-

38 stringitur ad exeuntes de claustris, vt patet ex dictis supra num. 8. Aut legit extra monasterium, & tunc solutio pendet ab alia inspectione, videlicet an cap. Non magnoperè, supra eodem habeat locum in legentibus, seu docentibus.

39 Et quidem Hostien. in vet. Student, & cum eo Ioann.

Ioann. Andr. Butr. & alij ferè omnes sentiunt, Religiosis prohiberi etiam lectionem in d. cap. Non magnoperè, vt dictum est supra num. 18 idem tenet Ioann. Andr. in reg. Cum quid, de regul. iur. lib. 6. licet in quæstionis solutione videatur hoc restriogere magis ad Religiosos, quàm ad Clericos sæculares, quia textus hic de sæcularibus loquens non repetijt de legentibus, de quibus mentionem fecerat dicto cap. Non magnoperè: sed contrarium tenet hic Abb. num. 16. vers. Et quamquam videantur hæc subtiliter dicta, vbi probat textum in dicto cap. Non magnoperè, non esse intelligendum de legentibus, idest docentibus, sed de addi-
40 scentibus: vnde ponitur ibi verbum, *legere*, largo modo, quia omnis qui studet, vt proficiat, legit; pro quo afferit facere etymologiam vocabuli; nam dicitur lex à legendo, vt ait Isidor. 5. etymolog. & propterea Ioann. Andr. in cap. Nemo potest, de regul. Iur. lib. 6. in mercurial. hoc apertè deducit ex littera dicto cap. Non magnoperè; nam ibi Religiosi dicuntur exire ad audiendum leges, & physicam sub prætextu consulendi languentium fratrum corporibus, & ecclesiastica negotia fideliùs pertractandi, vt sic possint proficere, & educti agant prædicta. Hoc etiam apertiùs probat littera huius decretalis, quæ referens mentem, & quasi verba illius Constitutionis, vbi illa dixit de legentibus; hæc declarando dixit de audientibus: nec verum est hic prohiberi auditum, & ibi lectionem, vt putauit Host. de quo Abbas miratur; quia hæc littera venit ad declarationem illius, & in hac parte nihil noui iuris induxit: nam ponitur hic studium pro ipsis studentibus, scilicet addiscentibus audiendo ab alijs facultates prohibitas; nam studium magis conuenit addiscenti-
41 bus, quàm docentibus. Studere enim est valdè cupere; hinc litterarum studia dicta sunt à cupiditate lectionum, vt notat Archidiac. in cap. In noua, 16. q. 7. vnde quod initio hic dixerat de audientibus, posteà subiecit de studentibus, quasi audientes sint studentes. Ex quibus concludit Abbas tam cap. Non magnoperè, quàm hunc textum tantummodo loqui in audientibus, seu docentibus ab alijs addiscendo, & hos tantum in pœnas incidere: legentes verò, idest docentes putat non ligari his Constitutionibus, nec etiam illos, qui non studeot vt addiscant, quia verba ipsis non cõueoiunt; & eò magis quia in eis non videtur militare ratio, quæ viget in addiscentibus. Nam addiscens videtur moueri malo zelo, scilicet vt inuoluatur rursus actionibus mundanis in patrocinando, & similibus, vt innuit textus in dicto cap. Non magnoperè: sed qui alios docet legalem scientiam, quam prius didicit, actionibus mundanis non inuoluitur, imò communicat alijs scientiam in se bonam, & necessariam ad regimen orbis. Facit quod notat glos. in Clem. 1. de ver. Honorem, de magistr. Ego existimo hanc opinionem Abbatis esse valdè consonam veritati, & præter illius considerationes moneor quia Papa in principio huius textus narrat Concilium Turonense olim statuisse, vt tamquam excommunicati euitentur Religiosi de claustris exeuntes ad audiendas leges, vel physicam. Necesse est igitur, vt Constitutio Concilij Turonensis, quæ habetur in dicto cap. Non magnoperè, supra eod. loquatur de Religiosis audientibus, non autem docentibus; alioquin Papa falsum hic dixisset, & haud fideliter retulisset illam Constitutionem, aut certè illius tenorem ignorasset, quod non est dicendum, cùm habeat omnia iura in scrinio pectoris, cap. 1. de Constitut. in 6. Vnde quamuis verba, ad legendas leges, vel physicam, quæ habentur in dictu cap. Non magnoperè, inspecto cortice aliud sonare videantur: tamen intelligi debent de audientibus; & sic de legentibus audiendo, seu addiscendo; ex
42 quo illa sic intellexit Romanus Pontifex, qui solus authoritatem habet verba Conciliorum per modum legis interpretandi, cap. Nec licuit, 17. dist. ibi, Sed quoties aliqua de vniuersali Synodo in aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem ad Apostolicam Sedem conueniant, cap. Dilectus, de concess. præben. in 6. & vtrobique glossa, & Doctores notant glos. in extrauag. Cum inter nonnullos, in ver. Declaramus, de verbor. signific. Præpos. in cap. Sicut, n. t. 15. dist. Cardin. Iacobat. de Concil. c. 10. & propterea Ioann. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & reliqui omnes sic summant textum in d. cap. Non magnoperè, videlicet, Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt; & ita intelligunt illam litteram de audientibus, licet loquatur de legentibus: vnde intellectus Abbatis ad illum textum, non est singularis, sed communiter approbatus.

43 Deinde moueor, quia ratio ampliationis studij Theologiæ hic considerata non æquè viget in legentibus, atque in auditoribus: nam cum Religiosis prohibeatur auditus legum, non potest contingere hic casus vt reperiatur aliquis idoneus ad illas docendas, nisi ante ingressum Religionis illas didicerit in sæculo: oportet ergo vt prouectus aliquis Iurista ingrediatur Religionem, ibique profiteatur, & tunc ius ciuile alijs legat, seu doceat: qui casus est admodum rarus, arg. cap. Venerabilis, §. penult. cum glos. in verb. Si eminentis,
44 supra, de præben. nec impedit ampliationem studij Theologiæ; vnde ad illum non censetur conditor canonis respexisse; nam iura non constituuntur ex ijs, quæ vno aliquo casu accidere possunt, l. Iura, & l. Ex ijs, ff. de legib.

At si pateret via cuilibet Religioso exeundi ad leges audiendas, hic casus posset multum frequêter contingere: vnde illum potius Concilium Turonense videtur fuisse contemplatum, arg. l. Nam ad ea, & l. Nam vt ait, ff. eod. quod si Religiosi non prohibentur alios docere huiusmodi facultates, vt probatum est supra, non obstante quod littera d. cap. Non magnoperè, loquatur de legentibus, multo minus prohibentur Clerici sæculares, de quibus hic, cum hæc littera expresse loquatur de audientibus tantum.

45 Secundò principaliter QVAERO, An Religiosi exeuntes de claustris ad audiẽdas leges, vel physicam sint ipso facto excommunicati, an verò post lapsum duorum mensium.

Innocentius in cap. Non magnoperè, sup. eod. tenet Religiosos sic exeuntes incidere ipso facto in excommunicationem: & huic opinioni adhæret hic Host. n. 1. vers. Sed hæc glossa: monetur quia duorum mensium spatium datur hic sæcularibus tantum, vt in fine textus: at verò Religiosi sine vlla temporis præfinitione sunt ipso facto excommunicati, vt innuit littera ibi, Nos volentes, vt de cætero ipso facto sententiam excommunicationis incur-

incurrant: ponderando illa verba, *ipso facto*, idest non expectatis duobus mensibus præfixis in Canone Concilij Turonensis, sed illico cùm primum exeunt, vel, vt inquit Butr. cum incipiunt scalas ascendere: & in hoc secundum Hostien. hæc decretalis continet ius nouum: propterea enim dicit, Volentes vt de cætero.

Verùm Innocen. hic tenet contrariũ eius, quod senserat in d. cap. Non magnoperè, videlicet Religiosos non ligari, nisi post lapsum duorum mensium; & fuit opinio Vincentij, & Goffredi, quam sequitur Io. Andr. hic n. 3. tum quia cum in dicto cap. Non magnoperè, detur Religiosis hoc spatium duorum mẽsium, hac interpretatione vitatur correctio illius textus, cap. Cum expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus, in fine, C. de appellat. tum quia non est ius diuersum in Religiosis; imò omnia de eis disposita quoad hunc casum extenduntur ad Clericos sæculares.

Et tenendo hanc opinionem, quæ communis, & verior videtur non obstant verba illa *Volumus vt de cætero*: nam responsio patet ex dictis supra num. 6. & hanc partem sequitur hic Abb. Antiq. dicens eam humaniorem, Cardin. num. 2. Anchar.

46 num. 6. & Abb. Sicul. num. 8. Hoc autem spatium duorum mensium in Religiosis computatur à die exitus è Monasterio, in sæcularibus autem à die, quo incœperint leges, vel medicinam audire, vt alijs relatis, & reprobatis contrarijs opinionibus concludit Abb. eod. num. 8.

47 Successiuè QVAERO quid si tantũ de duobus mensibus effluxerit, vt certum sit Religiosos infra præfixum tempus ad claustrum redire non posse, numquid statim ligantur.

Contra ipsos facit, quia si infra certum tempus promisisti mihi opus perficere, & tantum temporis fluxit, vt certum sit opus impleri non posse, protinus agere possum ex stipulatu, l. Hoc iure, ff. de verb. obligat. sed contrarium determinant hic Goffred. & Vincent. & post eos Abb. Antiq. num. 3. Host. num. 1. in ver. Redierint, Butr. num. 8. in 3. quæst. Cardin. num. 6. in fine, mouentur tum per textum in cap. Commissa, in princip. de elect. lib. 6. qui optimè hoc probat; tum quia expectandus est totius temporis lapsus quasi in diem tota obligatio sit collata, l. In illa, ff. de verbor. obligat. &

48 l. Ita stipulatus, & l. Insulam: lapsis tamen duobus mensibus remanebunt ligati Constitutione, etiamsi ante lapsum eos pœnituerit, quia imputandum est eis quod exierunt, & se arctauerunt, arg. l. 2. §. Si quis tamen, ff. Si quis caution. c. Consuluit, §. 1. sup. de off. Deleg. cum suis cõcord.

Explicit Commentarius in Lib. tertium Decretalium.